LDROVANDI

DE

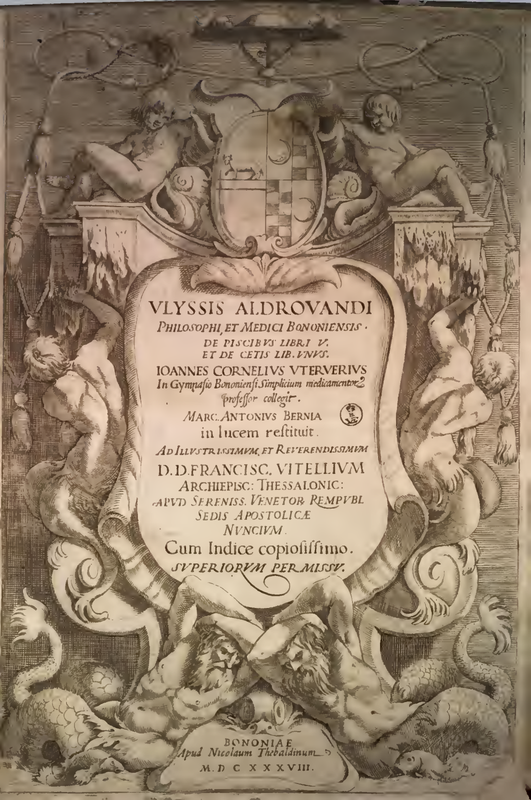
LIBRI V

TIS

31
9 - H
12

31
9 - H
12

1
H

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS.
DE PISCIBVS LIBRI V.
ET DE CETIS LIB. VNVS.
IOANNES CORNELIVS VTERVERIVS
In Gymnaſio Bononienſi Simplicium medicamentorū
profeſſor collegit.
MARC. ANTONIVS BERNIA
in lucem reſtituit.
AD ILLVSTRISSIMVM, ET REVERENDISSIMVM
D. D. FRANCISC. VITELLIVM
ARCHIEPISC: THESSALONIC:
APVD SERENISS. VENETOR. REMPVBL.
SEDIS APOSTOLICÆ
NVNCIVM.
Cum Indice copioſiſſimo.
SVPERIORVM PERMISSV.
BONONIAE
Apud Nicolaum Thebaldinum.
M. D C X X X V I I I.

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO D.
FRANCISCO
VITELLIO
ARCHIEPISCOPO THESSALONICENSI,
& apud Sereniſs. Venetorum Rempubl. Sedis Apoſtolicæ Nuncio.

Marcus Antonius Bernia F.

MEDITABAR iampridem (ILLVSTRISSIME, & REVERENDISSIME Præſul) Anteceſſorum meorum exemplo, in hac Vrbe Studiorum Marre BONONIA, prælo reſtituere, hoc eſt eſt æuo ſuperſtiti, poſteroq; ſiſtere literarum aliqua pretioſiora ornamẽta, quæ temporis edacitas ſilentio damnare videtur. Quid enim cogitabam ad æquitatem iuſtius fore; quid magis pium ad honorem Academiæ Orbis Terrarum celeberrimæ, magiſq; neceſſarium ad commune Reipubl. literariæ bonum, quàm eorum illuſtria monumenta, quos hìc iam olim gloria ob excellentes in ſcientijs virtutes, æternitatis albo receperat, aduerſus erodentes annos illæſa conſeruare? in hac ancipiti cura nobis animo eligendus è plurimis occurſauit VLYSSES ALDROVANDVS, cuius lucubrationes eruditione multifaria peculioſæ, cultiſſimorum hodie ingeniorum ſtudio dio nectare permulcent, vt ideò iure optimo ad eorum ſolatia compellat, publicis iterum formis opus eius eximium DE PISCIBVS propagare. Poſtremum hunc genitoris clariſſimi partum feliciſſimo aliàs exceperat amplexu Saliburgenſis Archiepiſcopus, & Princeps, nec teredini farinulam, vel piperi cucullum debebat; at annorum timebat iniuriam; quicquid enim fulcitur extraneis, tempus, vt quid mortale iugiter depaſcit; fuit igi-

iui hac impreſſione renouata, vetuſtati ſuccurrendum, ſimulque doctiorum precibus ſatisfaciendum, qui vitali ſapientiæ lumine ducent à luce tanti viri continuò recreari. Vt verò in lucem iterum prodiret nobis hic Hermathenæ fœtus, equidem promerebar; qui ſolius Mineruæ gremio, quemadmodum olim Iulia Druſilla, imponeretur. Tù (Sapientiſs. Antiſtes) quem generis antiqua nobilitas, ſplendor vitæ, dignitatis gradus, virtus, & doctrina in æui noſtri Palladem conſtanter aſſerunt, aperi benignitatis ſinum, & affectu paterni officij excipe prolem, quam ſuis Apollo vexillis inumbrauit. Magnum admitte in amicos lares ALDROVANDVM, quo maiorem naturæ Myſten, ſolertioremq; rerum phyſicarum ſcrutatorem noſtra non vidit ætas. Glorioſiſſimum Salisburgenſem Principem Sedis Apoſtolicæ Legatum ſe Mœcenatem beneficum olim habuiſſe recordatur; te hodie Antiſtitem Pontificia Legatione ad Venetos conſpicuum, & ad purpuras, ſoliaque natum Patronum elegiſſe gloriatur. Illum Germani commendant, vt autem germen vetuſtiſſimæ Comitum in Altaemps Proſapiæ, quæ floruit omni ſæculo viris, ducibuſq; prudentia ciuili, militariq; inclytis. Te prædicat Italia ex antiquiſſima VITELLIORVM Gente, vbiq; toga, ſagoq; clariſſima, quorum heroicis actionibus plena ſunt Annalium Italiæ monumenta. Æternantium namq; Hiſtoricorum elogijs iam Orbe toto clareſcunt Virtutes, & merita tuorum Clappinorum, Paulorum, Camillorum (vt reliquos prætermittam) à quibus, tamquam per traduces, & incilia, corriuatiua tibi nobilitas, quæ ad hominum lucem lucidior effulget tuis hodie inſignibus factis, non tam conſeruata quàm illuſtrata. Nouit quippe quid valeas in vmbra, cum eruditis Roma, vident quid poſſis in arena cum politicis Venetiæ, vbi negotiorum tempeſtates mira prudentia conſopire, temporum calamitates inenarrabili conſtantia frangere didiciſti; & ad nepotes iam honorifice tranſmittuntur faſti, quos nouiſſimè, ad reprimendum in Italia debacchantis peſtilentiæ impetum ſub optimo, & ſanctiſſimo Hierarcha VRBANO VIII. labores exantlaſti. Macte igitur animo (Præſul, & Patrone optime) tot virtutum luminibus Illuſtre pectus maximorum honorum capax geris, quos æquiore decreto tibi Cœlum deſtinauit. Voco te interim, iterumq; ad huius operis, & ALDROVANDI fœtus patrocinium geniali tuæ benignitati congruum; cordi, & curæ habe noſtrum pariter hunc laborem, quem ab ipſiſſimo pectore in obſequia tua procliuiſſimo tuis ludens defero virtutibus. Vale, diuq; felix viue, & me, meoſq; in ære tuorum æternùm cenſe. Bonon. Kal. Martij M.DC.XXXVIII.

IOAN. CORNELIVS VTERVERIVS
DELPHENSIS
LECTORI BENEVOLO S.

PRæfutura mihi in hoc Opus, nihil viſum eſt neceſſarium de Authore quicquam dicere, cùm alioqui multa de incredibili ipſius eruditione, ac diligentia dicenda forent, deq; celeberrimo illo Muſæo, in quo præter Piſces, de quibus hic agitur, nullum non aliud animal, vel naturale, vel depictum cernitur, atq; omne inſuper plantarum, ac foſsilium genus, & quod omnes admirantur, de ſingulis ſua manuſcripta commentario. Quorum omnium, vt Illuſtriſsimos inclytæ huius Vrbis Senatores inſtitueret hæredes, non pauca eum impulerunt beneficiorum in primis, quibus ſæpenumerò eum proſecuti fuerant, memoria, ſpesq; & fiducia, fore, vt qui verè libertatis conſeruatores vulgo appellantur, ea ſimiliter omnia incorrupta conſeruarent. Quo fit etiam, vt Lector humaniſsime non tam Authori, quàm Senatui hoſce de Piſcibus labores, & ſi qui alij deinceps prodierint, acceptos referas. Hic enim teſtatoris morem geſturus, ſimulq; literariæ Reip. conſulturus, mihi Author fuit, vt quam viuenti intra proprios parietes nauaueram, eandem etiam mortuo, præceptori, ſcilicet optimè de me merito, operam præſtarem, & in euulgandis eius monumentis omne illud tempus, quo à publicis lectionibus vacari ſolet, impenderem voluit, honeſtumq; ad id ſtipendium laboribus meis opitulaturus conſtituit. De Piſcibus autem, & Cetis omninò nunc erat dicendum, animalibus nempe aquatilibus ſanguine præditis, cum in nouiſsimo edito Opere de Exanguibus actum eſſet. Quos quidem labores, ſi tibi Lector humaniſsime gratos fuiſſe intellexero, ad alios ſubinde, atque alios alacrius me accingam. Quin autem grati ſint futuri, non eſt, quod dubitem, cum omnibus numeris abſolutam eam eorum animantium hiſtoriam pertractent, quæ tam grata olim fuit Antonino Imperatori, vt Oppiano eam carmine explicanti, & Patris ſui exilium remiſerit, & pro ſingulis verſibus, quibus eam conſcripſerat, ſingulos iuſſerit annumerari aureos. Iucunda enim eſt, apprimeq; vtilis, ſi quæ alia cum Profeſſoribus omnibus, tùm maximè Medicis, qui quo Piſcium, aliorumq; in aquis viuentium naturas, facultatesq; nouerint accuratius, eo quidem ſuæ profeſsionis nomine digniores fuerint, cum non ſemel victus rationem ex iis inſtituere, remediaque, quæ haud vulgaria ſuppeditant, hinc accipere cogantur: quorum neutrum rite præſtabunt, niſi exactè, & Piſces ipſos, & ſucci, atque alimenti ex iis diſcrimina noſcant, in ſingularum præterea peſtium vires probè exploratas habeant. At in menſis quidem, qualem olim habuerint prærogatiuam, Acipenſeris exemplo docemur, qui non niſi coronatus, à coronatis inferebatur: ac Mulli in primis, quem argenti pari pondere à priuatis etiam Quiritibus emptum fuiſſe ex veterum ſcriptis notiſsimum eſt: nec ſcio an in vllo ciborum genere vnquam fuerit vel voluptas maior, vel luxuria: ſane fuiſſe vel inde conſtat, quod non paucos Piſcium, deorum nomine dignati ſint, nonnullos eti[illegible]θ, ἀποφαγὰς, quaſi hominum deuoratores nuncuparint, quod maximæ etiam facultates, nun[illegible]s luxu, ſumptuque conſumerentur. Tametſi verò extent eiuſdem argumenti lucubrationes [illegible]ij, Bellonij, Saluiani, Geſneri, aliorumq; eruditæ quidem, & nunquam ſatis laudandæ, qu[illegible]ne quid deſiderare quis poſſet, quod ad exactiſsimam Piſcium Hiſtoriam pertinet, Author noſter frequentiſsimè vtitur, quæq; per eoſdem didicit, ingenuè ſuis quibusq; locis profitetur; nihilominus quam longis eos ſuperarit paraſangis, boni omnes, qui hæc legere dignabuntur, facilè intelligent, atq; mihi id præ cæteris affirmare liceat, qui

vtro-

viroruḿq; ſcripta, non ſine immenſo labore non ſemel conferre inuicem ſui coactus. Quod tamen non eò dictum quis accipiat velim, quaſi nihil huius noſtri Authoris lucubrationibus queat adijci amplius: etſi enim omni animi contentione in eo elaborarit, vt vltimam eis manum imponeret, nec alijs, quod abijcerent, indagandi campum relinqueret, quemadmodum ex tot Piſcium iconibus, nunquam anteà ab aliquo alio expreſſis, cuiq; licet intueri, multa tamen etiam incognita in maris profundo abdita latere cur mihi perſuadeam fecit humoris luxuria, naturæq; in generando promptitudo, vt vera fiat vulgi opinio (Plin. verba ſunt) quicquid naſcatur in parte naturæ vlla, & in mari eſſe, & præter hæc multa, quæ nuſquam alibi. Fatetur Oppianus non paucos ſibi Piſces incognitos eſſe, immò verò illum ſolum omnes noſſe, qui procreauit eos, & in acceſſis homini locis habitare voluit: ſed & Homerus omnium ſcientiarum fons, omnia in æquore perſcrutari poſſe, humanum eſſe, minimè credidit, cùm id ſoli Protheo, quem propterea immortalem fingit, & Neptuni maris præſidis famulum, id contigiſſe nobis ſcriptum reliquerit, inquiens:

Ἀθανάτος Πρώτεος Αἰγύπτιος, ὅς τε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδε Ποσειδάωνος ὑποδμώς.

De meo modo labore Lector æquus æquè iudicabit. Haud exiguum profectò fuit tot Piſces corporis tegumento, loco, vita, moribusq; inuicem differentes, in ſuas quoſq; claſſes referre. Id enim Author morte præuentus nec dum præſtiterat: Quamobrem & ratio huius methodi erat reddenda, id quod in proœmio Operi præmiſſo præſtiti: Ad hæc Authori nonnulla adſcripſi, quæ planè mea ſunt, vt ſuis paſſim locis prudens Lector facilè aduertet. Iam verò diſſimulare nolo, futurum fortaſſe, vt errata compluſcula in his Libris deprehendantur, quæ peto, vt mitius damnentur, cum & obſeruantiſſimis, & cautiſſimis vix hæc delicta euitari poſſe, vel illis notum eſt, quibus aliquando cum prælo Typographorum res fuit. Ego quidem totis viribus nixus ſum, vt admitterentur, quàm pauciſſima. Vale Lector humaniſſime, Authoriſq; noſtri manibus, mihiq; benè precare.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIENSIS

B

DE PISCIBVS LIBRI I. QVI EST DE SAXATILIBVS. Cap. I.

IN QVO ORDINIS RATIO.

AQVATILIVM animalium alia exanguia ſunt, alia ſanguinea. De exãguibus, peculiariter ipſis dicato opere pro ingenij noſtri modulo egimus, & Zoophyta, quæ inter animalia, & plantas mediam naturam habent, annexumus. Nunc, ne quid in toto hoc Neptuni imperio intactum relinquatur, ordo poſtulat, vt ſanguineis manus admoueamus; cæterùm ijs tantũ, quæ nullibi ſine humore degere poſ-
C ſunt, vel exiguas ſaltem in ſicco moras trahere. Sunt enim nonnulla, quæ licet in fluido degant, & victum quoq; inde emoliantur, cùm in ſiccum tamen exeant, & in terra, terreſtrium more pariant, amphybia potiùs, quàm ſimpliciter aquatilia iudicio meo ſunt nuncupanda, ſicut ex quadrupedibus lutra, fiber, crocodilus, ex ſerpentibus natrix &c. Eorum modò, quæ verè aquatilia ſunt, duo duntaxat genera *a* reperimus; vnum cui natura, quàs nullis alijs, branchias, alterum cui pulmones tribuit, idq; ratione recta, nam vt branchiatis ob ſanguinis paucitatem frigidiuſculis ſola aqua ad refrigerationem ſufficit; ita quibus pulmo eſt, ob eiuſdem vbertatẽ calidioribus, aërem trahere, aliorumq; ſanguineorum more ſpirare par eſt: atq; hinc eſt, quòd illa vbi volunt, diutiſſimas ſub aqua moras trahunt, ſine vllo ſuffocationis periculo: hæc verò, ſicut & vniuerſa alia ſpiritali hoc viſcere prædita, ſi quis cogat, diutiùs quàm res poſtulat, ſub aqua eſſe, (vt cùm retibus capta vi retinentur;) ſuffocantur, atq; exanimantur, quippe quæ ſpirandi facultatem amittunt: nec aliam ob cauſam ſluitantia cernuntur, & erecto capite dormiũt, quàm ob ſpirationis commoditatem. Nouiſſima iſthæc Ariſtoteles Cete; branchiata quia plurima, voce cum
D exanguibus etiam communi, ἰχθύες, ideſt, piſces appellauit. Piſcium, de quibus primùm, vtpotè ſalubrioribus, palatoq; gratioribus dicemus, differentiæ ſunt plurimæ: binæ tamen præcipuæ: a corporis tegumento vna, à loco quo degunt, altera. Teguntur vel *b* ſquamis, qui plurimi; vel cute, hacq; vel aſpera qui pauci, vel læui qui pauciſſimi. Locus eorum conueniens, ac commodus, aptaq; habitatio, & proprium velut elementum, aqua eſt. Vtramq; differentiam ad expeditiorem, faciliorémq; methodum, ceu ducem ſequi animus erat; ne quos Natura diſtinxit, & toto quodammodo genere inuicem differre voluit, confunderentur: ſed per authores non licuit, qui ſquamoſos ſæpenumero cum aſpera, læuiq; cute præditis implicant. Aqua piſcibus deſtinata vel ſalſa eſt, vt marina: vel dulcis, vt fluuiatilis, vt lacuſtris. Ab iſta θαλαττίους, i. marinos: ab hac quoſdam ποταμίους, i. fluuiatiles, quoſdam λιμναίους, i. lacuſtres Græci nuncuparunt: quibus præterea addendi erant, qui vitã viuunt quodammodo ambiguam: quorũ rurſus alios ποταμοθαλαττίους vocare liceret, quòd flumina æquè, ac mare incolant: (quorum duo genera, vnum Græcis ἀνάδρομον dictũ, quod relicto mari dulces fluuio-

Amphybia quæ.

Aquatilium ſanguineorũ genera.

a Ariſt. lib. de reſpiratione.

Cete, & piſcis vt differant.

Piſcium potiores differentiæ.

b Ariſtot. 2. Hiſt. cap. 13.

Differentia à loco.

rum aquas ſubit: alterum, quod ex dulcibus aquis, ad mare deſcendit, eamq; ob cauſam E
καταδρομοι dici queat:) alterum flumina ſimul atq; lacus frequentans, λιμνοποταμίοι appellandum. Marinos in prima acie locabimus, ſubinde annexuri, qui è mari, flumina, ſtagnaq; intrant: tertium locum obtinebunt, qui ſolis contenti ſunt fluuijs: quartò lacuſtres: quintum, ac poſtremum, qui modò flumina, modò lacus habitant. Marinus equidem veteres, quorum authoritate ſæpè nitemur, celebrant, de eorum alimenti facultatibus diſputantes, nulla qui in aquis dulcibus degunt, facta mentione (niſi qui oſtia fortè fluuiorum è mari ſubirent, ideoq; marinis item accenſendi) ſiue quòd fluuiatilium maritimis vrbibus in tanta marinorũ copia, cura eſſet nulla, ſiue quòd mediterranei capturarum piſcium haud ſatis perfectam haberent, præſertim cùm fluuios conſtet nõ admodum piſcoſos eſſe in locis calidioribus, in quibus ferè vixerunt, qui de piſcibus egere, ſiue quòd ſponte ſua cæteros qui marini non eſſent, omiſere, in totum ſalubritati conſulentes, tanquam alimentum eorum penitus damnarent. Marini enim, vel ideò ſalubriores, quòd marina aqua ſalſedine frigiditatem, & humiditatẽ piſcibus omnibus communem quodammodo obtundant. His fluuiatiles, & ſapore, & carnis ſalubritate proximi ſunt, cùm quòd fluminum curſu, & ſæpè etiam aduerſo ſe ſe exercentes defatigentur, ac in perpetuo ferè motu ſint, tum verò maximè, quòd cibum ex limpidiſſimis amniũ F
aquis, aut fontanis fluuiorum minimè ſtagnantibus, fontiumq; ſubter erumpentium ſcaturigine temperatiſſimis, lucidiſſimiſq; capiant. Illorũ verò peſſima eſt conditio, qui aut in ſtagnis, aut lacunis degunt, nam & motus exercitijvè, & cibi ratione à marinis, & fluuiatilibus, quam maximè degenerant, frigidi nimirum, humidiſſimiq; & palato noſtro non ſolùm ingrati, ſed etiam neſcio, quã extranea qualitate afficientes, quandoquidem cænum limoſamq; reſidis, & ſemicorruptæ aquæ eſcam depaſcuntur.

Piſcium marinorum differentia.

a Ariſtot. lib. 1. Hiſt. c. 1.

c Lib 8. Hiſ. cap. 13.

d Lib. 3. de Alimen. facult.

Marinorum Græci alios, quòd in alto mari degant, πελαγίους, alios πετραίους, ſiue ſaxatiles; alios denique αἰγιαλώδεις, ideſt, litoreos, ſiue litorales, Ariſtoteles aliquando etiam προσγείους, quaſi terræ proximos nominarunt. A petræis, ſiue ſaxatilibus exordiemur, non tam authoritate moti Medicorum omnium dictatoris *d* Galeni, qui præ cęteris meliori vti pabulo eos ſcripſit, ſemperq; in puriſſimo humore degere, aquamque dulcem, & quæ ex iſtiuſmodi, & marina permixta eſt, fugere, ideoque carnis ſalubritate omnibus præcellere: quàm ipſiuſmet rerum omnium parẽtis Naturæ myſterijs, quæ tam pulchellos eos fecit, tantaq; & tam iucunda colorum varietate depinxit, noſq; velut ad exquiſitiſſimas quaſdam epulas, quibus in omni valetudine commodè vteremur, inuitauit. Eorum autem bina genera ſunt; vnum quod in ſaxoſis tantùm promontorijs, & vbi ſaxa ſunt, naſcitur, vitamq; omnem traducit, nunquam vel locum, vel alimentum mutans, ideoque, teſtante G
eodem Galeno, ſemper extra omnem culpam: alterum, quod licet iuxta ſaxa perlubenter obuerſetur, nihilominus modò huc, modò illuc per mare vagatur, ſucci bonitate, & præſtantia non parum inferius.

Saxatilium duplex genus.

e Lib. 8. Hiſtor. cap. 13.

De quo poſtremò genere *e* Ariſtoteles (ni fallor) intellexit, cùm omnes ſaxatiles προσγείους, hoc eſt, vt Theodorus vertit, litorales eſſe dixit: atq; ita multi ab Oppiano, Athenæo, alijſq; inter ſaxatiles numerentur, & à nobis etiam numerabuntur, qui tamen verè ſaxatiles non ſunt.

Litorales piſces.

Scaliger. Exerc. 225.

Litoralium longè maior copia, ac diuerſitas: cùm ſit & litorum, haud vna ratio. Quædam enim arenoſa; quædam limoſa. Aliquibus oræ terreæ ſunt, alijs, ſaxeæ. Nonnullorum fundus longè à ſuperficie diſtat: alijs vadoſus eſt. Item ſolum, quod ſubeſt, alicubi herbuſum, alibi nudum. Quamobrem Græci Philoſophi, qui gnauiter, atque ſubtiliter in hac natura verſati ſunt, aliud θῖνα dixerunt, aliud αἰγιαλόν. Pelagios in poſtremam claſſem reiecimus.

f Lib. 8. Hiſ. cap. 13.

De his diuerſa opinio eſt, nam *f* Ariſtoteles litoralibus deteriores eos facit his verbis: *Præſtant pelagijs litorales: quippè qui cibo copioſiore, melioreq; potiantur. Quà enim Sol ingruit, plura exeunt, vt fit in hortis: nam & litnus niger propiùs terram oritur, alter ſimilis erraticiæ eſt. Tum etiam bene ex calido, frigidoq; temperata ſunt loca maris terrena. Quò* H
fit vt & caro eorum piſcium magis conſtet, cùm pelagiorum humida, mollis, ſoluta q; ſit.

Herm. Barbar. in corol. lib. 4. in Dioſcor. cap. de phyco.

Quo loco, Gaza litoralem herbam, quam Ariſtoteles θῖνα vocat, quaſi litus oleat, lituum vertit: cùm clarius algam, aut phycum marinum poſuiſſet, licet fieri poteſt, vt litus ipſum, & odor eius, in eo vocabulo accipiendus ſit.

g Lib. de ſucc. boni. & vitio.

Pelagij, qui Galeno.

Pelagij, qui potiſſimum authori.

Contrà *g* Galenus piſces, qui in mari verſantur dulcis aquæ experte, pelagios vocari, ſimiliterq; ipſis ſaxatilibus culpa propè omni vacare teſtatur: pelagiorum, vt apparet, illos potiſſimùm intelligens, qui fluuiorum oſtia fugiunt; nam qui iuxtà fluuios viſitant, ſi hi vrbi proximi fuerint, propter latrinas, coquinarumq; ſordes, ſimiliaque, quæ abluunt alia, odorem acquirunt ingratum, inſuaueſq; ac inſalubres euadunt. Nos itaq; ceu bina forent pelagiorum genera, laudatæ videlicet, & illaudatæ carnis, eodem quidem de vtroſq; libro agemus, attamen Ariſtotelem potiùs ſequendum, putamus, eoſq; potiſſimùm appellandos pelagios, qui ob carnis ſuæ ingratitudinem, ac inſalubritatem apud medicos famoſi ſunt, quales ferè ſunt cartilaginei, & qui ob magnitudinem cetacei paſſim nominantur.

DE SAXATILIBVS SQVAMOSIS, Et primùm de Scaro. Cap. II.

SCARVM inter Saxatiles veros primo loco recenſuit Galenus, idque iure omni merito: nã præterquamquod ſalubritate nulli cedit, ità & ſaporis gratia facilè omnes vincit. *a* Plinius author eſt, ſuis temporibus principalem habitum fuiſſe, cùm paulò antè nobiliſſimus cenſeretur Acipenſer: fortè quòd tunc Scaris carerent: alio enim ex orbe Romam deferebantur, etſi Optatus Tiberij Cæſaris libertus præfectus claſſis Romanos facere ſtuduerit, copioſiſſimè eos inter Oſtienſem, & Campaniæ oram ſparſos diſſeminãdo, cura toto quinquennio addita, ne capti ad menſam raperentur, ſed redderentur mari, *admonitiq́* (inquit Plinius) *ſibi gula ſapores piſcibus ſatis, & nouum incolam mari dedit.* Cuius ſationis diligentiùs meminit *b* Macrobius, inquiens. *Octauius (alij Optatum vocant) præfectus claſſis, ſciens Scarum adeò Italiæ litoribus ignotum, vt nec nomen latinum eius piſcis habeamus, incredibilem Scarorum multitudinem inter Oſtiam, & Campaniæ litus in mare ſparſit, miroq; ac nouo exemplo piſces in mari, tanquam in terra fruges aliquas ſeminauit. Idemq; tanquam ſumma in hoc vtilitatis publicæ verteretur, quinquennio dedit operam, vt ſi quis inter alios piſces Scarum fortè cepiſſet, incolumem confeſtim, & inuiolatum mari redderet.* Erat verò tanto in luxu Scarus, vt non hominibus tantùm, verùm & deorum immortalium palato dignus haberetur; quòd non obſcurè innuit apud Athenæum Philemon his verbis: *Quòd ſi illi qui vilioribus veſcuntur piſcibus, Scarum haberent, aut ex Attica Glaucifcum &c. omnes ſanè qui guſtaſſent, fierent dij.* Sic & Ennius Scarum *cerebrum Iouis ſupremi* nuncupare videri poteſt; vt non ſit mirandum, ſi *c* Horatius in deteſtandos gulæ proceres inuectus, dixerit:

a Lib. 9. cap 17. & li. 32 cap. 10.

B *b Lib. 3. Saturnal.*

Scari prærogatiua.

c Lib. Serm. 2.

— Pinguem vitijs albumq́, nec Oſtrea,
Nec Scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.

Et *d* aliàs: *Nec me lucrina iuuerint conchylia,*
Magisuè Rhombi, aut Scari.

d In Epodo.

Et Petronius Arbiter peregrina, & ex alieno orbe allata, non domeſtica placere iſtis popinonibus Scari, & Phaſiani exemplo eleganter oſtendit hoc epigrammate;

C *Ales Phaſiacis petita Colchis,*
Et pictis Atagen opaca pennis,
Atq; Afra volucres placent palato,
Quod non ſunt faciles, at albus Anſer
Plebeium ſapit; vltimis ab oris
Attractus Scarus eſt: & Afra Syrtis
Quicquid naufragio dedit, probamus.
Mullus iam grauis eſt: amica vincit
Vxorem: roſa cinnamum veretur.
Quicquid quæritur, optimum videtur.

Cùm verò, inquit *e* Martialis:

Hic Scarus æquoreis, qui venit obeſus ab vndis, Viſceribus bonus eſt, cætera vile ſapit.

e In Diſticis.

Scari viſcera optima.

Scari prærogatiuæ ne hilum quidem derogat, quando hîc comparatio fit viſcerum Scari ad ipſius carnem: quæ licet optima, ac ſapidiſſima per ſe ſit, iecinori tamen, & inteſtinis poſtponebatur. Illud enim in maximo erat pretio, atq; honore, ſicut ex *f* Tranquillo præ cæteris notum eſt: qui in Vitellij principis perditiſſimi, & in cuiuſdã cuticula velut alterius Apicij patina Scarorum iecinora inter lautiores ciborum primitias enumerat: & apud *g* Athenæum Epicharmus in Hebes nuptijs Scarorum laudaturus inteſtina, inquit:

f In Vitellio.

g Lib 7.

Τῶν οὐδὲ τὸ σκῶρ θεμιτὸν ἐκβαλεῖν θεοῖς, ideſt. *Quorum nec ſtercus quidem fas eſt dijs reijcere.* In quo verſu, non contemnenda, inquit Iſaacus Caſaubonus in eruditiſſimis ſuis animaduerſionibus,

D Excerptorum lectio, θεοί, pro θεοῖς: nam ita etiam Euſtathius: θεοί, exclamationis vox: vt *Doctus Iupiter, & laborioſis.* Poſtremò cùm cæteri ſquamoſi piſces pollucerentur, ſolum Scarum pollucere, Numæ regis lege non licebat; idque non propter raritatem, vt *h* Ioſephus Scaliger arbitratur, quoniam in Laurenti litore, atq; adeò in ora Tyrrhenica, vt oſtẽdimus rariſſimus eſſet; ſed per religionis cauſam, ne ſcilicet in peregrino piſce immoderatas facerent impenſas, parſimoniam etiam dijs immortalibus gratam innuente Numa; ſicuti ex Caſſij Heminæ verbis apud Plinium, quæ citat Scaliger, licet colligere: *Numa conſtituit, vt piſces, qui ſquamoſi non eſſent, ne pollucerent, parſimoniam commentus, vti conuiuia publica, & priuata, cœnæq́, ad puluinaria facilius compararentur: ne qui ad pollucium emerent, pretio minus parcerent, eaq́, præmercarentur.* Quare Seruius ait in libris Veterum legi, à maioribus ſacrificando parſimoniam obſeruatam. Conijcit autem Scaliger legem his verbis conceptam eſſe: PISCEIS, QVEI SQVAMOSI NON SVNT, NEI POLLVCETO. SQVAMOSOS OMNEIS PRÆTER SCARVM POLLVCETO.

Athenæi locus animaduerſus.

h In caſtigat. in Feſtum.

Parſimonia dijs grata.

 E

SYNONYMA. ETYMVM.

a Lib.7. Σκάρον ἀπὸ τοῦ σκαίρειν dici Athenæus. & Euſtáthius teſtantur. Σκαίρειν autem tripudiare eſt, & ſaltare. Attamen *a* Athenæus ita vocari Scarũ voluit, quòd incluſus naſſis, crebris caudæ ictibus, qui σκαίρθμοι, ſeu σκαρθμοὶ vocantur, auerſus fores laxet, atq; ita retrorſum erumpat, vt Plinius ex Ouidio ait. Cui aduerſatur Rondeletius, quod τὸ σκαίρειν aliquãdo idem ſit apud veteres, quod τὸ νέμεσθαι, id eſt depaſci, ſicuti ex Theocrito (inquit) docet Phauorinus, quamobrem à depaſcendo dictum arbitratur, cùm Scarus algam, aliaſquè herbas depaſcatur, vt ſuo modò loco patebit. Cæterùm cùm & alijs id quoq; conueniat, ego Athenæo potiùs acquieuerim. Ineptiſſimè verò Iſidorus Eſcarum dici contendit, eò quòd eſcam ruminare perhibetur. Dupliciter enim errat; primò, quòd Græco vocabulo etymum, originemq; tribuat latinam: ſecundò, quòd ignorauerit Eſcharum apud Græcos animal marinum eſſe, longè à Scaro diuerſum. Reperitur & σκαρὶς (fortè vt pro Trigle Triglis) apud Athenæum his verbis: Σκάρος δὲ ἀπὸ τοῦ σκαίρειν καὶ σκαρίς. Sed Caſaubonus, etſi totidem hæc literis etiam apud Euſtathium ſcribantur, quia tamen Scaridis piſcis veterum nemo meminit, ſcriberet, καὶ χαρὶς οἷον σκαρὶς: quoniam in Etymologo, vbi multa ſæpè ex Athenæo deſcripta obſeruauit, legitur χαρὶς παρὰ τὸ σκαίρω, σκαρὶς καὶ χαρίς: alioquin vulgarem lectionem interpretandam putat de lumbricis, quos vocant σκαρίδας. In multis Feſti codicibus Squarus: apud recentiores quoſdam corruptũ, puto, Columellæ codicem ſequentes, legitur Scaurus. Cretenſium vulgus, vt Petrus Bellonius refert, hodiequè veterem nomenclaturam reſeruat, imò fortè cæteri etiam Græci. Hoc enim Rondeletius, & ante ipſum Franciſcus Maſſarius innuunt. Gallorum alij eodem teſtante Rondeletio communi ſaxatilium nomine Rochau dicunt, alij Auriol, ſeruatis, vt veriſimile eſt antiquis τοῦ αἰόλου veſtigijs, quo nomine alterum Scari genus olim audiebat. Canariarum inſularum incolæ, vt in nauigationum in nouum orbem libris legimus, Brechos appellant. Chrachoron Alberto alibi piſcis eſt: umit as fluminibus, & maribus ſuis ignotus; nec alium videtur intelligere quàm Scarum; nam & Bellonius in Oceano reperiri negat. *b* Ariſtoteles alicubi de ruminantibus agentis animalibus, hæc verba ſunt: Μηρυκάζουσι δὲ καὶ τῶν ἀμφωδόντων ἔνια, οἷον οἱ μύες οἱ Ποντικοὶ, καὶ οἱ ἰχθύες, καὶ ὃν καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ ἔργου μήρυκα. Quæ ſic conuertit Gaza: Sunt etiam ex dentatis vtrinq; nonnulla, quæ ruminant, vt mures Pontici, & piſcis quidam, quem ab ea re ruminalem appellauere. Quam verſionem improbat Rondeletius; & ſic vertendum fuiſſe contendit: Ruminant & quædam vtrinq; dentata animalia, vt mures Pontici, & piſces quidam, & qui ab ea re μήρυξ vocatur, id eſt, ruminalis: ſi verbum verbo reddere (inquit) voluerimus: vt μῆρυξ diuerſum ſit animal à piſcibus ruminantibus, quanquam in quo genere animantium numerari debeat, mihi adhuc ſit incertum. Hæc ille: quæ vt vera eſſe credat, bina Ariſtotelis adducit loca, in quibus ſolum Scarum inter piſces ruminare teſtatur. E contrario Geſnerus non dubitat, quin Meryx ſit Scarus, eiuſdem Ariſtotelis authoritatibus nixus, quibus præter Scarum alios piſces ruminare negat. Cui ſententiæ lubens aſtipulor, ſed nonnihil Philoſophi textum muto, pro οἱ ἰχθύες ἔνιοι (Geſnerus mauult ὡς ὃν καλοῦσι, lego ὁ ἰχθὺς, ὃν καλοῦσι: nam ſi in plurali legatur ἰχθύες, plures fuerint piſces, qui ruminant, quod tamen Philoſopho aduerſatur. Eiuſdem quoque ſententiæ fuiſſe Bellonium exiſtimo, quandoquidem Scarum Ruminalem dictum fuiſſe ſcribit: item *c* Iacobum Dalechampium in Scholijs ſuis in Plinium, cuius ibi verba: Cùm Scari duo ſint genera, alter ὀνίας, alter αἰόλας: ὃν καὶ etiam μήρυκα epitheto peculiari vocauerunt, quòd latis vtriuſque maxillæ dentibus ſolus ruminet.

In Rondeletii animaduerſio.

Iſidori de Scaro inepſia.

Squarus.

Scaurus.

Rochau.

Chrachoron.

b Li.9 Hiſt. cap.50.

Meryx.

Piſcis ruminalis.

Ariſt. locus animaduerſus.

c Lib.32 ca. 11.

F G H

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

a Lib.7. SCARVM ex ſaxatilibus ſquamoſis eſſe cõcedunt omnes. Monet autem lectores Rondeletius, duo dari genera, vnum, quod ὀνίας vocetur; alterum, quod αἰόλος, vt profert (inquit) *a* Athenæus ex Nicandro Thiatireno: atq; vtrorũq; multas quidem cõmunes eſſe notas, eſſe tamen etiam proprias, quamobrem de vtroque ſeparatim agit. Ὀνίαν Euſtathius neſcio quàm benè Ὀνίσκον vocat, cùm ſit Oniſcus ex Aſellis, vt oſtendemus. Nunquid

verò

A verò, & Oppiano vtrunq; genus notum fuerit, ex eo dubitari poſſit, quòd Scarum aliquando
ϛικτον, id eſt, varium, item βαλιον, & αἰόλον ἰχθῦν cognominet, niſi cum quibuſdam eruditis
dicamus, epitheta, non differentiæ nomina eſſe. Recenſentur item à Mneſimacho Comico
Myllus, Lebias, σπάρος, αἰολίας: vbi pro σπάρος fortè σκάρος legendum eſſe conijciat quiſ-
piam, quoniam Scari ſpecies altera ob coloris varietatem αἰόλος cognominetur: ac ſi æolias
ſit epitheton Scari, ſublata diſtinctione, accipiaturq; pro αἰόλος, vt ſit ab ἐρυθρὸς ἐρυθρίας, ab
ὠχρὸς ὠχρίας, quomodo & αἰολίαν Coracinum Numenius dixit, & Turdum quidam etiam
æoliam nuncuparunt, nimirum à varietate coloris. Sumi aut interdum & ſubſtantiuè, vt vna
tantùm ſpecies ſit, videre eſt apud eundem Athenæum citãtem hos Platonis Comici verſus:

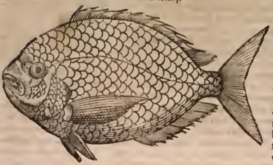
Ὀρφὸν, αἰολίαν, συνόδοντά τε, καρχαρίαν τε *Μὴ τέμνειν, ἀλλ' ὅλον ὀπτήσας παράθες.*

Item Epicharmi hæc verba in nuptijs Hebes: Μῦς, ἀλφησταί τε, κορακῖνοί τε καριδες, αἰολίας,
πλᾶτές τε, κυνόγλωσσοι τε. Cur modò ſpecies Scari altera ὀνίας vocetur, explicatum non
inuenio. Conijcio tamen cum Rondeletio ſic dici, quòd τῷ ὄνῳ, id eſt, aſini inſtar quodam- *Onias Sca-*
modo concolor ſit. Vtramque nobis exhibuit Rondeletius, Bellonius vnam tantùm, eam *rus ſic dict.*
nimirum quam ille variam cognominat, & quin veterum celeberrimus Scarus ſit, haud
B dubitat. Fuit autem hactenus omnibus fermè incognitus Scarus, neque eſt, cur id miretur
quiſpiam, quando Romanis olim, & toti Italiæ ſerò viſus fuerit, vt nec latinum piſcis habea-
tur nomen. Apud Athenæum, vbi tradit Ariſtotelis authoritate, Scarum καρχαρόδοντα εἶναι, *Scari dentes*
id eſt, ſerratos dentes habere, negantis voculam μὴ deſiderari, rectè nobis oſtendit Ronde- *quales.*
letius. Sic autem nunc apud *b* Ariſtotelem legitur: καρχαρόδοντες πάντες οἱ ἰχθύες, ἔξω τοῦ *b Li.2. Hiſt.*
σκάρου, hoc eſt, piſces omnes ſerratis ſunt dentibus, excepto Scaro. Vnde eſt, quòd ſolus *c.13.*
etiam piſcium ruminet, quemadmodum idem *c* Ariſtoteles teſtatum reliquit, cuius mentem *c Li.3. Part.*
non benè aſſecutus eſt Theodorus: *Genus piſcium* (inquit) *quoddam exiguum eſt, quod non ſer-* *cap.14.*
ratos habet dentes, vt qui Scarus vocatur, qui vnus & ruminare meritò ob eam cauſam creditur; *In Gazam*
cùm ipſi vertendum fuiſſet, pauci admodum piſces ſunt, qui ſerratos non habẽt dentes &c. *animaduer-*
nam Græcè legitur, γένος ὀλίγον ἐστί. Notandumq; non ſolam dentium planitiem cauſam *ſio.*
eſſe ruminationis in hoc piſce, vt innuere aliàs apparet Philoſophum, ſed & ventris peculia- *Cur rumi-*
rem præterea concurrere conſtitutionem, quemadmodum ipſe quoque alicubi docet, inter- *net.*
prete eodem Theodoro bis verbis: *Scaro diuerſa omninò ventris ſpecies eſt, & ruminare ſolus* *Ventris con-*
piſcium, quadrupedum ritu creditur. Inteſtinum etiam habet ſimplex, replicans ſe, quod in vnum *ſtitutio.*
C *continuumq; reſoluatur. Appendices ei complures supernè circa ventriculum exeunt*, vbi in qui-
buſdam codicibus mendosè σπάρος pro σκάρος legitur. Similem planè ventris cõſtitutionem
priori ſuo Scaro Rondeletius tribuit. *d* Scaliger pater geminos eſſe ventriculos tradit auium *d Exer.241*
more, quos alioqui multis piſcibus, qui tamen carniuori, & crudiuori ſunt, natura negauit.
Viderit itaque Michael Epheſius, cur dentes ſolos ruminationis cauſam ſtatuerit, inquiens:
Scarus piſcis ſolus, cùm non ſit vtrinq; dentatus, dentes quoq; ſerratos non habet: nam cùm ſupe-
rioribus dentibus careat, quo pacto pectinatim, alternatimq;, vt in ſerratis fit, ſtiparentur? itaq; ſo-
lus etiam ruminat: omne enim non vtrinq; dentatum animal ruminat. Vbi item notandum ſine
veterum authoritate ipſum ſcribere ſuperioribus Scarum carere dentibus. Equidem ſi Sca-
rus, vt volumus, idem eſt cum Meryce, ſiue ruminali piſce, vtique dentatus erit vtrimque:
ſicuti vtrimq; dentatus eſt Rondeletij vterq; Scarus, item quem ex Bellonij obſeruationibus *Vtrimq; den-*
excerptum, damus, necnon & poſtremo loco exhibitus, quem è Creta pariter miſſum nobis *tatum eſſe.*
communicauit D. Antonius Gigas Foroſempronienſis, vir & vitæ probitate, & rerum natu-
ralium ſcientia conſpicuus. Athenæus cor Scaro παράλευκον, id eſt, ſubalbum tribuere, Ari- *Cor.*
ſtotelem teſtatur bis verbis: καρδίαν τρίγωνον παράλευκον τρίβολον, quaſi hæc ſit peculiaris in
D eo nota: lege cum Rondeletio καρδίαν τρίγωνον, ἧπαρ λευκὸν, τρίβολον, hoc eſt cor triangu-
lare, hepar album, in tres lobos diuiſum, quo modo iſthæc viſcera ſe habere in Onia Scaro
obſeruauit. Et quid quæſo erit cor τρίβολον? nemo, puto, ſibi perſuaſerit cor dari figura
tribulorum, vt quamcumq; in partem procubuerit, vnum, aut duos aculeos ſemper proten-
dat. Onias Rondeletius ſquamis eſt magnis, tenuibus, colore ex cæruleo nigreſcente, ventre *Onia deſcri-*
candido: Sargo ſimilis, corporis forma ad rotundam accedente, aculeorum pinnarumquè *ptio ex Ron-*
ſitu, & numero. His notis ab eodem ſecernitur, macula nigra in cauda, lineis nigris in dorſo *delet.*
ad ventrem ductis caret. Dentes planos hominis modo, maxillaſq; habet, imò propriè ſolus *Vt à Sargo*
latos habet, pluraq; & maiora in maxillis oſſea tubercula, caudam latam in duas pinnas non *differat.*
diuiſam. Adhæc oculis eſt magnis, ſupercilijs coloris indici. Binas vtrinq; branchias habet,
alteras ſimplices, alteras verò duplices, authore Ariſt. Cor angulatum: hepar in tres lobos
diuiſum, à quo fellis veſica pendet, ſed inteſtinis alligata. Fel nigri coloris, & ſplenem: ven-
triculum paruum cum quattuor, aut quinq; appendicibus. Quærendum num idem ſit Onix,

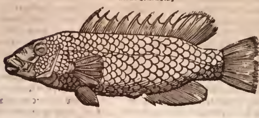
Sapphirus piſcis.

Scarus Onias Rondeletij.

Scarus Onias, vt à vario differat ex eodem.

Scarus varius eiuſdem.

qui Romæ Sapphiri E nomine à cyaneo eiuſdem nominis gēmæ colore vēditur, inter Auratas cōſenſu piſcatorum lōgè ſapidiſſimus. Scarū enim eſſe Iouius etiam t ō jcit. Differt à vario, quē αἰόλον dici oſtendimus, qđ ſe: è cōcolor ſit, Melanuro ſimilis: dorſo enim cæruleo eſt, ventre candido: αἰόλος verò, ſiue varius F oculis, ventris inferiore parte, in qua podex, purpurei eſt coloris; cauda coloris Indici, reliquum corpus partim ex viridi, partim ex nigro cæruleū eſt, ſquamæ veluti notis obſcurioribus aſperſæ. Ore eſt medioeri, dentibus latis, in ſuperiore maxilla denſis; in inferiore raris, & acutis. A dorſo, & cauda ferè aculei tenui membrana connexi, & æquis interuallis diſpoſiti. In ſingulorum ſumma parte membranula pendet vexilli inſtar: pinnæ ad branchias ſitæ, latæ ſunt, & veluti oui figura. In medio ventris notas duas purpureas habet. Intus vētriculum ſatis capacem, hepar ſubalbum, G inteſtina lata, & multa, fellis multum, ſplenem magnum. Formoſiſſimus ſanè eſt hic piſcis, ſi quis alius. De ſuo modò Scaro in Creta obſeruato, à præcedentibus, ni fallor, diuerſo, Bellonius ſic ſcribit. Habet (inquit) vtrinq; appendices tranſuerſas, atq; eminentes ad caudæ latera, quas in nullo præterea piſce vnquam conſpexi. Corpus ex liuido rubet, vt Mullus. Squamis contegitur latis, & tranſlucidis. Caudam, & pinnas habet obtuſas, vt Coruus: branchias duplices, vtrinq; quaternas. Phycidem marinam quodāmodo refert: ſiquidem planum non habet corpus, nec prorſus oblongum. Caput vtrinq; compreſſum, vt Mullus: dētibus eſt obtuſis, quorum inciſorij noſtris ſunt perſimiles, quibus herbas, quæ ſaxis inhærent, detruncat: rictum non valdè magnum edit. Is verò, quem in ſuo Muſæo conſeruabat D. Antonius Gigas, dentes habebat vtrinq; quatuor, latos quidem in inferiori maxilla, ſerratos verò in ſuperiori.

Scari deſcriptio ex Bellonio.

LOCVS.

H

a Lib.5.

NON *Elopem noſtro mari*, inquiens a Quintilianus, *nec Scarum ducas*, de mari Supero intellexerit, nam Romæ viuebat: fuiſſe autem Romanis peregrinum piſcem modò oſtendebamus Optati Tiberij principis liberti exemplo, quem inter Oſtienſem, & Campaniæ oram ſparſos diſſeminaſſe ſama eſt, vt incolæ fierent: Idemq; præ cæteris teſtatur Columella his verbis: *Scarus* (in vulgaribus codicibus Scaurus legitur) *qui Aſia, Græciæq́; litoribus Siciliæ tenus frequentiſſimus exit; nunquam in Liguſticum, nec per Gallias enatauit in Ibericum mare. Itaque ne ſi capti quidem perferantur in noſtra vinaria, diuturni queunt poſſideri.* Et ante Columellam Petronius Arbiter: —— *Siculo Scarus æquore merſus, Ad menſam viuus perducitur.* Eſt verò mari Carpathio quàm frequentiſſimus, vt Plinius notauit, & quòd miramur, promontorium Troadis Lecton nunquam ſpontè tranſit. Frequentes quoque ſe obſeruaſſe aſſerit Fran. Maſſarius in ſinu Hermionio, ſiue Saronico, aut Salaminio, in quo à dextris ſunt portus Piræus, nunc portus Leo nuncupatus, & Athenæ in continenti ad nihilum dedu-

Scarus Bellonij.

Scarus Cretenſis.

A ...æ, Sirhines modò nominatæ, & in Helleſponto, qui hodiè ſtrictus Callipolis appellatur, & Cydoniæ, quæ nunc Canea vocatur, & alibi: nullibi tamen; quàm in mari rubro frequentiores. E contrario Bellonius Scaros in Propontide, Ponto & Helleſponto capi inficiatur, in Creta verò plurimos: eiuſq; rei in obſeruationum in Oriente libris rationem reddit his verbis. Propontis, quod affirmo & Helleſponthus, & Euxinus, & Adriaticum hoc piſce carent, in Cretæ verò locis adeò frequens eſt, vt non alius capi crebriùs ſoleat, quamquam ad Orientem tantùm huius inſulæ eum inuenio: mare enim herbas quaſdam exiguas, quibus veſcitur, non producit, niſi ab ea parte. Capitur autem præcipuè circa eundem locum, vbi colligitur laudanum, & eodem tempore plurimus. Rondeletius à Rhodijs quoque ſe accepiſſe tradit, Rhodi maximam eſſe copiam: ipſe interim non procul à Maſſilia capi affirmat, ac potiſſimùm iuxta Stœchades inſulas: & Iouius Sapphirum piſcem, quem cum Scaro eundem conijcit, nonnunquam Auratis permixtum venundari Romæ ait, vt credendum ſit tempeſtate nonnunquam in hoc mare propelli, quod Horatium non videtur latuiſſe, dum inquit: *Scari,*

Cur in Propontide non capiantur.

Si quos Eois intonata fluctibus — Hyems ad hoc vertat mare.

Quando in mari Supero capiantur.

Dixit autem Eois propter mare Carpathium, quod eſt in Oriente. Nam alioqui neque in
B Galliæ litoribus, neq; in Mediterraneo mari, neq; in Oceano capitur, vt Bellonius teſtatur, niſi dicamus, de diuerſis vtrumq; (Rondeletium, & Bellonium) Scaris loqui, & ipſe quoq; Iouios Scarorum, illorum quos Optatus Campaniæ litoribus inuexit, ſobolem vel penitus interijſſe, vel vt credi par eſt, longo patrij maris deſiderio abductam, in Græciam remeaſſe arbitratur. Negat verò etiam Ariſtoteles in Euripo capi: vt non ſit mirum, non reperiri in Oceano, cuius litora nuſquam non Euripis exagitantur. Ennius eum, qui ad Neſtoris patriam, hoc eſt, ad Pylum capitur, magnumq; bonumq; celebrat: Archeſtratus verò famoſiſſimus popino maximum ait euadere, & laudatiſſimum circa maritimam Carthaginem; item circa Epheſum, & Byzantium. Nunc Saxatiliſnè ſit, vt ſtatuimus, examinandum. Negat id apud Athenæum Diphilus, omnium ſententiæ, & ſenſui ipſi repugnans. Gaudet enim aſperis cautibus, & herboſis ſcopulis, quemadmodum Oppianus ait his verſibus ex Lippij verſione.

Vbi melior.

Saxatilem eſſe.

Hic domus eſt Sargis, hæc ſtatio læta Scianis. Et Faber, & nigro cui nomina dicta colore,
Hæc Coracinus habet, hæc Scarus ſaxa frequentat.

Quodſi verò quiſpiam Oppianum ſibi ipſi refragari obijciat, vtpotè qui paullò antè inter
C litorales eum enumerauerat, inquiens:

Per molles tantùm ripas, herbaſq; virentes Smarides; Blenni, cum Scaris, Boces vtriq;
Mendes, & Tragi, ſimul Antherina vagantur.

Reſpondet *b* Hippolytus Saluianus aduertendum eſſe; non ſolùm in latinum conuerſo Oppiano, ſed in Græco etiam impreſſo Scaris mendoſè legi, quemadmodum ex antiquo manuſcripto codice cognouit, in quo σπάροι, non σκάροι habebatur. Cæterùm poteſtnè etiam in dulcibus aquis viuere, vti *c* Columella videtur innuere? *Harum* (inquit) *ſtudia rerum maiores noſtri celebrauerunt adeò quidem, vt etiam in dulcibus aquis marinos clauderent piſces: atq; eadem cura Mugilem, Scarumq; nutrierunt, qua nunc Muræna, & Lupus educantur.* Nô puto. Sed locum mendoſum eſſe non dubitò; Squalumq; non Scarum legendum, ex multis intelligi poteſt. Primùm enim Columella veterum frugalitatem cum perdito ſui temporis luxu comparans, vti Mugilem, ac Scarum eadem cura maiores nutriſſe, qua poſtea Muræna, & Lupus educarentur, ait, ſic illos viliores fuiſſe innuit: quod quidem ſicuti de Mugile verè, ſic de Scaro nullo prorſus pacto dici poteſt, cùm communi omnium ſcriptorum conſenſu nobiliſſimus
D piſcis cenſeatur; vnde Squalum, quippè quem vilem habitum fuiſſe in ſua hiſtoria patebit, rectè reſtituiſſe me arbitror, eoq; magis cùm eã ſententiam à M. Varrone mutuauerit *d* Columella. Illius hæc verba ſunt. *Quis habebat piſcinam niſi dulcem? & in ea duntaxat Squalos, & Mugiles piſces.* Laudat autem & ipſe Varro veterum parſimoniam, vt qui dulces tantùm piſcinas, & in ijs duntaxat Squalos, & Mugiles haberent. Quibus adde, quod paullò antè ex ipſo Columella oſtendebamus, ne in noſtro quidem mari viuere poſſe; tantum abeſt, vt in dulcibus piſcinis Scarum habitum fuiſſe dixerit. Non probo etiam, quod ſcribit Hieronymus Fracaſtorius enumerans piſces ſalubritate commendabiles.

b *Cap. de Sparo.*

Oppiani locus correct.

c *L. 8. c. 16.*

Columellæ locus reſtitutus.

Mugil olim vilis.

Squalus olim vilis.

d *Lib. 3. de re ruſt. c. 3.*

Talis dulciſluum fluuiorum Scarus ad ora Solus ſaxa inter depaſtus ruminat herbas.

Qui enim fluuiorum oſtia petere dicat, præter ipſum inuenio neminem.

E

NATVRA. MORES. INGENIVM.
Senſus. Vox. Partus.

a Lib. 2. Hiſtor. cap. 17. *b 8. H. c. 1. 7.* *Solitariusnè an gregalis.* *c Lib. 7.*

SCARVM ex omnibus piſcibus ſolum ruminare, in dentium eius mentione ex Ariſtotelis authoritate dictum eſt; qui & a alibi inquit: *Ventriculus piſcibus vnus, & ſimplex, ſed figura varia eſt, vt eiquem Scarum vocant; qui & ruminare ſolus piſcium creditur.* Item b rurſus: *Scarus vnus inter piſces ruminare quadrupedum ritu videtur.* Hiſce Philoſophi locis, Oppiani quoq; teſtimonium addi poteſt, cuius modò verſus citabimus. Meminit item Ouidius in Halieuticis hoc verſu: *Vt Scarus epaſtas ſolus qui ruminat herbas.*

Amor in ſuos.

Iam verò Ariſtoteles, citante c Athenæo, Scarum μονήρη, id eſt, ſolitarium eſſe ait, ſed vt is ait locus ibi nunc corruptiſſimè legitur, ita & hoc mihi valdè ſuſpectum eſt, nam & Bellonius author eſt gregatim natare, idq; vel inde licet colligere, quòd incredibili propemodũ amore inuicem proſequantur, ſodales è naſſis non ſine egregia, ac imitanda homini induſtria mirabiliter liberantes: aut ſi hamum quis eorum deuorauerit, ſicuti his verbis meminit Plutarchus; *Scarus vbi glutiuit hamum, cæteri qui tum adſunt, appropinquant, funiculum abrodunt: ijdem ſi quis in naſſam aberrauit fortè, caudam intrò porrigunt, & hunc mordicus inhærentem foras extrahunt, atq; ad ſe reducunt.* Oppianus verò eos idcircò eruptionem retrò moliri tradit, ne ſi capite erumperent, oculos læderent, atq; hamo etiam defixos à ſocijs redimi prærosa linea: additq; inſuper, capite aliquando præeunte euadere. *Scarus* (inquit) *naſſis incluſus exitum meditatur; non quidem qua intrauit, in feſto viminum vallo deterrente, & oculos eius vulnerante; ſed capite deorſum verſo, retrorſum natare & cauda laxare vimina molitur. Videns hoc alij foris Scari, & vt liberanti ſuccurrant, eorum aliquis, vel ſuam caudam naſſæ inſertam capto mordendam porrigit; vel capti exertam mordicus apprehendens ipſe, trahendo educit.* Eadem ex

d Lib. 1. c. 4. & lib. 11. c. 37.

Oppiano in ſuum de animalibus opus d Aelianus tranſcripſit, *facere illos ea inquiens more hominum, & licet libros de amicitia non legerint, tamen leges amicitiæ à Natura hauſiſſe.* Idem Scarorum ingenium, mutuæq; ſocietatis tuendæ ſtudium ante prædictos Græcos ſcriptores ex Ouidio, ſic declarauit Plinius. *Mihi* (inquit) *videntur mira, & quæ Ouidius prodidit piſcium ingenia in eo volumine, quod Halieuticon inſcribitur: Scarum incluſum naſſis non fronte erumpere, nec infeſtis viminibus caput inſerere: ſed auerſum caudæ ictibus crebris laxare fores, atque ità retrorſum erumpere: quem luctatum eius ſi fortè alius Scarus extrinſecus videat, apprehenſa mordicus cauda adiuuare nixus erumpentis.* Verſus autem Ouidij nunc mutili leguntur & corrupti, quamobrem reſtitutos nobis à Geſnero non piguit aſcribere:

Ouidij locus reſtitutus.

— Sic Scarus arte ſub vndis
Contextum ſi fortè leui de vimine naſſam
Incidit, abſumptamq; dolo tandem pauet eſcam:
Non audet radijs obnixa occumbere fronte,
Auerſus crebrò veniens, ſed verbere caudæ,
Laxans ſubſequitur, tutumq; euadit in æquor.
Quin etiam ſi fortè aliquis, dum ponè nataret,
Mitis luctantem Scarus hunc in limine vidit,
Auerſi caudam morſu tenet, atq; trahendo
Captiuum texto ſocium de carcere ſoluit.

Captiuitatis declinatoris typus.

Ob tantam itaq; Scari prudentiam, per ipſum, teſte Pierio Valeriano, callidum captiuitatis declinatorem ſignificari tradunt. Quærit itaq; Simon Maiolus Epiſcopus Vulturarienſis, nunquid ſquamas Scaro natura dederit auerſas, cùm aduerſæ in caudam exeunti plurimùm ſint obſtituræ. Seleucus Tarſenſis, referente Athenæo, inquit, *Scarum è piſcibus ſolum dormire, ideoq; nunquam noctu capi, idq; fortè propter metum ei contingere:* cæterùm id falſum eſſe certum eſt.

An dormiat.

An ne enim piſcium vniuerſum genus ſomni expers? atqui verè pronunciat Philoſophus, cadere ſomnum in omne animantium genus: ſolis fortaſſis Teſtaceis exceptis: de quibus ſcribit, nondum experientia eſſe compertum, dormiant an non. Quamobrem Iſaacus Caſaubonus in huius loci caſtigatione, conijcit potuiſſe fieri, vt contrarium ſenſerit Seleucus, vereturq; ne viro docto facta ſit iniuria; ſublata negatione, & in contrarium verſa ipſius ſententia. Legit itaque: *ſolum piſcium Scarum non dormire.* Firmant (inquit) ſatè ſubiecta verba: ideò nunquam noctu capitur. Non enim ſomni hic eſt effectus, ſed aſſiduæ vigilantiæ. Ab eadem mente etiam quod ſequitur: fortaſſe (ait) à metu hoc illi vſu venit. Cedo, vtrum probabilius, metum ingentem conciliare ſomnum, an inſomniam? Rei veritas apud Oppianum Poëtam, & Philoſophum de meliore nota:

Μοῦνον δ' οὔποτέ φασιν ἀνὰ κνέφας ἀσπαλιῆας Εἰς ἄγρας πεσέειν ἁπαλὸν σκάρον· ἀλλά ἑ νύκτωρ
Εὐνάζειν κοίλοισιν ὑπαὶ κευθμῶσιν ἰαύειν. id eſt:

Solum autem nunquã aiunt per tenebras piſcatores In retia incidere mollem Scarum, ſed ſomnum
Nocturnum cauis ſub antris capere.

F G H

A Sic eſt profectò, quia negabant piſcatores capi poſſe noctu Scarum, induxêre quidam in animum credere de illo, quòd hîc Seleucus narrat: numquam Scarum dormire. Seleucus itaq; videns noctu non capi Scarum, eo tempore non minus, quam interdiu inſidias cauentem, ſomni planè expertem eſſe credidit, ignarus, ideò non capi, quia non dormit (dormit enim) *Vbi dormiat*
ſed quia in cauis (ſcopulorum ſcilicet receſſibus) vt Oppianus ait, dormiens, tutus eſt, quo minus capiatur. Rondeletius verò haud rectè ex Oppiano vertit eum noctu non prædari, nec in alios ſaurire cæterorum more, nam neque Oppianus hoc dicit, & Rondeletius ipſe ſui (inquit Geſnerus) oblitus eſt, cùm paulò ante ſimpliciter (hoc eſt neq; interdiu, neq; noctu) Scarum alios piſces vorare docuerit. Dixerat proximè retrò Oppianus piſces ſibi inuicem ſemper inſidiari, nec vnquam dormire videri: Scarum tamen ex eo dormire conijciendum, quòd noctu non capiatur, vtpotè in latibulo dormiens. Piſcium verò omnium, *e* Aelianus ait, *Salacitas.*
eſſe ſalaciſſimum, ſed ſalacitatis ſuæ pœnas luere, morteq; ſæpè plecti, vt mox ſuo loco patebit. *e L. 1. Anim. c. 2.*
Parere bis anno fatendum eſt. Id enim omnibus ſaxatilibus commune eſſe *f* Ariſtoteles teſtatur. *Partus.*
Apud *g* Athenæum, vbi σκάρος piſcis eſt vocalis, his verbis: *Mnaſeas Pratenſis in Circumnauigatione ſcribit, vocales eſſe Cletoris fluuij piſces; quamuis Ariſtoteles vocem edere ſolos traderet κάπρον (Capriſcum) & fluuiatilem porcum.* *f Lib. 5. Hiſ. cap. 9.*
Euſtathius, item Suidas, & Varinus legunt σκάρος: quam lectionem approbant Geſnerus, & Caſaubonus: quorum hic reddere rationem ex eodem Athenæo conatur: apud *k* quem in Scari hiſtoria ex Ariſtotelis authoritate ſcribentem hunc piſcem habere γλῶτταν ἐυλείαν προσπεφυκυῖαν, id eſt linguam non læuem, adhærentem, melius legendum cenſens ἀλίαν προσπεφυκυῖαν, id eſt non valdè adhærentem, peculiariq; quid in Scari lingua voluiſſe obſeruare Philoſophum ijs verbis, cùm ſit omnibus ferè piſcibus commune, non læuem, ſed ſcabram linguam habere, & adhærentem. *Vox. g Li. 8. c. 1. h Cap. de Apro. i Lib. 4. Hiſ. cap. 9. k Lib. 7.*
Ingenioſa quidem ratio, ſed cui Suidas aduerſatur. *Non omnia* (inquit) *animalia vocem habent, ſed ea ſolùm quæ pulmones habent, & reſpirant. Materia enim vocis eſt, qui exhalatur aer: Sed neq; inſecta reſpirant, neq; ſanguinea caſſa, neq; amphibia (id eſt, quæ & in aquis, & terra degunt) voce prædita ſunt omnia: nec ea quæ teſtis teguntur, vt cochleæ; nec ea, quæ cruſtis tenuibus operiuntur, vt cancri: Ex amphibijs autem ſonum edunt hippocampus, & crocodilus. Hic enim exiguum ſonum edit. Piſces autem Acheloi cùm ſonare videantur, non ſonant; neq; enim per inſtrumenta vocis ſonum edunt, ſed motu quodam branchiarum. Nam cùm in ſumma aqua natant, multum aquæ intra branchias recipientes, eaſq; poſtea contrahentes aquam reijciunt, eaq; reiectione illam turbant: ea verò turbata, aliquid aeris recepit, qui in terram eliſus ſonat. Vnde fit vt vocales eſſe videantur. Cicada autem per membranam quandam pectore, & ſuperficie infixo aere eludentes alis incluſum aerem ſonant. Muſca verò alis, quæ aſpera ſunt; aerem ferientes ſonant: vbi verò conſtiterunt, ſonare deſinunt. Scari quoq; ore aquam impellentes ſonum edunt: in profundo autem, non ſonant.* *Vocalia animalia quæ, & quæ non.*
Aduerſatur & ratio, quoniam piſces omnes voce, quæ lingua fit, carere certum eſt. Redeo ad Athenæi locum, in quo etiam notandum hoc, quod de voce ait ex Ariſtotele, in ijs, quæ extant Ariſtotelis non reperiri, vt & alia multa ab eodem Ariſtotelis nomine citata. Scribit verò Ariſtoteles κάπρον in Acheloo amne vocalem eſſe: de quo ſuo loco, vbi iterum locus iſte Athenæi ventilabitur. Ne quis tamen temerè pro σκαίρος σκάρος viros eos doctiſſimos reſtituiſſe putet, Oppiani authoritatem etiam adijciemus, Scarum vocalem piſcem facientis, dum canit:

— Incurui Scarus incola ſaxi, Qui motos inter piſces clamore tremendo Intonat &c. *l Lib. 7 Varior. 47.*

Deniq; & *l* Ioan. Tzetzes Scarum, & Caſtoridem ſolos piſciū vocales eſſe ſcribit: haud verè tamen, cùm non paucos alios vocales recenſeat *m* Ariſtoteles: Caſtorides autem piſcis non eſt, ſed inter cete enumeratus, quæ è mari in ſiccum aliquando exeunt, vt verè vocalem eſſe nihil vetet, cùm cete omnia vocis habeant inſtrumenta. *m L. 4. c. 19. Caſtorides,*

CIBVS. HIEROGLYPHICA.

AEgyptiorum ſapientes hominem voracem, ſiue, vt Pierius Valerianus interpretatur, ingluuioſum, & lamia laborantem ſignificantes, Scarum pingebant, vt *a* Orus Apollo tradidit, quoniam ſolus piſcium ruminat, & piſciculos quotquot acceſſerint, deuoret: vt carniuorum eſſe etiam ſit ſtatuendum; ſicuti ex Ariſtotele pariter annotauit Athenæus: cæterùm cùm id in omnibus quibus fruimur, Ariſtotelis ſcriptis non reperiatur, nec ex ijs, quæ nunc extant, liceat colligere, at nobis longè aliter de cibo huius piſcis referat, nec Oro, nec Athenæo fidem hac in re habendam eſſe apparet. Sic enim *b* Ariſtoteles: *Victus eadem ratione non omnes viuunt. Quidam enim carne tantùm veſcuntur, vt Cartilaginei, vt* *a in Hieroglyphicis. b Lib. 8. Hiſ. cap. 2.*

Congri,

Congri, Charna, Thunni, Lupi, Synodontes, Amiæ, Orphi, Murænæ: Mulli verò nutriuntur alga, E
Oſtreis, cœno, carne: Daſcillus cœno, & ſtercore. Scarus autem, & Melanurus alga: Salpa ſtercore,
& alga. Ecce herbiuorum duntaxat facit, carniuorum præterea facturus, ſi præter herbas carne
quoq; veſci exiſtimaſſet, vt de Mullo diſertiſſimè tradit. Nec aduerſari nobis credendus, cùm
Ariſtoteles ait Cephalum, & Ceſtreum ſolos à carne omninò abſtinere, ideòq; & Scarum carniuoris ac-
explicatus. cenſendum innuere: nam eo loco à carne abſtinere, eſt & à proprio genere ſibi temperare,
& ab omni deniq; alia carne. Sed ipſum audiamus. *Omnes ſe ſe mutuò deuorant, dempto Ce-*
ſtreo; maximè autem Congri. Cephalus autem, & Ceſtreus carne omninò non veſcuntur. Cæte-
c *Lib.*8. rùm rurſus nobis aduerſatur Diphilus apud eundem c Athenæum, qui & ipſe Scarum carni-
uorum facere videtur; dum inquit, *Scarum recentem ſuſpectum eſſe, quoniam lepores marinos*
venatur, illiſque paſcitur. De cuius animantis peſtilentiſſimo veneno, in volumine de Mol-
libus abundè dictum eſt. Hoc quoq; cum præter ipſum nemo alius tradat, apud me quàm
maximè ſuſpectum eſt; exiſtimandumq; Athenæum, vel quem citat Diphilum memoria la-
pſum (quod magnis ſæpenumerò viris contingere ſolet) id quod Mullo præſtantiſſimo quoq;
Mullus Le- piſci aſcribere debebat, ad Scarum tranſtuliſſe. A Mullo autem Leporem marinum deuo-
porem mari- rari clariſſimus teſtis eſt d Plinius, vt ſuo loco oſtendemus. Ne verò quid temerè contra F
num deuo- Athenæum citantem Ariſtotelem ſtatuiſſe videamur, adducemus aliorum quoque ſcripto-
rat. rum teſtimonia, quibus herbiuorum faciunt Scarum, e Plinij in primis, Oppiani, ac Aeliani.
d *L.*33.*c.*1. Ille planè, carniuorum inficiatur, inquiens: *Nunc Scaro datur principatus, qui ſolus piſcium di-*
e *L.*9.*c.*17. *citur ruminare, herbiſq; veſci, non alijs piſcibus.* f Oppianus *in algoſo litore ſubnatidibus herbis*
f *Lib.*1. *paſci* cecinit & mox:

— Et ſolus pallentes ruminat herbas, Ac velut pecudes reuocat ſub guttura paſtum.

Aeliano *cùm alys herbis, tum alga paſcitur.* Ouidius *in herba, item arena* verſari dixit, malim
in herboſis petris, Saxatilis enim eſt, non litoralis. Quòd verò addit Rondeletius, ſe ex diſſe-
cto piſce didiciſſe, ventriculum pro corporis ratione habere exiguum, ideoq; herbiuorū di-
cendum eſſe, quoniam talem Natura dare ijs non ſoleat, qui integros piſces deuorant, id mi-
hi non ſufficit, cùm vel eodem teſte Scarus varius ſatis capacem poſſideat, qui tamen & ipſe
herbiuorus eſt. Sed proſequamur. Teſtatur Bellonius Scaros ſe turmatim conferre ad pa-
bulum, redireq; diſtento ſtomacho: phaſeolis, & piſis plurimùm inhiare, eamq; ob cauſam à
Scarouotano. Cretenſium vulgò phaſeolos Scarouotano nuncupari. Sed is priuatim ſcribit de Scaro va-
g *In Symb.* rio, quærendumq; nunquid Oniæ etiam conueniat. Lilius g Gregorius Gyraldus certè Pi- G
Pythagora. thagoram authorem eſt præcepiſſe, ne quis Scarum ederet, quòd φρυγοφάγος, id eſt vuæ depo-
h *Lib.* 8. pulator eſſet. Sed h Plutarchus hoc aliter videtur narrare, & Scarum ita vocari poſſe negat:
*Symp. q.*8. *Neq; enim* (inquit) *licet Mullum frugiperdam, aut Scarum vaſtorem, aut Mugiles Labraceſue*
Pythagorei *Seminilegos appellare, quæ nomina terreſtribus imponimus, maleficia eorum accuſantes: etiam quæ*
cur piſcibus *minima etiam conſectantes de muſca, aut fele conquerimur, horum de nullo accuſare poſſis, vel*
abſtineant. *maximum piſcem. Idcirco Pythagorei non lege tantùm ab omnibus, ſed natura etiam ab omni in-*
i *In comm. l.* *noxio abſtinentes, minimè, aut omnino nequaquam vti ſunt piſcibus pro cibo.* i Scaliger item thy-
1. *Ariſt. de* mo viuere Scarum ſcribit, quo authore neſcio: Oppianus verò adeo linozoſti, id eſt Mercu-
plantis. riali delectari, vt ea etiam capiatur.

CAPIENDI RATIO.

Salacitatis AD Venerem inflammatiſſimum eſſe Scarum diximus, idq; cum ſuo ſæpè vitæ peri-
pæna. culo, quod fit hoc modo ex Oppiani, ac Aeliani teſtimonio. Piſcatores cōprehen- H
ſæ fœminæ ſummum os ad tenuem funiculum alligant, eamq; viuam per ea maris
loca trahunt, in quibus Scari habitant. Conficiunt etiam graue plumbum rotundum, lon- »
gitudine trium digitorum, quo ex chordis appenſo trahitur Scarus fœmina captiua: alter pi- »
ſcatorum naſſæ in piſcatorio nauigio accommodatæ os latè deducit, datq; operam, vt naſſa »
in Scarum captum conuertatur. Ea enim ſenſim demittitur, lapide ad certam menſuram ta- »
Scarus amā- cto: mares autem non aliter quàm homines viſa amica furore libidinis percitus circa eam cō- »
tibus compa- curſantes, alius alium præuertere, & contingere ſtudet, vt ſolent iuuenes amantes, auſcu- »
ratus. lum, aut vellicationem, aut aliquod aliud furtum amatorium venantes. Piſcator ſenſim de- »
ducit fœminam rectà in naſſam, ac cum ea etiam amantes, libidiniſq; ſuæ dant pœnas. Bel- »
lonius hamis, ac retibus pauciſſimos, naſſis verò plurimos capi ſcribit. Tarentinus tamen
eſcas præſcribit, quibus in retia incidant: quarum prior conſtat Sepiolarum teſtulis cum Si-
ſymbrio viridi, quod eſt, inquit, bryon, aqua, farina, & caſeo bubulo miſtis: hac eſca vtitu-

bet cum

A l et cùm noſtis operam nauamus, altera accipit ex phlœnis (φλοῖνες) fluuiatilis carne drachmas octo, holophiaci torrefacti tantundem, caridum fluuiatilium drachmas tres, malabathri drachmam. Omnia contuſa albumine oui excipiuntur, confectiq; inde paſtilli vſurpantur. Iubet autem aquis inſpergi, monetque ob huius eſcæ in actione celeritatem, minutos piſces non confluere. Inuenio item apud a Aelianum Scaris eſcam demitti coriandrum, & carton. Sic enim nullo (inquit) negocio capi, author eſt Leonides. b Martialis quoq; hamo capi meminit, in quo eſca muſca eſt. Purgat autem ſe Quinctiano, quòd in Saturnalibus nihil præter verſus miſiſſet, dona appellans doloſas artes, quæ imitantur hamos (inquit) *namq; quis neſcit Auidum vorata decipi Scarum muſca?*

a *L.12.c.42*
b *Lib.5.*
Dona artes doloſæ.

E P I T H E T A.

SCARVM mitem dixit Ouidius, Martialis obeſum, Oppianus ἁπαλόν, ideſt, mollem. Huic item φλεγόεις, ideſt lacteus dicitur, fortè à ſuauitate, ſed & hepar album habere Rondeletius teſtatur: aliàs eidem Oppiano à colorum varietate αἰόλος, βαλιός, αἰόλος, ποικίλος appellatur: ſed hæc non ſolummodò epitheta ſunt, ſed Scari alteram etiam ſpeciem diſtinguunt.

COGNOMINATA. DENOMINATA.

NOBILISSIMAM Scaurorum familiam à Scaris cognomen inueniſſe Rondeletius ſcribit, fortè quòd in quibuſdam Columellæ codicibus pro Scarus Scaurus legebat; Quo enim authore id ſcripſerit, neſcio. Video autem Grammaticis Scauros eſſe, qui talos pedum tumentes, ac porrectos habent. Acron in hunc Horatij locum —— *Hunc Varum, diſtortis cruribus illum Balbutit Scaurum prauis fultum malè talis, Scauri* (inquit) *ſunt qui extantes talos habent, olÿ dicunt Scauros eſſe, qui habent talos inuerſos.* a Plinius à vola in pedibus deriuare videtur his verbis: *Vola* (inquit, in pede) *homini tantùm, exceptis quibuſdam: namq; & hinc cognomina inuenta, Planci, Plauti, Scauri, Panſa.* Meminit idem Plinius gemmæ, quæ à Scaro Scarites vocetur, cæterùm dubitat à colorene an ab effigie Scari nomẽ inuenerit. Inquit enim: *Scorpites Scorpionis aut colore, aut effigie eſt; Scarites, Scari piſcis.* Rondeletius verò à Scari varij colore potiùs quàm effigie ſic dici arbitratur, conijcitq; eandem eſſe cum Sapphyro, vt hunc fortaſſis eadem Scari ſpecies Romæ vulgò Saphyrus vocetur, vti ex Paulo Ionio dictum eſt, & Pierius Valerianus Scarum Sapphyri gemmæ radiolos imitari ait.

Scauri unde dicti.
Scauri qui.
a *L.11.c.45*
Scarites gemma.

V S V S IN C I B I S.

QVO in pretio, ac honore Scarus apud veteres haberetur, in exordio huius hiſtoriæ oſtendimus. Quod verò ad carnis ſucciq; bonitatem attinet; cùm non ſolum piſcis (inquit Rondeletius) ſit ſaxatilis, verùm etiam inter ſaxatiles primas teneat, conſtat mollis, & friabilis eſſe carnis, vt ſcribit Diphilus: ſuauem, læuem, qui facilè concoquatur, & diſtribuatur, quiq; facilem reddat aluum. Galenus quoq; Philotimum arguit, quòd eum durioris carnis piſcibus eum numerarit. Videtur autem priſcos crediſſe Scarum ex duræ carnis piſcibus eſſe; nam & Cornelius Celſus grauiſſimus medicinæ author ita credidit: *Piſcium* (inquit) *eorum, qui ex media materia ſunt,* (ideſt mediocriter alunt) *quibus maximè vtimur, tamen grauiſſimi ſunt, ex quibus ſalſamenta quoq; fieri poſſunt, qualis Lacertus eſt: deindè qui quamuis teneriores, tamen duri ſunt, vt Aurata, Coruus, Scarus: tum plani poſt hos etiam leniores, Lupi, Mulliq; & poſt hos omnes ſaxatiles.* Idem Celſus Scarum minimè intus vitiari aliàs author eſt; contrà Xenocrates ocyus in ventre corrumpi. Alex Trallianus in curatione epilepſiæ, ſuperfluitatis expertem eſſe aſſerit, & in hoc affectu tanquã valdè idoneum præſcribit, & Aetius in coli dolore ex frigidis, & pituitoſis humoribus, ex cæteris piſcibus Scarum, & Lupum fecerint. Quod ad apparatum pertinet, in Creta Scaros aſſant, veru per os eius transfixo, vt Bellonius tradit, ibidemque eorũ ventriculos delicatioribus herbis refertos, piſcatores liguriunt, ipſaq; ſimul iecinora, quæ prægrandia (inquit) & ſine vllo felle Natura conceſſit (aliter ſcribit Rondeletius) excrementaq; additis ſale, & aceto conterentes. Inſipidum enim eſſe Scarum, niſi cum ſuis edatur fæcibus. Hoc autem edulio bibaculos Græcos quaternos, interdum ſenos in lectulis ſedentes poſt frequentes panis taleas intinctas, octonas plerunq; vini Maluatici amphoras exiccare. Nos item à principio viſcera Scari celebrauimus ex antiquis. Rondeletius cùm qui Onias vocatur, apud ſuos aſſum in craticula

Non duram carnem habere.
Apparatus.

edi dixiſſet, vel in ſartagine, vel etiam elixum, vt Aurata edi ſolet. Varium quoq; paulò poſt A
a Lib.7. ſic parari teſtatur. Archeſtratus in ſuæ Gaſtronomiæ altera parte citante *a* Athenæo aſſum commendauit, quidem, ſed farctum his verbis:

Scarum in Carthagine mari vicina, magnum aſſa,
Prius lotum: præſtantem quoq; Byzantij videbis,
Sic amplum, vt rotundo ſcuto per magnitudine tergum ſit,
Illum nactus hoc integrum (non exenteratum) *modo curato*
Caſeo, & oleo rectè cùm omnia farcta fuerint,
In calido teſtu ſuſpende, & deinde peraſſa
Inſperſum ſale, cymino trito, & oleo glauco
Diuinum fontem ſalientis modo infundens.

VSVS IN MEDICINA.

HABET item Scarus partes quaſdam, quæ in medicinæ vſus cedſit, *a* Galenus enim
a Lib.4. de Comp. med. ſec. loc. c.7. ad oculorum ſuffuſiones fel eius commendat, inquiens: *Ad ſuffuſiones oculorum, primo ferè omnium compoſitionum eſt, quæ ex fœniculi ſucco, & Hyenæ felle, & melle Attico conſtat: ſed fel alij aliud miſcuerunt: nunc quidem in pretio eſt pharmacum ex felle Scarorum.* B Ibidem alijs quoq; compoſitionibus ocularibus fel hoc admiſceri videas ad incipientes
b L.7. c.3. ſuffuſiones, & omnem viſus hebetudinẽ, & cicatrices: ſicut apud *b* Aetium ſimiliter. *c* Elia-
c L. 14. c.2. nus à piſcatoriæ artis peritis didiciſſe ſe ſcribit, fellis ſuffuſione, ſiue ictero, & arquato morbo
Iecoris vſus. laborantes priſtinam recipere ſanitatem, ſi iecur Scari in cibo aſſumant. Ad parotidas eodem viſcere, Plinio teſte, Medici vtuntur.

DE TVRDO. Cap. III.

SYNONYMA.

TVRDVM inter piſces ſaxatiles laudatiſſimæ carnis Gal. ſecundo loco recenſet. Qui cùm & ipſe ſquamoſus ſit, Scaro optimo iure ſubiungetur. Sunt
Turdi, & Merulæ piſcium etymum. inter aues carnis laude celebres Turdi etiam, ac Merulæ; nõ tamẽ à saporis C cùm illis, ſed à macularum ſimilitudine, piſcibus iſtis nomen inditum, vt M. Varro teſtatur his verbis: *Piſcem Aſellũ non à corporis ſimilitudine, ſed à colore dicimus, vt Vmbram, atq; Turdũ.* Varia profectò auium nomina piſcibus indidit facunda Græcia pro colorum, quibus ipſas referrent, varietate, vtq; hoc pacto ſingulos rectiùs diſtinguere poſſent. In quo etymo notandũ coloris nomine intelligi maculas, quibus
Κίχλη. multi Turdi alioqui ab auium colore longè diuerſis inſigniuntur. Vt autem auis latinis Tur-
Cyclas. dus dicta, Græcis frequentiùs κίχλη, ita & piſcis iſte apud eoſdem audit. A *a* Plinio Medico
a Li.5. c.13. Cyclas piſcis ad pleuriticos commendatur, quia molli carne ſit, & natura humidus, & dige-
Ptiſana marina. ſtibilis, additq; & Ptiſanam marinam nuncupari. Bellonius Turdum intelligere conijcit: cæterùm Mathias Sylnaticus non Plinium Medicum, ſed Alexandrum citat, & non Cyclas per y, ſed Ciclas per i ſcribit, ſed vtrobique legendum eſt Cicle; ſicuti etiam legiſſe apparet in-
b Li. 6. c.9. terpretem, qui Turdum vertit. Apud *b* Pollucem quoq; κόχλη corruptè ſcriptum eſt pro κί-
Pollucis locus caſtigatus. χλη, quamuis vtrumq; ibi vocabulum legatur, hoc modo: *Συνόδους, κίχλη, ἴλλοψ, κίχλη, ἴαρ-σάλπη.* Credendum autem bina hæc nomina κίχλη, & ἴλοψ, cùm à perito aliquo in margine, emendationis gratia, annotata eſſent; ab imperito poſtmodum alio, in textum aſcita: D nam ἴλοψ, & κίχλη piſcium quidem nomina ſunt, ἴλαψ verò, & κόχλη nihil ſignificant.
c Lib.7. Multis præterea alijs nominibus Turdum fuiſſe appellatum Pancrates apud *c* Athenæum tradit: & Nicander πολυώνυμον, id eſt, multis nominibus præditum cognominat. Nunc ve-
Saurus. rò ſynonyma non inueniuntur. Pancrates quidem etiam σαῦρος, & αἰολίαν dici author eſt, nominibus equidem æquiuocis, cùm ſit σαῦρος piſcis ſui nominis, qui multis Lacertus appel-
Coracinus. latur: αἰολίαν verò Numenio Coracinus, & Scarus Nicandro αἰόλος, vterq; à varietate colo-
Berziticon. rum, vt & Turdus ob eandem rationem id nominis obtinuerit. Berziticon, & Verziticon Sylnaticus Turdum exponit; ſed cuius dialecti, ea ſint vocabula, ignoramus. Auguſtinus Ni-
Niphi error. phus in ſecundo hiſtoriarum Ariſtotelis, dum Turdum piſcem à Liguribus Aſellum, à Roma-
Vielle. nis Scarmom, & Merluzum vocari ſcribit, quàm ineptiſſimè cum Aſello Turdum confundit. Rondel. apud ſuos (Mompelienſes) Prouinciales, Italos, & Hiſpanos latinum Turdi nomen retinuiſſe; à cæteris verò Gallis Vielle dici ait, ipſe tamen duodecimũ ſuum Turdum priua

A tim Vielle nominat, & vndecimum quidam Durdo. Veneti, teſte Maſſario, nunc piſcem Merulam falsò dicunt, & è contrario Galliæ piſcatores nonnulli Merulam piſcem, teſte Rondeletio, Tourd, haud diſtinguentes à Merula Turdum, vti neq; Maſſilienſes, quibus vterq; piſcis, referente Petr. Gillio, Roquaudos dicitur. Rochau autem commune ſaxatilibus omnibus nomen eſſe in Scaro ex Rondeletio annotauimus. Veneti, vt Bellonius notauit, Turdum appellant, qui Maſſilienſibus falsò Vmbrina vocatur: Turdum tamen eſſe negat, quoniam vndantes in tergore, ac tranſuerſas lineas gerat, & Coruum duabus, quas in tergore, & ſub mento habet, pennis referat. Enim verò qui inter Genuenſium Lagionos peculiariter Turdus dicitur, hunc reuera Turdum eſſe vocatum propter colorem, qui cùm ex rufo in melinum vergat, ad viridem tamen inclinet.

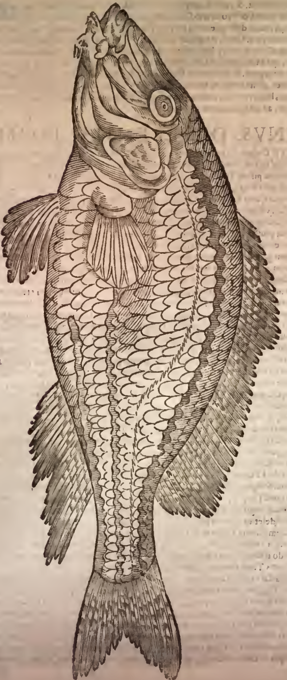
Durdo.
Peſce Merula.
Rochau.
Turdus qui Bellonio.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

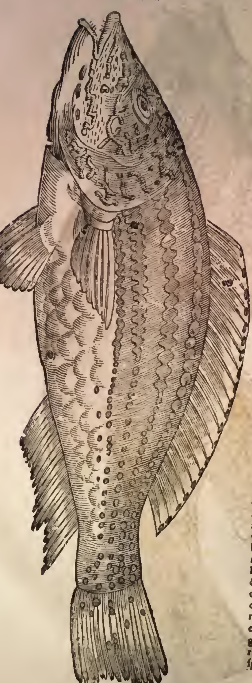
SOLVS Columella inter veteres complura Turdorũ genera dari meminit: quot autem & quæ ea ſint, non declarauit. Præcauendum autem monet Saluianus, ne omnes pi-
B ctuⲣatos piſces Turdos vocemus, quod ignarum (inquit) ichthyopolarum vulgus plerumq; facit, qui Percas, Hiatulas, Merulas, Pauones, ſimileſq; depictos piſces alios cum Turdis implicant: quem errorem facilè euitari poſſe autumnat, ſi Turdorum piſcium aluum Turdi auis inſtar, variam maculoſamvè eſſe aduerterimus: eoſq; quibus aluus maculoſa non eſt, & carne etiam minus ſuaui ſunt, hinc eximerimus. Cæterùm verorum, ac genuinorum Turdorum cùm plura ſint genera, vt quot ſint, & quomodo internoſci debeant, nobis innoteſcat, primariam eorum differentiam à corporis figura, atq; magnitudine deſumit, indeq; duo prima conſtitui genera ait: aut enim minorem, & latum eſſe Turdum; aut maiorem, & oblongũ: & quemadmodum (inquit) maioris diſtinctionis gratia, hunc maiorem, illum verò minorem Turdum appellare poſſumus, ita non ſolùm vterq; proprijs pingitur coloribus, ſed rurſus etiam maior colorum varietate ſubdiuiditur in viridem, & rubrum: ita vt tria ſint Turdorum genera, minorum vnum: maiorum verò duo, viride ſcilicet, & rubrũ. Rondeletius verò duodecim ſpecies pinxit, nos & alios addimus. Non enim tria tantummodò genera dari arbitramur, cùm longè aliter præter allata Columellæ verba indicare videantur epitheta, quæ Turdo piſci veteres tribuêre. Athenæo ex Ariſtotele μελανόστικτος, ideſt, nigris maculis va-
C rius, Erathoſteni πέρκας, ideſt, nigricans, vel nigro diſtinctus, Pancrati οἰνώδης, quaſi vini colorem referens, Numenio ἁλιπόρφυρος, ideſt, purpureus vocatur, vt optimo iure Phauorinus ποικιλόστικτον vocauerit, quaſi varijs notis diſtinctum, cuiuſcunq; aut coloris ſint. Iouius Turdum definit ſubuiridi colore, & frequentibus guttis variegatum, atque inſignem. Videtur autem peculiarem quandam ſpeciem intelligere, vt illum, qui vulgò Verdone appellatur, quem Saluianus exhibet. Lippius verò apud Oppianum κίχλην ῥαδινὴν, ideſt celerem, quo modo, & Anacreon ῥαδινοὺς πώλους, ideſt celeres equos vocauit, Turdum viridem tranſtulit, colori tribuens, quod ad mores pertinebat. Turdos verò & Merulas alio in alium colorem mutari tradit Aelianus, ex Ariſtotele nimirùm, qui verè nigreſcere, deindè ſuam albedinem recipere aſſerit, hoc eſt, vt ego conijcio, ſuum nitorem, nam & Squillas ijs annumerat, quas ſal em albas dari non puto. Saluianus id ſolùm intelligere Ariſtotelem arbitratur, quod cùm albos dari Turdos falſum eſſe, & experientia, & piſcatorum conſenſu certum ſit, Turdi reliquo anni tempore ſubnigri, ſiue ex albo nigreſcentes, verno verò tempore nigriores appareant; quod (inquit) vt veriſſimum eſt, ita non dedecet illam ſubnigredinem huic nigredini collatam, largo loquendi modo albedinem appellari ab eo. Cui ſententiæ aſtipulari vi-
D detur a Rondeletius, locum Philoſophi intelligendum eſſe inquiens ſic, vt Turdi, & Merulæ ſuum quidem ſeruent colorem, ſed magis exaturatus ſit circa ver; æſtate verò magis dilutior, minuſq; niger: idemq; de Phycide, & Mæna intelligendum. Idem Ariſtot. quaternas branchias Turdo tribuit, omnes autem duplici ordine excepta nouiſſima: quam notam in omnibus iſtis, quos Turdi nomine exhibeo, piſcibus, vt ingenuè fateor, non obſeruaui. Manibus enim pertractare omnes non licuit. Omnes quidem ſquamoſos eſſe ex picturis patet. Qui priori loco pingitur, duas veluti apophyſes habet è mento depẽdentes, cutaceas, ſubflaui coloris. Totus aureo magna ex parte, item ametheſtino, cæruleoq; ac rubro variat. Oculi maximi ſunt, quorum auream pupillam circulus ambit niger, nigrum rurſus aureus, aureum cæruleus, hunc iterum aureus, ac tandem niger alius omnes ambit. Tres habet præ cæteris conſpicuas lineas ſanguinei planè coloris, denticulatas, vt icon oſtẽdit. Pinnæ ad branchias omninò aureæ ſunt, pectoris verò totæ cæruleæ, præter earum neruos, qui aurei ſunt. Quæ verò ab ano eſt, item quæ in dorſo, & cauda, qua vropygio iunguntur, aureæ ſunt, ſed maculis paruis ſanguineis

Turdi vt inter alios pictos piſces dignoſcantur.
Epitheta.
Verdone.
Lippij error.
Quomodo colorem mutare dicatur.
a Cap. 3. de Merula.
Turdorũ ab authore obſeruatorum deſcriptio.
Turdus primus.

Turdus ab Authore obſeruatus primus.

Turdus ſecundus.

guineis reſperſæ: cætera cæruleæ. Caret dẽtibus. Os intus ruberrimum. Alter totus quoque aureo, cæruleo, rubroque variat, & ad latera præterea nonnihil cãdicat. Maculæ, quas toto corpore, tum vermiculares, vt in capite, tum rotundæ, vt reliquo deinceps corpore, cauda, & dorſi pinna, icon oſtendit, cæruleæ ſunt. Circuli oculorum modò rubri, modò aurei. Pinnæ iuxta branchias totæ aureæ: quæ verò in pectore ſunt, & ab ai o, in extremitatibus ſunt cæruleæ. Tergoris pinna ex aureo rubet, ſicuti & cauda, quæ tamen in extremo cærulea eſt. Vtrinq; dẽtatus eſt. Tertio caput pro corporis portione paruum, totum cærulei, ſed dilutioris coloris præter branchiarũ opercula, quæ candicãt, maculiſq; oblõgis, & ſemicircularibus, aureis conſpergũtur: cuius pariter coloris ſunt cæruleæ lineæ per totũ corpus decuſſatim, & tranſuerſaliter ductæ, ſed minus ſplendentes, eiuſdemq; deniq; calami, ſiue nerui pinnarum. Hæ verò omnes in extremo cęrulee, cætera ſubuirides, maculiſq; inſignes rubicundis. Corpus item ſubuiret, magis in lateribus, minus in dorſo, quod ex viridi nigricat: vẽter albicat. Squamarũ extremitates cæruleæ ſunt. Dentes habet maximos & acutiſſimos, ingenteq; oris rictũ. Quartus toto corpore, ſanguineo, aureoq; diſtinguitur: dorſo excepto, quod ex ferrugineo nigricat: ſicuti pariter, quę per corpus cõſpiciũtur maculæ. Idem

Turdus ſecundus.

Turdus tertius.

Turd. quartus.

color,ſed multò dilutior in pin-
nis, & cauda, ſed quæ rubris
maculis inſigniuntur. Oculi, fe-
Turdus quintus.
rè vt in Aurata aurei. Quintus
totus ruber eſt ſaturatus,ſed pin
nę,& cauda in extremis oris cę-
ruleæ ſunt. Maculæ in extremo
tergore conſpicuæ,oniſcis non
abſimiles,nigrę:quæ verò in ca-
pite, longæ item & Serpentis in
morem ferè contortæ cernun-
tur, cæruleæ. Πολύγραμμος eſt,
lineis à capite ad caudam recta
ductis, rubris. Inter lineas, quæ
Anthias tertius Rondeletij.
ſunt ſpatia candicant. Cætera
icon oſtendit. Huic cõgenerem
piſcem puto,quem Rondeletius
tertium Anthiæ genus facit. Sa-
xatilis (inquit) eſt, totus etiam
purpurei coloris,vel Indici, cor
poris forma Scaro vario ſimi-
lis,corpore longo,cauda craſſa,
ſerratis,& acutis dẽtibus. Labra
habet: oculos admodum rotun-
dos, purpureos,& rubros:podi-
cem magnum,è quo inteſtinum
rubro, viridiq; diſtinctum exci-
dit. Partibus internis cæteris ſa-
xatilibus ſimilis eſt. Eſt carne
tenera, fragili, ſicca, optimique
Turdus maior Saluiani.
ſucci. Huc item referendus Tur-
dus Saluiani maior,totus ſubru-
bens magna ex parte,cuius ico-
Turdus viridis Saluiani.
nem non exhibet; quòd cætera
ſimilis ſit viridi Turdo, quem
vulgò Romæ Verdone appel-
lant. Ore (inquit) dentibus, la-
bijs, oculis, branchijs, pinnis,
cauda, atque interaneis minori
ſimillimus eſt, corporis vero fi-
gura, colore, atque magnitudi-
ne plurimùm differt. Non enim
latæ Tincæ figura eſt,vt ille,ſed
oblonga, nec eiſdem depingi-
tur coloribus. Nam cùm hic
maior coloris ratione (vt dixi-
mus) duplex ſit, neutri color
minoris conuenit: horum nam-
que vnus totus viridis eſt, alter
ſubrubet: & veluti hi duo ma-
iores rebus reliquis ſimiles,nec
niſi viriditate, & rubedine in-
ternoſcuntur: ita vtriuſque dor-
ſum maculis paruis, rotundis,
atque cæruleis conſperſum eſt.
Venter verò, ac latera liuen-
tibus maculis confusè permi-
ſtis

Turdus πολύγραμμος, ſiue quintus.

E

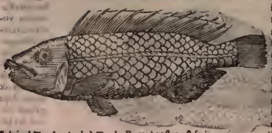

F

G

H

A Anthias tertius Rondel.

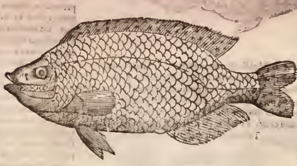

ſtis (Turdi auis more) inſignita conſpiciuntur: qua vna nota minori Turdo ſimiles ſunt, atq; Turdi dicuntur. Differunt poſtremò à minori etiã magnitudine, nam cùm ille palmi menſuram non excedat, hic ad cubitalem aliquãdo excreſcit. Minor eiuſdẽ Saluiani Turdus (vulgò Tordo Romæ) roſtro eſt ſatis acuto, ore medioeri, dentibus validis, *Turdus minor Saluiani.* recuruis, atq; ſerratis, labijſq; craſſis: oculis magnis, & aureo circulo pupillam ambiente inſignitis. Branchias habet vtrimq; quaternas, eaſq; duplices, nouiſſima excepta, vt a Ariſtoteles

B author eſt. Pinnæ duæ ad branchias, & aliæ duæ in ventre, vna ſcilicet vtrimque. In dorſo vna *a Li. 2. Hiſ. cap. 2.* ſingularis ad caudam ferè vſq; deducta. Imò etiam ventri alia vna ſingularis, & minor à podice ſubnectitur. Cauda quoq; in vnam, & latam pinnam degenerat. Ventriculus carnoſus eſt, & amplus. Inteſtina etiam craſſa, & lata ſunt. Hepar pallet, eiq; aſſuta eſt fellis veſica. Squamis medioeribus tegitur, & latiuſculus pileis eſt, minori Tincæ non abſimilis, atq; totus picturatus. Caput enim, dorſum, cauda atq; pinnæ ex cineraceo nigricant: latera verò cineracea, & venter ſubalbidus liuentibus maculis nullo ordine inter ſe permiſtis, Turdi auis modo, conſperguntur. Prior modò Rondeletij Turdus admodum varius eſt, minus tamen *Turdus primus Rondeletij.*

Turdus Rondelet. primus.

C

quàm ipſius tertius. A plurimis, inquit, Turdo dicitur. Notas habet inſigniores, quibus à quouis nullo negocio diſcerni poteſt. Eſtq; nõ admodũ Cinędo ſimilis, minor paulò & latior, ad Auratę figurã accedens, dentibus recuruis (haud ſatis eos in figura exprimit) pinnatum ſitu, numeroq; cæteris ſaxatilibus ſimilis. Labra habet craſſa, & rugoſa: cauda non in duas pinnas, ſed in vnam latam deſinit, quæ maculis nigris, & ruffis inſignis eſt. In reliquo corpore colore eſt vario, vnde αἰολος dictus. (Infrà vndecimũ vulgò in Prouincia priuatim Auriol, quaſi αἰολος vocari ſcribit.) Dorſum fuſcum eſt, venter ex albo liueſcit. Pinnæ ad branchias aureæ ſunt: ad podicem

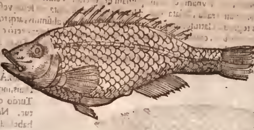
D & in tergo flauæ, nigris, cæruleiſq; maculis aſperſæ. Oculi magni ſunt, rotundi, pars oculis ſubiecta varijs coloribus eſt illuſtris. Partibus internis ab alijs ſaxatilibus non multum differt. Carne eſt tenerrima, & friabili. Ob inſignem teneritatem à multis negligitur. Optimus *Caro eius qualis.* aſſus in craticula, vel in ſartagine coctus. Refrigeratus firmiore eſt carne. Ex aceto, vel mali arantij ſucco edendus: priuſquam coquatur, ſale conſpergendus, vt gratioris ſit ſaporis. Se- *Turdus Rõdelet. ſecundus.* cundi Turdorum generis altero loco pictum rectè cenſeri poſſe exiſtimat Rondeletius, videlicet qui à ſuis diſtinctionis gratia Pauo nuncupatur, priori ſimilis, maior tamen plerumque. Colore ex viridi cæruleo, vel Indico, colorem colli pauonis referente in pinnis omnibus, & in cauda. Hinc Pauonis nomen poſuit, veteres imitatus, qui Merulas, & Turdos auium nomina *Etymum.* piſcibus dederunt, cùm liceat cuiuis rebus anonymis, & nouis noua nomina ponere. Cæterùm Pauonem piſcem etiam D. Ambroſius nominauit, & Iſidorus Hiſpalenſis, quem Saluianus eum eſſe conijcit, qui Romæ ex Turdorum etiam genere (ni fallor) hodieq; Papagallo, id eſt Pſittacus vulgò appellatur, de quo mox ſubinde à Turdis. Et Bellonius piſcem, quem in Gallico

Turdus eiuſdem ſecundus.

in Gallico E
ſuo libro Pauonem vocarat, in latino de Aquatilibus opere, ſimpliciter Turdum nominat, & Romæ Papagallum vocari ſcribit; vnde aliqui ſit Bellonij Turdus, quã Saluiani Pauo. F Rondel. Pauo carne eſt molli, friabili, tenera: viſcidi tamen aliquid habere videtur inter ſaxatiles.

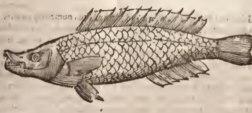
Turdus eiuſdem tertius.

Tertius. Tertius eiuſdem, Turdus à nonnullis Marchia dirè, i. Merculum regium appellatur: ſuperioribus duobus ſimilis, colore verò diſpar. Eſt enim varius admodum, vixq; vllus eſt qui plures colorũ differentias habeat. Viridis eſt magna ex parte, ſed punctis purpureis, cæruleis, Indicis, & G
alijs confuſis coloribus conſperſus. Pinnæ ad branchias flauæ, ſiue rufæ ſunt, aliæ omnes partim cæruleæ ſunt, partim virides, partim rufæ. Cauda rufa punctis cæruleis notata. Branchiarum opercula punctis, & lineis rufis, ſinuoſis, certis ſpatijs diſſitis diſtincta. Adeò varijs, & iucundis coloribus ornatus eſt, vt Pulchri nomine ſit digniſſimus. Carne tenera, friabili, delicata alijs non cedit. Frequens eſt Romæ, & Antipoli, & in Lerino inſula.

Pulcher. Quartus. Quartus varius etiã eſt, dorſo nigreſcente, pinna eius vireſcente: ventre, & lateribus flaueſcentibus.

Turdus eiuſdem quartus.

A branchijs ad caudã lineæ virides ductæ ſunt. Pinnarum quæ in ventre infimæ cæruleæ ſunt. Hunc in Prouincia, vel circa H
Monſpelium, vulgò Perroquet, id eſt, Pſittacum appellari tradit, quòd ea ſit coloris varietate, qua auis illa Indica. Haud tamen idem eſt piſcis cum Saluiani Pauone, vt vtriuſq; deſcriptionem conferenti facilè innoteſcet.

Caro qualis. Similem ſuccum gignit cum cæteris ſaxatilibus. Facilè concoquitur, quòd tenera ſit ſubſtantia, & friabili.

Quintus. Quintus Gobionem flauum refert, hoc ab eo diſcrepãs, quòd lineam albam ductam ab oculis ad caudam habet. Deindè maculis nigris, quibus aſperſus eſt Gobius, caret. Pinna quoq; vnica in ventre, neq; diuiſa, quam habet Gobius. Turdus iſte colore aureo eſt, nec differt ab alijs carnis teneritate.

Sextus. Sextum genus quinto omninò ſimile, niſi quòd huic linea ab oculis ad caudam ducta non alba eſt, ſed cærulea, roſtroq; eſt longiore, & aquilino.

Septimus. Cero. Septimum à Prouincialibus Cero dici, maximè Antipoli, & ſuos ſpeciem vnam Turdi ſimiliter vocare idem Rondeletius

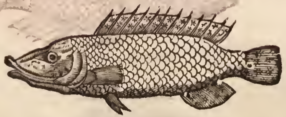
Turdus quintus eiuſdem.

Turdus eiuſdem ſextus.

Turdus eiuſdem ſeptimus.

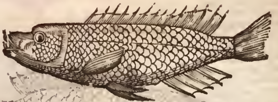

letius tradit, conijcitq; eundem eſſe piſcem cum eo, qui Athenæo κηρὶς dicitur, licet aliquan- *Ceris Athenæi.*
H do ſuſpicatus ſit locum hunc mendoſum eſſe, & pro κηρὶς legendum κίχλη, ea ratione adductus, quòd neminem vnquam ex his, qui de piſcibus ſcripſerunt, piſcem ſic nominaſſe meminiſſet: tum quia hoc loco, cùm de Scaro dixiſſet, commodè κίχλην, ideſt, Turdũ ſubiunxiſſe videretur. Cùm verò, quæ ſequuntur, accuratiùs conſideraret, omnia quæ hîc dicuntur, parum Turdis omnibus conuenire animaduertit, quæ cauſa ipſi fuit mutandæ ſententiæ. Locus ſic habet apud ᵇAthenæum: ἡ δὲ καλουμένη κηρὶς ἁπαλόσαρκος, εὐκοίλιος, εὐστόμαχος, *b Lib.8.* ὁ δὲ χυλὸς αὐτῆς παχύνει καὶ σμήχει, ideſt. Ceris quæ dicitur, teneræ eſt carnis, aluo facilis, ſtomacho grata, ſuccus ipſius incraſſat, & abſtergit. Trallianus verò etiam κηρίδα præter Athenæum nominat, & in dyſenteria hepatica ex intemperie frigida præſcribit, & rurſus in colico affectu, & in eo Athenæo aduerſatur, quòd inter piſces duriore carne, Orphum nempè & Glaucum enumeret. Apparet autem à cereo colore nominari, & Turdus iſte Rondel. coloribus quidem varijs inſignis eſt, ſed dorſo aureo, viridibus maculis conſperſo, ventre candicante, lineis rufis, & tortuoſis, nullo ordine diſpoſitis notato. Tales ferè cernuntur buxi,

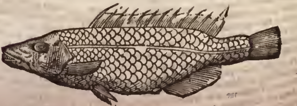
vel

vel laſpides, labra viridia ſunt, branchiarum opercula purpureum quiddam habent. Cauda, E
Scirrhis. & pinnæ magna ex parte cæruleæ ſunt. Idem fortè cum hoc Vuotono Scirrhis vocatur, cir-
Octauus. ca nuda ſaxa degens, inter ignotos ab eo numeratus. Octauus à ſeptimo hoc non admodum
differt. Eſt enim eodem ferè modo varius, ſed lineas multas habet in ventre ſeſe interſecan-
Nonus. tes. Carne eſt alijs ſimilis. Nonum genus ſuperiori ſimile eſt, niſi quòd lineam candidam
habet à branchijs ad caudam, alias multas confuſas, obliquas, vt Ceris, quæ aurei ſunt colo-
Tibicen. ris: alioqui colore eſt vario, viridi, & flaueſcente. A quibuſdam Gaiao, ab alijs Bille dicitur,
Decimus. à Monſpelienſibus Meneſtrier, hoc eſt Tibicen, quia varijs eſt coloribus tibicinum ritu, qui
verſicolori habitu vti apud eos ſolent. Carne eſt tenera, & friabili. Decimus colore eſt viri-
Vndecimus. di. Extrema operculi branchiarum, & pinnarum ventris purpuraſcunt: oculi rufi, venter ex
albo flaueſcit: ore eſt paruo, labriſq; paruis. Eiuſdem ſubſtantiæ eſt cum alijs. Vndecimus,
quem Monſpelienſes Auriol, quaſi αἰόλον, id eſt varium, alij Gaiao (ſic nonum quoq; vo-
cari dixit) alij Durdo appellant, inter Turdos maximus ad Lupi cubitalis magnitudinem, &
craſſitudinem accedit. Colore eſt rubricæ, qua pro terra Armenia vtuntur: multis nigris, &
Duodecimus. liuidis maculis reſperſus eſt. Ventre eſt plumbei coloris, labris magnis. Colorum duntaxat
varietate à Turdo ſeptimi generis differt. Duodecimus iſte, ac poſtremus in Turdorum ge- F
nere referendus mihi (inquit idem Rondeletius) videtur, qui vulgò Vielle (ſuprà Turdum
in genere, à Gallis Vielle vocari ſcripſit) dicitur; neque enim minùs varius eſt, quàm cæteri
iam deſcripti. Capite eſt cæruleo, dorſo vireſcente. Linea viridis, & tenuis à branchijs ad cau-
dam ducta eſt, in cuius extremo macula eſt rotunda, paulò ſupra caudam: reliquo corpore

Turdus octauus eiuſdem.

Turdus nonus eiuſdem.

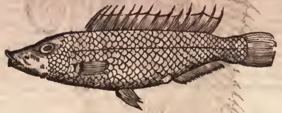

rube-

Turdus decimus eiuſdem.

Turdus vndecimus eiuſdem.

Turdus duodecimus eiuſdem.

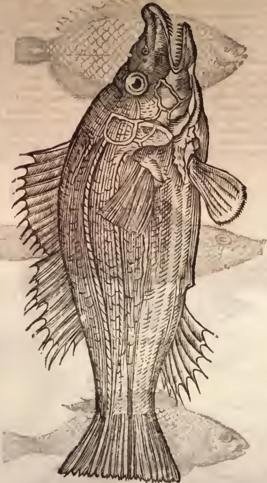

rubeſcente. Pinnæ variæ, ſed maiori ex parte purpureæ. Quarto Rondeletij Turdo, aut tertio noſtro cognatus videtur piſcis, cuius imaginem, qualem Venetijs (vbi Porga, ſi bene, inquit, ſcribo, vulgò vocatur) Geſnerus nactus eſt. Colores in pictura ad eum data, huiuſmodi ferè ſunt. Dorſum, & laterum dimidia pars ſuperior, fuſci [illegible] coloris, maculis crebris, ſubnigris variantibus. Lineæ tres, aut quatuor cæruleæ à branchijs ad caudam tendunt. In oculis circuli duo aurei pupillã ambiunt, inter quos medius vnus fuſci coloris eſt. Caudæ etiam maiori ex parte cęruleus eſt: qui color etiam pinnarum ad branchias, & in capite circa infra-

Turdus à Geſnero obſeruatus. Porga.

que

Turdus à Geſnero obſeruatus.

que branchias apparet, Eodem dimidia pars dorſi pinnæ anterior pulchrè pingitur, poſterior verò pars cum flaua ſit, cærulei coloris maculis diſtinguitur. Laterum pars dimidia inferior flaua eſt, & maculis ſubruffis variatur. Pinnæ ad branchias fuſcæ, binæ in ventre, & vna à Podice, flauæ ſunt. Reliqua apparent.

A

LOCVS. MORES. CIBVS.

EX ſaxatilium numero Turdum eſſe ex Galeno diximus, Et Diocles apud Athenæum Turdos ſaxatiles facit: item *a* Columella his verbis: *Saxoſum mare optimè ſaxatiles piſces nutrit; vt ſunt Merula, & Turdi.* Item Matron Parodus, dum canit, in deſcriptione conuiuij Attici: a *Lib.8.c.26*

Κίχλας δ' ἑξείης πεδαήορας ὑψιπετείας, *Καὶ πέτρας καταβοσκομένας, θυάδας δ' ὑδατινάς.*
Deinde Turdos pubeſcentes, altiuolos *Inter ſaxa cibum quærentes, aquatiles Thyadas.*

Quæ verò ſaxa amet, oſtendit Oppianus, non quælibet, ſed quæ muſco, ac alga operiuntur, incolere inquiens; quo loco Lippius μύας imprudenter murices tranſtulit. *b* Ariſtoteles verò piſces marinos in pelagios, & litorales (προσγείους) diuidens, Turdum inter litorales recenſet; à citatis authoribus haud diſſentiens; cùm inter litorales omnes quoq; ibi alios ſaxatiles referat. Aliàs enim litora marium, aut cœnoſa ait eſſe, aut arenoſa, aut ſaxoſa, in ſaxoſis autem degere Turdum: & alicubi rurſus diſertis verbis ſaxatilem vocat, & ex eodem Plinius.

Lippij error.
b *Li.8. Hiſt. cap.13*
Litorum varietas.

B In nãdo fortis eſt, & velox, vnde ὑψιπετεῖας, id eſt altiuolos, & θυάδας, id eſt Bacchas κίχλας Matron Parodus dicebat, hoc eſt, qui leuibus, & varijs, & celerrimis in mari circa ſaxa natationibus veluti volare, & Baccharum inſtar diſcurrere videntur. Vagabundus tamen nõ eſt; nec longè à ſaxoſis domicilijs recedit, vt Saluianus refert, Galeni puto authoritate fultus, cui Turdus ex ſaxatilibus eſt, qui nunquam loca mutat. Teſtatur idem Saluianus non ſola viuere alga, ſolíſvè herbis, ſed & carniuorum eſſe, piſciculis enim, ſepiolis, loliguncùlis, minoribuſq; cruſtatis etiam veſci. Etſi verò Turdus in nullis non marium litoribus reperiatur, in Ponto tamen eum Merula, ſi *c* Plinio credimus, deſideratur. Clauſtra fert marinis incluſus piſcinis, quod meminit *d* Columella. *Turdi* (inquit) *complura genera, Merulaſq; & auidas Muſtelas, tum etiam ſine macula (nam ſunt & varij) Lupos includimus.* Hyeme reliquorum ſaxatilium more coniugatim latere aiunt, & fœtificare. Quod verò Oppianus ſcribit Merulam, & Turdum ſpecie non differre, Merulam verò marem eſſe, fœminam Turdum, ceu à vero alienum reijcimus: nam præterquam quòd cæteri authores ſpecie diſtinguunt eos, ita quotidiana experientia reclamat, cùm in vtrorumq; alijs oua, alijs ſemen verno potiſſimùm tempore obſeruemus. Impoſuit fortaſſis tanto Philoſopho formæ ſimilitudo, & nomenclaturæ terminatio, quæ in Merula Græcis maſculina eſt, in Turdo fœminina, vnde fit, vt hodieq; piſcatores horum piſcium nomina permutent. C

c *Li.9.c.15.*
d *Li.8.c.17.*
Turdum & Merulã ſpecie differre.

VSVS IN CIBIS.

IOVIVS Turdos, & Merulas in aquatilium genere non eam ſcribit habere ſaporis nobilitatem, quam eiuſdem nominis auibus veteres tribuerunt: ſiquidem (inquit) & Turdi admodum inſulſi ſunt, & Merulæ (vt Athenæus ait) difficillimè concoquantur. Qua in re non parum decipitur Iouius. Quod enim Athenæus Coccygi, id eſt Cuculo tribuit, ille ad Coſſyphum, id eſt Merulam tranſtulit. Turdũ autem ſaporis gratia apud veteres fuiſſe commendatum, præ cæteris haud obſcurè innuit Columella, inter præſtantiores (quorum pretia, vt ipſius verbis vtar, vigent) piſcinis includendos numerans: idq; Plinius confirmat his verbis: *Turdus inter ſaxatiles nobilis.* Hoc tamen Iouio concedit Saluianus, quòd hac noſtra ætate nuſquam ferè ſuauitate commendetur, aut in multa ſit exiſtimatione. Quamobrem cùm multa Turdorum ſint genera, carnis bonitate inuicem differre credendum eſt. Galeni, aliorumq; Medicorum teſtimonio non ſolùm mollem, ac teneram, ſed friabilem quoq; carnem Turdus habet, boniq; ſucci, & concoctu facilem, valetudinarijs atq; ipſis quoq; ægrotantibus, non minus quàm aliorum ſaxatilium, in cibo aptam. Alexander *e* Trallianus de victu agẽs pleuriticorum: *Si æger* (inquit) *infirmus ſit & cibum faſtidiat, aſſumat licebit de piſce, præſertim Turdo, virium ratione habita; Eſt autem hic piſcis & tener, & humidus, concoctu facilis, & ſi fortè Piſanam marinam ipſum nomines, non erraueris; adeò recrementis expers eſt alimentum, quod ex eo capitur.* Idem Trallianus in cura epilepſiæ κίχλαν, id eſt Turdum inter piſces numerat, qui ſuperfluitate vacant: quo loco latinus interpres imprudenter reddidit Sturnum. Geoponicus haud contemnendus ſuo ſæculo Medicus, inter alios piſces Turdos concedit in hydrope. Vbi verò apud Aetiũ in colici affectus curatione à frigidis, & pituitoſis humoribus legitur vulgò: *Scari, Turdi, & Gobij tenerrimi quidem ſunt, & facilè ſecedunt: alimentum autem plurimum, roburq; corpori addunt,* negandi vocula deſiderari videtur nam & Oribaſius, & Xenocrates molli quidem etiam carne eſſe teſtantur, probumq; creare ſuccum, ſed

Iouij error.
D
e *Lib.8. c.de pleuriſ.*
Piſana marina.
Aetij locus reſtitutus.

Apparatus. qui per halitum facilè digeratur, neq; copioſè admodum nutriat. Saluianus ægrotantibus, E in aqua, vel albo iure elixum, aut aſſum apponi iubet: ſanos verò etiam frixo veſci ſolere ait. Platina quouis modo coqui etiam ſcribit: aſſum tamen ſinapium requirere. Antiquus coquus apud Sotadem Comicum, referente Athenæo, muria, & origano condiebat ad prunas coctum, vt diſcimus ex his verſibus.

Τρίγλας καλὰς ἠγόρασα, καὶ κίχλας καλάς· Ἔρρίψα τ' αὐτὰς ἐπὶ τὸν ἄνθραχ' ὡς ἔχει
Ἅλμῃ τε λιπαρᾷ παρατίθημ' ὀρίγανον, id eſt,
Mullos pulchros emi, & pulchros Turdos, Conieci hos in prunas, vt decet,
Et muriæ benè conditæ addo origanum.

DE PAVONE SALVIANI. Cap. IV.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA.

F

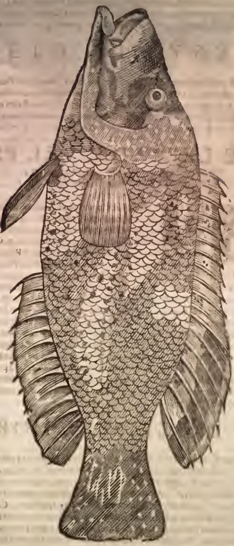
Papagallo. Budia. PISCIS iſte, quem Romæ ob colorum varietatem Papagallo, & Luſitani Budiam appellant, inter Turdos etiam deſcribi poterat, cæterùm cùm de eo ſeparato loco agat Saluianus, cui eum lector acceptum referes, nos quoque Turdorum hiſtoriæ eum ſubiunximus. A D. *a* Ambroſio, & ab *b* Iſidoro Hiſpalenſi (propterea quod Paui ſuis colorem imitetur) Pauo, vel Pauus vocatur, inquit Saluianus: ab alijs autem Latinis, Græciſq; ſcriptoribus nullam eius mentionem eſſe exiſtimans, præterquam à *c* Philoſtrato, qui in Phaſide Indiæ flumine piſces quoſdam Pauones vocatos, reperiri teſtatur: ſed hunc à ſuo & DD. Ambroſij, & Iſidori Pauone diuerſum eſſe certiſſimum eſſe ait, quando, vt idem Philoſtratus refert, cæruleas quaſdam criſtas, ſquamas verſicolores, & caudam auream, in quamcunq, voluerit partem verſatilem habeat, quæ haud quaquam in hoc noſtro conſpiciuntur. Adhæc ille fluuiatilis eſt, noſter marinus tantùm; & nuſquàm in dulci aqua repertus: maximè autem circa ſaxoſa loca viditat, vbi etiam ineunte æſtate parit. Hunc Saluiani Pauonem Bellonius, vt in Turdorum hiſtoria etiam monui, in opere latino ſimpliciter Turdum vocat, nam in Gallico libro de piſcibus, Pauonis nomine exhibuerat, eundem Romæ Papagallum vocari ſcribens. G

a Hexam. 5. cap. 2.
b L. 12. c. 6.
c Li. 3. de vita Apollonij.
Pauo Philoſtrati, vt à Pauone Ambroſij differt.
Locus.
Partus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Os. PAVO iſte roſtro (inquit Saluianus) eſt extenſo, ſed non admodum acuto; ore mediocri, & denticulato (in icone dextera non expreſſit) labijs craſsiſsimis, quorum ſuperius duplex etiam apparet; Capite craſſo. Oculis magnis, & aureis. Branchias vtrimq; quaternas habet, & iuxta eas pinnas latas, & rotundas, duaſq; alias minus latas in ventre: In *Pinna.* dorſo vna ſatis longa erigitur, cuius anterior pars ſtricta, & aculeis munita eſt: poſterior verò latior, & aculeorum expers; A podice, qui in medio ferè ventre conſiſtit, vna quoque duobus, aut tribus innixa aculeis, per imum ventrem ad caudam explicatur; Cauda verò in *Figura corporis.* vnam pinnam latam, & ferè rotundam deſinit. Totius corporis figura lacuſtri Tincæ abſimilis non eſt. Squamis latis tegitur. Varijs, & pulcherrimis adeò depicta eſt coloribus, vt *Color.* fucati non minùs, quàm Iulia piſcium formoſiſsimus videri poteſt, ita eos omnes verbis exprimere difficillimum ſit; enitemur tamen eum pingere. Corpus ferè totum viret, ſed non H æquali, & conſimili viriditate. Ventris enim poſterior pars viret ex albo, anterior verò ex albo liuet: Dorſo, & cauda ex viridi nigricant: Latera ex viridi partim flaueſcunt, partim liuent. Caput verò ex cæruleo viret, maculis quamplurimis rubentibus, cæruleiſq; nonnullis, piſcem totũ, nulla habita ordinis ratione pingentibus. vnde iure ſupracitatis locis à D. Am-*Nominis ratio.* broſio, atq; Iſidoro, Paui ſuis colorem æmulari, collumq; & dorſum vario colore pictum habere, dicitur: Ventris præterea pinnæ cæruleæ, quæ verò ad branchias ſunt, luteæ apparent: Dorſi pinna, anteriore, aculeata parte, ex flauo rubeſcens; poſteriore verò qua caret aculeis; partim virens, partim violacea exiſtens, vtraq; parte cæruleis maculis depingitur; Imi ventris, *Partes internæ.* & caudæ pinna violacea eſt, lineolis atq; maculis quamplurimis cæruleis inſignita. Ventriculum magnum habet, appendices multas, inteſtina ampla: hepar ſubalbidum, cui fellis hæret *Magnitudo.* veſica; Lienem ſubatrum. Bilibris ſæpè, ad cubiti verò menſuram auctus perrarò reperitur.

Pauo Saluiani.

 E

NATVRA. MORES.

CARNIVORVS piſcis eſt Pauo, non ſolùm enim alga, atq; alijs maris purgamentis, ſed minoribus etiam piſcibus veſcitur. Gregalis non eſt, ſed ſolitarius, & propterea ferè ſemper ſinguli capiuntur: ſolentq; verno, ac autumnali duntaxat tempore capi, eo quòd forſan, æſtate caloris, hyeme verò frigoris impatientes lateant.

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas. *Apparatus.* VT pulcherrimam ſuorum colorum varietate Pauo piſcis Pauonem auem egregiè æmulatur, ita ab eo plurimùm ſaporis bonitate degenerat. Non enim vt ille ſuauis, ſed inſipidus, atq; ignobilis piſcis cenſetur. Carnem habet mollem potiùs, quàm duram, cui & lentor aliquis ineſt. In craticula aſſus, & aceto, vel mali arancij ſucco conſper- F ſus, palato minus ingratus eſſe ſolet.

DE LEPRADE, VEL PSORO Bellonij. Cap. V.

TERTIVM in ſaxatilibus locum apud Galenum Merula habet, eundemq; ei nos daturi eramus, niſi Pauo Saluiani, & Bellonianus iſte ex Turdorum etiam (vt apparet) genere piſcis, ordinem inuertiſſent. Bellonius itaq; hunc ſaxatilem piſcem colorum varietate pulcherrimum, Gallis Vielle, Armoricis Poulle de mer; alicubi Roſſe dictum, Græcis Pſorum, & Lepradem, Latinis verò Leleprim vocari ait: Lepradem autē, & Pſorum, quòd ijſdem prædi-

Etymon. tus ſit ſigillationibus, quæ in Pſora, & Lepra laborantibus conſpiciuntur. Quæ profectò nomina eorumq; etymologia viris doctis nequaquam ſatisfaciunt. Pſorus enim piſcis, cuius G

Pſorus vnde dictus. Numenius meminit apud Athenæum, vnde dictus ſit non ſatis clarum: non enim à pſora, vt ille putat, nam Pſora Græcis per o longum, Pſorus verò piſcis per o breue ſcribitur: & Pſora

Pſora quid. affectus corporis eſt turpiſſimus, & fœda cutis aſperſaq; facies, cùm huius piſcis colorum varietate nihil pulchrius eſſe dicat. Lepradem quoq; quoræ x Græcis vocet ex piſcibus aliquem, nullum inuenio, vti & neminem Latinorū, qui Leleprim, neq; ille quenquam citat authorem. Λελεπρὶς quidem piſcis nomen eſt apud Heſychium, ſed is Græcus eſt, & Phycidi id no-

Lelepris. minis ſynonymum facit. Quamobrem cùm ob carnis bonitatem, à qua puto Poulle demer, id eſt, Gallina marina vocatur, tum ob commune cum primo, & duodecimo Rōdeletij Turdo nomen, Turdis potiùs fuerit accenſendus, quàm nouum, & inuſitatum, piſciq; incongruum nomen effingere.

DESCRIPTIO. MORES.

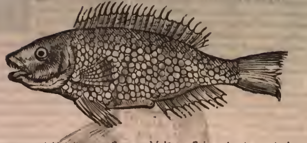
NIHIL iſtius piſcis colorum varietate (inquit Bellonius) pulchrius. Vix palmo (do- H drantem fortaſſis dicere voluit) longior in mari Adriatico excreſcere ſolet, cùm pedem, & amplius in Oceano excedere comperiatur. Proinde Lepradi nomen è re ipſa probè inditum eſt, quòd eaſdem ſugillationes habeat, quæ in Pſora, vel Lepra laborantibus viſuntur: quamobrem Numenius etiam ψώρον appellauit. Caudam, & pinnas, quas vtrimq; ad branchias, & ſub ventre habet, eodem modo rotundas eſſe videmus. Continuam

Pinnæ. tergoris pinnam gerit, ſedecim aculeis (plures autem pingit) munitam, atq; aliam ſub ven-

Color. tre ano vicinam. Multiplici colorum reſperſu diſtinctus eſt: omneſque pinnas tranſparentes habet, leues, molles, luteo, rubro, cæruleo, viridi, & alijs coloribus maculatas: totum denique corpus tam exactè polymitum, vt maculas nunc cancellatas, nunc rectas, nunc in obliquum ſperſas, in ipſo piſce comperias; quanquam omnes ferè ſquamas, ad oram rubore ſuffuſas habeat. Cæterùm os habet paruum, dentes albos, acutos, Cynædo breuiores, & obtuſiores: maxillam ſuperiorem tubi in modum cranio inſarctam, vt penè duo labia carnoſa eſſe credas.

A

Lepras, ſiue Pſorus Bellonij.

B das. Squamas exerit latas, linguam albam, penè ſolutam. Spinea pinnula exterior branchiarum carnoſa eſt. Linea quæ piſcibus vtrinque latera diuidit, nequaquam in hoc piſce rectà procedit, ſed à ſuperiori branchiæ angulo arcuata ſecũdum tergus deducta eſt: mox vbi tergoris pinna deſinit, illic quidem linea reflectitur, & quidem arcuatur; deindè rectà per mediam caudam deſertur. Caput ipſum non ita multis coloribus cãcellatum eſt, ſed lineas hinc inde diductas, ex cæruleo, viridi, ac rubro mixtas oſtendit. Oculos habet paruos, rotundos, quorum pupilla nigra eſt: iris verò æri ſimilis, quem ſi quando in gyrum contorqueat, cyaneum, deindè aureum, poſtremò argenteum circulum in criſtallini coloris ſulgorem referre conſpicies. Quod autem ad internas eius partes attinet, peritonæum illi conſpicies eſſe albũ. Cor exactè triquetrum: hepar ex pallido lacteum, ad ſiniſtram magis protenſum, tribus conſtitutum lobis, ſed vno tantùm longo, & duobus breuibus, multis venulis rubicundis circumductum: Lienem planum, oblongum, minoris digiti magnitudine, rubrum, Fellis autem veſicula duos digitos longa eſt. Eſt omnium ferè eius inteſtinorum eadem capacitas, vt propriè in eo ſtomachus videri non poſſit. Semel tantùm à ſtomacho ad anum reuoluuntur, multiſq; obducuntur omentis, ac multa pinguedine perfunduntur. Lactes habet copioſas, vul- *Caput.* *Partes internæ.*

C uam vtrimq; bicornem. Eius eſt naturæ, vt etiam omnes ſaxatiles deuoret, nihilq; in ſtomachum demittat, quod non aptè optimè dentibus attriuerit. Hucuſq; Bellonius, qui cùm apud Geſnerum Marzapanis, vulgò alicubi vocati piſcis iconem aliquando videret, ſuæ Lepradi eundem eſſe iudicabat, referẽte eodem Geſnero, qui ea in re Bellonio diſſentit, eundem eſſe iudicans, vel maximè cognatum Scaro vario Rondeletij: ſed in hac ſententia non ſatis ipſe ſibi conſtat, nam Scarum varium Rondel. in capite de Scaro eũdem ait cum eo, qui Bellonio Scarus ſimpliciter appellatur, à quo ſuam tamen Lepradem Bellonius diſtinguit, ſeparatis de vtroque capitibus, tanquam de diuerſis piſcibus agens. Nunquid modò Marzapanis Lepradi idem ſit, vt Bellonius iudicabat, non habeo, quod affirmem, Hic de Lepradis carne nihil. Cùm tamen ſaxatilem faciat, ſapore etiam non ingrato eſſe conijcere licet. Marzapani à gratiſſimo carnis ſapore, nomen inditum, nimirum quòd æquè in dilicijs appetatur, ac panis Martius vulgò dictus, qui ex amygdalis, ſaccharo, aqua rolacea &c. parari ſolet. Geſnerus Marzapanis caput maculatum pingit, Bellonius Lepradem ſine maculis in eadem parte, ſed vel apud hunc, vel illũ pictor errare potuit. Ille de ſuo Marzapane ſic ſcribit: Pictura, quam habeo, quatuordecim ferè digitorum eſt: quanquam Bellonius in Adriatico vix palmo (do- *MORES.* *Marzapan piſcis.* *Marzapanis piſcis deſcriptio.*

D drante) longiores excreſcere ſcribit. Pinna dorſi non ſedecim tantùm, vt Bellonius ſcribit, (quamuis ab illo quoque exhibita figura plures oſtendat) ſed pluribus aculeis munitur. Coloribus omninò multis, & variè diſtinctis ornatur, ſed plurimum rubri habet: maculas rotundas, pleraſq; cæruleas, præſertim ſuperiori corporis parte, quæ dorſum verſus eſt; inferiore albicantes. Idem Geſnerus conſiderandũ proponit, ſitne apud Athenæum Attagenus piſcis, alio nomine Dorioni Scepinus dictus; quoniam fortè à maculis, aut punctis, quibus ſimiliter, ac auis Attagen diſtingnatur, nomen impoſitum fuerit, aut quòd inter piſces lautiſſimus ſit, vt Attagen inter aues. Hic quoq; ſaxatilis (vt intelligo) piſcis Marzapanis, ſiue Roſæ nomine miſſus, totus rubet, maximè in dorſo, minus in ventre. *Attagenus piſcis.* *Scepinus.*

Marza

Marzapanis, ſiue Roſa piſcis vulgò.

DE MERVLA. Cap. VI.

SYNONYMA. ETYMVM.

MERVLA

A MERVLA æquè, ac Turdus ab aue eiuſdem nominis cùm Græcis, tùm Latinis nominatur, ideoq; Turdo erat ſubiungēda, niſi Lepras Bellonij ordinem *Ordinis ra-*
inuertiſſet: adde quòd & Turdum, & corpore, & carnis bonitate, quam maxi- *tio.*
mè referat, adeò vt Oppianus non fuerit veritus ſcribere Merulas mares eſſe, Turdos verò in eodem genere fęminas, opinione, vt in Turdo dictum eſt, inde nata, quòd & ſimillimi ſint piſces, & Merula Græcè κόσσυφος, ſiue κόσσυφος genere maſculino, Turdus verò fœminino κίχλη efferatur, vnde Lippius Oppiani interpres Merulum fortè reddidit: niſi *a* Apicium in eo ſecutum eſſe dicamus, qui & ipſe Meru- *Merulus.*
lum appellauit. Suidas Merulam auem à Merula piſce diſtinguit, eam κόψυχον, hunc κόσσυ- *a Lib.9. c.9.*
φον appellans: cuius diſtinctionis authorem an ex antiquis quemquam habeat, neſcio: & nũquid rectè per ο ſcribatur κόψυχος dubito: nam apud Heſychium, & Varrinum κόψιχος per ι ſcribi reperio pro eadem aue, quę κόσσυφος ab alijs vocatur, & pro piſce marino: & ipſe quoque Suidas proximè ſcripſerat κόψυχον eſſe genus piſcis. Iouius quoq; Coccygem, id eſt Cu- *Iouij error.*
culum piſcem cum Coſsypho, ſiue Merula confundit, vel nominis ſimilitudine, vel quod potius credo, librarij culpa deceptus. Plinio Medico, vti Bellonius ſcribit, Merula vocatur Pi-
B ſcis Aſpratilis. Eidemq; vulgaris Merulæ nomenclatura multò conſtantior, quàm Turdi eſſe *Piſcis Aſpra-*
videtur. Nam piſcatores maris Liguſtici, (inquit) Adriatici, & noſtri quoque hoc eſt, Medi- *tilis.*
terranei, ad vnum, Merulam agnoſcunt, quam cum Phycidibus etiam confundunt. Romani tamen inter cæteros vnum ſibi conſtituunt piſcem, quem proprio nomine Merlo nominarũt, *Merlo.*
ſæpè etiam Canarellas, Canadellas, & Phycides Merulæ nomine vocãt: Merulam Itali æque atque Phycidem Tincam marinam. Hæc Bellonius. Maſſarius pariter Merulam Venetis *Tinca mari-*
Tincam marinam appellari dicit; cæterùm notandum eſt Tincæ marinæ vagum nomen *na.*
eſſe: nam & Iulis alicubi ſic vocatur, teſte Geſnero, & Romæ Aſellus Callarias, vt Saluianus annotauit.

FORMA. DESCRIPTIO.

QVOD ad colorem attinet, Numenius in libro de piſcibus apud *a* Athenæum, & *b* D. *a Lib.7.*
Ambroſius, item *c* Iſidorus, Merulam nigram cognominant, Oppianus αἴθωνα, *b Lib.5. Ex-*
(quamuis Lippius ardentem reddiderit, vulgarem ſecutus ſignificationem) à ni- *am.*
C gricantibus nimirum maculis, à quibus & Varrino μελανόστικτος dicitur. Maſſa- *c Li.12. c.6.*
rius Turdo ſimillimam, ſed nigriorem eſſe ait, loquitur autem de Tinca marina Venetis dicta, vt cùm à corporis figura, tum à colore ita illic appellatam eſſe quis ſuſpicetur: Tincę enim etiam nigricant. Saluiani item, & Rondeletij Merulæ nigricant, ſed ex colore Indico cæru-
leoquè. Rondeletius & ſexu diſtinguit, in mare colorem magis ad violaceum accedere, fęmi- *Color purpu-*
næ ex vario nigreſcere inquiens. Admonetq; lectorem, vt meminerit, colorem Indicum, aut *rens, niger*
purpureum exaturatum, nigrum vocari ab antiquis, argumento, quòd purpuram nigram di- *vocatus.*
cant, violam nigram, circæam (glycypicron videtur intelligere) flore nigro, qui tamen purpureus, aut Indicus eſt: fieri itaq; poſſe, vt & ita Merulam nigram nominauerint. Quid itaq;
Ouidio reſpondebimus, cui Merulæ virentes cognominantur? Reſpondet Saluianus, aut ex *Merula vt*
cæruleo nigricantem, licentioſo poëtarum loquendi more, virentes ab eo vocari, aut (quod *virens dicta*
potiùs ſuſpicatur) primam Turdorum (ſuorum) ſpeciem, quam viridem eſſe docuimus, pro *ab Ouidio,*
Merula ipſum intellexiſſe, putandum eſſe. Nos verò Merulam totam viridem dabimus. Bellonius ſuæ Merulæ colorem ſubticet. loquit verò non eundem ſemper colorem ſeruare.
D Omnes in eo conueniunt, quòd Merularum nomine piſces pinxerint, corporis figura Tincas referentes: Quamuis enim Bellonius ſuæ Merulæ caudam tribuat bifurcam, ſecus tamen icon, quam exhibet, demonſtrat. Eum autem ſic delineat. Latiores habet, quàm Turdus *Merula de-*
ſquamas: pinnam in tergore multis ſtipatam ariſtis: quæ autem illi ſunt ad latera, & ſub ven- *ſcriptio ex*
tre, hæ aculeo muniuntur, vt Turdus. Caudam non habet bifurcam. Cæterùm hoc vnum *Bellonio.*
mihi in Merulæ anatome dignum occurrit, quòd cùm hepar habeat album in duos grandes *Anatome.*
lobos partitum: fel tamen exerit tenui vaſculo incluſum, & reuolutionibus duplicatum; cuius longitudo eſt ſeſquipedalis, quod nuſquam niſi in hoc piſce obſeruaui. Quanquam Ariſtoteles Amiam (Bellonius cum aſpiratione haud rectè ſcribit) recenſeat, veſiculam fellis habere ſuo inteſtino pari proceſſu annexam: ſæpè etiam replicatam reductamq; aliquatenus. Proinde Merula vertebras dorſi habet valde craſſas. Hæc Bellonius, figura diuerſa ab ea, quam Rondeletius exhibet, appoſita, diuerſinè verò piſcis, dubitari poteſt: ſiquidem hunc ſuum piſcem Italis Tincam marinam vocari ait, & ſuum rurſus Rondeletius Tincæ fluuiatilis corporis habitu ſimilem facit: aitq; os dentibus acutis, & recuruis munitũ habere; labrũq;,

oculis,

oculis, pinnis, ſquamis, reliquiſq; partibus, ſaxatilibus alijs ſimilem eſſe. A magno hepate E
fellis veſicam pendere. Inteſtina lata, ventriculum longum, ſplenem paruum, cor angularum
habere, branchias alijs ſaxatilibus ſimiles. Addit aliud præterea ſe ſe Merularum genus in-
ueniſſe, dorſo nigro, ventre Indico, quibuſdam partibus cæruleis, vt pinnis, cauda, & circa
Ex Saluiano branchias. Subſtantia verò à ſuperioribus non differet. Merula Saluiani quam eandem puto,
cum præcedenti, acutum roſtrum habet, os mediocre, labra craſſiſſima, dentes incuruos, ocu-
los magnos, & ſplendentes, quorum nigram pupillam rubee circulus ambit, & branchias
vtrimq; quaternas: propè quas duæ ſunt pinnæ craſſiuſculæ, latæ, & rotundæ, duæquè aliæ
minores in ventre. In dorſo vnica eſt, & longa, cuius anterior pars nouem, aut decem tenui-
bus aculeis munita eſt, reliqua verò poſterior obtuſa, aculeorumq; expers exiſtit. A podice
imo ventri vna etiam breuis ſubeſt. Cauda in aliam vnam latam, & ferè rotundam definit.
Corporis figura minori Turdorum generi (de ſuis Turdis loquitur) ſimillima eſt. Squamis
tegitur paulò latioribus quàm Turdus. Vnicolor ferè apparet. Tota enim ex cæruleo nigri-
cat. Cum hac Saluiani Turdi deſcriptione conuenire videtur Tineæ marinæ nomine ex Ita-
lia à Dominico Monthiſauro Veronenſi Medico doctiſſimo, & de bonis literis optimè meri-
Ex Geſn. to Geſnero miſſa. Oculorum enim iris è fuluo (vt ille ſcribit) rubeſcit. Pars corporis ſuperior F
partim Indico, vel nigricante, partim cæruleo, & viridāte colore inſignis eſt: inferior, hoc eſt,
Merula noſtra deſcrip. laterum pars cum ventre, tota ferè lutea eſt. Contrà hiſce deſcriptionibus minimè conuenit
Merula noſtra, tota nimirum viridis, magis in cauda, obſcuriùs in dorſo: pinnarum tamen
extremitates ſunt cærulei coloris. Branchiarum opercula in fine rubent. Oculorum pupillam
circulus ruber, rubrum-cæruleus ambit: os hians, albicat, dentibus armatum egregiè acutis.
Figura corporis proximè ad Merulam Rondeletij accedit, Tincam enim etiam refert, ſed
duos habet in pinna caudæ proxima aculeos, quos nec pingit, nec meminit ille. Adhæc pin-
na dorſi etiam aculeata eſt, quam vereor ne pictor foetaſſis caudæ nimis expreſſerit vicinam.
Ad picturam enim piſcem ipſum delineo.

LOCVS.

a In Halieutico. SAXATILIBVSNE an pelagijs Merulam accenſeat, *a* Ouidius, haud ſatis clarè indi-
b Li.9 c.15. cat. *b* Plinij verò ac ipſius etiam *c* Ariſtotelis teſtimonio ſaxatilis eſt. Idemq; Galenus. G
c Lib.8. Hiſ. cap.15. & Diocles apud Athenæum teſtificantur; clariſſimè autem Aelianus, domicilio rum,
d Li.8. c.16. & ſediculatum loco in petris, & cauernis ſtabulari dicens; & *d* Columella his verbis: *Optimè*
ſaxoſum mare nominis ſui piſces nutrit qui ſcilicet quòd in petris ſtabulentur, ſaxatiles dicti ſunt,
vt Merula, Turdiq; nec minus Melanuri. Eodem authore Merula marinis incluſus piſcinis
Clauſtra fert. clauſtra patitur, vt in Tuedo dictum eſt. Cæterùm cùm nullibi non ſatis frequens ſit piſcis,
Pontum tamen non intrat, vt Plinius præcitato loco tradit.

CIBVS. NATVRA. MORES.

a L.1 a.c.18 VESCITVR iiſdem quibus Turdus. Guſtatura quicquam, primò id tentat, & pre-
mit, deinde vt iaceat ſinit, ſi verò viderit hoc idem palpitare, & iam mortuū eſſe,
tunc deuorat, vt meminit *a* Aelianus; qui & marem in hoc genere cum multis fœ-
minis tradit venereo complexu iungi, quod ego (inquit) genus matrimonij, luxurioſum,
multarumq; ſtudioſum, delicatorum ad res venereas dicerem eſſe Barbarorum; & vt ioco H
Vita Medica, & Perſica. aliquis de re ſeria dixerit, Medicam, aut Perſicam vitam. Omnium autem piſcium eſt maxi-
mè Zelotypus in hoc genere mas, cum ſemper alias, tum maximè cùm eius vxores pariunt.
Cùm enim parturiendi doloribus eæ tenentur, domi quieſcunt: mas autem, tanquam mari-
Zelotypia. tus, foribus incubans, cauet ne extrinſecus inſidiæ inferantur, metu paruulorum. Videtur is
nondum genitos amare, metuqi paterno motus, his timere: & totos dies in eorum cuſtodia
permanet, nihil guſtans; cura ipſum alit. Sub crepuſculum veſpertinum intermittit hanc cu-
ſtodiendi neceſſitatem, cibumq; exquirit. Singulæ vero coniugum, quæ ſunt intus, ſiue ſint
in partus doloribus, ſiue iam enixæ cubent, algas multas in cauernis, & circum petras ad vi-
b Lib.4. Halieut. ctus comparationem comperiunt. Hæc itaq; Aelianus, quæ ferè omnia ex *b* Oppiano tran-
ſtulit: ſed quod ille Merulam marem ſub veſpertinum crepuſculum relictis fœminarum cu-
ſtodijs ad victum ſibi parandum recedere ait, hoc Oppianus nocte fieri teſtatur, cuius ver-
ſus à Lippio latinè redditos aſcribere non piguit.

Peſtifero

Peſtifero ante alios Merulus cruciatur amore
Vxores ardet plures, vexatur oeſtro,
Vexatur Zelo, Zelus grauis vrit amantes.
Non vnus lectus Merulo, non vnica nympha,
Non thalamus, multa vxores, multaq́ cauerna
Semota occultant, numeroſa cubilia nymphæ.
Tota habitant curuis ſponſæ ſub luce cauernis,
Suntq́ nouis ſimiles nuptis quæ limine nunquam
Diſcedunt thalami, tantum ſub corde pudorem
Voluunt, & tanto ſuffundunt ora rubore.
Sic in ſeceſſu ſcopuli gens iſta moratur.
Coniugis imperio parent & iuſſa capeſſunt.
Dilectas Merulus ſponſas non deſerit vnquam,
Obſeruatq́ choros, alio conuertere mentem
Non potis eſt, ſcopulis ſemper verſatur ijſdem E
Nunc iſtum quærit thalamum, nunc circuit illum,
Contemnit paſtum, totus ſuſpirat in iſtas;
Zelotypo miſero tantùm cuſtodia cura.
Nocte cibos quærit, paulùm quid nocte quieſcit.
Cum pariunt fœtus ſponſæ, tunc æſtuat igne,
Tunc furit atq; timet, nunc cõiuge pendet ab illa,
Nunc obit, hunc pauidũ credas, ſimilemq́ timenti,
Non aliter tantos voluit ſub mente dolores,
Mater cùm primum fœtum parit vnica nata.
Hanc timor excruciat, furit exagitata dolore
Per thalamum queritur, gemitus à pectore mittẽs,
Atq; preces fundens toto manet anxia corde,
Donec vagitus pueri pulſauerit aures
Sollicita eijciens tantos à matre dolores.

F

CAPIENDI RATIO.

FLAGRANTISSIMVS ille, quem diximus, amor, & zelotypia non ſolùm Merulam marem, ſed fœminas etiam ſæpè in vitæ diſcrimen agit, vt idem Aelianus præcitato loco teſtatur in hæc verba: Experiens piſcator cùm inſidias Merulæ molitur, hamum ſquilla implicatum deijcit, atq; is idem ſubmouet lineam, excitans, & exacuens piſcem ad cibum: Squilla verò mota ſpeciem quandam ſui præbet ingreſſuræ in cauernas Merulæ, hoc enim ipſum capitaliter odit; Quamobrem cùm id fieri ſentit, inuadit, exiſtimans eam hoſtem eſſe; non enim tum cibus curæ illi eſt; cumque Squillam dentibus lacerauerit, diſcedit, cibo præſtabiliorem, & antiquiorem curam vigilandi ducens. Fœminæ verò quandiù marem vident propugnantem, domi manent, formamq; tuendæ familiæ ſeruant; cùm verò perijt, ex præ mœrore acquieſcere nequeuntes errant: eas enim triſtitia foras educit, tumq; capiuntur. Quæ omnia ex Oppiano etiam mutuo accepit, qui ſic canit:

Vt Squilla capiatur.

Zelotypia mala.

Nil peius Zelo mortalia pectora carpit,
Cum triſti miſcens fletu ſuſpiria multa,
Et rabiem ſæuam miſeris mala damna miniſtrat.
Exitus eſt illi mortis ſæuiſſima peſtis,
Et dulces Merulos, in triſtia funera pellit,
Qui triſtes duræ cupiunt fera præmia tedæ.
Cum prędo videat Merulum propè ſaxa profunda
Sæpè volutãtem, & pro coniuge multa timentem
Expediens hamum Squillam configit in illo
Et nexam cubo plumbi ſubmergit in altum
Aequor, & occultis thalamos rimatur in vndis.
Atq; agitat circum ſaxoſa cubilia fraudem.
Erumpit Merulus thalamis, & Carida viuum G
Riualem punire ratus ſubit impia fata.
Nam prædo fixum mento mucrone coruſco
Traxit nitentem contra labiq́ volentem,
Et carpens tali monit conuiſſa voce,
Nunc ſerua lectos, nunc ſint connubia curæ,
Nunc ſponſis lætare miſer, nunc antra require,
Nunc thalamos, non vna Venus, non vna voluptas
Eſt tibi, ſed lectis ſolus multiſq́ cauernis
Exulas, ſed ſponſæ venit, tibi teda parata,
Ignis lucentis ſplendor, flammaq́ corona
At poſtquam tali ſublatus morte maritus,
Sponſæ pallẽtes fato rapiuntur eodem.

Ex voluptate dolor.

VSVS IN CIBIS. H

a L.32.c.11

MERVLA inter piſces laudata (inquit a Plinius) carne eſt tenera, & molli, facilis concoctionis, parum nutrit, & bonum ſuccum gignit. Elixa febricantibus ſaluberrima: ſi coquatur in ſartagine, farina conſpergenda, vt partes contineantur. Trallianus in curatione epilepſiæ ex piſcibus exhiberi iubet, qui ſuperfluitate vacãt, quibus Merulam annumerat. Idem in dyſenteria hepatica ex intemperie frigida inter alios piſces commendat Turdos, Merulam &c. & quàm maximè Mullum. Plinius Medicus, referente Bellonio, in diſtemperantia hepatis, Merulam, Coſſyphum, & Ceredam offerendos in cibo ijs eſſe tradit, qui hepate ſunt calidiori: vbi Bellonius pro Coſſypho Turdũ intellexiſſe arbitratur, argumento, quòd aliàs Coſſyphus, & Merula idem ſint. Apud b Athenæũ quoq; piſcibus teneræ carnis aſcribitur, & à Galeno in ſaxatilibus habetur, ijs ex quibus alimentum non ſolùm ad concoquendum facile, ſed hominum etiam corporibus ſaluberrimum ſumi ait, &

Coſſyphus pro Turdo accipitur.

b Lib.7.

quod

A quòd ſanguinem mediæ conſiſtentiæ generet. Noſtri verò temporis palatis ſuam Merulam haud ſatis arridere Saluianus ait, omniumq; iudicio non admodum gratam exiſtimari; Rondeletius ſaporis qualitatem in ſua reticet. Iouius verò Turdos, & Merulas in aquatilium genere non eam tradit habere ſaporis nobilitatem, qualem eiuſdem nominis volucribus veteres attribuêre: ſiquidem, & Turdi admodum inſulſi ſunt (inquit) & Merulæ, vt Athenæus ait, difficilè concoquuntur; in quarum conditura Archeſtratus cum caſeo, maloq; granato, & ſale, & oleo ſilphium admiſcuit. At primùm Iouius haud verè ex Athenæo refert Merulas difficilè concoqui, vti ex ſuperioribus conſtat: deindè falsò etiam id cõdimentum ex Archeſtrato citat: ſiquidem Athenæus ex Dorione tale tribuit condimentum Coccygi, id eſt Cuculo, non Coſſypho, ideſt Merulæ: poſtremò imprudenter pro ῥοῦ, id eſt rhoe (ſumah vulgò dicunt) malum granatum legit, quod ῥοιὰ nuncupatur. Idem Athenæus ex Matrone Parodo in cæna Attica, cum Sparos, Mormyros, Hippuros, Sargos, aliosque non ingratos piſces, ceu pauci momenti piſces mulierculis relinqui dixiſſet, addit. *Iouij error.*

Ἑξῆς κόσσυφος ἦλθε μόνος, γεύσασθαι ἑτοῖμος · Οὐ μὴν οὐδ᾽ ἀπάθητος ἐπ᾽ ἄλλοισιν δ᾽ ἐκέκλιτο.
Poſt hæc ſola venit Merula, ad vſum parata, Quæ ſanè intacta non fuit, ſed alijs expoſita.

B Apud Apicium Merulæ apparatus. *Ius ex Merulis, Liquamen, porrum conciſum, cuminum, ſaturciam, vinum mixtum facies aquatius, & ibi Merulos coques.* Saluianus valetudinarijs in albo iure elixam, vel aſſam non aliter, quàm ſolet Turdus, apponi poſſe indicat. A ſanis oleo frixam quoque mandi. *Apparatus.*

DE IVLIDE. Cap. VII.

SYNONYMA. ÆQVIVOCA,

Ιουλὶς à Theodoro apud Ariſt. Iulia redditur, ſed rectiùs fortaſſis Græcam vocem retinuiſſet. Differt ab hoc piſce, qui Iulus appellatur, quem Hermolaus eum eſſe conijcit, qui balænis oculorum vice fungitur, quod Saluianus negat: cui facilè aſſentimur, Oppiano, & a Aeliano Iulus piſcis eſt, os ſceleratiſſimi veneni refertum habens: licèt vtriuſq; interpres, nominis ſimilitudine deceptus Iulidem verterit. Iulus item ex inſectis eſt, (millepedam aliàs vocant) à quo piſcis iſte Iulidis nomenclaturam fortè acceperit, propter longam illam lineã, quæ à capite ad caudam vſq; excurrit, haud abſimilis illi inſecto. Et Paulus Aegineta hunc piſcem Iulum videtur appellaſſe: nam apud eum ius ἰούλων καὶ σέρφων legimus, vbi Dioſcorides ἰουλίδων καὶ σμαρίδων habet, niſi mendoſum Pauli locum eſſe velimus: Sed & b Sineſius Iulum, hunc potiùs, quàm alium quemuis vocauit, inquiens: *Piſcatores circà quoddam Africæ litus loco petroſo, adulti quidem capiebant Muranas, & Locuſtas grandes: minores verò natu κωβιοὺς εὐτελεῖς καὶ ἰούλους, ideſt Cobios viles, & Iulos.* Rondeletius quibuſdam Iurelam, alijs etiam Iulam ſcribit nominari. Hermippus Smyrnæus alio nomine Hyccam vocat, quo nomine Hermolaus Sturionem intelligi arbitrabatur, ex teſtimonio Athenæi, hac coniectura adductus, quia Hycca etiam porcus eſt, & Sturio præſertim necdum adultus nobis Porcelletto, quaſi porculus dicitur. Ex Athenæo verò illud nequaquam colligas. Scribit enim Sacrum piſcem Callimacho, Erythrioum Cyrenæis, Iulidem Hermippo Smyrnæo Hyccam vocari, nec aliud addit: Idem Hermolaus Hyccam ab Hyſca non diſtinguit, cuius poſtemòris vocabuli, qui præter Simeonem Sethi meminerit, planè ignoro. Ipſe autem ſic Sturionem videtur appellare, vt ſuo loco declarabitur. Iulis hodie Græcis ζίλλος vocatur, teſte Geſnero, per aphæreſin, vt conijcit, à Donzella, quo nomine Venetijs potiſſimùm audit. Saluianus quoq; Rhodijs Zillo dici ſcribit, Cretenſibus Aldelles. Bellonius verò in opere de piſcibus ait Rhodijs Aldelles dici, nonnullos tamen Zillo malle nuncupare: ſed à vulgò Græcorum Illecam, vel Iglecquam (Saluianus Igliequam ſcribit per i). In ſingularibus verò obſeruationibus à Græcis hodie Sgourdelles appellari. Genuenſes Zigurellam hoc eſt, puellam dicunt; alia verò Liguriæ loca Girellum, vel Girellam, vt refert Rondeletius. Illyrij quique Sclauonica lingua loquuntur, vt Sigiſmundus Gelenius Geſnerum per epiſtolam docuit, Knezik, ideſt puellum, ſiue pulchellum dicunt, fortè quaſi γεννάδαν, ideſt nobilem: ſed Knecht Belgis etiam puellus eſt: quorum nominum vna fermè eademq; cauſa eſſe videtur, quòd nimirum piſcis videatur cultior, aut formoſos velut paraſitus, aut aulicus, aut puella aulica. Monendus interim lector eſt, alium item piſcem eſſe à Iulide, qui circa Monſpellium, vulgò Donzelle vocatur, illum nimirum, quem Rondeletius Plinij Ophidion facit, de quo ſuo loco.

Iulia. *Iulus.* a *L. 11. c. 52* *Millepeda.* b *In epiſtol.* *Iurela.* *Iula.* *Hycca.* *Sturio.* *Hyſca.* *Donzella.* *Zigurella.* *Ophidion.*

C D

E

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

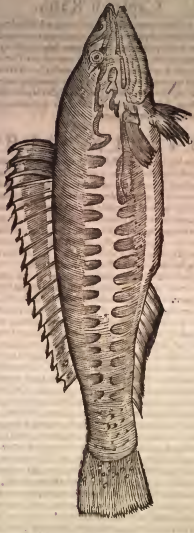
a Lib. de ſomniorum interpret.

OPPIANVS Iulides *βαλιάς*, id eſt varias; item *σῶμα αἰόλον* Iulidis dixit, id eſt corpus varium, Lippius vertit, *varijs diſtinctus tergore ſignis*. Sic & *a* Artemidorus inter varios piſces Iulidem enumerat. Ob quã notam viri docti cum piſcem Iulidem eſſe iudicarunt, qui vulgò Venetis Donzella nuncupatur: quod ſe omniũ primum aduertiſſe Gillius profitetur. Rondeletius tamen iam ante illum alios in ea fuiſſe ſententia innuit his verbis: Cũm Piſis Portius magni nominis Philoſophus hunc eundem piſcem affabrè, atq; egregio artificio depictum mihi (inquit) oſtendiſſet, ſciſcitatuſq; eſſem, quem piſcem exiſtimaret, ille Iulidem reſpondit, nõ vt aiebat, veterum deſcriptione aliqua perſuaſus, ſed ſuſpitionibus, & communi conſenſu. Verùm cùm teſtante Bellonio non vna ſit Iulidum ſpecies, coloreq; euarient (licet ſemper reuertantur ad ſuas notas, quibus ab inuicem diſcernuntur) ideoq; in deſcriptione authores euarient, lector haud ingratam rem tibi me facturum confido, ſi ex ſingulis deſcriptionem ſingulatim hîc repetierim. Rondeletius itaque ſic eum delineauit. Digiti magnitudinem vix ſuperat; varius eſt: nimirum dorſo violaceo: A capite ad caudam ſubauream lineam ductam habet, hinc inde roſtri modo dentatã, cui pars, quæ ſubeſt, colore eſt cæruleo, venter candido flaueſcente. Squamis tegitur paruis; pinnarum numero, ſitu, labijs, dentibus recuruis, cauda, alijs ſaxatilibus ſimilis. Roſtro eſt acutiore, oculis paruis, rotundis. Podicem habet in medio ferè corpore. Internis partibus à ſaxatilibus alijs non differt; corpore eſt breuiore, ſtrictioreque. Cum hac deſcriptione ſatis conuenit Belloniana, quæ talis eſt: Iulis vix excedit palmum longitudine. Habet enim corpus gracile, & oblongum, vt Sphyræna; cuius craſſitudo raro excedit, quantum pollex cum indice capere poſſit. Tanta eſt colorum in huius tergore varietas, vt in eo iridem depictam vtrimq; videas. Squamis enim contegitur tenuiſſimis multorum colorum, ſuper quibus ductæ lineæ rectæ, cæruleæ, virides, melinæ, rubræ, ac fuſcæ apparent. Pinnam in tergore continuam, ac reliquas totius corporis, vt & rotundam caudam, habet, omnes verſicolores. Verùm linea, quæ vtrimq; corpus intercipit, haud rectà fertur, ſed ad caudam aliquantulum incuruatur. Oculos habet paruos, pupillam nigram, horumq; rubentem iridem. Dentes oſtendit albos, acutos, aduncos, vt veſpertilio, multò plures in inferiore maxilla, quàm in ſuperiore; labia quoq; craſſa. Saluianus quoq; diligentiſſimè hunc piſciculum deſcripſit. Iulis (inquit) roſtro eſt acuto: ore paruo, denticulis longioribus, atque craſſiuſculis labijs munito: capite tenui, & rotundo, oculis paruis, & rotundis, quorum nigram pupillam rubens ambit circulus. In dorſo vnicam habet pinnam, toti ferè dorſo longitudine æqualem. Ad branchias, quas vtrimq; quaternas gerit, pinnæ duæ paruæ ſunt: aliæq; duæ, etiam paruæ ſub ventre. Cauda in latam, & rotundiuſculam pinnam degenerat. Piſcis totus, etſi palmi menſuram non excedat, ſi cum latitudine conferatur, longiuſculus eſt. Squamis tegitur tenuiſſimis. Colore eſt admodum vario, ita vt pulchritudine cum Pauone piſce contendat; piſciumq; omnium formoſiſſimus videri poſſit. Venter enim ex albo purpuraſcit: latera ex cæruleo flaueſcunt, dorſum ex glauco nigricat. Linea præterea vtrimq: ſerrata ex rubeis, & quadrangulis maculis, extremis ſolùm angulis ſe inuicem tangentibus, conflata à ſummis branchijs ſecundum dorſi ductum in caudam defertur. Sub qua in lateribus iuxta branchias nota quædam violacea, vtrimque cærulea linea clauſa, ſatis lata, atq; duplo longior apparet. Ab oris rictu per caput, & media branchiarum opercula ad earum vſq; ſciſſuram cærulea etiam alia deducitur linea. Dorſi poſtremò, ac ventris pinnæ verſicolores ſunt: alijſquè lineolis, & notis verſicoloribus etiam (quas verbis exprimere difficile eſt) nonnullæ aliæ partes eius pinguntur. Ventriculus paruus eſt; inteſtina gracilia; hepar pallidum, lien ſubrubens. Palmi (vt diximus) magnitudinem non ſuperat. Iulis mea ſupina parte, à capite ad caudam vſq; ex albo rubet: prona verò, & ad latera, linea eſt ſubuiridis, veluti denticulata, tota aurei coloris. Maculæ, quæ aureis lineæ dentibus reſpondent, cæruleæ ſunt. Pinnæ ad branchias ex albo flaueſcunt. Pectoris rubens: quæ ab ano eſt qua corpori nectitur, alba, in extremo viridis: calami, ſeu nerui ſubaurei; quæ verò in dorſo eſt expanſa, verſicolor, caput verſus vſq; ad quartum neruum, primùm cærulea, mox aurea, in extremo rubra: cæterò tota aurea eſt, excepto medio, vbi ad cæruleum vergit, ſicuti & maculæ, quæ ſunt verſus caudam. Cauda colore eſt amætheſtino, maculis aureis paucis reſperſa.

Species multæ. — *Ex Rondel.* F — *Ex Bellon.* — G *Ex Saluiano* — H

LO-

Iulis authoris.

L O C V S.

RONDELETIVS Antipoli, & in toto Liguſtico ſinu frequentiſſimum haberi teſtatur, & Adriatico mari haud infrequentem eſſe, ex vulgari Venetorum nomenclatura innoteſcit. a Oppianus ſaxatilibus accenſet, —— *Scopulos quos alluit unda Alga conſperſos, & multo murice* (muſco) *tectos Salpa habitant, varijs diſtincti tergora ſignis Iulides &c.* —— *Aſpera ſaxa colunt, imo defixa profundo.* a Lib. 1.

Et Galenus non ſolùm in piſciũ cenſu, qui largiore loquendi modo, ſaxatiles à reliquis ſcriptoribus appellari ſolent, Iulidem recenſet.

NATVRA. MORES. E

Capiendi Ratio.

a Lib. 9. Hiſ. cap. 2. *Cibus.* *Aſtus.* *Vt capiatur.*

SINGVLARES in ſaxis viuunt, vt Bellonius ſcribit, a Ariſtoteles tamen inter gregaliles numerat, Bellonio aſtipulatur Saluianus, in Romani maris tractu non niſi rariſſimè, & ſolas ſemper ferè capi inquiens, Veruntamen ſolæ fortaſſis capiuntur, propterea quòd difficilis ſit eorum captura, vt Hermippus teſtatum reliquit. Carniuori ſunt; minoribus enim piſciculis veſcuntur; & in eorum inopia alga. Famelici ſunt, & vt Numenius apud Athenæum ait μάργοι, ideſt voraces. Aiunt, & vaſras eſſe; ab hamo ſibi cauere, eſcam tamen haud impunè præripere, ideoq; Philetam dixiſſe: Οὐδ' ὕκκαν ἰχθῦς ἔσχατος ἐξέφυγεν, ideſt, *Nec Hyccas, vltimus piſcis effugit*, Athenæus arbitratur. Capitur nihilominus calamis, ac hamis frequentius, quam retibus, vt Bellonius teſtatur,

VSVS IN CIBIS. F

a De variet. rer. *Cardani error.*

CARDANVS a Iulidem author eſt, item Murænam, & Colubrum, dentibus, ac ſaliua venenum poſſidere, veneniq; in eis indicium eſſe coloris varietatem, deceptus, vt apparet, Oppiani, & Aeliani interpretum verſione, qui (vt paullò ante etiam diceba-mus) pro Iulo Iulidem reddiderunt. Eundem errorem Rondeletius (quod miramur alioqui) euitare non potuit. Inquit enim: Memorabile quod de hoc piſce Aelianus ſcribit: Iulides piſces ſaxatiles ſunt, quibus os veneno refertum eſt. Quemcunq; piſcem deguſtarunt, inhabilem ad edendum, pernicioſumq; ei, qui poſtea guſtauerit, efficiunt. Piſcatores cum ſquillam, quam media ex parte Iulides exediſſent, & confeciſſent, ſine vllo precio parabilem offendiſſent, cumq; inopia preſſi guſtare cœpiſſent, illorum aluos vehementes cruciatus exceperunt.

Quid hominem mordicus infeſtet.

In piſcatu vrinatores, & natatores infeſtiſſimè perſequuntur, ac vt terrenæ muſcæ mordicus premunt; ſimiliter Iulides frequentes in eos, quos dixi, incurrentes morſu affligunt, quas repellere neceſſe habent, aut ab his demorſi cruciabuntur, in quibus repulſandis totus vrinandi, & natandi labor perit. Haud diſſimilia de iiſdem ſcribit Oppianus, Iulides hominibus ſaxa timantibus ore venenato infeſtiſſimas eſſe: denſo enim agmine ſaxis erumpunt, & circun-

Iuli Muſcis comparati.

dant, nec morſu petere deſiſtunt, quantumuis illi pedibus manibuſq; excutere à ſe conentur, G eaſq; muſcis comparat, quæ meſſores feſſos, & ſudore diffluentes cateruatim inuadunt, nec niſi ſanguine plenæ abigi poſſunt. Quod modò Iulidibus vterq; iſthæc tribuat, hoc experimento confirmat Rondeletius, quod cùm aliquando Antipoli, & ſanitatis, & voluptatis cauſa corpus in aqua marina lauare, & piſciculos capere vellet, videret piſciculos iſtos non aliter, quã fucos ap. propetare, & morſu tibias petere, & ne calce quidẽ, etiamſi pars colloſa ſit, & dura, abſtinentes. Idemque ſibi narraſſe, qui in comitatu erant. Cæterùm aliud eſt ad morſus procliuem eſſe, aliud morſum habere venenoſum. Geſnerus etiam, dum exiguum omninò putat hiſce piſciculis eſſe venenum, idque non ex humore, aut ſaliua, ſed ſolo tantùm morſu prouenire, ita vt morſum moleſtia potius, & breuis temporis dolor, quàm aliud veneni periculum conſequatur, ſicut ad apum, & veſparum puncturas, haud ſatis examinaſſe videtur, iidemnè an diuerſi ſint piſces Iuli, & Iulides. Ego autem diuerſorum piſcium nomina eſſe

Iulidis morſum non eſſe venenoſum.

non dubito. Venenatum enim os habere nullo modo Iulidi conuenire poteſt, cùm ex veris ſit ſaxatilibus, vt Galenus teſtatur, qui in cibo innoxij ſunt, & inculpati. Neq; eſt quod quiſpiam obijciat, viperam cuius venenoſiſſimum os eſt, eſculentam eſſe, Hæc enim niſi detruncato capite, in quo malitia veneni eſt, in cibum admittitur, cùm integram paſſim innocuè Iu- H lidem mandamus; neq; eſt ex antiquis, aut recentioribus quiſquam, qui Iulidi caput amputare iubeat, quod tamen monuêre de vipera. Præterea etſi Aelianus (quod quidem nouerim) Iulidis mentionem non fecerit: Oppianus tamen, ex quo ille id tranſtulit, non ſolùm diuerſis in locis vtriuſq; meminit, ſed diuerſos etiam piſces feciſſe videtur, quod vel inde liquet, quia

b Lib. 3. *Carnis qualitas.* *Apparatus.*

diuerſimodè de vtroq; ſcribit: b Alicubi namq; Hippuros Iulo, alicubi Loligines Iulide capi aſſerit. Quod itaq; ad ſalubritatem Iulidis, bonitatemq; attinet, Galenus, vt dictum eſt, ſaxatilibus annumerat iis, qui teneram, & friabilem carnem habent, adeò vt ægrotantibus tutò preſcribi poſſit. Hodiè tamen vilis, & contemptus piſciculus eſt, & propter paruitatem neglectus. Scribit Rondel. qui litorum, & portuum ſaxa frequentat, deteriorem eſſe, meliorem verò qui procul inde in ſaxis degit: parari vt reliqui ſaxatiles, ſed meliùs farina cõſperſum coqui in ſartagine. Saluianus verò ægris in albo iure elixari, ſanis in ſartagine frigi ait, aut aſſari. Ex antiquis Dorion quoq; iubet coqui in muria, vel aqua marina, aſſari autem in ſartagine.

A

VSVS IN MEDICINA.

DIOSCORIDES *a* ex Iulidibus priuatim ius fieri teſtatur ad alui ſubductionem: Plinius addit ad vrinæ excretionem. *Omnium piſcium ius* (inquit) *aluum emollit, idem & vrinas ciet, è vino maximè: optimum è Scorpionibus, & Iulide, & ſaxatilibus, nec virus reſipientibus.* Vbi etiam notandum Plinium diſertiſſimè Iulidem minimè virus reſipere ſcribere. a *Lib.* 2.

DE PHYCIDE. Cap. VIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

B PHYCIDI nomen eſt à phyco, quòd in eo ſola piſcium nidificet, vt Ariſtoteles teſtatur, Phycus planta eſt marina apud *a* Ariſtotelem, item *b* Theophraſtum, & *c* Dioſcoridem, qui nobis quatuor eius genera propoſuit. In cuius vocis traductione Plinius valdè inconſtantem ſe ſe geſsit: nam cùm *d* alicubi apertè dicat, *non habere aliam linguam nomen, quod Græci vocant phycos; algam enim herbarum magis vocabulum intelligi: phycon verò fruticem eſſe:* non ſemel aliàs pro phyco algam reddidit, vt *e* vbi algam maris theriacen à Nicandro vocari ſcribit, Nicander enim, quem citat, (quod & Dioſcorides facit) in theriacis aduerſus Trygonis venenum inter cætera remedia algam marinam rubentem numerat hoc verſu:

Phycus quid. a *Lib.6.Hiſt. cap.*13. b *Li.*4. *Hiſt. cap.*7. c *Li.*4.*c.*95. *Plinij error.* d *L.*13.*c.*25 *Alga quid.* e *Li.*32.*c.*6. *Alga maris theriaca dicta.*

Ἠὲ ϗ φυκιόεν ἐπὶ καταβάλλιο φῦκος

Item vbi de Phycidis nidificatione agit, & nominis etymologiam eleganter exponit, *Piſcium ſolam ex alga nidificare* inquiens. Dicemus itaq; & nos cum eo, & recentioribus Phycidem inde nomen inueniſſe, & phycon optimè latinè algam verti. Theodorus pro phycide Fucam, non Phucam, vt Rondeletius ſcribit, (cùm nuſquam in tranſlatione eius ſic ſcriptum abeo reperias) conuertit, latinitatis nimis fortaſsis ſtudioſus: ſicut enim phycos herba marina à quibuſdam latinè fucus dicitur: ſic ab eodem herba denominatum Phycidem piſcem, Fucam, *Fuca.*
C ſimiliter vt Græci, fœminino genere vocauit. At ſi verum eſt Phycidem Ariſtoteli aliquando etiam Phycon nominari, vt Maſſarius alijq; nonnulli tradunt, eadem ratione latinè Fucus nuncupari poterit. Ego tamen phycos pro piſce apud Ariſtotelem non reperio, & ſicubi fortè apud eum inuenitur, mendoſum locum arbitror. Quærit Rondeletius, ſitne idem piſcis φυκὶς, & φυκίδιον, φύκης, & φυκίς. Ac primum Phycidion (inquit) nihil aliud eſſe, quàm paruam Phycidem nomen ipſum indicat, vnde *f* Gaza puſillam Fucam vertit: neq; ijs aſſentior qui Phycidem eum piſcem eſſe putant, qui à nobis Capellan dicitur (huius inter Aſellos Oceani fiet mentio, item & Phycidis Rondeletij, quem vnà cum Saluiano Callariam eſſe remur) ideò quòd is veluti Phycis è mento pendentem barbam habeat. Sed qui diligentius verba Ariſtotelis expendet, falli iſtos iudicabit. Sunt autem hæc Ariſtotelis verba. *Piſces qui oua edunt, ſemel pariunt anno, præter puſillas Fucas, quæ bis pariunt anno. Differt autem mas Phycis à fœmina, quod nigrior ſit, & ſquamis amplioribus.* Atqui is qui vulgò Capellan nominatur, piſcis eſt læuis, & minimè ſquamoſus. Ex quibus neceſſariò efficitur Phycidi, ſiue diuerſa ſit à Phycide ſpecies, ſiue eadem, non poſſe eſſe eum, quem Capellan dicimus. Ergò Phycidion à Phycide ætate tantum, & magnitudine differre puto: deinde φυκῖνα (φυκὴν, à potiùs à recto φύκης) & φυκίδα diuerſos piſces facere videtur *g* Athenæus; cuius hæc ſunt verba: ϗ τῶν πετραίων δ', φύκης ϗ ἡ φυκὶς, ἁπαλώτατα ἰχθύδια ὄντα, ἄβρωμα ϗ εὔφθαρτα ἐστὶ, id eſt ex *ſaxatilibus Phycen, & Phycis tenerrimi ſunt piſces, virus non reſipientes; & corruptu faciles.* Hactenus Rondeletius; cuius de Phycene, & Phycide opinioni idem Athenæus aliàs item fauere videtur, apud quem nempè quidam ſcribit, ſe ad ſartaginem emiſſe φυκίδας, καρίδας, φύκην, κωβιόν. Mihi tamen haudquaquam inter ſe diuerſi piſces eſſe videntur φύκης, & φυκὶς, ſed ſolo tantùm ſexu differre, vt ex Ariſtotele dictum eſt; & fortaſsis apud Athenæum vtrobique non φύκης, vt nunc legitur, ſed φυκὶς legendum fuerit, ſicuti apud Ariſtotelem legitur. Maſſarius Diphili verba interpretans, à quo apud Athenæum ὁ φύκης, & ἡ φυκὶς nominantur, Phycænas vocat, tanquam à recto Phycena fœminini generis, triplici errore: Phycenas enim dicere debuit ſine diphthongo, à recto maſculino, & diſſyllabo Phycen. Aetij codex alicubi φυκίδας habet pro φυκίδες: quo modo in vulgatis Dioſcoridis codicibus, capite de fuco marino φυκίον legitur pro φυκίδων, licet multi φύκιον reponant. Λελεπρὶς

Fucus. *Phycidion.* *Phycen.* *Phycis.* f *Lib.6.Hiſt. cap.*13. g *Lib.*8. *Phycæna. Maſſarij error.* *Lelepris.*

Heſychio, & Varino Phycidi idem eſt, vt in Lepta de Bellonij etiam meminimus. Græci no- E
ſtri temporis Phycida, vt Gillius ait, Phocida, vt Rondeletius, Phyceam, vt Maſſarius, Pe-
phycariſmenam, vt Hermolaus, Lampſanam, vt Bellonius, qui alium, quàm Rondeletius
Phycidem pinxit, vt ſubinde patebit, nuncupant. Aliarum gentium nomenclaturas ſubijciam,
quòd alij alium pro Phycide piſcem oſtendant, ſuas cuiq; mox additurus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Tenca marina. *Peſce Fico.* *a Cap. de Calaria.*

RONDELETIVS Tincam marinam, & piſcem Ficum vulgò Romæ vocatum, vete-
rem Græcorum φυκίδα eſſe contendit. Quam opinionem refellit Saluianus, conij-
ciens *a* Rondeletium ita ſenſiſſe propter nominis vicinitatem; cùm aliter ſe ſe res
habeat. Ficus enim Romanis piſcis iſte appellatur, non quaſi Phycis, ſed quòd maturiſsimi, &
paſsi fici inſtar, mollis, flaccidus, & haud ſucci plenus ſit. Atqui Rondeletius non vulgari no-
mine, quod ne citat quidem, ſed veterum authoritatibus, vt credit, nixus in eam ſententiam
venit, cùm quòd Ariſtoteles apud Athenæum Phycides ποικιλόχρως, & ἀκανθόστεφον eſſe di- F
xerit, tùm verò maximè, quòd eum piſcem in media alga nidificare obſeruauerit, id quod ſo-
la Phycis facit, vel ipſo Ariſtotele teſtante, vt interim cæteros prætercam. Idem Rondeletius
ſuæ opinionis patronos habere videtur Iouium, & Auguſtinum Niphum, qui Phycides Tin-
carum viridium colorem referre, & vulgò Ficos nuncupari ſcribunt. Mihi nihilominus Ron-
del. piſcis non placet, ſed Aſellis annumerandus videtur: Neq; ab hac ſententia auellor, quòd
ex alga nidum cõficere obſeruauerit, cùm vel ipſomet teſte idem Gobius, etiam faciat, & for-
Piſces nidũ conſtruẽtes. taſsis alij quoque: ipſe Hippocampos addit, ſed hi ex genere ſunt exanguium, vt ſuo loco
oſtendimus. Ad colorum, quod attinet varietatem, & ſpinas, quos ex Ariſtotele Athenæus
Color. Phycidi tribuit: reuera Ficus piſcis, neq; variè depictus eſt, nec ſpinis vallatus, licet id Ronde-
letius aſſerat. Ad hæc nihil minus, quàm Percæ, & Channæ ſimilitudinem repræſentat, cùm ta-
Phycis Channa, & Perca ſimilis. men apud eundem *b* Athenæum Speuſippus Percam, Channam, & Phycidem ſimiles faciat;
& apud eundem Diphilus dicat, *Perca ſimilis cum ſit Phyceni, & Phycidi, locis paululum differt.*
Quamobrem non poſſum non approbare Phycidem Saluiani, qui ob multam cum Perca ma-
b Lib. 7. rina ſimilitudinem, hodieq; Percia nominatur, & pro Perca etiam venditur. Etſi verò vterq;
Phycis Saluiani. piſcis æquè repando ſit tergore, venter tamen non ità prominet Phycidi, vt Percæ: vnde neq; G
etiam huius figura ouatà, vt illius apparet. Extento, & acuto roſtro conueniunt: Os tamen
Percia. maius eſt Phycidi, maioribuſque dentibus, in ſuperiore maximè maxilla munitum, & caput
Vt à Perca differat. etiam paulò craſsius: Pinnarum numero, ſitu & figura non diſcrepant; Phycidis tamen pinnæ
paruis, & ruffis maculis, quibus Percæ pinnæ conſperſæ ſunt, haud inſigniuntur: Color idem
eſt, niſi quod in ventre, & lateribus Phycidis dilutior apparet, caretq; Phycis tranſuerſis illis
nigricantibus lineis, quibus Percæ latera notantur (quamobrem cum Phycis ἐρυθρὰ, ideſt, ru-
bra vocatur in epigrammate Apollonidis, caue ne de intenſa id rubedine intelligas.) Demum
in Phycidis capite, ac branchiarum operculis, lineolæ, & puncta quædam cærulea, quibus
prorſus caret Perca, conſpiciuntur. Et propterea cùm tota varijs coloribus depicta ſit, Ariſto-
tele citante (vt diximus) Athenæo (etſi nunc apud Ariſtotelem id non legatur) Phycidem
Colorem mutat, & quando. ποικιλόχροα eſſe pronunciauit. Vt verò idem Ariſtoteles, & Plinius teſtantur, colorem mu-
tat, reliquo tempore candidam, vêre variam eſſe: quod haud ſic intelligi debet, vt reliquis tem-
poribus verè ſit candida, quando nullo planè tempore candida appareat: ſed ita potiùs, quòd
cùm verno tempore ſatur eius ſit color, temporibus reliquis dilutior reddatur, quemadmo-
dum de Turdi, ac Merulæ in albedinem mutatione intelligendum eſſe apud eundem Philo- H
Sexu diſtingui. ſophum ſuis quibuſq; locis diximus. Sexus verò Phycidea inuicem diſtinguit, ſicuti paulò
antè quoq; ex Philoſopho oſtendebamus. Marem enim in hoc genere nigriorem, & ſquamis
amplioribus eſſe dixit. Poſtremò cùm & ἀκανθόστεφον, ideſt, ſpinis vallatam, aut coronatam
dixerit apud Athenæum, hoc de aculeis, ſiue ſpinis, quibus dorſi, vel imi ventris pinnæ hor-
rent, intellexiſſe eum arbitror, quando præter illas, alias non habeat. Cæterùm cùm ſint alij
longè ſpinoſiores piſces, mirari ſubit, cur Phycidem potiùs, quàm illos ita appellauerit. Inter-
nis partibus, corporiſque magnitudine Percis ſimillima eſt: nunquam enim palmi menſuram
excedit; vnde etiam credendum eſt Ariſtotelem aliquando φυκίδιον diminutiua voce nuncu-
Paruum piſcem eſſe. paſſe: Paruum autem debere eſſe Phycidem, etiam oſtendit Diphilos apud Athenæum, ἰχθύ-
διον, ideſt, piſciculum eſſe aſſerens. Bellonius Merulam Saluiani, ni fallor, pro Phycide de-
Phycis Bellonij. ſcribit. Ait enim Maſſilienſibus, Roquau, Venetis Lambenam (fortè à labiorum craſsitie,
vnde & Cheloni, id eſt Labeoni in Mugilum genere nomen,) item Græcis, (iuxta eandem

Phycis Saluiani.

appictam Lampina ſcribitur) Genuenſibus Langiraſi Romanis, vt plurimum Merlum (Merlo) nominari. Multorum colorum (inquit) piſcis eſt, fluuiatili Tincæ perſimilis. Non vnum tamẽ genus eſſe oſtendit, dũ ſe meminiſſe teſtatur vidiſſe quaſdã Phycides omninò fuſcas, alias rubentes, alias virides, nõnullas miſtis coloribus varias. Omnes autem pinnam tergoris (vt Sparus) continuam gerere, duodecim aculeis (multò plures in icone exprimit) munitam: ac rurſus ad branchiarum latera vtrinq; vnam habere, & ſub ventre duas: quarum ſingulæ ſquamis regantur latis, firmis, ſæpè vigine ſis: Dẽtes illis in ore pares nõ eſſe: nam in ſuperiori maxilla vtrinq; ad latus dentẽ vnum tãtum, aut ad ſummum duos connumeraſſe: in inferiore autẽ maxilla multò plures, omnes quidem oblongos, albos, & acutos: ſed retrò in maxillis multos molares habere. Quãuis verò externus color variet: interanea tamẽ perpetuò eadem in omnibus ſe ſe obſeruaſſe. Voraces piſces eſſe, ideoque grandem, atque amplum ſtomachum habere. Omnibus lacteum eſſe iecur, ad ſiniſtram magis extenſum. Fel tamen lateri dextro incũbere, oblõgo folliculo incluſum, colore ſubluteum. Gregales non eſſe; verſari in ſcopulis, denique labia habere craſſa, & carnoſa.

Differentia.

Mores.

Partes interna.

LOCVS. NATVRA.
Partus. Cibus.

IN verè ſaxatilibus habetur à Galeno. Ariſtoteli quoque, Plinio, & Diocli ſaxatilis eſt: & Oppiano circa ſaxa muſcoſa victitat. Suidas tamen ex epigrammate quodam Phycidem λιμνῖτιν vocat, ideſt litoralem, & Ouidius quoque inter litorales eum recenſere videtur. Solam ex marinis piſcibus ex alga nidum ſibi conſtruere, & in eo parere, cùm ex Ariſtotele, tum ex Plinio dictum eſt, idq; præterea dicere voluit Ouidius, dum canit: *Nidus.*

Atque immunda Chromis, meritò viliſſima Salpa,
Atque auium dulces nidos imitata ſub vndis.

Eſt enim

Eſt enim poſtremus iſte verſus, periphraſis Phycidis, vt Plinium, nuperrimeque Saluianum E
a L.32.c.51 hallucinatos eſſe conſtet, illum, quòd hunc Ouidij locum *a* alibi citans, nidificationem cam-
Chromidi aſcripſerit, his verbis: *Chromin, qui nidificet in aquis*: hunc quòd Plinium oſcita-
Cur nidum tionis arguens, Ouidium dicat non Chromin, ſed Salpam nidulari ſub vndis. Cur verò ni-
faciat. dum ſibi ædificet ſub aqua, rationem reddidit *b* Plutarchus, inquiens: *Peculiariter Phycides*
b *Lib. de ſo-* *alga velut nido conſtructa fœtum circumdant, ac contra tempeſtates tuentur.* Vnde eſt, quòd
lertia anim. hominem domeſticæ rei ſtudioſum, huius piſciculi pictura ſignificarent, vt refert Pierius Va-
lerianus. Cæterùm ſoli Phycidi non conuenire hanc nidificationem, ex Rondeletio dictum
Partus. eſt. *Piſces qui oua edunt, ſemel,* teſte Ariſtotele, *anno pariunt, præter Phycides puſillas, quæ bis*
c *Li. 6. Hiſt.* (inquit) *anno pariunt.* Quem locum non ita intelligere oportet, vt Phycides maiores aliter
cap.53. parere innuere voluerit, quando veræ Phycides omnes, vt paulò ante oſtendebamus, par-
uæ ſint, ſed nihil aliud voluit dicere, quàm Phycides, etſi pulli piſces ſint, bis tamen anno
An eunu- parere. Si itaq; pariunt Phycides, cur eſt, quod *d* Oppianus eunuchos vocet his verſibus:
chos vocaue- —Καὶ φυκίδες ἅσσα, ἀλιῆες Ἀνδρὸς ἐπωνυμίην θηλυτέροιο ἐνιάξαντο,
rit Oppianus. id eſt, vt Lippius interpretatur:
d *Lib. 1.* *Phycides eunuchi vero de nomine dicta.* F

Saluianus cùm fœcundas eſſe non dubitaret, ac propterea locus iſte ipſi perobſcurus videre-
Oppiani lo- tur, quatuor manuſcripta, eademq; vetuſtiſſima Oppiani exemplaria Vaticanæ bibliothecæ
cus conſide- conſuluit: primùmq; in eorum vno, in quo antiqui cuiuſdam Græci interpretis expoſitio ex-
ratus. tat, in eius loci explicatione, ita ſcriptum inuenit: *Hoc loco detrahit poeta cuidam eunucho, qui patrem ipſius ad regem detulerat, ob idq; in exilium miſſus fuerat*: in cæteris verò etiam tribus
ſuper φυκίδες, gloſſematis loco λιπῖναι habebatur: poſtremò in omnibus ἅσσ', id eſt quaſque
reperit, & non ἄσσα, id eſt, quædam, vt nunc in impreſſis codicibus legitur: vnde vti hic Op-
piani locus ſic ad verbum verti debet; Phycides quaſq vel quas (nam in vno prædictorum
exemplarium ſupra ἅς quod ἅς ſequitur, gloſſema erat παρέλκει, id eſt, abundat) piſcatores,
viri cognomine muliebris, ſiue eunuchi, appellarunt: ita ſenſum (inquit Saluianus) eſſe ar-
bitror, quòd Phycides à piſcatoribus λιπῖναι appellatur: quod quidem cognomen vir eunu-
chus eis impoſuit, & non quòd Phycides viri eunuchi cognomine, eunuchi appellentur. Vi-
Cibus. uit teſte *e* Ariſtotele, luto, alga, muſco, & eo, quod caulion vocatur, & enaſcente materie, &
e *Li. 8. Hiſt.* quanquam cætera abſtineat carne, tamen ſquillas ſæpenumerò appetit. Ex Apollonidis ta-
cap.2. men epigrammate diſcimus ex Amiæ piſcis carne eſca etiam capi. Caulion autem quòd ſit, G
Cauliō quid. non ſatis conſtat. Mihi non diſplicet, vt ſit marini phyci ea ſpecies, quam recentiores nonnul-
li phycum ferulaceum, & ramoſum vocant, vt καυλίον dicatur à καυλὸς, id eſt caule, ſiue ra-
mo. Gregalis eſt, gregatimq; natat, argumento quòd plures ſæpè ſimul capiantur.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

PHycis ab Antiphane, & Archeſtrato nominatur inter alios lautiſſimos cibos, & in Co-
tyjs Thracum regis cōuiuij deſcriptione. Nunc verò, teſte Iouio, procerū patinas rarò
impler, quæ ſit inſipidiſſimus piſcis, ſed is verum Phycidem non intelligit. Inſipidus
Phycis vilis eſt. tamen & hic exiſtit, & vilis nunc vbiq; habetur, licet carne ſit tenerrima, minimeq; viroſa, vt
Diphilus, & Diocles apud Athenæum ſcribunt, & propterea, vt Galenus affirmat, ſaluberri-
a *Lib.2. de* mum hominibus alimentum præbet, ita & *a* Fracaſtorius in morbo Gallico fluuiatilibus, pa-
morbo Gall. luſtribuſq; ac lacuſtribus piſcibus interdictis, ſaxatiles & qui aduerſis nituntur fluminibus H
concedi poſſe exiſtimat, dum canit:

Quod ſequitur, victus ratio tibi maxima habenda eſt,
Nec ſit cura tibi, neuè obſeruantia maior.
Principio, quoſcumq; amnes, quoſcumq; paludes,
Quoſq; lacus liquidi paſcunt, quoſq. æquora, piſces
Omne genus procul amoueo. Sicut quos tamen vſus
Liberius, quum res cogit, concedere poſſit.
Omnibus his eſt alba caro, non dura, tenaxq́;,
Quos petra, & fluuiorum aduerſa mariſq; fatigant.
Tales nant pelago Phycides, rutilaque per vndas
Aurata, Gobyque, & amantes ſaxea Perca.

Apparatus. Paratur vt Perca. Ius ipſius, authore *b* Dioſcoride, modò per ſe, modò vini comitatu aluum
b *Li.2.c.32.* mollit. Coqui debet ſimpliciter ex aqua, oleo addito, & aneto.

DE

A

DE PERCA MARINA. Cap. IX.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. Etymum.

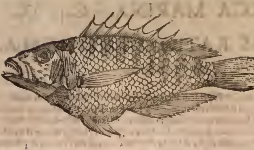
PERCÆ marinæ Phycidem adeò aſſimilari dictum eſt præcedenti capite, vt pro eiſdem Romæ veneat: iiſdemq; fermè nominibus gaudeat: quocirca cùm ob hoc, tùm quod à Galeno inter verè ſaxatiles recenſeatur, & Phycidi annectatur, nos quoq; hoc loco de ea agemus. Pleriſq; Græcis Πέρκη dicitur, Dioſcoridi verò, & Paulo Æginetæ πέρκης: licet Plinius in piſcium catalogo pro diuerſis habuiſſe videatur, & vtriq; varia tribuerit, illam amni, (*Πέρκη, & πέρκης non differunt.*)
B & mari communem, hanc mari peculiarem faciens. Apud Græcos enim veteres eiuſdem piſcis nomina eſſe, vel ex eo innoteſcit, quòd ſicuti Dioſcorides περκίδα, ita Ariſtoteles, & Galenus πέρκην inter verè ſaxatiles numerant. Apparet autem huic piſci id nominis impoſitum eſſe à colore, quem Græci περκνὸν, nonnunquam & πέρκον dicunt: quo modo apud Ariſtotel. accipitrea quidam πέρκνοι vocantur: quem colorem interpretantur docti nigrum, aut nigris maculis diſtinctum, qualem in hoc noſtro piſce, & in illo Accipitrum genere videre licet: quo ſenſu Heſychius περκνώματα exponit, τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου ποικίλματα, ideſt maculas faciei. Apud Græcos noſtri temporis nomen hodieq; retinuit, vt Rondeletius teſtatur. Romæ Perchia dicitur, Gallis Perche de mer, ideſt Perca marina, ad differentiam alterius, qui in aquis dulcibus degit. (*Etymum.* *Accipitres perci quid.*)

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

PERCA non ſolùm reliquo corpore, ſed & capite vario eſt, vnde αἰόλας dixit hos piſces Epicharmus apud Athenæum; vt interim taceam πέρκην dici ab eadem varieta-
C te. Color ei viuax, à quo Matroni Parodo apud eundem ἀνθεσίχρως, quaſi florido prædita colore appellatur. Quia verò notam habet peculiarem, vel ſaltem cum pauciſſimis piſcibus communem, videlicet quòd lineis per tergus tranſuerſis conſpergatur, Ariſtoteli, citante eodem Athenæo γραμματοποίκιλος, hoc eſt virgulis, & lineis quibuſdam varia vocatur. Channæ quæ ſimiliter ποικιλόγραμμος dicitur, & Phycidi figura, magnitudine, ac fermè colore etiam ſimilis eſt. Ad multam magnitudinem non excreſcit: nunquam enim pedem ſuperat: vt inde περκίδιον diminutiua forma fortaſſis Antiphanes dixiſſe videri poſſit. Quibus autem notis à Phycide diſtinguatur, in Phycide diximus, quibus item à Channa, in huius hiſtoria dicemus. Iouius dum Athenæi authoritate ſcribit, ſpinis coronatam eſſe Percam, inſigniq; varietate conſpicuam, ſummoperè decipitur. Hic enim de Phycide, non de Perca id ſcribit: eſt tamen varia etiam (vt diximus) Perca, & non minus, quàm Phycis ſpinis vallatur. Duo eius genera, marinum vnum, quo de hîc agimus, fluuiatile alterum, de quo ſuo poſt loco. Differunt non ſolùm corpore, ſed & pinnis. Marina enim vnam duntaxat, eandemque continuam in tergore habet: fluuiatilis verò binas: marina item ex colore veluti ſanguineo nigricat, cùm ferè cineraceo colore ſit fluuiatilis: nunquam deniq; ad eam, ad quam fluuiatilis magnitudinem excreſcit. Breuiter eam ſic delineauit Saluianus. Prominenti acutiſſimoq; (*Color.* *Vt à Phycide differat, & vt à Channa.* *Perca duo genera.*)
D roſtro eſt, ore mediocri, dentibus exiguis ſerratis, quales Mneſimachum ei attribuiſſe credendum eſt, cùm τῶν καρχαρόδων Percam eſſe ſcripſerit, hoc eſt, è numero piſcium, qui ſerratos dẽtes habent: capite tenui, branchijs vt ^a^ Philoſophus voluit, vtrimq; quaternis, & duplicibus, nouiſſima excepta: pinnis iuxta eas binis, & totidem ſub ventre alijs: vna item longiuſcula tenuibus armata aculeis in dorſo: nec non alia parua à podice in imo ventre. Tergus, & venter cùm æquè promineant, totus piſcis figura ouata efficitur. Cauda in vnam, & latam pinnam degenerat. Squamis tegitur paruis: venter liuet, latera purpurant, tergus ex flauo nigricat, paucis quibuſdam, atrutis maculis nonnullas partes eius, & maximè dorſi, ventris, & caudæ pinnas pinguentibus. Eandem quidem Bellonium, & Rondeletium depingere non dubito, licet haud ſimiliter pingant. Bellon, & Salu. pinnam dorſi totam exprimunt aculeis horridã, Rondeletius propè caudam, abſque aculeis. In pinnæ, quæ ab ano eſt, principio Saluianus duos præpoſuit aculeos, quibus Bellon. & Rondeletius carent, nec ille etiam in deſcriptione (*a Li. 2. Hiſt. cap. 13.*)

meminit,

Perca Rondelet.

meminit, nec in meis Percis eos videre eſt: vnum verò habet icō hic propterea etiā addita, Geſnero olim Venetijs cum alijs miſſa, qui tamen & ipſe, cùm vt aliàs, tum propter maculas tranſuerſas, fuſcas, punctis nigrioribus notatas, vt pictura præ ſe fert, interuallis rubicundis; item ex colore ad latera ex ruffo ſubflauo Percam E

Percarum authoris deſcriptio.

marinam eſſe iudicaret, aculeum eum ipſi conuenire negat. Noſtrarum Percarum prior numero pinnarum, corporiſq; figura cum Saluiani Perca conuenit: colore non item. Caput, pinnæ, cauda ex rubro flaueſcunt, ſeu potius aureo perſunduntur. Oculi parui ſunt: quorum nigram pupillam aureus ambit circulus. Pinnarum tergoris nerui argenteo colore, reliquarum & caudæ aureo. Supremum dorſum ferè ferrugineum, deinceps flaueſcit, mox per latera, & ventrem albicat quidem, cæterùm maculæ, quas icon oſtendit, ametheſtinæ albedinem operiunt. Os intus album, labra rubicunda, mentum album. Lineæ tranſuerſales, quæ à dorſo per latera deſcendunt ad inſtar labentis ex alto aquæ, argento emicant. Os quidem (vti & ſubſequentis) edentulum pictor expreſſit, verùm dentatum ne ſit an non, haud ſatis memini. F

Perca altera.

Altera cognomēto maioris miſſa, roſtro intus, & extra rubet, in ambitu flaueſcit. Toto tergore color ruffus: idemq; color, ſed remiſſior in tranſuerſalibus lineis. Latera, & venter albicant: ſquamarum extremitates rubent. Dorſi pinna tota, & cauda ferè in extremo crocea: qua enim vropygio hæret, dorſo concolor eſt: Pinnæ pectoris rubent: quæ ab ano eſt, candicat: quæ ad branchias variæ, partim nempè albæ, flauæ, ſeu croceæ, & ruffæ. Branchiarum opercula flaua, latis, vermiculatiſque lineis cinericijs conſperſis ſugillantur. Linea à branchijs ad caudam vſq; excurrens, & corpus een per mediū diſſecans, exilis, nigra. G

Perca tertia.

Tertia inſigniter dentata eſt. Pinnæ, & cauda nigricant. Tergus, & caput ex cinereo flaueſcunt. Latera ferè cærulea, venter ad amethcſtinum inclinat. Lineæ laterales obſcurè ruffeſcunt: quæ verò recta à branchijs ad caudam feruntur, in dorſo ruffæ ſunt, reliquæ virides. Nigram oculorum iridem circulus ambit ruber.

LOCVS.

OVIDIVS Percam mari gaudentibus accenſet, ſed pelagijſnè an litoralibus, an ſaxatilibus dubitari poteſt. Saxatilem autem eſſe ex Galeno, Plinio, & Diocle clarum eſt. Degit autem circa ſaxa muſcoſa, atq; algoſa, vt Oppianus teſtatur, cuius verſus aliàs citauimus. Albertus cùm ad litora Oceani Germanici ſcribit reperiri, non ita eſt intelligendus, vt in quouis litore reperiri voluerit innuere, ſed aſpero tantùm ſaxis, & petroſis promontorijs, vt alios omnes, qui propriè ſaxatiles dicuntur. Sic & Iouius, inquiens: Percas pelagias Romæ raro videri, pelagias ſimpliciter pro marinis dixit. H

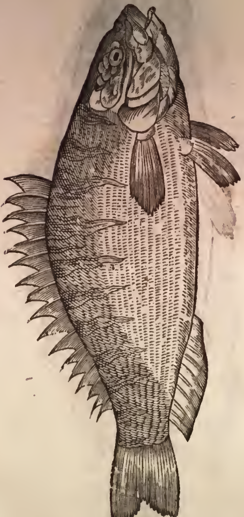
NATVRA. MORES.

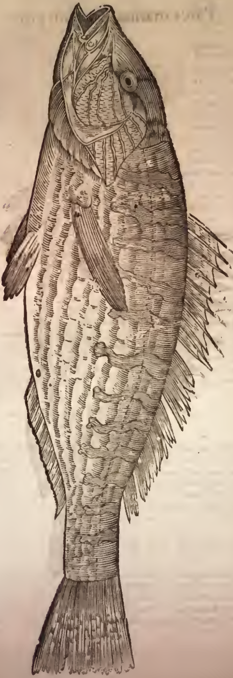
PISCIS gregalis eſt, carniuorus, & helluo. In piſcitia, & cancellos graſſatur. More cæterorum ſaxatilium, tam mas, quàm fœmina conditur, quo tempore & fœtificat, vt a Ariſtoteles tradit, & Plinius quoq; Percam in ijs habet, qui per hyemem latent. Marſilius Ficinus laudari ſcribit piſces celerrimi curſus, eiuſmodiq; eſſe Lupum, & Percam, ſed quo authore non video. Cur verò ſocium ſibi aſſumat Melanurum mox inter prouerbia explicabitur.

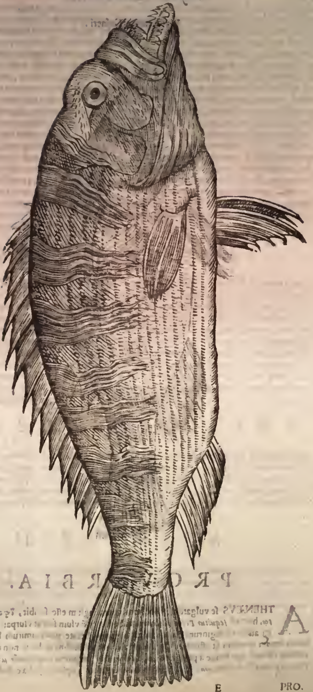
a *Li. 8. Hiſt. cap. 15.*
b *Lib. de rat. victus ſalubris.*

PRO-

Parca marina Authoris prima.

Perca marina Geſneri.

PROVERBIA.

a *Lib.7.*

Melanuri & Perca amicitia.

ATHENÆVS ſe vulgarum in ore hominum adagium eſſe ſcribit, *ἕπεται πέρκη μελανούρῳ*, hoc eſt *ſequitur Perca Melanurum*. Sed in quẽ vſum ſoleat vſurpari, non addit. Conijcit author adagiorum dici de improborum ſocietate, quaſi nimirum Percarum, & Melanori innata quædam ſit affinitas: quod idem Athenæus duobus in locis non obſcurè indicare videtur, ſemel non longè à præcitato loco, *πέρκαισι*, loquiens, *καθηγεῖν μελάνουρον*, hoc eſt, *Percis ducem eſſe Melanurum*, iterum in obſcuro quodam gripho, vbi hæc Euboli verba refert.

Ευλου τῷ

A Βουλόμενον ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id eſt, *volentem ſequitur Perca Melanurum*. Familiaritatem autem, & cognationem quãdam naturæ his piſcibus inuicem intercedere nihil mirum, cùm ſit vterque ſaxatilis, & iiſdem ferè locis degere ſoleat. Quoniam itaq; vtriq; à nigro colore nomen inditum eſt, nigrum verò infauſti, vel improbi ſignum ferè habetur, improborum hominum familiaritatem, vel vitium aliquod alterum natura ſubſequens, vt ebrietatem, libidinem, vel contumeliam, ſignificare licere. Manutio verò, & Rondeletio adagium videtur quadrare in prudentes homines, & callidos, qui alieno periculo ſuis rebus caueant, aut ex vnius patrocinio, & ſententia toti pendent, vnum obſeruant: naturaq; ex ingenio vtriuſq; piſcis. Idem Manutius haud rectè de improborum ſocietate dici poſſe iudicat, quoniam ex Numenij verbis Melanurum præduum Percarum agmini ducem ſe præbere, eaſq; vt tutiores ſint, comitari illum, (inquit) liqueat, ſed Numenius quidem Percarum ducem facit Melanurum, ſed quod à periculis ſecuras tutaſvè reddat, non addit. In eo verò ſummopere lapſus eſt adagiorum author, quòd Melanurum ſepiam reddiderit, citans neſcio ex quo hoc hemiſtichium, *Comitem ſibi ducit Sepia Percam*. Sepia enim toto genere Melanuro differt. Ἀντὶ πέρκης σκορπίον, id eſt, pro Perca Scorpium. Adagium accommodandum (vt idem adagiorum author ait, ex Suida, vt apparet,) vbi quis optima captans, peſ-
B ſima capit: nam Perca (inquit) piſcis eſt vel maximè laudatus: Scorpios lethalis eſt, quanquam eſt & piſcis huius nominis contempti ſaporis, de quo magis ſentire videtur adagium. Cæterùm eſt quidem Scorpius piſcis duræ carnis, haud tamen aſpernendus, ſiquidem a Galeno, vt parebit, in ſaxatilium penuria ſubſtituitur, quare non à carne, ſed ab ictu eius, qui lethalis eſt, adagium ortum fuerit.

Niger color infauſtus.

Adagiorum authoris lapſus.

Pro Perca Scorpium.

VSVS IN CIBIS.

DIOCLES Medicus in libro de Salubribus, Percam, & Phycidem (vt Athenæo placet) inter ſaxatiles qui teneriores habent carnes, minimè viroſas, & corruptu faciles, multùm commendat, Diphili item ſententia Channus (Chamis legunt quidam) tenerior exiſtit; Channas autem carne tenera, & friabili eſſe mox patebit. Vt itaq; ſalubritatis laude reſplendet, ita propterea ſaporis gratia valere nolim tibi lector perſuadeas, cùm communi omnium conſilio inſuauis potiùs habeatur. Aegrotantibus in albo iure; ſanis aſſatam, aut in ſartagine fri-
C xam Saluianus conuenire tradit: Rondeletius optimam reddi ſi farinâ conſperſa in ſartagine frigatur, vel in craticola aſſetur, elixam verò totam diffluere: ita & quidam apud Athenæum, ad ſartaginem emi (inquit) Gobium, Percam, Sparum &c. Ius in Percam deſcribitur ab a Apicio ſapidum. *Piper, Liguſticum, cuminum frictum, cepam, pruna Damaſcena enucleata, vinum, mulſum, acetum, oleum, & defrutum coques.*

Salubris eſt, ſed inſuauis

Apparatus.

a *Li.* 10. *c.* 6.

VSVS IN MEDICINA.

FIT quoq; authore Dioſcoride ex Perca ius priuatim ad alui ſubductionem, ſiue per ſe, ſiue cum vino: Coquitur autem ſimpliciter in aqua addito oleo, & aneto. a Plinius *cinerem è capite Percæ ſalſæ, addito melle, verendorum puſtulas diſcutere* tradit; & b alibi *eundem cinerem admixto ſale, cunila, & oleo vulua mederi, & ſuffitione ſecundas extrahere*: & mox, *coercere carcinomata Percarum ſalſarum capita efficaciùs, ſi cineri earum miſceatur ſal, & cunila capitata, oleoq; ſubigantur.*

a *Li.* 32. *c.* 9

b *Ibid. c.* 10

D

HISTORICA.

VT Perca ſacrificulo cuidam pates fuerit, breuem hanc apud recentiorem quendam reperio hiſtoriolam. Quidam ſacrificulus piſcandi, & natandi peritiſſimus, cùm manu in quodam profundo gurgite Percam cepiſſet, oriq; mordicùs inſeruiſſet, vt ad ſodales enataret: Perca in gulam illapſa, miſerum ſacrificulum in manibus ſodalium, nihil non tentantium, exanimauit.

Sacrificulus à Perca ſuffocatus.

 E

DE CANNE. Cap. X.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. Etymum.

CHANNEM, Phycidem, & Percam Speuſippus apud Athenæum ſimiles faciens, nobis anſam præbuit, vt & ipſi horum piſcium hiſtorias ſimul coniungeremus, quamuis *a* Ariſtoteles, quem aliàs vbiq; ſequimur, Channam pelagiam faciat; ſecus enim ſeſe rem habere mox apparebit. Cæterùm monendus eſt lector, Maſſilienſibus, vt notauit Rondeletius, Channem vocari piſcem à veterum Channe diuerſum licet ſimilem; item alium eſſe, qui à Martegue vulgò vocati ſtagni accolis Cannadella ſimiliter appellatur. Græcè χάννη ſi fœmina, ſi mas χάννος rectè dicitur, etſi in F quibuſdam Ariſtotelis codicibus χάνη,& χάνος legatur, & alicubi etiam χάνη. Deprauatos enim hoſce codices eſſe, non ſolùm ex manuſcriptis Vaticanæ Bibliothecæ, quos Saluianus conſuluit, conſtat, verùm etiam nominis id indicat ſignificatio; Sic enim Euſtathius: à verbo χάσκω fit χάω & χανδὸν, & χάννος piſcis, liquida Aeolicè duplicata, vt ſciunt etymologi. Hoc & Gaza animaduertit, qui Hiatulam conuertit, nimirum ab hiando; ſed cùm & pro Chama hiatulam reddiderit, præſtiterit Græca vti nomenclatura (quod & Plinium, & Ouidium feciſſe videmus) ne res diuerſiſſimæ confundantur. Apud *b* Athenæum Diphilus χάννας pro his piſcibus dicit, quo loco in manuſcripto eiuſdem Bibliothecæ Athenæo χάνναι, eodem Saluiano teſtante legitur. χάννα verò cum alpha in fine aliàs neſcio, quàm benè dicitur. Interpres *c* Galeni, qui χάμας hiatulam reddidit, non eſt arguendus, vt arbitratur Saluianus, ſed ille, qui eiuſdem authoris libris annotationes aliquas in margine aſperſit, qui Channas concharum genus eſſe annotauit, nominis, vt opinor, ſimilitudine falſus. Ab hiando autem nomen ei inditum, non quòd moriens tantùm hiet, vti Bellonius credidit, ſed quia mandibulas ità ferè conſtitutas habeat, vt perpetuò hiare videatur, vt Saluiano quoq; & Rondeletio placet, qui hanc ob cauſam ab Epicharmo μεγαλοχάσμονας, id eſt G multùm hiantes, dictas fuiſſe conijcit. Apud Venetos, & noſtri temporis Græcos vetus nomen, teſte Gillio retinet, Bellonius verò in opere quidem de aquatilibus nunc Græcorum vulgò Channo, ſed in ſingularibus obſeruationibus in Lemno inſula Cano vocari air, Genuenſibuſq; Boloſſos: contrà Saluianus, his Serranas dici teſtatur: quo nomine & apud Hiſpanos, Maſſilienſes, & Prouinciales audit. Incolæ portus Veneris Barquetas dicunt, vt Bellonius notauit, ruſtici apud Neapolitanos Orcannas, vt Niphus.

a Li.8.Hiſt. cap 13. *Aequiuocatio.*

Hiatula.

b *Lib. 8.*

c *Lib. 7.*

Etymum.

Aliarũ gentiũ nomina.

FORMA. DESCRIPTIO.

CHANNE cùm à Speuſippo Percæ, & Phycidi aſſimiletur; Phicis autem, & Perca piſces ſunt colorum varietate inſignes, figuraque inuicem ſimiles, idem quoq; de Channe ſtatuendum fuerit, & Speuſippum præter colores, de figura quoq; intellexiſſe: quod & Rondeletium, Saluianum item, & Bellonium credidiſſe mihi videtur: Ille enim varium, hic Percæ ſimillimum piſcem exhibet, Bellonius verò propter ſimilitudinem ſummam, Channam pingere dedignatus eſt. Alioqui de Channæ figura apud veteres nihil inuenio. Ob colorum verò, quæ in ca H elucet, varietatem, Ariſtoteles citante Athenæo ποικιλόχροον μέλαιναν appellauit, & ποικιλόγραμμον, quòd partim rubro, partim ruſo, ſiue rubente colore varia ſit. Tantam autem Channæ cum Perca maiorem ſimilitudinem eſſe Bellonius tradit, vt piſces penè eoſdem eſſe credas, ideoq; pro eiſdem publicè vendi ſoleat: differre tamen, quòd maior ſit Perca, & lineis latis, tranſuerſis ex ruſo nigricantibus tergora diſtincta habeat, Channe verò promiſcuè tranſuerſas, & rectas lineas ferat. Saluianus quoq; Channen diligentiſſimè deſcribens, quomodo à Perca, & Phycide diſcerni queat, docet his verbis: Channe vti roſtri acuitate, pinnarum ſitu, numero, & figura; oculis, branchijs, cauda, atq; picturato corpore, a què vtriſq; ſimilis eſt; mediocritate verò oris, paruitate dentium, tenuitate capitis, exiguitate ſquamarum, atq; ouata totius corporis figura Percæ ſimiliter: Ità inferiore maxilla, branchiarum aculeis, atq; colorum varietate, ab vtriſq; manifeſtiſſimè differt. Maxilla enim inferior, præter Percæ, & Phycidis morem, non ſolùm rubet, ſed ſuperiore etiam prominentior eſt; quò fit vt Channe perpetuò hiare videatur; vnde forſan, & nomen ei inditum

Vt à Perca differat.

Cur hiare videatur.

A

Channe Saluiani.

B

C

dirum fuit. In poſteriore prӕterea branchiarum operculi parte, duo ſunt aculei albi, & acutiſſimi; etſi non ſatis magni, quibus prorſus Phycis, & Perca caret. Poſtremò diffe-runt, & pictura. Tergus enim Channę ex rubro minus quàm illarum nigricat: venter & latera violacea quadã albedine notata ſunt; Pinna dorſi flauet, quӕ verò in imo ventre eſt & cauda, rufis quibuſdam maculis inſigniuntur: Ab ore per branchiarum opercula, atque latera, rubrӕ quӕdam lineӕ, neque ӕqualis latitudinis, neque ӕquis diſtinctӕ interuallis vſque ferè ad caudam deducuntur. Hactenus Saluianus. Eundem piſcem pro Channe Gillium agnouiſſe conijcio: Channe (inquit) ſpinas in dorſo robuſtas, & acutas habet. Eius labrum inferius & rubet, & eminet. Exiguis eſt dentibus, & acutis, itemque aculeatis branchijs: Verùm eundemnè Rondeletius pingat, dubito. Huius enim Channӕ figura caudam oſtendit lunatam: atq; ipſe aculeorum, quas in branchijs eſſe ex Saluiano, & Gillio diximus, in deſcriptione non meminit. Lupum (inquit) corporis habitu refert, & oris ſciſſura. Maxillam inferiorem ſuperiore prominentiorem habet rob quam cauſam ore ferè ſemper eſt aperto. Dentes acutos, oculos paruos. Pinnis, cauda, aculeis, branchijs, internisq; partibus cӕteris ſaxatilibus eſt ſimilis, ſed ventriculo eſt maiore, & laxiore. Colore eſt vario: dorſum ex rubro nigreſcit: lineę à capite ad caudam ductӕ rufӕ ſunt. Cauda maculis rufis notata, item prima a podice ad caudam. Pinna dorſi rufa eſt. Channen genuinam eſſe ex eo affirmat, quòd in plurimis diſſectis vuluas ſẽper obſeruauerit, quod de Channe Ariſtoteles prodidit. Addit Saluianus non ſolùm amplum Channӕ ventriculum eſſe, ſed talis eſſę inteſtina. Hepar item ſubalbidum habere, lienem ſubrubrum. Gerit denique, & calculos in capite, vt Bellonius teſtatur.

Chãna Rondeletij.

Partes internӕ.

L O C V S.

D

PELAGIIS accenſetur ab Ouidio, & *a* Ariſtotele, quibus ex nouiſſimis Gillius ſubſcribere videtur, cùm in ſaxoſis potius locis eam degere piſcatorum experimento conſtet, idemque teſtetur Oppianus, ijſdem quibus Iulides, Perca, & Turdi, locis agere canens. Authoritatem eius alias citauimus.

a *Lib. 8. cap. 13.*

 E

NATVRA. MORES.

a L.8.Hi.c.2 CHANNA ſolummodo carne veſcitur, vt *a* Ariſtoteles teſtatur, inquiens: *Alij enim carniuori tantùm ſunt, vt cartilaginei, vt Congri, Channæ, Thunni, Murænæ, Lupi, Dentices, Amiæ, Cernuæ*. Quod verò paulò infrà ait, *Dentici & Channæ plerunque euenire, vt cùm piſces minores inſequuntur, venter procidat, propterea quòd piſcium venter iuxta os poſitum eſt, nec gula ſubeſt*; ex- *Ariſto. locus explicatus.* plicatione eget. Dicimus itaq; ſi carere gula; & propterea ori propinquum ventriculum habere, in cauſa eſſet, vt ventriculus procideret, id piſcibus ferè omnibus accideret, quando eodem *b* Ari- *b Lib. 2. Hi. cap. 17.* ſtotele authore, *gula paucis piſcibus ineſt, vt Congro, & Anguillæ, iiſque exigua*; quamobrem non ſolùm ventriculi cum ore vicinitas, ipſius ventriculi procidentiæ, ſufficiens cauſa eſt, ſed ſi vnà cum huiuſmodi vicinitate, maxima cibi appetentia concurrat: vt idem ipſe Ariſtoteles ibidem explicatiùs docuerat his verbis; *Piſces enim magna ex parte gula carent, vt dictum eſt, vt qui annexum ſtatim* *Piſcium ventriculus cur procidat.* *ori ventriculum habeant: quocirca ſæpius euenit grandibus nonnullis, vt dum per impetum inſectantur minores, ventriculus in os procidat*; Vbi non ſolùm præter ventriculi cum ore vicinitatem, illam etiam F impetuoſam ſectationem (quæ aliundè non prouenit, quàm à maxima cibi auiditate) ventriculi procidentiæ cauſam ſtatuit; ſed in os etiam procidere explicat: Vnde etſi loco ſuprà citato ventriculum ſibi procidere dixerit, nequiquam illum extra os etiam procidere ſolere credendum eſt. In eadem ſententia eſt *c* Galenus, Ariſtotelis verba aſcribens, ſed longè diffuſiùs quàm nunc in noſtris exemplaribus leguntur. *Ergò ex iam dictis* (inquit Galenus) *patet, internam gulæ, & ventri-* *c Li.3.de facult. natur.* *culi tunicam, cui recta ſunt fibræ, quæ ab ore in ſe attrahat, eſſe conſtitutam, eoque in deglutiendo operam ſuam nauantem. Clariſſimè ſubſcribit iis, quæ dicimus, & quod in Channis, & quod in iis, qui Græcè ϲυνόδοντες appellantur, accidit, vt quorum ventriculus interim in ore inuenìatur, veluti Ariſtoteles in libris de Animalium hiſtorijs prodidit, reddita etiam cauſa, præ guloſitate id inquiens illis contingere. Ita enim ſcribit: In vehementiore appetentia, ventriculus omnibus animalibus ſurſum procurrit, adeo vt nonnulli cùm primùm incipere manifeſtè eum affectum ſentiunt, foras repere ſibi ventrem dicant: alij verò cibos quos adhuc mandunt, nec dum ſatis eos confecerunt, eripi planè inuitis. Ergo in iis animalibus, quæ natura ſunt guloſa, quibuſque oris laxitas eſt multa, ac ventris ſitus propinquus, (veluti in Synodonte, ac Channa cernitur) nihil mirum eſt, cùm in admodum vehementi eſurie, minorum piſcium aliquem proſequuntur, ac iam in eo propè ſunt vt comprehendant, ſi auiditate perurgente venter eorum in os ſurſum rapiatur.* G *Fieri autem id aliter prorſus nequit, niſi venter cibos per gulam, veluti per manum ad ſe trahat; ſicuti & nos præ ſtudio aliquando nos toto cum manu extendimus, quò promptiùs corpus quod petimus, apprehendamus: ita & ventriculus cum gula, veluti cum manu vnà extenditur. Proindè in quibus animalibus hæc tria ſimul incidunt, vehemens nutrimenti auiditas, gula parua, & oris laxitas ampla, in his paulum extenſionis momentum, totum ventriculum ſurſum in os agit.* Hucuſq; Galenus ex Ariſtotele cauſam, quam quærebamus, reddens, cur ſcilicet Channis, & Synodonti ventriculus in os excidat.

SEXVS. PARTVS.

a Li.4. Hiſt. cap.11. IN *Teſtaceis, atque ſtirpibus* (inquit Idem *a* Ariſtoteles) *quod pariat, & generet eſt: quod autem maris fungatur officio, deeſt: Sic etiam inter piſces genus Paſſerum eſt, & Rubellionum, & Hiatularum.* *b Li.6. Hiſt. cap.13.* (Channarum.) *Oua enim in iis omnibus reperiuntur*. Et *b* alicubi in eadem ſententia. *De coitu piſcium ſatis dictum iam eſt: Sexu autem eos queq; diſtingui apertum eſt. Pars enim piſcium maxima con-* H *ſummatur mare, & fœmina: de Rubellione, & Hiatula* (Channa) *ambigitur: omnes enim grauidæ capiuntur*. Item *c* rurſus: *Nunc verò partim conceptacula habent ſeminis genitalis, partim vuluas, atque* *c Li.9.c.16.* *in omnibus (excepto Rubro, & Hiatula) hoc diſcrimen eſt, vt aut conceptacula ſeminis prolifici habeant, aut vuluas*. Ex quibus Philoſophi locis conſtat, apud *d* Plinium vbi habet: *Erythrini, & Channæ* *d Li.9.c.52.* *vuluas habere traduntur*, deſiderari, *omnes*: nam cùm omnes vniuſcuiuſque piſcium generis fœminæ vuluas habeant, ſi ipſe, vt nunc legitur, ſcripſiſſet, nihil planè notatu dignum protuliſſet: Quod ſi verò legamus, *Omnes Erythrini, & Channæ vuluas habere traduntur*; non ſolùm aliquid animaduerſione dignum edocebit; ſed quod & Ariſtoteli, ex quo id mutuo accepit, & ſibi ipſi congruat: *e Li.9.c.56.* nam & *e* ante ſcripſerat: *In quodam genere non ſunt mares, ſicut in Erythrinis, & Channis: Omnes enim ouis grauidæ capiuntur*. Atque hinc eſt quod Ouidio appelletur — *Ex ſe*
Concipiens Channe, gemino, fraudata parente.

A Iam verò rem ita ſe habere Rondeletius in ſua Channa, ex plurimarum ſectione didicit: tertumque inuſitatum hunc conceptum plurimæ horum piſcium fœcunditati aſcribendum eſſe, *f* Ariſtotelis authoritate fretus, qui ſimile quid de Perdicibus, & Phoxinis piſcibus ſcribit. *Formantur* (inquit) *oua per coitum in ijs, qui Venere vtuntur: fiunt & ſine coitu. Oſtendunt id fluuiatilium quidam: nam ſtatim atque nati ſunt, propè dixerim, & parui adhuc Phoxini oua habent. Iam verò perdices non ſolùm Hypenemia oua, ſed etiam fœcunda concipere aiunt; ſi quo tempore gliſcunt, & ad Venerem incitantur, aduerſa maribus ſteterint, vento inde flante. Et equas quaſdam in Luſitania ſine coitu parere ſunt, qui affirment.* Quæ naturali, & inſigni animalium illorum fœcunditati tribuere oportet, inquit Rondeletius, nam ſunt & mulieres tam fœcundæ natura, vt primo ſtatim concubitu concipiant, vnde prouerbium, τίκτει κόρη, ὅταν κακῶς ἀνδρὶ πορείῃ, id eſt, *Parit puella, etſi malè adſit viro.* Ex quibus efficitur, vt minus mirum videri debeat in mari, in quo fœcundiſſima ſunt animalia, Erythrinos, & Channas ex ſe concipere, & ſine mare oua parere, quæ poſtea mare diuina, & procreatrice ſua vi perficit, maſculique vicem gerit. Cæterùm dicet fortaſſis aliquis Erythrinos, & Channas vtroque ſexu præditos eſſe, quod de Leporibus terreſtribus quidam tradunt quodque in quibuſdam etiam piſcibus obſeruari aiunt, vt in Mugilibus, in quibus modò oua, modò lac videri ferunt, (ſemen autem lac vocant) idque ſibi affirmaſſe ait Rondeletius peritiſſimum, & in piſcandi arte exercitatiſſimum quendam virum ſenem. Hanc autem ſententiam improbat, quandoquidem refragatur Ariſtoteli, qui oua ſemper in ijs reperiri affirmat. Si itaq; ſexu non diſtinguuntur, quomodo Channas libidinoſos piſces Aelianus dicere potuerit, haud percipio.

Cur ex ſe pariat.

f Li.6, Hiſ. cap.13.

Phoxini ex ſe generant.

Maris fœcũditas.

B (margin letter beside "tem lac vocant")

CAPIENDI RATIO.

PISCEM iſtum, inquit Bellonius, Irretitum non capiunt, ſed calamo fallunt, & hamo, & maximè ſi carcinis pro eſca vtantur, eos enim appetunt auidiſſimè; ſicuti rurſus Channis gaudet Phagrus, vt canit Oppianus:

— *Phagrus Channi ſeducitur eſca.*

C

VSVS IN CIBIS.

TENERA carne eſt, duriori tamen quàm Perca, vt Diphilus *a* apud Athenæum teſtatur: Eſt itaque ſatis boni ſucci, haudque concoctu difficilis: cæterùm inſipida, & propterea nullibi non vilis cenſetur, teſte Saluiano. Paratur vt Perca, & alij ſaxatiles. Xenocrates ſartagine coctam ori gratam eſſe ait, ſed ſtomacho noxiam.

a Lib.8.

Apparatus.

DE CANADELLA, ſeu potiùs Channadella. Cap. XI.

D

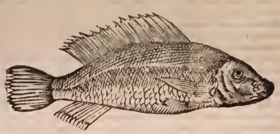
MONVIMVS præcedente capite, alium eſſe piſcem Channæ ſimilem, ideoque Maſſilienſibus ſimiliter Channam nuncupari; item alium qui Martegue ſtagni accolis Canadella vocatur, & Rondeletium ferri id fieri propter ſimilitudinem, ideoque cum Channis genuinis confundi. Quamobrem antequam è manibus elabatur, de Canadella agere oportuit. Huius nobis hiſtoriam tradidit Bellonius, hac appoſita piſcis icone. Liguſtico mari (inquit) cognitiſſima Canadella, elegantem, ac varium habet colorem, bona tamen ex parte purpureum, neq; vnquam ad eam magnitudinem extuberat, ad quam alij piſces ſaxatiles. Sacherum Veneti vocant, qui dum viuus capitur, ſpinoſum quiddam è branchijs vibrat, quo manus contrectantium ferit. Labijs eſt magnis, vt Cinædus, ſed dentibus ab hoc, & à Phycide longè diſſimilibus; quorum cùm anteriores acutos, & ferè caninos habeat, poſteriores tamen obtuſos oſtendit. Pinnam dorſi continuam, & (vt in Scorpione marino) crenatam, reliquas branchiarum pinnas vtrinq; luteas; qui color etſi vt in alijs ſaxatilibus, vt plurimùm

Deſcriptio.

Sachetus.

mùm euariet, eadem tamen corporis moles, eadem forma huic permanet. Squamas habet lituris E viridibus, cinereis, rubris, & interdum caſtanei coloris variegatas, atque extremam branchiam (quæ illi oſſea eſt) crenatam, vt Lupus. Roſtro eſt acutiore quàm Lambena, optimumq́; vt reliqui piſces ſaxatiles, alimentum præbet.

Canadella vulgò Geſner.

F

DE HEPATO. Cap. XII.

ORDINIS RATIO.

Synonyma.

Sachettus. VVLGVS Venetorum hunc piſcem Bellonio Hepatum veterum putatum, indifferenter cum Canadella Sachettum appellat, ob ſimilitudinem; quæ tanta eſt, vt ipſe Hepatum non pinxerit, ſolius Canadellæ icone contentus: quamobrem non incongruè, cùm de illius, tùm de Rondeletij Hepato agetur, maximè cùm vtriuſque piſcis ſquamoſus ſit, & ſaxatilis. G Græcis Ἥπατος, aut Λεβίας appellatur, quanquam apud Athenæum λεβίαε ſcribatur, librariorum incuria. Λεβίας verò Heſychio, & Varrino præterea ſunt piſces lacuſtres. Apparet autem Lebianos piſces intelligere, quorum *a Lib. 3.* mentio fit apud a Athenæum his verbis: *Euthydemus libro de ſalſamentis ait: Delcanum piſcem vocatum à Delcone fluuio* (Caſaubonus magis probat, à Delco lacu, quem Heſychius piſcoſum vocat) *Lebias eiuſque etymum.* *in quo capitur, ſale inueteratum gratiſſimum eſſe ventriculo. Dorioni libro de piſcibus* λεπτινὸν λεβιανὸν ὀνομάζων *& quorundam ſententia eundem eſſe ait cum Delcano.* Sed Caſaubonus λεβιὰν legit, & temerè poſteriores duas literas addi putat, quoniam Lebiæ piſcis alibi mentio, Lebiani nuſquam. Lebiam dictum fuiſſe, & Leptinum ſcriptum alibi non eſt: ſed quamuis Hepatum, & Lebian eiuſdem piſcis diuerſa nomina inueniri non ignorem, hic tamē quomodo Caſaubono conſentire queam, non video. Nam Dorion Delcano Lebianum eundem putat, Delcanus autem fluuiatilis eſt, Lebias, ſiue Hepatus marinus tantùm. Hunc autem quo de nunc agimus, Bellonius λιβίαν vocari ait à colore rutilo, & ſubobſcuro: Hepatum verò à colore, & magnitudine hepatis. Hermolaus modò Iecur marinum, modò Hepatum appellat, & Hepar pro piſce legitur apud Plinium in piſcium catalo- H *Iecur piſcis.* go; ſicque hunc piſcem Kiranidæ interpres vertit. Theodorus verbum è verbo reddens Iecorinum *Iecorinus.* interpretatus eſt, Galeni interpres ſimiliter Iecorarium. Rondeletius, & Bellonius Græcum nomen *Iecorarius.* retinent, quod probamus.

FORMA DESCRIPTIO.

APVD Athenæum Ariſtoteles, Speuſippus item in ſecundo ſimilium, & Dorion, Phagrum, Erythrinum, & Hepatum, ſimiles eſſe profitentur. Alicubi rurſus Athenæus tres hoſce piſces ſimiles eſſe tradit, Phagros verò breuiores eſſe roſtro. Alicubi Hepatum ſcribit ſine felle eſſe, vt mox patebit, & nigram in cauda maculam habere: cuius in ſuo Hepato

Bellonius

A Bellonius non meminit; quod tamen in ſuo facit Rondeletius. Nos vtriuſq; & eiconem, & deſcriptionem damus. Heparus, inquit Bellonius, & Canadella, ſuo colore (qui pauló magis in Hepato fuſcus eſt) inter ſe differunt. *Ex Bellon.* Eius dentes obtuſiores ſunt, quàm Phycidis, & pectinatim coeunt, vt in Cinædo: ſquamis integitur aſperis, colore cum Phagro, aut Erythrino ſimili: Calculos in capite gerit, vt ſaxatiles omnes.

Channadella. Sachetus Venetis.

B

Hæc ille ſine icone, quam nos ex Geſnero (capite de Turdis) excerpſimus, quandoquidem Bellonius hunc piſcem ſuis coloribus expreſſum apud eum cùm vidiſſet, Heparum ſuum affirmaret. Ipſe veró Geſnerus, cùm in Bellonij ſcriptis (antequam cum eo colloqueretur) legiſſet, Venetijs Sacheti nomine tum Heparum, tum Chánadellam appellari, & Heparum magis fuſcum eſſe, alium ab eo piſcem, cuius hìc quoq; damus ex eo eiconem, Sacheti nomine Venetijs ſibi miſſum, quia ſubfuſcus appareret, Heparum Bellonij eſſe ſuſpicabatur, quam ipſe poſtea ſuſpicionem in eo conuentu excuſſit. *Ex Geſne.* Colores (inquit Geſnerus) varios oſtēdit, pinna ab branchias, & cauda flaueſcit, ſed cauda innumeris etiam maculis ruffis diſtinguitur.

C

Pinnæ binæ in ventre Indici coloris ſunt: illa quæ podicem ſequitur, primùm Indica, deindè flaua, in extremo rubicunda &c. Idem Geſnerus deſcribit nobis Heparum Bellonij his verbis: Piſcis eſt vndequaq; ferè è rubicundus, magis quidē circa dorſum, circa ventrem albicat. *Hepati Bellonij alia deſcriptio.* Dorſum dimidia ſui poſteriore parte tribus maculis atris deinceps notatur, ità vt macula vltima caudā attingat. Oculorum pupillam nigram circulus ruber ambit, iſque ruſſus includitur cæruleo, vt pictura præſefert. Reliqua ex Hepato Bellonij pete.

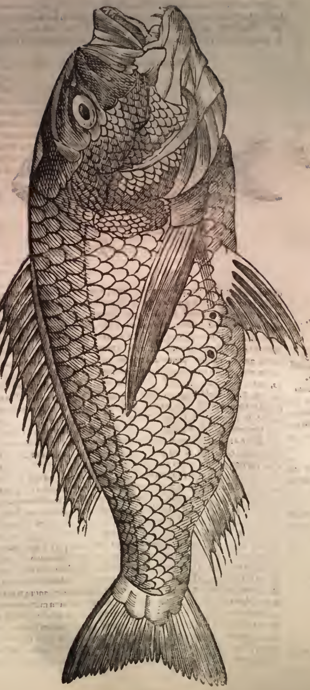
D

An veró Turdorū generis ſit, non habeo quod affirmē. Rondeletij tantùm Turdo vndecimo ſimilem, aut cognatum vt putarē, ſimilitudo aliqua effecit, vt prominentia labra, color rubricæ, pinnæ conſimiles. Noſter tamen latior videtur, Rondeletij oblongior, qui etiam (vt ipſe ait) multis nigris, & liuidis maculis aſperſus eſt, quas in noſtro non video, niſi quod dorſum ternis, vt dixi, atris maculis notetur. *Vt à Rond. Hepato differat.* Itaq; iudiciū illis relinquo qui piſces ipſos tractandi ad mare, & quantum voluerint, contemplandi occaſione, & cōmoditate non deſtituuntur. Hæc itaq; omnia de Hepato Bellonij; cum quo non exiguam ſimilitudinem habet, quem nos damus totum ex amethe ſtino ruffeſcentem, præter lineam à branchijs ad caudam vſq; ductam, quæ cærulea eſt. Habet tamen nonnihil cærulei in vertice capitis, & rigutis; nunc de Ronde. Hepato dicamus. Piſcis eſt (inquit) Pagro ſimilis: oculis maioribus, quam pro ratione *Ex Rondel.*

corporis,

Hepatus Bellonij.

corporis, vt Melanurus, colore obſcuro, ſeu ex cæruleo nigreſcente, pinnarum numero, ſitu, aculeiſq; Pagro ſimilis, latiore, maiorēque cauda; nigram in ea maculam habet Melanuri modo, ad quam alludit ille, qui apud Athenæum dicit ſe bilem non habere, vt nec Hepatus habet, ſeq; ex ijs eſſe, qui μελανόπυγοι (μελάμπυγοι) ſunt. Dentes non latos, ſed rotundos, & acutos, ſerratos: ventriculum magnum, cum appendicibus quatuor, inteſtina tenuia, hepar album ſine felle, cor angulatum, branchias quaternas, vtrimque in cerebro lapides duos. Hunc piſcem

Hepatus Rondelet.

Veterũ Hepatum eſſe. veterum Hepatum eſſe, notis omnibus diu multumque conſideratis, & cum alijs frequenter collatis, mihi (inquit) perſuadeo, & æquos rerum æſtimatores mihi aſſentiri cogunt notæ omnes Hepato à veteribus tributæ: quarum nulla omninò huic noſtro piſci repugnat. Primùm Pagro ſimilis eſt, deinde colore eſt nigro, poſtremò ſine felle, quæ tres præcipuæ ſunt Hepati notæ: quas ne comminiſci videamur, audiamus *a* Athenæum de Hepato loquentem: *Diocles hunc ex ſaxatilibus eſ-*
a Lib. 7. *ſe dicit, Speuſippus autem ſimilem Pagro Hepatum. Eſt autem ſolitarius, vt ait Ariſtoteles, carniuorus, ſerratis eſt dentibus, colore nigro, oculis habita totius ratione maioribus, cor trigonum, album.* Et *b* alio in loco Athenæus ex Archilocho ſcribit *eum felle carere*, & ex Hegeſandro *duos lapides in capite habere.*
b Lib. 3. Huc accedit, quòd paucas ventriculi appendices tribuit *c* Ariſtoteles, ſicuti
c Li. 2. Hiſt. cap. 17. in hoc quatuor tantùm inuenimus, vt prius eſt dictum. Quod ſolitarius ſit, id ipſimet piſcatores fatebuntur, qui & rarò, vel potius nunquam multos ſimul capiunt, quòd carniuorus, oſtendunt
Solitarium eſſe. ea, quæ in ventriculo, & inteſtinis reperiuntur. Dentibus eſſe ſerratis, colore nigro, oculis maioribus, αὐτοψία ipſa docet. Quod cor angulatum habeat, hoc illi cum multis commune eſt:
Athenæus correctus. quum verò album eſſe dicit, mendum ſubeſſe opinor: cùm enim in corde maximè abundet, & perfectiùs concoquatur ſanguis, ne in candidiſſimis quidem piſcibus album eſſe poteſt, niſi partem ſupremam cordis accipias, quam αὐλὸν φλεβοστομώδη vocat Ariſtoteles, quare legendum eſſe puto ἧπαρ λευκόν. Huic enim piſci hepar eſt huiuſmodi, vt prius diximus. Sed argutiùs quiſpiam fortaſſis hic obſtrepet, & nos noſtro iugulabit gladio: cum enim dicet in hepate ſit ſanguinis offi-
Hepatis color examinatur. cina, cur non rubrum erit vt cor, vel qui candidum dici poterit? Animaduertendum eſt hepar in piſcibus nonnullis, vt in Muſtela marina, in Aſellis, & alijs multis album ab authoribus dici, non certè, quòd de candore cum niue poſſit contendere, ſed quòd cum aliorum piſcium, vel animantium hepate collatum, candidum dici poſſit, & vt magis exprimamus, ex rubro albeſcat. Qui enim
Branchiatorum ſanguis qualis. branchis ſpirant, minuſq; calidi ſunt, ſanguinem magis pituitoſum, & magis album gignunt, non aliter, quam qui anaſarca laborant, quòd pituitam pro ſanguine gignant, candidiores fiunt. Quare in iſtis hepar minus rubeſcit. Cor verò multò calidius ſanguinem coquit, perficit, rubrumq; efficit: Splen verò quia ſanguinem atrum trahit, non poteſt non rubere, quouis ſanguine cum atro permiſto. Hæc omnia me impulerunt, vt apud Athenæum legendum putem, καρδίαν τρίγωνον, ἧπαρ λευκόν. Hactenus itaq; Rondeletius, qui huius ſui piſcis nullum vulgare nomen neque in Gallia, neq; in Hiſpania, neq; in Italia potuit à piſcatoribus extorquere, ſed à ſolis Græcis huius temporis dicit Σκίνφορ hodie vocari: cæteri omnes anonymum dicebant ob raritatem, & pro Mæna vendebant, à qua tamen plurimùm oculorum magnitudine, corporis latitudine, & colore differt. Quibus omnibus rationibus moti nos, Rondeletij potiùs quàm vel Bellonij, vel noſtrum piſcem pro Hepato genuino accipimus, lectori interim ſuum relinquentes iudicium: quem item admonere non deſiſtemus, longè alium eſſe piſcem, qui *d* Aeliano Hepatus vocatur. *Eſt &*
d L. 15 c. 17 *paruus* (inquit) *piſcis Muſtela, qui nullam cum Muſtelà dicto piſce communitatem habet. Hic enim cartilagineus eſt, & pelagius, & magni odore præſtans, ſimul & Cameleæ piſcis ſpeciem ſimilitudinemq;*

ger. i.

A *gerit. Muſtelam verò diceres eſſe Hepatum: nam piſcis eſt breuis, & oculis conniuentibus. Pupillæ oculorum ad cyaneum colorem accedunt. Eius barba quàm Hepàti maior eſt, & minor quàm Chremetis.* Alio verò in c loco ait in ſpecubus (ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς θαλάσσης) abditas latere maris incolas Oues, & Hepatos, c *Li.9.c.38.*
& à piſcatoribus Prépontes nominari ſolitos: & quanquam maximi videantur, tamen ad natandum ſegnes eſſe: nō enim à ſuis latibulis longè aberrare: imò verò circum ea ipſa volutari, infirmioribuſq; piſcibus inſidias adnatantibus ſtruentes; longè alios intelligere videtur, eoſdem nimirum, quos f Oppianus, qui & ipſe πρόσθεν καὶ ἐν πέτραις in fundo, & ſaxis cauis delitеſcere ſcripſit. Sitnè modò is poſterior Hepatus, idem vel cum Hepato Bellonij, vel Rondeletij, vel noſtro, haud facilè iudicare licet: nullas enim notas appingunt, quibus innoteſcat. Bellonius ſuum Hepatum ſaxatilem facit, & in cauernis in alto mari latitare ſcribit, vti & Diocles apud Athenæum, & Rondeletio ſuus quidem piſcis etiam ſaxatilis eſt, at ijs annumerādum contendit, qui propriè ſaxatiles non ſunt: non enim tam molli carne eſſe, & friabili, vt illi ſunt, quos Medici propriè ſaxatiles vocant, qui ſunt omnium optimi. Aelianus itaq; Hepati nomine duos diuerſos piſces agnouit, vnum, cui id nominis ſit ab hepatis commendatione, alteri ab Hepatis colore, quem Oppianus, & fortaſſis etiam cæteri Græci intelligunt. *Hepatus Aeliani alius idem cum Oppiani.* f *Lib.1.*

B LOCVS. NATVRA. MORES.

QVÆ maris loca incolat Hepatus, iam proximè dictum eſt. De natura, eiuſq; moribus reperio nihil, niſi quòd moribus videatur eſſe inſulſis, & parū ad vindictam pronus, quod apud Athenæum facetè innuit Eubulus in Laconibus, his verbis: —— Οὐκ αὖ δή με χολικὸν ἔχειν, οἷς τῷ πάτρῳ μου διαλέγῃ. Ἐγὼ δέ γ᾽ εἶναι νῦν μελαμπύγου ἔτι, id eſt. *Rebaris carere bile me, nec mecum aliter quam cum Hepato piſce loquebaris. Ego verò nondum Melampygus eſſe deſij.* quaſi diceret, Mitionem me putabas, qui adhuc ſum Demea. Melampygus nimirum pro homine duro, forti, & ſeuero accipitur, vt leucopygus pro effæminato. Si quis verò Melampygum feſtiuitatis gratia accipiat pro Melanuro, ego nequaquam reclamauerim, nam piſcis iſte, licet natura ſit timidiſſimus, in verſutia tamen, & aſtu nulli alteri ſecundus eſt, vt modò patebit. *Ignauia vir dicta.* *Melampygus.*

C VSVS IN CIBIS, & Medicina.

GALENVS a Iecorarios (ſic interpres Hepatos reddidit) & Citharos ſcribit in medio eſſe carnis duræ, & mollis: iiſq; quoſdam in ſartagine frixis veſci; alios aſſare, aut in patinis condire: cæterùm iſtos coquorum apparatus, cruditatis in totum cauſas eſſe. Illos verò celeris euadere coctionis, qui albo iure condiuntur, quod ad hunc modum fit. Copioſam aquam prius inijce, deinde olei, quod ſatis eſt affundito, cum pauco anethi, & porri; deinde cùm piſces ſemicocti fuerint, ſalis tantum inſpergito, quoad totum ius ſalſum nondum appareat. Hæc præparatio vel ægroris ipſis eſt accommoda: quibus verò inculpata eſt ſanitas, ijs piſcium in ſartagine frixorum: ſecundo loco ſuper craticula aſſorum, præparatio eſt accommoda: verùm hęc ſanè oleum garumq; cum pauco vino expoſcit: frixis verò plus vini gariq; addere conuenit, minus olei. Quod ſi quibus id ſtomachum ſubuertat, paratum habeant acetum, modicum in ſe gari piperiſq; continens. Qui enim ad id condimentum tranſeunt, melius concoquunt; & deiectio nihil eis deterius procedit: cuius potiſſimùm gratia ex vino, & garo quidam frixos piſces mandunt, pleriq; piper immittunt, pauci oleum. a *Lib.3. de Alim. fac.* *Vt citò concoquantur.*
D Nonnulli autem ex memoratis piſcibus (qui mediæ nimirum carnis ſunt) cum frixi fuerint, pauco ſale inſperſi, in cibo ſunt ſuauiſſimi, præterea ad coquendum fiunt meliores, ac ſtomacho vtiliores, quàm ſi alio quouis modo eſſent apparati. Hepar huius piſcis, teſte Kiranide, tritum, & emplaſtri modo impoſitum, omnem tumorem, & podagram ſanat: & capitis eius combuſti, & triti cinis inſperſus antiqua vlcera, & depaſcentem carnem ſanat. Fel cum melicrato potum, hepaticos ſanat, cùm tamen ex Athenæo conſtet, hunc piſcem felle carere. *Hepatis facultas, & fellis.*

DE MELANVRO. Cap. XIII. E

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. ETYMVM.

Etymum. Nigricauda. Atricilla.

SEQVITVR Perca Melanurum, vt in veteri eſt adagio, quamobrem & ſubinde à Perca eius hiſtoria nobis erat pertractanda, niſi prius Hepatus ſeſe obtuliſſet. Eſt enim Melanurus etiam ſquamoſus, & quod nonnulli negant, ſaxatilis. Nomen ei à caudæ nigredine, quaſi dicas Nigricauda, vel Atricilla, vt Iouius interpretatur, Feſti exemplo, qui Melancoryphum auem Atricapillam reddidit. Quamobrem Marſilius Ficinus, vt ſcribit Lilius Gregorins Gyraldus, quòd illum fugeret, Melanurum ex piſcium genere eſſe, ſymbolum hocce Pythagoræ, *μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων*, id eſt, *ne guſtato Melanurum* haud rectè vertit, *Ab eo quod nigrã caudam habet: abſtine.* Secutus videtur Marſilius Guarinum in Plutarchi libello de liberis inſtituendis, ſimiliter interpretatum. Marſilium, & Guarinum eſt author adagiorum æmulatus, & Reuclinus. Eſt & ſerpens, Melanurus vocatus, Dipſas nempè; vt videre licet apud Aelianum, item apud *a* Nicolaum Leonicenum, & *b* Cælium Rhodiginum, quem ſerpentem ſic dictum apparet, quòd cauda eius (vt ferunt) lineis diſtinguitur duabus nigriſque. Ad F quod Melanuri piſcis etymum alluſit Oppianus. — *Laude inſignis cauda Melanurus.* nam vocabulum laude, ſimpliciter pro nomine accipi debet, quod docet præ cæteris *c* Macrobius, inquiens: *Laudare ſignificat priſca lingua appellare nominareq́;*: & ſic in actionibns ciuilibus author laudari, id eſt, nominari dicitur, teſte Budæo, id eſt, nominatim citari. Theodorus Gaza, vt vulgare, quo apud Italos audit, nomen exprimeret, Melanurum interpretatus eſt Oculatam. Romæ enim Ochiata nominatur.

a Lib. de Dipſade. *b L. 25. Antiq. lect. c. 33.* *c L. 6. Satur.*

Oculata.

Cornelius Celſus quidem & Plinius inter piſces Oculatę dicti meminerunt, cæterùm nunquid Melanurũ intellexerint, nulla firma ratione affirmari poteſt. Vti enim ex *d* Corn. Celſo nihil colligitur certi dicente: *deinde qui quamuis teneriores, tamen duri ſunt, vt Aurata, Cornus; Scarus, Oculata:* ità Plinius in ſuo piſcium catalogo diſertiſſimis verbis diſtinxit, & Melanurũ ab Oculata ſeparauit his verbis: *Melanurus, Mana, Meryx, Myllus, Myſtus, Murex, Oculata.* Quapropter ſi oculata Melanurus eſt, vt Theodoro placuiſſe apparet, videretur erraſſe Plinius, inquit Hermolaus, qui paulò pòſt de Oculata quaſi diuerſo piſce loquitur, vt alter eorum neceſſariò ſit lapſus. Cùm itaq; Celſus, & Plinius veterum ſoli Oculatæ piſcis mentionem fecerint, nullamq; omninò peculiarem in eo notam expreſſerint, qui piſcis iſte ſit, arduum fuerit iudicare. Alibi Hermolao Oculatus (ſic habet) is videtur eſſe piſcis, quem *e* Plaurus Ophthalmiam appellauit; ſed quis tandem ille piſcis ſit, non ſolùm nõ exprimit, ſed rem ignotam per ignotiorem explicat. Sũt qui Oculatam Plinij Torpedinem eſſe conijciunt, quoniam hæc Romæ ob quinas illas notas, quibus dorſum depictum habet, oculis ſimillimas, Ochiatella, quaſi Oculata vocetur: quorum item coniecturam Plinius peſſundare videtur, Torpedinem in eodem catalogo paulò pòſt Oculatam nominans, tanquam diuerſum etiam ab Oculata piſcem. Sitnè G modò Ophthalmia Plauti, cuius meminit his verbis: *Pernam, Ophthalmiam, Horaum, Scombrum, Trygonem Cetum*, eadem cum Oculata, vt Hermolaus opinatur, aut Torpedo, aut alius piſcis, vt ingenuè fatear, necdũ didici, rogoq; eruditos, vt ſi quid ſolidi habeant, id in medium proferant. Probè noui Rondeletium Oculatam, & Ophthalmiam Melanuri ſynonymas appellationes facere; eò quòd Plinius alijs etiam piſcibus diuerſa diuerſis locis nomina tribuat: ſed is dum Ophthalmiam Plauto ab oculorum magnitudine dici putat, opinionis ſuæ authorem (quod equidem noui) non habet: dumq; omnes Græcis exceptis ab oculis huic piſci nomen impoſuiſſe aitnon aduertit ſuo ſe gladio iugulare. Ophthalmia enim ab oculis quidẽ nomen obtinuit, ſed Græca, non Romana vox eſt. Hoc interim certum eſt Melanurum ab oculorum magnitudine Romanis nũc Ochiatam appellari, Siculis Ochiadam, Venetis Ochiã, Genuenſibus Oiam: quo modo, & circa Niceam Oijatam nominari Bellonius H teſtatur, & Auguyatam, nomine fortè à Germanis accepto, quibus Augh oculus eſt. Maſſilienſes Obladam, vel vt Rondeletius habet Obladum, & non Olhada, vt Gillius legit. Idem Rondeletius Nicenſibus Ibladam, Monſpelienſibus Nigr'oil, id eſt Nigrum oculum dici aſſerit. Sed reuertor ad Plauti locum, in quo Dionyſius Lambinus alijs ſcribit Ophthalmiam intelligi carnem oculis vicinã, & oculos ipſos certo modo conditos. Præterea alios Ophthalmia legere numero multitudinis, alios Optaleam. Iam verò apud Pliniũ, inter alios ex Ouidio piſces Labrum cauda placentem nominãtem, Geſnerus conijcit legendum eſſe Melanurum, quandoquidem Labrum pro piſce nemo alius dixerit, & Labrax Lupus ſit proximè ab eo nominatus: nec refert (inquit) quod hunc Ouidij piſcem, ceu nouum proferat, prius quoq; ab eo nominatũ, cùm in alijs quoq; idem fecerit, vel obliuione, vel ignorantia, vt Orpho, & Erythrino. Nominatur quidem ab Ouidio in eo, quod extat, fragmento, *laude inſignis cauda Melanurus*, at Labrus nuſquam. Rondeletius tamen Labrum Ouidij (Plinij potiùs dixiſſet, aut corruptæ lectionis Plinianæ) Chelonem è Mugilum genere eſſe opinatur, quem Theodorus Labeonem tranſtulit, in qua ſententia quoq; Saluianus eſt.

d Li. 2. c. 18. *Ophthalmia.* *e In Captiuis.* *Torpedo.* *Ophthalmia vnde dicta.* *Optalea.* *Labrus piſcis.*

FORMA.

A

FORMA. DESCRIPTIO.

MELANVRVM cum Aurata proportionem habere apud *a* Athenæū, tradit Dihilus. Quam *a Lib. 8.*
proportionem de ſimilitudine intelligi oportere putat Saluianus: ſimilitudinem verò,
quæ fit ad Coracinum à Speuſippo in ſecundo ſimilium apud eundem, adeo exiguam eſ- *Vt Coracino*
ſe, vt propterea hunc locum mendosè nunc legi credat, vel ſaltem de ſolo colore accipiendam eſſe, *ſimilis di-*
eò quod vti Ariſtophanes ob nigras alas μελανόπτερον Coracinum, ita Melanurum ob nigras li- *ctus.*
neas latera eius pingentes Athenæus μελανόγραμμον vocat. Præterea ſicuti Coracinum ob varias
ſuas lineas αἰόλην vocauit Numenius: ſic apud *b* Athenæum Melanurus πολύγραμμος, id eſt, mul-
tarum linearum dicitur: vt Oppianus Coracinum à nigro colore cognominauit, ſic à nigra cauda *b Lib. 7.*
Melanuro nomen eſt: poſtremò cùm Hiceſius apud eundem Sargum, & Melanurum ſimiles faciat,
hanc iterum ſimilitudinem tum ad eandem nigram caudæ notam, qua vterq; inſignitur, atq; ad ſub-
nigras lineas vtrinſq; latera pingentes, tum ad corporis figuram referri debere. Cognito itaq; Sar-
B go, haud erit difficile Melanurum agnoſcere. Aduertit tamen lectorem Rondeletius, præter Mela-
nurum, & Sargum, ipſum præterea Sparum οὐροπυγόστικτον eſſe, hoc eſt, notam in cauda habere,
hacq; nota deceptos multos à ſimilibus neſciuiſſe diſtinguere, & propterea ex hac ſola nota non eſſe *Macula ni-*
iudicandum Melanurum: verùm & alijs quoq; notis à reliquis ſecernendum eſſe: Aſſimilatur deniq; *gra quibus*
Melanderino ab eodem Athenæo, pro quo piſcem nobis exhibuit Rondeletius Melanuro non abſi- *in cauda.*
milem. Nos quid de Melanderino ſentiamus, ſuo pòſt loco aperiemus. Melanurus autem ex diligen-
ti Saluiani delineatione, paruum os habet, paruis item, ſed robuſtis dentibus munitum: (Dentatum *Deſcriptio*
etiam eſſe Rondeletius, & Bellonius teſtantur. Pictor itaque in noſtro dentes ob paruitatem omiſit.) *ex Saluian.*
Oculos ſecundum magnitudinis ſuæ proportionem maximos, vnde omnes eius vulgares nomencla-
turæ deductæ ſunt. Pinnarum numerus, ſitus & figura, branchiæ atq; cauda cum Aurata, Sparo, &
Sargo ei conueniunt. Ventre eſt ſubalbido, dorſo ex cæruleo nigricante. In cauda latam, atque niger-
rimam notam habet, vnde nomen. Lineis denuum nigricant bus à branchijs ad caudam deductis, la-
tera eius nō ſolum Sargi inſtar, ſed euidentiùs etiam pinguntur. Interanea Sargo ſimilia habet. Haud *Partes in-*
multùm augetur. Palmi namq; magnitudinem nunquam ſuperaſſe vidimus: quod item Rondeletius *terna.*
tradit, & Bellonius quoq; mediocri, aut eſſe magnitudine, nec amplius quàm vnam, vel ſeſquilibram
C ad ſummum pendere. Interanea autem ex Rondeletij obſeruatione ita ſe habent. Hepar magnum
eſt, ex quo fellis veſica pendet. Ventriculus medius, cor angulatum: in ventre veſica aëre plena,
craſſa, denſaque. Toto corporis habitu item, & colore ferè cum iam deſcripto Melanuro conuenit,
cuius nos iconem damus. Totus enim ex cæruleo, amethyſtinoq; nigricat, præter ſquamarum ex-
tremitates, & extimum oculorum circulum, caudæq; initium, quæ auro reſplendent. Pinnæ nigricant.
Vropygium ſupinum candicat, pronum intensè violaceum, & velut nigram maculam conſtituit.

L O C V S.

MELANVRVS Ariſtoteli ſaxatilis eſt, & propè litora in locis arenoſis, alga veſcitur. Ita & *a Lib. 16.*
a Columella ſenſit, inquiens: *Optimè ſaxoſum mare, nominis ſui piſces nutrit, vt ſunt Me-*
rula, Turdiq́; nec minus Melanuri. Idem etiam clariſſimum eſt ex veteri prouerbio: *Per-*
ca ſequitur Melanurum. Perca enim niſi ſaxoſa incolit. Non puto tamen ex verè ſaxatilibus eſſe *Non eſt verè*
Melanurum, ſed ſaxatilem ob authoribus dici, latiore loquendi modo, nam & in arenoſis litoribus *ſaxatilis.*
D degere diximus, idq; conſtat ex hiſce Oppiani verſibus:

Nonnulli fuluam piſces in litore arenam | *Et Cithari Triglaq́; ſimul, tenues Melanuri,*
Mandunt & terra quicquid nutritur in alta | *Trachuruſq́; greges, Bugloſſiq́; & Platanuri*
Hippi, Coccyges celeres, flauiq́; Erythrini | *Taniaq́; imbelles, pectus quoq́; Mormylus, atq́;*
Scombri & Cyprini ſtabulantur litora iuxta.

Imò verò *b* Aelianus, vt ex mox citandis eius verbis patebit, varias ſedes habitare tradit, vnde for- *b Li. 2. c. 17.*
taſſis Ouidius ſimpliciter marinum piſcem fecerit: nam ex eo pelagijſnè an ſaxatilibus, an litoralibus
an numerari debeat, vix colligas. Bellonius in Oceano Gallico perrarum eſſe author eſt, in Adria-
tico verò, & Mediterraneo mari frequentiſſimum. Iouius tamen Romæ rarum eſſe ait, contrà Nea-
poli frequentem. Ennius in carminibus, quibus qui piſces, & vbi præſtantiores reperiantur, expli-
cat, Melanurum quoq; nominat, citante *c* Apuleio, ſed codices noſtri ſunt deprauati, nec expreſſum *c Apolog. I.*
regionis nomen.

A

CIBVS. NATVRA. MORES.

SICVTI de loco, ita quoq; de cibo quo paſcitur Melanurus, Oppianus,& Aelianus cum Ariſt. haud ſatis conueniunt. Hic enim alga veſci eum tradidit, illi cœno. *Cùm maris tempeſtates ſunt* (inquit Aelianus) *ex his viuunt cibis Melanuri, quos è ſaxis partim eruunt, partim è terra euellunt, nec tamen niſi ſordidis paſcuntur, & abiectis, quibus non facilè alius piſces, niſi fame oppreſſus veſceretur: Cùm maris tranquillitas viget, in ſolo ſabulo pabulum inquirunt, hincq́; paſcuntur.* Oppianus verò hoc ſic breuiter attigit: *—Semperq́; guloſis*

Abſtinet à cænis, nimirum ne in naſſas incidat, vt mox docebitur. Quamobrem cùm vagabundum piſcem eſſe ſtatuerimus, non vno etiam ſoloq; pabulo contentum eſſe veriſimile exiſtit. Panem etiam comedit, vt meminit a Plinius his verbis: *In Stabiano Campaniæ ad Herculis petram Melanuri in mari panem abiectum rapiunt: ijdemq́; ad nullum cibum, in quo hamus ſit, accedunt.* Quibus poſterioribus verbis Plinius aſtútiam, ſagacitatemq; huius piſcis tetigit, quam tamen Oppianus, & ex hoc Aelianus aliter narrant; Cùm enim ſua natura timidiſſimi, & imbelles, imbecilliq; ſint piſces, (vnde Oppianus eos *ἀσθενέας, ἀναλκίδας*, & *ἀνάλκιδας* vocat, diuina prouidentia timiditatem, & imbecillitatem ingenio, aſtuque compenſauit. Nouit enim Melanurus, ſi vel retibus, vel naſſis piſcator eum captat, & inſidias molitur, à ciborum illecebris ſibi eouſque temperare, donec ille ea abſtulerit, paratas ſibi præuidens inſidias. Eandemq; ſagacitatem præterea oſtendit, dum tranquillo mari in arena, aut in petris deſes, & ocioſus delitéſcit: turbato verò liberè, ſecureq; ſpaciatur, perinde ac ſi intelligeret mare à piſcatoribus tunc non adiri. Quæ omnia ſic ſcriptis mandauit Aelianus: *Timidiſſimi piſcium Melanuri, ſuæ timiditatis teſtes habent piſcatores: neq; enim capiuntur naſſa, neque ad eam accedunt. Si, quando verò ſagenam eis circundederis, imprudentes comprehenduntur. Iidem cùm placidum, & quietum eſt mare, ad imam maris ſedem in petris, aut algis* (malim arenis, vt Oppianus habet, ex quo hoc Aelianus tranſtulit) *quieſcunt, tegumentoq; proteguntur, quocunque corpus occultari poteſt. Contrà cùm aduerſa tempeſtas eſt, piſceſq; alios vident in altitudinem ex fluctuum impetu deſcendere, hi tum fiducia implentur, ſimul & ad litus appropinquant, & ad petras adnatant, ſpumamq́; ſuperfluctuantem, atque ipſos cooperientem ſatis eſſe ad ſe tuendum arbitrantur. Neſcio quomodo enim pernoſcunt eo die nocteve, cùm feritas maris, & immanitas efferueſcit, tum à piſcatoribus non adiri mare. Ac cùm maris tempeſtates ſunt, ex his viuunt cibis, quos è ſaxis partim eruunt, partim è terra euellunt, nec tamen niſi ſordidis paſcuntur, & abiectis, quibus* B

C *non facilè alius piſcis, niſi fame oppreſſus veſceretur. Cùm maris tranquillitas viget, in ſolo ſabulo pabulum inquirunt, hincq́; paſcuntur.*

a Li.32.c.2.

Aſtus.

CAPIENDI RATIO.

MELANVROS ad nullum accedere cibum, in quo hamus eſt, ex Plinio diximus, ſicuti neq; ad naſſam, ex Aelianoq; quo teſtante ſagena capiuntur, a Oppianus verò ſic capi ſcribit: Cùm mare tempeſtatibus agitatur, & hi piſces profunditate relicta circa petras oberrant, piſcator ſuper ſaxo prominente, vbi vel maximè furit mare, caſeum mari permixtum in fluctus diſpergit, donec Melanuri complures huius eſcæ cupidi congregentur. Auertit autem corpus in obliquum, ne vmbra ſui vnquam in aqua comparens, piſcibus terrorem incutiat. Iis collectis à parua arundine exilem, & ſimplicem lineam multis inſtructam exiguis hamis eadem refertis eſca, in æſtuantis maris vndas demittit: illi adproperant, & ſuum exitium glutiunt. Subinde autem ille, nunquam ferè quieſcente manu è vorticibus hamos extrahit, ſæpè etiam vacuos: neq; inter æſtus maris facilè dignoſcit, piſcis ne aliquis hæreat, an temerè ab vndis agitetur linea. Quod ſi quis hamo transfixus inhæreat, repente extrahitur, ne dolo cæteri animaduerſo perterreantur. Cùm itaq; Plinius ad hamum accedere Melanurum negat, intelligi debet, cùm mare eſt tranquillum. Tarentinus ad Melanuros capiendos eſcam præſcripſit hepar caprillum, additq; ſeſe & aliam inueniſſe, cuius ſit vſus tranquillo exiſtente mari, aut dum capere varios piſces eſt animus, eam autem vngulam eſſe aſininam, aut caprillam. Idem ad Thracuros, & Melanuros capiendos: Vrticas (inquit) madefaciens ſucco viridis coriandri, ex eiſq; cum ſimila paſtas conficiens, vtitor. D

a Lib. 3. Halieut.

Eſca qua capiuntur.

E

PROVERBIA. SYMBOLA.

VETVS prouerbium: *Sequitur Perca Melanurum*, explicauimus in Perca. Inter Pythagoræ verò ſymbola legitur: *Μὴ γεύεσθαι τῶν Μελανούρων. i. Ne guſtato Melanuros.* Symbolũ ſic Plutarch. explicat: Pythagoram eo monere voluiſſe auditores ſuos, ne cum improbis commercium
a In ſymbol. Pythag. haberent: quare & Antiphanes Poëta ſuo ænigmate à Melanuro, & Mugile cauendum ſuaſit: & noſtri quoq; ſcriptores (inquit *a* Lilius Gregorius Gyraldus) malos, & improbos, nigros, & atros vocant,
Nigri qui dicantur. vt illud Catulli: *Albus an ater*; & Horatius: *Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.* Quidam peſſimè ad Sepiam referunt, quin & Sepiam ipſam Melanuron vocatam autumant (Adagiorum authorem intelligit) quos inter Laërtij eſt interpres. Suidas certè, alijq; nonnulli Melanurum piſcis genus eſſe aiunt, à quo abſtinẽdum voluiſſe Pythagoram, ſed ſecretiore, occultioreq́; eo quem ſuprà diximus, ſenſu. Hæc itaq; Gyraldus, ſed apud Suidam ſymboli huius explicatio non reperitur. & in Pythagoræ mentione ſimpliciter, ipſum nequis vel Erythrinum, vel Melanurum, vel Mullum
b L. 25. Antiq. lect. c. 33. ederet, acerrimè interdixiſſe refert. Citat idem ſymbolum quoque *b* Cælius Rhodiginus his verbis: Monuit ſcienter Pythagoras, animal cauda nigra non attingendum: innuens eſſe declinandũ vitium, cui ſuccedat mentis nigredo, & voluntatis conflictatio moleſta: ſiquidem vitij facilitatem vitæ mox miſerabilis conſequitur difficultas. At Tryphon grammaticus Græcus, vt citat author adagiorum in-
Mendacij natura. ter ænigmatis exempla, hoc quoq; commemorans, interpretatur hoc modo: Ne mendacem ſermonem protuleris: mendacium enim in extremis nigreſcit, obſcuraturque. F

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

MATRON Parodus in deſcriptione cœnæ Atticæ apud *a* Athenæum non minus facetè, quàm
a Lib. 4. eleganter Melanurum ceu plebeium, vilemq; olim piſcem, & à popinonibus haud magni æſtimatum his verſibus ſignificat:

Πέρκαι τ' αἰολόχρωτες καὶ δημόσιος Μελάνουρος, Ὅς τε καὶ θνητὸς ἐὼν ἰχθύσιν ἀθανάτοισιν, id eſt, *Ac Perca florida cute*, id eſt, *purpuraſcentibus lineis diſtincta, popularisq; Melanurus: Qui mortalis cùm ſit, id eſt vilis, paruiq́; pretij immortales piſces comitatur, id eſt, maxima dignitatis, & numinis loco adorandos.*
Et *b* Hippocrates curationem præſcribens hominis laborantis tertio genere tabis: *Quarto menſe* (in- G
b Lib. de intern. affect. quit) *obſonia eius ſint caſeus, & carnes ouilla &c. inter piſces autem abſtineat Mugile, Anguilla, & Melanuro.* Rurſus Xenocrates Melanurum ſtomacho gratum facit, probiq; ſucci, & qui facilè digeratur, abundeq́; nutriat, atq; haud difficulter excernatur. Et Hiceſius, referente *c* Athenæo, ſucci bonitate, & ſa-
c Lib. 7. poris ſuauitate, dum Sargo inferiorem eſſe ait, modiceq́; aſtringere, & nutrire, Melanurum non omninò aſpernandum eſſe innuit, cùm Sargus laudatæ carnis ſit, vt ſuo loco conſtabit. In qua ſententia etiam Diphilum inuenio apud eundem, qui Melanurum cum Aurata proportionem habere ſcribit. Huius diuerſitatis cauſa eſt locus, & victus ratio: ſi enim in petris degit, & alga veſcitur, laudatam: ſi in cœno, & ſordidis maris excrementis, illaudatam carnem habere ratio ipſa dictat. Paruus cùm ſit piſcis non elixatur, ſed Auratæ modo in craticula aſſus, aut in ſartagine frixus comedi ſolet. Aſſus, teſte
Carnis diuerſitatis cauſa. Kiranide, viſum acuit, ius verò colicos ſanat.
Apparatus.

DE ALPHESTE, SIVE CINÆDO. Cap. XIV.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. Etymum. H

NVMENIVS apud Athenæum ἀλφηστὴν, Diocles ἀλφηστικὸν appellat, item Ariſt. apud eundem. In cuius verbis vitium ſubeſſe ſuſpicatus eſt aliquando Caſaubonus, donec non ſolùm Alpheſtam, ſed & Alpheſticum hunc piſcem fuiſſe nominatum ex Diocle didiciſſet, qui & ſaxatilibus accenſet: verùm ſquamoſusnè ſit, an læui cute præditus, non addit. Cùm verò genuinum à Rondeletio, & Bellonio exhiberi arbitremur, qui ſquamoſus eſt, hunc ei in opere iſto noſtro locum dedimus. Ἀλφηστὴς Græcis inuen-
Etymum. torem ſignificat, eſtque hominum epitheton apud Homerum, qui multa inueniunt, quæ ab alijs animalibus

A malibus inueniri nequeunt. Apparet autem hunc piſcem ita dictum, quòd ferè ſemper bini incedant, alter alterum à cauda, ſiue natibus inſequens, tanquam quærens, & inueniens. Quam inſecutionem cùm in malam partem interpretarentur alij, factum eſt, cur alio nomine Cinædum dicerent (quo vtitur Plinius) quaſi præpoſteræ libidinis ſtudioſum, ſiue ſodomitam: cuius etymologiæ meminit Athenæus his verbis: *Eos fama eſt capi binos ſemper, & videri alteri alterum comitem eſſe ad caudam. Quod igitur ad nates alter comes alterius ſit, ex antiquis nonnulli Alpheſtas vocarunt incontinentes, & ad venerem propenſos.* Eodem modo Cinædus, teſte Euſtathio, dicitur *παρὰ τὸ κινεῖν* [illegible] *μόριον*, hoc eſt, *à mouendo partem corporis verecundam*, vt eos labi conſtet, qui hanc vocem à principio ſcribunt per ypſilon, & Bellonius vim vocis haud quaquam aſſecutus eſt, hunc piſcem, quòd firmis inſtructus ſit dentibus, à dentibus caninis Cynædum appellatum eſſe exiſtimans, nam ſi à caninis dentibus veteres nomen indidiſſent, non Cynædum dixiſſent, ſed Cynodonta, ſicut ipſis alius eſt à dentibus Synodon nuncupatus. Monendus interim lector eſt, eiuſdem nominis auiculam eſſe, quæ & Iynx nominatur, in veneficarũ ſuperſtitionibus olim infamis, qua de in noſtra Ornithologia abundè egimus. Monſpelienſes communi ſaxatilium nomine Rochau, quaſi ſaxicolam dicunt, peritiores verò piſcatores Canus, teſte Rondeletio, & Maſſilienſes Canudo, corrupto vocabulo quaſi Cinædum. B Bellonius tamen Maſſilienſibus appellari ait vn Sanut. Quomodo autem in noſtris vocetur litoribus, necdum intellexi.

Cynædus vnde dictus. *a Lib. 7.* *Belln. error.* *Cinædus auis.* *Rochau.*

FORMA. DESCRIPTIO.

PRO Cinædo eundem piſcem cùm pingant Bellonius, & Rondeletius, ex vtroque etiam eum deſcribemus. Saxatilis eſt, inquiunt: Color vt reliquis ſaxatilibus euariat, & peculiaribus quibuſdam notis ab alijs diſtinguitur. Dorſo eſt purpureo, cæteris in partibus luteo, quales colores Alpheſtæ aſcripſit Athenæus, dum inquit: *Ἀλφησταί· τὸ μὲν ὅλον κηρώδεις, πορφυρίζοντες δὲ κατά τινα μέρη.* id eſt: *Piſces quidam ſunt Alpheſtæ, omnino quidem cerei coloris, purpuraſcentes tamen quibuſdam in partibus.* Bellonius ait, vt plurimum totum lutei, aut cerei coloris eſſe, quibuſdam tamen ſui corporis partibus admixtum rutilum colorem habere, & Plinius Cinędos ſolos piſcium luteos eſſe teſtatur. Cæterùm cùm Ariſtoteles citante Athenæo *κιῤῥὸν*, Numenius *ἐρυθρὸν*, id eſt, rutilum, & rubeum vocet, Rondeletius *κιῤῥὸν* a Galeni authoritate Hippocrati idem quod *ξανθὸν*, id eſt, flauum eſſe C oſtendit, & Salpam *ἐρυθρογράμμον* vocari, quę tamen non rubris, ſed aureis luteis exornetur: eſſe autem hunc luteum colorem, qualis in optima, & minimè adulterata cera cernitur. Solam tamen Alpheſten, ſiue Cinædum lutei coloris eſſe contra Plinium negat: quoniam & cancros, cancellos, & leones alibi eiuſdem coloris inuenerit: quare Plinij locum ſic legendum eſſe credit: *Cinædi ſoli piſcium lutei.* Ego nihil moueo, nam præterquam quòd abſurdus videtur loquendi modus, Plinius piſcis nomine ſanguineos, non exangues alios, intelligere potuit, Piſcis enim propriè de branchiatis prædicatur ab Ariſtotele. Caſaubonus priori item loco ex eodem Athenæo allato pro *κηρώδεις*, *κιῤῥώδεις*, qua voce vtitur Dioſcorides, legi poſſe putat: tũ quòd ita ferè ſcriptũ ſit in Excerptis, nec aliter legit Euſtathius, tum quòd in eo ſenſu ſequitur ex Ariſtotele: quare ſuſpicor non eundẽ omnibus piſcem Cinædum eſſe: nam quem ego Cinędum eſſe conijcio, totus ferè Pagri modo rubei. Rondeletij Alpheſti corpus ſtrictius, quã vel Auratæ, vel Pagro. Figura Mænis ſimilis, alioqui maiore, & ſpiſſiore corpore, pedali magnitudine, nec mediocri. Labra habet, & dentes ſerratos, caninis ſimiles: nulli

Cirrhus color qualis. *a Li. 5. de ſanit. tu.* *Plinij locus cõſideratus.*

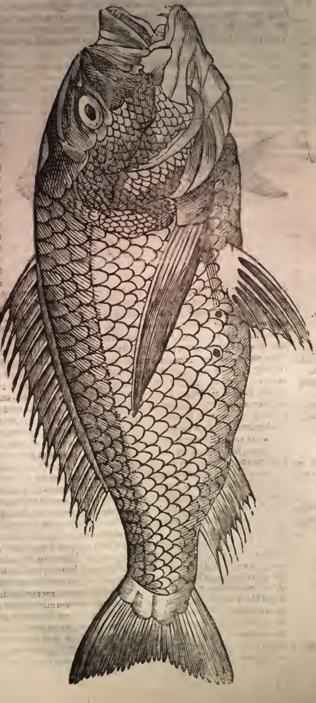
Cinædus Rondeletij, & Bellonij.

D

Hepatus Bellonij.

corporis,vt Melanurus,colore obſcuro,ſeu ex cæruleo nigreſcente,pinnarum numero, ſitu, aculeiſq; Pagro ſimilis, latiore, maioreque cauda; nigram in ea maculam habet Melanuri modo, ad quam alludit ille, qui apud Athenæum dicit ſe bilem non habere, vt nec Hepatus habet, ſeq; ex ijs eſſe, qui μελανόπυγοι (μελάμπυγοι) ſunt. Dentes non latos,ſed rotundos, & acutos, ſerratos: ventriculum magnum cum appendicibus quatuor, inteſtina tenuia, hepar album ſine felle, cor angulatum, branchias quaternas, vtrimque in cerebro lapides duos. Hunc piſcem veterum Hepatum eſſe, notis omnibus diu multumque conſideratis, & cum alijs frequenter collatis, mihi (inquit) perſuadeo, & æquos rerum æſtimatores mihi aſſentiri cogunt notæ omnes Hepato à veteribus tributæ: quarum nulla omninò huic noſtro piſci repugnat. Primùm Pagro ſimilis eſt, F

Hepatus Rondelet.

Veterũ Hepatum eſſe.

deinde colore eſt nigro, poſtremò ſine felle, quæ tres præcipuæ ſunt Hepati notæ: quas ne comminiſci videamur, audiamus a Athenæum de Hepato loquentem: *Diocles hunc ex ſaxatilibus eſſe dicit, Speuſippus autem ſimilem Pagro Hepatum. Eſt autem ſolitarius, vt ait Ariſtoteles, carne veſcitur, ſerratis eſt dentibus, colore nigro, oculis habita totius ratione maioribus, cor trigonum, album.* Et b alio in loco Athenæus ex Archilocho ſcribit *eum felle carere*, ex Hegeſandro *duos lapides in capite habere.* Huc accedit, quòd paucas ventriculi appendices tribuit c Ariſtoteles,ſicuti in hoc quatuor tantùm inuenimus, vt prius eſt dictum. Quod ſolitarius ſit, id ipſimet piſcatores fatebuntur, qui & raro, vel potius nunquam molios ſimul capiunt, quòd carniuorus, oſtendunt ea, quæ in ventriculo, & inteſtinis reperiuntur. Dentibus eſſe ſerratis, colore nigro, oculis maioribus, αὐτοψία ipſa docet. Quod cor angulatum habeat, hoc illi cum multis commune eſt: quum verò album eſſe dicit, mendum ſubeſſe opinor: cùm enim in corde maximè abundet, & perfectiùs concoquatur ſanguis, ne in candidiſſimis quidem piſcibus album eſſe poteſt, niſi partem ſupremam cordis accipias, quam αὐλὸν ἐπιλεβοειδῆ vocat Ariſtoteles,quare legendum eſſe puto ἧπαρ λευκόν. Huic enim piſci hepar eſt huiuſmodi, vt prius diximus. Sed argutiùs quiſpiam fortaſſis hic obſtrepet, & nos noſtro iugulabit gladio: cùm enim dicet in hepate ſit ſanguinis officina, cur non rubrum erit vt cor, vel qui candidum dici poterit? Animaduertendum eſt hepar in piſcibus nonnullis, vt in Muſtela marina, in Aſellis, & alijs multis album ab authoribus dici, non certè, quòd de candore cum niue poſſit contendere, ſed quòd cum aliorum piſcium, vel animantium hepate collatum, candidum dici poſſit, & vt magis exprimamus, ex rubro albeſcat. Qui enim branchis ſpirant, minuſq; calidi ſunt, ſanguinem magis pituitoſum, & magis album gignunt, non aliter, quam qui anaſarca laborant, quòd pituitam pro ſanguine gignant, candidiores fiunt. Quare in iſtis hepar minus rubeſcit. Cor verò multò calidius ſanguinem coquit, perficit, rubrumq; efficit: Splen verò quia ſanguinem atrum trahit, non poteſt non rubere, quouis ſanguine cum atrò permiſto. Hæc omnia me impulerunt, vt apud Athenæum legendum putem, καρδίαν τρίγωνον, ἧπαρ λευκόν. Hactenus itaq; Rondeletius, qui huius ſui piſcis nullum vulgare nomen neque in Gallia, neq; in Hiſpania, neq; in Italia potuit à piſcatoribus extorquere, ſed à ſolis Græcis huius temporis dicit Σκίνωρον hodie vocari: cæteri omnes anonymum dicebant ob raritatem, & pro Mæna vendebant, à qua tamen plurimùm oculorum magnitudine, corporis latitudine, & colore differt. Quibus omnibus rationibus moti nos, Rondeletij potiùs quàm vel Bellonij, vel noſtrum piſcem pro Hepato genuino accipimus, lectori interim ſuum relinquentes iudicium: quem item admonere non deſiſtemus, longè alium eſſe piſcem, qui d Aeliano Hepatus vocatur. *Eſt & paruus* (inquit) *piſcis Muſtela, qui nullam cum Muſtela dicto piſce communitatem habet. Hic enim cartilagineus eſt, & pelagius, & magnitudine præſtans, ſimul & Camelæ piſcis ſpeciem ſimilitudinemq; gerit.*

a *Lib. 7.*

b *Lib. 3.*

c *Li. 2. Hiſt. cap. 17.*

d *Li. 15 c. 27*

Solitarium eſſe.

Athenæus correctus.

Hepatis color examinatur.

Branchiatorum ſanguis qualis.

G

H

A *gerit. Muſtelam verò dicere eſſe Hepatum: nam piſcis eſt breuis, & oculis conniuentibus. Pupillæ oculorum ad cyaneum colorem accedunt. Eius barba quàm Hepàti maior eſt, & minor quàm Chremetis.* Alio verò in r loco ait in ſpecubus (ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς θαλάσσης) abditas latere maris incolas Oues, & Hepatos, & à piſcatoribus Prépontes nominari ſolitos: & quanquam maximi videantur, tamen ad natandum ſegnes eſſe: nó enim à ſuis latibulis longè aberrare: imò verò circum ea ipſa volutari, infirmioribuſq; piſcibus inſidias adnatantibus ſtruentes: longè alios intelligere videtur, eoſdem nimirum, quos f Oppianus, qui & ipſe πρόσβατον καὶ ἐν πέτραις in fundo, & ſaxis cauis deliteſcere ſcripſit. Sitnè modò is poſterior Hepatus, idem vel cum Hepato Bellonij, vel Rondeletij, vel noſtro, haud facilè iudicare licet: nullas enim notas appingunt, quibus innoteſcat. Bellonius ſuum Hepatum ſaxatilem facit, & in cauernis in alto mari latitare ſcribit, vti & Diocles apud Athenæum, & Rondeletio ſuus quidem piſcis etiam ſaxatilis eſt, at ijs annumerãdum contendit, qui propriè ſaxatiles non ſunt: non enim tam molli carne eſſe, & friabili, vt illi ſunt, quos Medici propriè ſaxatiles vocant, qui ſunt omnium optimi. Aelianus itaq; Hepati nomine duos diuerſos piſces agnouit, vnum, cui id nominis ſit ab hepatis commendatione, alteri ab Hepatis colore, quem Oppianus, & fortaſſis etiam cæteri Græci intelligunt.

c *Li.9.c.38.*

Hepatus Aeliani alius idem cum Oppiani.

f *Lib.1.*

B LOCVS. NATVRA. MORES.

QVÆ maris loca incolat Hepatus, iam proximè dictum eſt. De natura, eiuſq; moribus reperio nihil, niſi quòd moribus videatur eſſe inſulſis, & parũ ad vindictam pronus, quod apud Athenæum facetè innuit Eubulus in Laconibus, his verbis: —— Οὐκ ἂν δὲ με χολὴν ἔχειν, αἰ; ἢ πάνυ μοι διελέγου. Ἐγὼ δέ γ' εἶναι τῶν μελαμπύγων ἔτι, id eſt. *Rebaris carere bile me, nec mecum aliter quam cum Hepato piſce loquebaris. Ego verò nondum Melampygus eſſe deſij.* quaſi diceret, Mitionem me putabas, qui adhuc ſum Demea. Melampygus nimirum pro homine duro, forti, & ſeuero accipitur, vt leucopygus pro effæminato. Si quis verò Melampygum feſtiuitatis gratia accipiat pro Melanuro, ego nequaquam reclamauerim, nam piſcis iſte, licet natura ſit timidiſſimus, in verſutia tamen, & aſtu nulli alteri ſecundus eſt, vt modò patebit.

Ignauia vindicta.

Melampygus.

C VSVS IN CIBIS, & Medicina.

GALENVS a Iecorarios (ſic interpres Hepatos reddidit) & Citharos ſcribit in medio eſſe carnis duræ, & mollis: ijſq; quoſdam in ſartagine frixis veſci; alios aſſare, aut in patinis condire: cæterùm iſtos coquorum apparatus, cruditatis in totum cauſas eſſe. Illos verò celeris euadere coctionis, qui albo iure conduiuntur, quod ad hunc modum fit. Copioſam aquam prius iniice, deinde olei, quod ſatis eſt affundito, cum pauco anethi, & porri; deinde cùm piſces ſemicocti fuerint, ſalis tantum inſpergito, quoad totum ius ſalſum nondum appareat. Hæc præparatio vel ægrotis ipſis eſt accommoda: quibus verò inculpata eſt ſanitas, ijs piſcium in ſartagine frixorum: ſecundo loco ſuper craticula aſſorum, præparatio eſt accommoda: verùm hęc ſanè oleum garumq; cum pauco vino expoſcit: frixis verò plus vini gariq; addere conuenit, minus olei. Quod ſi quibus id ſtomachum ſubuertat, paratum habeant acetum, modicum in ſe gari piperiſq; continens. Qui enim ad id condimentum transeunt, melius concoquunt; & deiectio nihil eis deterius procedit: cuius potiſſimùm gratia ex vino, & garo quidam frixos piſces mandunt, pleriq; piper immittunt, pauci oleum.

a *Lib.3. de Alim. fac.*

Vt citò concoquantur.

D Nonnulli autem ex memoratis piſcibus (qui mediæ nimirum carnis ſunt) cum frixi fuerint, pauco ſale inſperſi, in cibo ſunt ſuauiſſimi, præterea ad coquendum fiunt meliores, ac ſtomacho vtiliores, quàm ſi alio quouis modo eſſent apparati. Hepar huius piſcis, teſte Kiranide, tritum, & emplaſtri modo impoſitum, omnem tumorem, & podagram ſanat: & capitis eius combuſti, & triti cinis inſperſus antiqua vlcera, & depaſcentem carnem ſanat. Fel cum melicrato potum, hepaticos ſanat, cùm tamen ex Athenæo conſtet, hunc piſcem felle carere.

Hepatis facultas, & fellis.

DE MELANVRO. Cap. XIII. E

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. ETYMVM.

Etymum. Nigricauda. Atricilla.

SEQVITVR Perca Melanurum, vt in veteri eſt adagio, quamobrem & ſubinde à Perca eius hiſtoria nobis erat pertractanda, niſi prius Hepatus ſeſe obtuliſſet. Eſt enim Melaourus etiam ſquamoſus, & quod nonnulli negant, ſaxatilis. Nomen ei à caudæ nigredine, quaſi dicas Nigricauda, vel Atricilla, vt Iouius interpretatur, Feſti exemplo, qui Melancoryphum auem Atricapillam reddidit. Quamobrem Marſilius Ficinus, vt ſcribit Lilius Gregorius Gyraldus, quòd illum fugeret, Melanurum ex piſcium genere eſſe, ſymbolum hocce Pythagoræ, *μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων*, id eſt, *ne guſtato Melanurum* haud rectè vertit, *Ab eo quod nigrā caudam habet: abſtine.* Secutus videtur Marſilius Guarinum in Plutarchi libello de liberis inſtituendis, ſimiliter interpretatum. Marſilium, & Guarinum eſt author adagiorum æmulatus, & Reuclinus. Eſt & ſerpens, Melanurus vocatus, Dipſas nempè; vt videre licet apud Aelianum, item apud *a* Nicolaum Leonicenum, & *b* Cælium Rhodiginum, quem ſerpentem ſic dictum apparet, quòd cauda eius (vt ferunt) lineis diſtinguitur duabus nigriſque. Ad quod Melanuri piſcis etymum alluſit Oppianus. — *Laude inſignis cauda Melanurus.* nam vocabulum laude, ſimpliciter pro nomine accipi debet, quod docet præ cæteris *c* Macrobius, inquiens: *Laudare ſignificat priſca lingua appellare nominareq́;*: & ſic in actionibus ciuilibus author laudari, id eſt, nominari dicitur, teſte Budæo, id eſt, nominatim citari. Theodorus Gaza, vt vulgare, quo apud Italos audit, nomen exprimeret, Melanurum interpretatus eſt Oculatam. Romæ enim Ochiata nominatur. Cornelius Celſus quidem & Plinius inter piſces Oculatę dicti meminerunt, cæterùm nunquid Melanurū intellexerint, nulla firma ratione affirmari poteſt. Vti enim ex *d* Corn. Celſo nihil colligitur certi dicente: *deinde qui quamuis teneriores, tamen duri ſunt, vt Aurata, Coruus; Scarus, Oculata:* ità Plinius in ſuo piſcium catalogo diſertiſſimis verbis diſtinxit, & Melanurū ab Oculata ſeparauit his verbis: *Melanurus, Mana, Meryx, Myllus, Myſtus, Murex, Oculata.* Quapropter ſi oculata Melanurus eſt, vt Theodoro placuiſſe apparet, videretur erraſſe Plinius, inquit Hermolaus, qui paulò pòſt de Oculata quaſi diuerſo piſce loquitur, vt alter eorum neceſſariò ſit lapſus. Cùm itaq; Celſus, & Plinius veterum ſoli Oculatæ piſcis mentionem fecerint, nullamq; omninò peculiarem in eo notam expreſſerint, qui piſcis iſte ſit, arduum fuerit iudicare. Alibi Hermolao Oculatus (ſic habet) is videtur eſſe piſcis, quem *e* Plautus Ophthalmiam appellauit; ſed quis tandem ille piſcis ſit, non ſolùm nō exprimit, ſed rem ignotam per ignotiorem explicat. Sūt qui Oculatam Plinij Torpedinem eſſe conijciunt, quoniam hæc Romæ ob quinas illas notas, quibus dorſum depictum habet, oculis ſimillimas, Ochiatella, quaſi Oculata vocetur: quorum item conjecturam Plinius peſſundare videtur, Torpedinem in eodem catalogo paulò pòſt Oculatam nominans, tanquam diuerſum etiam ab Oculata piſcem. Sitnè modò Ophthalmia Plauti, cuius meminit his verbis: *Pernam, Ophthalmiam, Horaum, Scombrum, Trygonem. Cetum,* eadem cum Oculata, vt Hermolaus opinatur, aut Torpedo, aut alius piſcis, vt ingenuè fatear, necdū didici, rogoq; eruditos, vt ſi quid ſolidi habeant, id in medium proferant. Probè noui Rondeletium Oculatam, & Ophthalmiam Melanuri ſynonymas appellationes facere; eò quòd Plinius alijs etiam piſcibus diuerſa diuerſis locis nomina tribuat: ſed is dum Ophthalmiam Plauto ab oculorum magnitudine dici putat, opinionis ſuæ authorem (quod equidem noui) non habet: dumq; omnes Græcis exceptis ab oculis huic piſci nomen impoſuiſſe aitnon aduertit ſuo ſe gladio iugulare. Ophthalmia enim ab oculis quidē nomen obtinuit, ſed Græca, non Romana vox eſt. Hoc interim certum eſt Melanorum ab oculorum magnitudine Romanis nūc Ochiatam appellari, Siculis Ochiadam, Venetis Ochiā, Genuenſibus Oiam: quo modo, & circa Niceam Oijatam nominari Bellonius teſtatur, & Auguyatam, nomine ſnitè à Germanis accepto, quibus Augh oculus eſt. Maſſilienſes Obladam, vel vt Rondeletius habet Obladum, & non Olhada, vt Gillius legit. Idem Rondeletius Nicenſibus Ibladam, Monſpelienſibus Nigr'oil, ideſt Nigrum oculum dici aſſerit. Sed reuertor ad Plauti locum, in quo Dionyſius Lambinus alijs ſcribit Ophthalmiam intelligi carnem oculis vicinā, & oculos ipſos certo modo conditos. Præterea alios Ophthalmia legere numero multitudinis, alios Optaleam. Iam verò apud Pliniū, inter alios ex Ouidio piſces Labrum cauda placentem nominātem, Geſnerus conijcit legendum eſſe Melanurum, quandoquidem Labrum pro piſce nemo alius dixerit, & Labrax Lupus ſit proximè ab eo nominatus: nec refert (inquit) quod hunc Ouidij piſcem, ceu nouum proferat, prius quoq; ab eo nominatū, cùm in alijs quoq; idem fecerit, vel obliuione, vel ignorantia, vt Orpho, & Erythrino. Nominatur quidem ab Ouidio in eo, quod extat, fragmento, *laude inſignis cauda Melanurus,* at Labrus nuſquam. Rondeletius tamen Labrum Ouidij (Plinij potiùs dixiſſet, aut corruptæ lectionis Plinianæ) Chelonem è Mugilum genere eſſe opinatur, quem Theodorus Labeonem tranſtulit, in qua ſententia quoq; Saluianus eſt.

a Lib. de Dipſade.
b L. 25. Antiq. lect. c. 33.
c L. 6. Satur.
Oculata.
d Li. 2. c. 18.
Ophthalmia.
e In Captiuis.
Torpedo.
Ophthalmia vnde dicta.
Optalea.
Labrus piſcis.

F G H

FORMA.

A

FORMA. DESCRIPTIO.

MELANVRVM cum Aurata proportionem habere apud *a* Athenæũ, tradit Diphilus. Quam proportionem de ſimilitudine intelligi oportere putat Saluianus: ſimilitudinem verò, quæ ſit ad Coracinum à Speuſippo in ſecundo ſimilium apud eundem, adeo exiguam eſſe, vt propterea hunc locum mendosè nunc legi credat, vel ſaltem de ſolo colore accipiendam eſſe, eò quod vti Ariſtophanes ob nigras alas μελανόπτερυγον Coracinum, ita Melanurum ob nigras lineas latera eius pingentes Athenæus μελανόγραμμον vocat. Præterea ſicuti Coracinum ob varias ſuas lineas αἰόλον vocauit Numenius: ſic apud *b* Athenæum Melanurus πολύγραμμος, id eſt, multarum linearum dicitur; vt Oppianus Coracinum à nigro colore cognominauit, ſic à nigra cauda Melanuro nomen eſt: poſtremò cùm Hiceſius apud eundem Sargum, & Melanurum ſimiles faciat, hanc iterum ſimilitudinem tum ad eandem nigram caudæ notam, qua vterq; inſignitur, atq; ad ſubnigras lineas vtrinſq; latera pingentes, tum ad corporis figuram referri debere. Cognito itaq; Sar-
B go, haud erit difficile Melanurum agnoſcere. Aduertit tamen lectorem Rondeletius, præter Melanurum, & Sargum, ipſum præterea Sparum ὀῤῥοπυγίστικτον eſſe, hoc eſt, notam in cauda habere, hacq; nota deceptos multos à ſimilibus neſciuiſſe diſtinguere, & propterea ex hac ſola nota non eſſe indicandum Melanurum: verùm & alijs quoq; notis à reliquis ſecernendum eſſe: Aſſimilatur denique Melanderino ab eodem Athenæo, pro quo piſcem nobis exhibuit Rondeletius Melanuro non abſimilem. Nos quid de Melanderino ſentiamus, ſuo pòſt loco aperiemus. Melanurus autem ex diligenti Saluiani delineatione, paruum os habet, paruis item, ſed robuſtis dentibus munitum: (Dentatum etiam eſſe Rondeletius, & Bellonius teſtantur. Pictor itaque in noſtro dentes ob paruitatem omiſit.) Oculos ſecundum magnitudinis ſuæ proportionem maximos, vnde omnes eius vulgares nomenclaturæ deductæ ſunt. Pinnarum numerus, ſitus & figura, branchiæ atq; cauda cum Aurata, Sparo, & Sargo ei conueniunt. Ventre eſt ſubalbido, dorſo ex cæruleo nigricante. In cauda latam, atque nigerrimam notam habet, vnde nomen. Lineis demum nigricantibus à branchijs ad caudam deductis, latera eius nõ ſolum Sargi inſtar, ſed euidentiùs etiam pinguntur. Interanea Sargo ſimilia habet. Haud multùm angetur. Palmi namq; magnitudinem nunquam ſuperaſſe vidimus: quod item Rondeletius tradit, & Bellonius quoq; mediocri, aut eſſe magnitudine, nec amplius quàm vnam, vel ſeſquilibram
C ad ſummum pendere. Interanea autem ex Rondeletij obſeruatione ita ſe habent. Hepar magnum eſt, ex quo fellis veſica pendet. Ventriculus medius, cor angulatum; in ventre veſica aëre plena, craſſa, denſaque. Toto corporis habitu item, & colore ferè cum iam deſcripto Melanuro conuenit, cuius nos iconem damus. Totus enim ex cæruleo, amethyſtinoq; nigricat, præter ſquamarum extremitates, & extimum oculorum circulum, caudæq; initium, quæ auro reſplendent. Pinnæ nigricant. Vropygium ſupinum candicat, pronum intenſè violaceum, & velut nigram maculam conſtituit.

a Lib. 8.
Vt Coracino ſimilis dictus.
b Lib. 7.
Macula nigra quibus in cauda.
Deſcriptio ex Saluian.
Partes interna.

L O C V S.

MELANVRVS Ariſtoteli ſaxatilis eſt, & propè litora in locis arenoſis, alga veſcitur. Ita & *a* Columella ſenſit, inquiens: *Optimè ſaxoſum mare, nomines ſui piſces nutrit, vt ſunt Merula, Turdiq́ nec minus Melanuri.* Idem etiam clariſſimum eſt ex veteri prouerbio: *Perca ſequitur Melanurum.* Perca enim niſi ſaxoſa incolit. Non puto tamen ex verè ſaxatilibus eſſe Melanurum, ſed ſaxatilem ob authoribus dici, latiore loquendi modo, nam & in arenoſis litoribus
D degere diximus, idq; conſtat ex hiſce Oppiani verſibus:

Nonnulli fuluam piſces in litore arenam | *Et Cithari Triglaq́ ſimul, tenues Melanuri,*
Mandunt & terra quicquid nutritur in alta | *Trachurınq́ greges, Bugloſſeq́ & Plataniſti*
Hippi, Coccyges celeres, flauiq́ Erythrini | *Taniaq́ imbellis, pictus quoq́ Mormylus, atq́*
Scombri & Cyprini ſtabulantur litora iuxta.

Imò verò *b* Aelianus, vt ex mox citandis eius verbis patebit, varias ſedes habitare tradit, vnde fortaſſis Ouidius ſimpliciter marinum piſcem fecerit: nam ex eo pelagijſne an ſaxatilibus, an litoralibus annumerari debeat, vix colligas. Bellonius in Oceano Gallico perrarum eſſe author eſt, in Adriatico verò, & Mediterraneo mari frequentiſſimum. Iouius tamen Romæ rarum eſſe ait, contrà Neapoli frequentem. Ennius in carminibus, quibus qui piſces, & vbi præſtantiores reperiantur, explicat, Melanurum quoq; nominat, citante *c* Apuleio, ſed codices noſtri ſunt deprauati, nec expreſſum regionis nomen.

a Lib. 16.
Non eſt verè ſaxatilis.
b Li. 2. c. 17.
c Apolog. I.

A

CIBVS. NATVRA. MORES.

SICVTI de loco, ita quoq; de cibo quo paſcitur Melanurus, Oppianus, & Aelianus cum Ariſtot. haud ſatis conueniunt. Hic enim alga veſci eum tradidit, illi cœno. *Cùm maris tempeſtates ſunt* (inquit Aelianus) *ex his viuunt cibis Melanuri, quos è ſaxis partim eruunt, partim è terra euellunt, nec tamen niſi ſordidis paſcuntur, & abiectis, quibus non facilè alius piſcis, niſi fame oppreſſus veſceretur: Cùm maris tranquillitas viget, in ſolo ſabulo pabulum inquirunt, hincq́; paſcuntur.* Oppianus verò hoc ſic breuiter attigit. ——*Semperq́; guloſis*
Abſtinet à carnis, nimirum ne in naſſas incidat, vt mox docebitur. Quamobrem cùm vagabundum piſcem eſſe ſtatuerimus, non vno etiam ſoloq; pabulo contentum eſſe veriſimile exiſtit. Panem etiam comedit, vt meminit a Plinius his verbis: *In Stabiano Campaniæ ad Herculis petram Melanuri in mari panem abiectum rapiunt: ijdemq́; ad nullum cibum, in quo hamus ſit, accedunt.* Quibus poſterioribus verbis Plinius aſtútiam, ſagacitatemq; huius piſcis tetigit, quam tamen Oppianus, & ex hoc Aelianus aliter narrant; Cùm enim ſua natura timidiſſimi, & imbelles, imbecilliq; ſint piſces, (vnde Oppianus eos ἀσθενέας, ἀναλκίδας, & ὀλιγοθάρσεις vocat, diuina prouidentia timiditatem, & imbecillitatem ingenio, aſtuque compenſauit. Nouit enim Melanurus, ſi vel retibus, vel naſſa piſcator eum captat, & inſidias molitur, à ciborum illecebris ſibi euſque temperare, donec ille ea abſtulerit, paratas ſibi præuidens inſidias. Eandemq; ſagacitatem præterea oſtendit, dum tranquillo mari in arena, aut in petris delet, & ocioſus delitescit: turbato verò liberè, ſecureq; ſpaciatur, perinde ac ſi intelligeret mare à piſcatoribus tunc non adiri. Quæ omnia ſic ſcriptis mandauit Aelianus: *Timidiſsimi piſcium Melanuri, ſuæ timiditatis teſtes habent piſcatores: neq; enim capiuntur naſſa, neque ad eam accedunt. Si quando verò ſagenam eis circundederis, imprudentes comprehenduntur. Iidem cùm placidum, & quietum eſt mare, ad imam maris ſedem in petris, aut algis* (malim arenis, vt Oppianus habet, ex quo hoc Aelianus tranſtulit) *quieſcunt, tegumentoq; proteguntur, quocunque corpus occultari poteſt. Contrà cùm aduerſa tempeſtas eſt, piſceſq; alios vident in altitudinem ex fluctuum impetu deſcendere, hi tum fiducia implentur, ſimul & ad litus appropinquant, & ad petras adnatant, ſpumamq́; ſuperfluctuantem, atque ipſos cooperientem ſatis eſſe ad ſe tuendum arbitrantur. Neſcio quomodo enim pernoſcunt eo die noctevè, cùm feritas maris, & immanitas efferueſcit, tum à piſcatoribus non adiri mare. Ac cùm maris tempeſtates ſunt, ex his viuunt cibis, quos è ſaxis partim eruunt, partim è terra euellunt, nec tamen niſi ſordidis paſcuntur, & abiectis, quibus non facilè alius piſcis, niſi fame oppreſſus veſceretur. Cùm maris tranquillitas viget, in ſolo ſabulo pabulum inquirunt, hincq́; paſcuntur.*

a Li.32.c.2.

Aſtus.

B

C

CAPIENDI RATIO.

MELANVROS ad nullum accedere cibum, in quo hamus eſt, ex Plinio diximus, ſicuti neq; ad naſſam, ex Aeliano: quo teſtante ſagena capiuntur. a Oppianus verò ſic capi ſcribit: Cùm mare tempeſtatibus agitatur, & hi piſces profunditate relicta circa petras oberrant, piſcator ſuper ſaxo prominente, vbi vel maximè furit mare, caſeum mari permixtum influctus diſpergit, donec Melanuri complures huius eſcæ cupidi congregentur. Auertit autem corpus in obliquum, ne vmbra ſui vnquam in aqua comparens, piſcibus terrorem incutiat. Iis collectis à parua arundine exilem, & ſimplicem lineam multis inſtructam exiguis hamis eadem refertis eſca, in æſtuantis maris vndas demittit: illi adproperant, & ſuum exitium glutiunt. Subinde autem ille, nunquam ferè quieſcente manu è vorticibus hamos extrahit, ſæpè etiam vacuos: neq; inter æſtus maris facilè dignoſcit, piſcis ne aliquis hæreat, an temerè ab vndis agitetur linea. Quod ſi quis hamo transfixus inhæreat, repente extrahitur, ne dolo cæteri animaduerſo perterreantur. Cùm itaq; Plinius ad hamum accedere Melanurum negat, intelligi debet, cùm mare eſt tranquillum. Tarentinus ad Melanuros capiendos eſcam præſcripſit hepar caprillum, additq; ſeſe & aliam inueniſſe, cuius ſit vſus tranquillo exiſtente mari, aut dum capere varios piſces eſt animus, eam autem vngulam eſſe aſininam, aut caprillam. Idem ad Thracuros, & Melanuros capiendos: Vrticas (inquit) madefaciens ſucco viridis coriandri, ex eiſq; cum ſimila paſtas conficiens, vtitor.

a Lib. 3. Halieut.

Eſca qua capiantur.

D

E

PROVERBIA. SYMBOLA.

VETVS prouerbium: *Sequitur Perca Melanurum*, explicauimus in Perca. Inter Pythagoræ verò ſymbola legitur: *Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων*. i. *Ne guſtato Melanuros*. Symbolū ſic Plutarch. explicat: Pythagoram eo monere voluiſſe auditores ſuos, ne cum improbis commercium *a In ſymbol. Pythag.* haberent: quare & Antiphanes Poëta ſuo ænigmate à Melanuro, & Mugile cauendum ſuaſit: & noſtri quoq; ſcriptores (inquit *a* Lilius Gregorius Gyraldus) malos, & improbos, nigros, & atros vocant, *Nigri qui dicantur.* vt illud Catulli: *Albus an ater*; & Horatius: *Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.* Quidam peſſimè ad Sepiam referunt, quin & Sepiam ipſam Melanuron vocatam autumant (Adagiorum authorem intelligit) quos inter Laërtij eſt interpres. Suidas certè, alijq; nonnulli Melanurum piſcis genus eſſe aiunt, à quo abſtinēdum voluiſſe Pythagoram, ſed ſecretiore, occultioreq;, eo quem ſuprà diximus, ſenſu. Hæc itaq; Gyraldus, ſed apud Suidam ſymboli huius explicatio non reperitur, & in Pythagoræ mentione ſimpliciter, ipſum ne quis vel Erythrinum, vel Melanurum, vel Mullum *b L. 25. Antiq. lect. c. 33.* ederet, acerrimè interdixiſſe refert. Citat idem ſymbolum quoque *b* Cælius Rhodiginus his verbis: F Monuit ſcienter Pythagoras, animal cauda nigra non attingendum: innuens eſſe declinandū vitium, cui ſuccedat mentis nigredo, & voluntatis conflictatio moleſta: ſiquidem vitij facilitatem vitæ mox miſerabilis conſequitur difficultas. At Tryphon grammaticus Græcus, vt citat author adagiorum inter ænigmatis exempla, hoc quoq; commemorans, interpretatur hoc modo: Ne mendacem ſermonem *Mendacij natura.* protuleris: mendacium enim in extremis nigreſcit, obſcuraturque.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

MATRON Parodus in deſcriptione cœnæ Atticæ apud *a* Athenæum non minus facetè, quàm *a Lib. 4.* eleganter Melanurum ceu plebeium, vilemq; olim piſcem, & à popinonibus haud magni æſtimatum his verſibus ſignificat:

Πέρκαι τ' αἰολόχρωτες καὶ δημόταται Μελάνουροι, Οἵ τε καὶ θνητοὶ ὄντες ἰχθύσιν ἀθανάτοισι, id eſt, *Ac Perca florida cute*, id eſt, *purpuraſcentibus lineis diſtincta, popularisq; Melanurus: Qui mortalis cùm ſit, id eſt vilis, paruiq; pretij immortales piſces comitatur, id eſt, maxima dignitatis, & numinis loco adorandos.* Et *b* Hippocrates curationem præſcribens hominis laborantis tertio genere tabis: *Quarto menſe* (in- G *b Lib. de intern. affect.* quit) *obſonia eius ſint caſeus, & carnes ouillæ &c. inter piſces autem abſtineat Mugile, Anguilla, & Melanuro.* Rurſus Xenocrates Melanurum ſtomacho gratum facit, probiq; ſucci, & qui facilè digeratur, abundeq; nutriat, atq; haud difficulter excernatur. Et Hicefius, referente *c* Athenæo, ſucci bonitate, & ſa- *c Lib. 7.* poris ſuauitate, dum Sargo inferiorem eſſe ait, modiceq; aſtringere, & nutrire, Melanurum non omninò aſpernandum eſſe innuit, cùm Sargus laudatæ carnis ſit, vt ſuo loco conſtabit. In qua ſententia etiam Diphilum inuenio apud eundem, qui Melanurum cum Aurata proportionem habere ſcribit. Huius diuerſitatis cauſa eſt locus, & victus ratio: ſi enim in petris degit, & alga veſcitur, laudatam: ſin *Carnis diuerſitatis cauſa.* cœno, & ſordidis maris excrementis, illaudatam carnem habere ratio ipſa dictat. Paruus cùm ſit piſcia non elixatur, ſed Auratæ modo in craticula aſſus, aut in ſartagine frixus comedi ſolet. Aſſus, teſte *Apparatus.* Kiranide, viſum acuit, ius verò colicos ſanat.

DE ALPHESTE, SIVE CINÆDO.
Cap. XIV.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. H
Etymum.

NVMENIVS apud Athenæum ἀλφηστὴν, Diocles ἀλφηστικὸν appellat, item Ariſt. apud eundem. In cuius verbis vitium ſubeſſe ſuſpicatus eſt aliquando Caſaubonus, donec non ſolùm Alpheſtam, ſed & Alpheſticum hunc piſcem fuiſſe nominatum ex Diocle didiciſſet, qui & ſaxatilibus accenſet: verùm ſquamoſuſnè ſit, an læui cute præditus, non addit. Cùm verò genuinum à Rondeletio, & Bellonio exhiberi arbitremur, qui ſquamoſus eſt, hunc ei in opere iſto noſtro locum dedimus. Ἀλφηστὴς Græcis inuen- *Etymum.* torem ſignificat, eſtque hominum epitheton apud Homerum, qui multa inueniunt, quæ ab alijs animalibus

A malibus inueniri nequeunt. Apparet autem hunc piſcem ita dictum, quòd ferè ſemper bini incedant, alter alterum à cauda, ſiue natibus inſequens, tanquam quærens, & inueniens. Quam inſecutionem cùm in malam partem interpretarentur alij, factum eſt, cur alio nomine Cinædum dicerent (quo vtitur Plinius) quaſi præpoſteræ libidinis ſtudioſum, ſiue ſodomitam: cuius etymologiæ meminit a Athenæus his verbis: *Eos fama eſt capi binos ſemper, & videri alteri alterum comitem eſſe ad caudam. Quod igitur ad nates alter comes alterius ſit, ex antiquis nonnulli Alpheſtas vocarunt incontinentes, & ad venerem propenſos.* Eodem modo Cinædus, teſte Euſtathio, dicitur παρὰ τὸ κινεῖν τὸ αἰσχυντὸν μόριον. hoc eſt, *à mouendo partem corporis verecundam*, vt eos labi conſtet, qui hanc vocem à principio ſcribunt per ypſilon, & Bellonius vim vocis haud quaquam aſſecutus eſt, hunc piſcem, quòd firmis inſtructus ſit dentibus, à dentibus caninis Cynædum appellatum eſſe exiſtimans, nam ſi à caninis dentibus veteres nomen indidiſſent, non Cynædum dixiſſent, ſed Cynodonta, ſicuti ipſis alius eſt à dentibus Synodon nuncupatus. Monendus interim lector eſt, ciuſdem nominis auiculam eſſe, quæ & Iynx nominatur, in veneficarũ ſuperſtitionibus olim infamis, qua de in noſtra Ornithologia abundè egimus. Monſpelienſes communi ſaxatilium nomine Rochau, quaſi ſaxicolam dicunt, peritiores verò piſcatores Canus, teſte Rondeletio, & Maſſilienſes Canudo, corrupto vocabulo quaſi Cinædum. B Bellonius tamen Maſſilienſibus appellari ait vn Sanut. Quomodo autem in noſtris vocetur litotibus, needum intellexi.

Cynædus et taſſ. cur.
a Lib. 7.
Bellſ. error.
Cinædus avis.
Rochau.

FORMA. DESCRIPTIO.

PRO Cinædo eundem piſcem cùm pingant Bellonius, & Rondeletius, ex vtroque etiam eum deſcribemus. Saxatilis eſt, inquiunt: Color vt reliquis ſaxatilibus euariat; & peculiaribus quibuſdam notis ab alijs diſtinguitur. Dorſo eſt purpureo, cæteris in partibus luteo, quales colores Alpheſtæ aſcripſit Athenæus, dum inquit: Ἀλφησταί. τὸ μὲν ὅλον κιρροειδεῖς, πορφυρίζοντες δὲ κατά τινα μέρη. id eſt: *Piſces quidam ſunt Alpheſtæ, omnino quidem cerei coloris, purpuraſcentes tamen quibuſdam in partibus*. Bellonius ait, vt plurimum totum lutei, aut cerei coloris eſſe, quibuſdam tamen ſui corporis partibus admixtum rutilum colorem habere, & Plinius Cinędos ſolos piſcium luteos eſſe teſtatur. Cæterùm cùm Ariſtoteles citante Athenæo κιρρὸν, Numenius ἐρυθρὸν, id eſt, rutilum, & rubrum vocet, Rondeletius κιρρὸν a Galeni authoritate Hippocrati idem quod ξανθὸν, id eſt, flauum eſſe C oſtendit, & Salpam ἐρυθρογράμμον vocari, quę tamen non rubris, ſed aureis lineis exornetur: eſſe autem hunc luteum colorem, qualis in optima, & minimè adulterata cera cernitur. Solam tamen Alpheſten, ſiue Cinædum lutei coloris eſſe contra Plinium negat: quoniam & cancros, cancellos, & leones alibi eiuſdem coloris inuenerit: quare Plinij locum ſic legendum eſſe credit: *Cinędi ſoli piſcium lutei*. Ego nihil moueo, nam præterquam quòd abſurdus videtur loquendi modus, Plinius piſcis nomine ſanguineos, non exangues alios, intelligere potuit, Piſcis enim propriè de branchiatis prædicatur ab Ariſtotele. Caſaubonus priori item loco ex eodem Athenæo allato pro κιρροειδεῖς, κηροειδεῖς, qua voce vtitur Dioſcorides, legi poſſe putat: tũ quòd ita ferè ſcriptũ ſit in Excerptis, nec aliter legit Euſtathius, tum quòd inep ſenſu ſequitur ex Ariſtotele: quare ſuſpicor non eundẽ omnibus piſcem Cinædum eſſe: namque quem ego Cinędum eſſe conijcio, totus ferè Pagri modo rubet. Rondeletij Alpheſti corpus ſtrictius, quã vel Auratæ, vel Pagro. Figura Mænis ſimilis, alioqui maiore, & ſpiſſiore corpore, pedali magnitudine, ore mediocri. Labra habet, & dentes ſerratos, caninis ſimiles: nulli

Cirrhus color qualis.
a Li. 5. de ſanit. tu.
Plinij locus cõſideratus.

Cinædus Rondeletij, & Bellonij.

D

nulli ex ſaxatilibus æquè firmi, ac Alpheſti, teſtante Bellonio. Squamas habet in gyrum crenatas E multa horrentes ſcabritie: A ceruice ad caudam ſpinas tenui membrana connexas, non diuiſas, vnde μετάκανθος ab Ariſtotele, vt citat Athenæus, dictus eſt. Bellonius eundem quidem, quem Rondeletius piſcem pinxit, ſed minus latum, craſſioribus labris inſigniter dentatis, corpore maculoſo, & punctis diſtincto, non expreſſis ſquamis, cùm ſquamoſum tamen eſſe profiteatur, quamobrem iconem ex Rondeletio libentiùs accepimus. Cum hoc eundem, aut ſimillimum piſcem Geſnerus iudicat, qui
Bruſola. Venetijs, ſi benè meminit, Bruſola nominatur, à colore fortaſſis, & à Luſitanis Salmoneta, quem ver-
Salmoneta. no tempore optimum eſſe aiunt. Ruffus eſt piſcis toto corpore: cauda lutea maculis fuſcis diſtincta, extremitate, vt ſaxatilium ferè æquali, non arcuata, maculæ nigra ad pinnarum (quæ luteæ ſunt) iux-

Cagniza vulgò Alpheſtis Authoris prior.

Alpheſtis Authoris alter.

A ta branchias initium habentur: alia in pinna podicis, alia in extremo dorſo propè caudam. Linea à branchijs ad caudam tendit ruffa, punctis intercepta nigris. Oculorum pupilla atra iride lutea ambitur, ea rurſus circulo albo. Ab hiſce Cinædis longè diuerſus eſt, quem nos hìc damus. Totus Pagri modo rubet, aureis & argenteis maculis, exiguis, rotundis reſperſus. Caudæ nerui primùm argentei, mox aurei ſunt. Ipſa in extremo cærulea eſt. Quæ in tergore ſunt, longæ, & ſtrictæ maculæ, atræ ſunt. Superciliæ oculorum aurea, vt in Aurata. Cinædum autem eſſe conijci poteſt ex vulgari apud Sebenicenſes Illyrij populos nomenclatura. Cagnizam enim dicunt, quaſi catullientem, aut libidine prurientem catellam, quam canes à tergo pertinaciſſimè inſequuntur, & auelli ab ea nequeunt. Altero loco pictus Cinædi nomine miſſus, toto tergore coloris amethyſtini, lateribus ferè cæruleis, ventre candicante, punctis cæruleis notato. Pinna tergoris, & quæ retro anum eſt viridеſcunt, illa etiam rotundas maculas habet omninò virides: cæteræ pinnæ, & cauda ex aureo rubeſcunt. Roſtrum habet oblongum, os paruum, & dentatum.

Cinedus alter.

Cagniza.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

B

DE Natura, & moribus huius piſcis, quod dicam, non habeo. Rondeletius carne, & ſubſtantia eadem eſſe dicit, qua cæteri ſunt ſaxatiles, nimirum tenera, molli, ac friabili, minimeq; glutinoſa. Ius ex eo ventrem leuire: coctum in ſartagine præferri aſſo in craticula, aut elixo: hunc enim molliorem fieri, illum quia tener eſt, & friabilis, in tenues partes facilè ſolui. Præparari autem ſic: Exemptis interaneis, ſale aſpergitur, & farina, quæ partes continet, & ſolui prohibet, deindè in feruens oleum inijciendus. Refrigeratus cum ſucco mali Aurantij editur. Ægrotis ſalubre alimentum. Facilè enim concoquitur, & temperatum ſanguinem gignit. Cinædiæ gemmæ, vt Plinius tradit, candidæ, & oblongæ, euentuq; mirandæ, ſi modò eſt fides, præſagire eas habitū maris nubiloſi colore, aut tranquillitate. Kiranides hunc lapidem alio nomine Opiſianum, & Draconiſium vocari tradit, eiuſq; vſum deſcribit ad philtra, & ceſtrum Veneris.

Caro eius qualis.

Apparatus.

DE CORACINO. Cap. XV.

C

SYNONYMA. ETYMVM.

THEODORVS cum κόρακα, id eſt Coruum à Coracino diuerſum eſſe, facilè aduerteret, nihilominus vel quòd intellexiſſet Coracinū vulgò Coruum, aut Coruulum nuncupari, vel quod Coracinum diminutiuam vocem à Corace crederet, apud Ariſtotelem κορακῖνον Coruulum, alicubi etiam Graculum tranſtulit, & in hoc poſteriori nomine inconſtans: a aliàs enim κολοιὸν Gracculū reddidit, idq; rectiùs, nam & Plinius, dum Gracculo ſimilem Draconem marinum dixit, Colian Gracculi nomine intellexit. Eodē errore interpretes Galeni Coracinū Gracculū tranſtulerūt, vt Bellonius quoq; obſeruauit. Rondeletius Gazæ verſionem examinans, rectè quidem ſuſpicatur Coruulum reddidiſſe, quòd τοῦ κόρακος hypocoriſticon eſſe crederet: ipſe interim, dum illius vocis hypocoriſticon non κορακῖνον, ſed κορακοειδὲς eſſe contendit, in conſimilem planè errorem impegit, nam hoc non τοῦ κόρακος, ſed τοῦ κορακίνου diminutiuum eſt: nam à Corace deducuntur κοράκιον, κορακίδιον, κορακίσκος. Saluianus item aliàs Græcæ linguæ non imperitus, quòd Coracino legiſſet à nigredine nomen inditum; κορακῖνον adiectiuū eſſe ratus, ideoq; Coruinum potiùs (quaſi atrum piſcem) quàm Coruulum Gazæ vertendum fuiſſe opinatur, ſed & ipſe imprudenter fallitur, nam κοράκινος adiectiuum, id eſt, coruinus, ater, proparoxytonum ſcribitur, κορακῖνος verò pro piſce ſemper penanflectitur, & ſemper penultimā producit. Piſcium enim nomina à colore impoſita mutant accentū, ſicut à γλαύκος γλαῦκος, à λεύκος λεῦκος. Adde quod licet Oppianus Coracinum à nigro colore dici tradat hoc verſu:

Καὶ κορακῖνοι ἐπώνυμοι αἴθοπι χροιῇ, hoc eſt, vt Lippius vertit: *Et nigro cui nomina dicta colore Coracinus*, non ſatis conſtat, certumnè ſit hoc etymum. Athenæus enim longè aliud, idq; ex peculiari piſcis natura depromptum prodidit his verbis: *Coracinus inditum nomen eſt, quòd aſſiduè τὰς κόρας κινοῦσι,* id eſt, *pupillas mouent, nec vnquam ceſſant*. Ad hæc non omnes Coracini nigri ſunt. Poſtremò Κάρκινος, id eſt Cancer, dictus eſt, quòd oculos totos habeat mobiles, quaſi κορακῖνος, vt in Cancro quoque monuimus. Video tamen pleroſque, ex quibus & Caſaubonus eſt, Oppiani potiùs, quam Athenæi etymum probare, fortè quòd apud c Vitruuium Coracinum colorem pro nigro accipi legerint: nam quod Saluianus cauillatur, vix credibile eſſe, vt quiſpiam obſeruare potuerit, Coracinum crebrò adeo

Gaza error.

Coruulus.

Gracculus.

a *Lib. 6. Hi. cap. 17.*

Rond. error.

Salu. error.

D

Etymū duplex.

b *Lib. 7.*

c *Lib. 8. c. 3.*

Coracinus color.

pupillas

pupillas mouere, vt inde nomen duxerit; leuiſſimum planè argumentum eſt, cùm id in recens capto E
piſce etiam à minus oculato præſtari poſſit. Quid ſi vtrumq; etymum approbemus, addita hac diſtin-
ctione, vt cùm Coracinorũ alij dulces, alij ſalſas aquas habitant, vt modò oſtendemus, Oppianus de
Saperdes. marinis, (ſaxatiles enim eos facit) de Amnicis Athenęus intellexerit, de quibus proximè erat locutus.
Platiſtacus. Athenæo, vt citat Rondeletius, Coracinus etiam Σαπέρδης, & πλατιςακὸς dictus fuit, & Nili item ac-
Pelte. colis πίλαν, Alexandriois ἡμίνηρος. Arbitraturq; Rondeletius idem in hoc piſce vſu venire, quod in
Hemineros. Aurata, vt pro ætatis ratione diuerſa nomina ſortiatur, maioreſq; Coracini πλατιςακὸς, mediæ ætatis
Myllus. μύλλοι, minimi γνωτίδια nominentur. At oſcitantiùs quàm decuit, Athenæi loca, percurrens exami-
Gnotidion. nauit. Σαπέρδης enim in primis quidem Coracino idē eſt, ſed illi tantùm, qui in dulcibus aquis viuit.
d *Lib.* 3. Sic enim *d* Athenæus: *Dorion in libro de piſcibus ex quorundam ſententia, Coracinum à multis Saperdam nominari, ac præſtantiſſimum eſſe ex omnibus piſcibus, quos ſalſos mittit palus Mæotis:* Nec obſtat, quod
e *Lib.* 7. Euthydemus libro de ſalſamentis ſimpliciter Coracinum referat apud *e* eũdem à multis Saperdam
vocari, idq; etiam tradat, & Heracleon Epheſius, & Philotimus in opere de obſoniorum præparatio-
ne: non enim dubito, quin & hi de amnico intellexerint, licet id non ſatis clarè oſtendat Athenæus,
qui tamen ex Parmenone Rhodio libro primo de diſciplina coquinaria Saperdam à Coracino, nimi-
rum marino diſtinguit, vtrumq; Platiſticum etiam nominari affirmante, & paulò etiam antè ex Ar- F
cheſtrato Saperdam Ponticum obſonium vocauerat: Ponticum autem, propter paludem Mæotidem,
vel item Perſius hoc verſu: *Et quid agam rogitas? en Saperdam adueho Ponto.* Quo loco expoſitores
quidam imperitè Saperdam interpretantur conchæ genus mali ſaporis, & nonnunquam pro ſter-
quilinio poni. Ad hæc quod & Apua ſalita, vt Hermolaus citat ex Photione, id eſt Etymologo, Sa-
perda vocetur. Poſtremò Ariſtoteli Saperdis (σαπέρδις rectius fortè legetur σαπέρδης) à Coracino
diuerſus eſt, & fluuiatilibus annumeratur, cum Coracino tamen conueniens, quòd vterq; cùm graui-
dus eſt, ſaporis gratia commendetur. Μύλλος item non ſolùm non eſt mediæ ætatis Coracinus, vt
Rondeletius credit, ſed etiam à Coracino diuerſus, quod ibidem Dorion clariſſimè oſtendit: poſt-
quàm enim de Saperda ſiue Mæotico Coracino locutus eſſet, & de optimis item Mugilibus, addit:
Quos autem Myllos vocant, à quibuſdam Gnotidia, ab alijs Platiſtacos nominari, (ſubaudi Dorion ſcri-
bit) *cùm ijdem ſint: eueniréq; hoc ipſum in appellationibus Chellariæ, quem & Oniſcum nuncupant, & Bacchum, & Chellaren piſcem ſcilicet vnum, ſed adeptum multa nomina. Huius ergo generis maiores Platiſtæ dicuntur, ætatis mediæ Mylli; parui autem, & corporis mole puſilli Gnotidia.* Platiſticus itaque
cùm dicatur, teſte Dorione, maior ætate Myllus, ſi quis Saperdam, & Coracinum iam prouectæ æta-
tis Parmenoni Rhodio Platiſticos appellari velit, ego illi non reclamauerim: quod tunc nimirum in G
latitudinem quàm debebant, excreuerint: quomodo Alexandrini Coracinos aquarum dulcium Pla-
taces nominarunt, nimirum ἀπὸ τοῦ περιέχοντος hoc eſt, vt Natalis de Comitibus vertit, à contingen-
te: niſi cum Dalechampio periphraſticè vertere placet, ob rotundam, & latam figuram qua ambiun-
Coracinis, tur. Πίλανς quoque, & Ἡμίνηροι priuatim ad Niloticum Coracinum pertinent. A Tarentino rei ru-
Coracent. ſticæ ſcriptore κορακῖνις vocatur piſcis quidam, quem cum Coracino, vt facilè eundem eſſe credo, ita
verò diſtinguo ab eo, qui Heſychio, & Varrino κορακῖνος appellatur, alijs verò κόραξ, id eſt Coruus.
f *Lib.* 8. Vtrumque enim Plinius in ſuo Catalogo tanquam diuerſum recenſet, & Diphilus apud *f* Athenæum
Miluum Cuculum, & Coruum eodem ſimul loco nominans, eorum ſimilitudinem quodammodo
oſtendit, Cuculo autem, & Miluo alatis plurimùm piſcibus Coracinus diſſimillimus. Nec obſtat,
quod Coracinus hodieq; Corax, id eſt Coruus in Græcia dicatur. Nam præterquam quòd vtrique
Coralcidia. nomen eſt à nigro colore, alicubi etiam, teſte Bellonio, Coralcidia nominatur.

GENVS. DIFFERENTIÆ. LOCVS.

H

Rond. error. RONDELETIVS Coracinum in eorũ piſciũ genere reponit, qui mare ſimul, & flumina fre-
quentant, idq; Athenæi, Plinij, & Strabonis (quorum mox verba adſcribam) authoritate
Duo diuerſa fretus: quos tamen minimè aſſecutus eſſe videtur. Eiuſdem ſententiæ fuit Bellon. Contra
Coracinorũ Franc. Maſſarius ex ijs authoribus elicit, duplex eſſe genus Coracinorũ, vnum mari, alterũ Nilo flu-
genera. minibuſq; peculiare; quo modo nimirum Percarũ alia marina, alia fluuiatilis eſt. Maſſarij verba non
aſcribo, quòd paulò fuſiùs, at dilucidiùs tractet Saluianus, in eadem cum nobis opinione. Plura eſſe
a *Lib.* 7. Coracinorũ genera, (inquit ille) *a* Athenæus teſtatur, inquiens: *Gignit autẽ Nilus, & complura alia pi-
ſcium genera, eaq; omnium ſuauiſſima, & maximè Coracinorum: multa enim, & horum genera ſunt.* Sed
b *L.* 32. *c.* 11 cùm quæ hæc Coracinorum genera ſint, nemo explicauerit, nitemur nos ea declarare. Cùm igitur
Coracini flu- authore *b* Plinio, *amni & mari communes ſint Coracini*, cumq; aliquod piſcium genus duobus modis
uiatiles tan- mari, & amni commune eſſe ſoleat: Coracini non quia aliquo anni tempore mare, alio verò flumina
tùm. incolant, ſed quia eorum nõnulli prorſus marini, alij verò prorſus fluuiatiles ſunt, mari & amni com-

munes

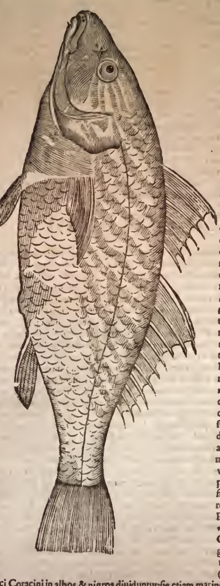
A nunes eſſe dicuntur. Fluuiatiles autem Coracinos ex mari ad flumina non adnatare, ſed ibidem exo-
riri, ac eorum peculiarem quandam eſſe ſpeciem, ex Niliacis Coracinis clarè intelligi poteſt: nam
cùm Strabonis, Martialis, Plinij, Diphili, ac aliorum authorum teſtimonio, in Nilo Coracini repe-
riantur, Ariſtobuli verò authoritate teſtetur c Strabo, nullum piſcem ex mari in Nilum aſcendere, c Lib. 17.
præter Mugilem, Aloſam, & Delphinum propter crocodilos: Niliacos Coracinos à marinis, ſpecie
diſiungi, fateri oportet: quod nō ſolùm Strabo innuere videtur, inquiens: *Piſces in Nilo permulti ſunt*
at diuerſi, qui propriam quandam, & ſuam formam habent. ſed maximè noti ſunt Oxyrinchus, & Lepidotus,
& Latus, & Alabes, & Coracinus: ſed d Plinius etiam ſcribens: *Coracini piſces Nilo quidem peculiares*
ſunt: quibus verbis in ſolo Nilo reperiri, haud intellexiſſe credendum eſt, cùm præter alios ſcripto- d Li. 32. c. 5.
res, qui Coracinos marinos eſſe teſtantur, ipſe quoq; mari, & amni, vt diximus, communes eos fece-
rit, ſed Niliacos Nilo peculiares eſſe, quippe qui à marinis diſtinguantur. Vnde hæc erit prima Co-
racinorū differentia, vt aliqui marini, aliqui verò fluuiatiles ſint: & cùm Diphilus ſcribat apud e Athe- e Lib. 8.
næū, *Coracinus autem Nili minor* (alij peior legunt) *niger albo*, Niliacos Coracinos in albos, & nigros *Coracinorū*
diuidit, quod non ſolùm in Niliacis, ſed in marinis etiam verum eſſe, quomodo Saluianus compro- *Niliacorum*
bet, mox patebit. Quibus omnibus adde, ſi fluuios ſubiret marinus Coracinus, vt Rondeletius cre- *differantia.*
B dit, quomodo ſaxatilis diceretur f Oppiano, & g Ariſtoteli, cùm ſaxatiles ſemper in eadem aqua, ac f Lib. 1.
loco ferè eodem verſentur? Fluuiatiles præterea reperiuntur, teſte Plinio, in lacu non procul Ocea- g Lib. 5. Hiſ.
no è monte inferioris Mauritaniæ originem trahente, ſtagnante, quem Nilidem vocant, ac Nili ortū *cap 9.*
credunt: & nos ex Dorione oſtendimus paulò antè in Mæotide palude quoq; degere. *Coracinus*
fluuiatilis
non ſolùm
in Nilo.

FORMA. DESCRIPTIO.

CORACINVM Speuſippus Melanuro ſimilem eſſe dixit: cæterùm ſitnè iſthæc ſimilitudo, vel *Vt Melanu-*
ad figuram, vel ad colorem referenda, ambigitur. Saluianus, aut ſuſpectam debere cen- *ro ſimilis di-*
ſeri eam ſimilitudinem, aut de ſolo colore intelligi exiſtimat, propterea quòd vt, & Ariſto- *ctus.*
phanes ob nigras alas Coracinum μελανοπτέρυγον, itaq; Melanurū ob nigras lineas, quæ latera eius
pingunt, μελανόγραμμον vocet: præterea ſicuti Coracinū ob varias ſuas lineas αἰόλον vocauit Nu-
menius, ſic & apud Athenæum Melanurus πολύγραμμος dicatur. Poſtremò, vt Oppianus Coracinū à
nigro colore denominauit, ſic à nigredine caudæ Melanurus nomen inuenerit. Poſſit tamen ſimilitu-
C do ad magnitudinem quoq; referri, nam & Coracinus ex minoribus piſcibus eſt, quod teſtatur a Ari-
ſtoteles, inquiens: *ſed præcipuè Graccaulus* (κορακῖνος) *inter minora*. Atq; hinc fortaſſis diminutiua voce a Li. 5. Hiſt. cap. 10.
à Pherecrate apud Athenæum κορακινίδιον appellatus fuerit. Quis itaq; genuinus veterū Coracinus
ſit, haud ſatis tutum eſſe reor affirmare, ſuntq; diuerſæ ſuper hoc piſce recentiorum ſententiæ. Bello- *De Coracino*
nius pro eo nobis exhibuit piſcem mari æquè, ac fluuijs familiarem, ex Glaucorum, vt vult genere *diuerſæ opi-*
Maſſilienſibus Pes Carpa, Comenſibus qui lacum Lemanum incolunt, peſce Scarpa nominatum, de *niones.*
quo (quia huc non pertinet) ſuo dicetur loco. Rondeletius duos pinxit, magnitudine, ac reliqua, vt *Scarpa pe-*
appareт, ſpecie diuerſos, vnicam interim deſcriptionem duntaxat ponit, & maioriſnè, an minoris, ex *ſce.*
verbis eius haud percipias. Ipſe enim ſimpliciter tanquā de vno loquitur, hoc modo: Coracinus pi-
ſcis eſt marinus, maris ſtagna etiam aliquando ſubiens, & Nilum fluuium, & Mæotidem lacum, ex *Ex Rondel.*
ſquamoſorum genere, Auratæ, vel Melanuro quodāmodo ſimilis, cubitali magnitudine, aliquando
multò maior, dorſo repando, colore ſubnigro, circa caput vario, maximè enim cùm è mari extrahi-
tur, caput ſubaureo eſt colore, ad purpureum exaturatum, vel ad nigrum accedente, ita vt aurum
ſubeſſe videatur, colore ex purpureo nigreſcente perfuſum. Squamis tegitur magnis, & latis: oculos
magnos habet: propè hos duo foramina ad odorandum, vel ad audiendum. Ore eſt mediocri, denti-
D bus paruis. In ſummo roſtro, & inferiore maxilla foramina quædam parua apparent. Ad branchias
pinnæ magnæ, & latæ in ventre maiores, nigræ, qua nota ab alijs ſquamoſis diſſidet. Podex magnus, &
rotundus: quem ſequitur pinna longa, & nigra, aculeis nigris, & robuſtis innixa. In dorſo alia longiſ-
ſima eſt, conſtans aculeis tenui membrana reuinctis, duas eſſe poſſis dicere. His maiores, pro corporis
magnitudine nullas equidem vidi. Cauda in pinnam vnicam latā deſinit. Ventriculum magnū habet,
cum appendicibus octo, vel nouem. Omnia inteſtina tenuia, hepar magnum, fel in hepate, ſplenem
oblongum, & rubrum. In poſteriore capitis parte lapillos albos, velut Lupus, quos ad morbos quoſ-
dam vulgus vſurpat. Hæc ille, cuius ob allatam rationem icones reliquimus. Totidem quoq; pinxit,
& delineauit Saluianus, quorum primus Romæ, vt teſtatur ſimpliciter, & abſolutè Coruo, & Coruet- *Ex Saluia.*
to, alter Coruo cognomēto de Fortiera nuncupatur. Prior roſtrum breue habet, & retuſum. Os (quod *Coruo.*
ad ventrem vergit) mediocre, & edentulum. Labrum vtrumq; quibuſdam conſpicuis foraminibus *Corvetto.*
inſignitum, ex quorum inferiori carnea quædam appendix breuis, ſed craſſa, & rotunda pendet: Ocu- *Coruo di for-*
los magnos, & rotundos, & ante eos auditui, & olfactui inſeruientes meatus admodum patulos: bran- *tiera.*

chias

Coracinus Saluiani.

chias vtrimque quaternas. In dorſo E
duæ ſunt pinnæ, & duæ ad branchias,
vtrinq; ſcilicet vna; & rurſus binæ aliæ
in vẽtre, vna etiam vtrinq; : & poſtre-
mò vna alia valido innixa aculeo, ab
ano imo ventri ſubnectitur. Cauda la-
ta eſt, & non lunata. In capite binos
lapides gerit. Vẽtriculus magnus eſt:
appẽdices eius octonæ: Inteſtina me-
diocria, multa pinguedine obducta,
ac pleriſq; gyris cõuoluta: Hepar pal-
lidũ, in duas diuiſum fibras, è quarum
dextra exigua fellis veſicula lõgiori,
& tenui meatu appenſa eſt. Squamis
tegitur latiuſculis. Ventre eſt argen-
teo. Dorſum, & latera depicta ſunt la- F
tioribus lineis, obliquis, & vndantibus
flauis quibuſdã, liuentibus verò alijs,
à dorſo per latera caput verſus, ita
alternis deductis, vt ſicuti quamlibet
flaueſcentium, ſtatim liuẽtium vna ſe-
quitur: ſic hæ, illarum vmbræ eſſe vi-
dentur. Extrema operculorum bran-
chiarum pars valdè nigricat; atq; pin-
næ quoque, & maximè, quæ ad bran-
chias quæq; in ventre ſunt, nigræ con-
ſpiciuntur. Vnde vti ob id iure apud
Athenæum Ariſtophanes μελανοπτέ-
ρυγον Coracinum, id eſt, nigras habẽ-
tem alas; ſic ob pinnarum, branchia-
rum operculi, atq; liuentium linearum G
nigredinem, meritò Oppianus (vt ci-
tauimus) nigrum eum cognominauit:
Nec etiam ab re apud eundem Athe-
næum Epicharmus dixit κηριόχρωτας
κορακίνους, i. cerei coloris Coracinos,
cùm flaueſcentibus illis lineis, verè
cereum colorem repræſentent: Po-
ſtremò cùm totus piſcis varijs adeò
depictus ſit coloribus, haud immeritò
apud eundem etiam Athenæum, Nu-
menius Coracinum αἰόλον, hoc eſt,
varium vocauit. Coracini dorſum re-
pandum eſt, quapropter totius piſcis
figura longitudinis ratione ſatis lata
redditur: vnde forſan apud Athenæũ H
Parmeno Rhodius Coracinum πλα-
τυσκὸν appellari teſtatur. De altero
Coracino, qui Coruo di Fortiera vul-
gò Romæ vocatur, nõ minus diligen-
ter idem Saluianus, quemadmodum
(inquit) à Diphilo apud Athenæum

Coracini alterius deſcriptio.

Niliaci Coracini in albos, & nigros diuiduntur: ſic etiam marinorũ nõnullos albos, alios verò nigros eſſe aſſeueramus; etſi id veterum nemo (quod ſciam) notauerit vnquam. Nam cùm hic, de quo nunc pertractamus, in Coracinorum genere ſtatui debeat (non ſolùm propterea quòd vt præcedens Romæ vulgò Coruo, & Coruetto, ita hic Coruo di Fortiera vocetur, ſed etiã quia corporis forma adeò, vt infrà monſtrabimus conueniãt, vt ambos eiuſdem generis eſſe, nemo non intelligat) ſic ille (quippè qui multò minus nigricet) albus: hic verò (vt qui nigrior appareat) niger iure cenſendus eſt.

Coracinus niger Saluiani.

Vt à priori differat. Etſi autem roſtro, ore, capite, oculis, pinnis, cauda, totius corporis figura, atq; interaneis omnibus, cum præcedenti conueniat, adeò, vt eiuſdem generis eſſe inficiari non poſſit, quibuſdam tamen notis ita diſcrepant, vt eiuſdem generis diuerſas eſſe differentias manifeſtiſſimè conſtet: Cùm enim ille cereus, atq; varius ſit, hic totus ferè nigricat: Aculeus, cui ani pinna hæret, maior atque validior multò in hoc, quàm in illo conſpicitur. Multò etiam minus hic excreſcit; pedalem enim magnitudinem nunquam ſuperaſſe vidimus. Saporis etiam ſuauitate, atque carnis teneritudine illo inferior eſt. Reliqua verò omnia vtriſq; ſunt communia. Hæc quoq; Coracini ſpecies videtur, colore ex albo nigricans. Geſnerus bis pingere videtur. Idem etiam Coruuli nomine ſibi in Italia pictum ſcribit, & à Cornelio Sittardo miſſum colore rubro, cuius effigies ſequenti pagina dabitur.

Coracinus Geſner.

MORES.

A

Coruulus Geſneri.

B

MORES. NATVRA. PARTVS.

PISCIVM complures, inquit a Ariſtoteles, *hyeme latent, ſed apertiſſimè Hippurus, & Coracinus: nam hi non capiuntur niſi ſtatis diebus, eiſdemq; ſemper.* Quamobrem apud Plinium vbi tranſcribit hunc locum, *præterquam æſtatis paucis diebus*, mendum irrepſiſſe videtur, *& ſtatis diebus* legendum. Ex quibus Rondeletius, piſcem quem depingit (depingit verò duos, nec intelligas, cuinam deſcriptio debeatur) verum veterum Coracinum eſſe probat, quod plerunq; in ſuo mari, nimirum iuxtà Monſpelium capiatur, quoniam ea eſt, inquit, noſtra piſcandi ratio per ſagenam, vt omnes piſces, qui in ijs ſunt locis, ad quos ſagena pertingit, quouis tempore capi poſſint. Eodem b Ariſtotele teſtante, gregalis eſt Coracinus: quod vel inde patet, quoniam ſemper, non vnicus, ſed multi ſimul capiantur, eſtq; haud vagabundus, vt Athenæus addit. De partu hæc inuenio apud Ariſtotelem. *Coracini nunquam meſſe Tritici pariunt:* Et rurſus: *Coracinus, & Muſtus pariunt autumno: ſed ille poſt Mullum fœtificat inter algas, utpotè qui locis ſaxoſis degat: fert vterum longo temporis ſpatio:* Et c alibi: *Coracinus præcipuè inter minora genera piſcium celeri incremento perficitur, Solet hic parere iuxtà littora, algoſis denſiſque locis.* Quem nouiſſimum locum Athenæus repetijt; ſed intereſt nonnihil. [illegible] (Athenæus addit [illegible], id eſt prope) [illegible] (Athenæus negationem non habet) [illegible] &c.

a Lib. 8. Hi. cap. 15.

b Lib. 9. Hi. cap. 2.

Partus.

c Lib. 8. Hi. cap. 10.

C

CAPIENDI RATIO.

AELIANVS Coracinos tradit, aliosq; piſces in Iſtro congelato, ſcrobe putei excauata, facilè capi: ſed hoc ad fluuiatiles Coracinos redocendum exiſtimo. Eſca apud Tarentinum ad capiendos Coracinos, magnitudine tantùm præſtantes; recipit lenticulæ torrefactæ ſcrupulos octo, cumini torrefacti drachmam vnam, vuæ immaturæ, betonicæ viridis, ana drachmas quatuor, coronopodis herbæ tantundem, anthyllidis amaricantis, hoc eſt, viridis, drachmam vnam, palmularū iam flacceſcentium drachmas quatuor, caſtorei drachmam vnam. Omnibus probè contuſis addens ſuccum anethi, trochiſcoſq; fingens, eis vtitor.

D

VSVS IN CIBIS.

CORACINVS Niloticus inter nobiliores piſces habetur, vt ſuo loco patebit: Contrà minus probatur marinus. Diphilus Niloticum marino comparans [illegible] (inquit) [illegible]. hoc eſt, vt vertit Natalis de Comitibus: *Coracinus è Nilo, peior niger candido, ac elixus aſſato. Hic ſiquidem ſtomacho ventriq; conducit.* Rondeletius verò pro [illegible] legit [illegible], cui ſubſcribit Geſnerus, qui præterea pro [illegible] ſequente reponit [illegible], vt legatur ſic: [illegible]: vt ſcilicet ſic latinè vertatur: *Coracinus è Nilo præſtantior eſt* (quàm marinus) *& niger quàm albus, & elixus quàm aſſus. Elixus enim tum ſtomacho, tum ventri conducit.* Niloticum marino anteferri dubium non eſt: elixo verò aſſum ſalubriorem eſſe, quoniam duriuſculæ carnis eſt (præſertim adultior paulò) & ventrem magis molliat (quod Diphilus [illegible] eſſe dixit, hoc eſt, bonam aluum facere, nemo etiam negauerit. [illegible] etiam non modò minus, & inferius magnitudine, ſed etiam bonitate, hoc eſt, deterius ſignificat, & in eodem ſenſu eadem voce vtitur idem Diphilus. Amphis igitur,

Athenæus locus correctus.

cùm apud eundem Athenæum ſcribit, *haud ſanæ mentis eſſe, qui præſente Glauco Coracinum edit*, de E
marino intellexerit potiùs, quàm de Nilotico; & Archeſtratus, dum ait: *Quantum Thunnus viliſsimis Coracinis præfertur, tantundem Conger cæteris piſcibus præſtat:* nam & Galenus Coracinum marinum Myllo inferiorem facit, quem iam ex Athenæo Nilotico Coracino poſtpoſuimus. Vterq; autem, teſte Ariſtotele, tum melior eſt, cùm vterum gerit. Seruabantur etiam saliti, quod de fluuiatilibus oſtendimus: de marinis non obſeruauimus. Rondeletius de ſuis loquens Coracinis: Monſpelienſes ait, cùm paruus eſt, præparare vt Auratam, vel in ſartagine frigere, vel in craticula aſſare; magnum verò, elixum in aqua, aceto, & vino albo apponi, & cum ſucco oxalidis, vel aceto edi. At ſi diutius ſit ſeruandus, aceto, & pauco pipere condiri, additis folijs lauri, vel myrti, vel iuglandis. Saluianus ſic conſeruat: Feruente oleo ad mediam cocturam mergit, extractos verò ſale, acetoq; conditos, in vaſculis, myrti folijs certo ordine ſubſtratis reponit, hacq; induſtria aduerſus omnem caloris contumeliam per hebdomadas aſſeruari aſſeuerat.

Quãdo melior. *Apparatus.*

VSVS IN MEDICINA.

F

Lapidum in capite vſus.

SCRIBIT Rondeletius lapides in capite Coracini repertos valere ad nephriticum dolorem, vel colicum à vulgò exiſtimari, ab alijs item ad morbum regium: ſeſe verò in nephriti id quidẽ verum eſſe, experimento didiciſſe, (comminuere ſiquidem renum lapides, vel pituitam, ex qua calculi gignuntur, & retinentur, exiccando, vel pondere ſuo pellendo, inſtar lapidis Iudaici, Indi, vel Lyncis.) qua verò ratione, & facultate morbum regium curare poſſit, ſeſe ignorare, experientiam autem falſum id eſſe docere. Sed duos cùm pingat piſces, vnumq; tantùm deſcribat, deſcriptionemq; neutri priuatim applicet, præſtiterit, è Saluiani Coracino lapillos petere. Docent item veteres Coracini vſus aliquos medicos, ſed ij ad fluuiatilem, quo de ſuo loco, pertinent.

ANTIPATHIA.

Pix Coracina.

SCITV non indignum eſt, inquit Cælius Rhodiginus, ab eruditis obſeruatum, vbi Palladius ſcripſit, Coracinã picem aduerſus arborum formicas pollere, reponẽdum Coracinum piſcem, G
& id ex agricolationum magiſtris in Græcorum ſcientia. At contrà Rõdeletius ſe experitũ voluiſſe tradit, num piſcis iſte antipathia quadam formicas ab arboribus arceat, quemadmodũ cancer boues ab arboribus, ſed rem aliter ſe habere experientia comperiſſe: quare Coracinam picem, vt à reſina (inquit) quæ nihil aliud eſt, quàm pix alba, differat, legendum eſſe iudicat, vt & Vitruuius Coracinum colorem dixit pro nigro. Cæterùm Rondeletio reſponderi poterit, piſcem ſuum, in quo periculum fecit, genuinum Coracinum non eſſe; quare rurſus res in alio piſce diſcutienda fuerit.

DE EXOCOETO, VEL ADONIDE.
Cap. XVI.

ORDINIS RATIO SYNONYMA.
Etymum.

H

Etymum.

EXOCOETVM, ſiue Adonidem, quibus nominibus potiſſimùm audit, ſaxatilẽ eſſe, Athenæi quidem teſtimonio conſtat, ſed ſquamoſuſnè qualem Rondeletius pinxit, an læui, & lubrica tantùm cute præditus, vt Bellonium apparet credidiſſe, qui talem nobis exhibuit, haud ſatis clarum eſt. Exocœti etymum tradidere Athenæus, Plinius atque Oppianus: ab eo nomen inueniſſe dicentes, quòd in ſiccum ſomni cauſa exeat. Sic enim Oppianus:

Ἄλλοι δ' ἐξωκοῖτον ἐπωνυμίαν, οὕνεκα κοίτας Ἐκτὸς ἁλὸς τίθεται, μοῦνος δ' ἐπιχέρσον ἀμείβων id eſt,
Multi Exocœtum dicunt, quòd proſilit vndis, In littus, ſicco ponens tellure cubile.

Adonis cur dictus. *...nalus.*

Quia itaque mare, & terram amicam habeat, ſimiliter Adonim, vt Aelianus arbitratur, dixerunt, ad Adonidis, qui Cinitæ regis filius fuit, fabulam alludẽtes, quem duabus in amore deabus fuiſſe fabulantur, alteri marinæ, alteri terreſtri. Κίρρις (fortè Κήρυξ) inter alia apud Varrinum eſt apud Cyrios

Ἄδωνις,

A A ϐωνις, & apud Lacones ἀδωνες, quod poſtremum nomen hodieq; in Arcadia retinet, vti ab Arcadiæ incolis didicit Maſſarius. Cirris verò à colore κιῤῥῷ, qui ſubflauus eſt, qualis Adonidi tribuitur, dici potuit, & ipſe Varrinus in exordio Cirrhidis ſignificationum, Cirrhidem dixerat piſcem eſſe, ἀπὸ τοῦ κίῤῥος εἶναι τὴν χροιὰν, id eſt quòd colore ſit cirrho. Oppianus verò Adonim, ſiue Exocœtum à Cirrhide diſtinguit. Κηρὶς apud Diphilum Siphnium, & Alex. Trallianum piſcis nomen, à cereo, vt apparet, colore, à quo & pruna quædam cæreola dicimus: qui color Adonidi quidem conuenit: non videntur tamen eundem piſcem intelligere: Diphilus enim molli carne Ceridem eſſe ſcribit, Trallianus verò in colico affectu aſſumi iubet piſces duriore carne præditos, vt eſt (inquit) Ceris, Orphus, Glaucus. Cerrhis (κεῤῥὶς) item Suidæ nomen piſcis eſt, vt & κίῤῥα Heſychio, & Varrino. Κιῤῥύλος Varrino piſcis, & auis: Κίρρις eidem, & Suidæ piſcis, fluuius, & proprium. Quæ nomina tam vario modo ſcripta, tutò pro Adonide vſurpanda non putamus.

Ceris. *Pruna cæreola.* *Cerrhis.* *Cirrhulus.*

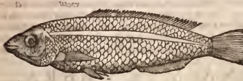
DESCRIPTIO. LOCVS. NATVRA.

Hiſtoria denique tota.

B ATHENÆVS a ex Clearcho multa de Exocœti natura prodidit in hæc verba: *Clearchũ peripateticũ libro quem inſcripſit de aquatilibus, non me latet, hæc de Exocœto piſce tradidiſſe, huic piſci, quem & Adonin quidam appellant nomen inditũ fuiſſe, quòd ſæpiuſcule extra maris aquã dormitans quieſcat. Eum verò piſcem colore ſubruffum eſſe: ab eius branchijs vtraq; parte corporis lineam albam vnam continuo tractu ad caudam vſq; duci, corpore minimè lato, ſed tereti, litoralis, & puſilli Ceſtrei magnitudine, cui digitorum octo longitudo maxima eſt, piſciculo quem Hircum nominant, vt paucis complectar, omnino ſimillimum, præter nigram ſub aluo maculam quam hirci barbam vocant. Saxatilis quidẽ Exocœtus in ſaxoſis locis degit, & tranquillo mari cum fluctu exiliens, in paruulis cautibus iacet, ac in ſicco dinquietus ad ſolem obuertit ſe: deinde quod ſatis eſt, vt putat, quieuiſſe, in mare ſe deuoluit, quoad exceptum fluctus reciprocus in altum rurſus deferat. Cum autem in ſicco vigilat, ab auibus, quas Pareudiſtas* (quæ placido mari circa litora paſcuntur) *quales ſunt Cerulus, Trochilus, ac Elorius ſimilis Creci, ſibi cauet. Eas namq; à ventis mare cùm ſilet, in litore cibum quæritantes, & ſæpius inuaderè ſolitas ſtatim, ac proſpexerit, palpitans ſubſultim aufugit, quoad in mare ſe demergat.* Hæc itaq; Athenæus, quæ omnia in hunc piſcem; quem propterea ex eo (Bellonij Exocœto in alium locum reiecto) depingimus, & deſcribimus competere Rondeletios teſtatur. Piſcis eſt, (inquit) ſemipedali magnitudine, forma tereti, ὑπόκιῤῥος ſecundum Athenæum, ξανθὸς ſecundum Oppianum, id eſt, colore aureo: partibus quibuſdam viteſcente, alijs magis rubeſcente. A branchijs ad caudam, lineam candidã continuam habet. Corpore ſimilis eſt Mænis iam fœtis, aut Gobionibus. Paruas habet branchias. Huius piſcis nullum vulgare nomen apud ſuos comperit, ſed communi aliorum ſaxatilium nomine appellari. Et licet ceu rarus celebretur à Plinio, dum b inquit: *Miratur Arcadia Exocœtum ſuum,* repetiri tamen nonnunquam in

a Lib.8.c.1. *Etymum.* *Deſcriptio.* *Hircus piſcis* *Pareudiſtæ aues.* C *Exocœti Rõdelet. deſcriptio.*

Adones, ſiue Exocœtus Rondel.

b Li.9.c.19

D litore Monſpeliano: ibique in ſaxis vertentem aliquando conſpexiſſe. Et ſunt certè piſces à peculiaribus locis celebres, qui tamen in alijs etiam reperiuntur. Sed obſeruandum eſt à Clearcho Exocœtum τράγῳ, id eſt Hirco aſſimilari, quem Rondeletius eum facit, qui Venetijs vulgò vocatur vn Gò, id eſt Gobius, Niger is eſt, & ſquammoſus, quamuis lubricus. Ariſtoteles tamen τράγον vocat Mænam marem, quo tempore dat operam ſoboli: quare quæri poteſt, inquit Caſaubonus, an eundem piſcem Clearchus intellexerit; quod ille facilè ſibi perſuadet, propterea quòd ἰχθύδιον, id eſt piſciculum, Hircum iſtum Clearchus appellet, & Mæna Gobione minor ſit. Adde (inquit) quod Clearchus Ariſtotelis fuit diſcipulus inter primos, & γνησιώτατος, à quo didicerat & res, & proprias rerũ appellationes. Idem Rondel. ſcribit Exocœtũ Pauſaniæ Ποικίλον vocari, ſed in eo decipitur, vt modò ex adducendis Pauſaniæ verbis manifeſtè conſtabit. Plinius Exocœtum ſcribit, circa Clitorium vocalẽ tradi, & ſine branchijs. Quod fieri non poteſt, inquit Rond. ſed qui brãchias bis tues, imperfectas; nec validè manifeſtas habent, ijs carere exiſtimantur, veluti Hippocampo propter paruitatẽ, & ſitũ deeſſe videntur: quam Rond. ſententiam quidem etiam approbo; exempli verò de Hippocampo improbo: hic

Pœcilus.

namq; exanguia cùm ſit, branchiatus eſſe nequit; deinde cùm Pauſaniæ authoritate fabuloſum eſſe E
oſtendit, vocalem haberi Exocœtum, quia Pauſanias, vt ipſe citat, ſcribat ſe captos quidem Exocœtos
vidiſſe, vocem verò nullam audiuiſſe, cùm tamen illic vbi capiuntur, ad ſolis vſq; occaſum commoratus
eſſet, quod eo maximè tempore vocales eos piſces dicerent: Pauſaniæ aſcribit, quod apud eum
In Arcadicis neutiquam inuenitur. Ipſe enim nulla Exocœti, aut Adonis facta mentione, ſic de vocalibus creditis
Vocales piſces qui. piſcibus loquitur: *Exonerat ſeſe Clitor in Aroanium, in quo piſces ſunt tùm alij, tùm qui à verietate Pæcilæ appellantur: hos vocem emittere tradunt, turdi volucris ſimilem. Captos quidem vidi: ſonum autem nullius audiui, quanquam in ripa ad ſolis occaſum permanſerim, quo potiſſimùm tempore vocem edere dicebantur.* Vt non ſit dubitandum, quin Pœcilia piſcis, ſiue (vt ille citat) ποικίλος, (Pauſanias habet ποικιλία) ſit ab Adone, ſiue Exocœto diuerſus, præſertim cùm fluuiatilem eum faciat Pauſanias, &
c Li.9.c.19. Exocœtus ſit marinus. Neque a ſententia mouere nos debet *c* Plinius, *Exocœtum ſine branchijs, & citra Clitorium vocalem eſſe ſcribens:* Apparet enim imperitè vel ſaltem oſcitanter (vt aliàs non rarò) ex Græcis tranſtuliſſe. Nam Athenæus ex Clearcho cùm Exocœti hiſtoriam recitaſſet, mox tanquam de diuerſis piſcibus circa Clitorem vocalibus, & ſine branchijs meminit, quorum nomen nullum exprimit, quæ fortè in eodem quo Athenæus, ſcriptore, Plinius cùm ſic coniuncta legeret, ad
Cur in ſicco viuat. eundem piſcem pertinere exiſtimauit. In qua ſententia etiam eſt Caſaubonus. Cur modò Exocœ- F
tus in ſicco diutius viuat, in cauſa eſt (inquit idem Rondeletius) quòd magna aëris copia, à qua ſuffocari
d Lib.4.c.9. poſſit, affatim non trahatur ad branchiarum ſtructuram; hoc eſt, *d* vt aliàs exponit, ob rimæ branchiarum anguſtiam (paruas autem branchias ſuo Exocœto tribuit,) idq; in primis Anguillæ exemplo comprobat, cui parua branchiarum rima eſt: diutiſſimèq; extra aquam viuit, & in riuulis
Hirundo cur extra aquã viuat. exiccatis, & in arena menſes aliquot, atq; etiam ſub terra, vnde & viua nonnunquam eruitur. Ita & Hirundinem extra aquam volare poſſe, quòd branchiarum opercula arctiùs conuexa habeat, ideoq; parum aëris attrahat, attractuſq; aliquantulum retineatur, & coaleſcat.

VSVS IN SACRIS.

a Lib. 7. APVD *a* Athenæũ legimus Apollini κίθαρον, Mercurio βόακα, Dionyſio, ſiue Baccho κιττὸν ſacrum habitum fuiſſe. Repetit hunc locum Maſſarius, ſed paulo aliter legit: Cittulum (inquit) Libero patri ſacrum fecerunt Græci. Geſnerus vocem corruptam putat, & aliàs Cantharum inter piſces Baccho potiùs conſacrandum ait, quia vt conijcio, cantharus item poculi genus G
ſit, Baccho ſacrum. Caſaubonus vulgi ſcripturam non ſolùm in antiquis Athenæi codicibus, & in Epitome, verùm etiam apud Euſtathium legi teſtatur, mendo tamen carere non dubitat, legitq; κισσόν: quo nomine piſcem veteres agnouiſſe Heſychianæ Gloſſæ arguunt. κίσσα (inquit) ἰχθύς ποιός. Veteres Grammatici; *διὰ τοῦτο τῷ Διονύσῳ ὁ κισσὸς ἀνάκειται, ὅτι τὸν οἶνον ...* id eſt *Bacco ſacra habetur hedera, ſiue κισσὸς, quia vinum cuius ipſe largitor, eſt κισσώνων auideque expetitur.* Quæ lectio, vt mihi maximoperè arridet, quia ſermo ibi eſt de animalibus; quæ occaſione nominis alicui deûm ſacra habita, ita contrà Bellonij coniectura à mente Athenæi omninò aliena videtur, qui legiſſe *σκίουρον* videtur, nam Catulum vertit: item & Dalechampij, qui legit ἐξώκοιτον, cùm nemo veterum aut Catulum, aut Exocœtum, ſiue Adonidem Baccho ſacrum fecerit, & lectio longius nimis petita ſit.

DE SCIÆNA, SIVE VMBRA.
Cap. XVII.

ORDO. SYNONYMA. H
Etymum.

CORACINO haud malè hic pingẽdus, & deſcribẽdus piſcis annectetur ob ſimilitudinẽ, quæ tanta eſt, vt ichthyopolæ cùm Romæ, tum alibi, Coracinũ pro ipſo, ipſumq; pro Coracino vendant. Græci Σκίαιναν dicunt. Plinius hoc nomen retinuit, alij Romani Vmbram vocant, Græcum nomen Latinè exprimentes. Ex recentioribus verò
Vmbra. Lumbrina. Etymum. Platina Lumbrinam, niſi mendoſus ſit codex, appellat, Saluianus, & Ioann. Raſarius Xenocratis interpres Vmbrinam. A colore nomen accepit, vt Varro author eſt, colore autem nigreſcente, quem vmbroſum appellat Iſidorus, Ouidius liuentem, *Tum corporis vmbra liuentis.*

A *nemis*. Rondeletius verò ſic potiùs dictum arbitratur à lineis quibuſdam obliquis, à dorſo deſcendentibus aureis, & obſcuris, quæ aliarum (inquit) apparent vmbræ: vna enim manifeſta eſt, ſequens obſcura, & ſic deinceps à capite ad caudam vſq; ſignificantiùs forte Bellonius, quòd quippiam habeat inter Coruum, & Lupum adumbratum; vel quòd dum mouetur, adumbrantem quendam oculis colorem, iridis in morem rutilet. Aliud deniq; etymum excogitauit Saluianus, Vmbram ſic dictam eſſe ſcribens, quia celeri ſuo natatu oculos effugiens vmbra potiùs, quam verus piſcis intuentibus appareat, vt Auſonius (inquit) innuere videtur, inquiens:

Effugiens oculos celeri leuis Vmbra natatu.

Sed Auſonius Vmbræ fluuiatilis tantùm meminit, toto genere diuerſæ. Quid ſi ad piſcis nobilitatem, ac præſtantiam referatur etymum. Σκιαὶ, id eſt vmbræ prouerbiali loco olim dicebantur ij, qui venirent ad conuiuium non ipſi quidem vocati, ſed comites eorum, qui vocati fuerant, ſic illos ſequẽtes velut vmbra corpus vltrò ſequitur, vt videlicet de hoc delicato piſce ederent, ſuper qua re luculenta narrabitur hiſtoria. Bellonius Græcis item Σκινίδα appellari teſtatur, Galenũ puto intelligens, apud *Sciuis.* quem σκινίδες per ſyncopem leguntur pro σκιαινίδες. Σκιαινὶς autem fit à σκίαινα, vt à τρίγλη τριγλὶς, *a Lib. 3. de* à πέρκη περκὶς, ὕαινα ὑαινὶς. Vnde vbi Epicharmus Schiathidem vocat, cuius hæc verba citantur ab *Aliment.*

B Athenæo: Αἰολίας (aliàs αἰόλιας) πλῶτάς τε, κυνογλώσσαι τε: ἐν δ' ἀλλᾶς (aliàs ἐνδὼ δὲ καὶ) σκιαθίδες, *Sciathis.* Geſnerus legere mauult σκιαινίδες: monetq; inſuper, ne Sciænam cum Syena ob nominis vicinitatem lector confundas, cùm legatur apertè apud Oppianum diſtinctio. Sunt verò qui Sciænam, & *Syena.* Sciuida diuerſorum piſcium nomina eſſe velint: illamq; veram eſſe Vmbram, hanc verò Vmbræ ſimilem: ſed ſcrupulum (inquit Rondeletius) adimit Galenus, qui nimirum præcitato loco ſic habet: οὐ μὴν ὁμοίως μαλακὴν ἔχουσι σάρκα τούτοις, καὶ τοῖς πετραίοις ἰχθύσιν οἱ κωβιοί, καθάπερ οὐδ' οἱ σκινίδες ἢ σκιαίναι, διττῶς γὰρ ὀνομάζονται. hoc eſt: *Non ſimiliter mollem carnẽ habent Gobiones ac iſti (Aſelli) & ſaxatiles piſces, ſicut nec Vmbra, quæ Sciuides, & Sciæna duplici nomine appellantur.* Appellatur item *Scias.* Σκίας vt Xenocrati, cui & Σκιαδεὺς, & σκιαδῆνα dixit hoc verſu Numenius: *Sciades.*

Ἠὲ φάγρον λοφίην, ἐνὶ δ' ἀγρόμενον σκιαδῆνα.

Inuenitur & in Varrini lexico Σκιαδεύς. Græci noſtri tẽporis nunc Σκῖον dicunt, teſte Gillio, quod itẽ *Sciadeus.* Rondeletius affirmat, addens alicubi, & Μυλοκόπος, alicubi etiam Ouem marinam nuncupari. Ita- *Ouis marina* lis Ombrina vocatur, licet Rondel. Italis, & Maſſilienſibus, & toto deniq; illo tractu, qui eſt à Maſſilia Neapolim vſq; Vmbrino dici velit. Venetis, vt Geſnerus ſeſe ait intellexiſſe, Nembrella, fortè Ombrella, quo nomine vulgò intelligimus vmbraculum, quò ſolis feruorem arcemus, & vmbram inducimus.

C Bellonius author eſt minorem quandam ſpeciem, quę argentei coloris ſit, Vmbrinottam vocari. Alibi verò etiam ſcribit Glaucum prouectiorem adeo Vmbram marinam referre, (præſertim cirro quem ſub labro inferiore erectum habet, ipſe autem in ſuo piſce eum non exprimit) vt à plериſq; al- *Glauci ſimi-* ter pro altero ſumatur: ideoq; Maſſilienſes, & Romanos Glaucum Vmbrinam nominare: alibi deniq; *litudo cum* tradit Chromin ſimilem piſcem cum Vmbrina confundi; cum ipſemet Chromin, & Vmbram videa- *Vmbra.* tur confundere. Idem mediterranei maris accolis ceu Damam vocari ait vn Daing: Pariſinis non *Dama.* alio quam macri nomine cognitum, du Maigre, à carnis (quæ in tranſuerſas talcolas, vt Sturionis, & *Macer.* Salmonis, diſſecta venundari ſolet) candore, atq; albedine, quam vulgus (inquit) maciem appellat; nullo enim ea eſt ſanguine colorata. Baionæ, referente Rondoletio, Borrugat dicitur, quaſi verrucata *Borrugat.* à verruca, quam ei in mento eſſe dicemus, in Gallia verò Narbonenſi Daine; nõnullis Peis rei, quaſi *Daine.* piſcis regius; peritiores autem Dainam à piſce regio, & Coracino ſic diſtinguunt, vt Piſcis regius is *Regius pi-* ſit, qui Latus Rondel. dicitur, Daina verò σκίαινα, Coracinus deniq; Corb. Minus corruptè pro Dai- *ſcis.* ne quidam pronunciant Caine omiſſo σ: id quod Galli plerunque faciunt in nominibus, quorum initium eſt ſ. qua litera ſublata, & κ in d mutando, Daine fecerunt.

D

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

VMBRAM in marinã, & fluuiatilem diuidunt. De marina hic tantùm. Huius color qualis ſit *Color.* nomen ipſum indicat, Is vt ex Iſidoro diximus, fumoſus eſt, Ouidio liuens. Squamoſum *Squamarum* piſcem eſſe ex Plinio diſcimus, qui eius ſquamis vtitur ad pannos diſcutiẽdos. Alias notas *vſus.* Vmbræ attribui apud veteres non reperio. Nam quod ſcribit Ariſtoteles, Vmbram *in capite lapides gerere, ideòq; frigus ipſi infeſtum eſſe*, nihil certi conſtituit, cùm id alijs multis quoq; ſit cõmune. Non dubito tamen, quin Saluianus genuinæ Vmbræ iconem dederit: cæterùm eademnè ſit cum Bellonia- na, & Rondeletiana, ſicuti affirmare non audeo, ita inficiari nolo: Video enim in deſcriptionibus, ico- *Picturarum* nibuſq; conuenire multa, multa item diſcrepare. Rondeletius ſuam Vmbram dentibus carere tradit: *Vmbræ di-* Bellonius eoſdem ei attribuit, & in icone ſatis magnos exprimit. Dentatam ſuam quoq; facit Saluia- *uerſitas.* nus; ſed in icone dentes non appingit. Verrucam ſub mento Rondeletius, & Saluianus euidenter ex-

primunt;

primunt; Bollonius eam omiſit, & in deſcriptione non meminit: meminit tamen aliàs, Glaucum puſillum cirro, quem ſub inferiore etiam labro erectum habet, Vmbræ aſſimilari dicens. Rurſus Rondeletij Vmbra lineam oſtendit a brãchijs ad caudam, vſq; rectà ductam, qua Saluiani, & Bellonij deſtituta eſt. Poſtremò Rondeletius ſuo piſci obliquas alias lineas aurei coloris tribuit, quarum neq; Bellonius, neq; Saluianus meminere. Geſnerus in corollario ſuo Chromin Bellon. & eiuſdem Glaucum, præſertim cùm puſillus eſt, eundem eſſe arbitratur: in qua tamen ſententia non perſeuerat: nam mox eodem loco ſubiungit. Glaucus Bellonij Vmbræ cognatus eſt, vel ſpecies Vmbræ, à Rondeletio non deſcripta quod ſciam, quanquam à Venetis Corbetam, quaſi Coruulum vocari ſcribat. Vmbra Rondeletij, & Bellonij vnus eſt piſcis, & iiſdem nominibus ab vtriſq; nominatur, ſed non ſimiliter deſcribitur. Rondeletio enim dentibus caret, Bellonio dentes habet in oris ambitu raros, firmos, acutos. Et rurſus in capite de Glauco Bellonij: Hic piſcis (inquit) quamuis Vmbræ cognatus ſit, à Rondeletio tamen deſcribi non puto, nec Vmbræ, nec Coracini, nec Lari nomine, quos piſces tres cognatos, & ſimillimos facit. Ne itaq; tam ſimillimi piſces, potiſſimùm Vmbra, & Coracinus, (qui tam ſimiles ſunt Rondeletio, vt magnitudine potiùs, quàm alijs notis diſcernantur, & piſcatores aliqui ætate tantùm differre exiſtiment) inuicem confundantur, quod plerunque in nominibus fieri dictum eſt, nos hic Vmbram ex omnibus deſcribemus; mox Glaucum Bellonij, licet pelagius potius, quàm ſaxatilis piſcis ſit, ſubnexuri, Chromin verò cum conſimilibus alijs inter pelagios, Latum inter eos reijcientes, qui fluuiatiles æquè, & marini ſunt. Rondeletius itaq; ſuam Vmbram ſic deſcribit: Vmbra in multis Coracino ſimilis eſt, verùm ab eo differt magnitudine. Coracinus enim ad cubitalem, aut paulò maiorem magnitudinem peruenit, Vmbra in multò maiorem molem accreſcit, præſertim in mari Oceano: habet & verrucam in mento, qua nota à Coracino, & Lato facilè diſtinguitur. Cæterùm foramina duo ante oculos habet Coracini modo, in ſũmo roſtro, & inferiori maxilla foramina aliquot parua, ſed manifeſta, quæ partes has aſperas reddũt. Dentibus caret. Pinnas quoq; ſimiles habet, ſed minus nigras, & breuiores, maximè quæ in ventre ſunt, & dorſo, caudam ſimilem. Vmbræ alius eſt color quàm Coracino ob lineas obliquas, quaſdam aureas manifeſtas, alias aliarum, veluti vmbras, vt dictum eſt. Corpore quoq; eſt minus lato, ſed longiore, dorſum minus repandum. Oculi in vtroq; ſimiles. In Vmbra ſquamæ capitis multæ, & paruæ. Operculi branchiarum extrema nigreſcunt. Partibus internis Coracino ſimilis, ventriculum ſimilem habet, totidem appendices, ſplenem, hepar, fel, ſimilia. Inſunt & in capite lapides. Hæc Rondeletius. Bellonius ſuam Vmbram deſcribit ſic: Cetaceus piſcis eſt, ſexaginta plerunq; librarum ponderis, quatuor plus minus cubitos longus, ſquamoſus, pro quo Glaucum Romani ichthyopolæ plerunq; ſupponere ſolent. Sed hoc à Glauco differt, quòd hic dentes habet in oris ambitu, raros, firmos, acutos, prominentes, teretes, caninis longiores, graciliores: quorum ſuperiores, inferioribus maiores, ſic maxillæ inhærent, vt ipſius pars eſſe videantur. Glaucus autem labra tantùm habet aſpera: præterea Vmbra in ea pinna, quæ ano proxima eſt, aculeo caret, caudamq; veluti in angulos deſinentem gerit, vt Scari, & Iulides, non autem bifurcam, vt Lupi, nec circinatã vt Rhombi. Cæterùm huius piſcis ſquamæ veluti obliquæ apparent, in Oceano nigriores, & veluti opacæ: in Mediterraneo argentei, aurei, atq; interdum ab his varij coloris, iridem dum piſcis circumagitur, imitantes. Duabus in tergore pinnis præditus eſt, quarum anterior octonis præmunitur ſpiculis, poſterior nullis: ad branchias, verò vtrimq; vnam, & duas ſub ventre, vt in Lupo. Calculos hic piſcis in capite gerit prægrandes, quos aurifices noſtri argento incluſos vulgò diuendere ſolent &c. Vmbra Saluiani roſtrum habet incuruum, & retuſum potiùs, quàm extenſum, & acuminatum. Os mediocre, & denticulatum. Caput ſatis magnum: In dorſo duas gerit pinnas, priorem octonis aculeis, alteram nullis, munitam: Ad branchias etiam (quas vtrimq; quaternas habet) vna vtrimq; enaſcitur pinna, duæq; aliæ in ventre conſpiciuntur, & poſtremò imò quoq; ventri ab ano, vna alia hæret. Cauda lata eſt, & non falcata. Squamis latioribus, & obliquis tegitur. Totius piſcis figura paulò longior eſt, quam lata ſit, aut craſſa. Ventriculum magnum habet, & carnoſum: H
Inteſtina mediocria, & pinguia, iecur pallidum, ex quo fellis veſica pendet: Lienem ſubatrũ: Et a vt Ariſtoteles, atq; b Plinius teſtantur, lapides in capite gerit. Dum parua eſt, argentea ferè tota apparet: maior facta, ventre argenteo, dorſo verò, & lateribus ſubliuentibus, ac veluti opacis conſpicitur. Ad multam molem excreſcit: ſexaginta enim libras crebrò excedit. Cùm hac Saluiani Vmbra, noſtra quo ad corporis habitum ſatis conuenit, ſed ferè vnicolor eſt, tota videlicet ferruginea, in dorſo ſupremo capite, pinnis, & cauda obſcurior color is eſt, dilutior in ventre, & lateribus, & in branchiarum oſſibus, vbi ad ametheſtinum inclinat. Oculi magni ſunt, & ferè cærulei, ſicut & pinnarum, quæ ſunt ad branchias, extremitates. Squamæ mediocres. Os magnum, palatum album. Pinna in dorſo vna tantùm, Verruca item ſub mento nulla, nulli dentes. Suſpicor autem haſce partes haud ſatis à pictore examinatas fuiſſe.

Chromis, & Glaucus Bellonij examinati.

Vmbra deſcriptio ex Rondel.

Ex Bellon.

Vt à Glauco differant.

Squamarum varietas.

Ex Saluian.

a Li.8. Hiſt. cap.19.

b Li.9.c.16

LOCVS.

LOCVS. E

a Li.8.c.16. MARINVM piſcem eſſe Vmbrã profitentur omnes; ſed in quibus maris locis degat, diuerſimodè tradunt. a Columella de piſcinis loquens, arenoſos gurgites colere ſcribit his verbis: *Arenoſi gurgites, planos quidem non peſsimè; ſed pelagios melius paſcunt, vt Auratas, Dentices, Vmbras*. Ouidius pelagiamnè an ſaxatilem faciat, dubitari poteſt. Oppianus petræam, id eſt ſaxatilem cognominat, & ſaxa herboſa incolere aſſerit. Et Bellonius à Galeno inter ſaxatiles haberi ait: hic tamen minus mollem, quàm ſaxatilibus carnem ei tribuit. Negant Saluianus, &
Dulci aqua gaudet. Rondeletius ad flumina adnatare. Ionius itaque dum circa oſtia fluuiorum frequenter, & in alto etiam capi dicit, non ita intelligi debet, vt flumina etiam ingrediatur, ſed quòd dulci aqua aliquo pacto gaudeat, cùm circa fluuiorum oſtia marina aqua minus ſalſa perſentiatur: crediderimq; altum vocare non altum pelagus, ſed loca longè à fluuiorum oſtijs remota.

NATVRA. MORES. CIBVS. F

SOLIVAGA potius eſt (inquit Saluianus) quam gregalis: perrarò enim plures vnà capiuntur. In verſu hoc Numenij apud Athenæum Ἠ᾽ φάγρον λοφιῶν, ἢ ἐν δ᾽ ἀγρ[illegible] [illegible], ἀγρόμενον non tam gregalem, quàm qui ad eſcam colligitur, interpretari licet. Apparet enim de eſcis piſcium ipſum loqui, id quod Natalis de Comitibus aduertens ἀγρευόμενον legit, & irretitum vertit. Iouius agilem eſſe tradit, & voracem: Saluianus carniuorum. A frigore læditur, propter lapides
Stultitia. in capite, ſicut ex Ariſtotele dictum eſt. In Struthionis, & Phaſiani hiſtoria diximus, cùm metuunt,
a Lib.4.Halieut. caput recondere, totoſq; ſe latere exiſtimare, idem de Vmbra retulit a Oppianus, ideoq; ſimiliter ac illæ volucres, facili negotio quin ipſimet manibus capi: Canit enim.

Bubali ſtoliditas. *Struthionis.*

Aſpera ſed poſtquam pauido ſub corde Sciæna
Horrorem ſentit, ſubit in ſpelæa recurrens,
Vel quærit luſtrum, vel molles currit ad herbas
Ponti, vel viles lympha ſe claudit in algas
Contemnit totum latebris abſcondere corpus,
Et caput atq; oculos aliquo ſub tegmine claudens,
Quàm ſtultè credit ſic cætera membra latere
Non aliter ſylua in denſa caput occulit ater.
Bubulus immanem cernens à fronte Leonem,
Quadrupedi inſipido demens cuſtodia cura
Nam capite occulto ſperat non poſſe videri,
A diro donec lanietur dente Leonis;
Et pecus alatum Libyæ quod tolla repanda
In longum porrecta manet, ſub pectore vanos G
Aſtus molitur, vanaq; eluditur arte
Sic ſpe fruſtratur piſcis, nam raptor ab alto
Emergit, piſcemq; cauis ex æquore palmis
Attrahit, & cunctas fraudes oſtentat inanes.

VSVS IN CIBIS.

Nobilem piſcem eſſe. VMBRAM à veteribus nobilem piſcem habitum fuiſſe (inquit Saluianus) eorundem intelligi poteſt teſtimonijs. Ennius namq; (vt ex a Apuleio habemus) nobiliores piſces con-
a In Apol. numerans inquit: *Melanurum, Turdum, Merulamq; Vmbramq; marinam*.
Et apud Athenæum Epicharmus in Nuptijs Hebes, *Aeoliæ, Flutæq; & Cynogloſsi, marina Vmbra*. Numénius verò apud eundem. *Quo cupidus veſci expeteres, vel magno Synodonte, vel vrtuatore Hippuro, vel Phagro criſtato, vel capto Sciadeo*, Vnde noſtris quoq; temporibus vbiq; ferè multi æſtimatur; Romæ verò (dempto Sturione) piſcium omnium communi ferè conſenſu ſapidiſſimus, atq; nobiliſ- H
Quo tempore melior. ſimus cenſetur. Et licet omni anni tempore, quo capi ſolet ſuauis ſit, canicularibus tamen diebus, vti pinguior capitur, ita ſuauior deguſtatur. Iouius tunc tempore pari ferè pretio cum Siluris (Sturiones
Quæ partes præſtent. intelligit) venundari ſcribit. Et quamuis qualibet ſui parte celebris ſit, abdomine tamen ex capite, maximè commendatur, ſicut & Sturiones, vnde etiam vtriuſq; capita triumuiris rei Romanæ Conſeruatoribus, (vt Iouius, & Saluianus teſtantur,) dono dantur. (quemadmodum Delphinorum, & Glaucorum capita Epiſcopo Monſpelienſi tributi nomine penduntur, vt refert Rondeletius.) Super qua re Iouius elegantem hanc, & lepidam refert hiſtoriam. Extat adhuc in ore quorundam faceto-
Hiſt. de capite Vmbræ. rum ridicula fabula de T. Tamiſio, qui Romanis aulicisq; ſalibus erat inſignis, ſed gulæ adeò proſtitutæ, vt infamis haberetur. Is cùm per ſeruum, qui in foro piſcario in eam curam intentus excubare ſolebat, ingentis Vmbrinę caput Triumuiris delatum eſſe cognouiſſet, in Capitolium protinus aſcendit, vt ſimulato apud magiſtratum negotio ſermoneq; de induſtria protracto, prandium captaret. Verum illud Triumuiri iam Riario Cardinali donandum decreuerant; ita Tamiſius cum limine curiæ,

ingenti

A argenti coronataq; patina caput illud nobile perſpexiſſet, primo conceptus conſilio, illud ſubſecutus eſt, præmiſſo ſeruo, qui veſtigijs deferentium miniſtrorum inſiſteret: Nec multò pòſt, cùm Riarinis ædibus inferretur, benè habet, ſalua res eſt, inquit Tamiſius: opiparè excipiemur: erat .n. in primis menſæ Riarianæ, quæ omnium ſemper lautiſſima fuit, familiaris: Riarius, vt erat natura munificus, maximum, inquit, hoc Triumuirale caput, maximo debetur Cardinali, ſtatimq; Federico Sanſeuerino procetitatis admirandæ Cardinali tranſmittitur; colligit exemplò togam Tamiſius; Riarium intempeſtiuæ munificentiæ incuſans, in mulamq; reſilit, & munus ad Sanſeuerianam domum conſequitur. Idem pari liberalitate facit Federicus, caputq; ipſum ſplendidis exornatum verbis, aurataq; illatum patina Chiſio publicano ditiſſimo deferri iubet, quod ei multo ære alieno, grauibuſque vſuris obſtrictus eſſet; Volitat tertia iam ſpe auidam fruſtratus gulam æſtuans Tamiſius, feſtinabunduſq; incaleſcente iam die in tranſuberinos hortos, quos ipſe Chiſius magnificentiſſimè extruebat; contendit: ibiq; feſſus admodum, & multo ſudore madidus, quòd grauis erat abdominis, quartò à fortuna decipitur, quippequi Chiſium caput illud recentibus floribus redemitum adamato ſcorto, cui ab forma, eruditiſq; illecebris Imperiæ cognomen fuit, vt extemplo deferretur, curantem repetit; Flectit indignabundus habenas retrò, nec tamen ſubiratus gulæ, quæ Her- *Riarij Cardin. ſplẽdor.*

B culcos labores attulerat, & ad Imperiam iam multo ſole Siſtini pontis ſemitam exurente, adequitat; Ad extremum anhelantis gulæ ea vis, atq; libido fuit, vt qui per totam vrbem fuerat raptatus, idem & togatus, & ſenex cum ſcorto, admirante noui hominis aduentum, nullo pudore diſcubuerit. Huculq; Paul. Iouius. Tradit autem Saluianus, Vmbram quouis modo condiatur, ſuauem eſſe, elixam tamen, & cum leucophago comeſtam, aut transfixam caryophyllis, ac verubus aſſatam, frequente olei, & omphacij conſperſione, dum aſſatur, irrigatam, ſuauiorem, gratioremq; multò reddi. Platina eodem modo, quo Sturio (Sturio) coqui, & condiri ait, minus tamen cocturæ, (quia tenerior eſt) requirere. Rondeletius ab alijs in ſartagine frigi, & cum ſucco mali arantij edi, diuiſam quoq; in aſſulas, & caryophyllis transfixam, in craticula aſſari, oleo frequenter irrigatam. Apud Pictones elixam ex aceto, & cæpis minutim conciſis edi: Conſeruari verò farina probè ſubacta conclusam, caryophyllis, cinnamomo, ſale conditam. Ex hoc item piſce ius album, optimum paratur, item quæ gelatina vulgò dicitur. Caput edi ex aceto idem Rond. tradit, in aqua, & vino decoctum. Iouius ſcribit Archeſtratum gulæ procerum ſuo tempore principem, apud Athenæum Vmbrini capitis nobilem quandam condituram, multis carminibus expreſſiſſe, quem tamen locum apud Athenæum non reperio. Quod modò ad carnis pertinet ſalubritatem, idem Iouius eandem *Apparatus.* *Gelatina ex Vmbra.*

C propè Vmbrinæ, ac Sturioni carnium conditionem eſſe iudicat, vtraſq; enim non mediocre imbecillioribus ſtomachis negocium faceſſere. Iouio fauere apparet c Galenum, qui Philotimum, quòd Gobiones, Aſellos, & Vmbras piſcibus mollis carnis adnumeraſſet, ait non debuiſſe hos piſces cum ſaxatilibus confundere, quòd hi ſemper ſint optimi; Aſellos verò, ſi probo vtantur alimento, & mari puro, cùm ſaxatilibus quidem conſerti poſſe, ſed variare pro locorum diuerſitate non mediocriter: Gobiones verò non perinde mollem, ac Aſelli, & ſaxatiles, carnem haberi ſicut nec Vmbras. Attamen Xenocrates bonum ex Vmbra ſuccum generari, facilè digeri, ſaporis eſſe iucundi, nutrimentumq; præbere non admodũ copioſum author eſt. Xenocrati ſubſcribit Saluianus, addens inſuper non admodum excrementitiam eſſe. *Carnis ſalubritas.* *c L. 3. Alim.*

VSVS IN MEDICINA.

SCIÆNÆ, ideſt Vmbræ, interanea, & ſquamæ combuſtæ, pannos teſte a Plinio diſcutiunt. Lapides qui in capite ſunt, eandem facultatem, quam Coracini habere dicuntur, nimirum D ad dolorem colicum. In Gallia, teſte Bellonio, aurifices argento incluſos vulgò diuendere ſolent, appellantq; Piere de Colique, quaſi lapides colicis vtiles. Aiunt enim, inquit, geſtatos, ac collo appenſos, non ſolùm colicos dolores abigere, ſed etiam vetare, ne amplius redeat, atq; hoc præterea comminiſſi ſolere nullas (ſi dijs placet) eos calculos vires habere, ſi empti fuerint, ſed dono datos eſſe oportere. *a Li. 32. c. 9.*

DE GLAVCO BELLONII. Cap. XVIII.

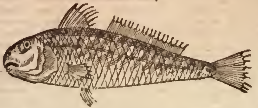
SYNONYMA.

Etymum. DE Glaueo ſuo (alios enim genuinos veterum Glaueos ſuo pòſt loco dabimus) Vmbræ cognato piſce hæc prodidit Bellonius. Glaucus pelagius piſcis, à ſquamarum colore dictus ex eorum piſcium numero, qui in partes diuiduntur, pluresq; patinas implent, Lutetiæ inuiſus, Genuenſibus frequens, apud quos *Fegarus.* Fegarus appellatur: *Corbetus.* Venetis Corbetus, quaſi Coruulum dicerent: Maſſilienſibus, & Romanis, *Vmbrina.* nullo alio, quàm Vmbrinæ nomine cognoſcitur: quamuis ab hac quibuſdam notis diſſideat, vti poſtea oſtendemus. F

DESCRIPTIO. HISTORIA Reliqua.

PVSILLVS dum eſt, tranſuerſis atq; vndantibus lituris ſuggillatur: in quo Chromidi adeò ſimilis eſt, vt pro ea plerumq; diuendatur. Prouectior autem adeò Vmbram marinam refert (præſertim cirrho, quem ſub labro inferiori erectum habet) vt à pleriſque veluti iam dictum eſt alter pro altero aſſumatur. *Color.* Cæterùm huius piſcis color ex liuido in aureum effulgente, roſtroq; eſt obtuſo, cuius labri pars inferior quinque G exiguis foraminibus, ſuperior tribus tantùm peruia eſt. Oculi magni, & nigri, ſub quorum canthis, gemina ſunt vtrinq; foramina. Dentes in maxillis confuſi, atq; exigui: lingua rotunda: ad cuius radicem, quæ ad fauces eſt, circa epiglottidem aſperitas quædam oſſea aliorum quorundam dentium formam præſefert: atq; ob hoc magis expetitur Glauci caput, quòd in eo lapillos duos gerat medicamentis vtiles. Tergoris pinnam non habet continuam, vt Coruus (Coruum pro Coracino ſuo dixit) ſed diuiſam, vt Chromis, & Vmbrina. Laterum quoq; pinnas acutas non habet, verùm quæ ab ano ad caudam fertur: ea certè robuſto aculeo vallata eſt, quo ſe aduerſus piſces defendat. Caudam gerit ſubrotundam, ani foramen magnum, ac diſtentum: multas intus lactes: omentum admodum pingue, circumfuſa, ac multis in gyrum reuolutionibus complicata, & nodulis intercepta inteſtina complectens. *Partes interna.* Hepar habet ſpongioſum, in duos lobos diſtinctum, quorum ſiniſter latior eſt: à dextro autem lobo veſicula fellis H parua, piſi magnitudine, velut ex filo trium digitorũ longo dependet, atq; in fundo ſtomachi quandam apophyſin in nullo alio piſce à me conſpectam gerit, præter quinq; alias in pyloro ventriculum obſepientes. Porrò veſica non caret, vt nec etiam renibus, atq; ab his ad hanc productis vreteribus, filis tenuiſſimis haud abſimilibus. *Cibus.* Veſcitur hic piſcis carcinis, ſcolopendris, caridibus, & alga: quorum reliquiæ in eius ſtomacho nonnunquam reperiuntur. Hactenus Bellonius, cui neſcio ſitne fides habenda in eo, quod de veſica dicit, & renibus, cùm ex ijs, quæ oua pariunt aues, piſceſq; ijs partibus deſtituantur.

Glaucus Bellonij.

A

DE ANTHIIS. Cap. XIX.

SYNONYMA. ETYMVM.

QVAMQVAM pro certo, & affirmato non habeam, num ex ſquamoſorum genere ſint, quos Græci Ἀνθίας nominant, quia tamen tales ſunt, quos ego vel eos eſſe, vel ſaltem cognatos piſces conijcio, itaq; non incongruè de ijs hoc loco agetur. Anthias apud Græcos nomen accepiſſe volunt à corporis floriditate, id eſt pulchritudine. Sed quid ſi tum inde, tum verò etiam quòd in potentiorum menſis florerent, ac inter alios reſplenderent, tanquam roſa quædam inter alios flores, dictos dicamus? Erat enim in ſummo pretio Anthias: nam alioqui omnes floridos, pulchroſuè piſces Anthias dici poſſe non dubito: Sicque magna orietur confuſio. *Etymum.* Neutiquam verò Bellonij ſententiam probo, qui omnes latos piſces Anthias Græcis appellari profitetur, nam præterquam quod hoc ſine B idoneo authore ſcribit, ita etiam non omnes lati tam pulchri ſunt, vt vel Anthiæ, vel Callichthydes, vel Callionymi dici poſſint. *Bellonij error.* Apparet autem Bellonium in hanc ſententiam veniſſe, ex his Plinij verbis: *Certiſſima eſt ſecuritas vidiſſe planos piſces, quia nunquam ſunt, vbi maleficæ beſtiæ, qua de cauſa vrinantes, ſacros appellant eos:* cùm videlicet de ſuo Anthia id ſcribat a Ariſtoteles inquiēs: *Quo loco Anthias ſit, ibi nullam belluam eſſe confeſſum eſt, quo indicio vſi ſpongiarum piſcatores vrinantur, & ob id hunc ſacrum piſcem appellant.* *a Li. 9 Hiſt. cap. 37.* Vbi præterea notandum Bellonium latos vocare, quos Plinius planos dixit, quos tamen alias ipſe ſic diſtinxit, vt plani ſint, qui veluti in planum expanſa manu natant, latiore vocabulo Græcis (inquit) Pſettæ, id eſt, Paſſeres appellati; lati qui quanquam ipſo ſuper ſolo expanſi, ſitu quoq; plani appareant, tamen dum natant, ita quidem feruntur, qualis eſt in rectum contentæ, atq; erectæ manus figura, pollice ſurſum eminente, reliquorum ſquamoſorum formam, ac naturam retinentes; tales autem planos à Plinio intelligi, ex eo cōſtat, quòd ipſe alibi planos nominat communi nomine Rhombos, & Paſſeres, & cartilagineos, Raias, Paſtinacas. *Lati & plani piſces vt differant.* Credendum itaq; Plinium alio quàm Ariſtotele authore vſum fuiſſe, cùm Ariſtoteles ſimpliciter Anthiæ tribuit, quod ille piſcibus planis, qui ſunt plurimi. *Plani, qui Plinio.* Meminit tamen etiam Anthiæ, eiq; eandē quam C alij naturam, & ingenium aſcribit. Suſpicari autem liceret non eundem Anthiæ nomine ab antiquis memorari; Oppianus enim ſuos Anthias ſaxatiles eſſe clariſſimè teſtatur; Ariſtoteles verò, cùm quo loco Anthias eſt, ibi nullam eſſe beluam dicit, pelagium eſſe, & in alto mari degere innuit. Ibi enim degunt beluæ. *Anthias an antiquis idē omnibus.* Adde quòd tam inſignem, & omninò memorandam cum beluis antipathiam non erat taciturnus. Sed hanc ſuſpicionem tollit idem met b Ariſtoteles, qui Αὐλωπίαν Anthiæ eundem facit his verbis: τίκτει δὲ καὶ ὁ αὐλωπίας, ὃν καλοῦσιν ἀνθίαν τοῦ θέρους, id eſt, *Parit & Aulopias quem Anthiam vocant, æſtate:* (Gaza ibi ſimpliciter Sacrum reddidit:) nam & Oppianus vnum ex ſuis αὐλωπὸν vocari aſſerit. *b Lib. 6. Hi. cap. 17.* Scribit Bellonius Anthias ab alijs candidos piſces, ab alijs Pompilos, alijs Auratas nominari. *Sacer Gaza.* Ego candidos piſces vocari non reperio: ſed Oppianus, vt modò patebit Anthiarum quatuor genera faciens, alterum ἀργυρεόν, id eſt argenteum (interpres album reddidit) cognominauit. *Candidi piſces.* Pompilos verò nemo etiam Anthias (quod ſciam) dixit, ſed Pompilium ſui generis piſcem quidam ſacrum quoq; piſcem dicunt, nomine cum Anthia communi. Auratæ quidem Anthiæ dici queunt, tanquam floridi pulchriuè piſces; non ſunt tamen Auratæ Anthijs eidem. Rurſus cùm dicit à nonnullis Græcorum ἱεροὺς & αὐλωποὺς vocari, Anthijs tribuit vniuerſaliter, quod Oppianus quarto eorum generi peculiariter. Dicitur verò Anthias, teſte Athenæo, & καλλίχθυς, id eſt *Callichthys.* D pulcher piſcis: item καλλιώνυμος, id eſt, pulchri nominis: quod poſtremum nomen ei cum Vranoſcopo commune eſt. *Callionimus* Vocarunt item alij ἔλλοπα: quanquam & alius ſit huius nominis piſcis, cui ſquamæ contra aliorum piſcium morem ad os verſus tribuuntur: & Epicharmus in Muſis apud Athenæum ibidem Ellopem commemoret, Callychtyn verò, & Callionymum, tanquam eundem taceat. Dorion Anthiam, & Callichthyn differre ait, item Callionymum, & Ellopem. Sacri verò qui piſces ſint appellati, ibidem recitat Athenæus. *Sacri qui dicti.* Telchiniſcæ hiſtoriæ author, ſacros ait piſces eſſe Delphinos, & Pompilos: Theocritus verò Syracuſanus in Berenice Leucum, id eſt, Album appellatum piſcem, Sacrum nominat his verſibus:

Σφάξαι ἀφρόνυχος ταύτῃ θεῷ ἱερὸν ἰχθὺν — *Ὃν λεῦκον καλέουσιν, ὁ γὰρ θ' ἱερώτατος ἄλλων*

Si veſperi immolet huic deæ ſacrum piſcem, — *Quem Leucū appellant, eſt aūt omniū is ſacerrimus.*

Callimacus Auratā Sacri piſcis titulo dignari videtur, cùm ſcribit χρύσειον ἐν ὀφρύεσσιν ἱερὸν ἰχθὺν. Idē & Hyccam ἱερὸν ἰχθὺν nominat. Alij Sacrum piſcem interpretantur deo cuipiam dicatū, quo modo & Sacrum bouem dicimus conſecratum; alij magnum, vt ſacrum robur Alcinoi, quidā aquæ fluentia *Bos ſacer.*

auidum, vel ſecundum aquam natantem. Patroclus apud Homerum *c* Theſtorem Troianum Enopis filium haſta transfixum, ita è curru extrahit, E

c Iliad. 11.

—— ὡς ὅτε τις φὼς	Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ
Πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν	Ὣς ἕλκ' ἐκ δίφροιο κεχηνότα δουρὶ φαεινῷ, id eſt,
—— *Sicut quando aliquis*	*Ex ponto foras trahit lino, & ſplendido ferro,*
Petra in prominenti ſedens Sacrum piſcem	*Sic traxit ex curru hiantem haſta lucida.*

Citat ibidem Athenæus poëtæ locum ex Dionyſio cognomine Iambo in opere de dialectis, qui ſe ex piſcatore quodam, & remige, alijſq; multis piſcatoribus audiuiſſe ſcripſit, Sacrum piſcem Pompilum vocari, eumq; intelligi fortè apud poëtam, niſi fortè (inquit) alius ſit ſimiliter vocatus. Equidem Pompilum intelligere non potuit, vtpote procul à litore degentem, & magnum piſcem, Pelamydi ſimilem. Plutarchus verò *Anthiam Homero Sacrum piſcem* vocari author eſt, *tametſi magnum* (inquit) *quidam ſacrum intelligunt, quomodo os ſacrum magnum: & comitialem morbum magnũ, ſcilicet, ſacrum vocant*. Cæterùm cùm & Aurata litoralis ſit, & ſacer piſcis etiam vocata, ſi quis hanc apud poëtam intelligeret, ego ei non reclamauerim: Poſtremò Hiceſius Anthiam à quibuſdam Λύκον vocari tradit. Rondeletio locus videtur mendoſus, quia (vt putat) nemo alius λύκου piſcis meminit, quare ex præcitato Theocriti loco λεῦκον legit. Iſaaco verò Caſaubono mendæ ſuſpitione caret, putatq; Anthiam Lycum dici à violentia qua vtitur aduerſus alios piſces. Eſt enim (inquit) σαρκοφάγος, vt ex Ariſtotele refertur. Reuera quod Rondeletius affirmat, piſcem nullum Lyci, ſiue Lupi nomine fuiſſe Gręcis notum, perſpicuè falſum eſt: Nam Crates Comicus apud eundẽ *d* Athenæum poſt Teſtudinem, & Cancros in mentione ſalſamenti elephantini ταυροπέρας λύκος nominat. Quod ſi verò quis, & hunc locum corruptum velit, is Heſychium inſpiciat, qui ἰχθὺν ποιὸν ſcribit λύκον appellari. Cùm modò qui Leucus ſit vocatus piſcis, hactenus tradiderit nemo, veteres critici ſuſpicati ſunt ſcribendum eſſe, γλαῦκος, vt in Glauco dicetur. F

Homeri locus de Sacro piſce. — *Lycus.* — *Anthias cur Lycus dictus* — *d Lib. 3.* — *Leucus.*

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

a Lib. 1. Hal.

SECVNDVM *a* Oppianum quatuor ſunt Anthiæ ſpecies: Canit enim,

Τέσσαρα δ' ἀνθίαων μελανόπτερα φῦλα νέμονται Ἄλλους δ' αὐλωπούς τις ἐπὶ αὐλωπούς καλέουσι
Ξανθός, ἀργεννοί, τὸ δὲ τρίτον αἷμα μελαίνει Ἣ ἐκ τοῖς καθύπερθεν ἑλισσομένη κατὰ κύκλον G
Ὀφρὺς εἱρύσσα περὶ δρόμος ἐστὶ φαίνεται.

id eſt; vt Lipius vertit.

Quatuor Antheion ſpecies verſantur in vndis	*Euops atq; Aulops, alios hoc nomine dicunt*
Sunt flaua & niuea, ſunt atro ſanguine fuſca	*Namq; ſupercilium circum referatur in orbem.*

Totidem pinxit Rondeletius, quorum tamen nullum probo, (licet interim nullũ habeam quem verum, ac genuinum in Anthijs affirmare audeam) quoniam omnes dentati ſunt, cùm edentulos faciat Oppianus duobus in locis, quorũ alter modò citabitur, altero στόμα ἄοπλον, id eſt os inerme habere dicit. Putabat verò doctiſſimus ille vir, Oppianum pugnare Ariſtoteli, quoniam hic Callychthyi, qui idem (inquit) eſt Anthiæ, ſerratos dentes tribuat, ſed in eo fallitur, nam licet Callychthys etiam vocetur quibuſdam Anthias, Ariſtoteles tamen cùm ſynonymijs non vtatur, videtur alium ab Anthia piſcem intelligere; nam & Oppianus quoq; diſtinguit, item Dorion apud Athenæum. Geſnerus in primo eiuſdem Rondeletij Anthia obſeruat, quod is ſpinæ nomine non dorſum, aut ſpinoſam eius pinnam accipiat, ſed aculeum (pingit enim ſpinam in eo longam, & acutam in exordio pinnæ dorſi.) cùm Plinius, & Ouidius ſpinæ dorſi tantù meminerint, quamquam in Plinio locus reſtitui debeat ex Ouidio: *Piteas* (inquit) *id tradit idem* (legendum, Anthiam tradit idem, H nempè Ouidius) *infixam* (infixum) *hamo inuertere ſe, quoniam ſit dorſo cultellato, ſpinaq; lineam præſecare*. Ouidius namq; quem citat, ait:

Anthia edentuli ſunt. — *Callycthys.* — *Plinius correctus.*

Anthias his tergo, quæ non videt, vtitur armis,	*Vim ſpinæ nouitq; ſuæ, verſoque ſupinus*
	Corpore lina ſecat, fixumq; intercipit hamum.

Meminit & *b* Plutarchus, Anthiam captiuo Anthiæ ſuccurrere, reiectumq; in humeros funiculũ ſurrectis aculeis reſecare, ſpinæq; ſuæ aſperitate reſtringere aſſerens. Iſtiuſmodi ſerrata ſpina in paucis piſcibus obſeruatur, talemq; in priore ſuo Anthia eſſe negat Rondeletius, neq; etiam ſerratam, ſed aſperam, & acutam ſpinam habere ait. Apparet autem hunc Rondeletij piſcem ad imberbes Mullos referri poſſe. Totus enim, corpore ſcilicet, & pinnis rubet, Pagri aut Cinædi modo. Id quod nomen eius vulgare apud Gallos etiam indicare videtur. Barbier enim vocant: Barbarum autem ipſis Mullus eſt. Alter etiam eius Anthias pro ſecundo, qui Oppiano ἀργεννός, id eſt argenteus, ſiue vt ipſe vertit, albus, & ſplẽdidus, vocatur, exhibitus, Aſelli non Anthiæ ſpecies eſt, id quod præter corporis figuram, etiam Gallica nomenclatura indicat. Capelan enim vocant, Belga maiorem Aſellum

b Lib. An terrena beſtię prudent. — *Anthias prior Rond. fortè Mulli imberbis ſpecies, alter verò Aſelli, Capelan.*

A Aſellum Capeliau, nec obſtat, quòd ſuum piſcem neq; ſale, neque exiccatum ſeruari poſſe profitea- *Capelian.*
tur, cùm Aſellus maior vento copioſiſſimè induretur, & ſale condiatur, nam calidiori in Gallia
cœlo, vel potiùs occultæ alicui rationi id adſcribendum videtur. Appinxit eidem à branchijs mox
infra pinnam aculeum, quo iſte piſcis omninò caret, neq; ipſe etiam Rondeletius in deſcriptione me-
minit. Tertium ad Turdos pertinere ſtellulæ, quas in ea pinna gerit, quæ ad anum eſt, item corpo- *Anthias ter-*
ris forma teſtantur. Saxatilis eſt (inquit) totus purpurei coloris, vel Indici, corporis forma Scaro va- *tius Turdi*
rio ſimilis, corpore longo, cauda craſſa, ſerratis, & acutis dentibus. Labra habet, oculos admodum *genus.*
rotundos, purpureos, & rubros. Podicem magnum, è quo inteſtinum rubro viridiq; diſtinctum ex-
cidit. Partibus internis cæteris ſaxatilibus ſimilis eſt: carne item tenera fragili, ſicca, optimiq; ſucci:
quod verò hæc verba Oppiani, *τὸ δὲ τρίτον αἷμα κελαινοί*, id eſt *tertij generis* (Anthiæ) *ſunt atro ſangui-* *Aulops, &*
ne fuſci, non ad piſcis ſanguinem, ſed ad totius corporis colorem referri oportere dicat, & per atrum *Enops cur*
ſanguinem, nigrum, ſiue purpureum exaturatum, ſiue Indicum intelligi, approbo. Rurſus cùm in *dictus quar-*
quarta ſpecie, quæ Oppiano, vt oſtendimus, *ἰωπός*, & *αὐλωπός* dicitur, *αὐλωπὸν* intelligi vult *κοιλό-* *tus Anthias.*
φθαλμον, id eſt, cauis, ſiue profundis oculis præditum, quaſi acutū cernentem, contra ac facere ſolēt,
quibus oculi prominēt, quoniam Oppianus etiam *ἰωπάς* vocat, improbo, vti & explicationē Scho-
B liaſtis, cui *αὐλωποὶ* ſunt *μακροὺς ἔχοντες ὀφθαλμοὺς δίκην αὐλοῦ*, id eſt, *longos habentes oculos tibiæ inſtar:* *c Lib. 2 lect.*
quamquā *c* Cælius hanc interpretationem ſecutus videatur, inquiens Aulopis oculus eſſe cuiuſmodi *antiq.*
ſunt Pagurorum, & Aſtacorum, quibus proprium eſt foriniecus oculos protrudere inſpectādi cauſa:
tales enim oculos in piſcibus non reperias. Mihi autem hæc Anthiæ ſpecies ſic vocata videtur, à pe-
culiari ſuperciliorum figura, quaſi pulchris prædita oculis, aut magnis, qualibus ſuum Aulopium
deſcribit Aelianus, tales autē Homerus bubulos eſſe canit, vnde & Iuno *βοῶπις* vocatur, pro *ἰωπις*, aut *Bubuli oculi*
εὐόφθαλμος. *Εὖ* enim in compoſitionem, & magnitudinem, & pulchritudinem ſignificat. Ariſtoteles *quales.*
Aulopiam, alio nomine Anthiam dici ſcribens, de tertio Oppiani Anthia intelligere mihi videtur,
nec alium Aulopiam ab Aeliano deſcribi arbitror, licet cetaceum faciat: & Oppiani Anthias magnæ *Ariſt. Oppia-*
molis piſces eſſe appareat, quòd eſcam eorum faciat Coracinos, & niſi magno robore è mari extrahi *ni, & Aelia-*
poſſe dicat, vt modo patebit in capiēdi ratione. Vnde credidi aliquando magnos piſces eſſe, ſed cùm *ni Aulopias*
poſtmodum aduerterem Hiceſio Pagrum, Chromin, Anthiā, Orphum, Synodontem, Synagridem, *eoſdem eſſe.*
& Acarnanem genere ſimiles eſſe, ſententiam mutaui; nam etſi de alimento, quòd præſtant potiſſi-
mum intelligat, ſunt nihilominus & figura, & magnitudine ſimiles, vt patebit, ſed Aelianum audia-
mus. *Qui circum* (inquit) *inſulas Tyrrenicas nuncupatas in maritimis rebus verſantur, cetaceum*
C *quempiam piſcem Aulopiam appellant: cuius vim & naturam explicare non eſt alienum, magnitudine* *Aulopiæ cū*
maximum. Alopiam maximè Thynni ſuperant: at robore Aulopios cum illis collatus primas fert. Quam- *Tunnis pu-*
uis enim Thynnorum natio fortiſſima eſt, aduerſarij tamen Aulopiæ promptè repugnantis, ne primum qui- *gna.*
dem impetum ſuſtinet, ſed ſanguine ei (per metum) refrigerato cedit: vnde reſolutus mox vincitur:
Aulopio verò cùm omni conatu ei reſiſtit, perdiu pugnam tolerat, ac nimirum contra piſcatores quoq; de-
certat, & ſæpiſſimè victoriam reportat, ſeſe premens: & capite in profundum natans. Sua enim natura,
ore, ac ceruice eſt robuſtus. Cùm captus eſt, eximia formæ ſpectatur: oculis eſt patulis, rotundis, magnis,
cuiuſmodi Homerus bubulos canit; Maxillæ non ſolùm robuſtæ, ſed etiam pulchræ ſunt. Dorſo eſt cæruleo,
coloris ſaturati, & ventre candido. A capite ad caudam aurea quædam linea in orbem deſinit: Hæc itaq;
Aelianus. Apparet autem ipſum cetaceum & magnum aliquem piſcem Aulopium eſſe crediddiſſe,
quia Thunnis maximis piſcibus pugnat: ſed & Amiæ idem præſtat; aculeatus nimirum piſcis, vt &
Aulopius. Quod verò ore etiam robuſtum eſſe dicat, id haud verè intellexit: edentulus enim eſt
Aulopias. Nec propterea differre putem, nam eandem planè qualem Oppianus Aulopios capien-
di rationem memorat. Rondeletius pro quarto Oppiani Anthia piſcem pinguit ſquamoſum, latumq;, *De quarto*
& vt apparet vel Sparo, vel Pagro cognatum; ipſe autem eum non deſcribit, ſed ex vnica nota, quod *Rondel. An-*
D nigra videlicet ſupercilia oculos ambiant, quin verus, ac genuinus ſit Aulopias non dubitat. Habes *thia iudiciū.*
hic humaniſſimè lector quatuor marinorum, & fortaſſis ſaxatilium, vel ſaltem litoralium, ſquamoſo-
rumq; piſcium icones, mihi quidem Anthiæ nomine diuerſis è locis tranſmiſſorū, ſed quos tamē pro *Anthia Au-*
genuinis tibi non obtrudo, ſed iiſdem quibus mihi miſſa ſunt, nominibus libenter impartior, gratiam *thoris.*
habiturus ei ſummam, qui veriores in medium attulerit. Principe itaq; loco piſcis pingitur, cuius vē-
ter totus argenteis ſquamis reſplendet, vti & latera, quibus tamen aureæ præterea intermiſcentur.
Maculæ, quas icon præſefert trāſuerſales ceruleæ ſunt. Dorſi color fuliginoſus: in quo vnica tantùm
pinna duodecim armata ſpiculis, magis nigricans, vti capitis item vertex. Branchiarum opercula ex
aureo, & violaceo variant: Ventris pinnæ ad caſtaneum vergunt: minus verò, quæ ſunt ad branchias,
minuſq; ipſa cauda. Notam habet peculiarem, quòd labrum inferius, tum intus, tum foris ex flauo
vireſcat. Oculorum ambitus violaceus: pupilla nigra, iris aurea. Altera icon piſcem oſtēdit toto dor- *Anthias vi-*
ſo Pſittaci more & Merulæ noſtræ virentem, item pinnis duabus, videlicet dorſi, & quæ retro anum *ridis, ſine*
eſt: quæ verò iuxta branchias ſunt, & in pectore, & tota cauda nigricant: ſed pinnarum nerui albent, *ſecundus.*

 caudæ

Anthias Authoris prior.

Anthias tertius.

A caudæ verò virent. Maxillæ item nigricant. Vertex capitis aterrimus eſt. Oſſa branchiarum auro reſplendent. Ceruix, & labrum inferius interna parte purpuraſcunt. Venter totus argenteus, purpura permixtus. Oculorum iridem nigram aureus ambit circulus. Qui modò tertio loco datur, inde tertium etiam Oppiani Anthiam eſſe conijcio, vel ſaltem affinem piſcem, quòd cum viridis quodammodo ſit, tam amplis tamen toto corpore violaceis maculis variet, vt violaceus quaſi totus videatur. Numero pinnarum cum ſuperioribus conuenit, figura verò non item. Quæ in ventre ſunt pinnæ colore cum ea conueniunt, quæ eſt vnica in dorſo, ex nigro nempè ad ferrugineum vergente, quæ verò ad branchias vergunt ad violaceum, & in extremo roſeæ ſunt. Cauda pro corporis portione magna, leuiter purpuraſcit. Iris oculorum, & mentum roſeo ſanguineoúe colore, ſpecificam, & quam ob ſolam cæteris dignoſci poteſt, notam in eo conſtituunt. Ob oculorum ac præſertim pupillæ inuſitatam magnitudinem, pulchritudinemq; (iridem enim ex aureo roſeoq; permixtam habet) eum qui quarto loco pingitur, quartum Oppiani Anthiam conſtitui poſſe puto. Differt à præcedentibus pinnarum numero, nam retrò anum, nullam habet. Cæteræ omnes nigreſcunt. Sicut & caput ſupra oculos, retrò enim eos, & in ceruice, item ad branchias, ametheſtino, aureo, argenteo, cæruleoque variat. Os latum habet, intus rubicundum: labrum ſuperius ſubuiride, inferius cæruleum: linguam maximam candicantem. Dorſum, & latera ex cæruleo violacea: ſed color intenſior eſt in dorſo, remiſſior in lateribus. Venter primùm viridis, dein argento reſplendet, & auro ad podicem vſque, nam deinceps vſque ad caudam ſanguineus, roſeuſvè eſt. Cauda verò coloris eſt ametheſtini. Pſittacū vocant in Hiſpania. Anthijs hiſce noſtris cōgener eſt, nouiſſimo loco pictus. Ceruicem habet rubicundam. Dorſum ad caudam vſq; ex cæruleo viride. Venter pallidus eſt: Latera rubent: ſubcæruleis maculis varia, vt pictura oſtendit. Pinna dorſi, & quæ retrò anum eſt, ſunt ferè ferruginei coloris: branchiarum, & ventris nigricant. Oſſa branchiarum aurea. Caput pronum atrum eſt: ſupinum ferrugineum. Labrum inferius interna parte rubet. Cauda lata quidem, ſed breuis nigricat, & in vnam tantùm pinnam degenerat.

Anthias tertius.

Anthias quartus.

B

Pſittacus Hiſpanicus.

LOCVS. NATVRA. MORES.

ANTHIARVM genera in ſaxis habitare teſtatur Oppianus: ea tamen aliquando explendæ gulæ gratia deſerere: Voraces enim eſſe, dentibus tamen carere. Canit enim: *Voracitas.*

C Ἔξοχα γάρ περὶ πάντας ἀδηφάγος οἶστρος ἐλαύνει Κύθεις, καὶ νωδόν περ ὑπὸ στόμα χερσὶν ἔχοντας.

id eſt, vt Rondeletius vertit:

Supra alios omnes ciet inſatiata libido *Ventris, non etiam munito dentibus ore.*

νωδὸς enim, inquit Suidas, eſt ὁ μὴ ἔχων ὀδόντας, id eſt, non habens dentes. Vbi Anthiæ ſunt, beluas non conſpici, antè dictum eſt, indeq; ſacros nuncupari, quod quidem peculiari antipathiæ adſcribendum eſſe vti non dubito, ita rurſus haud conſtare puto, beluęnè illas, vt Leo Gallum, elephas murem, perhorreſcant, an illi beluas timore perculſi fugiant, nec cùm famelici ſunt, eouſq; in altum euagentur, vt in illas incidere queant, vt ſcilicet nauigantes cōſpectis Anthijs cognoſcant, ſeſe iam beluarum euaſiſſe pericula, & terræ appropinquare. Magis tamen inclinat animus in priorem ſententiam: nam ſimiliter ſerpens quidam ſacer vocatur, à quo fugiunt cæteri: & auis ſacra in Falconum genere, à qua reliquæ omnes ſibi timent: quanquam & Anthias Sacer dici potuerit, quòd piſcatores, nauigantesq; alij ob præſtitum beneficium (quòd præſentibus illis iam in portu (quod dicitur) nauigare cognoſcant) abſtinere etiam ab illo, & pro ſacro habere voluerint: quo ſenſu & ἱερὸς ἰχθύς, id eſt, *Sacer piſcis* prouerbialiter dicebatur, cui nemo nocebat, ſed ſui iuris erat. In cuius prouerbij explicatione author adagiorum: Suidas (inquit) indicat eſſe apud Homerum. Quicquid enim ingens, ac præclarum haberi volebant veteres, ἱερὸν appellabant: per iocum dici poterit in hominem prægrandem, & in pretio habitum, cùm ſit ſtupidus, & infans. Suidas verò id non tanquam prouerbium recitat. Mirum modò quod de hiſce piſcibus prodidit Aelianus, captos miſerabile præbere ſpectaculum: mortem nimirum lugere ſuam, & quodammodo ſupplicare videri: ac quemadmodum homines, qui in latrones immiſericordes, & cædis auidos incurrunt, fugam tentant, ſic illos retibus inſultantes, inſidias tranſilire conari: eos autem qui hoc genus mortis euadunt in terram amica eis inimicam exilire, atq; ibidem mortem obire malle, quàm gladio perire. Antè verò Ouidij, ac Plutarchi authoritate oſtendimus aſperitate dorſi ſui lineam diſſecare, captiuoſq; ſocios in libertati reſtituere: quod meminit etiam a Aelianus his verbis: *Vt homines fidi, & commilitones veri, perinde piſces inter ſe vlciſcuntur, quos Anthias nominant: ex his quilibet cùm nouerit commilitonem ſuum captum eſſe, celerrimè adnare feſtinat, ac dorſi ſui nixu ad eum inhæreſcit.* Nouit item captiuus auxilium, auxiliantiq; vt res fœliciùs, faciliuſque ſuccedat, ſeſe hamumq; offert, quod nō obſcurè innuit b Plinius, inquiēs: *Anthia cùm vnum (è ſuis) hamo teneri viderint, lineam ſcatere traduntur, eo qui tenetur, extendente, vt præcidi poſsit.* Meminit huius Anthia-

Cur non ſint beluæ vbi Anthiæ.

Serpens ſacer vocatus.

Sacer piſcis qui dicatur.

D

Lugent mortem ſuam.

Aſtus.

a Lib. 1 1. c. 18.

b Li. 9. c. 59.

c Lib.3.Var. 126. rum in ſodales amoris etiam c Ioan.Tzetzes,ſed auxiliantes tradit lineam quidem conari ſecare,ſed E
cùm id propter dentium infirmitatem perficere nō poſſint,pondere ſuo illum adeo grauare,vt à faucibus ita compreſſi hamus euellatur, aut linea rumpatur. Vt vt autem res habet, Oppianus raro ſic euaſiſſe captiuos concedit,imo dum iuuare cupiunt, dorſis ad eos coniunctis, & temerè conglobatos, impedire magis: non raro vero acutam ſupra ſpinam reſecta linea euaſiſſe.

CAPIENDI RATIO.

IN patria mea (inquit idem Oppianus) ſupra litus Sarpedonis, quicunq; Hermupolin, & Eleuſam habitant, Anthias hoc modo capiunt.. Piſcator propè terram obſeruat petras cauernoſas, quas incolere ſolent Anthiæ; & magnum orbibus ligneis inter ſe colliſis ſtrepitum excitat: Eo
Gaudet ſtrepitu.
gaudent Anthiæ,itaq; emergēti alicui, Percas,aut Coracinos in aquam proijcit: epulatur ille raptim. Piſcator quotidie illic redit, & tanquam inuitatis conuiuis,qui ſemper plures apparent, cibum præbet. Manent illi eodem in loco,& nauim velut nutricem expectant, quam cùm appellere ſenſerint, mox omnes obuiam læti,& ludētes adnant: demum ita manſueſcunt,vt contrectantis etiam manum, F & porrigentis cibum non refugiant; & quocunq; manum egerit, ceu ſigno dato, illuc ſtatim, tanquam pueri in gymnaſio morigeri magiſtro, ſe recipiant, continentem verſus, ante nauim,retroſum. Securatis illis, tandem hamum inijcit mari: primùm manu ſignificat omnibus recedendum,& ſimul lapidem proijcit, quem illi eſcam eſſe rati ſequuntur. Vni alicui relicto hamum (eſca obtectum) ſupra mare porrigit: quo miſer ille vorato, mox ambabus piſcatoris manibus rapitur, vt reliquam turbam lateat: nam ſi cæteri captum aut viderent, aut ſtrepitum extrahendi audirent, nullis amplius eſcis reuocari poſſent,ſed fraudem atq; inſidias fugerent exoſi,quam ob rem piſcator validus,& agilis ſit, oportet, aut etiam à ſocio adiuuetur. Alij non eſcis, aut vlla ſimulatione, ſed ſuis freti viribus
Alius capiendi modus.
Anthias adoriuntur. Hamum ex ære,aut ferro faciunt,dupliciter alligatum valido funi:hamo Lupum piſcem inſerunt viuum: aut in os mortui indunt plumbum,quod Delphinum vocant: cuius pondere caput ita inclinat, & reclinat, ac ſi viueret: & remigantibus cæteris vnus à puppi, cùm iam apparent Anthiæ, hamum in mare leniter circumactum inijcit. Sequuntur illi certatim nauim, & eſcam ceu fugientem. Piſcator verò obſeruans, Anthiæ quem præſtantiorem viderit, eum admouet: qui captus, vix magno labore,& contentiſſimo niſu retinetur, remigantibus interim cæteris. Neq; ſocio G capto deſunt gregales reliqui piſces, & dum iuuare cupiunt, dorſis ad eum coniunctis, & temere conglobati, impediunt magis. Aliquando & funiculum roſtro, ſed fruſtra præmordere conantur, dentibus enim carent: itaq; tandem ægrè defeſſum labore, ac vulnere, & remigio nautis ſuperatum
Anthia robur.
extrahit piſcator, qui ſi vel paululum ei concederet, non amplius attractus foret: adeo ingens eorum vis eſt. Nec raro acutam ſupra ſpinam, reſecta linea euaſit Anthias. Eundem ferè Anthias capiendi modum ante Oppianum prodidit Plinius: *De Anthia piſce* (inquit) *ſileri conuenit, quæ pleriſq; aduerto crediliſſe. Chelidonias inſulas diximus Aſia, ſcopulis maris, ante promontorium ſitas: ibi frequens hic piſcis, & celeriter capitur, vno genere, paruo nauigio, & concolori veſte, eademq; hora* (aliàs ora) *per aliquot dies continuos piſcator enauigat certo ſpatio, eſcamq; proijcit. Quicquid in eo mittitur, ſuſpecta fraus prædæ eſt, cauenſq; quod timuit, cùm id ſæpè factum eſt, vnus aliquando conſuetudine inuitatus Anthias, eſcam appetit. Notatur hic intentione diligenti, vt author ſpei, conciliatorq; capturæ. Neq; enim difficile cùm per aliquot dies ſolus accedere audeat: tandem & aliquos inuenit, paulatimq; comitatior, poſtremo greges adducit innumeros, iam vetuſtiſſimis quibuſq; aſſuetis piſcatorem agnoſcere, & è manu cibum rapere. Tum ille paululum vltra digitos in eſca iaculatus hamum ſingulos inuolat verius quàm capit, ab vmbra nauis breui conatu rapiens, ita ne cæteri ſentiant, alio intus excipiente centonibus raptum, ne palpitatio vlla, aut ſonus cæteros abigat. Conciliatorem noſſe ad hoc prodeſt, ne capiatur. Parcit piſca-* H *tor fugituro in reliquum gregem. Ferunt diſcordem ſocium duci inſidiarum pulchrè noto cepiſſe malefica voluntate: agnitum in macella à ſocio, cuius iniuria erat, & datâ damni formulam editam, condemnatumq;, addidit Mutianus, æſtimata lite decem libris.* Sic Plinius, ſed eſcam qua alliciuntur non expreſſit, quod quidem præſtitit Aelianus, ſed peculiariter hanc capturam ad Aulopiam tranſtulit, &
Aulopij captura.
rem ipſam paulò aliter recitat inquiens: Aulopios quàm inſidioſis captionibus comprehendatur, mihi ſicut auditione accepi, exponendum eſt. Homines ad piſcandum prudentes, loca vbi domeſticas ſedes,& commorationes arbitrantur Aulopias tenere, ex ſpeculatione præcipiunt,& præſumunt. Deinde poſtquam permagnum piſcium Coracinorum numerum retibus ceperunt, & nauem ſuam firmauerunt, ſtrepitum quendam more veſparum faciunt, & Coracinos ad illitiones eos prætendunt. Vbi verò ij ſtrepitum exaudiuerunt, & eſculentam illecebram animaduerterunt; alij aliunde cò ire pergunt,& gregatim circum nauim piſcatoriam errant: atq; eatenus & plauſu,& cibo ad piſcatores manſueſcunt, ſiue meo iudicio eſcæ cupiditate capti: ſiue quemadmodum piſcatores inquiunt,

A ſuo permulto robore nitentes, vt non ab hominum contactu refugiant. Nonnulli ex eis cicures ſunt, duos ſanè piſcatores vt beneficos ab alijs internoſcunt, fœdereque, cum ijs deuinciũtur, pacemq; ſeruant. Eos tanquam duces ſectantur alij feri Aulopiæ, quos vt piſcatores, & capiunt, & occidunt, ita à manſuetiorum (quos columbis allectricibus contulerim) captura ſe abſtinent, quaſi fœdus quoddam cum ijs ſancitum habentes. Nec verò piſcator benè peritus quãtalibet inopia prematur, manſuetum Aulopiam prudens, & ſciens comprehendit. Quinimò ſi eum ipſum imprudens ceperit, non mediocri dolore afficitur. Capitur autem hamo transfixus, aut mortifero vulnere ictus; ſed & alijs modis hi piſces capiuntur.

Aulopi Colũba allectrici ſimiles.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

PRETIOSOS piſces ab aliquibus ἀνθρωποφάγους, id eſt hominum deuoratores appellari tradit Euſtathius, nempè propter magnitudinem ſumptus, qua ganeonum opes exhauriuntur, ab alijs verò etiam θεοὺς, id eſt Deos, quaſi pretioſiſſimos, ac ſummo honore condignos: in B quibus Anthiam quoq; recenſet. Equidem piſces à nobis pictos qui miſerunt, gulæ illecebras eſt affirmabant. Hiceſius author eſt, Phagrum, Chromin, Anthiam, Orphum, Synodontem, Synagridem, Acarnanem genere ſimiles haberi, nimirum quo ad nutritionẽ, vtpotè dulces, modicè aſtringentes, multi nutrimenti, & vt par eſt, difficilea excretu; pluſque alere ex ijs, qui carnoſi ſunt, magiſq; terreſtres, & minus adipoſi. Eodem teſte Anthias χονδρώδης eſt, pro qua voce, vt apparet, corrupta Rondeletius legendum retur ἐρυθρωπώδης, vel ἐρυθρὸς, vt ruber color intelligatur, nec putat χονδρώδης, poſſe legi, id eſt cartilagineus, quia Anthias ex cartilagineis non eſt; ſed non aduertit, impropriè cartilagineum dici potuiſſe, non vt cartilagineus ſit piſcis, ſed vt carnem voluerit indicare eſſe ſolidiuſculam, quo ſenſu nonnunquam ſolida apud alios etiam cartilaginea vocari cernimus, vt radicem paſtinacæ cartilagine placere. De vſu in medicina apud Kiranidem hæc reperio. Anthiæ fel cum melle iunctum exanthemata curat, & floridum vultum facit. Adeps verò eius cum cerato carbunculos, ſteatomata, tubera, ſcrophulas, & dothienas ſanat. Lapides capitis ad collum ligati cephallagiam ſanant, & omnes capitis, & colli paſſiones.

Piſces hominum deuoratores, & dij dicti.

Athenæi locus conſideratus.

Fellis vſus.

Adipis.

Lapidum in capite.

C DE GOBIIS SQVAMOSIS, SAXATILIBVS. Cap. XX.

ÆQVIVOCATIO. SYNONYMA. Etymum.

DE Gobijs multa inuenias inuicem pugnantia, vnde eſt quod eorum hiſtoria n... multi non potuerint aſſequi. Error inde naſcitur, quòd cùm & loco quo degunt, & corporis tegumento differant, hæc huic, illa illi conuenire non aduerterent. Nos hic, quæ potiſſimùm ad ſaxatiles, & litorales (nam ſunt, qui ſtagna maris etiam habitant, item qui flumina, & paludes) ſquamoſoſq; pertinere exiſtimamus, referemus, nominaq; quæ omnibus cõmunia credimus, explicabimus, vt eſt apud D Græcos κωβιός, apud Latinos Gobius, ſiue Gobio, ſiue Gouius, vt apud Ouidium, ſiue Cobio, vt apud Plinium, Græcorum (vt videtur) imitatione, pro qua poſtrema voce in Garlopunto Medico Cubio ſcribitur, typographi puto incuria. Ita nobis quoq; Italis Go, vel Guo, vel gouo ad omnes Gobios voces videntur eſſe communes. Numenius, teſte Athenæo, κώθων vocat, cæterùm generatim nè omnes Gobios, vt Geſnerus vult, an ſaxatiles tantùm vt Bellonius, & Maſſarius, conſiderandum. Pro Geſnero ſtat Varinus, cui κώθων, ſimpliciter κωβιός eſt: pro Maſſario, & Bellonio Nicander, & Apollodorus, qui ſaxatiles à Siculis Cothonas vocari tradiderunt. Marini omnes Genuenſibus, teſte Bellonio, Guigionies: Romanis Miſſori vocantur, quanquam Miſſoris vox (inquit) ad alios piſces transferatur.

Cobio.

Cubio.

Cothus.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. E

Deſcriptio.

Appendices circa ventriculum. *a Lib. 2. cap. 50.*

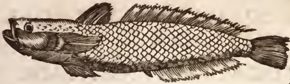
GOBII ſi qui alij loco viuendiq; ratione quàm maximè variant. Alij enim marini ſunt, & horum rurſus alij ſaxatiles, litorales alij, alij in ſtagnis marinis degunt: alij fluuiatiles, alij denique lacuſtres. Sumuntur item quædam differentiæ ab eorundem ſubſtantia, colore, & magnitudine, vt proindè patebit. Ariſtoteles Gobioni ſcribit cõplures appendices ſupernè circa ventriculum exire: ſed litoralibuſnè, an ſaxatilibus, an vtriſq; ex ſectione obſeruent, qui maritima loca habitant. Piſces quidam, referente Aeliano, pungendo venenum inferunt, vt Gobio (inquit) Draco, Hirundo, non tamen lethale. Apparet autem ex a Oppiano id mutuaſſe, apud quem ſic lego, interprete Lippio: *Noxia labuntur ſtrigmenta è corpore toto Gobius in fuluanimium contentus arena, Horrendus curuo qui gaudet Scorpius antro, Et Canis atq; Draco, volucriſq; per æquora Hirundo*
Hi duris pungunt ſtimulis funduntq; venenum.

Venenũ pro dolore.

Accepit itaq; vterq; venenum pro dolore, quamuis Draco, quem vna nominant, & Scorpius lethaliter vulnerent. Gobionem enim Ouidius innocuum vocat. *Lubricus, & ſpina nocuus non Gobius vlla.* F Iam verò aculei, quibus percutiẽdo dolorem inferre poſſint, haud omnibus Gobijs communes ſunt, ſed quantum ex iconibus (omnes enim videre haud licuit) conijcere queo, ſaxatilibus potiſſimùm. Ridet Maſſarius eos, qui Gobios pro ſquamis variam cutẽ, & valdè lubricã habere ſcripſerũt, (Niphum, & Iouiũ intelligens,) ſed quàm benè & ipſemet omnes varios, & ſquamoſos eſſe affirmet, ipſius viderit. Quod ad magnitudinem attinet, apud nos ſiue marini, ſiue alijs in aquis viuentes, ſemper parui ſũt, vti fortè & in Græcia. Inuenio enim κωβίδια Sopadi, κωβιδάρια Anaxãdri nominari, niſi velimus minores ab eis intelligi: Tzetzes author eſt famã eſſe & cubitales, & tricubitales etiã reperiri, ſed Aelianus, ex quo id fortaſſis excepit, id priuatĩ de ijs ſcripſit, qui in mari rubro generãtur. Habes hîc primum Venetorum Paganellũ, tanquam ſaxatilẽ Gobium partim ex Bellonio, partim ex Rondeletio deſcriptum, deinde alium marinum à me obſeruatum, Bellonius itaq; Gobium albũ nominat, Rondeletius flaueſcẽtem Græciſq; λαρίο & καυλίνα vocari aſſerit. Saxatilis eſt (inquit G hic) palmi lõgitudine, toto corpore rotundo, non cõpreſſo, & ſpiſſo, ſquamis rotũdis tecto, colore vario. Etenim χλωρὸ. eſt & dicitur, id eſt flaueſcẽs, ſiue pallidus, maculiſq; nigris cõſperſus, oculis ſurſũ potius, quàm deorſum ſpectantibus. Ad branchias pinnas duas habet, in ventre non duas cæterorũ modo, ſed vnicam (conijcio Rondeletiũ ad picturam deſcribere, vel nõ rectè expreſſerit Bellonius, in cuius Paganelli icone, duę ſunt ad brãchias, vtrinq; nimirũ vna, tres in ventre, in pectore duæ, vtrinq; videlicet vna, ab excrementorũ meatu deniq; altera) nõ diuiſam, qua nota Gobij maximè à reliquis piſcibus internoſcuntur, à podice aliã In dorſo non vnicã velut alij ſaxatiles, ſed duas, quarũ prior minor eſt, altera ad caudã vſq; extenditur. (Hoc rurſus non cõuenit cum figura Bellonij, nec cum ea quam Venetijs pictã exhibet Geſnerus, in quibus multò breuior eſt,) Caudam latam habet, non diuiſam. Labijs caret. (Hic quid dicere velit, neſcio,) Dentes habet paruos (nullos in pictura expreſſit, vti nec Bellonius, nec Geſnerus.) Os magnũ, ventriculum ſatis capacem cum multis appendicibus: Hepar album, & in eo fel. Bellonius Hicelio album vocari retur, non ſine manifeſto errore. Si.n. præ cæteris magis ad ruffum vergit vt ipſe fatetur, non video qua ratione albus dici queat. Rondeletij ſententiam magis probo, qui Athenæo, vel quiſquis ille fuerit apud illum, χλωρὸν, id eſt pallidũ, aut flaueſcentem, nõ viridem, vt nõnulli somniarunt, nuncupari non vna veterum authoritate demõſtrauit. Bellonius itaq; poſt nigri marini Gobij hiſtoriam. Cute (inquit) integitur ſcabriore, neq; vnquam ita adoleſcit, craſſioreq; eſt capite. Ac quod ad inſigne vtriuſq; diſcrimen attinet, aduertendum eſt, Gobios vnicam in tergore pinnã gerere, Paganellos geminam (ſecus oſtendit niger Gobius Rondeletij, & qui quinto loco pingitur ab And. Matthiolo, qui ſex ſpecies pinxit, ſed more ſuo nullam deſcripſit. Priori autem loco videtur Paganellum expreſſiſſe) Præterea vt Paganelli ſaxatiles ſunt, ſic magis ad ruffum colorem vergũt, tenerioremq; habent carnem, vt Diocles prodidit. Hactenus Bellonius. Alter Gobius nobis quoq; Venetijs miſſus pinnas habet in tergore binas, cõiunctas, quarũ prior, vt in Paganello, aculeis riget,

Nõ oẽs ſquamoſi ſunt. *Magnitudo.* *Cobidia.* *Cobidaria.* *Vbi cubitales & qui.* *Paganelli Venetorũ deſcriptio.* *Gobius albus Gobius flaueſcens.*

Gobius marinus Rondel.

Vt à reliquis piſcibus diſcernantur. H

χλωρὸς color qui.

alterа

Paganellus, ſeu Gobius maior ex Geſnero.

Gobius alter ab Authore obſeruatus.

Gobius niger Rondel.

Gobius albus Rondel.

altera verò leuis eſt: binæ item in pectore, totidemq; ab ano, omnes nigræ. Cauda etiam nigra eſt, & E ſuperior pars corporis. Venter verò candidat. Non incongruè etiam hîc de nigro Bellonij, & Rondeletij Gobione, licet vterque litoralis ſit, dicemus, cùm ſaxatiles omnes litoralibus etiam eoſdem faciat b Ariſtoteles, oetribus pluribusvè locis de Gobijs agere cogamur. Eminentes ac turgētes ſupra caput (inquit Bellonius) oculos gerunt, cornea tunica, alba, & vt Serpentibus dura obductos: aduerſus aquarum impetum, aut vt ſurſum faciliùs (quemadmodum Vranoſcopus) cernant. Vix excedunt duorū pollicum craſſitiem, aut palmi longitudinem. Raro enim pedales, & brachiales euadunt. Etſi autē lubrici ſunt, tamen ſquamis integuntur hirtis, pinnamq; habent vnam in tergore, continuam, mollem & ſine aculeis. Pinnas vtrinq; quatuor, latas atq; obtuſas; ac præter has ſub ventre etiam duas: ſed ea quæ caudam conſtituit, rotunda eſt. Dentes præterea exerunt paruos, tenues & ſubrubros. Corpus teres eſt, paucis ſpinis refertum, color varius. Etenim qui Gobiones circa algas verſantur, ad viridem inclinant, alij ad cinereum colorē accedunt, nonnulli albicant: alij ex fuluo in nigrum degenerant. Omnes grandiore ſunt capite, & lata ceruice. Ac quod ad internas eius piſcis partes attinet: peritonæū Gobionibus foris album eſt, intus nigerrimum. Hepar dextro lateri magis incumbit, pallidum, de quo fel pendet, veluti ianthiorum: inteſtina multis circumuolutionibus inflectuntur. Stomachus illi eſt oblongus, pylorus multis apophyabus præditus: vulua vndecunq; ouis referta. Rondeletij verò niger Gobio is eſt, qui à F Venetis Gò nuncupatur, à ſuis Boulerot. Digiti eſt magnitudine & craſſitie, corpore ferè rotundo, non compreſſo, priori ſimilis niſi minor eſſet, & nigri coloris maximè parte anteriore. Loco binarum pinnarum, quæ cæteris ſunt in ventre, vnicam habet nigram, barbam eſſe (inquit) diceres: Quæ nota facit vt credat, hunc eſſe piſciculum quē c Athenæus τράγον vocat, id eſt, hircū, cui Exocœtum confert his verbis: *Exocætus omninò ſimilis eſt piſciculo, qui Hircus dicitur, præter nigrū illud quod ventriculo ſubeſt, quod hirci barbam vocant.* Quòd hic d Athenæi Hircus non poſſit is eſſe, qui ab Ariſtotele Mæna mas dicitur cùm fœmina fœtu impleri incipit, perſpicuum eſſe ait, quæ de Mæna ſcripſit. Neq; enim Mæna barbæ (inquit) nigræ ſimile quid habet, ſed duas in ventre pinnas, cæterorum piſcium modo: neq; rotundo eſt corpore, ſed lato & compreſſo. At ſi ſimilis ſit hic Hircus Exocæto, rotundo corpore eſſe debet: quare diſtinctionis gratia, alium Ariſtotelis, alium Athenæi Tragum, ſiue Hircum concludit: ſed cùm ſimilitudo illa piſcium ipſe ſit Clearchi, qui fuit ex Ariſtot. diſcipulis, credi poteſt eundem quem ipſe Tragum intellexiſſe. Viuit niger iſte Gobius in litoribus, & ſtagnis marinis. Depingit deniq; & alium marinum Gobium Rondeletius cognomine album (λευκὸν) Græcis vocatum, non tamen ita candidum, vt cum aliorum multorum piſcium candore poſſit contendere, ſed quòd cæteris Gobionibus candidior ſit.

Gobiorū litoralium deſcriptiones.
b L.18. Hiſt. cap. 53.
Gobiorū coloris varietas.
Partes internæ.
Gò Venetorū.
Boulerot.
c Lib. 8.
Tragus, ſiue Hircus Athenæi qui.
d Lib. 8. Hi. cap. 20.
Mæna mas.

LOCVS. PARTVS. G

ARISTOTELES Gobios aliàs ſaxatiles, aliàs litorales facit: ſed fieri poteſt, quod de diuerſis nō de eiſdem intelligat, ſaxatiles .n. dari, & litorales iam oſtēſum eſt, ſingulorū additis iconibus quamuis a Galenus litorales tantum faciat, cuius verba modò recitabo. Falluntur .n. qui in ſaxatiles & litorales, marinos Gobios diſtinxiſſe arbitrantur. Cùm .n. de ſaxatilibus dixiſſet, mox Gobionem litoralem facit, aitq; loca frequentare arenoſa, glareoſaq; litorum, aut ſaxoſa promontoria cauteſque, ideoq; eis qui, aut amnes ſubeunt, aut maris ſtagnantes aquas inhabitant, facilè præferri quam bonitatis differentiam penes locorum diuerſitatem in ſaxatilibus reperiri negat, vt qui loca nunquam mutant. Comparat autem totum litoralium genus Gobionum excepto cum ſaxatilibus piſcibus alijs vt vel ex ea conſtat, quod poſtquam litorales dixiſſet Gobiones, ſi comparatio fuiſſet ad ſaxatiles Gobios non comparaſſet πετραίοις ἰχθύσιν, id eſt petræis piſcibus, ſed dixiſſet κωβιοῖς, ideſt Gobij, vel ſimpliciter πετραίοις. Idq; clarius aliàs oſtendit libello de renum affectibus: De aquatilibus (inquit) qui ſaxatiles nominantur comeſti, erunt tibi vtiles, erunt etiam Gobij, Mulli &c. piſces nimirum non ſaxatiles, ſed horum vicē ſupplentes. Ipſe verò dum tradit Gobiones in ſalſis æquè, ac dulcibus aquis viuere, H de omnibusnè an de ſpecie aliqua priuatim dicat, quæri, imò dubitari poteſt. Hamus & ex Ariſt. Gobios in fluuijs quoque pingueſcere, nec conſtat fluuiatileſnè an marinos intelligat, nam hic quoq; capi apud Galen. conſtat. Quid ſi dicamus fluuiorum oſtia vtrumq; innuere. Ouidio litorales ſunt. Diocli ſaxatiles. Oppiano & Simeoni Seth in petris, & arenis degunt, Syneſius etiam ſaxatiles facit his verbis. *Piſcantes circa Africa quoddam litus loco petroſo commeatu deſtituti nauigatione,* οἱ μὲν ἐνταῦθα, Μυραίνας τε καὶ καράβους ... id eſt, *Qui adulti ſunt, Murænas & ingentes capiunt Locuſtas: pueri verò leues Gobios & Iulos.* TheoPhraſtus in libello de piſcibus, cùm de foſſilibus dixiſſet, qui in terra torpidi manent, nec mouentur, donec effodiantur, ſubdit: *Huic ſimile contingit circa piſces quoſdam in Ponto qui glacie occupati gelantur, neq; mouentur prius quàm in patinas coquendi inijciantur, quod vel in primis Gobio accidit:* de lacuſtri vel fluuiatili, potius quàm marino mihi loqui videtur: quamuis contrarium colligas ex Plinio, qui ſic vertit. *A Theophraſto proditur in Ponti regione apprehendi in glacie piſcium maximè Gobiones non niſi patinarum calore vitalem motum fatentes.* Idem Plinius recitante Marcello Virgilio Gobium paulò minus, quàm in eo genere numerauit, in quo

a Gobius Marinus albus Rondeletij.
a Lib. 3. de Aliment.
Pingueſcunt in fluuijs.
Gobij congelati patinarum calore mouentur
Gobio terreſtribus ferme annume. r. 186.

terre-

A terreni piſces cenſentur, quoniā paluſtris, & quaſi incola terræ ſit contra aliorū piſcium naturam: cæterùm hic quoq; non rectè Gobio vniuerſaliter tribuitur, quod priuatim ad lacuſtrē pertinet. Pariunt iuxtà litora, ſuaq; oua lapidum amplexibus mandant latiuſcula, & atenida, vt Ariſtoteles prodidit. *Partus.*

VSVS IN CIBIS.

MARCELLVS Virgilius ex hoc Iuuenalis verſu:

Nec Mullum cupias cùm ſit tibi Gobio tantùm In Loculis,

Gobium viliſſimū piſcem eſſe iudicauit. Quod ſi id intellexerit poëta, de paluſtribus, & cœnoſis loqui dicendum fuerit. Mihi comparatio videtur Gobij ad Mullum, qui ſummo apud gulæ proceres erat in pretio: ad hæc Mullus Gobio quintuplo, ac ſextuplo maior eſt. Apparet itaq; iubere poëtam, vt ſi delicatum quis velit mercari piſcem, ſi non ita ſit nummoſus, vt Mullum magnum ſcilicet, & pretioſum, palatoq; gratiſſimū emat, is Gobium accipiat, ob paruitatem minoris quidem pretij, ſapore verò, & bonitate haud inferiorem. Docet enim ibi poëta in omnibus rebus ſeruandā eſſe menſurā, cùm ſuperfluas impenſas nulla non comitentur mala, ac ſit tandē, vt poëtæ verbis vtar, *morte magis metuenda ſenectus*. Fuiſſe antē Gobios apud veteres in honore, clariſſimè oſtendit *a* Martialis, inquiens. *In Venetis ſint lauta licet conuiuia terris Principium cænæ Gobius eſſe ſolet.* *Gobij comparatio ad Mullum.* *a In Xenijs.*

B Et Anaxandrides Gobios elixos nominat in Cotyis Thracum regis conuiuio. Antiphanes item in Timone Gobios laudat, & vnde optimi aducharentur apud *b* Athenæum docet, cuius verſus Græcos, adſcribam lepidiſſimos, quòd interpretes, vt Caſaubonus teſtatur, ſenſum eorum aſſequi non valuerint. Inquit itaq; Antiphanes. *b Lib. 7.*

Ἥκω πολυτελῶς ἀγοράσας εἰς τοὺς γάμους *Οἷς προσβαλεῖν δ' ἐκέλευσα τὸν τοιχωρύχον,*
Λιβανωτὸν ὀβολοῦ τοῖς θεοῖσι καὶ ταῖς θεαῖς *Τὸν ἰχθυοπώλην, προστίθημί φησί σοι*
Πάσαις, τοῖς δ' ἥρωσι τὰ ψαιστ' ἀπονείμας: *Τὸν δῆμον αὐτῶν, εἰσὶ γὰρ φαληρικοί.*
Ἡμῖν δὲ τοῖς θνητοῖς ἐπριάμην κωβιούς. *Ἄλλοι δ' ἐπώλουν ὡς ἔοικ' Ὀτρυνικούς.*

Vertit Dalecampius *(ſunt nuptias,*

Iam aduenio ſumptuosè mercatus ad has quæ opus *Quos vt inſpiciundos admouere iuſſi effractarium,*
Obolo dijs, ac deabus thura *Ac ſceleſtū piſces, qui vēdebat: en, inquit, propono tibi*
Omnibus mellita liba heroibus diſpertior. *Illorum gentem, ac populum: ſunt enim Phalerici;*
Nobis verò mortalibus emi Gobios. *Alij verò vt manifeſtum eſt. vendunt alienigenas.*

Caſaubonus acutiùs Antiphanis mentem perſcrutatus in verbo προσβαλεῖν omnem ſententię venu-

C ſtatem ſitam eſſe monet: ſenſumq; eſſe: cùm in emendis Gobijs iuberem piſcatium velut auctarij loco, & ἐπίδοσιν aliud adijcere, vt fieri ſolet in foro: reſpōdit ſceleſtus piſcator: Ego verò, προστίθημί σοι τὸν δῆμον αὐτῶν, id eſt, auctarij loco adijcio tibi Gobionum, quos emiſti patriam: ſunt enim Phalerici: quo nomine cariùs indicari debuerunt. δῆμον (inquit) capite, vt in hiſtoria Attica paſſim. nam vnus τῶν δήμων agri Attici Phalerum fuit, qui & Phalereus dicebatur. Alius etiam pagus Atticę erat Otryna, ſiue Otrineus, ſed obſcurius, & præ illo altero ignobilis. Inter cætera quæ Phalareum nobilitabant, præter portum, & alia multa, fuere etiam Gobiones Phalerici, qui tantùm cęteris pręſtare credebantur, quantum Otryn ci Gobiones, ab alijs vincebantur: ideo ſubjcit: Ἄλλοι δ' ἐπώλουν ὡς ἔοικ' Ὀτρυνικούς. Putares, inquit, qui piſces emerat ſolum hunc eſſe piſcatorem in foro, qui Phalericos Gobiones venderet, alios omnes vendere Otrynicos. Vt modò vnde digreſſa eſt, reuertatur oratio; in eodem ibi Athenæo quidam apud Menandrum in Epheſijs *è piſcarijs* (inquit) *vnus nuper quatuor drachmis Gobios æſtimabat*. Reſpondet alter, *nimio*, nempè ob paruitatem. Non minus eleganter, quàm iucundè Gobiorum laudem tetigit etiam Machon apud eundem Athenæum de Archephōte paraſito agens: quem ſcribit cùm à Ptolemæo rege inuitatus ad cęnam in Aegyptum nauigaſſet ex Attica, laxatili vario q; impoſito menſæ obſonio, admotis multis, & grandibus Locuſtis, allataq; patina cōfer- *Archephon. paraſitus cur à Gobijs ſibi temperarit.*

D tiſſima, in qua Gobiorū luſtra erant tria, viſa non ſine ſtupore conuiuis omnibus; Scaris tamen Mullisq; ac Phycidibus, valdè quidē libenter, ſed auſtero vultu, Mænidibuſq; ac Membradibus, & Apua ſe expleuiſſe Phalerica: Gobijs verò abſtinuiſſe pertinaciſſimè. Id autem cùm præter omniū opinionē faceret, Rexq; Alcenorē interrogaret, an hallucinans Gobios minimè vidiſſet Archephon; reſpondiſſe gibbum illū, contrà proſſus rem habetò Ptolomæe: primus vidit; ſed hoc obſonium, quia veneratur ac reueretur, non attigit: præterea more patrio non licet, cùm cænat abſq; ſymbolo, ſine ſuffragijs ſcēter alicui facere iniuriā. Ridet interim obiter comitia, & ſuffragia Athenienſiū, inquit Dalechāpius, vel de leuiuſculis rebus: & affectū in Gobios ē iniuria dicit, ſi Archephon cibo tam exquiſito indignus eo veſceretur. Guſtu enim perſuauis eſt, & pingui teneritudine (vt Iouij verbis vtar) delicatus: ad hęc ſiue litoralis, ſiue ſaxatilis ſit, boni ſucci, & facilis concoctionis eſt, nimirū illis cōparatus, qui in oſtijs degunt fluuiorum. *c* Galenus eleganter diſtinguit: *Gobiorum caro* (inquit) *vt Aſellorum, & ſaxatilium piſcium carne durior, ita mollior eſt quam Mullorum: craſsitudine verò, & tenuitate mediocrem ſuccum generat. Præſtantiſsimus autem eſt Gobio, tum ad voluptatem, tum verò ad concoctionem, digeſtionemq;,* *Suffragia Athenienſiū. Suauitas.* *c Lib. 2. de Aliment.* *Gobiorum caro [illegible] cata.*

& ad probum ſuccum gignendum, is qui in arenoſis litoribus, aut inter ſaxa viuit: qui verò in fluniorum E
oſtijs, aut paludibus marinis degunt, diuerſam planè carnem habent ab ijs, qui in puro mari verſantur. Neque enim aquè iucundi ſunt ſaporis, neq; etiam ſuccum tam bonum praſtant. Quod ſi limoſa fuerit aqua,
Candidi nigris praſtāt. *aut vrbē fluuius expurget, deterrimus euadet, qui in illa aqua gignitur Gobio.* Hiceſius, cui copioſum quidem, ſed non bonum ſuccum generant, ſapore grati ſunt, facilè excernuntur, & non multùm nutriunt, candidos nigris gratiores eſſe tradidit, flaueſcentium (τῶν χλωρῶν) autem carnem, ſubſtantia eſſe rariore, magiſq; putredinis expertem, ſuccum item præſtare tenniorem, neq; adeo copioſum, obq; magnitudinem magis alere. Diocles etiam teneriorem ſaxatilibus carnem tribuit; nec non Mneſitheus ſaxatiles ait corporibus noſtris ſiccum præbere alimentum, ſed ὠγκωμένους eſſe, & τρόφιμους, hoc eſt ſolidioris nutrimenti, & corpulentiæ ſatis addere. Aetius deniq; in curatione colici affectus à frigidis, & pituitoſis humoribus Gobios teſtatur tenerrimos eſſe, facilèq; ſecedere, alimentum autē
Vt robur addere dicātur plurimum roburq; corpori addere: vbi notandum tenerrimos dicere, facta comparatione ad duos piſces, nam alioqui tenerum eſſe, & plurimum corpori robur addere non conueniunt, idque ratio diſſuadet. *b* Hippocrates verò dum eandem ferè alimentariam vim Scorpio, Draconi, Cuculo, Callionymo, Gobio, vſum eorum in morbis pituitoſis, & craſſis concedens, tribuere videtur, ita in-
b Lib. de inter. affect. telligendus fuerit, quòd deficientibus Gobijs, cæteri etiam illi licet duriores, concedi poſſint. F

VSVS IN MEDICINA.

Ad aluum ſoluendū ius ex Gobio. PAVLVS Aegineta, citante Marcello Virgilio, Gobium in pila cōtuſum decoqui iubet in aqua ad aluum deijciendum: marinum videlicet: nam alijs ſal addendum: Kiraoides: Gobij cocti in aqua, & ſalibus donec ſoluatur, potum ius, maximè cum lacte, ſolutionem ventris facit. Aſſus & ſine ſale manſus, dyſenterias, lienterias, & nimia egerendi deſideria, quæ cum dolore fiunt, ſanat, Simeone Seth teſtante. Dioſcorides Gobium recentem ſuillo ventri inſutum decoqui iubet in aquæ ſextarijs duodecim, donec duo tantùm ſuperſint: dein percolatum, & ſub dio expoſitum propinari, vt quis aluum leuiter, molliterq; deponat: additq; hunc piſcem illitum, canum rabidorum, ſerpentiumq; morſibus prodeſſe. Scholiaſtes Nicandri, quo authore neſcio, tradit Gobium, ſimi-
Ad dorycnium. leſq; alios piſces, qui in litore, & marinis petris degunt, contra dorycnium iuuare ſiue crudi, ſiue elixi, ſiue toſti comeduntur.

G

DE SPHYRÆNA, SIVE SVDI. Cap. XXI.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. Etymum.

SPHYRÆNA petroſis ſaxatilibusvè ab Oppiano accenſetur: in hunc autem locum
Cur in hunc locū reiecta. meritò reiecta, quòd licet ſquamis ſit prædita, eas tamen toto (vt patebit) corpore præcedentium more non habeat, vnde nec ſquamoſa omninò, nec leui cute prædita rectè dici poſſe videtur, ſed inter vtroſq; quodammodo ambigere, ac ſi ſpurius quiſpiam, ac nothus piſcis eſſet. Eius præter Ouidium, nullum alium meminiſſe Plinius H
Plinij oſcitantia. dum ſcribit, fallitur, nam inter Græcos, vt Athenæum prætereā, Ariſtoteles, ex Latinis M. Varro meminere. Σφύραιναν ferè Græci dicunt, Attici verò priuatim κέστραν, vt *a* Athenæus
Ceſtra. affirmat his verbis: *Dorion Sphyrænam ait, quam vocant Ceſtram. Epicharmus autē in Muſis Ceſtrā cum*
a Lib. 7. *nominauerit, non iam Sphyrænas dicit, vtpote quæ eadem ſint. Et Attici ſæpius Sphyrænam vocant Ceſtrā, rarò autem Sphyrænæ nomine vſi ſunt.* Quorum nominum eandem inuenio etymologiam, ſicq; appellari hunc piſcem à figura corporis. Κέστρα ſtimulus eſt, aut ſtylus, item teli genus Perſico bello inuentum, pro quo & σφύρα ſumitur: Phauorinus: Κέστρα ἀμυντήριον ὅπλον, σφύρα, καὶ εἶδος ἰχθύος, id eſt *Ceſtra telum quo vis repellitur Sphyra, & genus piſcis.* Apparet itaq; eadem ratione hunc piſcē Ceſtrā dici, qua aliū in Mugilū genere Ceſtreū dicūt: à σφύρα fit σφύραινα. σφυρὰ verò Heſichio pro ipſo
Sphyra. piſce ſumitur, ſed quā benè neſcio. Quā Sphyræ ſignificationē cū nō aduerteret Theodorus Gaza, eademq; vox etiā malleū ſignificet, fabrile inſtrumentū, pro Sphyræna Malleolum Latinè reddidit, niſi
Malleolus. à σφυρον deduxerit, vt Hermolao placet, quod eſt malleolus pedis, à σφύρα deductū: ſunt aūt malleoli

A in ima tibia, qui ceu capitula duo in extremo malleo ad latera prominent: quod ſi aduertit Gaza, minus fuerit ridendus, nam alioqui piſcis noſter nihil minus, quàm malleum repræſentat. Significantiùs ex b Plinio Sudim vertiſſet, qui ſuæ item verſionis cauſam reddit his verbis: *Sunt præterea à nullo authore nominati, Sudis Latinè appellata, à Græcis Sphyrena: roſtro ſimilis, nomine, magnitudine &c.* Vocatur autem Latinis Sudis, ſimiliter ac Græcis Sphyræna, nempè à figura. Sudes enim apud Latinos etiam teli militaris genus eſt, item paxillus, ſiue palus acutus, qui in terra defigendus præurebatur, vt vel robuſtior eſſet, vel tardiùs putreſceret, c Virgilius:

Sudis. *b Lib. 9. c. 2.* *Sudes.* *c Lib. 7. Aeneid.*

Stipitibus duris agitur, ſudibuſuè præuſtis.

Atq; hinc fortè eſt, quòd etiamnum Gallia vulgò vocetur vn Spet quaſi verucolum. Romæ ab ſimilitudinem, quam aliquo modo habet cum Lucio, marinum Lucium dicunt, item in Græcia, vt Bellonius teſtatur. Lesbij verò Mitylenes incolæ velut antiquo nomine Sphyrnas, Aſiatici Græci Zarganes, cùm hoc nomen Bellonæ piſci debeatur. Idem Bellonius tradit eſſe, qui putant appellari Oxyrinchum, quia acuminato valdè roſtro eſt, quorum ſententiam improbat. Grauior verò error Gillij eſt, Sphyrænam Zygænæ eandem arbitrantis. Interpres verò, ſeù Scolaſtes Ariſtophanis in Scholijs in Nubes Ceſtras exponens Murænas inde deceptus videtur, quod apud Athenæum, & Oppianum B pro ἐμύραινα non ſemel σφύραινα legatur.

Spet. *Lucius marinus.* *Sphyrna.* *Zarganes.* *Oxyrinchus.* *Gilly error.*

FORMA DESCRIPTIO.

SPHYRÆNAM, ſiue Sudim longum, & acutum piſcem eſſe, iam ex etymologia ipſius nominis oſtenſum eſt. Accedit veterum authoritas, Oppiani in primis, qui δολιχὸν, id eſt longũ vocat, item Plinij, & Speuſippi apud Athenæum: quorũ hic acui aſſimilauit, longo, & tenuiſſimo corpore piſci: ille, *Sudis* (inquit) *Latinè appellata, à Græcis Sphyrena, roſtro ſimilis nomine, magnitudine inter ampliſſimos raras, ſed tamen non degener &c.* roſtri nomine partem in naui ſic dictam intelligens, cum qua ſuo quoq; roſtro (ſi ita vocare liceat) ſimilitudinem piſcis iſte habet. a Rondeletius apud Ariſtotelem, vbi ex longis piſcibus eſſe ait, Anguillam, Acum, & Zygænam pro Zygæna (longo quidem, & magno piſce, ſed tamen minimè cum Anguilla, & Acu nominando) Sphyrænam legit congruente ſenſu, & re ipſa; attamen Smyræna ſimiliter legi poſſit, id eſt Muræna, piſcis nimirum etiam longus, & vt Anguilla, qua cum & aliàs ab Ariſtotele nominatur, lubricus. Placet tamen magis Rondeletij C lectio, quia Acum Ariſtoteles proximè hic nominauerat, cui Sphyræna, non Muræna ſimilis eſt. Pinxere, & deſcribere Sphyrænam Saluianus, Bellonius, & Rondeletius, ſed illi vnam tantùm, hic duas, tot ſpecies dari arbitratus, hiſce Oppiani verbis motus: *Ξυνώριος δὲ δύω δίδυμον γένος, ἀμφότεραι τε Σφύραιναι*, id eſt vt Lippius vertit, *Ambæ Sphyrænæ longæ*. Equidem præter Oppianum id nemo aſſerit alius. Rondeletij verò Sphyrænæ diſſimiles ſunt, & haud ſcio an ex eodem genere. Priori enim ſquamoſam à capite ad caudam vſq; lineam tribuit, alteri verò ſquamas omninò demit: prior item duas in tergore pinnas gerit, altera vnam duntaxat. Bellonius quidem etiam duas ſpecies obſeruari ſcribit, quæ tamen minimè (inquit) inter ſe diſſidere comperirentur, niſi vetuſtas indicio eſſet: altera ſiquidem Trachurum colore refert, atq; eodem modo ſub ventre albicat: altera autem ſeneſcens Mormyri laterales picturas colore aſſequitur. Habeas hic Sphyrænæ veræ exactam ex omnibus collectam deſcriptionem. Roſtro eſt foris exlato, in extremo nigro, cuneato, prominente, & acuto: imò toto capite velut in mucronem deſinente, ore valdè reſciſſo. Maxilla ſuperior, obtuſa, inferior breuior, ſuperiori contrà acuta, & longior: vtraq; ſic coit, vt vix oris roſtriuè ſciſſuram vllam eſſe diceres, quam tamen magnam eſſe oportuit, tum ob roſtri tenuitatem, tum ob piſcis voracitatem. Et tamen in ipſo oris hiatu dens, cæterorum longiſſimus, & acutiſſimus, qui ore clauſo in foramen anterioris, ac membranaceæ partis, ita ſuſcipitur, vt extrinſecus etiam paululum emineat. Vtrimq; dentes habet, ſed D in parte ſuperiori maiores, in inferiori minores; & ſi ſecus icon noſtra oſtendat, omnes acutiſſimos, & vt Murænæ in os recuruos, vt Rondeletius notauit, qui item addit in palato duos eſſe dentium ordines. Lingua, teſte Bellonio, ſcabra eſt, denticuliſq; aſpera, quod tamen in ſui piſcis icone non expreſſit. Saluianus quidem linguam euidentiſſimè pinxit, ſed ſine vlla aſperitate. Oculi magni ſunt, & vt Bellonius meminit, cæſij. Ante hos foramina dari Rondeletius ait vel ad audiendum, vel ad olfaciendum deſtinata, quorum nec Saluianus, nec Bellonius faciunt mentionem, nec ipſe etiam pictura oſtendit. Branchiæ vtrinq; quaternæ, ſtriſq; patulæ. Linea, quæ à branchijs ad caudam vſq; per latus deducitur, non ſola, vt Rondeletius vult, ſquamis obtegitur, ſed dorſum præterea ſquamoſum habet, vt & Saluianus obſeruauit. Eſt verò ea linea ſquamulis mira arte contectis paruulis, & diuriuſculis, ſimiliter & dorſum non vt in alijs piſcibus, ſed ferè vt in Serpentibus, quod fortaſſis Rondeletius non examinauit. Pinnas quattuor pro portione corporis ſatis breues idem Sphyrænæ tribuit, plures tamẽ mox enumerat, & plures etiam pingit. Saluianus quinq; enumerat, totidemq; at non

Vt roſtro ſimilis dicta. *a Lib. 2. Hiſt. cap. 15.* *Ariſtoteles correctus.* *An duæ eius ſpecies.* *Sphyrænæ exacta deſcriptio.* *Dentes.* *Lingua.* *Squamæ quales.* *Pinnæ.*

eiſdẽ, vt in deſcriptione memorat, locis oſtendit. Duas enim ait ad branchias, vnam in ventre poſt excrementorum orificium: duas deniq; in dorſo, priorẽ in medio (hanc pictor in principio ventris poſuit) poſteriorem verſus caudã. Rurſus Rondeletius priorẽ dorſi pinnam quinq; ait conſtare aculeis, alteram verò ijs carere, Bellonius, & Saluianus poſteriorem pariter ceu aculeatã pingunt, ita aculeatauè ſit, an nõ, in deſcriptione omittũt. Ab ijſdẽ aculeata pingitur, quæ ab ano eſt, cùm alioqui aculeis carere Bellon. profiteatur. Rei veritas ex mea icone eluceſcit. Quod modò ad colorem attinet: Aſellum, inquit Rondeletius, æmulatur. Eſt enim ventre alba, dorſo nigricantem, vel potiùs

Color. cinereo. Linea prædicta flaueſcit initio, & oris interna pars. Earum autem quæ crebriùs Romam deferuntur, quaternæ vix libram implent, inquit Saluianus, qui dorſum, & quicquid in vtroq; latere ſuperius eſt, ſubcineraceum eſſe ſcribit: ventrem verò, & quicquid eadem linea inferius eſt, candida. Vidit tamen etiam aliquando, ſed perraro bilibrem: quamobrem magnis piſcibus annumerari nõ poteſt, quod Plinius dixiſſe fortaſſis voluit his verbis: *Sphyræna piſcis magnitudine inter ampliſsi-*

Pondus, magnitudo. *mos rarus, ſed tamen non degener.* Noſtra verò Sphyræna per dorſum nigricat; cætera ad ametheſtinum vergunt: & eiuſdem coloris maculis, interſtinguuntur. Linea flaueſcit, ruberrimis infrà ſupraq; punctis exiguis notata eſt. Caput cæruleum eſt.

Partes internæ. Oculi & Pinnæ palleſcunt. Cor oblongum eſt ex Bellonij obſeruatione, ſub quadã alba veſicula incluſum, quam multis piſcibus pro auriculis cordis ſubſtitutam eſſe ait. Pylorus à ſtomacho conſurgit, tam multiplici apophyſium, ſeù cæcorum exſarie intertextus, vt penitus ſtomachũ contegant, quos nemo numerari poſſet. Fel ab hepatis lobo dextro latere in folle oblongo dependet: reliqua inteſtina adnumerari poſſunt. Natura huic follem vento plenũ, ne ad imum ſideret, donauit oblõgum, anteriori parte bifidum, vtrimq; in acutum exeuntem. Spina dorſi raris vertebris coagmentatur.

LOCVS. NATVRA.

Mores.

AELIANVS, vt in communi textu eius legitur, Sphyrænas pelagias eſſe ſcribit: verendum autem eſt non Sphyrænas, ſed Smyrænas ibi legi oportere, quæ pelagiæ ſunt. nam alioqui ſphyrænas Oppianus, ex quo pleraque ipſe tranſcribit, ijs annumerat, quæ circa ſaxoſa, & arenoſa loca

a Lib. 9. Hi. cap. 2. victitant. Gregatim degunt, teſte a Ariſtotele, idq; piſcatores experientia ſua comprobant: numeroſas enim vnà capi dicũt. Captæ retibus euadere tentant, vt Saluianus, & Bellonius, ex hiſce Oppiani verbis colligunt.

Si Sphyræna ſinu retis claudatur in amplo
Latum perquirit laqueum, quo lubrica terga
Serpentum in morem labatur retibus amplis.

Sed hic quoq; non rectè Sphyræna legitur, inquit Geſnerus, legendumq; Smyræna, vel Muræna, quomodo in argumentis

Oppianus correctus. Halieuticorũ authoris innominati, quæ vitæ Oppiani ab initio editionis Aldinæ ſubijciuntur Græcè, rectè legitur. Lubrica enim mẽbra, & penetratio ſerpentis inſtar Murænæ, non Sphyrænæ conueniunt. Error autem iſte in Oppiani poëmate antiquiſſimus, quem & b Aelianus euitare neſciuit. Plurima enim

b Lib. 1. c. 31. ille ab Oppiano mutuatur. *Sphyræna* (inquit) *piſcis eſt pelagius. qui cùm ſe reti incluſum ſenſit, circumquaque natat, & quà euadat, vbi vel rariores laxioreſuè ſunt maculæ, vel etiam diſrupta,*

callidè

A *calliditſſimè quærit. Vbi verò vna quapiam ſic euaſerit, reliquæ etiam eiuſdem generis, ſi quæ pariter captæ fuerint, eadem elapſa, illam ſeu via ducem ſequuntur.* Apparet autem Oppianum, vel ex Ouidio, vel ex Plinio excepiſſe, quorum verba in Muræna recitabimus.

VSVS IN CIBIS.

ROMÆ Sphyræna, ſiue Sudis, Saluiano teſte, ceù vilis, ac plebeius piſcis negligitur, nec peculiarem habet conditura modum. Tamen κέστρας ὀσφὺς, id eſt Ceſtiæ lumbus cum alijs lautiſsimis obſonijs nominatur ab Antiphane, & Rondeletius carne ait eſſe candida, ſuauiq; dura, & ſicca, ſed quodammodo friabili, & Aſelli carnem referente, cui ſimulcum Lupo præcipuam authoritatem fuiſſe Cornelios Nepos, & Laberius poëta minorum tradidere. Miratur itaque Rondeletius Hiceſium, qui apud a Athenæum σφυραίνας τροφιμωτέρας εἶναι τῶν γόγγρων, ἀηδεῖς δὲ τῇ γεύσει ἐπιεικῶς, ἔτι δὲ ἀχύλους, ſcribit, id eſt *plenius nutrire, quàm Congros, guſtui tamen ingratos eſſe, oriq; inſuaues, ac ſuccum generare mediocriter laudabilem.* Quibus (inquit) apertè ratio repugnat. *Lumbus laudatus.* *a Lib.7.*

B Quì enim Sphyrænæ plus alimenti præſtare poſſent Congris, qui ex cartilagineorum ſunt genere, dura, ſicca, lenta, glutinoſaq; carne? vnde δυσκατεργάστους eſſe dixit Philotimus, quod approbat Galenus. Omnes autem non ſolùm piſces, ſed & carnes, & quæcunq; alia quibus veſcimur propter duritiem, & ſucci contumaciam difficiliùs conficiuntur: vt verò difficilioris ſunt concoctionis, ita plurimùm nutriunt. Non eſt itaq; vera hæc Hiceſij ſententia, neq; ἀηδεῖς εἶναι τῇ γεύσει, ſed ἡδεῖς εἶναι τῇ γεύσει legendum, id eſt guſtu iucundas eſſe. Geſnerus locum reſtituit, pro σφυραίνας legens σμύραινας, quod rationi conſentaneum ſit Hiceſij comparationem eſſe in eiuſdem generis piſcibus, vt ſunt Smyrænæ, ſiue Murenæ, & Congri, quare culpam in librarios reijcit. Caſaubono verò Athenæi potius, vel Hiceſij fides ſuſpecta eſt quàm librariorum, quãdoquidem ſtent ab edita lectione omnes codices, & quæ plurimi facit non iniuria, Auguſtana Excerpta: præterea quæ ſtatim ſubijciuntur, niſi de Sphyræna capiantur, ecquem (inquit) hic locum habebunt. Adde quod de Muræna ſuo loco in elemento M. tractatum eſt. Σμύραινας autem, & μύραινας tanquam diuerſos piſces παρὰ γράμμα ſeparatim explicare cuius fuerit ſtuporis? Non igitur librarij culpam hic vllam, ſed vel Athenæum minus fideliter alienam ſententiam recitaſſe autumat: & ſi quod de Muræna dixerat Hiceſius, aut deprauatum ſecutum codicem, aut aliud agentem Sphyrenæ tribuiſſe vel Hiceſium ipſum *Athenæi locus examinatus.*

C contra aliorum ſententiam ſic ſenſiſſe perperam: quod in eo argumento nemo (inquit) mirabitur, qui fuerit in Medicorum ſcriptis paulò verſatior. Extant quidem in ſuperioribus ex eodem Hiceſio verba hæc, τροφίμους τὰς μύραινας εἶναι φησὶν ὁ Ἱκέσιος οὐχ ἧττον τῶν ἐγχέλεων, ἀλλὰ καὶ τῶν γόγγρων ſed ex iſtis non rectè colligas, quod voluit Geſnerus, dixiſſe Hiceſium, Murænas plus alimenti, quàm Congros præſtare. Hucuſque ferè Caſaubonus. Ego & in librarios, & ipſum quoq; Athenæum, non in Hiceſium culpam reijcio: in illos, quòd præter Hiceſij mentem Sphyrænas poſuerint pro Smyrænis, in hunc quod non animaduerſa librariorũ, aut ſcriptorum incuria, quod Murenæ debebat, Sphyrenæ tribuat, id quod in octauo rurſus facit in Diphili Siphnij verbis illis: αἱ δὲ σφύραιναι τῶν γόγγρων εἰσὶ τροφιμώτεραι, Diphilus enim eo loco ſimillimos inuicem piſces, inuicẽ etiam comparat, & ſubinde à Congro, Anguillam nominat. Errorem autem iſtum in Oppiani poëmate antiquiſſimum etiam eſſe Aelianumq; eum euitare non potuiſſe, antè oſtenſum eſt.

DE ACV ARISTOTELIS. Cap. XXII.

D ORDINIS RATIO. SYNONYMA. Etymum.

POST Sphyrænã non incongruè ſequetur Acus, eadem teſte Oppiano, quæ illa loca incolens, & nõnullis ſine ſquamis, & glaber, alijs ſquamoſus ex parte deſcriptus, & vt Sphyræna longus, tenuis, exiliſq; piſcis. Græcis Βελόνη appellatur, item Ῥαφίς, vt teſtatur Athenæus his verbis: *Dorion in libro de piſcibus Βελόνην, inquit quam nonnulli ῥαφίδα vocant. Ariſtoteles Βελόνην appellat libro quinto de animalibus: at in opere περὶ τῶν ζωϊκῶν, ſiue de piſcibus ῥαφίδα nuncupat.* In omnibus quę nunc extant Ariſtotelis operibus ſolummodo Βελόνη appellatur. Oppianus quoq; aliquã do ῥαφίδα nominauit. Eſtq; vtriuſq; nomenclaturæ eadem ratio, Vt enim βελόνη apud Græcos, & acus apud Latinos (fœminino *Belone.* *Raphis.* *Etymum.*

genere

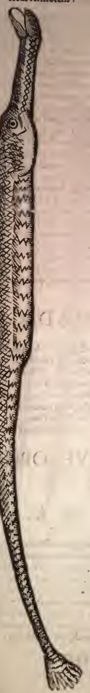
genere, nam Acus maſculino genere piſcis eſt, Martialis. *Et ſatius tenues ducere credis Acus*) inſtru- E
a In Gloſsis. mentum muliebre ſuendi, ſic ῥάφιον Hippocrati Subucula eſt a (Galeno κέντημα quoq; vocata à pun-
gendo,) qua præpunguntur coria, vt filum inſeratur, vulgus noſtrum Leſinam vocat. Vtriq; huic
inſtrumento piſcis iſte ſimilis eſt cùm totius longitudine, & tenuitate, tum potiſſimùm proceri roſtri
Ablennes. acie. Teſtante eodem Athenæo ἀβλεννής quoque dicitur, ſed alio ſenſu, nimirum quaſi ſine muco,
vt diſtinguatur fortaſſis ab Anguillis, Congris, & Murænis, piſcibus nimirum ſimiliter longis, ſed
multa blenna, ſiue muco refertis. Sunt qui & βλαδὴν dicunt, vt Varrinus citat; item qui βελλὰν dici
volunt, non βελόνην, vt Heſychius refert. Interpres Auicennæ modò Græcam vocem peruertit,
Aculeus, modò Aculeum latinè interpretatur, Aculeatum potiùs cum Plinio nuncupaturus. *Belone*, (inquit)
Aculeatus. *quos Aculeatos vocamus*. Vocauit tamen & Acum his verbis: *Acus, ſiue Belone vnus piſcium &c.* Pla-
Acicula. tina Aciculam dixit, vt fortè magis corporis tenuitatem nomine ipſo exprimeret.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma. Deſcriptio. F

Species quot. VNAM duntaxat Acus ſpeciem agnouit Saluianus: Bellonius, & Rondeletius duas, ſed non
Typhline. eaſdem. Rondeletio verus, ac genuinus Ariſtotelis Acus, ille piſcis eſt, quem Bellonius
Typhle. Typhlinen, vel Typhlen, vel Cæciliam marinam dici poſſe arbitratur ob corporis figurã,
Cæcilia marina. & Plinij Spondilem eſſe: atq; nunc in Græcia volgò Herophidiam dici, id eſt aquæ ſerpentem, Maſ-
ſilienſibus Gagnolam, propterea quòd quoties piſcationi indulgent, vbi hunc alios piſces præcedere
Sphondile. viderint, lucrum ſe facturos portendant. Fuit & Petro Gillio notus Acus iſte, ſed parùm peritè, &
Herophidia. indiſtinctè ſerpentem marinum vocitabat. Cæterùm Saluianus verum Acum eſſe negat, ſed cur ne-
Serpens marinus. get, nullas rationes in medium affert. Pingitq; pro Acu, eundem quẽ Bellon. atq; ipſe etiam Ronde-
letius primo loco. Bellonius Acum maiorem vocat, pro minori exhibens alium longo quidem, & te-
Acus Ariſt. deſcriptio. nui roſtro piſcem, ſed recuruo. Nos hîc de Belona, ſiue Acu Ariſtotelis primarim dicemus, mox de
alijs dicturi. Piſcis eſt longus, tenuis, cubiti longitudine, digiti craſſitudine. Magna eius eſt cum Ty-
phlope terreſtri (inquit Bellonius) ſiue Typhline ſimilitudo. Vterq; enim teſta tegitur dura, cui na-
tura vtrinq; in lateribus rimam fecit cutilarẽ, contra aliorum naturam, vt eius aluus diſtendi poſſit in G
prægnantibus. Ambæ ſquamis carent. Rondeletius quoq; non ſquamis, ſed ſerpentum modo ſcri-
bit integi cortice pulchrè cęlato, & duro. Quod ſi tamen diligentiùs coriũ examinaſſent, ſquamas in
Squamas eo inueniſſent, quas & Saluianus vidit, eaſdemq; non vt in piſcibus, ſed vt in ſerpentibus ait cõmitti.
habere. Caput habet exiguum, roſtrum oblongum durum, non tenue ſi cum reliquo corpore conferatur, nec
acuminatum, vt in Acu communi: extrema namq; ſiue anterior eius pars, latiuſcula extat: cuius
quidem rictus non in tranſuerſum, ſed in altitudinem dehiſcit. Figura eius tubam æmulatur, vnde à
Gallis Trompette nuncupatur. Vnicolor eſt, ſubflauus nempè. Branchias vtrinq; habet quaternas.
Trompette. Saluianus pinnas ei eſſe negat, præter vnam paruã, ac tenuiſſimã, quę in medio dorſo apparet. Bello-
nius verò duas præterea ei tribuit in lateribus iuxtà branchias, vt in Congro. Has quidẽ pingit, in ter-
Pinna. go verò nullam. Idem & Rondeletius cõfirmat, additq; inſuper eam, quæ in tergo eſt, vix cõſpici, niſi
cùm viuit, aut in aqua mouetur. Meus piſcis Saluiano ſubſcribit. Longitudo corporis cum tenuitate,
aliarum pinnarum vicem gerit. Cauda in tenuem, & ſimplicẽ pinnam terminatur. Oculos habet adeo
exiguos, vt vix grani milij magnitudinẽ ęquent. Maris & fęminę diſcrimen ſuſcipit. Vtriq; corpus an-
guloſum, oblongũ, à capite ad meatũ extrementorum ſemper craſſeſcit, ſexangulumq; non quadran-
gulum, vt Bellonius ait, deinceps verò vt tenuius efficitur, ſic pro ſexangula quadrangulam formam H
induit; podex in medio ferè corpore eſt. Gulam, qua plurimi piſces carent, ei ineſſe idem Rõdeletius
Gulam habere. affirmat, ventriculum paruum, oblongum, hepar magnum, inteſtina gracilia, recta, non in ſpiras con-
torta. Contrà Bellonius vnicum tantùm habere ait inteſtinum, idq; album, & rectà exporrectum,
multaq; pinguedine circumſeſſum: addit item fel ſub hepate pallido, oblongo, parte dextra conti-
neri, cæſium, grani hordei magnitudine: Cor vix milio quoq; maius eſſe: vuluam habere bicornem
cæterorum piſcium more, ouis plenam grani ſeſami magnitudine, rotundis, rubris, tranſparentibus,
quæ ipſo vêre excludat. Hunc modo inſolentis figuræ piſcem Ariſtotelis Acum eſſe conſtanter cum
Verũ Acum eſſe. Rondeletio affirmari audeo. Ipſe enim in libro de Animalib. recitante Athenæo ἀνόδουν eſſe dixit, id
eſt, edentulum, quod huic noſtro piſci competit, vulgari verò, ſiue Oppiani Acui minimè, qui omi-
num admodum dentatus eſt: noſtro non modò nulli ii exiſtunt dentes, ſed vix vllam etiam oris ſciſ-
ſuram habet, verùm foramen ſolùm veluti in extremo tubæ, tam puſillum, vt tum propter ipſius par-
Oris anguſtia. uitatem, tum propter roſtri longitudinem anguſtiamq; ne minimus quiſpiam piſciculus ingeri poſſit.
Eo autem foramine velut per fiſtulam quampiam ex humore alimentum trahit, Ad hæc rimam,
quam

Acus Ariſtotelis.

quam ſub ventre Acui eſſe Ariſtoteles prodidit, ipſi ineſſe, modò ex Bellonio dicebam, moxq; iterum ex Rondeletij obſeruatione oſtendam. Serpentem marinum non eſſe ex huius, & Congri hiſtoria innoteſcet.

PARTVS.

QVI autem *Acus vocatur* (inquit a Ariſtoteles, Theodoro interprete) *vnus tempore pariendi, vtero dehiſcente oua emittit. Habet enim hic rimam quandam ſub imo ventre, vt cæciliæ ſerpentes. A partu autem viuit, & vulnus coaleſcit*. Ita & Plinius: *Acus, ſiue Belone vnus piſcium dehiſcente propter multitudinem ouorũ vtero parit. A partu coaleſcit vulnus, quod & in Cæcilijs ſerpentibus tradunt.* De eadem re in eodem piſce aliàs iterũ Ariſtoteles: *Acus verò appellata ſerò fœtificat, compluresq; eius generis diſrupto, ac dehiſcente vtero pariunt, non tam multitudine ouorum, quàm magnitudine: & modo phalangiorum proles parentem offuſa circundat: quippè quam diſcedere ſtatim prolis amor non ſinat & ſi tetigeris, fugiũt:* In his verbis ſi conuerſionem Gazæ conferat diligens lector cum verbis Ariſtotelis, intelliget poſtremam ſententiam corruptam eſſe, atq; Gazam aliter legiſſe (inquit Rondeletius) quàm nos in vulgaribus noſtris codicibus. Qui enim congruunt verba iſta, *quippè, quam diſcedere prolis amor non ſinit*, cum ijs: ἐπιζῇ γὰρ τὰ ᾠὰ αὐτῷ. Verùm vt mendoſam eſſe hanc partem non eſt dubitandum, ita & ipſe quoq; Rondeletius non aduertit, Gazam Plinij verſione, vt apparet, deceptum, vtero tribuiſſe, quod rimæ illi debebat, quæ ſub ventre eſt, in qua oua reponi ille ipſemet autopſia edoctus ſcripſerat. Cùm enim huiuſmodi piſcem hyemis initio aliquando ſecaret, in ea rima multa oua reperit, ſideq; digniſſimis viris oſtendit. Aliaſque rurſus cùm non procul ab Aquis mortuis locus in mari turris ædificandæ deſtinatus vndis vacuaretur, illicq; maris purgamenta diligentiùs perluſtraret, duos iſtiuſmodi Acus reperit diuerſi coloris, viridem vnum, alterum pullum, in quibus cum rimam illam inſpiceret, oua vidit in eis iam excluſa, multoſq; fœtus iam perfectos, quorum alij maiores erant, ac mouebantur, parteſq, omnes perfectas habebant; alij minores, alij tam exigui & tenues, vt oculi duntaxat, & roſtrum cernerentur; vndè fortaſſis eſt, quod nonnulli ſerpentẽ marinum eſſe crediderint, & quodammodo viperæ modo parere, cuius fœtus matre interempta ventrem in eruptione perrumpere veterũ non pauci negantur, eoq; maximè cùm Acum viuiparũ faciat, b Aelianus his verbis; reddita etiam rei ipſius ratione: *Marini Acus* (inquit) *quod ſint prætenues, minimè tortuoſum, & ſinuoſum vterum, fœtumq; capacem habent, ideoq, catulorum ſuorum non ſuſtinentes incrementum, diſrumpuntur.* Non igitur pariunt catulos, ſed expellunt, atq; eijciunt. Verùm præter id, quod diſrumpi Acum ſimpliciter dixit, nec vteri meminit, ita quoque vterùm eius in partu diſrumpi dehiſcereq; poſſe credendum non eſt, etenim dehiſcente vtero non extra, ſed in ipſam ventris capacitatem emitterentur oua. Cùm itaq; ad rimam illam quæ in ventre eſt, diſruptio iſta, ſiue dehiſcentia pertineat, etiam non ad vterum, cauſa huius rei, quæ ipſi cum cæcilia ſerpente communis eſt, referenda eſt. Plinius, vt verba eius manifeſtè indicant, ad ouorum multitudinem refert, cùm tamen omnia, quæ ſuper hac re ſcribit, ab Ariſtotele accepiſſe videatur, qui tamen non multitudine, quàm magnitudine ouorum

a Lib. 6. Hiſt. cap. 13.

Gazæ error.

Rima in ventre vſus.

Cur ſerpens marinus creditus.

b *Lib. 11. c. 13.*

Vterum in partu nõ dehiſcere.

id fieri teſtatur: Hic enim, *pro multis* (inquit) *maiuſculos habet conceptus: quod enim natura numero ademerat, id magnitudini addit*. Saluianus non omnes in partu diſrumpi arbitratur, ſed vt Ariſtoteles loquitur, eorum plurimos, illos videlicet, in quibus oua ad multam magnitudinem excreuerint, ſi tamen in vllis augeantur ita oua, inquit, nam cùm frequenti diſſectione id ſæpius experiretur, in omnibus ſemper plurima, & parua, nūquā parua, & magna obſeruare potuit. Sed is de Acu Oppiani, non Ariſtotelis loquitur. Iam verò ſi magnitudinem ouorum rimæ cauſam ſtatuamus cum Ariſtotele: quærit Rondeletius, cur in Hippocampi vētre rima non ſit, cuius tamen & plura, & maiora ſint oua quàm Acus? quare & corporis tenuitati (quam & Aelianus refert, vt modò oſtendebamus) potiſſimùm verò corticis duriciei aſcribendum, quod diximus, iudicat: nam cum vſq; adeo duro cortice integatur Acus, vt acuto gladio ſecari vix poſſit, fieri nimirum vt venter diſtendi nequeat, quemadmodum Hippocampi venter qui mollis eſt. Emittere itaq; Acum oua ſua, atq; in rima illa tanquam in alio ſinu fouere donec excluſerit: quod in cruſta intectis quibuſdā videre eſt, velut in locuſtis, Squillis, & Cancris omnibus: quæ omnia in appendicibus ad caudam poſitis oua ſua racematim compacta ſeruant, & fouent, donec excludant. Natura itaq; ſagax, & prouida (inquit) in Acu rimā poſt podicem dilatat, donec pepererit, quæ poſt partum ita coit, vt coaleſcere videatur, quanquam fieri poſſit, vt coaleſcat, vt Ariſtoteles, & Plinius exiſtimaſſe vidētur. Hoc qui Angliam peragrarunt, & facil bus credere, & aliis certiùs perſuadere poſſunt. Illic enim ichthyopolæ Lucios cultro diſſecant, vt pingues eſſe empturis oſtendunt, quos non emptos rurſus in viuaria conijciūt, in quibus vulnus coit & coaleſcit: quod naturæ periti Tincis attribuunt, quia ijs ſi Lucios affricant, vt illarum mucum vulneri illinant, atq; ita eius labra in vnum conducantur. Sed idem in Acu euenire non poteſt ob cutis tenuitatem, & ſiccitatem: verùm ſic rimæ oræ committuntur, vt propius etiam inſpicienti coaluiſſe videri poſſint. Hæc itaq; ille. Ionius cùm dicit Acum æſtate parere, de vulgari intellexerit: nā *c* Ariſtoteli hyeme parit, & aliàs ſerò fœtificare tradit. Quærendum item nunquid vulgaris æſtate pariat. *d* Rondeletius quidem æſtate ventrem ouis multis refertum conſpexit, quare & eo tempore parere conijcit, ſerò tamen, & ſine vlla ventris ſciſſura.

Corij duricies.

Lucij cultro diſſecti ſponte coaleſcūt.

c Lib. 5. Hi. cap. 11.

d Lib. 6. Hi. cap. 17.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

DIPHILO apud Athenæum Raphis, ſiue Acus difficilis eſt coctionis, humidus, εὔχυλος, id eſt boni ſucci, timendum verò ne ἄχυλος potius ſit legendum, vt Hiceſius apud eundem habet. *Acus* (inquit) *& Triſſa piſces ſunt ἀχυρώδεις*, id eſt *aceroſi*, id eſt *ariſtis ſpinisve pleni, minimè pingues, & ἄχυλοι*, id eſt *ſine ſucco*. Ale. Benedictus tempore peſtis inter piſces etiam Acum commendat, ſed hucne an vulgarem intelligat, quærendum. Eſt certè vulgaris Acus ſicca, & dura carne, vt Rondeletius ſcribit. Ad ſtillicidium vrinæ *a* Galenus Raphida marinum comburi iubet, & in potu cinerem offerri. Totus cum irino vnguento vehementer inſpiſſat (inquit Kiranides) & cinis (Peronæ hic habet, lego Belonæ) vulneribus inſperſus, omnes eorum putredines ſanat.

An boni ſucci.

Ad ſtillicidium vrinæ.

a Lib. 3. Eu por. 277.

DE ACV VVLGARI, SIVE OPPIANI.
Cap. XXIII.

SYNONYMA.

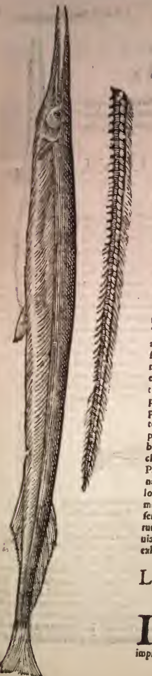
DVOBVS potiſſimùm argumentis, velut Aiacis clypeo munitus vnà cum Rondeletio Acum, ſiue Beloοen Ariſtotelis, ab Acu Oppiani diſtinximus, quòd edentulum ſuum Ariſtoteles, Oppianus, vt modò patebit, dentatum faciat ſuum, quòdque rimam ſuo, in ventre tribuat idem Ariſtoteles, qua Oppiani aut vulgaris Acus caret. Hæc Acus ſpecies recentioribus Græcis hodieq; Belone appellatur, vel Aiulone. Rondeletius verò nunc corrupto nomine βελονίδα vocari aſſerit. Bellonius, & Saluianus Zarganes, pro loci, vt puto, diuerſitate. Veneti non Aciculam, vt Rondeletius credit, ſed Anguſiculam dicunt, Romani Acucellam, Genuenſes Acuin, Hiſpani Aguillas, vel Aguidas piſcado, Normanni, Lutetiani, & circa Rothomagnum Orphies, Nos Aguſellos dicimus.

Acus Oppiani, vt ab Acu Ariſt. differat.

Belona.

Anguſicula.

Acus Oppiani.

GENVS FORMA.

Deſcriptio.

BELLONIVS hunc Oppiani,ſiue cõmunem Acum in maiorem,& minorẽ diuidit. Quęrendum quem pro minori exhibet, an idem ſit cum Sauro Rondeletij, vel ſaltem cognatus piſcis,maximè propter pinnas illas paruas quas verſus caudam ei appingit. *Saurus Rondeletius.* Prior longus, & tenuis piſcis eſt, vt Oppianus ait, non tantæ tamen longitudinis, vt Anguilliformes, ideoq; non in ſpiras vt illi, colligere ſe poteſt. Roſtrum habet acutum,tenue,longum, & durum,vt ait Athenæus. Caput triangulare,viride. Inferior maxilla ſuperiori longior eſt, & in mollem quandam ſubſtantiam degenerans. Dentes vtrinq; parui & frequentes. Oculi magni, rotundi, lutei. Ante hos vt Rondeletius obſeruauit, meatus ad audiendum vel odorandum, trianguli figura; Branchiæ quaternæ duplices. Pinnæ duæ paruę ad branchias, duæ aliæ breues ſub ventre, quas rurſus alia ſequitur, longè à podice ad caudam ſe extendens: è cuius regione in dorſo alia eſt, Rondeletius vtranq; ceu aculeatam pingit, contrà ac Saluianus. Mea icon huic fauet. Cauda breuis eſt in duas pinnulas terminata. Podex nõ admodum conſpicuus. Saluianus rimam illam, quam Ariſtoteles Acui tribuit circa podicem huius Acus foris cõſpicuam quidem eſſe, ſed intus minimè videri author eſt, miraturq; quod in Ariſtotele Græcè legatur eam ſub imò ventre eſſe ἔσω, id eſt, intus, quare conijcit hanc voculam ab aliquo in textum additam eſſe, quod etiam (inquit) cenſuiſſe videtur Theodorus, qui eam in ſua traductione omiſit. *De rima in ventre locus Ariſt. conſideratus.* Cæterùm apparet tamen Ariſtotelem hanc voculã neceſſariò poſuiſſe, vt quæ foris oculis ſubijcitur rima, eam quoq; intus manifeſtam eſſe indicaret. Nunquid modò in hoc Acu rima ea cõſpicua ſit, dubitari poteſt. Rondeletius enim diligentiſſimè, quæ ad eam ſpectant, inueſtigauit, & ex hac nota præcedentem piſcem, verum Acum eſſe oſtendit, eiuſq; in præſenti piſce non meminit. Ait autem ventre plano eſſe reliquo corpore quodàmodo quadrato, ob lineam vtrinq; protenſam è ſquamis contextam, reliquis partibus læuibus, & ſine ſquamis. Dorſum eius cœruleum ad viride inclinans, venter candidus, argenteuſvè. Spina dorſi viridis. Partes interiores longæ, vt ventriculus, & hepar, & inteſtina. *Partes interna.* Hæc appendicibus carent. Hepati veſcicula fellis oblonga etiam adhæret. Cor anguloſum. Haud excreſcit in multam magnitudinem: ex illis enim, qui crebro capiuntur, ſeni vix libram implent. Aliquando tamen etſi perraro eorum aliquem bilibrem, ac trilibrem ſe vidiſſe teſtatur Saluianus. Geſnerus aliam Acus figuram Venetijs acceptam exhibet, ſine vlla deſcriptione. Habes eam ſequenti pagina.

LOCVS. NATVRA.

Mores.

IN arenoſis ſaxoſiſq; locis, teſte Oppiano degit. Vbi *Stultitia.* forte in retia incidit, eiſque euaſit, dum velut ita percitus, dentibus ea lacerare conatur, denuo in laqueos impingit, vt idem Oppianus indicat his verſibus.

Quin

Quin etiam tali dicuntur mente Belona
Cùm ſunt erepta limo, duroque perclo
In laqueos fundunt bilem, morſuque reſcindunt
Inque ſinus rurſus tentan irrumpere dente.

Acus Geſneri Venetijs miſſa. E

VSVS IN CIBIS.

Apparatus. CARNE eſt dura, & ſicca, vt Diphilum apud Athenæum de hoc Acu loqui minimè ſit dicendum, qui nimirum humidam carnem Acui tribuit, vt diximus. Frixus, & omphacio, vel ſucco mali aurantij irroratus edi ſolet, & haud ingratus palato eſt.

DE ACV MINORI BELLONII. Cap. XXIV.

F

EST aliud (Acus) genus, inquit Bellonius, magnitudine tantùm à prioribus differens, tenuibus etiam veſtitum ſquamis: linguam exilem, & dentes molares obtuſos in ore habens, non vt prædicta: branchias quoquè vtrinque quatuor, *Deſcriptio.* ſeptem etiam vt in maioribus supernè, ac infernè, & in cauda propendentes pinnulas, caudam biſurcam habet nunquam digito craſſior eſſe ſolet, nec pede longior euadere. In inſula nomine *Vbi frequẽs,* Liſſa, olim Phana affatim capitur, qua indiginæ cùm multa dolia ſale condierint, & impleuerint, nauigio inde transferunt, vt externis maximo quæſtu diuendant. Eſt enim conditura admodum ſuauis: ſiquidem ſale inueterata, cruda cum pane edi ſolita eſt. Vnicam tantùm amborum dedimus effigiem, vt puta, quòd ambobus notæ eædem ferè conueniant, nec niſi magnitudine diſcrepent. Rondeletius verò hunc piſcem Lacertum, vel Sau- G *Lacertus, ſiue Saurus. Acui ſimilis.* rum Acubus ſimilem vocare videtur, aitq; à quibuſdam è ſuis vocari Aiguille, ab alijs Beccaſſe, à roſtri nempè longitudine. Piſcis (inquit) eſt marinus, pedis magnitudine, Acubus breuior, & craſſior: Roſtro acutiore, ſed breuiore, & ſurſum recuruo (Bellonius contrario modo pingit, in meo rectum eſt

Acus minor altera Bellonij.

H

& longius, non dubito tamen quin ijdem ſint.) Huic dentium loco maxillæ ſunt ſerratæ; branchiæ quaternæ; quibus & oculis, & ante hos foraminibus, ventriſque ſquamis, ac lineis, quæ ventrem ferè quadratum efficiunt, firmantque, Acubus eſt ſimilis; reliqua verò corporis parte à podice ad caudam, eaudaque ipſa Scombris par, ſiue partis huius, caudæque figuram, ſiue eiuſdem pinnulas ſpectes. *Partes internæ.* Ventriculo eſt oblongo, inteſtinis gracilibus, longis, in gyrum non conuolutis. Hepate longo, rubeſcente: in eo fellis veſica eſt. Fel & ſplen nigricant. Carne eſt pinguiore, quàm Acus, nec à Scombris differente. Quare cùm & carnis ſubſtantia, & poſteriore corporis parte Scombris, qui etiam Lacerti dicuntur, ſimilis ſit, roſtro verò, & priore corporis parte Acubus, exiſtimaui Acubus ſubiungendam eſſe, & ob ſimilitudinem Saurum nuncupandum. Rarus eſt admodum piſcis, & piſcatoribus noſtris veluti nouus aliquando ad me delatus. Hactenus ille. Ego Acus potius quam Lacerti, aut Trachuri genus fecerim. Is cuius ego picturam dedi toto corpore ſubuires maculis varians ex amethyſtino, & ceruleo mixtis, in dorſo intenſiùs, remiſſius in pectore.

A

DE FABRO. Cap. XXV.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. Etymum.

DVBITAVIT aliquando Rondeletius, in quam piſcium claſſem, hunc quo de hîc
agitur, piſcem referret. Neq; enim (inquit) inter ſquamoſos, neq; inter cartilagi- *Quibus pi-*
neos, neq; inter beluas rectè collocari poteſt, quoniam ijs omnibus diſſimilis eſt; *ſcibus annu-*
neq; inter ἀμφώδοντα, quippè qui vna parte candidus, altera nigricans non ſit, ſed *merandus.*
corpore concolore dempta vnica macula. A planis verò oculorũ ſitu differt. Cęte-
rùm cùm plano tamen ſit corpore, & figura, capite tenus Rhombo quodammodo
B ſimili, non incongruè retur planis annumerari poſſe. Ego verò hunc ei locum aſſignaui, quòd &
ipſe inter ſaxatiles ſquamoſos, & læui cute præditos ambigere videatur, vt eius mox hiſtoria doce-
bit. Quibus modò nominibus apud Græcos Latinoſq; veniat, difficillimũ eſt iudicatu. Varias enim *Vt vocetur*
ſuper hac re reperio recentiorum ſententias. Fuere in primis, qui Chalcidem (Gaza Æricam red- *antiquus.*
didit) eſſe arbitrarentur, vt Iouius refert: quorum opinionem erroneam eſſe Rondeletius, & Sal- *Chalcidem*
uianus oſtenderunt, quòd Chalcis inter viles piſciculos à Collumella, ab Ariſtotele verò inter flu- *non eſſe.*
uiatiles connumeretur, cùm hic noſter piſcis marinus ſit, & carne præſtans. Ridenda verò omninò,
ac explodenda hæc Niphi verba: *Chalcidem* (inquit) *Theodorus Aericam interpretatur, alij Fabrum:*
ſed piſcis eſt ſpurius, ex diuerſis generibus genitus, ſicut Mulus. Apparet autem eò dementiæ perue- *Niphi error.*
niſſe ex peruerſa, ac ridicula Gazæ verſione, qui alicubi apud a Ariſtotelem Chalcides, non vt aliàs *Gaza error.*
Aericas, ſed Spurias tranſtulit. Fallitur item Iouius, dum Acanthiam eſſe credit, nam etſi non pa- *a Lib. 5. Hi.*
rum ſpinoſus ſit hic noſter piſcis, cum veterum Acanthia, ſiue Spinace, qui Galei, ſiue Muſteli ſpe- *cap. 9.*
cies eſt, nullam planè ſimilitudinẽ obtinet: rotundi enim, & cartilaginei Galei ſunt, hic figura quaſi *Acanthiam*
plana. Idem Iouius addit ſeſe aliquando dubitaſſe, an ſit Citharus, quem ſæpius (inquit) Gale- *non eſſe.*
nus cum Rhombis nominauit, aſſerens Rhombos ſapidiores, & meliores eſſe Citharis: cæterum
C nec hic rem acu tetigit. Nam licet ob nomenclaturæ Cithari, aut Citulæ (vt Romæ appellatur) affi- *Citharus an*
nitatem, & ob corporis item cum Rhombis quampiam ſimilitudinem, in eam ſententiam animus *ſit.*
inclinare poſſet: res tamen aliter ſe habet. Piſcem enim Rhombo ſimiliorem, talemque cui omnia
quæ de ſuo Citharo veteres prodiderunt, ſuo loco dabimus. Quod verò addit Iouius inuenire ſe
apud Athenæum, Citulum piſcem dicari Libero patri, Citharum, Apollini, Triglam Hecati, Apu-
am Veneri, ideoq; ſi nominis coniecturam ſequemur, profectò Citulam Romanorum, Græcorum
antiquorum Citulum eſſe poſſe: multò minus ei aſſentiendum eſt. Non enim Citulum b Athenæ- *b Lib. 7.*
us, vt ille citat, ſed Cyttũ (Κύττον) Baccho dicari ſcribit, ſiue vt nos ex Caſaubono emẽdauimus, Cittã.
Fuere deniq; qui hunc piſcem, teſte Rondeletio, Orthragoriſcum Lacedæmoniorum, & Latinorum *Orthragori-*
Porcum marinum eſſe putent, nec ſine ratione (inquit) nempè quòd grunniat, dum capitur. c Plinius: *ſcus.*
Appion maximum piſcium eſſe tradit Porcum, quem Lacedæmonij Orthragoriſcum vocant: grunnire eum *Porcus Ma-*
dum capitur. Eandem ſententiam confirmant dorſi ſpinæ, quas idem d Plinius Porco marino tribuit. *rinus.*
Inter venena ſunt piſcium (inquit) *Porci marini ſpinæ in dorſo, cruciatu magno læſorum. Remedium eſt* *c Li. 32. c. 2.*
limus ex reliquo piſcium eorum corpore. Sed cùm Porcus marinus, vel Orthragoriſcus in maximis *d. Li. 32. c. 5.*
piſcibus habeatur, is iuditio Rondeletij eſſe non poteſt, de quo nunc loquimur, etſi ſatis magnum
D in Oceano captum Antuerpiæ viderit. Ipſe autem, vt & Saluianus hunc noſtrum piſcem, eum eſſe
volunt, qui Oppiano, & Athenæo χαλκεὺς appellatur, à Chalcide differens, vt hic oſtendit his ver-
bis: *διαφέρει δὲ τῆς χαλκίδος ὁ χαλκεὺς, περιφερὴς καὶ κυκλοειδής*, id eſt, *differt à Chalcide Chalceus,* *Chalceũ eſſe.*
rotundus & orbicularis: ſed Rondeletius qua ſuam ſtabiliat coniecturam, rationem adducit nullam.
Saluianus verò id ſe non temerè ait aſtruere. Primùm enim (inquit) vt procedente hiſtoria mon-
ſtrabimus, ea paucula, quæ Chalceo ipſi tribuunt, huic probè reſpondent: deindè cùm hic (vt iam *Fabrũ eſſe.*
iam declarabimus) à Latinis Faber vocetur, iure illorum χαλκεὺς creditur; cùm χαλκεὺς Græcis
propriè ærarium, aliquando verò ferrarium etiam ſignificet fabrum. Cæterùm vt Salu. atq; item
Rondel. & Bellonio facilè concedi poteſt, noſtrũ piſcem Latinorum Fabrum eſſe, ita argumentum
Saluiani, quod à conſimili quodammodo nomine ſumit, non ſufficit. Illis interim non reclamo,
cùm & alijs argumentis eorum opinio confirmari poſſit. Athenęo Chalceus rotundus eſt, & orbicu-
laris, & noſter piſcis latus cùm ſit, ac quaſi planus, vel ſaltẽ corpore admodũ compreſſo, reliquorum

ferè planorum in morem rotundus eſt, & velut orbicularis, non ſphæricus: adhæc Oppianus Chal- E
cea in petris degere tradit, & noſter haud longè à litoribus capi ſolet. Latinorum autem Fabrum eſ-
Faber cur dictus. ſe inde etiam conijcit Saluianus, quoniam hodieq; apud Dalmatas vulgo Fabro dici à multis intel-
lexiſſet. Cauſam huius nominis cùm aliquando ex Dalmatis ſciſcitaretur Geſnerus, reſponderunt,
inquit, quia omnia in eo fabrilia inſtrumenta reperiuntur, idq; verum eſſe ſe periclitatum didiciſſe.
Idem affirmat Saluianus, videlicet Dalmatas Fabrum appellare propter multiformes dorſi, ac ven-
e *Lib.8.* tris aculeos, atq; varia capitis oſſa, quibus fabrilia omnia inſtrumenta repræſentantur, vt ea propter
Zeus. Græcos quoq; χαλκέα appellaſſe, arbitrari non ſit inconueniens. Faber, vt Columella, & e Plinius
f *L.32.c.11.* teſtantur, alio nomine Zeus nuncupatur: Columellæ teſtimonium mox recitabo. f Plinius: *Faber ſi-*
† *Li.9.c.18.* *ue Zeus:* & aliàs *Zeus idem Faber appellatur.* Quæ poſteriora verba cùm non benè perciperent, non-
g *Lib.32.* nulli, † Zeum cum Coracino, de quo proximè locutus erat Plinius, confuderunt, vt puta, qui Plinij
verba ſic legerent, *Coracinus in Aegypto. Zeus idem, ſcilicet Coracinus, qui & Faber Gadibus appellatur:*
ſed ſenſus iſte peruerſus eſt, & præter intenſionem g Plinij, qui aliàs Coracinum à Zeo, ſiue Fabro
apertè diſtinxit. Verus autem ſenſus Plinij talis eſt: *Coracinus in Aegypto principatum inter piſces ob-
tinet: ſimiliter Zeus, qui & Faber appellatur, obtinet principatum Gadibus:* atque ita legi oportere Co-
lumella Plinio antiquior indicat his verbis: *Vt litorum, ſic & fretorum differentias noſſe oportet, ne nos* F
*alienigeni piſces decipiant: non enim omni mari poteſt omnis eſſe, vt Elops in Pamphylio profundo, nec
alio paſcitur, vt Atlantico Faber, qui & in noſtro Gadium municipio generoſiſſimis piſcibus adnumeratur,
cumq; priſca conſuetudine Zeum appellamus.* Quibus verbis dum ſententiam noſtram aſtruere, corro-
borareq; conamur, nos noſtro quodammodo gladio iugulare videbimur. Si enim Faber, ſiue Zeus
Atlantico, & Gaditano freto proprius, & peculiaris piſcis eſt: apparet diuerſum intelligi à noſtro,
quem capiti præfiximus piſce, vt qui in nullo non mari capitur. Obiectioni reſpondent Rondeletius,
& Saluianus: verba Columellæ ſic accipienda eſſe, vt maximè in Atlantico mari, & Gaditano freto
reperiatur Faber, illicq; potiùs quàm alibi principatum obtineat, non quòd nullo in alio loco naſca-
h *Li.9.c.18.* tur, idq; h Plinij authoritate confirmari: *Et hæc natura, vt alij alibi piſces principatum obtineant, Co-
racinus in Aegypto; Zeus, idem Faber Gadibus.* Non inficiatur interim Rondeletius quoſdam piſces
eſſe, qui quibuſdam in litoribus ſolum, aut fluuijs, aut lacubus reperiantur, ſed cùm plurimos alios
piſces eſſe conſtet, certis locis à veteribus aſſignatos, qui tamen alijs in partibus maris, & iam tum
capiebantur, vel poſtea capti ſunt, non dubitat, quin ita ab antiquis proditum fuit, vel quia horum
locorũ piſces optimos, & frequentiſſimos, alibi rariſſimos celebrare voluerint; vel quia indigenarum
incuria aliarum maris partium, ſiue aliarum aquarũ quas ipſi non perluſtrarunt, piſces ignoti fue- G
rint. Reperiri autem in Cyzicenorũ regione etiam Athenæus teſtatur, dum modò Chalceus idem
eſt cum Fabro, vt oſtendebamus. Cyzicus enim Bithiniæ non ignobile fuit emporium. Quod ſi ta-
men quiſpiam Columellæ verbis pertinaciter innixus, eorum vi, in ſolo Atlantico, atq; Gaditano
mari Fabrum reperiri, & propterea hunc noſtrum piſcẽ, quippe qui locis alijs, vt diximus, per mul-
tis naſcitur, Fabrum non eſſe obſtinaciùs contendat: dicemus & nos (inquit Saluianus) neq; rei pi-
ſcatoriæ, neq; locorum omnium tam peritum fuiſſe Columellam, vt in re adeo lubrica, labi non po-
tuerit, & vel maximè cùm eodem etiam loco Ellopen in Pamphylio profundo, nec alio paſci aſſue-
ret; quem tamen Archeſtratus apud i Athenæũ in Syracuſano mari natum ceu aliorũ locorum præ-
Lib.7. ſtantiorem celebrat. Quod ſi deniq; Ouidiũ nobis aduerſari quis dixerit, qui rarum vocat, is quoq;
parum profecerit; non enim rarum appellat poëta, propterea quod vno, aut altero ſolùm loco na-
ſcatur, ſed quoniam raro capi conſpiciatur. Quare cùm nulla ſatis firma ratio eſſe videatur, quæ
præpoſitam ſententiã poſſit euellere, in ea cum alijs viris doctis permaneo. Videamus itaq; cur Zeus,
& Faber nuncupetur. Fabrum dici ab oſſibus, quæ fabrorum inſtrumentis ſimilia habere fertur, di-
ctum eſt. Fuere tamen, qui ab atræ fuliginis colore, ac ſi nomen haberet à ſimilitudine fabri ferra-
rij, qui fuliginoſus eſt, etymologiam deduxerunt, id ab Oppiano indicati exiſtimantes his verſibus: H

Πέρκαι σαργοὶ ἔχουσιν ἐφέστιον, ἠδὲ σκίαιναι,
χαλκίς, καὶ κορακῖνοι ἐπώνυμοι αἴθοπι χροιῇ.

id eſt, vt Lipius vertit:

Et Faber, & nigro cui nomina dicta colore
Cur Faber, & Zeus dicatur. *Hæc Coracinus habet, &c.*

cæterum hæc verba non ad Chalcea, ſiue Fabrum, ſed ad Coracinum referenda ſunt. Multæ tamen
eius partes cùm nigricent, ea nominia ratio tolerari etiam poteſt. Zeus verò, id eſt Iupiter, cur dica-
Cur in templis ſuſpendatur. tur à nemine hactenus traditũ inuenio. Solus Geſnerus conijcit vocẽ eſſe detortam à χαλκέος abla-
ta priori ſyllaba, & κ in ζ mutato. Sed quid ſi ita dictũ diuenemus, quòd vt nũc fit, olim etiã in tẽplo
Iouis ſuſpẽderetur, tanquã ſacer aliquis piſcis, hanc.n. in tẽplis ſuſpenſionẽ neſcio quid antiquitatis
ſapere apparet: etſi ideo in Chriſtianorũ tẽplis ſuſpẽdi ſit veriſimile, ꝑꝑ maculas eas pulcherrimas,

quas

A quas vtrinq; vnam, in lateribus habet, digitorum D. Chriſtophori, vt aiunt, veſtigia, quę Saluatorem noſtrum humeris geſtans, fretumq; traijciens, in apprehenſo piſce reliquiſſe dicunt, vnde hodieque Græci χριστόψαρον nuncupant: vel quòd eum eſſe credant, quem iuſſu Saluatoris D. Petrus cepit, opi- *Chriſtopſarus.* nione inde nata, quòd prædictæ illę maculę numiſmatis illius quodãmodo, quod ex ore piſcis tributi nomine pendendum extraxit, figuram elegantiſſimè exprimant: quare & piſcem D. Petri in multis Italiæ locis, ac Romæ potiſſimùm vocant. Ζαῖος Heſychio, & Varrino piſcis nomen eſt, nõ alterius puto quàm qui Zeus. Vocatur Romæ aliás Citula, ſeu potius Cetola, quaſi vt conijcio Setola, ab erectis in dorſo ariſtis ſimilitudine ſetarum in ſuibus. *Citula.* Ligures Rotulam dicunt, Incolæ Lerini inſulę, & Antipolitani ſimiliter Rode, quòd rotæ in morem ferè rotundus ſit, roſtro non exerto, nec hiante, & *Rotula.* in medio corpore ceu centro maculam habeat, eo ointirum loco, quo in rota foramen eſt, per quod axis impellitur. Monet nos hic Rondeletius, ne propterea hunc piſcem cum Rota Plinij confundamus: vt quam hic inter vaſtiſſimas beluas commemorat. *Rota Plinij* *Apparent* (inquit) *Rota appellata à ſimilitudine, quaternis diſtinctæ radijs modiolos earum oculis duobus vtrinq; claudentibus.* Iouius verò Liguribus Zaphirũ vocari tradit, cùm tamen de Aurata ſcribens, Scarumq; ei ſimilem faciens, apud Romanos *Zaphirus.* Zaphirum appellari ſcripſiſſet. A Maſſilienſibus Truie dicitur, quaſi ſcrofa, cùm ob tergoris veluti *Truie ſiue*

B ſetas, vt diximus, tùm quòd dum capitur, ſuum more grunniat. Hiſpanis, & Monſpelienſibus Gal, *Scrofa.* quaſi Gallinaceus, à dorſi ſpinis ſurrectis veluti ſunt gallinaceorum criſtæ, vel ab aureo, atque micante colore quem habet, cum adulti galli maioribus plumis communem: à quo aureo colore alicu- *Gallus marinus.* bi etiam in Gallia Doree, quaſi Aurata, aut auratus piſcis nominatur. Santones, & Baionenſes ſimiliter, ac Monſpelienſes Iau, vel Cucq, id eſt, Gallum dicunt, item Hollandi ceu Zee haen, quaſi marinum gallum.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

FABRVM noſtrum ex latis, non ex planis eſſe à principio dictum eſt. Eſt tamen inter alios latos corpore quàm maximè compreſſo, ac quaſi plano. Quo ad colores varius eſt, Caput & *Color.* dorſum obſcura ſunt, pinnæ nigricant: latera partim ex cæruleo virent, partim aurea ſunt. In medio corpore nigram maculam habet, minoris alicuius nummi magnitudine, orbicularem, vt ait Saluianus, in mea icone oblonga eſt, & ouata, colore cæleſti, & in ea tres imaguunculæ, figura quo-

C dammodo Hippocampi, colore aureo. Squamis tegitur quidem, ſed tam exiguis tenuibuſque, vt *Squama.* niſi (inquit Rondeletius) digito ſcalpas, vix appareant, læuiq; corpore eſſe videatur. Caput compreſſum, extenſum, oſſeum, oſſibus quàm plurimis varijs, angulosis, tenuibus, atq; perlucidis conſtructum, maculis quibuſdam exiguis, purpureis exornatum, quæ ibidem ad branchias non deſunt. Linea obliqua à capite ad caudam ducta eſt. Os latiſſimum, plurimùm hians, edentulum, etſi quodammodo dentatum pinxerit Bellonius. Oculi magni, rotundi, sutci. Branchiæ vtrinq; quaternæ, quarum oſſea opercula in aculeos deſinunt. Pinnæ duæ mediocres ad branchias; duæq; aliæ in anteriore ventris parte, paulò longiores, ac in quinos velut longos pilos, aut potius ſetas porcinas de- *Pinna.* generantes. Ab ano rurſus duæ aliæ, quarum prior quinque duntaxat aculeis conſtat; altera multò longior, & ad caudam ferè vſque extenſa, aculeis caret. In dorſo vnica tantùm, & magna, vt quæ paulò ante medium dorſum exorſa ad caudam ferè vſq; extenditur, figura huic piſci propria, & aliorum piſcium dorſi pinnæ diſſimilis. Primùm namq; in longiſſimos pilos, eius ferè modo quàm in anteriori ventris parte conſpici diximus, terminatur, deinde plurimis robuſtiſſimis aculeis intertextis, armatur: poſtremò alijs etiam aculeis oſſeis multo breuioribus, bifidis, atq; recuruis, ſecundum eius *Partes interna.* exortum in dorſo præmunitur. Pars ventris vtriuque oſſibus inſtar acuti cultri ſecantibus firmatur.

D Cauda in vnam pinnam deſinit. Ventriculum habet mediocrem, gulam manifeſtam: inteſtina parua tenuibs in gyros conuoluta: inter quæ oua rubra latere Rondeletius ait: hepar candidum ſine felle, Lienem rubeſcentem, exiguum meſenterio hærentem. Cordis pars infima rubet, ſuprema, & media ex albo rubeſcit, quod in paucis piſcibus ſpectatur.

Faber.

A

LOCVS. NATVRA. MORES.

CHALCEA, id eſt Fabrum Oppianus ijs acc enſet piſcibus, qui in ſaxis degunt.

Ἄλλοι δ' αὖ πετραῖοι ἐπίχλοοι ὑγρὰ μέτωπα χαλκεύς, καὶ κορακῖνος ἐπώνυμος αἴθοπι χροιῇ

Πέτρας ναίουσιν ἰχθύες ἐφίστιοι, ἄλλοι ἐνίαυον Καὶ σκάρος, id eſt, vt Lippius vertit,

Sunt vda cautes herbis à fronte virentes *Et Faber, & nigro cui nomina dicta colore,*

Hic domus eſt Sargis. hac ſtatio lata Sciænis, *Hac Coracinus habet, hæc Scarus ſaxa frequētat.*

Quomodo autem Atlantico, & Gadirano freto celebretur Columellæ, ſuprà indicauimus. a Ariſtote- a *Lib.* 4. *Hi.*
les alicubi ſcribit *Chalcidem quamuis carne paſcatur, non tamen vagari*, quod ad Calceum, ſiue Fabrū *cap.* 9.
pertinere conjcio: vti & quod *Calcidem vocem, ſiue ſonitum edere* dicit, nam & Calceus, ſiue Faber *Ariſtoteles*
inde Sus, ſiue Scrofa nuncupatur, & Faber noſter vorax eſt, & carniuorus, licet nō ſolis piſciculis, ſed *emendatus.*
alga etiam atq; alis maris purgamentis, & ſordibus veſcatur. *Piſces* (inquit ille) *vocis quidem expertes* *Piſces voca-*
ſunt, quippe qui neq; pulmonem, neq; arteriam, aut guttur obtineant ſed ſonos quoſdam ſtridoresq; mouent, *les.*
qui vocales eſſe exiſtimantur, vt Lyra, vt Chromis. His enim quaſi grunnitus quidam emittitur. Aper
etiam, quem amnis Achelous gignit, vocalis habitus eſt, & Calcis, & cuculus. Alter enim quodammodo
B *ſtridet, alter deinde vt Cuculus auis ſtrepit, vnde nomen accepit: quæ omnia creditam illam vocem emit-*
tunt, aut attritu branchiarum, quas horridiuſculas continent, aut interioribus, quæ circa ventrem habent.
Spiritus enim incluſus in his eſt, quem dum atterant, atq; agitant, ſonos illos eludunt. Eodem modo apud
b Aelianum, vbi χάλκις ſcribitur συρίζειν, id eſt ſibilare, lego χαλκεύς. Sunt enim Fabro brāchiarum b *Lib.* 10.
opercula adeò horrida, vt vehementius dimota facilè ſonitum edere verò ſit conſentaneum. So- *cap.* 11.
liuagus, non gregalis piſcis eſt. Natat erectus, & non (vt quiſpiam fortaſſis ſibi perſuadere poſſet)
Paſſerum more in latus conuerſus.

VSVS IN CIBIS.

RONDELETIVS Fabrum ſcribit carne eſſe minus dura, quàm Rhombus: Saluianus ſatis *Carnis ſuc-*
tenera, & friabili, concoctu facili, & ſatis etiam boni ſucci, ideòq; iure inter ſalubres pi- *c qualitas*
ſces recenſeri poſſe, eſſeq; item ſuauem, & nobilem piſcem haberi, ac à principio men-
ſis non aſpernari; cum Rhombis nanq; ſapore & pretio non ſolùm contendere, ſed eos etiam mul-
C torum iudicio ſuperare: & reuera apud veteres in multa fuit æſtimatione, vt ex præcitatis Collu-
mellæ verbis conſtat, quibus generoſiſſimis piſcibus adnumeratum fuiſſe teſtatus eſt. Cùm verò *Apparatus.*
ob corporis tenuitatem commodè aſſeri nequeat, aut frictum, & omphacio, aut Aurancij mali ſucco
irroratum, aut in aqua, & vino partibus æqualibus, oleo, ſale, beneq; olentibus herbis, atq; aroma-
tibus additis elixum comedi Saluianus tradit.

DE SAXATILIBVS LÆVI CVTE præditis, & primum de Alaudis.

VERE ab Ariſtotele ſcriptum eſt pauciſſimos piſces eſſe, qui leui cute obteguntur. Ego ſanè *Leui cute*
inter ſaxatiles, ſiue in ſaxoſis, aut petroſis locis degentes, præter ſubſequētes hîc ordine de- *pauci prædi-*
ſcribendos, qui planè ſquamis carēt, nullos obſeruaui, nec ab alijs obſeruatos reperio. Qui *ti.*
hoc capite exprimuntur, anonymi aliàs, Rondeletio Gallorū imitatione, quibus Coquillade, Alau-
D dæ appellantur: cùmq; alter ceu criſtatus eſſe videatur, alter verò criſta careat, illum Alaudam cri- *Alauda cur*
ſtatam, ſiue Galeritam; alterum Alaudam non criſtatam nominauit; ſicuti nimirum inter aues Alau- *dicti.*
da eſt criſtata, quam Galeritam dicunt, alia non criſtata, & ſimpliciter Alauda nuncupata. Poſſis
etiam (inquit) optimo quidem iure eum qui criſta caret, Simiam appellare, quia capite ſimiam refert. *Simia.*
Eſt enim capite paruo, & rotundo; vel ſi noſtrorum (Monſpelienſium) appellationem ſequi velis, qui
Percepiere nominant, non abſurdè Empetrum vocaueris, nam vt Empetrum herba marinis locis *Empetrum.*
prouenit, & maximè ſaxoſis, imò nudo etiam ſaxo ſæpè exiſtit, ita piſciculus iſte in petrarum ca-
uernulis degit, & illic confugiens, ſe in abdituſſimis earum rimis occulit, vt piſcantium inſidias fu-
giat, vnde Percepiere nomen impoſuerunt. Prior, ſiue criſtatus piſciculus eſt Scorpioidi (ſic vocat *Percepiere*
litoralem, & muco veſcentem piſcem, capite Scorpio marino ſimilem, Gallis Lebre de mer, id eſt *Criſtatæ de-*
leporem marinum vocatum) ſimilis admodum corporis ſpecie. Digiti eſt magnitudine, aut paulò *ſcriptio.*
maiore: tenui corpore, læui, lubrico, ſine ſquamis, ore paruo, dentibus anterioribus ſerratis,

Alauda criſtata Rond.

poſterioribus exertis (hi in icone non exprimuntur) oculis paruis cæruleis: in vertice dum viuit, erecta eſt criſta, mollis, & cærulea. Pinnæ ad branchias latæ, ſed breues: in vẽtre paruę, & tenues. Cauda vnica pinna conſtans, breuis, & rotunda (ſecus figura oſtendere videtur). Podex nõ procul à branchijs diſtat, à quo pinna ad caudã protenditur, alia in ceruice ad caudam continua. Corpus colore eſt fuſco, multis tamen maculis partim rotundis, partim oblongis, & tortuoſis notatur, Peritonæum ex nigro viride eſt. Cor angulatum. Hepar ex albo rubet, à quo fellis veſica pendet, perſpicuitate, & coloris iucunditate ſmaragdum referens. Inteſtina lata ſunt, coloris lutei: facis diu extra aquam viuit ob paruam branchiarum ſciſſuram. Carne eſt molli, ſed ob paruitatem negligitur. E

Partes internæ.

Alauda non criſtata deſcriptio.

Alauda non criſtata ſuperiori ſimilis, capite paruo, & rotundo, ore paruo, oculis paruis, dentibus anterioribus ſerratis, poſterioribus longiuſculis, acutis, exertis. Pinnulas duas habet ad brãchias, duas in ventre, aliam ſtatim à capite ad caudam continuam, item aliam à podice ori ſatis propinquo ad caudam vſq; ductam. Cauda in vnicam deſinit ſaxatilium modo (aliter hic quoq; figura mõſtrat.) Maculæ multæ medię corporis parti aſperſæ ſũt. Corpore eſt læui, & luberico. Aqua, muco, paruis Atherinis, & Aphyis veſcitur. Carnis ſubſtantia, & mollitudine Galeritæ ferè par, & nullius apud nos (Monſpelienſes) pretij Piſcatores mordet; vnde Iulidem eſſe, aliquando ſum ſuſpicatus, ſed cùm minimè venenatum eius morſum comperiſſem, veramque Iulidem tandem cognouiſſem vtrumq; piſcem rectè mihi videor diſtinxiſſe. F

Alauda non criſtata eiuſdem.

Cibus.

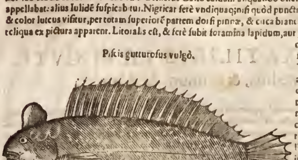
Ad criſtatam Alaudam pertinere videtur, qui tertio loco exprimitur, cùm propter criſtã capitis, tũ reliquã corporis ſpeciem ſimilem, Venetijs Gottoroſola, quaſi Gutturoſam vocant à prominente opinor ſub faucibus tumore. Hunc cùm Geſnerus Gallo cuidam aliquando oſtenderet, Gallinam maris appellabat: alius Iulidẽ ſuſpicabatur. Nigricat ferè vndiquaq; niſi quòd punctis diſtinguitur cæruleis, & color luteus viſitur, per totam ſuperiorẽ partem dorſi pinnæ, & circa branchias, & ſummo vertice: reliqua ex pictura apparent. Litoralis eſt, & ferè ſubit foramina lapidum, aut parietum ædificiorum, quæ in litore extructa fuerint, vnde ſi quis ei Troglodytæ nomen affingere voluerit, quod non tantùm nationi cuidam hominum, ſed etiam auiculę cauia ſubeunti tribuitur, non ineptè fecerit. Facile capitur, vel carne in vas impoſita mox extracta. A piſcatoribus ferè abijcitur, quoniam luberica eſt, nullius ferè pretij carne dura, & vilis in cibo. Huc item pertinet, Exocœtus ſiue Adonis Bellonij, quem Genuenſibus Baucam, Comaſci incolis Folpe, vel Volpe, quaſi Vulpeculam, Maſſilienſibus vn Gauot, Conſtantinopolitanis Glinon vel Clinon nominari ſcribit, & à Romanis cum alijs minutis piſcibus confundi, modo Cernam, modo Miſſorem, ſed falsò nominantibus. Frequentiſſimus eſt Oceano, neq; quiſpiam eſt, qui indigenis Oceani Congrorum piſcationi magis faueat. Nam cùm vrticis plurimum delectetur, atq; Vrticę circa litora inter cautes hæreant, Ille mari profundiùs mergi recuſat. Quam ob rem recedente mari ſub petris, & foraminibus aqua refertis cõtineri mauult. Agricolæ autem loca ſaxoſa G H

Gutturoſus piſcis.

Gallina maris.

Locus.

Piſcis gutturoſus vulgò.

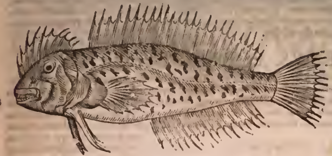
Exocœtus Bellonij.

Congri vt facile capiantur.

aducunt

A adeuntes, atque quam æſtus reciprocetur, lapides dimouent, vt inter ſcopulos, in quibus deliteſcunt Adonides, rapiant, & hamos quos chordis alligant, ineſcent, quibus ita ad cautem ligatis aduentantes cùm æſtu Cõgros, ac Galeos illuc capere poſſint. Exocœti ſub lapidibus vel in cauis cautium quieſcentes, in rupibus Bononiæ penè innumeri reperiuntur: quos ſi quiſpiam manu imprudens attrectauerit, ſentiet horum dẽtibus magnã feriendi vim in eſſe. Species habet plures, quarum vna criſtata eſt, Maſſiliæ frequens primo aſpectu aliquatenus Gobium referens: cute enim glabra obducitur. Fit inos dentes, vt Scarus habet. *Vbi ſrequẽs*

Adonis ſiue Exocœtus Bellonij.

B

bet. Colore eſt ſubrufo, vt ſcorpæna, multis alijs coloribus confuſo. Totus piſcis (vt Anguilla) lubricus eſt, & ſine aliqua ſquama ac ſpina; præterquam ſpondylorum. Hinc vulgus Græciæ Glinos nominauit. Non excedit craſſitudinem quam pollex, & index amplecti poſſint. Continuam habet tergoris pinnam, ac neſcio quid ſupra oculos, quod veluti à pellis laxitate procedit. Cæterùm laterum pinnæ reliquorum piſcium formam non ſeruant: nam hæ veluti inuerſæ conſpiciuntur. Pinnas, quæ illi ſub ventre ſunt, duobus tantùm cirrhis radiatas habet: dentes ordine diſpoſitos. Sparo frequentiores, & numeroſiores, maxillis firmiter inſertos. Interanea ad Scarum accedunt. Criſtati porrò Exocœti caput ad Chamæleonem accedit, in cuius cacumine pinnam videas Galli criſtam *Glinus cur dictus.*

C prorſus referentem. Caudæ pinnam, & laterum rotundam habet, duas præterea ſub ſterno: alteram in tergore, continuam, admodum latam, quemadmodum & ea, quæ illi ſub cauda eſt. Dentibus anterioribus acutiſſimis præditus eſt, quales ſunt canini noſtri: Cute integitur laxa, multis coloribus, vt Draco, variegata, vt primo aſpectu Draconem eſſe iudices. Viuax ſupra modum eſſe competitur: triduum enim, vel quatriduum abſq; aqua viuit. Chamas quoq; conficit & conchylia, atq: interdum vrticas paſcitur. Branchias tectas habet, & paruo foramine peruias: ſed & detectæ vtrimq; quatuor numerantur. Tertium Exocœti genus, & ſi Byſantinis piſcatoribus non alio quàm Glini nomine perноſcatur, ac nonnullis Chelidonius appelletur: tamen à Glino, ac criſtato Exocœto hoc differt, quòd rarò ſex digitorum longitudinem, & duorum pollicum craſſitudinem excedat. Squamis caret; lituras per tergus melinas, cyanæas, & fuluas habet, & continuam tergoris pinnam, mollem: caudæ autem latam; vti & laterum, omnes varij coloris. Branchias contectas vt Muræna, quam notam cùm ego ſemel piſcatoribus oſtendiſſem, id eos coegit proferre aliud quiddam à Glino eſſe. Spinea branchia exterior, vt in Dracone marino, duobus aculeis obfirmatur: ſed ab eo diſſidet, quòd quilibet aculeus duobus ſerratis denticulis ſurſum repandis, & aduncis fulcitur. Caput multis coloribus polymitum habet, os grande, inferiorem maxillam latam, & plenam, dentes Glino priori aliquantum *Cibus.* *Chelidonius.* *c Lib. 1 Hal. Baſiliſcus Oppian.*

D minores. Is dum ſcinditur, branchias non oſtendit integras, ſed rudimenta coloris paulò magis rubro, quam in Muræna. Si quis modò criſtatos, ac quodam modo coronatos piſces, vel aliquem ex ijs ad Baſiliſcos c Oppiani, quos circa petras lepades, ſiue litorales degere ſcribit, referre velit, in meo iudicio, mihi nihil abſurdum ſtatuerit: Vt namq; à criſta ſuum piſcem Rondeletius Galeritam, & veteres auiculam quandam puniceis in capite ſurrectis plumulis decoram, Regulum, ſiue baſiliſcum, nec non & ſerpentem candida in capite macula inſignem ſimiliter nominarunt, veriſimile itidem apparet ob ſimilem ferè in capite notam Baſiliſcos piſces appellaſſe.

DE PHOLIDE. SYNONYMA. ETYMVM.

Etymum. *Myxus.* *a Lib. 9. Hi. cap. 37.*

PHOLIS nomen accepit à muco, vnde ſunt qui à Myxone, cui inde etiam nomen eſt, diſtinguere neſciant. Sed Myxon ex Mugilibus eſt. Diuerſimodè item vtriq; à muco nomen eſt, Myxoni quòd ſuo muco viuat: Pholidi quòd intra ſuum mucum, veluti pholeum quendam, id eſt latibulũ ſe contineat, id quod a Ariſtoteles inſinuat his verbis Τὴν δὲ καλουμένην φωλίδα, ἡ μύξαν ἀφίησι, περιπλάττεσθαι περὶ αὑτὴν καὶ γίνεσθαι καθάπερ θαλάμην, hoc eſt. *Quæ autem Pholis appellatur, mucorem quem ipſa emittit, ſibi obducit, ita vt in eo quaſi cubili quieſcat.* φωλεύειν autem, vel φωλεῖν nidificare eſt. φωλεοὶ item & θαλάμαι ſynonyma ſunt. περιπλάττεσθαι verò eſt, vndiquaq; adhæreſcere emplaſtri, aut reſinæ inſtar.

GENVS. FORMA. DSECRIPTIO.

Tinca Auſonij. *Bauoſa.*

MVCOSVS itaq; piſcis eſt. Rauiſius Textor è Rhomborum genere facit, ſed ſine authore. Pierius Valerianus dubitat, an is ſit qui & Auſonio, & nobis item hodie Tinca appellatur, quòd plurimo obſita ſit muco, potiſſimum in limoſis paludibus, vnde etiam multis in lucis contemnitur. Rondeletius verò cui libenter ſubſcribo, eum eſſe conijcit, qui Antipoli etiamnum Bauoſa quaſi mucoſus nũcupatur. Baua enim ibi mucus eſt, & nos bauonem vulgò dicimus linteum, quod mento ſubditur mucoſorum infantium, & coriza laborantium, ad ſubiectarum veſtium, ne conſpurcentur, tutelam: Alauda (inquit) paulò maior eſt, dorſo fuſco, ventre pallido, cute læui, & ſine ſquamis, ſed maculoſa, pinnis alijſq; partibus à ſuperioribus non differens. Molliſſima eſt carne, & glutinoſa. Squamarum loco prouida rerum natura muco inuoluit, veluti multos alios non ſquamoſos lubricos effecit, vt lubricitas natationem adiuuet.

Deſcriptio. *Cur lubrica ſit.*

Pholis Rondeletius.

HIEROGLYPHICVM.

Hominis frugi typus.

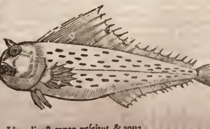
HOMINEM (inquit Pierius Valerianus) qui quæ proprio ſudore compararit, fruentem indicaturi, Pholim (Pholidem) piſcem pingebant. Ea enim mucorem quem ipſa emittit, ad altam craſſitiem ſibi obducit, vt tota viſco dilibuta videatur, ita vt in eo quaſi cubili conquieſcat, vnde illi nomen.

DE SCORPIOIDE RONDELETII.

Lepus marinus. *Nominis ratio.*

HVC deniq; referri debet Scorpioides à Rondeletio appellatus, vulgò apud ſuos Lebre de merid eſt, Lepus marinus, quia roſtrum terreni leporis προτομῆ, ſiue ſciſſura admodum ſimile habeat. Cæterùm cùm alius ſit & toto genere ab hoc diuerſus, qui antiquis Lepus marinus vocatur, vtpotè inter Mollia, hoc nomine vocãdum minimè cenſuit, ſed Scorpioidem, quòd item capitis forma Scorpioni marino ſimilis ſit, totidemq; ſuprà oculos apophyſes licet molles habeat. Differt à Scorpio dentibus, quos ſerratos quidem (inquit) habet, ſed tenues & dẽſos admodum, & in ſuperiore maxilla duos exertos, cuiuſmodi Galeritæ ſunt dentes. Præterea differt à Scorpione, & Galerita pinnę dorſi magnitudine, duabuſq; maculis nigris eiuſdem pinnæ. Cutis læuitate Galeritæ ſimilis eſt, & carnis ſubſtantia, non autem Scorpioni. Litoralis eſt, muco veſcitur, & aqua.

Scorpioides Rondel.

Finis Libri Primi.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIENSIS, DE PISCIBVS LIBER II.

QVI EST DE PISCIBVS LITORALIBVS SQVAMOSIS.

Et primùm de Mullo. Cap. I.

ORDINIS RATIO.

INTER ſaxatiles Scaro ceu omnium celeberrimo, ac pretioſiſſimo principatum dedimus, ſimiliter inter litorales Mullus, ſi pretia, honoreſque, quibus apud veteres decãtatiſſimus eſt, ponderemus, cæteris extra omnem controuerſiam fuerit præferẽdus. Equidem *a* Plinius cùm Scaris ſuo tempore principatum dari dixiſſet, ſubdit; *Ex reliqua nobilitate, & gratia maxima eſt, & copia Mullis:* ſcribitq; *b* Galenus celebrari Mullum apud homines tanquam voluptate cibos reliquos ſuperantem. Fuit autem prodigo veterũ luxu adeò inſignis, & pretioſus, vt idem Galenus ingenti pecunia venundari ſolitum teſtetur; imo verò, vt ingenti puri pondere ſæpius à priuatis etiam Quiritibus (inquit Iouius) emeretur, cùm pedis longitudinem ſuperaret. Quid? nonne Plinius ibidem author eſt, Aſinium Celerem è conſularibus hoc piſce prodigum, Claudio principe, vnum mercatum fuiſſe octo millibus nummum, id eſt quadringentis plus minus Caroleis? Addit *c* Macrobius luxuriam illius ſæculi eo magis licere æſtimare, quòd Plinius ſuis temporibus neget facilè Mullum repertum, qui duas libras excederet. *d* Iuuenalis verò etiam Criſpini illius Aegyptij, qui ex ſeruili conditione ad equeſtrem dignitatem Domitiani principis indulgentia euectus fuit, cùm alioqui nullo non vitiorum genere famoſus eſſet, adulter nempè, ſtuprator, gulæq; indulgentiſſimus, exemplo, Domitiani crudelitatem, & gulam ſatyricis perſtringens aculeis, irridenſq; quòd infra imperatoriam dignitatem nimium cõtulerit ſtudium ad piſcem condiendum, ſuper quo etiam Senatorum conſilium tentatum fuerit, canit:

a *Li. 9. c. 17.*
b *Lib. 3. de Aliment. facult.*
Mulli pretia apud Romanos proceres.
c *Lib. 3. Saturnal. c. 16.*
d *Satyra 4. Criſpini & Domitiani gula.*

Sed nunc de factis leuioribus, & tamen alter
D *Si feciſſet idem, caderet ſub iudice morum,*
Nam quod turpe bonis Titio Seioq; decebat
Criſpinum, quid agas, cùm dira & fœdior omni
Crimine perſona eſt? Mullum ſex millibus emit,
Aequantem ſanè paribus ſeſtertia libris,
Vt perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Conſilium laudo artificis, ſi munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram ſenis abſtulit orbi,
Eſt ratio vlterior magnæ ſi miſit amicæ,
Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro,
Nil tale expectes emit ſibi: multa videmus
Quæ miſer & frugi non fecit Apicius: hoc tu
Succinctus patria quondam Criſpine papyro
Hoc pretium ſquamæ? potuit fortaſſe minoris
Piſcator quàm piſcis emi? prouincia tanti
Vendit agros, ſed maiores Apulia vendit.

Senſus eſt, ſi Criſpinus Mullum emit, vt ſenis cuiuſpiam diuitis, & ſine liberis hæreditatem captaret, vel amicæ dono mitteret, conſilij eius ratio non eſt damnanda: cæterùm ipſe (inquit) in gulam emit ſuam, in hoc Apicio, quem tamen omnium nepotum altiſſimum gurgitem Plinius vocauit, monſtroſior, quòd tot in vnum piſcem profuderit ſeſtertia, quibus agri emi poſſent, qui integris ſufficiant familijs. Hæreditatis autem captatores, lautis aliquando cœnis eos excepiſſe, quorum hæredes ſcribi optabant, diſcimus ex hoc *e* Martialis:

Hæreditatis captatorum cœna.
e *Lib. 12. Epig.*

Bole-

Boletos, & aprum, ſi tanquam vilia ponis, *Nil erit, immo hodiè, protinus imo nihil.* E
Et non eſſe putas hæc mea vota; volo. *Quod ſciat infelix damnata ſpongia virga,*
Si fortunatum fieri me credis, & hæres *Vel quicunq; canis, iunctaq; teſta via.*
Vis ſcribi propter quinq; Lucrina: vale. *Mullorum Leporumq; & ſuminis exitus hic eſt,*
Lauta tamen cæna eſt, fateor, lautiſſima, ſed eras *Sulfureuſq; color, carnificeſq; pedes.*

Gula voluptatis exitus. Monet interim etiam poëta, gulæ voluptatem ſtatim finiri, omniaq; licet lautiſſima mox conuerti in ventris emiſſionem, quæ ab obuijs canibus lambitur, aut in lotiû verſa funduntur in teſtam viæ proximam; quodq; grauius eſt, hoc vnû in lautiſſima cæna manet, vt colore fimus ſulfureo, & podagroſi, Mullos item ſimileſq; gulæ illecebras amicis ſcortisvè miſſitatos fuiſſe docemur ex eodem poeta,
f Lib. 11. Epig. 50. qui *f* Phyllidi, omnia quæ poſceret, donans rogat, vt & ipſa, quæ peteret, non negaret: Inquit enim

Nulla eſt hora tibi, qua non me Phylli furentem *Nunc vt emam grandemq; Lupû, Mullumq; bilibrem*
Deſpolies, tanta calliditate rapis. *Indixit cœnam dives amica tibi,*
Nunc plorat ſpeculo fallax ancilla relicto, *Sit pudor & tandem veri reſpectus & æqui,*
Gemma vel à digito, vel cadit aure lapis. *Nil tibi Phylli nego, nil mihi Phylli nega.*

Octauij Luxus. Sed vt ad pretia reuertamur, quibus à nepotibus Mullos veniſſe dicebamus: de alio quodam Mullo à Tiberio principe, in macello vænum expoſito, & quinq; ſeſtertijs ab Octauio empto, ſic legimus F
g Epiſt. 96. apud *g* Senecam: *Eadem res ſi gulæ datur, turpis eſt ſi honori, reprehenſionem effugit. Non enim luxuria, ſed impenſa ſolennis eſt. Mullum ingentis formæ (quare autem non pondus adijcio, & aliorum gulam irrito? quatuor pondo, & ad ſelibram fuiſſe aiebant,) Tyberius Cæſar miſſum ſibi cùm in macellum deferri, & venire iuſſiſſet: Amici (inquit) omnia me fallunt, niſi iſtum Mullum, aut Apicius emerit, aut Pub. Octauius. Vltra ſpem illi coniecturo proceſſit. Licitati ſunt. Vicit Octauius, & ingentem inter ſuos conſecutus eſt gloriam, cùm quinq; ſeſtertijs* (id eſt quinq; millibus ſeſtertijs, vt Budæus ex alijs colligit) *emiſſet piſcem quem Cæſar vendiderat, ne Apicius quidem emerat. Numerare tantum Octauio fuit turpe. Nam ille, qui emerat, vt Tyberio mitteret (quamquam illum quoq; reprehenderim) admiratus eſt rem, qua putauit Cæſare dignum.* Idem Imperator, referente Suetonio, tres Mullos triginta millibus nummum veniſſe grauiter conqueſtus, annonam macelli, Senatus arbitratu quotannis temperandam cenſuit, dato Ædilibus negotio, popinas ganeaſq; vſq; eò inhibendi, vt ne opera quidem piſtoria venalis fierent. Ineffabiles itaq; illorum fuerint impenſæ, qui viuarijs piſcinisvè eos incluſerunt, cùm conſtet
Sumptus in alendo. teſtimonio Columellæ, raro vnum, aut alterum de multis millibus clauſtra pati potuiſſe. Caſſiodorum quendam ridet *h* Epigrammatarius, qui vt benè lauteq; cœnaret, mille ducentis quibus ſeruum G
h Lib. 10. vendiderat, nummis mercatus erat Mullum, & ſic in gulam eius inuehitur.

Epig. 31. *Addixti ſeruum nummis here mille ducentis,* *Librarum cœnæ pompa caputq; fuit.*
Vt benè cœnares, Calliodore, ſemel. *Exclamare libet, non eſt hoc improbe, non eſt*
Nec benè cœnaſti, Mullus tibi quatuor emptus *Piſcis: homo eſt, hominem Calliodore voras.*

i Li. 3. quæſt. nat. cap. 17. Quibus modò quantiſque cæremonijs in Mullo necando, & eiuſdem apparato vterentur Romani illi ganeones, aliàs *i* idem Seneca fuſiſſimè docuit in hæc fermè verba. *Quantò crudeliora ſunt*
Cæremoniæ in occidendo Mullo. *opera luxuriæ, Quoties naturam, aut mentitur, aut vincit? In cubili natant piſces, & ſub ipſa menſa capiuntur, qui ſtatim transferantur in menſam. Parum videtur recens Mullus, niſi qui in conuiuæ manu moritur. Vitreis ollis incluſi offeruntur, & obſeruatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctante*
Coloris in moriente varietas. *ſpiritu vertit. Alios necant in garo, & condiunt viuos. Hi ſunt qui fabulas putant, piſcem viuere poſſe ſub terra, & effodi, non capi. Quàm incredibile illis videretur, ſi audirent, natare in garo piſcem, nec cœnæ cauſa occiſum eſſe ſuper cœnam, cùm multùm in delicijs fuit, & oculos ante quàm gulam pauit. Permitte*
Recens quæritur. *mihi quæſtione ſepoſita caſtigare luxuriam. Nihil eſt inquis Mullo expirante formoſius. Ipſa colluctatione* H *animam efficiente rubor, deinde pallor ſuffunditur, quàm æquè variatur, & in cæteras facies inter vitam*
Morientis cõmendatio. *& mortem coloris eſt vagatio longa, ſomnuculoſa inertiſque luxuria. Quàm ſerò experrecta circumſcribi ſe, & fraudari tanto bono ſenſit. Hoc adhuc tanto ſpectaculo & tam pulchro piſcatores fruebantur. quò coctum piſcem, & exanimem in ipſo ferculo etiam experirentur. Mirabimur tantum in illis eſſe faſtidium, vt nollent attingere, niſi eodem die captum piſcem qui (vt aiunt) ſaperet ipſum mare. Ideò curſu aduehebatur: ideo gerulis cum anhelitu & clamore properantibus dabatur via. Quò peruenere deliciæ? Is pro putrido iam piſcis affertur qui non hodiè eductus hodie occiſus eſt. Neſcio de re magna tibi credere. Ipſe oportet mihi credam: huc afferatur, coram me animam agat. Ad hunc faſtum peruenere ventres delicatorum, vt guſtare non poſſint piſcem, niſi quẽ in ipſo conuiuio natantem, palpitantemq; viderint. Quanto ad ſolertiam luxuria plures cunt, tanto ſubtilius quotidie, & elegantius excogitat furor, vſitata contemnens. Illa audiebamus, nihil eſſe melius ſaxatili Mullo: at nunc audimus: nihil eſt moriente formoſius. Da mihi in manus vas vitreum, in quo exultet, in quo trepidet: vbi multum diuq; laudatus in illo perlucido viuario extrahitur, tunc vt quiſq; peritior eſt, monſtrat. Vide quomodo exarſerit rubor omni acrior minio. Vide quas per latera venas agat. Ecce ſanguinem putes ventrem, quàm lucidũ quiddam cæruleumque ſub ipſo tempore effulſit. Iam porrigitur, & pallet, & in vnum colorem componitur. Ex his nemo morientem* aſſe-

A *aſſidet: nemo videre mortem patris ſui ſuſtinet, quam optauit. Quotus quiſq; funus domeſticum ad rogum proſequitur? fratrum propinquorumq́; extrema hora deſeritur: ad mortem Mulli concurritur: nihil enim eſt illo formoſius; Non ſunt ad propinam dentibus, & ore contenti, oculis quoq; guloſi ſunt.* Hæc itaq; *i* Seneca, ex quo (vt apparet) ſic breuiter Plinius: *Mullum expirantẽ verſicolore quadam, & numeroſa varietate ſpectari, proceres gulæ narrant, rubentium ſquamarum multiplici mutatione palleſcentem, vtiq́; ſi vitro ſpectetur incluſus.* Hoc quoq; reſpexit *k* Martialis, dum canit: i Lib.9.c.17. k Lib.14.

Spirat in aduecto ſed iam piger æquore Mullus, Langueſcit, viuum da mare fortis erit.

Quemadmodũ verò Mullus tam inſanis emebatur pretijs, ita quoq; qui benè parare ipſum noſſent coci erant pretioſiſſimi, quod teſtatur Plinius: nam cùm dixiſſet Mullum octo millibus nummum ab Aſinio emptum, ſubdit: *Quæ reputatio aufert tranſuerſum animum ad contemplationem eorum, qui in conqueſtione luxus cocos emi ſingulos pluris quàm equos quiritabant. At nunc coci triumphorum pretijs parantur, & coquorum piſces, Nulluſq́; propè iam mortalis æſtimatur pluris quàm qui peritiſſimè cenſum domini mergit.* Mirari itaq; ſubit, quod neq; Seneca, neq; Plinius meminerint, quibus vaſis iã coctus piſcis iſte inferretur; nam tam monſtruoſi pretij piſcem, lance etiam haud vulgari inferre decebat, quòd non obſcurè docet idem *l* Martialis, Chryſendetum appellans hoc verſu, quo apponebatur: *Cocorũ pretia.* *Vas quibus inferretur.* l Lib.2.

B *Immodici tibi flaua tegunt chryſendeta Mulli, Concolor in noſtro Cammaro lance rubet.*

Chryſendeta enim viri docti vaſa exponunt cruſtis aureis illigata, & exornata: *m* Adrianus Turnebus verò gemmata eſſe putat, quorum gemmæ auro conſertæ, & contextæ tenerentur, id quod * Plutarchus ſatis indicat, inquiens: *ἐκφέρειν χρυσένδετα σμαράγδων τῶν πολυτελῶν.* *n* Plinius item hoc vaſorum genus innuere videtur his verbis: *Turba gemmarum potamus, & ſmaragdis teximus calices, ac temulentiæ cauſa tenere Indiam iuuat, & aurum iam acceſſio eſt*, ſed & illud † Maronis: *Chryſendetum quid.* m Li 14.c.3 * In Lucullo n Lib. 33. à principio. † Georg.2.

Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat oſtro.

Cæterùm vti chryſendeton pretioſum quoq; calicem quo potamus, dici poſſe non negauerim, ita hic propriè lanx eſt, quo Mullus infertur; Idem Epigrammatarius quotieſcumq; huius piſcis meminit, cum alijs ſemper gulæ illecebris nominat, vt in *o* Cæcilianum innectus, quod inuitatus ab ipſo, præ auaritia, & ingluuie multa ex menſa ſubrepta, domum mitteret: o Li.2.c.37. *Græcos Mullum in delicijs habuiſſe.*

Quicquid ponitur hinc, & inde verris
Mammas ſuminis, imbricemq; porci,
Communemq; duobus Attagenam,
Mullum dimidium, Lupumq; totum
C *Murænæq; latus, femurq; pulli*
Stillantemq; alica ſua palumbum,
Hæc cùm condita ſunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda,
Nos accumbimus otioſa turba:
Vllus ſi pudor eſt, repone cœnam
Cras te Cæciliane non vocabo.

Ait poëta ſeſe non paraſſe haſce lautitias in ſequentem diem, ſed in præſenti menſa, & ſe velle eum conuiuam hodie, non cras. Cæterùm ne quis apud Romanos tantùm in delicijs habitum fuiſſe putet, Græci quoquè in Mullo fuere guloſi, vt ex Philoxeni poëtæ à Dionyſio rege ad cœnam vocati facetiſſimo, quod ſuo loco recitabitur, reſponſo notum eſt: & in Lampone vate voracitatem Comici notantes, Calias in vinctis, Lyſippus in baccantibus fœminis, Cratinus in fugitiuis his verbis:

Lampon quem velaminorum feruenti cæna Arcere hominum decreta nequeunt:

Mox ſubnectit: *Rurſum ille nunc ructat* (nimia videlicet ſacietate) *Nullum profectò obulium apponitur, quod non mordeat. Cum Mullo etiamnum pugnabit*: quamuis ſcilicet cibo diſtentus, Mullum tamen ſi adferatur, is inuadet. Ne verò in Mulli laudibus nimius fortaſſis ſim, & in ijs recitandis faſtidium tandem lectori pariam, & vt *p* Ligurinus ille apud eundem Epigrammatarium, qui cœnam eius auerſabatur, licet lautiſſimis cibis refertam, quòd verſus ſuos intempeſtiuè recitaret, malè audiam, itaque iam vela mihi contrahenda puto. p Li.3.c.45.

Fugerit an menſas Phœbus, cœnamq; Thyeſtæ
D *Ignoro, fugimus nos Ligurine tuam,*
Illa quidem lauta eſt, dapibuſq; inſtructa ſuperbis,
Sed nil omnino te recitante placet.
Nolo mihi ponas Rhombum, Mullumvè bilibrem
Nec volo boletos, oſtrea nolo, tace.

Non ſubticuerim tamen gulam *q* Tongilij, qui vt lautè cænaret, Mullumque ederet, deceptis medicis ſeſe ægrè habere ſimulabat, vt alibi apud eundem poëtam legimus facetiſſimum: q Lib.2.

Vri Tongilius malè dicitur hemitritæo
Noui hominis fraudes: eſurit atq; ſitit
Subdola tenduntur caſſis modo retia Turdis
Hamus & in Mullum tenditur, atq; Lupum.
Cæcuba ſiccentur, quæq; annus coxit opimi.
Condantur paruo fuſca Falerna vitro.
Omnes Tongilium medici iuſſere lauari,
O ſtulti, febrem creditis eſſe? gula eſt.

Quid? Heliogabalum etiam tacebimus inter altiſſimos gurgites altiſſimũ? qui vt omnes prodigos ſuaq; dilapidantes ſuperaſſe videretur, palatinis ſuis inter alia quæ dedit, prodigioſa fercula, non integros Mullos appoſuit, ſed quod præcipuè ſtupendum eſſe Lampridius ſcribit, barbas eorum plenis diſcis. Quæ obſecro in barbis iſtis voluptas? Hoc non lautè cænare eſt, ſed totius velle orbis terrarum imperium dilapidare. Neſciunt noſtra quidem tempora, tam monſtruoſa obſonia, tamq; *Mullorum barbę pro obſonio appoſitæ.*

Pretioſum noſtro etiam tempore eſſe. inſana piſcium pretia. Quis enim octo millibus nummûm Mullum emat? Quia ſanæ mentis barbat tantùm apponat? eſt nihil nihilominùs in tanta hodieque æſtimatione, vt propter pretij magnitudinem vulgari adagio dicamus, Non mangia la Triglia chi la piglia, hoc eſt; Non edit Mullum qui eum capit: quò alludens Marcellus Virgilius: lautioribus eanis (inquit) Mullum ſeruari, quæ de eo iactatur vbiq; vox indicat, *non comedi à piſcatore Triglam*. Prudenter itaq; Hollandi Mullum, *Maris regulus.* maris regulum nuncuparunt. E

SYNONYMA. ETYMVM.

a Li.9.c.17. FENESTELLA, authore *a* Plinio, Mullum dictum fuiſſe ſcripſit à colore mulleorum. Erant
Mulleus quid. autem mullei calcei, quibus priores Albanorum Reges, deindè patricij vſi ſunt, vt ex hoc Titinnij in Seciana aſſerit Feſtus: *Iam cum mulleis te oſtēdiſti, quos tibiotis in calceos:* & *b* M.Ca-
b.Li.7.Orig. to: *qui magiſtratum* (inquit) *curulem cepiſſet, calceos mulleos alutatos, cæteri perones.* Cæterùm ſi
Mullus à mulleis nomen obtinuit, vt Feneſtella voluit: quærā ego, quo nomine piſcis iſte antè mul-
Mullei vnde dicti. leorum inuentionem veniret? hoc enim erat explicandum. Quid ſi itaq; cum Turnebo mulleos à
Mullo, & nō à mullādo, id eſt ſuendo, vt Feſtus voluit, dictos fuiſſe dicamus, cùm teſte *c* Dione ru- F
c Lib.43. bri eſſent. In qua opinione etiam Iſidorū fuiſſe idem Turnebus tradit. Mullumq; cum illo à mollitie
deduxerimus, molliſſimū hoc genus eſſe iudicantes, non quidē in cibo, ſed ſeruitutis indignatiſſimū,
Columella teſte; & in piſcinis nihil, vel parū ſaltem creſcens. Non .n. laudo, quod indocti pleriq; &
ex doctis Hermolaus, Perottus, & Iouius Mulū ſimplici l ſcribūt. Mullulum diminutiua voce M.Tul-
Mullus quaſi mollis cur dicatur. lius eleganter dixit: *Et videant aliquē ſummis populi beneficijs vſum, barbatulos Mullulos exceptantem de piſcina, & pertractantem.* Mulio piſcis eſt *d* Garioponto, non alius, puto quàm Mullus: Græcis
τρίγλη, non τρίγλα dicitur, vt docet Athenæus, quoniam fœminina nomina in λα deſinētia alterum
Mullus. λ poſtulant, vt σκύλλα: quæ verò γ annexum habent, in η deſinunt, vt τρώγλη, αἴγλη, ζεύγλη. Athe-
Mulio. næo ſubſcribit Varinus, nullumq; fœmininū nomen in λα deſinens reperiri tradit, ſed omnia in λη,
d Lib.7. præter ea, quæ λ, duplex habent, idq; Herodiano etiam placere. Suidas tamē ex epigrammate quo-
dam citat hunc verſum: Τρίγλαν ἀπ' ἀνθρακιῆς, καὶ φυκίδα ἀει λιμεναῖων:
& apud Oppianum legitur τρίγλα vltima breui: Καὶ κιθάρῳ, καὶ τρίγλα, καὶ ἀδραῖς μελανούρῳ.
poſtremò lego in indice in parecbolas Euſtathij τρίγλαι, vocari communiter, Atticè verò τρίγλαι,
vt non malè apud Ariſtotelem τρίγλα legi ſit dicendum. Τριγλὶς Oppiano etſi diuerſus à Mullo G
Triglis. videatur piſcis: nā à τρίγλα ſubindè ait Τριγλίδες ἐν πηλοῖσι, καὶ ἐν ψαμάθοισι θαλάσσης φέρβονται,
id eſt Triglides in cœnoſis, & arenoſis litoribus verſantur: nihilominus idem quod τρίγλη ſignifi-
care poteſt, & ſexum peculiariter diſtinguere. Sunt enim non paucorum piſcium nomina, quæ præ-
ter terminationem propriam, aliam quoq; in ις. fœminini generis cum accentu acuto accipiunt, vt
Cantharus, Cantharis, Thynnus, Thynnis. Rurſus cùm τριγλὶς, per ſyncopen etiam dici poſſit
Triglitis. à Τριγλίτις, & Triglitides Apuarum generis faciat Dorion, & alias quoq; τριγλίδας μικρὰς vocet,
ſuſpicandum; & Oppiani Triglides à Mullis diuerſas eſſe, præſertim cùm locus conueniat. Non
enim Saluiani opinionem probo, Triglidem Mullum lutarium Plinij exponentis: nam hunc cum
Trigles etymum. communi Mullo eundem eſſe, paulò infrà ex Ariſtotele oſtendam. Cur modò Mullus Græcis τρίγλη
vocetur, docet ex eodem Philoſopho Athenæus his verbis. *Scribit Ariſtoteles in quinto de animalibus Mullum ter parere, piſcatores id conijcere ex eo, quòd quibuſdam in locis ter fœtura appareat.* Ter
e L.12.c.25 autem parere, teſtatur etiam *e* Aelianus, vt modò patebit: item & Oppianus, qui indè etymologiam
nominis deducit, inquiens.
Τρίγλαι δὲ τριγόνοι ἐπώνυμοι εἰσι γονῆσι, *Accipiunt Triglia terno cognomina partu.*
Apud Artemidorum itaq; eādem Triglæ etymologiam ex Ariſtotele, & Ariſtophane Grammatico, H
qui in Philoſophi libros eius argumenti commentários ediderat, recitantem his verbis: Τρίγλη γεν-
ναῖξιν ἀν ἐκγόνοις, ἐστὶ ἀγαθή. Τρὶς γὰρ αὐτὴν τίκτειν ἀυτῇ καὶ τὸ ὄνομα εἰκότως φασὶ κεκλῆσθαι καὶ Ἀριστοτέλης
ἐν τοῖς περὶ ζώων καὶ Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοτέλην ὑπομνήμασι, lego τρὶς, non enim tres, ſed ter
parit, vt Athenæus habet. Non igitur quòd triformis ſit, aut quòd Hecatę, quę triformis eſt, dicetur,
vt multi voluerunt, ſed quòd ter pariat, Trigle dicta: cæterùm ternus iſte partus quotannis ſuè, an ter
tantùm tota vita in Mullo intelligēdus ſit, ſuo pòſt loco ventillabimus. Γενειάτας Heſychius, & Va-
Aliarū gentium nomēclatura. rinus expoſuit Mullos, vel hircum. Sed cùm vtriq; barbati ſint, rectiùs fortaſſis ibi γενειάτας legemus,
licet Triglas Græci γενειάδας cognominant. Noſtri temporis Græci etiamnum Triglam dicūt. Ro-
mania ſimiliter ferè Trigla, Maſſiliæ, & in Liguria Triga appellatur, Nicenſibus corruptiùs Striha:
f Lib.10. de honeſta diſc. c.3 & c.31. & *f* Platina neſci o quā benè ſeparatis capitibus agit de Mullo, & de Trilijs tāquā de diuerſis piſci-
bus: quo poſtremo nomine tanquam Latino Medici quidam, & vetus Galeni interpres pro Mullo
vtuntur. Inuenio in quibuſdā Italiæ locis Roſſignuolo quaſi Luſciniā, à colore nimirum nuncupari.
Verç-

A Veneti à gemina, quæ à mento pendet, appendice, Barbonem dicunt, Burdegalenſes Barbaeu; Galli item alicubi Barbetz, alicubi item Barbarin, quaſi barbarum piſcem: verùm cùm & fluuiatilis ſit, ſimiliter Barbaeu, & Barbel Anglis, Auſoniſq; Barbus appellatur, rectè huic marini cognomen addetur, ne cum fluuiatili illo confundatur: rurſus cum Mullus de marino Barbo tantùm vſurpetur, Alexander Benedictus vir alioqui doctiſſimus, & Adrianus Iunius, fluuiatilem Barbum Mullum, quoq; nominant. Volaterranus verò dum credit Mullum eſſe, quem alij hodie Barbum dicunt, rectè ſentit, ſi de marino intelligit; contrà ſi de fluuiatili. Alicubi præterea in Gallia Rouget nuncupatur à rubeo colore, quod nomen ei cum alijs quibuſdam eiuſdem coloris commune eſt. Galli, inquit Rondeletius, Cuculum Rouget appellant, non diſtinguentes à Mullis, quòd eiuſdem ſint coloris. Alibi etiam Mullum, Cuculum, Lyram à Gallis indiſtinctè Rouget vocari ſcribit, itemq; Lucernam: monetq; ne quis Gallica cum Græcis temerè confundens, illos Erythrinos, qui propriè à rubro colore nomen habent, eſſe putet. Pariſienſes itaq; vt Mullos à rubris alijs diſtinguant, Mullos Rougetos barbatos, teſte Bellonio, dicunt. Surmulet quoq; in Gallia alicubi Mulli nomen eſt, cæterùm maioris in hoc genere tantùm. Poſtremò eſt vbi apud Gallos Moil vocatur, quaſi Mullus, licet Rondeletius Perdicem maris exponat. Στριγλημπαρπὼν Cretenſium vox compoſita eſt, partim ex Græca,
B partim ex veneta. Illi enim β per μπ efferunt. Amatus Luſitanus Hiſpania Salmonetos vocari ſcribit. Atqui alij in Hiſpania Barbo de la mar dici volunt, quaſi Barbum marinum. *Salmonetus.*
Hollandis eſt een Keekoninck, id eſt maris regulus, quaſi pretioſus alijſq; præferendus piſcis.

Barbus fluuiatilis.

GENVS, DIFFERENTIÆ.

MVLLORVM (inquit Plinius) *genera plura, nam & alga veſcuntur, & Oſtreis, & limo, & aliorum piſcium carne*: quaſi verò victus differentia generis diſcrimen faciat. Rondeletius rectius ex Sophrone in barbatos, & imberbes diſtinxit, bonitateq; inuicem differre ait, videlicet non barbatis præſtare barbatos. Hos γενειάδας vocat, illos ἀπώγωνας ſimiliter dici poſſe arbitratur. Barbatorum verò differentias inueniri quoq; tradit, à loco, & ſucci bonitate: alios enim in alto mari degere, qui omnium ſint optimi, alios in marinis ſtagnis, & cœnoſis litoribus, indeq; lutarios dictos, vel quòd lutum oleant, vel quòd luto veſcantur. Quam diuiſionem ſi admittimus, ordinem inuertemus, qui mullum (quo nomine barbatum intelligimus potiſſimum, & quæ ab
C antiquis Mullo attribuuntur huic, non imberbi, tribuenda credimus) primo loco inter litorales piſces collocamus. Rondeletius profectò paulò poſt longè aliter ſcribit: nam cum Mullum à Galeno inter pelagios recenſeri videre; Ariſtotelem verò, Pliniumq., & Oppianum inter litorales; barbatos inquit, in litoribus capi, imberbes in alto mari: quamobrem barbati non different inuicem loco, ſed & in hoc quoq; different imberbibus. Barbati verò inter ſe ſola ſucci bonitate, ſiquidem alij alga, alij cœno, alij carne veſcuntur, vt ex Plinio dictum eſt: qui Lutarium mullum non tanquam ſpecie differentem, vt nonnulli arbitrantur, nominat: ſed oſtendit tãtùm, aliquos eſſe, qui ſedem non mutant, ſoloq; cœno lutoſè gaudent, & rurſus cùm litoralibus gratiam eſſe negat, eos intelligit, qui litora nunquam deſerunt. Iam verò imberbes mullos dari Saluianus negat: nam Sophron (inquit) etſi barbatum mullum vocauit, non propterea imberbem reperiri ab ipſo innui opinandum eſt, quando, licet quiſpiam riſibiles homines aliquid feciſſe dixerit, non propterea irriſibilem etiam reperiri, inferri debet. Ego Rondeletij ſententiam probo, nec benè verba Sophronis examinauit Saluianus, quæ ſic ſe habent: ὅτι τοὺ γένειον ἔχοντες ἡδίονές εἰσι μᾶλλον τῶν ἄλλων, id eſt *quoniam qui barbam habent, cæteris ſunt ſuauiores*. Quid enim hoc aliud eſt dicere, quàm barbatos Mullos ſuauitate præſtare ijs,
D qui barba carent? Fallitur præterea Saluianus imberbium Mullorum præter Sophronem, neminem ex veteribus alium meminiſſe cum dicat: nam & Xenocrates pelagio Mullos diſtingues, inquit: *Mullus pelagius, qui & optimus, perquam rubicundus eſt, igneoq; fulgore, & veluti minio auroq; ſplendeſcens, quo à ſaxatili genere maximè differt: barbam quoq; gerit*, manifeſtè indicans ſaxatilem Mullum barba carere. Quem locum Rondeletius non viderit: cum barbatũ litoralem eſſe dicat, imberbem verò pelagium. Xenocrati tamen non ita adhæreſcendum exiſtimo, vt Rondel. diuiſionem, vt falſam refutemus: nam de loco quo degit, diuerſæ ſunt veterum ſententiæ, alij enim pelagium, alij litoralem, alij ſaxatilem faciunt mullum, & licet mulli ſimpliciter dicti nomine barbatos potiſſimum intelligi non dubitem, tamẽ cum & de imberbis loco nihil certum inueniam, vtroſq; incerta ſede vagari, & modò in hac, modò in illa maris parte viuere, capiq, exiſtimem. Imberbes hoſce mullos ſunt, qui τρίγλας Sophroni vocari velint, his verbis: τρίγλαν ὀμφαλοτόμον, καὶ τρίγλαν τὸν εὐδιαῖον, id eſt *Triglam umbilico diſciſſo, & Triglam tranquillum*. Dalechamp. ὀμφαλοτόμον vocari conijcit, quod ei vmbilicus, podexuè quam alijs congeneribus magis pateat, aut minus rotundus ſit: εὐδιαῖον verò quid in ſummo mari natans tranquillitatem promittat. Equidem probabile eſt Sophronem cum ſuauiorem

Mulli vt diſtinguendi.

Barbati vt inuicẽ differant.

Plinius explicatus.

Imberbes etiam dari.

Trigola an Mullus imberbis.

eſſe dicat, cui barba propendet, imberbem peculiaribus illis, quæ citauimus, epithetis indicaſſe. Adde E
quod Trigula Cuculo adeò ſimilis dicatur, & forma, partium poſteriorum duritia, (quam indicat
idem Sophron, cum ait. τρίγλας γε πίονας, τριγόλας δ' ὀπισθίας, id eſt Mullos pingues, & Trigola-
rum poſteriora,) vt Typhon in opere de animalibus, quibuſdam Cuculo eundem eſſe dixerit, Cu-
culo autem ſimilis quoque eſt Mullus, vt patebit. Igitur & Trigolas, quem non incongruè Mulla-
Mullaſter, & quos eius ſpecies. ſtrum quaſi degenerem Mullum dicimus. Huius rurſus duas ſpecies Rondeletius exhibet, quarum
priorem Mullum imberbem nominat, alterum verò Mullum aſperum à ſquamarum, vt ait, aſperi-
tate, quòd aliud nomen, imò ne mentionem quidem vllam huius piſcis, apud antiquos legiſſet,
Saluianus verò barbatum in totidem genera diſtinxit: Et licet quia ex iconibus magnitudine tan-
tùm differre iudicauerit, colore tamen præterea variare ait.

FORMA. DESCRIPTIO.

a Lib. 7. SPEVSIPPVS, authore a Athenæo, ſimiles eſſe tradit Cuculum, Hirundinem, & Mullum. Quam
ſimilitudinem Saluianus improbat, quoniam Mullus, neq; cum Cuculo, ſi modiculam (in- F
quit) coloris conſimilitudinem exceperis, neq; cum Hirundine vllam habet ſimilitudinem.
Dentes. Mullus enim os paruum habet, ac edentulum: etſi Athenæus falsò ſerratos dentes tribuat. Quid ſi
negantis voculam deſiderari hic dicamus? Duo cirri cutacei, albi, vt inquit Rondeletius, (in meo
Barba. Mullo rubri ſunt) molles, rotundi, longi, atq; barbæ ſimilitudinem gerentes ex inferiori labro pen-
b Li. 9. c. 17. dent, vt non ſolum b Plinius inquiens: *Mulli barba gemina inſigniuntur inferiori labro*, ſed etiam M.
Caput. Varro, & Cicero, Sophron item & Xenocrates barbatum Mullum cognominantes teſtati ſunt. Ca-
pite eſt repando, multis veluti cancellis aureis exornato; in quo ſpinam reperiri ſcribit Marcellus
Empyricus, claui ſimilem, quæ renibus apposita, vel alligata, miro fit remedio: ore paruo, edentulo,
Squama. oculis mediocribus rufis. In meo piſce nigricant, qui ex Hiſpania miſſus eſt, vbi Salmonete dicitur.
Squamis magnis, & tenuibus tegitur, ſerratis, & vt Rōdeletius aduertit, obliquo ſitu diſpoſitis, faci-
lè deciduis, alioq; vt apparet, robuſtis: Author enim eſt Suetonius Tiberium Cæſarem piſcatori, qui
ſibi ſecretum agenti grandem Mullum inopinanter obtulerat, perfricari eodem piſce faciem iuſſiſſe:
non tamen ſupplicij cauſa, quam dehoneſtamenti, inquit Beroaldus, addens inſuper, & ſquamas
poſſe lacerare faciem, & concidere: quod Suetonium intelligere ex eo conſtat, quòd ſubindè gra-
tulanti dicat inter pœnam quod non, & Locuſtam, quam prægrandem ceperat, obtuliſſet, Locuſta G
quoq; os lacerari imperaſſet: Totius piſcis figura oblongiuſcula eſt, dorſum repandum, vt vel inde
Figura. fortaſſis Epicharmus in nuptijs Hebes τρίγλας κύφας, id eſt Mullos gibbos dixerit. Venter planus
albicat, cætera purpureus: vnde tenui ſuffuſum ſanguine Mullum dixit Ouidius, & Oppianus Τρί-
Color. γλας δὲ ῥοδόχροα φῦλα νέμονται, id eſt, *His addas roſeo ſplendentes corpore Mullos:*
& Auſonius:

Solus puniceis auſus contendere Mullis,

Morientis color. dixerunt: & Matron Parodus τρίγλαν μιλτοπάρῃον, id eſt colore miniatio. Expirantem verò verſico-
lori quadam, & numeroſa varietate ſpectari, à gulæ proceribus narrari, rubentiumq; ſquamarum
multiplici mutatione palleſcere, vtiq; ſi vitro ſpectaretur incluſus, ex Seneca, Plinioq; diximus. Ron-
Linea aurea. deletius ſcribit à capite ad caudam aureas eſſe lineas, quæ euulſis ſquamis euaneſcant: quarum &
Maſſarium apparet meminiſſe. Inquit enim Mullum eſſe ſquamis pallentibus, ſeu ad viredinem
vergentibus, virgis quibuſdam aureis parallelis; & ſi viuus deſquametur colorem ſanguineum reci-
pere, vt hinc χρυσωπὸς Plutarcho, & Nauſicrati ξανθόχροος cognominetur: ità & Brodæus in epigrā-
mate Theæthetis ſcholaſtici Troglem ἀνθεμόεσσαν, exponit ſquamis vndiq; pallentibus, ſeu ad vire-
dinem vergentibus. Branchias habet vtrinq; quaternas: ad quas pinnæ ſunt duæ aurei coloris: in ven- H
Branchia. tre totidem candidæ: à podice rurſus alias: in tergore duæ prior ex firmioribus, poſterior mollioribus
Pinna. aculeis cōſtat. Cauda rubet, & in lunatam pinnam degenerat, ac propterea laterum pinnas veluti in
acutum tēdere Bellonius autumat. Gula parua eſt: paruus itē ventriculus innumeris cū appēdicibus.
Cauda. Hepar ex albo rubeſcit: Splen nigricat, exiguuſq; eſt; inteſtina mediocria; cor triangulare. † Scaliger
Partes internæ. author eſt Mullo, Fucæ, & Agono iecur ſiniſtro ventriculi adiacere lateri: Lienē ad dextram partem,
quod ſi verum eſt, mirū cur nec Rondeletius, nec Bellonius, nec Saluianus meminerint. Vt verò ple-
† Exer. 226, 15. raq; quæ diximus, minori Mullo Saluiani quoq; cōueniunt, ita colore tamen, & magnitudine, mani-
feſtè diſcrepat. Maior enim rubro, minor purpureo pingitur: & vt maior à capite ad caudam aureis li-
Mulli minoris Saluiani deſcriptio. neis inſignitur, ſic iſte iſtiuſmodi lineis carēs, hirtis quibuſdā flauis, atq; lineribus notatur: quare haud
ab re Mullū Athenæus totum maculoſum eſſe ſcripſit. Huius præterea ſquamæ, vel modico contactu
deciduæ ſunt, cùm illius firmius hærrant: poſtremò cum hic nunquā palmū excedat, ille ad pedalem
Squama. etiā magnitudinē excreſcit, vt non abſurdè quis conijciat minorē iſtū, veterū Mullum eſſe, quando-

qu dem

Mullus maior ex Hiſpania miſſus.

quidem mediocrem admodum magnitudinem illi tribuere videntur. Plinius enim author eſt binas E
Magnitudo. libras ponderis rarò admodum exuperare, quod & Martialis comprobat, cùm ait:

Nolo mihi panas Rhombum, Mullumvè bilibrem. Aliàs & trilibrem vocauit: necnon Horatius *Laudas inſane trilibrem Mullum.* c Seneca verò, qui quadrilibris, & Iuuenalis, qui ſex Librarum,
c Lib.2. Serm. Mulli meminere, non aduerſantur, vel enim tales ceu rariſſimos, ac monſtruoſos celebrarunt, vel aſſentatorum figmenta fuiſſe oſtendunt, tanti ponderis eſſe fingentium, vt benè pecuniam ſuam proceres illi impendiſſe viderentur, id quod Iuuenalis clariſſimè indicat, cùm ait:

Vt perhibent qui de magnis maiora loquuntur.

Quamobrem ſi verum eſt octuaginta librarum Mullum in mari rubro captum, vt Licinius Mutianus prodidit, referente Plinio, ſuſpicari ſubit alterius generis fuiſſe. Nam & Xenocrates, inquit: *Mulli & Phagri ex India duri exiſtimantur, ſuntq́ cetacei, nec inter puriores adnumerati.*

L O C V S.

a Li.9.c.17. In Oceano eſſe. NEGAT a Plinius Septentrionali Oceano, & proxima Occidentis parte, Mullos, gigni. Secus verò ſeſe rem habere argumento eſt Hollandia, vbi non minus, quam alibi, copioſè capiuntur. Galenus pelagios facit; Seneca, ac Aelianus interprete Gillio ſaxatiles: Zenocrates Mullos ſaxatiles quomodo à pelagijs diſtinguat, oſtendimus. Oppiano modò circa humilia litora degunt, modò ſaxatilibus etiam annumerat: quod & b Ariſtotelem feciſſe quis ſuſpi- F
b L.5.Hi.9. cari poſſet, vt qui interprete Gaza ſic habet: *Sarda quoque, & ſaxatiles bis pariunt, excepto Mullo:* ſed Ariſtoteles cùm Iulaneos ſemel anno parere dixiſſet, ſubdit, Trichiæ, & ſaxatiles bis pariunt; τρίγλαι μόνον τρίς, ideſt: *Mullus verò ſolus ter, &c.* Aliàs enim diſertiſſimis verbis litoralē eſſe ſcri-
c Lib.8.Hiſt. cap.13. bit, & in arenoſis ferè litoribus viuere: attamen cùm idem c Ariſtoteles omnes ſaxatiles litorales eſſe dicat, Mullum quoque extra omnem controuerſiam, ſaxatilem eſſe intelligit, inquiat aliquis: hoc tamen non voluit dicere Philoſophus, ſed omnes etiam ſaxatiles non longè à litoribus verſari: non quòd ſaxatiles propriè vocatos litoreis eoſdem faciat, nam alibi litorales, & ſaxatiles inuicem diſtinxit. Pro nobis eſt d Plinius, qui & ipſe à ſaxatilibus Mullum ſeparat, præcitatum
d Lib.9. Hi. cap.1. Philoſophi locum vertens his verbis: *Bis anno ſaxatiles pariunt omnes: Mulli ter.* e Seneca verò inquiens nihil melius eſſe ſaxatili Mullo, in ſolis ſaxis, vt verè faciunt ſaxatiles, viuere non innuit,
e Li.9.c.51. Vt ſaxatilis Seneca dicatur. ſed qui ibi viuit, meliorem haberi, atque ita etiam hoc Martialis accipio:

Ad ſua captiuum, quàm ſaxa remittere Mullum Viſus erit libris, qui minor eſſe tribus?

quamuis aliter ſenſerit f Xenocrates, cui imberbis Mullus ſaxatilis eſt: & Galenus pelagios ideo G
f Lib.10. Epig 37. Vt Pelagius Galeno dictus. vocare potuerit, quòd carnem habeat, quam multi alij litorales, ſolidiorem. Aelianus modò etiam ſaxatilibuſnè an litoralibus accenſeat, haud ſatis intelligas: *Mullorum,* inquit, *nonnulli λεπρώδεις appellantur, à locis qua incolunt, nomen trahentes, qua quidem loca habent minuta, & rara ſaxa (πέτρας λεπτάς κτλ.) crebraſq́ algas inter hac interſectas, ac intermedias, vbi ſubſidet limus, vel arena.* Gillius interpres λεπρώδεις ſaxatiles reddidit, Geſnerus aſpratiles, quaſi aſperas petras
g L.2.c.41. Mulli cur Leprodes dicti. incolentes, quales humiles eſſe canit Oppianus circa mare arenoſum, vbi de petris marinis loquitur: Ἄλλαι γὰρ χθαμαλαὶ ψαμαθώδεος ἄγχι θαλάσσης λεπράδες: Quales petras Aelianus de Cantharo agens, ἄσπρα videtur nominare: *Canthar,* inquit, *piſces gignuntur in locis, qua ἄσπρα nominantur:* & Oppianus Cantharum ſcribit ἐν πέτραις λεπραῖσιν degere; Cantharus autem Ariſtoteli litoralis, & in litoribus iſtiuſmodi petræ numeroſæ colliguntur. Λεπάς verò, teſte Euſtathio, ſaxum eſt, cui λεπάδες, ideſt, Patellæ innaſcuntur. Vt vel hinc colligere etiam liceat litorales potius, quàm vel ſaxatiles, vel pelagios eſſe, & in litoribus frequentius, quàm in alto, aut ſaxoſis promontorijs obuerſari. Adde quod & Ouidius Mullum inter eos piſces recenſeat, qui in herboſa H
arena degunt. Quod ſi tamen λεπρώδεις, cum Gillio ſaxatiles vertere lubet, nō erunt adhuc omnes Mulli Aeliano ſaxatiles, ſed quidam tantummodo, qui in ſimilibus locis ſaxoſis degunt. Ex hiſce itaq; omnibus clarum eſſe arbitror, Mullos cùm pro ſedibus ſuis habeant potiſſimum litora mari-
h Lib.8. Hi. cap.31. na, per alia etiam maris ſpacia vagari, adeo vt teſtante h Ariſtotele, in marinis etiam lacubus procreentur. Incertæ autem ſedis piſcem eſſe mox ex eodem Ariſtotele rurſus oſtendam. Licet verò pi-
i Li.9.c.17. Clauſtra pati. ſcis ſit marinus, & i Plinius inficietur in viuarijs, piſcinisvè creſcere, clauſtra tamen, quamuis cum ſumma difficultate, & multorum morte, pati, non obſcurè diſcimus ex hoc k Columellæ: *Neq́ enim ſi velimus, vt in mari nonnunquam conſpeximus: in viuaria multitudinem mullorum paſcere queamus,*
k Li.8.c.17. *cum ſit moleſtiſſimum genus, & ſeruitutis indignantiſſimum: raroq́ ita vnus, aut alter de multis millibus clauſtra patitur:* l Clarius M. Varro: *Hortenſius,* inquit *familiaris noſter cum piſcinas haberet, magna*
l Lib.3.de re ruſt.c.17. *pecunia ædificatas ad Baulos ita ſæpe cum eo ad villam fui, vt illum ſciam ſemper in cœnam piſces Puteolos mittere emptum ſolitum: neq́ ſatis erat illum paſſi piſcinis: niſi eas ipſe paſceret vltro, ac maiorem curam ſibi haberet, ne eius eſurirent Mulli, quàm ego habeo, ne mei in raſea eſuriant aſini:* Et alias: *Celeriùs voluntate Hortenſij ex equulis educeres redarios, vt tibi haberes Mullas, quàm è piſcina barbatum*

Mul-

A *Mullum.* Clariſſimè m M. Tullius: *Noſtri autem principes digito ſe calum putant attingere, ſi Mulli* m L. 2. Epiſ.
barbati in piſcinis ſunt, qui ad manus accedant; Et rurſus: *Et videant aliquem ſummi populi benefi-* ad Attic. 26.
cij vſum, barbatulos Mullos excipientem de piſcina, & pertractantem. Ad manus accedere Martia- In Parado-
lis, etiam innuit, & diſciplinæ quodammodo capaces, dum ait: xis.

Natat ad magiſtrum delicata Muræna *Nomenclator Mugilem citat notum,*
Et adeſſe iuſſi prodeunt ſenes Mulli.

Domitio placet, vt ſenes dicantur propter barbam, aut quia diu fuerant in piſcina, quod probo.

NATVRA. MORES. CIBVS.

MVLLVS gregalis eſt, vt Ariſtoteles tradit, & ex eo Athenæus. Eodemq; Ariſt. teſte
viget autumno. Pamphagus eſt, & nihil non attingit, quòd his verbis Aelianus oſten-
dit: *Mullus piſcis edaciſſimus eſt, omnia ſibi obuia promiſcuè immodeſta quadam intempe-* a Li. 9. c. 17.
rantia helluari cupit. Enumerat autem iſthæc a Plinius: *Mulli, inquit, & alga veſcuntur, & oſtreis, &* b Li. 8. Hiſ.
limo, & aliorum piſcium carne: ex b Ariſtotele nimirum, qui interprete Gaza ait: *Carne alga, con-* cap. 2.
cha, & cœno Mullus veſcitur. Cæterùm etſi Plin. hunc Ariſtotelis locum de carne, priuatim inter-
B pretetur de carne piſcium, vt reuera interpretandum eſſe non dubito, humanis tamen cadaueri- Qua carne
bus etiam non abſtinere volunt, idq; ſubinde ab allatis verbis Aelianus aſſerit, *hominum* (in- veſcatur.
quiens) *& piſcium cadaueribus veſcitur, & ſordidiſſimis, maleq; olentibus delectatur:* idq; iam ante
Aelianum etiam ſcripſerat Oppianus, hoc præterea addito, quòd Mullus propterea fœtidis eſcis
facilè alliciatur, ſed verſus ex Lippij verſione adſcribam:

Trigla vorat fœdas ſordes, & mergit in aluum *Hinc illam prædo ſordem malè olentibus hamis*
Omnes illuuies ponti, non vlla natantum *Attrahit, & tetro ſemper conuellit odore.*
Agmina tam turpi victus maculata pudore, *Affectu ſimili porci Triglæq; trahuntur*
Infeſtas, & ſola eſcas malè gliſcit olentes: *In ventrem, & paſtum tanta feritate ſequuntur*
Atq; hominum cupidè corrupta cadauera paſcit, *Spurcitie cedunt Triglis, quantum agmina ponti*
Obruta cùm vaſto fluctu voluuntur in æquor. *Tantum terreſtres ſuperat ſus fœda cateruas.*

Athenæus itaq; Mullum ſimpliciter carniuorum vocans, herbis alijſq; obuijs quibuſq; abſtinere
non indicat. Apparet autem inter alios piſces, Orphos præcipuè proſequi, quod c Oppianus vi-
detur dicere his verbis: Τρίγλη δ᾽ ὀρφὸν ἐπέρχεται καὶ ἐπινεῖ, hoc eſt: vt † Scaliger interpretatur. Pro- c Lib. 3. Ha.
uenit ſe ſe ad Orphi prædam, quem etiam interficit. Cæterùm ſi carniuorus quoq; eſt mullus, vt † Exer. 22.
C tot fidelium ſcriptorum authoritate oſtenſum eſt, cur eſt, quòd d Ariſtoteles mullum ijs annume-
ret, qui cùm carniuori non ſunt, per mare tamen vagantur? ſed locum adſcribam quandoquidem d Li. 9. Hiſ.
Theodorus quædam reliquit: Cùm itaq; Philoſophus dixiſſet, *Aquatilium tum ea, quæ loco mouen-* cap. 37.
tur, tum ſtabilia ijs maximè locis paſcitur in quibus nata ſunt, ſubdit: πλανῶνται γὰρ μάλιστα τὰ σαρκο- Ariſtotelis
φάγα πάντα δὲ σχεδὸν ἐστι σαρκοφάγα (quæ verba Gaza non reddidit) πλὴν ὀλίγων, οἷον κεστρεὺς, locus emen-
καὶ σάλπης, καὶ τρίγλης, καὶ χαλκίδος, id eſt, *Vagantur maximè, & oberrant piſcium, qui carne aluntur:* datus.
ſunt autem carniuori illi ferè omnes, præter paucos, vt Ceſtreum, Salpam, Mullum, & Chalcidem, ſiue
Atricam. Ceſtreum autem carne abſtinere, & Calcidem quamuis in mari oberret, tamen non car-
niuoram eſſe, ſuo loco oſtendemus. Ariſtoteles itaq; hoc loco Mullum ex ijs exemit ſarcophagis, Ceſteras.
qui præter carnes, nihil aliud attingunt, quiq; viua tantum maris animalia venantur, vt mullum Chalcis.
etiam oſtenderet per nulla non maris ſpatia oberrare, non ad inſequendos piſces, cùm mortuo-
rum cadauera ad litora, vbi propria eius ſedes, propellantur, ſed loci mutandi tantũ gratia. Quod
verò Oppianus, & ex eo Aelianus humanis etiam cadaueribus veſci mullum dicunt, id à verita-
te alienum eſſe puto. Antiphanes enim in Buralione paruos piſces commendat, magnos quia ho-
mines deuorant, è contrario damnat, eoq; Mullos ait, & Mænas Helenæ fuiſſe cibos, quòd ho- Cadauere hu
D mines non inſectarentur. Miratur Rondeletius, cur Plinius laudatiſſimos eſſe ſcripſerit, qui Con- mano non
chylium ſapiunt, quòd conchylia multò duriore, ſpiſſioreq; ſint teſta, quam vt Mulli, inquit, ea veſci.
diffracta carnem internam vorare poſſint. Verùm ij apertis fortaſſis inſidiantur cõchis: appareteq; Leporẽ mari
Plinium id dixiſſe, Leporis mortiferi, id eſt marini cauſa, quem non ſolum deuorat, vt Aelianus, nõ deuorat.
& Athenæus tradunt, ſed conficit etiam, idq; vt ipſe e Plinius addit, piſcium ſolus; licet enim in- e Li. 9. c. 37.
de omninò noxius non euadat, nihilominus dicente eodem Plinio ingratior, viliorq; fit. Quia ve- Sargus cur
rò cœno etiam veſcitur, Sargus, authore Ariſtotele, eius reliquias ſequitur: nã vbi Mullus lutum Mullum ſe-
excitat, fodere enim poteſt, Sargus deſcendit, & paſcitur. Quem locum transferens Plinius non quatur.
paucis errandi anſam præbuit. *Lutarium, inquit, ex ijs viliſſimi generis appellant. Hunc ſemper comi-* t L. 8. Hi. c. 2.
tatur Sargus nomine alius piſcis, & cœnum fodiente eo excitatum deuorat pabulum. Hiſce enim verbis Mullũ luta-
nixi Lutarium Mullum, ceu ſpecie ab alijs diuerſum diſtinguunt, cùm vnus idemque Mullus di- rium ſpecie
uerſis pabulis vtatur, vt ex Ariſtotele eodemq; Plinio dictum eſt. Inter herbas maximè folia ap- non diſtin-
petit betæ, vt ijs inueſcatus facilè etiam capiatur. gui.

 E

PARTVS.

Vt ter parere dicatur.

TER parere Mullum,indeq; Τρίγλην Græcis nominari, notauimus antea. Sed quo modo terous iſte partus ſit intelligendus ab alijs aliter traditum inuenio. Aelianus, mullum vbi ter peperit, ſterilem reddi ſcribit, ac ſi ter tantùm ventrem tota ferret vita; gigni enim illi in vtero vermiculos quoſdam, qui ſemen eius deuorent. Verùm cùm hoc præter Aelianum nemo tradiderit alius, & coorrà Athenæus Ariſtotelem interpretatus quotannis ter parere teſtetur, multi illud Aeliano non concedunt. *Ariſtoteles* (inquit ille) *in quinto de animalibus Mullum ſcribit ter anno parere, cuius rei eo argumento vtuntur piſcatores, quòd eius partus quibuſdam in locis ter pareat videatur.* Locum hunc Ariſtotelis paulò antè emendauimus, & ſic legimus. *Fuſani ſemel anno pariunt excepto Lupo, qui ſolus eorum bis parit. Trichias etiam, & Saxatiles bis pariunt: Mullus verò ſolus ter, quod ex fœtu ipſo intelligitur: ter enim aliquibus in locis partus apparet:* Et ſic quoq; a Plinium legiſſe apparet, qui ſic tranſtulit: *Mulli pariunt ter anno: bis certè toties fœtura apparet;* Et b rurſus: *Bis anno pariunt ſaxatiles omnes; Mulli ter.* Iam verò ſi ſic intellexerit c Ariſt. videbitur ſuo ſe aliàs iugulare gladio, *Mullum* inquiens, *& Coracinum vltimos gregalium, & in autumno parere, diutius enim frigus continere in limo:* nam licet hoc de tertio, & vltimo partu intelligi velimus: quid attinebat à Philoſopho addi, frigus diutiùs in limo contineri? ſi enim propter limi frigus partus tempus differtur, vt ipſe innuit, vere quo tempore limus adhuc valdè frigidus eſt parere non poterit, ſed cum à ſolis calore excalfactus aer, rurſus temperiem quandam induerit: niſi dicamus hoc priuatim pertinere ad Coracinũ, quem ibidem longo temporis ſpatio vterum ferre ſcribit. Tetigit quidem iſthæc Rondeletius, cæterùm nihil definiuit. Mihi inclinat animus, vt ter quotannis quidem pariat, ſed bini partus propter limi frigus magna ex parte intereant, tertius autem ſuperſtes ſit.

a l.9. c.17.
b l.9. c.51.
c lib.6. Hiſt. c.17. F

Ariſtoteles defenditur.

Coracinus quoties pariat.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Cum lepore marino.

LEPOREM marinum, qui nobis, alijſq; animalibus lethalis eſt (ab eo enim abſtinent) non ſine occulto aliquo naturæ priuilegio à Mullo deuorari conficiq; credendum eſt: quo ſine etiam fieri non poſſe videtur, quòd cùm hebetata aſpectu fæminarum, quæ menſes patiuntur, ſpecula nitorem non recipiant, reſoluatur ea omnis vis, ſi ſecum habeant Mullum piſcẽ, G vt Bythus Dyrrhachinus, apud Plinium author eſt: addens inſuper contra omnia maleficia, quæ menſes menſtruis mulierum inſunt (ſi ineſſe credi poſſit) auxiliari Mullum. Eſt item peculiaris ei cum Torpedine anthipathia; cuius meminit d Alexander Aphrodiſæus his verbis: *Nemo ignorat Torpedinem marinam per funiculum corpori ſtuporẽ inducere, cui Trigla contracta contraria vi reſiſtit.*

Cum ſpeculis menſtruo infectis.

Cum torpedine.

d In præfat. li.1. probl.

VSVS IN CIBIS.

Vbi laudatiſſimi.

QVAM luxurioſè coleretur Mullus, ab exordio diximus. Vbi addendum etiam erat, quòd, licet vbiq; locorum natus in pretio haberetur, eſſent tamen loca, quæ præcipuè laudatos darent. Celebranturq; præ cæteris apud priſcos, teſte Polluce Iooici ab actio Synccro, qui ad rupes caperentur Herculeas, vt indicat inquiens.

Dat Rhombos Sinueſſa, Diarchi litora Pagros, *Herculea Mullum rupes.*

Varrinus omnium optimos Aexonicos ſcribit vocari. Laudataq; hoſce Nauſicrates apud Athenæum his verbis; *Sunt inter Mullos, præſtantiores quidam flaui coloris, quos Aexonicum mare omnium optimos in illis locis alit.* Cratinus contra eorum eſum improbat. Aexonia Magneſiæ vrbs eſt. Ar- H cheſtratus cum commendaſſet Mullos, qui iuxtà Tichiuntem capiuntur, ſubdit:

Κἂν Θάσῳ ὀψώνει τρίγλην κωβιόν τε λάβε· Ἐν δ' ἐρυθραῖς αὐτὴν θηρεύεται ἀγαλλίς.

e Satyra 5.

Eſt Tichius caſtellum propè Tachinam Campaniæ oppidum. Erythiæ verò ciuitas Aſiæ non longè à Chio. Corſica quoq; & Tauromitanæ rupes celebrantur à e Iuuenale:

Mullus erit domino, quem miſit Corſica, vel quem *Retibus aſſiduis penitus ſcrutante macello*
Tauromitanæ rupes, quando omne peractum eſt, *Proxima, nec patitur Tyrrhenum creſcere piſcẽ,*
Et iam defecit noſtrum mare, dum gula ſæuit *Inſtruit ergo forum prouincia, &c.*

Optimi color.

Taurominiũ Siciliæ vrbs erat. Nunc ſi Perrotto credimus præſtãtiſſimi capiuntur in mari Tirrheno iuxta Corniculũ, & Tarquinios: Iouius verò etiam Romæ, hyeme, & ſuburbano in mari captos maximè prædicari ſcribit, & Liguſticis, Venetiſq;, ac Neapolitanis non eam ſaporis gratiam eſſe, quanquam multò ſæpè grandiores in conuiuia veniant. Rurſus quò longiùs à litoribus capitur, eò magis præſtat, argumento eſt corporis color rubicundus, igneuſq; fulgor, & aureus, Illic.n. purior

aqua

A aqua eſt, mareq; haud herboſum, haudq; limoſum; contrà qui luto viuunt, ſiue vt Plinius vocat Lutarij, omnium peſſimi ſunt: damnanturq; à Galeno, vti etiam, qui cancellis victitant. *Optimi*, inquit, *Mulli ſiunt, vt & alij piſces omnes, tum propter mare purum; tum maximè propter alimenta, nam qui cancellos vorant, grauiter olent, & inſuaues ſunt, & ad coquendum difficiles, & mali ſucci. Dignoſcuntur ſi prius quidem, quàm veſcare, ventrem reſeraueris: inter veſcendum verò ipſe ſtatim guſtus, & olfactus iudicium adfert.* Laudatiſſimi, vt ex Plinio diximus, conchilium ſapiunt. Erat præterea reddenda ratio, cur gulæ proceres magnos paruis præferrent, cùm vel ipſo Galeno teſte paruis ſint inſuauiores, & ad coquendum difficiliores. Reddit eam Iouius, videlicet quòd maioribus, & maiora capita, & ampliora iecinora ad condienda varia pulmenta ſint. Citat autem hic Horatij. *Laudas inſane trilibrem Mullum, in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt.* Vt verò rationem à Iouio allatam non improbo, ita mihi tamen longè quid aliud poeta dicere videtur: addit enim:

Vbi peiores, & qui.

Cur maximi minoribus preſtoſiores.

Horatius explicatur.

Duciete ſpecies video. Quò pertinet ergò
Proceros odiſſe Lupos? quia ſcilicet illis
Maiorem natura modum dedit: his breue pondus,

Trilibrem itaq; Mullũ dixit, non quòd magnitudinem iuuare iudicaret, ſed quia ſubtilioribus palatis, & faſtidioſis ſtomachis, Mullus maior, Lupus verò paruus, vel mediocris delicatior videretur, licet vtriq; cõmune ſit, vt quo maior, eo B durior euadat. Illud modò, *in ſingula quem minuas pulmenta &c.* Acron ſic intelligi vult, ac ſi diceret, totum ſuaue eſt, quod finitur, quod in partes diuidi non eget: cæterum cum & ex hac interpretatione, quid certi vix intelligi poſſit, crediderim poetam hoc dicere velle: Ideonè Mullum maiorem præfers, Lupum verò minorem, quòd natura ipſa hunc maiorem, illum minorem eſſe voluerit, vt ſcilicet ironia ſit, & gulæ iudicium plerumq; naturæ aduerſari oſtendatur. Caput autem, & iecur maximi habita fuiſſe, Galenus quoq; teſtatur his verbis: *Mulli hepar propter voluptatem à guloſis ſummoperè expetitur:* & mox: *Guloſi caput quoq; laudant, & ſecũdas poſt iecur ferre prædicant:* & rurſus paulò inferius: *Cum quendam aliquando*, inquit, *interrogaſſem, qui ingenti pecunia pergrandes Mullos emerat, quid eſſet, quòd illos tantoperè expeteret, reſpondit ſe præcipuè illos propter hepar tanti emiſſe, tùm autem, & propter caput;* vt conijcere liceat, hinc Matronem Parodũ, Mullum ἱπποδάμον, i. magnum (nam ἵππος in compoſitione auget, niſi dicamus ſic cognominaſſe, quòd in eius emptione non aliter, ac circa τῶν ἵππων, i. equorum curam ingens eſſet ſumptus; vel equeſtrem dixiſſe pro magnifico, vt fieri videmus in nobiliorum hominum nominibus, vt ſunt Hipparchus, Hippocoon, Philippus.) κακόν: i. malum, hoc eſt, emptoribus propter pretij magnitudinem noxium, & eorum ſubſtantiam vtcunq; magnam (qualis equeſtris cenſus erat) per- C dat, atq; conſumat. Inuenio autem magnos voluiſſe eſſe Mullos, vt inexplebilem in pretioſiſſimo obſonio gulam explerent. Huc enim ſpectat illud Senecæ. *Quare autem non pondus adijcio, & aliorum gulam irrito?* idque monet Philoxenus poeta, piſcium delicias mirè appetens. Cùm namque apud Dionyſium aliquanqo cænaret, Dionyſioq; magnum, & ſibi paruũ appoſitum Mullum cerneret; auribus eum admouit, vt ex Phania recitat *a* Athenæus: quærentiq; facti cauſam à Dionyſio, reſpondit, ſe cùm hoc tempore Galateam conderet, voluiſſe à piſce de rebus Nerei aliquid cognoſcere: illum verò reſpondiſse, ſe natu minorem captum eſse, neque dum his de rebus aliquid nouiſse: maiorem autem *b* Dionyſio appoſitum, ex quo reſcire omnia poſſit. Tum ſolutus in riſum Dionyſius grandem ſuum Mullum Philoxeno miſit. Idem etiam innuit Martialis inquiens.

Gula iudiciũ natura contrarium.

Caput, & iecur in pretio fuiſſe.

Mullus cur equeſtris.

Philoxeni argutũ dicterium.

a *Lib.* 1.

b *Li.* 10. *Ep.* 37.

An Laurentino turpes in litora ranas,
Et ſatius tenues ducere credis Acos?
Ad ſua captiuum quam ſaxa remittere Mullum,
Vt ſus erit liuris, qui minor eſſe tribus?

Quod modò ad carnis ſucciq; qualitatem attinet: plus æquo ab antiquis celebratos fuiſse hos piſces, vel ex eo conſtat, quod nec ſucci bonitate, nec ſaporis gratia cũ plurimis alijs, vt Lupis, Vmbris, Sturionibus, ſimilibuſq; delicatis alijs, nulla ex parte comparandos eſse Gal. cẽſeat, inquiens nequaquam ſibi tantæ videri ſuauitatis, neq; tantam corpori vtilitatem adferre, vt tantoperè ſint D concupiſcendi. Adde quod non pauca etiam in ſe habeat nocumẽta, quæ modò enumerabimus. Xenocrates verno tẽpore, ait pręſtantiores eſse, quòd tunc oua pariant. Aliàs Mullum obſoniorũ præſtantiſſimum eſse dixit, & ſtomacho idoneũ, & boni ſucci, & ori gratum, carne plana, difficilè ad corrumpendũ, & mediocrem ad excernendum. Cornelius Celſus, Mullos & Lupos, inter eos enumerat, qui medij ſunt inter teneras, duraſq; carnes habẽtes: cæteri ferè probatiſſimi ſcriptores duram carnem Mullo tribuunt, vt Diocles apud Athenæum, Philotimus apud Gal. qui (Philotimus) Mullos omneſq; alios durioris carnis piſces non ſolum concoctu difficiles eſſe ait, & craſſos ſuccos, ſed & ſalſos procreare, quod poſtremum tamen Gal. refellit. Pſello etiam difficilè cõcoquuntur, ſed multum alunt. Qualitatem autem carnis omnium diſertiſſimè indicauit *c* Galen. *Mullus*, inquit, *omnium fermè aliorum piſcium carnem habet duriſſimam, & valdè friabilem, quod idẽ ſignificat, ac ſi dicas, nihil in eo lentoris eſt, atq; pinguedinis: nutrit certè cùm probè confectus fuerit: diximus autem antea, quod cibus durior, & craſſiorum partium, & (vt ſic dicam) terreſtris alimentum præſtat copioſius, quã humidior, aut mollior, præſertim quando præter id ſubſtantiã habeat corpori alendo idoneam*

Carnis qualitas examinata.

c *Lib.* 3. *De alimentis.*

Alimenta copioſiora ex quibus cibis.

idoneam, ac familiarem: quæ ſubſtantia voluptate indicatur. Nam alimenta, quæ tota ſubſtantia ab alen- E
dis animalibus ſunt aliena, ea aut nõ prorſus, aut inſuaniter manduntur: ex familiaribus verò quemad-
modum humidis minus nutrit, ita coquitur facilius, & diſtribuitur: ergò Mulli caro iucunda quidẽ eſt,
vt quæ alimentum quidem eſt hominum naturæ accommodum; & quanquam alijs piſcibus ſit durior,
mandi tamen quotidie poteſt, propterea quòd friabilis eſt, & pinguedinis expers cum quadam acrimonia,
nam pinguia, & lenta cibaria ſtatim, vt ſumpta ſunt, celeriter implent, & appetentiam euertunt. Eadẽ
fermè repetit Aetius, qui pariter in curatione colici affectus à frigidis, & pituitoſis humoribus,
Mullos, Scorpios, & Paſſeres nutrimenti quidẽ, & roboris gratia omnium ait gratiſſimos eſſe:
grauiorem verò omnem habitum reddere, ideoq; frequentiorem eorum vſum vitari oportere.
Diphilus quoq; carnem Mulli ſtomacho gratam eſſe tradit, modicè aſtringentẽ, duram, & ſi aſſe-
tur, aluum ſiſtentem; frixam verò grauem, & coctu difficilem; Alibi etiam Gal. Mullos, quòd dura
Ad ſaliendum inepti. ſit eorum caro, & excrementorum expers negat ad ſaliendum idoneos eſſe, quia nimirum macri
ſunt, vt mirari ſubeat cur Sophron pingues eos vocauerit. Suadet idem Galenus, vt niſi exente-
rati coquantur, non quòd ſordida depaſcantur, ſed quia item marinũ Leporem: abiectis enim in-
Apparatus modernus. teſtinis ventriculoq; minus periculoſos eſſe. Veneti cum ſciant duriori carne eſſe Mullos, vt Bel-
lonius teſtatur, incoquunt, & in ſucco acido piperatoq; immergũt, quo modo incorruptos diu- F
tius conſeruantes per vrbẽ venales circumferunt. Iouius ritè ſalubriterq; in craticula coqui ſcri-
bit, futurumq; multò ſapidiorem, ſi petroſelini ſubfrixa folia, atq; inſtillatus cum oleo arancius
ſuccus acceſſerint: quem apparatum commendari quoq; tradit Saluianus: frictos tamen, & eodẽ
ſucco irroratos, etiam edi ſolere ait; Quod ſi verò fricti ſtatim in acetum aromatibus, & croco
d L.10.c.3. conditos immerſeris, non ſapidiores ſolùm, ſed dies etiam aliquos duraturos reddi *d* Platina ca-
ptos, & vulneratos ferula verberandos monet, aliterq; percoqui poſſe negat: ſicq; elixari, & aſ-
e Cap.31. *Trillia.* ſari: Vult autem, vt elixentur, ſimiliter ac Thunnus ſolet: aſſos verò pipere, ruta, nucleis (alij
nempè) tunſis, acetoq; aut agreſta perfundi. Aliàs verò Trilliam curti capitis piſcem eſſe ſcribit,
& groſſi, caudamq; in acutum ducere: Integram nec exenteratam aſſandam eſſe, ac muria aſper-
gendam. Ad dies octo, aut decem duraturum ſi patina altera ſupra alteram poſita, ſalimola con-
Apparatus antiquus. ſperſa fuerit. Bartholomæus Scappus cocus Pontificius, ſi lutarius fuerit, inteſtina per vmbilicũ
eximi iubet, iecur relinqui, quòd in hoc ſit ſumma piſcis gratia: ſin ex pura aqua gaudentibus,
non ſolùm non vult exenterari, verùm etiam ne ſquamas auferri, integrumq; ſale modico, ace-
to, fœniculo conſperſum ſuper craticulam lento igne coqui, ijſdemq; rebus ſæpiuſculè irrigari, G
moxq; affuſo mali aurantij ſucco inferri. Squamis verò ſpoliari, ſi in ſartagine coqui placeat. An-
tiqui ganeones, ac inter eos culinariæ artis ad omnem luxum archimagirus, Mullos in garo ene-
catos ſapidiores fieri docuerunt: quod meminit Plin. his verbis: *M. Apicius ad omnem luxus in-
genium mirus in ſociorum garo (nam ea quoq; res cognomen inuenit) necari eos præcellens putauit.* Sal-
uianus arbitratur ſic legendum fortè eſſe, *ſiccare eos præcellenter*. Ego nihil moueo. Nam & ex Se-
Hepatis præparatio. neca dixi, alios necare Mullos in garo, & condire viuos, & in eodem ſenſu Plato Comicus, ἐν
σαπρῷ γάρῳ, inquit, βα ωτοντες ἀποπνίξουσι με. i. *in putrido garo mergentes ſuffocant me.* Galenus
item author eſt, quoſdam Mulli hepar, ne per ſe quidem etiam mandere dignatos eſſe, ſed garu-
læum, quod vocant, in vaſe cum paxillo vini præparantes, in eo viſcus ipſum tantiſper commi-
nuere, quoad totum ſimul, & humidis præparatis, ſuccus vnus fiat ſimplex ad ſenſum, ac ſimilaris,
& in ea tinctas Mulli carnes edere, Idemq; Apicius, vt ibidem Plin. refert, ex iecore Mullorum
alecem excogitauit: & ipſe quoq; inquit. *Alex peruenit ad oſtreas echinos, vrticas, Cammaros, Mul-
lorum iecinora.* Ius in Mullo taricho conditaneo apud eundem: Piper, rutam, cepam, dactylum,
ſinapi trito commiſcebis echino oleo, & ſic perfundes piſcem frictum, vel aſſatum ſalſum, ſine
ſalſo. Aliter: ſine ſalſo, iecur coques, teres, & mittes piper, aut liquamen, aut ſalem, addes oleũ, H
iecur leporis, aut hædi, aut pulli, & ſi volueris, in formella piſcem formabis, oleum inſuper viri-
de affundes. Aliter, vicem gerens ſalſi. Cuminum piper, liquamen teres, & paſſi modicum, vel
careni, & nuces tritas plurimas admiſcebis, ſimulq; conteras, & ſalibus imbue, fundes oleum,
quod modicè inſtillabis, & inferes. Aliter: ſalſum in ſalſo: Cumini quantum quinq; digitis potes
tollere, piperis dimidiam eius quantitatem, & vnam ſpicam alij purgatam teres, liquamen ſu-
perfundes, olei modicum ſuperinſtillabis. Hoc ægrum ſtomachum valdè reficit, & digeſtionem
promouet. Ius in Mullos aſſos ex eodem: Piper, Liguſticum, rutam, mel, nucleos, acetum, vinum
liquamen, & olei modicum, calfacies, & perfundes. Aliud ius in Mullos aſſos eiuſdem habet ru-
f Li.4. c.2. tam, mentam, coriandrum, fœniculum, omnia viridia, piper, liguſticum, mel, liquamen, & olei
modicum. Quod ſi verò quis hoc piſce careat, vt fit in locis procul à mari diſſitis, patinam Mul-
li vicem explentem ex eodem *f* Apicio accipiat. Salſos piſces radet, in patina nuda componet,
& adijciet olei quantum ſatis videbitur, faciet vt ferueat: cùm ferbuerit, mulſum mittet, aut
paſſum, piper aſperget, & inferet. Nunc quibus proſit, quibuſq; noceat, dicamus.

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

AETIVS frequentem, vt dictum eſt, Mullorum vſum interdixit in colico affectu à frigidis, & pituitoſis humoribus. Noxius præterea eſt, qui hæmorrhoidas aliaſque ſanguinis patiuntur fluxiones: ſanguinem enim, teſte Diphilo, attenuat, & hæmorrhoidum excretionem mouet. Alias tamen carnem Mulli modicè aſtringentem eſſe ait, & aluum ſiſtentem, maximè ſi aſſetur. Ita & aloe ſua natura aſtringit, tum intra aſſumpta, cùm foris applicata: cùm multus, & frequens eius vſus ora venarum, ac maximè hæmorrhoidum referet. Oculorum acies cibo horum piſcium hebetari Plinius author eſt; cæterùm hoc quoque Dioſcorides frequenti eſui aſcribit, ex quo fortaſſis Plinius id acceperit. Inhiberi eo etiam libidinem inuenio. Terpſicles in libro de Venereis, vino in quo ſuffocatus fuerit Mullus, virum ad Venerea impotentem reddi tradit, mulieremque non concipere: cuius maleficij in viris potiſſimùm cauſa videtur eſſe, quòd neruos lædat: lædere autem neruos Mullorum eſum, Plinius ſeſe apud authores inueniſſe aſſeuerat, vt è contrario, quæ ad Venerem incitant, ea fermè neruos, vel roborant, vel inflant, & intendunt. Conceptus verò fœminarum à menſtruis dependet, quibus cùm Mullus naturali quadam vi aduerſetur, non mirum ſi item conceptum impediat. Huc ſpectat itaq; illud Platonis Comici; ſeu potius Philoxeni, ex quo id Plato: apud a Athenæum:

Quibus noceat.

Aloes contraria facultas.

Veneri inimicus.

B

a Li. 1. & 7.

Τρίγλη δ' οὐκ ἐθέλει νεύρων ἐπιήρανος εἶναι · Σκορπίος αὖ, παίσει γ' ὅσον εἰς πρωκτὸν ἰὼν σ' ἀνελθών.
Παρθένου Ἀρτέμιδος γὰρ ἔφυ, καὶ στύματα μισεῖ. Vertit interpres:

Iam Mullus nullo vult ſeſe fune ligari Compreſſus odit caſta ſacer ipſe Dianæ
Scorpius in ventrem delapſus te ſatiato.

Cæterum prioris verſus alius, qualem nimirum innuebam, ſenſus eſt. νεῦρα enim non funem, ſed neruum intelligit, ideſt, vt Euſtathius exponit, membrum genitale, & ſi interim cætera quoq; neruis ſit inimicus, vt Plinius teſtatur. Tradit autē Albertus eos, qui Mullis veſci conſueuere, ad libidinem refrigeſcere: eam enim extinguere, tantaq; vi homini comedenti vim ſuam infundere, vt ipſum quoq; olere ſentiatur. Aliud deniq; nocumentum adfert in vino necatus, nam bibentibus vini tædium inducere Athenæus affirmat, & ante eum Plinius, qui pariter inueteratos, tritoſq; vomitiones concitare tradit. Atq; hæc de nocumentis: nunc de iuuamentis dicendum. Prodeſt in cibo ſtomachicis, vt b Archigenes meminit apud Galenum: Aſſus peculiariter torminoſis, teſte c Marcello Empirico. Alex. Trallianus agens de dyſenteria hepatica ex intemperie frigida, *ex piſcibus dare*, inquit, *conuenit præ cæteris Mullos: hi enim aſſi omnibus proſunt, magisq; ſi in prunis aſſi ſint*. Gariopontus Sargos, & Mulliones (Mullos interpretor) præſcribit hydropicis. Alex. Benedictus tempore peſtis commendat ex piſcibus Mullum barba inſignitum, & marinum, & fluuiatilem cùm ſit longè diuerſa vtriuſque natura, fluuiatiliq; ne nomen quidem Mulli conueniat. Cinis ſalſamentorum Mulli, authore Plinio, diſcutit. Galenus tamen Mullos ſalſamentis idoneos eſſe negat, Marcellus ſcribit carnes, ex eorum capitibus decoctas, & cum melle ſubactas vitijs ani plurimùm prodeſſe: quidam etiam capite vtuntur cum melle ad carbunculos diſcutiendos, vt Plinius refert, cui & cinis è capite dolores ſedis iuuat. Teſteq; d Dioſcoride Mullus recēs diuulſus imponitur morſibus Draconis marini, Scorpionis, & Aranei: quem locum e Galenus citare videtur his verbis: *Animalia quædam viua diſſecta locis diſſectis imponi aiunt, vt Draconem marinum aduerſus ictum proprium, & ſimiliter etiam Mullum aduerſus Draconis ictum*. Plinius item meminit, ſed paulo aliter, quàm Dioſcorides: *Auxiliatur*, inquit, *Mullus contra Paſtinacas, & Scorpiones terreſtres marinoſq;, & phalangia illitus ſumptuſuè in cibo*: Et alibi: *Percuſſis à Paſtinaca medetur Mullus, ac laſer*.

C

b L. 32. c. 10

c Lib. 8. de comp. med. ſec. loc. ca. 4.

d Li. 32. c. 9.

e Lib. 11. de Simpl.

D

VSVS IN SACRIS.

MVLLVM piſcem (inquit Hermolaus) Proſerpinæ, item Dianæ ſacrum fecere Græci. Cur non etiam dixit Hecatæ? Erat .n. Athenæis, teſte Athenæo, locus quidam Trigla ideſt Mullus vocatus: vbi hic piſcis Hecatæ Triglathenæ; aut vt cōmuniter legitur, Triglanthenæ, ſacratus erat. Cæterùm ſunt varia eiuſdemq; deæ nomina, nimirum Dianæ: quam in cœlo Lunam vocari volunt, in terra Dianam; apud inferos Proſerpinam, ac Hecatem: vndè veteres cœnam perparcam, & impendio frugalem, Hecatæ cœnam appellabant, quòd apud inferos tenuiſſimo victu minimoq; cibo, eoque viliſſimo viuitur, iuxta poetarum theologiam. Cur modò hiſce deabus, ſeu huic potius deæ ſacer haberetur Mullus, alij aliter referunt, vti ex Athenæo conſtat, qui tres diuerſas ſententias recitat. Cùm enim ad declarationem Platonis Comici verſum:

Mullus quibus ſacer eſſet.

Dianæ nomina.

Hecatæ cœna quid.

Cur Dianæ ſacer.

Τρί-

Τρίγλην δ' οὐκ ἐθέλει νεύρων ἐπιήρανος εἶναι. Παρθένου Ἀρτέμιδος γὰρ ἔφυ καὶ σώματα μισεῖ. E

Mullus non vult neruorum amicus eſſe.

Eſt enim Dianæ ſacer, propterea que arrectum pudendum odit: dixiſſet: *nam Hecatæ ob affinitatem nominis Mullus tribuitur.* Τριοδῖτις γὰρ καὶ τριγλῶπις, καὶ τριακάσι δὲ αὐτῇ τὰ δεῖπνα φέρουσι, idest, *Trimia enim eſt, (Hecate) & tres oculos habet* (ſic cum Caſaubono, alijſque eruditis τριγλῶπις verto, non autem à τρίγλη, ideſt Mullus, deduci puto, vt Dalechampius, qui vel à piſce, vel à loco, in quo Triglantinæ Hecatæ ſacrificia fiebant, Hecaten ſic appellari annotauit. γλῆναι enim ſunt oculi, ſed cùm τριγλῆνος Hecate dicitur, γλήνη eſt facies, à parte eius præcipua) *ac trigeſimo et cuiuſque menſis die cœnam apponunt:* idque ex Apollodori libro de ijs confirmaſſet, qui & ipſe dixit Hecatæ ſacrificari Mullum, ſiue Triglam ob nominis congruentiam, quia triformis dea ſit: addit item Melanthij, & Hegeſandri Delphi ſententiam, quorum ille in libro de myſterijs Eleuſinijs Dianæ Triglam, & Mænida ſcribit immolari, quoniam etiam marina eſt Hecate. Et ſanè Diana etſi ſyluicultrix, marino tamen colebatur ſimulacro. Atque huc refero Antiphanis ſententiam de Hecates epulis:

Mullus Dianæ immolatus.

Magnos enim hos omnes exiſtimaui *Anthropophagos? Quis enim homo comederet?*
Anthropophagos piſces. Quid ais amiciſſime *Profectò hæ ſunt Hecates epulæ,* F
Quas hic Mænas, & Mullos vocat.

Hegeſander verò in eiuſdem feſtis, & ſacris Mullum ideo offerri, quòd illum exiſtiment venenatum, & mortiferum leporem marinum ſtrenuè perſequi, & conficere: quamobrem cùm ſalutis hominum cauſa id faciat, venatrici deæ venatorem Mullum dicari. Simile quid tradit etiam Plutarchus his verbis: *Mullum Eleuſiniæ ſacerdotes colere, & Iunonis apud Argiuos antiſtitem ob animalis reuerentiam ab eo abſtinere: marinum enim leporem exitialem homini Mulli necant, comprimuntq; infeſtant: quare tanquam hominum amantia, & ijs ſalutaria animantia ſecuritatem obtinere.* Addit huic rationi aliam præterea *f* Aelianus, quòd ter anno pariat Mullus. Quid ſi & nos addamus, quòd Venerem extinguat, cùm ſit virginitatis ſtudioſa, & amatrix dea. Pythagoram itaque, qui à Mullis quoque abſtineri voluit, vt Suidas, & Laertius tradunt, vel ad Hecatæ deæ ſacra, reſpexiſſe Lilius Gregorius Gyraldus autumat, vel quòd per eum ternionis numeri myſterium coleret, tùm cum numerum in ſacris adhibendum putauerit, vt ex Ariſtotele, Euſebioque, ac Auſonio ipſe demonſtrauit.

f Li 9. c. 51.
Pythagoras cur a Mullis abſtineret.

G

G R I P H V S.

AENIGMA Antiphanis de Pinna, & Mullo recitatur ab Athenæo

Πίννη καὶ τρίγλη φωνὰς ἰχθύδι' ἔχουσαι, Οὐκ ἐλάλουν· οὐδὲ γὰρ ... πρόσωπον
Πόλλ' ἐλάλουν, περὶ ὧν δὲ πρὸς ὃν ... λέγειν τί, Ἡ' ταῖς δ' λόγοις πρὸς δ' αὐτὰς
πολλὰ λαλούσας. Αὔσας, ἀμφοτέρας ἡ Δημήτηρ ἐπιτρέψει.

Griphus eſt obſcurior, quam vt inde quicquam certi conſtitui poſſit. Difficultas in his potiſſimum verbis ἐλάλουν, ἐπιτρέψει, & Δημήτηρ. λαλεῖν Dalechampius interpretatur ſtridere, quia piſces tùm in ſartagine coquuntur, ſtridere ſolent: & Δημήτηρ ἐπιτρέψει, farina obuoluentur, vt ſolent plerumque, qui in ſartagine friguntur. Ceres enim farinæ præſes eſt, legit namque ἐπιτρέψει, & vertit, nutriet. Cæterùm hæc expoſitio ſenſum non habet. Nam piſces in ſartagine coquendi, H priuſquam ſartagini injiciuntur, farina obuolui ſolent, deinde frigi: & Mullis quidem is coquendi modus conuenit: pinnæ verò non item: ex conchylijs enim eſt, ijſdemq; maximis, quæ in craticula coqui ſolent, vel elixari nec ſtrident iſtiuſmodi Conchylia, nec denique farina obuoluuntur. Quamobrem in tam obſcuris tenebris, ſi Oedipi potius quàm expoſitoris partes egero, lector beneuolus boni conſulet. Conijcio itaque pro Πίννη legendum eſſe ῥίνη, ideſt ſquatina (quanquam reuera omnes codices quos videre licuit habeant πίννη) vt ænigma ſit de duobus piſcibus; delicato, ac pretioſo vno, altero vili, & abiecto, qui in ſartagine ſtridentes, ceu fortunam ſuam deplorantes, quia iam proxima menſa ſint dilacerandi, quamuis ille Hecati ſacer ſit, & humano generi vtilis, vt qui leporem marinum venatur, & conficit; hæc verò ob carnis malitiam cibo ſit ineptus: lego enim etiam ἐπιτρίψει, ideſt conteret, vt ſit totius Griphi ſenſus: Squatina, & Mullus, cùm aliquando piſciculi eſſent voce præditi; Multa loquebantur; de quibus verò ſe putabant aliquid dicere, non dicebant: nec vllus intelligebat cùm quibus ſermonem haberent. Eos autem ambos, vtcunque loquaces Ceres confeſtim atteret.

A Mullus Geſneri, qui minor Saluiani videtur.

B

DE MVLLIS IMBERBIBVS. Cap. II.

IMBERBIS Mullus (inquit Rondeletius) is eſt, qui à noſtris Imbriago dicitur ab inſigni rubore: ebrioſis enim, quos imbriagos noſtri vocant, ſæpius rubet facies. Ab hoc igitur exaturato, & ſplendido rubore piſci iſti nomen à noſtris datum eſt. Piſcis eſt marinus, rarus, Hirundini, & Cuculo corporis figura ſimilis, colore magis rubro, capite magno, ſtellulis celato. Oculis magnis. Ore paruo, cuius pars interna cinnabaris colore eſt, vt in Hirundine, ſine dentibus. Os branchias operiens in aculeos terminatur ad caudam ſpectantes. Ad branchias pinnæ ſunt duæ rubræ cum appendici- *Nomen. Deſcriptio.*

C bus aliquot, vt in Hirundine, & Cuculo diximus: in ventre duæ aliæ. Cute aſpera contegitur, & rubra in dorſo, & lateribus; nam ventre eſt candido, ad quem è dorſo lineæ multæ ductæ cernuntur. A capite ad caudam dorſo medio ſunt acutorum oſſiculorum ordines cauum efficientes: è cuius medio pinna rubra aculeis conſtans erigitur, cuius pinnæ aculei parum ſerrati videtur, id quod in nullo alio piſce, præterquam in eo, qui Sagittarius vocatur, comperi, quam quam Anthiæ idem tribuant veterum ſcriptorum nonnulli. Sequitur alia pinna veluti è mollioribus pilis conſtans. Cauda rubra *Sagittarius piſcis.*

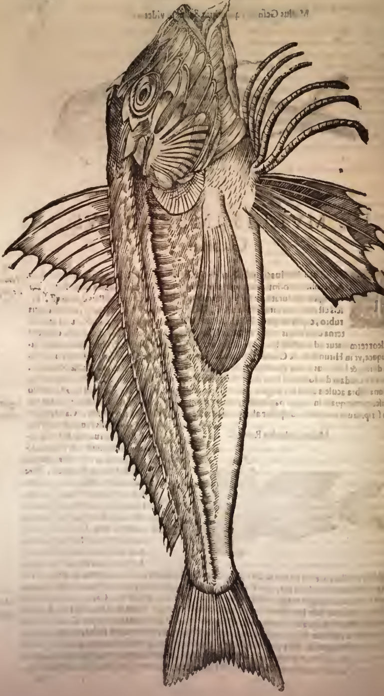
Mullus imberbis Rondel.

D

eſt, Scorpionis caudæ ſimilis. Ventriculum paruum habet cum appendicibus multis, & longis. Deniq; partibus omnibus internis Mullo barbato ſimilis eſt. Vere ouis multis diſtentum ventrem habet. Carne eſt dura ſiccaque. Hunc piſcem ex Mullorũ genere eſſe, certiſſimo ſunt indicio tum maxima cum Hirundine, Cuculo, Mullo barbato ſimilitudo, tum inſignis, ſplendidusque rubor: nihilque omnino reclamat, niſi quòd veteribus parum notus fuiſſe videtur, qui de ſolo Mullo barbato videntur ſcripſiſſe. Hæc ille; cuius Mullus imberbis alter, ſuis Cauillone dictus à lignei claui, qui cauille ipſis vocatur, corpore eſt breui, terete, digiti magnitudine: colore minij, vel valdè purpureo. Capite, branchijs, pinnis, Mullo proximo deſcripto ſimilis: ſed ſquamas habet paruas, ſerratas, obliquè ſitas. A capite ad caudam lineam ex ſquamis contextam. Pinnarum quæ ad branchias ſunt, color eſt varius; nam parte exteriore candidæ ſunt, interiore ex viridi nigreſcunt, quemadmodum Milui pinnæ. Ventriculo eſt paruo cum appendicibus paucis. Hepar habet candidum, ſine felle longius, quàm in alijs huiuſmodi piſcibus: ſplenem paruum ex rubro nigricantem. Branchias quaternas duplices. Carne eſt dura ſiccaq; à Cuculi carne non diſcrepante. A ſquamarum aſperitate Mullum aſperum nominaui. *Alterius deſcriptio.*

Ab

A Mullus aſper Rondel.

Ab hoc aſpero Mullo plurimum differt, piſcis noſter, *Mullus aſper Authoris.* quadruplo maior, capite Mulli barbati modo aureis cancellis ornato, in cuius vertice aculeus eſt ruber item, vt totum caput, totumque dorſum, & pinnæ omnes, & tres poſteriores cutaceæ appendices, nam anteriores purpuraſcunt. Latera, & branchiarum opercula partim cæruleis lituris notantur. Dorſum planum eſt, & aſperum. Venter candicat: in quo pinnam ab ano pictor reliquit. Pinnæ branchiarum cœruleis ſtrijs pinguntur, cætera flaueſcunt.

B

DE HIRVNDINE. Cap. III.

ORDO. HIRVNDO, qui Antiquis.

HIRVNDO Mullum, Hirundinem Cuculus ſequatur. Hos enim tres ſimiles facit *Piſces conſimiles.*
Speuſippus apud Athenæum. Nos Lyram, Miluum, & Coracem addemus, cum & his multa cum ijs ſunt communia. Corpore ferè tereti, capitibus craſſiores, poſticis partibus exiliores, aſperi, & aculeati, præſertim circa caput, & branchias, infra quas etiam cartilaginei cirri peculiares eis dependent, pleriq; etiam verſus binos
C ſpinoſos per dorſum habent, pinnas in dorſo duas omnes, quarum prior breuior, altiorq;, & maioribus munita eſt aculeis. Geſnerus omnes λυροειδεῖς, i. Lyriformes vocari poſſe exiſtimat, & Galli Rogeti (Rouget) nomine Mullum, Lyram, & Cuculum ob conſimilem ferè colorem (rubrum) cõprehendunt, vt in Mullo etiam monuimus. *Lyriformes qui.* Cæterùm quis piſcis ſit Græcorũ Hirundo, ſiue vt illi vocant χελιδὼν, nemo hactenus meo iudicio declaratur aptè; errore inde nato, cũ quòd haud ſatis authores ſcrutatus ſit quiſpiam, tùm quòd qui pro Hirundine piſces demonſtrãt, vulgares nomenclaturas, quæ ſæpenumero fallaces ſunt, ſecuti ſint. *Hirundo veterum examinatur.* Rondeletius in primis longiſſimis, latiſſimiſq; pinnis ceu alis præditũ piſcem, Adriatici maris accolis ac Romanis, pariter & Maſſilienſibus Rondelam, quaſi Hirundinem vocatũ pro veterum Hirundine propoſuit, & Hirundinem cum Lucerna Plinij eãdem fecit, *Hirũdo Rondeletij.* a Plinijq; verba de Lucerna nunc malè legi arbitratur: nam cùm in vulgaribus exẽplaribus legatur: *Volat Hirundo perquam ſimilis Hirundini* (volucri.) *Item Miluus: ſubit in ſumma maria piſcis ex argumento appellatus Lucerna, linguaq; ignea per os exerta trãquillis noctibus relucet*: iſta verba: *Item Miluus ſubit in ſumma maria,* loco ſuo mota eſſe ſuſpicatur; atq; hoc pacto legendum: *Volat Hirundo perquam ſimilis Hirundini, piſcis ex argumento appellatus Lucernæ.* *Rondela. a Li.9.c 16. Plinij locus examinatur.* Alij verò leguot ſic: *Volat Hirundo perquam ſimilis volucri Hirundini: item Miluus*: vt hic ſit finis capitis, Deinde alterius principium, *Subit in ſumma maria piſcis ex argumento appellatus Lucerna*: vt ſcilicet tres ſint diuerſi piſces, Hirundo, Miluus, & Lucerna: quam lectionem improbant et â Vuottonus, & Maſſarius, quoniam Plinius in catalogo piſciũ, Lucernam nominet, Miluum ſubticens. Approbat verò eam Sigiſmundus Gelenius, qui ex vetuſtis codicibus ſummo iudicio in Frobeniorum Baſilienſi editione ab initio capitis 27. ſic annotat. Has voces, *item Miluus*, adiunximus fini præcedentis capitis, quas inde reſectas neſcio quis non ſuo loco aſſuit. Fefellit Rondeletium, quod ſua Hirundo etiam noctu luceret: quæ tamen meo iudicio neq; Lucerna Plinij eſt, neq; etiam Chelidon, ſiue Hirundo Græcorũ, cùm Mullo, & Cuculo ſimilis eſſe debeat, vti ex Speuſippo diximus, *Hirundinem Rond. nõ eſſe veterum.* cum quibus præter rubedinem, & pinnarum longitudinem nihil prætereà commune obtinet. Ego ſimilitudinem hanc intelligo de appendicibus, quæ Mullo barbæ inſtar ex mento binæ cutaceæ, Cuculo, & Hirundini (vt in noſtra videre licebit) velut ex pectore ſub branchijs dependent vtrimque ternæ. Rondeletij itaque Hirundinem vna cùm Bellonio, & Saluiano Miluum Plinij eſſe non *Hirũdo Saluiani, & Bellonij explosa.*

dubito: horum tamen etiam Hirundinem improbo. Quæ enim cum Mullo ſimilitudo huic? Mu- B
gil eſt alatus Rondeletij. Mihi itaq; vera Græcorum, ac genuina Hirundo eſt is piſcis, quem pro Co-
race ſiue Coruo Saluianus, Geſnerus pro Lucerna, Bellonius (ni fallor) pro Cuculo exhibuit: quam-
uis longè breuiores alas habeat, quàm vel Miluus, vel Lucerna. Nec verundum deſtrui noſtram
opinionem ab *b* Aeliano, qui nimirum ex Oppiano de volatu Hirundinis ſic ſcribit: *Ex piſcibus vo-
lantibus Loligines ſublimiùs & longiore tractu per aerem feruntur. Hirundines humiliùs volant: Accipi-
tres verò paulò ſupra ſummam aquam maris tolli ſolent, vt natentnè, an volitent dubites.* Etenim ex his
verbis non ab re colligat quiſpiam alas Accipitris, ſiue Milui breuiores, contrà Hirundinis longio-
res, & ad volatũ exercendum aptiores eſſe: ſed pro nobis ſtat ipſa Loligo, quæ inter volantes hoſte
piſces breuiſſimas habet, ſublimiùs tamen, & longiore tractu, per aera fertur. Nobis verò, nõ parum
fauet *c* Oppianus, duris ſtimulis pugnare Hirundinem, aſſerens, quos noſtra Hirundo cum Rondele-
tij Hirundine communes habet, licet ipſe eos in icone non ſatis expreſſerit. Saluianus, cùm eos in
ſua Hirundine deſiderari cerneret, Oppiani fide, authoritateq; ſtandum eſſe nequaquam autumat,
quandoquidem loco citato recenſurus piſces, qui duris dimicant ſtimulis, ijs quoq; Gobium annu-
merat: qui tantum abeſt (inquit Saluianus) vt vllo armatus ſit ſtimulo, vt ſit etiam Ouidio authore:
Lubricus & ſpina nocuus non Gobius vllis, F
quamobrem, fieri potuiſſe credit, vt & Hirundinem non benè ijs accenſuerit, eoq; maximè, cùm
ipſemet *d* Oppianus alicubi mitem Hirundinem cognominet, ſed non aduertit Ouidium cùm dicit
Gobium ſpinis nemini nocere, non propterea ſpinoſum eſſe inficiari: Oppiano verò Hirundinem
mitem vocari falſum eſt: eam enim vocem interpres de ſuo addidit: quare & Bellonius deceptus
fuiſſe videtur. Piſcem (inquit) Romæ Nibio dictum (id eſt Miluum, & pro Miluo etiam exhibet) mul-
ti contendunt vocari debere Hirundinem, ſed cùm ferat minaces aculeos, & pinnas ſpinis munitas,
non video quod rectè ita eſſe poſſit. Apparet enim hunc quoq; Hirundinem ſine aculeis intelligere
ex falſa Oppiani interpretis additione. Cùm itaq; aculei, qui in veterum Græcorum Hirundine re-
quiruntur, & noſtræ, & Rondeletij Hirundini communes ſint, non propterea credendum illiùs pi-
ſcem æquè ac noſtrum recipiendum eſſe, deeſt enim in illo præcipua nota, qua cum Mullo, & Cu-
culo conuenire debet, appendices nimirum illæ cetaceæ. Iam verò ſi hic piſcis etiamnum ex ar-
gumento Venetijs Lucerna, & modernis Græcis Chelidòn appellatus, ſit Græcorum Hirundo, vt
ſtatuimus, vel Hirundo Plinij fuerit diuerſa, vel Lucernæ nomine alium ab eo, qui nunc Lucerna
vocatur, intellexerit; tres enim volatiles piſces ſimul nominat, Hirundinem, Miluum, Lucernam. G
Mihi eò inclinat animus, vt Hirundo Plinij differat ab Hirundine Græcorum, illeq; nimirum ſit
quem Rondeletius pro Mugile alato, Bellonius, & Saluianus pro vera Hirundine oſtenderunt ex
eo, vt apparet, inducti quòd hodieq; peſce Rondine, ideſt Hirundo piſcis appelletur: Lucerna verò
Plinio ſit, qui hoc eodem nomine Venetijs, & omnibus Adriatici maris accolis perquam celebris
exiſtit, nobis Græcorum Chelidon, ſiue Hirundo putatus, eſt Saluiano perperam Coruus, Corui
etymologiam ineptè cum Iſidoro ex Latina voce depromenti, à cordis nimirum voce, cùm di-
ctum conſtet à nigro colore. Bellonius item non benè Cuculum eſſe putauit, vt ſuo quoq; loco
manifeſtabitur.

Hirundo authoris. — *b L. 9. c. 52.* — *Piſcium volatus diuerſitas.* — *c Lib. 2.* — *Hirundo an duros habeat ſtimulos, quibus pungat.* — *Gobius an ſtimulis armatus.* — *d Lib. 1.* — *Oppiani interpretis error.* — *Lucerna nunc vocatus, an idem cum Lucerna Plinij.* — *Hirũdo Plinij, qui.* — *Lucerna Plinij.* — *Coruus vnde dictus.*

SYNONYMA. ETYMVM.

VENETI cæteriq; qui litora incolunt maris Adriatici Lucernam vocant, antiquo nomine.
Plinius ſic dici tradidit, quòd lingua eius per os exerta tranquillis noctibus luceat. ſed
hoc (inquit Gillius) piſcatores omnes negant: quin & linguam ab ea exeri veritati H
conſonum non videtur, & *a* Ariſtoteli repugnat, qui linguam piſcibus explanatam eſſe inficiatur,
quod ceu ratum ex eodem ipſemet Plinius repetens aſtruit: Quemobrem conijcit Gillius, Lucer-
nam potius appellatum fuiſſe, vel quòd pinnæ verſicolores noctu fulgorem quendam mittunt, vel
quia antiquæ Lucernæ ſpeciem ſimilitudinemq; gerit, cæterùm cùm certum ſit oculos eius noctu
lucere, idq; non tantum in viuo piſce, ſed in recens capto etiam, ego hinc etymologiam deduxe-
rim. Græci quoq; antiquo nomine Chelidonem dicunt, Romani nomine cum Lira, & Cuculo com-
muni Caponem, non quòd carnem albam, & friabilem habeat, vt aui eius nominis aſſimilari poſſit,
ſed à capitis magnitudine, ac potiſſimum aſperitate: Maſſilienſes Belugam. Nomen Hiſpanicum
Peſce voladòr, huic æquè ac alijs volantibus attribui poteſt. Anglorum item Gyldempole non
alius videtur piſcis quam Lucerna noſtra, ſiue Hirundo. Pole ipſis ſynciput eſt, quo lucet noctu ni-
mirum vt aurum, quod gylde vocant.

Lucerna vnde dicta. — *a Lib. 2. De par. animal.* — *Peſce Capone.* — *Beluga.* — *Peſce voladòr.*

Hirundo Authoris prior, cum ſuo fœtu.

s M

A

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

Forma.

BELLONIVS, qui Lucernam, ſeu potius Hirundinem noſtram pro Cuculo poſuit, duas eius ſpecies deſcribit, vnam tamen tantùm pingit. Habes hìc vtriuſque icônem. Multa cum Cuculo habent communia, adeò vt ei congeneres non ab re dici poſſint: Ore namq;, roſtro, capite oſſeo, anguloſo, & cælato; aculeorum, pinnarum, cirrorum cartilagineorum numero, & loco, totaq; demum corporis figura, exactiſſimè Cuculum repreſentant: Rebus tamen nonnullis ab eo differunt: binæ namq; roſtri eminentiæ, quæ in Cuculo longiuſculæ ſunt, in hoc vtroq; piſce vix ſunt conſpicuæ. Aculei etiam non ſolùm capitis, & branchiarum, & prioris pinnæ dorſi, ſed illorum etiam priorum à capite per dorſum vſq; ferè ad caudam excurrentium longè minores, quàm in Cuculo. Præterea pinna, quæ vtriuſq; lateribus hæret, non ſubrubra, vt Cuculi, ſed primùm viridis, in extremo cærulea. Poſtremò tergus, non vt in illo rubrum, ſed varium. Partibus reliquis tum externis, *Cuculo in quibus ſimiles, & diſſimiles.*

B tum internis Cuculo admodum ſimilis. Magnitudo tamen etiam differentiam facit. Cuculus ſæpè trilibris, Hirundo ſaltem minor, nunquam ad binas libras excreſcit. Scribit Geſnerus, Lucernam pro ſquamis aſperam habere cuticulam: quod ſi verum eſt, ad hunc locum, vbi de ſquamoſis potiſſimùm agimus, non pertinebit, poſſetq; reuera inter non ſquamoſos rectiùs referri; attamen cum ijs ſit præditus licet valdè exilibus, ac tenuibus, quod Bellonius quoq; animaduertit à Speuſippi ſimilitudine abire noluimus. Bellonius autem cùm dixiſſet Cuculum ſuum priorem, qui Hirundo, ſeu Lucerna noſtra maior eſt; membranaceo integi corio, ſquamis carente; ſubdit: niſi hæ ſint admodum ſubtiles, atq; in dorſo minus, quàm in ventre: Duos habet ordines aſperitatum in tergore, veluti ſquamas in ſe inuicem incumbentes, inter quas duæ pinnæ tergoris continentur. Idem Bellonius Cuculum ſuum dentibus carere aſſerit, eorumq; loco aſpera tantùm habere labia, quod noſtro etiam piſci conuenit. Saluianus tamen dentatum pinxit, dentium tamen non meminit. Alter eiuſdem Cuculus latas habet pinnas ad latera cæruleas, quas vtrinq; (inquit) per medium ferè corpus expandit Miluinis breuiores; duas præterea in tergore. Corpore eſt craſſiore, ac recuruo, ventreq; grandiore. Hæc item omnia in maiori noſtro piſce conſpicua ſunt: cæterùm quod dicit Anglis Gournautam, vel Grandinum, Ge- *Squama.* *Dentes.*

C nuenſibuſq; Orgam, vel Organum nuncupari; fallitur. Hæc enim nomina vero, ac genuino Cuculo, cuius pinnæ ruſæ ſunt, competunt.

LOCVS. NATVRA. MORES.

MARINVS tantùm piſcis eſt vtraq; noſtra Hirundo, ſiue Lucerna: neutra enim ad dulces adnataſſe hactenus obſeruata eſt; cùm litora potiſſimùm frequentent, ad profundum tamen etiam pelagus excurrunt: etſi Maſſarius ex Strabone ſcribat Hirundines in quodam Mauritaniæ flumine gigni ſeptenũ cubitorum. Hirudines enim, non Hirundines dicere debuit, βδέλλας enim Græcè legimus. Carne veſcuntur; piſciculos, cancellas, tellinas captantes. Solitarios piſces ſe inde cognoſcitur, quòd ſinguli ferè, aut perquam pauci vnà capi ſoleant. Inuenio tamen in nauigatione Hamburgenſis cuiuſdam, cùm inter Breſiliam, & Portugalliam nauigaret, inueniſſe paſſim plurimos volantes piſces, denſis agminibus, ita vt cateruæ aliæ circiter centenos, aliæ ad millenos caperentur: neq; eſt quòd hoc vel de Miluo, vel de Hirundine Plinij intelligendum eſſe quis exiſtimet, ſiquidẽ nauigationis illius author, cùm volant ſi vnus, aut alter in nauim incidiſſet, læui eos cute præ- *Hirundines maximè.*

D ditos fuiſſe aſſerit; Miluus enim, & Hirundo Plinij, vt patebit, ſquamoſi ſunt: quamobrem iuxta litora ſolitarij, in alto verò, ac profundo pelago gregales fuerint. Quomodo & cur volatum exerceant, docet a Aelianus his verbis: *Accipitres marini, & Hirundines pelagiæ cùm quippiam metuunt, ex mari exilire dicuntur: ac Hirundines quidem pennarum longiſſimo, & ſublimi tractu gregatim more auium efferri: Accipitres verò paulò ſuprà ſummam maris aquam, vt ad indicandum ſit difficile, natentne, aut volitent.* Accepit hoc vt pleraq; alia Aelianus, ex Oppiano, qui de hoc volatu interprete Lippio ſic canit: *Cur volent, & quomodo.* a Li. 1 a. c. 59

Loligo Miluuſq; rapax & mitis (ϑαλάσσια, id eſt marina) *Hirundo.*

Cum timeant magnũ venientem è marmore piſcem, Turmatim fertur ponto, geſtitq; volare.
Ex mare proſiliunt ſcandentes aëra branchis Inferius multò ſe tollit mitis (ϑαλάσσια) *Hirundo*
Non volucrum ſpecies, non eſt Loligo natantum, At radunt ſummam Milui late æquoris vndam
Hos nanti ſimiles dices, ſimileſq; volanti.

b Li. 4. Hiſt. cap. 9.

b Ariſtoteles cùm ſublimes volitant, haud quaquam mare attingentes, ſtridere ſentiri teſtatur: vt verò per volatum auium ſtrepitus, quem alæ excutiunt, nulla vox eſt, ita nec iſtiuſmodi ſonum, vocis *Stridens in volatu.*

nomine dignum iudicat. Volatilem hunc piſcem ſi quis aridum in naui ſecum ferat, velociter iter confectum pollicetur Kiranides, votiq; ſui in omnibus rebus compotem fore: cuius rei fidem penes ipſum eſſe volo.

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas.

HIRVNDO noſtra vti corporis forma, ita etiam ſapore, & carnis qualitate Cuculo ſimilis eſt, Vterque autem neque omninò plebeius, ac vilis, neq; etiam nobilioribus comparandus. Chelidonas tamen nominat Epicharmus in nuptijs Hebæ, & Diphylo Chelidon polypo ſimilis eſt, ſucco ſuo bonum colorem faciens, & ſanguinem mouens; ſed apparet hìc de Heledone Diphilum loqui, vt videlicet duo congeneres piſcia inuicem comparentur.

DE CVCVLO. Cap. IV.

SYNONYMA. ETYMVM.

Cocco. Coccygium.

QVEM Latini Cuculum, Græci pariter κόκκυγα nuncupant à ſono, quo auis eiuſdem nominis more obſtrepat, vt Ariſtoteles, & Aelianus atteſtantur, quanquam Rondeletius, cùm retibus capitur, voce κυ exprimere dicat. Siculis, & Neapolitanis velut antiquum Græcum nomen exprimentibus Cocco dicitur, vel vt Rondeletius tradit, Cocchou. Pſellus κοκκύγιον diminutiua voce vocauit: ſicq; Iacob. Goupylus apud Trallianum reſtituit pro κόγκισον, in curatione colici affectus. Cum verò ſit Mullo ſimilis, id eſt τῇ τρίγλῃ, Typhon in libris de animalibus author eſt, referente Athenæo, aliquos putare τρίγολαν, eundem eſſe Cuculo piſcem cùm propter ſimilitudinem formæ, tum verò etiam propter partium poſteriorum ſiccitatem. Nominat & Sophron Trigolam cum Trigla, ſiue Mullo, vt in Mullo oſtendimus, vbi quoq; quid de Trigola ſentiamus, aperuimus. Cuculum Romani, nec non & Lyram Caponem cur dicant, ſuperiori quoque capite dictum eſt. Saluianus Venetis Lucernam appellari arbitratur falsò, cum ſit Venetorum Lucerna, Hirundo Græcorum, & Lucerna Plinij, vt ibidem oſtendimus. Liguribus, eodem Saluiano teſte, peſce Organo vocatur, ſicuti & maris Illirici accolis, vt Rondeletius ait, Monſpelienſibus Morrude, quia morre (inquit) vocant os cum prominentibus labris: Maſſilienſibus Galline (quod nomen ei commune eſſe ait cum ſuo Corace, ſiue Coruo) Santonibus Perlon, Agatenſibus Rondelle, à corporis, vt arbitratur, rotunditate: ſed quid ſi à ſimilitudine cum Hirundine ſic nominari dicamus, quaſi Rondinellã, quo nomine iſtiuſmodi volatiles piſces plerumq; audiunt. Pleriq; verò alij Galli nomine cum alijs etiam piſcibus rubris communi Rouget, ſiue Rouchet dicunt: alicubi tamen etiam Refait, quaſi dicas benè curatum, ac ſaginatum, ac ſi πολύσαρκον ſignificare volentes, magnos enim, & carnoſos habet muſculos: Angli, aut hunc, aut ſimillimum piſcem Gurnarde: cuius vocis homonymia deceptus Geſnerus, Belgarum Gaernart eundem eſſe credit, cùm hoc nomine Squillas gibbas intelligant, Cuculum verò appellent een Zeehaen, id eſt Gallum marinum, vt Adrianus Iunius quoq; teſtatur in ſuo nomenclatore.

Trigola.

Capone. Organo.

Gallica nomina.

DESCRIPTIO.

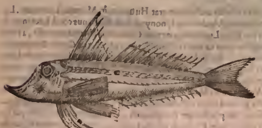
Squama.

QVÆ cum Hirundine, ſiue Lucerna noſtra communia habeat, & in quibus præterea differat, in illius hiſtoria demonſtratum eſt. Diphilus rebus pleriſq; Miluo ſimilem eſſe tradidit, videlicet pinnarum longitudine, corporis rubore, & carnis qualitate, imò & corporis ſpecie, ſi os, alarum magnitudinem, ſquamarum copiam exemeris: toto enim corpore glaber apparet, præterquam in medio latere, in quo virga protenditur, ex tenuibus ſquamis contexta, & in dorſo, vbi à capite ad caudam duo itidem ſquamarum ordines deferuntur. Reliquo denique corpore ſquamas quoq; habet, ſed adeo exiles, vt ijs carere videatur. Capite eſt magno, oſſeo, toto cælato, anguloſo, alicubi etiam aculeis munito. Nam præter id, quòd roſtrum in duas longiuſculas eminentias ſemicirculum conſtituentes terminatur, ſuper vtrumq; oculum ſupercilij loco, vt in Lucerna, breuis quidem, ſed acutiſſimus, ac duriſſimus aculeus extat, poſteriorq; ac ſuperior capitis pars duobus alijs conſimilibus aculeis horret: ac vtrunq; branchiarum operculum alio, ſed longiori aculeo armatur, ſtatimq; à branchijs alius omnium longiſſimus vtrinq; prominet. Al quibus etiam capit

Caput.

A partibus argentum æmulatur, vnde Epicharmus ſplendidum Cuculum dixiſſe potuit. Oculi nigri ſunt. Os etiam latiuſculum, quod edentulum Saluianus eſſe ſcribit, cùm dentatum pinxiſſe videatur: maxillæ verò extrema ſui parte aſperiores dentium vice funguntur. In vtroq; latere à branchijs ſub *Oculi.* *Os.*

Cuculus Rondel.

B

maiore illo aculeo pinna eſt ſubrubra, maior quam in alijs piſcibus, minor quàm vel in Hirundine, & Miluo; ex cuius regione in ventre altera minor vtring; & minus rubra exoritur. Ante has vtring; terni, cartilaginei cirri dependent. A capite per dorſum vſque ferè ad caudam duo acutiſſimorum aculeorum ad caudam ipſam ſpectantium ordines deducuntur. In quorũ medio duæ pinnæ conſpiciuntur, vna capiti proxima, breuior ſed latior, nouemq; latiſſimis aculeis horrida; altera longior, ſed ſtrictior, nulliſq; armata aculeis. Ventre eſt plano, Milui noſtri inſtar candido. Orificium excrementorum in medio ventre eſt, à quo alia exorta pinna ferè vſque ad caudam extenditur. Capite, dorſo, lateribus, & pinnis rubet, vnde rubrum Cuculum Numenius appellauit. Totus piſcis rotundus eſt, carnoſuſque. Branchias habet vtrimque quaternas, & duplices, ventriculum ſatis carnoſum cum multis appendicibus; inteſtina admodum lata, inter ſe conuoluta & multa pinguedine obducta; hepar ſubalbidum, ſine felle, vt Rondeletius obſeruauit, ſplenem rubrum, & paruum. Eorum quos vidit Saluianus, maximus tres libras haud exuperauit. *Pinna.* *Venter.* *Color.* *Figura.* *Branchiæ.* *Partes internæ.* *Magnitudo.*

LOCVS. NATVRA. MORES.

C

CVCVLVM Oppianus litoralibus accenſet, Ariſtoteles verò, & Aelianus, qui inter eos, & pelagios ambigunt, hoc eſt, qui ex proprijs locis ad profundius etiam mare enatant. Eodem Oppiano teſte celeris eſt, pinnarum nimirum magnitudine in nando adiutus, quarum opera volatum inſuper exercere non ab re quiſpiam credat. Quomodo autem vocales huiuſmodi piſces dicti, vocem, ſeu ſonum edant, ex præcedenti capite pete.

VSVS IN CIBIS.

HAVD inſuauis piſcis eſt, neutiquam tamen cum ſuauiſſimis conferendus, Carnem habet plurimam, eandemq; albam, duram, & ſiccam, quod Philotimus apud Galenum teſtatur his verbis: *Dracones, & Cuculi omnibus ijs, qui ipſis veſcuntur, duram habere carnem manifeſtè apparent.* Præfertur tamen tanquam minus dura Miluo, Diphilo apud Athenæum authore: & licet dura ſit eius caro, cum tamen etiam friabilis ſit, haud temerè ſalubris à multis cenſetur. a Hippocrates eandem ferè vim alimentariam tribuit Scorpio, Draconi, Cuculo, Callionymo, & Gobio, in morbis craſſis, & pituitoſis vſum eorum concedens. Ad apparatum quod attinet, Epicharmus, & Dorion diſſectos aſſari, & condiri iubent, dorſo nimirum aliquot per tranſuerſum ſectionibus inciſo, condiri autem herba (χλόν, apio nimirum, aut ruta) caſeo, rhoe, ſilphio, ſale, oleo, & inter aſſandum verſos inungi, & ablatos aceto conſpergi: quo loco Natalis de Comitibus pro rhoe, vertit malo punico, quem errorem ſequitur deinde Saluianus, qui nunc quoq; frixos, & arancij mali ſucco irroratos Romæ edi ſcribit, eſſeq; qui item elixos non aſpernentur. Rondeletius ſpiſſiora eorum latera commodè in ſartagine frigi negat, ideoq; Italos in duas partes ſectos frigere, hancq; præparandi rationem per manus ab antiquis accepiſſe. Monſpelienſes in aqua, & vino elixos ex aceto, vel ſucco oxalidis inferre, vel in olla coquere, omphacioq;, croco, pipere, folijs apij condire. *Carnis qualitas.* *a Li. de inter. affect.* *Apparatus.*

D

DE MILVO. Cap. V.

ORDO. SYNONYMA. ETYMVM.

Miluus, qui authori.

TRES volatiles piſces Plinius ordine numerat, Hirundinem, Miluum, Lucernam. Lucernam, & Hirundinem Rondeletius ſynonyma facit, Saluianus cõtrà Lucernam, & Miluum. Nos vero Plinij Lucernam veterum Græcorum Hirundinem eſſe, à Plinij Hirundine diuerſam, cùm ex notis quibuſdã, tum ex hodierna Græcorũ nomenclatura oſtendimus: Nunc qui ſit Miluus eidem Plinio, deinde qui Hirundo, declarandum. Diximus itaq;, idemq; iterum affirmamus, genuinum Miluum eſſe eum quem doctiſſimus Rondeletius pro veterum Græcorũ Hirundine propoſuit, eo (vt apparet) argumento motus, quòd alicubi in Gallia Volant, alicubi etiam Rondole, Romæque peſce Rondine, Hiſpanis Voladòr, alijs Papilio, alijs Ratte pennade, hoc eſt Mus alatus quaſi Veſpertilio nuncupetur, cùm ſint hæc omnia nomina volaciſſimo piſci potiſſimùm congruentia. Veruntamen cùm eadem, & Lucernæ, ſiue veræ Græcorum Hirundini; item Plinianæ, piſcibus nimirum æquè volatum exercentibus conueniant, Rondeletij argumentum non ſufficit. Plinius ſuam Hirundinem volucri eiuſdem nominis ſimilem facit, quæ ſimilitudo Hirundini Saluiani, & Bellonij, quam ipſe pro Mugile alato pinxit, meo iudicio longè exactiùs quadrat. Corpus enim habet longè exilius tenuiuſq; & alas longiores anguſtioreſq;, vt Hirundinem volucrem toto corpore multò exactiùs referat exprimatq; quam Rondeletij piſcis, qui multò eſt craſſiore, longèque latiore alas, eaſdemque pictas Milui auis inſtar obtinet. Adde quod Hirundo auicula eſt inermis planè; contrà è rapacibus Miluus, & vncunguis, ſicuti vnguium vice Hirundo Rondeletij ſpinis armatus acutiſſimis. Quid ni itaque Miluum dicamus è idem etiam eſt, qui aliàs a Plinio Miluago vocatur, Græcis verò Ἱέραξ, Oppiano etiam Ἴρηξ, id eſt Accipiter, quia nimirum Accipitris ſpecies inter aues Miluus eſt. Alicubi in Italia etiam Nibio dicitur, id eſt Miluus, Bellonius Maſſiliæ Landolam vocari ſcribit, quod nomen Hirundini alij tribuunt.

Hirundo Plinij conſideratur.

a Li. 32. c. 2.

DESCRIPTIO. G

Caput. *Branchiæ.* *Pinna.*

PINNIS caudaq; expanſis Miluum auem omninò refert, latis nimirũ, & maculoſis. Caput habet oſſeum, quadratum, durum aſperum, cuius pars poſterior duobus, iiſdemq; magnis, & robuſtiſſimis ad caudam ſpectantibus aculeis armatur. Branchiæ vtrinq; quaternæ, tectæ, quarum opercula quoq; oſſea ſunt, & in duos aculeos non minus acutos, ac robuſtos deſinunt. Iuxta eas binæ ſunt pinnæ, vtrinq; nimirũ vna; longiſſimæ (vt diximus) latiſſimæq; ad caudam fermè pertingentes, nigreſcentes, ſtellulis maculiſq; varijs aſperſæ, vt papilionũ alæ: ante quas pendent veluti pinnarum appendices, quas cum præcedentibus duobus, & cum proximè ſequentibus communes habet. In dorſo aliæ ſunt duæ erectæ eiſdem coloribus notiſq; depictæ; anterior minor, maior poſterior. Cauda vnica, atq; lata pinna terminatur. Corporis figura rotunda, & oblonga eſt.

Figura corporis. *Squama.* *Color.*

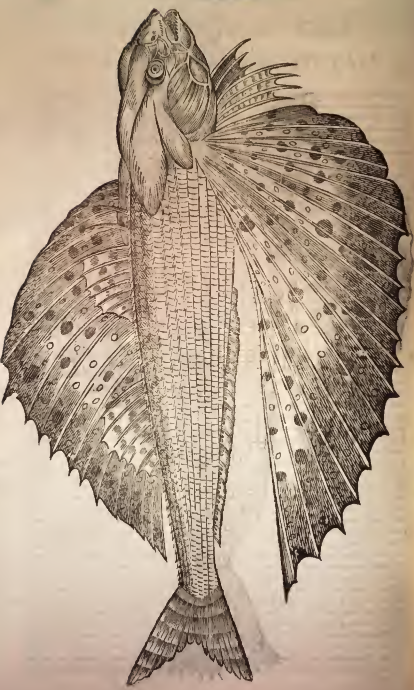
Squamis oſſeis, aſperiſq; & triangularibus inter ſe ſerpentium more cõmiſſis tegitur quæ cùm non æquè omnes aſperæ, & triangulares ſint, læuium ſquamarum ordinibus (non ſecùs quàm pleriq; ſerpentium) lineis quibuſdam piſcis pingitur; aſperarum ſtriatus, aſperrimarum verò angulosus, & ferè quadrangulus efficitur. Color totius corporis maiori ex parte ex nigro rubeſcit. Aliquando omninò ruber. Romæ eſt referente Rondeletio, ſui verò, id eſt, qui circa Monſpelium capiuntur, magis nigricant, maioreſq; ſunt. Saluianus quoq; capite, & lateribus ſubrubere ait, dorſo verò ex rubro nigricare, ideoque Ouidium dixiſſe: *Et nigro tergore Miluus.* Maculis præterea ex cæruleo virentibus dorſum, & grandiores pinnas notari. H

Oculi. *Quibus partibus noctu luceat.* *Partes internæ.*

Oculi magni ſunt, rotundi, rufi, vel rubeſcentes. Lingua, palatum, & reliquæ internæ oris partes item rubræ: coloris iucunditate, & ſplendore ſandaracam, vel cinnabarim ſuperantes. Hiſce partibus noctu lucere, viderique veluti candentes carbones ore cõtinere Saluianus, & Rondeletius teſtantur: ſed quàm benè inde Lucernam Plinij eſſe aſſerant, ipſi viderint. Ventriculus eſt mediocris, multis munitus appẽdicibus; hepar pallidũ cui fellis veſica cõmiſſa eſt. Lien oblongus, & ſubruber: vterus bifidus, ouis rubentibus refertus. Cor angulatum. Totus piſcis ſeſquipedalem menſurã, vel maximè auctus, nunquam ſuperat. Cùm hoc Miluo meus piſcis Hirundinis nomine ex Hiſpania miſſus partim conuenit, partim non conuenit. Capite enim Mulli ferè inſtar cancellato eſt, vt icon oſtendit: vertice, & branchiarum operculis aureis: ſub oculis ex violaceo albicat exceptis cancellis, quæ ad aureum vergunt. Os intus ſanguinei coloris. Dentes albi, & acuti. Alæ longiſſimæ, ac latiſſimæ ex cæruleo viridelcunt maculis plurimis rotundis cæruleis conſperſæ, quarum aliæ paruæ ſunt, ac totæ cærulei

coloris

A coloris, altera maiores, & aureis punctis ambiuntur, oculorum, qui Pauonis caudam decorant ſimilitudine: reliqua puncta, quę paſſim per alarum extremitates conſpiciuntur, etiam aurea ſunt. Pinnæ tergoris coloris ſunt carnei, rotundiſq; maculis ad ferrugineum vergentibus conſperguntur. Pinna quæ ab ano eſt partim cærulea eſt, partim carnea. Apophyſes cutaceæ membranam habent interſeptam: minores planè rubram, maiores auream, maculis orbicularibus cæruleis. Venter vt Mullo rubet, latera ſubalbent, tergus quod aſperum eſt, partim aureo, partim ferrugineo colore eſt.

LOCVS. NATVRA. MORES.

SOLO in mari degit, nunquam flumina ſubire viſus. Ouidio pelagius eſt dicenti:

Deſcripſit ſedes varias natura profundi, *Nam gaudent pelago, quales Scombriq; Bouesq;*
Nec cunctos vnà voluit conſiſtere piſces: *Hippuriq; celeres & nigro tergore Milui.*

Saluianus quòd Romæ in foro, (quod aliàs toto anno piſcibus abundare ſolet) vix deni quoquo anno conſpici ſoleant, alijs quoq; locis raros eſſe aſſerit, nec ſolitarios tamen propterea dicendos, *Cur rarò capiantur.*
B quin contrà gregales eſſe. Quemadmodum enim quia pelagij ſunt, rariſſimè ad litora, (iuxta quæ maxima ex parte piſcantur piſcatores) ſinguliq; adnatant; ſic pleriſq; locis (inquit) per altum mare magno agmine volare videntur. Rondeletius quoq; vt extra aquam volare probaret, teſtes eius rei ait eſſe, qui ad Herculis columnas nauigarunt, qui affirmant tantam nonnunquam, ibi volantium *Vbi abundent.* iſtorum piſcium turbam conſpici, vt non piſces, ſed aues aquatiles eſſe videantur. Cur autem, & quando volitent, in Hirundine ex Oppiano, & Aeliano dictum eſt. Saluianus tradit ad lapidis iactum volare conſueuiſſe, ex Gillio, (vt apparet) qui quatuor cubitis extra ſummam aquam piſcem *Volatus deſcribitur.* hunc eminentem, in Gallico litore maris interni vidit ad lapidis iactum volatum proferre. Talem etiam ferè volatum Oppianus & Aelianus Accipitri ſuo tribuunt, pauló ſupra aquam maris efferri inquientes, adeo vt iudicatu ſit difficile, natetnè an volitet. Nec eſt quòd quiſpiam ex hoc humili volatu ſuſpicetur, hunc quem depinximus, piſcem Miluum non eſſe, vt quem ex Rondeletio turmatim per aera ferri auium more modò dicebamus, Vero enim conſonum eſt iuxta litora, vbi minor inſequentium piſcium timor eſt, humilem volatum, altum verò vbi maior is eſt, exercere. Volatu enim, vt ijdem (Oppianus & Aelianus) tradunt, vbi de piſce aliquo timent, ſaluti ſuæ conſulunt, etſi Trebius Niger a Plinio teſte Miluaginem (Miluum (puto) intelligit, nullus enim alius præ- *a Li. 32. c. 2.*
C terea meminit) quoties cernatur extra aquam volitans, tempeſtates mutari prodiderit, Quod ad cibum attinet, Miluus noſter, licet edentulus, tamen carniuorus eſt. *Cibus.*

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

QVEMADMODVM ob pulcherrimam oculiſq; gratiſſimam corporis ſpeciem Miluus ab omnibus expetitur, ita è contrario ob carnis ſuæ ingratitudinem in cibo contemnitur: vnde etiam eſt quòd vt intuentium oculos potiùs quàm ventrem paſcat, exiccatus conſeruari conſueuit. Gillius author eſt à nautis templis offerri, ibiq; ob raram eius formam ſuſpendi. Caudam habet valdè paucam, valdeq; duram, vt verè Diphilus apud Athenæum Cuculo *Cur templis offerant.* duriorem tribuiſſe videatur: ſi quis tamen edere volet, elixandus potius quàm aſſandus fuerit. Rondeletius huius piſcis fel contra oculorum ſuffuſiones efficax eſſe, experimento didicit.

D

DE HIRVNDINE PLINII. Cap. VI.

SYNONYMA.

CHELIDON, ſiue Hirundo Græcorum qui ſit, ex ſuperioribus habes. Nunc de Plinij Hirundine dicendum. Differre enim ibi quoq; oſtendimus. Eam itaq; illum piſcem eſſe non dubitamus, qui Romæ hodieq; peſce Rondine nuncupatur, Agatenſibus, teſte Rondeletio, Falco marinus, Maſſilienſibus, vt Bellonius ait, Landola, alicubi etiam in Gallia Arondelle de mer, quaſi Hirundo marina. Hic *Falco marinus.* enim piſcis ſe Hirundini aui & alarum longitudine, & corporis tenuitate ſimillimus exiſtit.

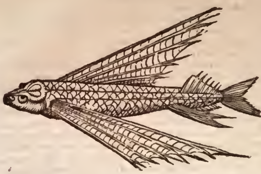
DESCRI-

DESCRIPTIO. E

Corporis figura. *Caput.* *Branchia,* *Pinna.*

ALIS explicatis, imo verò & earundem longitudine, corporiſq; exilitate, vt Hirundinem eleganttiſſimè refert, ita ſi alas auferas ad Mugilis figuram, quàm proximè accedit, quare alatũ Mugilem vocauit Rondeletius, cùm alioqui non conſtet, è mari flumina ſubire, quod Mugilem facere ſuo loco oſtendemus. Caput haber rotundiuſculum, roſtrum acutum, os paruum, prorſus edentulum, Inferior maxilla, ſuperiore panlò eſt prominentior. Oculi rotundi ſunt, & maximi. Branchiæ vtrimq; quaternæ; iuxta quas binæ ſunt illæ pinnæ, quarum opera volatum exercet, latiſſimę longiſſimæq;, ita vt totum ferè corpus longitudine adæquẽt. Ventris pinnæ inferiore loco, quam in alijs ſitæ, magnæ ſunt, ad caudam vſq; extenſæ. Alia eſt à podice parua, vt Rondeletius ſcribit, Saluianus verò, quaſi valdè proceiã in ſua icone expreſſit, paruã tamen eſſe, in deſcriptione etiã aſſerit, eiq; quæ in dorſo eſt vnica, magnitudine æqualẽ. F

Hirundo Plinij.

Cauda.

Caudæ pinna lata eſt, magnaq;, lunata, & ceu in duas pinnas deſinẽs, quarũ inferior ſuperiore maior eſt. Linea, quæ in cæteris piſcibus à brãchij, vel à capite per latera ad caudã ducitur, in hoc piſce à pinnis vẽtris orta per imũ vẽtrem ad caudam fertur.

Squama.

Squamis contegitur magnis, latiſq;. Venter albicat; dorſũ, quod Mugilũ more latiuſculum habet, ex cæruleo nigricat: G Cubiti magnitudinem attingit; Ceſtreum antem ex Mugilibus potiſſimùm habitu, colore, figuraq; refert: internæ verò partes cum cæteris Mugilibus conueniunt, Quod ſi verò quis hunc Rondeletij Mugilem alatum pro Plinij Hirundine nolit recipere, is ſubſequentem accipiat, qui Milui alati, & Lucernæ nomine quoq; miſſus eſt. Duos in vertice capitis aculeos habet, cum ſuperioribus Lucernis communes, Alæ item rotundæ ſunt: ſed colore plurimum, oriſq; figura ab illis diſſider. Alæ intus virent, extrà nigricant: Pinnæ pectoris, & cauda fuſcæ ſunt. Venter argenteus eſt, latera, & branchiarum oſſa, item ſinciput auro reſplendent: cætera caput ferruginei coloris eſt.

LOCVS. NATVRA. MORES.

PISCIS eſt marinus: & vt Rondeletius teſtatur, litoralis: Haud tamen omnibus maritimis locis capitur: Romæque, teſtante Saluiano, rariſſimè conſpicitur. Carne abſtinet, alga, & alijs maris quiſquilijs viuens. Volatu ſeſe extra aquam per aera efferre, nemo eſt, qui inficiari poſſit, idq; nomenclaturæ apud diuerſas gentes atteſtantur, approbante pariter experientia. H

VSVS IN CIBO.

Carnis qualitas.

SALVIANVS cùm Hirundinem à veteribus haud ſatis commendari ſciret, hunc quoque piſcem, vt quem non ſolùm Plinij, ſed veterum Græcorum quoq; Hirundinem eſſe arbitratur, inter ſapidos piſces habendum eſſe negat, prorſus tamen non contemnendum arbitratur. Carnem (inquit) habet duriuſculam, & propterea non facilem concoctu, ſed vbi concoquatur, plurimùm nutrientem. Addit item elixam aſſæ præferri. Atqui Rondeletius, vt toto corporis habitu Mugiles, vt diximus, refert, ita quoq; iiſdem carne, & ſucco ſimiles eſſe ſcribit. Mugiles autem, vt ſuo loco dicetur, haud illaudatam carnem habent, Subſequentis piſcis caro cum Lyriformibus alijs ferè conuenit.

Miluus alatus, ſeu Lucernæ nomine miſſus, cuius deſcriptionem habes præcedenti pagina.

DE LYRA. Cap. VII.

SYNONYMA. ETYMVM.

ALYRA aliquot piſces λυροειδεῖς, ideſt Lyriſormes dici poſſe, ſuprà à nobis dictum eſt, quòd haud pauca habeant inuicem communia. Nunc de eo agimus, qui propriè Lyra *Etymum.* nominatur. Cui nomen nè cornuum figura, quibus ſumma roſtro biſurco, Lyram veterum quodammodo refert, an ſonus quem edit, fecerit, dubitari poſſit: parum tamen intererit, hincnè vel inde quis nomen deriuet, cum & cornibus anterioribus lyræ ſimilitudinem repræſentet, & veluti lyræ ſonum edat, vt mox ex Ariſtotele dicemus. Eſt autem ſonus ille ceu grunitus quiſpiam, vnde Monſpelienſibus, teſte Rondeletio, Gronau, vel Grougnaut appellatur quaſi grunniens piſcis. Idem tradit Liguribus Organo vocari, fortè ab eodem ſono: Saluianus verò ibi, *Gallus marinus.* atq; etiam Maſſiliæ Malarmat vocari ſcribit. Addit etiam Rondeletius inferioribus Germanis Lechan dici, quaſi Gallum marinum, cæterum Lechan apud Belgas nihil eſt, & Gallus marinus ipſis Zechaen F nuncupatur, quo nomine Cuculum, vt diximus, intelligunt: Lyra tamen non ab re etiam Gallus marinus diceretur propter pinnam in dorſo, Gallinacei criſtæ perquam ſimilem, vel etiam quòd iſtiuſmodi piſces aridi ſuſpendi ſoleant, vt pro vario corporis motu, & capitis obuerſione ventos, ac tempeſtatis mutationes, ſicut cantu Gallinaceus, vel item templorum ædiumq; vertici infixus, indicent. Galli ple- *Capito.* riq; ob rubrum colorem, Rochettum dicunt, Romani Caponem a magnitudine, vt Iouius iudicat, capitis quaſi Capitonem: vnde fortaſſis argumentum ſumpſerint, qui hunc piſcem, quem ſubinde pro *Orphus.* Lyra deſcribemus, Cephalum, ſiue Capitonem eſſe crediderunt, qui tamen ex Mugilibus eſt. Non de- *Erythrinus.* fuere etiam, qui, teſte Rondeletio, Orphum, item qui Erythrinum eſſe crederent, ob corporis rubedinem; ſed hos Pagro ſimiles eſſe, nequaquam verò λυροειδεῖς ſuo loco oſtendetur. Aliqui deniq; viden- *Citharus.* tes Lyram nomen obtinuiſſe à muſico inſtrumento, exiſtimarunt eundem eſſe cum eo qui Κίθαρος vocatur; quos conſtat etiam falli, cum quòd Ariſtoteles, qui vtriuſq; meminit, ſynonymis vti non ſoleat, *a Lib. 3. de Aliment.* tum verò etiam quòd *a* Galenus Citharum ſcribit Rhombo ſimilem, qui ex planis eſt, & toto genere à Lyra diuerſus.

GENVS. DESCRIPTIO. G

RONDELETIVS duas Lyræ ſpecies deſcribit, totidemque depingit Bellonius: Saluianus vnam tantùm; illius nimirum alteram, quam cornutam cognominat, & pro genuina veterum *Lyra veterū examinatur.* Lyra non habet: Talem enim primam eſſe exiſtimat, argumento, quod roſtri cornua lyræ antiquæ figuram referant, vt comprobant (inquit) cùm multa antiquorum monumenta, quæ Romæ hodiè viſuntur, tum illud maximè, quod vidi ibidem initio Pontificatus Iulij tertij, in quo Atlas cæli globum humeris ſuſtinens, ſigna cæleſtia, & in his lyræ antiquorum figura expreſſa erant. Lyram

Lyra prior Rondeletij.

Liram cornutam eſſe. autem cornua habere, teſtis eſt Plinius, de teſtudinibus loquens: *Troglodytæ cornigeras habent, vt in Lyra, annexis cornibus latis, ſed mobilibus, quorum innatando remigio ſe adiuuant:* Deinde vocalis (ſonora) eſt, qualem *a L. 4. Hiſt. cap. 9.* Lyram eſſe affirmat *a* Ariſtoteles. H *Piſces ſtrepitus, ſtridoreſq; edunt, quos vocales eſſe dicunt, vt Lyra, & Chromis: hi enim veluti grunnitum quendam edunt.* Piſcis eſt marinus, teres, ruber, ca- *Lyræ prioris deſcriptio.* pite oſſeo, magno: in poſteriore eius parte in oſſe branchias te- *Lyræ alterius deſcriptio.* gente, & in dorſo aculeis magnis, & robuſtis armatus. Roſtrum in *b L. 33. c. 11* duo cornua lata protenditur, quibus Lyræ antiquæ formam refert. Squamis paruis, & aſperis con- *Cornuta Plinij.* tegitur. Plus oſſium quàm carnis habet. Alteram verò Lyram, quam Bellonius, & Saluianus ſimpliciter Lyram vocant, *b* Plinio cùm de volantibus loquitur, Cornutam dici aſſerit (licet item in-

Non eſſe veram Lyram.

d L.9.c.27.

Squamæ. Caput.

Oculi. Branchiæ.

Pinna.

Cauda.

Partes internæ.

in Cetaceis ei ſit alius eodē nomine appel- tus) quæ cornua attollit è mari, & volare nititur. A noſtris (inquit) Malarmat, id eſt malè ar- E
matus vocatur per antiphraſim, quamobrem ipſe cataphractum, vel ὀλέστεον, quòd vndique armatus totuſque oſſeus ſit, nominauit, quibus quoq; nominibus dignum Bellonius adiudicauit. A Romanis peſce Forca nominatur à cornibus, item Capone, vt Saluianus teſtatur. Sunt qui ſuperioris Lyræ marem eſſe arbitrantur, quod Rondeletius improbat, quoniam & in huius quoque ventre rubentia oua ſæpenumero reperiũtur. Ipſemet quoq; Rondeletius veram antiquorum Lyram eſſe aliquando credidit, verùm cùm non ſit vocalis, etſi cornua maiora habeat, Cornutam rectiùs dici poſſe iudicat. Nec obſtare putat, quòd de Cornuta ſcripſit d Plinius, ſeſquipedalia ferè F
cornua habere, cùm ſit fortaſſis legendum ſemipedalia. In Plinij codice Baſileæ impreſſo ſeſquipedanea legitur. Caput habet oſſeũ, angulosum, aculeis, & eminẽtijs plurimis aſperum, cuius anterior pars in duo longa, lata, & retuſa cornua degenerat: ſub quorum exortu os eſt ſatis amplum, rotundum, & edentulum. Ex inferiore maxilla cirri quidã breues, molleſq; & carnoſi dependent. Oculi magni ſunt, ſuperiore parte aculeis multis muniti. Brãchiæ vtrinque quaternæ, quarum oſſea opercula, non ſolùm media ſui parte longa, & aſpera oſſea eminentia armantur, ſed etiam poſteriora aculeis muniuntur. Ad branchias vtrinque pinnam vnam habet paruam, & rubentem; è G
cuius regione in ventre etiam vtrinq; vna alia minor, & minus rubra exoritur. In dorſo duæ ſunt, quarum prior breuior eſt, ſed in longas, & rubentes ſetas degenerans; poſterior verò longior: à medio enim dorſo ad caudam vſq; deducitur; vtraque inermis, nullaque munita aculeo. Sub ventre ab ano, alia eiuſdem penè magnitudinis, & figuræ cum poſteriore dorſo, ad caudam perducitur. Cauda in vnicam pinnam eandemq; paruam deſinit. Oſſearum, atq; grandiũ ſquamarũ (quę media ſui parte acutiſſimo, recuruo, atq; ad caudam ſpectãte aculeo muniuntur) octonis ordinibus tegitur, vnde ſicuti aſper totus, ita etiam octãgulus redditur, H
paucamq; admodum carnem habet. Ventre eſt ſubalbido, pinnis, cauda, & corpore ferè ruber. Rondel. totũ corpus rubrum eſſe ſcribit, dum viuit, extincto colorem euaneſcere. Ventriculum paruum habet, cum paruis pauciſq; appẽdicibus: Hepar magnũ pro corporis ratione, albũ, & in eo fellis veſicã: ſplenem etiã paruũ & ſubrubrũ. Carnis parũ habet, quamobrem facilè exiccatur, fitq; leuiſsimus. Qui Romam deferũtur eiuſdem omnes ſunt magnitudinis, teſte Saluiano: ſicuti enim ſemper ad palmi (inquit) menſurã accedũt, ſic etiã excedũt ferè nũquã. Geſner. in paralipponis ſuis eãdẽ Lyra ad ſceletõ effictã exhibet, qualẽ hîc dedimus.

A

LOCVS. NATVRA. MORES.

VTRAQVE Lyra peculiaria maris piſcis eſt, litora potiùs quàm altum pelagus frequentans. Veſcitur maris excrementis; carneq; abſtinet. Gregalis eſt, vnde plures vnà capi ſolent. a Ariſtoteles Lyram non ſolùm vocalibus dictis piſcibus adnumerat, ſed quo etiam modo ſonum grunnitui ſimilem, quem vocem nonnulli nuncupant, efficiat, docet, inquiens: *Piſces vocis quidem expertes ſunt, quippè qui neq; pulmonem, neq; arteriam, neq; guttur obtinent: ſed ſonos quoſdam, ſtridoreſuè mouent, qui vocales eſſe exiſtimantur, vt Lyra, vt Chromis; hos enim quaſi grunnitus quidam emittitur. Aper etiam Ærica, & Cuculus &c. Quæ omnia credit am illam vocem emittunt, aut attritu branchiarum, quas horridiuſculas continent; aut ſuis interioribus, quæ circa ventrem habent: ſpiritus enim incluſus in his eſt, quem dum atterunt, atq; agitant ſonos illos edunt.*

a Li. 9. Hiſt. cap. 9.

Piſces vocales, vt ſonũ edant.

VSVS IN CIBO.

B PRIOR Rondeletij Lyra, carnem habet, vt ipſe teſtatur duram, & ſiccam, attamen ſatis ſuauem, ſi elixa ex aceto comedatur. Vbi verò poſtea Lyram à Citharo diſtinguit, hunc ait carne eſſe dura, & friabili; Lyram itidem dura, ſed glutinoſa. Altera quoq; dura eſt, & ſicca, adeoq; ex carnia, vt ferè in cibis damnari ſoleat: cùm tamen ad cibum paratur, frigi (inquit Saluianus) atq; aurancij mali ſucco condiri debet: ſed feliciùs fortaſſis etiam elixabitur.

Carnis qualitas.

DE PAGRO, SEV PHAGRO.
Cap. VIII.

SYNONYMA.

C EX rubris, & litoralibus piſcibus quoq; eſt, qui Græci πάγρος, vel φάγρος nuncupatur: quod poſtremum nomen Dalmatæ ac Luſitani hodieq; retinent. Itali quoq; Pagro, ſeu potius, vt Bellonius ſcribit, Fagro, alicubi Fagorio dicunt. In toto quoq; Galliæ Narbonenſis litore Pagre vocatur, teſte Rondeletio, etſi Bellonius apud Gallos propriam appellationem habere neget. Facit hoc (inquit) affinitas quam hic piſcis habet cum Bremma fluuiatili, qui latinorum, & Græcorum eſt Cantharus; vnde non Galli ſolùm, ſed & Angli quoq; Cantharum, & Pagrum (quamquam falsò, plurimùm enim inter ſe diſſident) Bremmam fluuiatilem appellant, ſed cùm Cantharum proprio loco marinum, non fluuiatilem faciat, quo argumento hæc probare poſſim, non video. Noſtri temporis Græcia, vt idem Bellonius tradit, Fangro dicitur, Hiſpanis quibuſdam Bezogo. In halieutico Ouidij Pagur legitur; fortè Pagrus, vel Pager legendum. Iſidorus autem non benè Fagrum nominauit. cùm alioqui παρὰ τὸ φαγεῖν dici inſinuet. Dicitur enim φάγρος, quaſi φάγος, id eſt, vorax, aut helluo, inſerendo ρ, quemadmodum ab ὄστεον, fit ὄστρεον: Quæ etymologia huius piſcis naturæ optimè conuenit. Quamuis autem Italorum Fagro ex Græco nomine detortum videatur, nihilominus Bellonius, ſic vocari in Italia piſcem arbitratur à colore fragorum; eſt enim ipſe etiam ruber, vt diximus. Inuenio apud Heſy-

D chium, & Varinum pro eodem φάγωρος.

Cantharus.

Pagur.

Etymum.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

RONDELETIVS videns ab a Athenæo, & b Strabone Pagros celebrati inter Niloticos piſcea, credidit eos ab eo, quo de hic ſermo eſt, non differre. qua in re ſummoperè decipitur; nam neq; fluuios ſubit Pagrus noſter, neq; Niloticus Pagrus marinus eſt, cùm idem Strabo tradat ex Ariſtobuli authoritate, nullum piſcem ex mari in Nilum aſcendere præter Mugilem, Aloſam, & Delphinum. Tanta modò Pagro cum Erythrino, ſiue Rubellione ſimilitudo eſt, vt cùm eiuſdem ſunt magnitudinis, non ſolùm ab imperitia inuicem non internoſcantur, verùm etiam Ligures Rubelliones Pagros communiter nuncupent; totaque prouincia Narbonenſis, atq; Hiſpania Pagellos, quaſi paruos Pagros. Maior enim Pagrus eſt. Periti piſcatores alias addunt diſtinctiones;

a Lib. 7.

b Lib. 17.

Pager Niloticus.

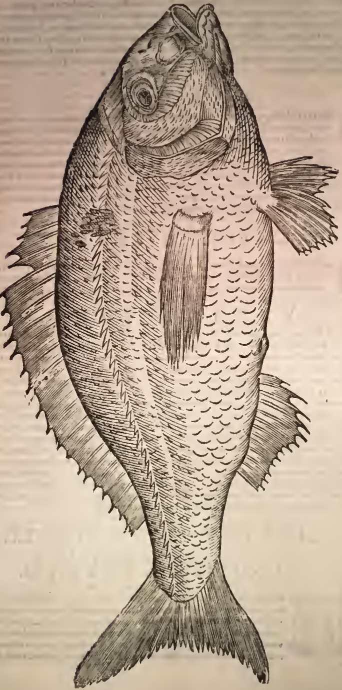
Similitudo cum Erythrino.

Pagrum enim inquiunt capite eſſe rotundiore, Rubellionem longiore. Hunc item tenuiore corpo- E
ris habitu eſſe, & longiore cauda: extremáque parte attenuari, cùm illius larga ſit, ac admodum craſſa. Adhæc Pagri pinnæ in imam ventris partem inflexæ, Rubellionis contrà in dorſum magis
Cum Cantharo. eminent. Bellonius Pagrum, & magnitudine, & craſſitie Canthato perſimilem eſſe ſcribit, & dentibus etiam ab Erythrino diſſidere, peculiaremque ipſi lituram eſſe, qua maximè à cæteris piſcibus, atque Erythrino diſtinguatur, vtrinq; nigram, latamque in lateribus circa ceruicem, vbi linea eſt, quæ piſcium corpora interſecat; eam nigricantis coloris nonnihil obtinere, tactuque aſperam perſentiri. Addit inſuper Pagro tergori pinnam craſſiorem quàm Erythrino eſſe, Pagroq; oculorum popillam criſtallinam, iridem verò rubram eſſe; è contrario in Erythrino iridem albere, nigreſcere verò popillam. (Antea tamen dixerat Pagri pupillam nigram eſſe, iridem verò coloris aurei.) Pagrum Sargi inſtar recuruum eſſe, Erythrinum magis prottolum inſtar Auratæ. Rondeletius quoq; corpo-
Vt Auratæ ſimilis. ris forma, pinnis, earumq; numero, & ſitu, aculeis, cauda. paruæ Auratæ ſimilem eſſe ſcribit, colore autem diſſimilem, vtpotè ruffo: qua nota (inquit) cum Erythrino conuenit, cum eo capitur, & pro eodem vēditur. Diſſidet tamen ab hoc, quia è ruffo ad cæruleum hyeme magis vergit, Erythrinus ſem-
Os. per rubet. Pagrus roſtro eſt ſpiſſiore, rotundiore, ad aquilini naſi formam accedente, toto corpore
Roſtrum. latiore, & rotundiore. Superiorem maxillam Bellonius, cum labio in tubi modum ceruici veluti in- F
farctam, neq; cranio inhærentē habere ait, eamq; dum oſcitat, exerere, poſtea verò contrahere. Foramina vtrimq; duo eſſe ad oculorum fontes; dentes acutos, quorum quatuor anteriores, tenues qui-
Dentes. dem, & parum falcati, caninos referrent, niſi breues (inquit) & ſerrati eſſent, quos vtrinq; alij tenuiores ſubſequuntur: ac poſtremò molares duplici ordine diſpoſiti, rotundi, obtuſi. ſed inferiores ſuperioribus breuiores; eſtq; illi in ore veluti linguæ rudimentum. Squamas gerit rotundas, tenues,
Squama. & vt Mullus latas. Caudam biſurcam, atq; ob id pinnas in acutum deſinentes. Ore, ac faucibus ad-
Cauda. apertis totam eius partem internam rubertimam, ac ferè ſanguineam contemplari licet. Argenteam vtrinq; inter oculos habet oſſiculorum maculam: oculoſq; admodum grandes. Ventriculum maio-
Partes internæ. rem, ſplenem minorem Erythrino habet, veſicam quoq; aëre plenam maiorem. Appendices, & inteſtina eadem, quæ Auratæ: hepar ſine felle, cor angulatum, lapides in cerebro, quam ob cauſam frigus pertimeſcit, vt Lupus, Chromis, Vmbra, cæteriq; omnes, quibus lapides ſunt in capite, vt Philoſophus teſtatur. Numenius apud Athenæum Phagrum λοφίαν dixit, quaſi criſtatum, nimirum quòd ea corporis pars, quæ ceruici reſpondet, alta ei & ſublimis ſit. Pagrus à nobis exhibitus, pinnis omnibus, tergore, caudaq; rubet, ventre candicat. Branchiarum oſſa ſubruent. Os intus item rubicundum eſt. Oculos habet maximos, quorum ambitus ruberrimus argenteis lituris cōſpergitur. Iris G
Cur criſtatus dictus. aurea eſt, pupilla nigra. Lituram habet ad latera iuxta dorſum, non longè à branchijs nigram argenteis maculis decoram. Ab ijſdem branchijs linea ad caudam vſq; excurrit, aurea, ſerrata. Edentulus eſt, niſi fortè pictoria incuria dentes dicamus omiſſos.

LOCVS. NATVRA. MORES.

PISCIS eſt marinus, litoralis, & vt Bellonius, & Rondeletius teſtantur, aliquando etiam pelagius, vt rectè ſcripſerit Ariſtoteles inter litorales, & pelagios ambigere. Mneſitheus pelagium facit, inquiens: *Maiorum piſcium genus ab alijs τμητὸν, id eſt, diſſectum, ab alijs pelagium appellatur, vt Aurata, Phagrus:* ſed cùm Auratas etiam litorales eſſe conſtet, ego & de Pagris ita ſtatuo, ideoq; magis cùm & Oppiano in petris degant, & Numenius φάγρον πέτρῃ ἁλώμενον dixerit, id eſt ad ſaxa captum. Haud me latet interim apud Oribaſium etiam legi, Phagros ex Indico mari afferri ſale conditos, duros, & cetaceos: Apparet autē Oribaſium de alio quàm quo de nos, piſce loqui, cùm
Pagrus, qui in Aegypto ſacer. ex Rondeletio dixerimus Pagrum paruæ Auratæ ſimilem eſſe, tanquam nō magnum, & nequaquam H cetaceum piſcem, & fortaſſis ille fuerit, quem Syenitæ in Aegypto ſacrum exiſtimant, eoq; abſtinent, quod vnà cum increſcente Nilo appareat, eiuſq; incrementum veluti nuncius ſua ſponte accedens,
a Lib. de Iſide &c. omnibus exoptatum denunciet, vt a Plutarchus ſcribit, de quo & Mneſitheū loqui dicerem, niſi vnà cum Aurata Phagrum nominaret, ſiquidem Phagrus tam magnus non eſt, vt in partes diſſectus in ſalſamenta, vt magni piſces ſolent, condiatur, niſi τμητὸν dixiſſe velimus, quòd diſſectus in patinis
Vbi optimi. miniſtretur, quanquam interim integer fermè inferri ſoleat. Actius Syncerus, ſiue Sanazarus Pagros celebrat ex Dicarchi litoribus, *Dat Rhombos Sinueſſa, Dicarchi litora Pagros,*
quæ celeberrima olim vrbs in ora Lucaniæ, nunc Puteoli vocatur. Antiphanes verò Eretricos. Solita-
Mores. rius eſt, & ſarcophagus, vt tradit Athenæus Ariſtotelis teſtimonio, in cuius tamen, quæ nunc extāt, ſcriptis, hoc non repetitur. Carniuorum quidem eſſe nemo ambigit: ſolitarium verò eſſe, vix quiſ-
Cibus. piam credat, cùm non niſi multi ſimul capiātur, niſi quis πανάγρῳ, id aſcribat, id eſt, retis generi quo omnia capiuntur, omnia nempè obuia, & ad quæ rete ipſum pertingit. Rōdeletius luto veſci ſcribit,

algaq;

algaq; & carne, vt ſepiolis, ſquillulis, loliguncu'is, & coclelis: eſſeq; qui & echinis veſci potent, ſed E
an propter aculeos poſſit attingere, dubitat, quamuis latas maxillas, & dentes anteriores acutos habeat. Iſidorus autem dentes Pagro tam duros tribuit, vt & oſtreis in mari ali queant. Ineſcatur chamis, teſtante Oppiano. Latet hyeme, cuius rei cauſam Plinius reddens: *Pragelidam* (inquit) *hyemes ſentiunt omnes, ſed maximè qui lapidem in capite habere exiſtimantur, vt Lupi, Pagri, cùm aſpera hyemes fuere, multi caci capiuntur. Itaq; his menſibus latent in ſpeluncis conditi.* Pagro Brinthum inimicum eſſe Philes tradidit.

Ordium.

P A R T V S.

Athenai locus correctus.

ARISTOTELES, vt præcitato loco recitat Athenæus, Pagrum ſcripſit *ἀκμάζειν τὸ ἔαρος*, id eſt, vigere vêre: Quibus verbis quid ſibi velit, quidq; hoc ſit, ſatis (inquit Rondeletius) ambiguum eſt; num vêre vigere dicit, vt ſignificet eo tempore edendum eſſe, quòd tunc ſit veluti in ætatis flore, ideoq; carnoſior, ſucci plenior, ſuauior, minuſq; excrementis abundans ob crebras exercitationes, & natationes? At Archeſtratus ad omnẽ luxum ingenioſiſſimus apud eundem Athenæum, ait exoriente Syrio edendum eſſe Phagrum. Quo fit, vt mendoſum eſſe locum ſuſpicetur: cumq; piſcium alij vêre, alij autumno, alij æſtate, alij hyeme, alij vêre, & autumno, alij vêre, æſtate, & autumno, vt Mullus, pariant, ſuiq; Pagrus ex his qui vére pariant. (Certum eſſe enim ait, circa vêris finem parere) legendum eſſe putat, *τίκτει δ᾽ ἔαρος*, id eſt vêre parit. F

Quando pariant.

CAPIENDI RATIO.

TARENTINVS eſcam ad Pagros marinos (dãtur enim etiam Nilotici) hanc præſcribit *Acridas, atq. lũbricos cũ frumẽti polline, & decocto melanthij cõtundito: dein verò infundens aquam producito ad craſſitudinẽ mellis, & ineſcato.* Oppianus (vt diximus) Chamis ineſcari ſcripſit.

V S V S I N C I B O.

Carnis qualitas.

LILIVS Gregorius Gyraldus Pagrum, ex Simeone Seth, piſcem teſtatur eſſe difficilis concoctionis, quiq; pituitam gignit; & quò natu maior, eò peior ſit, & concoctu difficilior, ideoq; G
ſatius eſſe menſæ adhibere, qui ætate, & magnitudine minores ſunt: cæterùm hoc in Græco Simeonis de alimentorum facultatibus libro, nunc non legitur: Duram interim carnem habere non negauerim: nam & Galenus, & ante eum Philotimus Pagros durioris carnis eſſe prodiderunt. Heceſius verò de ijſdem, & conſimilibus alijs hæc prodidit. *Phagri, Chromis, Anthias, Acarnanes, Orphi, Synodontes, Synagrides, genere quidem ſimiles ſunt, ſiquidem dulces, & aſtringẽtes, ſatis nutriunt et, & pro ratione etiam difficilè excernuntur; magis autem nutriunt carnoſi, & magis terreni minuſq; pingues.* Dulces quidem, & ſuaues, & palato gratos accipere oportet, inquit Rondeletius, nam quod dulce eſt, vt mel, ſapa, ſaccarum, tantum abeſt, vt aſtringat, vel aluum ſiſtat, vt potius leniat: conſtringentes verò non auſteri, aut acerbi, ſed qui non facilè excernantur: Sunt itaq; Pagrus, & ſimiles ſuaues, media carne, vel ſatis ſicca, vnde fit, vt aluum non cieant, vt molles, & præhumidi, & ſatis nutriant. Gillius quoq; Pagrum inter laudatos, ac delicatos piſces habuit, inquiens: Quis ex noſtris, non tam lautus, atq; vrbanus, ſed etiam agreſtis eſt, qui poſt Acipenſerem ex omnibus piſcibus præcipuam authoritatem Aſellis, ſicut Plinius, daret? Ego potius Pagris alijſq; non paucis ſapientibus attribuerem. Marinus fluuiatili præſtat, Diphilo authore.

Dulcia non aſtringunt.

H

DE ERYTHRINO. Cap. IX.

SYNONYMA. ETYMVM.

a In Halieut.

Rubellio.

ETSI plures ſint rubri piſces, hic tamẽ quo de nũc ſermo inſtituitur, peculiariter apud Græcos ab eo colore nomẽ inuenit, *ἐρυθρῖνος*, ſeu potiùs *ἐρυθρίνος* nũcupatus, ſiue vt Oppianus, & Euſtathius habent *ἐρυθῖνος*, ρ in penultima ablato, euphoniæ cauſa, quã poſteriorẽ vocẽ a Ouidius pariter Latinè vſurpauit, vt in Gryphij, & Aldina editione videre licet. Maſſarius itẽ ſic legit apud Plinium, cùm in omnibus aliàs editionibus ferè Erythrinus in eo legatur. Eſt tamẽ vbi Plinius Latinè Rubellionẽ vocet, Romano,

vt

A vt appatet, nomine, quo nimirum Apicius eo antiquior etiam vſus eſt: & ſic Theodorus apud Ariſtotelem reddidit, quandoq; tamen etiam Rubrum. In vulgatis Philoſophi codicibus ἐρυθινὸς legitur, ſed mendosè. Paulus Iouius Rubeculam vocat: ſed cùm Theodorus apud Ariſtotelem, Rubeculam reddiderit Erythacum auiculam, præſtiterit euitata æquiuocatione, vel Rubellionem cum antiquis, vel Rubeonem, vel Rubrum, vel Rubellum nuncupare. Rubeonem autem quibuſdam dici, Bellonius tradit. Niphus Rubellum piſcem, vulgò Rubellam, nuncupari ſcribens, haud alium, quam hunc intelligere videtur. Ruburnus quoq;, & Ruſcupa à Murmellio barbaris nominibus nominantur inter piſces, neſcio an hi. Græci noſtri temporis corrupto ab ἐρυθρῖνος nomine λιθρίνι dicunt. Cyrenæi, authore Zenodoto, apud Athæneum, vbi ex profeſſo de hoc piſce agit, ἔκκλω vocarunt; authore verò Clitarcho, ἀὐκλω. Inuenio itidem ὕκκος apud Heſychium pro hoc piſce, nec non apud Varinum, qui primam circumflectit, verùm rectiùs fortaſſis hic quod ὕκκος ſcribetur. In exceptis, teſte Caſaubono, deprauatiſſimè legitur in *b* Athenæo ἄικλω. Romani vulgò Frangolinum, vel Fragolinum, quaſi paruum Pagrum dicunt: hincq; forſan in Hiſpania, & Gallia Narbonenſi Pagel, ſiue Pageau, vel Paget dictus fuerit, vel quòd impuberes pueri, vt Bellonius autumat, principibus ſeruientes Paggi dicantur. Maſſilienſes enim (inquit) Pagium intelligunt ad diſcrimen Pagri, quem etiam Pagre nominant: B vt ſcil. Pagro minorem eſſe indicarent, cæteraq; ſimilem. In Luſitania ſimiliter Pargo nominatur, & in Liguria Pagro, quod Iouio impoſuit, qui Pagros Romanis Frangolinos vocari ſcripſit: Liguribus verò antiquo nomine Pagros. Rondeletius monet, vt diligenter obſeruemus, ne Rouget Gallicam vocem, qua ruber color indicatur cum Græca confundamus, Erythrinum ea indicari arbitrantes peculiariter, cùm ſit ad rubros omnes communis. Venetijs Arboro, & Albore appellant, quam nomenclaturam Michael Sauonarola Latinam fecit, Arborem hunc piſcem nuncupans. Siculis Saroſano, Iſtriæ incolis Rybon dicitur.

Rubecula. Rubeo. Ruburnus. Ruſcupa. b *Lib. 7. Hyccα. Dyce. Frangolino Iouij lapſus. Arbor piſcis.*

FORMA. DESCRIPTIO.

ATHENÆVS, teſtimonio Ariſtotelis, (in cuius ſcriptis, quibus nunc fruimur, id non legitur) Speuſippi item in ſecundo de ſimilibus, ac Dorionis in libro de piſcibus ſcribit Erythrinum, Pagrum, & Hepatum inter ſe ſimiles eſſe. Pager (inquit Bellonius) Erythrino maior eſt: cætera ſatis inter ſe conueniunt. Quo modo autem inuicem præterea diſtinguantur, quibuſq; ſimi- C les ſint, in Pagro dictum eſt. Quod itaq; ad formam attinet, & ad colorem: ruber eſt, vt Mullus; (in hoc tamen color eſt intenſior; languidior in Erythrino) latus eſt, vt Aurata. Roſtrum habet acutum, ſed non valdè extenſum. Os paruum, mediocribus dentibus munitum: Caput vtrimque compreſſum: Oculos magnos, & ante eos foramina patula: branchias vtrimque quaternas, & iuxta eas pinnam vtriq; latere vnam longiuſculam, & cuſpidatam: binaſq; alias, & minores in ventre: in dorſo vnicam longam, & multis aculeis horridam: Bellonius duodecim aculeos eſſe ait: in Rondeletij icone quindecim numerantur; Geſnerus decem, & nouẽ expreſſit, Saluianus viginti, & duos: alia deniq; pinna eſt à podice, imò ventri hærens, breuior, tenuioribuſq; munita aculeis. Cauda in lunatam pinnã definit. Squamis tegitur mediocribus, frequentibus, & firmiter inter ſe coniunctis. Venter eſt ſubalbidus; caput argenteum, cætera rubeſcens, vnde rubentem dixit Ouidius. *Cæruleoq; rubet Erythrinus in vndis.* Nec obſtat, quòd ξανθὸν eundem cognominarit Oppianus, i. flauum; nam hunc colorem pro rubro quandoq; vſurpari in Alpheſte docuimus: adde quòd languida valdè (vt diximus) ac diluta ſit in hoc piſce rubedo, vt quoquo modo flauus quoq; dici poſſit. Intus candidiſſimus eſt. Ventriculum habet mediocrem, appendices paruas: inteſtina magna, hepar album, cui fellis veſica commiſſa eſt: ſplenem magnum, & ſubnigrum. Lapides habet in capite. Vulua in omnibus reperitur: qua de re D mox: Palmi menſuram rarò excedit. Altera icon piſcem oſtendit, totum rubri coloris, Rotfiſch propterea Germanis vocatum, ſed vereor ne dulcis aquæ piſcis ſit. Id enim non ſatis memini.

Quibus ſimilis. Forma. Color. Caput. Pinna. Cauda. Squama. Venter. Color. Partes internæ. Magnitudo.

LOCVS. NATVRA. MORES. CIBVS.

PLINIVS *a* Erythrinum inter piſces enumerat, qui maris peculiares ſunt, ac proprij, hoc eſt, qui nunquam ad dulces aquas accedunt: vt alium intellexerit Simon Paulus Suerinenſis, Erythrinum in lacu Suerinum alluente non procul Oceano Germanico capi ſcribens: licet fluuiatilẽ quoq; *b* Ariſtoteles facere videatur, inquiens: *An in piſcibus quoq; fiat conceptus ſine mare, non aquè apertum eſt, ſed potiſſimum in fluuiatili genere Rubellionibus, id accidere viſum eſt.* Hic enim perperam ἐρυθρῖνος pro φοξῖνος legi, vel ipſa meridiana luce clarius eſt ex ijs, quæ ſubſequuntur: Subdit enim Philoſophus, ἔνιοι γὰρ, id eſt, aliqui enim (& non, *etiam nonnulli*, vt vertit Theodorus) ſtatim videntur

a *L. 32. c. 11.* *An fluuiatilis.* b *L. 3. de Gen. Animal. c. 1.* *Ariſtoteles correctus.*

oua

oua habere, vt de his in hiſtorijs ſcripſimus. *c* Sicuti itaque Rubelliones ab ipſo ortu oua habere nullibi, nec dum in hiſtorijs ſcripſit, ſic id de Phoxinis in ipſis hiſtorijs teſtatum reliquit his verbis: *Conſiſtunt itaq. per coitum in his, qui venerem norunt, ſed non in coitu tantum, verũ etiam ſine coitu, quod conſtat argumento nonnullorum fluuiatilium: nam Phoxini ſtatim propè dixerim cùm nati ſunt & admodum parui adhuc, oua habent*. Non itaq; fluuiatilibus Rubelliones accẽſuit Philoſophus: imo verò alicubi pelagij ipſi piſces ſunt, repugnante tamen quotidiana experientia, quæ litoralem potius eſſe demonſtrat, cui & *d* Oppianus aſtipulatur his verſibus.

c Li. 9. Hiſ. c. 13.

Phoxinorũ ortus.

d Li. 8. Hiſt. c. 13.

Nonnulli flauam piſces in litore arenam
Mandunt & terra quicquid nutritur in alta,
Hippi, Coccyges celeres, flauiq; Erythrini.

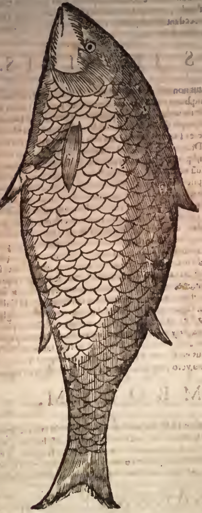
Conciliari poteſt Ariſtoteles cum Oppiano, & experientia: ſiquidem hyeme, vt Rondeletius teſtatur, in alto mari degunt; æſtate verò terram petunt, & circa litora capiuntur. Sunt item quædam profunda litora, in quibus & quouis anni tempore degere poſſunt, atque hinc eſt, quòd magis æſtate, quàm hyeme capiãtur. Carniuori ſunt, cancelloſq; atque alios piſciculos venantur; item vt Bellonius tradit, cicadas, & locuſtas; puta cùm paruæ adhuc ſunt. Gregalis eſt, quod & Athenæus Ariſtotelis authoritate meminit. Suntque ex ijs, qui nec vagantur, nec oberrant.

Cur æſtate capiantur.

A

Erithrinus Rotfiſch Germanis dictus.

B

C

D

SEXVS. PARTVS.

SEXV non diſtingui, ſed omnes in hoc genere fœminas eſſe *a* Ariſtoteles author eſt. *In teſtaceis* (inquiens) *atq; ſtirpibus quod pariat, atque generet, eſt: quod autem maris fungatur officio, deeſt. Sic etiam inter piſces genus Paſſerum, Rubellionum, & Hiatularum;* (Channarum.) *Quæ enim in iis omnibus reperiantur.* Et alio in loco: *b Sexu autem diſtingui apertũ eſt: pare enim piſcium maxima conſimiliter mares & fœminas, de Rubellione & hiatula ambigitur: omnes enim grauidæ capiuntur.* *c* Item rurſus alicubi: *Si quod genus eſt, quod fœmina ſit, & marem diſtinctum non habeat, id en ſeipſo generare poteſt; quod etſi nondum fide digna exploratum habemus, tamen facit, vt in genere piſcium dubitetur. Earum enim, quos Rubros, ſiue Rubelliones vocant, mas nullus adhuc viſus eſt, ſed fœminæ omnes fœtu plenæ reperiuntur. Verum de his nondum compertum habemus, quod fidem faciat ſatis.* Ac rurſus: *Nunc verò partim conceptacula habent ſeminis genitalis, partim vuluas, atq; in omnibus (excepto Rubra, & Hiatula) hoc diſcrimen eſt, vt aut conceptacula ſeminis prolifici habeant, aut vuluas.* Plinius *d* iſthæc breuiter tranſcripſit, inquiens: *In quodam genere omnino non ſint mares; ſicut in Erythrinis, & Channis, omnes enim tuis grauidæ capiuntur.* *e* Quamobrem cùm alias *Erythrinos, & Channas vuluas habere* dicit, locus mancus eſt, & ex Ariſtotele ſupplendus hoc modo: *Omnes Erythrini, & Channæ vuluas habere creduntur.* *f* Iouius itaq; hoc argumento motus ſummopere dubitat, nunquid iſte piſcis, cuius iconem huic capiti inſeruimus, verus ſit ac genuinus Erythrinus, quoniam pluribus anni temporibus ſine vllo ouorum veſtigio commedantur: ſed non aduertit, ſe ſe ex Ariſtotelis, Pliniiq; verbis inferre, quod ne ſomniaſſe quidem videntur, videlicet, quòd Erythrinos, vel Rubeculas (vtor eius verbis) grauidas & ouis plenas toto anni tempore capi aſſerant: hoc enim illi non dicunt, ſed ſexu non diſtingui, idq; ex eo cognoſci, quòd quo tempore vterum ferunt, nullum ſit inuenire, qui ouis non ſit prægnans.

a L. 4. Hiſt. cap. 11.

Piſces maſculino ſexu carentes.

b L. 6. Hiſt. cap. 13.

c Lib. 2. de generat. c. 4.

d L. 9. c. 16.

e L. 9. c. 52.

f L. 1. c. 13.

Iouij oſcitantia.

Quando pariat. Quis enim tam fœcundus detur piſcis, qui omni tempore grauidus capiatur; ne Mullus quidem (inquit Rondeletius) quem ter quotannis parere oſtendimus. Pariunt autem Erythrini ineunte æſtate, eoque tempore omnes in vtero habent. Idem Iouius Erythrinos, cùm ſeſquipalmi magnitudinem *An in Dentices abeant.* exceſſerint, in Dentices, ſiue Synodontas abire, communi piſcatorum conſenſu credi aſſerit, quod etiam falſum eſſe Rondeletius oſtendit, errorem inde natum eſſe inquiens, quòd cùm maiores ſint ad Denticis formam, coloremq; accedant, minuſq; ſolito rufi ſint, ac veluti caneſcant: quem colorem (inquit) refert minium pauco candido dilutum.

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas. RVBELLIONES mirantur nonnulli à veteribus non celebrari, cùm recentiorum omnium iudicio ſuauitate, carniſq; bonitate nõ parum cõmendetur. Inuenio tamen apud Xenocratẽ Erythrinum ſapore eſſe iucundo, copioſumq; præbere alimentum. Mediam eius ſubſtantiã glutinoſi humoris expertẽ, ſi quis (inquit Rondeletius) conſideret, & deguſtet cum Murænis, & Bugloſſo, alijſq; permultis, qui & apud veteres fuerunt, & apud nos ſunt nunc in magno pretio, præferet: nam F neq; dura carne eſſe, vt Cuculus, Draco, neq; molli, vel diffluente, vt Aphya, neq; renaci, glutinoſoq; ſucco, vt Anguilla, ſed Auratæ, alijſq; mediç ſubſtantiæ piſcibus ſimili, ideoq; bonum ſuccum generare, ſatis alere, nõ difficilè coqui, aluũ nõ ciere, quia mediocriter ſicca eſt caro, inueniet. Iouius quoq; Phragolinos ex his qui aſſantur, piſcibus, longè ſapidiſſimos eſſe teſtatur, ſtomachoq; minimè moleſtos, vtpotè qui rationabiliter febricitantibus (inquit) conceduntur: nam præter id, quod de omnibus *Quibus profit eorum eſus.* ſanatilibus Auicenna intellexit, Pagri (ſic Erythrinos vocat) nullam viſcoſi lentiq; humoris exuperantiam habent, qui etiam ipſo iure conceduntur; quoniam cùm vniuerſum piſcium genus frigidæ, atq; humidæ ſit naturæ, humida frigidaq; cibaria febricitantibus Hippocratis authoritate debentur, vt aliquando mirer quoſdam ſcrupulofiores Medicos, cùm febris adſit totum propè piſcium genus per- *Quando, & quomodo ſapidior.* damnare. Hyeme autem longè ſapidiſſimos eſſe idem Iouius atteſtatur, adque ſummam ſaporis gratiam accerſendam, ganeonum iudicio tres omninò conditiones requiri, vt videlicet ſint recentes, friti, & frigidi (*freſchi, fritti, & freddi*) ita tamen vt Arancij mali ſucco, ac modico pipere, torpeſcentes *Apparatus.* eorum pulpæ alia ex parte molliantur, & excitentur. Commendantur item aſſi, ſiue ſubinde calidi comedantur, ſiue aceto, atq; aromatibus conſperſi, dies aliquot conſeruentur. In Gallia, vt ex Rondeletio colligitur, paratur, vt Aurata, frigitur etiam, & aceto, folijs lauri, myrti, citri, iuglandis aſpergitur, G diutiuſq; aſſeruatur. Idem tradit æſtate ex aceto roſaceo ſuauiſsimè edi. Ius in piſce Rubellione ex *a L. 10. c. 7.* a Apicio: *Piper, Liguſticum, carenum ſerpyllum, apij ſemen, cepam ſiccam, vinum paſſum, acetum, liquamen, oleum, amylo obligas*, Xenocrati in cibo aluum ſiſtit, & ſi in vino ſuffocatus fuerit, Venerem ciet, ſi vinum illud ebibatur. Plinius verò etiam Erythrinos in cibo ſumptos Venerem quidem concitare aſſerit, & aluum ſiſtere; in vino verò putrefactos ijs, qui inde biberint, vini tædium afferre.

SYMBOLVM.

Pythagoras cur Erythrinis veſci noluerit. *a L. de ſymbolis Pythagorâ.* DIOGENES Laërtius author eſt Pythagorã ſuper omnia Erythrinos, & Sepias in cibo prohibuiſſe. Quid autem eo ſymbolo indicare voluerit, explicat a Lilius Gregorius Gyraldus, inquiens: Cùm Erythrinus piſcis genus ſit coloris rubri, nos à ſanguine, & vindicta abſtinere monet Pythagoras, imitatus Hebræos, quibus ideo præceptũ eſt, ne ſanguine veſcantur. Marſilius Ficinus hoc Pythagoræ ſymbolum, μὴ ἐρυθῖνον ἐσθίειν, haud rectè tranſtulit, Rubrum quid ne ſuſcipias. H

DE ACARNANE. Cap. X.

a Capite de Orpho. *b L. 32. c. 15* *c L. 8. c. 2.* *d L. 8. c. 19.* HICESIVS apud Athenæum piſces aliquot eiuſdem generis enumerãs, inter eos Acarnaneo etiam recenſet, vt in Phagro diximus. Quam ſimilitudinem a Rondeletius ad formam corporis referre videtur, cùm de conſimili nutrimento potiùs intelligi debeat, licet forma etiam ferè ſimiles ſint, quare Rondeletij Acarnanen haud reprobo. Diphilo Ἀκαρνὰν vocatur, alicubi etiam apud b Athenæum ἄχαρνας ex Callia. Etymologo ἀχάρνα, Plinio in catalogo piſcium Acarne. c Ariſtoteles ſcribit Mugilibus infeſtum eſſe piſcem quendam: cuius nomen ob Græcorum exemplarium varietatem tripliciter ſcriptum reperitur. In aliquibus enim exemplaribus ἀρχάνος legitur, & ſic legit etiam d Theodorus: in alijs autem ἄχαρνος; in alijs deniq; ἀράχνας. Vetat Saluianus in capite de Mugilibus, ne in tanta exem-

plarium

A plurium varietate, legimus ἀράχνας, quoniam cùm aliàs apud eundem, vbi hunc piſcem æſtate laborare, ac extenuari dicit, triplex rurſus in nomine ſit ſcriptura, & in aliquibus códicibus ἀρχάνας, vti legit, & *d* Theodorus, in alijs ἀκάρνας in nullo autem (quod equidem viderit ἀράχνας reperiatur. Idem Saluianus, cùm videret Mugilibus a *e* Philoſopho infeſtum dici huius nominis piſcem, alibique tradat Lupum, & Mugilem mutuo odio flagrare, Lupus verò Heſchio ἀκάρναξ nuncupetur, Archanum, cæteraq; quæ enumerauimus ſynonyma ad Lupum pertinere arbitratur, non ſine graui lapſu. *d Li.8.c.19* *e Li.9.Hiſt cap.2.* Sicuti enim Ariſtoteles ſynonimis non vtitur, ita quoq; Hiceſius, vt oſtendimus Acarnanem inter eos recenſet, qui marini tantùm ſunt, ac ferè litorales: Lupus verò, & Mugil flumina è mari ſubeunt. Quapropter Rondeletij piſcem, donec quis alium oſtenderit, qui rectiùs reſponderit, accipiam, eoq; maximè cùm in eo obſeruauerit, quòd æſtate laboret atq; extenuetur, quod Ariſtotelem de ſuo tradere diximus, Adde, quòd & carnis qualitate, & corporis item ſpecie, Pagros, Orphos, Synadontas, &c. referat; marinuſq; & litoralis piſcis ſit. Pagrum autem, & Erythrinum, potiſſimùm refert; colore verò differt. Cum Erythrino alioqui tanta ei ſimilitudo, vt Romæ pro eo vendatur, eodemq; nomine *Acarnanem Rondeletij cur probet author.*

Acarnane Rondel.

B

vocetur. Eſt tamen albus, ſquamis argenteis, ore mediocri, tenuibus dentibus, roſtro aquilino Pagri modo, ſpatio quod inter oculos eſt compreſſo, oculis magnis pro corporis ratione, aureiſq; pinnis candidis. Ad primarum radicem macula eſt, ex nigro rubeſcens, caudæ extrema rubeſcunt, linea recta à branchijs ad caudam protenſa, partibus internis à Phagro non differt: eiq; & Erythrino adeò ſimilis eſt, vt pro eiſdem vendatur, vt dictum eſt, horumq; trium nomina confundantur Romæ. Omnes enim Fragolini dicuntur. Capitur æſtate, & hyeme. Carne eſt *Deſcriptio.*
C candidiſſima, media ſubſtantia, facilè concoquitur, & diſtribuitur, & bonum ſuccum gignit. Heſius quoq; Acarnanem carnem habere ſcribit dulcem, & ſubaſtringentem, ſatiſq; alere, & pro ratione etiam difficulter excerni. Apud Diphilum itaq; cui εὐέκκριτος eſt, hoc eſt facilis excretu, lego δυσέκκριτος, id eſt difficilis excretu: nam quæ aſtringunt, quæq; multum alunt, ægriùs contrarijs, & minus id efficientibus excernuntur. *Carnis qualitas.*

DE ORPHO. Cap. XI.

INTER piſces à Iulio Polluce nominantur Ὀρφὸς, vel magis Atticè (inquit) ὄρφος. Quem locum corruptum eſſe neceſſe eſt, cùm Atticè dicatur ὀρφῶ, oxytonum cum ω in fine. Cùm adhuc puſillus eſt, Dorioni Ὀρφαρίνης vocatur. *a* Plinius inter eos piſces recenſet, quorum præter Ouidium alij non meminerunt, cùm tamen quę aliàs de eodem ſcripſerat, ex *b* Ariſtotele ſit mutuatus, in ijs Orphum collocans, qui hyeme conditi iacent in ſpeluncis. Theodorus Gaza Orphum, eum fortè eſſe credens, *a L.32.c.11.* *b Li.9.c.16.*
D qui à Siculis Cernha, Maſsilienſibus Eroha, Venetijs, vt inuenio, Chergna nominatur, Latinè apud Ariſtotelem, Cernuam eſt interpretatus; quod & interpretes Galeni, Aetij, & Pauli fecerunt; item Niphus inquiens. Piſces, qui vulgò Cernuæ, Græcè Orphi dicuntur. Bellonius rectè quidem veteris Orphi nomen retinendum eſſe conſulit, ſed quàm benè Cernuam à Latinis ſcriptoribus fluuiatilis piſcis nomen eſſe affirmet, viderit ipſe. Fallitur item Rondeletius, qui Cernuæ ſcribit mentionem ab Auſonio factam in ſua Moſella. *Cernua.*

FORMA. DESCRIPTIO

QVIS modò veterum Orphus ſit, difficile eſt iudicare, quòd quæ ad cognitionem eius faciant, apud illos non reperias. Alexander Benedictus de victu agens podagricorum, Tincis ſimilem piſcem eſſe crediſſe videtur, eas namq; Orphos paluſtres nuncupat. Galenus (inquit) Orphos nominans, pelagicos puto intellexit, nec improbat; etſi duriores piſces habeantur, nam Orphi lacuſtres, quas Tincas vulgò vocamus, impuri, & damnati ſunt alimenti. Alij Orphum, vt tradit Niphus, voluerunt eſſe Capitonem, ab oculorum aſpectu, & rubro colore: alij verò quis Orphus (inquit) eſt maior Capitone, voluerunt Orphum eſſe piſcem ſui generis, quoniam vnica eſt ei ſiccus ſpina, quod non accidit in Capitone: tardiſsimè etiam moritur, licet cultro medius diuidatur, vt veteres tradunt, quod nec ipſum Capitoni conuenit. Pet. Gillius ab eo, qui hodieque in Græcia Orphus vocatur, non diſtinguit. Rondeletius verò hunc à veterum Orpho diuerſum eſſe profitetur, argumento, quòd longè maior ſit (ab eo videlicet, quẽ ipſe oſtendit) & viginti libras pondere æquet, nec item litoralis ſit, quod tamen de ſuo Ariſtotele prodidit. Reuera magnus piſcis eſſe non poteſt. Deuoratur enim, teſte Oppiano, à Mullo: niſi dicamos duos piſces Orphi nomine apud authores intelligi, magnos enim contrà eos facit Tarentinus inquiens: *Eſca ad omnes piſces magnos in mari, quales ſunt Glauci, Galei, Orphi, atq; id genus alij.* Bellonius Gillio, vt appareat ſubſcribens, pro Orpho piſcem oſtendi, quem nunc Græci Rophum (Orphum fortè) dicunt. Nos, & hunc, & Rondeletij etiam Orphum damus, incerti huicnè an illi ſit aſſentiendum. Rondeletij Orphus piſcis eſt Pagro, quodammodò ſimilis, colore ex purpureo rubente; vnde rubentem appellaſſe putat Ouidium, (ſed Bellonij piſcis etiam rubet) Oculis magnis, dentibus ſerratis, pinnarum ſitu, numeroq; & aculeis Pagro ſimilis, podice admodum paruo, vtpotè, qui paruam tioolsmtanèum habeat, quam vix animaduertas: ſeminis meatibus caret. Hunc verum veterum Orphũ eſſe inde Rondelet. colligit, quòd omnia eicõueniant, vt affirmat, quæ a Athenæus, & b Ariſtoteles ſuo Orpho tribuunt, breui ſcilicet tempore magnum fieri, carniuorum eſſe, ſerratis dentibus ſolitarium: proprium huic eſſe ſeminis meatibus carere, item hoc quod diſſectus diutius viuat, vnde ὀψιμόρων γένος ὀρφῶν idest tardè morientium genus Orphorum c Oppianus dixit. Hæc ferè ille. Bellonius, cùm prius rubere ſuum Orphum dixiſſet, mox eum ſic deſcribit: Magis compreſſus eſt quàm teres, hoc eſt, plus in latum quàm in largum effuſus, vt Phycis. Os habet paruum, vt Cantharus: ſquamas quibus cõtegitur, aſperas, corpori firmiter inhærentes, ita vt, vix poſſit deſquamari. Pinnæ tergoris, laterum, ventris & caudæ, varijs coloribus inſignes ſpectantur. Pinnam aliam in tergore cõtinuam, decem aculeis (innumeros ferè pingit) munitã habet: caudam minimè bifurcam, ei laterum pinnas, & ventris obtuſas: labra vt Scarus, carnoſa, dentes quoq; Scaro perſimiles, (quos in icone vel non, vel ſaltem admodum obſcurè expreſ-

Tinca; Orphus paluſtris dicta.

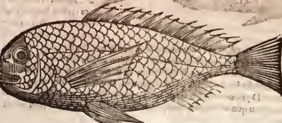
Non eſſe Capitonem.

Orphus, qui nunc in Græcia.

Magnum piſcem non eſſe.

Magnum eſſe.

Orphus Rondelet.

Orphi Rondeletij deſcriptio.

Verum Orphum eſſe.

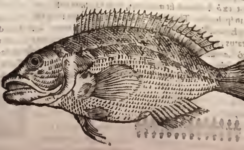
a *Lib.7.*

b *Li.5. Hiſt.*

c *Lib.1.*

Orphi Bellonij deſcriptio.

Orphus Bellonij.

ſit)

A ſit) minores tamen; branchias vtrinq; quatuor. A media ſui corporis parte ſecundum dorſum liner, ac nigricat, albicat ſub ventre. Caput eſt illi penè rubeum, vt Charinæ. Herbis veſcitur, vt Salpa, & Sparus. Maculam in radice caudæ, vt Melanurus, nigram gerit. Lautiores Græcorum epulas honorare ſolet, apud quos ſiue frigatur, ſiue elixetur, aut aſſetur, ſemper eſt magno in pretio. Vulgus Græcorum multa ei nomina imponit, ſed quia in litore Gallico videri non ſolet, nomen Gallicum non inuenit. Cretenſes Cheludam, alij Acheludam, pleriq; Petropſaro nominant, *Carnis bonitas. Cheluda. Acheluda. Petropſaro.*

LOCVS. NATVRA. MORES.

ORPHVS Ariſtotelis, vt diximus, litoralis eſt, & Athenæus eiuſdem teſtimonio ſcribit magis litoralem quàm pelagium eſſe. Aeliano marinus eſt, & circa continentem liberter obuerſatur. Numenius thalamis, & cauernis delectari enim innuit his verſibus:

Τοῖσι κεν ἰσμαρίας θαλάμης ἀπὸ μακρὸν ἀείρεις Σκορπίον ἢ ὀρφὸν περιτρηχέα, τῶν γάρ ἐπ' ἄκρης.

Hiſce (elcis) facile à ſummo cubili procul Scorpium, aut Orphum vndequaq; aſperum ſublatum abduxeris.

B Fallitur Bellonius, Oppiano pelagium eſſe, dum ſcribit: nam Ouidium dicere debuit, qui quidem pelagium facit; Oppianus autem in petris degere ſcribit cauernoſis, quæ plenæ ſunt chamis, & patellis, quibus veſcitur. Carniuorum autem eſſe, ex Athenæo diximus: idem Amipſias quoque indicat hoc verſu *Cibus.*

Ὀρφοῖσι, σελαχίοις τε, καὶ φάγροις ἐσθὴ βορά.

Quem verſum ferè citat Plato comicus in Cleophonte

Σὺ γάρ γραῦ συγκατώκισε σαπρὰν Ὀρφοῖσι σελαχίοις τε καὶ φάγροις βοράν.

Te namq; domum reduxit, ò anus, putrem, Orphis, Phagris, & Cartilagineis deuorandam.

Hyeme, teſte Athenæo, latet, & vt Aelianus ait, in ſpeculis ſe continet. Longiùs quam in biennium huius vita non protogatur. vt idem Athenæus ibi tradit. *Viuacitas.*

VSVS IN CIBIS.

ORPHVM apud gulæ proceres, ganeonesvè in ſummo olim honore fuiſſe reperio. Dorion opſophagus, id eſt piſcium helluo, cùm puer piſces aliquando non emiſſet, eum flagris primùm cecidit, mox iuſſit optimorum piſcium nomina dicere: cùmq; puer Orphum, Glauciſcum, Congrum, & ſimiles alios commemoraſſet: piſcium iuſſi te (inquit) non deorum nomina dicere, atq; hi piſces veluti dij quidem inter alios haberentur. Apparet autem alios ex ijs Glauciſcum, alios Orphum prætuliſſe: quamobrem Lynceus Samius, authore Athenæo, piſces aliquos Rhodios Atticis comparans, Attico Glauciſco, Ellopem, & Orphum Rhodios oppoſuit. Ariſtophanes Orphos indicat regios tantùm, & tyrannicos piſces, Membrades contrà plebeios eſſe. Inquit enim in Veſpis; *Præſtantia.*

C

Ἢν μὲν ὠνῆταί τις ὀρφώς, μεμβράδας δὲ μὴ θέλῃ, Εὐθέως εἴρηχ' ὁ πωλῶν πλησίον τὰς μεμβράδας,

Οὗτος ὀψωνεῖν ἔοικ' ἄνθρωπος ἐπὶ τυραννίδι.

Orphos ſi quis emat, nolit autem Membradas, Statim propinquus dicit, qui vendit Membradas

Tyranni modo obſonare videtur hic homo.

nempè quòd regius piſcis Orphus ſit, Membras plebeia. De carnis ſucciq; Orphi ſalubritate hanc a Athenæi ſententiam: *Ὀρφὸς εὔχυλος, πολύχυλος, γλίσχρος, δύσφθαρτος, πολύτροφος, οὐρητικός: τὰ δὲ πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ γλίσχρα, εὔπεπτα. Τὰ δὲ σαρκώδη, δύσπεπτα, βαρύτερα: ἁπαλώτερον δὲ ἡ οὐραῖα, φλέγματος δ' ἐστι δραστικὸς ὁ ἰχθύς, καὶ δύσπεπτος*, id eſt, *Orphus boni, & multi ſucci eſt, glutinoſus corruptu difficilis: multum nutrit, vrinam ciet; partes circa caput glutinoſæ, faciles concoctu: carnoſæ verò difficiles concoctu, magiſque grauant, tenerior eſt cauda; pituitam gignit piſcis iſte, & difficile coquitur.* Rondeletius cùm rationi Philoſophicæ repugnantem eſſe videret, (nam partes circa caput ſi glutinoſæ ſunt: qui poſſint eſſe concoctu faciles? glutinoſa enim hærent inter ſe tenacius, & ob id maiore caloris vi, longiore tempore incidenda, attenuandaque, quare & grauant magis, & difficiliùs concoquuntur,) oſtendit quædam à loco ſuo tranſpoſita eſſe, legitque: *τὰ δὲ πρὸς τῇ κεφαλῇ, γλίσχρα, βαρύτερα: τὰ δὲ σαρκώδη, εὔπεπτα*, hoc eſt, partes circa caput, glutinoſæ, concoctu difficiles: carnoſæ verò coctu faciles: arbitraturque *οὐρητικὸν* eſſe, quoniã multam gignat pituitam, vt ſunt reuera multa alia, quæ ob ſolam humoris copiam, vrinas cient: alioqui cùm ſit glutinoſus, neque ſubſtantiæ tenuitate, neque acrimonia id præſtare poteſt. Ob eandem glutinoſi humoris copiam, vniuersè quidem difficilis concoctu rectè dicitur, etſi aliæ partes alijs collatæ concoctu ſint faciliores. Hiceſius quoque apud eundem Athenæum Orphos, Phagros, & alios quoſdam genere ſimiles eſſe ait; nimium dulces, ſubaſtringentes, multi nutrimenti, ideoque etiam difficiliter excerni: magis autem alere ex ijs, qui carnoſi ſunt, magiſque terreſtres, ac minus pingues. Philotimo apud *a Lib. 8. Salubritas. Athenæus correctus. Cur vrinas cieat.*

D

b L.3. Alim. cap.30.

b Galenum Orphi, Glauci, Canes &c. omnes duræ carnis ſunt, difficiles concoctu, & craſſos ſalſoſque ſuccos procreant: cuius cætera quidem verba Galenus approbat, ſed quòd piſces, aliaq; durioris nutrimenti, ſuccos ſalſos reddant, non item. Etſi enim duriora diutius coqui deſiderant, multa coctione tamen nō cibus ipſe ſolidus ſalſior euadit, ius verò & liquor, in quo aliquid diu coquitur, ſalſius amariuſvè redditur. Galeno ſubſcribit Trallianus in curatione doloris oculorum ex bilioſo, & acri humore, veſci iubens ægrum alimentis viribus, incraſſantibus, minimè mordacibus, vt Orpho, & alijs durioris carnis piſcibus, Glauco, Buccinis, &c. Item in colico affectu Ceridem, Orphum, Glaucum, Scorpium præſcribit, quòd duriore carne ſint præditi: & rurſus in diabete, ex piſcibus, inquit, dari poſſunt Orphus, aut alius quiſpiam dura carne præditus.

VSVS IN SACRIS.

ARCHIPPVS in piſcibus apud Athenæum, Orphum oſtendit eſſe piſcem ſacrum, inquiens.
Ἱερεὺς γὰρ ἦλθ' αὐτοῖσιν ὀρφὼς τοῦ θεοῦ. *Dei ſacerdos Orphus illis aduenit.*

Euſtathius in Licia ſit fuiſſe ἰχθυομάντεις, id eſt vates è piſcibus diuinantes, apud quos ſacerdos reſponſa dabat, cùm vel Orphi, vel Balenæ, vel Priſtides (Priſtes fortè) magnæ multæq; apparebant. Quam rem fuſiùs refert *a* Aelianus his verbis: *In Myrenſi Lyciæ ſinu Apollinis templum eſt, ad cuius ſacerdotem vitulinas carunculas diſpergentem Orphi gregatim adnatant, & tanquam ſanè conuiuæ ad epulas inuitati carnes comedunt: & verò immolantes ex eo magna voluptate afficiuntur, quod piſces ſua ſacrificatione paſcantur: quod quidem ipſum res ſuas benè, & feliciter caſuras eſſe ſignificare ſibi perſuadent: idcircoq́; propitium ſibi deum eſſe dicunt, quòd ſuis cibis piſces expleantur. Quod ſi caudis carnes in terram eijciant, tanquam ſordidas à ſe deteſtantes; inde ſibi iram dei portendi arbitrantur. Huiuſmodi ſanè piſcium genus ſacerdotis vocem & agnoſcit, & ſi ad eos, à quibus appellatur, acceſſerit, ſic incredibilem ipſis lætitiam affert, vt ſi contrà fecerit, magnum dolorem iiſdem inurit.* F

Vaticinātes ex piſcibus.
a L.12.c.1.

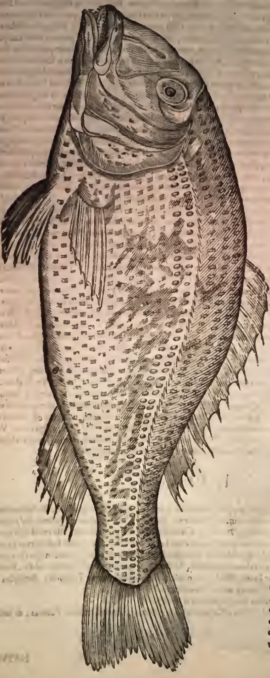
DE SYNODONTE, SIVE DENTICE.
Cap. XII. G

SYNONYMA. ETYMVM.
Æquiuocatio.

VITANDA hîc in primis homonymia, ne duo piſces toto genere inuicem differentes confundantur, Συνόδων, ſiue Συνόδους, nimirum Græcis dictus cum eo, qui Συνόδοντις nominatur. Συνοδοντὶς enim piſcis eſt cetaceus, ex Pelamidia, ſiue Thunni ſpeciebus, vt ſuo loco pòſt patebit fuſiùs: Συνόδων verò doctiſſimorum virorum omnium iudicio, ille eſt, de quo nunc agitur, piſcis, παρὰ τοὺς ὀδόντας, id eſt à dentibus nomen habens, vnde & Columellæ, Apicioque, eoſq; vt apparet, ſecuto Theodoro Gaza Dentex latinè appellatur, quibuſdam Dentalis, Alberto etiam Dentatus, Maſſilienſibus Dente, Italis & Platinæ Dentale. Plinius, & Ouidius Græcam nomenclaturam retinuerunt. Monet nos Athenæus primam huius nominis etiam per iôta ſcribi à Dorione, & Archeſtrato: quo modo & apud *b* Ariſtotelem bis ſcribi reperio; nec deeſt cur ſic ſcribatur, ratio, videlicet παρὰ τὸ σίνεσθαι καὶ βλάπτειν τοῖς ὀδοῦσι, quòd dentibus noceat, quod Platina non ignorauit: Dentale (inquit) noſtra ætate dictum putant, quòd dentes ferè exertos habeat, quibus & piſcatores aliquando lædere conſueuit. Senſêre Antiatis cicatrices in digito acceptæ, à Dentali vulnera infligi: Συνόδων verò, ſiue συνόδους dici videtur, quaſi κυνόδους à caninis dentibus: caninis enim ſimiles habere dicemus, vt mirum ſit cur non κυνόδοντα potiùs Græci vocauerint; ſynodon alioqui piſcem indicat, cui coniuncti denſique dentes ſunt: à qua dentium coniunctione, tùm item magnitudine Scarus alicubi vulgò Dente vocatur. H

Synodontis & Synodontis, vt differant.
Dentex.
Dentalis.
Dentatus.
b Li.8 Hiſt. c.13. & lib. 9.cap.2.

A Dentex, idem fortè cum Dentice aliorum.

B

C

D

FORMA, DESCRIPTIO.

ETSI dicente Hiceſio Phagrum, Chromin, Anthiam, Acarnanem Orphum, Synagrum & Synagridem genere ſimiles eſſe, ad ſaporem, & nutriendi facultatem (vt diximus) referri debeat ea ſimilitudo: Dentex tamen (inquit Saluianus) corporis figura, ac partibus ferè omnibus Phagro ſimilis adeo eſt, vt non facilè ab inuicẽ internoſcantur. Suntq; qui credant eos ſola ætate, atq; magnitudine differre, ita vt vnus, & idẽ piſcis minor, & iunior exiſtens, Phagrus; ad ſeſquipalmi verò magnitudinem adultus, Dentex appelletur. Iouium videtur notare, qui Fragolinos (ſic Phagros nuncupat) cum ſeſquipalmi magnitudinem exceſſerint, in Dentices, ſiue Synodontes euadere communi piſcatorum conſenſu exiſtimari tradit. Qua autem ratione inuicem diſtinguantur, in hiſtoria ſeſe edocturum idem Saluianus pollicetur. Haud mirum itaque ſi Albertus, atq; author de natura rerum inuicem piſces iſtos confuderint. Ariſtoteles Synodõtes forma Auratis ait eſſe proxima, ſed maiores. Platina item, & Bellonius Auratæ ſimilem eſſe inquiunt, necnon Rondeletius: corporis (inquit) forma Auratæ, vel Erythrino ſimilis

Vt Phagro ſimilis.

Auratæ ſimilis, & diſſimilis.

eſt, pinnis quoq; & aculeis, & ſquamis, & colore, nã ex albo rubeſcit, ſed maculis veluti punctis aſpergitur, & capite magis eſt compreſſo quàm vel Aurata, vel Pagrus. Bellonius ait diſcrimen inter Denticem, & Auratam mox apparere, nam exteriores branchias ſpinoſas percipi, præterea tegumentum Dentici perpetuò rubere, neq; cilia habere aurea: ſed notandum eſt iconem à Bellonio exhibitam cum ea quam pingunt Rondeletius, & Saluianus, ſatis quidem conuenire, ſi pinnam dorſi excipiamus, quam ipſe vniformem, qualem Geſnerus quoq; dedit, illi verò, quaſi geminam, vel ſaltem iuxta caudam minimè aculeatam pinxerunt. Adhæc Bellonius in ſua deſcriptione venas, ſeu lineas in lateribus octo eſſe ait, rectas varij coloris, id eſt ex leui ruffo nigricantes, atq; in fuſcum elangueſcentes: quarum neuter illorum meminit: diuerſos tamen piſces eſſe non puto, nam quòd ad lineas iſtas attinet, fieri poteſt Bellonium hac in parte illis fuiſſe diligentiorem: pinnam autem in tergore Saluianus, & Rondeletius haud rectè expreſſerunt. Saluianus enim viginti (quot nimirum Bellonius quoq; tribuit) aculeis ferè munitam eſſe, in deſcriptione monet, duodecim tamen tantùmodò, reliquam partem ſine aculeis delineauit. Quibus ſic conciliatis integram nunc deſcriptionem afferamus. Dorſum habet repandum, latera ſatis compreſſa, vnde non oblonga, ſed latiuſcula redditur corporis figura: Caput nonnihil faſtigiatum, roſtrum acutum, os ſatis amplum, valdeq; denticulatum: præter enim minores, ac ſerratos dentes, quibus maxillæ armantur, earum ſuperior quinis alijs, inferior verò octonis permagnis, validiſſimis, caninisq; ſimillimis, & non latis, vt falsò aſſeuerat Ionius Albertum, & authorem de natura rerum, vt apparet ſecutus, horret, vt Saluianus, & Bellonius teſtantur, quamuis Rondeletius quaternos dumtaxat vtrinq; eſſe, qui caninis ſimiles ſunt, dicat, non integrum fortè piſcem deſcribens. Oculi magni ſunt; branchiæ vtrinq; quaternæ. In dorſo pinna vnica, longa, viginti ferè aculeis munita, vt dictum eſt: Alia imo ventri ab ano hæret, binæ item alia ad branchias, vtrinq; ſcilicet vna, In ventre deniq; alia: Cauda falcata, venter argenteus, vnde album vocaſſe Numenium credendum eſt: lateribus verò, & dorſo ex albo rubet, vt hinc quoq; rubrum potuerit appellare Ouidius: ſicuti ἐρυθροποίκιλον Epicharmus, id eſt rubro varium, quòd rubicundia præterea maculis ſit conſperſus. Linguam, teſte Bellonio, mollem habet, quam & Saluianus in ſua icone expreſſiſſe videtur. Lapides gerit in capite, qui Synodontites rectiùs, quàm Synodontitæ, vt Saluianus, & Rondeletius loquuntur, dicentur; ſic enim a Plinius: *Synodontites gemma è cerebro piſcium eſt, qui Synodontes vocantur*. Ad partes internas, quod attinet, nihil notatu dignum, ac peculiare habet, ſed omnes ferè cum pleriſq; communes. Vulgarium pondus (loquit Bellonius) trium, aut quatuor librarum eſſe ſolet, & in tantam plerumque magnitudinem excreſcit, vt ſex libras pendat. Saluianus decem librarum pondere obſeruauit. Teſtatur item Rondeletius in Adriatico mari in inſignem magnitudinem excreſcere, ſuo verò (Monſpelienſi) in litore non ſuperare Auratam. Cum hoc dentice corporis forma, pinnarumq; numero Dentex noſter prior conuenit, colore verò non item. Totus enim ferè viret, magis in tergo, minus in ventre, & lateribus, in quibus lituras habet nigricantes. Sinciput aureum eſt, branchiarum oſſa ferè violacea ſunt. Oculi vt in Aurata aurei. Habes hic, & alterius piſcis iconem ex Illyrico Denticis nomine miſſi. Oris ſciſſuram magnam habet, dentibus inſtructam peracutis; Color oris intus, atque extra ſubater, item pinnæ tergoris, quæ tamen caudam verſus rubet in extremitate; cæteræ pinnæ ad caſtaneum inclinant. Tergus quoque atrum eſt, retro tamen branchias, & ſub harum pinnis macula eſt inſignis purpuraceus aureis decorata ſquamis. Venter flaueſcit, ſed ſquamæ argenteæ ſunt. Super os macula eſt cærulea. Linea exilis, nigra à branchijs ad caudam vſq; fertur. Cætera icon oſtendit: quam habes ſequenti pagina.

Icones examinantur. *Deſcriptio integra.* *Dentes.* *Pinna.* *Lingua.* a *L. 37. c. 10.* *Synodōtites gemma.* *Magnitudo.*

E F G

LOCVS.

SYNODONTEM Ouidius ijs annumerauit piſcibus, qui pelago gaudent. Pelagiumque eſſe a Columella oſtendit, inquiens: *At arenoſi gurgites planos quidem non peſſimè, ſed pelagios melius paſcunt vt Auratas, ac Dentices*. Cæterùm cùm Auratas litorales eſſe conſtet, vt ſuo deinceps loco dicetur, & Denticem quoque litoralem faciat b Ariſtoteles, eique ſuffragetur Oppianus, qui in petris, & arenis paſci Synodontes ait, cogor à Columella recedere, eoque magis cùm diuturna piſcatorum obſeruatio, vt Saluianus teſtatur, Ariſtoteli, atque Oppiano calculum addat. Probantur ex Illyrico Dalmatiæque litore, teſte Ionio, præſertim ex Salona, atque Tragurio. Amalphia quoq; celebratur hoc piſce ab Actio Syncero Neapolitano, hoc verſu.

Herculea Mullum rupes, Synodontas Amelphis.

Fretum Siculum ab Archeſtrato. Columella de piſcinis ſcribens Dentices Punicas, & indigenas nominat.

a *Li. 8. c. 16.* b *Li. 8. Hiſt. cap. 13.* H

NATVRA.

Dentex alter ab authore obſeruatus.

 E

NATVRA. MORES. CIBVS.
Capiendi Ratio. Partus.

a *Li.8. Hiſt. cap.2.*

Polypo pugna.

b *Lib.3.*

c *Li.9. Hiſt. cap.2.*

Aequalis aqualem delectat.

DENTICEM carne tantùm veſci teſtatur *a* Ariſtoteles, & *μυλάκια*, id eſt, mollia appetere, guloſumq; ac helluonem eſſe, vel inde conſtat, quòd & ipſi eueniat, quod alijs quibus dum nimia auiditate alios minores inſequuntur, venter in os procidit, vt ibidem docet Philoſophus. Apparet autem inter alia mollia polypi carne præcipuè delectari. Scribit enim Albertus cum polypo pugnare, & quoniam extra foueam (cubile) eum extrahere non poteſt, fluctuat (inquit) ante oſtium antri tanquam mortuus: quod incautus videns polypus ad eum extendit vnum ex brachijs, vt attractum deuoret: id brachium ſubitò morſu corripit Dentatus. Bôce quoq; ineſcari *b* Oppianus author eſt, tanquam & huius catui inhiet. Graſſatur præterea in oſtrea, & piſces innoxios, vt loquitur author de natura rerum, hoc eſt, inermes. Sunt tamen, teſte Ariſtotele, gregales; adeò verò, vt *c* Oppianus, & ex hoc Aelianus hanc ſocietatem perniitioſam ipſis eſſe ſcribant. *Dentices* (inquit hic) F *tam congregatiles ſunt, vt nec ſibi eſſe à gregalibus ſuis æqualibus ſolitudinem, & ſegregationem ferant. Solent autem iuxtà ætatum diſcrimina degere; ac nimirum peradoleſcentes ſeparatim à reliquis natant; qui verò ſunt confirmatiore ætate, etiam inter ſe vita communitate, illo prouerbio coniunguntur, Aequalis æqualem delectat, & præſentes præſentibus tanquam ijs, quibus cum ſocietas, amicitia coniunctio ex conſuetudine vſq; frequenti coaleſcit, delectantur. Aduerſus piſcatores autem ſic machinantur, vt cùm piſcator in eos cibum demiſerit, congregati, & in orbem conſiſtentes, inter ſe conſpiciant, atq; in hunc ordinem inſtructi permaneant. Sin autem ſolinagus ex alio grege acceſſerit, hamumq; deuorauerit, ac ſuæ ſolitudinis præmio accepto ſubtractus fuerit, confidentiores efficiuntur, tanquam capi non poſſint: ſicque præ nimia fiducia negligentiores facti capiuntur.* Pariunt circa ſaxoſa loca.

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas.

Apparatus.

Amarinare, quid.

DENTEX ab omnibus vulgò tanquam laudatæ carnis piſcis commendatur. *Συνόδων ὀπτὸς* ab Antiphane cum alijs recenſetur lautiſſimis obſonijs, & ab Hiceſio cum alijs palato gratiſſimis piſcibus, qui item modicè aſtringunt, copioſumq; præbent alimentum, ſed haud G facilè excernuntur, licet Xenocrates recitante Vuottono facilè in corpus digeri, aluumq; mouere tradat: eodemq; authore duram quidē carnem habet, ſed bonū ſuccum creat, mediocriterq; nutrit. Ego Hiceſij potiùs ſententiæ ſubſcripſerim. Coquitur, inquit Platina, vt Sctrio. In aqua verò, oleo, & ſale iniectis elixi, aut etiam aſſi crebra olei, & aceti, vel omphacij inſperſione irrorati comedi plerumq; ſolent. Saluianus eſſe etiam dicit, qui eo condimento parant, quod vulgò amarinare dicimus, cuius parandi modus talis eſt: Piſces recens capti, exteriùs à ſquamis, interiùs verò ab inteſtaneis repurgati, ac modico ſale conſperſi, vbi ſic ſex, vel ſeptem horas permanſerint, optimo, & copioſo oleo in ſartagine friguntur: frixis verò, ac in fictilem patinam diſpoſitis, priuſquam refrixerint, acerrimum acetum, in quo antea aromata, & crocus bullierint, ſuperinſpergitur; & demum poſt quatuor, aut quinq; horas, in vaſe alio abſq; ſuperiniecto aceto, lauri, aut myrti, aut citri folijs, ſi libeat interpoſitis, cancellatim, ac decuſſatim componuntur. Ita quoq; Iouius, cùm Synodum (Synodontem potiùs) probari dixiſſet ex Illyrico, Dalmatiæq; litoribus, & præſertim ex Salona, atq; Tragurio, eas gentes tradit conciſum in fruſta, & ſemicoctū multo croco, & perſpicuo gelu condire, cadiſq; includere, ita vt toto fermè anno per omnem Italiam, & Romæ idem aduentitius, & recentiſſimus habeatur. Id autem genus obſonij medici (inquit) magnoperè deteſtantur, & ante alios Petrus Aponenſis. Is enim piſcea ſemel coctos H aſſeruatoſq; & præſertim vaſorum concluſos operculis mortiferam qualitatem acquirere, mandenteſq; certo plerumq; veneno inficere, ratione autem, atq; experimento deprehendiſſe affirmauit.

DE SYNAGRIDE. Cap. XIII.

Ordinis ratio.

An Synodonte differre.

DE Synagride etſi nihil habeam certi, hìc tamen omninò mihi agendum eſt, cùm quòd Hiceſius eiuſdem generis, quo ad nutrimentum, videlicet, vnà cum præcedentibus ſubindè à Synodonte nominet, tum verò maximè, quòd cum hoc ferè confundatur. nam Theodorus Gaza in primis Synagridem æquè, ac Synodontem, reddidit Denticē, vtrius eiuſdemq; piſcis ſynonyma eſſe arbitratus. Maſſarius verò, & Gillius, licet ſpecie diſtingui à Synodonte facilè aduerterent, tamen adeò inter ſe ſimiles eſſe voluerunt, vt vix diſcerni

A ſcribi queant, ſed verba eorum adſcribam: Synodontes (inquit ille) Latinè Dentices vocantur: quorum alterum eſt genus ſimile Synagris Græcè vocatum, quam item Denticem Theodorus inter-
» pretatur. Hic verò: Synodontes, & Synagrides Latinè Dentices dicuntur: tam ſimiles ſunt, vt Ligu-
» res, & Maſſilienſes vtroſq; Dentices: contrà Græci eoſdē vtroſq; Synagrides nominent: Hicefius di-
» cit Pagrum, Chromin, Anthiam, Synodontem, & Synagridem ſimiles eſſe, ſed non aduertit nec for-
» ma ſimiles, nec magnitudine pares hoſce omnes piſces, ab Hicefio dici, & nō aliter ipſū cōparari quàm ratione nutrimenti, vt ſæpius diximus. Solet enim ipſe non corporum formarumq; ſimilitudines tractare, id quod Speuſippus facit in libro ſimilium. Non me latet interim, imo id antè etiam inſinuaui, & forma aliquo modo ſimiles eſſe, ſunt enim lati ferè, & loco non multum differre, ac in litoribus ferè degere. Haud tamen ita ſimiles puto Synagridem, & Synodontem, vt diſtingui non poſſint. Diuerſos autem piſces eſſe, præ cæteris indicat Ariſtoteles, qui diuerſis in locis, his duobus nominibus vtitur. Eiſdem enim de vna re vocabulis vti ſolet, ac nunquā ſynonymia, aut copia vocabulorum ludere. Idem docet quoq; Epicharmus his verbis: Συναγρίδας μαζῶς τε, Συνόδοντας ἐρυθροποικίλους. Adhęc nunquid Synodon nunc Græcis Synagris vocetur, & Synagris apud Ligures, & Maſſilienſis Dentex, vt Gillius ait, ſummoperè dubito. Etenim Bellonius natione Gallus, qui magnam *Vt Synagris nūc vocetur.*
B Græciæ partem vidit, Græcos ſcribit Synagrides à Denticibus diſtinguere, negatque Synagridem apud Latinos nomen habere, & nullum etiam Gallicum, aut aliarum Europæ nationū nomen, vti ſolet, addit, adeoquam rarus admodū, ac ferè ignotus piſcis ſit. Quamobrē, quomodo & Rondeletij (qui & ipſe Gallus erat, opinionem probare queam, non video. Cùm enim Synagridem, & Synodontem ſola differre ætate putat, vt Synagris dicatur minor, & iunior, Synodon maior, ideoq; Synagridas ab Epicharmo μαζῶς, id eſt (inquit) delicatas, & teneriores vocari, quandoquidem minores piſces, & qui ætate non multum proceſſerunt, molliores ſunt, & delicatiores grandioribus, Synodontem verò ἐρυθροποικίλον, id eſt cum varietate rufum, ſiue rubrum, quem Numenius vocat μέγαν & λευκόν, &c. ſine authore μαζῶς delicatas reddit, μαζὸν enim pro adiectiuo ſumi non inuenias, quamobrē Geſnerus locum mēdoſum eſſe ſuſpicatur, legendumq; μείζους, id eſt maiores, argumento quod idem author aliàs etiam μείζους pro μαζῶς recitat ex Athenæo dixerit Apparet autem Rōdeletium credidiſſe μαζῶς adiectiuum eſſe ἀπὸ τῆ: μάζης, id eſt placenta; nam licet Athenæus ſcribat μᾶζαν initio vocatum fuiſſe vulgarem quendam, & communem cibum ex farina, cum verò poſtea delicatiùs & maiori cum luxu pararetur, μαζίσκαν appellatum, nihilominus nonnunquam pro delicata placenta accipitur, vnde hodieq; Marzapanes vocamus placētas ex amygdalis, & ſaccharo confectas, quę *Athenæus correctus.* *a Lib. 14.*
C in feſtis Natalitijs pro ſtrenis offerri ſolent, ſed a μᾶζα μάζωνος non μαζός componitur, μαζὸς verò ſubſtantiuè acceptus, māma eſt & papilla, & ſic reddidit Natalis Comes, quo ſenſu, viderit ipſe. Ego Bellonij obſeruationi acquieſcā, ita tamē ne quid Antonio Gigāti viro doctiſſimo, ſimul & humaniſſimo præiudicē, qui mox deſcriptū pictumq; Synagridis nomine cōmunicauit, eoq; maximè cùm Bellonium præter vulgarem, qua nunc apud Græcos audit, nomenclaturam, nullum aliud argumentum habere videam: Synagridem (inquit, nullam exhibens iconem) vulgus Græcum optimis notis à Synodonte diſtinguit. Dentex enim magis recuruo corpore, Synagris Cyprini in modū, veluti circino ita circunductus, vt pro longitudine, ac latitudine magis craſſus appareat. Caput vtrimq; compreſſum habet, pro ſua craſſitudine planum, ac latum, oculos quemadmodum in ſerpentibus elatos: tergus aciei oculorum ſubiectum, quod huc atq; illuc, ſi quando commoueat, varios colores edit. Caput habet veluti aureum, & lineas verſicolores complures per ſquamas, quarum nonnullæ cæruleæ ſunt, aliæ aureæ, deinde ſubnigræ, mox virides, vel his coloribus commixtæ. Verùm ea quidem linea, quæ latera interſecat, eo modo non variat, nigra enim eſt. Proinde ſquamis contegitur Corui, rotundioribus & latioribus, ſed tenuioribus. Caudam gerit admodum biſurcam, & pinnas laterum valde in acutum deſinentes, Hirundinis alæ in modum oblongas. Pinnam aliam in tergore continuam gerit, *Deſcriptio.* *Pinnæ.*
D vicenis ariſtis cōmunitam, quarum quæ capiti finitimæ ſunt, firmiores atq; acutiores conſpiciuntur. Vmbilici pinna denis ariſtis conſtat: quarum duę priores; alijs fortiores comperiuntur. Narium foramina circa oculorum fontes illi ſunt peruia. Dentes canini, vt Synodōtis, in ſuperiori & inferiori maxilla, quorum quatuor præcipui alijs longiores eminent. Quum autem maxillas coniungit, dentes pyxidatim in alterutram coēunt. Linguam exerit albam, oblongam, & modicè compreſſam. Cor habet ſub branchijs angulosum, diaphragmate interſeptum: hepar pallidum, in duos lobos diuiſum: quorum dexter ſiniſtro maior eſt, ſub quo fel includitur, duos digitos longum, gracili veſicula incluſum. Lutea ſunt eius inteſtina præter rectum, quod inter cętera candicat. Stomachus quoq; illi eſt oblongus, per ventrem protenſus, ex cuius ſumma parte propter œſophagum tres tantùm appendices, ſiue apophyſes numerantur. Lienem vt Iuniperi bacca, orbicularem habet, à ſtomacho dependentem, firmis venis alligatum. Vuluam vtrinque bicornem, per longitudinem ſpinę exporrectam, ouis innumeris refertam. Synagrides circa Corcyram (qui in loco nomen antiquum apud vulgum retinent) calamis decipi conſpexi. Rarò enim naſſis decipiuntur, ſępius tamen euerriculis. Synagridibus *Partes internæ.* *Capiēdi ratio.*

veſicæ

veſicæ ventoſæ (quæ piſcibus datæ ſunt, ne mergantur) geniculo interceptæ comperiuntur: quod cæteris piſcibus marinis, aut ſaltem paucis, minimè accidit. Quum itaque Synagris latinum nomen non habeat, non eſt quòd eum Denticis nomine ob confuſionem nominemus, Hæc itaque Bellonius. Ab hoc Synagride planè differt, quem his verbis breuiter deſcriptum Antonius Gigas donauit. Piſcis eſt inſigniter dentatus (pictor paucos dentes expreſſit) & ſquamis tectus vndiq; latiſsimis, & facilè deciduis. Colore variat. Pinnæ omnes, & cauda ex caſtaneo ad amethyſtinum vergunt. Caput ſuperius ſanguineo colore eſt, inferius ex albo, & cęruleo variat. Venter ex albo flaueſcit: latera candicāt, ſed ſquamæ in ijs in extremitatibus rubent, cùm cæteræ nigricent. Tergus ſub ipſa pinna cæruleum eſt. Linea nigra ab oſſibus branchiarum ad caudam vſq; deſertur. Cætera icon oſtendit. Sic ille.

Veſica ventoſa.

DE CHROMI. Cap. XIV.

Χρόμις, χρέμις, χρέμυς, & χρέμψ, quamuis nomina ſunt ſymphona, haud tamen omnia vni piſci conueniunt, vt nõnulli crediderunt. Bellonius licenter admodum Chromidem, Chremydem, Chremitem, & Chempem latinè dixit: ſed ſtultus eſt: his Chromim, Cremyn, Chremetē, & Chrempem. χρομὶς quidē ab Heſychio oxytonū ſcribitur, ſed ineptè: Chrēps ſemel nominatur ab a Ariſtotele his verbis: *Sunt inter piſces, qui liquidius audiunt Mugil. Chremps* (Gaza hanc vocē reliquit, ſicuti & Plinius in huius ſententiæ tranſlatione,) *Lupus, Salpa, Chromis:* Cremyn verò nuſquam, licet eius teſtimonio Athenæus lapidem ei tribuat in capite. Quare cùm hoc de Chromi ſcribat Ariſtoteles, conijcere liceat tum ob hoc, tum ob nominum ſimilitudinem, Cremyn, & Chromin eundem piſcem eſſe. Chremetis meminerunt Oppianus, atq; Aelianus, ſed qualis ſit piſcis ex Oppiano diſci nequit, ſolummodo enim eum deſcribit, quod propter aquæ dulcis cupiditatem mare amet fluuijs proximum: quo loco interpres Lippius Chremetem placidam cognominat, cùm ſimpliciter Chrementem nominet Oppianus. Aelianus verò Muſtellæ ſimilem facit ac barbatum, liceatq; ſuſpicari à barba ipſi id nominis impoſitum eſſe. Chremes enim in comicorum fabulis barbatus introduci ſolet. Qui autem nobis Chremes iſte videatur, in Aſellorum hiſtoria aperiemus: hoc loco de Chromi tantùm acturi, cuius quater apud Ariſtotelem fieri mentionem reperio, terq; per o breue, ſemel per o magnum, ſed corruptè ſemper oxytonum ſcribi puto; nam licet genus quidem ex verbis Philoſophi non comprehendatur, oxytonum tamen neceſſariò fæmininum foret, cùm ſit apud alios maſculinum, vt conſtat ex hoc Archeſtrati: Τὸν χρόμιν ἐν πέλλῃ λαβὲ μέγαν. Ex quo etiam hemiſtichio, item ex hoc integro Numenij verſu: Τέκαλον ἢ καλλίχθυν, ἢ χρόμιν, ἄλλοτε δ' ὀρφόν, diſcimus primam corripi, ideóq; non bene per o magnum ſemel apud Ariſtotelem ſcribi. Haud me latet tamen Ouidium immundam Chromin dixiſſe, contra ſcilicet Græcorum authoritatem. Vnde modò Chromis nomen acceperit, authores non referunt: ſuſpicantur tamen nonnulli per onomatopœiam ſic appellari; Aiunt enim veluti grunitum quendam edere: & Bellonius ſuam Chromin hodieque Maſsilienſibus vocari teſtatur vn Chrom, vel vn Grau, vt hanc poſtremam vocem à grunitu quoque detortam, ac deprauatam eſſe ſuſpicari liceat, eſſeq; Chromin eundem cum Coruo marino Iſidori, quem à cordis (forte Corui) voce dictum eſſe ſcribit, quia pectore grunnit. Nec alium intellexerit Iorath, inquiens: Piſces qui dicuntur Corui cum pariunt, voce ſua produntur, quia ſemper gemitus, vel grunitus proferunt. Quod ſit itaq; à grunitu Chromin dictum eſſe admittamus, Bellonij potius quàm Rondeletij piſcis pro Chromide fuerit accipiendus, ſin Hicetij ſimilitudinem, quæ de conſimili nutrimento eſt, ad corporis quoq; formam referamus, Rondeletij Chromin minimè improbauerim. Ego vtrumq; ex vtroq; dabo, ſuum cuiq; in re ambigua iudicium relicturus.

B *Chromis. Chremes. Cremys. Chremys.* a *Li. 4. Hiſt. ca. 8.* *Chremes Aeliani.* C *Etymon.* *Coruus marinus.* D

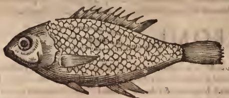
FORMA. DESCRIPTIO.

CHROMIS Rondeletij qui in ora Liguriæ, Antipoli, & in Lerino inſula, quæ nunc à D. Honorato nomen habet, frequentiſſimus eſt, & à Liguribus à caſtaneo colore Caſtagno, ſiue, vt Bellonius habet, Caſtagnola, appellatur, ſicuti & Maſſiliæ, atque incolis portus Veneris, vt idem Bellonius teſtatur: piſcis eſt figura, pinnis, & ſpinis Melanuro ſimilis, ſed oculis minoribus, nota nigra in cauda caret, ſed totum corpus nigricat, lineas habet rectas à branchijs ad caudam, ore eſt paruo, ſquamis paruis. Interna omnia Auratæ ſimilia habet. Poteſt etiam non ineptè corporis figura, & colore Cantharo aſsimilari, niſi quòd Chromis nigrior eſt. Lapides habet in cerebro: ob id hyeme malè habet. Hæc Rondeletius. Bellonius hunc piſcem non paruas, ſed latas ſquamas habere ſcribit, & caudam longam, & biſurcam, quam integram pinxit Rondeletius. Additq; branchias illi eſſe vtrimq; ternas,

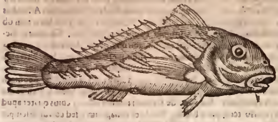
Caſtagnola.

tetoas, quatta dempta quę clauicula ipſi corpori iungitur: hepar vnius tantùm lobi, ſtomacho iacum E
Quando capiatur: bens: ſtomachum rotundum, & duodenum ſioe apophyſibus inhærentem ieiuno: colon admodum
gracile, ter tantùm cum alijs inteſtinis obuolutum: vêre & æſtate copioſiſſimè capi, nihil tamen à
Locus. piſcatoribus fieri, vtpotè popularem. Rondeletius item paruū eſſe, & vilem haberi ait, humidioremq;
Chromis Bellonij. eſſe, propter eaq; in craticula aſſandum. Piſcis eſt litoralis: qualem ſuum quoq; Chromin eſſe Bellonius aſſerit, ſed gratiſſimi ſucci, & qui non minus iucūdam exhibeat quā pisces ſaxatiles. Tenuibus ſquamis (inquit) veſtitur ex auro nitentibus, ac cæruleum interdum colorem concinnè vibrantibus. Binas gerit pinnas in tergore, quarum anterior, quæ minor eſt, nouē obfirmatur aculeis: alias F quoq; ad latera, etiam puſillas, ac acutas habet, atq; vnā etiam ſub ano ad caudam vnico aculeo roboratam. Huius item exterior branchia ſpinea eſt atq; in gyrum nigra, &, vt in Lupo, denticulata. Caudam habet ſubrotundam, veluti Vmbra, & Glaucus. Atq; hoc præſertim à reliquis piſcibus diſtinguitur, quòd vndātibus, ac tranſuerſis veluti lituris ex cæruleo in cinereum colorē

Chromis Rondel.

Chromis Bellonij.

Partes internae. abeuntibus ſit aſperſus, quas tamen (etiam) puſillum Glaucum habere diximus; nam hæ quidem in G
prouectiore Glauco euaneſcunt. Cæterùm caput habet obtuſum, maxillamq; in ſuperiore labro veluti infarctam, ac quoddam ceu linguę rudimentum, dentiumq; loco ſcabritiam ſub labijs apparentem. Multis abundat lactibus circum inteſtina, ac folliculum tergori annexum gerit, medio geniculo interſeptum. Vuluam bicornem oois vtrinq; plenam. Hepar ſubrubrum, in quod fel vaſculo tenui contentum, à duodeno incipiens, deferri videtur: Lienem ſtomacho inhærētem, oblongum, tenuem, rubrum. Cor triquetrum, albo pericardio contentum: Stomachum per tergoris longitudinem protenſum, cuius pylorus octonis apophyſibus, ſeu appendicibus ambitur: Huculq; Bellonius.

LOCVS. CIBVS. PARTVS. MORES.

Plinij lapſus. LITORALEM piſcem Chromin eſſe habemus ex Ouidio, in herboſa arena degere ſcribente. Idē & immundā cognominat, fortè in cœnoſis, alijſq; immūdis litorum locis etiam obuerſari innuens, niſi cōtra ſic vocaſſe velimus à voce, qua immundā fuem imitatur. Bellonij Chromis H
herbis veſcitur virentibus, piſciſque eſt litoralis, ac fuſaneus. Fuſaneus (χερσός) item Chromis eſt Ariſtoteli, & ſemel anno parit. Plinius haud rectè Chromin ex Ouidio tradit in aquis nidificare, & im-
Auditus. prudenter eum ſequitur Bellonius. Sic enim Ouidius.

Atq; immunda Chromis, meritò viliſſima Salpa, Atq; auium dulces nidos imitata ſub vndis.

Qui poſterior verſus periphraſis eſt Phicidis, vt ibi quoque annotauimus: ſin minus, verſus idem ad Salpam (minimè ad Chromin) vtpotè ad vltimùm nominatum piſcem foret referendus. Alias quoq; Ariſtoteles Chromin inter eos recenſet, qui exquiſito ſunt auditu; quod Plinius, ac Aelianus quoq; repetunt; aliàs deniq; gruntum quendam edere teſtatur, vt antea monuimus.

VSVS IN CIBIS.

VT Chromis Rondeletij vilis eſt, ac popularis piſcis, ita contrà Chromis Bellonij laudatiſſimam carnem habet. Equidem Hiceſius inter probatos piſces Chromin recenſet, quos ordine enumerauimus

A diciauimus; Haud tamen omnibus æquè locis probatur, nec eiuſdem eſt magnitudinis, quod *Qui, & vbi melior.*
indicat Archeſtratus Lurconum popinonumque princeps.

Τὸν χρόμιν ἐν Πέλλῃ λάβε θέρους, ἐςὶ δὲ μέγαν — *Κ᾽ν Θρᾴκῃ, ἢ καὶ ἐν Ἀμβρακίᾳ,* ideſt,
Maiorem Chromin in Pella cape, tempore meſſis: — *Pinguis enim eſt, vel in Ambracia.*

DE AVRATA.

Cap. XV.

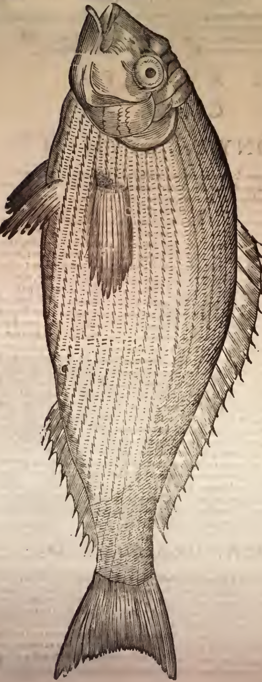
SYNONYMA. ETYMVM.

TOTIVS forma, & loco habitationiaeum ſuperioribus conuenit, qui Græcis χρύ- *Aurata.*
B σοφρυς Latinis Aurata, ſiue Orata nuncupatur à metallo præſtantiſſimo, quod *Orata.*
illi χρύσον, hi aurum, & orum appellant; vnde & orichalcum dicunt pro auri-
chalco, & oriculam pro auricula notante Feſto. Vindicauit autem hoc nomen,
iſtiuſmodi piſcia, ab aureis, vt volunt ſupercilijs, ſeu potius, quòd in ijs locis, vbi
in cæteris animantibus ſupercilia eſſe ſolent, aureo colore reſplendeat à piſces
enim ſupercil js, & palpebris carent. Ouidius Græco nomine Latinè vſus eſt, *& auri Chryſophrys*
imitata decus: ex quo Plinius circa finem libri trigeſimi ſecundi Chryſon piſcem nominet, corru- *Chryſos.*
ptæ, vt apparet, pro Chryſophrys. Ab Epheſijs, teſte Archeſtrato, apud a Athenæum Ἰωνίσκος *Ioniſcus.*
dicebatur, Ἱερὸν ἰχθὺν, ideſt Sacrum piſcem apud Homerum alij aliter interpretantur, vt in An- *a Lib. 7.*
thia monuimus, quidam verò etiam Auratam, vnde Callimachum χρύσειον ὀφρύσιν ἱερὸν ἰχθύν, *Piſcis ſacer*
ideſt, aureum in ſupercilijs ſacrum piſcem dixiſſe apparet item Eratoſthenem. Ἢ δρομέην χρύ- *Homero qui*
σοφρυν ἐς ὄφρυν ἱερὸν ἰχθύν, niſi velimus ad Pompilum pertinere, quem χρύσοφρυν, ideſt Auratam
quibuldam etiam appellari inuenimus. Ἐτελὶς Heſychio idem eſt, quod χρύσοφρυς, nimiſi quo *Pompilus.*
de hic agitur piſcis. Rondeletius inter ignotos ſibi recenſet, eoſque ego authorem habere non *Etelis.*
puto, ex quo Chryſophryn exponunt. Meminiſſe eius ſolummodo reperio Ariſtotelem, cuius
C piſcia eſt ſquamoſus, & ouiparus. Niphus ex his duabus notis eum eſſe non ſine eruditorum riſu
eſſe iudicauit, quem ruſtici Cacalonem dicunt, cum ſint ſquamoſi, ac ouipari piſces innumeri. *Cacalo vulgò.*
Quod modò ad aliarum gentium nomina attinet, Romæ antiqua appellatione Orata dicitur; Ve-
netijs detracta poſteriori ſyllaba Ora, Hiſpanis Dorata, & alicubi Doradilla. Bellonius Galliæ
hunc piſcem incognitum eſſe ſcribit, nihilque habere cum Dorada Maſſilienſium cõmune, quam *Dorada Maſſilienſium.*
inter Anthias ſuos Fabrum, ſiue D. Pietri piſcem eſſe dixerat. Idem teſtatur Saluianus. Ron-
deletius tamen Gallis *Brame de mer*, quaſi Cyprinum marinum appellari ait, eodemque nomi- *Cyprinus marinus.*
ne Sparum, Cantharum, conſimiliſque figuræ piſces alios venire: addens item in Gallia Nar-
bonenſi pro ætatis differentia, quæ magnitudine, diffinitur, diuerſa nomina obtinere: qui nam-
que palmi magnitudinem non attingit, Sauquene, qui ad cubitum accedit Daurade; qui inter
hos medius eſt, Meiane quaſi medium: ſuis denique piſcatoribus maximam Auratam, Subre-
daurade nuncupari, quaſi ſupra Auratam, quòd communem magnitudinem ſuperet. Aſſerit
tamen in Oceano rariores eſſe, melioreſque ex mediterraneo mari adferri. Gallos Belgæ imi-
tantes Auratam appellant zen Zeebraeſſem, ideſt marinum Cyprinum, Angli verò ab eodem
aureo capitis colore à Gilteheade, vel Gildempole.

FORMA. DESCRIPTIO.

REPANDIVSCVLVM huius piſcia dorſum, valdèq; cõpreſſa eius latera, latam potiùs, *Figura.*
quàm longam corporis figuram reddunt. Colore variat. Dorſum ex cæruleo (inquit *Color.*
Rondeletius) nigreſcit: latera argentea ſunt, venter lacteo colore. Partes oculis ſupe-
riores, quas ſupercilia in alijs animantibus vocari diximus, auro reſplẽdent, & vel maximè ei, qui
adultior factus eſt piſcis. Roſtrum habet breue, & retuſum, os mediocre, maxillas latas, & robu-
ſtas, labra craſſa, dentes anteriores oblongos, rotundiuſculos, & ſerratos, internas verò vtriuſq;
maxillæ partes plurimis oſſeis tuberculis duris, atq; inæqualibus munitas, quibus vice dentiũ mo-
larium Pectines, & Tellinas frangere Rondeletius ait. Oculi grandiuſculi ſunt, branchiæ vtrinq; *Branchia.*
quaternæ, duplices: quarũ opercula oſſea alia parte purpureo ſunt, alia nigro colore perfuſa. Ari-

Aurata altera.

Pinna.

ſtotel. & Plinius binas
ei pinnas parte prona, E
totidemq; ſupina habere
tradũt. Has Rondeletius
rectè illas eſſe indicat, quæ ſunt ad
branchias, duę longiores,
& totidem breuiores
in ventre, quas ſolas
nominaſſe illi videtur,
quod harum potiſſimùm
opera natet: nã
præter has quatuor,
duæ ſunt aliæ, vna à
podice ad caudam ferè
deducta, duobus tribusvè
armata aculeis: F
altera dorſum ferè totum
occupat, anteriori
parte plurimis, iiſdemque
acutis ſpinis
horrens: cætera obtuſa,
& minimè pungẽs.
Cauda lunata eſt: ſquamæ
latiuſculæ, & mediocres.
A capite ad
caudam lineæ ſunt aliquot
ſubobſcuræ ductæ.

Pondus.

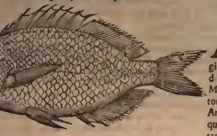
Ad denas libras
cũ maximè adoleuit,
vix peruenit vnquam.

Partes interna.
a Lib.3. Hiſt. c. 17.

Ventriculũ habet amplum G
cum paucis, vt a
Ariſtotel. notauit, appendicibus:
inteſtina
etiam ampla, pinguedine
inuoluta: iecur
magnum, & pallidum,
à quo fellis veſicula
pendet, longa, pinguedine
obducta, ſplenem
ſubatrum. Habes hic,
& alterius Auratæ genus
πολύγραμμον, cuius
lineæ partim aurei,
partim argentei ſunt
coloris. Cætera priori H
ſimilis eſt, niſi quòd
ore totus ſit roſeo, eiuſdemque
coloris lituram
habeat in branchiarum
operculo.

LOCVS.

A Aurata vulgaris primo loco ponenda.

LOCVS.

AVRATAM, & Denticem *a* Columella, vt oſtcodimus, pelagios facit, inter quos, & Ouidius numerat, & (vt apparet) Mneſitheus: contrà ac piſcatores, quotidie obſeruant, & Ariſt. atq; Oppianus teſtantur: quorum ille litoralibus Auratam accenſet, hic in petris, & arenis paſci ſcribit his verſibus: *Cautibus, & bibula multi paſcuntur arena Aurata fulua ſplendoris nomine dicta.* Quamuis autem talis ſuapte natura ſit, naſcitur tamen etiam in lacubus marinis, teſte eodem *b* Ariſtotele, vnde nobis Bononienſibus Comachium Auratas ſubminiſtrat; imò verò dulces quoq; aquas ferunt. Veteres enim Romanos Auratarum ſimiliumq; piſcium ſemina, atque viuaria in mediterraneos lacus detuliſſe legimus, idq; præ alijs atteſtatur Columella his verbis: *Sed etiam, quos rerum natura lacus fecerat, conuectis marinis ſeminibus replebant: inde Velinus, inde etiam Sabatinus, & item Vulsinenſis, & Ciminus Lupos, Aurataſq; procrearunt, ac ſi qua ſint piſcium genera dulcis aquæ tolerantia.* Inuenio etiam apud Athenæum ex Ptolomæo Euergete circa Berenicem Libiæ, fluuium eſſe, qui Λήθων dicatur, in quo Labrax, id eſt Lupus, & Aurata naſcantur, ſed de Lupo quidem id admittunt eruditi, vtpote qui flumina ſubit è mari, de Aurata verò dubitant. Notandumq; alium eſſe fluuiatilem, qui Ferrariæ alijſq; ferè Padi accolis Aurata nominatur.

B

In Lacubus naſci.
a *Lib. 8. hiſt. cap. 13.*
Dulces aquas ferre.
Lethon fluuius.
Aurata fluuiatilis.

NATVRA. MORES. CIBVS. PARTVS.

SALVIANVS, ceu Ariſtotelis teſtimonio, æſtate latere Auratam, ſcribit Plinius quidem, ita ex *a* Ariſtotele reddidit, cùm tamen quo anni tempore lateat, ex philoſophi verbis haud colligas: *Piſcium* (inquit) *nonnulli æſtate etiam latent, vt Glaucus. Hic enim per id tempus ſe abdit circiter dies ſexaginta: Aſellus etiam latet, & Aurata plurimum temporis.* Quæ ſic tranſtulit *b* Plinius. *Quidam rurſus æſtus impatientia, medijs feruoribus ſexagenis diebus latent, vt Glaucus, Aſelli, & Auratæ:* Cùm inter eos, qui per æſtiuos calores lateant ſolum Glaucum nominet *c* Philoſophus: qui, & antea ſcripſerat hyeme laborare, & alicubi æſtate parere circa fluuiorum oſtia. Frigore autem lædi mirum non eſt, cùm lapides habeat in capite. Iouius quidem æſtate rarò, hyeme frequentiſſimè capi ſcribit, quare licet æſtate latere non negem, Ariſtotelem tamen id dicere non conſtat. Idem *d* Ariſtoteles author eſt, tam profundo nonnunquam ſomno Auratas interdiu premi, vt fuſcina etiam capiantur, cùm aliàs ſic capi poſſe non credatur. Timidiſſimus piſcis eſt, quamq; exitialis ſit ipſi timiditas, modò dicetur ex Aeliano. Venatur tellinas, aliaq; parua conchylia, quæ robuſtis ſuis frangit maxillis. Cibus enim ei ſola caro vt *e* Ariſtoteles teſtatur. Præter autem conchylia piſces alios etiam captat, authoremque habeo Oppianum Mænidæ, tanquam huius eſu potiſſimùm oblectetur, capi ſolere. Rondeletius Auratam Scari modo ruminare aſſerit, ſed vt puto, ſine authore. Cur verò etiam Veneri ſacra ſit exiſtimata, vt Archippus apud Athenæum indicat his verbis: ἱερὸς Ἀφροδίτης χρυσόφρυς κυθηρίας apud neminem quoq; inuenio, ſed ſi quis hinc Sacrum piſcem vocatam fuiſſe velit, ei ego minimè reclamauerim.

Quando lateat.
a *Lib. 8. hiſt. cap. 19.*
b *Lib. 8. hiſt. cap. 8.*
c *Lib. 6. Hiſt. cap. 17.*
Vbi pariat.
d *Lib. 4. hiſt. cap. 10.*
Somnus.
Timiditas.
Cibus.
e *Lib. 8. hiſt. cap. 2.*
An Ruminet.
Cur ſacer piſcis dicatur.

VSVS IN CIBIS.

HICESIVS apud *a* Athenæum Auratam omnium piſcium ſuauiſſimam, palatoq; gratiſſimam eſſe memoria prodidit, & Matron Parodus (apud eundem) in deſcriptione cœnæ Atticæ καλλιστεύειν ἄλλων, id eſt præ cæteris pulcherrimum; imò verò Eupolis apud eundem Lupos pretioſiores fuiſſe haud obſcurè innuit, inquiens: *Piſces centum drachmis emptos, ſolum octo Lupos, Auratas duodecim:* quanto autem in pretio honore Lupus eſſet; ſuo poſt loco oſtendetur. Sergium Romanum patritium Oratæ cognomentum ſibi adſciuiſſe tradunt M. Varro, *b* Columella, *c* Valerius Maximus, & *d* Macrobius, quòd cariſſimæ ipſi eſſent Oratæ: qua de re tamen dubitari queat. Etenim Feſtus Sergium quendam prædiuitem Oratam appellatum fuiſſe ſcribit, quòd duobus annulis aureis, & grandibus vteretur: Præterea, Plinius Sergium Oratam, L. Craſſi oratoris ætate Oſtrearum viuaria, omnium primum inueniſſe ſcribens Auratarum mentionem non facit. Vt verò, Aurata non in minori apud noſtræ ætatis proceres exiſtimatione habetur, vnde quidam Marianus homo facetus, & perridiculus, qui Leonis Decimi Summi Pontif. conuiuijs frequentiſſimè

Carnis laus.
a *Lib. 7.*
Sergius Orata cur dictus
b *li. 3. de re ruſt.*
c *Li. 8. c. 16.*
d *li. 3. Satur.*

b *L.3. Alim. cap.30.*

b Galenum Orphi, Glauci, Canes &c. omnes duræ carnis ſunt, difficiles concoctu, & craſſos ſalſoſque ſuccos procreant: cuius cætera quidem verba Galenus approbat, ſed quòd piſces, aliaq; durioris nutrimenti, ſuccos ſalſos reddant, non item. Etſi enim duriora diutius coqui deſiderant, multa coctione tamen nō cibus ipſe ſolidus ſalſior euadit, ius verò & liquor, in quo aliquid diu coquitur, ſalſius amariuſvè redditur. Galeno ſubſcribit Trallianus in curatione doloris oculorum ex bilioſo, & acri humore, veſci iubens ægrum alimentis mitibus, incraſſantibus, minimè mordacibus, vt Orpho, & alijs durioris carnis piſcibus, Glauco, Buccinis, &c. Item in colico affectu Ceridem, Orphum, Glaucum, Scorpium præſcribit, quòd duriore carne ſint præditi: & rurſus in diabete, ex piſcibus, inquit, dati poſſunt Orphus, aut alius quiſpiam dura carne præditus. E

VSVS IN SACRIS.

ARCHIPPVS in piſcibus apud Athenæum, Orphum oſtendit eſſe piſcem ſacrum, inquiens.

Ἱερεὺς, γὰρ ἦλθ' αὐτοῖσιν ὄρφως τοῦ θεοῦ. *Dei ſacerdos Orphus illis aduenit.*

Euſtathius in Licia ait fuiſſe ἰχθυομάντεις, id eſt vates è piſcibus diuinantes, apud quos ſacerdos reſponſa dabat, cùm vel Orphi, vel Balenæ, vel Priſtides (Priſtes fortè) magnæ multaq; apparebant. Quam rem fuſiùs refert *a* Aelianus his verbis: *In Myrenſi Lycia ſinu Apollinis templum eſt, ad cuius ſacerdotem vitulinas carunculas diſpergentem Orphi gregatim adnatant, & tanquam ſanè conuiua ad epulas inuitati carnes comedunt: & verò immolantes ex eo magna voluptate afficiuntur, quod piſces ſua ſacrificatione paſcantur: quod quidem ipſum res ſuas benè, & feliciter caſuras eſſe ſignificare ſibi perſuadent: idcircoq; propitium ſibi deum eſſe dicunt, quòd ſuis cibis piſces expleantur. Quod ſi caudis carnes in terram eijciant, tanquam ſordidas à ſe deteſtantes, inde ſibi iram dei portendi arbitrantur. Huiuſmodi ſanè piſcium genus ſacerdotis vocem & agnoſcit, & ſi ad eos, à quibus appellatur, acceſſerit, ſic incredibilem ipſis lætitiam adfert, vt ſi contrà fecerit, magnum dolorem iiſdem inurit.* F

Vaticinātes ex piſcibus.

a *L.12.c.1.*

DE SYNODONTE, SIVE DENTICE.

Cap. XII. G

SYNONYMA. ETYMVM.

Æquiuocatio.

VITANDA hîc in primis homonymia, ne duo piſces toto genere inuicem differentes confundantur, Συνόδων, ſiue Συνόδους, nimirum Græcis dictus cum eo, qui Συνόδοντις nominatur. Συνοδοντὶς enim piſcis eſt cetaceus, ex Pelamidis, ſiue Thunni ſpeciebus, vt ſuo loco pòſt patebit fuſiùs: Συνόδων verò doctiſſimorum virorum omnium iudicio, ille eſt, de quo nunc agitur, piſcis, παρὰ τοὺς ὀδόντας, id eſt à dentibus nomen habens, vnde & Columellæ, Apicioque, eoſq; vt apparet, ſecuto Theodoro Gaza Dentex latinè appellatur, quibuſdam Dentalis, Alberto etiam Dentatus, Maſſilienſibus Dente, Italis & Platinæ Dentale. Plinius, & Ouidius Græcam nomenclaturam retinuerunt. Monet nos Athenæus primam huius nominis etiam per iôta ſcribi à Dorione, & Archeſtrato: quo modo & apud *b* Ariſtotelem bis ſcribi reperio; nec deeſt cur ſic ſcribatur, ratio, videlicet παρὰ τὸ σίνεσθαι καὶ βλάπτειν τοὺς ὀδόντας, quòd dentibus noceat, quod Platina non ignorauit: Dentale (inquit) noſtra ætate dictum putant, quòd dentes ferè exertos habeat, quibus & piſcatores aliquando lædere conſueuit. Senſère Antiâtis cicatrices in digito acceptæ, à Dentali vulnera infligi: Συνόδους verò, ſiue συνόδων dici videtur, quaſi κυνόδους à caninis dentibus: caninis enim ſimiles habere dicemus, vt mirum ſit cur non κυνόδοντα potiùs Græci vocauerint; ſynodon alioqui piſcem indicat, cui coniuncti denſique dentes ſunt: à qua dentium coniunctione, tùm item magnitudine Scarus alicubi vulgò Dente vocatur. H

Synodonte & Synodontis, vt differant.

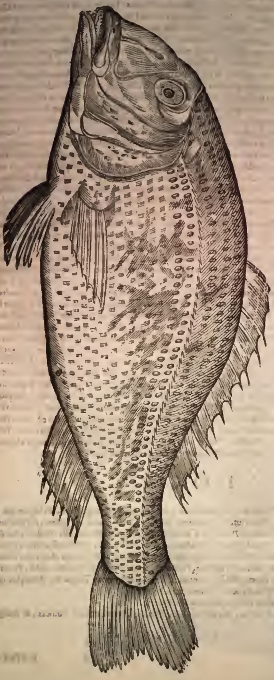
Dentex. Dentalis. Dentatus.

b *Li.8 Hiſt. c.13. & lib. 9. cap.2.*

FORMA,

Dentex, idem fortè cum Dentice aliorum.

A

B

C

D

FORMA. DESCRIPTIO.

ETSI dicente Hiceſio *Phagum, Chromin, Anthiam, Acarnanem Orphum, Synagrum & Synagridem genere ſimiles eſſe*, ad ſaporem, & nutriendi facultatem (vt diximus) referri debeat ea ſimilitudo: Dentex tamen (inquit Saluianus) corporis figura, ac partibus ferè omnibus Phagro ſimilis adeo eſt, vt non facilè ab inuicẽ internoſcantur. *Vt Phagro ſimilis.* Suntq; qui credant eos ſola ætate, atq; magnitudine differre, ita vt vnus, & idẽ piſcis minor, & iunior exiſtens, Phagrus; ad ſeſquipalmi verò magnitudinem adultus, Dentex appelletur. Iouium videtur notare, qui Fragolinos (ſic Phagros nuncupat) cum ſeſquipalmi magnitudinem exceſſerint, in Dentices, ſiue Synodontes euadere communi piſcatorum conſenſu exiſtimari tradit. Qua autem ratione inuicem diſtinguantur, in hiſtoria ſeſe edocturum idem Saluianus pollicetur. Haud mirum itaque ſi Albertus, atq; author de natura rerum inuicem piſces iſtos confuderint. Ariſtoteles Synodõtes forma Auratis ait eſſe proxima, ſed maiores. *Auratæ ſimilis, & affinis.* Platina item, & Bellonius Auratæ ſimilem eſſe inquiunt, necnon Rondeletius: corporis (inquit) forma Auratæ, vel Erythrino ſimilis

eſt, pinnis quoq; & aculeis, & ſquamis, & colore, nã ex albo rubeſcit, ſed maculis veluti punctis aſper- E
gitur, & capite magis eſt compreſſo quàm vel Aurata, vel Pagrus. Bellonius ait diſcrimen inter Den-
ticem, & Auratam mox apparere, nam exteriores branchias ſpinoſas percipi, præterea tegumentum
Dentici perpetuò rubere, neq; cilia habere aurea: ſed notandum eſt iconem à Bellonio exhibitam
Icones examinantur. cum ea quam pingunt Rondeletius, & Saluianus, ſatis quidem conuenire, ſi pinnam dorſi excipia-
mus, quam ipſe vniformem, qualem Geſnerus quoq; dedit, illi verò, quaſi geminam, vel ſaltem iuxtà
caudam minimè aculeatam pinxerunt. Adhæc Bellonius in ſua deſcriptione venas, ſeu lineas in late-
ribus octo eſſe ait, rectas varij coloris, id eſt ex leni ruffo nigricantes, atq; in fuſcum elangueſcentes:
quarum neuter illorum meminit: diuerſos tamen piſces eſſe non puto, nam quòd ad lineas iſtas atti-
net, fieri poteſt Bellonium hac in parte illis fuiſſe diligentiorem: pinnam autem in tergore Saluia-
nus, & Rondeletius haud rectè expreſſerunt. Saluianus enim viginti (quot nimirum Bellonius quoq;
Deſcriptio integra. tribuit) aculeis ferè munitam eſſe, in deſcriptione monet, duodecim tamen tantúmodò, reliquam par-
tem ſine aculeis delineauit. Quibus ſic conciliatis integram nunc deſcriptionem afferamus. Dorſum
Dentes. habet repandum, latera ſatis compreſſa, vnde non oblonga, ſed latiuſcula redditur corporis figura:
Caput nonnihil faſtigiatum, roſtrum acutum, os ſatis amplum, valdeq; denticulatum: præter enim
minores, ac ferratos dentes, quibus maxillæ armantur, earum ſuperior quinis alijs, inferior verò octo- F
nis permagnis, validiſſimis, caninisq; ſimillimis, & non latis, vt falsò aſſeuerat Iouius Albertum, &
authorem de natura rerum, vt apparet ſecutus, horret, vt Saluianus, & Bellonius teſtantur, quamuis
Rondeletius quaternos dumtaxat vtrinq; eſſe, qui caninis ſimiles ſunt, dicat, non integrum fortè pi-
Pinna. ſcem deſcribens. Oculi magni ſunt; branchiæ vtrinq; quaternæ. In dorſo pinna vnica, longa, viginti
ferè aculeis munita, vt dictum eſt: Alia imo ventri ab ano hæret, binæ item alia ad branchias, vtrinq;
ſcilicet vna, In ventre deniq; alia: Cauda falcata, venter argenteus, vnde album vocaſſe Numenium
credendum eſt: lateribus verò, & dorſo ex albo rubet, vt hinc quoq; rubrum potuerit appellare Oui-
dius: ſicuti ἐρυθρoποικίλον Epicharmus, id eſt rubro varium, quòd rubicundis præterea maculis ſit
Lingua. conſperſus. Linguam, teſte Bellonio, mollem habet, quam & Saluianus in ſua icone expreſſiſſe vide-
tur. Lapides gerit in capite, qui Synodontites rectiùs, quàm Synodontitæ, vt Saluianus, & Ronde-
a *L.37.c.10* letius loquuntur, dicentur; ſic enim *a* Plinius: *Synodontites gemma è cerebro piſcium eſt, qui Synodontes*
Synodõtites gemma. *vocantur*. Ad partes internas, quod attinet, nihil notatu dignum, ac peculiare habet, ſed omnes ferè
cum pleriſq; communes. Vulgarium pondus (inquit Bellonius) trium, aut quatuor librarum eſſe ſolet,
Magnitudo. & in tantam plerumque magnitudinem excreſcit, vt ſex libras pendat. Saluianus decem librarum
pondere obſeruauit. Teſtatur item Rondeletius in Adriatico mari in inſignem magnitudinem ex- G
creſcere, ſuo verò (Monſpelienſi) in litore non ſuperare Auratam. Cum hoc dentice corporis for-
ma, pinnarumq; numero Dentex noſter prior conuenit, colore verò non item. Totus enim ferè vi-
ret, magis in tergo, minus in ventre, & lateribus, in quibus lituras habet nigricantes. Sinciput
aureum eſt, branchiarum oſſa ferè violacea ſunt. Oculi vt in Aurata aurei. Habes hic, & alterius pi-
ſcis iconem ex Illyrico Denticis nomine miſſi. Oris ſciſſuram magnam habet, dentibus inſtructam
peracutis; Color oris intus, atque extra ſubater, item pinnæ tergoris, quæ tamen caudam verſus
rubet in extremitate; cæteræ pinnæ ad caſtaneum inclinant. Tergus quoque atrum eſt, retro tamen
branchias, & ſub harum pinnis macula eſt inſignis purpuraceus aureis decorata ſquamis. Venter
flaueſcit, ſed ſquamæ argenteæ ſunt. Super os macula eſt cærulea. Linea exilis, nigra à branchijs
ad caudam vſq; fertur. Cætera icon oſtendit: quam habes ſequenti pagina.

L O C V S.

SYNODONTEM Ouidius ijs annumerauit piſcibus, qui pelago gaudent. Pelagiumque eſſe H
a *Li.8.c.16.* *a* Columella oſtendit, inquiens: *At arenoſi gurgites planos quidem non peſſimè, ſed pelagios me-*
lius paſcunt vt Auratas, ac Dentices. Cæterùm cùm Auratas litorales eſſe conſtet, vt ſuo dein-
b *Li.8. Hiſt. cap.13.* ceps loco dicetur, & Denticem quoque litoralem faciat *b* Ariſtoteles, eique ſuffragetur Oppianus,
qui in petris, & arenis paſci Synodontes ait, cogor à Columella recedere, eoque magis cùm diuturna
piſcatorum obſeruatio, vt Saluianus teſtatur, Ariſtoteli, atque Oppiano calculum addat. Probantur
ex Illyrico Dalmatiæque litore, teſte Ionio, præſertim ex Salona, atque Tragurio. Amalphis quoq;
celebratur hoc piſce ab Actio Syncero Neapolitano, hoc verſu.

Herculea Mullum rupes, Synodontas Amelphis.

Fretum Siculum ab Archeſtrato. Columella de piſcinis ſcribens Dentices Punicas, & indigenas
nominat.

NATVRA.

Dentex alter ab authore obſeruatus.

 E

NATVRA. MORES. CIBVS.
Capiendi Ratio. Partus.

a *Li 8. Hiſt. cap. 2.*

Polypo pugna.

b *Lib. 3.*

c *Li 9. Hiſt. cap. 2.*

Aequalis æqualem delectat.

DENTICEM carne carnium veſci teſtatur *a* Ariſtoteles, & μαλάκια, id eſt, mollia appetere, guloſumq; ac helluonem eſſe, vel inde conſtat, quòd & ipſi eueniat, quod alijs quibus dum nimia auiditate alios minores inſequuntur, venter in os procidit, vt ibidem docet Philoſophus. Apparet autem inter alia mollia polypi carne præcipuè delectari. Scribit enim Albertus cum polypo pugnare, & quoniam extra foueam (cubile) eum extrahere non poteſt, fluctuat (inquit) ante oſtium antri tanquam mortuus: quod incautus videns polypus ad eum extendit vnum ex brachijs, vt attractum deuoret: id brachium ſubitò morſu corripit Dentatus. Boce quoq; ineſcari *b* Oppianus author eſt, tanquam & huius carni inhiet. Graſſatur præterea in oſtrea, & piſces innoxios, vt loquitur author de natura rerum, hoc eſt, inermes. Sunt tamen, teſte Ariſtotele, gregales; adeò verò, vt *c* Oppianus, & ex hoc Aelianus hanc ſocietatem pernicioſam ipſis eſſe ſcribant. *Dentices* (inquit hic) F *tam congregabiles ſunt, vt nec ſibi eſſe à gregalibus ſuis æqualibus ſolitudinem, & ſegregationem ferant. Solent autem iuxtà ætatum diſcrimina degere; ac nimirum per adoleſcentes ſeparatim à reliquis natant; qui verò ſunt confirmatiore ætate, etiam inter ſe vitæ communitate, illo prouerbio coniunguntur, Aequalis æqualem delectat, & præſtantes præſentibus tanquam ijs, quibus cum ſocietas, amicitia coniunctio ex conſuetudine vſq; frequenti coaleſcit, delectantur. Aduerſus piſcatores autem ſic machinantur, vt cùm piſcator in eos cibum demiſerit, congregati, & in orbem conſiſtentes, inter ſe conſocianr, atq; in hunc ordinem inſtructi permaneant. Sin autem ſolitarius ex alio grege acceſſerit, hamumq; deuorauerit, ac ſuæ ſolitudinis præmio accepto ſubtractus fuerit, confidentiores efficiuntur, tanquam capi non poſſint: ſicque præ nimia fiducia negligentiores facti capiuntur.* Pariunt circa ſaxoſa loca.

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas.

Apparatus.

Amarinare, quid.

DENTEX ab omnibus vulgò tanquam laudatæ carnis piſcis commendatur. Συνόδων ὀπτὸς ab Antiphane cum alijs recenſetur lautiſſimis obſonijs, & ab Hiceſio cum alijs palato gratiſſimis piſcibus, qui item modicè aſtringunt, copioſumq; præbent alimentum, ſed haud G facilè excernuntur, licet Xenocrate recitante Vuottono facilè in corpus digeri, aluumq; mouere tradat: eodemq; authore duram quidē carnem habet, ſed bonū ſuccum creat, mediocriterq; nutrit. Ego Hiceſij potiùs ſententiæ ſubſcripſerim. Coquitur, inquit Platina, vt Scaro. In aqua verò, oleo, & ſale iniectis elixi, aut etiam aſſi crebra olei, & aceti, vel omphacij inſperſione irrorati comedi plerumq; ſolent. Saluianus eſſe etiam dicit, qui eo condimento parant, quod vulgò amarinare dicimus, cuius parandi modus talis eſt: Piſces recens capti, exteriùs à ſquamis, interiùs verò ab inteſtinis repurgati, ac modico ſale conſperſi, vbi ſic ſex, vel ſeptem horas permanſerint, optimo, & copioſo oleo in ſartagine friguntur: frixis verò, ac in fictilem patinam diſpoſitis, priuſquam refrixerint, acerrimum acetum, in quo antea aromata, & crocus bullierint, ſuperinſpergitur; & demum poſt quatuor, aut quinq; horas, in vaſe alio abſq; ſuperiniecto aceto, lauri, aut myrti, aut citri folijs, ſi libeat interpoſitis, cancellatim, ac decuſſatim componuntur. Ita quoq; Iouius, cùm Synodum (Synodontem potiùs) probari dixiſſet ex Illyrico, Dalmatiæq; litoribus, & præſertim ex Salona, atq; Tragurio, eas gentes tradit conciſum in fruſta, & ſemicoctū multo croco, & perſpicuo gelu condire, cadiſq; includere, ita vt toto fermè anno per omnem Italiam, & Romæ idem aduentitius, & recentiſſimus habeatur. Id autem genus obſonij medici (inquit) magnoperè deteſtantur, & ante alios Petrus Aponenſis. Is enim piſces ſemel coctos H aſſeruatoſq; & præſertim vaſorum concluſos operculis mortiferam qualitatem acquirere, mandentesq; certo plerumq; veneno inficere, ratione autem, atq; experimento deprehendiſſe affirmauit.

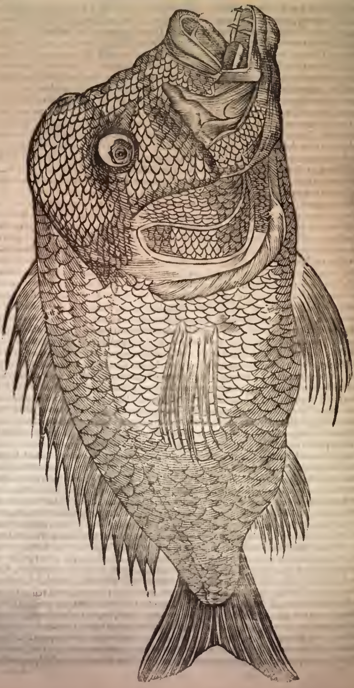
DE SYNAGRIDE. Cap. XIII.

Ordinis ratio.

An Synodonte differre.

DE Synagride etſi nihil habeam certi, hìc tamen omninò mihi agendum eſt, cùm quòd Hiceſius eiuſdem generis, quo ad nutrimentum, videlicet, vnà cum præcedentibus ſubindè à Synodonte nominet, tum verò maximè, quòd cum hoc ferè confundatur. nam Theodorus Gaza in primis Synagridem æquè, ac Synodontem, reddidit Denticē, vnius eiuſdemq; piſcis ſynonyma eſſe arbitratus; Maſſarius verò, & Gillius, licet ſpecie diſtingui à Synodonte facilè aduerterent, tamen adeò inter ſe ſimiles eſſe voluerunt, vt vix diſcerni

A ſcerni queant, ſed verba eorum adſcribam: Synodontes (inquit ille) Latinè Dentices vocantur:
quorum alterum eſt genus ſimile Synagris Græcè vocatum, quam item Denticem Theodorus inter-
» pretatur. Hic verò: Synodontes, & Synagrides Latinè Dentices dicunturr tam ſimiles ſunt, vt Ligu-
» res, & Maſſilienſes vtroſq; Dentices: contrà Græci eoſdẽ vtroſq; Synagrides nominent: Hiceſius di-
» cit Pagrum, Chromin, Anthiam, Synodontem, & Synagridem ſimiles eſſe, ſed non aduertit nec for-
» ma ſimiles, nec magnitudine pares hoſce omnes piſces, ab Hiceſio dici, & nõ aliter inuicẽ comparari
quàm ratione nutrimenti, vt ſæpius diximus. Solet enim ipſe non corporum formarumq; ſimilitudi-
nes tractare, id quod Speuſippus facit in libro ſimilium. Non me latet interim, imo id antè etiam in-
ſinuaui, & forma aliquo modo ſimiles eſſe, ſunt enim lati ferè, & loco non multum differre, ac in lito-
ribus ferè degere. Haud tamen ita ſimiles puto Synagridem, & Synodontem, vt diſtingui non poſ-
ſint. Diuerſos autem piſces eſſe, præ cæteris indicat Ariſtoteles, qui diuerſis in locis, his duobus no-
minibus vtitur. Eiſdem enim de vna re vocabulis vti ſolet, ac nunquã ſynonymia, aut copia vocabu-
lorum ludere. Idem docet quoq; Epicharmus his verbis: Συναγρίδας μαζάς τε, Συνόδοντας ἐρυθροποι-
κίλας. Adhæc nunquid Synodon nunc Græcis Synagris vocetur, & Synagris apud Ligures, & Maſſi- *Vt Synagris*
lienſis Dentex, vt Gillius ait, ſummoperè dubito. Etenim Bellonius natione Gallus, qui magnam *nũc vocetur.*
B Græciæ partem vidit, Græcos ſcribit Synagrides à Denticibus diſtinguere, negatque Synagridem
apud Latinos nomen habere, & nullum etiam Gallicum, aut aliarum Europæ nationũ nomen, vti ſo-
let, addit, tanquam rarus admodũ, ac ferè ignotus piſcis ſit. Quamobrẽ, quomodo & Rondeletij (qui
& ipſe Gallus erat, opinionem probare queam, non video. Cùm enim Synagridem, & Synodontem *Rondeletij*
ſola differre ætate putat, vt Synagris dicatur minor, & iunior, Synodon maior, ideoq; Synagrides *opinio impro-*
ab Epicharmo μαζάς, id eſt (inquit) delicatas, & teneriores vocari, quandoquidem minores piſces, *bata.*
& qui ætate non multum proceſſerunt, molliores ſunt, & delicatiores grandioribus, Synodontem
verò ἐρυθροποικίλον, id eſt cum varietate rufum, ſiue rubrum, quem Numenius vocat μέγαν & λευ-
κόν, &c. ſine authore μαζάς delicatas reddit, μαζὸν enim pro adiectiuo ſumi non inuenias, quam-
obrẽ Geſnerus locum mẽdoſum eſſe ſuſpicatur, legendumq; μείζους, id eſt maiores, argumento quod *Athenæus*
idem author aliàs etiam μείζονας pro μείζους recitante Athenæo dixerit. Apparet autem Rõdeletium *correctus.*
crediſſe μαζὸν adiectiuum eſſe ἀπὸ τῆς μᾶζα, id eſt placenta; nam licet a Athenæus ſcribat μᾶζαν *a Lib. 14.*
initio vocatum fuiſſe vulgarem quendam, & communem cibum ex farina, cum verò poſtea delica-
tius & maiori cum luxu pararetur, μαγίδα appellatum, nihilominus nonnunquam pro delicata pla-
centa accipitur, vnde hodieq; Marzapanes vocamus placẽtas ex amygdalis, & ſaccharo confectas, quę *Maza quid*
C in feſtis Natalitijs pro ſtrenis offerri ſolent, ſed a μᾶζα μάζιοι non μαζὸς componitur, μαζὸς verò *Synagridis.*
ſubſtantiuè acceptus, mãma eſt & papilla, & ſic reddidit Natalis Comes, quo ſenſu, viderit ipſe. Ego
Bellonij obſeruationi acquieſcã, ita tamẽ ne quid Antonio Gigãti viro doctiſſimo, ſimul & humaniſ-
ſimo præiudicẽ, qui mox deſcriptũ pictumq; Synagridis nomine cõmunicauit, eoq; maximè cùm Bel-
lonium præter vulgarem, quã nunc apud Græcos audit, nomenclaturam, nullum aliud argumentum
habere videam: Synagridem (inquit, nullam exhibens iconem) vulgus Græcum optimis notis à Sy- *Deſcriptio.*
nodonte diſtinguit. Dentex enim magis recuruo corpore, Synagris Cyprini in modũ, veluti circino
ita circunductus, vt pro longitudine, ac latitudine magis craſſus appareat. Caput vtrimq; compreſ-
ſum habet, pro ſua craſſitudine planum, ac latum, oculos quemadmodum in ſerpentibus elatos: te-
gus acici oculorum ſubiectum, quod hoc atq; illuc, ſi quando commoueat, varios colores edit. Caput
habet veluti auratum, & lineas verſicolores complures per ſquamas, quarum nonnullæ cæruleæ ſunt,
aliæ aureæ, deinde ſubnigræ, mox virides, vel his coloribus commixtæ. Verùm ea quidem linea, quæ
latera interſecat, eo modo non variat, nigra enim eſt. Proinde ſquamis contegitur Corui, rotundio-
ribus & latioribus, ſed tenuioribus. Caudam gerit admodum biſurcam, & pinnas laterum valde in
acutum deſinentes, Hirundinis alæ in modum oblongas. Pinnam aliam in tergore continuam gerit, *Pinnæ.*
D vicenis ariſtis cõmunitam, quarum quæ capiti ſiunt, firmiores atq; acutiores conſpiciuntur.
Vmbilici pinna denis ariſtis conſtat: quarum duę priores; alijs fortiores comperiuntur. Narium fora-
mina circa oculorum fontes illi ſunt peruia. Dentes canini, vt Synodõtis, in ſuperiori & inferiori ma-
xilla, quorum quatuor præcipui alijs longiores eminent. Quum autem maxillas coniungit, dentes
pyxidatim in alterutram coeũnt. Linguam exerit albam, oblongam, & modicè compreſſam. Cor
habet ſub branchijs anguloſum, diaphragmate interſeptum: hepar pallidum, in duos lobos diuiſum: *Partes inter-*
quorum dexter ſiniſtro maior eſt, ſub quo fel includitur, duos digitos longum, gracili veſicula inclu- *næ.*
ſum. Lutea ſunt eius inteſtina præter rectum, quod inter cętera candicat. Stomachus quoq; illi eſt ob-
longus, per ventrem protenſus, ex cuius ſumma parte propter œſophagum tres tantùm appendices,
ſiue apophyſes numerantur. Lienem vt Iuniperi bacca, orbicularem habet, à ſtomacho dependen-
tem, firmis venis alligatum. Vuluam vtrinque bicornem, per longitudinem ſpinę exporrectam, ouis
innumeris refertam. Synagrides circa Corcyram (qui in loco nomen antiquum apud vulgum reti- *Capiẽdi ra-*
nent) calamis decipi conſpexi. Rarò enim naſſis decipiuntur, ſępius tamen euerriculis. Synagridibus *tio.*
veſicæ

A veſicæ ventoſæ (quæ piſcibus datæ ſunt, ne mergantur) geniculo interceptæ comperiuntur: quod cæteris piſcibus marinis, aut ſaltem paucis, minimè accidit. Quum itaque Synagris latinum nomen non habeat, non eſt quòd eum Denticis nomine ob confuſionem nominemus. Hæc itaque Bellonius. Ab hoc Synagride planè differt, quem his verbis breuiter deſcriptum Antonius Gigas donauit. Piſcis eſt inſigniter dentatus (pictor paucos dentes expreſſit) & ſquamis tectus vndiq; lariſſimis, & facilè deciduis. Colore variat. Pinnæ omnes, & cauda ex caſtaneo ad amethyſtinum vergunt. Caput ſuperius ſanguineo colore eſt, inferius ex albo, & cæruleo variat. Venter ex albo flaueſcit, latera candicãt, ſed ſquamæ in ijs in extremitatibus rubent, cùm cæteræ nigricent. Tergus ſub ipſa pinna cæruleum eſt. Linea nigra ab oſſibus branchiarum ad caudam vſq; defertur. Cætera icon oſtendit. Sic ille.

Veſica ventoſa.

DE CHROMI. Cap. XIV.

Χρόμις, χρέμις, κρέμυς, & χρέμψ, quamuis nomina ſunt ſymphona, haud tamen omnia vni piſci conueniunt, vt nõnulli crediderunt. Bellonius licenter admodum Chromidem, Chremydem, Chremitem, & Chempem latinè dixit: dictura rectiùs Chromim,
B Cremyn, Chremetẽ, & Chrempem. χρομὶς quidẽ ab Heſychio oxytonũ ſcribitur, ſed ineptè: Chrẽps ſemel nominatur ab a Ariſtotele his verbis: *Sunt inter piſces, qui liquidius audiunt Mugil. Chremps* (Gaza hanc vocẽ reliquit, ſicuti & Plinius in huius ſententiæ tranſlatione,) *Lupus, Salpa, Chromis:* Cremyn verò nuſquam, licet eius teſtimonio Athenæus lapidem ei tribuat in capite. Quare cùm hoc de Chromi ſcribat Ariſtoteles, conijcere liceat tum ob hoc, tum ob nominum ſimilitudinem, Cremyn, & Chromin eundem piſcem eſſe. Chremetis meminerunt Oppianus, atq; Aelianus, ſed qualis ſit piſcis ex Oppiano diſci nequit, ſolummodo enim de eo ſcribit, quod propter aquæ dulcis cupiditatem mare amet fluuijs proximum: quo loco interpres Lippius Chremetem placidam cognominat, cùm ſimpliciter Chrementem nominet Oppianus. Aelianus verò Muſtellæ ſimilem facit ac barbatum, liceatq; ſuſpicari à barba ipſi id nominis impoſitum eſſe. Chremes enim in comicorum fabulis barbatus introduci ſolet. Qui autem nobis Chremes iſte videatur, in Aſellorum hiſtoria aperiemus: hoc loco de Chromi tantùm acturi, cuius quater apud Ariſtotelem fieri mentionem reperio, terq; per o breue, ſemel per ω magnum, ſed corruptè ſemper oxytonum ſcribi puto; nam licet genus quidem ex verbis Philoſophi non comprehendatur, oxytonum tamen neceſſariò fœmininum foret, cùm ſit apud alios maſculinum, vt conſtat ex hoc Archeſtrati: Τὸν χρέμιν ἐν πέλλῃ λῆψῃ μέγαν. Ex quo etiam hemiſtichio, item ex hoc integro Numenij verſu
C
Τὸν καλὸν ἢ κάλλιχθυν, ἢ χρόμιν, ἄλλοτε δ' ὀρφὸν,

diſcimus primam corripi, ideòq; non bene per ω magnum ſemel apud Ariſtotelem ſcribi. Haud me latet tamen Ouidium immundam Chromin dixiſſe, contra ſcilicet Græcorum authoritatem. Vnde modò Chromis nomen acceperit, authores non referunt: ſuſpicantur tamen nonnulli per onomatopœiam ſic appellari. Aiunt enim veluti grunitum quendam edere: & Bellonius ſuam Chromin hodieque Maſſilienſibus vocari teſtatur vn Chrom, vel vn Grau, vt hanc poſtremam vocem à grunitu quoque detortam, ac deprauatam eſſe ſuſpicari liceat, eſſeq; Chromin eundem cum Coruo marino Iſidori, quem à cordis (forte Corui) voce dictum eſſe ſcribit, quia pectore grunnit. Nec alium intellexerit Iorath, inquiens: Piſces qui dicuntur Corui cum pariunt, voce ſua produntur, quia ſemper gemitus, vel grunitus proferunt. Quod ſi itaq; à grunitu Chromin dictum eſſe admittamus, Bellonij potius quàm Rondeletij piſcis pro Chromide fuerit accipiendus, ſin Hicetij ſimilitudinem, quæ de conſimili nutrimento eſt, ad corporis quoq; formam referamus, Rondeletij Chromin minimè improbauerim. Ego vtrumq; ex vtroq; dabo, ſuum cuiq; in re ambigua iudicium relicturus.
D

Chromis. Chremes. Cremys. Chremys. a Li. 4. Hiſt. ca. 8. Chremes Aeliani. Etymon. Coruus marinus.

FORMA. DESCRIPTIO.

CHROMIS Rondeletij qui in ora Liguriæ, Antipoli, & in Lerino inſula, quæ nunc à D. Honorato nomen habet, frequentiſſimus eſt, & à Liguribus à caſtaneo colore Caſtagno, ſiue, vt Bellonius habet, Caſtagnola, appellatur, ſicuti & Maſſiliæ, atque incolis portus Veneris, vt idem Bellonius teſtatur: piſcis eſt figura, pinnis, & ſpinis Melanuro ſimilis, ſed oculis minoribus, nota nigra in cauda caret, ſed totum corpus nigricat, lineas habet rectas à branchijs ad caudam, ore eſt paruo, ſquamis paruis. Interna omnia Auratæ ſimilia habet. Poteſt etiam non ineptè corporis figura, & colore Cantharo aſſimilari, niſi quòd Chromis nigrior eſt. Lapides habet in cerebro: ob id hyeme malè habet. Hæc Rondeletius. Bellonius hunc piſcem non paruas, ſed latas ſquamas habere ſcribit, & caudam longam, & bifurcam, quam integram pinxit Rondeletius. Additq; branchias illi eſſe vtrimq; ternas,

Caſtagnola.

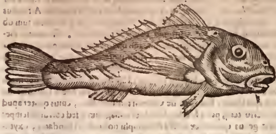
teroas, quarta dempta quę clauicula ipſi corpori iungitur: hepar vnius tantùm lobi, ſtomacho incumbens: ſtomachum rotundum, & duodenum ſine apophyſibus inhærentem ieiuno: colon admodum gracile, ter tantùm cum alijs inteſtinis obuolutum: vère & æſtate copioſiſſimè capi, nihili tamen à piſcatoribus fieri, vtpotè popularem. Rondeletius item paruũ eſſe, & vilem haberi ait, humidioremq; eſſe, propterea q; in craticula aſſandum. Piſcis eſt litoralis: qualem ſuum quoq; Chromin eſſe Bellonius aſſerit, ſed gratiſſimi ſucci, & qui non minus iucũdam exhibeat quã pisces ſaxatiles. Tenuibus ſquamis (inquit) veſtitur ex auronitentibus, ac cæruleum interdum colorem concinnè vibrantibus. Binas gerit pinnas in tergore, quarum anterior, quæ minor eſt, nouẽ obfirmatur aculeis: alias quoq; ad latera, etiam puſillas, ac acutas habet, atq; vnã etiam ſub ano ad caudam vnico aculeo roboratam. Huius item exterior branchia ſpinea eſt atq; in gyrum nigra, &, vt in Lupo, denticulata. Caudam habet ſubrotundam, veluti Vmbra, & Glaucus. Atq; hoc pręſertim à reliquis piſcibus diſtinguitur, quòd vndãtibus, ac tranſuerſis veluti lituris ex cæruleo in cinereum colorẽ abeuntibus ſit aſperſus, quas tamen (etiam) puſillum Glaucum habere diximus; nam hæ quidem in prouectiore Glauco euaneſcunt. Cæterùm caput habet obtuſum, maxillamq; in ſuperiore labro veluti infarctam, ac quoddam ceu lingue rudimentum, dentiumq; loco ſcabritiam ſub labijs apparentem. Multis abundat lactibus circum inteſtina, ac folliculum tergori annexum gerit, medio geniculo interſeptum. Vuluam bicornem ouis vtrinq; plenam. Hepar ſubrubrum, in quod fel vaſculo tenui contentum, à duodeno incipiens, deferri videtur. Lienem ſtomacho inhærẽtem, oblongum, tenuem, rubrum. Cor triquetrum, albo pericardio contentum: Stomachum per tergoris longitudinem protenſum, cuius pylorus octonis apophyſibus, ſeu appendicibus ambitur: Hucuſq; Bellonius.

Quando capiatur: *Locus.* *Chromis Bellonij.* E F G

Chromis Rondel.

Chromis Bellonij.

Partes internæ.

LOCVS. CIBVS. PARTVS. MORES.

Plinij lapſus.

LITORALEM piſcem Chromin eſſe habemus ex Ouidio, in herboſa arena degere ſcribente. Idẽ & immundã cognominat, fortè in cœnoſis, alijſq; immũdis litorum locis etiam obuerſari innuens, niſi cõtra ſic vocaſſe velimus à voce, qua immundã fuem imitatur. Bellonij Chromis herbis veſcitur virentibus, piſciſque eſt litoralis, ac fuſaneus. Fuſaneus (χοτός) item Chromis eſt Ariſtoteli, & ſemel anno parit. Plinius haud rectè Chromin ex Ouidio tradit in aquis nidificare, & imprudenter eum ſequitur Bellonius. Sic enim Ouidius. H

Auditus.

Atq; immunda Chromis, meritò viliſſima Salpa, *Atq; autam dulces nidos imitata ſub vndis.*

Qui poſterior verſus periphraſis eſt Phicidis, vt ibi quoque annotauimus: ſin minus, verſus idem ad Salpam (minimè ad Cromin) vtpotè ad vltimum nominatum piſcem foret referendus. Alias quoq; Ariſtoteles Chromin inter eos recenſet, qui exquiſito ſunt auditu; quod Plinius, ac Aelianus quoq; repetunt; aliàs deniq; grunitum quendam edere teſtatur, vt antea monuimus.

VSVS IN CIBIS.

VT Chromis Rondeletij vilis eſt, ac popularis piſcis, ita contrà Chromis Bellonij laudatiſſimam carnem habet. Equidem Hiceſius inter probatos piſces Chromin recenſet, quos ordine enumerauimus

A mictaurmus; Haud tamen omnibus æquè locis probatur, nec eiuſdem eſt magnitudinis, quod indicat Archeſtratus Lurconum popinonumque princeps. *Qui, & vbi melior.*

Τὸν χρόμιν ἐν Πέλλῃ λῆ ψωμίζειν ἐστὶ δὲ πίων Κ' ὁ θέρεος, ἢ καὶ 'ν Ἀμβρακίᾳ, ideſt,
Maiorem Chromim in Pella cape, tempore meſſis: Pinguis enim eſt, vel in Ambracia.

DE AVRATA.

Cap. XV.

SYNONYMA. ETYMVM.

B TOTIVS forma, & loco habitationis cum ſuperioribus conuenit, qui Græcis χρύσοφρυς Latinis Aurata, ſiue Orata nuncupatur à metallo præſtantiſſimo, quod illi χρύσον, hi aurum, & orum appellant; vnde & orichalcum dicunt pro aurichalco, & oriculam pro auricula notante Feſto. Vindicauit autem hoc nomen iſtiuſmodi piſcis, ab aureis, vt volunt ſupercilijs, ſeu potius, quòd in ijs locis, vbi in cæteris animantibus ſupercilia eſſe ſolent, aureo colore reſplendeat: piſces enim ſupercilijs, & palpebris carent. Ouidius Græco nomine Latinè vſus eſt, *& auro Chryſophrys imitata decus:* ex quo Plinius circa finem libri trigeſimi ſecundi Chryſon piſcem nominet, corruptæ, vt apparet, pro Chryſophrys. Ab Epheſijs, teſte Archeſtrato, apud ª Athenæum Ἰωνίσκος dicebatur, Ἱερὸν ἰχθῦν, ideſt Sacrum piſcem apud Homerum alij aliter interpretantur, vt in Anthia monuimus, quidam verò etiam Auratam, vnde Callimachum χρύσεον ἐν ὀφρύσι ἱερὸν ἰχθῦν, ideſt, aureum in ſupercilijs ſacrum piſcem dixiſſe apparet item Eratoſthenem. Ἠ δρομίαν χρύσοφρυν ἢ ὀφρύεν ἱερὸν ἰχθύν, niſi velimus ad Pompilum pertinere, quem χρύσοφρυν, ideſt Auratam quibuſdam etiam appellari inuenimus. Ἐτελὶς Heſychio idem eſt, quod χρύσοφρυς, nimirū quo de hic agitur piſcis. Rondeletius inter ignotos ſibi recenſet, eoſque ego authorem habere non puto, ex quo Chryſophryn exponunt. Meminiſſe eius ſolummodo reperio Ariſtotelem, cuius C piſcis eſt ſquamoſus, & ouiparus. Niphus ex his duabus notis eum eſſe non ſine eruditorum riſu eſſe indicauit, quem ruſtici Cacalonem dicunt, cum ſint ſquamoſi, ac ouipari piſces innumeri. Quod modò ad aliarum gentium nomina attinet, Romæ antiqua appellatione Orata dicitur: Venetijs detracta poſteriori ſyllaba Ora, Hiſpanis Dorata, & alicubi Doradilla. Bellonius Galliæ hunc piſcem incognitum eſſe ſcribit, nihilque habere cum Dorada Maſſilienſium cōmune, quam inter Anthias ſuos Fabrum, ſiue D. Pietri piſcem eſſe dixerat. Idem teſtatur Saluianus. Rondeletius tamen Gallis *Brame de mer*, quaſi Cyprinum marinum appellari ait, eodemque nomine Sparum, Cantharum, conſimiliſque figuræ piſces alios venire: addens item in Gallia Narbonenſi pro ætatis differentia, quæ magnitudine, diffinitur, diuerſa nomina obtinere: qui namque palmi magnitudinem non attingit, Sauquene, qui ad cubitum accedit Daurade; qui inter hos medius eſt, Meiane quaſi medium: ſuis denique piſcatoribus maximam Auratam, Subredaurade nuncupari, quaſi ſupra Auratam, quòd communem magnitudinem ſuperet. Aſſerit tamen in Oceano rariores eſſe, melioreſque ex mediterraneo mari adferri. Gallos Belgæ imitantes Auratam appellant zee Zeebraeſſem, ideſt marinum Cyprinum, Angli verò ab eodem aureo capitis colore à Gilteheade, vel Gildempole.

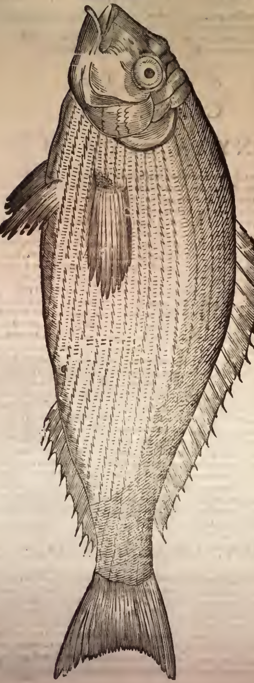
Aurata. Orata. Chryſos. Ioniſcus. a Lib. 7. Piſcis ſacer Homero qui. Pompilus. Etelis. Cacalo vulgò. Dorada Maſſilienſium. Cyprinus marinus.

FORMA. DESCRIPTIO.

REPANDIVSCVLVM huius piſcis dorſum, valdèq; cōpreſſa eius latera, latam potiùs, quàm longam corporis figuram reddunt. Colore variat. Dorſum ex cæruleo (inquit Rondeletius) nigreſcit: latera argentea ſunt, venter lacteo colore. Partes oculis ſuperiores, quas ſupercilia in alijs animantibus vocari diximus, auro reſplēdent, & vel maximè ei, qui adultior factus eſt piſcis. Roſtrum habet breue, & retuſum, os mediocre, maxillas latas, & robuſtas, labia craſſa, dentes anteriores oblongos, rotundiuſculos, & ſerratos, internas verò vtriuſq; maxillæ partes plurimis offeis tuberculis duris, atq; inæqualibus munitas, quibus vice dentiū molarium Pectines, & Tellinas frangere Rondeletius ait. Oculi grandiuſculi ſunt, branchiæ vtrinq; quaternæ, duplices: quarū opercula oſſea alia parte purpureo ſunt, alia nigro colore perfuſa. Ari-

Figura. Color. Branchiæ.

Pinna.

ſtotel. & Plinius binas
ei pinnas parte prona, E
totidemq; ſupina habere
tradũt. Has Rondeletius
rectè illas eſſe iudicat, quæ ſunt ad
branchias, duę longiores,
& totidem breuiores
in ventre, quas ſolas
nominaſſe illi videtur,
quod harum potiſſimùm
opera natet: nã
præter has quatuor,
duæ ſunt aliæ, vna à
podice ad caudam ferè
deducta, duobus tribusvè
armata aculeis: F
altera dorſum ferè totum
occupat, anteriori
parte plurimis, iiſdemque
acutis ſpinis
horrens: cætera obtuſa,
& minimè pungẽs.
Cauda lunata eſt: ſquamæ
latiuſculæ, & mediocres.
A capite ad
caudam lineæ ſunt aliquot
ſubobſcure ductæ.

Pondus.

Ad denas libras
cũ maximè adoleuit,
vix peruenit vnquam.

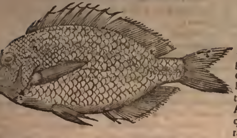
Partes internæ.

a Lib.3. Hiſt. c. 17.

Ventriculũ habet amplum G
cum paucis, vt a
Ariſtotel. notauit, appendicibus:
inteſtina
etiam ampla, pinguedine
inuoluta: iecur
magnum, & pallidum,
à quo fellis veſicula
pendet, longa, pinguedine
obducta, ſplenem
ſubatrum. Habes hic,
& alterius Auratæ genus
πολύγραμμον, cuius
lineæ partim aurei,
partim argentei ſunt
coloris. Cætera priori H
ſimilis eſt, niſi quòd
ore intus ſit roſeo, eiuſdemque
coloris lituram
habeat in branchiarum
operculo.

LOCVS.

A Aurata vulgaris primo loco ponenda.

LOCVS.

AVRATAM, & Denticem *a* Columella, vt oſtendimus, pelagios facit, inter quos, & Ouidius numerat, & (vt apparet) Mneſitheus: contrà ac piſcatores, quotidie obſeruant, & Ariſt. atq; Oppianus teſtantur: quorum ille litoralibus Auratam accenſet, hic in petris, & arenis paſci ſcribit his verſibus: *Cautibus, & bubula multi paſcuntur arena Aurata fulua ſplendoris nomine dicta*. Quamuis autem talis ſuapte natura ſit, naſcitur tamen etiam in lacubus marinis, teſte eodem *a* Ariſtotele, vnde nobis Bononienſibus Comachium Auratas ſubminiſtrat; imò verò dulces quoq; aquas ferunt: Veteres enim Romanos Auratarum ſimiliumq; piſcium ſemina, atque viuaria in mediterraneos lacus detuliſſe legimus, idq; præ alijs atteſtatur Columella his verbis: *Sed etiam, quos rerum natura lacus fecerat, conuectis marinis ſeminibus replebant: inde Velinus, inde etiam Sabatinus, & item Vulſinenſis, & Ciminus Lupos, Aurataſq; procrearunt, ac ſi qua ſint piſcium genera dulcis aquæ tolerantia*. Inuenio etiam apud Athenæum ex Ptolomæo Euergete circa Berenicem Libiæ, fluuium eſſe, qui Λήθων dicatur, in quo Labrax, id eſt Lupus, & Aurata naſcantur, ſed de Lupo quidem id admittunt eruditi, vtpote qui flumina ſubit è mari, de Aurata verò dubitant. Notandumq; alium eſſe fluuiatilem, qui Ferrariæ alijſq; ferè Padi accolis Aurata nominatur.

In Lacubus naſci. a *Lib.8.hiſt. cap.13.* *Dulces aquas ferre.* *Lethon fluuius.* *Aurata fluuiatilis.*

NATVRA. MORES. CIBVS. PARTVS.

SALVIANVS, ceu Ariſtotelis teſtimonio, æſtate latere Auratam, ſcribit Plinius quidem, ita ex *a* Ariſtotele reddidit, cùm tamen quo anni tempore lateat, ex philoſophi verbis haud colligas: *Piſcium* (inquit) *nonnulli æſtate etiam latent, vt Glaucus. Hic enim per id tempus ſe abdit circiter dies ſexaginta: Aſellus etiam latet, & Aurata plurimum temporis*. Quæ ſic tranſtulit *b* Plinius. *Qui-*
C *dam rurſus æſtus impatientia, medijs feruoribus ſexagenis diebus latent, vt Glaucus, Aſelli, & Aurata*: Cùm inter eos, qui per æſtiuos calores latent ſolum Glaucum nominet *c* Philoſophus: qui, & antea ſcripſerat hyeme laborare, & alicubi æſtate parere circa fluuiorum oſtia. Frigore autem lædi mirum non eſt, cùm lapides habeat in capite. Iouius quidem æſtate rarò, hyeme frequentiſſimè capi ſcribit, quare licet æſtate latere non negem, Ariſtotelem tamen id dicere non conſtat. Idem *d* Ariſtoteles author eſt, tam profundo nonnunquam ſomno Auratas interdiu premi, vt fuſcina etiam capiantur, cùm aliàs ſic capi poſſe non credatur. Timidiſſimus piſcis eſt, quamq; exitialis ſit ipſi timiditas, modò diceres ex Aeliano. Venatur tellinas, aliaq; parua conchylia, quæ robuſtis ſuis frangit maxillis. Cibus enim ei ſola caro vt *e* Ariſtoteles teſtatur. Præter autem conchylia piſces alios etiam expetat, authoremque habeo Oppianum Mænidæ, tanquam huius eſu potiſſimùm oblectetur, capi ſolere. Rondeletius Auratam Scari modo ruminare aſſerit, ſed vt puto, ſine authore. Cur verò etiam Veneri ſacra ſit exiſtimata, vt Archippus apud Athenæum indicat his verbis: ἱερὸς Ἀφροδίτης χρυσόφρυς κυθηρίας apud neminem quoq; inuenio, ſed ſi quis hinc Sacrum piſcem vocatam fuiſſe velit, ei ego minimè reclamauerim.

Quando lateat. a *Lib.8.hiſt. cap.19.* b *Lib.8.hiſt. cap.8.* c *Lib.6.Hiſt. cap.17.* *Vbi pariat,* d *Lib.4.hiſt. cap.10.* *Somnus.* *Timiditas.* *Cibus.* e *Lib.8.hiſt. cap.2.* *An Ruminet.* *Cur ſacer piſcis dicatur.*

D

V S V S IN C I B I S.

HICESIVS apud *a* Athenæum Auratam omnium piſcium ſuauiſſimam, palatoq; gratiſſimam eſſe memoria prodidit, & Matron Parodus (apud eundem) in deſcriptione cœnæ Atticæ καλλιστεύων ἄλλων, id eſt præ cæteris pulcherrimum; imò verò Eupolis apud eundem Lupis pretioſiores fuiſſe haud obſcurè innuit, inquiens: *Piſces centum drachmis emptos, ſolum octo Lupos, Auratas duodecim*: quanto autem in pretio honore Lupus eſſet; ſuo poſt loco oſtendetur. Sergium Romanum patritium Oratæ cognomentum ſibi adſciuiſſe tradunt M. Varro, *b* Columella, *c* Valerius Maximus, & *d* Macrobius, quòd cariſſimæ ipſi eſſent Oratæ: qua de re tamen dubitari queat. Etenim Feſtus Sergium quendam prædiuitem Oratam appellatum fuiſſe ſcribit, quòd duobus anulis aureis, & grandibus vteretur. Præterea Plinius Sergium Oratam, L. Craſſi oratoris ætate Oſtrearum viuaria, omnium primum inueniſſe ſcribens Auratarum mentionem non facit. Vt vt eſt, Aurata non in minori apud noſtræ ætatis proceres exiſtimatione habetur, vnde quidam Mantuanus homo facetus, & perridiculus, qui Leonis Decimi Summi Pontif. conuiuijs frequentiſſimè inte-

a *Lib 7.* *Carnis laus.* *Sergius Orata cur dictus* b *li. 3. de re ruſt.* c *Li. 8. c. 16.* d *li. 3 Satur.*

Mariani de Aurata dicterium. Intererat, cùm piſces apponi videret, arrepta ſemper Aurata, ſibiq; adiudicata, referente Saluiano, E faceré dicere ſolebat. . . . . Vt verò inter alias Archeſtratus celebrauit Epheſiam hoc verſu:
Χρύσοφρυν ἐξ Ἐφέσου τὸν πίονα μὴ παραλείπειν.

Vbi melior.

Auratam ex Epheſo ne prætermittas pinguem. Et c Martialis ait:

c Li. 13. Epigram.

Non omnis laudem pretiumq; Aurata meretur, Sed cui ſolus erit concha Lucrina cibus.

Ita noſtro hoc æuo laudant, quæ hyeme capiuntur, quæque in mari, nam quæ in ſtagnis marinis degunt, licet pinguiores ſint, lutum tamen olent, vel quòd in luto degunt, vel quia conchulis piſciculiſq; luto viuentibus veſcuntur, cum etiam limo lurulentaq; aqua. Non ſunt tamen iſtiuſmodi etiam Apparatus. auratæ aſpernandæ in marinarum inopia, ſed euiſceratæ coquendæ ſunt, & fœniculi vel origani, vel alterius odoratæ herbæ ramulis infarciendæ, vt viroſus ille odor euincatur. Rondeletius apud ſuos in pretio eſſe ſcribit, quæ capiuntur in ſtagno vulgò Martegue nuncupato, item in eo quod Latera appellatur: omnium optimas, quæ in ſtagno ad montem Ceſtinnt pingueſcunt, eligendas autem eſſe, quæ in profundo, & puro ſtagno, vel in mari mediterraneo capiuntur; nam in Oceano rariores eſſe durioreq; carne. Nunc quale nutrimentum præbat, dicendũ. Mneſitheus Athenienſis, teſte f Athenæo difficulter coqui Auratam voluit, ſed tamen vbi concocta fuerit, multùm alere. A Corn.

Nutrimenti qualitas. Celſo ſimiliter inter durioris concoctionis piſces ea recenſetur. Quòd verò multum nutriat, Hice- F ſius apud eundem g Athenæum quoq; affirmat, Diphilus verò ait Melanuro proportionem habere.
f Lib. 8. Melanurus autem ſucci bonitate, & ſaporis ſuauitate Sargo inferior eſt Hiceſio iudice, minuſque
Multum nutrire. aſtringit, & minus nutrit: nec eſt quòd hanc proportionem ad figuræ corporis ſimilitudinem referamus, nam ad nutrimenti rationem referendam eſſe, & ſubſequentibus Diphili verbis clariſſimè con-
g Lib. 7. ſtat. In hac itaq; opinionum varietate Rondeletius ſic ſtatuendum eſſe iudicat, vt dicamus Auratam carne eſſe media, neq; molli, neq; dura, optimumq; ſuccum gignere, & ſaxatilium paulò eſſe duriorem, nihilominus pro ratione ætatis locorumq; in quibus degit, ſucco eſſe diuerſo, nam quas medias
Quæ meliores. ſupra nominauimus, eas, & ſucci bonitate, & ſuauitate cæteris præſtare: quare qui concoctu difficiles eſſe dixere, eas quæ maiores ſunt, & ſeniores, intellexiſſe. Quamuis verò inter cæteros piſces pe-
Apparatus. culiari quadam dote, ſingularem, & ſaporis, ſimul, & ſalubritatis gratiam obtineat, tamen præparatur, & conditur multifariam. In Gallia, teſte Rond. in aqua, & vino elixatur, item in aqua, & ace-
Vt elixetur. to, eſtq; palato gratiſſima ſi elixetur in oleo, pauca aqua, croco, pipere, aceto, vuis paſſis additis. Saluianus præterea herbas addit ſuaue olentes. Sale item condita in aqua dulci elixatur, & cum aceto editur; Suntq; qui aqua maceratam ad minuendam ſalſuginem, in ſartagine frigunt, & ſapa, aceto,
Vt aſſetur. cepiſq; condiendo ſaporem optimum ei conciliant: ſapa enim ſalſuginem dulcedine ſua temperat, G acetum acorem iucundum, cepa nidorem gratum addit: Aſſatur etiam, ſed crebra olei, & aceti, aut olei, & omphacij conſperſione irriganda. Platina ſi pinguis eſt, elixat, ſi macra aſſat, moretoq; viridi ſuffundit. Quod ſi ventri inſeratur vmbella fœniculi, vel ramus Libanotidis coronariæ, fit odoratior, & melior. Farina benè ſubacta, & piſta concluſa, oleo, omphacio, aromatiſq; delicatioribus condita, optima etiam euadit, maximè ſiè maioribus ſit. Iouius rectè, & ex Galeni præcepto coqui exiſtimat, ſi in craticula ſubditis mitioribus prunis, oleo, & ſale, acetoq; conſperſeris. *Condimentum*
h Li. 10. c. 5. *in piſcem Auratam* (inquit h Apicius) *ſic facies: Piper, Liguſticum, careum, origanum, rutæ baccam, mentam, myrti baccam, oui vitellum, mel, acetum, oleum, vinum, & liquamen calefacies, & vteris.* Condimentum in Auratam aſſatam, ex eodem: *Ius piſcem Auratam ſapidiorem,* inquit, *faciens, conſtat pipere, coriandro, menta arida, apij ſemine, cepa, vua paſſa, melle, aceto, vino, liquamine, & oleo.*

CAPIENDI RATIO.

STAGNA marina vere cateruatim ſubeunt Auratæ, vt illic æſtatem tranſigant: deinde cùm in mare remeant, noſtri (inquit Rondeletius) ex tamaricum ramis ſepes contexunt, trianguli figura cuius extremum, & acutum angulum ingredientibus aperiunt, regredientibus oc- H cludunt, naſſiſque adhibitis, vel retibus, vel verriculo, quo tempore carnium obſonijs nobis omnino interdictum eſt, incredibilem Auratarum multitudinem capiunt: quæ piſcandi ratio tertio quoque anno tantùm repeti ſolet. Haud multùm diſſimilem Auratarum capiendarum modum ex vſu
a L. 13. c. 34 fuiſſe veteribus videre eſt apud a Aelianum, qui ſic ſcribit: Timiditatis ſummæ eſſe fertur, nam ſub Arcturi tempus, cùm maris acceſſus, & receſſus maximè fiunt, & eò alte is exagerata arena, ad litus relinquitur, vt naues ſæpè ab omnibus aquis nudæ in terra maneant: Tum piſcatores poſtquam arborum ramos frondibus conueſtitos paxillorum modo in mucrones acutos in arenam defixere, deſcendunt. Poſt autem rurſus accedens mare ſecum imbellem Auratarum multitudinem attrahit: quæ vbi æſtus reciprocauit, & receſſit, in exigua aqua concauis locis retenta relinquitur, & vero ramorum metu quieſcunt: Adeò nimirũ ramos vento agitatos exhorrent, vt ne loco quidẽ ſe mouere audeant; quamobrem primo quiq; magnũ meticuloſorum piſcium numerum capere, & ferire licet; neq; modò ab vſu piſcandi inſtructi, ſed etiã totius piſcationis rudes, atq; adeò pueri, & fœminæ capere poſſunt.

DE

A

DE SARGO. Cap. XVI.

ÆQVIVOCATIO. SYNONYMA. Etymum.

Sargo Mugilis ſpecies. *Ariſtoteles correctus.*

Σαργὸς, vt in vulgatis Ariſtotelis exemplaribus legitur, duos diuerſos piſces ſignificat, eum nimirum quo de hic agetur, & alium ex genere Mugilum, quem Theodorus Gaza Sargonem reddidit, ne cum Sargo confunderet, in hoc quidem cautus, ſed non aduertens, locum Ariſtotelis correptum eſſe (vt mox ex Rondeletio oſtendemus) & pro σαργὸς, σαργῖνος legendum, quam poſtremam vocem ille Sardiacum vertit. In catalogo Tarentini σάργινοι corruptè legi credendum eſt etiam pro σάργοι. Hicesius apud a Athenæum Melanurum ait adſimilem eſſe σάργῳ. quod

B vocabulum non ſolùm ſyncerum genuinumq; eſſe Rondel. arbitratus eſt, ſed piſcis huius etymologiam inde deducit, à multa carne nomen habere inquiens, quia σὰρξ caro eſt, quod nimirum piſcis ſit pro corporis magnitudine ſpiſſus, & plus carnis habens, quam vel Sparus, vel Cantharus. Putauerim tamen hic quoq; σαργῷ pro σάργῳ legi oportere. Veterem nomenclaturam vbiq; ferè locorum ſibi reſeruauit. Illyrij, teſte Bellonio, piſcium affinitate decepti, Aprum Chiergner dicunt, ſed ea vox (inquit) Sargo debetur. Aper enim Sargi modo corpus tornatum habet. Monet etiam Rondeletius Scarum Romanis ſuiſq; non ſatis notum eſſe, alioſq; ob ſimilitudinem cum Dentice, Dente, alios Sargo vocare, & à ſuis item piſcatoribus pro Sargo venundari.

a Lib. 7. *Athenæus correctus.* *Cum Scaro confundi.*

FORMA. DESCRIPTIO.

Similitudo cum Sparo. *Cum Aurata* *Figura.* *Lineæ in lateribus.*

NOTAS cum Sparo, (inquit Bellonius) peculiares habet, Ambo enim tenuibus ſquamis contecti ſunt, planoque (lato potius) ſunt corpore. Linea ambobus à branchijs arcuata vtrinque per medium corpus deducitur. Pinnam continuam in corpore, gerit, caudam

C biſurcam, in extremo, vt Melanurus, nigram. Eſt item Auratæ ſimilis. Diſtinguitur ab vtriſque, quòd dorſo multò magis ſit repando, ventreque prominentiore vnde latior, rotundiorq; eius figura efficitur: roſtro etiam acutiori, oreque minori dentibus latis humaniſq; ſimillimis, & non ſeriatis quales illorum ſunt, ordine diſpoſitis in ſuperiore, & inferiore maxilla, numero octo, munito. Latera item lineis quibuſdam ſubnigris, à branchijs ad caudam ductis pinguntur; & à dorſo ad ventrem aliæ ſunt itidem nigræ ita diſpoſitę, vt prima latiſſima ſit, ac maxima, ſecunda minor, minuſque conſpicua, tertia primæ ſimilis, quarta ſecundæ, & ſic deinceps ad caudam vſq; vt in Mormyro videre eſt; à quibus notis πολύγραμμος ſicuti ob nigram iuxta caudam maculam μελανόγραμμος, & ὀρφαννὴς ſιατος Ariſtoteli, vt citat Athenæus, dictus eſt, ſicuti & Melanurus, cui cùm ob hoc, tum ob conſimilem corporis figuram Hicesius ſimilem eſſe dixit. Priores lineas Ouidius quoque notaſſe videtur, inquiens.

Inſignis Sargaſq; notis, inſignis & alis.

Pinna. *Partes internæ.* *Magnitudo.*

Colore alias eſt argenteo. Pinnæ quæ ab branchias ſunt, rubeſcunt & caudæ extrema, quæ in ventre nigreſcunt. Pinna quæ conſpicitur à podice ad caudam maior eſt quàm in Aurata, vnico in-

D ſtructa aculeo. Caudam habet lunatam, & velut in duas pinnas valdè à ſe diſtantes deſinentem. Branchiæ vtrinq; quaternæ, quarum exterius tegumentum ſpineum, nigrum eſt. Oculi magni, rotundi, cæſij. Ventriculus ſatis magnus, cum aliquot appendicibus: inteſtina mediocria: hepar ſubrubeſcens: à quo fellis veſica pendet; lien ſubniger. Quamuis autem Sparum magnitudine ſuperet, nihilominus non aſſolet ad multam magnitudinem excreſcere. Sargus noſter prior ὀρροπυγίους pinnas habet omnes aureas, præter eam quæ ab ano eſt, quæ nigricat. Lineæ etiam præter nigras, plurimæ aurei ſunt coloris: Macula iuxta vropygium, non nigra, ſed violacea, qualis alia ſimilis eſt in ceruice. Totum etiam ferè caput ad violaceum vergit. Altero loco pictus etiam πολύγραμμος eſt, lineis aureis elegantiſſimè condecoratus, item argenteis quæ ſerræ figuram exprimunt. Venter albus eſt, tergus verò nigrum. Cauda item, & branchiarum pinnæ: Cætera ad rugineum vergunt. Geſnerus in mortuis lineas euaneſcere tradit, & Venetijs miſſum Sargum, ſic expreſſit, vt ſequenti pagina dabitur.

Sargus noster primus [illegible].

Sargus alter πολύγραμμος.

Sargus Geſneri,

LOCVS. E

SOLVM inter veteres inuenio Ouidiũ, qui Sargum, inter pelagios enumeret. Bellonius ſaxatilem faciens, Aelianum, ac Oppianum ſequi videtur, quibus Sargus ſaxatilis eſt. Sargis piſcibus (inquit *a* Aelianus) idonea domicilia ſaxa, & cauernæ ſunt, quæ non ſatis luminibus illuminantur, ſed tanquam feneſtellas paruulas habent, tanto interuallo diſtantea quò pertinere, & permeare ſolis ſplendor, earumque diſtantiam lumen ſolis complere poſſit: cùm enim omni luce Sargi delectantur, tum verò ſolis radios ſitientes expetunt; in loco multi eodem habitant. Apud paludes, & breuia vitam agunt, vicinam proximam continentem habere gaudent. Hæc ille, ex quo Philes eadem fermè tepetit, ſicuti ipſe ea accepit ab *b* Oppiano, qui Latinus factus ſic canit. F G

a Li. 1. c. 23.

b Lib. 4.

Piſcoſas gemino, quæ ſurgunt vertice cautes,
Non longè à terra diſtantes æquore paruo
Conſectat clari fulgentes lumine ſolis,
His habitant Sargi ſcopulis: hæc ſaxa frequentant,
Nam ſolis gaudent radijs, & luce nitentis.

Idem eodem libro inquit:

Polypus & Sargus ſaxi ferus, ac cola duri.

Et in primo dixerat.

Sunt vda cautes herbis à fronte virentes, H
Hic domus eſt Sargis, &c.

Quapropter ſi ita eſt, vt ſaxatilẽ eſſe concedamus, non benè hoc in loco de eo ageret. Egoquidem à Sargo ſaxoſa iſthæc loca frequentari non negauerim, cęterum ea propter omnino ſaxatilẽ dicendum eſſe non putarim: imo vero ad ea loca abire, quòd cõmodiùs ad ſolis radios, quos ardentiſſimè amat, apricetur: aloqui enim vel ipſo Ariſtotele teſte litoralis eſt: appareteq; idem euenire in in Sargis, quod Mullis: nam vt horum alij maxima ex parte in luto verſantur, indeq; lutarij nominatur, moxq; inde rurſus ad puriorea aquas, & ad altum etiam pelagus ſeſe conferunt; ſic Sargos ex cænoſis etiã litoribus ad herboſas illas cautes commeare à ratione non eſt alienum, indeq; ſuauiores ſalubrioreſq; reddi: traditq; Rondeletius Sargos ſeſe alijs alios meliores deguſtaſſe; quare etiam quoſdam in ſaxis ad litora (herboſas illas cautes apud Oppianum, ſaxa quæ in litoribus ſunt, interpretatus) degere, alios magis in luto exiſtimat, quemadmodum nimirum Mullus, qui cancellis alijſq; ſimilibus animakulis,

Non omnino ſaxatilẽ eſſe.

Cur alij alijs meliores.

vivit

A viuit, alios ſaporis gratia multùm vincit. Litoralem autem eſſe Sargum eo potiſſimùm loco oſtendit *c* Ariſtoteles, vbi eum Mulli aſſerit reliquias ſequi, vt modò patebit. Mullus enim, is ſaltem, cuius hic ſequitur reliquias, lutum nimirum, Ariſtoteli litoralis eſt. Feſtus author eſt Sargum piſcem eſſe, qui ferè in Aegyptio mari naſcitur, citant hunc Lucilij Satirici verſum: *c Lib.8. hiſt. cap.17.*

Quem præclarus Elops, quem Aegypto Sargus mouebit. In mari Adriatico haud infrequens eſt, & in Mediterraneo vbique ferè naſcitur: ſed qui Romæ habentur, Auratam, teſte Iouio, vix excedunt: cùm Brunduſij, vel Ennij teſtimonio longe optimi ſint. In Oceano Gallico, & fortè etiam Germanico ignoti ſunt. *Vbi frequens.*

NATVRA. MORES. CIBVS.

QVODAMMODO pamphagum eſſe Sargum apparet, ac in primis carniuorum, nam Lycoſtomo piſce ineſcatur, vt mox ex Aeliano dicemus: eſtque firmis ſatis dentibus inſtructus, Cœno, & luto ſæpe etiam contentus eſt, quod his verbis docuit Ariſtoteles: *Sargus Mulli* *Victus.*
B *reliquias ſequitur: nam vbi Mullus luto excitato abit (fodere enim poteſt) Sargus deſcendit, & paſcitur, imbecilliores´que ne eodem aduatent, arcet.* Quem Philoſophi locū Plinius, de Mullo agens, ſic videtur reddidiſſe: *Lutarium ex ijs viliſſimi generis appellant. Hunc ſemper comitatur Sargus nomine alius piſcis, & cænum fodiente eo, excitatum deuorat pabulum.* Gregales´ne an ſolitarij ſint, apud *Mullus lutarius.* antiquos non inuenio, niſi quòd Aelianus vno in loco multos ſimul degere, confarctoſque capi ſcribat: quanquam ex nuperrimis Iouius (quo authore, neſcio) Sargum ſcribat alios minimè comitari, tanquam ſuperbum. Oppiano νωθὴς, id eſt, piger, tardus, ignauuſque cognominatur, à corporis, vt arbitror, motu, nam & *a* Aelianus ad ſaltandum inidoneum eſſe ait, ſi enim ad animum id referamus, *Motus.* & veluti ſtudium intelligamus, piſcis naturæ non quadrabit, qui nimirum in euitandis periculis ingenio pollet, aſtuque ſeſe tuetur, vt Numenius in libro de piſcibus meminit apud *b* Athenæum, *a Li.1.c.13.* *Ingenium.* inquiens: *Sargus in euitandis piſcatoris inſidijs aſtutus eſt, &* λινοπλῆγες ἀνοσίχθυς, ideſt, vt exponit *b Lib.7.* Athenæus πανοῦργος περὶ τὰς θήρας, hoc eſt, *vafer, callidus veteratorius circa ferarum capturam:* cæterum alioqui ad vocabulum, cuius poſitiuus eſſe videtur λινοπλὴξ ἀπὸ τοῦ πλήσσειν, quanquam Euſtathius, vbi compoſita omnia ab hoc verbo recitat, nihil tale habeat: ponitur autem id verbum aliquando pro κρούειν, & πελάζειν, ideſt, pulſare, & appropinquare, vt Sargus in hoc aſtutus ſit, dum
C aliàs alijs circa retia locis quàm quam proximus eis, apparet, & illudit. Λίνον enim pro reti potius accipitur, quam pro linea, cui hamus annectitur, quam *d* Oppianus ὁρμιὰν vocare ſolet: Et Aelianus *Linū pro reti.* inſtrumenta piſcatorum enumerans, cum ea quæ retibus fit, piſcatura λίνον nominat, *e* Euſtathius *d Li.12.c.43* verò id diſertiſſime docet, exponens hoc Homeri —— Ὡς ὅτε τις φὼς *e Iliad.π.* Πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ Ἕλκει. Λίνον (inquit) nunc vocat lineam è lino, quanquam frequentiùs hoc vocabulum pro reti ſumitur. *f* Et rurſus alibi. Lina *f Odyſſ. B.* (inquit) tum retia dicuntur, tum vela, idque nomen hodieque ſeruant cùm alibi, tùm circa Pamphyliam, vbi Linaria vocant retia venatoria, &c. Quod ſi verò λινοπλῆγα, quis cum Rondeletio ex *g* *Linaria.* Plinio interpretari velit, quòd lineam Sargus ad ſcopulos atterat, cum eo non contenderim. *Inter* *g Li.9.c.59.* *Sargos,* (inquit Plinius) *ipſe qui tenetur ad ſcopulos, lineam terit.* Linea enim æquè, ac retibus capi mox oſtendemus: & λίνον quandoq; pro linea, licet à communi diuerſa ſumitur, vt conſtat ex *h* Polluce, qui inter piſcatoria inſtrumenta primum numerat σπυρίδα, λίνον, πάναγρον: deinde ὁρμιὰν, *Linum pro linea.* *h Lib.10.* ἀγκιστρα τρίχας λίνα σπάρτα: vbi apparet lina accipi pro filis, ex quibus hami pendent: nam quæ hamis fit piſcatio duplex eſt, vt docet *i* Oppianus, aut enim calamo, ſiue arundini annexa eſt linea, *Hamis dupliciter piſcatur.* ex ſetis equinis fieri ſolita: aut manu, vel nau, contortus ſcilicet è lino funiculus πάμφυξ Oppiano
D vocatus, à quo vel plures dependent hami, ſi parui piſces ſint capiendi, vel vnus κυθὼνς appellatus, maior ſcilicet, & eſcam maiorem continens, ad Cetaceos piſces capiendos. *i Lib.3.* Iam verò vt ad naturam moreſq; Sargi, vnde digreſſa eſt, reuertatur oratio: piſcis iſte ex auibus gallum in eo imitari *Salacitas.* videtur, cùm vt ille haud vna contentus ſit vxore, ſed plures ſibi pariter adſciſcat, quod teſtatur Oppianus, inquiens:

Vxores Sargi multas, & Merulus, . . . : *Ducunt, aſt alij contenti coniuge ſola.*

Aliàs etiam propter vxores mares inuicem pugnare ſcribit:

Rurſus amor Sargos carpit ſub tempore verno,
Protedis ſimul, & cara pro coniuge certant.
Decernunt miſeri dura connubia pugna.
At ſi quis tanto fuerit certamine victor
Coniugibus cunctis vir tantum ſufficit vnus,
Fœmineos fœtus claudens ſub caute marina.

vt & in hoc gallinaceos imitentur, in quibus ſimiliter dimicantibus, victori accedunt gallinæ, copiam ſui facientes.

SYMPA-

 E

SYMPATHIA.

Amor Sargi & Capræ. DE reciproco Sargorum, & caprarum amore verſus Oppiani, alioqui facundiſſimos breuitatis cauſa relinquo, ſed ſenſum tantùm eorum repeto. Sargi tantoperè, inquit, capras amant, vt cùm illæ a paſtoribus in magnis æſtibus ad litora vbi lauentur, aguntur, Sargi mox adnatãtes conſerti eas circundent, ac circumſilientes mirifico gaudij argumento lambant: nec aſpernantur eos capræ tanquam amantes. Vbi verò è mari iam exeunt capræ, tum Sargi mœrentes vniuerſis ad extremum vſque litoris marginem comitantur, & inuiti deſerunt. Meminit huiuſce a Lib. 11. cap. 1. etiam amoris *a* Aelianus, licet paulò aliter: Capras, ait, vehementiſſimè amant Sargi, namque cùm caprarum proximè, & ſecundum litus paſcentium vnius, aut alterius vmbra in mari apparuerit, protinus gaudio exilientes, ſummo ſtudio adnatant, ac ſaltu, non admodum ad ſaliendum idonei, capras contingere affectant, ſenſum caprini odoris percipiunt, etiamſi ſub fluctibus natent, itaque voluptate geſtientes, ad eas accedere ſtudent. F

CAPIENDI RATIO.

QVANTOPERE capras ament, dictum eſt: cuius rei cùm conſcij ſint piſcatores, amor ille non benè Sargis aliquando cedit. Obſeruant enim illi, vt ſubdit Oppianus, geminos ſcopulos, & anguſto inter eos ſpatio ſolem admittente, quod multi pariter Sargi incolunt: Solis enim radijs admodum delectantur: ibi pellem induti caprinam eminentibus ſupra caput cornibus, manent: & inijciunt in mare farinam carni adipique caprinæ permixtam. Allecti itaque Sargi ipſos mare ingreſſos, ceu capras amplectuntur: illi verò calamo è corno arbore extenſo, lineam è lino cano demittunt, & hamo carnem de vngula caprina inſerunt, & mox quem cepere Sargum, celeriter manu retrahunt: nam ſi dolum animaduerterint piſces, ſimul omnes trepidi refugiunt: ſin clam, & celeriter pergant, nullus quin capiatur, eos effugiet: Hæc Oppianus, qui Libidinis pœnas dare. etiam libidinis ſuæ pœnas dare piſcatoribus docet, capi ſcilicet, cum propter fœminas inuicem dimicant. Piſcator enim naſſam amplam, & rotundam, multis circa introitum myrti, aut lauri alijſvè frondibus obumbratam in mari deponit, cumque è Sargis victor aliquis euaſerit, fœminas omnes G in eam tanquam petræ latibulum quidam colligit; victoremq. repulſis alijs maribus, mox ad eas ingredientem pariter capit. Vt manibus capiantur. Quomodo item manibus capiantur, habemus apud eundem Oppianum. Eos enim cùm trepidi in anguſtum aliquem maris locum ſeſe recipiunt, cateruatim collecti, licet rigentibus dorſi ſpinis ita horreant, vt tractabiles non ſint, petitum tamen vrinatorem explorato capitis caudæque ſitu in ſingulis, à capite primùm eos contingere, dein ſpinas permulcendo, ac deprimendo, vtraque manu ſingulum apprehendere Sargum: manereq; illos donec omnes ſint capti. b Lib. 11. cap. 13. Huius capiendi rationis meminit quoque *b* Aelianus his verbis: *Manu etiam capiuntur, ſi quis ſpinas, quas ad tuitionem ſui excitant, à capite ad partem inferiorem reuocando, & flectendo declinet, premendoq; ex lapidibus, in quos ad latendum ſe compellunt, extrahat*. c Lib. 12. cap. 20. Caterà verò Sargos capiunt, vt idem *c* Aelianus tradit, hoc modo: Cùm molles, & remiſſas auras Auſter afflat, & ad arenas moderatè, & leniter fluctus reſonant, tum ad piſcatum arundine piſcator nihil eget, ſed ſpinæ regiæ benè robuſta Vt apud Caretes capiãtur. virga, ex qua ſumma linea appendit, atque ad hamum eſcam Muris piſcis conditi accommodat, deinde in piſcatorij nauigij puppe ſedens inſidias tendit, eaſque in mare demiſſas leuiter mouet, ſimul & ei puer probe tenens, vt lenſim pedetentimq; nauis impellenda ſit, ad terram verſus remigat, tum Sargi permulti, & exultantes, & geſtientes, eſcâ aſſequi ſeſe ex ſuis latibulis incitant, & proſiliunt, atq; H eſcæ illecebra allectati, in hamum congregantur, cumq; propius à terra ſint, cibi auiditate capti facilè comprehenduntur.

PARTVS.

a li. 5 hi. c. 9. Ariſtoteles correctus. BIS anno Sargum parere, vere nimirum, & autumno, teſtantur *a* Ariſtoteles, apud quem eo loco pro σάργος mendosè σαρδὸς legebatur, vt ex *b* Athenæo conſtat, hunc Philoſophi locum repetente, atque citante: qui item *c* Plinius aſtipulatur his verbis: *Pariunt Scorpiones bis, & Sargi vere, & autumno*. Alicubi tamen aliter ſenſiſſe *d* Ariſtotelem apparet, dum ait. *Pariunt quædam hyeme, quædam æſtate: hyeme quidem Lupus, Mugil, Acus: & incipiunt vterum ferre ex Mugilibus Chelones menſe Decembris, & Sargus, (σαργος) & qui μύξων dicitur, & Cephalus. Ferunt autem in vtero triginta dies*. Quam poſtmodum ſententiam videtur repetere, inquit enim: *e Sargus menſe Decembri concipit, vterum fert dies triginta, & ex Mugilibus Chelon, & Myxon*

b Lib. 7. c Li. 9. c. 51. d li. 5. hi. c. 11 e Lib. 6. hiſt. cap. 17.

A *eodem, & quali tempore cum Sargo vterum ferunt.* Aduertit quidem Theodorus iſthæc controuerſa eſſe, ideoq; vtroq; hoc poſteriori loco Sargonem non Sargum reddidit, vt à Sargo, qui verè parit, & autumno, diſtingueret. Sed placet Rondeletij correctio, qui vtrobiq; legendum cenſet σαργῖνος, quem *f* Ariſtoteles in Mugilum genere habuiſſe videtur (vbi Gaza tranſtulit Sardiacum,) ſed verba tranſpoſita ſunt, & corrupta. Enumerans enim piſces gregales, inter eos nominat σαρδῖνοι βελόναι, μυξῖνοι, legendum βελόναι, σαρδῖνοι, μύξωνες, ideſt, Acus (in alijs codicibus legitur τεῦθοι, ideſt, Lollij, & ſic Theodorus quoq; legit) Sardiacos (ne à Gazæ voce recedamus, quanquam rectiùs nomen Græcum reſeruari poſſit,) & Myxones, qui tertia Mugilum ſunt ſpecies. Nec ſibi aduerſari Ariſtotelem credendum eſt, qui alio deniq; loco Sargum autumno parere ſcripſit, nulla verni partus mentione facta: etenim hoc loco Sargum nominat vnà cum Salpa, cui vernus partus non conuenit, vt quæ ſemel tantùm parit.

f Li. 8. Hiſt. cap. 2.

Ariſtoteles iterum correctus.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

B SARGI, & Sargini meminit Epicharmus in nuptijs Hebes, tanquam obſoniorum, ac delicatorum piſcium, hodieq; inter ſapidos palatoq; gratos piſces recenſentur, maximè verò autumno, & hyeme, & qui in ſaxoſis locis capti ſunt: adhæc ſtomacho grati ſunt, probumque generant ſuccum, & facilè digeruntur, atq; abundè nutriunt, magis verò etiã quàm Melanuros, vti bis apud Athenæum teſtatur Hiceſius, magiſq; aſtringit: cæterùm ægriuſculè concoquitur, carne enim conſtat duriuſcula, vt apud eundem tradit Archeſtratus, aſſatum calidumq; & caſeo, atque aceto conditum propterea probans; ſicuti vno edicto omnes ſiccioris pulpæ piſces condiendos præcipit, ſecus ac in præpinguibus, & teneris fieri oportet, quos ſolo ipſo ſale, atq; oleo inditis in craticula ſapidiſſimè percoqui aſſerit. Garlopontus Sargos cum Turdis, alijſq; quibuſdam piſcibus, præſcribit hydropicis. Rauiſius carnem Sargi ad præſteris morſum commendat, ſed ſine authore. Dentes deniq; Sargi geſtatos, dentium omne tormentum auertere Kiranides prodidit.

Bonos piſces eſſe.

HIEROGLYPHICVM.

C HOMINEM ex aliorum laboribus ſibi fructus, & gloriam vſurpantem, & alienam, vt ita dicam meſſem (inquit Pierius Valerianus) demetentem, ſignificare qui volunt, Sargum, & Mullum pingunt. Sequitur enim Sargi reliquias, Mullus, imò Sargus reliquias Mulli, vt ex Plinio, atque Ariſtotele oſtendimus.

Ex alieno labore diteſcens.

EMBLEMATA.

HIEROGLYPHICVM proximè recitatum Alciatus reddit hoc epigrammate, quod inſcribitur Aemulatio impar.

Altiuolam Miluus comitatur degener Harpam
Et prædæ partem ſæpè cadentis habet.
Mullum proſequitur, qui ſpretas Sargus ab illo
Prateritaſq; auidus deuorat ore dapes.
Sic mecũ Oenocrates agit: at deſerta ſtudẽtum
Vtitur hoc lippo curia tanquam oculo.

Aliud eiuſdem Alciati emblema in amatores meretricum:

Villoſa indutus piſcator tegmina capræ,
Addidit, vt capiti, cornua bina ſuo,
D *Fallit amatorem ſtans ſummo in litore Sargum,*
In laqueos ſimi quem gregis ardor agit.
Capra refert ſcortum, ſimilis ſit Sargus amanti,
Qui miſer obſcœno captus amore perit.

Aemulatio impar.

DE SARGO ALTERO. Cap. XVII.

ATHENÆVS *a* mox à Melanuri hiſtoria ſubiungit, (prout nunc in omnibus exemplaribus legitur) Μελανδρύϊνας ὅμοιον εἶναι τῷ Μελανούρῳ φησί. Σπεύσιππος δ' ἐν δευτέρῳ ὁμοίων, τὸν καλούμενον ψύγρον ὃν Νουμήνιος καλεῖ ψόρον, δι' ὧν φησι,
Ἢ ψόρον ἢ Σάλπας, ἢ αἰγιαλῆα δράκοντα.
Melanderinus. Similem eſſe dicunt Melanuro. Speuſippus in ſecundo ſimilium, illum, qui vocatur ψύγρος, quem Numenius vocat ψόρον, ſic.
Aut Pſoron, aut Salpas, aut litoreum inde Draconem.

a Lib. 7.

Ex quibus verbis Gillius, Rondeletius, Bellonius, & Saluianus, Melanderinũ, Athenæo piſcẽ eſſe volunt

volunt, Melanuro ſimilem, ſed eundemnè omnes intelligant, dubitari poteſt, nam Saluianus in primis in capite de Melanuro negat ſe toto eo opere de Melanderino quicquam traditurum, & E
quem pro eo habeat, non explicat. Bellonius Melanurum longè à Melanderino diuerſum eſſe aſſerit, ſed nec ipſe addit, quem Melanderini nomine intelligat. Quod ſi autem Pſorum ſuum, cum Melanderino eundem eſſe credidit, piſcem reuera Melanuro diſſimillimum intellexerit. Pſorus enim eius piſcis eſt ſaxatilis, picturatus, & nulli alijs in colorum diuerſitate ſecundus, quo de ſuperiori libro ex eo egimus. Rondeletius verò nigri Melanderini nominis omine, vt apparet, fretus piſcem toto corpore, vt ait nigreſcentem, qui ob corporis ſimilitudinem apud ſuos, vt affirmat, pro Sargo venundatur, pro eo nobis oſtendit, eum nempe quem, & nos hic ex eo depinximus. Sed præſtat eius verba adſcribere. Melanderini, inquit, nullam, quòd ſciam, mentionem fecerunt, Ariſtoteles, Plinius, & Oppianus, ſe Athenæus duntaxat, qui ſignificare videtur Melanderinum à Speuſippo ψύγρον, à Numenio ψέρον appellatum, quod ſi ita res habet, vtrobiq; mendum eſſe ſuſpicor, atq; in priore loco legendum ψογερὸν, id eſt αἰσχρὸν, id turpem; in altero ψέθον, id eſt nigrum, & ſqualidum. Quam Rondeletij lectionem quamuis pro vera, ac certa probauerit doctiſſimus Iacobus Dalechampius Athenæi interpres, Geſnero tamen, & Iſaaco Caſaubono ſummopetè improbatur. In alia omnia tranſituri ſunt (inquit Caſaubonus) quicunq; maiorem F
vſum in literis Græcis habuerit, nam piſcem eſſe Græcis vllum ψογερὸν, dictum aut ψέθον, quaſi ſqualidum, aut ſordidum, vt ille interpretatur ſine idoneo fideiuſſore, credere debemus nemini, ψογερὸς tenera adiectiuum eſt: adiectiua autem non ſolent pro piſcium nominibus vſurpari, præter pauca admodum, quorum tunc mutatur accentus, vt γλαῦκος λεῦκος. Itaq; Caſaubonus Heſchelianæ epitomæ authoritate fretus ſubſcribit coniecturæ Geſneri, qui vocem Μελανδέρινος in textu Athenæi abundare ex eo coniecerat, quòd eo loco piſcis nomen ponetur, nullo cuiuſpiam authoris teſtimonio adhibito, quod nullibi aliàs negligit Athenæus. quare cùm proximè de Melanuro dixiſſet ποῦγρον ei ſimilem eſſe ſubiungere ex Speuſippo, & Numenio ποόρον nuncupari exiſtimat, & vt conſtructioni verborum, & ſententiæ integritas magis conſtaret, legit ſic Ὅμοιον δ' εἶναι τῷ μελανούρῳ φησὶ Σπεύσιππος ἐν δευτέρῳ ὁμοίων τὸν καλούμενον ποῦγρον, &c. In epitoma etiam Heſcheliana, quam ſæpiſſimè commendat Caſaubonus, ſublata voce Μελανδέρινος ſic legitur Ὅμοιον δὲ μελανούρῳ Σπεύσιππος φησὶ τὸν καλούμενον πύγρον, ὃν Νουμήνιος καλεῖ ποόρον. Addit item Caſaubonus in antiquiſſimis membranis pro ποῦγρον ſcribi ποῦρον. Melãderini itaq; vox alijs omnibus ſcriptoribus inuſitata, fortè ad marginem fuerit, & tandem in textum ab aliquo aſcita. Iſthæc itaq; omnia me impulerunt, vt hunc piſcem quem pro Melanderino depinxit Rondeletius, Sargo coniungerem, pro quo, vt dictum eſt, ob conſimilem figuram venditur Melanuro (inquit ille) ſimilis eſt, ſed corpore paulò rotundiore. Toto ferè corpore nigreſcit: circa caput ex nigro purpuraſcit, ſicuti viola. Dentes habet acutos, paruos ſicut Pagrus. Pinnarum etiam ſitu, & numero Sargo ſimilis: cauda differt, quia in duas pinnas non deſinit, ſed in vnam latam ſaxatilium ritu. Ventriculum gulamq; habet, circa ventriculum appendices quatuor magnas: hepar ex rubro candidũ, à quo fellis veſica pendet: ſplenem magnum, nigrum Scari, vel Lati modo: fel aqueum. Lapides habet in capite. Caro eſt, non ita molli, ſed ferè media, vt aurata, aut Sargus præparandus. Hæc Rondeletius appoſita hac icone.

Pſorus Bellonij.

Melanderinus Rondeletij.

Athenæus correctus, Pſygrus, & Pſorus qui.

Melanderinus Rondel.

Melanderini Rond. deſcriptio.

Carnis qualitas.

H

DE SPARO. Cap. XVIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

Sparulus.

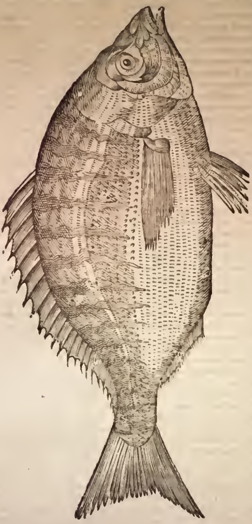
Rhyas.

QVEM Græci Σπάρον ἀπὸ τοῦ σπαίρειν, quòd eſt palpitare, teſte Euſtathio, Latini pariter Sparum dicunt: Ouidius, & Martialis diminutiua voce Sparulũ: nec propterea Latinũ vocabulũ eſſe ſtatui debet, ſicuti Iſidorus, & Albertus crediderunt, qui Sparũ nomen accepiſſe volunt à telo miſſili ruſtico, quod ſpargitur, quando iacitur, habereq; eandẽ figurã, quaſi à ſpargendo dicatur Sparus piſcis, vti Sparũ minimi generis iaculum. Ariſtoteli Sparus, vt Rondeletius credit, ῥυὰς vocatur, & Aeliano Aſpargos, ſed neutrum benè. Rhyas enim Philoſopho particularis alicuius piſcis

nomen

A nomen non eſt, ſed ad multos generale, quemadmodum ex hiſce Illius locis luce clarius oſtẽdi poteſt,
quæ omnino mihi hoc loco recitanda videbantur, quòd Theodorus Gaza latinitatis nonnunquam
nimis ſtudioſus, & ſui etiam, vt apparet, immemor, in huius dictionis verſione variet, & ludat. Eſt ita-
que vbi a Ariſtoteles Rhyades ſcribit, quoties piſcium lotura, vel nauis ſentina eiecta eſt, fugere ceu a Lib.4.Hiſt.
odorem ſentientes. Gaza hic Flutas conuertit; nam vt ῥύας videtur deduci ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, id eſt fluere, cap 8.
ita latinè à fluendo Fluras interpretatus eſt: quo nomine alij πλωτὰς Græcis dictos vel Anguillas, vel Fluta.
Murænas, quæ ſupernatant ſole torrefactæ, intelligunt. Vbi verò rhyades per æſtatem parere tradit
b Ariſtoteles, ille Spargos reddidit, ſimili quodammodo ſenſu, quaſi ſparſos, ac diſſeminatos. c In hoc b Li.5.Hiſt.
verò loco: τοῖς δὲ τόκοι γίνονται τοῖς μὲν ῥυάσι τοῦ ἔαρος, id eſt, *partus fiunt in rhyadibus vere*: rectè cap.17.
& ad mentem Ariſtotelis vertit: *Parit ſolitariorum genus in vere*: cæterùm hic aduertendum eſt, ſo- c Li.6.Hiſt.
litarios vocari à Philoſopho, ſiue rhyades, non illos piſces, qui ſoli vagantur; ſed qui gregatim qui- cap. 17.
dem, ſed ſine duce, quemadmodum alibi ipſe docet his verbis: d πλεῖστοι τῶν ῥυάδων τι καὶ ἀγελαίων d Lib.8.Hiſt.
ἰχθύων: εἰσὶ δὲ οἱ πλεῖστοι ἀγελαῖοι. ἔχουσι δὲ οἱ ἀγελαῖοι ἡγεμόνα. hoc eſt: *plurimi rhyadum, & gre-* cap.13.
galium piſcium (ſubaudi Pontum ſubeunt) *Sunt autem plurimi gregales; habent verò etiam gregales*
aliquem ducem. Gaza tranſtulit: *Plurimi fuſanei, & gregatilis generis. Eſt ſanè plurima piſcium pars*
B *gregatilis, nec vllus grex caret duce.* Rhyades hic itaque fuſaneos reddidit, eoſdem, vt apparet, ar-
bitratus τοῖς χυτοῖς, nam χυτοὺς alicubi vocatos e Ariſtoteli, fuſaneos etiam interpretatus eſt, addita e Lib.5.Hiſt
interpretationis ratione, quòd fuſim (in Græco textu nihil eſt quod huic dictioni reſpondeat) retibus cap.9.
capiantur. Quam poſtremam & verſionem, atque opinionem probo, nam eodem loco Philoſophus *Fuſanei pi-*
πολλὰς paulò poſt inter ῥυάδας nominat, quos ſuprà inter χυτοὺς nominauerat, vt ſint nempè χυτοὶ, & *ſces qui.*
ῥυάδες, qui licet multi, & frequentes ſimul natant, fuſimque & retibus (præſertim cùm migrant) ca-
piuntur, ſed ducem non habent: ἀγελαῖοι verò propriè gregariles, quia quem ſequantur ducem
habeant. Quod modò ad Aſpargon attinet, quo nomine Rondeletius, vt diximus Aeliano Sparum
vocari arbitratur: equidem Aſpargi mentio nulla eſt apud f Aelianum, ſed Gillius apud eum Rhya- *An Aeliano*
des interpretatus eſt Aſpargos: notandumque eſt Rhyades Aeliano ſimiliter quidem, ac Ariſtoteli *Aſpargus*
piſces eſſe fuſaneos, ſed de peculiari accipi ſpecie, quod ab initio capitis oſtendit his verbis: Ῥυάδες *vocetur.*
ὄνομα θαλαττίων ζῴων. cùm alioqui, quæ de ijs ſcribit, nimirum quòd quieſcentes ſimul maneant: f Li 9. c.46.
ſeque mutuò tepefaciant; verno autem tempore longiùs migrent, vniuerſim ad fuſaneos omnes *Rhyas quid*
» transferri poſſit. Saluianus exiſtimans quoque Sparum in Aeliani codice Aſpargon dici, haud for- *Aeliano.*
» ſan ab re (inquit) eſſet mendoſum locum eſſe, Sparoſque corrigendum ſuſpicari, cùm nemo vn-
C quam præter eum ἀσπάργον inter piſces recenſuerit: quòd ſi mendum abeſſe velimus, cùm ea ſuis
» Aſpargis tribuat, quæ ex nullo authore Sparis debentur, vt in procedente hiſtoria probabimus, haud
» facilè iudicatu eſt, num ἀσπάργος eius aliorum σπάρος ſit: verùm cùm Spari (etſi aliorum ferè om-
» nium piſcium meminerit) mentionem nullam fecerit, eùmque immediatè poſt Aſpargos de Aurata
» pertractet, quæ, vt infrà docebimus, Sparo ſimillima eſt, aliorum Sparos ab eo vocari Aſpargos iu-
dicari poſſe videtur. Hactenus Saluianus, Gillij interpretatione etiam deceptus, ſed in hoc magis *Saluiani er-*
quam Rondeletius peccans, quòd eam vocem Græco, ac ſi Græca eſſet, extrauerit charactere: con- *ror.*
trà in eo Rondeletio prudentior, quòd aduerterit, ea quæ de Aſpargis Gillius, Aelianus de Rhyadi-
bus, ad Spari noſtri naturam haud pertinere. Aduertit item idem Saluianus Rhyades Ariſtotelis à
Sparo differre, ſed quòd peculiarem aliquem piſcem eo nomine ab eo intelligi putat, quodquè duo-
bus tantùm locis nominari ab eodem credit, ſummoperè falli ex ijs, quæ à me dicta ſunt, ſatis ſuperq;
» conſtat. Cùm apud Ariſtotelem (inquit ille) σπάρος non legatur, eius ῥυάς (Ariſtoteles nuſquam
» in ſingulari nominauit, ſed in plurali ſemper) Sparus eſſe creditur à nõnullis; id haudquaquam ex eo
» coniectantibus, quòd illa eadem, quæ ſuis rhyadibus tribuit Ariſtoteles, Sparis aſcribant alij. Nam
» cùm bis tantùm ῥυάδος meminerit, vno loco inquiens: Quin etiam Rhyades (vel vt vertit Theodo-
D rus) Flutæ quoties vel piſcium lotura, vel nauis ſentina eiecta eſt, fugiunt, vt odorem ſentientes: &
» alibi: Rhyades etiam (vel interprete Theodoro) Spargi per æſtatem pariunt; horum neutrum ab vl-
» lo ſcriptorum Sparo tribuitur, ſed Theodori potiùs verſione deceptis. Is enim Græcæ voci alludens,
» vt Ariſtoteles ῥυάδας priori loco Flutas interpretatus eſt (ſicuti namq; à verbo ῥέω, id eſt fluo Flutas
» latinè vocauit Theodorus) ſic altero loco eadem ratione à verbo Spargo Spargos, & non (vt illi opi-
» nantur) à Spari piſcis nomine appellauit. Nec ſi Ariſtoteles Spari nomine vſus non eſt, ob id hunc pi-
» ſcẽ noſtrum Sparum ab alijs vocatum, ῥυάδα ab eo contendendum nõ eſt, quando complures etiam
» alij ſunt piſces, quorum nulla apud Ariſtotelem mentio habetur: eadem coniectura, ſiue ratione non
» ſolùm quẽlibet alium Ariſtotelis piſcem nobis incognitum Sparum exiſtimare, ſed eorum etiã vnum
» quemq; quos ab Ariſtotele nominatos eſſe neſcimus, eius ῥυάδα eſſe arbitrari poſſemus. Quemad-
» modum igitur Aeliani ἀσπάργων, σπάρων eſſe poſſe, non inficiamur; ſic Ariſtoteli ῥυάδας, Sparos
» non eſſe conſtanter aſſeueramus: quos autem piſces ῥυάδας eſſe cenſeamus, alibi ſumus explicaturi:
» Hucuſq; itaq; Saluianus, qui tamen ſuo piſci, quem pro Sparo pinxit, ῥυάδος nomen præfixit. Nunc

Sparus Authoris.

cæterarum nationum, ſi E
quæ ſunt nomina Spari
noſtri addamus. Romæ,
teſte Saluiano, Sparo di-
citur, & Venetis fortè,
nam Maſſarius Venetus,
Spari (inquit) ſunt, qui
nunc quoq; Spari appel-
lantur, quãquam Bello-
nius Sparo Romæ vulgo
dici neget, tametſi (in-
quit) quotidie ex mari in
forum piſcatorium affe-
rantur, tamen piſcatorũ
nemo hunc piſcem Spa-
ri nomine agnoſcit. Pro- F
miſcuè autem cum Au-
ratis, & Sargis vendi ſo-
let. Carlinotum, vel Car
linũ vocant: quibus po-
ſtremis nominibus qui-
buſdam Italis venire et-
iam Rõdeletius teſtatur.
Genuenſes Sparlo di-
cunt, Monſpelienſes Spa-
rallõ, Hiſpani Spargioll.

Carlinus.

FORMA. DESCRIPTIO. G

Similitudo.

NON paruã huic piſci ſimilitudinem eſſe cum Aurata, & Sargo, ex Bellonio dictum eſt. Quomodo autẽ à Sargo differat, idem docet his verbis. Solo colore diſtinguuntur. Spatus enim ex auro refulget, & lituram in cauda habet, vt Sargus, ſed os habet multum H

Vt à Sargo differat.

diſſimile: proinde Sargus veluti circinato dorſo apparet, Sparus verò protẽſo, & capite ad Mormyrum accedente. Ambobus peritonæum nigricat, vt Salpæ: Sparo tamen magis albicat. Branchias ambo eaſdem habent, vt etiam dentes inciſorios: ſed caninos ad latera, vt Dentalis. Sparus præterea gyrum, qui eſt ſupra pupillam, luteum habet: ſquamis contegitur latiuſculis, quanquam eaſdem ambobus & eodem numero ſpinas, & pinnam in tergore ferant. Sparus tres habet aculeos ſub ſpina, quæ eſt vicina ano. Cordis figura Sparo, & Sargo eadem: triquetrum enim eſt, ſed Sargo minus, & paulò pallidius. Lienem quoq; Sparus habet rubrum, gracilem, oblongum, tectum, in dextro latere

ſitum

A ſitum: Sargus verò ſubnigrum, & ferè circinatum. Stomachum vterq; oblongum habet. Inteſtina etiam vtriq; ſimilia eſſent, niſi Sparus candidiora, & pinguiora oſtẽderet. Manifeſtè quoq; ab Aurata internoſcitur: nam licet numerus, ſitus, figuraque pinnarum, branchiæ, oculi, atq; cauda, Sparo cum ea conueniant, notis tamen alijs euidentiſſimè diſtinguuntur. Primũ enim corpore non ſolùm minori eſt Sparus, (palmi enim menſuram excedere non conſueuit,) ſed magis eſt rotundo, atq; in latera compreſſiore, longioriq; & acutiore roſtro, atq; ore etiam minore: præterea circa brãchias nulla neq; purpurea, neq; nigra macula, quales in Aurata reperiri diximus, conſpicitur: poſtremò locus oculis ſuperior, non aureo colore micat vt in illa, ſed ex viridi flaueſcit, vnde dixit Ouidius:

Vt differat ab Aurata.

Et ſuper aurata Sparulus ceruice refulgens.

Quæ notę cùm huic piſci ſoli excepta Aurata conueniant, cùmq; antiquum hodie ferè nomen retineat, quin veterum Sparus ſit, eruditi haud ambigunt. Hactenus de Sparo aliorum. Noſter lineas habet rectas Sargi, & Salpæ modo aureas omnes prę̀ter vnam in lateribus, quę viridis eſt. Aliæ item trãſuerſalliter à tergo ad ventrem deſcendunt, vt in Mormyro, & marina Perca, nigricantes. Os vt in Sargo dentatum. Caput ferè violaceum. Venter albus, Pinnæ omnes, & cauda fuſcæ ſunt.

B LOCVS. NATVRA. MORES. PARTVS.

SPARVM a Plinius inter marinos piſces recenſuit, Ouidius pelagiũ facit, Rondeletius litoralẽ. Litoralem autem eſſe item b Oppianus docet, cuius magni ſit apud me authoritas, licet nunc cùm in Gręco, tùm in latino exemplari Scarus legatur, quemadmodũ in Scari hiſtoria ex Saluiano, cui hanc lector reſtitutionem debes, oſtendimus. Gaudet item ſtãgnis marinis: in quibus frequenter capitur. Marino minor eſt, qui in ijs viuit, quare Rõdeletius ceu à marino differat, iconẽ eius dedit: Gregalis eſt, gregatim enim natat, & viuit: quare plures ſimul capi ſolent: Aeſtate parit circa ſaxoſa litora. Carniuorus eſt, at non ſolùm piſciria, verùm & marinos venatur pulices pediculoſque.

a L.32.c.11
b Lib.1.Halieut.
Cibus.

VSVS IN CIBIS.

C HAVD ignobilem, haudq; plebeium, apud antiquos piſcem fuiſſe Sparum, ex recitandis clarum eſt authorum teſtimonijs. Coquus quidã apud Anthippum comicum, recitante Athenæo, publicano apponit Glaucum, Anguillam, Sparum, tãquam lautos nimirum, ac delicatos piſces: & Epicharmus in nuptijs Hebæ, *Piſcamur* (inquit) *Sparos, & Scaros, quorum ne ſtercus quidem fas eſt dijs abijcere*, quanquam iſta lauritia, vt fimus etiam dijs, id eſt, locupletiſsimis, non ſit reijciendus, ad Scaros priuatim pertinere videatur, Sparos tamen tanquam lautiſsimos quoq; nominat: item a Martialis ad Ponticum:

Laudata carnis piſcem eſſe.

Res tibi cum Rhombo eſt: at mihi cum Sparulo.

a Li.5.Epig.

Item Matron Parodus apud eundem Athenæum, cùm delicatiſſimos nominaſſet, addit: *His admixti fuere Sargi, Hippuri, Glanies, Marmyrus, & magnus Sparus quos coquus adhuc è ſartagine ſtridentes attulit domumq; odore perfudit: ego verò cibum eſſe illum mulierculárum putaui: alia poſt adorsus ſunt.* Græcè legitur; μόρμυρος, ἄντα δ᾽ ἔλω πηγάλη σπάρος, ὃν ὁ μάγειρος Σίζοντας &c. Scaligero placet, Μορμύρος ἄντα δ᾽ ἴδω γαλέη σπάρος, ὃς ὁ μάγειρος &c. Acutiſſimi viri coniecturam (inquit Caſaubonus) adiuuant Excerpta, in quibus diſertè ſcriptum ἄντα & ὅς. Noſtra verò tẽpeſtate tãti nequaquam fit: Licetq; nõ omnino aſpernentur eum ditiores, Lupis tamen, Aſellis, Denticibus, Auratis, ſimilibuſq; gratioris palati alijs comparandum eſſe minimè cenſent. Miratur Hicesium Rondeletius, quòd Mæ-

Carnis qualitas.

D nis ſucci bonitate Sparum prætulerit, cùm Mænæ, quãtum ipſe iudicat, ſint carne ſicciore, & melioris ſucci: huncq; Diphili locum Σπάρος δριμὺς, ἁπαλόσαρκος, ἄβρωμος, εὐστόμαχος, οὐρητικὸς, οὐκ ἀπόνως, ταγηνιστὸς δὲ δύσπεπτος, id eſt, *Sparus acris eſt, tenera carnis, virus non reſipiens, ſtomacho gratus, vrinam ciens, haud difficilis concoctu: in ſartagine verò coctus difficilis*: mutilum eſſe iudicat, id quod reuera aſteriſcus appoſitus etiam indicat: quare ante ἀκατέργαστος addit ἑφθός, ideſt, elixus, vt ſcilicet elixus coctu facilis ſit, frixus contrà difficilis. Saluianus quoque Sparum mediæ carnis eſſe aſſerit inter duram, & mollem, arbitraturq; in ſalubribus, licet non ſaluberrimis habendum eſſe. Ob paruitatem rarò elixatur. Frequentiùs vel in craticula aſſatur, vel in ſartagine frigitur.

Apparatus.

DE MORMYRO. Cap. XIX.

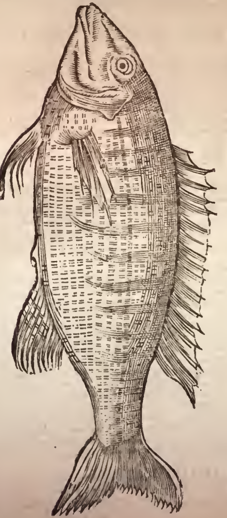
SYNONYMA. ETYMVM.

E

Mormyrus.
Mormylus.
Mormyr.
Mormur.

CORPORIS forma, locoq; natali cum præcedentibus, vt in progreſſu hiſtoriæ patebit, quoq; conuenit huic capiti iſtettus piſcis, quem cum eruditis eum eſſe temur, qui Græcis Μορμύρος, Oppiano μορμύλος, Plinio Mormyrus, Ouidio Motmyr, Theodoro Gazæ, Mormur, Romæ, & Venetijs Mormiro, in Liguria, & Maſſiliæ Mormo, Hiſpaois Marmo appellatur. Falli autem Bellonium conſtat, dum veteres ſcribit à marmoreis maculis, , eiuſdemq; albedine huic piſci nomen impoſuiſſe. Ita .n. Marmarum, non Mormyrum ſcribi oporteret, cum marmor μάρμαρος Græcis nominatur. Euſtathius ἀπὸ τῦ μορμύρω deducit, id eſt, murmurare, id F quod aqua æſtuans facere videtur, ſtrepitum, ac fragorem excitans cùm rapidè fertur, vnde & μορμύρειν Heſychio exponitur inundare, quod ab inundantibus, vel fluuijs, vel mari aqua murmuret, ſtrepituſq; ingentes edat. Cur modo hinc etymologiam deducat Euſtathius, planè non video, neq; ipſe rationem reddit, niſi dicamus alludi ad lituras, quæ deorſum à tergo per latera tranſuerſaliter, vndarum, aut fluctuum inſtar feruntur. G

Mormyrus Geſneri.

FORMA.

Deſcriptio.

Verum Mormyrum eſſe.

TAMETSI per pauca de Mormyro veteres, eademque alijs inſuper piſcibus fermè communia, ſcripta reliquerint, vt ex ijs, quem hic exhibemus piſcem verum, ac genuinum Mormyrum eſſe, certò affirmare non liceat: nihilominus cùm pictum cognominet Ouidius, & H Oppianus αἰόλον, id eſt, varium, (Lippius reddidit; *& pictus Mormylus ore*,) taliſq; ſit hic pictus, & eodem non ſolùm Conſtantinopoli, vt Bellonius tradit, ſed in omnibus ferè alijs Europæ regionibus, nomine veluti per manus tradito, hodieque vt oſtendimus, veniat haud temerè pro veterum Mormyro accipi poterit, eoque magis,

A magis, cùm quæ de ſuo illi tradunt, huic conueniant omnia. Piſcis eſt corpore quàm Aurata, Sparus, Sargus, & Melanurus longiore, & minus ad latera compreſſo: capite item tenuiore, & cælaro, roſtroq; acutiori. Os autẽ mediocre habet, dentes exiguos, labia craſſa, oculoſque medios: branchias vtrinque quaternas: ad quas binę etiam ſunt pinnæ, vtrinq; ſcilicet vna: & binas alias minores in ventre: *Pinnæ.* in dorſo verò vnam tantùm, ſatis longam, totamq; aculeis horridam; aliamque denique retro anum iuxta caudam, exiguam. Cauda in lunatam pinnam degenerat. Venter eſt argenteus: dorſum ex albo ad cæruleum vergens denis duodenisvè lineis latiuſculis, nigris à dorſo ad ventrem tranſuerſis, *Color.* æqualibuſq; interuallis diſtinctis depingitur. Ventriculum habet magnum, inteſtina alba, triplici inflexione conuoluta: hepar grandiuſculum ſubrubrum, atq; ventriculum ambiens; lienem exiguum *Partes internæ.* & ſubnigrum, quæ omnia nigerrimo continentur peritonæo. Pedalem magnitudinem rarò attingit. *Magnitudo.* Figura hæc Geſneri eſt, Venetijs adumbrata. Ea verò quam Rondeletius ponit denticulos labris deductis oſtendit; & à ſuperiore labio perbreuem ſurſum eminentem cirrum. Bellonius anguſtiorem hunc piſcem pingit, nec ſatis latitudinis proportionem ſeruat.

B

LOCVS. CIBVS. NATVRA.
Mores. Partus.

MARINVM tantùm piſcem eſſe omnes fatentur, Ouidius ſaxatilibus, vel pelagijs accenſere videtur, cùm litoralem eſſe præter Archeſtrati apud Athenæum, & Oppiani authoritatem (qui in litoribus ex arena & ijs, quæ in arena proueniunt, victitare eum ſcribit,) quotidiana piſcatorum experientia etiam atteſtetur. Soliuagus eſt, nam pauci ſimul capiuntur. Pamphagus eſt nullum non cibum attingens, licet interim parua tantùm venetur animalcula, piſciculos, *Mores.* *Cibus.* conchulas, & minora cruſtacea; neq: tamen à terreſtribus ſordibus immunditijſq; abſtinet. Parit æſtate, teſte Ariſtotele; capitur verriculis, & plagulis, vt Plutarchus ait. In euitandis retibus ingenioſus, & *Partus.* *Ingenium.* ſolers eſt, ijs enim incluſus, non aliter ac Lupus, imis in vadis ſulco crebro caudæ motu, depulſis arenis facto ſubterlabitur: quod memorat Oppianus his verſibus:

Ad fuluam Labrax alys effodit arenam	*Piſcantes verrunt, hic cæno immerſus in alto*
Conatur foueam branchys aptore capacem	*Effugit exitium præda, fugit humida lina.*
Corporis, vt magnos ſub terris occulat artus	*Aſtutus talem meditatus Mormylus artem*
C *At velut lecto iaceat, per litora grypos*	*Tenſas ſub bibula maculas declinat arena.*

Lupi aſtus.

VSVS IN CIBIS.

HICESIVS apud a Athenæum Mormyrum tradit eſſe τροφιμώτατον, id eſt plurimùm nutrientem, quod Saluianus, & Rondeletius improbant, cùm ſit carne molli, præhumida, lutumque olente, atq; adeo inſipida, vt non ſolùm hoc noſtro tempore vilis optimo iure habeatur, ſed ab alijs etiam veteribus plebeius contẽptuſq; habitus fuerit, quod ex hoc Archeſtrati apud eundem Athenæum conſtat: *a Lib. 7.* *Carnis qualitas.*

Μορμύλος αἰγιαλεύς κακὸς ἰχθύς, οὐδέποτ' ἐσθλός *Mormylus eſt paruus piſcis, non vtilis vllo Tẽpore.*

Quamobrem monet Saluianus, vt ægri prorſus ab eo abſtineant: ſani verò non niſi inſapidorum penuria eo vtantur: & licet quouis modo conditus malè ſapiat: in craticula tamen crebraq; ex aceto, & oleo irrigatione conſperſus, minus ingratus eſſe ſolet. *Apparatus.*

D

DE CANTHARO. Cap. XX.
SYNONYMA. ETYMVM.

Κάνθαρος Plinio & Ouidio Latinè etiã Cantharus nuncupatur: Gaza verò, vt vim nominis explicaret, Scarabæũ tranſtulit, nã Scarabæus in genere inſectorũ vaginipennium κάνθαρος appellatur. Qui plura volet, huius vocabuli ſignificata, hiſtoriã noſtram Scarabæis dicatã in opere de Inſectis adire poterit. Vt verò Cantharus idem piſcis videtur, qui alias fœminino genere κανθαρὶς dicitur: ita cõtrà κανθαρὶς & κάνθαρος interioſecta differunt, vt ibidẽ fuſiùs oſtendimus. Bellonius Canthарũ piſcẽ rectè quidem ſic dictũ negat, quòd eius nominis vaſis capi imat effigiẽ, aut quòd Cantharo, ſiue Scarabæo ſimilis ſit, vel itẽ quòd cantare ſciat: cæterùm cùm inde ſic dici arbitratur, quòd Apollini (vt ait Apollodorus) ſacer ſit, in grauiſſimũ imprudenter incidit errorem. Non enim Cantharus, ſed Citharus (quo cum non *Cantharus.* *Scarabæus.* *Cantharis.* *Cantharus vnde dictus.*

ſine intolerabili errore Cantharum confundit) Apollini ſacer habitus fuit. Rondeletius Canthari nomen huic piſci inditum exiſtimat, quòd nō aliter in cæno maris verſetur quàm in fimo terreſtris ſcarabęus. Mihi magis probatur, vt à conſimili colore dicatur, non tamen Canthari, ſiue Scarabæi pilularij, ſed magni illius, qui ex nigro rubeſcit; à quo nimirum colore hodieq; Liguribus Tanado appellatur, quaſi fuſcus, aut pullus, item bæticus, & ferrugineus, qui color huic piſci conuenit: quare cùm Gillius Liguribus hunc piſcem Tamidum vocari dicit, forſan Tanadum, vt Rondeletius habet, dicere voluit, licet Bellonius Genuenſibus Cannam nominari ſcribat, qui interim in titulo ſuo Cantharo præpoſito Tauna habet, & in Gallico de piſcibus Tanua. Teſte eodem Bellonio vulgus Lutetianorum, apud quos tritiſſimus piſcis eſt, ex Oceano delatus, Brēma marina vocatur. Maſſilienſibus verò Canthena, Rondeletius habet Cantheno, & hoc nomine in Gallia Narbonenſi, Prouincia, & Hiſpania venire ſcribit. Idem deniq; Bellonius Romania Zaphile dici ait, à ſquamis ex indico ſplendentibus, forſan à Sapphyri lapidis colore; teſtatur enim eſſe è Cantharis quoſdam cyaneis lineis variegatos. ſed Iunius Sapphyrum piſcem Romæ à cyaneo colore dictum, Scarum interpretatur. Græci noſtri temporis Cantharum corruptè σκάθαρον dicunt. E

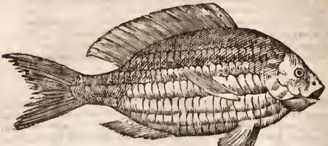
Brēma marina.

Sapphyrus piſcis.

FORMA. DESCRIPTIO. F

CVM ex antiquæ nomenclaturæ veſtigio, coloreque taneo, à quo apud Ligures etiam nomen obtinuit, congruente cum eo, quem Cantharo Ouidius tribuit hoc verſu
Cantharus ingratus ſucco, & concolor illi Orphus,
tùm ex ijs, quæ de Cantharo prætereà veteres alij memoriæ prodiderunt, hic depictum piſcem Cantharum genuinum eſſe, eruditi iudicariſe, quibus facilè adſtipulor. Piſcis eſt corporis forma, brāchijs, pinnis, aculeiſq; Auratæ, vel Sargo ſimilis. Squamis integitur paruis, ex indico ſplendentibus, vt ex Bellon. diximus. Caput & quæ circa oculos ſunt partes, ex nigro rubeſcūt, quæ permiſtio (inquit Bellonius) pullū ſiue fuſcū colorem efficit. Ore eſt minore quàm Aurata, aut Sparus, Inferiori maxilla lata, dentibus paruis cōfuſo ordine diſpoſitis: Labio ſuperiori velut in calua infarcto. Supercilia nigricāti oculi cęſijs ſūt, quorū pupilla nigra eſt, in ambitu pallida. A brāchijs ad caudā lineas duci ait Rōdeletius ſubaureas, non manifeſtas, vt in Salpa, ſed obſcuras. Bellonius verò lineam arcuatam, vtrinq; in lateribus cyaneam G H

Cantharus Authoris.

Quibus ſimilis.

Canthari icon alia ex Geſnero.

eſſe

A eſſe tradit: nec propterea credendum non eundem ab vtroque nobis piſcem depingi. Variare enim cum ex hoc etiam cognoſcitur, quòd Bellonius in foro piſcario Londinenſi obſeruârit quoſdã lineis albicantibus variegatos, alios cyaneis, alios ex luteo nigricantibus rectis quidem, ſed non ita conſpicuis, vt in Salpæ tergore videas. Internis partibus non differt à Sparo. Lapides habet in cerebro. Pictura noſtra Cantharì eſt, Genuæ adũbrati, colore totius corporis taneo, præter lineas quæ cãdicant, & oculos qui ſunt aurei. Geſnerus in paral pomenis altera ſecundo loco exhibita: Piſcis hic (inquit) à Bellonio pro Coracino exhibitus, Cantharus videtur, nam & Rondeletius Cantharum eſſe docet piſcem à Liguribus Tanado dictum, non Coracinum, & Gillius piſcem Maſſiliæ à colore caſtaneæ nominatum, Coracinum Neapoli vocari, audiuiſſe ſe ait, quæ nimirum errandi fuit occaſio Bellonio, qui Cantharum bis pinxiſſe videtur, primùm pro Coracino, vbi dentes non expreſſit, deinde pro Canthаro dentatum. Hæc ille. *Lineæ in eo variant.*

LOCVS. CIBVS. NATVRA. MORES.

B CANTHARVM Ouidius inter pelagios habuiſſe videtur. Ariſtoteli tamen litoralis eſt, & in cœnoſis litoribus, ac portubus, in quæ loca maris ſordes fluctibus pelluũtur, cœnumq; ex proxima terra, pluuijſq; confluit, verſari Rondeletius tradit, indeque Cantharum nominatum fuiſſe arbitratur. a Aelianus verò in locis gigni teſtatur, quæ ἄσπρα appellantur (de quibus in Mullo à nobis dictum eſt) ex Oppiano, vt apparet Κάνθαρος ἐν πέτρῃσιν ἀεὶ λείῃσι μέμηλε. *a Lib. 3.*

Veſcitur (inquit Rondeletius) aqua & ſtercore, quo nomine ſordes etiam omnes intelligit, quæ partim ex proxima terra pluuijs in portus & litora, partim ex ipſo etiam mari propelluntur. Bellonius verò herbis veſci ſcribit, carne item, pane & caſeo ex nauibus in mare proiectis, vt pamphagus haud malè dici queat. *Turgent amore fœminarum, & quia Zelotypi ſunt acerrimè* (inquit Aelianus) *pro ſuis coniugibus pugnant, ſed non more Sargorum pro multis, ſed non aliter quàm Menelaus cum Paride pro vna tantùm.* Idem ante Aelianum tradit Oppianus, inquiens: *Cibus.* *Amor, & Zelotypia.*

Vxores Sargi multas & Merulus . . . . Ducunt, aſt alij contenti coniuge ſola,
Cantharus, Æthnæus, ſpernentes agmina lecti.

CAPIENDI RATIO.

C INESCANTVR, authore eodem Oppiano, polypo, aut carabo aſſo, in naſſam vimineã amplam indito ad ſaxum aliquod inclinatam, cuius non modò venter ſit benè capax, ſed os quoq; ſatis amplum. Ingredietur enim (inquit) primùm Cantharus aliquis, & mox poſtquam paſtus eſt, tanquam ſibi metuens, rurſus exibit. Piſcator nouam ſubinde eſcam reponet, donec multis magniſque tandem collectis, hos iam ceu domicilio gaudentes, operculo ori tractu obfirmato, capiat.

VSVS IN CIBIS.

XENOCRATES hunc piſcem inter grata, boniq; ſucci edulis, & quæ abundè nutriunt, facileq; in corpus digeruntur, & aluum modicè cient, connumerat, vt Bellonius exiſtimat: cæterùm ad Citharum iſthæc, non ad Cantharum pertinent: quem vt ingratum ſucco Ouidius dixit, ita etiam, teſte Rondeletio, boni ſucci non eſt, carneq; nimium molli, præhumidaque, atq; meritò viliſſimus habetur, nec niſi tenuiores fortunæ hominum cibus. Ventrem mollit elixus: in ſartagine coctus, vel etiam elixus cum croco, cinamomo, pipere, zinzibere, vel ceps, & oleo, vel exiccatus, multò melior redditur. *Carnis qualitas.* *Apparatus.*
D

DE SARPA. Cap. XX.

SYNONYMA. ETYMVM.

INTER cæteros piſces (inquit Bellonius) non eſt allus, qui ſuã conſtantiùs retinuerit antiquam appellationem, quàm quo de nũc ſermo inſtituitur: ſiquidẽ vulgo Græco, Italico, & Gallico, nihil de priore nomenclatura immutauit. Ait tamen Maſſilienſibus Sopi appellari, & Romæ non Salpam, ſed Sarbam, quod poſtremum nomen non ſatis fortaſſis, vel intellexerit, vel meminerit, nam Saluianus, qui Romæ vixit, & medicinam fecit, ibi & vbiq; ferè *Sopi. Sarba.*
gentium

gentium antiquo nomine Salpam appellari teſtatur. Salponi (quam vocem Geſnerus in Italico libello pro ſalpis ſe legiſſe ait) maiores in hoc genere dici poſſunt. Luſitani Salema dicunt. Σάλπη Græcis omnibus quidem vocatur, Archippo tamē apud Athenæum etiam in maſculino ὁ Σάλπης, per iocum piſcis nomen efferens tanquam viri, ὁ κῆρυξ μὲν ὁ βόαξ, σάλπης δ' ἐσάλπιγξ ἑπτὰ ὀβολοὺς μισθὸν φέρων, id eſt, *Præco Boax fuit, Salpes verò tuba cecinit, obolorum ſeptem mercede conductus.* Heſychius & Varrinus alijs etiam Βοῦν, id eſt, Bouem vocari ſcribunt, nimirum ex eodem Athenæo, qui hoc Pancratis ex operibus marinis verſus citat. E

Salema.

Salpes.

Bos cur dicta.

— Σάλπαι τ' ἰσομήκεις ἰχθῦς ἅς τε βόας πόρπας Ἁλίζωνοι καλέουσιν.
Οὕνεκα γαστέρι φῦκος ἀεὶ δάκνουσιν ὀδοῦσιν.

— *Salpæ piſces æqualis magnitudinis, Quas quidem Boues, Halizoni, piſcatores nominant*
Quoniam algam, ventri cibum, dentibus molunt.

Rondeletius pro πόρπας reſtituendum arbitratur πόρτιας, quoniam boues dicantur αἱ τέλειαι, id eſt, iam adultæ, quaſi Salpæ non ſimpliciter Boues vocari debeant, ſed addito epitheto πόρτιες, id eſt paruæ. Quam correctionem meritò Geſnerus improbat, quòd neq; carminis ratio admittat, & ſi admitteret, πόρτιας in accuſandi caſu dici oporteat, ſicuti & βόας: præterea Salpas Pancrates βόας πόρπας coniunctis vocabulis, vt ille arbitratur, non dicit, ſed πορπεῖς Ἁλιζώνους, ideſt piſcatores Haliſonos, πορπεὺς enim piſcator eſt, non quilibet, ſed propriè retiarius, nam πόρκος genus retis eſt. Sic igitur perfectæ (inquit) ſenſus fuerit. Salpæ piſces, à piſcatoribus Halizonorum (quos Strabo Aſiæ populos eſſe putat extra Halym,) Boues appellantur, quoniam ſemper algam in ventre dentibus ſuis conterunt. Dalechampius in alijs codicibus ἁλίζωοι legi innuit, & vertit, in mari vitam agentes, in ſuo tamen exemplari Ἁλίζωνοι legi teſtatur, quam lectionem (inquit) ſi probamus, Halizoni maritimi populi ſunt vicini Cariæ, Myſiæ, Lydiæ, aut, vt alij malunt, gens Pontica: quare poëta ex his populis aliquos potiùs, quàm eos, quos Geſnerus ex Strabone in Indiam vſq; reijcit, intellexerit. Cæterùm ſicuti ob allatam rationem Salpa Bos vocari poteſt, ita aduertendum eſt alium eſſe à Salpa toto genere diuerſum, vtpotè planum, & cartilaginem, qui propriè Βοῦς, id eſt Bos appellatur. Syluaticus Criſopleurum piſcem dictum Salpam interpretatur, ſed rectiùs Chryſopleurus dicatur ab aureo, quo per latera Salpa reſplendet, colore. F

Bos alius à Salpa.

Cryſopleurus.

FORMA. DESCRIPTIO. G

Veram Salpam eſſe quę hic deſcribitur.

Lineæ.

PRÆFIXVM huic deſcriptioni piſcem, veram, ac genuinam Salpam eſſe, vetus vbiq; fermè terrarum nomenclatura, omniaque ab antiquis Salpæ attributa, ac deniq; eruditorum omnium conſenſus teſtantur. Piſcis eſt aſpectu iucundiſſimus. A ceruice (vt Iouij verbis vtar) in caudam per argentea latera, aureæ rubenteſq; lineæ certis diſtinctæ interuallis decentiſſimè eum depingunt: à quibus Ariſtoteli apud Athenæum πολύρραβδος, πολύγραμμος, & ἐρυθρόγραμμος cognominantur, & Oppiano αἰολόνωτοι, hoc eſt, vt Lippius vertit, *varijs diſtincta tergora ſignis.* Meminit & aliàs earundem lineatum Athenæus ex Philone his verbis: *Salpa ſimilis naſcitur in mari rubro piſcis Stromateus appellatus, vt Philon narrat, virgas habens per totum corpus extenſas, auri ſpeciem referentes.* Aduertendum interim eſt, duo eſſe Salpæ genera, vnum commune, & omnibus notum, alterum minus, quod in Narbonenſi Gallia perappoſitè Vergadelle, id eſt virgis, ſiue lineis diſtinctum, teſte Rondeletio, appellatur: Virgas enim (inquit) appellamus tenues, & longos ramos, ſiue baculos, quas Græcis ῥάβδους nominãt, vnde δίραβδα, id eſt, duabus virgis, ſiue lineis diſtincta, & πολύρραβδα, quę pluribus, vt Salpa & piſcis de quo hic loquimur, quem non ineptè Virgatum inde dici poſſe putat. Differt, vt ait à Salpa communi ætate tantùm, Virgatus minor eſt, & ad eius magnitudinem nũquam excreſcit. At ſi hoc verum eſt, non ſola differet ætate: progreſſu enim ætatis in magnam Salpam euaderet, quod cùm inficietur Rondeletius, apparet ſpecie omninò diſtingui: nam præterea, vel ipſo teſte, tenuior etiam eſt & rotundior. Meminit eiuſdem in libro de Piſcibus ſtagni marini, & à Salpa iterum diſtinguit, inquiens: In ſtagnis noſtris marinis frequentior eſt ea, quæ Vergadelle à noſtris dicitur, id eſt, Virgatus piſcis à virgis, quibus Salpæ ſimilis eſt, figura verò non itē, ſed Auratis, vel Sparis potius. Ab ijs Virgati noſtri neq; partibus internis, neq; ſaporis inſuauitate, neq; carnis mollitie, neq; victus ratione differunt, ſed Virgati in ſtagno ſolùm reperiuntur, Salpæ & in mari, & in ſtagno. Sed Salpæ deſcriptionem proſequamur. Caput habet paruum & rotundum, roſtrum acutum, labia non ita infarcta, vt in alijs piſcibus, os exiguum, dentes firmos (eos pictor noſter omiſit,) in ſuperiori maxilla ſedecim, in inferiore octodecim, ſerratos, quales etiã Athenæus illi aſcribit: oculos aureos, ſupercilia quodammodo vireſcentes: pinnam in tergo vnicam, lõgam, multis ſpinis aſperam: Quæ retro ſuum verſus caudam conſpicitur, duobus tantummodo, ſed robuſtis aculeis communita eſt, cęteræ vt in alijs ferè piſcibus. Cauda biſurca eſt. Lingua mediocris, Squamis tegitur latis, & H

Stromateus.

Genera duo.

Vergadelle.

Virgatus piſcis.

Salpæ deſcriptio.

Pinna.

vari

Partes interna. varij coloris: ventre, & lateribus candicat, dorſo ex cineraceo nigricat. Interanea nigerrimo peritonæo continentur. Ventriculus oblongus eſt, & latus: Hepar magnum, ſubrubrũ, in tres lobos diuiſum, E
Magnitudo. cui fellis veſica appendet. Splen nigricat. Vulua bifida eſt, ouis innumeris plena. Bellonius raro duas libras excedere ſcribit, quod & Saluianus confirmat, ſed vbi adoleuere, ſemper ad libram accedere ait, ita vt in nullo alio piſcium genere æquè atque in Salpis, eadem ferè ſemper ſeruari magnitudo videatur, indeq; fortaſſis à Panciate *ἰσομεγέθεις*, æquales magnitudine, longitudine uè appellari. Dalechampius verò ſic Panciati vocari putat, facta comparatione ad eos piſces, quos antea nominauerat.

L O C V S. C I B V S.

OVIDIVS Salpam ijs accenſet, qui *herboſa laxantur arena*: Oppiano verò teſte
In vaſtum pontum, ſcopulos quos abluit vnda Alga conſperſos, & multo murice tectos
Salpæ habitant, varijs diſtincta tergora ſignis.

Cibus. Ariſtoteli non ſolùm in mari, ſed in lacubus marinis quoque gignitur, quod Rondeletius autopſia edoctus aſtruit. Idem Ariſtoteles Salpam inter eos quoque recenſet, qui cùm non ſunt carniuori, tamen vagantur, & oberrant: quæ verba Saluianus alias per ſe clariſſima non aſſecutus, eam vagari negat, carniuorã verò philoſopho haberi aſſeuerat: ſed verba Philoſophi adſcribam: *Vagantur* (inquit) F
maximè & oberrant, quæ carne aluntur, ſunt autem carniuori ij ferè omnes (quæ verba Theodorus reliquit) *præter paucos, vt Mugilem, Mullum, Salpam, Aeriam, ſiue Chalcidem*. Xenocrates eã propter
Literalem eſſe. aliàs in alto mari capi tradit, aliàs ad litora, vt modò repetemus: quæ tamen omnia non prohibent, quo minus litoralis eſſe poſſit, quin litora propriam eius ſedem eſſe, cibus quo maximè delectatur,
a *Li.8. Hiſt. cap. 2. item 4. Hiſt. c.8.* argumento eſt. Alga enim & ſtercore ali a Ariſtoteles binis in locis teſtatum reliquit: & alicubi: *Fœtida* (inquit) *nonnullis piſcium pro eſca accõmodantur, vt Salpæ ſtercus*, vnde *σκατοφάγον*, & *βδελυρόν*, id eſt merdiuoram & fœtidam Salpam Epicharmus in nuptijs Hebę. & Plinius obſcœnum piſcem a-
Vpupa auis. gnominauit: quemadmodũ inter volucres Vpupam, obſcœnam paſtu auem dixit, quam nonnulli in ſtercore humano commorari, & fœtente fimo paſci ſcribunt. Præter algam cucurbita tantoperè etiam delectatur Salpa, vt vtraq; herba pro eſca vtantur piſcatores, vt mox patebit. Alga autem, & fęces in litoribus vrbibus proximis, copioſiùs reperiuntur. Porrum deniq; etiam depaſcitur, vt Ariſtoteles
Porrum. ait, marinam aliquam herbam hoc fortaſſis nomine intelligens.

N A T V R A. M O R E S. G

SOLITARIVM piſcem eſſe ex Ariſtotelis authoritate tradit Athenæus. Bellonius tamen turmatim ab imo gurgite ab litora ferri, moxque alga, alijſque marinis herbis paſtas, celerrimè
Gregalẽ eſſe in mare demergi ceu oculatus teſtis tradit, & Saluianus, cùm perraro (inquit) vnam ſolam,
Auditus. creberrimè verò complures ſimul capi videamus, gregalis potiùs quàm ſoliuaga cenſeri debet. Cla-
Ingenium. riſſimè audire proditur vt ex Ariſtotele Aelianus, & Plinius recitant. Oppianus pauidam vocat, quaſi piſcatorum timentem inſidias. Iouius natura aſtutum perhiberi, ſed quo authore ignoro, tradit.

P A R T V S.

Quando pariat. SEMEL anno parit, vt a Plinius refert, & Athenæus, videlicet autumno, paulò ante æquinoctium, vt b Ariſtoteles ait, qui tamen id aliàs vbiq; terrarũ facere negat his verbis, *Salpa æſtate*
a *Lib.5. Hi. cap.9.* *enixa locis plurimis; nonnunquam & autumno parit.* Multi non intellectis hiſce Ouidij verſibus:
Atque immunda Chromis, merito vilißima Salpa, Atque auium dulces nidos imitata ſub vndis. H
b *Lib.6. Hi. cap.17.* Salpam voluerunt ſibi nidum more auium ſub aquis conſtruere, ibiq; parere, cùm id ſoli Phycidi Ariſtoteles tribuat, cuius periphraſis eſt poſterior verſus, nequaquam ad Salpam, minuſque ad Chromidem referendus, quod tamen c Plinius aliquando credidit. Salpam tamen in alga parere monet Op-
c *L.32.c.11* pianus, inquiens: *Obſcœnæ madida Salpæ naſcuntur in alga.*

CAPIENDI RATIO.

a *Lib.8. Hi. cap.2.* CVCVRBITA capitur. quod ex omnibus vni ei euenire a Ariſtoteles tradit; gaudere enim hac eſca. Idem repetit ex eo Athenæus. Ineſcatur eodem Ariſtotele teſte, ſtercore. Capi & alga ex Oppiano recitauimus. Id autem fit hoc modo. Piſcator aliquis per dies quatuor vnum ad locum aliquoties nauigans, lapides alga circundatos demittit: quinto poſtea die Salpis iam

illic

A illic congregatis naſſam lapidibus obtectis alga immiſſis ponit,& circa introitum herbas marinas alligat, quibus Salpæ, alijq; herbiuori piſces delectantur. Vbi iam incluſos piſces ſenſerit, tacitè mox adnauigat,viris remiſq; ſilentibus,& naſſam extrahit.Silentium autem cùm ad alias piſcationes,tum Salparum in primis vtilis eſt,vt quæ naturâ pauidæ ſint. Eſca ad eaſdem ex Tarentino: *Bryon viride ex ſaxis oleo interens, vſui expoſito.*

MORALIA.

Hominem varium, varijs rebus ſeſe oblectantem, non inconcinnè Salpam dicere poſſimus: quomodo Mnaſeam quendam Locrenſem, vel Colophonium, familiares Salpam cognominarunt propter varietatem argumẽti libri παιγνίων, id eſt de Ludis, ſiue luſibus à ſe cõditi: qualem & à Salpe ſcriptum aiunt, muliere Lesbia, à iocorum fortaſsis varietate ſic nuncupata. *Homo varius.*

VSVS IN CIBIS.

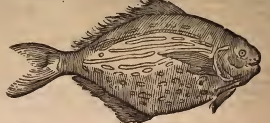
B

Qvemadmodum hoc noſtro tempore Salpa, quam tam eleganter Natura depinxit, tamq; iucundis coloribus adornauit, ab optimatum menſis, vt inſulſa, & mendax repudiatur, plebeiuſq; omninò, atque ignobilis piſcis habetur,ita quoque apud veteres in nullo planè pretio æſtimationeq; fuiſſe comperimus. Ouidio enim *merito viliſſima Salpa* dicitur, Oppiano,& Plinio obſcænus, Epicharmo mendinora fœtidaque, Archeſtrato ſemper mala,& Diphilo dura,& inſuauis: & vt Platina ait, ſylueſtre quid,ac ferinum reſipiens.Quod ſi tamen circa Ebuſum inſulam (quæ nunc Euizza nominatur) capta fuerit, haud ſpernendam eſſe Plinius ait: Alexandrina pariter maximè ſi in autumno nata fuerit, humidum quid & album,idq; non viroſum emittit,vt Diphilus refert. Id tamen Rondeletio improbatur, quandoquidem piſces omnes vterum ferentes meliores cùm ſint, Salpa æſtate grauida,melior quoque dicenda fuerit: parit enim (inquit) autumno,& ſemel tantùm:qua in re falli conſtat Rondeletium,nam ex Ariſtotele bis parere Salpam oſtendimus; & Epicharmus de illa intelligit,quæ iam æſtatis initio pepererat; ſicuti de illa, quæ autumno Archeſtratus:cui circa Mitilenen capta tempore meſsis guſtui quoque minus ingrata eſt. Omnium autem *Carnis qualitas.* *Vbi melior & quando.*

C tam dura caro eſt,vt *a* Plinius percoqui poſſe neget,niſi ferula prius verberetur(quare fuere,qui Belgarum Stockfiſch Salpam eſſe voluere,quorum opinionem ſuo loco refellemus) vnde ægrè conficitur à ventriculo, ſuccumq; gignit prauum, etiam quocunque modo præparata. Platina inteſtinum vult per branchias euelli,quia ſcilicet impuriſſimo cibo veſcitur,homin ѻq; omninò deteſtando abominandoque. Alias etiam benè exenteratam, ſed quàm fieri poteſt, exigua inciſura, aſſaturam requirere,& moretum tradit. Saluianus per dorſi longitudinem diſſectam,exemptis interaneis, paſſulis, ſale, allio, olentibusq; herbis conciſis, & ſimul mixtis infarctam,ſi aſſetur, ſapidiuſculam euadere tradit. *Carnis qualitas.* *a Li.9.c.18.* *Apparatus.*

DE STROMATEO. Cap. XXII.

ATHENÆVS *a* ex Philone in mari rubro piſcẽ naſci tradit Salpæ ſimilem, qui Stromateus (Στρωματεύς) nominatur; vniuerſo corpore lineis aureis productis diſtinctus,à quibus nomen ei impoſitũ eſſe credi poteſt.Sunt .n. Græcis στρώματα ſtragula & tapetes elegantiores, varijs colorum imaginumq; differentijs ſpectabiles:quo forte ſenſu Clemens Alexandrinus libros ſuos στρωματεῖς inſcripſit, quaſi lectionis varietate lectorem oblectantes. Pro hoc Stromateo Rondeletius ſubſequentẽ piſcem pinxit,ſed nõ deſcripſit,monẽs tamen,ſi in aliqua mediterranei maris parte reperiatur,nec mari rubro tantùm proprius ſit, eũ eſſe qui Romæ Fiatola nũcupatur, eò à Salpa diſſidens, quòd lineas aureas breuiores habeat, nec ad caudam vſque productas. Ipſe tamen Fiatolam longè aliam facit, piſcem videlicet,qui contra aliorum morem nullas in ventre pinnas habet:quo modo & ab alijs depingitur, vt mox patebit: & in capite de Fiatola Stromateum ſuum Romæ etiam ab ichthyopolis nomina piſcium propria, ſimilibus ſæpenumerò communia facientibus, Fiatolam dici tradit: quare licet ſquamoſuſnè ſit, an læui cute præditus, huic tamen loco ob allatam rationem inſerere eum placuit. *a Lib.7.* *Etymum.* *Stromata quæ.* D *Stromateus Rond.* *Fiatola.*

DE FIATOLA ROMÆ DICTO. F
Cap. XXIV.
SYNONYMA. ETYMVM.

Callionymus. Ellops. Lycos. Callichthys. Bellon. a Lib. 3. Callichthys Ariſt.

BELLONIVS piſcem Romę Fiatola vulgò dictũ, quibuſdã videri ſcribit veterum Callionymum, alijs Ellopen, alijs denique Lycon: ipſe verò eum eſſe conijcit, qui Gręcis καλλίχθυς nuncupatur, facta coniectura ex nomine ipſo, quòd piſcis pulchritudo indicetur, cùm ſit Fiatola Romanorum totus pulcher piſcis, aureo nimirum, & argenteo colore inſignis, multiſq; lituris variegatus: ſed inefficax ſatis id argumentum eſt; neq; etiam veteres id de Callichthye tradunt. Rondeletius Callichthyn ab Anthia alium nõ facit; a Oppianus diſtinguit; cùm enim rationem tradidiſſet capiendi Anthiam, ſubiungit:

— Τοῖον καὶ καλλίχθυς ἴχν᾽ ἄθινας, ἠδὲ γ?ίβλη   Ορχωνα.

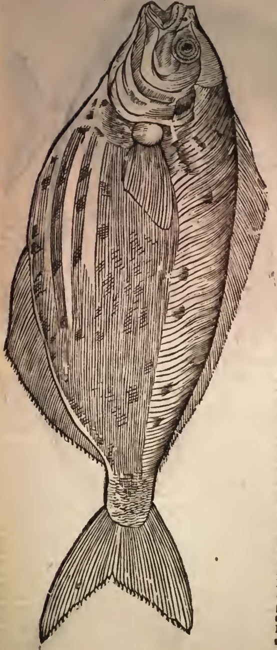
Anthię tamen ſpeciem eſſe, dici poterit: nam quod Oppianus ait nullum animal noxiũ reperiri, vbi Callichthys conſpicitur, id Ariſtoteles tradidit de Anthia. Callichthys Ariſtotelis dẽtes ſerratos habet, & gregatim degit: Oppianus Cetaceis adnumerat, & alibi Thunno eſca eum capi ſcribit, quæ omnia Fiatolæ conuenire non puto, neque etiam id aſſerit Bellonius.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Pictura examinantur.

RONDELETIVS cùm nullis alijs commodiùs, quàm cum Cæruleis (ſic vocat Glaucos ſuos, Hippurũ, Seſerinum) connumerari poſſe credit, haud alio (vt apparet) argumento nixus, quàm quòd dorſum, & latera habeat cærulea. Iam verò eundemnè cum Fiatola Bellonij depingat, dubitari poſſit. Lineæ enim, ſiue ſtrię, & maculæ longè aliæ, ac aliter in vtriuſq; pictura exprimuntur. Forma verò, & pinnarum ſitus, item iuxta Romam frequentem eſſe, vt vterq; ſcribit, & Fiatolam dici, ad vnum eundemque pertinent piſcem. *Deſcriptio ex Rond.* Rondeletius ſic breuiter deſcripſit. Dorſum lateraq; cærulea ſunt, venter candidus, labra purpurea. Ferè rotundus, & compreſſus, Seſerino non valdè abſimilis, niſi quòd lineas ductas non habet, ſed vnicam duntaxat. A dorſo autem ad hanc li- H neam, & ab hac ad ventrem lineæ demiſſæ ſunt, perbellè inflexæ. *Ex Bellonio.* Bellonius fuſiùs: latus eſt (inquit) ac planus, caudam lunatam habens, linguam carnoſam, Delphini modo, ad humanam accedentem, ſuiſque partibus omninò abſolutã, quo inter cæteros branchijs præditos ſolus habere mihi viſus eſt: *Nota peculiaris.* quemadmodum & hoc ſibi etiam peculiare, quòd pręter omnium piſcium morem pinnis ſub ventre careat: eſtque prorſus inermis. *Maxilla.* Branchias vtrimq; quatuor gerit: ſiquidem eam quam capiti coniunctam habet, annumeres: Superiorem maxillam fixam, ac immobilem, vt Scarus, & Exocœtus habet, Cantharo quidem ſimilis eſt, ſed eò maior euadit, non tamen æquè craſſus. Lineam habet à capite ſub ventre ad vmbilicum extenſam, atque vtrimq; in ceruice nigram maculam. *Squama.* Squamis vndiquaq; caret, præterquam in eo lineæ ductu, qui piſcis huius latera diſtinguit: ventrem quoque paruum habet, vt & Lechia, & Lampuga: quamobrem ei arctè inter ſe cohærẽt, quæ tam numeroſis ſpiris in orbem circumducta, ita inter ſe complicantur, vt globulum eſſe dicas. *Hepar.* Hepar vnius tantùm lobi, nullo

felle

A felle præditum: ſtomachum in V. litteram efformatum: cuius infima pars in mucronem terminatur, atq; ad eius pylorum, tam numeroſas videas appendices, vt (quemadmodũ nec in Thynno, Pelamyde, ac Scombro) nullis artibus numerari poſſint, Inteſtina fulcit glanduloſũ pancreas. Lien illi ſtomacho ſubeſt. Geſnerus Fiatolæ à Bellonio exhibitã iconẽ ſtudio omiſit, quòd forma, inquit, & circum-

B ſcriptione corporis, ac pinnis cum ea, quam Rõdeletius dedit, conueniat. Lineas tamen, ſeu ſtrias, & maculas longè alias, ac aliter in vtriuſq; pictura eſſe ait, vt piſces eſſe diuerſos aliquis exiſtimaret, ſicuti etiam ex vtriuſq; deſcriptione idem non videtur. Rurſus verò propter formam, & pinnas, vt dixi, & quoniam vterq; circa Romam frequẽtem eſſe, & Fiatulã vocari ſcri-

C bit, vnus videri poteſt. A nobis poſita figura (eſt autem ea, quæ hic primo loco exprimitur) quàm à Cornelio Sittardo, cum alijs piſcibus Romæ depictis olim accepi cum Belloniana ferè per omnia congruit, niſi quòd rudimenta quædam dentium oſtendit, cùm Bellonius omninò edẽtulam faciat & lineam mediam rectam à branchijs ad caudam

D non exprimat (cuius tamẽ in deſcriptione Bellonius non meminit) nec aliam ſuperiorem Bellonio memoratam, incuruam, & ſquamoſam, cùm reliquũ corpus ſquamis careat. De ea doctiſſimus Sittardus ad me ſcribebat. Hic piſcis Fetolo, vulgò dicitur, Romanis Lampeca. Fertur naſci ex pulmone marino, delicatiſſimus piſcis,

ſcis, nec excedit hanc magnitudinem. Erat autem maſſa ab eo pictura, vno alterovè digito longior, quã à nobis hic propoſita eſt. Ex pulmone marino eã naſci, aliovè Zoophyto, quis facilè credat. Hactenus Geſnerus. Idem puto piſcis eſt Romæ itidẽ mihi depictus, qui altero loco ponitur; Auream habet lineam à branchijs ad caudã, aliaſq; eiuſdem coloris per tergus: cætera aureo, & cæruleo pulcherrimè varius, vt Callichthys, ſiue pulcher piſcis iure optimo vocari poſſit. Idẽ Geſnerus alterũ piſcem, cuius hic quoq; iconem adijciemus, Venetijs pictum, primũ Hepatũ eſſe conijciebat, quoniã à Venetis, Figo nominatur, & Italicè iecur fegato, quaſi ficatũ, ſi. συκωτὸν. (fortè quòd nõ minus ſapidus ſit piſcis, quàm animãtis alicuius ficubus paſtæ, vt Anſeris, aut Suis iecur) & figuræ Hepati à Rõdeletio poſita, ad hanc proximè accedere videbatur, color nigricãs, inquit, etiam conueniebat. Sed cũ Bellonius aliquando per Heluetiã iter haberet, admonuit me, piſcem hunc potius eſſe Callichthyu ſuum (Rondel. Stromateum facit) quanquam non ſint eidem colores, & maculæ: idq; animaduerti cùm ex figura eius, tùm quòd, vt dicebat, & in Callichthye etiã ſcribit, ſolus hic piſciũ pinnis ſub ventre careat, nec aliam parte ſupina habeat, quàm quæ ab ano eſt. Rotundior etiã apparet, magiſque rhomboidea, quàm Hepatus Rondeletij, à quo, & capitis figura multũ differt, & quod ſquamis careat, vt pictura oſtendit, cùm ille ſquamoſus ſit. Superior corporis pars magis fuſca eſt.

Fiatola eadem melius expreſſa.

A

B

eſt, in ſumma ſubcærulea: inferior ex cinereo albicat (ſicut & cauda, quam gerit lunatam) per breuibus etiam lineis candicantibus aliquot parallelis diſtincta. Venetijs, vt dixi, vulgare ei nomen eſt Figo, vel etiam Truellia: A Græcis vulgò Goſidaria vocatur, vt audio: & a Luſitanis Pampano. Hactenus ille.

LOCVS. ORTVS. VSVS.

ROMÆ frequens piſcis eſt: alibi rarus, & incognitus. Rondeletius ſuis litoribus nunquam viſum aſſerit. Fertur naſci ex pulmone marino, quod tamen mihi non perſuaſerint. Delicatiſſimum piſcem eſſe inquiunt. Rondeletius à Glauco ſubſtantia parum differre ſcribit: eſſe enim carne paulò molliore.

C DE SCORPIO. Cap. XXIV.

SYNONYMA. ETYMVM.

QVI Græcis Σκορπίος, Ouidio cæteriſq; Romanis latinè quoq; Scorpius nuncupatur, Plinio nonnunquam item Scorpio, prout nimirum inſectum venenoſum, à quo huic piſci nomen inditum, Scorpius, & Scorpio latinis promiſcuè nuncupatur. Accepit autem piſcis iſte ab eo inſecto nomen, non quòd vel corporis figura id, vel colore, vt nõnulli voluere, æmuletur, ſed quòd vt aculeo Scorpius terreſtris, quem habet in cauda, ita piſcis, quibus in tergore, & capite armatus eſt venenum vulnerando infligat, vt mox oſtendetur. Genuenſes veterem nomenclaturam retinent: alicubi etiam in Italia Peſce Spin, vel Spino, vel Spinoſo vocari Geſnerus tradit; & Aggregator Spinulã piſcem memorari à Galeno in tertio de aliment. facult. ſcribens, non alium, quam Scorpium intelligit: hunc enim ibi nominauit Galenus: & Syluaticus pro Sabot Hebraica, aut Arabica voce, piſcem Spinulam reddit. Romæ Scrofano dicunt, Luſitani Coeſſo. Gillius in nonnullis Italiæ regionibus Scorpium, & Scorpænam (de qua mox) promiſcuè Scorpenam vulgò appellari teſtatur, & à Græcis Scorpium: apud Maſſilienſes Scorpænam rectè quidem vetus nomen retinere: Scorpium verò parum Maſſilicè Raſcaſſam nominari, ſiue vt Bellon. habet, Reſqueſſam. Rondel. verò eum, qui niger eſt, Scorpeno, qui flauus eſt, Scorpena vocari author eſt. Fallitur itaq; Saluianus, Scorpium Scorpenam, Scorpænam Raſqueſſam appellari exiſtimans. Iam verò Σκορπίς, & Σκορπίος, cùm ſeparatis locis nominentur ab Ariſtotele, non ſolùm noſtri temporis eruditi, verùm etiam ipſe quoq; Athenæus dubitant, eorundemnè an diuerſorum piſciũ ſint nomina. Sic enim ille. *Ariſt. in 5. de animalib. cap 9. & 10. Scorpios, & Scorpidas diuerſis in locis nominat: incertũ autem an eoſdem eſſe intelligat.* Rondel. Saluianus, & Geſnerus eiuſdem quidẽ piſcis nomina eſſe arbitrantur, iiſdemq; ſexum diſtingui, Scorpio nimirum marem, Scorpide fœminam denotari: quod ſe colligere ait Saluianus, non ſolùm ex ipſorum Græcorum nominũ ratione, ſed ex *a* Ariſt. etiã verbis: nam vbi Philoſophus, inquit, de appendicibus ventriculi, *b* ac differentia à loco, in quo piſces degunt, deſumpta pertractat (quippe quæ tum maribus, tum fœminis Scorpionibus æquè communia ſunt) σκορπίου nomine vtitur: vbi *c* verò de loco, in quo pariunt, agit

Scorpius vnde dictus.

Spinula piſcis.

Sabot.

Scorpena.

Raſcaſſa.

Scorpis an idem cum Scorpio.

a *Li. 2. Hiſt. cap. 17.*

b *Li. 8. Hiſt. cap. 13.*

c *Li. 5. Hiſt. cap. 10.*

(cum parere proprium fœminis ſit) non σκορπίους, ſed σκορπίδας appellat, eas vt Orcinas in ſeſe E
d *Lib.5.c.9.* fœtificare dicens. Quòd ſi obijciatur *d* Ariſt. paulò ſuperiùs, Scorpionem bis anno parere teſtantem, σκορπίου, & non σκορπίδος vocabulo vſum eſſe, reſpondendum eſſe cenſet, aut non ſemper, & locis omnibus eadem loquendi proprietate ſcriptores vti, aut corruptum eſſe locum: nam cùm nunc, inquit, legatur Σκορπίος τίκτει δὶς, σκορπὶς forſan legendum eſſet; facillimè enim σκορπὶς in σκορπίος corrumpi potuit. Nec obſtat, quòd Athenæus etiam (vt ex loco præcitato colligitur) ibi σκορπίος legerit: nam poſt tot annos Ariſtotelem ſecutus eſt Athenæus, vt eo quoque intermedio tempore σκορπίος pro σκορπὶς mendosè ſcribi potuerit. Hæc itaque Saluianus, cuius rationes meo iudicio frigidiuſculæ exiſtunt. Ego quidem nihil immutauerim; imò verò non ſexu
Scorpæna. Scorpidem à Scorpio, ſed ſpecie etiam diſtinguo, eumque eſſe reor, qui Athenæo σκόρπαινα nominatur, & à Scorpio diſtinguitur. In qua ſententia Saluianus quoque fortaſſis fuerat antea,
Euſtathij error. nam cum Scorpænam à Scorpio ſpecie etiam diſtinguat, Scorpænæ hunc titulum præfixit, Σκορπὶς, Scorpæna, vulgò Scrofanello. Idem & Geſnerus fecit, contrà Euſtathius Scorpænam Scorpij fœminam eſſe aſtruit his Athenæi verbis: *Scorpænas, & Scorpios nos comedimus.* Apparet autem imperfectam Athenæi ſententiam percurriſſe Euſtathium, quæ enim ſubſequuntur, manifeſtiſſimè differentiam conſtituunt; ea ſunt: *Diſtare ſucco, & colore piſces eos* (Scorpium, & Scor- F
pænam) *non eſt qui neſciat.* Quamquam autem in plerisque piſcibus ſexu tantùm differentibus, coloris etiam aliquod diſcrimen eſt, id tamen tam exiguum eſt, vt à peritis tantum agnoſcatur: Eſt denique, & in magnitudine differentia, minor enim Scorpæna.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

HICESIVS, apud Athenæum, duo facit Scorpij genera, loco, colore, & carnis bonitate inuicem differentia; inquit enim: *Scorpionum alter pelagius eſt, alter τεναγώδης, & hic quidem rufus; alter nigricans. Præſtat ſapore, & nutrimento pelagius,* Rondeletius τεναγώδης vertit Lutarius, ex Etymologo, cui τέναγος propriè, inquit, eſt γῆ ἐφ' ἧ πολλοῦ ὕδωρ ἐπιρρεῖ, ἢ πηλῶδες ὕδωρ, i. terra ſupernatantem aquam habens, aut cœnoſa aqua: ſed commodiùs circumloquemur, vertemuſque, qui in cœnoſo litore degit, aut in cœnoſis aquis (marinis nempè, vt Dalechampius reddidit) nam lutarium ſignificantiùs dicemus, quòd Græci τελματιαῖον: quem- G
Rana. admodum Ariſt. Rana, & Cordylus ſunt animalia τελματιαῖα, & Teſtudo quædam lutaris dicitur, nam τέλματα ſunt paludes paruæ, & diſtinctæ, τέναγος verò, quod continuatum eſt, vt ſunt
Cordylus. *Scorpius tenagodes quis.* marina litora. Hunc τεναγώδη Scorpium idem Rondeletius, atq; ipſe quoq; Saluianus Scorpænæ eundem faciunt; qua in re ab vtroq; rurſus diſſentio, exiſtimo enim idem Scorpio accidere, quod Mullo: eſſe ſcilicet eundem cum pelagio, hoc eſt, eſſe quidem omnes Scorpios litorales, ſed alios ad altum ſe efferre, alios in cœnoſo ſemper litore verſari, tanquam lutarij Mulli faciunt, ideoque & nigriores, & inſuauiores haberi, vt ratio ipſa dictat. Totidem Scorpij genera Oppianus refert, vtraq; in arenis, & petris paſci ſcribens, nec aliam diſtinctionis peculiarem notam addens, additurus, puto, ſi quæ fuiſſet. Eſt itaq; Scorpius magno capite piſcis, eoq; anguloſo, duro, oſſeoque
Caput. plurimis iiſdemque acutiſſimis, & robuſtiſſimis aculeis munito, quod inter alios meminit quoq; Ouidius hoc verſu: *Et capitis duro nociturus Scorpius ictu.* Os ipſi magnum, & in eo exigui dentes, & cõfuſi, denſiq; quos in inferiori maxilla trianguli figurã habere Rondel. ait; Oculi etiã magni, & rotũdi, exerti, H
Oculi. vt in Bufone, in ſuprema ſede temporũ collocati; Superciliorum loco aculeũ vtrimq; acutiſſimũ Cuculi inſtar habet, item apophyſem, ſiue appendicẽ cutaceã, mollẽ: brãchias quaternas vtrimq; oſſeo aculeatoq; operimento cõtectas:
Pinna. & iuxta eas, binas latas pinnas, totidẽq; ex harũ regione in ventre, ſed minores: in dorſo vnicã, ſed latam longamq; à ceruice ad caudam vſq; excurrentem, anteriore ſui parte vndecim, aut duodecim duris, firmiſq; aculeis horridã, cætera obtuſã, & innoxiam:

Scorpius Rondel.

A xiam: aliam denique quæ à podice ad caudam vergit, breuem, at latiuſculam tribus hiſpidam aculeis. Cauda vnica, ac lata pinna conſtat. Totum corpus rotundum eſt, anteriore parte craſ- *Cauda.* ſiſſimum, poſteriore tenue. Squamæ quibus tegitur, adeò ſunt exiles tenueſque, vt niſi aduer- *Figura.* tas, ijs carere videatur: Sunt enim cortici ſerpentum potius, quàm ſquamis volgaribus ſimiliores. *Squama.* Solus venter ipſius albicat cætera rubent, quamobrem Plinio rufus, Numenio apud Athenæum *Color.* ἐρυθρὸς, Hicesio πυῤῥὸς, Diphilo κιῤῥὸς cognominatur. Nigras interim quaſdam notas per cor- *Partes in-* pus diſperſas videas, vt non ab re Epicharmus ποικίλον dixiſſe videri queat. Lapidem gerit in *terna.* capite. Ventriculum habet magnum, cum multis circa pilorum appendi- -us, vti & *a* Ariſtote- *a L. 2, Hiſt.* les meminit: inteſtina lata: hepar album, à quo fellis veſicula pendet: ſple- -em verò ſubrubrum. *cap. 7.* Trilibris quandoq; datur: maior nunquam. In mari verò rubro, duum triumvè cubitorum Scor- *Magnitudo.* pios, & Gobios gigni *b* Aelianus ſcribit, & Io. Tzetzes apud *c* Indos eadem magnitudine. *b L. 17. c. 6.* *c Lib. 7. Variar. 144.*

LOCVS.

B SCORPIVM marinum quidem piſcem eſſe omnes profitentur, ſed quam maris partem habitet, confuſè traditur. Ouidius ijs annumerat, qui pelago gaudent; & Ariſtoteles in alto tradit fœtificare Scorpium. Hicesius (vt oſtendimus) alios facit pelagios, alios in cœnoſis litoribus verſari ſcribit: *a* Oppianus bina quoque genera dari inquiens, vtraque tamen in petris, & arenis paſci ait, canens: *a Lib. 1.*

Cautibus, & bibula multi paſcuntur arena, Aurata fulua ſplendoris nomine dicta,
Et Symi, & Glauci, & denſato dente Dracones, Scorpius in pugna fortis:

Et *b* alias rurſus: *Horrendus curuo, qui gaudet Scorpius antro.* *b Lib. 2.*

Mneſitheus quoque apud Athenæum ſaxatiles eſſe Scorpios teſtatur: Bellonius rufos tantùm. Saluianus verò litorales putat. & recitata veterum teſtimonia controuerſa eſſe inficiatur, quo- *Litorales* niam *c* Ariſtoteles ſcripſit, *piſcium nonnullos litorales eſſe, alios pelagios, & alios rurſus vtrumque* *eſſe.* *locum indifferenter habitare.* Quam ſententiam paulò antè Multi exemplo approbaut, & Ariſto- *c Li. 8. Hiſt.* teles inter litorales ne ſit, & pelagios ambigi aſſerit, litoralium piſcium nomine eos item com- *cap. 13.* plectens, qui impropriè, & latiori loquendi modo, ſaxatiles appellantur, ſicque ſaxatilem dictum eſſe Oppiano, & Mneſitheo dubitari non debet.

C

NATVRA. MORES. VENENVM.

VITAM viuit ſolitariam, vt teſtatur Athenæus, & Saluianus paucos admodum vnà capi ait, vt ſolitarium eſſe non ſit dubitandum, quandoquidem gregales ſulaneique nu- *Cibus.* meroſè vna capi ſolent. Quamuis verò ibidē Athenæus phyco, ideſt, alga paſci Scorpium dicat, attamen carniuorus quoque eſt, & ſi Alberto credimus, cancris mirum in modum inhiat; apud quem hoc inuenio ſecretum: *Fertur, ſi decem cancri colligati in maris locum aliquem proiecti fuerint, ad eum omnes Scorpios congregari.* Bellonius caridibus, ideſt ſquillis Aphyis, Sparulis, Gobionibus, ſimilibuſq; piſciculis omnibus veſci monet: plurimoſq; piſciculos in Scorpij ventriculo ſeſe inuenisse teſtatur Saluianus. De caſtitate huius piſcis mox aliquid dicemus in *Aculeorum* Scorpæna. Aculeis, quibus in capite, & in tergore armatus eſt, tum ad ſui tutelam, tum item ad *vſus.* nocendum, venenoq; inficiendum vtitur, vt teſtatur *a* Oppianus his verſibus: *a Lib. 2.*

Horrendus curuo, qui gaudet Scorpius antro, Gobius in fulua nimium contentus arena
Et canis atq; Draco, volucriſq; per æquora Hirundo, Hi duris pugnant ſtimulis, funduntq; venenum. *Ictus vene-*

Venenatum autem peſtiferumque Scorpij ictum eſſe multi ex veteribus præterea teſtantur. Qui *noſitas.*
D à Scorpione, & Dracone marinis (inquit *b* Dioſcorides) infliguntur ictus, grauiſſimos dolores *b L. 6. c. 61.* inferunt, nonunquam etiam nomas, ideſt, vlcera depaſcentia. *c* Auicenna exiſtimat ex ictu (in- *c Lib. 4. Fen.* terpres morſu, habet) inflationem ventris fieri, & formam hydropicam, & quandoque inde ac- *6 tract. 5.* cidere exitum inuoluntariæ ventoſitatis. Ouidius quoque ad venenum, quod ictu ſuo infligit, *cap. 23.* reſpexit, dum canit: *Et capitis duro nociturus Scorpius ictu.*

Item Plinius: *Sic & Scorpio lædit, dum manu tollitur: tot enim aculeos habet in capite, vt ſine noxa tractari non poſſit, niſi cauda arripiatur, vel duobus tantùm digitis medium corporis apprehendatur.* Cæterùm non viui tantùm piſcis ictus venenoſus eſt, ſed & mortui quoque, vt Arnoldus Villanouanus teſtatur.

PARTVS. E

Ariſtoteles explicatus.
a *Li.5.Hiſt. cap.9.*
b *Li.9.c.51.*

FOETIFICAT in alto mari, vt paulò ante ex Ariſt. dicebamus: quibus verbis fretus Saluianus, negat Scorpium circa litora, & fluuiorum oſtia, vbi pleriq; aſſolent, parere: ſed cùm Ariſtoteles inter litorales, & pelagios ambigere tradat, haud obſcurè meo iudicio vtrobiq; etiam fœtificare inſinuat: id tamen ſæpiùs in alto fieri facilè concesſerim. Pariunt autem eudem *a* Ariſt. teſte bis anno, vere videlicet, & autumno, quemadmodum ex ipſo etiam repetunt *b* Plinius, & Athenæus, vt mirari ſatis nequeam Oppianũ quater parere Scorpiũ ſcribentem.

At bis Lutinam Labrax toto innouat anno. Quatuor ac partus horrendus Scorpius edit,
Accipiunt Trigla terno cognomina partu.

CAPIENDI RATIO. F

Piſcator ictus ſapit.

AD Scorpiones capiendos incſcatio ex Tarentino: *Scobis de ligno mori, caulocinara, ſandaraca, ana drachma octo, eruca braſſica numero quinque. Hæc cum tritico optimè læuigato arenaque affuſa aqua miſceantur, & paſta inde ſubacta illiciantur.*

PROVERBIA.

Dioſcoridis locus animaduerſus.

PRO *Perca Scorpium*, adagium in Perca à nobis explicatum. Aliud ex Scorpij ictu natum, olim in Græcia celeberrimum, quamuis Scorpium aliàs adagium non nominet, ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν οἴσει, ideſt, *piſcator ictus, ſiue percuſſus ſapiet*. Ferunt (inquit adagiorum author,) ab huiuſmodi quodam euentu natum: Cùm piſcator quiſpiam piſcibus, quos intra rete tenebat, manum admouiſſet, atque à Scorpio piſce feriretur, ictus (inquit) ſapiam: itaque ſuo malo cauit in poſterum. Zenodotus ait parœmiam extare apud Sophoclem.

VENENI CVRA. G

PAVLVS Aegineta aduerſus Draconem marinum priuatim quædam recenſet remedia, quæ Dioſcorides, atque alij Scorpij quoque ictui communia faciunt. Dioſcorides à Scorpio ictis propinat abſynthium, vel ſaluiam, vel ſulphur cum aceto tritum, potum, inquit Ruellius, & ſic verba Græca præ ſe ferunt, veruntamen meliùs fortè legetur, illitum, vt Aetius habet, & Paulus aduerſus Draconis marini ictum imponi iubet. Abſynthium interim. Plinius quoque ex vino Draconibus marinis, & Scorpionibus (nimirum marinis) aduerſari tradit; item alibi mentæ ſuccum per ſe; aliàs item ocimum per ſe prodeſſe tradit ex Dioſcoride, qui & ſaluiam offert. Plumbum integrum, ideſt, nec lotum, nec vſtum, plagis affrictum prodeſt, eodem authore: eodemq; modo ceruſſa ſtanni vſurpata iuuat, vt Auicenna ait: & vt Aegineta vult, ſulphur viuum cum aceto tritum, & illitum. Ictus, & humana vrina ex Dioſcoridis ſententia ſaluberrimè fouetur. Hali Abbas vult, vt vrina ſit pueri. Mullus piſcis diſſectus vulneri applicatus ſanat, vt Paulus, & Aetius tradunt, & vt Plinius addit, etiam in cibo ſumptus. Teſtatur Rondeletius ſeſe puerum ab hoc piſce miſerè ictum, dum eum in ſinu recondere vellet, curauiſſe diſſecto Mullo, & impoſito cum eiuſdem Scorpionis hepate, adhibito ad vulneris ambitum lentiſco contuſo; quod ideo, inquit, commemorare volui, vt Scorpionis ictuum antipharmaca à veteribus tradita vera eſſe, & à me experientia comprobata omnibus indicarem. H Principio verò nullum eſt venenatum animal, quod veneni ſui antipharmacum non contineat: cùm enim partes diuerſæ ſint, diuerſo quoque temperamento, inter ſe aduerſari neceſſe eſt: deinde

Antipharmaci duo genera.

duplex antipharmaci genus eſſe comperio: antipathiam (imo ſympathiam,) & ſimilitudinem ſubſtantiæ, vt hepar venenatorum animalium vulneri impoſitum ſimilitudine ſubſtantiæ venenum retrahit, maximèq; confert ea parte, qua fel continetur. Carnes verò impoſitæ idem præſtant per antipathiam, ſympathiam dicere voluit, vt viperarum caro morſui viperarum medetur. Terreus Scorpius ictibus ſuis remedio eſt. Sic Mullus marini Draconis, Aranei, ac Scorpionis morſibus (ictibus) medetur, ſi crudus, atque diſſectus admoueatur, authore Dioſcoride: quod (vt dixi) experti ſumus.

A

VSVS IN CIBIS.

MARINI Scorpij caro, etſi ab antiquis, recentioribuſq; non ſatis commendetur, non eſt tamen in poſtremis habenda, maximè ſi hyeme, locis ſaxoſis, & puro mari piſcis captus fuerit. Cœnoſo enim loco peior omninò eſt, teſte Hiceſio, & nigrior. Philotimus inter duræ carnis piſces Scorpium numerat: cuius ſententiam aſtruit *a* Galenus: qui aliàs in ſaxatilium penuria eundem ſubſtituit: *Cùm ſaxatiles* (inquit) *deſunt, Aſellos, Mullos, & alios eiuſdem generis pelagios poſſumus exhibere, atque eos potiſſimum qui cum ſinapi manduntur, cuius generis eſt Scorpius.* Quare vt non omninò probo Mneſithei Athen. ſententiã, ità etiam non omninò (quod pleriq; faciunt) improbo, qui ſaxatiles dictos Gobios, Scorpios, Paſſeres, & ſimiles alios ſiccum præbere alimentum ait, idq; copioſum, & ſolidum, & facilè concoctu, nec excrementis redundare, nec flatus parere, nimirum ſi quæ ad præparationem requiruntur, adhibeantur. Saxatiles autem hoſce piſces vocari puto, non propriè, ſed quòd iuxtà ſaxa quoque obuerſentur, quemadmodum paulò antè de Scorpio ex Oppiano dicebamus. Ad hæc Scorpius, vel Hiceſio teſte,
B Scorpænam ſaporis ſuauitate, & nutrimento vincit: Scorpæna autem iuxtà Xenocratem, licet, & ipſa duram habeat carnem, ſapore tamen haud eſt ingrato. Ex ſententia eiuſdem Hiceſij, Scorpius abſtergit, excreto facilis eſt, multi ſucci plurimi nutrimenti, quam ſententiam, vt aſtrueret ſubdit, χονδρώδεις γάρ εἰσι hoc eſt cartilaginei ſunt, hoc eſt dura, ac ceu cartilaginea carne: quæ poſteriora Hiceſij verba plurimùm negocij præbuerunt Saluiano, & Rondeletio, adeò vt vitiatum vterque hunc locum eſſe voluerit, legeritq; Rondeletius pro χονδρώδεις σαρκώδεις. At non aduertit cartilagineos vocari ab Hiceſio hos piſces, non quòd ſint ex genere eorum, qui ſic propriè nuncupantur, & σελάχη & χονδράκανθα, ſed à carnis ſuæ qualitate, quæ ei, vt diximus, firma ſolidaq; eſt, calloſa, ac velut cartilaginea, quo item ſenſu idem Hiceſius Anthiam quoque χονδρώδη eſſe prodidit, quanquam vulgaris, ac vitiatus Athenæi codex χονδρώδη habeat. χόνδρος autem Græcis non modò cartilaginem propriè dictam, ſed in alijs etiam rebus ſolidius, quid compactiuſque ſignificat, vt lexica paſſim docent. Quam duritiam emendabimus, ſi non ſubindè ac captus eſt, edatur; ſed paulò diutius mortuus aſſeruetur: tenerior enim redditur: quod omnibus item in alijs ſimiliter dura carne præditis contingit. Calore enim naturali, qui partes continet, ac regit, euaneſcente, & calore externo in carnem agente, & colliquante, humidior ea efficitur, fitq;
C ad putrefactionem via. Item ſi in aqua, & oleo, benè olentibus herbis, & aromatibus iniectis elixetur, non modo tenerior, ſed & ſalubrior, & palato etiam gratior fiet: eandemq; ob cauſam Rondeletius aſſum Scorpium improbat. Platina paruum tanquam teneriorem aſſai magnum verò, vtpote durum elixari iubet. Et eſt profectò magnitudinis ætatiſuè ratio obſeruanda: nam & Archeſtratus in Thaſo emendum monet Scorpium non longiorem pygone, à maiore autem omninò abſtinendum. Pygo menſura eſt viginti digitorum. Quid mirum? Maior, teſte Hiceſio, in cœnoſo litore degit *b* Ius in Scorpione elixo ex Apicio: *Piper, careum, petroſelinum, carutam, mel, acetum, liquamen, ſinapi, oleum, defrutum.*

Carnis qualitas.
a Lib. de Atten. Victu.
Scorpius, vt cartilagineus.
Chondrus quid.
Apparatus.
Vt durities corrigatur.
Pygo quid.
b l. 10. c. 13.

VSVS IN MEDICINA.

CATO in deſcriptione iuris ad aluum molliendam deijciendamque inter cętera requirit piſcem Capitonem, & Scorpium vnum, &c. Vt autem omnium marinorum ius aluum emollit, ita optimum, teſte *a* Plinio, fit ex Scorpione, iubet autem coqui cum anetho, apio, coriandro, porro, additis oleo, & ſale. Dioſcorides verò coquit ſimpliciter in aqua, adduque tantum oleum, & acetum *b* Hippocrates in morbis craſſis, & pituitoſis vſum eorum concedit, eandem fermè vim alimentariam tribuens, quam Draconi, Cuculo, Callionymo, & Go-
D bio: cuius imitatione *c* Trallianus Scorpium Merulamque tanquam duriore carne pręditos præſcribit: & Aetius de eodem morbo agens à frigidis, & pituitoſis humoribus: *Mulli,* inquit, *Scorpij, & Paſſeres, nutrimenti quidem, at roboris gratia omnium grauiſſimi exiſtunt, grauiorem an eos omnem habitum reddunt, vt ob eam cauſam frequentiorem eorum vſum vitare oporteat.* Fel huius piſcis præcipuum in medicina vſum habet, & cæteris, teſte Dioſcoride, præferri ſolet. *d* Hippocrates id ad menſes, vel ſecundas, vel humores ex vtero educendos lana exceptum, & in vmbra ſiccatum vſurpat. Alij eo ad oculos vtuntur. *Animalium quorundam fel,* inquit Galenus, *ſingulariter apud medicos laudatur ad acuendum viſum, & initia ſuffuſionum diſcutienda, vt Callionymi piſcis, hyenæque, & marini Scorpij, &c.* Meminit Marcellus Empiricus, hoc felle oculos iniunctos caligine, atque albugine quauis craſſa, citò liberari tradens. Plinius hanc vim primatum ad rufi coloris Scorpium transtulit: *Fel,* inquit, *marini Scorpionis rufi cum oleo vetere, aut*

Ius ad aluũ molliendam
a Li. 32. c. 9.
b l. de inter. affect.
c Li. 1. c. 15.
Fellis vis.
d l. de morb. mul. 1. & li. de nat. mul.
e Lib. 10. de comp. med. sec. loc. c. 15.

melle Attico incipientes ſuffuſiones diſcutit. Inungi ter oportet intermiſſis diebus. Eadem ratio albugines oculorum tollit. Alicubi etiam rufi Scorpionis felle verrucas tolli tradit, & aliàs *f* deniqne felle marini Scorpionis cutem (in alopecijs) repleri, & vnguium ſcabritiam extenuari. E

f li.32.c.10.

Lapidis capitis vſus. Lapillum in cauda eius reperiri ſcribit Marcellus Empyricus, malim in capite, vt, & Rondeletius reſtituit, eumque à ſtrangurioſo vtiliter bibi, vt nimirum veſicæ vitia, & calculos ſanet, vt Plin. addit. Is qui euporiſticœn libros Galeni nomine edidit, ad exterendos calculos experimento cognitum ait hoc remedium: *Scorpios marinos exiguos integros tres comburito, & cinerem ex condito propinato.* Marcellus quoque aſſatum Scorpium in cibo aſſumptum calculoſo optimè prodeſſe tradit, vt in hoc cum terreſtri Scorpio conueniat, ex quo ſimilia remedia tutiùs petas.

Aſſi vis.

VSVS IN EXTERNIS.

Lex Athenienſium in adulteros. LEGIBVS Athenienſium, adulterorum ἐν ἔργῳ ſiue opere ipſo deprehenſorum pœna fuit ῥαφανιδῶσαι, hoc eſt, vt exponit Scholiaſtes Ariſtophanis in Pluto, raphani in podicem impulſio, vnde ῥαφανιδωθῆναι dicebantur, qui tali pœna excruciabantur. Nonnunquam F verò raphani loco, Mugile, & Scorpione piſcibus eos vſos fuiſſe comperio. De Mugile notiſſimum illud Iuuenalis: —*Quoſdam mœchos, & Mugilis intrat.*

Raphani doſis.

Ad Scorpij vſum alludit Plato comicus, ſeù potiùs Philoxenus apud Athenæum hoc verſu: Σκορπίος αὖ παύσειέ γε σοῦ τὸν πρωκτὸν ὑπελθών, id eſt *Scorpius* (inſtar peſſi nimirum) *per anum ſubiens faciſſe extinguat in te.* Venerem ſcilicet, aut neruum intenſum, aut ſimile quid. Virum eruditum (inquit Caſaubonus) qui τὸν πρωκτὸν ὑπελθών, vertit, in venerem delapſus, podeat facti, ſi reniuiſcat. Cùm itaque ingenti quidem dolore ex raphanidoſi afficerentur adulteri, maiorem tamen ex Mugile, omnium ſæuiſſimum ex Scorpio paſſos fuiſſe ratio ſuadet: Vt enim impulſus in anum raphanus facili negotio retrahitur, ita vterque piſcis propter renitentia branchiarum opercula, quæ dura ſunt, ac quodammodo oſſea retrahi nequeunt; & Scorpius præterea validiſſimis, ac lethalibus, ſimulque reflexis, & dorſum verſus ſpectantibus, quos ſupra oculos habet, aculeis podicem, & laceraret, & veneno etiam afficeret. Quamobrem lubet ſuſpicari, mœchorum pœnam ſecundum peccati grauitatem apud ſapientiſſimos eos populos inſtitutam fuiſſe, vt nempè ex raphano pœnas darent, qui cum plebeia aliqua mœchati eſſent: Mugilem verò paterentur, ſi cum honeſta aliqua matrona: Scorpio denique excruciarentur, ſi cum conſanguinea, vel ſacerdote rea fuiſſet. G

Cur ex Scorpio ſæuior dolor, quàm ex raphano.

DE SCORPIDE, SIVE SCORPÆNA.

Cap. XXVII.

SYNONYMA. ETYMVM.

a lib.5.Hiſt. cap.10.

Scorpis à Scorpio ſpecie differt. DVBITAT Athenæus nunquid Scorpis, cuius mentio eſt apud *a* Ariſtotelē, idem piſcis ſit cum eo, quem alijs in locis Scorpium appellat. Rondeletius, Geſnerus, & Saluianus, ſolo ſexu diſtingui putant, vt in Scorpio etiam monui. Mihi ſpecie differre videntur: Infirmum enim, ac planè inefficax eorum argumentum eſt, quòd de Scorpide loquens Philoſophus, de partu agat, qui fœminis debetur; nam, & Scorpion aliàs parere ſcribit, Scorpij vocabulum pro vtroq; ſexu vſurpans. Quamobrem cum alius ſit: Scorpio perquam ſimillimus, niſi minor eſſet, nigricans, durioreque carne, Scorpæna, vel illorum quoque iudicio, Athenæo nuncupatus, hunc ego Ariſtotelis Scorpidem eſſe non dubito; Neque aliam ob cauſam vterque ita vocauit hunc piſcem, quam vt ſimiles eſſe indicarent, ſpecie tamen diſtinguerent. Falsò enim Volateranus, item Iouius, & Matthiolus Ariſtotelem Scorpænam nominaſſe tradunt: Scorpænam autem à Scorpio ſpecie diſtingui Plinius non obſcurè in ſuo piſcium catalogo oſtendit, vtrumque memorans, tanquam differentem, clariſſimè verò *a* D. Ambroſius, cuius verba ſubindè recitabo; atque ipſe etiam Athenæus, inquiens: *Scorpænas, & Scorpiones edimus ſæpè, eoſque & colore, & ſucco differre nemo non cognoſcit.* Quæ verba manifeſtè nos docent, hunc quem pinguimus piſcem, genuinam Scorpænam eſſe: ſicuti enim ſucco tantùm, coloreq; diſtinguit eam à Scorpio, H

Scorpæna eadem quæ Scorpis.

a lib.5. Hex.c.2.

ita

A

B

C

D

ita cętera illi ſimillimā eſſe oſtendit; alias diſcriminis notas, ſi quæ fuiſſent, poſiturus. Pſellus Scorpidio durā carnē tribuēs, Scorpidem, ſiue Scorpęnā intelligere videtur. *Scorpionid.* Recentiores Græci, teſte Belloo, Scorpinam dicunt, ad Scorpionis differētiā, quē Scorpidi dicunt. Maſſilienſes antiquo nōe Scorpenā, Genuenſes Scrāfinā, Romani Scorfanellū, quaſi paruū Scorpiū.

FORMA.

Deſcriptio.

SCORPÆNA (inquit Bellonios) cineritia eſt: Scorpius autem rufus, & multò maior. Vterque pinnam in tergore cōtinuam, duodecim aculeis munitam gerit. Caput habent admodū grāde, oculis acutis premunitum; pinnas vtrinq; ad branchias admodum latas. *Caput.* Omninò Scorpio vincit Scorpænā: Caput enim huic eſt paulò maiuſculū, reliquū corporis in acutum tēdit. Vterq; admodum viuax eſt: nam exenteratus, & corde carens, moueri tamen nō deſinit. *Viuacitas.* Sic ferè ille ſine icone, quam nos exactiſſimam damus. Cui aliam adiecimus, piſcis Epidaurij Scorpina dicti capite rubēte, ſine barbulis, quæ in priori conſpicuæ dorſo cæruleo, maculis albicātibus inſperſo. Nigra linea à capite ad caudā delata, corpus medium diuidit. Iconem habes proxima pagella.

LOCVS.

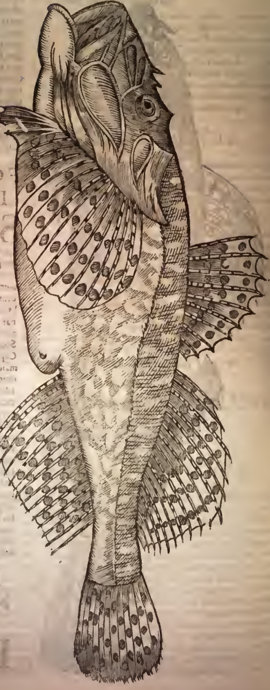
Natura. Mores.

EISDEM quibus Scorpius, locis degere non dubito, & licet

Scorpius cænoſus. licet cænoſa litora frequentare etiam non inficier, eum tamẽ Scorpiũ eſſe nego, quem Hiceſius in cæno hærere ſcripſit: Cænoſus enim ille Scorpius pelagio maior eſt, Scorpæna verò, ſiue Scorpis minor, vt icones ab authoribus exhibitæ omnes docent. Piſcis eſt gregalis, quod vel inde cognoſcitur, q numeroſè ſimul capi ſoleāt. *Cibus.* Veſcitur alga, & ſordibus marinis. Ferit quidem Scorpionis more, *Ictus.* ſed ictus minus noxius, ac pernicioſus eſt, quod teſtatur quoq; D. Ambroſius his verbis: *Castitas.* *Scorpæna caſtitatem immaculati connubij generi ſuo ſeruat: itaq; habet pudicitiã ſui generis, ſed venenũ ſui generis non habet: non enim percutit Scorpæna, ſed reficit.*

VSVS in cibis.

SCorpænam Scorpio in cibo poſt habuit Athen. & Scorpidia Pſello difficulter concoquuntur, itẽ Xenocrati, qui tamen nõ ingrati ſaporis eſſe ait, de illo puto, intelliges, qui in puriori aqua obuerſatur: nam alioqui inſuauis eſt, & plebeius piſcis. *Carnis qualitas.* Ob paruitatem, neq; ad *Apparatus.* elixãdum, neq; ad aſſandũ, ſatis idoneus, ideoq; ferè frixus comeditur.

A

DE BLENNO. Cap. XXVI.

SYNONYMA. ETYMVM.

INTER piſces, qui in herboſis degunt litoribus, ab Oppiano βλέννος nominatur, quem eruditi eum eſſe volunt, qui à Sophrone apud Athenæum βλεννὸς dicitur, *Belennus.* (niſi ſic mendosè pro βλέννος ibi ſcribi velimus, vt Saluianus arbitratur, quãdoquidem alij omnes βλέννον dicunt.) Varino βλεννὸς, à Suida βλεννός. Nomen autem piſci inditum ab ignauia, & ſegnitie, quia βλέννα mucus eſt. Cumq; ſubinde à Blenno Athenæus nominet βαιωνας ex Epicharmo, inſuaues eſſe inquiens, non alios, *Blennus.* quàm Blennos intelligi etiam conijciunt, nomenq; factũ, quòd præ corporis craſſitie, breues ſint, cum ſit βαιὸς idem quod minutus. Ineptè quidam Blennium, Blembum, aut Blemmum ſcribunt. *Baiona.*

Blennus Bellonij melius depictus.

B

FORMA.

Deſcriptio.

BELENNVS, ſiue, vt reſtituimus, Blẽnus à Sophrone κωβιῷ ſpecie ſimilis eſſe *Cottus qui.* traditur. Viri docti pro κωβιῷ legunt γαλεῷ, ſiue κωθῷ, quia Gobius etiã κωθὸς appellatur, nõ tamen omnis, *Cottus Gaza.* ſed marinus tãtùm, vt ſuo loco indicauimus (etſi Theodorus Gobiũ fluuiatilẽ Cottũ latinè reddiderit) quo ſimiliter modo Varinũ apud Atheneũ legiſſe *Blennus Rondeletij.* apparet, nam βαιὸν ei eſt piſcis, qui & βλέννος, Gobio ſimilis. Rondel. Theodori verſionem ſequens, nobis pro Blenno eum oſtendit, qui à Tholoſatib. Peis de Menage, vel Grauan nuncupatur, Gazæ Cotto, vt ait, adeo ſimilis, vt idẽ planè videatur. Cæterùm cũ hic pelagius ſit piſcis, &

C

ſquamis carẽs Gobius verò ſit ſquamoſus, litoralis Oppiano Blẽnus, ego Sal- *Blennus Saluiani, & Bellonij.* uiani, & Bellonij Blẽnum hucvſq; approbo, eũ nempè, qui Corcyrenſibus, & Zacynthijs Cepola à cepæ *Cepola.* ſimilitudine propter turgidum vẽtrem appellatur, à quo Bellonius conijcit. *Bulbus piſces.* Plinij Bulbum piſcem eſſe, quem alicubi litoralem facit, diætã cardiacis obſeruandã præſcribẽs. Romæ, teſte Saluiano, Meſſore

D

dici-

Lepus marinus. dicitur, quod nomen cum Vranoſcopo, & Ciro commune habet; in Prouincia Lebre de mer, quaſi E
Lepus marinus Rondeletius puto Scorpioidem vocat. In capite ſupra oculos Leporis marini inſtar
Scorpioides. duas cutaceas appendices habet, quas ille, & Bellonius in icone ſua expreſſerunt, Saluianus verò
Rondel. omiſit. Caput magnum eſt: Oculi quoque magni, & eminentes, nigri, os mediocre, deforme vt
Caput. in Scorpio. Labrum ſuperius capiti, ceu robus quidam infixum eſt. Dentes ſerrati, validi, ſed adeò
exigui tenueſque, vt os aſperum potiùs, quàm denticulatum videatur. Lingua alba, & cònſpicua,
Branchiæ. vt Bellonius ait. Branchiæ vtrinque quaternæ, & ad has pinna vtrinque vna, lata, rotunda, craſſa,
Pinnæ. & ſatis magna: duæ aliæ in ventre multò anguſtiores, & capiti valdè propinquæ. In dorſo vna
quidem tantùm (Bellonius binas pingere videtur) ſed quæ ſicuti totum tergus fermè tegit, à ceruice ad caudam propemodum excurrens; ita anterior eius pars latiſſima, tenuibus quibuſdam aculeis munita eſt, poſterior multò anguſtior, & ſine aculeis: ſicuti quoque ea, quæ retro anum eſt, vt
non benè omnes pinnas aculeatas expreſſerit Bellonius. In latiore pinnæ tergoris parte, macula
Cauda. nigra, albicante circumdata circulo, parui argentei numiſmatis magnitudine, figura verò oculo-
Squamæ. rum in cauda pauonis conſpicitur. Cauda in vnam pinnam deſinit. Squamis tegitur paucis, te-
Color. nuibus, & facilè deciduis, vt tum ob hoc, tùm quòd adeò lubricus ſit ob plurimum mucum, quo
Magnitudo. ſemper oblinitus capitur, vt vix manibus aſtringi poſſit. Rondeletius ſquamis carere putauerit co- F
lore variat. Nam licet totus ferè liueat, pleriſque tamen locis rubet quibuſdam etiam flaueſcit.
Non multum excreſcit, Gobium magnitudine raro ſuperans. Bellonius totam eius molem quadrantalem longitudinem negat excedere. Cùm itaque non ſolum magnitudine, ſed craſſitie etiam capitis: tereti figura, corporiſque lubricitate cum Gobio conueniat, haud fruſtra ei ab Athenæo aſſimilatus fuit.

LOCVS. NATVRA. MORES.

a *Lib. 1.* NON pelagius, ſed litoralis piſcis eſt, herbis in algoſo litore victitans, vt teſtatur a Oppianus, dum canit, interprete Lippio:

Per molles tantùm ripas, herbaſq; virentes Smarides, Blenni, cum Sparis, Boces vtrique
Mænides, & Tragi, ſimul Atherina vagantur.

Rarus piſcis eſt. Amat, & cænoſa litora. Non vbiuis capitur, pleriſq; locis rarus. Romæ vix denos quotannis venales conſpici Saluianus teſtatur: in Græcia frequentior. Tardus eſt, & piger, nec longè à loco quo G
Motus. degit, euagari ſolet. Ignauus item, & timidus, quare frequenter inter algam, herbaſque latitat, vo-
b *In bacchidibus.* rax interim admodum, & guloſus. Stolidum autem etiam eſſe indicat b Plautus, inquiens: *Stulti, ſtolidi, fatui, fungi bardi, Blenni Buccones.* Veſcitur ſquillis, Apuis, ſimilibuſq; piſciculis alijs, quos in-
Cibus. ter herbas latens captat, & in horum inopia ipſas depopulatur herbas.

VSVS IN CIBIS.

Vilis eſt. SI βάιον Blenno idem eſt, vt nos ſentimus, vilis omninò plebeiuſque habitus fuerit piſciculus:
nam Epicarmus in nuptijs Hebæ ἀχαρίστους, hoc eſt, ingratos inſuaueſque βαιὸνας cognomi-
Carnis qualitas. nauit; idque ratione rectà. Carnem enim habet mollem, glutinoſam, ac excrementitiam,
ideoq; mali ſucci, & coctu difficilem. Eſtq; inſipidus adeoq; guſtui ingratus piſcis, vt niſi (inquit
Apparatus. Bellonius) multo ſale condideris, nullius vbicunque ſit pretij, ſoleatq; infima etiam plebs eum
Cineris vis. aſpernari, & niſi in quorumcumque aliorum penuria veſci. Cinis horum piſcium cum ruta veſicæ
a *Li. 32. c. 9.* vitia, & calculos ſanat, vt a Plinius refert. B

PROVERBIA.

ATTICORVM vetus apud Athenæum adagium, Μή μοι βάιον κακὸς ἰχθύς, id eſt, *Ne mihi*
In otia ſectantem. *Baion malus piſcis.* Ipſe autem adagij vſum non explicat. Haud ineptè quibuſdam eruditis dici poſſe videtur, de homine voluptuario, deſidioſo, qui otia ſectetur, nec ſuis negocijs incumbat: Deſes enim, & ignauus eſt Blennus, & inter algam latitans, piſciculis inſidians, ocio-
In fatuos. sè voluptatibus ſuis fruitur. Poſſit, & de inſulſo ſtolidoque dici, qualem, & Blennum eſſe diximus,
& inſulſos homines Plautus Blennos dixit, vt enim piſcis iſte totus blenna, id eſt muco obſitus eſt,
Ouis cur ſtolida. ita quorum cerebrum muco pituitauè plenum eſt; præ cæteris minus ſolertes, minuſq; ſapere ſolent,
quare, & ouis pecus eſt ſtolidum, & homines non multò prudentiores ab ea προβάτειοι appellantur.

DE

A

DE PECTINE ROMANORVM. Cap. XXVII.

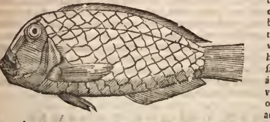
SYNONYMA. ETYMVM.

PECTINEM vulgò Romę dicunt, qui modò datur litoralis, & ſquamoſus piſcis,
quòd poſteriore corporis parte Bugl ſſum, & Paſſerem, quos vulgus noſtrum *Pecten veterum.*
in Italia, & ex latinis Albertus Magnus, Pectines vocant; cum ſit alioqui apud
veteres Pecten ex teſtaceis, vt ſuo loco oſtendimus. Quis modò ſit iſte, de quo
agimus, in antiquorum ſcriptis, ſeſe ignorare, ingenuè fatetur Saluianus: cæ-
terùm cum pleriſque alijs in locis Raſon vocetur, Rondel. Plinij Nouaculam *Nouacula.*
B eſſe conijcit, quia raſon apud ſuos nouaculam ſignificat. *Nouacula piſce*, inquit a Plinius, *quæ* *Pliny.*
tacta ſunt, ferrum olent. Meritò autem huiuſmodi piſcem Nouaculam vocari putat Rondele- a *Li.32.c.2,*
tius, quòd dorſo ſit cultellato, quo maiorem nouaculam aptè, inquit, repreſentat. Sed Plinius
non à corporis figura Nouaculæ nomen inditum indicat, ſed quod ea, quæ ad eam atteruntur,
ferrum oleant. Simili aliàs coniectura Numenio Aconiam dici credi queat, nam acone Græcis *Aconia.*
cos eſt, ad quam nouacula acuitur. Scribit Geſnerus hunc eundem piſcem Roma ſibi tranſmiſ-
ſum Panonis nomine; quod quidem nomen vti propter pulcherrimos colores, quos quis ſcri- *Pauo Piſcis.*
bendo vix aſſequatur, ei haud malè conuenit, ita alius eſt ibi Pauo vulgò appellatus, quem in-
ter ſaxatiles ex Saluiano dedimus.

FORMA. DESCRIPTIO.

FIGVRA corporis à cæteris ferè piſcibus omnibus differt, eademq; inter alios facilè digno- *Forma.*
C ſcitur. Capite eſt magno valdè tamen, (non ſecus quàm toto corpore) compreſſo, & om-
ni prorſus roſtro carente. Linea namq; anteriorem capitis totiuſq; corporis partem termi-
nans, longa ſatis, & recta, atq; ferè perpendiculum è ſummo capitis vertice ad inferiorem vſque
maxillam defertur; in cuius anterioris, atque ferè perpendicularis partis inferiori loco os poſi- *Os.*
tum eſt paruum, dentibus acutiſſimis, recuruis, exiguis præter quatuor anteriores, & longiores,
munitum. Oculi par- *Oculi.*

Pecten Romæ Nouacula Rondel.

ui ſunt, & in ſuperio-
re capitis ſede loca-
ti. Branchiæ vtrimque *Branchiæ.*
quaternæ, iuxta quas
binæ ſunt pinnæ la- *Pinnæ.*
tiores, & totidem in
ventre: in dorſo vna
haud multũ lata, ſed
ſatis longa: ferè enim
à capite ad caudam
vſq; excurrit: alia de-
inque ſingularis ab
ano ad caudam etiam
D vſque producta. Cauda vnica, & lata pinna conſtat. Ventriculum habet mediocrem, inteſtina
valde pinguia, multiſq; gyris circumacta: hepar pallidum, & fellis veſicam ei annexam. Piſcis *Cauda.*
eſt latus, & Fabri inſtar compreſſus, ſquamis magnis contectus, & varijs, & pulcherrimis colo- *Partes interna.*
ribus depictus. Caput enim, maxillæ, & branchiarum opercula plurimis cæruleis lineis inſi-
gnita apparent; ſyncipur verò coloris eſt punicei ſaturati: latera hoc eſt partes ſub oculis, & *Color.*
branchiæ albicant. Oculorum pupilla nigra, ambitus luteus. Imi ventri, & caudæ pinnæ ſub-
flauis, & virentibus lineis inter ſe cancellatim commiſſis, decenter admodum depictæ ſunt. Pin- *Magnitudo.*
na dorſi dubia eſt, nonnullis cæruleis conſperſa maculis: dorſum verò ipſum puniceum, cætera
ex albo flaueſcit. Ad multam molem non excreſcit: palmi namq; menſuram excedere non ſolet.

LOCVS. NATVRA. MORES. E

PISCIS eſt marinus, litoralis, minimè pelagius; eorũ verò maximè litórum, quę ſaxis abundant, incola, vt Saluianus ait. Rondeletius verò in arena viuere ſcribit. Haud omni mari communis eſt imò in quamplurimis maritimis locis ne repetitur quidem, & in multis etiã *Rarus eſt.* ratus eſt. Romæ quoque rariùs capitur, authorq; eſt Saluianus vix denos, aut duodenos quotannis in foro Ibi venales conſpici: in Rhodo verò, Siculoque, ac Hiſpano mari frequentiorem eſſe, & Rondeletius in Maiorica, & Minorica Hiſpaniæ inſulis capi tradit, item in Melita inſula. Solinagus eſt, imbelliſque ac infirmis: *Mores.* carniuorus tamen; vnde cùm ob imbecillitatem corporis, ac *Cibus.* paruitatem oris maiores inuadere non audeat piſces, loligunculis, Sepiolis, Apuis, ac reliquis eius farinæ piſcitijs inſidiatur, & veſcitur.

VSVS IN CIBIS. F

Caro qualis. CARNE aiunt eſſe tenera, friabili, boni ſucci, concoctu facili, & delicatiſſima, & in ijs, quas recitaui inſulis, ſummo haberi in pretio, ideoq; in ſaxatilium inopia ægris, ac valetudinarijs vtiliter præſcribi poſſe. Nullis ferè alijs ſpinis quam ijs quæ dorſi pinnam conſtituunt, interceditur, planorum more, vt hinc Pectinis nomenclaturam fortaſſis Romæ etiam obtinere potuerit.

DE APHYIS SIVE APVIS.
Cap. XXVIII.

ORDINIS RATIO.

Aphyas non eſſe negligẽdas. APHYARVM etſi viliſſimorum, vtpotè minutiſſimorum piſciculorum hiſtoria nequaquam negligenda eſt, cum in ijs etiam animantibus, quæ minus grata noſtro occurrunt ſenſui, natura, parens, & author omnium, miras, vt ait *a* Ariſtoteles, excitat voluptates hominibus qui intelligunt cauſas, atque in genuè philoſophantur: Abſurdum enim, nullaque ratione probandum eſt, ſi imagines quidem rerum naturalium non ſine delectatione propterea inſpectamus, quòd ingenium vnà contemplamur quòd illas condiderit, id eſt artem pingendi, aut fingendi: rerum autem ipſarum naturæ ingenio, miraque ſolertia conſtitutarum contemplationem non magis proſequamur, atque exoſculemur, modò cauſas perſpicere valeamus. Quamobrem viliorum animalium diſputationem perpeoſi omnemque faſtidio quodam puerili ſpreuiſſe, moleſteque tuliſſe, dignum nequaquam eſt, cùm nulla res ſit naturæ, in qua non mirandum aliquid inditum habetur. Quod modò ad paruosſtos piſciculos attinet, hiſtoria equidem eorum cùm ob nominum varietatem, tum ob diuerſimodam generationem, valdè implicita eſt, atque intricata, adeò vt cùm vulgò dici ſoleat: *In magnis voluiſſe ſat eſt*; nunc non inſulsè dicere queamus: *In paruis voluiſſe ſat eſt*, vel (vt Poeta ait) *in tenui labor*. Diuidetur hiſtoria in generalem, & particularem, generalemque præmittemus, de ſingulis Apuarum ſpeciebus deinceps dicturi.

a Lib. 1. de Part. c. vlt.

Animalia vilia etiam contemplanda eſſe.

Hiſtor. difficultas.

G H

SYNONYMA. ETYMVM.

APVA ſiue vniuerſaliter per quouis paruo piſcitio, ſiue pro peculiari aliqua ſpecie tamẽ accipiatur, Græcè ἀφύα nuncupant potiùs quam ἀφύη, vt Suidas, & Scholiaſtes Ariſtophanis pronũciant. Attici plerũq. in plurali ἀφύας rariſſimè teſte Euſtachio, in ſingulari dicũt argumẽto quòd cumulatim edi ſoleãt: nec alia ob cauſã ἀφύδια vocauit Ariſtophanes. Appellationẽ autẽ teſte Athenæo *a* acceperunt, οἱονεὶ ἀφυεῖς οὖσαι, τουτέστι δισφυεῖς hoc eſt *quaſi non natæ*, hoc eſt *bis nata*. Hermolaus, cumq; vt apparet, ſecutus Rondeletius pro δισφυεῖς legit δυσφυεῖς: quam lectionem quidem approbat Geſnerus, ſed ei non placet, vt δυς priuatiua ſit particula vt α ſτερητικὸν, quod Rondeletius arbitratur, ſed quòd imminuat aliquando, vt α quoque interdum: vt δυσ-

a Lib. 7.

Aphya vnde dicta.

A vt διαφυεῖς intelligantur ἀσμικροφυεῖς, ἢ ὀλιγοφυεῖς: nam vt benè pro valdè (inquit) accipitur, ſic
malè, & malignè pro parum, vt malè gratus herba malignè creſcens. Sic mala punica quædam
ἀπύρηνα dicuntur, nòn quòd pyrenas non habeant, ſed quòd eos minimos, & minus duros. Sun-
to igitur διαφυεῖς, qui malignè, & nimis puſillo corpore nati ſunt, vel qui malignè, aut omninò
non creſcunt. Accedit, & Euſtathij authoritas, apud quem legimus ἀφυαὶ ἀντὶ τοῦ μικροφυεῖς ὅθεν
καὶ ἀφύη ὁ ἰχθὺς λέγεται ὡς μικροφυὴς ὢν ἐν ἰχθύσιν, hoc eſt, *Aphyes pro eo, quod paruum natum*
eſt, quemadmodum etiam Aphya piſcis dicitur, quaſi puſillus natus inter piſces. Quam expoſitio-
nem etſi non improbauerim, libentiùs tamen Rondeletij adhæreſco ſententiæ. Videntur enim *Opinio pro-*
piſcitia iſthæc, ſic dici, quaſi non nata, ideſt nullis nata parentibus: neque enim gignunt, neq; gi- *pria.*
gnuntur: vnde Liguria hodieq. Non nate vulgò dicuntur Aphyæ propriè dictæ. Quod ſi quis
verò vulgatam Athenæi lectionem ſequi velit, & tanquã διαφυεῖς, id eſt bis natas appellari, quòd
vt author eſt b Ariſtotel. breui temporis ſpatio pereant, & denuo naſcantur, illi ſimul cogitan- b *Li.6.Hiſt.*
dum eſſe monet Geſnerus, ſic non ἀφύας, ſed ἀναφύας potius appellandas fuiſſe à renaſcendo; *cap.15.*
nec ſentit (inquit) Ariſtoteles, ex ijs, quæ interierunt, alias renaſci: verùm aliquando interire, & *Ariſtot. ex-*
quodam tepore non reperiri, deinde ex eadem ſemper materia alias naſci. Aliter rurſus hanc vo- *plicatur.*
B cem, ἀφύην, interpretatur Plinius nimirum ἀπὸ τοῦ ὕειν, quod eſt pluere, his verbis: *Aphyen Græci* *Aliud ety-*
vocant, quoniam is piſciculus è pluuia naſcitur: quamobrem, & Theodorus, quia ſcilicet haud alio *mum.*
fermè principio, quam ex pluuia generetur, Apluam latinè reddidit. Veruntamẽ cùm item ἀφρός,
& ἀφρῖτις, & ἀφρύη appelletur, docti quidam minimè non peccaturos credunt, ſi per ſyncopen *Aplua, &*
Aphyen pro Aphrue, id eſt ſpuma, ex qua ab imbri excitato oritur, dici voluerimus. Suidas *cur ſic dicta.*
autem à colore candido etymum deducit: candida autem ſpuma eſt. Ἑψητὸς peculiaris quidem *Hepſetus.*
piſciculi nomen eſt, quòd præ cæteris docet Clitarchus, vbi Thebanos ſcribit fuiſſe delicijs, &
luxui deditos, ſolitoſq; in conuiuijs parare τρία καὶ ἑψητὰ, καὶ ἀφύας: item Nicoſtratus: βεμ-
βράδ' ἀφύην, ἑψητόν. Item alij, quorum verba longum eſſet recitare. In Eubuli tamen his ver-
ſibus: Α'γαπητὸν τυχεῖν ἑψητοῦ ἑνὸς τοῦ λοιπ ἵνα. Διὰ δώδεκα ἄλλης ἐσθιόντων ἡμέρας ἤδη. lego cum Ca-
ſaubono ἴδῃ, hancq. voculam cum ſuperioribus coniugo, vt ſit ſenſus Contentus ſi vel Hepſetum
vnum coqui videat betis inuolutum, poſt duodecim dierum abſtinentiam. Meminit quidem
huius vocis Ariſtoteles etiam, ſed neq; cuius ſit piſcis nomen, ab eo quoque intelligas. *In non-*
nullis (inquit) *Aſiæ amnibus, qua illi in mare influunt piſciculi quidam magnitudine inteſtinorum*
Hepſetis (ἰχθύδια μικρὰ ἡλίκα ἑψητοὶ τέτταρα, Gaza reddidit magnitudine naricarum) *eodem modo*
C *proueniunt, quo alibi Mugilibus cognata Apua*. Bellonius Hepſetos ab Apuis, quas Cobites vete-
res cognominant, non diſtinguit, authoritate (vt credit) Dorionis, qui tamen diſertè diſtinxit.
Heſpetum minimum piſciculum non eundem ſpecie cum Cobite, ſed eiuſdem generis eſſe ſcri-
bens; docetq; ex eodem Dorione Athenæus τῶν ἑψητῶν nomine multa parua, & tenuia piſcitia *Hepſetus ab*
comprehendi, & circa Naucratim patriam ſuam antiquis Hepſetos vocari ſolitos piſciculos, qui *Apua Cobi-*
poſt Nili inundationem in foſſis relinquebantur: extuliſſe autem numero plurali ſæpiùs, quàm *tide differt.*
ſingulari, & ἀπὸ τοῦ ἕψειν, quod eſt coquere, ſiue elixare, nominaſſe, quòd nimirum multi ſimul
coquantur, nec propter paruitatem ſeligantur. Eleganter Hippocrates, & diſtinctionis (vt pu-
to) gratia Hepſetum in ſingulari de priuatim ſic dicto, ἑψητοί; verò de conſimilibus in plurali *Hepſetus*
dixit. Λιπαρὰ à Varino redditur ἡ ἀφύη, nimirum à pinguedine, qua Phalerica Apua maximè *vnde dictus*
abundat. Sed apud Ariſtophanem λιπαρὰ Apuæ epitheton eſt. Aliuſque eſt, qui λιπαρὶς vo-
catur, de quo ſuo loco. Γόνον, & vt Athenæus habet, γόνον θαλάττιον, quidam etiam pro Apuis *Lipara.*
dixerunt, haud incongruo nomine; nam cùm ſemper exigui ſint, ſemper γόνος, id eſt fœtura, *Liparis.*
aut fœtus recens exiſtimari poſſunt. Epicharmus tamen ab Apuis τὸν λεγόμενον γόνον diſtinxit, *Genitura.*
D vt Athenæus teſtatur. Saperdam Photion (inquit Hermolaus Etymologum intelligens) capit
pro Apua inueterata, & arundinibus infixa, cuius verba recitaui in Coracino. Scholiaſtes Ari- *Saperda.*
ſtophanis in Equites, & ex eo Suidas Apuam à multis ἐγγραύλεις quoque vocari tradunt; & Op- *Engraulis.*
piano ἐγγραύλεις ſunt ἀβληχρῆς ἀφύης ἀδινὸν γένος, id eſt confertum Apuæ genus. Poteſt au-
tem, vel pro ſpecie vnius generis accipi, vel per periphraſim potiùs (inquit Geſnerus) vel exe-
geſin pro eodem piſce: nam paulò poſt eoſdem tum ἐγγραύλεις, tum ἀφύας ſimpliciter nomi-
nat: alioqui ἐγγραύλις idem eſt piſciculus, qui ἐγκρασίχολος, à quo per ſyncopen ἐγγραυλις de- *Minuti pi-*
riuare potuit. Terentius alicubi minutos piſciculos memorans, non alios, quàm Apuas vide- *ſciculi qui,*
tur intelligere, ſimiliaque piſcitia alia, licet Bellonius, priuatim de Cobite Apua interpretetur. *Terentio.*
c Ionius Stinck viſch apud Hollandos reddit pro Apua Cobite, ſed æquè extendi poteſt ad alias
Apuas, quæ cumulatim veneunt, vnde fœtorem à quo nomen facilè acquirunt. c *In Nomē-*
clat.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

PLVRA Aphyarum genera à veteribus recenſentur, quarum ferè nomina ſunt, Apua vera, Apua Cobitis, Gobionaria, Gazæ nuncupata, Engraulis, ſiue Encraſicholus, Apua Phalerica, Apua Mugilum, Mænidum, Mullorum, item Hepſetus, Atherina, & Membras. Differre autem haſce omnes crediderunt ipſo ortu; alias ex ſemine, alia ſponte generari tradentes. *Ortus.* *Caput.* Contrà commune omnibus eſt, vt Bellonius docet, caput habere maiuſculum, oculos elatos, & nigros: *Oculi.* *Color.* item quòd candidæ ſint, vnde (inquit) Oppianus πολιὸν γένος, id eſt incanum genus eas nominauit; & apud Athenæum ab Apollodoro meretriculæ duæ Stragonion, & *Meretrices* Antis Aphyæ dictæ ſunt, quòd candidæ eſſent, graciles, & prægrandibus oculis. Candidum autem hunc colorem ipſa etiam Aphyæ vox indicat, & ortum quoque, vt oſtendimus: *Aphyæ cur dicta.* vnde apud Hippocratem ἀφύεν Galenus in Gloſſis interpretatur ὥσπερ ἀφυὴς τὸ χρῶμα ἔχων, id eſt colorem non natiuum, aut vitalem habere, & ἀφρώδης color qualis in ea hydropis ſpecie cernitur, quæ leucophlegmatias appellatur. Archippus apud Athenæum στρογγύλας, id eſt rotundas vocat à corporis forma: *Forma.* non ſunt tamen omninò rotundæ, ſed ex parte etiam compreſſæ; & *Squamæ.* cutim etiam habent glabriorem, quàm vt verè ſquamoſæ dici poſſint: facillimè enim decidunt earum ſquamæ.

LOCVS. CIBVS. NATVRA. MORES.

APHYÆ omnes littorales ſunt, & in ſcopulis ad litora victitant. *Capiuntur ſæpè vnà cum lepore marino*, vt Aelianus ait, *& cibo non indigent, ſed ſufficit ipſis, vt inter ſe lambant.* *Cibus.* *Gregales eſſe.* Gregales eſſe, ſicuti per ſus fuſaneas ex Oppiano manifeſtum eſt, qui tam denſis agminibus natare eas ſcribit, vt totum qua natant, mare albicet, non aliter, quàm area niue operta, adeo vt nullum terræ veſtigium in ea appareat. *Imbecillas eſſe.* Idem Oppianus ἀβληχρὰς eas nominat, id eſt viribus infirmas, imbecillaſuè, atque omnium prædæ expoſitas eſſe, ideoque ſemper timere ſibi, & in globos ſeſe conglomerare, atq; ita implicare, vt vix diſſolui queant: & quod mirum eſt, earum in tantum aceruum compactarum occurſu, nauium curſus retardari. *Natatus.* In natatu autem non parum valent, vt Aelianus teſtatur, eumque mirabili cauſa quadam ad ſalutaria (inquit) impelluntur, eo nimirum, vbi ad regendam vitam perfugia, & ad tuendam propugnacula habeant. *Aphyarum perfugia.* Sunt autem ea perfugia ſcopuli magni, & in ſublime eminentes, & cribani à piſcatoribus dicti, hoc eſt, petræ in multiplices ſinus, tremebundorum fluctuum, & ſax fragarum vndarum verberatione, multo tempore excauatæ. Hæc ideo abdita eis natura perfugia indicauit, ne fluctibus conuellerentur, aut perirent; debiles enim ſunt ad reſiſtendum, & infirmæ contra fluctuum incurſiones.

O R T V S.

IDEM Aelianus Apuas ex ſeſe, nec procreare, nec procreari teſtatur, ſed è limo oriri: cùm enim cœnum in mari concreuerit, valdè, & limoſum, & atrum effici, atque ex ſua quadam voluptate, mirabili natura, & vitali tepeſcere, atque in permulta animalia nimirum Apuas immutari. *Ortus ex limo.* Eas autem ſic in putrido, & ſordibus tanquam lumbricos generatas, ad natandum maximè valere. Naſcuntur tamen etiam ex maris ſpuma, vnde ἀφρὸς vocari dictum eſt: idque in primis teſtatur Oppianus his verbis: *Ex ſpuma.* *Apua ſponte naſcuntur ſine coitu ex imbribus, ſpumeſcente mari: alia naſcuntur è limo. putreſcente ſcilicet, & ipſo, vel quicquid in fundo collectitium eſt.* *Ex ſemine.* Ariſtoteles verò aliàs αὐτομάτως, ſiue ſponte ex putri, aliàs ex ſemine procreari author eſt; nam cùm oſtendiſſet, etiam ex ijs, qui per coitum, & ex ouo generantur, ex limo, & arena generari; *a Li.6. Hiſt.* ſubdit: *quæ verò nec quam, nec animal pariunt, ijs ortus, vel ex arena, & per ſumma facta putredine agitur; qualis etiam Apuæ origo, ſpuma nuncupata ex terra arenoſa conſiſtit: Quod quidem Apuæ genus nec incrementum capit, nec prolem adfert; & temporis longioris ſpacio perit, ſed denuo renaſcitur. Vnde fit, vt breui quodam tempore excepto, omnibus ferè anni temporibus generetur: quippe cùm ſpuma illa ab Arcturo autumnali ad ver vſque duret, vtpote quod de humo ad ſumma, temporis gratia, reuiat. Quin & ſolo agitato, detractaq; eius colluuione, copioſior, & melior exit. Cætera Apuæ genera deteriora propterea ſunt, quia citò augentur. Fiunt locis vmbroſis, apricisq; quoties tẽporis beneficio ſolũ tepeſcit, vt in Attica terra apud Salaminẽ, & iuxta Themiſtocleũ, & in Marathone. Locis enim*

ha-

a huiuſmodi ſpuma conſiſtit,& tempore tali apparet,ſed nonnunquam velenim arua de cælo inceſſit.Oritur piſciculus hic in ſpuma, quæ imbre admiſſa caluerit, vnde nomen ſpumæ accepit. Ferturq́; interdum per ſumma maris,cum cælum tepidũ eſt,& ſpuma fluitante,perinde,ac infimo vermiculus voluitur. Quamobrẽ in loca complura genus id Apuæ adfertur ex alto, & copiosè quoq; generatur, & capitur anno quieto,& humido. Reliqua Apua fœtura piſcium eſt: quæ enim Cobitis, Gobionaria Gaza, *dicitur, Gobiorum paruorum, & prauorum, qui terram ſubeunt* : ſubaudi, fœtus, aut fœtura eſt, Theodorus ſenſum verborum Ariſtotelis peruertit, innuens paruos illos, & ignobiles Gobios ex Aphys iſtis procreari, quod ne ſomniauit quidem Philoſophus, cuius hanc eandem ferè ſententiam repetijt b Athenæus, inquiens: *Alia autem Aphya Cobiti: dicta gignitur ex paruulis, & vilibus Gobijs, qui in arena degunt*. Fefellerunt Gazam ſequentia Ariſtoteles verba, quibus ex Phalericis alios piſces naſci ait. *Quam verò Phalericam vocant, Membradas gignit ex quibus τριχίδες* (Sardinæ, Gaza) *ex his τριχίαι* (Sardæ, Gaza) *oriuntur. Genus Apuæ, quod in portu Athenienſium naſcitur, Encraſicholos* (Encraulos, Gaza) *dictos procreat. Quin etiam genus aliud Apuæ eſt, quod Menidum* (Alecum Gaza) *& Mugilum ſit fœtura, Spuma autem altera illa ſterilis humida eſt breueque* (*vt dictum eſt*) *tempus durat: mox capita,& oculi reſtant.* Hæc omnia Ariſtoteles, quibus reclamaiis,(vt apparet) Bellonius, ſunt (inquit) qui Apuas ſui generis eſſe aſſeuerent, non autem alterius progeniem, & quod
B maiores euadere non poſſint, hoc argumentum adferunt, quòd omni tempore anni piſcati (capi) ſoleant, ferantürque eiuſdem perpetuò magnitudinis in forma, quod tamen falſum eſſe comperi. Multi enim horum piſcium, ter, quater, aut quinquies eodem anno pariunt, vt Thriſſa, Trigla, Cyprinus, ac ſi quis attentiùs aduertat, inter eos annumerabit etiam Gobios, Mænas, Cephalos Sargos, ſparos, & id genus piſces, quos ideo ſeorſum deſcribere proprijs capitibus operæ pretium fuit. Hæc ille, cuius profectò ſententiam minimè aſſequor: quid enim hiſce quos recenſet, piſcibus cum Apuis? Ego Oppiani ſententiam probo, omniumque Apuarum originem, ex putredine eſſe ſentio, nullam ex ſemine: atque eas quas aliorum piſcium fœturam vocat Ariſtoteles, ſic à ſimilitudine potiùs, quàm cum ijs habent denominari, quàm quòd reuera ita eſſe, Philoſophus arbitratus ſit: Etenim c antea piſces, ex diuerſæ ſpeciei piſcibus generari manifeſtè inficiatur. Species ſiquidem procederent in infinitum.

In qua ſpuma oriatur.

Quæ ex alys piſcibus.

b *Lib.* 7.

Membradũ ortus.

Trichidum.

Trichiarũ.

Encraulorũ.

Sententia propria.

c *Li.* 6. *Hiſt. cap.* 11.

CAPIENDI RATIO.

C APHYÆ cùm ſint fuſanei piſces, fuſim etiam capiuntur, idque verriculis, vt ait Aelianus, tenui filo contextis, adeoq; exiguis, vt ad aliorum piſcium capturam planè ſint inutilia.

VSVS IN CIBIS.

ABVNDANTIA in quibuſcunque rebus faſtidium parit, remque omnem vilem reddit, quod in hiſce exiguis piſcitijs potiſſimùm vſu venit, quæ cumulatim, imò maximis capiuntur agminibus, præſertim autumno: quamobrem in maritimis vrbibus, à pleriſque negliguntur. Chryſippus philoſophus apud Athenæum Aphyam ſcribit. Athenis (maritima vrbe) nullo in honore habitam fuiſſe, ſed contemptam mendiciſque pro obſonio relictam nimirum ob nimiam copiam, cùm alioqui alijs in locis Athenienſis Apua non parui fieret, mediterraneis nempè, & procul à mari diſſitis: imò verò Athenas ab hiſce piſciculis pingues cognominatas fuiſſe reperio, indeque celebratas, quoniam multò pingui madet, ea Aphya, vt mox dice-
D tur, Ariſtophanes namque apud Suidam ſic canit: *Εἰ δέ τις ὑμᾶς ὑποθωπεύσας λιπαρὰς καλέσειεν Ἀθήνας Εὕρετο πᾶν ἄν, διὰ τὰς λιπαρὰς ἀφύων τιμὴν περιάψας*, quo loco corruptè legitur, *εὐτρεπὸ πανοδίκαις λιπαρὰς*, &c. Interpretatur autem *λιπαρὰς ἀφύας ὅτι τῷ λιπαρῷ τιμῶν ἐστι εὐτελῆ*. Senſus enim verborum Comici hic videtur: Si quis per adulationem pingues Athenas nominauerit, idem quo Apuæ celebrari ſolent, elogium eis attribuens, ille nihil non facilè conſequetur. Locus eſt in Acharnenſibus. Idem in Equitibus: *Οὐ πώποτ' εἶδον τὰς ἀφύας ἀξιωτέρας*, id eſt, *nunquam vidi Apuas vilioris pretij*, nam *ἄξιον* Atticis eſt *εὔωνον*, id eſt, vile, & Scholiaſtes vertit, qui etiam ſuo tempore Apuam aphritin Athenis valde expetitam fuiſſe ſcribit. Item rurſus in Veſpis: *νῦν δὲ γυναικὸς ἐπριάμην ταῖς ἀφύαις, ἡδυσμάτων* tanquam de cibo lautiſſimo. Clitarchus item Thebanos teſtatur, recitante Athenæo, delicijs fuiſſe, & gulæ deditos, & in conuiuijs patere ſolitos *θρῖα* (edulia ſunt ex lacte, & adipe ſuillo, ac ſemidalide, quæ ficulmeis folijs incoquebantur: *θρῖον* enim alioqui eſt folium ficus)

Athenæ cur pingues dictæ.

Thriũ quid.

καὶ ὑψητὸς καὶ ἀφύας καὶ ἐγκαρσίλοχας, lego ἐγκρασίχολας. Et Suidas refert: Apitium obſoniorum E illum archimagirum Nicomedi Bithyniorum regi, cum aliquando Aphyarum edendarũ flagrare deſiderio, longè verò à mari abeſſet, piſciculorũ iſtorum figuras, ex rapis fœminis in longiuſcula, ac tenui fruſta ad Aphyarũ ſpeciẽ diſſectis imitatum, ex oleo coctas, ſaleq; & papauere conditas, vt veras Aphyas appoſuiſſe, regiſque cupiditatem expletam eorum eſu fuiſſe. Idem tradit Athenæus, ſed artificij non Apitium, ſed alium quendã coquũ inuentorem facit & Euphronio Comici verſus ſuper ea re adducit, in quibus Dalechãpius ἀφύας ſemper Haleces reddidit. Ex hiſce itaque, quæ iam dicta ſunt, manifeſtum eſſe puto, non tã abiectas vbicunq; reputatũ fuiſſe Apuas, quin ſuos quoque habuerint cultores. Sunt modò adeo molles teneræ, tenueſq; vt quam citiſſimè coquantur, & exiguo egeant igne, quare Archeſtratus, vt ex eo ſcribit Clearchus Peripateticus, eas in calidã tantum patellam iniici voluit, moxq; cum ſtridere incipiunt, auferri; ſtrident autẽ, vt primũ ſenſere ignem, ſicut & oleum, quod optimum illatum condimentum eſt, hincq; ex ſartagine edi iuſſit Pherecrates apud Athenæum, & coquus quidã recitante apud eundem Sotade Comico vix cyathũ aquæ affundit, olei verò multò plus, nempè ad duas cotylas, & paucas etiã herbas addit minutatis inciſas. Archeſtratus item cùm omnem Apuam μύθον, ideſt oleti inſtar aſpernatus eſſet, Phalerica, quæ Athenis capitur, & Rodiaca exceptis: quod ſi guſtare (inquit) eas deſideras: F

Aphya vbi melior.

— ὁμοῦ χρὴ   Κνίδας ἐψαναῦ τάς ἀμφικόμους ἀκαλήφας
Εἰς ταυτὸν μίξας διαυτὰς ἐπὶ τήγανον ἔττα   Εὐώδη τρίψας ἄνθη λαχάνοις ἐλαίῳ, ideſt:

— *Vndique oportet   Vrticas folijs comantes obſonari (ſimul nempè)*
Deinde vbi triueris in oleo fragranti cũ florẽ oleris   In vnũ miſcẽda ſunt omnia, & in ſartagine aſſãda.

Patina de Apua. Matron Parodus in deſcriptione Atticæ cœna, Acceſſit (inquit) Phalerica Apua, Tritonis amica, ſordida, cuius genis prætendebatur infula. Garum intelligit (inquit Dalecham.) quod ad intinctus adhibent. Platina de Apua (in codice Lugduni impreſſo legitur de Apobadialide) ea

a Lib.4.c.2. a Apico: *Apuam lauas, ex oleo maceras in cumana compones, adijcies oleum, liquamen, vinum. Alligas faſciculos rutæ, & origanum, & ſubinde faſciculos, cum Apua elixabis: cùm cocta fuerit, proijcies faſciculos & piper aſperges, & inferes.* Aliter patina de Apua ſine Apua: *Pulpas piſcis aſſi, vel elixi minutatim facies, ita abundanter, vt patinam qualem voles, adimplere poſſis. Teres piper, & modicum rutæ: ſuffundes liquamẽ quod ſatis erit, & olei modicum, & commiſces in patina, cum pulpis; ſic, & oua cruda confracta, & vnum corpus fiat: deſuper leniter compones vrticas marinas, vt non cum ouis miſceantur. Impones ad vaporem, vt cum ouis bullire poſſint; & cum ſiccauerint, ſuper aſperges piper tritum, & inferes ad menſam: nemo agnoſcet quid manducet.* Patina alia de Apua frixa ex eodem. *Apuam lauas: oua confringes. & cum Apua commiſces. Adijcies liquamen, vinum, oleum: facies vt ferueat, & cum ferbuerit, mittes aquam cùm duxerit, ſubtiliter verſas, facies vt coloret, œnogarum ſimplex perfundes piper aſperges, & inferes.* Quod modò ad Apuarum qualitatem attinet, Rondeletius ab omnibus humidum alimentum præberi dicit, flatulentaſque eſſe, ex Athenæo Mneſitheo, vt apparet, qui Apuas, Membrades, Trichides, & quorum ſpinas ſimul edimus, inflare omnes, & humidum nutrimentum corpori addere teſtatur: cùm enim carnes citò admodùm (inquit) concoquantur, ſpinæ verò tardæ diſſoluantur (præſertim in Apuis valdè ſpinoſis) inæqualis, & impedita concoctio peragitur. Diphilus quoq; grauis, & difficilis coctionis eſſe putat, præferendas verò inter cæteras veram Apuam, quæ & Aphritis appellatur. Omnes eodem, Mneſitheo authore, ventrem æqualiter ſoluunt: ſuadetque elixentur.

Patina de Apua ſine Apua.

Patina de Apua frixa. G

Carnis qualitas.

PROVERBIA.

Aphya ad ignem. I" δε πῦρ ἀφύη, hoc eſt *ignem vidit Aphya*, vel ἀφύης πῦρ, ideſt *Aphya ad ignem*. Verumque adagium deſumptum eſt, à celerrima iſtorum minutiſſimorum piſciculorum coctione, quæ ob illorum exilitatem, vel viſo tantùm igne perficitur: diciturque, teſte Suida, H ἐπὶ τῶν τέλος ὀξὺ λαμβανόντων, id eſt, vt Adagiorum author vertit, de ijs, quæ celeriter intereunt, & abſumuntur, ſiue quæ facilè, ac citò conficiuntur, itaque ſi puella (inquit) iam nubilis ſtatim ſponſo viſo incaleſcat, conueniet, ἴδε πῦρ ἀφύη. Si quis verò Suidæ interpretationem diligentiùs examinet, facilè aduertet, non benè de ijs rebus intelligi, quæ facilè intereunt, ſed de ijs tantùm, quæ citò perficiuntur. Auguſtus adagium aliter extulit, dicere ſolitus in eodem ſenſu, *Citiùs quam aſparagi*, ſubaudi coquuntur, qui, & ipſi vel viſo tantùm igne cocti ſunt; eidemque proximum eſt, illud Græcorum ab Athenæo adagij loco recitatum, τάριχος ὁ πτωχὸς εὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ: id eſt, *Taricus aſſus mox vt ignem viderit*. Ἀφύων τιμὴ, id eſt *Aphyarum honos*. Dicitur (inquit idem prouerbiorum author) quoties humilibus exiguus quiſpiam honos contingit: nam Aphya piſciculus eſt vilis, cui coquendo nihil adhibetur præter oleum, quo frigitur: vnde iactatum illud ἀφύαις τιμὴ τοὔλαιον, id eſt, *Aphya honos oleum*. Meminit Scholiaſtes Ariſtophanis in Equites: Οὐκ ἄξια νῦν ἐστιν, ἡ ταυφώς, Οὐκ ἂν ξίφρας κ.τ.λ.

Citiùs quam aſparagi.

Aphyarum honos.

Aphya honos oleum.

A μαν, ideſt: *Nunc apertè, nec Apuaquidem mihi eſt: Nec rurſum Bebras: heu me miſerum.* Verſus eſt Ariſtonymi apud Athenæum, quem tanquam prouerbio dici poſſe arbitratur Geſnerus, de eo, qui ſpe adquirendi quidpiam, quo tamen non eſt potius, charum aliquid amiſerit, vel item de eo, qui ex duobus diuerſis conſtet, aut partibus diuerſis ſe ſecommodet, ita vt neutrius ſit omninò: veluti ſi Iudæus à ſua religione diſceſſerit, Chriſtianam tamen non ſit amplexus totam. Hoc quoque Hermippi apud eundem Νῦν δὲ οὐδὲ ἀφύην ἰδεῖν, δοκεῖς, ideſt: *Nunc autem ne mouere quidem Aphyam videris,* prouerbij locum habere videtur, eidemque Geſnero dici poſſe, quaſi rem viliſſima tractare, vel in hominem viribus adeò infirmum, vt rem minimam, & nullius ponderis tractare, locoque mouere nequeat. Κἄν ἀφύας μοι, παρατί ταμα λαρυδιον, ideſt, vt Hieronymus Muoletus vertit, *diſtentus enim venter eſt, edendo.* Videtur & hoc, prouerbiali quodam ſenſu in hominem prolixè ineptèque loquacem torqueri poſſe. Citatur à Suida ſemel, ex Antagoniſtis Ariſtophanis, nempè in ἅλας, iterum in Θαττιον, ex Tragoniſtis, & ſic legitur etiam apud Scholiaſtem eiuſdem comici.

VSVS IN SACRIS.

B

VENERI ſacras fuiſſe Aphyas, author eſt Athenæus, rationemque reddit, quòd ipſa ſimiliter, ex maris ſpuma nata credatur, quare etiam Ἀφροδίτης nuncupata eſt. Tradit & Phalerida eidem deæ conſacratam fuiſſe, ex Ariſtophane in Auibus. Meminitque Euſtachius in primum Iliados. Sed timendum eſt, ne de eiuſdem nominis aue locus ſit intelligendus, de qua nos inter Mergos egimus, niſi velimus vocem corruptam eſſe, & Phalericam Apuam legendum, quam aliàs Veneri ſacram fuiſſe ſcribit. Cur verò Neptuno item conſacrarint, rationem non inuenio, fuiſſe autem ei ſacram, idem Athenæus refert. De Stilpone Philoſopho Megarico memoriæ proditum eſt; cùm aliquando Megaris Neptuni ſacerdos eſſet, Neptunoque de more ob rei familiaris anguſtias, taurum non immolaſſet, ſed puſillum quiddam, & dominatum animal, illi demum ſucceſentem in ſomnis viſum aſtitiſſe, minacibuſque verbis ſpretam ab eo haud rectè maiorum conſuetudinem obieciſſe: ipſum verò nihilo ea re perterritum confidenter repoſuiſſe, quid tibi vis Neptune, annè mecum, vt puer conqueſtum hunc acceſſiſti, quòd rei meæ parcens, fœnoriſq; declinans iacturam, vrbem hanc nidore non repleuerim, ſed tibi domeſticis ex rebus puram ſacrific j hoſtiam obtulerim? Quibus dictis Neptunum ſubriſiſſe viſum,
C Stilponiſque apprehenſa dexteram, illius gratia eo anno Megarenſibus magnum ſe Apuarum prouentum exhibiturum promiſiſſe. Secutaque poſtea res in ſomnio illi indubitatam feciſſe fidem perhibetur. Nic. Leonicus lib. 2. de var. hiſt. cap. 47. *Quibus ſacra.*

DE APHYIS, SIVE APVIS IN SPECIE, & primum de Apua vera.

Cap. XXIX.

D MVLTA generatim Apuis attribuimus, quæ de hac potiſſimùm intelligi volumus: quam nempè Græci propriè ἀφρὸν Athenæus ἀφρῖτιν, aliqui item ἀφρολω nuncupant, à ſpuma, ex qua ortum ſuum ducit, vnde Non nata Liguribus: Ariſtophanis Scholiaſti, & Suidæ ſimiliter ἀφύη ἡ προγεγμένα, quaſi nullis orta parentibus dicitur. Gaza modò Apuam, modò ſimpliciter Spumam reddidit apud a Ariſtotelem. Piſciculus eſt admodum exiguus, vix vnquam minimi, aut auricularis digiti longitudinem adæquans; oculi nigricantibus. Duo eius genera, album vnum, frequentius, in Hollandia Pen, Bononiæ Acquadello, alibi Bianchetto nuncupatum; alterum rubicundum, Romæ, teſte Bellonio, piſce nuouo, alibi Roſſetto dictum. Hoc poſtremum Aphyam Triglitim eſſe idem Bellonius iudicauit; Rubra enim Trigle eſt. *Synonyma.* *Spuma piſcis.* *a Li. 6. Hiſt. cap. 15.* *Deſcriptio.* *Aphya Triglitis.*

Aphya Cobitis. Aphya vera.

 E

DE APHYA PHALERICA. Cap. XXX.

Etymum. APVAM Phalericam ab Atticæ portu, qui Phalereus appellabatur, dictã eſſe Scholiaſtes Ariſtophanis tradit: veruntamen eũm ταῖρ' ἀφρα Græcis etiam ſint παλλακά, id eſt ἀφρίζοντα, id eſt alba, & ſpumea, Rondeletius hinc quoq; ſic dici potuiſſe arbitratur. Hoc genus Apuarum illud ſe opinior, quod Hollandis Spiriock appellantur: ſunt enim veris Apuis maiores, cætera verò ſimiles, & μεγάλας i. magnas τὰς φαληρικὰς dixit Ariſtophanis Scholiaſtes, Rondeletius ſuis Nadelle vocari ſcribit, vel Melete ad differentiam, vt apparet, Atherinæ, quam Melet genere, ni fallor, maſculino dicunt. Bellonius haud rectè Membradem facit, aitq; Rhotomagenſibus, & qui in litore Oceano, vbi Sequana in mare ſe exonerat, Cardo appellari, à Genuenſium vulgò Archia.

Synonyma.

Membras Bellony.

Deſcriptio.

DESCRIPTIO. VSVS. F

Squama. PISCIS eſt (inquit Rondeletius) Sardinis ſimilis, minor, tenuior, ſed latior. Squamas in mari habere certum eſt, ſed ſtatim excidunt, remanentibus earum veſtigijs, ijſque ſquamis, quæ ventrem firmant, & aſperum efficiunt, vt in Aloſis, & Sardinis videre licet. Mollis eſt, &

Pinguedo. adeo pinguis piſciculus iſte, vt ſi aliquandiu digitis tractetur, liquefiat, aut ſi magna copia in nauicula vehatur, ſupernatantem pinguedinem colligãt piſcatores, qua olei vice ad lucernas vtũtur (vt has fortè Græci ἀφύας λιπαρὰς, id eſt pingues vocantes, priuatim intellexerint.) Maxima huius copia præſertim in autumno capitur, eſtq; meritò viliſſimus: vidimus tamen piſcatores duos vnius diei captura quinquaginta aureis coronatis vendidiſſe. Hæc Rondeletius. Bellonius tradit incolas ad litora maris mediterranei ſale eas condire, & adſeruare: in Oceani autem litore piſcationi inſeruire, vile veſcentibus edulium, inquit. Erat tamen apud veteres in pretio, vt Pollux teſtatur, & innuit Archeſtratus apud Athenæum ille opſodædalus hoc verſu: G

Aphya Phalerica.

Honor. Τὴν ἀφύην μῦθον πᾶσαν πλὴν τὴν ἐν Ἀθήναις. *Stercus omnis Aphya eſt præter Athenienſem.*

DE MEMBRADE. Cap. XXXI.

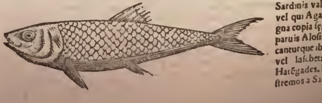
MEMPRADAS, ex Aphya Phalerica naſci author eſt a Ariſt. quo loco in deprauatis codicibus ἀράδας legitur. Eoſdem piſciculos Phrynicus apud Athenæum βεμβράδας, Epicharmus, & Sophron βεββραδόνας, Attici βεμβράδας dicebãt Tralliaaus μεμβριδα appellaſſe videtur. Enumerãtur ab Ariſtot. citante Athenæo inter μονίμους piſces, id eſt haud migrare ſolitos, cùm verò Phrynichus χρυσοκεφάλους, quaſi aureum habentes caput cognominet, ac Ariſtophanes πολιοχρωτας, id eſt H cano corpore Rondeletius eos piſciculos eſſe conijcit, quia Gallis Celerins vocantur: ſunt enim (inquit) corpore adinodum cãdido, capite verò auri colorem æmulante Sardinis valde ſimiles: vel qui Agathopoli magna copia ſæpè capiũtur, paruis Aloſis ſimiles, vocanturque ib Calliques, vel laſcbetz, Maſſiliæ Hatẽgades. Ego hos poſtremos a Sardinis non dill.n

a 6.Hiſt.c.15.

Synonyma.

Deſcriptio.

Membras Rondel.

A diſtinguo. Celerinos verò Membrades eſſe non dulces, licet Bellonius hos quoque à Sardinis *Chalcis Bellonij.* maris mediterranei ſola tantùm magnitudine diſtinguens, Chalcides eſſe velit. Coquuntur ex præcepto Dorionis mutulato capite ſi corpulentiores fuerint, & lotæ ſale minuto, & aqua, eodē *Vt coquantur.* nimirū modo, quo Triglitis. Additq; fieri ex ſola Bebrade apparatū quendā qui βεμβραφύη vocetur, tanquam ex Bebrade Aphya, vt pote cibus ex vtroque compoſitus piſciculo, cuius (inquit) meminit Ariſtonymus, citat autem eos Ariſtonymi verſus, quos non inter prouerbia ſuprà recitauimus. Viles autem, ac contemptos fuiſſe eleganter oſtendit Antiphanes in Cyœſtidea: *Vilem fuiſſe.*

Abſurdo, inquit, de piſcibus preconio, | *Alta voce proclamat nunc quiſpiam,*
Habere ſe melle dulciores Bembradas. | *Hoc ſi ita eſt, nihil prohibet*
Eos qui mel vēdunt, dicere, ac denūciare populo, | *Mel ſe vendere putidius Bembradibus.*

Clariùs paraſitus quidam apud Alexim, indignè ferens, quòd barbarè, & ineptè loquentibus conuiua fuiſſet, inquit:

Moleſtiori, ita me Bacchus amet conuiuio | *Non interfui, ex quo paraſitari cœpi.*
Membradas ſatius fuit habere me, | *Et Atticè poſſe colloqui. Hoc ſcilicet innaſſet.*

Nos quoque alimentum humidum, atque flatulentum ex Membradibus haberi ſuprà diximus.

B

DE APHYA COBITE.
Cap. XXXII.

SICVTI Membradem generat Apua Phalerica, ità è contrario Cobitin Apuam, ignobilis quidam, ac paruus, & terram ſubiens Gobius, licet, Ariſtoteles interprete, Theodoro ex hac Apua Gobiū procreari tradat, inuerſo ſenſu, inuerſaq; *Ortus.* authoris ſententia, vt antea quoq; monuimus, vbi item quid ſuper hac generatione ſentimus, aperuimus. Vocatur autem iſthæc Apua κωβῖτις, & non κωβίτης, vt Rondeletius ſcribit, Theodoro Gobionaria, quia κωβιὸς idem eſt, qui *Nomina.* latinis Gobius, ſiue Gobio. Bellonius memoria, vt videtur, lapſus quod magnis viris ſæpè euenire ſolet, Hiceſio Cibotin vocari ſcribens, Cobitin dicere debuit. *Sunt*, inquit Hiceſius, citante ipſo, *in Aphyarum genere quidam albi & admodum tenues, ac ſimmes, quos Cibotides (Cobites) nonnulli appellant.* Pro quibus idem Bellonius nobis illos proponit piſciculos, quos Veneti Marſiones, *Aphya Cobites, qua Bellonio.*
C Ligures à candore Bianchettos appellant, neque ab Hepſetis eas diſtinguit: quòd quidem ferendum eſt, ſi Hepſeti nomine conſimiles piſciculos generaliter intelligat; alioqui enim Hepſetus propriè dictus à Cobite Apua differt in veterum ſcriptis, vt antè oſtendimus. Iam verò ſi *Hepſetus.* Marſionis imago cum Gobijs conferatur (quam nobis communicauit Geſnerus) nullam, vel ſaltem valdè exiguam ſimilitudinem ſui ortus, ſeu potiùs generis oſtendit: quare neq; Gillij probo *Marſio non eſt Cobitis Apua.* ſententiam, qui Marſionem veterum Cottum eſſe exiſtimauit & ex Apuarum genere non remoueo. Rondeletij itaq; Cobitin recipio, illum ſcilicet piſciculum, qui Gallis vulgò Loches de mer ad differentiam fluuiatilis cuiuſpiam Gobij, qui ſimpliciter Loces appellatur, tāta ſimilitudine, vt collati vix diſtinguantur. Ait tamen ille diſtingui inuicem corporis figura: Cobitin enim Apuam Gobiorum inſtar rotundā eſſe, Gobionem fluuiatilem depreſſum, & longiuſculum: ſed notandum eſt hanc depreſſionem perquàm exiguam eſſe oportere, nam Rondeletius Lochem fluuiatilem primùm (tres enim depingit) ad quem eſt ſimilitudo, cor- *Cobitis Rōdeletij.*

Marſio Venetorum.

D pore ſubrotundo deſcribit: & ipſe mox cùm dixiſſet in ſtagno marino etiam frequentiſſimā eſſe, coloreque, & figura à Gobionibus non differre, ſed magnitudine, paruam enim ſemper permanere, Gobiones multò magis augeſcere, à fluuiatili differre ait; quòd breuiori, & craſſiori ſit corpore, contrà fluuiatilis longiore, & graciliore. Vbi rurſus notandum icones. quas exhibet, contrà indicare, & rectius equidem ad tertiam ſpeciem, quam barbatulam cognominat fiat aſſimilatio: ſic enim pinnarum numero etiam conuenit. Eſt itaque piſciculus nunquam ad Gobionum *Deſcriptio.* magnitudinem accedens: alioqui marinis Gobionibus ſimillimus: corpore rotundo pellucido, dorſo latiuſculo, colore candido, nigris aliquot maculis aſperſo, cauda varia oculis quodāmodo ſupra caput poſitis. Pinnæ eædem illi ſunt, quæ Gobionibus, maximè illa Gobionibus peculiaris, barbæ inſtar propendens ex ea ventris parte, in qua binæ ſunt in alijs piſcibus. Hepar lactei coloris, & in eo fellis veſica. Splen rubet: inteſtina & peritonæum ex albo nigricant. Cor ea albo ſubeſt. Grauis eſt, & difficilè coquitur veluti reliquæ Aphyæ. Aphyæ Cobitis iconem habes, ex Rondel. pag. 212. Quæ verò hic expreſſa eſt, Marſionis eſt Venetorum.

DE

DE ENCRASICHOLO. Cap. XXXIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

Fellis locus. Fellıceps. Halecula Bellonij. a Li. 6. Hiſt. cap. 15. Lycoſtomus Hiatus. b Li. 31. c. 8. Lupus. Mutilatus piſciculus. Enchioue.

APVIS quoque annumeratur ἐγκρασίχολος, ſic dictus παρὰ τὸ χολὴν ἔχειν ἐπὶ κρανίῳ τοῦ κεφαλῆ, quòd bilis folliculum gerat in capite, hoc eſt, quòd eius caput impenſè amarum ſit: vnde eo mutulari aſſolet, nam fel, vt Bellonius ex ipſius ſectione didicit, inteſtino annexum habet. Latinè non ineptè Fellicipitem dixerimus. Bellonius Haleculam vocare maluit, Romanum (vt apparet) vulgus ſecutus, cui Aliczi vocatur, quaſi Haleces, inquit, diceret. Sed Halec, ſiue Haleculam, vilem, & abiectum piſciculum eſſe poſt oſtendam, contrà pretioſus laudatuſq; eſt Encraſicholus, vt mòdò patebit. Apud Suidam alicubi perperam ſcribitur κρασιχόλος, & non ſatis diſtinctæ Apuæ epirbeton eſſe dicitur. a Theodorus quoque apud Ariſtotelem Encraulos vocat, cùm potiùs Engraules dicere debuerit, nam & Aelianus Εγγραύλεις dicit, ſed Theodorus Suidas fortè impoſuit, apud quèm alibi ἐγκραύλεις, pro ἐγγραύλεις legitur. Alio nomine λυκόστομος, quaſi os lupi habentes dici, Aelianus author eſt, quod nouiſſimum nomen Græcis hodieq; retinet, vt Gilius teſtatur. Vocari autem, ſic Bellonius retur, quòd dum oſcitat, amplum os aperiat, vt ſerpentis potius, inquit, quàm piſcis os videatur. b Plinius ſimiliter multorum eruditorum judicio Lupum nominaſſe videtur, & mutilatum piſciculum. *Cæpit garum, inquit, priuatim ex inutili piſciculo, mutilatoq́; (alij legunt minuto, alij minimo) confici, Apuam noſtri vocant, Foroiulienſes piſcem, ex quo faciunt, Lupum appellant.* Reuera conuenit nomen, genus, & garum optimum. Quamobrem etiam Enchraſicholum, illum voluor eſſe piſciculum, quem Galli præſertim Prouinciales Anchoies, vt ſcribit Rondeletius, potior Italiæ pars Enchioue, Hiſpania Enchugas appellat, Veneti, teſte Bellonio, Sardonos, ad Chalcidum differentiam, quas, inquit, Sardellas vocant: contrà, ac Romani, qui pro Sardonis Sardas intelligunt. Idem Bellonius tractus Liguriæ incolis, atq; ipſis etiam Genuenſibus vocari ſcribit Cucuri, Cucunari, vel Cucuneuri: cùm alioqui circa Genuam Enchioue, vel Anchione dicatur. Ab Anchioue barbari quidam Ancludas nuncuparunt. Callimachus libro de diuerſis gentium nomenclaturis apud Athenæum Encraſicolum Chalcedonijs ἐρισσμον nominari ait, Eritymum verò Athenienſibus dici, qui alijs Ἴωψ vocetur: Iopem autem inter minimos piſciculos nominauerat.

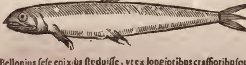
Ancluda. Eritymus. Iops.

FORMA. DESCRIPTIO.

Squama. Caput. Venter. Magnitudo. Spina. Color. Forma.

HVNC piſciculum ſquamis carere tradunt Bellonius, & Rondeletius, quod falſum eſſe autopſia docet, nam, & in ſale aſſeruatis argenteas, ac adprimè ſplendentes obſeruare licet. Roſtro eſt acuto, amplo, vt dictum eſt, ore, ac rictu. Edentulus eſt, vtraque verò maxilla ſerræ modo aſpera. Branchiæ paruæ, duplices. Pinnæ eo ſitu, vt icon oſtendit. Cor oblongum, & acutum, hepar rubrum maculis rotundis conſperſum. Ventriculi appendices multæ, & nigræ: venter molliſſimus, idoque plerumque abſumptus in ſalitis conſpicitur. Ouis ſcatet rubentibus. Spinis caret, ea excepta, quæ in dorſo eſt, & ipſa tenuis, adeò vt dentibus vix negocium faceſſat. Magnitudine eſt plerumque digiti, aliquando pauiò maiore. Scribit Bellonius ſeſe enixiùs ſtuduiſſe, vt ex longioribus craſſioribuſque nanciſceretur, ſed nunquam palmi longitudinem, & pollicis craſſitudinem aſſequi comperiſſe. Argenteo colore micant, tergore verò ad cæruleum accedunt. Si Soli opponantur, tranſparent, dempta argentea linea, quæ ſpinæ vertebras comitatur, quæ ſanguinem continet. Corpore magis teretı, quàm lato prædıti ſunt,

Enchraſicholus.

LOCVS. CIBVS. MORES.

LITORALES piſciculos eſſe, vel ex eo conſtat, quòd ſpurcitijs, arena atque etiam cœno veſcantur, vt Bellonius annotauit: & quemadmodum (inquit) Anates, & Anſeres roſtris cœnum mouent, eoque ſeſe exaturant, ſic etiam Halecas (ſic Encraſicholos vocat,) quæ cum Sardinis ſæpe capi ſolent, arenis, & ſpurcitijs exaturatæ conſpiciuntur. Capiuntur autem hyeme potiſſimum à Decembri ad quadrageſimam vſque, in Prouincia numeroſiſſime teſte Rondeletio, noctu è nauiculis igne accenſo, nec non etiam Baione, ſed hos maiores eſſe illos ſuauiores, & molliores. Ariſtoteles (vt recitat Athenæus) inter monimos, id eſt ijſdem locis manentes piſces, eos enumerat. Verùm, etſi puſillo ſint corpore, ſuum tamen etiam habent ingenium. Etenim Aelianus cum candidiſſimos, & fecundiſſimos eſſe dixiſſet, ſubiungit: *Quod ab alijs piſcibus* (ob paruitatem) *exedi, & confici valdè metuunt, idcirco ad inſidias quibus ſunt opportuni vitandas, catenis confertis turmis denſi natant, vt eorum quiſque ad vicinum proximum adhæ-*
B *reſcat, vt ne ſcaphæ quidem incurrentes, eos diſſocient, nec ſi quis remos diſpergere conetur, eorum ſocietatem dirimere poſſit: ita verò inter ſe reſtrictè, & pertinaciter tanquam contexti contrahuntur, vt tanquam ex aceruo frumentorum, aut fabarum ſi quis in eos immiſerit manum, accipere queat, non tamen ſine vi abſtrahuntur quin perſæpe diſtrahantur, vt & eorum alteram partem abruptam capias, & alteram relinquas; & in plerisque caudam retineas, in alijs non aſſequaris; ex alijs caput reportes, & alteram partem in mari reliquam facias.* Hanc tam confertam, & continentem Lycoſtomorum natationem à rei maritimæ peritis βῶλον tradit appellari, qui permultas piſcatorias naues aliquando implet, vt illi (inquit) teſtantur. Nos ſuprà de Apuis ſimpliciter dictis diximus denſis etiam adeò agminibus natare, vt neq; ferro, aut ſecuri percuſſæ deijci, aut retibus circumdatæ ad litus extrahi poſſint.

Litorales eſſe. Cibus. Quan capiantur, & quomodo. Natura. Ingenium. Βῶλος quid.

ORTVS.

DVPLICEM huius piſcitij ortum inuenio. Suidas, & Athenæus ex Apua Cobite generari Encraſicholum volunt: contrà [a] Ariſtoteles ex Apua, quæ in Athenienſium portu
C naſcitur. Mihi verò piſci ſui generis videtur. Si enim ex Cobiti Apua gigni permittamus, ſpecies procedunt ad infinitum, nam & illam volunt ex paruo procreari Gobio, ſi ex Apua, quæ naſcitur in portu Athenienſium, ex hac duos diuerſos piſces generari concedamus oportebit, quod videtur abſurdum. Ea enim Apua eadem eſt cum Phalerica, quia Phaleros vocabatur Athenienſium portus, ex qua Membradem oriri ibidem philoſophus teſtatur.

a Li. 6. Hiſt. cap. 15. Piſcem eſſe ſui generis.

VSVS IN CIBIS.

CLITARCHI verba quibus Enchraſicoli quoque celebrantur, ſuprà recitaui. In multis quoq; Europæ regionibus, potiſſimùm vbi alienigenæ ſunt, in magno habentur pretio, Comeduntur, vel ſale aſſeruati, vel crudi. Crudi in ſartagine cum oleo, vel botyro friguntur, vel in craticula aſſantur, etiam cum ſuis viſceribus: ſuntque, teſte Bellonio, optimi ſaporis: Rondeletius crudos edi teſtatur cum oleo, & petroſelino. Sale aſſeruati per ſe eduntur.
D Sunt qui minutatim concidunt, & cepam pariter tritam addunt, & ex oleo, & aceto, aſperſo pipere edunt. Saliuntur autem truncato ſemper capite, & fel aufertur ſimul, quod hoc modo fit (inquit Bellonius.) Altera manus caput trahit, vt cum ea manu viſcera quibus fel hæret, eximantur. Sale ita aſſeruati in garum vertuntur, quod ex ijs potiſſimùm fieri tradit Rondeletius, ſi ſoli exponantur, donec diſſoluta caro fuerit: cuius gari vice ipſe domi hoc modo parandos iuſſit primùm piſciculos vt aſſolet, conditos, & illotos cùm aceto, oleo, & petroſelini folijs in patinam inijci, deinde ſuppoſitis prunis, tam diu agitari, donec omninò in liquorem habeant id oxelæo garum meritò nuncupari poſſe, ait præſtantiſſimumq; condimentum eſſe: hancque parandi rationem longè meliorem videri, quàm quæ veteribus in vſu fuit: nihil enim vitij, aut putredinis oxelæo garum iſtud contraxiſſe (ait) poteſt, cùm ſæpe ſupputri garo origano ſit opus, iuxta veterum prouerbium: *putre ſalſamentum amat origanum*, quòd hodie quoque Romæ obſeruari videmus: nunquam enim Encraſicholos vendunt ſalſamentarij ſine origano. Hinc optimum remedium ad deiectam appetentiam recreandam, ad craſſæ pituitæ attenuationem, citandamque aluum: quamobrem in febri phlegmatica curanda iure conceduntur.

Apparatus. Caput truncatur, & fel eximitur. Vt garum ex ipſis fiat. Oxelæo garũ.

DE

DE RELIQVIS APVIS. Cap. XXXIV.

Apua Triglitis.

DE Aphyis Mugilum dicemus inter Mugiles, quia & ipſæ fluuios ſubeunt. Super Triglite, ſiue Mullorum Apua ſententiam Bellonij ſuprà recitauimus. Rondelet. verò exiguos admodum Mullos eſſe arbitratur, qui in ſtagnis marinis ex putredine naſcuntur. Eodem modo Aphyiam Mænidum eſſe iudicat piſciculum Mænidum ſpecie ſine mare, & fœmina ſponte naſcentem, etſi contrà ſentiat Ariſtoteles, hanc nempè Mænidum, illam Mullorum fœtum eſſe. Neutrius iconem dedit, quòd cùm ex Mænidis, tum ex Mulli icone facilè ea mente concipi queat, magnitudinis ſolius, ratione habita.

DE HEPSETO RONDEL. Cap. XXXV.

Piſcem peculiare eſſe.

Deſcriptio.

HESPETI nomen ad multos paruos piſciculos extendi, ſuprà oſtenſum eſt, Apparet tamen ex verbis Athenæi fuiſſe peculiarem ſpeciem aliquam, quę propriè Hepſetus vocaretur. *Aphya*, inquit, *grauis aſt difficilis concoctu; huius generis alba Cobitis appellatur, & Hepſetus paruus piſciculus eiuſdem generis eſt.* Hunc piſciculum Rondeletius eum eſſe opinatur, qui à ſuis Iuoil appellatur. Piſciculus eſt digiti magnitudine, argentei coloris, corpore pellucido, dempta ca virga, quæ à branchijs ad caudam extenditur; oculis depreſſis magnis pro corporis paruitate, ore valde ſciſſo, & conformato, vt inferior maxilla protenſa maior ſit ſuperiore, ſitque velut oris operculum. Hæc ferè Rondeletius addita hac icone.

Hepſetus Rondel.

DE ATHERINA. Cap. XXXVI.

SYNONYMA. ETYMVM.

Ariſta Gaza.

Ἀθερίνην, vel ἀθερίναν aliquot locis nominat Ariſtoteles, Gaza Ariſtã, & Ariſtulam reddidit, quia ἀθήρ, vel per pleonaſmum literæ, ἀνθέριξ idē eſt, quod ἀθήρ, id eſt, ariſta, ideſt, pars ſpicę acuta, ſiue vt Galenus exponit, id quod in hordeo acuminatum eſt, ſiue vt Erotianus, tenuiſſimũ illud, quod in eodē frumento acuminatũ eſt: in qua ſignificatione hanc vocem vſurpat Dioſcorides de auena loquens: quamobrem cùm planè inutilea ſint ſpicarũ iſtarum acutę partes, ſumitur quoq; eadem vox, pro piſcis quibuslibet de generibus, quas ſpiciligæ mulierculæ poſt ablatam ſegetem colligunt à meſſoribus neglectas; vnde eleganter Græci ἀθερίζειν dicũt pro καταφρονεῖν, & ὑπερορίζειν

Etymum.

ideſt floci pēdere, vili facere, valde contēnere: atq; hinc Etymologus piſciculo huic nomen Atherinæ factũ tradit, eò quòd nimirum ἀθερίζεται πως καὶ ἀτιμάζεται διὰ τὸ εὐτελὲς, id eſt, *quia negligitur ob vilitatem*, quaſi Atherina à veteribus intelligant vile, & contemptũ piſcitium. Gillio verò nomen traxiſſe videtur à tranſuerſo, quem alterũ Atherinæ genus, in ventre habet, aculeo Rond. autem ſic dictam conijcit ab ariſtis, quæ per metaphoram, inquit, pro ſpinis ſumuntur, quas multas Atherinæ eſſe atteſtatur, durioreſq; quam Sardinæ, Aphyis, ac reliquis huiuſmodi piſciculis.

Ariſta pro ſpinis.

Latharina.

Addit q; Romæ veterem etiamnum nomenclaturam retinere, Latharinum enim vulgò appellari.

[illegible]

A Idem teſtatur Bellonius, ſed Latharinum ſcribit, cùm alioqui alium quàm Rondeletius piſciculum pingat, quemadmodum ex adiectis cum vtriuſq; deſcriptionibus, tum iconibus cuilibet manifeſtum eſſe poteſt, licet rurſus vterq; ſuũ piſciculũ Maſſilienſibus Sanclctos nominari profiteatur. Acerinæ piſcis mentio eſt apud Plinium Medicum. Bellonius recentiorum Cernuam eſſe credit; ſed fortè nomen corruptum eſt pro Atherina, ſicuti item Acerima apud Syluaticum. Ictar Callimacho ἐν ἐθνικαῖς ὀνομασίαις, id eſt, *in nomenclaturis diuerſarum gentium* Atherina eſt, teſte Athenæo, ex quo (vt apparet) hunc Varrini locũ: Ἰκτάρα, ἐθνικῶς, ἰχθῦς, ſic reſtituit Geſnerus, ἰκτάρα, ἐθνικῶς ἰχθύς τις: id eſt, *Ictara quibuſdam gentibus dictus piſcis quiſpiam*, videlicet certa quædam ſpecies: vt ἐθνικὸν vocabulum ſit non aliud, quàm communi linguæ inuſitatum. Dictus autem inquit Ictar, vel Ictâra videri poteſt hic piſciculus à paruitate, nam ἴκταρ aduerbium Græcis ſonat propè, breui, aut paruo interuallo, & ἴκταρ τὸ ἐγγὺς interpretantur τὸ ἀὐτόμενον, i. præciſũ, de eo, qui propè, & quaſi balbus eſt. *Acerima.* *Cernua recentiorum.* *Ictar.*

FORMA. DESCRIPTIO.

B ROMÆ (inquit Rondeletius) idem nomen ſeruatur. In litore noſtro rarò capitur, diciturque Melet (ad differẽtiam, vt videtur Apuæ Phalericæ, quam dixit Meletam vocari, ipſe verò etiam mox addit Atherinam ſuis piſcatoribus Melet vocari, quòd eius Aphyarũ generis, quod Melete dicunt, marem eſſe credant) Maſſiliæ, & in ſtagno, quod Martegue vocatur, frequentiſſimè, & Sauclez nominatur. Piſciculus eſt marinus, litoralis: reperitur & in marinis ſtagnis, Aphyis ſimilis, dodrantali magnitudine, parui digiti craſſitudine, dorſo ſpiſſo, vẽtre leuiter depreſſo, ore paruo ſine dentibus, oculis magnis. Colore eſt vario: nam venter argẽteus eſt, dorſum fuſcum, circa caput, ex flauo rubeſcit Sardinarum modo. Locus, qui inter oculos eſt, cælatus videtur. Pinnas habet quatuor, duas ad branchias, duas in ventre, aliam à podice, præter has, alias duas in dorſo. Omnes candidæ ſunt. Cauda duabus pinnis conſtat (contrà oſtendit appoſita icon.) Pro linea in medio corpore à branchijs ad caudam protenſa, ſpiſſum quid habet ſub cute, quod non poſſum aliter quam faſciã per ſimilitudinẽ vocare, quæ cum cocta Atherina editur, euidentiſſima eſt; & cùm lumini obijcitur; quia reliquo corpore pellucida eſt, hac parte opaca. Aphyæ Meletæ vocatæ mas non eſt, vt noſtri piſcatores volunt: nam Aphyæ huius generis ſponte ſine mare, & fęmina naſcuntur. Atherinarum verò genus, & mare, & fęmina conſtat: præterea quamuis vtcumque ſimiles ſint, tamẽ Atherina ſolidiore, & ſpiſſiore eſt corpore, Aphya verò illa molliſſimo depreſſoque. Veroſimilius fuiſſet, Encraſicholorum marem dixiſſe, quos piſciculos eſſe oſtendimus Anchoies appellatos: ad hos enim propiùs accedunt, quà de cauſa pro Encraſicholis ſæpe venduntur, ſed qui propiùs inſpexerit, facilè diſcernet. Nam Atherinę ſquamę ſunt frequentiores, & duriores, os minus, caro ſiccior, Encraſicholis mollior. Quare ex Atherinis garum bonum confici non poteſt, quia non poſſint ita diſſolui & contabeſcere, veluti Garus piſcis, vel Encraſicholus. Hæc omnia Rondeletius. Bellonij Atherina eſt piſciculus, quem adhuc Græcum vulgus ſic vocat, Romanum Latharinum, quamquam eorum nonnulli (inquit) cum alio piſce confundunt, quem Lauarolum nominant, de quo poſtea dicetur. Veneti Angoellam, Maſſilienſes Sencle, Genuenſes Quennaro appellant. Piſciculus eſt digiti craſſitudinem excedens, neque extenſo digito longior: Argentei coloris, tranſlucente corpore, & quod ſoli obiectũ, vt vitrum tranſpareat, lineamq; oſtendit internè obſcuram, rectam, à capite ad caudam, à ſanguine qui in ſpina profunditur, prouenientem. Oculis eſt grandibus, lingua candida. Pinnam vtrimque in lateribus, & geminam alteram habet ſub ventre, quæ piſcem in partes æquales ſecat:

Nomina. *Locus.* *Color.* *Pinna.* *Sexu diſtinguuntur.* *Similitudo cum Encraſicholo.* *Cur garum ex eis minus bonum.* *Atherina Bellonij nomina, & deſcriptio.* *Color.* *Oculi.* *Pinna.*

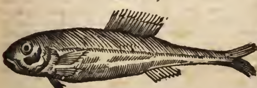
Atherima Rondel.

C

D

Atherina Bellonij.

Cor. ſecat: ac præterea tenuem aliam & paruam fert in medio tergore pinnulam. Cęterùm cor gerit, vt E ſemen oxalidis triquetrum & oblongum, pericardio perbellè incluſum: branchias vtrimque quatuori coſtas item vtrimq; decem omni capillamento tenuiores: vertebras adeo exiles, vt vix ab acie oculi perſpicaciſſima diſcernantur.

LOCVS. NATVRA. MORES.

a Lib. 1. ATHERINÆ paſcuntur in algoſo litore, vt *a* Oppianus teſtatur, inquiens:

Θῖνα δ' ἀνὰ πρασόωσαν ὑπὸ χλοεραῖς βοτάναισι Βόσκονται Μαινίδες, ἠδὲ τράγοι, ἠδ' Ἀθερῖναι.

Et Rondeletij Atherina quoque litoralis eſt, & in ſtagnis marinis, etiam capitur vère, maxima copia. *Gregales ſũt.* Ariſtotele teſte gregales ſunt: Theodorus tamen alicubi, vbi idem Philoſophus Atherinam, inter rhyades enumerat, ceu ſui oblitus, ſolitarias eas reddidit. *b Li.6. Hiſt. cap.17.* *b* Pariunt eodem teſte inter rhyades, circa æquinoctium vernum iuxta terram (πρὸς τῇ γῇ) non in terra, vt Rondeletius verti, atterentes aluum arenæ. F

VSVS IN CIBO, ET MEDICINA.

Carnis qualitas. ATHERINA Rondeletij carne eſt ſatis ſicca, media ſcilicet, & optima, ſaporiſque grati, quicquid (inquit) dicat Phauorinus, qui pro vili piſciculo habet, quod ſi cum ſpinis edi poſſet, multò ſuauior foret. Teſtaturque cùm aliquando Auenione eſſet, Atherinisque frequenter veſceretur, vnum id ad ſuauitatem, & ſaporis gratiam illis deeſſe expertum eſſe, quòd ſpinæ inter edendum negocium facceſſant: à quibus ſpinis ariſtis ſimilibus, Atherinas itaque nominatas fuiſſe ſuſpicatus eſt, nec ob aliam puto cauſam viles eſſe Phauorinus voluit. Bellonius item ſuam Atherinam delicatiſſimum piſciculum eſſe ſcribit, eiuſque apud quoſdam quæſtuoſiſſimam piſcationem *Garum.* fieri ſolere. Quomodo ex hiſce conſimilibuſque alijs garum conficiatur, recitaui in Encraſicholo. *Furis facultas.* Ius earum authore Kiranide, ventrem mollit, & renibus prodeſt.

DE LAVORONO BELLONII. G
Cap. XXXVII.

Lauaronus. Caballonus. Pretium. Deſcriptio. ALIVM piſciculum (inquit Bellonius) Romanum vulgus agnoſcit, quem Lauaronum vel Lauonum, Maſſilienſes Caballonum, Genuenſes Capaſſonum à capitis magnitudine vocant: magnamque habet cum fluuiatili Lauareto affinitatem. Eiuſdem pretij Romæ Lauoroni eſſe ſolent cum Atherina: illicque cum Sardinis, & Alecis (Alecibus) mixtim ferri conſueuerunt. Grandiore ſunt capite, quàm Atherinæ, magis recurto, ac compreſſiore ad ventrem corpore, & paulò latiore tranſparent, vt Atherinæ, maximamq; habent cum ijs affinitatem. *Squama.* Squamis multis integuntur, quæ detectæ argenteum colorem præ ſe ferre videntur. *Pinnæ.* Duas in tergore gerunt pinnulas, vtrimque ad latera vnam. *Partes internæ.* Dentibus carent, vt Harengus: cor exiguum, oblongum, triquetrum, habẽt: hepar pallidum, cui ſtomachus ſubeſt, piſciculis, & Caridibus paruis nonnunquam refertus. Inteſtina ad anum tribus reuolutionibus reflectuntur. Fel ob eius exiguitatem conſpicuum non habent: ſpinas quoque ferunt nul- H las. *Caro.* Carnem albiſſimam, & leuiſſimam. Calculos duos in capite gerunt, Seſamino minores: ſquamas paulò, quàm Atherina latiores, & numeroſiores. *Etymum.* Proinde cùm berula Romæ frequens edi ſoleat, & vulgo Lauarona dicatur, ac circa hanc frequens piſciculos, de quo ſermo eſt, reperiri ſoleat, meritò Lauoronum ab herbæ ſibi peculiaris nomine dixerunt: alioqui nullum occurrit mihi nomen antiquum, quo ego hunc piſcem exprimere poſſim. Hactenus Bellonius: qui quidem marinum hunc Piſciculum facit, à fluuiatili Lauareto eum diſtinguens, & Genuenſibus, ac Maſſilienſibus familiarem eſſe inſinuans, à dulcis aquæ, tamen herba etymologiam deducit, & circa eam obuerſari inquit, niſi aliam intelligat, quàm quæ nunc Laueris, aut Lauaronæ nomine celebratur ab herbariæ rei profeſſoribus, quibus aliàs paſtinaca aquatica nuncupatur, cùm ab odore, tum à ſapore, quos cum ſatiua communes ferè habet. *Lauer, ſiue Lauarona herba quæ.*

A

DE SARDA, SIVE SARDINA. Cap. XXXVIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

SARDELLAS nos vulgò dicimus quædam alia piſcitia, quæ niſi ſale quoque aſſeruata ad nos perferuntur. Hæc alijs Italiæ locis Sardinas nominari tradit Rondeletius, cùm nedum adoleuerint, Sardas verò vbi adulta fuerint. Vtraque vox antiqua eſt: Sardinam enim nominat Columella, apud *a* quem tamen corruptè Sardinia legitur. Iam verò Sardinas cum Sardellis eoſdem piſciculos eſſe, nemo eſt qui dubitet: de Sardis quæſtio eſt. Sarda Græcis æquè, ac Latinis vſitata nomenclatura eſt, quam nempè reperias apud Athenæum, & Galenum, & inter Latinos apud Plinium, ſed pro diuerſis
B piſcibus. Diphilus enim apud Athenæum agens de ſalſamentis, ἡ Σάρδα (inquit) προσέοικε τῷ κολίᾳ μεγέθει, id eſt, *Sarda Coliam magnitudine refert.* *b* Plinius verò Sardam vocari ſcribit Pelamydem longam. Fieri tamen poteſt, vt idem hic ab vtroque piſcis intelligatur: magnitudo namque reſpondet, ſaltem illi, quem nunc in Græcia Coliam appellari Bellonius teſtatur: apparetque Sardæ nomen genericum eſſe pro quolibet ferè piſce, qui ad ſaliendum aptus eſt, id quod haud obſcurè nos docet *c* Galenus his verbis: *Præſtantiſſima omnium, quæ mihi experientia cognoſcere licuit, ſalſamentorum ſunt, quæ à veteribus Sardica ſalſamenta nuncupantur, hodiè Sardas vocant, & Mylli ex Ponto.* Paulò autem antè Sardas, & Sardenas (σάρδας καὶ σαρδῆνας) nominauerat his quoque verbis: *Piſces tum molliores, tum ſicciores ad ſaliendum idonei non ſunt: Coracini verò & Pelamides, & Mylli, Sarda, & Sardena &c. ad ſalſuram ſunt appoſiti.* Ex priori verò Galeni ſententia conijcere præterea licet Sardas & Sardinas, ſiue peculiares piſces, ſiue alios ſale aſſeruatos, ita veteribus vocatos fuiſſe, quod Sardinia mitterentur in alias regiones: & quamuis in poſterioribus verbis Sardas, & Sardenas ſeorſim ceu diuerſos piſces nominet, non tamen ſpecie propterea diſtingui dicendum eſſe arbitror, ſed ſi adulti cenderentur iſtiuſmodi piſciculi, Sardas, Sardinas, ſi ætate minores, appellaſſe: Sardas autem maiores Sardinis intelligi non obſcurè etiam colligitur ex Apicio, qui Sardam farciri ſolere docet, quod Sardinę ob
C paruitatem non conueniat. Nec propterea me proprio (vt aiunt) gladio iugulare dicendum eſt, vt qui pro Sardis, & Sardinis, ſiue Sardellis maiuſculos etiam piſces propono, nam hi ex Oceano ſunt, & Galeno (ni fallor) incogniti. Iam verò cùm idem Galenus Trichides & Trichias nominet nuſquam; è contrario Ariſtoteles Trichias, & Trichides, Sardas verò, & Sardenas nunquam, viri docti, cùm tam frequentem Europæ vrbibus piſcem, & alendæ plebi tantoperè vſitatum philoſopho in inueſtigandis animalium omnium ſpeciebus diligentiſſimo, ſingulorumque naturis perſcrutandis exercitatiſſimo, incognitum fuiſſe non ſit nec rationi, nec veritati conſonum, voces haſce ſynonymas eſſe conijciunt: eiuſq; ſententiæ in primis Theodorum Gazam fuiſſe conſtat, qui Trichias Sardas, Trichides Sardinas reddidit. Quod tamen *d* Ariſtoteles ſcribit, ex Apua Phalerica Membrades, ex Membradibus Trichides, ex his denique Trichias procreari, id ad ſimilitudinem, quæ inter ſe maxima eſt, pertinere, nos ſæpè indicauimus. Apparetque Trichias ætate adultas, minores Trichides appellari, ſimiliter ac de Sardis, ac Sardinis diximus. Cuius opinionis fuit Dorion in libro de piſcibus, qui Trichida, etiam Trichiam appellat, atque ipſe etiam Athenæus, qui Trichiarum exempla ex veteribus proferens eas à Trichidibus non diſtinguit. Videnturque veteres Sardas, & Sardinas Τριχίας, & τριχίδας appellaſ-
D ſe παρὰ τῶν τριχῶν, quaſi à capillis, videlicet à paruis illis & capillaribus, quibus abundant, ſpinulis, à quibus item Θρίσσας dicunt, quos recẽtiores Aloſas, ſimiliter ſpinoſiſſimos piſces: vnde etiam Thriſſa, Trichis, & Trichias à quibuſdam confunduntur, vt ab Etymologo, Scholiaſte Ariſtophanis, & Euſtathio. Cæterùm ſi Trichis, & Trichia ſunt Sarda, & Sardena vti nos opinamur, videbuntur nobis aduerſari tres clariſſimi ſcriptores, quorum omninò authoritate aliàs ſtandum eſſet, Plinius, Ariſtoteles, & Epenetus in libro de piſcibus apud Athenæum. Scribit enim *e* Plinius; *Intrantium Pontum ſolos non remeare Trichias: ſed hos ſolos Iſtrum amnem ſubire; ex eo ſubterraneis eius venis, in Adriaticum mare defluere, itaque & illinc deſcendentes nec vnquam ſubeuntes videri.* Sic ille, ex *f* Ariſtotele (apud quem tamen non τριχίας, ſed τριχίδας legitur, Gaza ſimiliter Sardas tranſtulit.) *Sarda* (inquit hic) *vno cum adit* (Pontum) *videtur & capitur, ſed exiens viſa nuſquam adhuc eſt. Quod ſi qua apud Byzantium aliquando capiatur, piſcatores ſua retia luſtrant, propter exitus inſolentiam: cuius rei cauſa eſt, quòd ſola ipſa ſubeunt Iſtrum amnem, vnde (ſiſſo flumine per abditum terræ meatum:* hoc in Græco textu non legitur) *defluunt in Adriaticum ſinum. Argumento eſt, quòd ibi contrà euenit quàm in Ponto. Exeuntes enim ſemper capiuntur, ſubeuntes nunquam.* Hæc (inquam) Sardinis noſtris

Sardella. Sardina. Sarda.
a L. 8. c. 17.
Sarda an eadem Sardina,
Æquiuocatio vocis Sarda.
b L. 32. c. 11
c Lib. 3. de facultate Aliment. c. penult.
Sardica ſalſamenta.
Sarda, & Sardina vt differant.
Trichis. Trichia.
d Li. 6. Hiſt. cap. 15.
Trichis, & Trichia vnde dicantur.
Thriſſa, Aloſa.
e Li. 9. c. 15.
f Li. 8. Hiſt. cap. 13.

Ariſtoteles, & Plinius correcti.

Chalcis non vnius piſcis nomen.

g Li. 8. Hiſt. cap. 20.

nequaquam conueniunt, quas nempè amnes intrare nunquam aliquis obſeruauit. Sed locus vtrinq; E ſuſpectus eſt viris doctis, creduntq; apud Ariſtotelem legendum eſſe αἱ θρίσσαι, id eſt Aloſæ: hæ enim ex mari flumina ſubeunt, & mox ad mare reuertuntur; quod mendum ſimiliter in Plinij codicem facilè irrepere potuit. Epenetus modò etiam non aduerſabitur Chalcides aliquibus Sardinos (σαρδίνους) vocari tradens, cùm clarum ſit Chalcides alijs alios piſces eſſe. g Ariſtoteli fluuiatiles ſunt: Oppianus verò marinis accenſuit, eiſdemq; vagis, qui nunc pelagus, nunc petras, nunc litora ſequuntur, & cum Thriſſa, id eſt Aloſa ob ſimilitudinem ſemper ferè nominat: ſed & præter ſimilitudinem multa etiam alia habent communia. Nominis enim ratio eadem eſt, (vtroſque enim Celerinos dicunt) piſces parui ſunt, ariſtoſi, viles, gregatim capiuntur. Athenæus Triſſam, & Trichidem Chalcidibus ſimiles facit, Chalcides vel cum Ariſtotele fluuiatiles, vel cum Oppiano marinas potuit intelligere: Columella verò dum ait: *Piſcibus in piſcinis præbere oportet tabentes Haleculas, & ſalibus exeſam Chalcidem, putremq́ Sardinam*: Chalcidem lacuſtrem, Sardinam marinam intellexit: nam & lacuſtris etiam ad hunc vſq; diem ſale aſſeruatur, & Sardella lacuſtris appellatur mutato nomine, poſtquam ſalſi ſunt, licet Fracaſtorius diſtinguat, dum canit: *Sardellarumq́ caterua, His eſt maior Aquo.* Videtur enim ætate diſtinxiſſe, & Sardellas vocaſſe, qui ob paruitatem ſaliuntur, Aquones verò, qui adultiores facti per ſe comeduntur. Platina quoque Sardellas ex Benaco admodum laudari ſcribens, Agones, aut Aquones F intelligit. Haſce itaque ob rationes Epenetus Chalcides Sardinos nominauit, marinos nimirum, ſed quod id quoq; Philoſophus dicat, vt Athenæus voluit, qui hoc Ariſtoteli aſcripſit, falſum videtur, nam in omnibus quæ nunc extant, Ariſtoteles nuſquam Sardinos nominat. Contrà Epeneti locum correctè legi nulli dubium eſſe debet, nam & Callimachus vetuſtiſſimos quoq; ſcriptor in gentium nomenclaturis, Chalcides teſtatur Sardinas, aut Trichias, ſiue vt ipſe habet τριχίδια appellari: quamobrem in hoc Varrini loco; τριχθάδες αἱ χαλκίδες, legit Geſnerus τριχάδες, aut potius τριχίδες vel τριχιάδες.

Sardella lacuſtres.

Varrini locus reſtitutus.

Eritimus.

Inuenio & à Dorione χαλκιδικὴν dici. Falluntur verò, qui Eritimum Sardinis eundem volunt, ex Epeneti hoc loco: χαλκίδας τὰς (legendum ἃς) καλοῦσι καὶ σαρδίνους, ἐριτίμους, ἰσρακα, cùm hîc manifeſtiſſima fiat diſtinctio. Bellonius rectè quidem Sardinas Chalcidibus eaſdem putat, ſed adhibenda erat diſtinctio, falliturq: dum fluuiatiles eas Sardinas à Celerinis ſola magnitudine differre, ſpecie verò eaſdem eſſe credit, argumento ſumpto, quòd Galli qui ad Oceanum ſiti ſunt, nullum piſcem Sardinæ nomine agnoſcant, præter eum, qui aliunde ſale aſſeruatus ad eos perfertur, Celerinus verò in Gallia tam ſit popularis, quàm in mediterraneo mari ipſa Sardina. Sunt enim Gallorum Celerini ab Allobrogum Celerinis diuerſi, illi marini ſunt, & noſtro, & Rondeletij etiam iudicio marinis Membradibus in Apuarum genere, non Chalcidibus, ſiue Sardinis ijdem; hi lacuſtres, & Chalcides Ariſtotelis, Sardella, & Aquo Fracaſtorij, Anglorum Sprat, & Hollandorum Sprot, ad quos fumo ſiccatus adferri ſolet, haud alium puto quàm Sardam, aut Sardinam; ſicuti & illum quoq; quem Rondeletius ſcribit Agathopoli magna copia capi ſolere, nominarique Calliques, vel Laſchez, & Maſſiliæ Harengades, licet ipſe Membradem eſſe velit: Vt enim Calliques ex Chalcis corruptum eſſe videtur, ità etiã Laſchez ex Laccia, quo nomine in multis Italię locis Aloſa appellatur, cui ſimillima eſt Sardina, & ipſe quoq; eum Aloſę ſimilem eſſe profitetur: Harengades verò etiam dici videtur, quòd & Harengo ſimilis ſit, & ſimiliter ſalita per mediterranea loca venalis efferatur.

Celerini nomine duo piſces.

Nomina Gallica.

FORMA. DESCRIPTIO.

Aloſæ, quibus ſimilis, & diſſimilis

Squama.

Color.

Partes internæ.

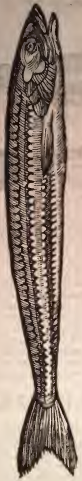
PISCICVLVS eſt (inquit Rondeletius) Aphyæ Phalericæ omninò ſimilis, niſi paulo maior, & ſpiſſior eſſet. A parua Aloſà, ore, branchijs & oculis, pinnarum numero, ſitu, ſquamis, cauda minimè diſcrepans, ſed in hoc tantùm quòd Aloſa ſit latior. Sardina igitur ſquamas magnas, tenues habet: colore eſt vario, nimirum capite aureo, ventre albo, dorſo cum viridi cæruleo, H vtroque ſplendido, rutilanteque dum viua è mari extrahitur; vnà enim cum vita viridis euaneſcit, cæruleo manente, eoque hebeſcente, & ſplendorem ſuum amittente. Inteſtina habet parua & recta, Aloſarum inteſtinis ſimilia. Altero loco picta, in qua pictor pinnas nullas expreſſit, capite eſt rubicundo, corpore toto ſubuiridi, præter duas, quæ in ea conſpicuæ ſunt, lineas, quæ ſunt cæruleæ. Cauda ad caſtaneum in extremo vergit. Sardæ Flandricæ nomine miſſa eſt. Tertia eodem quoque nomine, ſed maioris cognomento communicata pinnas habet nigras, quarum ſitus (dummodo pictor rectè expreſſit) alterius ſpeciei piſcem eſſe indicat. Colore eſt vario, viridi nimirum violaceo, paleari, & ruffo. Maculæ in lateribus ſunt nigræ: in pectore croceæ. Habes & duas hîc alias ſpecies, dorſo viridi, ventre argenteo. Prior in extremitatibus oſſium, quibus branchiæ teguntur, rubet.

LOCVS

Sardina fumo indurata, Sprot Hollandis.

Sarda Flandrica minor.

Sarda Flandrica maior.

Sardinæ aliæ virides.

F

LOCVS. CIBVS. NATVRA.
Capiendi Ratio.

OPPIANVS, vt diximus, Chalcides ijs marinis accenſet piſcibus, qui hinc inde per mare gregatim vagantur, modò petras, modò pelagus, modò litora petentes: canit enim

Chalcides & Triſſæ paſſim Abramideſq; feruntur, Atque cateruatim percurrunt æquoris vndas,
Et curuis habitant ſcopulis & litora viſunt, Alternantque imas ponti, curruntque per æquor,
Hoſpitium mutant ſemper, pontoque vagantur. G

Eſca qua capiuntur. Idem Oppianus Thriſſas naſſa capi ſcribit, in mari ſuſpenſa, cui incluſa ſit eſca, maza videlicet ex eruis frictis, & myrrha vino odorato excepta, & ſimiliter Chalcides; vt liceat conijcere, capſulorum minimè eſſe, ſed maris ſecrementis veſci: Adde quòd & Leonides tradit, rei marinæ peritos, Trichides facilè capere folijs betæ: hoc enim olere, & mirificè delectari & deprehendi, vt Gillius recitat.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

Cur farcirentur. CHALCIDES, Thriſſæ, Acus & Tragi Hiceſio apud Athenæum piſces ſunt ἀχυρώδεις καὶ ἀλιπεῖς, καὶ ἄχυλοι, id eſt, ſqualidi, non multùm pingues, nec copioſum ſuccum in alimentum præbentes. Atq; hinc eſt, vt conijcio, quòd vbi adultiores eſſent, à Romanis farcirentur, quam *a L.9.c.10.* farciendi rationem docet *a* Apicius in hæc verba: *Sardam farſilem ſic facere oportet. Sarda exoſſatur: &* *Sarda farſilis.* *teritur pulegium, cuminum, piperis grana, menta, nuces, mel. Impletur & conſuitur, inuoluitur in charta, & ſic ſupra vaporem ignis in operculo componitur: conditur ex oleo, carano, alece.* Edebatur tamen *Sarda non farſilis.* etiam non farſilis, vt ipſe rurſus Inſinuat, inquiens: *Sarda ita fit: Coquitur Sarda & exoſſatur, teritur piper cum ligustico, thymo, origano ruta, caryota, melle: & in vaſculo ouis inciſis ornatur.* Non enim ità exuc- H *Piſces qui ſalitura inepti.* cæ ſunt Sardinæ, vt per ſe edi non poſſint: nam qui valdè exucci ſunt piſces, ad ſaliendum ſunt inepti, vt ex Galeno diximus, qui Sardas & Sardenas ad ſaliendum per quam idoneas eſſe tradidit. Omnium autem ſalſamentorum cibus prodeſt, teſte Plinio, à ſerpente percuſſis, priuatim contra preſteris mor- *Ad preſteris morſum.* ſum Sarda. Marcellus *b* Empyticus ad ſtrumam, & ea quæ intra os dolent, puluerem conficit, eique inter alia Sardarum ſalſarum capita trita adijcit. Et rurſus: Sardas vel ſalſamentum ſine oſſe exuſtum, *b Cap.15.* & confrictum ſi apponatur naribus, ſtatim prodeſſe teſtatur. Et *c* rurſus alibi cuidam medicamento *c Cap.11.* ad nimium gingiuarum tumorem fœtoremque & carcinomata, caput Sardæ combuſtum admiſcet. *Ad gingiuarum tumorē.* Braſauolus Ligulas (quas perperam, & Sardellas, & Anchioas vocari ait) ac cæteros ſalſos piſces in prima menſa ſumptos, aluum tradit ſubducere: ſeque nonnunquam Sardellæ, ſiue Ligulæ capite, *Ligula picis.* balani loco, cùm alia deficerent, vſum fuiſſe in puero, qui inde egregiè excreuerit.

DE MÆLA

A

DE MÆLA. Cap. XXXIX.

SYNONYMA. ETYMVM.

MÆNA in latinorum ſcriptis nuncupatus piſcis à Græcis *Manis* appellatur. Theodorus
Gaza tamen apud Ariſtotelem Alecem reddidit, & *τὰ μαινίδια* Aleculas. Quam verſionem improbat Rondeletius, quoniam Alec potius vel generis nomen videatur *Alec & Alecula Gaza.*
ad omnes viles piſciculos, qui muria condiuntur, vel ipſa piſcium fæx. Priorem
ſignificationem probat authoritate Columellæ, qui tabentes Aleculas incrementi *Alec quid.*
minuti piſces iubet præberi iis, qui in viuarijs ſeruantur, piſcibus: alteram ex Horatio:

— Faecem primus & Alec *Primus & inueni piper album.*

Item ex Plinio, qui Alex muriæ vitium eſſe oſtendit his verbis: *Laudatur & Clazomene garum, Pom-*
B *peiiq; & Leptis: ſicut muria Antipolis, ac Thuria: iam verò & Dalmatia. Vitium huius eſt Alex, imperfe-*
cta nec colata fæx. Rondeletio in priori ſignificatu fauet Hermolaus, qui pariter Aleculæ vocabulum
genericum exiſtimauit, idemque apud nos eſſe, quod apud Græcos Anthracides, hoc eſt, vt alibi ex- *Anthracides*
ponit, prunarij & carbonarij piſces, hoc eſt quicunque in pruna, & craticula commodè coqui poſſunt, *Piſces pru-*
cuiuſmodi ait eſſe Smarides & Mænas: item Chalcides, & Sardas & Trichides &c. qui omnes muria *narij.*
condiebantur: eiuſdemque ſortis arbitrabatur Hepſetos à coquendo ſcilicet nominatos: hiſque generi-
bus denique proximas eſſe Thriſſas. Quod modò ad Columellæ authoritatem attinet: is Aleculæ no- *Alecula quid*
mine mihi peculiarem piſciculum intelligere videtur, quod ex ipſius verbis facilè intelligi poteſt. *Da-* *Columella.*
tur (inquit) *Cammarus & riualis Halecula, vel ſi qua ſunt incrementi parui fluuiorum animalia*: Et a rur- a *L. 18. c. 15.*
ſus: *Præberi conuenit tabentes Haleculas: nam id genus piſces, qui ſunt incrementi minuti, maiores alunt.*
Horatij verò etiam locum citans Nonius, Alecem piſcem ſignificare dicit. Fuiſſe autem hoc nomine *Alec quid*
piſcem peculiarem haud obſcurè colligitur ex Plinio, qui cùm garum ex eiuſdem nominis piſce, dein- *Horatio.*
de ex alijs diuerſis factitatum dixiſſet, ſubdit: *ſic Alex peruenit ad oſtreas, echinos, vrticas, cammaros,* *Garum ex*
mullorum iecinora: quaſi dicat, ita & Alex, quod fit peculiariter ex Alece peruenit ad oſtreas &c. quare *Garo piſce.*
etiam addit: *innumeriſque generibus ad ſaporem gulæ cœpit ſal tabeſcere.* Cato inquiens: *vbi olea comeſa* *Alec ex Ale-*
C *erunt, Alecem & acetum dato,* b & Plautus: *Qui mihi oltra cruda ponunt, Alec dannunt:* item c Martialis: *ce.*

Capparin & putri cepas Alece natantes *Et pulpam dubio de petaſone voras.* b *In Aulul.*

De liquore loquuntur, vilem fuiſſe oſtendunt, & ex vili fiebat piſciculo, quod idem innuit d Martia- c *Li. 3. Epig.*
lis, de piſciculo loquens. d *Lib. 11.*

Cui portat gaudens ancilla paropſide rubra, *Alecem, ſed quam protinus illa vorat.*

Quemadmodum itaq; ignorare planè me profiteor, marinuſnè an dulcium aquarum piſcis fuerit, qui *Garum qui*
Garum vocatur, ità contrà ſatis manifeſtè ex Columellæ verbis præcitatis Alecem, ſiue Aleculam *piſcis fuerit,*
conſtat, fluuiatilem vel ſaltem dulcium aquarum piſcem fuiſſe. Quare vt neutiquam Gazæ interpre- *ignorat au-*
tationem probo, ità etiam Hermolao ſubſcribere, nec poſſum, nec debeo, omnes prunarios, aut car- *thor.*
bonarios piſces, Aleculas interpretanti, multoq; minus illis, qui Harengum vulgò vocatum, Halecem *Harengus*
eſſe volunt, Piſcis nimirum hic eſt omninò marinus, qui inde ſibi Alecis nomenclaturam aſciuit, quòd *nō eſt Alex.*
numeroſiſſimè muria condiri ſoleat, vt ad aliàs regiones mediterraneas commodè etiam exportari
poſſit. Apparet autem Gazam Alecem reddidiſſe, quòd generis nomen eſſe crederet, ſicut Mænidis *Manis nomē*
nomen eſt apud Græcos: quorum exemplo omnes conſimiles piſciculos latinè non incongruè Mænas *generis.*
nuncupabimus. Mæna verò ſiue Mænis, qua de nunc agimus priuatim, Romæ, in Liguria, Veneti-
D ſque ſimiliter Menola dicitur, Maſſilienſibus Mendola, vel (vt Gillius habet) Medola, alicubi in Gal-
lia Cagarel, quod aluum cieat; in Narbonenſi Gallia Iuſcle.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

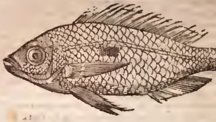
MÆNAM (inquit Gillius) non modò ſpeciei, ſed etiã generis nomen eſſe conijcio; quòd va- *Mænarum*
rium & multiplex eſt earum genus. Aliæ in vtroque latere nigram maculam orbiculatam *differentia.*
habent, quas ij, qui Adriaticum ſinum accolunt, vulgò Mænas ſclanas appellant: aliæ leu- *Mæna ſclana*
comænides, hoc eſt, albæ Mænæ à Græcis, ſiue Smarides nuncupatæ; itemque ſunt Mænæ Boopes *Leucomænis.*
appellatæ. Bellonius duas obſeruauit differentias in colore: alias enim luteo, alias lituris cyaneis, *Mæna boops.*
aut azureis conſperſas eſſe ait. Speuſippus Mænidi ſimiles facit Boacem & Smaridem; idem tradit

Ronde-

Rondeletius, nec non Bellonius, niſi (inquit hic) paulò latiores, & breuiores cernerentur, & ſquamis E
Smaride tenuioribus contegerentur, breuioriq; eſſent capite, rariſſimè ſiquidem palmum excedere
(Antiphanes quoq; Mænas exiguos piſces eſſe dixit, & Martialis breues:) lineam in lateribus rectam habere, quæ in Smaride atenuata eſt: pinnas tergoris, laterum, & caudæ diaphanas eſſe, & maculatas. Os ſi clauſum contineat, minimum quidem apparere: ſed dum hiat, rictum magnum oſtendere, labrumq; ſuperius tubi in modum, vt in Harengo infractum eſſe: oculos habere rotundos, iridem ſubrubram: maxillæ aſperitatem quandam dentium vicem præſeferat: ſi deſquametur albiſſimam argenteamq; ſpectari: ſed tergus liuore quodam ſub oculis in purpureum gemmante depingi. Addit Rondeletius vtrimq; magnam, & rotundam maculam habere in medio corpore, quam etiam in icone expreſſit, Bellonius omiſit, & in deſcriptione non meminit, niſi eam intellexerit, dum inquit, vtrimq; lituris notari, quod tamen non aſſero, quandoquidem icon mea cum Belloniana ſatis conuenit, & eiuſdem coloris lituras habet, item circum oculos. Pinnæ omnes etiam verſicolores. Venter candicat.

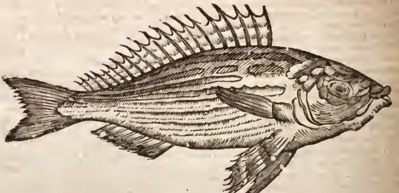
Mæna Rondelet.

F

Mæna authoris, & Bellonij fortè.

G

H

Cauda fuſca eſt. Idem Rondeletius hyeme candidam eſſe ſcribit, vêre & æſtate variam: maculis cæruleis toto corpore, & potiſſimùm in capite, & dorſo ſparſis: item lapides habere in capite: marémque in eo fœminæ diſſimilem, quòd latior ſit & porrectior, fœmina rotundior: cum fœtura fœmina impleri incipit, maris colorem in varietatem quandam, & nigriorem mutari. Ariſtoteles verò hanc mutationem tempori adſcribit, & de Mæna ſimpliciter id tradit, nec fœminæ, nec maris facta mentione. *Mæna & Smaris* (inquit) *mutantur; vt ex albedine rurſus æſtate ad nigredinem redeant, idque maximè ſuis pinnis, & branchijs declarant.* Ita & Plinius: *Mutant colorem candida hyeme Mæna & fiunt æſtate nigriores.* Quem locum Maſſarius explicans; dixit (inquit) æſtate nigriores: quia ſuſcipiunt colores cæruleos,

Colorem mutat.

Mas vt à fœmina differat.

qui

A qui quod ad albedinem ſunt obſcuriores, & nigriores. Et rurſus: Mæna piſciculus eſt digitalis longi-
„ tudinis, hyeme candida, æſtate varia, pictoris cæruleis obliquis. Quomodo autem colores mutent,
„ in Merula, ac Phycide (ni fallor) explicatum eſt. Teſtatur denique Rondeletius, cùm aliquando Roma Venetias veniſſet, Mænas ſe tanta colorum varietate conſpexiſſe, vt vix primo aſpectu agnoſceret, quòd ſuo in litore minus pictæ ſint. Quod ad partes internas attinet: Mænæ hepar (vt Bellonius obſeruauit) fungoſum ex lacteo palleſcit: ſub cuius lobo dextro fel luteum oblongo vaſculo includitur: Splen niger, ſtomachus oblongus.

Partes internæ.

LOCVS. NATVRA. MORES.

OVIDIO Mænæ inter piſces, qui in herboſa arena victitant, enumerantur: Oppiano, qui inter herbas in litore algoſo paſcuntur. A carne tamen non omninò abſtinere mox apparebit. Gregales ſunt, vt Ariſtoteles annotauit, eodemque referente omnium piſcium fœcundiſſima eſſe videtur, quod & Ouidius innuit, inquiens: *Fœcundumq; genus Mæna, Lamiruſque Smariſque,*
B Parit bruma, vt idem Ariſtoteles ait, itemque Rondeletius, Bellonius tamen poſt brumam parere tradit. De Apua Mænarum fœtura ſuo loco dictum eſt. Eodem Bellonio teſtante, in Oceano rarò capiuntur: in mari verò ſupero inferoq; frequentes eſſe nomenclaturæ apud vtrinſq; maris accolas indicant. Numeroſiſſimè verò in Mænaria inſula, quæ ab horum piſcium frequentia nomen obtinuit.

Cibus.
Fœcunditas.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

VESPÆ Mænas occulto quodam amore proſequi videntur. Apiarij enim veſpas (quod apibus ſint infeſtæ) hoc capiunt modo, vt inquit Aelianus: Ante earum nidos naſſam, in quam prius patulam Mænam, aut Membradem cum Chalcide imponunt, appendunt. E contrario Xiphiam, id eſt Gladium piſcem exedunt, quod quoque naturali, ac inſito, vt apparet, odio quia ſolæ faciunt. Xiphias Balænam conſpicatus vſque adeo metu conſternatur, vt gladium ſuum in terram, aut ſaxum, aut obuium alium quemcunq; vadi locum impingat, & ita capite infixo ſe contineat. Balenæ verò truncum, aut aliud quippiam eſſe putans, negligens prænatat. Solæ autem Mænides
C eum conficiunt; eò quòd pellem tenuiſſimum habeat, nam cùm viderint eum, adproperant, & exedunt; vt Oppianus teſtatur, & ex eo fuſiùs paraphraſtes.

Veſpa Mænas amant.
Gladiū oderunt.

VSVS IN CIBIS.

SMARIDES, & Mænæ (inquit Manardus) piſciculi ſunt plebeis, ac viles, adeo vt non numero, & pondere, vt ferè reliqui; ſed aceruatim, inuitato etiam emptore, Venetijs vendantur. Vilitatis huius duplicem cauſam fuiſſe video, paruitatem nimirum piſcis, & eiuſdem fœtorem, qui tamen mari proprius, neque id quouis tempore, ſed cùm fœtu fœmina impleri incipit, quo tempore, teſte Ariſtotele τράγος, id eſt, Hircus vocatur, & deterrima in cibo efficitur: Ad priorem cauſam reſpexit Manardus: poſteriorem eleganter tetigit a Martialis hiſce haud ſatis intellectis verſibus:

Fuiſſe Gerres & inutiles Mænas *Odor impudicus vrcei fatebatur.*

Rondeletius ob allatam ex Ariſtotele rationem pro vrcei legit Hirci: ſed vrcei legendum eſſe, vt in omnibus exemplaribus legitur, & carminis ratio, & ſenſus ipſe requirunt. Non enim poëta de qui-
D buslibet Mænis loquitur, vt vulgò creditur, ſed de illis tantùm, quarum malignitatē fœtidus odor inter alias prodit: nam alioqui laudati, imò laudatiſſimi fuere olim piſciculi, maximè ſi ex Lipara eſſent, vt Athenæus, & Clemens Alexandrinus annotarūt, vel a Cariſtiæ, vt Antiphanes, qui Mullos & Mænas Helenæ fuiſſe cibos tradidit, quòd anthropophagi non ſint, cùm piſces magni deuorent homines itaque hos damnat in cibo, illos commendat. Quem Antiphanis locum explicans Geſnerus, magnos piſces hominum deuoratores, interpretatur, qui ganeonum opes conſumunt, Euſtathium ſecutus, qui ſic ſcribit: Piſces pretioſos, & magnos aliqui anthropophagos nominabant, propter impenſas, quibus lurconum, & prodigorum opes abſumūtur: ſed iſtiuſmodi explicatio hic locum non habet, quia Mullus ex ijs erat qui multos perdidere; & ipſe Geſnerus oſtendens contra Aelianum, & Oppianum Mullum à cadaueribus abſtinere, eundem Antiphanis locum pro teſtimonio adducit: Iam verò fuiſſe commendatas in cibo Mænas, ſicuti fuiſſe diximus Mullos, oſtendit his verbis M. b Tullius: *Qui enim voluptates ipſas contemnunt, eis licet dicere, ſe Acipenſerem Mænæ non anteponere:* item idem Antiphanes aliàs rurſus inter lautiſſimos cibos Mænidem nominās. Succi bonitate Gobijs præſtare Hiceſios teſte

Viles ſunt.
Mæna mas quando fœteat.
a *L. 12. Epig.*
Martialis locus conſideratus.
Vbi meliores
In pædagogo.
Piſces hominum deuoratores qui.
b *Lib. de fin. bon. & mal.*
Carnis qualitas.

Athenæo,

Athenæo, author eſt, minus tamen ſuaues eſſe, aluumq; minus promouere: & haud benè Rondeletius E
Hiceſium falli credit argumento, quòd Gobij friabili ſint carne, & ſaxatilibus non multò inferiores:
nam de illis loqui puto Hiceſium, quæ in litore petroſo, aut arenoſo, & ſuo tempore captæ ſint: tales
Apparatus. enim & carnis, & ſucci bonitate laudabiles eſſe, & ratio ipſa dictat, & Rondeletius ipſe media carne
eſſe concedit, boniq; ſucci. Magia autem probat, vt in ſartagine frigantur quàm elixentur. Fiebat olim
Liquamen ex Manis. ex Mæna quoq; ſimiliter, ac ex alijs alecularijs piſcibus liquamen, aut gari ſpecies, quod Plinius meminit his verbis: *Sal etiam è muria ſalſamentorum recoquitur, iterumq; conſumpto liquore ad naturam ſuam*
c Saty. 3. *redit, vulgò è Manis iucundiſſimus*: & ante Plinium c Perſius, inquiens:

Diſce, neq; inuideas quod multa fidelia putet In locuplete penu defenſis pinguibus umbris
Manaq; quod prima nondum defecerit orca.

Vbi poëta Mænam vſurpat pro ipſo liquore. Fiebat aut hoc modo, vt Tarentinus ait: Viſcera piſcium
Liquamen vt fiat. in vas aliquod inijciuntur, vbi condiuntur ſale, ac ſimiliter tenues piſciculi, potiſſimùm Atherinæ,
Mulliuè exigui, aut Mænæ, aut Lycoſtomi &c.

VSVS IN MEDICINA.

LIQVORIS muriæuè, de qua proximè dictum eſt, item ipſorummet piſcium, maximè capitis
uſti, frequens apud medicos vſus eſt, vt apud a Galenum, qui ex eo, quòd capitibus Mænidum
a Lib. 11. ſimpl. inueteratarum vſtis ad ſedis fiſſuras vteretur quidã, & is ipſe ad columellam diu inueteratam,
induratamque; vim illatam videri propterea deſiccatoriam, ſed non admodum acrem tradit. Ad vuam
Temperamentum. diu iacentem ſupprimens medicamentum ex Marcello Empyrico: *Galla, floris æris, ana denarios duos,*
Manarum ſine ou s, id eſt piſcium ſalſorum, capita decem: hæc comburuntur, & ita cæteris benè tritis trita
Ad vuam iacentem. *admiſcentur, ſed poſtea nihilominus in vnum diutius teruntur. Oportet autem ſanguine digito humido medicamentum; & ſic vuam ab imò rectam ſupprimi ur ſum verſus*: Eodem authore cinis de capitibus Mænarum ſalſarum vſtarum ex melle illitus faucibus anginam cohibet. Plinius autem proſerpinacam
Cineris capitis vis. cum Muria ex Mænis, & oleo tritam, vel ſub lingua habitam anginæ mederi ſcribit: item vlcera, quæ
ſerpunt, & quæ ex ijs excreſcunt, Mænarum vel Siluri cinere coerceri: & licet Smaridis inueteratæ
Ad anginã. vſto capiti id tribuat Dioſcorides, eadem tamen facultas Mænis quoq; ineſſe videtur: nam & b Gale-
Ad vlcera ſerpentia. nus cum muriam (ἅλμην, id eſt, ſalſuginem) ſalſorum piſcium putridis conuenire dixiſſet, addit ſeſe ad putrida oris vlcera aliquando vſum fuiſſe: & idem quoq; Plinius eandem ferè facultatem Mænis, G
b Lib. 11. ſimpl. & Smaridibus ſimul aſcribit: Cinis ex capite Mænarum verendorum puſtulas diſcutit: item carnes
decoctæ, & impoſitæ: proſunt & Smarides illitæ. Idem cinis callolas ſedis rimas abolet, teſte Dioſco-
Ad vlcera oris. ride, & Plinio ad rhagadas, & condilomata vtilis eſt: & Mænarum muria, & capitum cinis cum melle
ſanat ſtrumas: Capitis Mænarum cinis (inquit alias) cum allio tritus verrucas tollit: ad thymia cru-
Ad puſtulas verẽdorum. dis vtuntur. Alicubi deniq; Percarum, vel Mænarum capitis cinerem, admixto ſale, & conila, oleoque
vuluæ mederi teſtatur, & ſuffitione quoq; ſecundas extrahere. Nicolaus Myrepſus cariei medicamen-
Ad ſtrumas. tum expertum ait eſſe, Mænarum capitum cinerem cum melle exceptum & impoſitum. Muria ſalſo-
Ad verrucas. rum piſcium, præcipuè tamen Silurorum Mænularumque quidam medici (inquit Galenus præcitato
loco) vtuntur ad dyſenteriam, & coxendicum dolores: ſic apud illum Andromachus alicubi in cura-
Ad cariem. tione dyſenteriæ clyſterem præſcribit huiuſmodi: Sandarachæ drachmas ſeptem, calcis viuæ recentis
drachmas decem, chartæ vſtæ drachmas ſeptem (alij drachmas triginta) malicorij, gallarum, acaciæ
Ad dyſenteriam. ſingulorum drachmas quinque. Mænarum aceto conditarum ad dies vigintiunum, atq; vſtarum drachmas tres, auripigmenti drachmas ſedecim. Vtuntur Mænæ in olla cruda, & aliquia tido medica-
mento vtuntur, aliqui in paſtillos cum myrti baccarum decocto cogunt. Si verò non mouetur phar-
macum retentum ante eius vſum, polygoni ſuccum, aut muriam infundito. E contrario eaſdem Mæ- H
Ad aluum molliẽdam. nas ſalſas, ſi cum felle tauri vmbilico illinantur, aluum ſoluere Plinius tradit: item ius earum aſſumptum: quamobrem fortaſſis à Prouincialibus (inquit Rondeletius) Cagarel Mæna à cacando dicta eſt.

VSVS IN SACRIS.

ANTIPHANES Mænas, & Mullos Hecatæ cibos vocat his verſibus:

A. Τοὺς γὰρ μεγάλους τούτους ἅπαντας νομίζω Ἀνθρωποφάγους ἰχθῦς. B. τί φῂς ὦ φίλτατε
Ἀνθρωποφάγους, πῶς ὤν ἄνθρωπος φάγοι. Ἀπολλόδωρε ταῦτα ἐστιν Ἑκάτης βρώματα,
Ἅ φησιν οὗτος μαινίδας καὶ τριγλίδας. id eſt

A. Hos ſanè magnos piſces omnes exiſtimant Hominum deuoratores. B. Quid ais amiciſſime?
Hominum deuoratores? quid ita? an quia homo comedit? Ea quidem certè ſunt Hecates cibaria,
Quæ iſte narrat, Mænides, & Triglides.

Rationem

A Rationem cur Hecatæ ſacræ ſint, reddidit ibidem Athenæus, διὰ τὴν βραχύτητα, hoc eſt, propter *Cur Hecatæ*
breuitatem, quòd ſcilicet, vt inſinuat poëta, homines non inſectentur, ſicuti faciunt magni piſces. Me- *ſacra.*
lanthius verò in libro de myſterijs Eleuſinijs ſcripſit, recitante eodem Athenæo, Hecatæ hos piſces
ſacrificari, quoniam dea hæc etiam marina eſt, vt in Mullo quoq; meminimus. Probabilior tamen ra-
tio eſt, Euſtathij, & Varrini, Hecatæ ſiue Dianæ, id eſt Lunæ quæ μήνη, quandoq; etiam Græcis voca-
tur, Mænam rem ſacram fieri arbitrantium, eò quod hæc dea quibuſdam videatur inſaniæ cauſa eſſe *Luna inſa-*
illis, qui vulgò lunatici dicuntur, alluſione Mænidis piſcis facta ad verbum μαίνεσθαι, quod eſt inſa- *niæ cauſa.*
nire: vt ſcilicet Mænis piſcis ſacer ſit maniam aliquando concitanti deæ: quare etiam ſi quis hominẽ,
quem parum mente conſtare, tacitè innuere volet, Hecatæ Mænã vouere aut ſacrificare iuſſerit, ar- *Hecatæ mæ-*
gutiùs id fecerit (inquit Geſnerus) quàm ſi vel helleborum bibere, vel Anticyras nauigare cõſulerit. *nam vouere quid.*

DE SMARIDE. Cap. XL.

SYNONYMA. ETYMVM.

B

SMARIDES ex Mænarum genere eſſe ex præcedenti capite notum eſt: quare & λευ- *Mæna alba.*
κὸ μαινὶς, id eſt, Alba Mæna Græcis vocata eſt. Speuſippus, vt placet Athenæo, ſic *Box alba*
Boces vocat, nam tanquam in hoc ſignificatu mox hos Polyochi verſus citat: Ὥστε *mæna dici-*
σε πείσῃ μηδεὶς πρὸς τῶν θεῶν Τοὺς Βόακας ἂν ποτ' ἔλθῃ λευκομαινίδας καλεῖν id eſt: *tur.*
Hoc tibi per deos aliquis ne perſuadeat, Eò cùm veneris, Leucomanidas, vt appelles Boacas,
Cæterùm Polyochus contrarium potius docet. Videntur enim alicui dici iſta: cui
pro Bocibus, piſcibus ſatis magnis, minuti piſciculi Leucomænides exhibebantur. Smaris autẽ Leu-
comænis dicta eſt, quia ſemper alba eſt: cùm Mæna colorem immutet. Apparet autem iſtiuſmodi
piſciculos Græcis prius Marides, non Smarides appellatos fuiſſe. Scribit enim idem Athenæus, etiã
Marides nominari, & multa apud Græcos à μι inchoata, aliquando cum σ. præpoſito reperiuntur, vt *Maris.*
pro μύῤῥα σμύῤῥα, pro μίκρος σμίκρος, pro μύραινα σμύραινα, quare vbi apud Epenetum in libro
de piſcibus legitur, Σμυρίδα quam aliqui vocant κυνὸς εὐνὰ, legit Geſnerus Σμαρίδα, quoniam eo-
dem libro de Mænidibus ſcribens Athenæus Epeneti ex Obſartico hæc verba recitat: Σμαρίδα λευ- *Athenæus*
C κὴν καλοῦσι κυνὸς εὐνά. Aduertit hoc quoq; Maſſarius, ſed eius codex perperam habet Cynoſeuma. *correctus.*
Smaridem autem eum piſciculum docti eſſe volunt, quem Antipolitani hodie Garum vocant, Veneti
Girrutam, ſeu Gerrulam, Maſſilienſes Giaret, in Gallia Narbonenſi, & Hiſpania Picarel, quod ſalitus, *Smaris qui*
& fumo exiccatus, linguam acrimonia quadam pungat. Neapolitani Cerrem, Romani Spigarum ad *ſit piſcis.*
differentiam Spigolæ i. Labracis, ſiue Lupi (licet ſint, qui Roſonetum (inquit Bellonius) dicere ma-
lint, affinitate decepti, quia hoc nomen ad Boopem pertinet) Hic enim in hoc piſcium genere can-
didior eſt: vnde ab hac piſcis qualitate homines, vbi præ metu aliquo exãgues pallidiq; & quaſi albi
fiunt, ſmaritos quaſi obliuioſos aut ſui oblitos, vulgò nominare ſolemus. Hunc tamen, cui iſthæc no-
menclaturæ conueniunt, Smaridem eſſe Hermolaus negat, Plinij motus authoritate, qui diſertiſſimè
Gerres à Smaridibus diſtinxit. Sed Hermolao reſponderi poteſt, a Plinium hoc imprudenter feciſſe, a *li. 32. c. vlt.*
& ſeparatim meminiſſe, quòd diuerſorum piſcium nomina eſſe crederet, quod non ſemel ipſum fe-
ciſſe illis notum eſt, qui in eius lectione verſati ſunt. Certè tot regionum nomina conſimilia Sma-
rides, & Gerres eoſdẽ piſces eſſe ſatis indicant: adde quod hodieq; Siculi Smarides appellẽt. Bellõ.
item Græcos Anconæ ſe conueniſſe ſcribit, qui hoſce piſciculos ementes vulgò Maridas vocarent:
& paucis mox interpoſitis, ait ſeſe intellexiſſe Græcos vulgò Smaridas dicere, quos Veneti Girolos.
D Theodorus Cerrum reddens, Neapolitanorum nomenclaturam ſecutus fuiſſe videri poteſt, niſi di- *Cerrus.*
camus Gerrem reddidiſſe, & nunc librariorum culpa Cerrũ, apud Ariſtotelem legi. Cerrus alioqui
arbor eſt ex quercus ſpeciebus, Græcis ægilops vocata. Rondeletius, tum earundem nomenclatu- *Garum pi-*
rarum affinitate, tùm quòd ex eo garum fiat, quod optimum ex Garo piſce b Plinius teſtatur fieri, *ſcis qui.*
Garũ veterũ eſſe ſuſpicatur. Ego qui Garum & Smaridem, apud Græcos ſynonyma faciant, vidi ne- b *li. 31. c. 7.*
minem, neq; ipſe etiam authorem, puto habet: Garum tamen Smaridi congenerem eſſe non dubito.

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO. *Smaris vt à*

SMARIS, Mæna, & Boops ſimillimi quidem ſunt piſciculi, notis tamen quibuſdam inuicem di- *Boope diffe-*
ſtinguuntur. Boops lituris caret; quibus prędita Smaris eſt. Boopi roſtrũ quaſi reciſum, Sma- *rat.*
ridi longiuſculum. Boops item quàm Smaris rotundiori eſt corpore, quamobrẽ Rotundetus *Vt à Mæna*
Romę nominatur. Differt verò à Męna, etiam quòd & aſperiores & paulò latiores ſquamas habeat. *differat.*

Lineæ

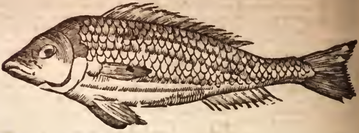
Lineæ laterum vtrique rectæ, ſed in Smaride quadam ſerie, in Mæna nullò planè ordine diſpoſitæ: ſuntq; argenteæ, & ſubaureæ obſcuræ à capite ad caudam ductæ. Eſtq; Mænâ minor, digitum nimirum vix ſuperans, corpore item ſtrictiore. Eſt denique peculiaris ei nota, qua & à Mæna, & à Boope diſcernitur. Cùm enim os aperit, labia exerit tanquam ex tubo pyxidarum infarcto. Pinnis alioqui, aculeis, cauda, partibuſq; internis Mænæ ſimilis eſt: eodemq; modo colorem, teſte Bellonio, mutat. Altero loco exhibitus piſcis Smaris Bellonij videtur. Capite eſt ferè violaceo, prono nempè, nam ſupino albicat. Eodem colore totum corpus, ſed multò dilutiore tinctum eſt. Lineæ quinque inſignes flaueſcentes à capite ad caudam perferuntur. Pinnæ etiam flaueſcunt. Exiguam habet, & vix conſpicuam lituram. Tertius Smaridis peregrinæ nomine miſſus, tergore eſt cæruleo, cætera ſubuiridi, nigris, & argenteis punctis conſperſus. Prono capite ad violaceum vergit, ſupino verò candicat. Pinnæ omnes ferè crocei coloris ſunt punctis conſperſæ nigricantibus.

Nota pecu-liaris.

Smaris Rondelet.

Smaris alia, Bellonij fortè.

Smaris altera peregrina.

A

LOCVS. NATVRA. MORES.
Capiendi Ratio.

EODEM fermè quo Mænæ loco degunt, inter herbas nimirũ in algoſo litore, vt & ſimili quoq; cibo veſci ſit veriſimillimum. Celebratur earundẽ etiam ab Ouidio fœcunditas, inquit enim.

Fœcundumq́; genus Mæna, Lamyrusq́; Smarisque.

Eſca ad eas capiendas ex Tarentino: *Cum pane, caprillo caſeo, & puriſſimo polline ſimul allia cõtundens, paſtaſque formans, eas inſpergito*, ſcilicet vbi Smarides degunt.

VSVS IN CIBIS.

B BOCES, Apuæ & Smarides ſimul nominantur, apud Athenæum ex Epicharmo in nuptijs Hebæ. Heſychius optimos piſciculos eſſe ſcribit, vt eodẽ ſucco, eademq; carnis qualitate præditas eſſe credendum ſit cum Mænis. Parantur vt ille, & vt ſquamoſi pleriq; alij. Sale conditas aëri exponi à piſcatoribus, ſcribit Rondeletius, vel in camino etiam ſuſpendi, & exiccari: eſſeq; qui veterum more in muria tabeſcere ſinant, vt garum faciant: & vidiſſe ſe ex eis optimum, ac ſuauiſſimum, apud Gulielmum Pelliceriũ Epiſcopum Monſpelienſem, virum laude digniſſimum. *Carnis qualitas.* *Apparatus.*

VSVS IN MEDICINA.

EADEM, quæ Mæna in medicina quoq; præſtant: quam ob rem Galenus mox poſt Mænam de Smaride nihil prodidit. Aegineta Mænis Smarides ſubiungens: *Smaridis* (inquit) *caput toſtum ad pilorum defluuia cum adipe vrſino confert.* *Capitis vis.* Dioſcoridi excreſcentes vlcerum oras idem ſinus reprimit, thymoſq; & clauos abſumit. Idem addit carnem huius piſciculi, non ſecus atque ſalſamentum prodeſſe à Scorpio percuſſis, & à Cane demorſis. *Carnis vis.* Plinius Smaridi ea, quæ Mænæ Dioſcorides tribuit: & alicubi cum ptiſana ſumptas, vel cum fœniculo decoctas, mulieribus lactis co-
C piam facere ſcribit: & alibi tritas illitas, verrucas tollere, & verendorum puſtulas diſcutere, quas facultates Mænæ etiam attribuit.

DE BOOPE, SIVE BOCE. Cap. XLI.

SYNONYMA. ETYMVM.

TERTIA Mænidis ſpecies, Ariſtoteli in libro, qui inſcribitur de animalibus, vel de piſcinus, citante a Athenæo, Βὼξ appellatur, Numenio Βόαξ, (qua appellatione Oppianus etiam vtitur.) Speuſippo, & alijs Atticis Βόαξ. Athenæus ita vocari putat παρὰ τὴν βοήν, i. à voce, ideoq; Mercurio ſacrũ piſcem haberi, citatq; Pherecratem in Myrmecanthropis: ἀπαὶ ἄλλον φωνὴν οὐχ ἔχειν ἰχθὺν φασὶ τὸ παράπαν, ἐπιφέρει, νὴ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔστιν ἄλλος ἰχθὺς οὐδεὶς ἢ βόαξ. A. *Alium omnino piſcem vocẽ ha-* *Box.* *a Lib. 7.* *Boex.* *Boax.*
D *bere negant.* B. *Nullus per deos alius piſcis vocalis eſt, quam Boax.* Verùm Ariſtophanes Byzantius (inquit idem Athenæus) malè nos piſcem hunc βῶκα nominare contendit, ex eo quòd paruus corpore μεγάλους ὦπας, ideſt magnos oculos habeat, dici ſic putans, quòd βοὸς ὀφθαλμοὺς ἔχει, quòd bubulis oculis, ideſt, amplis ſit præditus, ideoq; βόωπα dicendum. At reſpondendũ, (inquit) id malè ſi nos appellamus cur Coracinum, & non Corocinum dicimus, cùm nomen inditũ ſit ἀπὸ τοῦ κόρας κινεῖν, quòd pupillas frequenter moueat? Cur itidem αἴλουρον, & non αἰούρον pronunciamus, cùm nomen inditum ſit ἀπὸ τοῦ αἰόλλειν τὴν οὐρὰν, i. quia caudam aſſiduè quatiat? Hæc Athenæus. Tetigit eãdem etymologiam Archippus, apud eundem ex congruentia nominum, piſcibus officia diſtribuent: Κῆρυξ μὲν ἦν βόαξ, σάλπης δὲ σαλπικτὴς ἑπτ' ὀβολοὺς μισθὸν φέρων. ideſt, *Præco Boax fuit, Salpes verò tuba cecinit, Obulorum ſeptem mercede conductus.* Feſtus item Pompeius *Bocas* (inquit) *genus piſcis à boando*, ideſt, *vocem emittendo appellatur.* Seruat autem vtriuſq; nominis (βόωψ, & βόαξ) manifeſtiſſima veſtigia apud diuerſas nationes. Nunc enim in Græcia Boopas, Veneti Boobas dicunt, quaſi βόωπες, reliqua Italia, Liguria, Gallia Narbonenſis Bogue, Romani Boga, quaſi Bocas. *Boops.* *Coracinus vnde dictus.* *Siluroſ.* *Bocas.* *Nomina aliarum gentium.*

V FORMA.

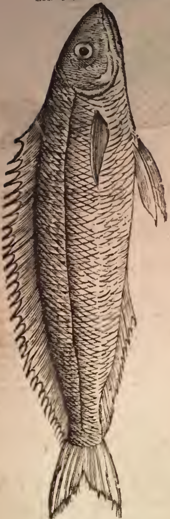
 E

FORMA. DESCRIPTIO.

SPEVSIPPVS Boacem, & Smaridem Mænidi ſimiles eſſe inquit, vtpotè congeneres. Ex his
maiores Maſtarius facit Boces, & Rondeletius pedis magnitudine deſcribit: quamobrē cùm
Bellonius Boces ſemper paruas eſſe profiteatur, ideoq; dubitem eundemnè hoc nomine, an
a Lib. 1. Halieut. alium intelligat piſcem, vtriuſque deſcriptionem ſeorſim repetam. *a* Oppianus duas ſpecies agno-
ſcere videtur hoc verſu:
Καὶ σμαρίδες καὶ βλέννοι, ἰδὲ σκάροι ἀμφότεροι Βῶκες Bellonius quoq; duas pingit, ac
deſcribit, Rondeletius tres; quarum certè tertia, cùm ſquamis careat, Boci meo iudicio nō benè an-
numerari poteſt, ideoq; in alium locum reijcienda. Prioris autem deſcriptio hæc eſt. Piſcis eſt ma-
Bocis Rond. prior deſcriptio. rinus, litoribus gaudens, ex Mænarum genere, pedali magnitudine, corpore ſatis rotundo, nō com-
preſſo, quale ferè eſt Mugilum. Capite breui, & paruo. Oculis maximis pro corporis magnitudine,
Color. vtpotè qui totam ferè capitis regionem occupent. Colore eſt vario. In dorſo à branchijs ad caudā
lineas ductas habet, alias aureas, alias argenteas, minus quàm in Salpa illuſtres: ob quas ab Ariſtote- F
le in libro περὶ ἰχθύων, κατάγραπτος, ideſt, in dorſo pictus cognominatus eſt. In ventre nullæ appa-
rent lineæ, ſed hic ſquamis tegitur argenteis. Pinnæ ſunt Spari, Canthari, Sargi, pinnis ſimiles. Cau-
Pinnæ. da ſubaurea. Ventriculus magnus cum multis appendicibus: inteſtina tenuia admodum, hepar ru-
biū, ſplen ex rubro nigriſcens. Nutritur alga, carne, luto. Hæc Rondeletius. Figura appoſita non Ron-
Cibus. deletij, ſed Geſneri eſt Venetijs facta, eiuſdem puto piſcis. Bellonius de priore ſua Bocæ ſpecie, ne-
Boce prioris Bellonij deſcriptio. ſcio an eadem ſic ſcribit: Boces, vel Boopes Maſſilienſium vulgus Bogas, vt & Romanum vocat: apud
quos multum frequentes ſunt. Venetijs non item. Duæ huius piſcis cognoſcuntur differentiæ: ſi-
quidem earum altera minor eſt, & perpetuò parua, altera paulò maior Boces à Mænis ita diſtingue-
Vt à Mænis diſtinguantur. re poteris, quòd Mænam videas eſſe latiori corporis compage, nigriore colore, & vtrinque lituram
vnam habere. Boca perpetuò parua eſt, & pro ſua magnitudine craſſiori conſtat capite, corpore
magis tereti. Boces, & Mænæ. ſeu Gerres eandem corporis conſtitutionem, hoc eſt, pinnas, ſqua-
mas, & capita habent. Boopes nulla litura variantur, ſed ambo tereti corpore præditi ſunt. Giruli
autem ſeu Smarides magis nigricant, & lituris variegantur. Boces teretiores ſunt, Giruli magis
Color. plani. Boeum color hilari, ac quodammodo aureo fulgore nitet, vt tergora colore ad aurum incli-
nante micare credas. Gregalis eſt, & litoralis piſcis, herbofis gaudens. Piſcis eſt paruus, oculos G
pro corporis ratione grandes habens. Duos habet in capite calculos, non prorſus rotundos, vt in
Paſſeribus, ſed oblongos, vt in Merlangis. Altera modò Boopis Rondeletij ſpecies in multis prio-
Boopis altera ſpecies Rond. ri ſimilis, ſuis Bogue rauel appellatur, cuius cognominis ſignificationem, non omnino aſſequi ſe
potuiſſe ait; peritiores tamen piſcatores credere, ſic dici, quia cum Rauallе vulgò vocatis piſcibus,
id eſt, (inquit) minutis, quique ſimul elixantur, & apponuntur, nec propter paruitatem ſeliguntur,
capiatur, & vendatur. Boopi (inquam) vel Mænæ ſimilis eſt: roſtro magis acuto, dorſo ex cæruleo
Color. rubeſcente: oculis magnis & varijs, nimirum circa pupillam nigram circulo ex aureo vireſcente,
corpore toto latiore quam Boops, ſed breuiore. Boopis hæc noſtra ſpecies peregrina dorſo ferè
eſt violaceo, aut ametheſtino, lateribus, & ventre candicantibus punctis ametheſtinis conſperſis:
Forma. pinnis omnibus flauis præter eam quæ in tergo eſt, cuius quidem ariſtæ flauæ ſunt, membrana verò
viridеſcit. Ab hac longè diuerſa videtur altera Bocis ſpecies Bellonij, & fortaſſis Orpho, aut alij ex
rubris cognata, vt ex deſcriptione conſtabit. Litoralis (inquit) piſciculus, qui Bogue, & Renaeu
Bocis altera ſpecies Bellonij. cum icone ſcriptum eſt Bogue Renaeu (ſine copula) Maſſilienſibus dicitur, is Genuenſibus Ruello
vocari ſolet. Coloris eſt eiuſdem cum Erythrino piſce, dentibus, pinnis, ac capite conſimilibus,
ſed reliquo corpore differunt. Nam Box vulgarem Bocam refert, eodemque circino tornata eſſet, H
Color. niſi magis ad Erythrinum accederet. Verùm linea quæ corpus Erythrini interſecat, per medium
vtrimque arcuata eſt. In hoc autem recta prætenditur, neque Erythrini gibbam habet. Dentes
præterea anteriores breues, & acutos oſtēdit, ſed tam ſuperiores, quàm inferiores molares ſunt, vt
Sargos, quod etiam Pagro, & Erythrino accidit. Hanc quoque peculiarem notam inſignem habet,
Dentes. quòd eius branchiarum exterior ſpina ad radices nigra eſt: Idem Bellonius nihil vetera putas quo
minus ſit, qui Ouidio Bogyrus, in ſcopulis viuens, appellatur: quoniam Maſſilienſes à Boopa (inquit)
Bogyrus. & Giro, id eſt Smaride, Idem ei nomen indiderunt, ac Bopgyrum, quaſi dicas, Bocem Smaridem
appellarunt. Cæterùm Bogirum piſcem ex Ouidio nominat quidem Plinius, ſed corrupta à librarijs
Cercyrus. voce. nam apud Ouidium eo in loco Cercyrus legitur, & κέρκουροι Oppiano circa petras conchu-
lis plenas degunt.

LOCVS.

Bocæ ſpecies Venetijs picta.

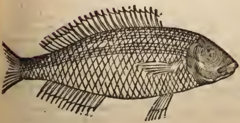
Boopis altera ſpecies Rondel.

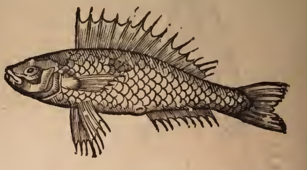
Boopis ſpecies peregrina.

Boops Bellonij.

Boops altera, ſiue Bogyrus Bellonij. E

LOCVS. NATVRA. MORES. F

LOCO habitationis, eiboq; à Mænis, Smaridibuſq; non differunt Boees, cæteraq; quæ ad naturam, & mores pertinent, cum eiſdem communia habere veriſim e eſt.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

Carnis qualitas.

Athenæi locus emendatus.

Laudatos piſces fuiſſe.

BΩξ δ' ἑψθεὶς, εὐεπτὴς (inquit Athenæus) εὐαναδόσιος, ὑγρὸν ἄγων, κοιλίας. ὁ δ' ἀπ' ἀνθράκων γλυκύτερος καὶ ἁπαλώτερος, id eſt, *Box elixus facile coquitur, facileq; excernitur, ſuculentum quid emittens, facilem aluum reddens. Aſſus ſuccenſis carbonibus ſuauior eſt, & tenuior.* Vbi Rondeletius legit pro εὐαναδόσιος εὐανάδοτος, id eſt, facilè in membra diſtribuitur, alioqui enim εὐαναδότος, & εὐκοίλιος idem ſignificant. Non benè Pſellus itaque Boopas, Mænaſque, & Mugiles ſcripſit piſces noxios eſſe, & excrementitios. Apparetq; olim nõ illaudatos fuiſſe piſces, nam & ab Epicharmo nominantur in nuptijs Hebæ; & Ariſtophanes in comœdia, cui titulus eſt σκηναὶ καταλαμβάνουσαι, id eſt, vt Dalechampius interpretatur, incautos opprimentia, vel theatra, vel tentoria, inquit: ἀλλ' ἔχουσα γαστέρα μεστὴν βοάκων ἀποβαδίζειν οἴκαδε. *Mihi Boacibus cùm venter plenus eſſet, domum reuertebar.* Rondeletius item priori loco exhibitam Boopen in Prouincia tradit ſatis commendari, vt etiam ægris apponatur: & in ſartagine coctum, vel aſſum ſuper craticulam mediocriter alere, quod ſiccior reddatur, cæterùm quo authore veteribus vilem, & nullo in pretio Bocen fuiſſe aſſerat, non video. Bellonius quoq; ſuam priorem multis modis conditam carniſpriuij tempore potiſſimum Anconæ Illyrico more diuendi ſcribit, ex gelu conſeruatam; alias ſale inueteratas vnà cum Girulis, id eſt Smaridibus; colorem q; aureum à ſale non auferri. G

DE PLANIS, SIVE PSITTACEI
Generis Piſcibus ſpinoſis. Cap. XLII.

H

Planorum forma.

a *Lib. 9. cap. 20. 24.*

b *Li. 8. c. 17.*

Piſces iacentes, proſtrati, & cubantes.

Lati qui dicendi.

SVNT paſſim nulli non notiſſimi piſces, qui non in ventrem, & dorſum, ſed in latera compreſſi, latera ipſa in tenuem, & latam extremitatem degenerantia habent. Vnde ſicuti tota ipſorum figura depreſſa, & plana efficitur, ita eorundem dorſi ſpina non in dorſum, & ventrem, vt in piſcibus reliquis, ſed in latera ſuas pinnas, ſeu apophyſes tranſmittit. Ob quam (ni fallor) æqualitatem planitiemq; a Plinio plani nuncupantur, item b Columellæ, cui & ab inſolenti natandi modo, quòd ſæpè proſtrati (vt Salnianos loquitur) vel (vt Bellonius) quòd velut in planum expanſa manu natent, *iacentes, proſtrati, & cubantes* nominantur his verbis: *Quæ limo canoq; luteſcunt conchylijs magis, & iacentibus apta ſunt animalibus, neque eſt eadem lacus poſitio, quæ recipit cubantes: atque eadem præbentur cibaria, & proſtratis piſcibus, & erectis.* Dorion, apud Athenæum πλατεῖς, id eſt latos vocare videtur. Inquit enim in libro de piſcibus: τῶν δὲ πλατέων βούγλωττον, ψῆτταν, λέπρον &c. Latinè tamen rectiùs latos dicemus, qui quanquam ſuper ſolo expanſi videantur, eoque ſitu plani appareant, in ipſo tamen natatu ita feruntur,

A ſimpliciter Paſſerem verti debere mox definit, Latinamque etiam vocem (Paſſer) genericam poſſe conſtitui ad omnes planos, in hoc quoque (vt apparet) Gazam imitatus, qui vbi Philoſophus ait, *b τῶν ψηττῶν γένος*, ſiue maris opera pareie, vertit genus Paſſerum: quamobrem alij quoq; piſces iſtos Paſſerinos vocant, aut Paſſerina ſpecie piſces: Mauelim ego vel Pſettas, vel Pſettaceos piſces, cum Ariſtotele, vel cum Plinio latinè planos nuncupare, nam quòd à colore Paſſerum auium, piſces iſtos Paſſeres dici volunt, eò quòd ſupina parte candidi, prona verò terrei, vt Paſſeres aues ſunt, coniecturæ ſuæ authorem (quod equidem ſciam) non habent.

Paſſer an nomen generi. b *Li.4.Hiſt. cap.11.* *Paſſerini piſces.*

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

PSITTACEORVM, ſiue planorum duo ſunt genera, ſpinoſum vnum, ſelache, ſiue cartilagineũ alterum, ſic dictum, quòd pro ſpina cartilaginem habeat. Spinoſi ouipari ſunt, cartilaginei oua quidem intus concipiunt, ſed viperæ more fœtus poſtmodũ viuos excludunt. Sed notandum non omnibus hoc ſenſu cartilagineos piſces vocari. Artemidoro enim, atq; Aeliano ij vocantur car-
B tilaginei, qui ſquamis carent, *vt ſunt* (inquit hic) *Muræna, Conger, Torpedo, Paſtinaca, Bos, Muſtelus, Delphinus, Balena: hæc enim ſola ſunt de aquatilibus viuipara*. Muræna quidem, ſi fluuiatilem intelligit, cartilaginea eſt, ſi marinam, minimè. Congrum ſpinoſum, & Anguilliformem ouiparumq; piſcem eſſe, ex Ariſtotele notiſſimum eſt, & Delphinis, Balenisq; quis neſcit ſolida oſſa eſſe terreſtrium more? *a* Ariſtoteles verò illos dicit cartilagineos, qui ſpinam cartilagineam, vel ſi mauis dicere pro ſpina cartilaginem, habent, quorum omniũ nomina *b* alicubi recenſet, nam cùm de coitu Raiæ, Paſtinacæ, atque Squatinæ ſcripſiſſet, ſubdit: *Cartilaginea verò præter ea, quæ enumerauimus, ſunt Bos, Lamia, Aquila, Torpedo, Rana, omneq́; genus Muſtelorum.* Quamobrem locus ille Ariſtotelis lib. de animalibus apud Athenæum, in quo cartilagineis Bugloſſam, & Pſettam accenſet, iure meritò ſuſpectus, & præter morem Ariſtotelis ſcriptus haberi debet, cùm eos piſces ſpinoſos eſſe conſtet: atque Plinius, *c* cùm prius dixiſſet, marinorũ alij plani ſunt, vt Rhombi, Soleę (ſic Bugloſſas vocari ſuo poſt loco patebit) ac Paſſeres; diſtinctè, ac prudenter (vtinam ſic vbiq;) ſubdit poſtea, *d Planorum piſcium alterum genus, quod pro ſpina cartilaginem habet, vt Raia, Paſtinaca, Squatina, Torpedo*. Nunc de ſpinoſis tantùm dicemus, quorum alij Læui cute præditi ſunt, vt qui Latinis Paſſeres, & Rhombi appellantur, alij
C ſquamoſi, vt Bugloſſæ, ſiue Soleæ, & qui Rondeletio Paſſeres ſquamoſi dicuntur. Illos ſi quis Ariſtoteli ψῆττας, hos verò *ψῆττας* vocari velit, ego ei non repugnauerim. Differunt etiam corporis ſitu. Quibus enim dexter reſupinatus eſt, Plinio Rhombi dicuntur, & Soleæ, Paſſeres verò quibus læuus: Sunt autem capita in ipſis contrario modo ſita: Rhombis nimirum, & Soleis, ſi ita in latus cõponas, vt oculi in cęlum ſuſpiciant, & mentum deorſum verſus ſpectet, pars ſupina erit dextra, ſi verò ſimiliter Paſſerem conſtituas, ſupina pars erit læua. Columella hanc differentiam inter ſolos Rhombum, & Paſſerem referens his verbis: *Limoſa regio planum educans piſcem, vt Soleam, Rhombum, & Paſſerem qui praſtrem hoc differunt, quod Rhombo reſupinato dexter corporis ſitus, Paſſeri læuus appareat*, Plinio non aduerſatur, ſed Soleam præterea ab ijs corporis longitudine differre innuit. His Galenus Citharum, Speuſippus in ſecundo ſimilium Tæniam addidit. Videntur omnes è duabus pellibus compoſitam habere corporis ſpeciem, & ſpina per medium diuidi: ad quod fortaſsis Suidas reſpexerit, inquiens: *Ἐγὼ δὲ κἂν ὥσπερ αἱ ψῆτται δοκῶ δεῖν ἐμαυτῆς παρατμηθῆναι μέσον*, pro eo quod etiamſi medium me ſecari oporteret, volo. Omnes item quaternas pinnas habent, more ſquamoſorum, duas in prona, totidem in ſupina parte, ſed præter aliorum morem pinnæ earum in gyrum circumuallantur. Branchiæ vtrinq; paternæ, lingua nulla, oculi in ſupina corporis parte. Dentium loco maxillæ in pleriſque
D rugoſa quadam ſcabritie aſperæ ſunt. Gula veluti ingluuiei cuiuſpiam perſimilis, ventriculo contigua eſt. Os quamuis pro corporis portione exiguum omnibus, qui tamen in hoc genere maiores ſunt, nullum non concharum, aut cruſtatorum genus deglutiunt integrum, ſicuti minores, qui in vtroq; genere minora ſunt. Nullæ ad pylorum apophyſes: cor ab vna parte gibbum, huic quædam caruncula atra quadrangula puluini modo ſubſidet: ad cuius ſuperiorem partem veſiculam annecti Bellonius teſtatur, & pulmonis officio fungi arbitratur. Hepar latum eſt, & ventriculum amplectitur. Veſicula fellis ab eius extrema parte dependet. Lien ater, ſub ventriculo ſitus, qui latus eſt, & cum inteſtinis anfractuoſè circumducitur.

Cartilagineorum par-tus. *Cartilaginei qui.* a *Li.2. Part. c.9. & lib.3. Hiſt.cap.7.* b *Li.5.Hiſt. cap.5.* c *Li.9.c.20.* d *Cap.24.* *Spinoſorum planorũ duplex genus.* *Situ vt differant.* *Citharus.* *Tænia.* *Quæ omnibus conueniant.* *Pinna.* *Os.* *Partes internæ.*

SEXVS.

a Li.4. Hiſt. cap.11.

ARISTOTELES *a* docens aliquot exemplis, in omnibus animalibus ſexum maſculinum, & fœmininum eſſe, cùm in teſtaceis, atq; ſtipitibus, quod pariat, atque generit, eſſe quidem, ſed quod maris fungatur officio, deeſſe, dixiſſet, ſubiungit: *ſic & inter piſces τῶν ψηττῶν γένος*, & *Rubellionum, & Channarum*, nimirum mas deeſt: *Oua enim* (inquit) *in omnibus reperiuntur.* Cæterùm hoc non ſatis clarum eſt: nam ſi de omni Pſittaceo genere loquitur, falſum eſt, argumento quòd Paſſeres propriè dicti, necnon Rombi oua, & ſemen (Iſctes vocant) poſſident; ſin de peculiari quodam genere, id nondum notum eſt, aut obſeruatum. E

LOCVS.

Fleſus Bellonij.
b Li.8. c.17.
Differentia à loco.

ISTIVSMODI plani ſpinoſi, piſces quidem ſunt marini, ſtagna tamen, & fluuios etiam frequentant, dulcis aquæ amantiſſimi. Haud rectè tamen Bellonius ſuum Fleſum, quem Rondeletius tertiam Paſſeris ſpeciem facit, fluuiatilem vocat: in mari enim, non fluuijs naſcitur. Stagna verò potiſſimùm petunt, quia commodiſſimè ibi pariunt, & lutum amant, quo hæc abundant, vt rectè *b* Columella ſcripſerit, *cenoſam regionem planum educare piſcem*. Idem item docet, quomodo his piſcibus fiant piſcinæ, inquiens: *Soleis, ac Rhombis, & ſimilibus animalibus, humilis in duos pedes piſcina deprimitur, in ea parte litoris, qua profluo receſſu nunquam deſtituitur*. Periti quo loco capti ſint, notis peculiaribus diſtinguunt, inquiuntq; in ſtagnis marinis captos molliore eſſe carne, lutumq; redolere, minus muſculoſos eſſe, & minus flaueſcentes, quàm ſint marini. Soleaſque ibidem paruas eſſe, & prætenues, nigriores, lutumque redolentes, tametſi arenoſa aliàs magis, quàm Paſſeres loca quærant. Rhombos verò, qui ad fauces ſtagnorum capiuntur, vbi piſcibus inſidiantur, à marinis nonnihil ùm odore, ſubſtantia, ſuccoque differre. F

NATVRA. MORES. PARTVS.

Quando facilè capiantur.

LATENT in arena, & limo, quamobrem reciprocante mari facilè capiuntur, cùm alibi, tùm potiſſimùm in Oceano, vnde in totius fermè Belgij emporijs multas videre licet tabernas, officinaſq; tanta planorum iſtorum piſcium copia inſtructas, vt vniuerſo terrarum orbi ſatis eſſe poſſint. De ingenio nihil quicquam memoriæ proditum comperio, niſi velimus, aſtum illum obruendi ſe arenis, quem Pſettis in piſcium venatione Ariſtoteles tribuit, vniuerſo generi conuenire. *Obruunt* (inquit) *ſeſe* (arenis) *Aſellus, Rana, & Pſetta, & Squatina, eumque ſe totos occultauerint, verberant ταῖς ἐν τῷ στόματι, ἃ καλοῦσιν οἱ ἁλιεῖς ῥαβδία*, hoc eſt (vt Theodorus vertit,) *oris ſui virgulis, vt vocant piſcatores: ad quas piſculi aduatant tanquam ad algas, quibus veſcantur*. Cæterùm Plinius hanc ſententiam mutuatus, Rhombum conuertit, dicens: *Simili modo Squatina, & Rhombus abditi, pinnas exertas mouent, ſpecie vermiculorum.* Carniuoras tamen omnes eſſe certum eſt. Idem Plinius certiſſimam ſecuritatem eſſe tradens, *vidiſſe planos piſces, quia nuſquam ſint, vbi malefica beſtia, eaq; de cauſa ab vrinantibus ſacros appellari*; ac ſi naturali quodam inſtinctu maleficas beluas fugere, planis tribuit, quod Ariſtoteles Anthijs. Ita & Iouius fideiuſſorem non habet, idem de Soleis ſcribens. Cùm verò figura corporis à cæteris piſcibus differre eos voluerit Natura, ita diuerſum etiam voluit exercere natatum, quod meminit quoque Ariſtoteles in eo volumine, quod de animalium inceſſu conſcripſit. *Piſces* (inquit) ψηττώδεις, id eſt, *Pſittacei*, ſiue (vt Gaza, & Rondeletius vertunt) qui Paſſeris, ſiue Rhombi effigiem repræſentant, *eo modo natant, quo cœlites, alteroque oculo capti incedunt, quia natura eorum tranſuerſa, diſtortaq́ eſt, itaque tranſuerſi natant, conuoluuntq́ ſe ſtrabonum more, ſuaq́ prorſus latitudine, quàm pinnarum adminiculo, curſum dirigunt*. Cibus eorum conchylia, & cruſtata, vt diximus, item piſcitia, magna magnis, parua paruis, ideoque omnes boni ſucci, optimique nutrimenti, & molli carne præditi. Pariunt, teſte Ariſtotele, ſemel anno. G H

Pſettarum aſtus.
Rhõbi aſtus.
Securitatis à magnis piſcibus ſignum.
Natatus.
Cibus.
Carnis qualitas.
Partus.

A

DE PLANIS SPINOSIS IN SPECIE, Et primum de Squamoſis, ac inter hos primum de Solea. Cap. XLIII.

ORDINIS RATIO. Synonyma Etymum.

PLANOS piſces in ſquamoſos, & læui cute præditos diſtinximus: illoſque Ariſtoteli στρωτοὺς fortè, hos ψῆττας nominari coniecimus. De Squamoſis primùm dicemus, non aliam ob rationem, quam vt ſquamoſis ſuperioribus ſubnectantur: nam alioqui Rhombus, qui læui cute præditus eſt, omnium planorum in veterum ſcriptis celeberrimus. Squamoſorum duplex potiſſimùm genus eſt, oblongo corpore vnum, rotundo alterum. Inter oblongos, qui Latinis Solea, Græcia βούγλωττος, aut βούγλωττα vocatur, principatum facilè obtinet, propter ſaporis, ſalubritatiſque eximiam gratiam, vndè Gallis, Bellonio teſte, Perdix marina nuncupari meruit, & apud nos in lautioribus quoque conuiuijs, in ſumma etiam aliorum piſcium copia, magnam obtinet claritatem. Soleam autem Latini dicunt à figura, quæ ſolo pedis ſubijcitur, ad quam alludit perquam facetè Chalinus ſeruus apud Plautum; Cùm enim Stalinus ſenex iuſſiſſet emi *Soleas*, reſpondet ille: *Quì quæſo, potius quàm ſculponeas, quibus batuatur tibi os ſenex nequiſſime*. Eodem ſenſu Galli, atque Angli etiam Sole dicunt: quare cùm σανδάλιον muliebris calceamini genus ſit, σανδάλιον piſcis memoratus ab Alciphrone in epiſtolis piſcatorijs, non alius, quàm Solea intelligi poteſt. Matroni verò Parodo in deſcriptione cœnæ Atticæ σανδάλιον generis vocabulum eſt ad omnes planos delicatiores. Inquit enim. *Appoſuerunt, &* Σάνδαλα, (Dalechampius Sandalia reddidit) *æterna deorum immortalium; E quibus Solea in æquore frementi habitabat*. Græci hodie γλῶττα dicunt, quaſi linguam, cuius quoque ſimilitudinem exprimit, cui βου particulam additam fuiſſe Rondeletius exiſtimat, ob magnitudinem potius (quomodo nimirum, & βουλάπαθον dicunt) quàm bubulę linguæ figuram. Hinc & Lingulacam Varroni dici volunt eruditi his verbis: *Vocabula piſcium, pleraq; translata à terreſtrium, vt Anguilla, Lingulaca*: item Plauto: *Vin' Lingulacas? S. Quid opus eſt, quando vxor domi eſt? ea Lingulaca eſt nobis; nam nunquam tacet*. Hermolaus aduertit quidem Lingulacam piſcem, aut Soleam eſſe, vel conſimillimum alium, ſed haud rectè Ariſtoteli Glottida nuncupari credit, cùm ſit Glottis philoſopho auis genus, non piſcis; Theodorus etiam Lingulacam reddidit, vt in Ornithologia noſtra oſtendimus. Solea Hiſpanis ſimiliter Linguado, Romanis Linguata, Hollandis Friſijſq; Tonghe vocatur, fallanturque qui Scholie ibi dici arbitrantur; Venetis, nobiſq; Bononienſibus Sfoia, quaſi folium, quòd cùm tenuitate, tùm planitie latitudineq; plantarum folia æmuletur. Saxaulis inter piſces ſalubres nominatur in regimine Salernitano; Arnoldus interpres, interpretatur, de Gallorum Sola, id eſt, Solea.

B

Pardix marina.

Solea vnde dicta.

Sandalion.

C

Lingulaca.

Glottis Ariſtot.

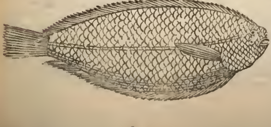
Saxaulis.

GENVS. DIFFERENTIÆ. Forma. Deſcriptio.

D

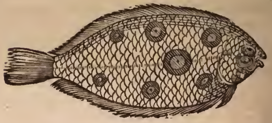
RONDELETIVS ſex nobis Bugloſſi, ſiue Soleæ, aut Lingulacæ ſpecies exhibuit, magnitudine, maculis, ſquamis, & carnis qualitate differentes: ex quibus omnibus vnam ſimpliciter Soleam appellat, eamq; ſi in ſtagnis capiatur à marina diſtinguit, quòd minor ſit, odoreq; lutum reſipiente: Hæc longiore contractioreq; corpore eſt, quàm Paſſer: alterā Soleā oculatam, quòd licet corporis habitu, & internis partibus ſuperiori ſit ſimilis, in proua parte maculas habeat magnas, oculorum effigiem cum iride, & pupilla teſcrentes. Huius nullam à vere-

Bugloſſa, vel Solea Rond.

Solea oculata.

Solea oculata Rond.

Eſcharus. Coris.

à veteribus mentionem eſſe factam putat, niſi quis (inquit) eam eſſe dicat, quam Athenæus ἐσχάραν vel κόριν ex Dorione vocat: quod tamen alijs æſtimandum relinquit. Suis Pegouſe dicitur à ſquamarum (vt conijcit) tenacitate, tam enim tenaciter hærent, vt niſi diu in aqua calida maduerit, deſquamari non poſſit. Tertia à prima, vt Rhombus à Paſſere, ſitu corporis differt: ſi enim iuxtà eodem ſitu componas os eius in ſiniſtrum, prioris in dextrũ latus vergere conſpicies. Haud tamen ex Rhombis, aut F

Cynogloſſus Epicharmi.

ex Paſſerib. eſſe, forma ipſa, qua planè Soleæ ſimilis eſt, ſatis arguit, Galli Polam dicunt: ipſe Epicharmo apud Athenæum Cynogloſſon appellari conijcit, vel ſi Cynogloſſos huius non ſit (nihil enim certi ex tam paucis verbis, quæ citat Athenæus, colligi poteſt) optimo tamen iure, vt à cæteris Bugloſſi generib. diſtinguatur, Cynogloſſon nuncupari poſſe, neq; aliud eſſe genus, cui hoc nomen aptiùs quadret. Nam cum vera Solea ſuauitate ſaporis Perdici cõparetur, hanc ferino planè eſſe ſapore, viſcidáque, duram contumacemq; coctioni, inſuauèq; quid, & graue olere. Nec probat Rondeletius eos, qui pabuli tantùm ratione differre credunt, quandoquidem pabuli varietas, etſi ſaporem ſuccumq; immutare poteſt, ad corporis tamen habitum formamq; immutandam nullam vim habet. Frequens eſt in Oceano. Bellonius in Mediterraneo mari etiam capi ſcribit, & a Maſſilienſibus Seruatin appellari, quod tamen falſum eſſe Rondeletius aſſerit. Icon noſtra Cynogloſſi Rond. non eſt, ſed ſi non eiuſdem, ſaltem conſimillimi piſcis. Totus, vt ipſe etiam ait, fuſco colore eſt. Quarta eidem Rondeletio G

Arnogloſſos Plantago.

Arnogloſſos, ſiue Arnogloſſus leuis dicitur, quòd quemadmodum plantagini herbæ à figura, vel foliorum læuitate arnogloſſi, id eſt, agninæ linguæ nomen impoſitum eſt, ita ſpecies iſthæc Soleæ Arnogloſſus à læuitate, vel figura rectè (inquit) nominabitur; ſquamis enim carere videtur prorſuſq; læuis eſſe. Suis Perpeire vocari ait, & ex Solearum genere eſſe, ex corporis habitu figuraq; cognoſci: Differre autem ab alijs, quòd multis ſquamis tenuiſſimis, & ſtatim deciduis, integatur: corpore eſſe valdè

Ligula.

gracili, candido. Quintam diminutiuo nomine Ligulam dicit, quod ſit in hoc genere omnium minima; negatq; maiorum Solearum fœturam eſſe, quandoquidem ſemper parua ſit, nũquam dodrantalem magnitudinẽ excedens. Lineã quæ corpus dirimit, ſpinamq; firmat, vel tuetur, hoic ex ſquamis ait eſſe cõpoſitam longè eminentioribus, quàm in toto corpore, dempta ea parte, quæ circa maxillam inferiorem eſt: duriore carne eſſe, quàm Bugloſſus læuis, glutinoſiq; nonnihil habere: ſatis rarum eſſe piſcem, & ob corporis tenuitatem vilem. Sextam, ac poſtremam Gallis Flettam dictam, quòd fluitando natet, antiquis (vt putat) incognitam, ſoliſq; Oceani accolis notam, Græcorum imitatione, qui rei

Hippogloſſus.

magnitudinem βου & ἵππο particulis indicãt, Hippogloſſum appellat, quòd cæteras non ſolùm Soleas magnitudine vincat, verùm etiam quatuor cubitorum longitudine quandoq; inueniatur. Eſſe autem ex Solearum genere, vel ex primo aſpectu iudicari poſſe ſcribit: Oblongo enim (inquit) contuſcloq; eſt corpore, parte altera candida, altera nigricante, in qua oculi ſunt. Ore eſt contorto, dentibus mu-

Carnis qualitas.

nito Cithari modo, quibus Bugloſſi carent. Carne eſt dura, ſed ſuaui, ad Rhombi naturam proximè accedente. Oſſa habet ſpongioſa, quibus ineſt medulla, quæ à cupediarum amatoribus expetitur. Piſcis eſt noſtris Oceani, Antuerpiæ ſalitus, & in fruſtra diſſectus venditur. Capitur etiam ſæpè in Oceano iuxtà Galliæ Bononiam. Ibi huius fruſta farinæ maſſa probè ſubactâ, & piſtâ incluſa, aromatibus cõdita in furno coquũtur, vt diutius ſeruari poſſint, & exportari. Habes aliud hic Hippogloſſi genus, ſquamis prædituũ minoribus, vndiq; ſibi concolor, flaueſcẽs ſcilicet. A latere vno liiuras habet nigras. Pinnæ, & cauda in extremo ſunt cæruleæ. Addidi denique & alterius Soleæ genus, quam latam po-

Tænia Bellonij.

tiùs, quàm planam dixeris. Squamas habet latiſſimas in hoc generè. Vnicolor eſt, & albicans. Eſt præterea, quæ Bellonio Tenia (Tænia rectiùs) nominatur, Romæ (vt ipſe teſtatur) Sfoglia, cũ qua (puto)

Tænia Ariſtot.

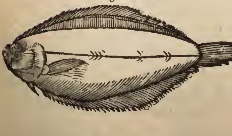
idem eſt, quam Hiſpanis Azediã vocari Gillius tradit. Longè aliam Tæniã oſtendit Rondel. quã geminã Ariſtotelis Tæniã eſſe non dubito: cæterùm fieri poteſt, quod Ariſtotelis Tænia à Speuſippo, & Epichar-

Cynogloſſus Rondel. fortè,

Epicharmi differat: ille in ſimiles inter ſe facit, Paſſerem, Bugloſſum, Tæniã; planũ piſcem eſſe innuens: hic verò Tænias perquã tenues graciléſq; piſces, nihilominus gratiſſimas, ſuaſq; eſſe prædicat, quod Rondeletij Tænijs non conuenit, vel ipſiſſimo teſte. Ad hæc Bellonius ſuam Tæniam, Alexandriæ, Canopi, & Seleuciæ in Anthiochia frequentem eſſe ſcribit, id quod de Tænijs quoq; Athenæus: *plurimæ* (inquit) *& optimæ, naſcuntur ad Canopum iuxta Alexandriam, & in Seleucia, quæ iuxta Anthiochiam eſt.* Quo minus autem Tænia Ariſtotelis eſſe non poſſit, prohibet pinnarum numerus, qui in hac cum Anguillis conuenit: ſic enim a ille: *Piſces plurimi pinnas quaternas habent, longi autem, vt Anguilla, binas iuxta branchias, & Mugiles lacus Sipharum itidem binas, ſimiliter & quæ Tænia dicitur.* a *Lib. 2. Hiſt. cap. 13.*

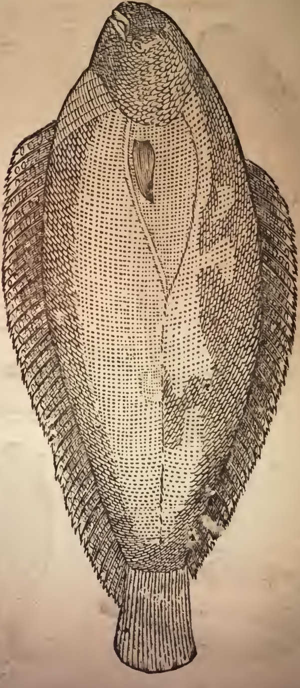
Arnogloſſus Rondel.

Solea parua, ſiue lingula Rondelet.

LOCVS.

Solea lata Authoris.

LOCVS. NATVRA. MORES.

SOLEA communis omnium optima, omnium marium fere piſcis eſt: Negat eam Plinius intrare cum Rhombis Pontum. Ad flumina è mari tranſeuntes multùm pingueſcunt, ac craſſiores euadunt, quod Londini ſeſe didiciſſe Bellonius aſſerit ex ijs, qui in Tameſi capiuntur. Stagna quoque petunt, deterioreſque ibi euadunt. Marinus tamen piſcis eſt, ſicuti cæteri quoq; plani omnes. Oppiano, & Alberto litoralis eſt, Ouidio in herboſa arena degit. Terra hoc eſt, vado maris excauato condi per hyemem creditur, referente Plinio, vti etiam Pſitta. Frigus itaq; perhorreſcit, tùm quia lapides habet in capite,

Vbi magis pingueſcāt.

Cur frigus fugiat.

capite, tum quia corpore eſt tenui. Tradit Iouius maleficos piſces diffugere, eaque ſolùm loca frequentare, in quæ beluæ minimè accedunt, ita vt argumento ſint, maleficas non reperiri beluas, vbi ipſæ velut ſolutæ metu omni vagantur. Sed Soleis ille priuatim, quod Plinius planis vniuerſaliter; atq; hic rurſus planis, quod Ariſtoteles Anthijs tribuit. E

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas.

HAVD temerè perdicibus aſſimilantur Soleæ, ſuauiſſimo enim ſunt ſapore, id quod Matron Paroduo in Atticæ cœnæ deſcriptione præ cæteris docet inter Sandalia (ſic planos omnes nominat) ſolam recenſes Soleam: ſuccumq; gignunt, neq; craſſum, neq; tenuẽ, ſed qui vſquequaque mediocritatem obtineat; vnde cùm ſaxatiles deſunt, eorum vicem ſupplere poſſunt, vt docet [a] Galenus: qui aliàs Paſſere molliorem, ciboq; ſuauiorem eſſe ſcribit, atq; omninò præſtantiorem; quod non vſque adeo verum eſt; Suauitate quidem enim, & alimenti copia, ſucciq; bonitate Paſſere præſtantior eſt, ſed carne duriore, ac ſolidiore eſſe, experientia ſenſuſq; conuincit, inquit Rondeletius: facilè tamen concoquitur, & minimè excrementitia eſt. Duram autem, atque nonnihil glutinoſam eſſe, vel ex hoc etiam cognoſcere licet, quòd haud facilè corrumpatur, quodq; diutius incorrupta conſeruetur, nec longa vectura putreſcat, imò verò melior efficiatur, atq; ſalubrior, quod qui diligentiùs omnia expendunt, quibus nempè palatum ſapit, in mediterraneis vrbibus experiuntur, nam cùm caro omnis externo calore primùm tenereſcat, iãdem verò putreſcat, fit etiam, vt ſapor, qui prius erat quodammodo inſipidus, primò læuem, ac gratiſſimam, poſtmodum moleſtam acrimoniam acquirat. Accedit & Xenocratis authoritas, duram quoq; Soleæ, corruptioniq; minimè obnoxiam carnem tribuentis. Hic & aluum mediocriter mouere tradit. Probatur autem maximè hyeme, ſiq; frixa ſucco mali aurantij, pipereq; aſperſa comedatur. Platina frictam petroſelino minutim conciſo, & ſucco eodem ſuffundit. Patina ex Soleis ex [b] Apicio: *Patina Solearum ita fiet: Soleas battues, & curatas* (aliàs duratas) *compones in patinam, adijcies oleum, liquamen & vinũ dum coquitur, teres piper, liguſticum, origanum fricabis, ius ſuffundes, oua cruda, vt in vnum redigatur corpus, ſuper Soleas refundes, lento igne coques: cùm duxerit, piper aſperges, & inferes.* F

a Lib. de Cibis bon. & mal. ſucc. cap. 3. lib. 3. de Alim.

Carnem ſolidam eſſe.

Quando, & vt melior.

b *Lib. 2. c. 4.*

DE CITHARO. Cap. XLIV. G

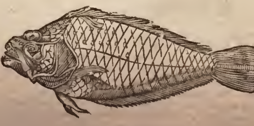
SYNONYMA. ETYMVM.
Deſcriptio.

Citharus, aut Citharœdus vnde dictus.

Fidicula.

Κίθαρος, ſiue *κιθαρῳδὸς*, vt Aelianus habet, ſiue *κιθάρη*, vt Oppianus, cui litoralis piſcis eſt, nomen inuenit à lineis, quibus à ſummo capitis vertice ad extremam vſq; caudam diſtinguitur. Theodorus ex Ariſt. qui inter eos Citharũ nominat, quibus complures appendices circa ventriculum exeunt, Fidiculam reddidit. Huius autem nominis quatuor piſces eſſe, omneſq; ex planorum genere, luculenter admodum oſtendit Rondeletius. Gal. etiã Citharũ planũ, & Rhombo ſimilem eſſe ſcripſit, Aelianus Buglosſo, .i. Soleæ, ſed hic Citharœdos ſuos peregrinos, & in rubro mari deſcribit, ille noſtro orbi ſuos nõ ignotos eſſe inſinuat, dum Philotimũ miratur, quod inter *μαλακόπραζος* omiſerit, cùm Rhõbis ſit adſimilis. Hunc Gal. Citharũ Rondeletiũ eundem eſſe arbitratur cũ eo, quem Athenæus ex Ariſt. lib. de anim. & piſcibus ſic delineauit: *Citharus ſerratis eſt dẽtibus ſolitarius, alga veſcitur, linguã ſolutam habet, cor albũ, & latum:* eſſeq; illũ Pſittaceũ piſcem, qui Romæ ſatis frequens, Folio nominatur. Cùm .n. lingua H

Citharus Rondelet.

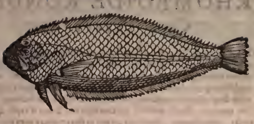

Citharus Galeni qui.

Lingua cur piſcibus data.

A

Citharus flauus, ſiue aſper Rondel.

linguæ piſcibus à natura data ſit oſſea, & non ſoluta; vel dura, ſpinea, & adhærens; iſque vnicus ſit ex planis, cui lingua ſoluta ſit, teſte Ariſtotele, contra omnium aliorum piſcium naturam: haud B temerè ſeſe iudicaſſe exiſtimat eùm ex hoc, tùm quòd reliquæ memoratæ notæ ex aſſe reſpondeant, hunc verum, ac genuinum Citharum eſſe. Quod ſi verò quis hunc Rondeletij piſcem pro Citharo non accipiat, quoniam ſquamoſus cùm ſit, ex Rhombis vtpotè læui cute præditis, quibus à Galeno aſſimilatur, eſſe nequeat; huic reſponſum eſſe volo, aſſimilationem ad Rhombum, non ad corpus, ſed ad carnis qualitatem, referendam eſſe: Aelianum verò ſuos Citharædos ſquamoſos facere: quamobrem etiam admiror Rondeletium ſuum hunc piſcem Rhombo quodammodo ſimilem eſſe dicere, eùm neque tegumento, ſquamoſus enim eſt, neque figura, oblongus enim, reſpondeat: quare prudenter ſubiunxit, Bugloſſo ſimiliorem eſſe, ſi ſquamas excipias, quæ Citharo magnæ ſunt, Rhombi inſtrumenti figura. Ab hoc Ariſtotelis Galenique Citharo differre putat idem Rondeletius, eum qui Archeſtrato apud Athenæum rufus, ſiue ſubflauus cognominatur, aſſandusque, & caſeo multo, oleoque condiendus eſſe dicitur, quique ſine ſumptu apparari non poteſt: eſſeque eum quem alij verum Bugloſſum eſſe volunt, non ob figuram ſolùm, ſed etiam ob aſperitatem: Eſt enim bouis lingua magna, & aſpera, quomodo bugloſſum herba etiam nomen inuenit. Superiori ſimilis eſt figura, lingua magis ſoluta, oris ſciſſura magna, dentibus ſerratis, ſquamis intectus rotundis, à quarum aſperitate Citharum aſperum etiam appellari C poſſe exiſtimat, bugloſſique nomine comprehendi. Virgam habet à capite ad caudam protenſam, latiuſculam, maioribus ſquamis conſtantem. Partibus internis ſuperioribus ſimilis eſt. Venetijs optimus reperitur. Verſus Archeſtrati, qui ſatis mendosè legebantur ſic reſtituit:

Obiectio.

Reſponſio.

Citharus. Archeſtrat.

Citharus aſper.

— Κίθαρον δὲ κελεύω,	Ἂν μὲν λευκὸς ἔῃ σάρκι, στερεός τε πεφύκῃ
Ἕψειν εἰς ἅλμην καθαρὰν καὶ φύλλα καθεῖναι	Ἂν δ᾽ ᾖ πυρρὸς ἰδεῖν, καὶ μὴ λίαν μέγας, ὀπτᾶν
Ὀρθῷ κεντήσαντα δέμας νεοθηγεῖ μαχαίρᾳ,	Καὶ πολλῷ τυρῷ καὶ ἐλαίῳ σῶτον ἄλειφι,

Καίρει γὰρ δαπανῶντας ἐρῶν ἐστι δ᾽ ἀκόλαστος.

—idest: *Citharum iubeo*	*Albus quidem ſi fuerit ac carne dura,*
Elixare, in puram muriam cum oleribus deiectam	*Sin aſpectu rufus eſt, nec valdè magnus, aſſare,*
Corpus gladio recto, & nuper excauato vbi cõpunxerit;	*Caſeo poſtea multo, & oleo inungendus eſt.*

Impenſa profuſa is gaudet: eſt enim intemperans.

In pictura huius piſcis, quam ex Italia ſeſe accepiſſe Geſnerus tradit, diuerſi apparebant colores pleriſque in locis ſubflauus, cæruleus maiori ex parte oculorum, circa branchias, & infrà: maculæ per ſingulas ſquamas, albæ, ſingulæ: poſt oculos, & poſt branchias ruffus, &c.

D VSVS IN CIBIS. ET SACRIS.

CITHARVS Galeno carne eſt inter duram, & mollem media. Xenocrati ſtomacho ingratus, malumque procreat ſuccum, & haud facilè corrumpitur. Haud ſatis etiam probatur Diphilo, dicenti Capriſcum viroſum durumque, & concoctu difficiliorem eſſe Citharo. Contrà innuere Pherecrates videtur.

Carnis qualitas.

A. *Suauis piſcis eſt Citharus: hunc eme:*	B. *Id per Apollinem valdè me conturbat quod aiunt.*

Eſt & in Citharo mali quidpiam, ò boni viri.

Quibus verbis Dalechampius hoc addidit ſcholiolum: Prouerbij ſpecie id docet nihil eſſe tam lautum, cui non ſit adiuncta quædam moleſtia. Rondeletius quoque inſuauiori carne eſſe ait, quàm Bugloſſum, additque rationem, quòd Salpæ modo alga paſcatur. Quare cum duæ Cithari ſint ſpecies, alius de alia intellexerit. Comendatur autem aſſus, vt conſtat ex hoc Dioclis: *Elops, Citharuſq; aſſus, Raia, & hoc Thunni caput.* Apollini ſacrum eſſe hunc piſcem, ob nominis affinitatem Cithara ſcribit Apollodorus, teſte Athenæo, ex quo id Euſtathius, & Varinus repetunt.

Prouerbium.

X DE

DE RHOMBOIDE RONDEL. Cap. XLV.

Nominis ratio.
Solea rotunda.

ROMÆ planum quendam piſcem ichthyopolæ Rhombi nomine vendunt, ob conſimilem cum veris Rhombis corporis figuram: Ex Rhombis tamen haud eſſe ſenſus viſus arguit: Squamoſus enim eſt: neque ex Paſſeribus eſt: ab his enim ſitu differt: quamobrem Rondeletius Rhomboidem appellauit; ſed quid ſi rotundum Bugloſſum, rotundamvè Soleam, aut Lingulacam vocemus. Squamis pennis integitur. Oculi multùm inuicem diſtant. Linea à capite ad caudam per medium corpus ducta, initio ſinuoſa, dein recta corpus in duas æquas partes dirimit. Corpore eſt exiguo, & breui: nunquam enim palmi magnitudinem ſuperat, quantum Rondeletio licuit obſeruare. Internis partibus à Rhombo non differt. Carne eſt media, neque molli nimium, neque dura. Eius nullam à veteribus mentionem factam fuiſſe credit. Iunius in ſuo nomenclatore Belgicè vocat Scarde. F

DE PASSERIBVS SQVAMOSIS. Cap. XLVI.

Limanda.
Deſcriptio.

IDEM Rondeletius tres Paſſeris ſpecies ſquamis (quibus ab alijs differunt) tectas ex Oceano deſcribit, (vti & Bellonius) duas verò tantùm pingit, quòd binæ ex ijs ſola differant magnitudine. Priorem Limandam Galli dicunt, ob corporis tenuitatem, vt Bellonius conijcit, quam cum diſſiſis dolabra aſſeribus communem habet, Angli vo Brut. Hic, teſte Iunio, Batauorum Grieta eſt. Ego enim id non ſatis memini. Flauas in pinnis, quæ corpus ambiunt, & in reliquo corpore maculas habet. Linea corpus interſecans, ſinuoſa. Magnitudine ad Quadrantulum (de quo mox) accedit. Lucidiori aeri expoſitus, pellucidus videtur. Dentes, teſte Bellonio, inter cæteros ſui G generis piſces, longiores habet: ſquamas conſpicuas valdè tenues, atq; aſperas, quæque difficillimè cute admouentur: quod cum Solea quidem magis, cum cæteris verò minus, commune habet.

Locus.
Carnis qualitas.
Fleſus fluuiatilis Bellonij.

Venro indurati ingenti quæſtu ad mediterranea loca Germaniæ ſuperioris venales feruntur. Gallis ex Britanonico litore recentes adducuntur. Italiæ planè ignoti ſunt. Carne aiunt eſſe candida, humida, molli, parum glutinoſa: non multùm Bugloſſis, ſiue Soleis inferiore. Altera ſpecies Gallis Flez, Anglis Phlonder, teſte Bellonio, qui Fleſum fluuiatilem vocat, verùm impropriè, & contra piſcis naturam: non enim in fluminibus naſcitur, ſed in mari, ex quo in flumina migrat, cæterorum planorum more.

Paſſer aſper, ſiue ſquamoſus Rondel.

Corpore

A Corpore eſt, quam vulgaris paſſer, paulò longiore, & vbi adoleuit, craſſiore. Squamis integitur partisi colore eſt nigro. In corpore pinniſque id ambientibus maculas ruſas habet. Oſſiculis muoitur in *Deſcriptio.* capite, medioq; corpore, in parte ſupina. Tertiam Britanni Helbut dicunt, Hollandi Heilbut, vel Eelbut, Germani Heiligbut, Galli Fletelet, nomine (vt apparet) dimiouto à Flez, cùm alioqui ſit maior cætera ſimilis eſt. Vtráque in Anglia, & Belgio frequens: nobis, Galliſque, & fortaſſis antiquis etiam incognita, quia ad Oceanum vſque non peruenerunt, nec in Oceani piſcibus cognoſcendis multum operæ, ſtudijque poſuerunt. Vtriuſque caro candida, & mollis: ſalubris, & delicata, Fletulctus tameo paulò durior eſt.

DE PASSERE LÆVI.

Cap. XLVII.

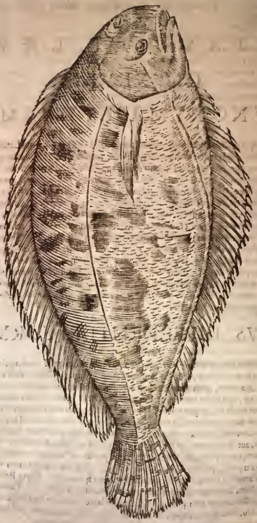
SYNONYMA. ETYMVM.

[illegible] Ariſtotelis dictum eſt Rhombos eſſe, cæteris verò Græcis eos, qui Latinis, Romæque, ac nobis in multis alijs Italiæ Vrbibus Paſſeres nuncupantur, læui cute præditi piſces, nam qui in hoc genere ſquamoſi ſunt, Philoſopho ψῆτται appellari cõiecimus. Imperito Alberti Magni *Pectines.* tempore vocabant iſtiuſmodi piſces Pectines, noo aliam (vt videtur) ob rationem, quàm quòd ſpinæ eorum rectæ, & paralellæ pectinis inſtrumeoti ſpeciem præſeferant: idemque nomen apud imperitos pædagogos in triuialibus ſcholis, & collegijs in Hollandia retinet; alioqui Pecten animal eſt biualuiũ conchyliorum genere, vt in opere noſtro conchylijs deſtinato indicauimus. Auſonius quoque ficto nomine, vel à Græcorum πλατύς, vel à Belgarum plat, hoc eſt, planum, & compreſſum, vel potiùs à Gallorum Platuſe (erat enim Gallus) nimirum à plana corporis figura Plateſſas; Arnoldus Plagitios vocauit; à qua pariter origine Germani Platyſle, alicubi Belgæ Pladijs, Angli Plaiſe dicunt: Galli alibi Planæ: plerique verò Plye vocant, Hollandi Schollei quod nomen qui ad Soleas pertinere pu- *Plateſſa Auſonij.* tant, omninò falluntur; has enim Tonghen, ideſt, Linguas dicunt. Paſſerem ab auis eiuſdem nominis colore Latinis dictum eſſe, velle nonnullos antea [illegible]. Pronè enim vterque nigricat, ſupinè candicat: nec Ouidius obſtat inquiens: *Fulgentes Solea candore, & concolor illi Paſſer*, nam hoc de ſupina parte, vtriuſque intelligendum eſt.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

BINA apud Gallos horum læuium Paſſerum genera ſunt: vnum quod communiter Plya vocatur, magnitudine excellens, teſte Bellonio: alterum quod alibi Carlet, alibi à quadrata corporis figura Quarrelet, quaſi Quadratulum appellant. Sunt tamen ſimillimi piſces, adeò vt *Quadratulus.* Rondeletius eſſe ſcribat, qui ætate tantummodò differre inuicem velint, primò nimirum quadratulos, vbi verò adultiores facti ſint, Plyas vocari. Ipſe verò re diligentiùs inſpecta, ſpecie differre oſtẽdit ex corporis figura, quæ magis quadrata Quadratulo; adhæc maculas ruſas, ſiue ſubflauas plures (inquit) habet; quas tamen in icone ſua non expreſſit. Vulgaris Rhombo, atq; ipſo etiam Quadratulo contractior, Bugloſſo verò, aut Solea latior. A Rhombis, vt ſitu differat, ſuprà dictum eſt. Geſnerus hanc primam iconem Venetijs acceptam, pro Solea dedit: mihi potiùs ex Paſseribus videtur. Paſseris quidem genus videri etiam poſſit, qui ſecundo loco pingitur piſcis, ſi pinnæ (inquit idem Geſnerus) extenderentur, & oculi ambo, ita vt in Paſsere, vno latere prono apparerent. Romæ Pecten, vulgò Pectenorſio vocatur. Corn. Sittardus olim indicabat, doctis quibuſdam videri eſse Tæniam, ſed pinnarum numerus facit, vt Tænia eſse non poſſit. Addita eſt, & lapidis icon, in quo Paſseris ſpecies, aut conſimillimus piſcis à ludente natura expreſsus cernitur, Pſettitem nuncupaui. Alphonſus Secundus Ferrariæ Dux ſtudiorum noſtrorum promotor ſplendidiſſimus dono dedit.

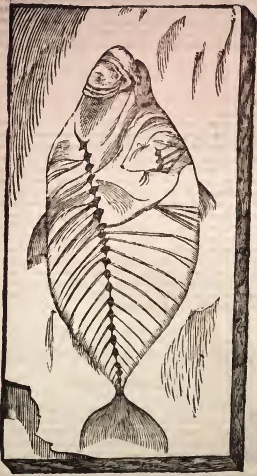
Solea Geſneri, Paſſeris potius genus.

Paſſeri congener alius: Pecten Romæ.

Pſettites lapis.

LOCVS. NATVRA.
Capiendi Ratio.

PASSER omnium marium piſcis eſt, ſtagnaq; petit, & fluuios, aquarum dulcium ſtudioſiſſimus. In Oceano multò numeroſior quam vllibi. Iuxta Linontam aiunt pinguiſſimos eſſe, indeque vti ex multis alijs vtriuſque Germaniæ litoribus ad mediterranea loco vento indurati efferuntur. Mneſitheus apud Athenæum Paſſeres ſaxatilibus accenſet. Ouidio in herboſa arena degunt, Oppiano, ψάμμοις ἐν πηλοῖσι καὶ ἐν ῥηγμῖσι θαλάσσης φορβεύονται: vnde vagos nec vnius loci piſces eſſe credi poteſt. Scribit Albertus Paſſerem cùm piſcatorem ſenſit, vadum petere, terreq; adhæreſcere, & aquam ne videatur, turbare: aſtum verò, & ingenium iuuari à corporis ſui colore, qui terreus eſt. Quomodo autem ſine naſſis, hamis, ac retibus capiantur oſtēdit in hæc verba *a* Aelianus: *Sinus maris multi deſinunt in paludes quaſdam, quæ quidem vadoſa ſunt. Ad hæc loca periti piſcatores, eo tempore cum à procellis & tempeſtatibus conquieſcunt, multos mortales adducunt, eoſque iubent inambulare, & arenam calcaneis proterere, & conculcare, quoad ex vehementi pedum impreſſione, benè alta veſtigia faciant: quod ſi nec ipſa veſtigia concidens arena confundat, neq; ventorum perturbatione aqua concutiatur: non longo interuallo eò ingreſſi in veſtigijs impreſſis planos piſces conſpicatos, Pſettas, Rhombos, Paſſeres ſpurios Torpedines, & pleroſque alios capiunt.*

Aſtus.

Vt capiantur.

a *Li.14.c.3.*

VSVS IN CIBIS.

PHILOTIMVS apud Galenū inter molles piſces, & qui facilè concoquuntur, Paſſeres enumerat. Diocles verò inter ſicciores apud Athenæum. Xenocrate quoque authore carnem habent duram, corruptionique minimè obnoxiam, & probum ſuccum gignunt, & aluum mediocriter mouent. Galeno caro eorum media eſt inter duram ſcilicet & mollem: atque hinc fortaſſis Mneſitheus ſaxatilibus annumerauerit. Trallianus in curatione epilepſiæ inter alios piſces ſuperfluitate vacantes, Pſettam quoque exhiberi permittit. *a* Aetius verò in colico affectu à frigidis, & pituitoſis humoribus, grauiorem omnem habitum reddere arbitratur, ideoque frequentiorem eorum vſum licet nutrimenti, ac roboris gratia omnium gratiſſimi (inquit) ſint, vitare oportere. Differunt inuicem pro loci, atque alimenti varietate. Optimi marini ſunt, quia firmior, ſicciorque, & delicatior eorum caro eſt: cognoſcuntur, ex colore nigriore: ſecundum bonitatis locum obtinent, qui in ſtagnis capiuntur quales ſunt, qui nobis Comachio deferuntur, marinis albicantiores, molliores, & lutum etiam reſipientes; omnium molliſſimi fermeq; inſipidi, qui in fluuijs aliquandiu vixerunt: Nonnulli referente Geſnero, hoc genus piſcis in cibo ſumptum cùm iam putreſcere, maleq; olere incipit, aluum valde perturbare aſſerunt. Platina Paſſeri elixo petroſelinum: aſſo mali aurantij ſuccum addi iubet. Hollandi quoque elixos detracta prius tergoris pelle, ex buturo, & aceto addito petroſelino edunt: nos frixos, & mali aurantij ſucco irroratos. Vento indurati triduo ferè aqua præmacerantur, affuſa cotidiè recenti; dein elixi, vel ex butyro, & aceto, vt apud Hollandos, vel ex oleo cùm ieiunia obſeruantur, inferuntur: alicubi pipere, aut zinzibere etiam conditos edunt.

Carnis qualitas.

a *Li.9.c.30.*

Apparatus.

DE RHOMBO. Cap. XLVIII.
SYNONYMA. ETYMVM.
Æquiuocatio.

RHOMBVS cùm apud Latinos, tum apud Græcos propriè intelligitur figura quadrata, cuius latera omnia ſunt æqualia, anguli verò omnes obliqui. Inſtrumentū erat incantatorium, rem magicam adiuuans, quo maleficæ mulierculæ vtebātur manu voluentes, cùm ad lunā deducendam, vt meminit *a* Martialis his verbis.

Numerare pigri damna quis poſſit ſomni? Dicere quot æra verberent manus vrbis,
Cùm ſecta Colcho Luna vapulat Rhombo?

a *Li 9. Epig.*

Quatiebant enim æs etiam ad Lunam deducendam, tum ad amaſios illiciendos: *b* Propertius

b *Lib.2.Egl.*

Sta-

A *Straminea Rhõbi ducitur ille rota.* Ab hac figura piſci nomen eſt, qui tamen nonnullis ψῆττα etiam vocatur, ac in primis Ariſtoteli, apud quem nimirum dicentem ψῆτταν obruere ſeſe, Plinius Rhombum reddidit, & Maſſarius apud Lynceum Samium Pſettas dicentem circa Eleuſina pulcherrimas eſſe Rhombos ſignificari tradit, & Athenæus ipſe Romanis Rhombum vocari teſtatur Græco nomine piſcem, qui alijs Græcis ψῆττα vocatur: aliàs etiam Cratini teſtimonium adducit, ψῆτταν etiam Rhombum, non Trigleo ſignificare, & Gillius denique refert Rhombum hodieque Græcis Pſettam nuncupari. Aliorum verò Pſettas, ſiue Paſſeres *b* Ariſtoteli στρουθίς puto vocari, vbi de felle piſcium loquitur; Alij (inquit) fel inteſtino annexum habent; hi propiùs, illi remotiùs à iecore οἷον βάτραχος, ἔλλοψ, συναγρὶς, σμύραινα, ξιφίας, χελιδὼν, στρουθίς, id eſt, ſicut Rana, Ellops, Synagris, Muræna, Gladius, Hirundo, Paſſer. Vbi Gaza duo iſthæc nouiſſima verba more ſuo non reddidit: & Rondeletius fallitur, cùm expungenda eſſe contendit, auiumq; non piſcium nomina: nam & Aelianus, vt oſtendimus στρουθοὺς inter planos piſces connumerat: nec obſtat quod Aelianus ψῆττας, ῥόμβους & στρουθοὺς ceu diuerſos piſces vocet, nam ψῆττα ipſi fortaſſis Buglоſſum eſt, ſiue Solea, hanc enim Atticis Pſettam dici Athenæus teſtatur, & apud Suidam & Varinum Pſettam, & Bugloſſum inuicem confundi inuenio, & Galenus Philotimum taxat, quòd B Pſettæ vocabulum ad Bugloſſum nulla ſpeciei habita ratione temere retulerit; vel fortè Pſettam vocare potuit Rhombi ſpeciem alteram. In Italia, item apud Maſſilienſes & Monſpelien. veterem etiamnum nomenclaturam retinet. Hiſpanis Rodouallo: in Gallia alicubi Lozange, alicubi Turbot vocatur, quaſi Turbinatus, vt exponit Bellonius, vel à Germanorum Tornbut, id eſt Paſſer aculeatus: Belgis alibi Tarbut, alibi, vt in Hollandia Tarbot. Arnoldo Villanouano Latina terminatione Turbotus.

b Li. 2. hiſt. cap. 15.

Turbotus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

BINA Rhombi genera, aculeatum vnum, læue alterum: illud prona parte multos habet aculeos, maximè circa caput, & à capite caudam verſus, quibus hoc prorſus caret, cætera ſimile, niſi quòd tenuius eſt, capiteq; & Bellonius ait, magis elato, ac grandi. His Ron-C deletius Rhomboidẽ addidit, nos hunc inter ſquamoſos dedimus. Vt verò Rhombi à paſſeribus differant, oſtenſum eſt: quibus addi poteſt, quod maiores ſint, rotundioreſq; & palato gratiores. Differunt inuicem magnitudine, nam qui in Oceano capiuntur, cæteris omnibus maiores ſunt, & quamuis ab Ouidio dicitur, *& Adriaco mirandus litore Rhombus*, & in mediterraneo mari maximi etiam capiantur, nũquam tamen attingunt magnitudinem eorum, qui in Oceano cùm apud Anglos, tum apud Belgas capiuntur, & in hos rectiùs quàm alterius cuiuſcumq; loci Rhombos illud *a* Martialis dixeris quadrare:

Rhombus aculeatus.

Vt a Paſſeribus differant.

Quamuis lata gerat patella Rhombum; Rhombus latior eſt tamen patella.

a Lib. 13.

Item Rhombum illum quem Iuuenalis ſcribit Domitiani temporibus captum fuiſſe:

Cùm iam ſemianimem laceraret Flauius orbem Vltimus, & caluo ſeruiret Roma Neronẽ;
Incidit Adriaci ſpatium admirabile Rhombi Ante domum Veneris, quam Dorica ſuſtinet ancon,
Impleuitque ſinus: neque enim minor hæſerat illis Quos operit glacies Mæotica, ruptaq; tandem
Solibus effundit torpentis ad oſtia Ponti Deſidia tardos & longo frigore pingues.

Nam inter alia quæ de hoc piſce ſcribit, ait,

—— peregrina eſt bellua: cernis Erectas in terga ſudes.

D Teſtatur Rondeletius Rhombum ſeſe vidiſſe in Oceano captum, qui quinque cubitos longus eſſet, latus quatuor, ſpiſſus pedem vnum. Sed vt in Oceano maior eſt, ita in Adriatico melior, maximè qui Rauennæ (inquit Iouius) capitur: & Platina ex hoc mari veterum menſas exornaſſe arbitratur. Celebrantur & Attici Rhombi circa Eleuſina à Linceo Samio Pſettarum nomine: item Sinueſſani, vt Sanazarius meminit, inquiens. *Dat Rhombos Sinueſſa.* In hoc genere mas eſt, & fœmina: alij enim ſemen alij oua habent. Rhombus aculeatus iſte Geſnero Venetijs depictus, cum noſtro, quem ad viuum depictum habemus, item Læuis quoque ex eodem potius quam ex Rondeletio acceptus eſt, quoniam hic læuem ſuum aculeato per omnia parem facit, dempto quòd aculeis caret. Penultimo loco pingitur Rombus læuus verus, ni fallor, cuius pinnæ, & cauda in extremo rubeſcunt, cætera vnicolor eſt, ſubuiridis, rotundis punctis, ſtelluliſq; vndique plenus. Habes denique lapidis iconem quem ob expreſſam à natura in eo iconem, Rhombitem vocaui.

Vbi melior.

LOCVS.

Rhombus leuis.

DE RHOMBOIDE RONDEL. Cap. XLV.

Nominis ratio. *Solea rotunda.*

ROMÆ planum quendam piſcem ichthyopolæ Rhombi nomine vendunt, ob conſimilem cum veris Rhombis corporis figuram: Ex Rhombis tamen haud eſſe ſenſus viſos arguit: Squamoſus enim eſt: neque ex Paſſeribus eſt: ab his enim ſitu differt: quamobrem Rondeletius Rhomboidem appellauit; ſed quid ſi rotundum Bugloſſum, rotundamvè Soleam, aut Lingulacam vocemus. Squamis paruis integitur. Oculi multùm inuicem diſtant. Linea à capite ad caudam per medium corpus ducta, initio ſinuoſa, dein recta corpus in duas æquas partes dirimit. Corpore eſt exiguo, & breui: nunquam enim palmi magnitudinem ſuperat, quantum Rondeletio licuit obſeruare. Internis partibus à Rhombo non differt. Carne eſt media, neque molli nimium, neque dura. Eius nullam à veteribus mentionem factam fuiſſe credit. Iunius in ſuo nomencla- F
tore Belgicè vocat Scarde.

DE PASSERIBVS SQVAMOSIS. Cap. XLVI.

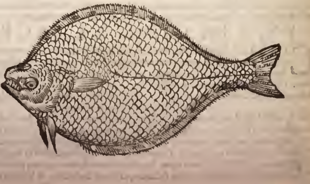
Limanda. *Deſcriptio.*

IDEM Rondeletius tres Paſſeris ſpecies ſquamis (quibus ab alijs differunt) tectas ex Oceano deſcribit, (vti & Bellonius) duas verò tantùm pingit, quòd binæ ex ijs ſola differant magnitudine. Priorem Limandam Galli dicunt, ob corporis tenuitatem, vt Bellonius conijcit, quam cum diffiſſis dolabra aſſeribus communem habet, Angli vo Birt. Hic, teſte Iunio, Batauorum Grieta eſt. Ego enim id non ſatis memini. Plauas in pinnis, quæ corpus ambiunt, & in reliquo corpore maculas habet. Linea corpus interſecans, ſinuoſa. Magnitudine ad Quadrantulum (de quo mox) accedit. Lucidiori aeri expoſitus, pellucidus videtur. Dentes, teſte Bellonio, inter cæteros ſui G
generis piſces, longiores habet: ſquamas conſpicuas valdè tenues, atq; aſperas, quæque difficillimè cute adimuntur: quod cum Solea quidem magis, cum cæteris verò minus, commune habet.

Locus. *Carnis qualitas.* *Fleſus fluuiatilis Bellonij.*

Vento indurati ingenti quæſtu ad mediterranea loca Germaniæ ſuperioris venales feruntur. Gallis ex Britannico litore recentes adducuntur. Italiæ planè ignoti ſunt. Carne aiunt eſſe candida, humida, molli, parum glutinoſa: non multùm Bugloſſis, ſiue Soleis inferiore. Altera ſpecies Gallis Flez, Anglis Phlonder, teſte Bellonio, qui Fleſum fluuiatilem vocat, verùm impropriè, & contra piſcis naturam: non enim in fluminibus naſcitur, ſed in mari, ex quo in flumina migrat, ceterorum planorum more.

Paſſer aſper, ſiue ſquamoſus Rondel.

Corpore

A Corpore eſt, quam vulgaris paſſer, paulò longiore, & vbi adoleuit, craſſiore. Squamis integitur paruis, colore eſt nigro. In corpore pinniſque id ambientibus maculas ruſas habet. Oſſiculis munitur in capite, medioq; corpore, in parte ſupina. Tertiam Britanni Helbut dicunt, Hollandi Heilbut, vel Eelbut, Germani Heiligbut, Galli Fletelet, nomine (vt apparet) diminuto à Flez, cùm alioqui ſit maior cætera ſimilis eſt. Vtraque in Anglia, & Belgio frequens: nobis, Galliſque, & fortaſſis antiquis etiam incognita, quia ad Oceanum vſque non peruenerunt, nec in Oceani piſcibus cognoſcendis multum operæ, ſtudijque poſuerunt. Vtriuſque caro candida, & mollis: ſalubris, & delicata, Fletuletus tamen paulò durior eſt. *Deſcriptio.*

DE PASSERE LÆVI.

Cap. XLVII.

B

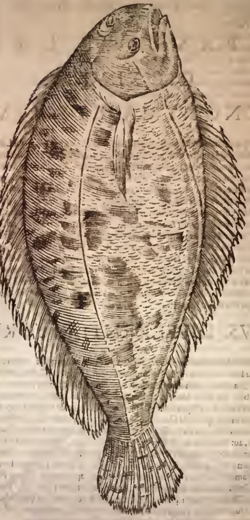
SYNONYMA. ETYMVM.

Ψῆττας Ariſtotelis dictum eſt Rhombos eſſe, cæteris verò Græcis eos, qui Latinis, Romæque, ac nobis in multis alijs Italiæ Vrbibus Paſſeres nuncupantur, læui cute præditi piſces, nam qui in hoc genere ſquamoſi ſunt, Philoſopho ψῆτται appellari cõcipimus. Imperito Alberti Magni tempore vocabant iſtiuſmodi piſces Pectines, non aliam (vt videtur) ob rationem, quàm quòd ſpinæ eorum rectæ, & paralellæ pectinis inſtrumenti ſpeciem præſeferant: idemque nomen apud imperitos pædagogos in triuialibus ſcholis, & collegijs in Hollandia retinet; alioqui Pecten animal eſt biualuiũ conchyliorum genere, vt in opere noſtro conchylijs deſtinato indicauimus. Auſonius quoque ficto nomine, vel à Græcorum πλατύς, vel à Belgarum plat, hoc eſt, planum, & compreſſum, vel potiùs à Gallorum Platuſe (erat enim Gallus) nimirum à plana corporis figura Plateſſas, Arnoldus Plagitios vocauit; à qua pariter origine Germani Platyſle, alicubi Belgæ Pladijs, Angli Plaiſe dicunt: Galli alibi Planæ: plerique verò Plye vocant, Hollandi Schollei quod nomen qui ad Soleas pertinere putant, omninò falluntur; has enim Tonghen, ideſt, Linguas dicunt. Paſſerem ab alijs eiuſdem nomi-C nis colore Latinis dictum eſſe, velle nonnullos antea monuimus. Pronè enim vterque nigricat, ſupinè candicat: nec Ouidius obſtat inquiens: *Fulgentes Solea candore, & concolor illi Paſſer*, nam hoc de ſupina parte, vtriuſque intelligendum eſt. *Pectines.* *Plateſſa Auſonij.*

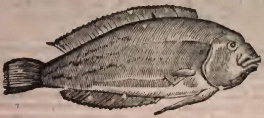
GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

BINA apud Gallos horum læuium Paſſerum genera ſunt: vnum quod communiter Plya vocatur, magnitudine excellens, teſte Bellonio: alterum quod alibi Carlet, alibi à quadrata corporis figura Quarrelet, quaſi Quadratulum appellant. Sunt tamen ſimillimi piſces, adeò vt Rondeletius eſſe ſcribat, qui ætate tantummodò differre inuicem velint, primò nimirum quadratulos, vbi verò adultiores facti ſint, Plyas vocari. Ipſe verò re diligentiùs inſpecta, ſpecie differre oſtẽdit ex corporis figura, quæ magis quadrata Quadratulo; adhæc maculas ruſas, ſiue ſubflauas plures (inquit) habet; quas tamen in icone ſua non expreſſit. Vulgaris Rhombo, atq; ipſo etiam Quadratulo contractior, Bugloſſo verò, aut Solea latior. A Rhombis, vt ſitu differat, ſuprà dictum eſt. Geſnerus hanc primam iconem Venetijs acceptam, pro Solea dedit: mihi potiùs ex Paſſeribus videtur. Paſſeris quidem genus videri etiam poſſit, qui ſecundo loco pingitur piſcis, ſi pinnæ (inquit idem Geſnerus) ex-D tenderentur, & oculi ambo, ita vt in Paſſere, vno latere prono apparerent. Romæ Pecten, vulgò Pectenorſio vocatur. Corn. Sittardus olim indicabat, doctis quibuſdam videri eſſe Tæniam, ſed pinnarum numerus facit, vt Tænia eſſe non poſſit. Addita eſt, & lapidis icon, in quo Paſſeris ſpecies, aut conſimillimus piſcis à ludente natura expreſſus cernitur, Pſettitem nuncupaui. Alphonſus Secundus Ferrariæ Dux ſtudiorum noſtrorum promotor ſplendidiſſimus dono dedit. *Quadratulus.*

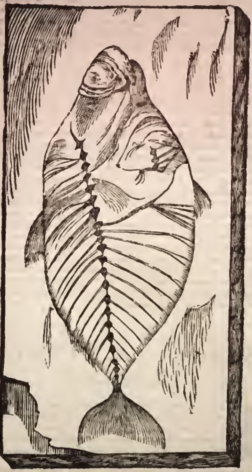
Solea Geſneri, Paſſeris potius genus.

Paſſeri congener alius: Pecten Romæ.

Pſettites lapis.

 E

LOCVS. NATVRA. Capiendi Ratio.

PASSER omnium marium piſcis eſt, ſtagnaq; petit, & fluuios, aquarum dulcium ſtudioſiſſimus. In Oceano multò numeroſior quam vllibi. Iuxta Liuoniam aiunt pinguiſſimos eſſe, indeque vti ex multis alijs vtriuſque Germaniæ litoribus ad mediterranea loco vento indurati efferuntur. Mneſitheus apud Athenæum Paſſeres ſaxatilibus accenſet. Ouidio in herboſa arena degunt, Oppiano, ψάμμαις ἐν πηλώδεσι καὶ ἐν τεναγώδεσιν ἐν ἄλμαις φέρβονται: vnde vsque

Aſtus. nec vnius loci piſces eſſe credi poteſt. Scribit Albertus Paſſerem cùm piſcatorem ſenſit, vadum petere, terreq; adhæreſcere, & aquam ne videatur, turbare: aſtum verò, & ingenium iuuari à cor-

Vt capiantur. poris ſui colore, qui terreus eſt. Quomodo autem ſine naſſis, hamis, ac retibus capiantur oſtēdit in hæc verba a Aelianus: *Sinus maris multi deſinunt in paludes quaſdam, quæ quidem vadoſa ſunt.*

a Li.14.c.3. *Ad hac loca periti piſcatores, eo tempore cum à procellis. & tempeſtatibus conqueſcunt, multos mortales adducunt, eoſque iubent inambulare, & arenam calcaneis proterere, & conculcare, quoad ex vehementi pedum impreſſione, benè alta veſtigia faciant: quod ſi nec ipſa veſtigia confluens arena confundat, neq; ventorum perturbatione aqua concitetur: non longo interuallo eò ingreſſi in veſtigijs impreſſis planos piſces conſopitos, Pſettas, Rhombos, Paſſeres, ſpinas Torpedines, & pleroſque alios capiunt.* F

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas. PHILOTIMVS apud Galenū inter molles piſces, & qui facilè concoquuntur, Paſſeres enumerat. Diocles verò inter ſicciores apud Athenæum. Xenocrate quoque authore carnem habent duram, corruptionique minimè obnoxiam, & probum ſuccum gignunt, & aluum mediocriter mouent. Galeno caro eorum media eſt inter duram ſcilicet & mollem: atque hinc fortaſsis Mneſitheus ſaxatilibus annumerauerit. Trallianus in curatione epilepſiæ inter alios

a Li.9.c.30. piſces ſuperfluitate vacantes, Pſettam quoque exhiberi permittit. a Aetius verò in colico affectu à frigidis, & pituitoſis humoribus, grauiorem omnem habitum reddere arbitratur, ideoque G frequentiorem eorum vſum licet nutrimenti, ac roboris gratia omnium gratiſſimi (inquit) ſint, vitare oportere. Differunt inuicem pro loci, atque alimenti varietate. Optimi marini ſunt, quia firmior, ſicciorque, & delicatior eorum caro eſt: cognoſcuntur, ex colore nigriore: ſecundum bonitatis locum obtinent, qui in ſtagnis capiuntur quales ſunt, qui nobis Comachio deferuntur, marinis albicantiores, molliores, & lutum etiam reſipientes; omnium molliſſimi fermeq; inſipidi,

Apparatus. qui in fluuijs aliquandiu vixerunt: Nonnulli referente Geſnero, hoc genus piſcis in cibo ſumptum cùm iam putreſcere, maleq; olere incipit, aluum valdè perturbare aſſerunt. Platina Paſſeri elixo petroſelinum: aſſo mali aurantij ſuccum addi iubet. Hollandi quoque elixos detracta prius tergoris pelle, ex bucuro, & aceto addito petroſelino edunt: nos frixos, & mali aurantij ſucco irroratos. Vento indurati triduo ferè aqua pura macerantur, affuſa cotidiè recenti; dein elixi, vel ex butyro, & aceto, vt apud Hollandos, vel ex oleo cùm ieiunia obſeruantur, inferuntur: alicubi pipere, aut zinzibere etiam conditos edunt.

DE RHOMBO. Cap. XLVIII. H

SYNONYMA. ETYMVM. Æquiuocatio.

RHOMBVS cùm apud Latinos, tum apud Græcos propriè intelligitur figura quadrata, cuius latera omnia ſunt æqualia, anguli verò omnes obliqui. Inſtrumentū erat incantatorium, rem magicam adiuuans, quo maleficæ muliercula vtebātur

a Li 9. Epig. manu voluentes, cùm ad lunā deducendam, vt meminit a Martialis his verbis.

Numerare pigri damna quis poſſit ſomni? Dicere quot æra verberent manus vrbis,
Cùm ſecta Colcho Luna vapulat Rhombo?

b Lib.2.Egl. Quatiebant enim æs etiam ad Lunam deducendam, tum ad amaſios illiciendos: b Propertius

Sta-

A *Straminea Rhōbi ducitur ille rota.* Ab hac figura piſci nomen eſt, qui tamen nonnullis ψῆττα etiam vocatur, ac in primis Ariſtoteli, apud quem nimirum dicentem ψῆττας obruere ſeſe, Plinius Rhombum reddidit, & Maſſarius apud Lynceum Samium Pſettas dicentem circa Eleuſina pulcherrimas eſſe Rhombos ſignificari tradit, & Athenæus ipſe Romanis Rhombum vocari teſtatur Græco nomine piſcem, qui alijs Græcis ψῆττα vocatur: aliàs etiam Cratini teſtimonium adducit, ψῆττας etiam Rhombum, non Triglen ſignificare, & Gillius denique refert Rhombum hodieque Græcis Pſettam nuncupari. Aliorum verò Pſettas, ſiue Paſſeres *b* Ariſtoteli σποδὶς puto vocari, vbi de felle piſcium loquitur; Alij (inquit) fel inteſtino annexum habent; hi propiùs, illi remotiùs à iecore οἷον βάτραχος, ἔλλοψ, συναγρὶς, σμύραινα, ξιφίας, χελιδὼν, σποδὶς, id eſt, ſicut Rana, Ellops, Synagris, Muræna, Gladius, Hirundo, Paſſer. Vbi Gaza duo iſthæc nouiſſima verba more ſuo non reddidit: & Rondeletius fallitur, cùm expungenda eſſe contendit, auiumq; non piſcium nomina: nam & Aelianus, vt oſtendimus σποδοὺς inter planos piſces enumerat: nec obſtat quod Aelianus ψῆττας, ῥόμβους & σποδοὺς ceu diuerſos piſces vocet, nam ψῆττα ipſi fortaſſis Buglossum eſt, ſiue Solea, hanc enim Atticis Pſettam dici Athenæus teſtatur, & apud Suidam & Varinum Pſettam, & Bugloſſum inuicem confundi inuenio, & Galenus Philotimum taxat, quòd B Pſettæ vocabulum ad Bugloſſum nulla ſpeciei habita ratione temere retulerit; vel fortè Pſettam vocare potuit Rhombi ſpeciem alteram. In Italia, item apud Maſſilienſes & Monſpelien. veterem etiamnum nomenclaturam retinet. Hiſpanis Rodouallo: in Gallia alicubi Lozange, alicubi Turbot vocatur, quaſi Turbinatus, vt exponit Bellonius, vel à Germanorum Tornbut, id eſt Paſſer aculeatus: Belgis alibi Tarbut, alibi, vt in Hollandia Tarbot. Arnoldo Villanouano Latina terminatione Turbotus.

b Li. 2. hiſt. cap. 15.

Turbotus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

BINA Rhombi genera, aculeatum vnum, læue alterum: illud prona parte multos habet aculeos, maximè circa caput, & à capite caudam verſus, quibus hoc prorſus caret, cætera ſimile, niſi quòd tenuius eſt, capiteq; & Bellonius ait, magis elato, ac grandi. His Ron- C deletius Rhomboidē addidit, nos hunc inter ſquamoſos dedimus. Vt verò Rhombi à paſſeribus differant, oſtenſum eſt: quibus addi poteſt, quod maiores ſint, rotundioreſq; & palato gratiores. Differunt inuicem magnitudine, nam qui in Oceano capiuntur, cæteris omnibus maiores ſunt, & quamuis ab Ouidio dicitur, *& Adriaco mirandus litore Rhombus*, & in mediterraneo mari maximi etiam capiantur, nūquam tamen attingunt magnitudinem eorum, qui in Oceano cùm apud Anglos, tum apud Belgas capiuntur, & in hos rectiùs quàm alterius cuiuſcumq; loci Rhombos illud *a* Martialis dixeris quadrare:

Rhombus aculeatus.

Vt a Paſſeribus differant.

Quamuis lata gerat patella Rhombum: Rhombus latior eſt tamen patella. *a Lib. 13.*

Item Rhombum illum quem Iuuenalis ſcribit Domitiani temporibus captum fuiſſe:

Cùm iam ſemianimem laceraret Flauius orbem
Vltimus, & caluo ſeruiret Roma Neroni;
Incidit Adriaci ſpatium admirabile Rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica ſuſtinet ancon,
Impleuitque ſinus: neque enim minor hæſerat illis
Quos operit glacies Mæotica, ruptaq; tandem
Solibus effundit torpentes ad oſtia Ponti
Deſidia tardos & longo frigore pingues.

Nam inter alia quæ de hoc piſce ſcribit, ait,

—— peregrina eſt belua: cernis
Erectas in terga ſudes.

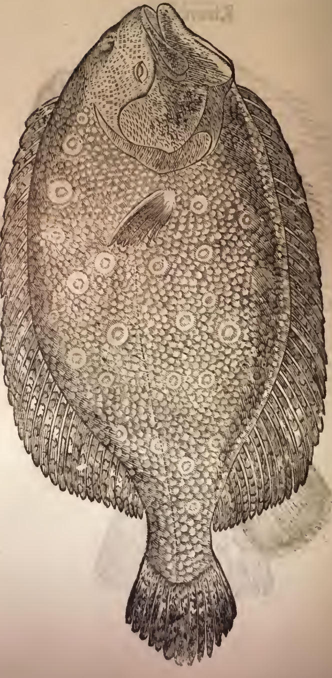
D Teſtatur Rondeletius Rhombum ſeſe vidiſſe in Oceano captum, qui quinque cubitos longus eſſet, latus quatuor, ſpiſſus pedem vnum. Sed vt in Oceano maior eſt, ita in Adriatico melior, maximè qui Rauennæ (inquit Iouius) capitur: & Platina ex hoc mari veterum menſas exornaſſe arbitratur. Celebrantur & Attici Rhombi circa Eleuſina à Linceo Samio Pſettarum nomine: item Sinueſſani, vt Sanazarius meminit, inquiens. *Dat Rhombos Sinueſſa.* In hoc genere mas eſt, & fœmina: alij enim ſemen: alij oua habent. Rhombus aculeatus iſte Geſnero Venetijs depictus, cum noſtro, quem ad viuum depictum habemus, item Læuis quoque ex eodem potius quam ex Rondeletio acceptus eſt, quoniam hic læuem ſuum aculeato per omnia parem facit, dempto quòd aculeis caret. Penultimo loco pingitur Rombus læuus verus, ni fallor, cuius pinnæ, & cauda in extremo rubeſcunt, cætera vnicolor eſt, ſubuiridis, rotundis punctis, ſtellulisq; vndique plenus. Habes denique lapidis iconem quem ob expreſſam à natura in eo iconem, Rhombitem vocaui.

Vbi melior.

LOCVS.

Rhombus leuis.

A

Rhombites lapis.

B

C

LOCVS. NATVRA.
Mores.

OMNIVM locorum, temporumq; piſcis eſt. Ouidius inter eos numerat, qui in herboſa arena degunt: & Iouius quoque circa pinguiorem arenam, extremoſque litorum margines verſari tradit. In fluuiorum oſtijs frequentiſſimi, piſcibus inſidiantes. Albertus hoc genus piſcium rectè quidem, & verè pigrum eſſe ait ad natandum propter corporis latitudinem, verùm, quòd omnium ait eſſe tardiſſimum, quodq; Mugilem omnium velociſſimus in ipſius ventre reperiatur ſæpiſſimè, id quidem ſine authoritate, & falsò ſcriptum eſt: hoc enim de Paſtinaca tradidit Plinius. Hic & Pſettam (Rhombum interpretor) terra, hoc eſt, vado maris excauato, condi per hyemem, tradi ſcribit. Motus.

Vorax eſt, carniſq; auidus: cancros potiſſimum venatur, magnumq; piſcium aliorum numerum abſumit, & ad gulæ libidinem explendam multum illi confert piſcandi ſolertia à natura data, de qua a Plinius: *Nec minor ſolertia Ranæ quæ in mari piſcatrix vocatur, eminentia ſub oculis cornicula turbato limo exerit, aſſultantes piſciculos pertrahens, donec tam prope accedant, vt aſſiliat. Simili modo Squatina, & Rhõbus abditi pinnas exertas mouent ſpecie vermiculorum, itemq́; quæ vocatur Raia*: vbi pinnas exertas vocat, τὰ ἐν τῷ στόματι ῥαβδία, quæ Theodorus, oris virgulas: Ex Ariſtotele enim ſumpſiſſe dubium non eſt, qui ſic habet: κατακαμμίζουσι δ' ἑαυτοὺς καὶ ὄνος καὶ βάτραχος, καὶ ψῆττα, καὶ ῥίνη καὶ ὅταν ποιήσωσιν ἑαυτὰ ἄδηλα, εἶτα ῥαβδίονται τοῖς ἐν τῷ στόματι, ἃ καλοῦσιν οἱ ἁλιεῖς ῥαβδία· τὰ δὲ μικρὰ ἰχθύδια προσέρχονται ὡς πρὸς φυκία, ἀφ' ὧν τρέφονται, id eſt, vt Theodorus vertit, *Obruunt ſe* (arena) *Aſellus, Rana, & Rhombus, & Squatina, cumq́; ſe totos occultauerint, verberant oris ſui virgulis, vt vocant piſcatores: ad quas piſciculi adnatant, tanquam ad algas quibus veſcuntur.* Cùm itaq; gulæ ſtudioſiſſimus ſit, fit vt facilè capiatur. Capitur autem hamo. Quomodo verò in vadoſis finibus more aliorum planorum capiatur, antè ex Aeliano oſtendimus. Cibus. a Li.9. c.42.

D

VSVS IN CIBIS.

APparet ex hoc Horatij a L.2. Ser.8.

Longè diſſimilem noto celantia ſuccum — *Nos, inquam, cænamus aues, conchylia, piſces*
Vt vel continuò patuit, cùm Paſſeris atque
Inguſtata mihi porrexerit ilia Rhombi:

Et Rhombum, & Paſſerem inter delicatis ſimos cibos in veterum luxu fuiſſe: Rhombum tamen Paſſeri prælatum facilè mihi perſuaſerim, cùm ex veteri prouerbio, *Nihil ad Rhombum*, de his quæ minimè conferenda ſunt, tum ex hoc b Iuuenalis. Rhombum Paſſeri prælatum fuiſſe. b Sat.11.

—Olim ex quauis arbore menſa fiebat — *At nunc diuitibus cænandi nulla voluptas,*
Nil Rhombus, nil dama ſapit, putere videntur — *Vnguenta, atque roſæ, niſi latos ſuſtinet orbes*
Grande ebur &c.

Horatius item Rhombum non vno in loco delicatioribus, pretioſioribuſque obſonijs accenſet, vt cùm ait c c L.2. Ser 2.

Porrectum

Porrectum (Mullum) *magnum ſpectare catino* — *Vellem ait Harpyis gula digna rapacibus: at vos*
Præſentes Auſtri coquite horum obſonia: quamuis — *Putet aper, Rhombuſque recens mala copia quando*
Aegrum ſollicitat ſtomachum, cùm rapula plenus — *Atque acidas mauult inulas; nec dum omnis abacta*
Pauperis epulis regum, nam vilibus ouis — *Nigriſque eſt oleis hodie locus. Haud ita pridem*
Galloni præconis erat Acipenſere menſa — *Infamis, quid tum Rhombos minus æquora alebant?*
Tutus erat Rhombus, tutoque Ciconia nido — *Donec vos author docuit prætorius.*

Prodigorum exitus infelix. Et mox infelicem prodigorum exitum eſſe indicans, inquit:

Das aliquid famæ? quæ carmine gratior aurem — *Occupat humanam? grandes Rhombi patinæque*
Grande, ferunt vnà cum damno dedecus.

a L.2.ſer.2. a Et aliàs antè dixerat:

—Num eſuriens faſtidis omnia præter — *Pauonem Rhombumque?*

Iouius denique Rhombis inter planos principatum tribuit, refertque nobilem quendam aulæ procerum circa popinales delicias ingenioſiſſimum, Rhombum, aquatilem phaſianum appellare ſolitum fuiſſe, non abſurda (inquit) appellatione: ſicuti & Soleas Externis, Lampetras Coturnicibus, Sturiones verò Pauonibus adæquauit, vt ex coquinarijs commentarijs, quæ eius coci nomine conſcribuntur, licet intueri. Hoc interim contingit, duo cum ſint Rhombi genera, aculeatum videlicet vnum, læue alterum, cui ex his prærogatiuam tantam veteres attribuerint. Vtrumque enim & ſapore, & ſalubritate cõmendatur. Galeno authore mollem carnem habet: b inquit enim: *Piſces quorum mollis eſt caro, non indigent aceto, aut ſinapi, aut origano, veluti pinguiores, & duri: quibus frixis in ſartagine veſcuntur, alij aſſant, aut in patinis condiunt, vt Rhombos & Citharos: verùm hi coquorum in patinis apparatus, cruditatis in totum ſunt cauſa.* Idem Philotimum taxat, quòd inter piſces, qui molli ſunt carne, cùm Citharos numerarit, eis ſimilem imo molliorem Rhombum prætermiſerit. Verùm qui Rhombum, præſertim aculeatum (inquit Rondeletius) guſtauerit, is procul dubio dura carne eſſe iudicabit, maximè ſi grandior ſit, nam parui humidiores molliореſque ſunt. Equidem Xenocrates duram carnem Rhombis tribuit, facileque corrumpi negat: iubetque ſi magnus piſcis eſt, die integro aſſeruari, poſtmodum coqui: ac deniq; teſtatur ægrè coctionem in ventriculo ferre, at nutrire abundè. Et ex recentioribus medicis Arnoldus Villanouanus multò inferiores optimis piſcibus ad ſanitatem eſſe aſſerit; craſſoſque & viſcidos, difficiliores concoctu, magiſque excrementitios, atque adeo robuſtis tantùm iuuenibus conuenire, hiſque niſi cùm condimentis, quæ viſcoſam eorum craſſamque & frigidam naturam emendare queant. Vt itaque Rõdeletius Galenum defendat, coniicit locum illum de Rhombo læui intelligi debere, qui carne (inquit) molliore eſt, quam aculeatus, & ſuauioreque quam Paſſer: vel fortaſſe (inquit) non abſurdè quis exiſtimauerit, Rhombum læuem Galeni Citharum eſſe, quod is mollis ſit carnis, cuiuſmodi Rhombum læuem eſſe conſtat, quodque cum Rhombo ſimilem faciat. Ego affatim, & ſalubriter alere non dubito, modò in prima coctione, quæ celebratur in ſtomacho ſuperfluæ eius partes perfectiſſimè ſecernantur: ſunt .n. pulpæ eius candidę, & preſſo quodam humore ſucculentæ. Idem Galenus conualeſcentibus Rhombos coquebat in iure ſimplici cum modico ſale, porro & anetho: ſanis verò, & qui ſenſum appetentis ſtomachi deiectum habuiſſent, apponebat toſtos in craticula, acetoque conſperſos, vel frixos cum garo, ac vino.

Galenus defenditur.

Apparatus.

Vſus in medicina. Nunc vel elixus, vel in ſartagine frixus editur, cum mali arancij ſucco. Platina author eſt, ſi in cacabo coquatur, facillimè diſrumpi, neceſſeque eſſe vt lento igne ferueat, coctumque cum lucopherго & aromatibus, & tutò, & ſuauiter edi. Vt in Hollandia paretur, in præcedentibus oſtenſum eſt. Rhombus viuus impoſitus medetur lieni, ſi deinde remittatur in mare. Author eſt Plinius.

DE SANDILZ ANGLORVM. Cap. XLIX.

SYNONYMA. ETYMVM.

Anguilla de arena. Ammodytes Callionymus cur pſammodites dictus. PERAPPOSITE litoralis iſte piſcis Angliæ Sandilz, quaſi Anguilla de arena, ſiue potius arenã ſubiens, nuncupatur; hoc.n. nomine & formã, & naturam eius exprimunt; longus .n. pro corporis ratione eſt, & ſeſe occultaturus, ſub arena ſe quam citiſſimè mergit. Geſnerus ab hac natura Ammodytẽ vocare voluit appellatione Græca, quandoquidem & ſerpens ſit ſimiliter vocatus, & ſimiliter ſe occultans, & Callionymus piſcis, teſte Heſychio, Pſammodites appelletur, quòd in arena ſe abdat. Huius piſcis iconem nobis primùm communicauit Saluianus, quã ipſe, ſicuti & vniuerſam, quæ ſequitur hiſtoriam

A ſtoriam Danieli Barbaro, Aquilienſium Patriarchæ Reuerendiſſimo, ſplendoreq; Barbaræ familiæ, præclataque eruditione, ac doctrina, nec non virtutum omnium probitate Illuſtriſs. acceptam refert.

FORMA. DESCRIPTIO.

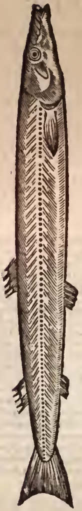
CAPITE eſt tenui, ac rotundo, roſtro longiuſculo, & acuminato: Ore paruo: corpore
reliquo oblongo, ſi latitudini conferatur. Nam cum eius medium (caput enim, & cau- *Forma.*
da arctiores ſunt) pollicis craſſitudinem non ſuperet, longitudo ad palmi menſuram
extenditur. Quamobrem ſicuti longis, ſic etiam & paruis annumerari piſcibus debet: cùm neq;
pollicis latitudinem, neq; palmi longitudinem excedat vnquam. Dorſo præterea (in quo pinnæ *Dorſum.*
duæ reperiuntur, in eo medio vna, ac propè caudam altera) ſubceruleus. Ventre verò, in quo
præter binas, quas vtrimq; habet pinnas, vna etiam alia poſt excrementorum artificium ſubſiſtit, *Venter.*
argenteus conſpicitur. Alter piſcis Merſuuyn, id eſt, Porci marini nomine inſignitus, quod Porci
B more roſtro terram fodiat, lituris & ſpecie corporis Lucium imitatur, ſed aculeum rectum in
fronte gerit. Lituræ omnes nigræ ſunt. Pinnæ ventris, caput ſupinum, & cauda rubent; cætera
flaueſcit. Marinuſne verò, an dulcium aquarum piſcis ſit, non ſatis memini, quamobrem hiſtoria ad priorem piſcem pertinet. Marinum tamen eſſe nomenclatura docet.

L O C V S. N A T V R A.

Hiſtoria tota.

SEPTENTRIONALIS Oceani piſcis eſt, Frequentiſſimè enim in Britanniæ (quam nunc
Angliam dicimus) litoribus capitur. Reperiturq; & in Bononienſi litore, vbi Sandilz quo-
que vocatur. Quibuſdam anni temporibus, ſiue maiorum piſcium iniuriam, fugiens, ſiue *Natura.*
ſuapte naturæ impulſu aqua derelicta, ſub arenam ipſam penetrat. Quod cum nonnullæ longio-
tis roſtri aues aduertant, ad illa litora aduolantes, eos ex arena expiſcantur. Quibus accola illo- *Vt capiatur.*
C rum locorum admoniti lineis ſaculis, aut ligneis vaſculis, in quibus captos piſces condãt, accep-
tis, ad litora frequentes veniunt, ibiq; ſingulum ſuum quoddam pedale lignum pectinatim in-
ciſum habentes, pariq; interuallo, ac certo ordine per rectam lineã omnes collocati, pectinata li-
gni parte in arena defixa eam paulatim ſemper retrocedentes ſubleuant, piſceſq; vnà cum arena
ſubſilire coactos, capiunt. Vnde cùm Illuſtriſs. Daniel Barbarus in Angliã pro Sereniſs. ſua Ve-
neta Republ. Orator eſſet, circaq; eam Scotiæ partem, quæ ad Irlandam vocatã inſulam ſpectat,
Septembri menſem nauigaret, videns quamplurimos homines certis ordinibus in litore diſpoſi-
tos, quod illic rei agerent, nautas percontatus, illos in arena Anguillas expiſcari reſpondit,
quamobrem illuc deferri iuſſit: quo cùm perueniſſet, quàm facilè, ac copiosè illos piſces quiſque
caperet, aduertens, ipſe quoq; euaginato gladio, modico quidem tempore (vt mihi deinceps
communicauit) illorum ferè ducentos cepit. Hic piſcis ſi ex piſcatorum manibus in arenã fortè
delabatur, celerrimè, ac profundè, adeo ſub arenam penetrat, vt nullo prorſus modo capi rur-
ſus queat. Quam ſub arenam penetrandi facilitatem, etſi a Ariſtoteles ſerpenti marino tribuit: a *Lib.9. hiſ.*
non ob id tamen hunc marinum ſerpentem eſſe arbitrari poſſumus, cùm Congro corpore, & co- *cap.37.*
D lore proximus non ſit: ſicuti eodem Ariſt. teſte, corporis & forma, & color, marino ſerpenti cum *Marinum*
Congro conuenire debet. Piſcis eſt Sandilz ſapidus ſatis, & ſua copioſa captura, haud medio- *Serpentẽ non*
criter pauperum neceſſitatibus ſuccurrit. Hæc itaque omnia Saluianus. *eſſe.*

Santiks Anglorum.

Merſuuyn Germanis dictus.

A DE RELIQVIS LITORALIBVS non Squamoſis, & primum de Dracone.

Cap. L.

SYNONYMA. ETYMVM.

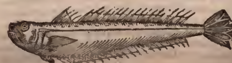
INTER litorales erectos piſces, qui ſquamis carent, & leui tantùm cute præditi
ſunt paucos admodum comperio, Dracunē, Draconculum, (hunc.n. à Dracone
cum Rondeletio diſtinguo) Vranoſcopum, ſiue Callionymum, Scōbrum, Tra-
churum, Coracem, & Miluum Rōdeletij: de quibus deinceps dicemus, exordio
à Dracone ſumpto. Hic Græcis Δράκων θαλάσσιος, Latinis Draco marinus vo-
catur: Græcis verò noſtri temporis Δράκαινα, Siculis, Neapolitanis, atq; Romanis deprauata ex
B Græco nomine voce Tragine: quod cùm non ſatis aduerteret Paulus Iouius, *a* videretq; eandem
vocem accedere ad Trachurum quodammodo, Trachurū eſſe hunc piſcem non ſine grauiſſimo *a Cap. 15. de*
lapſu coniecit, reclamante ei ſua ipſius deſcriptione, & Trachuri etymologia. Trachina (inquit *piſc. Rom.*
ipſe) & ipſa etiam in fricturæ numerum refertur, quam Trachurum, vt Oppiano videtur, eſſe pu- *Trachurum,*
tamus, vel vt Athenæo placet, Trachidam, eo argumento, quòd infeſtam, & propè lethalem ſpi- *qui Iouio.*
nam habet, & binas etiam alias, & quidem acutiſſimas ab auribus prominentes. At Trachurus
non in ceruice aculeos habet, ſed in cauda, à cuius aſperitate nomē inuenit, vt deinceps patebit,
Draco pleriſque alijs Italiæ locis Peſce Ragno, Maſſilienſibus Aragne, Hiſpanis peſce Araña,
quaſi Araneus piſcis nominatur. Plinius tamen ſeparatis locis de Dracone, & Araneo, tanquam
de diuerſis piſcibus agit, cùm alioqui eadem ferè Araneo, quæ Draconi tribuat: qui error ipſi,
omnia ſua ex diuerſis ſcriptoribus, qui vni eidemq; rei diuerſas ſæpè nomenclaturas imponunt, *Araneus pi-*
tranſcribenti, familiaris eſſe ſolet. Fallere verò etiam potuerunt ipſum venenati piſcis aculei, *ſcis.*
qui ab alijs ad branchias ad caudam ſpectantes Draconi, ab alijs Araneo in dorſo attribuuntur, *Error Plinio*
ignarum vtrobique piſcem hunc aculeatum eſſe. Quod ſi tamen Plinium quis defenſurus, Ari- *familiaris.*
ſtoteli quoque velit Araneum Draconi non eundem eſſe, is ſimiliter hallucinabitur, quando
C Aranei marini nullibi meminerit Ariſtoteles, etſi meminiſſe velint Gillius, & Rondeletius. Qui
ab Ariſtotele Araneus (inquit Gillius) vocatur, nulli Græci authores venenatum eſſe tradunt:
Draconem verò omnes ſcriptores, atq; ætatis noſtræ piſcatores, cùm à Paſtinaca diſceſſerunt,
omniū venenoſiſſimum eſſe aſſerunt. Apparet autem Gillium id ſcripſiſſe, & falſum eſſe ex de-
prauato quodam *b* Ariſtotelis loco, in quo Mugili quēdam piſcem infeſtum eſſe ſcribit pro quo
piſce in quibuſdam exemplaribus ἀράκαινος legitur, vt Gaza etiam legit, in quibuſdam ἀχάρνα, in *b Lib. 8. hiſ.*
alijs ἀράχνης, ideſt Araneus: nos hunc locum reſtituimus in Acharne. Rondeletio, qui Araneum *cap. 2.*
Ariſt. vt credit dictum, ex malacoſtracorum, ſiue cruſtatorum genere putat, impoſuit aſſimila-
tio à Philoſopho facta in cancello ad araneam. Cancellus enim araneæ inſecto ſimilis cum ſit,
non eſt neceſſe araneam ex cruſtatis eſſe arbitrari. Iſidorus Plinium ſecutus araneum, & draco-
nem ſpecie diſtingui arbitratus eſt, araneam (rectiùs araneum vocaſſet) tamen etiam genus pi- *Aranea Iſi-*
ſcis eſſe ait, ſic dictum eò, quod aure feriat. Habet enim, inquit, in ea ſtimulos quibus percutit. Et *doro qui.*
fortaſſis eiuſdem Vipera marina non alius ipſi piſcis intelligitur, quàm Draco, vel araneus mari- *Vipera ma-*
nus: ait enim, *paruum eſſe piſcem paulò plus quàm cubiti vnius: in capite ſuper oculos vnum cornu* *rina.*
ferre, paruum, acutum, & mortiferum: eo namque quemcumque vulnerat, veneno inficere, piſcatores
D *itaque id cauere volentes capto piſce caput ei amputare, reliquum verò corpus in vſum hominū cedere.*
Quæ omnia piſci quo de agimus, conuenire hiſtoria ſubſequens indicabit. Iam verò Plinius
draconis marini nomine duos diuerſos piſces intelligere mihi videtur, nam draconē marinum, *Draco mari-*
quem alibi *e captum atque immiſſum in arenam, cauernam ſibi roſtro mira celeritate excauare* tradit, *nus Plinio*
hunc quo de hic ſermo eſt, eſſe non puto, etſi Rondeletius hunc quoque captum arena ſe obuo- *diuerſus.*
luere ſolere tradit: aliud enim mea quidem ſententia (vt Matthioli verbis vtar) deſignat Plinio, *c Li. 9. c. 27.*
roſtro in arenam immiſſo mira celeritate cauernam ſibi excauare: aliud verò Rondeletio in
arena ſe obuoluere, vt ferè cæteri faciunt piſces, qui viui è retibus ad litus à piſcatoribus deuo-
luuntur. Quamobrem hic Plinium Draconi tribuere non dubito, quod ſerpenti marino *d* Ari-
ſtoteles, *quem ſcribit ſi captus dimittatur foris, in arenam roſtro, quàm primùm adacto terebrare, ſu-* *d Lib. 9. hiſ.*
bireque totum. Differt autem Serpens marinus, & Draco quòd hic, vel ipſo *e* Plinio teſte, Grac- *cap. 17.*
culo ſimilis ſit: ſerpens verò Congro, qui & ipſe anguilliformis eſt, & toto genere à Gracculo *e L. 32. c. 11*
diſcrepat. Nunc reliqua quibus apud alias gētes Draco nominatur nomina proſequamur. Galli

Viue dicunt, quòd præter aliorum piſcium naturã, diu extra aquam captus viuat: Angli à Viuer, & ſiue vt Iunius ſcribit à Quauyuer, neſcio an ob eãdem rationem, an potius quam Feuer, ſiu Fiuer appellãt a febre, quem venenato ſuo ictu ſubinde excitat: Hollandis, & Zelandis een Pietermã.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

SALVIANVS marini Draconis duo genera, magnitudine, corporis ſorma, colorisq; diuerſitate inuicem differẽtia, & deſcribit, & depingit; negatq; id cum à veterum, tum recentiorum vllo vnquã fuiſſe animaduerſum. *Duo eſſe genera* Nã licet Plinius Draconem à nonnullis à Dracunculo diſtingui dicat; cùm tamen neque eos, qui id ſenſerint, nominatim referat, nec differentias, quibus illi eos ab inuicem ſeparauerunt, doceat, nullis rationibus hanc quã obſeruauit differentiam, illis quoque cognitam fuiſſe, affirmare poſſit: Atqui meo iudicio nihil peccauerit ille, qui *Draco, & Dracunculus specie differunt.* hunc minorem Saluiani Draconem, Dracunculum cum Plinio vocauerit, & ſpecie Dracũculum à Dracone diſtinxerit, quod & Rondeletius fecit, licet longè diuerſum ab Saluiani minore Dracone, pro Dracunculo nobis oſtendat. Bina quoq; Draconis genera eodem ferè tempore dedit Geſnerus, Venetijs acceptis iconibus: quorum minorem Peſce Ragno, ideſt, Araneum piſcem, ibi ſimpliciter vocari ait: maiorẽ verò Peſce Ragno pagano. Cùm itaq; ab Ephippo apud Athe- *Araneus, qui Venetijs Draconis.* næum δράκαινις nominetur inter piſces, haud incongruè Dracunculũ, ſiue minorem Dracone, vt Hermolaus quoq; reddidit, ipſi intelligi credi poterit, Maior Saluiani Draco is eſt, qui alijs ſimpliciter Draco appellatur. a Aelianus hunc reliquo corpore alijs piſcibus ſimilem eſſe ſcribit: *Draco maior Saluiani.* caput verò, & oculorũ magnitudinẽ terreni draconis ſpeciem ſimilitudinemq; gerere: magnos .o. eſſe, & venuſtos: maxillas item ſimilitudinem quandã habere cum terreſtribus, & eius pellẽ *a L.14.c.12* non procul abeſſe à terrena palpãti videre, ſquamarum .ſ. aſperitate: quin & infeſtis, & venenatis armatũ eſſe aculeis. Plinius loca, vbi aculei ſunt, diligẽter aduocauit, ſemel vbi Araneum vocat, *Aculei vbi.* iterũ vbi Draconem, ignarus eundem piſcẽ eſſe. b In trigeſimo ſecundo integrã Draconis deſcriptionem ponens: *Draco*, inquit *quidam aliud volunt eſſe Dracunculum. Eſt autem Graculo ſimilis.* *b Cap.11.* *Aculeos in branchijs habet ad caudam ſpectantes.* Quibus poſterioribus verbis motus Geſnerus dubitat de iconibus Rondeletij & Bellonij, quorum Draco non vnum aculeum, ſed quatuor, aut *Draco Bellonij, & Rondel. examinatur.* quinq; paruos habet, eoq; maximè cũ icones ipſi Venetijs miſſæ vnũ eundemq; magnum oſtendant, vnumq; tantum etiã videatur tribuere Dioſcorides, οἷον ἐκ τῆς ἀκανθας αὐτοῦ πληγὴν nominans, hoc eſt, ex aculeo eius plagã: & Ionius deniq; Trachinã Romæ dictam ſcribit infeſtã, & propè lethalem ſpinã in ceruice habere. Ego iſthæc non ſatis exactè ab hiſce ſcriptorib. notata reor: nam Rondeletij, & Bellonij icones exactiſſimè conueniũt cum noſtra, item cum vtroq; Saluiani: Geſneri verò icones vitio carere alia præterea arguũt. Quod autẽ non ſatis diſtinctè iſthæc, à Plinio ſalẽ obſeruata ſint, vel ex hoc etiã colligere licet, quòd Draconi aculeos tribuat in brãchijs ad caudam ſpectãntes: ibi .n. vnicum tantum habet, etſi Rondeletius brãchiarum opercula in aculeos terminari ſcribat, quaſi plures vno forent, cùm alioqui vnũ tantùm in icone, vt debebat, expreſſerit. Piſcis eſt oblongus, & vt Bellonius ait, forma pugionis modo compreſſa, *Deſcriptio.* vnde à quibuſdam Gallis Poignaſtre vocatur, quaſi pugio. Saluianus ſquamis carere dicit, item Bellonius, vel ſaltẽ exiliores habere, quàm ſint ſerpentium. Rondeletius paruas ei tribuit, ac te- *Squama.* nues, Aelianũ (vt apparet) ſecutus, qui aſperas habere ſcribit φολίδας, quæ ferè ſerpentibus tribuuntur, & ipſe etiam Rondeletius ſine ſquamis, & planè nudum Draconẽ pingit. Percam ma- *Caput.* rinam quodãmodo refert capite, magno .ſ. & rotundo. Os non in longitudinẽ, ſed in obliquum, *Os.* nec recta, ſed curua ſciſſura fiſſum habet: Conuexa .n. latera inferioris maxillæ (quæ paullò longior eſt ſuperiore, nec rectà, nec obliquè ſurſum porrigitur) à concauis ſuperioribus lateribus, *Oculi.* cũ illud clauditur, ſuſcipiũtur. Dentibus vt in Dracone ſerpente id cõmunitum eſt. Oculi magni ſunt, quibus magnitudine ſupercilia reſpondent, ſurſum ſpectantes, ac adeò ſplendidè viteſcentes, vt ſmaragdum pulcherrima viriditate ſuperent, ijdem breui interuallo à ſe diſtant, in quo *Branchiæ.* triangulum expreſſum, & aculeos paruos cernas. Branchiæ vtrimq; quaternæ, quarum exteriora opercula aculeo ad caudã ſpectante amantur, vt dictum eſt: quę opercula poſt articulationẽ cum oſſibus capitis, tenui mẽbranæq; ſimili ſubſtantia potiùs, quàm oſſea conſtant, quamobrem Draco, ea cùm extra aquam aerem trahit, inflat, non aliter, quàm nos bucchas inflamus. Ad branchias pinnæ

Draco Rondel.

A pinnæ duæ, eo ſitu, vt in fluniatilibus, hoc eſt, inferiores multò quàm in marinis eſſe ſolent: inter *Aculei venenati.* has, & ſciſſuræ oris finem in parte ſuperna duæ aliæ minores, candidæ. In ceruice, vel dorſi principio quinq; habet aculeos tenues, nigros præacutos, tenui membrana anteriori parte nigra, poſteriori verò alba connexos, quibus venenatum vulnus infligit, multòq; pernicioſius quam branchiarum aculeis. Ab hac pinna alia incipit ad caudam vſq; continuata, quæ magna eſt, lata, atque *Podex.* adeo biſurca. Alia deniq; eſt à podice ad caudam etiã vſque: qui diuerſo in hoc quam in alijs piſcibus loco ſitus eſt: cùm enim alij in medio eum habeãt vẽtre, alij verò inferius verſus caudam, in Dracone non procul à branchijs diſtat: vnde fit, quòd breuis admodum ventris eius ſit capa- *Venter.* citas interna, cùm tamen carnoſus ſit, & ſatis amplus ventriculus. Colore eſt vario. Dorſo enim *Color.* fuſco eſt, ventre candido, lateribus lineis aureis tranſuerſis pulchrè diſtinctis. Minor modò Dra- *Draco minor vt à maiori differat.* co in nonnullis (inquit Saluianus differt) cùm enim maior crebro ad libræ vnius, & duarũ etiam aliquando magnitudinem excreſcat (Rondeletius in Oceano aliquando cubiti magnitudinem attingere tradit) minor ne dimidiam quidem librã implet: præterea capite, & corpore reliquo, non rotundo, vt maior; ſed in latera compreſſo eſt: cuius deniq; latera non ſubluteo ſolùm colore, quo maior ille inſignitus eſt, ſed frequentibus etiam, & obliquis, ad cæruleum colorem ver-

B gentibus lineis pulcherrimè depicta ſunt. Habes hic candide lector Aranei, ſiue Draconis quatuor alias ſpecies: quarum prior aculeo ad branchias, pinnarumq; numero, cum præcedenti conuenit, colore verò, & maculis lineiſq; differt. Oſſa branchiarum colore ſunt roſeo, ſed in extremitatibus aureo. Aculeus item aureus, ſicuti & pinnæ quæ ſunt ad branchias: quæ verò in pectore conſpiciuntur, albicant, cæteræ ſubuirent. Os pronè quoq; viride, ſupinè albicat. Dorſum ex ſubuiridi fuſceſcit, maculis rotundis ad caſtaneum vergentibus denſiſſimis conſperſum. Venter argenteis lineis craſſiuſculis contrario inuicem ordine oppoſitis decoratur. Cauda tota ex cæruleo ad amethyſtinum tendit. Altera ſpecies in vertice inſignem habet aculeũ; colore eſt in dorſo ſub caſtaneo, ventre albo, valdè maculoſa. Pinna ceruicis inter quatuor priores aculeos in ſummitate atra eſt, cætera fuſca: quæ verò ad caudam vſq; protrahuntur, & cauda etiam ipſa, coloris ferè ſunt violacei. Tertia capite eſt caſtaneo, præter os quod pronè, ſupinèq; ferè violaceum eſt. Oculi in vertice ferè vt in Callionymo, inter duos locati aculeos. Pinnæ branchiarũ, & pectoris, item quæ in ventre eſt, roſeo ſunt colore: Quæ verò in ceruice cernitur, ad quartum vſque aculeum violaceo, cætera albicat, & rotundas, fuſci coloris maculas oſtendit, quemadmodum & ſubſequens, quæ ad caudam vſq; excurrit. Dorſum ad caſtaneum vergit, & nigricantibus maculis

C inſignitur. Latera, & venter virideſcunt. Quarta, ac poſtrema magna ex parte caſtanei eſt coloris, dilutioris in capite, intenſioris in dorſo. Lineæ quæ à branchijs ſunt ad caudam vſquè planè ferrugineæ. Tota pars ſupina candicat. Pinnæ ad branchias, & ad pectus, rubræ ſunt: cæteræ cæruleæ, ſed ariſtas habent rubras. Cauda præterea in extremo ferruginea eſt.

LOCVS. NATVRA. MORES.

BELLONIVS Draconem marinum pelagium æquè, ac litoralem eſſe ſcribit, Ariſtoteli *a Li. 8. Hiſt. cap. 13.* a ſimpliciter litoralis eſt; Oppiano in petris, & arenis paſcitur:

Cantibus & bibula Mulli paſcuntur arena. Aurata fulua ſplendoris nomine dicta,
E Symij, & Glauci, & denſato dente Dracone.

Vbi notandum à Lippio interprete Dracone denſato dente vocari contra poetæ Oppiani men- *Lippij error.* tem, qui hoc epitheton Synodonti tribuit. Græcè enim ſic legitur: ἠ δὲ δράκοντες καὶ αἰνοὶ ſυνόδοντες. *b In Theriacis.* b Nicander δράκοντα ἁλιῤῥαίστην, id eſt maris vaſtorem nominauit, proptereaquod

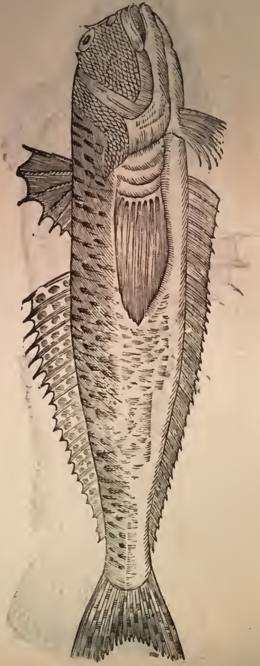
D (vt Saluianus exponit) peſtilens venenum ſuo ictu infligat, ſuper qua re addubito, cùm enim δράκοντες ἄλκιμοι, etiam inter piſces ab Epicharmo dicantur, id eſt, fortes, robuſti, ſtrenui, aut robore tum corporis, tum animi præditi, fortaſſis non malè ad gulam. quis referat, quod ſcilicet *Cibus.* inter paruos piſces ſtragem faciat; Loligunculis enim alijſq; minutis piſcibus, teſte Rondeletio, veſcitur. Idem Saluianus ſoliuagum potiùs quàm gregalem eſſe, vel inde conijcit, propterea, quòd nunquam plures vnà capiantur, vti piſcibus gregatim degentibus contingere ſolet. Ca- *Soliuagum eſſe.* piuntur demiſſis (vt inquit Bellonius) in profundum lineis ſetis: plurimi inter inſulas maris Aegæi. Mirum, quod de hoc piſce prodidit c Aelianus: *ſi manu dextra attrahere eum coneris, non* *Vt capiãtur.* *ſequi, imò violenter reniti ſi verò ſiniſtram inijcias, cedere & capi*. Nec minori etiam admiratione *c Li. 5. c. 28.* dignum eſt, quod Gillius ex multorum (vt aſſerit) piſcatorum relatione, ac teſtimonio narrat; eo tempore cum piſcium genus amore tenetur, in vulnere, quod marinus Draco inflixiſſet, piſciculos illi ſimiles procreatos fuiſſe.

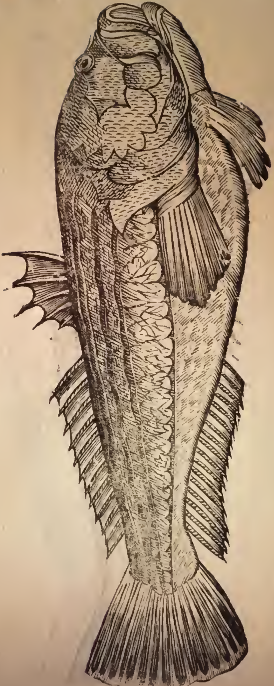

Araneus primus ab Authore obſeruatus.

Araneus Authoris alter.

A

VENENVM, EIVSQ. CVRA.

DRACONIS marini ictum, non autem morſum, vt Albertus loquitur, venenatum eſſe non ſolum Oppiani, Dioſcoridis, aliorumq; teſtimonio cõprobatur, ſed piſcatorum omnium quotidiano etiam periculo, qui (vt Gillius ſcribit) cum à Paſtinaca diſceſſerunt, omnium marinorum venenatiſſimum eſſe aſſeuerant, ideoque alij alijs in locis in captis aculeos amputant, alijs capita eorum lapidibus conterunt, deinde hamum ab ore auferunt: in alij deniq; truncato capite menſis inferunt; vt non ſatis mirari queam *a* Aelianum, qui Gobionem, & Draconem marinum pungendo venenum quidem emittere, ſed minimè id mortalem eſſe ait. Moleſtos quoq; cruciatus ipſe ictus parit, & interdum etiam nomas excitat; inflammationes verò, & febres ſemper. Teſtatur Rond. ſe ſe aliquando vidiſſe partem à marino Dracone punctam in tumorem erigi, & cum doloribus vehementiſſimis inflammari, quæ (inquit) ſi neB gligatur, facilè gangræna corripitur. Aiunt autem viuentis piſcis puncturam formidabiliorem eſſe, quam demortui: nam & à demortuis inflictum vulnus multũ dolet. Aduerſus modò hoſce ictus peſtilentes. Natura multa nobis eademq; præſentia quoq; remedia largita eſt, quorum alia intra corpus aſſumuntur, alia foris ictui applicantur: alia deniq; vtrumq; præſtant: vt Mullus, teſte Plinio, illitus nimirum, aut ſumptus in cibo. Dioſcorides atq; ipſe etiam Plinius abſynthium in vino potum aduerſari Draconi marino aſſerunt. Ipſe verò Draco proprio ictui applicatus remedio eſt, vt Dioſcorides, & Galenus teſtantur: item ſi cerebrum eius in potu aſſumatur, vt Aegineta: quare vbi Plinius habet: *Draco marinus ad ſpina ſua qua ferit, venenum, ipſe impoſitus vel cerebro toto prodeſt*, lego *poto*. *b* Aetius locũ percuſſum fricari iubet, cum plũbo, ipſumq; Draconem diſſectum plagæ imponi: ſerpyllum item tritum, aut lenticulam coctam pro cataplaſmate imponi in potu verò abſynthium, cum vino diluto præberi, aut ſaluiam cum paſſo. Mirè etiam ictis conducere, ex bryonia, & eruo paſtillum cum vino potum. Aegineta præterea (ex Dioſcoride) ſulfur cum aceto imponit, aut ipſum Draconem piſcem apertum, & vrina humana fouere, ſeu perfundere, vt Dioſcorides quoq; conſulit. Cæterùm Marcellus Virgilius quærens an eundem Draconem illum, qui vulnerauit, medicinam vulneri à ſe facto facere authores C innuant, an ex eodem genere quem potuerit aliquis habere: ipſi, ſicuti & mihi, in priorem ſententiam animus inclinat: quo nimirum modo morſus canum faciliùs curari obſeruamus, ſi eius, qui momordit, vulneri crines imponantur: & Bellonius ſcribit, credere nonnullos remedium puncturæ eſſe, ſi ab eodem aculeo iterum atq; iterum vulnus pungas, quaſi vnico ictu venenum euomens, ipſe in ſe veneni remedium habeat. Piſcatorum nunc conſilio iecur illius illinitur, vt dolor ex ictu illico mitigetur. Allium commendat Auicenna, & Serapio ſecundum Dioſcoridem, vt citat Aggregator cum folijs ficus agreſtis, & cumino emplaſtri modo impoſitum. Idem Serapio ficus aridas cum hordeo, & vino emplaſtri more impoſitas commẽdat. Dioſcoridi quoque ocimum probatur, Auicennæ ocimum fluuiale applicatum. Plumbum integrum ſiue ſimplex, id eſt, nec lotum, nec vſtum, vtiliter etiam affricatur, ſecundum Dioſcoridem, ex quo tamen Serapio plumbum vſtum tritum, & illitum quoq; laudat, quod apud illum (quod equidem ſciam) non reperitur. Carnes ſtellæ impoſitæ, item ſalſamenta vel Cybium, ex aceto proſunt, vt Plinius tradit, qui & alteram tuſſilaginem, quæ (inquit) quibuſdam ſaluia appellatur, ſimilem verbaſco, efficacem eſſe ſcribit, apparet autem Sclareã vulgò vocatam intelligere, quæ nimirum nonnullis ſaluia ſylueſtris, aut maior vocatur. Nec eſt negligenda theriaca, quin hac commodè D propinatur, ex aqua abſynthij. Scribit Rondeletius patriæ ſuæ piſcatores in hoc malo ad lentiſci folia, tanquam ad ſacram anchoram refugere, ijſq; partem vulneratam affricare: rectiùs tamen ſibi conſulturos, ſi diſſecti Draconis carnes, vel cerebrum imponerent. Genuæ in ipſiſmet litoribus exiguum naſcitur genus thlaſpios à nobis ſuo aliquando loco depingendum, quo nihil præſtantius ibi piſcatores inuenere, vt me admonuit, communicata etiam ſtirpe, Bernardinus Caſtellettus Genuenſis, vir cùm humaniſſimus, tum ſecretorum Naturæ indefeſſus inueſtigator. Notandum interea, omnia iſthæc remedia conferre, antequam gangræna partem ictam occupauit: aliàs enim gangrænæ cauſa locus affectus ſcarificandus eſt, garoq; & aceto fouendus, & ſaliti Mulli caput imponendum.

Ictum venenoſum eſſe.
a *Lib. 5. c. 7.*
Ictus ſimptomata.
Remedia ad ictum draconis.
Mullus.
Abſynthiũ.
Draco ipſe.
Plinius corrigitur.
b *L. 13. c. 36*
Paſtillus ex eruo, & bryonia.
Sulfur.
Iecur.
Allium.
Carica.
Ocimum.
Plumbum.
Stella marina.
Tuſſilago altera.
Saluia ſylueſtris.
Theriaca.
Thlaſpi.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA. E

Carnis qualitas. a Lib. 3. de Alim. Cineris facultas. Oſſium vſus.

PHILOTIMI dicentis Draconis marini carnem duram eſſe, & ſiccam, ſententiæ ſubſcribit Galenus inquiens, *qui Draconibus marinis veſcuntur, omnes duram ſibi videri dicere.* Non ſunt tamen valdè duræ carnis, imò verò quouis modo conditi ſatis grati ſunt, multumq; nutriunt, & bonum ſuccum generant. Recentis huius piſcis è capite cinis, vt Rondel. teſtatur, neſcio an proprio experimento edoctus, vel alterius authoritate nixus, contra omnia venena prodeſt, cæca quadam naturarum diſcordia. Plinius autem oſſibus marini Draconis ſcarificatis gingiuis, dentium dolores ſedari ſcribit.

DE DRACVNCVLO RONDEL. Cap. LI.

SYNONYMA.

Lacertus.

DRACVNCVLI piſcis ſolus quod ſciam (inquit Rondelet.) Plinius meminit, quem à Dracone differre ſcripſit, vt proximo capite oſtendimus. Atqui proximo capite dixerat, Plinium ſcripſiſſe (ſicuti reuera ſcripſit) quibuſdam Dracunculum aliud vocari à Dracone: ipſe interim ex propria ſententia non diſtinguit. F Inclinat tamen nobis etiam animus, vt differant, ſed ſitnè, quem minorem Draconẽ vocauit Saluianus (quod magis crediderim) an iſte à Rondel. propoſitus, arduum, imò temerarium fuerit definire, quandoquidem Plinius diſtinctionis notam nullam præter ſolum nomen aſcripſit. Rondel. iſte Dracunculus ſuis Lacert, quaſi Lacertus appellatur, quòd Lacertis terrenis figura ſimilis ſit.

FORMA. DESCRIPTIO.

Forma. Caput. Oculi. Pinna.

EST piſcis marinus (inquit) dodrantali magnitudine, Cotto fluuiatili non multùm abſimilis, roſtro acutiore, & capite latiore, Ranæ etiam piſcatrici quodãmodo ſimilis, ſed Rana piſcatrix ore eſt maiore, pinnis concoloribus, quæ in Dracunculo variæ ſunt. G Capite eſt magno, compreſſo, roſtro prominente, ore paruo ſine dentibus, ſine vlla ad branchias ſciſſura: ſed huius vice ſupra caput, vtrimq; foramen eſt, vt in Hippocampo, quod niſi dum piſcis viuit, eoq; aquam trahit, & emittit, manifeſtiſſimum eſt. Oculos magnos ſupra caput poſitos habet: capitis os in aculeos deſinit ad caudam ſpectantes. Pinnas longiſſimas pro corporis magnitudine habet, partim aurei, partim argentei coloris æmulas. Quæ ad branchias ſitæ, aureæ ſunt, in radice argenteæ. Quæ in ſupina parte, à cæterorum marinorum piſcium pinnis, ſitu magnitudineq; diſſident: nam & ori propiores ſunt, & longiores ijs, quę ſunt ad branchias. In dorſo duę eriguntur: prior (hæc in pictura vix apparet) parua eſt, aurea, & argenteis lineis diſtincta: poſterior magna admodum in medio dorſo, papilionũ alis non valdè diſſimilis, radijſq; quinq; hordei ariſtis ſimilibus, membranaq; conſtãs. Radij priores longiores ſunt, poſteriores breuiores, contrà quàm in membrana, quæ ſingula radiorum interualla, veluti intertexta occupans paulatim creſcit. Eadem quoq; varia eſt, lineis enim argẽteis in medio duarum nigrarum ſitis diſtinguitur. Hæc in medio dorſi cauo veluti in vagina conditur. Alia eſt à podice ad caudam, etiam aurea, demptis eius fimbrijs, quæ nigricant. Corpus totum ſenſim gracilius fit, & in pinnam longam terminatur, cuius fimbriæ nigricant. Eſt & picto corpore: nam ab huius medio argenteæ lineæ H ad ventrem ductæ ſunt. In maxillis partibuſque anterioribus veluti punctis argenteis notatur.

Color corporis. Cutis.

Ventre eſt lato, plano, candido, Cuticula tantùm tegitur. Habes hic, & alterius piſcis iconem Vranoſcopi nomine mihi communicati, à quo tamen plurimum differt. Capite Dracones refert, pinnis Dracunculum, corporis cùm figura, tum colore, & lituris Lucium. Differtq; à Draconibus, & Dracunculis, quia ſquamis tegitur; quibus Lucium quoque planè refert.

Dracunculus Rondel.

LOCVS. NATVRA. VSVS. E

Quando capiatur. *Carnis qualitas.* *Ictus venenoſitas.*

CAPITVR in Agetenſi litore: alioqui rarus eſt: & tum ob raritatem, tum ob venuſtatem ſummumq; omnium rerum opificis Dei in hoc piſce artificium, piſcatores admirantur, & amicis, qui naturæ contemplatione delectantur, dono dant. Capitur autem maximè caniculæ vigentis tempore, cuius ſideris vim omnia ferè animantia ſentiunt, etiam piſces ipſi, quorum alij è profundo ſurſum ſe efferunt, alij in profundum ſecedunt, alij ad ſaxorum latebras confugiunt. Carnis ſubſtantia Gobionibus paruis ſimilis eſt, ijſdemq; alimentis veſcitur. Minus venenatus huius quàm Draconis ictus. Hactenus Rondeletius.

DE VRANOSCOPO. Cap. LI.

Synonyma. Etymum. F

Callionymus Vranoſcopus. *Pulcher.*

QVI Ariſtoteli, Dioſcoridi, ac Æliano καλλιώνυμος, pleriſq; alijs etiã οὐρανοσκόπος dicitur, quaſi cęli ſpeculator, (vt interpres Galeni quoq; tranſtulit,) ab oculis, quibus cùm ſupra caput à natura collocati ſint, rectã cœlũ intuetur. Apud veteres Latinos Latinũ nomen non inuenio. Plinius Græcis vtitur. Theodorus quò apud Ariſtotelem καλλιώνυμον interpretatur Pulchrum, ac ſi καλλίχθυν legiſſet, qui nempè rectius Pulcher Latinè diceretur, nam Callionymus nulla eſt corporis, aut coloris pulchritudine ſpectabilis, imò verò aſpectu potius ingratus, ac deformis. Apparet autem hunc piſcem Callionymi nomenclaturã ſibi aſciuiſſe ob οὐρανοσκόπου appellationẽ, quę (vt vtar verbis Rondeletij) pulcherrima eſt, & homine quàm piſce dignior: Hominis enim proprium eſt ſurſum aſpicere, id eſt, mente naturam rerum, & cælum contemplari: fragilia, & caduca quæq; falsò in bonis à vulgo habentur, deſpicere, atq; infra ſe poſita eſſe arbitrari, niſi velimus Callionymum dici ab aliqua ſimilitudine pudendorum: nam Maſſilienſibus, teſtante eodem Rondeletio, vulgo Tapecon appellatur, quòd peſſi inſtar conformatus eſſe videatur, & Raſpecon, quòd caput ob aſperitatem ad ſcalpenda muliebria pudenda accommodari poſſit, vnde eſt, quòd ibi matronæ honeſtæ, ac pudicę eum vix nominare audeãt: & καλλιώνυμος, vt Varinus, & Heſychius tradunt, metaphoricè pro vtriuſque ſexus genitali accipitur. Idem Rondeletius hunc piſcem Athenæo etiam Ἁγνὸς, id eſt Caſtum vocatum fuiſſe tradit, quanquam de eius caſtitate apud veteres inuenerit nihil. In eadem ſententia eſt Saluianus: Geſnero verò, & meo iudicio meritò ſuſpecta eſt hæc appellatio: ſi enim benè legitur ille Athenæi locus Agnus ab Vranoſcopo, & à Callionymo differt: legitur enim ſic: Οὐρανοσκόπος καὶ ὁ ἁγνὸς καλούμενος, ἢ καὶ καλλιώνυμος, βαρεῖς: id eſt, *Vranoſcopus & qui Agnus vocatur ſiue etiã Calionymus graues ſunt*: tres nimirum piſces nomine, & ſpecie diſtincti. Sed Rondeletius pro βαρεῖς legit βαρύς, id eſt, grauis, ſed ſi ſic legẽdum eſſet, tum etiam hęc verba καὶ ὁ ἁγνὸς tranſponenda eſſent, legendumq; ἁγνὸς ἄλλος. Callionymus autem pro alio etiã piſce, nimirum Anthia accipitur, teſte Heſychio, & ab Epicharmo Ellops Callionymus etiam creditur. Oppianus eleganter hunc noſtrum piſcem vocauit ἡμεροκοίτην ab officio quòd videlicet interdiu in arena dormiat, noctu vigilet prædę quærendæ cauſa: quare eidem νυκτερὶς, id eſt Veſpertilio, & nõ noctua, vt Lippius vertit, quæ γλαῦξ vocatur, nuncupari meruit; vt vel hinc adagiorum authorem cæcutijſſe conſtet, qui Hemerocœtum Phocam interpretatur in hoc Suidæ loco: ἡμερόκοιτος, ἰχθύς τις, καὶ ὁ κλέπτης: id eſt, *Hemerocœtus piſcis quidam, & fur.* H Poſſit tamen idem nomen impropriè Phocę etiã tribui, quãdoquidem, & ipſe noctu in terrã exit. Perquam appoſitè etiam Heſychius, & Varinus ψαμμοδύτην vocarunt, quaſi dicas, arenarium, quòd, vt Oppianus ait, Αἰεὶ δ' ἐν ψαμάθοισι πανημέριος τετάνυσται Εὕδων, id eſt, *quòd ſemper interdiu arenis immerſus dormiat, aut quòd in arena ſe occultet*. Cairion barbaram vocem Syluaticus exponit piſcem, qui oculum habet in capite. Apparet autem Vranoſcopum intelligere, quem nimirum Plinius ſimiliter dictum ſcribit, quaſi verò oculũ habet in capite huic ſit peculiare. Romani Meſſoro dicunt, item peſce Prete, Genuenſes ſimiliter vn Preue, quaſi presbyterum, vel ſacerdotem ab oculorum nimirum ſitu, id eſt ab eo, quòd cœlum ſuſpiciat, vt ſolent, qui preces ad Deum fundunt, quod ſacerdotum pręcipuè officium eſt, Veneti Bec in ſao, fortè quòd roſtro careat, Monſpelienſes vn Rat. Inuenio etiam quibuſdam Italiæ locis vocari Lucerna di pietre ad differentiam fortaſsis illius, qui ſimpliciter Venetis Lucerna appellatur. Holandis vocatur Hoſmont ob oris inuſitato ſitu, quaſi Hoghen ont, id eſt in alto ori loco os ſitum habens.

Tapecon. *Raſpecon.* G

Caſtus.

Callionymus etiam de alijs piſcibus.

Hemerocœtus Nycteris ſiue Veſpertilio.

Pſammodytes.

Cairion.

Nomina vulgaria.

FORMA

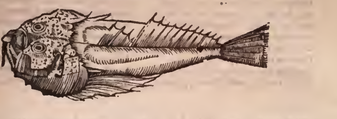
A

FORMA. DESCRIPTIO.

VRANOSCOPVS, ſiue Callionymus piſcis eſt læui cute,eaq; dura,& quæ facilè exco-
riari põt,pręditus.Corpore ferè rotũdo: capite magno oſſeoq;, & duobus aculeis ad *Cutis.*
caudã ſpectantibus aſpero, quo cũ Ranam piſcatricẽ, quodãmodo refert: vertice ad-
modũ lato. Roſtro quodãmodo caret. Os alio quàm in alijs piſcibus fieri ſolet,loco ſitum eſt, ni-
mirum ſupra caput,& (vt Oppianus ait) inter medios oculos; eſtq; magnũ,& valdè patulum,& *Os.*
inferiore maxilla ſurſũ maximè attracta clauditur. Dentes habet exiguos,linguã breuem,ſed la-
tã, quę internas oris partes ita occupat, vt niſi digito eam cõprimas,& ſubmoueas,non videatur. *Dentes.*
Ex ea parte,quæ inter linguã eſt,& maxillã inferiorem oritur,teſte Rondel.membrana in princi- *Lingua.*
pio latiuſcula,ſenſim in carnoſam rotundamq; apophyſin deſinens, extra os perpendẽs, qua pi-

Vranoſcopus Rondel.

B

ſciculos allicit, allectos deuorat. Eandem cùm vult, retrahit & exerit, veluti ſerpens linguam. *Vt piſces venetur.*
Pars inter oculos interiacent depreſſa eſt, & concaua. Branchiæ vtrimq; quaternæ ſunt,quarum
oſſea opercula poſteriore parte aculeo robuſtiſſimo ad caudam ſpectante horrent. Iuxta bran- *Branchiæ.*
chiarum ſciſſuram, pinnæ duæ magnæ,& robuſtæ,craſſæ,& mucoſæ,& variæ exoriuntur. Subsũt *Pinnæ.*
C in parte ſupina,duæ aliæ minores albæ,maxillę inferiori propinquæ. Has pinnas ſequitur os ve-
luti ſternum,quod tribus aculeis horret. Succedit pinna alia à podice ad caudam. In dorſo duæ
ſunt,quarum prior capiti propior parua eſt, & nigra,vt in Araneo: poſterior ad caudã vſq; por-
rigitur,dorſo concolor. Cauda in pinnã latam deſinit. Pauonis caudę dum piſcis viuit,ęmulam, *Cauda.*
fimbriæ purpuraſcũt. Venter eſt ſubalbidus: dorſum verò, ac partes reliquæ, ex cineraceo fuſcę *Color.*
apparent,qui colores,dum viuit,manifeſti ſunt,aliqui vnà cum vita pereũt. A capite lineę duæ, *Venter.*
ex ſquamulis conſtantes ad caudam protendunt. Ventriculus amplus eſt, craſſus, ac carnoſus, *Dorſum.*
cum appendicibus plurimis: inteſtina ter reuoluta,hepar candicans, à cuius exteriore parte fel- *Partes interne.*
lis veſica pendet, admodum magna pro corporis ratione, felle valdè diſtenta,quod ſubſtantia,
& colore oleum æmulatur: cuius rei meminit *a* Plinius,nulli piſcium hoc copioſiùs eſſe ſcribẽs: a *Li.* 32. *c.* 7.
citat autem Meandri authoritatem in comędijs immemor fortaſſis eiuſdem mentionem fieri ab b *Li.* 2. *Hiſt.*
b Ariſtotele, qui nempè Callionymo in iecore fel ineſſe tradit proportione corporis omnium *cap.* 15.
copioſum. Addit *c* Aelianus, hunc Philoſophi locum recitans, iecur ipſum tradere ad dextrum c *Lib.* 15.
latus collocatum eſſe, Meandrumq; huic rei teſtimonio eſſe in Meſſenia, his verbis: *Facio te fel* *cap.* 34.
D *habere Callionymo copioſius:* item Anaxippum in Epidicazomeno dicentem, *niſi moueas,& ſic,vt*
Callionymi feruere efficacias omne fel. Lien exiguus rotundus, atq; rubens ventriculo hæret. Vul- *Magnitudo.*
ua bifida eſt,& longa. Non multum excreſcit, & rarò pedalem longitudinem excedit.

L O C V S.

PLANE marinus piſcis eſt, Rõdeletio, imò verò ipſi *a* Ariſt. inter litorales connumeratus.
Verùm cum perraro, adeo ac ſolus ferè ſemper capi ſoleat, Saluiano pelagius potiùs a *Li.* 8. *Hiſt.*
quàm litoralis videtur,quoniam litorales, & crebrius,& ſimul plures,pelagij verò, & ra- *cap.* 13.
riùs, & vnà pauciores capiantur; vt qui ad litora, circa quæ maximã piſcatio exercetur, non niſi
rarò, & temere (& ob id ſoli potius quàm gregatim) adnatent. Quod ſi tamen Ariſtoteli (in-
quit) ſubſcribendum ſit, rarioris eius capturæ eã reddemus cauſam, quòd die dormiat, & nocte
(quo quidem tempore non piſcantur piſcatores) vagetur. Quieſcentes enim piſces multò minus
vagantes verò magis capi, certiſſimum eſt, & piſcantium omnium teſtimonio comprobatum.

E

NATVRA. MORES.

Viuacitas. *Ignauia.* *Voracitas.* *Aſtus.*

PISCIS eſt ſoliuagus, carne veſcens: adeo viuax (inquit Bellonius) vt ſi internis omnibus ſpolies, nihilominus adhuc moueatur. Eſtque omnium piſcium, & ignauiſſimus, & voraciſſimus: quare vt ventrem ſuum famelicum ſaturet, ad aſtum refugium habet, paruiſq; piſciculis inſidias molitur apophyſi illa, quam extra os propendere diximus. Eam enim ex ore demittit, & piſciculos tanquam ad vermem, ad eam adnatantes, eamque præhendentes vnà cum ea deglutit: nunquam tamen inſaturabilem ſuam rabiem explere poteſt, quin eò vſque progreditur eius inexhauſta cibi helluatio, quoad cibo onuſtus, in terram ſe abijciens, pœnas det maiori alicui piſci, qui humi ſtratum in ventrem demittit ſuum. Eſſe autem inſatiabili abdomine, vel hoc declarat, quòd ſi edendum cibum capto obieceris, eò vſque veſcatur, donec cibus exaggeratus, ad ipſum os redundet. Quæ omnia Oppianus, interprete Lippio, ſic expreſſit.

Eſt pecus ignauum capitis cui vertice ſummo
Eſt inter meatos oculos: luceſque profundo
Et ſolus noctu vigilat, noctuque mouetur,
Noctua, ſed ventris ſortitur damna voracis.
Indomitam ſeruat rabiem ſub ventre rapaci,
Donec cum rapido diſrumpat viſcera ventre
Vel nimio paſtu vita ſpolietur onuſtus.
Appendat ſi quis piſcem, vel porrigat eſcas
Stultitia excellit cunctis ferus Hemerocœta,
Sunt inuerſa ſupra radiantia lumina: rictus
Conterit in ſomno ſolidas. proſtratus arena, F
Hinc piſcis nigræ fertur cognomine noctis
Non modus eſt luxus, non eſt menſura ciborum:
Quam ſaturare poteſt nunquam, ſed creſcit edendo,
Inuerſus tento moriatur corpore in vndis.
Eſt tanta ſignum crapula, ventriſq; rapacis,
Eſt cibus oretenus, paſtu ſumma ora replentur,
Non tamen eſt ardor tantus compreſſus edendi.

MORALIA.

Luxuria deteſtatio.

VRANOSCOPVS itaque tanto ciborum pondere abdomen ſuum replens, vt nimium tento diſrumpatur, triſti atq; infelici voracitatis exitu, omnes quidem à luxu, crapulaq; deterret, & ad temperantiam adhortatur, ſed eos potiſſimum, quorum deus venter eſt, quemadmodum his verſibus, quos ſuperioribus ſubnexit idem Oppianus docuit: G

Aduertat mortale genus cognoſcere ventris
Innumeri morbi domito ſunt ventre fuganda
Pellenda ingluuies, epulis menſura tenenda,
Et ventris mortale genus diſſoluit habenas,
Ediſcat finem, luxum, crapulamq; ſequuntur
Menſarum illecebra, manibus, pedibuſq; reuincla
Plurima neu varijs ponantur fercula menſis,
Per luxum rapitur præceps, ruit impetè vaſto,
Talia proſpiciens finem fugit Hemerocœta.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

a *L. 11. c. 34.* NONNVLLI (inquit a Aelianus) Vranoſcopū dicunt eſculentum eſſe: alij pleriq. negāt. Poetæ quidem vbi conuiuia, & epulas deſcribunt, eum videntur præterire, cum pleroſque, quorum in menſa vſus eſt, ſuis verſibus celebrent. Diphilo apud Athenæum

Carnis qualitas. (cuius verba ſuprà recitaui) βαρὺς vocatur, à graui, viroſoq; odore: taliqueitem ſapore vt ſit, neceſſe eſſe Rondeletius ſcribit, quòd carne, cænoſaque aqua veſcantur: atqui carne quidem veſcitur, ſed viuorum (vt oſtendimus) piſciculorum, à quibus vti virus illud contrahere nequit, ita aqua cænoſa veſci nemo veterum tradit. Viroſum verò eſſe certiſſimum eſt, ideoq; paſſim H

b *Lib. de affect. int.* negligitur, & inerti relinquitur plebeculæ. b Hippocrates victus rationem præſcribens, Callionymum non ſolùm concedit, verùm etiam vti iubet. *Qui pituita alba laborat*, inquit, *ex piſcibus veſcatur Scorpio, aut Dracone, aut Callionymo, aut Gobio, aut alijs piſcibus, qui ſimilem facultatem habent.* Et rurſus: *Qui ægrotat morbo craſſo à pituita putrefacta, obſonium habeat ex piſcibus Scarpium, aut Callionymū, aut Cuculū.* In morbo ſplenis. *Dentur*, inquit, *piſces Scorpius, Draco, Gobio, Cuculus, Callionymus. Hos coctos, & frigidos dato.* Et alibi: *A pituita maximè in aqua inter cutē*

Temperamentum. *trāſitus fit* &c. *In hac, qui curabilis eſt ex piſcib. vtatur Gobione, Callionymo, Cuculo, & Scorpio, & alijs huiuſmodi, omnibus coctis nō recentib. & frigidis. Hi n. ſicciſſimi ſunt, & in inſaniū ne inſtigat, & inſulſi ſint piſces.*

Fellis vis, & vſus. Fellis huius piſcis in medicina frequēs admodū vſus eſt: cum n. omnē fel mordeat excalfaciat plus minus, prout animaliū differētię ſunt, pręſtātiſſima in effectu, Dioſcor. ſen-

A tentia exiſtimantur è Scorpione marino, è piſce qui Callionymus dicitur; è marina teſtudine, ex hiæna, Perdice, Aquila, Gallina alba, capra ſylueſtri. Galenus quoque, vbi de fellibus ex profeſſo loquitur, fel Callionymi quoque inter alia efficaciſſimum prædicare videtur, inquiens: *Taurorum his valentior bilis, inferior tamen bile hyænarum, & hæc quoque inferior bile Callionymi, & Scorpij marini, & marinæ teſtudinis.* *b* Aliàs etiam ad oculos ſuffuſos primam ferè omnium compoſitionum eſſe ait, quæ ex fœniculi ſucco, & hyenæ felle, ac melle Attico conſtat; quoſdam verò etiam caprinum fel addidiſſe: ſed & alium poſtea aliud fel admiſcuiſſe, galli, aut viperæ, aut teſtudinis marinæ, aut Callionymi: ſuo verò tempore in pretio haberi fel Scarorum. Aliàs item inquit: animalium quorundam fel ſingulariter à Medicis extollitur, tanquam aciem exacuat oculorum, & ſuffuſionum initia digerat, veluti piſcis, quem vocant Callionymum. Quamobrem ſunt, qui Thobiæ oculos huius piſcis felle curatos fuiſſe volunt. Quibus autem peculiaribus alijs etiam in affectibus iſtius fellis vſus ſit, docet *c* Plinius, cicatrices ſanare, & carnes oculorum ſuperuacuas conſumere tradens; item auribus vtiliſſimum eſſe, cum roſaceo infuſum. Et Apollonius *d* apud Galenum ad auditus grauitatem ſenecta anguium cum felle bubulo, aut caprino, aut teſtudinis marinæ, aut Callionymi diluta vti præcipit.

b Lib. 4. de comp. med. ſec. loc. *Fel quibus proſit.* *c Li. 32. c. 7.* *d Lib. 3. de comp. med. ſec. loc.*

B

DE TRACHVRO. Cap. LII.

SYNONYMA. ETYMVM.

Τράχουρος, ſiue vt Oppianus, & Galenus ſcribunt, τραχοῦρος, quo nomine apud Latinos veniat, neſcio: hoc ſaltem ſcio, non vocari Lacertum, vt nonnulli voluerunt, *Lacertus.* nam hic κολίας potius eſt, ſi pro peculiari ſpecie accipias, pro peculiari, inquam *Colias.* ſpecie, quandoquidem Plinius varia aquatilia Lacerti nomine comprehendit. Falſitur item, qui Trachurum eundem centet cum Sauro, licet huius vocis veſtigia verus, ac genuinus Trachurus Romæ, & in alijs quibuſdam Italiæ locis obtineat, Suaro enim Romæ, & Maſſiliæ Suuero nominatur. Σαῦρος enim, & Τραχοῦρος, tanquam diuerſos piſces ſeparatim Oppianus appellat. Neq; etiam σαῦρος, licet Lacertum ſignificet, & à figura terreſtris Lacerti *Saurus.*
C nomen habere non dubitem, haud rectè tamen Latine Lacertum, vt Gaza fecit, verteris, ob allatam prius rationem, qua de re ſuo loco. Gallis Trachurus Maquereau baſtard, quaſi Scomber ſpurius, Sanſonib. Cicharau, alicubi Gaſcon dicitur. Minores Romæ fricturæ nomine veniunt, *Scomber ſpurius.* vt Iouius, & Saluianus tradunt. Sunt enim multa piſcium genera, quæ ob paruitatem in ſartagine feruenti oleo coquuntur, ſicut Triglæ, Bocæ, Scombri, Dracones, Pagri, & Auratæ. *Frictura.*

FORMA. DESCRIPTIO.

TRACHVRI forma, niſi paulò longior eſſet, ouata dici poſſit: Cùm enim eius medium *Forma.* corpus latiuſculum ſit, deinde vtroq; verſus arctatur, donec roſtrum ore clauſo, atque extrema pars caudæ carnea, acuetur. Inferior autem maxilla, quæ ſuperiore paulò longior eſt, cùm os clauditur, non rectà, ſed obliquè ſurſum excurrit, vnde os etiam non in longitudinem, ſed in obliquum ſciſſum eſt, dentibus adeo paucis, & minutis munitum, vt edentulum *Os.*
D videatur: reuera tamen maxillarum pars denticulata eſt. Eſt autem vt Scombri admodum magnum; item oculis, vt in Melanuro Branchiæ vtrinque quaternæ. Pinnis natat quatuor, quarum duæ maiores ad branchias ſitæ ſunt, duæ aliæ minores in ventre: aliæ item duæ in dorſo eriguntur; *Branchiæ.* prior latior, & breuior, in eminentiore dorſo: altera paulò inferius arctior, ſed longior, nam *Pinnæ.* per dorſum reliquum ferè vſque etiam ad caudam porrigitur. Podex in medio ventre eſt, à quo alia deniq; pinna ad caudam vſq; demittitur. Cauda autem bifurca eſt, ſimilis Acus vulgaris. *Podex.* In medio corpore lineam habet à capite ad caudam deductam, multis oſſiculis, ita horridam, vt *Cauda.* ſerra eſſe videatur, non rectam quidem, ſed media ſui parte inflexam, & obliquam, in cauda eminentiorem aſperioremque, quàm in alijs partibus, quæque ob id caudam quadratam efficiat. Squamis caret, læui tantùm cute præditus: Dorſo ſubcæruleus; ventre verò, & lateribus argen- *Cutis.* teus eſt, purpuramque aliquantulum emenitur, vt inde αἰολίαν, id eſt varium fortè dixerit Nu- *Color.* menius. Trachurus, cuius hic iconem damus, colore ferè eſt albicante, aureis vbique lituris va- *Magnitudo.* rius. Cauda ex violaceo ferè ad cæruleum vergit. Ad pedalem magnitudinem perrarò excreſcit.

A

L O C V S. M O R E S.

Capiendi Ratio. Antipathia.

TRACHVRVM Oppianus ijs annumerat, qui circa litora verſantur Numeroſè ſimul capiũtur, etſi parui ſint Romæ Fricturæ nomine per Vrbem venundantur, vt gregales eſſe, turò liceat conijcere. Capiuntur autem omnibus anni temporibus, ſemperq; Romæ, teſte Saluiano, proſtant. Veteres naſſis eos capiebant, vt idem *a* Oppianus declarat his verſibus: *Naſsis cap. a Lib.3.*

Chalcidibus fraudes autumni tempore prædo / *Inſtruit, & Thriſſas prendit, genteſq; proteruas,*
Thracuron naſſam ſparti de vimine texens, / *Et vili mactam vitia ſub vimine maſſam* *Myrrha fabula.*
Claudit, & aſperſam vino, miſcetque puella / *Aſſyria lachrymas, quæ turpi accenſa furore*
Thiantis patris longæuo immiſta parente / *Infandum irata patrauit Cypride crimen,*
Exuit humanam fatali numine formam, / *Arboris in faciem verſa eſt cognomine mirrha.*
Deflens concubitum lachrymis aſperſa nefandũ. / *Hos ſuccos miſcet, naſſam ſub fluctibus aptas*
B *Talis odor ſubitò ſpiras per marmora lata.* / *Alliciens ſpecies varias, & naſſa repletur.*
Et fortunata ſuccedunt munera prædæ.

Nunc verò multò minori negotio retibus capiuntur, & quibuſuis alijs frequentiores. Miram profectò, & nos planè latentem caudæ Trachuri facultatem tribuit *b* Aelianus, *equam nimirum in vtero habentem, ſi ei appendatur, & piſcis mox liber in mare dimittatur, non multò poſt abortum pati.* *Cauda mira facultas. b li.11.c.50*

V S V S I N C I B I S.

DIOCLES apud Athenæum, Trachurum aridum piſcem vocat, & Philotimus, cui ſubſeribit Galenus, inter piſces duræ carnis, & qui ob id ægrè conficiuntur, quiq; craſſos ſuccos gignunt Thrachurum numerat; talemq; eſſe vſus docet, niſi externa aliqua pinguedine, aut iuſculo tener ac virulentus fiat. Aſſi verò aut frixi, ſi priuſquam deferueant, in acetum acerrimum, croco antea alijſque aromatibus conditum inijciantur, moxque poſt binas horas in vaſe alio abſque aceto componantur, non ſolùm palato gratiores redduntur, ſed aliquot etiam diebus incorrupti conſeruati poterunt. *Vt ſapidiores fiant.*

C

D E S C O M B R O. Cap. LIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

NOTISSIMVS vbiq; terrarum, qui Græcis σκόμβρος Latinis Scomber, aut Scombrus appellatur. *a* Horatius piſcem Iberum videtur dixiſſe hoc verſu: *Piſcis Iberus a L.2.ſer.8*

His miſtum ius eſt oleo: quod prima Venafri Preſsit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi Vino, &c. Garum enim liquamenuè optimum (vt modò oſtendetur) in Iberia, ſiue Hiſpania ex Scombro fiebat. Apud Venetos antiquam planè nomenclaturam hodieque retinet. Romani Lacertum vocant, teſte Iouio, quod ita refutat Saluianus, ac ſi Iouius antiquis Romanis ita appellatum ſignificare voluerit: quod tamen non puto: nam & Neapoli vel ipſo Saluiano referente. Lacertum nominant: ipſe interim Saluianus Romæ vulgò Macarei vocari tradit, nomine ferè cum Gallia, Belgis, & Anglis communi, quibus Maqueraeu appellatur: vnde Albertus Macarellum, Arnoldus Villanouanus Maquetellum appellarunt. Iulius *Macarellus.* Cæſar Scaliger nomen hoc Græcæ originis eſſe indicauit, nec plura addit: quod nonnullis non placet, quoniam ſi piſcium vlli μακάριοι vocari debeant, ij quos veteres opſophagi deos vocarunt, ſic appellandi potiùs ſint, ad quam prærogatiuam Scombri non peruenerunt, niſi in paucis regionibus, vt Eleuſiniaci: quare Gallicam à Bellonio indicatam etymologiam recipiendam volunt, qui Scombros vulgò Maquerellos nominari ſcribit, quaſi lenones, quòd verno tempore paruas Alauſas, quas virgines dicunt, ſubinde ſubſequi ſoleant: ſed fortaſſis Scaliger non ad piſcis præſtantiam reſpexerit, ſed ad garum, quod apud ganeones illos in ſummo erat honore, ac pretio: Ego tamen ita dictos ſuſpicor à corporis macritudine, quaſi vulgò Magarellos: Sunt enim oblongi, & exiles in extremo. Maſſiliæ Auriol Genuæ Oreol ab aureis oculis Monſpelij peis d'Auriou, quaſi piſcis Aprilis, quod eo menſe maximè capiatur, item V erat dicitur, quaſi vitri inſtar ſplendens, in Hiſpania, vt Rondel. ait, Cauallo. alij verò ibi Alache nuncupari aiunt, quo nomine etiam vtuntur pro Alece, quod gari quodammodo genus eſt.

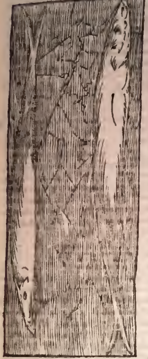
Forma.
Caput.
Oculi.
Branchiæ.
Pinnæ.
Cauda.
Color.
a Lib.35.
Squama.
Magnitudo.

FORMA. E
Deſcriptio.

SCOMBRVS corpore eſt terete, denſo,
carnoſo, vtrimque in acutum deſinen-
te, roſtro ſcilicet atque corporis ex-
tremo, cui cauda annectitur: & ſi paruis ma-
gnis comparare licet, Thynno (vt Scholiaſtes
Ariſtophanis ſcribit) ſimilis. Oris ſciſſura
ingens pro corporis portione; dentes exigui;
caput rotundum inferior maxilla in ſuperio-
rem recipitur, & clauditur pyxidis modo.
Oculi magni, aureo colore micantes. Bran- F
chiæ vtrinque quaternæ: iuxta quas pinnæ bi-
næ, totidemque in ventre. Apodice alis eſt,
eique ſupraposita in dorſo ſimilis: quas ordi-
ne certiſque interuallis, aliquot aliæ pinnu-
læ ſubſequuntur, quod tamen huic ſoli pro-
prium non eſt, ſed cum Thynnis, Pelamydi-
buſue commune. Alia denique eſt in dorſi
initio aculeis nonnullis horrida. Cauda in
lunatam pinna degenerat. *In ipſis aquis ſul-
phurei coloris eſt, extrà non qui cæteris* (vt Pli-
nius ait) *ſed ferè cærules*. Sulphureum autem
colorem quem intelligat, *a* aliàs explicat, in-
quiens. *Flumina, & fulgura, ſulphuris odorem
habent, ac lux ipſa eorum ſulphurea eſt*. Eſt ve-
rò cæruleus ille eorum color potiſſimum in G
dorſo: nam venter lateraque argentea ſunt.
Totus lineis nigricantibus, obliqui, inſignis
eſt: ſquamiſque caret, licet apud Athenæum
ſquamatum eſſe quiſpiam velit, negandi vo-
cula videlicet à librarijs omiſſa: nam qui vnà
nominantur, Conger, Pelamys &c. omnes
ſquamis carent. Ad cubiti magnitudinem
accedit. Quid itaque Hicefio reſpondebimus;
cui Scomber Colia minor eſt? Qui nunc in
Græcia antiquo nomine Colias vocatur, no-
ſtro Scombro minor eſt, cætera totus totus ſi-
millimus: vt Hicefius quem nos aliique
Scombrum nominamus, Coliam nuncupare
potuerit, vel nondum adultum Scombrum
adulto Coliæ comparare. Altera icon quæ H
ſequenti pagina exprimitur, duos oſtendit
Scombros naturæ luſu in marmore Veronen-
ſi expreſſos. In hoc verò Scombro pinnas in
ventre deſidero.

LOCVS.

A Scombri piſces à natura ſculpti in marmore.

B

C

L O C V S.

PLINIVS *a* Scombrum inter eos recenſet, qui maria peculiares ſunt: nunquam enim flumina intraſſe obſeruatus eſt. Victitat iuxta arenoſa litora, vt teſtatur Oppianus, *b* non tamen ſemper, nam & idem author paulò póſt inter alios rurſus Scombrum enumerat, qui degũt in petris, quæ plenæ ſunt chamis, & patellis. Albertus Macarellos, id eſt Scombros in litore maris Germanici copioſè capi tradit: verùm ſicuti in nullo non mari capi ſolent, ita haud æquè vbiq; laudati. In Oceano, quàm in mediterraneo mari maiores ſunt ſicciores q; & duriores, & ob id deteriores. Ibidem tanta craſſitudine proficiunt, vt pari cum Pelamydibus magnitudine plerumque (inquit Bellonius) euadant. Romæ etiam licet parui, ſicci ſunt, & duri, Venetijs optimi, nimirum molles, pingues, delicatioreſque. Hermippus tamen vult ex Helleſponto Scombros peti. Sunt autem in Adriatico etiam parui. Scaliger huius differentiæ penes magnitudinem, rationem reddidit inquiens: *Scombri in Oceano Britannico ingentes ſunt, vt & Rhombi in Adriatico vterque paruus. Exiſtimarit, autem aliquis in minore maris ambitu frequentes prædas exerceri: non ergo creſcere. Vix ad Tergeſte, ac proximum ſinum comparent Scombri: atque ilico capiuntur. In Oceani laxitate fuga moram, mora parit incrementum: Itaque grandeſcere, quia non capiantur.* Licet verò Oceanus abundet Scombris, eorum tamen nullibi maior in eo copia eſt, quàm iuxta Herculis inſulas prope Charthaginem nouam, adeo vt earum vna Scombraria, teſte Strabone, dicta ſit (interpres quatuor ſyllabis Scombrariam reddidit) ipſi verò Scombri ſale conditi ſalſamentum Sexitanum, à Sexitania ibidem ciuitate. Sunt item Scombri Thraciæ gena, ſed num ab hoc piſce ſic dicti ſint, haud conſtat. Totum interim Hiſpanicum Oceanum Scombris abundare, ex hoc Plinij quoque diſcimus. *Hiſpania cetarias Scombri implent, Thynnis non commeantibus*: hoc eſt (vt Maſſarius interpretatur) quòd Thynni ad ea loca non cõmeant, & rurſus: *Scombros Mauritania, Bætica q; Carteia ex Oceano intrantes capiunt.*

a *L.32.c.11.*
b *Lib.1.*
Vbi maiores & vbi meliores.
Cur in Oceano maiores.
Scombroaria inſula.
Salſamentũ Sexitanum.

NATVRA. MORES. PARTVS.

GREGALES ſunt, teſte Ariſtotele, *a* item Athenæo Mneſitheo. Diſcedunt à locis frigidioribus calidioribuſq; antequam Thunni, vt qui imbecilliores ſint: quod ſcribit idem Ariſtoteles *b* alicubi his verbis: *Piſces alij ex Ponto, aut in Pontum tranant, alij per hyemem ex alto*
D *in litora teporis gratia veniunt: contrà æſtate ex litore in altum vitantes æſtum diſcedunt: ſemperque qui imbecilliores ſunt, priùs vtrauis ratione diſcedunt, vt Scombri antequam Thynni. c* Et mox. *Sæpe etiã flatu Auſtrino vehementiùs occurſante: fit vt cum Colijs, & Scombris exeant è Ponto Thunni in mare. d* Plinius verò aliam huius migrationis rationẽ reddit, vt ſcilicet dulciori fruantur pabulo: *Cũ Thynnis* (inquit) *Amiæ & Pelamydes in Pontũ ad dulciora pabula intrant gregatim cũ ſuis quæq; ducibus, & primi omnium Scombri*: Fuerit autem hoc genus piſcium gratitudinis, acceptiq; beneficij memoriæ typus exemplarq; dummodo verũ eſt, quod de ijs ceu gratiſſimis erga altores ſuos ſcribit Aelianus *e* his verbis: *In mari Ionio prope Epidamnum (vbi & Taulantij habitant) inſula eſt, quæ Athenas, id eſt, Mineruæ appellatur, eam piſcatores inuolunt: & lacus eſt, vbi Scombrorũ, qui ad piſcatorum conſuetudinẽ aſſueuerunt, & manſuefacti ſunt, aluntur. Iis ſanè cibaria edenda piſcatores idcirco obijciunt, quòd cũ ijſdem fœdus quoddam ſanctum habent, atq; adeo firma pace deuinciuntur. Nam hoc piſcium genus ab omni captura tum liberum eſt, atque ad errandum ſine vlla exceptione ſolutum: tum verò eatenus ætate procedit, vt viuat ibidem ad ſummam ſenectutem. Nec tamen ætatis tempus ignauiter traducit, neq; in ſuos*

altores

a *Lib.9.hiſt. cap.2.*
b *Lib.8.hiſt. cap.12.*
c *Cap.12.*
d *Li.9.c.15*
Gratitudinis typus.
e *Li.14.c.1.*
Scõbri manſuefacti.

altores ingratum eſt. At enim de piſcatoribus paſtum cùm manè acceperit, piſcationem mox capeſcit, vt E
Scōbri gratitudo erga ſuum altorē. *ſe nutricantibus præmium pro nutrimento perſoluat. Quare ex portu ſoluens, ad feros Scombros gentiles ſuos natare contendit, ac ſimul vt ad eos peruenit, cum ipſis ita continuo tanquam cum aliqua phalange ſuorum popularium errat: & nimirum cùm eiuſdem generis ſint, non inter ſe fugiunt, ſed ſimul natant: poſt autem cicures circum feros concurſantes in orbem conſiſtunt: & ſuorum corporum obſtructione, eis fugæ exituq; intercludentes, ſuorum nutritiorum (vt pro iis quibus expleti cibis fuerint, illos remunerentur) aduentum acerrimè tam diù expectant, dum piſcatores eò profecti, captorum permultas cædes fecerint. Cicures verò maturè properantes ad portum regrediuntur: atque ibidem intra cauernas abditi, à piſcatoribus cœnam expectant: quam quidem ipſi eis quotidiè largiuntur, ſi ipſos ad piſcatum adiutores,*
Coitus. *atq; amicos fidos habere velint.* Coeunt authore *f* Ariſtotele menſe Februario poſt idus; pariunt Iunio
Partus. *f Lib.6. hiſt. cap.17.* ante nouas. Edunt ſua oua condita, quaſi vtericulo: incrementum autem partus præcipua ſumit celeritate.

CAPIENDI RATIO.

SCOMBRORVM captura, inquit Bellonius, multum eſt diuerſa in Oceano ab ea, quæ in Ponto, Propontide, Helleſponto, mediterraneo, & Adriatico mari eſſe ſolet. Solent enim in Oceano piſcatores ſua retia in procellas, & fluctus demittere, & quò vehementiores ſunt fluctus, nauiſque celeriùs fertur, eò plures irretiunt. Quo modo autem in iis Orientis locis capiantur, non explicat; ſed Oppianum Ponti capturam deſcribere monet, qui Scombros, vt & alios quoſdam piſces, temeritatis, & imprudentiæ ſuæ pœnas captiuos luere tradidit: nam cùm alios vident retibus incluſos, ad eos ingredi, inquit, cupiunt: ingreſſi autem alij, minores nempe, per maculas rurſus euadunt, alij maiores detinentur: & dum rete ad litora trahitur, multos in reti Scombros hærentes, ac inſtar cunei impactos videas vtrimq; alijs ingreſſum, alijs exitum molientibus. Quomodo prope Epidamnum in mari Ionio cicures Scombriferos capiendos ſeducant, paulò antè ex Aeliano recitatum eſt. F

Temeritas, ac imprudētia punita.

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas. DIPHILVS hoc genus piſcium leue eſſe teſtatur citoq; à ſtomacho deſcendere: contrà Hiceſius multum nutrire, melioriſq; quàm Colias ſucci eſſe, minus verò facilè excerni iudicauit. Mihi verius probatur ſententia, nam, vt Arnoldus quoque teſtatur, à ſalubrioribus piſcibus plurimùm degenerant, vtpotè multo craſſiores, viſcoſiores, concoctu difficiliores, magiſq; excrementitij, ideoque niſi iuuenibus robuſtis, & tunc cum embammatis, quæ viſcoſum craſſumque eorum ſuccum emendare queunt, conueniunt. Cuius ſententiæ quoque Trallianum fuiſſe obſeruo, nam iis qui epilepſiæ obnoxij ſunt, aduerſari ait pingues, & cetaceos piſces, vt Scombrum, Pelamydem, &c. Hi enim, inquit, omnes craſſum terreſtremque & inimicum naturæ ſuccum congregant. Athenæus item Mneſithæus, Scombros, Thynnos, & Thynnides, atque huiuſmodi gregales piſces alios, ſuaues quidem, vtpotè pingues, eſſe, ſed quia graues, & ventriculo inobedientes ſunt, ταριχεύεσθαι ſcribit, id eſt, ſale inueterari poſſe, & inter ταρίχηρα optimos haberi: præſtare autem etiamſi aſſentur, quod ſic pingue eorum liquetur. Venetijs verno tempore quo pinguiores ſunt, inter delicatoria obſonia reputantur, vt ex Iouio diximus, Romæ verò ab innata quadam ſiccitate ſunt ignobiles Recentes in craticula aſſi comeduntur. Quod ſi verò ita parentur, vt alij ſolent, quos vulgò amarinatos vocamus, ſapidiores redduntur, & per dies aliquot incorrupti ſeruantur. Sale etiam condiuntur, maximo tum in Propontide, tum in tota Græcia prouentu, more G

Cur ſaliantur.

Apparatus.

a Li.8.c.17. ab antiquis recepto, apud quos quàm maximè ſaliebantur. *a* Columella: *Itaque præbere conuenit ſalibus exceſam Chalcidem, Scombri, Charchariaq; & Elacata ventriculos, & ne per ſingula omnia enumerem, ſalſamentorum omnium purgamenta, quæ cetariorum officinis euerruntur;* Meminit item *b* Pli- H
b Li.9.c.15. *Garum ex Scombri.* nius. *Hiſpaniæ cetarias Scombris replent, Thynnis non commeantibus.* Hinc Scombri Chæraphili ſal-
c Lib.8. ſamentarij filij dicti ſunt, vt meminit *c* Athenæus his verbis: *Pythionicæ ſalſamentum fuiſſe perquam gratum Antiphanes ait, quòd eius amatores fuerint Chæraphili ſalſamentarij filij, vt in Acatijs Nicochares ait: Auit us obeſus, cùm ad Pythionicem profectus comederit:*

Quippiam, illum enim vt rumor eſt, tum inuitat, *Cum læta Chæraphili duos filios Scombros.*

Excepit hoſpitio. Habebant item veteres ex Scombris garum quoddam, rem quidem origine ſpurcam, atq; fœdam, veruntamen tunc pretioſam, & in luxu habitam, & vt cum Epigrammatario dicam nobilem: *Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.* Putrilago enim eſt: ſanieſvè piſcium non autem halme,
Garū quid. ſiue muria, ſiue ſalſugo piſcium inueteratorum, aut ſale conditorum, hoc eſt, ius ſalſum, in quo ſeruatur, quod vulgo Salimuriam vocamus, neq; etiam halec eſt, vt ex hoc *d* Plinij etiam manifeſtum eſt

A *Eſt etiamnum liquoris exquiſiti genus, quod garum vocauere, inteſtinis piſciũ cæteriſque, quæ abijcienda eſſent, ſale maceratis, vt ſit illa putreſcentium ſanies. Hoc olim conficiebatur è piſce, quem Græci Garum* appellabant (vt ſuprà oſtendimus) *Nunc è Scombro piſce laudatiſſimum in Carthaginis Spartariæ cetarijs: ſociorum appellatur, ſingulis; millibus nummum permutantibus congios penè binos: Nec liquor vllus penè præter vnguenta maiore in pretio eſſe cœpit nobilitatis etiã gentibus. Scombros quidem & Mauritania, Bæticaquè, & Carteia ex Oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud vtiles. Laudantur & Clazomeniæ garo, Pompeijq; & Leptis, ſicuti muria Antipolis, ac Thurij: iam verò & Dalmatia. Vitium huius* (gari nempè, non muriæ, vt Rondeletius vult) *eſt alex, imperfecta, nec colata fæx. Cœpit tamen, & priuatim ex inutili piſciculo, minimoq; confici Apuam noſtri vocant: Foroiulienſes piſcem, ex quo faciũt Lupum* (ſuper quo noſtrum iudicium ſuprà diximus) *appellant. Tranſijt deinde in luxuriam, creueruntq; genera ad infinitum: ſicuti garum ad colorẽ mulſi veteris, adeoq; dilutam ſuauitatem, vt bibi poſſit. Aliud verò ad caſtimoniarum ſuperſtitionem etiã ſacris Iudæis dicatum, quod fit è piſcibus ſquama carentibus* (legendum apparet non carentibus, nam Iudæi hodieq; niſi ſquammoſos edunt, & non ſquamoſis abſtinent, vt duo gari ſint genera, vnũ è ſquamoſis, vt ex Lupo, ſiue Encraſicholo, Mænaq; & Smaride conſimilibuſq;, alterum ex læui cute præditis, vt ex Scombris) *hic alex peruenit* B *ad oſtrea, vrticas gammaros. Mullorum iecinora; innumeriſq; generibus ad ſaporem gulæ cœpit ſal tabeſcere. Hæc obiter indicata ſint, deſiderijs vitæ, & ipſa tamen nonnulli vſus in medendo*. Hucuſque Plinius *e*. Eandem gari originẽ, eundem compoſitionis modum indicauit Martialis hoc diſticho:

Apua. Lupus.

Gari duo genera.

e Lib. 13. Epig.

Exſpirantis adhuc Scombri de ſanguine primo Accipe faſtoſum munera cara garum.

Fœcoſum autem, ac penè fœtidum fuiſſe aliàs facetè admodum ind canit, inquiens:

Vnguentum fueras, quod onyx modò parua gerebat Nunc poſtquam olfecit Papilus, ecce garum eſt.

Apparet præterea ex eodẽ Plinij capite liquaminis hocce genus, certo ſalis condimentarij genere præparatum fuiſſe, vt ex eo & iucunditas, & gulæ inuitamenta ſint quæſita. Ipſius de ſale hęc ſunt verba: *Conditur etiam odoribus additis, & pulmentarij vicem implet excitans auiditatem, inuitanſq; in omnibus cibis, ita vt ſit peculiaris ex eo intellectus inter innumera condita. Ita eſt in mãdendo quæſitus, & garo.* Deſijt quidem gari vſus apud nos: apud Turcas verò, potiſſimum Conſtantinopoli nõ deſijt, vt Bellonius teſtatur, nam cũ piſces pleroſq; frixos vendant, ijs inteſtina, & branchias eximũt, immittuntq; muriæ, vt in garum vertantur: nec dio eſſe videtur, quòd nos quoque garo careamus, quandoquidẽ eius vocis vulgò adhuc extant veſtigia, nã qui piſces ſale inueteratos vẽdunt, compoſito ex piſcibus, & garo nomine, piſcigarolos appellamus, & in gari locũ ſucceſſere ſale conditi

Garum ex quo ſale.

C Encraſicholi fortè, quod minus oleant. Vt modo oratio, vnde digreſſa eſt, ad Scombros reuertatur, ex his quoq; præſtantiſſimum garum fiebat, quod ſociorum (vt ex Plinio oſtendimus) appellabatur: non enim Ioan. Langio aſſentior, qui in epiſtolis ſuis eruditiſſimis ſanè lectu digniſſimis, aſociorum legendum contendit, quaſi aſotorum, id eſt helluonum, ſiue prodigorum, qui ciborum, & potus luxuria, paterna bona decoxerunt. Etenim præter Plinium, ita legunt Martialis, Apicius, Seneca, alij. Et ſi Aſotorum legendum intelligendumque quorſum attinebit ſcribit aſſociorum è Scholiaſtes *f* in libros Galeni de compoſit. medicam. ſecundum locos, non ſolùm legit ſociorum, verùm etiam, vbi apud illum in compoſitione Aſclepiadis ad aurium fœtorem, vlcuſq; depaſcendo proſerpens, Hiſpanorum appellata communis textus habet γάρου μέλανος· ῥωμαϊστὶ λεγομένου ὀκιτάρου, id eſt, gari nigri Romanis nuncupari ocitari, legendum iudicat σοκιόρου, cùm nulla ſit in Romana, & Latina lingua ocitari vox: & Garum Hiſpanicum, Sociorum ſit appellatum, quod ganeones, & gulæ dediti lurcones ſociatim eo vterentur, ipſumq; in maximis delicijs haberent: citatq; Plinium de Mullo loquentem. *g. M. Apicius ad omnem luxum ingenio mirus in ſociorum garo (nam ea quoq; res cognomen inuenit) necari eos præcellens putauit.* Vbi tamen obiter notandum eſt, in codice Galeni, qui Baſileæ impreſſus eſt, pro σοκιόρου legi ὀξυπόρου, quo nomine

Garum ſociorum cur ſit dictum.

Aſoti qui.

f Cap. 3.

g Li. 9. c. 17.

D garigenus intelligi, quod aliàs oxygarum dicatur, Hermolaus ex Columella tradit. Quod verò ad etymologiam vocis ſociorum attinet, eidem doctiſſimo viro non ſubſcribo; putauerimq; id cognominis obtinuiſſe garum, quod à ſocijs populi Romani, nimirum Hiſpanis Romam deferretur. Socios enim Romani, appellabant, quos ita fœdere coniunctos habebant, vt & belli, & pacis eſſent participes, quales Hiſpanos Apicij Senecæq; (ante quos eius cognominis mentionem non inuenio) temporibus fuiſſe Romana hiſtoria teſtatur. Idem Galeni Scholiaſtes in hoc Plinij loco: *Nunc è Scombro piſce laudatiſſimum in finibus Carthaginis Spartariæ cetarijs*, &c. legit, in finib. Carthaginis & Hiſpaniæ: hancque lectionem probat ex alio Plinij loco, vbi ait: *Hiſpania cetarias his implent*. Nec placet, quod nonnulli Spartariam Charthaginis epithetum eſſe volunt, atq; ita ibi vocetur ob ſparti abundantiam. Et ſi quis hanc lectionem non admittat; & tamen coniecturæ amphoterum locum concedat, audet credere, Scombroariæ pro Spartariæ legi oportere: *h* quoniam Strabo Scombroariam inſulam eſſe ait, à noua Carthagine ſtadijs vigintiquatuor ſitam, quæ à Scombrorum captura, nomen acceperit.

Oxiporum quid.

Socij, qui Romanis dicti.

Plinij loca cõſiderata.

h Li. 3. Geog.

VSVS.

VSVS IN MEDICINA. E

Ad arquatũ. *a l. 12. c. 46.* *Ad aurium dolores.* *b l. 32. c. 10.*

SI laborantibus ex iecore, atque arquato morbo Scombrus edendus præbeatur, *a* Aelianus ex piſcatoriæ rei peritorum obſeruatione, ad ſanitatem redituros tradit. Sunt qui præcipuè aduerſus omnia aurium vitia commendant, gari ſociorum cyathum in calice nouo decocti, deinde ſpuma pennis deterſa poſtquam deſierit ſpumare, tepidè infuſi. *b* Plinius author eſt, Scombros in aceto putrefactos, mulieres ſtrangulatu oppreſſas excitare.

DE COLIA, SIVE LACERTO. Cap. LIV.

SYNONYMA. ETYMVM. F

Monedula.

NOMEN huius piſcis diuerſimodè in vulgatis Ariſtotelis exẽplaribus ſcribitur, κολίας, κοιλίας, κοχλίας, quæ duo poſteriora vocabula corrupta eſſe doctiores arbitrantur; Theodorumq; κολοιὸς legendum eſſe voluiſſe iudicant, Monedulã enim reddidit: in quam charybdim Plinius, qui aliàs Græcam, Colias, vocem retinuit, aliquando etiam impegit, Graeculum, qui Monedulæ idem eſt, transferens, vbi

a lib 9. Hiſt. cap. 2. *Lacertus veterum.*

Draconem marinum Graculo ſimilem eſſe dicit. Alibi *a* idem Gaza Coruulum interpretatus eſt, ſiue Graeculum. Rondeletius ſuadet, vt Græca vtamur nomenclatura, idque ego non improbo; Latinis tamen, vt Corn. Celſo, Columellæ, ac Martiali Lacertum vocari non dubito: quanquam hoc vocabulo Plinius comprehendere videatur, qui Lacerti quadrupedis ſimilitudinem habent, hoc eſt, qui antè, & retrò tenuea ſunt, & acuti, in medio craſſi, & rotundi. Colian enim Lacertorum generis minimum eſſe inquit: apparetque iſtiuſmodi ſpeciei piſces ad ſaliendum idoneos eſſe, nam & idem Plinius Elecathenas Lacertorum generis facit, quos Athenæus cetaceos eſſe ait, & ad ſaliendum aptos. Colias autem quo de hic agimus, apud hodierni temporis Græcos, nomen, teſte Bellonio, antiquum retinet. Quamobrem nunquid nunc Scombrum κολίον dicant, vt G Saluianus tradit, dubitari poteſt. Idem Bellonius exiſtimans picam variam Græcis κολίον, aut κολίαν nuncupari, Colian piſcem ab aue eiuſdem nominis (noſtri, inquit, vocant vn gay) quòd eius latera ſimiliter, ac ea auis multis coloribus variegata conſpiciantur, dictum putat. Quam etymologiam ſicuti non improbo, inde enim κολιοὸγραπτος Athenæus vocaſſe videtur; ita tamen Bellonio authorem eſſe non puto, qui picam, vel aliam auem Colian, aut Colion vocet; & quæ κολοιὸς vocatur, Gracculus eſt, ſiue monedula. Maſſilia, eodem Bellonio teſte, Cogniol appellat, Genua, vt apparet Lacertum, nam Bellonius in capite de Lacerto, Scombri quoddam genus, cuius tergus multò magis, quàm in alijs viret, & venter variegatus eſt, ibi vulgò Lacertum vocari ait, quem reuera Coliam eſſe ex Scombrini corporis paritate liquet.

Elecathena. *Etymum.*

FORMA. DESCRIPTIO.

Quibus ſimilis. *a l. 9. Hi. c. 2.* *b lib. 8. Hiſt. c. 13.* *c lib. 8. c. 17.* *Vt Scombro ſimilis.* *Scõber paruus.* *Plinij locus cõſideratur.*

QVANTA ſit Lacertorum cum Scombris, & Pelamydibus ſimilitudo, facilè ex authoribus licet colligere, qui ferè ſemper hos piſcea ſimul nominant; ſic *a* Ariſtotel. gregales enu- H merans, ijs, mox accenſet Pelamydes, Scõbros, Colias: & *b* aliàs de migratione piſcium agẽs, vbi de Thunnis, & Pelamydib. dixiſſet, ab his ſubinde, Scõbros nominat, & Colias. Sic ex Latinis Columella: *c Itaq; prabere cõuenit tabentes Halecu las, vel quicquid inteſtinus Pelamys, aut Lacertus gerit, tum Scõbri ventriculũ.* Tanta autem Coliæ, ſiue Lacerto cum Scõbro ſimilitudo eſt, vt Bellonius Coliæ tantũ iconem dederit, Scombrumq; ſuſius non deſcripſerit, quòd & icon, & deſcriptio ex Colia manifeſtiſſimè haberi queant. Inquit autẽ, cùm aliquando à Lemni inſulæ incolis ſciſcitaretur, quid Colias eſſet, reſpondiſſe idẽ cum Scõbro non eſſe; ſeſe verò præter magnitudinem aliam differentiã non inueniſſe: ideoq; libenter ſe Coliam Scõbrorum puſillorum generis ſtatuere: quare & paruum Scombrum nominauit, Hiceſiumq; miratur, quòd Scõbro maiorem eſſe ſcripſerit Coliam. pro Bellonio, nobiſq; idem ſentientib. ſtat Plinius, Coliam Lacertorum minimum faciens: ſic enim legendum arbitramur contra vulgarem lectionem, quæ minima legit ſine ſenſu. Scio interim eſſe, qui legunt minima genera, item qui genera ſimpliciter, cũ Pli-

nius

A ..us loquatur in ſingulari,hoc modo: *Colias.ſiue Parianus.ſiue Sexitanus à patria Bętica,Lacertorũ*
minimus: nec obſtat,quòd mox ſubiũgat,*Helecathene,ſunt Lacertorũ genera*: Helecathenes namq;
in plurali æque,ac ſingulari efferri poſſunt. Abſurdum quoq; videtur, & præter Plinij loquendi
modum: eandem vocem(minima) interpretari pro eo, quod minimi eſt pretij, vel bonitate, aut
præſtantia infimum,vt Rõdeletius arbitratur. Minorem autem Scombro Coliam eſſe, etiam habemus,ex
Athenæo, qui Sardam Coliæ magnitudine æqualem eſſe ſcribit, vt in Sarda diximus.

LOCVS. NATVRA. MORES.

VSVS IN CIBIS.

NIHIL ferè de Scombro dictum eſt, quod Coliæ ſimiliter competere non poſſit. *a* Ari- a *Lib.8.hiſt.*
ſtoteles optimos eſſe ſcribit in Proponride,antequam pariant,cùm cæteri fuſnei(qui- *cap.13.*
bus alias *b* Collas etiam annumerat, ſemelque anno parere teſtatu.,) Pontum adeun- b *Lib.5.hiſt.*
B tes proximè Aegeum ſint pinguiſſimi. Commendantur ab Athenæo Amyclani, atque Hiſpani, *cap.9.*
qui Sexetam cognominantur, vnde in hoc *c* Martialis: *Vbi meliores.*

Cùm Saxetani ponatur cauda Lacertò, Et benè ſi cenas, conchis inuncta tibi eſt.

Legendum Sexetani: & apud Galenum,*d* vbi ſcripſit *piſces molles carnis,& excrementis vacui.vt* c *Li.7.Epig.*
Saxatiles,& Aſelli,ad ſaliendum non ſunt accommodi:Coracini verò,& Pelamydes Myli,Sarda,Sar- d *Lib.3.Ali.*
dena,quaq; Saxitana vocant ſalſamenta,ad ſaliendum ſunt oppoſita: Et paulò poſt: *præſtantiſſima*
ſunt Sardica ſalſamenta, hodie Sardas vocans, & myli ex Ponto, ſecundum autem poſt illa locum
habent Coracini, & Pelamydes,& quæ Saxitana appellant. Sexitana legendum,& de ſale inuetera-
tis Colijs intelligendum eſt. Sexi enim,authore Plinio,Betıcæ Hiſpaniç oppidum eſt. Nec aliud,
puto,eſt ſalſamentum Gaditanum memoratum ab Hippocrate in primo ſplenis morbo,niſi ma-
nis de Scombro intelligi hoc. Laudantur,& Parij, ſiue Pariani, ſicuti cùm ex allato Plinij loco, *Salſamẽtum*
tum ex hoc Archeſtrati, qui inter oſophagos lurconeſque facilè primas habuit, *e* conſtat: *Gadicanum.*

Καὶ Πάριον κολιαν (κολιῶν potius) κυδρὴ τροφὸς ἐστι πολίχνη. id eſt: *Colias Parianus.*

Parium oppidum Coliarum nutrix inclyta.

C Quod modò ad carnis qualitatem attinet, Xenocrates author eſt, Scombrum, & Coliam car- e *Athenæus*
nem habere, non aliter, ac ipſi Thunni habent, ſtomacho ingratam, aridam, malique ſucci, & *lib.3.*
quæ non facilè aluo excernitur, ſed quæ copioſè nutrit; minuſque ori gratam eſſe Coliæ carnẽ, *Carnis qualitas.*
& minus etiam ſucci habere. Scombrum Athenæus quoq; leuiter, & ſubito è ventriculo deſcen-
dere tradit,Coliam verò glutinoſum,acrioremque eſſe, & mordaciorem, deterioris ſucci, mul- *Scomber Colia præſtat.*
tum nutrire: Sic & Lacertum (quem eundem cum Colia eſſe diximus) Cornelius Celſus, inter
grauiſſimi alimenti piſces recenſens: *piſcium eorum*, inquit, *qui ex media materia ſunt*, hoc eſt,
mediocriter alunt, *quibus maximè vtimur,tamen grauiſſimi ſunt, ex quibus ſalſamenta quoque fierò* *Lacerti ſale*
poſſunt, qualis Lacertus eſt. Lacertos autem ſaliri ſolitos non ſolùm etiam ex ijs, quæ ex Galeno *cõdiri ſoliti.*
diximus, verùm etiam habemus ex Martiale, qui ſic canit:

Mox vetus,& tenui maior Cordyla Lacerto, Sed quam cum ruta frondibus oua tegant.

Et rurſus alibi:

Secta coronabunt rutatos oua lacertes, Et madidum Thynni de ſale ſumen erit.

Item rurſus:

Vel duo fruſta rogat Cybij, tenuemuè Lacertum, Nec dignam toto de Botryone putat.

D Quo loco botryonem Hermolaus interpretatur vuas ollares,& condititios racemos,quales die- *Botryo, quid*
bus quibus caro interdicta eſt,hodieque vſurpamus. Inuenio & muriæ Lacertorum vſum apud *Muria Lacertorum.*
medicos ad dentium dolores, ſi quis ea ſubinde os colluat, vt meminit Marcellus. Cæterùm li-
cet Lacertos, ſiue Colias per ſe minus palato ſapiat, ab eius eſu nihilominus Romani nequa-
quam abſtinuerunt, vt præ cæteris docet Apicius,qui multa nobis de apparatu ipſius memoriæ *Apparatus.*
prodidit: Patina ex Lacertis, & cerebellis, ex eo. *f Friges oua dura,cerebella elixas, & eneruas, gi-* f *Lib. 4. c.2.*
geria pullorum coques. Hæc omnia diuides præter piſcem: cõpones in patina præmiſſa: ſalſum coctum
in medio pones. Teres piper, Liguſticum Suffundes paſſum, vel mulſum, vt dulcis ſit. Piperatum mit-
tes in patinam, facies vt ferueat, cùm ferbuerit, ramoruta agitabis, & amylo obligabis. Et paulò poſt.
Patina de Lacertis: *Lacertos rades, lauas: oua confriugis, & cum Lacertis commiſces: adijcies liqua-* *Ius in Lacertos elixos.*
men vinum, oleum: facies vt ferueat: cùm ferbuerit, œnogarum ſimplex perfundes, piper aſperges, &
inferes. g Ius in Lacertos elixos ex eodem: *Piper, liguſticum, cuminum, rutam viridem, cepam:* g *Li.10.c.9.*
mel, acetum, liquamen, vinum, oleum, defrutum: calefacies, & agitabis ruta ſurculo, & obligabis
amylo.

DE SAVRO. Cap. LVI.

ΣΑῦρος, & pro piſce qui dedicetur, & pro quadrupede, quod Latinis Lacertus appel-
Saurus à Lacerto differt. latur, accipitur, quamobrem Theodorus Gaza, & vetus etiam interpres Galeni,
coſque ſecuti alij hunc piſcem Latinè Lacertum dicunt, cùm ſit veterum Latinorum
A Trachuro. Lacertus, Græcorum Colias. Vitandæ itaque æquiuocationis cauſa, Græcam nomenclaturam retinebimus, Latinèque ſimiliter Saurum appellabimus. Rurſus Saurum à Trachuro, qui tamen Romæ Suaro, & Maſſiliæ Sunero, nomine vtroque, vt apparet, à Saurus detorto, appellatur, differre, in Trachuro dictum eſt, quoniam Oppianus de Trachuro, & Sauro, tanquam de diuerſis piſcibus agat diuerſis locis: cu rationi addendum, quòd Speuſippus apud
a Lib. 7. a Athenæum ſcribit, Saurum ſimilem eſſe Acui, & Sphyrænæ: nam hæc ſimilitudo Trachuro nequam conuenit. Proſtat autem nonnunquam in foro piſcatorio Romæ piſcis quidam longus
Saurus qui. Tarantola. capite terreſtris Lacerti, egregiè dentatus, Tarantolæ nomine, quò, & exiguum terreni Lacerti genus intelligunt, cum ſit Apulorum Tarantura peſtiferum, venenoſiſſimumque phalangium, F
cuius venenum ſola curatur muſica. Hunc itaque piſcem Lacerto ſimillimum quadrupedi Hippolyto Saluiano verum, ac genuinum Saurum eſſe profitenti libenter aſſentior, quòd omnia ei, quæ de Sauro veteres ſcribunt, exactè conueniant.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

DVO Sauri genera eſſe a Ælianus tradit, videlicet noſtras, & peregrinum, in rubro mari
a L. 11. c. 49 naſcens. Noſtras caput habet, inquit Saluianus, tenue, & rotundum; roſtrum oblon-
Caput. gum, & acutum. Os magnum plurimis, atque exiguis dentibus munitum: Oculos me-
Pinna. diocres, rotundos, & aureos: Branchias vtrimque quaternas: propè quas binæ, & paruæ ſunt pinnæ, vtrimque ſcilicet vna: aliæ duæ, & maiores in ventre, in medio dorſo vna haud magna quinis ſeniſuè aculeis horrida erigitur, aliaq; vna multò minor in medio dorſo caudæ vicina re-
Anus. peritur: è cuius regione ab ano, qui in hoc piſce caudæ ſatis proximus eſt, alia paulò maior imò
Cauda. ventri hæret. Cauda in vnam, & lunatam pinnam degenerat. Corpus oblongum eſt, & ro- G
Forma. tundum. Vnde non ineptè à Speuſippo in ſecundo ſimilium, Sphyrena, Acus, & Saurus ſimiles
Color. eſſe dicuntur. Sphyrænæ enim ſatis ſimilis eſt hic noſter Saurus: ſimilis & Acui, ſi Acus illum roſtri dempſeris tenuitatem. Ventre eſt ſubalbido, lateribus luteis, dorſo ex viridi nigricante, maculis quamplurimis virentibus, rubeis, cæruleis, luteis, atque nigricantibus, dorſum, caput, & latera, nonnullorum ſerpentum inſtar, variè admodum pingentibus: Quamobrem non ſolùm ore, roſtro, capite, atque reliqua corporis figura, ſed colorum etiam varietate proximè adeo ad terreſtris Lacerti accedit ſimilitudinem, vt ei ſimillimus, ſi pedes exceperis, videri poſſit.
Partes interna. Ventriculum habet oblongum, & ſatis magnum: appendices non multos: inteſtina mediocria: hepar bifidum, & ſubrubeum: Lienem ſubatrum. Pedali menſura maiorem adhuc non vidimus.
Magnitudo. An hoc noſtro Sauro aliquantulum diuerſus eſt, qui in rubro mari reperitur, quem his verbis de-
Saurus peregrinus. ſcribit Aelianus: *Rubri maris Saurus* (interpres reddit Lacertum) *eſt, cuius magnitudo ei, qui naſcitur apud nos, æqualis eſt, virgatus ſpectatur, lineis nimirum aureolis circundatur à branchijs ad caudam pertinentibus, quas media argentea diſtinguunt: ore eſt hiante, maxilla inferior eminet in ſuperiorem, virides oculos habet, quos aureo fulgore palpebræ ambiunt.* Ab hac delineatione non omninò abhorret peregrinus iſte piſcis ſupinè ſubuiridis, pronè caſtaneus, lineis, ſiue literis, macu- H
liſque orbicularibus ſubuiridibus decoratus. Rictum oris habet maximum Lacertorum terreſtrium planè æmulum, & validiſſimis dẽtibus inſtructum. Branchiarũ opercula fiſueſcunt, punctis referta ferrugineis. Pinna tergoris, & branchiarum, & cauda ex ferrugineo rubent. Quæ verò in ventre ſunt, eiuſdem ferè cum ventre ſunt coloris.

Saurus Saluiani.

Saurus maris rubri Aeliani fortè.

LOCVS. NATVRA. MORES.

E

MARINVS piſcis eſt Saurus, nec vllibi (quod ſciamus) ad flumina adnatat: neque etiam omnibus, aut pleriſq; maris locis, ſed in quibuſdam duntaxat reperiri ſolet, cænoſoq; loco delectatur, vt Oppianus his verſibus aſſerit: *a Lib.2.*

Aſt alij cæno turpi: fœdaque palude *Paſcuntur, Batideſq; &c.*

Cibus. *Atq; Lacertorum* (Saurorum) *gentes, quæ putrida paſcunt,* *Inter cænoſas voluentes corpora ſordes.*

b L. 9. Hiſt. cap.2. Carne veſcitur, neq; putridis abſtinet, vt ex poſtremo Oppiani verſu conſtat. *b* Ab Ariſtot. inter gregales piſces numeratur. Verùm cùm in noſtro ſuburbano mari ſinguli ſemper capiantur; ſoliuagus potius quàm gregalis videri poteſt: niſi dixerimus, non propterea quòd ſolitarij, ſed quia captu ſint difficiles, eos ſingulares capi ſolere; quod eò maximè veriſimile fit, quia non ſolùm ſinguli, ſed rariſſimè capi videntur. Vix enim annis ſingulis in noſtro piſcatorio foro bis denos captos videmus. Hæc Saluianus. *Cur ſolitarij capiantur.*

VSVS IN CIBIS.

a L.3. Alim. *Carnis qualitas.* *Apparatus.* PHILOTIMVS apud *a* Galenum, Saurum piſcibus annumerat molli carne præditis. Galeno F verò inter mollis, & duræ carnis piſces medius quodammodo habetur. Satis item euchymus eſt, mediocriterq; concoquitur. Et licet ſaporis ſuauitate, cum ſapidiſſimis conferendus non ſit; ſuauis tamen dici poteſt, eſtque minimè aſpernandus piſcis. Editur aſſus, & frixus. Alexis verò apud Athenæum, Saurum, branchijs exemptis, cæſis ſpinis, lotum atque inciſum, & laſere probè pulſatum caſeo, ſale & origano implendum eſſe docet. Trallianus in curatione podagræ pituitoſæ vetat inter cætera cancros, aſtacos, ſepias, Smylas, betas &c. Quem locum explicans Iacobus Goupylus; Legimus (inquit) in Grammaticorum commentarijs σμύλλαν, qua voce ſignificatur piſcis σαῦρος. Ego σμύλλαν non inuenio, μύλλα verò Heſychio non piſcis, ſed ſimpliciter σαύρα eſt, quam vocem pro lacerta quadrupede ouipara potiùs acceperis. Adde quòd apud Trallianum per λ ſimplex ſcribitur. Fortè legendum ἐσμύλας, vt piſces polypo cognati intelligantur ex mollium genere, ex quo & ſepiæ ſunt, quas proximè nominauerat. *Smyla.* *Mylla.*

DE CORACE RONDELETII.
Cap. LVII.

G

SYNONYMA. ETYMVM.

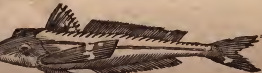
Corax, & Coracinus differunt. CORACEM, ſiue Coruum marinum multi Coracino eundem eſſe volunt, ſed Athenæus, & κόρακος, & κορακίνου tanquam diuerſorum diuerſis meminit locis. Coracis verò, ſiue Corui carnem duriorem eſſe ſcribens quàm Milui, tacitè innuere videtur ei, cum Miluo nonnullam eſſe corporis ſimilitudinem, videlicet in alarum longitudine. Suprà veram Milui iconem dedimus, & quem pro Miluo Rondeletius pinxit, tanquam ſpurium in hunc locum, tanquam Coraci congenerem, quod & ipſe profitetur, reiecimus. Corax itaq; ſecundum Rondeletium eſt, qui Romæ nomine, cum Lyra communi, Capone vulgò à capitis magnitudine, ſuiſq; ſimiliter Cabote appellatur, Burdigalenſibus verò Perloo, vt reliqui conſimiles.

FORMA. DESCRIPTIO.

H

Pinna. *Color.* *Caput.* PISCIS eſt (inquit) marinus, corporis forma Miluo (ſuo) ſimilis, aculeorum pinnarumq; magnitudine diſcrepans. Oſſa branchias integentia cælata in aculeos deſinunt. Pinnæ quæ ad branchias minores, quàm in Hirundine (ſua) maiores quàm in Miluo ſunt, ex viridi nigricantes parte interiore, exteriore albeſcunt, cum maculis rubeſcentibus. Dorſum ex cæruleo nigricat, latera rubeſcunt. Venter lactei eſt coloris. Caput eſt magnum: locus inter oculos cælatus. In

Corax Rond.

dorſo virgas ex oſſiculis cõtextas, inſtar Cuculi habet: in eodem pinnas duas; prior eſt breuior cũ aculeis longioribus, acutioribuſque: poſterior longior

cum

A cum longè minoribus aculeis. Linea ſimplex à capite ad caudam ducta eſt. Palato minus eſt flauo quàm Miluus. Ventriculum paruum habet cum multis appendicibus, inteſtina tenuia, hepar ex albo rubeſcens. *Partes internæ.* Hunc autem piſcem Coracem, ſiue Coruũ eſſe hiſce argumentis probat Rondeletius: Coruo piſci à nigrore nomen eſt datum, ſic Coruus noſter, omnium huius generis piſcium nigerrimus eſt. *Etymum.* Præterea carne eſt multò duriore, quàm Milnus, quod Coruo tribuit Athenæus. Miluus verò poſt Coruum minus cæteris rubet, per ſummũ mare volitat, vt ſæpè vidimus. Neq; me latet alios aliter huiuſmodi piſces diſtinxiſſe, vt eum, qui à nobis Coruus dicitur, Cuculum eſſe aſſerant; non animaduertentes Cuculum ἐρυθρὸν, ideſt, rubrum dici, cum vero, quem pro Guculo exhibent, nigrum eſſe. Deinde Milunm eſſe, quem Coruum appellamus, ob pinnarum, quæ ad branchias ſunt, longitudinem. Sed ſatius eſt ob prædictas cauſas ita diſtinguere, vt nos diſtinximus. Hæc itaque ille.

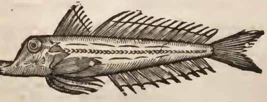
VSVS IN CIBIS.

B ATHENÆVS (vt diximus) Coraci carnem tribuit duriorem: non eſſe tamen contemnendum omninò piſcem, ex hoc Corn. Celſi innoteſcit: *Piſcium eorum, qui ex media materia ſunt* (hoc eſt, mediocriter alunt) *quibus maximè vtimur, tamen grauiſſimi ſunt, ex quibus ſalſamenta quoq; fieri poſſunt, qualis Lacertus eſt, deinde quamuis teneriores ſunt, tamen duri ſunt, vt Aurata, Coruus, Scarus, Oculata.* Hi enim piſces omnes ſaporis gratia ſummoperè cõmendantur. *Carnis qualitas.*

DE MILVO EIVSDEM.
Cap. LVIII.

GENVINVM veterum Miluum, & ex ijs hiſtoriam ſuo nos loco dedimus; nunc Rõdeletio Miluum creditum, Coraci ſuperiori ſimilem hìc ex eo deſcribimus. Ait ſuis Lucernam vocari, quòd noctu ſplendeat, eandemq; ob cauſam à Prouincialis Belugo à beluguez, id eſt à fauillis. *Lucerna.*
C Piſcis, inquit, eſt marinus corporis forma Coruo perſimilis, corpore magis rubro, capite minus lato, vtrinque compreſſo. Pinnarum numero, caudaque ſimilis, magnitudine, & colore diſſidens. Quantum ad colorem attinet, parti pinnarum, quæ ad branchias ſunt externæ, nullæ maculæ rubræ inſunt: interna ex viridi non nigricat, ſed pinnæ iſtæ partim flaueſcunt, partim nigricant. *Color.* Linea à branchijs ad caudam ducta ſimplex non eſt, neque læuis, vt in Coruo: ſed ex acutis, breuibuſq; aculeis horret. Non ſquamis, ſed cute aſpera contegitur. Partibus internis Mullo imberbi ſimilis. Palatum parum flauum eſt. Carne eſt dura, & ſicca. *Partes internæ.*

Miluus Rondel.

DE BOOPIS RARA SPECIE ex eodem. Cap. LIX.

BOOPS (vt oſtendimus) litoralis eſt, & ſquamoſus piſcis, ex cuius ſpeciebus eſſe Rondeletius credidit hunc rariorem piſcem, quod etſi nobis non videatur, quia genere diſcrepat, vtpotè leui cute prædiuts, quo nomine tamen apud antiquos veniat, ignorantes, idem nomen reliquimus. Rarus eſt piſcis, inquit, cuius nomen neq; à piſcatoribus noſtris, neq; ab alijs potui vnquam extorquere propter raritatem. Palmi maioris eſt longitudine, totus à ſquamis nudus, ore paruo, oculis valdè magnis pro corporis ratione; in pronis partibus pinnam habet ad caudam vſque continuam. Cauda lata, ſpiſſaque eſt. Ad branchias, & in ventre binas pinnas habet. Sapore, carnis ſubſtantia, oculis Boopem refert.

Magnitudo.

Pinnæ.

Finis Libri Secundi.

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS.
DE PISCIBVS LIBER III.
QVI EST
DE PISCIBVS PELAGIIS SQVAMOSIS,
Et primùm de Aſellis. Cap. I.
IN QVO
ORDINIS RATIO.

C PELAGIORVM, hoc eſt in alto pelago degentium piſcium non paucos, & ſaporis, & ſalubritatis gratia non ſolùm commendari, ſed pleriſq; etiam litoralibus præferri poſſe, ex ſubſequentibus aliquot patebit hiſtorijs. Inter quos ſi ab Aſello, *tam deformi non digno nomine* piſce, vt Ouidij verbis vtar exordium ſumpſerimus, nemo (opinor) vitio vertet. *Cur ab Aſello exordiatur.* Hunc enim in maxima ſemper prærogatiua, atque pretio fuiſſe apud antiquos, inter alios oſtendunt Cornelius Nepos, & Laberius poëta minorum, qui teſte Plinio, Aſellis, & Lupo præcipuam poſt Acipenſerem, fuiſſe authoritatem tradiderunt: *Aſelli in quo olim pretio.* Deberentque etiamnum Hollandi, atque Britanni in eadem veneratione Aſellos ſuos habere, qua veteres habuere Acipenſerem, & niſi coronati, cumq; tubicinis cantu inferre, quaſi quadam non deliciarum, ſed numinis alicuius pompa: quandoquidem incredibilem ex ijs quæſtum faciunt: nam poſt ſuorum ſaturitatẽ, non ſolùm circumiacentes, verumetiam remotiſſimas regiones non ſine quàm maximo vectigali, recentius, ſalitis, & aridis ſaturant.

D SYNONYMA. ETYMVM.

QVOS itaq; Latini Aſellos, Græci ὄνος, & ὀνίσκος nominarunt: non tamen omnes indifferẽter vt Galenus exiſtimauit, inquiens, *Quos Philotimus ὄνους, alij ὀνίσκους dicunt.* Latiùs enim apud Latinos, puto, ſumitur Aſelli nomen quàm τοῦ ὄνου, aut ὀνίσκου apud Græcos, vtpote, & τοῦ ὄνου, & ὀνίσκου complectens, vt ſubindè oſtenderur in generis examine. *Aſelli nomẽ latius, quam ὄνου apud Græcos.* Duplex Aſelli etymum reperitur, vnum apud a Varronem; alterum apud b Oppianum. Varro à colore dictum voluit, Aſini colorem referre innuens: Oppianus verò à torpore, ac ſegnitie, qua maximè famoſus eſt aſinus, dictum inſinuat, cui quodammodo ſubſcribens Aelianus, cùm nominaſſet prægrandes, ac pigros piſces, qui in latebris maris abdi ſolent, nec longè ab eis natando recedere, Aſellum inquit ijs etiam annumerari poſſe. *Aſellus cur ſic dictus.* Bellonius verò omnes tam marinos, quam fluuiatiles, aut ſtagnorum piſces, dummodo ſegnes ſint, & ignaui, Aſellos ab antiquis nuncupari exiſtimans, aſſertionis ſuæ authorem nullum habet.

a Lib. 4. de ling. Lat.
b Lib. 3. de piſcibus.

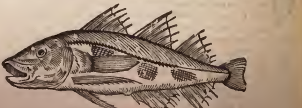
GENERA. DIFFERENTIÆ. E

a Li.9.c.7. IN enumerandis Aſelli generibus inter veteres haud ſatis conuenit. Ariſtoteles vnius tantùm meminit, & ὄνον, vocat: quamquam Athenæus ὀνίσκον quoque ab eo nominari teſtetur, in libro
Callaria. (vt citat) de animalibus, vt alius fuerit ab ijs, quibus non fruimur. *a* Plinio duo genera cognita:
Bacchus. *Callariæ minores, & Bacchi, qui non niſi in alto capiuntur, ideoq; prælati prioribus*, *b* Et rurſus: *Callarias*
b L.32.c.11 *Aſellorum generis, niſi minor eſſet*. Totidem quoq; recenſuit Dorion in libro de piſcibus apud Athe-
Gadus. næum, videlicet ὄνον, quem vocari alijs Gadon teſtatur: & Galleridam, qui alijs vocetur ὀνίσκος, &
Gallerias. μάξινος. Oppianus verò etſi tria facere videatur; Onon, Oniſcon, & Clariam, (ſic Calleriam per
Clarias. ſyncopen metri cauſa nuncupat, ſiue Galleriam, ſiue Galleridam, vario enim modo ſcribitur hoc no-
Vt differant men.) & Clariam ab Oniſco diſtinguit in eodem verſu, addita hac diſtinctionis nota, quòd Onos in profundo degat in aliquo latibulo, Clariæ verò, & Oniſci in cœno, & paluſtribus maris locis, non plura tamen, quàm duo facere opinor, & Oniſcum meo iudicio vocat Aſellum, ſiue Onon nondum adultum; Tradit enim nondum exploratum eſſe, quoties anno pariat, ac ſi nemo hactenus obſeruare- F rit parere ob ætatis nimirum defectum. Hiſce plura genera addidere recentiores, quorum alia ſquamoſa ſunt, alia ſquamis carent. Nos de ſingulis quibuſque agemus, ab Ono, ſiue Aſello ſimpliciter dicto ſumpto exordio.

FORMA. DESCRIPTIO.

QVI itaq; Ὄνος, ſiue Aſinus, ſiue Aſellus ſimpliciter vocatur, & nonnullis etiam Ὀνίσκος, vt ex
Bacchus. Galeno diximus, & Plinio Bacchus, (non Banchus, vt nõnulli ſcribunt,) quod Libero patri,
Banchus. ſiue Baccho ſacer eſſet, vt ille ait, fortè ob tumidũ ventrem, eum eſſe certum eſt, qui iunior adhuc Oppiano Oniſcus, Hollandis Bolck, adultus Cabellar o, Gallis Capellan nuncupatur, omnia enim quæ de Ono, & Aſello veteres ſcripſere, ei conuenire ſubſequens hiſtoria oſtẽdet,
a Li.9.Hiſt. & quod ad formæ corporiſq; notas attinet, *a* Ariſtoteles cirrum ante os tribuit (radiolum vocat Ga-
cap.17. za) de cuius vſu poſtea: eum Capellanus habet; caret verò Merlucius, quem alij pro vero Aſello ob-
Os. trudunt. Nec obſtare arbitror Athenæum, qui ex authoritate eiuſdem Ariſtotelis in libro, quem ci-
Athenæi lo- tat, de animalibus ſcribit Onon, & Oniſcon os habere ἀναῤῥογὸς ὁμοίως τοῖς γαλεοῖς, id eſt, *patulum,* G
cus correct. *ſiue hians more Galeorũ.* Hunc enim locum corruptum eſſe non dubito, legendumq; ταῖς γαλαῖς, quas Grammatici, vt erat etiam Athenæus, cum τοῖς γαλεοῖς ſæpenumerò confundunt. Ταῖς γαλαῖς, os excauatum eſt, ideoq; hians, ac patulum, quale omninò etiam eſt Capellano: τοῖς γαλεοῖς verò pro corporis (magni etiam ſunt) ratione, paruum, anguſtumq; & nihil vel parum ſaltem hians. Quod ſi itẽ quis Epicharmũ ſaltẽ nobis aduerſari dixerit, qui ποικιλογάστορας ὄνους cognominauit apud eundem
Alter Athe- Athenæum, id eſt, *vario ventre Aſellos*, cùm vnicolor ſit noſtri piſcis venter; huic quoque reſponſum
næi locus cor volo, & hunc quoq; locum viris doctiſſimis ſuſpectum eſſe, cùm in toto Aſellorum genere nulli ma-
rectus. culatus venter ſit; legiiq; *b* Adrianus Iunius ἰχθυοπολογάστορας, id eſt ventrem habentes portentoſum,
b In adagijs. eo nimirum fretus argumento, quoniam Athenæus huic piſcium ſoli cor in ventre eſſe dixerat: quod
Deſcriptio. cùm cordatis viris haud veriſimile ſit, libenter illi ſubſcribo, qui πολυγάστορας legendũ cenſuit, id eſt, ventricoſos, cùm noſter Onos in ventrem ſummoperè excreſcat. Eſt itaq; Onos noſter, ſiue Aſellus maior, piſcis Oceano peculiaris, tumido admodum ventre, amplo capite, ore item grãdiſſimo, corpore proximè caudã tenui, magnitudine inſignis, binos treſuè cubitos crebro excedẽs, colore in tergore nigricãte, ad latera, & in vẽtre albicãte, ſed ſquamoſulus ne ſit, an leui cute præditus, haud ſatis memini. H

Tertia Aſellorum ſpecies Rond. Aſellus maior Authori, in quo barbulam ex inferiori mento propendentem pictor non obſeruauit.

A

LOCVS. NATVRA. MORES.

ONOS (vt Oppianus teſtatur) in alto mari degit, in quodam latibulo, quod Capellano noſtro conuenit, qui pariter, vt de Ono ſcripſit Ariſtoteles, plurimum temporis latet, longoque interpoſito tempore non capitur. Quo verò tempore non videatur, oſtendit Aelianus, *Caniculæ exortum extimeſcere tradens*: clariùs Athenæus ex Ariſtotele, ſolum (inquiens) calidiſſimis flagrante Sirio diebus occultari, cùm alij per ſummum hyberni temporis frigus ſe abdant. *Quando pateat.* Solum tamen id Aſinum facere negat a Plinius his verbis: *Quidam æſtus impatientia mediis feruoribus ſexagenis diebus latent, vt Glaucus, Aſelli, Aurata.* *a Li.9 c.17.* Arenæ etiam ſeſe obruere, cirroque tanquam vermiculo quodam inſidiari alijs piſcibus veriſimillimum eſt, cùm cirro eo (vt diximus) præditus ſit: quod nempè de Ono prodidit Ariſtoteles his verbis: *Obruunt arena ſeſe, Aſinus, Raia, Paſſer, Squatina, cumque nullam ſui corporis partem non tectam reliquerint, verberant radiolis oris ſui, quos piſcatores virgulas vocant, quas piſciculi cùm aſpexerint, adnatant quaſi ad algas, quibus veſci ſoliti ſunt.* *Vt piſcibus inſidietur.* Quare eundem quoque

B cum hoc eſſe conijcio, qui apud Danos, & Boruſſos Zandet, vel Sandat vocatur ab Arena, quę pleriſq; Septentrionalibus populis Sant, vel Zant nominatur. *Sanda Danorum.* Ventre enim albicare loquiũt, nigricare dorſo, carnem ſale conditi, conditam tenaciorem euadere, ingentiq; copia dolijs clauſum in exteras regiones mitti. Quia verò tam ocioſus arenis obrutus iacet, tum quòd tanto tempore latet, deforme Aſini nomen obtinuiſſe reor, deſidemque, & ſegnem cognominatum fuiſſe. Solitarius denique piſcis eſt, quod & Athenæus teſtatur: & Oppiano hamo capitur, quem ancillæ in captis ſæpè eximunt. *Etymum.*

VSVS IN CIBIS.

IECVR habet maximum, idemque delicatiſſimum, & quod cæterorum piſcium iecinoribus rectæ ratione præfertur. *Iecur.* Carne item alba eſt, & friabili, palatoq; gratiſſima, maximè ſi elixa affuſo recenti butyro, & ſinapios condimento addito inferatur, vt apud Hollandos fieri aſſolet. *Apparatus.* Magni Aſellum feciſſe veteres ab exordio dictum eſt. Galenus ſi probo vtatur alimento, & mari puro (nam ſunt qui cœnoſis etiam locis degunt, minores natu nimirum, vt ex Oppiano oſtendimus) carnis boni-

C tate, hoc eſt, ſalubritate cum ſaxatilibus contendere aſſerit. *Carnis qualitas.* Aliàs etiam mollem, & friabilem carnem habere teſtatur, etſi non æquè, ac ſaxatiles: ideoq; vbi horum inopia eſt, Aſellos ſuccedere poſſe: eos verò qui prauo vtuntur alimento, aut in aquis mixtis, & potiſſimùm ſi vitioſæ fuerint, degunt, carnis quidem mollitiem non deponere, ſed pinguitudinem, ac lentorem acquirere, & ob id neq; ſuaues, vt antea, amplius manere & alimentum excrementitium reddere. Quare cùm & Diphilus boni quidem ſucci Aſellos eſſe dicat, ſed haud faciles concoctu, viroſumq; aliquid in ſe habere, de poſtremo loco à Galeno recenſitis loqui arbitramur, atque adeo benè à Plinio ſcriptum, Bacchum quòd in alto pelago degat, Callarijs præferri. Idem Galenus recentes in albo iure iubet elixari, quod ita docuit parari. *Ius album vt fiat.* Copioſa aqua in ollam inijcitur, deinde olei, quod ſatis eſt, affunditur, cum pauco anethi, aut porri, deinde cum piſcea ſemicocti fuerint, ſalis tantum inſpergitur, quo ad totum ius ſalſum nondum appareat: quam præparationem ægris accommodam eſſe ait. Exiccatus ipſe piſcis oſſeam ferè duritiem induit, quare robuſto aliquo baculo prius verberatus coquitur, haud ingratus guſtui, ſi elixatus butyro innatans inferatur. *Indurati apparatus.* Stockfiſch inde vocatur per vtramq; Germaniam, quaſi fuſtuarius piſcis, vt eruditus quidam latinè expreſſit. Sale item inueteratus commendatur, ſi nocturna diurnaq; mace-

D ratione, ſalſugine ablata ex noua affuſa aqua elixetur, & eodem quo exiccatus, modo comedatur, mutatq; iterum nomen, Aberdanum enim tunc nuncupant: *Piſcis fuſtuarius.* conditur autem non integer, vt exiccatur, præciſo tantùm capite, ſed in fruſta diſſectus, & ligneis vaſculis clauſus ad exteras regiones ab Hollandis, ac potiſſimùm Germaniam ſuperiorem mittitur, vbi Rheynfiſch, quaſi Rheni piſcis nuncupatur, quòd eò per Rhenum fluuium conducatur. *Aberdanu* *Piſcis Rheni*

DE CALLARIA, SIVE ASELLO Minore. Cap. II. E

SYNONYMA. ETYMVM.

Callarias. Oniſcus. Galaria. Galaxia. Muſtellæ vulgares. Merlucius. Piſcis capitoſus. Piſcis Rheni

MINOREM Aſellum Plinius Callariam vocat, item apud Athenæum Doriou, cui & ὀνίσκος dicitur. Oppianus verò Oniſcum à Claria, ſiue Callaria diſtioguit, vt modò oſtendebamus, vbi hoc vocabulum diuerſimodè apud veteres ſcribi dicebamus. Sunt qui rectiùs Galariam vocari volunt, & Galaxiam nimirum παρὰ τὸ γαλάκτος, id eſt à lacte, non quòd piſcis ſit lactei coloris, ſed quòd lacteum planè eius ſit iecur. Alij tameu dici volunt ἀπὸ ταῖς γαλεαῖς, quòd his quodammodo ſimilis ſit, ideoque quoſdam Aſellorum generis Galeas, id eſt Muſtellas vulgares quidam nuncuparunt. Hunc ego F Callariam, ſiue Galariam Aſellum arbitror eum eſſe, qui apud Ligures, & huius temporis Græcos, antiqnum hodieque nomen habet. Aſello enim, ſiue Naſello dicunt Ligures; illi Gaidaron, id eſt Aſinum, quaſi γάδον, quo nomine Dorioni vocatur Aſellus maior: Romani, & Galli Merlucium, quaſi maris Lucium, Hollandi, apud quos copioſiſſimè capiuntur, ideoq; plebei ferè haberi ſolent, nam copia faſtidium plerumq; parit, Scheluiſchs non à Schaldi fluuio proximè Antuerpiam in mare ſe exonerante, vt nonnulli ſibi perſuaſere, ſed à Latino Aſelli nomine, quaſi ſeluis ablata prima litera à, niſi dicamus à verſutia, ac aſtu, nam verſutos, & nequam pueros Scheluiſchs dicunt. Murmellius Piſcem capitoſum ficto nomine latino appellare voluit, à capite, vt apparet, quod maiuſculum eſt, latum, & preſſum. Coloniæ alibique per Germaniam ſimiliter, ac maior, Rheijnfiſch, quaſi Rheni piſcis appellatur, ob allatam ibi rationem.

FORMA. DESCRIPTIO.

G

Magnitudo. Forma. Caput. Dentes. Cor. Squama. Ventris capacitas. Ventriculus. Pinnæ. Podex. An Oniſcus ſit Dorionis. Muræna fluuiatilis. Sturionem non eſſe Onon, aut Oniſcum. Merlucio non tantum ſpina.

LONGITVDINE plerumq; pedali, aut cubitali eſt, teres, ventricoſus tamen, capite maiuſculo, & (vt monu) lato, preſſoque, oris rictu maximo. Inferior maxilla, quæ paulùm prominet, vno dentium, eorumdemq; acutiſſimorum ordine, ſuperior duplici munitur. Oculi maximi ſunt, branchiæ vtrimque quaternæ, duplices: inter quas cor ſitum eſt figura oſſis dactylorum, pericardio contectum. Squamis tegitur minutis in lateribus, ac dorſo ad cineritium colorem vergentibus. Lapillos in capite habet duos, non molari figura, vt Athenæus ait, ſed oblõga, ſimiles qui in Sparo reperiuntur, vt Bellonius teſtatur. In interiore oris parte poſt linguam oſſa ſunt parte inferna, ſupernaq; aſpera, & in gula regione cordis duo alia reliquis longiora, quæ obſtant, atque præpediunt, ne piſces dum deuorat, in gulæ anguſtias compulſi, aculeorum aſperitate cor vulnerent. Interna ventris capacitas, tenuiſſima, ac nigerrima, vndique obliuitur membrana, quæ ſola digiti admotione diuellitur. Ventriculum habet magnum, craſſum, ſuperiore parte latum, inferiore in acutum deſinentem, album: iecur eiuſdem coloris, cui fel cõmittitur: inteſtina tenuia, & rubentia, vterum bifidum, nec admodum oblongum. Pinnis natat quatuor: quæ in ſupina parte ſunt, fluuiatilium quorundã modò ori propiores ſunt, quàm quæ ad branchias poſitæ ſunt. Podex non multùm infra locatus eſt, à quo ad caudam pinna continuatur: hac rurſus alia breuior, mox à capite ceruicis loco. Linea à ſuperciliorum loco ad caudam ducitur. Cæterùm Rondeletius Dorionis Oniſcum non eſſe hic pictum piſcem, ſed qui vulgo Sturio appellatur contendit, argumẽto, quòd vnicam tantùm ei ſpinam tribuat his verbis. *Fluuiatilis Muræna vnam tantùm habet ſpinam, ſimilem Aſello, qui vocatur Gallarias.* quodq; os non habeat ſupina parte, quod Ono, ſiue Aſello maiori Athenæus ex Ariſtotele (vt putat) tribuit, os habere inquiens ἀνερρωγὸς ὁμοίως τοῖς γαλεοῖς. Verùm doctiſſimi huius viri ſententia iſthæc admodũ erronea eſt. Dorion quidem, teſte Athenæo, Onon, id eſt Aſinum, ſiue Aſellum maiorem, ab Oniſco, qui ipſi Gallerias, & Maxinus etiã nominatur, diſtinguit ſpecie, non itẽ genere. Locum verò de ore nos ſuprà reſtituimus. & ſi nihil ibi mouẽdũ quis cõtendat, nondũ fuerit nẽcẽſſe, propterea ſtatuere, os Ono, ſiue Aſello in ſupina parte eſſe, ſed æquè, ac in Galeis hians, ac patulũ, vt .ſ. cibi iudicetur auiditas. Sturio flumina æquè, ac mare frequentat. Onos, ſiue Aſellos marinos tantũ veteres agnoſcũt. Ad hæc quod de ſpina dicit, neſcio quã ſedulò rẽ ipsã inſpexerit. Equidẽ Merluciũ noſtrũ, vnicã tantũ ſpinã habere ex diſſe-

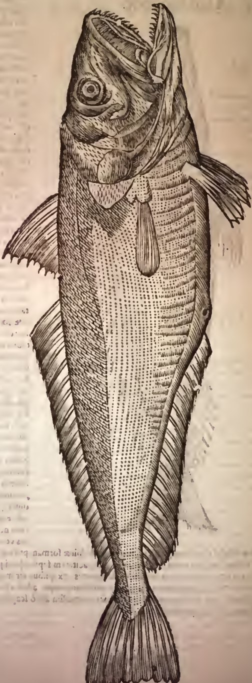
A

Aſellus minor.

ex diſſecto piſce didiciſ-
ſe ſe profitetur Saluia-
nus, inquiens: Quod au-
tem ei vnica ſpina ſit, nõ
ſolùm ex eo verum eſt,
quòd præter eam vnam,
quæ à capite per dorſum
ad extremam vſque cau
dam perducitur, nullæ
aliæ (vt in quamplurimis
alijs piſcibus contingit)
per carnem conſperſæ
apparent; ſed ob id etiã,
quòd ab alijs cęterorum
piſcium dorſi ſpinis, di-
B uerſa adeò ratione fa-
breſacta ſit, vt verè vna
dici poſſit. Cùm enim
piſcium omniũ dorſi ſpi
na multis conſtituatur
vertebris: in piſcibus re-
liquis, ex vtroq; quam-
plurium ſuperiorũ ver-
tebrarum latere, trãſuer-
ſales ſpinæ, acutæ, lõgæ,
incuruæq; adeò, vt vni-
uerſam ventris capaci-
tatem amplectantur, at-
que conſtituant, enaſcũ-
C tur: quæ quidem ſic ver-
tebrarum lateribus com
mittuntur, vt modicula
quauis elixatione, earũ
ita iunctura ſoluatur, vt
nõ vnam, ſed plures ſpi-
nas eſſe, cõſpicuum fiat.
Ex Aſelli verò noſtri
vertebris, nullæ profe-
ctò huiuſmodi ſpinę, ſed
earum vice trãſuerſales
ſolùm quidã proceſſus,
externa parte conuexi,
interna verò concaui e-
D xoriuntur: qui quidem
diuerſę à dorſi ſpina, ſpi-
næ cenſeri non poſſunt,
cùm neq; (eò quòd prorſus vertebris conati sũt)
vlla à dorſi ſpina diſſolui elixatione poſſint: neq; aliquam ſpinæ formam præſeferant: quippè qui non ſolùm breuiſſimi ſunt (vix enim mediam ventris capacitatem ſepiunt) ſed præter ſpinarum etiam rationem, in retuſas admodum deſinunt extremitates, ex quibus vtrimq; craſſa ſuboriens membrana capacitatem inſignem, intus vacuam, extuberantemque adeò efficit, vt ventrioſus Aſellus ipſe reddatur, qua quidem membrana diſſecta adamuſſim adeò ſcaphæ forma repræſentatur, vt nihil ſuprà. Hæc itaque Saluianus.

 Aſellus alter, ſiue Merlucius ab Auth. obſeruatus.

A

LOCVS. NATVRA. MORES.

CLARIAS, ſiue Callarias cænoſis, ac herboſis litoribus gaudet, teſte Oppiano: quamobrem haud rectè à nobis pelagijs annumerari videri poſſit, niſi Aſelli alterum genus eſſet, à quo temerè ſeparetur. Veſcitur Gobionibus, Atherinis, ac marinis delectamentis, vt Bellonius tradit. Solitarium eſſe aiunt, licet copioſè capiatur. Capitur autem hamo. *Cibus.*

VSVS IN CIBIS.

VILIS in Hollandia piſcis eſt, carne aliàs præditus candida friabilique, atque optimi etiam ſucci. Apud Vueſtphalos, ad quos per Rhenum fertur, in delicijs habetur, & circumiacentes populos alios. Elixatur in aqua pura modò ſalis adiecto, tum butyro ſalſo, aut recenti feruido, & petroſelino conditur: plerique Hollandorum ſinapios condimentum adijciunt. Icon *Carnis qualitas.* *Apparatus.*
B quàm dedimus, Geſnero lector debet, in qua maxillam inferiorem ſuperiori longiorem, & vtramq; rurſus dentatam deſidero: qui exactiorem velit, Rondeletium adeat, & Saluianum, cum quorum tamen icone, noſtra altero loco expreſſa ferè conuenit.

DE ASELLO MINORI ALTERA Cap. III.

SYNONYMA. ETYMVM.

OCEANO Gallico frequens eſt Merlucio non abſimilis piſcis, inde fortaſſis Merlan illic vocatus, ſiue vt Rondeletius habet Merlanus, aut vt Bellonius habet, Merlangus. Byzantini, teſte eodem Bellonio, Muzum vel Mazum dicunt, Veneti piſcem
C mollem, Romani vulgò Ficum: etſi Rondeletius alium ab hoc eſſe dicat, Venetis ac Romanis ſic nominatum. Monet enim Bellonius Fici vocabulū ad permultos alios Aſellos transferri à Romanis. *Merlanus.* *Merlangus* *Mazus.* *Piſcis Mollis* *Ficus.*

FORMA. DESCRIPTIO.

HABITV corporis Merlucio, ſiue Callariæ ſimilis eſt: oculis magnis, perſpicuis, argenteis: ſquamis paruis, adeo vt viſum fugiant, tegitur, ore eſt medio. Dentes paruos habet in maxillis, albos, acutos, ordinatos: ventrem prominulum, vt & omne Aſellorum genus. Albus eſt ac mollis, argentei coloris. In pinnarum numero Rondeletius, & Bellonius, quibus hunc piſcem debemus, diſſentiunt. Ille enim numero, ſituque eas cum Merlucio conuenire aſſerit, hoc dempto, quòd Merlucius duas tantùm in dorſo habeat, hic tres: Bellonius verò, tres quidem etiam in tergore, ſed duas ab ano ad caudam tribuit, atque in lateribus ad branchias, vtrimque vnam. Linea à branchijs ad caudam ſinuoſa ducta eſt. Spina tergoris ſexaginta vertebris conſtat ex Bellonij obſeruatione. Ventriculum magnum habet, cum multis appendicibus, hepar ex candido rube-
D ſcens: vuluam bifariam tantùm diuiſam affirmat Rondeletius contra Bellonium, qui quadrifariam diffindi ſcripſerat, id quod certè non comperiet (inquit) ex anatomæ diſſecandi peritus, qui pro vuluæ partibus vaſa ſpermatica temerè non acceperit. In capite calculos oblongos habet, non omninò rotundos, quales nimirum plurimi alij piſces. *Squama.* *Venter.* *Color.* *Pinna.* *Partes interna.*

LOCVS. NATVRA. MORES.

OCEANI piſcis eſt, ex alto ad litora etiam aſcendens, vt inde licet colligere, quòd in ventriculo eius Aphyæ, carides, Gobioneſque parui, & ignobiles, ſimileſque piſciculi litorales reperiantur: quos integros deuorat, nec dentibus (vt Rondeletius ait) in fruſta diuidit: dentes enim habet non ad incidendum, ſed ad retinendam prædam. Illi verò in ventriculo diſſecti in fruſta, ideo reperiuntur, quod cibi in ventriculo cùm à calore natiuo immutantur, & concoquantur, comminuuntur & atteruntur. *Cibus.*

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas. CARNE quidem (inquit Rondeletius) eſt friabili, & molli, ſed non perinde ac Phycis (ſic vocat perperam, qui Romæ Fico, & Tenca marina vocatur, de quo mox ſuo loco) vnde hos piſces comeſos non maiori oneri eſſe ventriculo quàm ſi è zona appenſi geſtarentur, vulgò Galli dicunt, qui duræ carnis piſces probant, cæteriſq; præferunt. Bellonius hoc prouerbium citat paulò aliter, nimirum ſic: Galliæ tam frequens eſt Merlangus, vt à carnis lenitate, vulgari prouerbio locum fecerit, hominem duodenis Merlangis probè paſtum, minore ab his pondere in curſu fatigari, quàm ſi ſenos tantùm Zonæ appenſos geſtauerit: dubitatq; Bellonius, an itaq; is ſit piſcis, qui à carnis mollitie, & candore antiquis Græcis Πρόβατον, hoc eſt, ouis aut Pecus dici conſueuit: *Ouis, aut pecus piſcis.* in qua tamen ſententia inconſtans eſt, nam & Egleſinum, (vt ſuo loco dicetur) Πρόβατον etiam eſſe contendit, & ſi dijs placet, eundem eſſe cum Asiere: *Aries.* qua de re mirum eſt, quantum ipſum exagitet Rondeletius. *Apparatus.* Merlangus autem ob mollitiem carnis aſſus melius eſt quàm elixus, quare in ſartagine frigendus, farinaq; aſpergendus, vt partes contineantur, neque diffluant. F

DE GOBERGO. Cap. IV.

Locus. ALIA eſt Aſinorum ſpecies, quæ vulgò (inquit Rondeletius) Goberge dicitur. Mariſis Oceani piſcis eſt, qui ex terræ parte nuper seperta ſalitus ad nos a fuehitur, Morhua, ſiue Molua (de qua mox) latior, & maior. *Magnitudo.* Hæc enim cubiti eſt magnitudine, aut non multò maiore: ille duorum cubitorum magnitudinem ſuperat. *Color.* Colore eſt cinereo, ventre falcato. *Forma.* Squamis tegitur. Ore eſt mediocri ſine dentibus, oculis ſatis magnis. Pinnarum numero ſitu q; duobus ſuperioribus (Egleſino, & Merlano) ſimilis eſt. Cauda in vnicam deſinit. Linea à branchiarum ſuprema parte ad caudam obliquè ducitur. Partibus internis Aſino (Merlucio) ſimilis eſt. *Carnis qualitas.* Carne conſtat duriore quàm Aſinus, minus glutinoſa quàm Molua. Piſcis iſte in aqua maceratus, vel fuſte contuſus, pauperiorum, & ruſticorum cibus eſt. G

DE MOLVA MAIORI, ſeu Aſello Vario. Cap. V.

EST inter Oceani Aſinos, nonnullis Gallorum Molua, alijs Muſchebout à macularum, ſeu punctorum varietate nominatus, aliiſq; ſimiliter Leopard, Rondeletio Aſinus varius.

FORMA. DESCRIPTIO.

Color. PISCIS eſt ſquamoſus, Gobergo proximè deſcripto ſimilis, ſed maior. Dorſo cinereo multis H maculis nigris conſperſo, ventre candido, falcato. *Pinnæ.* Pinnas tres habet in dorſo, à podice vnicam, duas ad branchias, duas in ventre, quæ magis ab ore ſunt remotæ, quàm in Aſino (Merlucio) & Gobergo: in quibus duobus hæ ventris pinnæ, fluuiatilium piſcium modo, ori propiores ſunt, & loco firmiori innixæ. Ore eſt magno. Dentes habet in maxillis. Oculis minoribus quàm Gobergus. Internis partibus Aſino ſimilis eſt. Hanc Moluam maiorem eſſe putat Rondeletius: ei enim ſimilis eſt (inquit) hic piſcis, & eodem modo maculatus. Subſtantia carnis ferè eadem; nam glutinoſus eſt, ſed minus quàm Molua.

A

DE MORHVA, SIVE MOLVA Altera. Cap. VI.

MOLVA, vel Morhua à Gallis, ab Anglis Morhuel Aſellorum, teſte Bellonio,
ſpecies eſt maxima, & vt plurimum ſeſquicubitalis longitudinis, latitudinis *Magnitudo.*
verò pedis vnius. Ore eſt magno, & dentes habet in maxillis. Ex inferioris
maxillæ extremo appendix carnoſa, ceu pilus è barba propendet. Oculi illi *Oculi.*
aiunt eſſe magnos, & ab his apud Gallos parœmiam eſſe in ſtolidos, vt vult *Oculi magni*
Bellonius, ſed in eos, quibus infirmior, ac hebetior eſt viſus acies; ſic enim ferè *parũ cernũt*
ſemper, inquit Rondeletius, accidit, vt qui magnis ſint oculis, & prominentibus, maximè, quibus *Pinna.*
lata eſt pupilla, parum acutè cernant ob maiorem ſpirituum diſſipationem. Pinnas habet ad *Color.*
branchias, & in ventre binas, parte prona tres, à podice duas. Dorſum cinereis fuluiſq; macu-
B lis notatur. Venter ſalcatus. Partes internæ Muſtelæ marinæ ferè ſimiles.

VSVS IN CIBIS.

RONDELETIVS recentem hunc piſcem carne eſſe ſcribit multò meliore, quàm cum *Carnis qua-*
ſalitus, aut exiccatus fuerit: quippe cuius caro glutinoſa adeo fit; vt etiam butyro diu *litas.*
immerſa (quod vt pingua omnia glutinoſarum rerum adhæſionem impedit) digitis
ita hæreat edendum, vt vix reuellatur. Cùm contrà, inquit, fieri oportere ratio ipſa ſuadere *Cur tempore*
videatur, quod ſal calefaciat, extenuet, & incidat. At cur glutinoſior Morhua tempore fiat, *glutinoſior*
in cauſa eſſe putat tenuis humoris conſumptionem. Quemadmodum in farina multa aqua di- *fiat.*
luta euenire videmus, quæ ſi aliquandiu coquatur, tenuioribus partibus ab igne abſumptis tam
ſpiſſa glutinoſaq; redditur, vt ea ad multa ferruminanda vtamur. Idem in ſaccharo aqua diſ-
ſoluto experieris: coctione enim multò glutinoſus fiet.

C

VSVS IN EXTERNIS.

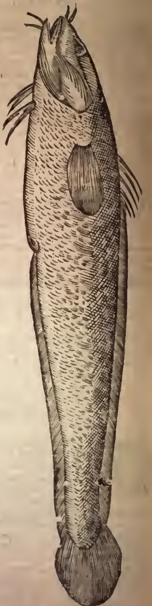
INTESTINA huius piſcis, & folliculi ichthyocollæ conficiendæ inſeruiunt, vnde fuere,
qui veterum Ichthyocollam (accipitur enim pro piſce, & glutine) eſſe crediderè: quorum *Inteſtinorũ*
opinionem non temerè redarguit Rondeletius; vt ſuo loco patebit. *vſus.*

DE ASELLO NIGRO. Cap. VII.

PROFITETVR Bellonius ſeſe ignorare, qua ratione Britanni hunc piſcem
Colfiſch dixerint: niſi, inquit, dicas eidem hunc illis eſſe vſui, quo in Ponto *Etymum.*
id Sturionis genus, ex cuius folliculo ichthycolla confici ſolet, quaſi col ipſis
D ſit colla, ſiue gluten: cum rem aliter ſeſe habere inquiant Anglicæ linguæ pe-
riti, qui col Anglis carbonem eſſe aiunt; vt inde piſcis hic. Aſellus niger, ſiue
carbonarius dicatur, quòd præ cæteris tergore nigricet. Defertur ad Gallos *Locus.*
ex eo Britanniæ tractu, qui Hollandiam ſpectat. Vbi prouectus eſt, aliquo eſt in pretio: nam
paruus adhuc, carnem habet planè inſipidam. Squamis contegitur latioribus, quàm quiuis *Carnis qua-*
alius generis. Hæ tamen in icone, quam Bellonius nobis dedit, non exprimuntur. Tergore *litas.*
eſt nigricante, ventre candidiore. A capite ad caudam atram lineam productam habet, ad la- *Squama.*
tera aliquantulum inflexam pinnaſq; reliquis ſui generis piſcibus duriores, ac robuſtiores. Po- *Color.*
pularis eſt, & omnium ſalitorum inferioris notæ. Pinxit eum acephalum, quòd capite mutilus
in Angliam, vbi etiam peregrinus eſt, perferatur.

DE MVSTELA vulgò Genuæ dicta. Cap. VIII.

Muſtela vulgaris Rondel.

Muſtela. ASELLORVM generis piſcem hunc Genuēſes, & Maſſilienſes, vulgo Muſtelam vocant, impropriè certè, cum ſint Muſtelæ læues, contrà, ac hic, qui ſquamoſus eſt: Illyrici Pegorellam, vulgus Creteuſe Gaideropſarum, *Gaideropſarus.* nos, inquit Bellonius, Aſinum piſcem vertere poſſumus. Arbitratur autem Ariſtotelis, & Galeni Callariam eſſe, cùm neuter (quod equidem ſciam) Callariæ meminerit. Rondel. verò, quæ Aſino notæ inſignes, & euidentiſſimæ tribuuntur ab Ariſtot. huic magis competere exiſtimat, quàm Merlucio, quem omnes, inquit, hodie Aſellum veterum eſſe iudicant: maximè verò virgulæ illæ ad alliciendos, & capiendos piſces, quibus prorſus caret Merlucius, quòd lapides molares in capite habeat, quòd lateat. Sed cùm omnes iſtæ notæ Capellano quoque competant, ego in mea opinione firmus permaneo.

Deſcriptio. Piſcis eſt marinus Merlano quodammodo ſimilis, Græco, & Italico litori, teſte Bellonio, frequentiſſimus, inter mollis carnis piſces connumeratus: trium interdum palmorum longitudinis, ac cruris humani craſſitie: *Color.* colore ex liuido in opacum abeunte, ſquamis Polam vulgarem referentibus. Duas in tergore pinnas gerit: quarum minima capiti vicina eſt, præter quos aliam rurſus ad caudam vſque protenſam habet: ac rurſus ad latera vtrinque vnam, rotundam, ſub quibus poſtremis craſſiores, ac carnoſi quidam cirri bifidi conſpiciuntur: huius quoque caudæ pinna rotunda eſt, cirrum ſub mento habet, quod Rondelet. quoque teſtatur, qui tamen duas in icone ſua expreſſit. Idem & Bellonium notat, quòd ſine ſquamis ſquamoſum hunc piſcem deſcribat, cum is ſquamis Polam vulgarem referre dicat, vt oſtendimus: Maxillas habet mobiles, dentes confuſos, vt & Aſinorum reliquum genus. Sed hoc ab ijs differt, quòd in labro ſuperiore, maculam oſtendit in cordis figuram, denticulis circumfultam, linguam albicantem, & in cuſpidem efformatam. Proinde branchias diſtendit vtrinque quatuor, ſub quibus cor deliteſcit triquetrum pericardio, vt in cæteris piſcibus obuolutum. De diaphragmate hepar pallidum, ac ferè lacteum appenſum eſt, in tres lobos diuiſum: *Partes internæ.* cuius pars ſiniſtra, cæteris maior, veſiculam fellis oblongam admittit; tertius lobus ſuperficiei ſtomachi incumbit. Lien illi eſt ſanguineus, gracilis, oblongus, dorſo incumbens,

à ven-

A à ventriculo dependens: quem propter voracitatem prægrandem vidimus, eius ferè figuræ, cuius eſt paſtorum inſtrumentum, cui cornutæ muſæ nomen eſt. In pyloro admodum multæ ſunt apophyſes, vt quinque, & triginta facilè connumeres. Eius inteſtina non amplius quàm tribus reuolutionibus circumflexa ſunt, antequam ad rectum pertingant: præter quæ, veſicula quadam cæteris Aſinis communi præditus eſt, gemino veluti folliculo tergori coniuncta, quæ illi commodioris natationis vſum exhibere creditur. Cæterùm hic piſcis Sardellis, Boopis, Trachuris, atq; alijs piſciculis ſe exaturat. Hæc omnia ferè Bellonius. *Cibus.*

DE TINCA MARINA. Cap. IX.

SYNONYMA. ETYMVM.

PRÆCEDENTI Aſello, vulgò Muſtella dicto, congener omninò videtur piſcis *Tenca marina.*
B iſte, qui Romæ duabus inſignis nomenclaturis, vulgò Tenca marina, & peſce Fico nuncupatur. Rondeletius pro veterum Phycide exhibuit veteris nomenclaturæ veſtigium, puto, ſecutus, cùm neq; varijs depictus ſit coloribus, neq; ſpinis vallatus, & nihil minus, quàm Percæ, & Channæ ſimilis: quas notas in Phycide requiri ſuo loco oſtendimus. *Peſce Fico.* *Phycidem non eſſe.* Apparet autem Tincam marinam, vulgò nominari propter corporis quandam cum paluſtri Tinca ſimilitudinem: Ficiq; nomen ſibi vendicauit, quòd maturioris paſſiq; fici inſtar mollis ſit, flaccidus, ac ſucci plenus. Saluianus Aſellum Callariam eſſe contendit, ſed quam frigidis ne dicam friuolis rationibus, lecturus iſthæc diiudicet, a Plinius (inquit) cùm inquiat: *Calarias Aſellorum generis, niſi minor eſſet*: vbi Callariam Aſelli congenerem, & minorem eſſe teſtatur: ita nos hunc piſcem noſtrum, quippe qui Aſello (ſic vocat Merlucium) ſimilis eſt, atq; minor, Callariam eſſe iure cenſemus, nec ſi b Plinius, dicens alibi: *Aſellorum duo genera Callaria minores, & Bacchi, qui non niſi in alto capiuntur, ideò prælati prioribus*: atque Dorion ſcribens apud Athenæum, *Fluuiatilis Muræna habet vnam ſpinam ſimilem Aſello, qui vocatur Callarias*, Callariam, & Aſellum non ſimiles, ſed vnum, & eundem piſcem facere videantur, non hunc, ſed Merlucium, quem Aſellum eſſe ſtatuimus, Callariam appellare oportet. Nam cum Callarias valde ſimilis ſit minori Aſello, mirum non eſt Plinium (haud multum in rebus internoſciendis diligentem, & peritum, hoc loco Aſellum minorem Callariam vocaſſe, atq; vnum, & eundem piſcem arbitratus eſſet, habere dixiſſet ſpinam ſimilem τῷ ὀνίσκῳ, aut τῷ γαλλαρία, & non τῷ ὀνίσκῳ τῷ καλουμένῳ γαλλαρίᾳ, id eſt minori Aſello vocato Gallariæ: quibus verbis tum piſcem vnum, qui ſimpliciter ὀνίσκος, tum alterum, qui non ſimpliciter, ſed ὀνίσκος γαλλαρίας vocetur, manifeſtè innuit reperiri. Noſtræ præterea ſententiæ ſubſcribit Oppianus, quippè qui Callariam metri ratione per ſyncopen κλαρίαν vocans, ab Aſelloque ſeparans, inquit: *Callariam non eſſe.* *a L.32.c.11* *b L.9.c.17.*

C

ψῆτται καὶ κλαρίαι καὶ τρίγλιδες ἠδ' ὀνίσκοι.

Quamobrem vti Merlucium ὀνίσκον, ſiue minorem Aſellum, ita hunc Callariam Plinij, & γαλλαρίαν, ſiue ὀνίσκον καλούμενον γαλλαρίαν Dorionis, atq; κλαρίαν Oppiani iure arbitramur. Quod ſi forſan in hiſtoria Merlucij, hæc ita abſolutè diſtincta non ſint, ea ad huius hiſtoriæ cenſuram reuocamus. Hactenus Saluianus. Quod verò ad Plinij verba attinet, ea tam clara ſunt, vt nihil planè opponi queat, eademq; in Merlucij hiſtoria, & rectè citauit, & rectè explicauit: hicq; non benè poſidoniam canit. Dixerat aſſerere videri Plinium quadruplici inter ſe differentia differre Aſellos: primùm enim (inquit) priores, quos Callarias vocat, minores facit; ſic alteros quos Bacchos ap- *Aſelli quomodo inter*
D pellat, maiores eſſe innuit: eodem præterea authore, loco etiam differunt, inquiens enim Bacchi, *ſe differant.*
quos magnos cenſet, non niſi in alto capi, Callarias, quos minores ſtatuit, litorales eſſe inferre videtur. Præſtantia deinceps eos ſeparat, dicens, ideò Bacchi prælati prioribus. Poſtremò nominibus, etiam diuerſi ſunt, nam minores Callarias, maiores Bacchos appellat. Quod modo ad Dorionis locum, de ſpina Oniſci Gallariæ nuncupati loquentis; idemmet Saluianus talem in Merlucio dari ex propria obſeruatione oſtendit; eius verò in hoc piſce non meminit: præterea Dorion duo tantùm Aſelli genera facit, vt antè dicebamus, vnum, quod Gadum vocat, maius: alterum minus, quod Gallaridam. Oppianus denique, etſi Clariam ab Oniſco diſtinguat, haud alium tamen, quàm alij authores Clariæ nomine agnoſcit, & Oniſcum vocat maiorem Aſellum, vbi nec dum adoleuit. Sicut, itaque marina iſthæc Tinca, tùm ob hæc, tùm quòd bonitate carnis à veris Aſellis degeneret, Callarias eſſe non poteſt, ita tamen de ea hoc loco agendum erat, quòd corporis forma præcedentem Aſelli ſpeciem referat.

A

FORMA. DESCRIPTIO.

CAPITE, inquit Saluianus, eſt lato, & preſſo, ore magno, & valdè denticulato, atq; oculis etiam magnis, & aureis. Ex inferiore maxilla appendix vnà cum barba pendet: qua minor caret Aſellus. Merlucius, Branchias habet vtrimque quaternas, & ad eas, binas latiuſculas pinnas, vnam ſcilicet vtrimque. Ex anteriore verò ventris parte binarum pinnarum vice, quæ eo loco piſcibus alijs notæ ſunt, bini longi admodum, atque rotundi cirri propendent. In primo dorſo pinna parua erigitur; poſt quam alia vna enaſcitur, per dorſumq; totum ad caudam ferè vſque extenditur. Inferiori ventri ſingularis pinna ab ano orta, atque ad caudam etiam vſque producta ſubnectitur. Cauda in vnicam, & rotundam pinnam degenerat. Corpus totum oblongum eſt, latiuſculum, ſquamis minutis contectum, & colore Aſelli inſtar, cineraceo. Lapillos duos non ſecus, quàm Aſellus habet in capite, ventriculum amplum, inteſtina lata, hepar magnum, & ſubalbum, cui fellis hæret veſica. Minore magnitudine eſt, quàm Aſellus: vix enim pe-
B dalem excedit menſuram, cùm cubitalem Aſellus ſuperare ſoleat. Icon appoſita Geſneri, non Saluiani eſt, alioqui ſatis ſimilis: ſed dorſi pinnam, & quæ à podice incipit ſupinam, digitus ferè citra caudam terminat: qui itaque accuratiorem deſiderat, eam petet ex Saluiano.

Caput. Appendix ſiue barba. Pinna. Cauda. Forma. Partes internæ. Magnitudo.

LOCVS.

MARINVM piſcem eſſe certum eſt: cęterū nunquid litoralis potius, quam pelagius ſit, & in cœnoſis litoribus degat, vt Saluianus tradit, dubitari poſſit. Apparet enim id ipſum ſcripſiſſe, quia de Claria ſic ſcripſit Oppianus, cuius verſus recitat.

VSVS IN CIBIS.

HAVD ſuauis piſcis eſt, ideoq; vbique ferè plebeius, & parui pretij, inquit Saluianus,
C eſſe ſolet. Carnem habet ſatis mollem, ſed non friabilem; concoctu facilem, ſed excrementitiam. Frixus aut aſſus minus, quàm elixus palato ingratus eſt.

Carnis qualitas. Apparatus.

DE HARENGO. Cap. X.

SYNONYMA. ETYMVM.

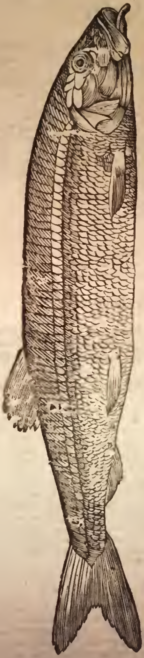
QVI apud antiquos ſit, & vocetur in ſuperiori Germania Herinck, in inferiore Harinck nuncupatus, nomine vt apparet à Græcorum ταρῖχος, ideſt ſalſamentum detorto, nam præ cæteris, quàm numeroſiſſimè ſale conditur, vt ingenuè loquar, affirmare non auſim, ſatiuſq; eſſe iudico ex vulgari latinum, licet barbarum nomen in Græci, & Latini penuria fingere, Harengum, vel Herengum, quàm cùm Iſidoro, Albertoque nonnulliſque alijs Alecem, ſiue Halecem nuncupare, cùm
D ſit Halec, vel Alec, vel Alex, res ab hoc nobiliſſimo piſce longè diuerſa, vti ſuo loco antea oſtendimus. Sigiſmundus Gelenius in Lexico ſymphono Germanicum nomen à Græco ἄραξ deducit, quod tamen vocabulum apud nullum nunc authorem inuenias. Idem quatuor iſthæc nomina inter ſe componit, Haraca Latinum, Haring Germanicum, Ἀράκις Græcum, Herinck Illyricum, vel Bohemicum. Sed quoties nomen piſcis iſte mutet, modò dicam in vſu.

Harengus. Halex.

GENVS. DESCRIPTIO.

QVI Calcidi marinæ, ſiue Sardinæ congenerem faciunt Harengum, ijs ego libentiùs ſubſcripſerim, quam qui Thriſſis, ſiue Aloſis. Sardinis enim nec dum adultis, ita ſimilis eſt, vt multi paruas Sardinas Harengis nequeant diſtinguere. Thriſſis interim ſimiles eſſe non inficior, ſed hæ fluuios ſubeunt, quid Harengi non faciunt. Dorſo Harengus eſt quodammodo cæruleo, ventre albo, argenteoque falcato, ſquamis acutis, pertinaciterque cuti hærentibus cum cæteræ facilè deciduæ ſint. Dudrantalis, ſæpè

Quibus congener ſit. Color.

Harengus Flandricus.

Harengus minor.

A etiam pedalis eſt longitudinis. Branchiarum ſciſſurã pro corporis ratione magnam habet, ideoq; *Branchiarũ*
citiſſimè aqua extractus emoritur. Vnicum tantum habet inteſtinum, quod ieiunum eſſe aſſerunt *ſciſſura.*
Albertus, eiuſque farinæ ſcriptores alij. Habes hic iconem Harengi adulti, & nondum adulti. *Inteſtinum.*

L O C V S.

EIDEM Alberto Harengus litoralis eſt, cùm alioqui niſi in alto capiatur. Eſtque Oceano *Oceani, ſed*
peculiaris, nec tamen omni. Hollandi enim, & Zelandi, & circumuicini alij, etſi ex huius *non totius pi*
piſcis piſcatione incredibilem quæſtum faciant, in ſuo Oceano eum non capiunt, ſed *ſcem eſſe.*
longius abire coguntur, & Angliam iuxta Scotiam, Irlandiam, Noruegiam, Daniam, Germaniam
obnauigare, quam Oceani partem Germani ab Harengorum copia, Haringſee, ideſt, mare Ha-
rengorum cognominarunt. Fallitur q; Bellonius cum Romæ venales proſtare ſibi perſuadet, &
in mediterraneo mari etiam capi, formæ ſimilitudine, vt inquit Rondeletius, deceptus: qui enim
Harengi ſpecie non ſolùm Romæ, ſed etiam Maſſiliæ, & Venetijs videntur, non ſunt Harengi,
B inquit Rondeletius, ſed Thrattæ (ſic vocat Thriſſas, ſiue Aloſas) paruæ, Harengis, & Sardinis
adeo ſimiles, vt eas pro Harengis facilè etiam accipiant Galli, quibus hi notiſſimi ſunt, ſed his no-
tis diſtinguuntur. Thriſſis, ſiue Aloſis ſpinæ multò aſperiores ventrem firmant, Harengis mi- *Harengi, &*
nus aſperæ: quam ob cauſam ſi paulò diutius aſſeruentur, diſrupto ventre inteſtina procidunt: *Aloſæ diffe-*
præterea ſpinæ in his tenuiores, & edendo minus moleſtæ, in illis multò moleſtiores. Denique *rentia.*
Aloſæ paruæ maculas habent, quibus Harengus caret.

NATVRA. MORES. PARTVS.

AVTHOR de natura rerum Harengum tradit aqua viuere, ominum autem piſcium ferè ea
tantummodò: & niſi in ea viuere poſſe, nam ſtatim, inquit, vt aeris ſerena contigerit,
expirat, nec vlla mora eſt inter contactum aeris, & expirationem. Non defuere, qui *Sola aqua vi-*
ex puro aquæ elemento nutriri voluere, quod in ventre eius nihil reperiatur, quorum opinionem *uit.*
refellit Albertus his verbis: *Inteſtinum ieiunum duntaxat habet, & ideo in ventre eius nihil inue-*
C *nitur, propter quod quidam falsò dixerunt, Harengum ſolo, & ſimplici elemento viuere: quod nos alibi*
falſum eſſe oſtendemus. Gregalis eſt, & tam magnis ſimul agminibus natant, vt præ multitudine
capi non poſſint. Capiuntur autem cùm poſt æquinoctium autumnale acies ſe diuidunt, tumq;
aliquando (vt eiuſdem Alberti verbis vtar) in magnis, & multis ſagenis colliguntur, adeo vt fu- *Quando &*
nes retium incidi oporteat, eò quòd trahi retia non poſſint. Addit author de natura rerum, vbi- *quomodo ca-*
cunque ſuper aquas lumen vident, gregatim adnatare, dictiſque, hoc eſt, certis temporibus, *piantur.*
nempè autumno, dum hoc aſtu alliciuntur, quaſi paratos ad retia diuino munere in vſus hominũ
deduci: hybernis autem temporibus ſecretos mari vſque ad debitum tempus abſcondi, & hoc
circa Germaniam maximè. Ipſi etiam piſces noctu lucent, quam lucem licet cum ipſo moriente
emori nonnulli dicant, per aliquot tamen dies poſt mortem noctu adhuc lucere alij aſſerunt. Lu-
cent autẽ in aqua, ventribus verſus ſummum æquor obuerſis, tantum de ſe (ſquamis nempe, *Noctu lucẽt.*
maximè quæ circa oculos ſunt) ſplendorem emittentes, vt mare fulgurare videatur; itaque hinc
etiam eſt, quòd facilè à piſcatoribus deprehendantur. Pariunt ſemel anno, teſte Alberto. Mi-
rum verò eſt, quod nonnulli narrant de Terræ Sanctæ Oceani Germanici inſulæ incolis, nempè
cùm circa Annum poſt Virginis partum M. D. XXX. ex Harengorum bis mille hominum vi-
D tam ſuſtinerent, per petulantiam verò aliquando vnum ex captis, virgis cecidiſſent, adeo immi- *Temeritatis*
nutos ibi fuiſſe hoſce piſces, vt poſtmodum vix centum ex eo quæſtu vixerint. *pœna.*

V S V S I N C I B I S.

CARDANVS author eſt Harengorum copiam in Oceano incredibilẽ eſſe, vt ad CC. mil-
lia coronatorum in ſingulos annos capturæ pretium aſcendat, ſæpè etiã multò amplius:
& verè quidem: longè enim maiorem quæſtum ſola ex Harengorũ piſcatione facit Hol- *Hollandia*
landia, cum alioqui recentibus careat ferè, & in alieno capiat mari. Bona inſulæ pars ex hac pi- *quæſtum quẽ*
ſcatione familiam ſuſtinet; alij piſcantur eos, alij retia, & vela texunt, veteraq; reficiunt, alij naui- *faciat ex Ha-*
bus, & vaſis parandis, & reparandis ſunt intenti: ſed hoc parum eſt, longè maius, quod vbi inco- *rengis.*
las omnes exſaturarint, incredibilem vaſorum ſale conſeruatis refertorum numerum ad alias re-
giones emittant. Tripliciter in cibum cedit, recens, muria conditus, & ſumo exiccatus. Recen-

Harengus albus. Niger. Carnis qualitas. Apparatus. Harengus fumo exſiccatus. Harengus muria conditus.

tes in Gallia, teſte Rondeletio, albi vocantur ad differentiam ſuſpenſorum in fumo, quos nigros, E
inquit, Gallicè Sorez, ſiue noctnrnos, vel à nigrore, vel quia quæ noctu fit piſcatio felicior, & ijs
diutiùs ſeruandis accommodatior, meliorq; iudicatur. Piſcis eſt pingui, & molli carne. Recens
ex butyro in ſartagine frixus, delicatiſſimus, & maximoperè ab Hollandis expetitur. Fumo exiccatus in Italia ſimpliciter Aringa nuncupatur, quod ex hoc Iouij quoq; innoteſcit. Ex Cimbricis
litoribus Aringhæ pedales piſces, in cratibus ſale, ac fumo inueterari ad nos afferūtur. Germania
Buckling, Belgium Bucking vocat. Editur in craticula fumatus Harengus aſſus, & in fruſta ſectus
ex oleo, & aceto, vt apud nos, vel ſimpliciter per ſe, vel etiam addito butyro, vt in Hollandia: vbi
& bibaculi nonnulli exemptā per ſe ſpinam, ſimiliterq; aſſam deuorant, eius ſalſedine ſitim prouocantes, vt alacrius, ſapidiuſq; potent. In muria conditus in ſuperiori Germania Pickelhering;
in inferiori Peechkelharing dicitur; apud nos verò (quod ſciam) nomen non habet, quia raro huc
perfertur; Editur ſic, vel ſimpliciter crudus capite, cute, ac pinnis detractis, vel cæpæ condimentum additur. Sunt qui exempta ſpina carnem minutim terunt, vnà cum cæpis, ac pomis, atque ex
aceto, & oleo inferant; quo obſonio vix aliud inuenias palato gratius: mirumq; cur bona ſuperioris Germaniæ pars ab eſu iſtiuſmodi Harengorum abſtineat, cum qui proximi ſunt Oceano,
æquè diuitum, & pauperum menſis expetatur, & à Liuonibus, & Rutenis vnà cum mura deuore- F
tur, & quantò putidior eſt, tantò magis appetatur, ac probetur. Præterea ſalitus Harengus aqua
maceratus, donec ſalſuginem depoſuerit, & in craticula aſſus editur, palato non ingratus.

DE LIPARI. Cap. XI.

NOMEN. ETYMVM.

a L.32.c.12 Aequiuocatio. Etymum. b L.37.c.11

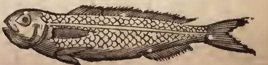
LIparis piſcis memoratus à a Plinio, nomen à pinguedine habere videtur, quaſiq; λιπαρὸς dici, id eſt, pinguis, nam & b Liparis ipſi genus lapidis eſt, qui ſuffitus omnes beſtias euocat; in qua ſententia etiam ſunt Bellonius, & Rondeletius. Ille enim, cùm à pinguedine nomen ſuo piſci indidiſſe dixiſſet, rationē reddit, quòd vel leuioris ignis calore appoſitus, totus ferè in pinguedinem reſoluatur. Hic verò ſuum ſe piſcem, Plinij Liparim nominaſſe, quòd cùm aliquando eum G
ſeruare vellet, totus in oleum abiret, aſſerit. Haud tamen eundem Liparim vocant. Bellonius piſcem in Macedoniæ lacu, de quo ſuo loco, Rondeletius marinum, de quo nunc.

FORMA. DESCRIPTIO.

Squama. Pinna. Cauda. Carnis qualitas.

CAPITE terreſtrem cuniculum refert, inquit Rondeletius, ore eſt paruo, ſine dentibus, ſed maxillis aſperis. Virgam habet ſatis latam à capite ad caudam. Squamis paruis tegitur. Pinnas ad branchias, & in ventre binas habet, aliam à podice ad caudam: aliam à ceruicis loco ad eandem continuam, ſine aculeis. Cauda in duas deſinit. Adcò pinguis eſt, vt non ventri inteſtiniſque ſolùm infarcta ſit pinguedo, veluti in Mugilibus, & Lupo, ſed etiam ſub cute, carnis loco nihil aliud eſſe videatur, quàm pinguedo. Succo eſt molli, pingui, inſipido, quo ventriculus euertitur, aluuſque cietur.

Liparis Rundel.

DE

A

DE APRO RONDELETII. Cap. XII.

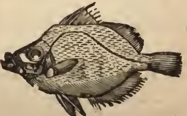
NOMEN, EIVSQ. RATIO.

Κάπρον, & καπρίσκον Rōdeletius diuerſos piſces eſſe duobus aſtruit argumētis, quoniam nimirum Oppianus Capriſco dentes tribuit acutiſſimos, & validiſſimos, quibus (inquit) κάπρος caret, & quia Capriſcus ab Athenæo ex Diphilo dicitur durus, *Caprus, & Capriſcus.* & virus olens, κάπρος verò ex Archeſtrati peritiſſimi artis obſonatricis ſententia ſummopere laudatur: cęterùm quo authore dicat carere dentibus τὸν κάπρον, planè ignoro. Apparet autem ita iudicaſſe Rondeletium ex hoc ſuo, qui pingitur, piſce, qui omninò edentulus eſt, quem cùm ob hoc, tùm quòd roſtrum habeat oblongum, & obtuſum Suis modo, & aculeos in dorſo ſimilitudine quodam modo ſetarum, κάπρον eſſe coniecit, cùm hic à grunnitu apud veteres id nominis obtinuerit. Iam verò Oppianus Capriſco dentes non tribuit, *Aper cur ſic dictus.*
B ſed Muri, quem tamen cum Capriſco eundem eſſe Diphilus apud Athenæum oſtendit his verbis: Capriſcus vocatur etiam Mus, virus reſipit, & durus eſt, Citharoq; concoctu difficilior, cutem εὔστομον, id eſt, ori gratam, ſiue (vt Maſſarius reddidit) ſuauem, & non duram, vt Rondel. arbitratur, εὔστομον ἀπὸ τοῦ στομοῦν, vel στομῶ deriuans; quod inter cætera ſignificat σκληρῦναι, id eſt indurare, nam ſic non εὔστομον, inquit Geſnerus, ſed εὐστόμωτον dicendum erat: nec prohibet cutim duram ſimul, & palato gratam eſſe cùm durities coctione mitigari poſſit, & ipſe Diphilos in eodem de piſcibus ſermone contrario ſenſu vocabulum ἄστομον aliquoties vſurpans pro eo, quod inſuaue eſt, & ori ingratum, ineptè ſanè εὔστομον aliam quàm contrariam ad ἄστομον ſignificatione poſuiſſet. Et ob hanc εὐστομίαν, ſiue adlubeſcentiam palati, oriſq; commendationem, quæ in dura Capriſci cute eſt tantoperè commendatus fuerit Caprus ab Archeſtrato. Præterea piſcis iſte Rondeletij marinus eſt, vel ipſo teſtante, cùm Ariſtoteles κάπρον fluuiatilem, & in Acheloo amne vocalem faciat: nec debebat locus iſte Ariſtotelis Rondeletio ſuſpectus eſſe, quoniam eius teſtimonio Athenæus ſolos σκάρον dicat φθέγγεσθαι καὶ τὸν ποτάμιον χοῖρον, hoc eſt *Scarum loqui, ſeu ſtrepitum edere, & fluuiatilem Porcum*; nam corruptum potius Athenæi locum eſſe, vel ex eo conſtat, tùm quod nec fluuiatilem Porcum nullibi nominet Philoſophus, tùm quòd plures piſces recenſeat vocales, ſed hac de re in Capro. Vt itaq; hunc Rondeletij piſcem veterum Aprum eſſe
C inficiamur; ita Aprum tamen cum ipſo nominabimus, quòd in tergore veluti ſuillas, vt diximus, ſetas gerat, oreq; ſit oblongo, & vt eius nominis quadrupes, obtuſo. *Carnis qualitas.* *Mus piſcis.*

FORMA. DESCRIPTIO.

PISCIS eſt, inquit Rondeletius, ſquamoſus, nihilominus præduro, & veluti aſpera, & villoſa cute tecto corpore, ferè rotundo, compreſſo; rubeſcente oculis magnis, roſtro oblongo, *Cutis.* & obtuſo Suis modo, ſine dentibus, mox à capite ſecundum dorſi longitudinem aculeos habet præacutos, duros, longos, rectos, ſetas eſſe diceres, inæquales: nam primi breuiſſimi ſunt, *Aculei.* medij longiſſimi, poſtremi medijs minores, & primi maiores. Pinnas duas ad branchias, in ventre duas alias, multis firmiſq; aculeis & a ſe ſe diſtinctis conſtantes. Apodice tres aculeos, breues, & *Pinna.* acutos. Cauda in vnam pinnam deſinit.

Aper Rondelet.

DE SCOLOPACE RONDEL. SERRA, Plinij, Geſneri. Cap. XIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

Beccaſſa. *Elephas.* *Sagittarius Aeliani.* *Serra Plinij.*

PEREGRINVM, rarumq; ac inſolentis figuræ piſcem, quem modò exhibemus, nullo aptiori nomine exprimi poſſe arbitratur Rond. quàm Scolopacis aut Aſcolopacis, propter roſtri longitudinem, quæ ei cùm Scolopace, ſiuè Aſcolopace, aue, quæ ſimiliter Gallis Beccaſſe vocatur, ſimilis eſt: Perperam enim Elephantem dici ab aliquibus, tùm quòd roſtrum, licèt prælongum id proboſcidis modo habeat, rigidum ſit, extendiq; & contrahi vt proboſcis, nequeat, tum quòd Elephas ſit ex cruſtaceis apud Plinium. Neque Sagittarium Aeliani eſſe poſſe, etſi aculeum longum & durum, & præacutum ad caudam habeat. Geſnerus Plinij Serram eſſe conijcit, diuerſumq; à Græcorum Priſti, quem Rondel, Serram facit, Equidem Serra Plinij Cetuſnè ſit, vt Rond. arbitratur, an piſcis; item rotonè corpore, an parte dumtaxat aliqua Serram referat, non conſtat. Sic enim *a* Plin. de rerum in mari varietate loquens. *Rerum quidem non ſolum animalium ſimulacra, in mari, eſſe licet intelligere intuentibus Vuam, Gladium, Serras.* Cum itaq; Scolopax Rondoletij, radium caudam verſus (vt icon oſtendit) planè ſerratum habeat, Serram potius eum appellari poſſe exiſtimet, quàm qui, & Priſtis ipſi nominatur, eoq; magis cùm Serra hoc piſce ſit aculeus longus, durus, præacutus, altera tantum parte ſerratus, denticulis planè ſerram referentibus, vtpotè contiguis baſibus, quæ latiuſculæ ſunt. Ad hæc *b* Plinius Priſten latina voce aliàs reddidit. Ego in re dubia iudicium nunc cohibeo, pluribus rem examinaturus in Priſti.

a *Lib. 9. c. 2.*

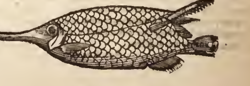
b. *Lib. 9. c. 3.*

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo.

PISCIS eſt marinus, & ob peregrinam formam nulli ferè congener, ſed ipſe ſibi genus faciens. Semper ferè paruum eſſe, Rondel. inde conijcit, quòd tres viderit eiuſdem omnes magnitudinis, & ouis diſtentos, ne quis non ſatis prouectæ ætatis fuiſſe ſuſpicetur. Corpore eſt rotundo rubeſcente Erythrini modo, ſquamis aſperis tecto. De aculeo, quem in dorſo gerit, dictum eſt, Caudam habet tenuem.

Scolopax Rondel.

VSVS IN CIBIS.

CArnis ſubſtantia Pagro ſimilis eſt. Boni igitur eſt ſucci, & facilis concoctionis: ſed cum rarus ſit piſcis, & peregrina forma, exiccatus ſeruatur potius, quàm editur.

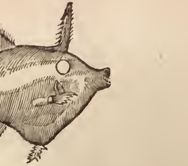
A

DE MONOCEROTE CLVSII.
Cap. XIV.

QVAMVIS, qui modò exprimitur piſciculus, aſpero corio ſit prædirus, & quamuis etiam planè ignorem mariſnè, an alterius aquæ ſit incola, ob conſimilem tamen ferè, cum Scolopace Rondel. formam, non alium, quàm hunc ſibi in hoc opere locum poſtulare videbatur. a Carolus Cluſius Batauus, ex Orienta- *a Li. 6. Exo-*
li India anno à Chriſti natiuitate milleſimo ſexcenteſimo primo reduces attu- *tic. cap. 27.*
liſſe anthor eſt, mercatoremq; cuius erat, tanti æſtimaſſe, vt niſi in genti pretio redimi non poſſe putaret. Ipſe Vnicornem non incommodè poſſe appellari arbitratur, & his nobis verbis eum delineauit (vt aſſolet) diligentiſſimè. Ab extimo ore vſque ad caudæ pinnas, *Longitudo.*
paullò longior erat tribus vncijs, medio corpore paullò plus vncia latus: à ſummo capite, vbi
B ſupra oculos cornu eminebat, ad infimam alui partem, quæ etiam in paruum aculeum deſine- *Latitudo.*
bat, ſeſcunciam latus: corio fuſci coloris, & limulæ inſtar ſcabro, totum corpus tectum erat; os *Corium.*
præterea habebat prominulum, anguſtum, ſemuncia longum, binis oſſeis denticulis præditum, *Os.*
qui in denos supernè ſecti videbantur; infernè verò in pauciores, niſi ij fuerint abrupti. Oculos, *Oculi.*
qui eruti fuerant, ſatis magnos habuiſſe videbatur: ſupra quos in capite corniculum gracile eminebat quadrangulare, pœnè vnciam longum, decem ſpinulis inſtar hamuſculorū deorſum *Pinna.*
ſpectantibus binis lateribus armatum, à quo ad pinnam, quæ à medio dorſo continua ad caudam vſq; porrigebatur, interſtitium erat vncialis longitudinis, depreſſum inſtar ſulci cuiuſdam: in quem corniculum dum natat, inclinare exiſtimo, ne natationem impediat: à podice ad caudam aliam pinnam continuam minus ſemuncia latam: ſub oculis, longiuſcula illi vtrimq; pro *Cauda.*
branchijs ſciſſura, quam pinnula vtrimq; ſequebatur: Cauda ſemunciam lata: eius verò pinna, vncia latior, ſemunciamq; longa, in verſicolores fimbrias deſinebat.

Monoceros Cluſij.

C

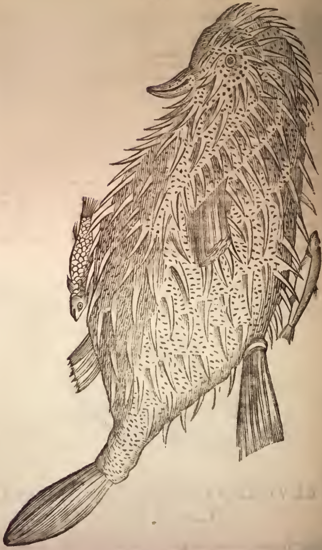
D

DE REVERSO INDICO SQVAMOSO.
Cap. XV.

QVI de in nouū orbem nauigatione ſcripſerūt, duos diuerſiſſimos piſces Reuerſi nomine celebrant, vnū Hiſpaniolæ incolis Guaicano appellatū, Anguilliformē, quo de ſuo loco: alterū figura ſquamoſorū aliorū, cuius nomen Indicum *Guaicano.*
nō inuenio, vti neq; figurā: ego qualē depictum in Muſęo reſeruo, libentiſſimè alijs impartior. Vterq; Reuerſus nominatur ab officio, quòd ſcilicet reuerſus, *Reuerſus,*
hoc eſt retractus venetur, vt modò oſtendemus. Squamis contegitur rugoſis, ſpiniſque acutiſſi- *cur ſit di-*
mis, & maximè in dorſo, & ab vmbilico ad caudā munitus eſt. Aiūt in cibis bonis haberi, quod *ctus.*

neq; e

Reuerſus Indicus ſquamoſus.

A neque ſicca ſit nimium, neq; etiam glutinoſa carne. De mira eius alios venandi natura ſi ſcripſero aniles omnino nugas nugari videbor, maximè ſi piſcis, cùm ſit palmi tantùm magnitudine, magnos capere dixero. Ingenti animo, atque intellectu prœditus eſt, & (vt Rondeletius ait,) eodem quo Elephas ingenio prœditus: nam facilè cicuratur, dociliſq; eſt, & loquentes intelligere videtur. Haud quouis tamen in venatione vtuntur Indi, ſed paruum, & necdum adultum (inquit a Cluſius) diligunt, & in aqua marina, eſca eius naturæ conueniente alunt, donec eam, quam dixi magnitudinem attingat. Venationi iam aptum alligato tenui, ſed valido funiculo, ſecum in cymba ad mare deferunt, conſpectoque aliquo Manati (de quo ſuo loco) aliouè piſce ſumma aquâ natante, illico Indus ſumptum in manus Reuerſum piſcem alterâ demulcet, & blandiitur vernaculo ſermone, admonens, fortis, & valido ſit animo, maximumq; quem conſpexerit piſcem, alacriter aggrediatur, atque cùm commodum videtur, eum in magnos piſces conſpectos emittit. Reuerſus ſumma celeritate in Teſtudinem, aliumuè quemlibet magnum piſcem impetum faciens, eius lateri, vel ventri ſeſe affigit, & valdè ſtringit. Piſcis ſe ictum, & comprehenſum ſentiens à paruo illo piſce, nunc in hanc, modò in alteram partem ſe conuertens, per mare fugit: interea piſcator Indus funiculum multas orgyas longum laxat, & tandem demittit, quia in extremo, vel lignum, vel ſuber annexum habet, ne ſubſidat, ſed ſui inditium præbeat. Poſt modicum temporis Manati, aut Teſtudo, vel alius quilibet captiuus, cui Reuerſus adhæret, defatigatus verſus litus fertur: piſcator autem ſenſim funiculum in ſuam cym-
B bam colligit, paucarum orgyarum tenus, quibus paulatim Reuerſum cum ſuo captiuo trahit, donec terram attigerit, vndis etiam ipſum propellentibus. Illico Indi piſcatores in arenam deſiliunt, atq; ſi teſtudo capta eſt, eam conuertunt, vel etiam in ipſa aqua (nam periti ſunt natatores) & in ſiccum pertrahunt: ſi verò Manati, eum feriunt, donec mactetur. Præda in litus pertracta, ſumma cum animaduerſione, & ſenſim amoliendus eſt piſcis Reuerſus; nam adeo fortiter prædæ adhæret, vt ſi quis vi adimere vellet, in partes diſcerperet. Indi blandis id verbis peragunt, magnas gratias agendo pro præda adquiſita. Adeo autem ſtolidi ſunt iſti Indi, vt iſtum piſcem eorum ſermonem, & blanditias intelligere exiſtiment, nec animaduertant, hanc eſſe piſcis iſtius naturalem proprietatem, cùm plerumq; contingat Tuburones, & Teſtudines in eo Oceano capi, quibus affixi, & inhærentes reperiuntur Reuerſi: vnde apparet, poſteaquam alicui piſci ſeſe affixerunt, ſeſe ab eo liberare non poſſe, niſi cum temporis interuallo.

Vt piſces venetur.

Natura, ingenium.

a Li. 6. Exotic. c. 18.

Indorum ſtoliditas.

DE GLAVCO VETERVM.

C
Cap. XVI.

SYNONYMA. ETYMVM.

Γλαῦκος ſeruato nomine Græco Latinè quoque Glaucus appellatur à colore, qui Græcis γλαυκὸς dicitur, id eſt cæruleus, & cyaneus, Græcis interdum etiam ὑπόλευκος, id eſt ſubalbus, vt teſtatur Euſtathius. Haud propterea probandum, vt à ſubalbo colore huic piſci nomen inditum eſſe cum Iſidoro arbitremur: non enim γλαυκὸς quilibet ſubalbus color eſt, ſed ille tantùm, qui in cyaneo, aut cæruleo minus eſt intenſus, & ad album inclinans, qualis in folijs oleæ, aut potiùs in felium oculis conſpicitur, quos latini caſios dicunt, qualibus Mineruam Homerus depingit, indeque γλαυκῶπιν cognominat. Amphis pro Glauco Glaucidium voce diminutiua dixit apud Athenæum. Alium verò exiſtimat, Maſſarius, qui Diphilo, Eudoxo, alijſque apud eundem vocatur Glauciſcus, & reuera Glaucus, teſte Ariſtot. & Ouidio æſtate latet, cùm Glauciſcus, vt Damoxenus Comicus in tertio apud eundem teſtatur
D æſtate, atque hyeme ſit laudatiſſimus. Introducit enim coquum loquentem, quo anni tempore piſces ſint meliores. Dalechampius verat hoc loco, vt Glaucus vertatur, paucis tamen interiectis, ipſe Glauciſcum Glaucum interpretatur. Quamobrem cùm ſexaginta tantùm lateat diebus, ijs quibus cernitur, laudari potuiſſe quid vetaſtis. Aeq; enim ac Glaucus, ceu pretioſus laudatuſq; piſcis commendatur, vt modò hiſtoria docebit. Falluntur autem, & toto cælo errant, qui Mugiles Glauciſcos vocârunt; etenim Leuciſcos dicere debuiſſent.

Oculi caſi.

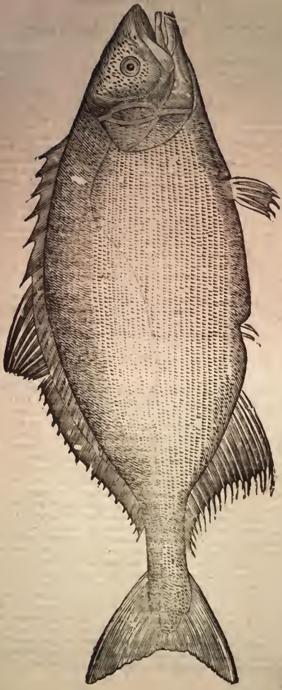
Glauciſcus.

Leuciſcus.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

ATHENÆVS Mneſitheus Glaucum reponit in genere magnorum piſcium, qui τμητοὶ, id eſt ſecti, ſiue inciſi, & pelagij nominãtur. Volaterranus Ariſtotelis teſtimonio è ſerratorum genere, & carniuororum facit, & colore nigrum eſſe tradit, quod tamen teſtimoniũ apud Ariſtotelem non legitur: Carniuorum tamen eſſe, & ſerratos dentes habere à vero nõ eſt alienum, nam piſcibus ineſcari ſubinde ex Oppiano dicemus. *Color.* Ad colorem eius, quod attinet, equidem Glaucus quandoq; cæruleum ſignificat exaturatum, & veluti nigricantem, ac obſcuriorem, qualis cernitur in mari, cùm turbatum fuerit. Laceſſita enim, & turbata ſuperficie, paucis in eam incidentibus radijs, luce iam diuulſa, atq; diſſipata vmbroſum nigricans ſeſe offert, vt docet Ariſtoteles in libro de coloribus: item *a* Plinius his verbis: *Color auſterus in glauco, & iraſcenti mari ſimilis.* *a Li.9.c.36.* Ariſtoteli autẽ Glaucus piſcis eſt ſquamoſus, & paucas habet appendices ſupernè circa ventriculum exeuntes. Bellonius pro hoc Glauco eum oſtendit, qui Genuenſibus Fegarus, Venetis Corbetus nominatur, *Glaucus Bellonij.* Vmbræ apprimè ſimilis piſcis, ideoq; à nobis Vmbræ tanquam cognatus, annexus, & nequaquam Glaucus creditus, quod ex liuido in aureum (vt ipſe loquitur) effulgeat, cùm Glaucum à colore dictum eſſe ſit notiſſimum. *Glauci Rondeletij.* Quare magis probamus Glaucos Rondeletij, quos Bellonius veterum Anthias facit, non aliam puto ob rationem, quàm quòd lato ſint corpore. Prior Rondeletij Glaucus is eſt, qui ſui Derbo, Prouincialibus Biche, & Cabrolle, & Damo appellatur, Illyricis Polanda, Romanis Lechia; vbi excreuit, adultuſq; eſt Lopida, teſtante Bellonio, qui Maſſilienſibus Lampugam nominari, contrà, ac Rondeletius ſcribit, cui Lampugo maris Hiſpanici piſcis eſt, quem ipſe Hippurum facit. *Lampugo.* Glaucus iſte piſcis eſt (inquit Rondeletius) in mari degens corpore longo, compreſſo ventre, dorſo falcato. A branchijs ad caudam linea recta protenditur. Tricubitalem aliquando vidimus. Nitida eſt cute, ſquamis paruis tecta, ſed vix apparentibus, niſi cute exiccata. Dorſo eſt planè cæruleo, ventre candidiſſimo, ore paruo, maxillis aſperis potius quàm dentibus munitis, oculis medijs. *Color.* Statim à capite aculeos habet, quorum primus in anteriorem partem vergit: quinq; alij ad caudam ſpectant, breues ſed acuti, nulla membrana connexi. *Aculei.* Iuxta anum duo alij ſunt, qui veluti in vagina conduntur. Aculeos pinna ſequitur ad caudam vſq; continua, initio magna, macula nigra lata notata, inde breuis, & tenuis non aculeis, ſed tenuibus tanquam villis conſtans. *Forma.* Corpus à capite ad podicem latius eſt. A podice ſenſim gracilius fit, in caudam deſinens inſtar ſemicirculi rotundatam, deinde duabus pinnis terminatam. *Cauda.* *Pinna.* Pinnæ aurei coloris breues, & latæ ad branchias ſitæ ſunt. Aliæ duæ in ventre paruæ, & tenues. *Partes interna.* Rima potius quàm foramen eſt pro podice. Ventriculo eſt magno, cum vnica appendice. Hepar felle caret: eius enim veſica inteſtino adhæret. Splen paruus eſt, caro candida, pinguis & ſuauis. *Squama examinantur.* Verum autem, ac genuinum Glaucum eſſe quatuor validiſſimis argumentis aſtruit, nimirum ex colore, vnde piſci nomen, ex appendicibus ventriculi paucis, quas Glauco tribuit Ariſtoteles, quod æſtate lateat, vt idem de Glauco ſcribit, quòd deniq; ὑπογάστριον illa, id eſt pars corporis anterior, ſub capite, olim ab Archeſtrato, delicatioribuſq́, gulæ hominibus tantoperè celebrata, in hoc etiam piſce (vt mox dicetur) pinguis ſuauiſſimaq; ſit. Quod ſi tamen quiſpiam hunc piſcem verum Glaucum negauerit, quoniam ſquamis caret, vt Iouius ait, cùm ſquamoſus (vt dictum eſt) Ariſtoteli ſit Glaucus: huic reſponderi poterit, glabrã quidem cutim ipſi eſſe, primoq; intuitu ſquamoſum videri, nihilominus ſi impacto vngue ſcarificetur illa, ſquamulas quaſdam exilire ijs quodammodo ſimiles, quibus (vt Bellon. notauit) Dryinus ſerpens præditus eſt. *Glaucus alter, & eius deſcriptio.* Alterũ Rondel. Glaucum, piſcatores Romani Stellam dicunt, ſui Palamyde vel Vadigo. Differre ait a priore, quòd eius magnitudinem nunquam attingat, vnde γλαυκίδιον apud Athenæum eſſe conijcit, ſed cum Glaucidij caput æquè, ac Glauci ab opſophagis commendetur, ego pro diuerſo piſce non acceperim, ſi quis tamen hunc Glauciſcum faciat, qui ſimpliciter pro lauto piſce prædicatur, cum eo non multum contenderim. Differt præterea, quod hic ſeptem aculeos in dorſo habeat ad caudam ſpectantes, prior quinq; duntaxat. *Vt à priore differat.* In hoc Glauco à ſuperiore branchiarum parte ad medium corpus linea tortuoſa admodum demittitur, hinc recta ad caudam protenditur, in illo à branchijs ad caudam rectam lineam duci diximus: pinnæq; poſteriores tã ſuperna, quàm interna parte maculam nigrã habent, quã hic caret. Ille corpore eſt latiore, hic ſtrictiore: alio qui corporis figura reliquiſq; partibus, tũ internis, tũ externis valdè ſimilis. *Glaucus tertius.* Ab hoc ſecundo genere, non multum differt (inquit idem Rond.) tertius, niſi quod huic dentes ſint acuti, linea à branchijs ducta, longè magis flexuoſa, tortuoſaq; eſt, nimirum inſtar ſerpentium, aut vermium corporis flexibus gradientium, vel vndarum ſeſe attollentium, & mox deprimentium, vnde Glaucum ſinuoſum appellauit. *Color.* Dorſum ex cæruleo nigreſcit ad lineam prædictã vſq;, lineæ pars ſubiecta candidiſſima. Pinnis, aculeis, cauda, partibus internis, alijs Glaucis planè ſimilis. Saluianus priorem veterum Amiam eſſe arbitratus eſt, item Iouius, qui aliquibus Centrinam ab antiquis memoratam videri teſtatur, quòd pugnaciſſimus piſcis ſit, atrilq;, & ſolidioribus aculeis, quanquam non omninò longis circa dorſum armatus, vt Oppianus de Centrina expreſſit. Ego vnicã tantùm ſpeciem vidi, quæ cum ſecundo Rondel. Glauco latiã conueniret, niſi quod in vẽtre duos habeat aculeos, quibus illius piſcis caret: ac hæc pinna anteriori in dorſo nullũ habet aculeũ, qui verſus caput vergat, qđ de ſuis ille tradit. *Centrina.*

LOCVS.

LOCVS. CIBVS. MORES.

a Lib.1. *Non procul à litore degere.* *b Lib.3.*

QVAMVIS Athenæus, Ariſtoteles, ac Ouidius Glaucos, pelagios piſces faciant, non procul tamen à litoribus *a* obuerſari, inde licet colligere, quòd Oppianus in petris, & arenis paſci eos ſcribat, niſi dicamus Oppianum de prioribus duobus intelligere, qui dentibus carent, Ariſtotelem verò de tertio, qui dentibus præditus eſt, iiſdemq; perſecutis, quod tamen non videtur, cùm aliàs *b* Oppiano carniuorus ſit Glaucus, Mugilem eius eſcam eſſe ſcribens: & apud Athenæum Numenius verſari tradit κατὰ μνία αἰγιαλόεντα, hoc eſt, vt Natalis Comes reddidit, per algas varias, vel, vt Dalechampius, per algas molles, hoc eſt, vt in margine exponit, minimè fluctibus agitatas, quietas, quod probo, nam fluctus in ipſis litoribus maximè ſęuiunt, ad quos Glaucum accedere non puto, cæterùm μνίον non ſolum algae ſt, verùm etiam βρύον, id eſt muſcus, vt

Mnion quid. *c In Alexip.*

Heſychius teſtatur, & Suidæ μνία ſunt τὰ τῆς θαλάσσης ἀνθήματα ſiue βρύα, reperinque apud *c* Nicādrum μνιόεντα θρῖα, pro τὰ φύλλα τῶν βρύων: vt muſcumne hîc an algam reddere debeamus, haud ſatis clarum ſit: vtcunq; eſt, θαλάσσα, id eſt mare inde πολυμνία nuncupatur. Tarentinus certè

Eſca ad Glaucos.

eſcam ad Glaucos capiendos præſcribens, eam partim ex muſco, & farina, partim ex piſcium carne componit, ſed verba adſcribam: *Ad Glaucos: Amias, Callychthyas, & Alauſas marinas aſſans, excuſſaſq;*

Fœtus ore non recipere. *d Li.6. Hiſt. cap.16.*

bryon illis, hordeaceamq; farinam adijcito, yſq; in paſtam coactis vtitor ad ineſcandum. Teſtatur Oppianus, item Aelianus, ac Io. Tzetzes Glaucum vbi metuit, fœtum ſuum ore recipere, rurſumque emittere: ſed hoc non ad Glaucum ſimpliciter dictum, ſed ad Glaucum Galeum pertinet, nam quemadmodum *d* Ariſtotele authore ſolus, ex Galeis Acanthias fœtus ſuos non recipit propter ſpinam, ità & hi noſtri Glauci ſpinoſi, cum ſint, fœtus intus recipere non poterunt; Latet Glaucus, vt idem

Quando lateat.

Ariſtoteles teſtatur, æſtate circiter ſexaginta dies, quod & Ouidius meminit hoc verſu:

Ac nunquam æſtiuo conſpectus ſydere Glaucus.

e L.32.c.vl. *Plinij memoria lapſus*

e Plinius cùm piſces ab authoribus nominatos enumeraſſet, *his* (inquit) *adijciemus apud Ouidiū poſita nomina, quæ apud neminem alium reperiuntur: & inter cæteros Glaucum dicit æſtate nunquam apparere,* quaſi neq; ab Ariſtotele aliiſuè eius mentio facta fuiſſet, oblitus ſeſe aliàs præcitatū Ariſtotelis loci ſic reddidiſſe. *Quidam æſtus impatientia medijs feruoribus ſexagenis diebus latent, vt Glaucus, Aſelli.*

VSVS IN CIBIS.

Capitis laus.

GLAVCVS ſiue veterum ferat, ſiue non, ſemper eiuſdē eſt bonitatis, teſte Ariſtotele; contra aliorum ſquamoſorum morem, qui omnes grauidi, deteriores ſunt. Fuit olim in maximo honore, quod inter alios oſtēdit Epicharmus in nuptijs Hebę, σαῦρως nominās, & Glaucos pingues, & Eubulus Anguillam Bœotiam, Glaucum, & Thynni abdomē inter delicatiſſimos cibos recenſent. At quamuis totus piſcis ſaporis gratia ſit laudatiſſimus, caput tamē potiſſimùm in eo cōmēdabatur: Anaxādrides in Nereo: ὁ πρῶτος εὑρὼν πολυτελὴς τεμάχιον μέγα γλαύκου πρόσωπα, id eſt, *qui primus inuenit Glauci ora excecta, grandia, magni pretij:* periphraſis eſt ipſius capitis. Amphis in Septem ad Thebas: γλαύκου δ᾽ ὅλου μάχιστα κρανίου μέρη εὔσαρκα, id eſt: integri Glauci, eorūdem ſegmenta capitis carnoſę partes: & coquus quidā apud Sotadę Comicū, γλαῦκον (inquit) ἔμβα κεφάλαιον παμμεγέθη δύο Ἐς λοπάδα μεγάλην, ταῦτα λιτῶς προσαγαγὼν χλόην, κύμινον, ἅλας, ὕδωρ, ἔλαιον. Elegantet autē, ac facetè Sotias Epicureus indicaturus ſeni philoſophorū voluptates aſpernantium patres agēti in tractandis quæſtionibus, & negocijs ſolere rei caput peti, inquit. οὗτοι ἐάν γλαυκίσκον αὐτοῖς παραθῇ, ἴσασιν οὐ δεῖ πρῶτον ἅψασθαι τέως, καὶ τῆς κεφαλῆς ζητοῦσιν. *Si Glaucus appoſitus in menſa fuerit, ſciunt eius, quæ pars prima attingi debeat, Et caput inuadunt.* Id ipſum cōfirmat παροιμιῶδες iſtud apud Antiphanem: *Difficilius capta deſeram, quàm Callimedon Glauci caput.* Maior adhuc capitis laus erat, ſi in Olyntho, & Megaris piſcis captus eſſet: Archeſtratus: Ἀλλὰ μετ᾽ ... γλαῦκον μεγάλου ἐν Ὀλύνθῳ Καὶ Μεγάροις. Ariſtophanes in Lemnijs, vt citat eius Scholiaſtes in Equi-

Lupi craniū.

tibus, cranium Lupi piſci, nominat, ceu rem lautiſſimam, ſicut & Glaucorum (inquit) cerebrum eſt: ego verò cerebrū peculiariter in hoc piſce laudari nō inuenio; coniicioq; anteriorem capitis partem intelligere, quam Antiphon, cum quibuſdam alijs lautiſſimis cibis προνομαίαν appellat. Euſtathius oculos præcipuè commendari ſcripſit, ſed nec hoc inuenio. Eadem capitis laus ad noſtra vſq; tempora durat, dummodo Lechia Glaucus eſt, vt ſtatuimus. Hæc enim licet laudatiſſimo ſit ſumine, & ſapore præpinguium pulparum pretioſiſſima, caput habet delicatiſſimum, quodque Romæ Sturionum Vmbrarumq; capitibus, omnium iudicio præfertur. Refert Iouius Ottobonum Fliſcum gene-

De Lechia hiſtoria.

re, & hoſpitalitate illuſtrem, cùm Genuę eſſet, feſtiuo matronarum conuiuio tricubitalem ſibi appoſuiſſe

A fuiſſe Lechiam: quæ non modò Romanorum, ſed pelagiorum piſcium omnium laudes magno interuallo ſuperauit, ita vt aliqui ſubtilioris gulæ homines pulparum ſuauitate allecti ſemeſa ex Lechijs obſonia, in contumeliam auium, atque quadrupedum, in alterum diem reponi ſibi plerumq; præcipiant. Atque hactenus de Glauci nobilitate, ac præſtantia. Quòd ad ſalubritatem modò attinet, Mneſitheus difficulter ait concoqui, concoctum verò permultum præbere alimenti, ſicuti ſolent, & alij pelagij, & magni piſces. Xenocrates autem non minus Glaucum à Lupo vinci prodidit, quàm ipſe ſuperat Sparum. Trallianus quoque inter durioris carnis piſces Glaucum recenſet. Qui (inquit) *dolore oculorum ex bilioſo, & acri humore laborat, veſcatur alimentis mitibus, minimè mordacibus, & incraſſantibus, vt Orpho, & alijs durioribus piſcibus, Glauco, &c.* Et rurſus: *In colico affectu ſumantur piſces duriore carne præditi, vt Ceris, Orphus, Glaucus.* Et Archigenes apud a Galenum ſtomachicis in cibo conuenire ſcribit, ex ijs, qui dura carne ſunt, Mullos, Smarides, Glaucos.

Salubritas.

a Lib. de cõp. med. ſec. loc. cap. 4.

VSVS IN MEDICINA.

B PLINIVS Glaucum, vel (vt in alijs codicibus legitur) Glauciſcum è iure ſumptum, copiam lactis mulieribus facere author eſt, & iecur Glauci (Hermolaus hic legit Glani) verrucas tollere.

DE HIPPVRO. Cap. XVII.

SYNONYMA. ETYMVM.

Iππουρον Theodorus Equiſelim reddidit, Plinius Græcũ nomen retinuit: cæterùm ſiue nomen piſci impoſitũ à ſimilitudine cum equina cauda, vt nomen ipſum indicare videtur, vtq; Rõdeletius arbitratur, an verò διὰ τὸ ἱππωδῶς ὁρμᾶν καὶ ἐξάλλεσθαι, hoc eſt, quòd equi more feratur, & ſaliat, vt Geſnerus conijcit, argumẽto, quod & ἀρνευτὰς vocetur, id eſt vrinator, definiri vix poteſt; Mihi quidem poſterius etymũ magis probatur, haud tamen propterea ἀρνευτὰν appellari a Numenio exiſtimem: aliud enim equi C inſtar ferri, aliud vrinari: illud celerem indicat natatum, quo ſenſu celeres vocari Ouidio non dubito, hoc quòd frequenter exiliat, vel vrinetur. Iam verò celeri natatui apta debet habere inſtrumenta, pinnas ſcilicet præcæteris longas, quæ longitudine quodammodo equinam caudam (vt de ſuo Hippuro tradit Rondeletius) imitentur. Dicitur autem ἀρνευτὴς ἀπὸ τῶν ἀρνῶν, id eſt, ab agnis, ſaltus vrinantibus ſimiles exercentibus, demiſſo nempe capite, parte poſteriori ſublimi, vt ſolent piſces exilientes. Dorion, & Epenetus κορυφαίναν etiam vocari ſcripſerunt, quaſi pinnicipitem, à pinna, vt Rondeletius autumat, quæ à vertice incipit, in eoq; veluti criſta erigitur, videlicet ἀπὸ τῆς κορυφῆς. Eſt enim κορυφὴ vertex, pars capitis inter occiput, & ſyncipnt, & per metaphoram cuiuslibet rei ſummum, & extremum. Hiceſius Hippuream nuncupat.

Arneutes.

Celeritatis inſtrumẽta.

Coryphana.

FORMA. DESCRIPTIO.

RONDELETIVS eum piſcem, qui Hiſpanis, (apud quos frequentiſſimus) Lampugo appellatur, verum, ac genuinum veterum Hippurum eſſe aliquot oſtendit rationibus, quarum aliæ ex ipſo nomine, aliæ ex piſcis ipſius natura (vt mox patebit) deſumptæ ſunt. Retur Denim (vt diximus) à cauda equina nomen obtinuiſſe, idq; Lampugini conuenire, quoniam pinna, quæ in prona parte ipſi vnica eſt, à capite incipiens, caudæ equinæ ſimillima ſit, id eſt (inquit) longa continens, villiſq; multis conſtans, cuiuſmodi in nullis alijs piſcibus reperitur, nec credendum putat à cauda piſcis, equi caudæ ſimili Hippurum nominatũ; hoc enim hominis fore partium vſum ignorantis, quandoquidem cauda cùm ſit ad dirigendam natationem claui inſtar à natura condita, ſi tam longa propenderet, villiſq; à ſeſe ſeiunctis conſtaret, non facilè huc illucq; flecti poſſet, neq; ſolùm natationem non iuuaret, ſed ei maximè obeſſet; Inter cæteros itaq; piſces facilè dignoſcitur illuſtri, ac ſpectabili nota, quod ſtatim à capite veluti criſta erigitur pinna, quam diximus ad caudam vſque protenſa. Huic ſimilis alia eſt à podice ad caudam etiam vſq;, ſed breuior. Pinnæ branchiarum breues, latæ, auri æmulæ: quæ in ventre ſunt longiores, nigricantes, podicem fermè attingentes, qui in medio corpore ſitus eſt. Os mediocre eſt; dentes exigui acuti, in maxillis, palato, & lingua. Oculi magni. Squamæ minutiſſimæ. Glauco colore, internitq; partibus ſimilis eſt, ab eo diſſidens, quòd hic à capite ſenſim tenuior ſit, ſtrictiorq; ille à podice tantùm, donec in latam caudam deſinat,

Lampugo.

Cauda piſcium vſus,

Pinna.

Squama.

Hippurus Rondelet.

LOCVS. VICTVS. MORES.

Vbi melior, *Vt creſcant,* *a Li.5. Hiſt. cap.10.*

HIPPVRVS Oppiano, & Ouidio pelagius piſcis eſt. Caryſtius ab Archeſtrato optimus celebratur, quod mirum videtur, cùm cæteri ibi piſces viles eſſe ſoleant. Mediterraneo mari, teſte Rondeletio (dummodo Lampugo Hippurus eſt, vt iudicauimus) incognitus, qui in Hiſpania tantùm natos vidit. Carniuorum eſſe conſtat ex Oppiano, vbi capiendi eum rationem docet, quod Lampugini etiam cùm ſit dentatus, conuenire videtur. Hiſpani ſi paruos capiant, naſſis incluſos cuſtodiunt, in quibus tantoperè creſcunt, vt in dies incrementum cepiſſe videantur, quod de Hippuris quoq; teſtatum reliquit a Ariſtoteles, ex minimis breui tempore in maximos euadere tradens. Eodemq; authore Hippuri vère pariunt, & manifeſtiſſimè hyeme latent: quas item notas Lampugini quadrare non dubitat Rondeletius, quòd cùm in Hiſpaniam huius piſcis gratia frequentiùs ſcripſiſſet diuerſis anni temporibus, nunquam niſi autumno ad eum miſſus ſit, id omni aſſeueratione affirmantibus piſcatoribus, nunquam niſi certis diebus capi. In natatu celerem eſſe antea oſtendimus.

CAPIENDI RATIO.

Alius capiēdi modus.

SI quid in mari vagum, & fluctibus obnoxium viderint, omnes ſtatim frequentes proximè comitantur Hippuri (inquit Oppianus) maximè ſi naufragæ nauis deiecta oberrent fragmenta: in quæ cùm inciderit piſcator, facilè vberem horum piſcium prædam conſequitur. Capiuntur item hoc modo: Confectos arundinum faſces lapide inferius alligato, quo deprimantur, in mare deijciuntur: circa hos illicò Hippuri vmbræ amantes congregantur, & dorſa arundinibus affricare gaudentes manent. Tum piſcatores hamos eſcis inſtructos demittunt: quos illi certatim apprehendere feſtinant, ita vt permultos deinceps facillimè capiant: magis enim auiditas piſcium nimia ad hamos properarunt, quàm piſcatores ipſi feſtinare hamis immittendis, & extrahendis queant.

VSVS IN CIBIS.

EPICHARMVS Hippurum in nuptijs Hebæ nominat tanquam ſuauem aliquem piſcem, & Marron Parodus in deſcriptione conuiuij Attici. Ita & Hiſpanorum Lampugo pingui ſuauiq; carne eſt, ſed dura, qualis Glaucorum Thynnorumq; eſt.

A

DE PISCIBVS PELAGICIIS Non Squamoſis, ET PRIMVM DE THVNNO. Cap. XVIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

B OBSCVRE quidẽ multa de piſcibus priſci, cæterũ in nullo alio craſſiores profundioreſq; tenebræ, quàm in Thunno, ob tam longum ſynonymorum elenchum, quæ partim ad viuentem ipſum piſcem, partim ad diuerſas eius partes in cetaria diſpartitas pertinent. Nos hic ſingula ordine ventillabimus, à vulgatiori ſumpto exordio. Θύννος, Thynnus quoq; pleriſq; Latinis nominatur, Gaza tamen *a* in a verſo Thunnum potius dicere maluit: quo modo, & apud *a* Horatium hanc vocem ſcribi inuenimus, niſi typographorum fortè incuria;

Thynnus. *Thunnus.* *a Li. 2. ſer. 4.*

Plures annabunt Thunni, & cetaria creſcent.

Nos indifferenter ſcribemus. Rondeletius velut generis nomen eſſe aliquando, probè oſtendit ad multas ſpecies. Mihi ad omnes Cetaceos piſces extendi poſſe videtur, quos œſtrum, ſiue aſillus exagitat, id quod vocis etymologia indicat, ſiue à Græcorum θύνειν, quod eſt magno impetu moueri, ſiue ab Hebræorum Tannin, ſeu Thannin, quo Cetum, ſeù potius magnum, & Ceraceũ piſcem intelligũt, deriuemus: nam licet Thunni Ceti propriè dici nequeant, vt qui pulmonibus carẽt, Cetos tamẽ impropriè vocare liceat, cùm plurimum excreuerunt. Iam verò cùm piſcis, quo de priuatim ſermo eſt, toto vitæ ſuæ curriculo, Thunnus dici poſſit, ita tamen certum tempus eſt, quo ſic propriè vocatur, eſſe id cum primum vitæ ſuæ annum expleuit, Plinius oſtendit, inquiens: *& cùm annuum exceſſere*

Thynnus vnde dictus.

Thunnus quando ſic proprie dicatur.

C *tempus, Thunni*, ſubaudi vocantur. Veruntamen ſi exactè ponderemus integram Plinij ſententiam, temporaq; quibus nomina mutant, ſedulò computemus, aliter ſeſe rem habere, manifeſtiſſimè videbimus. Cùm enim hoc piſcium genus ſub ſolſtitium æſtiuum fœtificet in ponto, fœtuſque Cordyla (de qua voce mox) vocatus, fętas ſuas redeuntes in mare comitetur autumno, & proximo vêre rurſus reuertatur in Pontum iam Pelamys factus, vt Ariſtoteles teſtatur, ex quo illud Plinius *b* tranſcripſit, completo primo ætatis anno, Thunnus dici non poterit: quandoquidem prioribus ab ipſo ortu menſibus ad minus tertiis. Cordyla vocatur, quouſque nimirum cum fętis ſuis ex Ponto ad mare rediit, vbi Pelamys fit, & hoc (Pelamydis) nomine reuertitur in Pontum, quod fit proximo (vt oſtendi) vêre, cùm iam nonum ætatis menſem compleuit. Atqui Thynnus, authore Ariſtotele, videtur anno vno Pelamyde maior: ex quibus verbis manifeſtè colligitur, non antea induere Thynni nomen, quàm cùm iam altero rurſus vêre ad Pontum migrant: non puto tamen Plinium malè id ex Ariſtotele reddidiſſe, ſed nunc totã eius ſuper hiſce nomenclaturis ſententiam mendosè legi, quemadmodum mox oſtendetur, cùm cætera proſequemur. Θυννὶς non eſt ſemper in hoc genere fæmina, vt multi arbitrantur, neq; etiam Pelamys, ſed Thynnus ſimpliciter, ſiue mas, ſiue fæmina, Pelamyde maior, Thynno propriè dicto minor. Theodorus apud Ariſtotelem Thunnam vertit. Vbi verò Philoſo-

Pelamys. *b Li. 6. Hiſt. cap. 17.* *Cordyla.*

Thynnis quid. *Thunna.*

D phus ait, *c cùm aliquando vno anno Thynnides nullæ eſſent, inſequente anno quoque Thynni nulli fuere*, vertit Limarias, ac ſi Pelamydes legiſſet, Soſtrati imitatione, qui apud Athenæum Pelamydem Thynnida vocari aſſerit: ſed hic Pelamydem intelligit iam maiorem factam, ex qua nimirum mox Thunnus fit, vt ipſe ſcribit, & Xenocratea Thynnidea a Pelamydibus ſeparat. Accipitur tamen etiam pro fæmina Thunno, vt docet Athenæus his verbis: *Ariſtoteles ſcribit à maribus differre Thynnidas, id eſt, generis eius fæminas, quòd pinnam habeant ſub ventre.* Iam reliqua nomina proſequamur, inter quæ, ſi ordo ſecundum ætatem inſtituendus eſt, vt operæ pretium videtur: Cordyla primùm occurret: ſic enim recentiſſimum ex ouo fœtum appellari à Plinio diximus, licet cùm in impreſſis, tum in manuſcriptis Ariſtotelis codicibus Σκορδύλαι, & σκορδύλαι legatur, & ſic Gaza quoque vertat, nulla quod equidem ſciam, nominis ratione, quæ in Cordyla, ſeu Cordyle eſt ſatis euidens: ſic enim, teſte Scholiaſte, Ariſtophanis vocatur à Cypriis inuolucrum capitis: & in inuolucro Thynni fętum, ſiue Cordylam venundari ſolere, habemus apud *d* Martialem, dum ait:

c Li. 6. Hiſt. cap. 17. *Cordyla.* *d Li. 3. Epig.*

Nem-

Ne nigram citò raptus in culinam
Cordylas madida tegas papyro.

id eſt, inuoluas, vt ſale inuetetati ſolent: & turſus;

Ne toga Cordylis, ne penula deſit olluis.

Nec probo qui à capitis magnitudine nomen habere volunt, argumento, quòd κορδύλη quoque clauę caput ſignificat; nam hoc alijs etiam pleriſque conuenit. A Cordyla Thynni nimirum fœtu pluri-
Cordylus. mùm differt κορδύλος, ſiue vt Oppianus habet σκορδύλος, Ariſtoteli etiam κορδύλη dictus: Gaza reddidit Cordyle, & Cordylus: Quadrupes enim eſt, & inter quadrupedes ſolus branchijs præditus:
Auxit. de quo ſuo loco. Byzantij iſtiuſmodi Thynni fœtus αὐξίδας dicunt, διὰ τὸ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις αὐξάνεσθαι,
Auxuma. vt teſtatur Ariſtoteles, id eſt, quòd paucis diebus augeſcant, quamobrem Theodorus Auxumas vertit: Plinius verò hæc reliquit. Hic idem fętus, vbi reuertitur ex magno mari in Pontum, Cordy-
Pelamys. læ, & Auxidis depoſito nomine πηλαμὺς vocatur, vti ex Plinio, & Ariſtotele diximus, παρὰ τὸ ἐν τῷ πηλῷ μύειν, id eſt, quòd in limo ſe abdat, quamuis Plutarchus dici velit, διὰ τὸ πλανᾶσθαι, id eſt, quòd gregatim degant; magnam enim anni partem in gregali migratione abſumunt: prior enim etymologia videtur præferenda, cùm quòd prior ſyllaba ſcribitur per η, tùm quòd re ipſa cęnoſa lutoſaq; loca Pelamys amet, ac Plinius quoq; hanc comprobet, à luto nomen habere inquiens, quamuis,
Plinij locus obſcurus corrigitur. quæ de Pelamyde, & Thynno ſcribit, corruptè nunc apud ipſum legantur, vt modò monebamus, cùm emendationem polliceremur. *Cordyla* (inquit) *appellatur partus, qui fœtas redeuntes in mare autumno comitatur. Limoſa verò à luto Pelamydes incipiunt vocari, & cùm annuum exceſſere tempus, Thunni.* De Cordyla, quæ dicuntur, benè ſe habent: ſed quomodo limoſę dicentur à luto Pelamydes, ſi Limoſa idem eſt Latinis, quod Græcis Pelamys? Profectò Plinius aliàs nuſquam hanc vocem habet, ſed vbique Græca vtitur. Non inficior tamen, quin Limoſa etiam nominari queat, nam & Theodorus
Limoſa. Limaria. Lutaria. aliquando ſic vertit; aliquando item Limariam, & Hermolaus ſimili ſenſu Lutariam. Eruditus quidam pro *Limoſa* legit *maiores*, vel *deinde*, & pro *verò vere*: quam poſteriorem lectionem probo, nam & ex Ariſtotele oſtenſum eſt, ex mari fętus reuertit in Pontum verno tempore: ſed pro *Limoſa* lego *in Ponto*: poſtremò cum dicit, *& cùm annuum exceſſere tempus*, lego, & cùm rurſus annuum exceſſere tempus; quandoquidem Thunnus Pelamyde anno vno maior. Lego itaque ſic. *Cordyla appellatur fœtus, qui fœtas redeuntes in mare comitatur autumno. In Ponto vere à luto Pelamydes incipiunt appellari, & cùm rurſus annuum exceſſere tempus, Thunni.* Sic enim ſi legamus, ſingula, cum Ariſtotele, ex
Pelamys vox generica. quo deprompta ſunt, conuenient. Pelamys quandoque generis etiam nomen eſt, vt idem *f* Plinius innuit, inquiens: *Triton Pelamydum generis magni:* & rurſus: *Pelamys: earum generis maxima Apolectus appellatur.* Item rurſus: *Orcynus Pelamydum generis maximus.* Clara hucuſq; omnia: in ſequen-
f L.23. c.11 tibus Oedipo opus eſt. Quis enim certò definire audeat, quando, quoué ætatis tempore Apolectus, Orcynus, Sarda, Synodontis, Cybia, Cete, Melandrys, Triton, Chelidonias, Xanthias, (tot enim
Orcynus. ſynonyma, ſi non plura, reperio) Thynnus, ſiuè Pelamys dici debeat? Soſtratus apud Athenæum,
Cete. Thunnum vocari ſcribit (vt modò dicebamus) magnam Pelamydem, & vbi adhuc maior euaſiſſet, Orcynum; ac tandem mirum cùm in modum accreuiſſet, Cete. Sed apud eundem Archeſtratus Orcynum, & Cetum prægrandis Thynni ſynonyma facit, his verſibus:

Ad Sacram Samon, & populis famaque celebrem
Prægrandis capitur Thunnus, quem nomine dicunt,
Orcynon, aſt alij Cete.

Et Heracleon Epheſius Thynnos ab Atticis Orcynos vocari ſcribit. Rurſus Plinio Orcynus præcitato loco Pelamidum generis maximus eſt, nec redit in Mæotim, ſimilis Tritoni, vetuſtate melior. Quare cum Attici Thynnos ſimpliciter vocant Orcynos, ita cùm multum excreuerunt, vocare eos credendum eſt. Contrà ſi Orcynus prægrandis aliquis Thunnus eſt, Thunnus verò, teſte Ariſtote-
Orcinas le, & Plinio, niſi in Ponto fętificet, quid Ariſtoteli reſpondebimus, qui Ὀρκύνας (Orcynas reddidit Gaza) in alto fętificare ſcribit, quid item Plinio, qui redire in Męotim negat, vbi tamen, referente Strabone, etiam pariunt. An Orcynes Ariſtoteli alij ſunt? Ego quidem propter magnam corporis
Orcynus luto gaudet. molem mutare naturam non puto: Lutum enim etiam Orcyni amant, vnde βορβορώδεις, id eſt, lutulentos eos vocat Diphilus, & per diuerſa alia maria vagantur, ſi Dorioni fides habenda, qui Or-
Cur in Mæotim non reuertatur. cynos dicit è mari, quod ad Herculis columnas eſt, in mediterraneum meare, ideoque plurimos capi in Iberico, & Thyrrheno mari, indeque per reliqua maria diſpergi, quod de maioribus Thynnis etiam ſcribit Oppianus. In Mæotim fortaſſis non redierit, quòd iam prægrandis lacius

aquam

A aquam, quæ omninò dulcis eſt, fugiat, vt qui iam carne ſicca eſt, & arida, vt Diphilos teſtatur: neq; id repugnat Plinio, qui Orcynum vetuſtate meliorē eſſe dixit, cùm in hoc piſce ipſa caro, ſeu potius partes carnoſæ, quæ procedente ætate aridiores, & per conſequens peiores redduntur, commendentur, ſed vbi pingui abundat, abomen ſcilicet, & iugulus. Sic enim Hiceſius: Abdomina Orcynorum, quòd pinguia ſint, multò cęteris partibus ſuauiora ſunt, clidijs tamē inferiora. Vetuſtate autem Thunnos pinguiores euadere Ariſtoteles teſtatur, adeo vt præ pinguedine rumpantur. Plinij lectioni aſtipulatur Archeſtratus, opſophagorum Heſiodus, Orcynū ſiue Cetum, vel deorum cōuiuijs dignum eſſe inquiens. Cetum etiā appellari, vbi valdè admodū excreuit, ſuprà diximus. Orcyno idem videtur Apolectus: vterq; enim Plinio Pelamydum generis maximus, & Xenocrates apud Oribaſium Apolectum inficiatur in Mœotim redire, quod de Orcyno diximus ex Plinio. Reſpondet item nominis ratio. Ἀπόλεκτος enim Græcis eſt eximius, ſiue electus παρὰ τὸ ἀπολέγεσθαι, quod quemadmodū Apolecti apud Ætolos erant ſenatores, ex ſelectis viris, ita potiores in hoc piſce partes tanquam inſigniores gulæ cupedias; & vt ex Archeſtrato dictū eſt, dijs condignas, eligi ſolitas inter alia cetaria ſuadet ipſa ratio. Nec obſtat, quòd Orcynum Plinius Tritoni ſimilem faciat, Apolectumque Tritone dicat eſſe duriorem: nam hoc ad carnis qualitatem, illud ad formæ corporiſque ſimilitudinem pertinet. Triton itaque Orcyno, & Apolecto idem eſſet, niſi minus dura carne eſſet: vnde cōijcio ijs ętate minorem eſſe, Thynno verò propriè dicto maiorem: aliàs eidem Plinio, cęteriſq; authoribus monſtrum marinum eſt, à capite ad medium corporis humana ſpecie ſimilitudineq; cętera piſcis. Cur verò Thynnus noſter Triton vocetur, à nemine quod equidem ſciam, traditum eſt hactenus. Haud abſurdè tamen quis coniecerit, ſic vocari, quòd eo tempore, quo triton vocatur, capite ſit maximo, iuguloque, ſeu clidio craſſiſſimo. Τριτὼ enim Aeolorum, & Cretenſium lingua caput, vt Scholiaſtes Ariſtophanis tradit, vnde Mineruam τριτογένειαν vocari nonnulli volunt, quòd ex capite Iouis progenita feratur. Tritoni Hermolaus eundem eſſe conijcit Chelidoniam (quem Diphilus Synodonti ſimilem, & Pelamyde duriorem, & carnis ſiccitate, cum Orcyno cōuenire ſcribit) Synodontida Apolecto: Priori coniecturæ aſſentitur Maſſarius: poſteriori Rondeletius, argumento quòd vt Synodontis Diphilo Pelamys maior eſt, ita Apolectus Plinio Pelamys maxima. Idem Rondeletius Chelidoniæ nomen pro piſce apud neminem vel veterum, vel recentiorum extare putat, ideoq; legit χελιδών. Cùm enim (inquit) ibidem ſemel χελιδὼν legatur, cui alij piſces comparantur, cur in eadem comparatione perſeuerante ſententia non χελιδὼν deinceps, ſed χελιδονίας legitur? Atqui veriſimilius (inquit Geſnerus) contrarium dixiſſet Rondeletius: Cùm enim in hoc Diphili loco Che- *Triton, quæ & quādo dicatur.* *Mineruæ tritō genia, cur dicta.* *Chelidonias.* *Chelidon.* *Athenæi locus conſideratur.*

C lidonias bis legatur, Chelidon ſemel, probabilius fuerit, in eo quod ſemel eſt, quā in eo, quod bis, errorem eſſe. Quid? quod χελιδὼν fœminini generis vocabulum eſt, χελιδονίας maſculini Rondeletius lectionē emendans, Chelidonias quidem mutat in χελιδὼν fœmininū, attributa verò ei maſculina nomen, ac participium relinquit: ſic.n. legit: εἶναι λέγων αὐτὸν ταύτην (in συνοδοντίδι) ἡ χελιδὼν, τῆς πηλαμύδος σκληρότερος ἐστι: cùm ἣν λέγουσα καὶ σκληροτέρα dicere oporteret. Sed neq; ac hoc approbarim, quod Rondeletius ait, Diphili ſententiam in eadem comparatione perſeuerare, tanquā omnia de Pelamydis tātùm generibus ſint, cùm ipſe interim Chelidonem genere differre fateatur, nutrimenti verò ſuccique ratione accedere eam ad Pompilum, ſic enim legit, non Polypum. Ego potius dixerim Diphilum à Pelamydum genere diſcedentem, de Eledone loqui, quæ & ſpecie, & viribus Polypo ſimilis eſſe, & ſanguinem mouere, & bonum colorem facere dici poteſt, Chelidon non poteſt: quamobrem apud Diphilum ego ſic legerim, ἡ δὲ ἐλεδώνη τῷ πολύποδι ἰσάζει: neque enim tam perſeuerationis in vno genere apud authores, quàm ſæpe negligunt, quam rerum ipſarum habenda eſt ratio. Mihi quidem non temere videntur verba authorum immutanda, ſed omni ſtudio quærendum, quo pacto ea quæ poſita ſunt, tueamur. Hæc itaque ille. Vt verò ſilum modo orationis recipiamus, ego Hermolai, Maſſarij, & Rondeletij de Chelidonia, & Synodontide iudiciū non *Eledone.*

D probo: cùm aliter Hermolaus citet Athenæum, quàm in omnibus eius exemplaribus legitur: Citat enim ſic: *Maior Pelamys Synodontis appellatur, durior quàm Chelidonias*: Atqui Athenęus habet ſic: *Pelamys maior Synodontis appellatur ſimilis huic Chelidonias, Pelamyde durior*. quamobrē ego Synodontida potius eundē Tritoni fecerim, Chelidoniā verò Apolecto, ſiue Orcyno, eoq; magis, cùm ſubinde Diphilus affirmet, Chelidoniam carnis duritie Orcyno ſimilem eſſe: potuitq; Synodontis appellari, quaſi dentibus nocens, aut valens, aut valere incipiens, ea nimirum ætate. Chelidonias verò cur dicatur, incerta planè ratio eſt; nā vel à colore, qui & Chelidonijs leporibus, ficubus, ac lapidibus idē nomen fecit, purpureus Columellæ dictus, vel à figura huicq; vel pinnarum, vel cauda Chelidoni, ſiue Hirūdini ſimili, vel à nandi modo quo hanc auiculā fortè imitatur, vel quod vēre ad nos reuertatur cum ea, quo modo etiam Chelidoniam herbam, & Chelidoniam ventum dixere antiqui, vel denique à Chelidonio promōtorio, aut à cōtrà poſitis Chelidonijs inſulis, quòd .ſ. copioſè forſan ibi capiātur. Ab Apolecto, Orcyno, & Chelidonia Melādryn quoq; differre nō puto. Eſt enim, teſte Athenęo, maximorū Thunnorū genus, idq; Dorio etiā haud obſcurè docet de Orcynis verba faciēs, *Melandrys.* *Synodontis cur ſic dicta: Chelidonias.*

ex Orcy-

ex Orcynis, qui Melandria vocantur, (οἱ λευκότεροι μελανδρύαι) *ſale condiuntur*. Oppianus Melanthy- E
num dicere videtur, nec refert, quòd hic inter Cete reponat: nam Orcynus maximus Cete etiã vo-
Elacatena ſi- catur, vt oſtendimus, non quòd Cete ſit, ſed ob conſimilem magnitudinem; apparetq; à nigredine
ue Helacate- ſic appellari. Nec alium eſſe Elacatenam, ſiue (vt Plinius habet) Helacathenen ſatis clarè oſtendit
na. Feſtus Elacatenam genus ſalſamenti eſſe ſcribens, quod Melandrya vulgò vocatur, adde quod Ce-
taceus piſcis etiam eſt, vti ex Mneſimacho declarat Athenęus, σκόμβρος, θύννος, κωβιός, ἠλακατῆνες, *εἰσὶ δὲ κητώδεις ἐπιτήδειοι εἰς ταριχείαν*, hoc eſt, *Scombrus, Thunnus, Gobius, Elacatenes: ſunt autem Ceta-
cei, ad ſaliendum idonei.* Rondeletius nouiſſima verba ad ſolos Elacatênas pertinere arbitratur, cùm
alioqui Scomber, & Thunnus non minus quàm Elacatena ſale indurari ſoleant: quòd verò pro κω-
βιὸς legit κολίας, probo: nam Gobio Scombris Thunniſque, & vita, & corporis forma diſſimilis eſt,
& ſale aſſeruari non ſolet, κολίας verò eiuſdem generis, cum Scombris, & inueterari ſolitus: Quare
vt in citatis verbis ſimillimi piſces inuicem cõiungantur, vt Mneſimachum feciſſe eſt veriſimile, Co-
lias Scombro coniũgi debet: vt verò Elacatenes ſoli Cetacei intelligantur, vt Rondeletius conten-
dit, ea verba εἰσὶ δὲ κητώδεις, parentheſi erunt includenda, addendumq; οἱ hoc modo: σκόμβρος, κο-
λίας, θύννος, ἠλακατῆνες (εἰσὶ δὲ οἱ κητώδεις) ἐπιτήδειοι, εἰς ταριχείαν. Geſnerus non ſolùm pro κωβιὸς
Plinij locus κολίας legendum cenſet, verùm etiam apud Plinium, vbi in vulgatis codicibus legitur, *Helacathe-* F
correctus. *nes, ſunt Lacertorum genera*; continuo orationis ductu legendum cenſet, *Helacathenes, ſunt Lacerto-
rum genera.* Quam lectionem etiam tueri poſſim: nam Lacertus, & Helacathen in hoc conueniunt,
quòd ad ſaliendum ſint idonei, & Colias ſatis aptè Cetaceus dicetur, quòd ſale condiatur Cetaceo-
Elacatena rum aliorum more. Apparet autem nomen piſci inditum à figura, quòd vel ipſe, vel aliqua eius pars,
vnde dica- & ſalſamentum fuſi, ſeu coli, qui ἠλακάτη dicitur, ſpeciem aliquo modo referat, in extremis tenuior,
tur. in medio craſſior, vti Thunnus eſt, Colias, & Scomber: niſi velimus ſic vocari à loco, cùm ſit ἠλακάτη
Heſychio etiam δόναξ, id eſt, arundo, quæ cænoſis gaudet locis, vti ipſa etiam Pelamys, quæ nomen
inde traxit, & cænoſus Diphilo Orcynus eſt. Apud Columellam tamen Elacata legebatur, nunc ex
reſtitutione Hermolai Elacatena legitur, cæterùm ſi à colo nomen habet, ego antiquam lectionem
non mouerem. Multò minor ætate videtur, qui Feſto Cybion, Oppiano κυβίας vocatur hoc verſu:
Cybias, vel Ὀρκύνων γενεή, καὶ πηλαμύδες, ἠδὲ κυβίαι.
Cybios. Plinius enim puſillam Pelamydem eſſe ait, *Ab his* (Lacertis, Scxitano, & Pariano) *Mæotici* (ſubaudi,
ſequuntur, nimirum quod ad pretium, & ſaporis bonitatem) *Cybium: ita vocatur conciſa Pelamys, quæ
poſt quadraginta dies à Ponto in Mæotim reuertitur. Cordyla & hæc Pelamys puſilla cùm in Pontũ è Mæ-
tide exit.* Cordylam Mæoticum piſcem vocat, non quòd in Mæoti naſcatur; naſcitur enim in Põto, G
vt oſtendimus, ſed quòd inde exeat, ſub migrationis tempus, quo fœtas ſuas comitãtur ad mare. Cy-
biam verò appellare videtur puſillam iſtam Pelamydem, cùm ſecunda vice Mæotim intrat; vtitur.
Plinius verbo reuertitur: & cũ rurſus exit, iterum Cordylam: Dictus eſt Cybios, authore Feſto,
quia piſcantes id genus piſcium, velut aleam ludunt: aliam verò etymologiam habet Cybiũ, vt mo-
dò dicemus. Quoties verò ex Oceano veniens Sardiniam præternatat, Sarda (ni fallor) dicebatur:
Sarda. hoc enim indicant *g* Galeni verba: *Pelamydes optimis quibuſcunque ſalſamentis certare poſſunt: adſe-
g Lib.3. Ali-* *rũtur autem plurima ex põto, ijs tantùm inferiores quæ ex Sardinia Iberia adferuntur & Sardæ tam vul-
ment.* *gò ab omnibus vocantur. Meritò autem hoc ſalſamentum maximo in pretio habetur, propter ſuauitatem
ſimul, & mollitiem carnis.* Ita tamẽ propriè vocabatur cùm longitudine excreuit, & ex Oceano redit,
vt teſtatur Plinius his verbis: *Sardas ita vocatur Pelamys longa, ex Oceano veniens*, & Xenocrates apud
Oribaſium: *Sarda* (inquit) *vocatur Pelamys longa, ex Oceano veniens: Ori grata eſt, acrimonia Cybio præ-
ſtans, appetitum excitans, facilè aluum ad excretionem mouens.* Hanc longam Pelamydem à Thynno
Xanthias. propriè dicto parum differre exiſtimo, Ariſtotelíq; vocari Thynnida. Ab hac Sarda alia eſt, qua de
ſuo loco egimus. Sardam à Xanthia ætate ſuperari veriſimile eſt: viroſus enim eſt aliquantulum, te-
ſte Diphilo, tenerior verò Orcyno. Cùm verò hoc nomen apud alios non reperiatur, Rondeletius H
h Lib.11. Xiphiam, id eſt Gladium legendum eſſe cenſet, at quàm probè, neſcio. Vt enim Sarda à Sardis, ita
Geogr. Xanthias à Xantijs populis nomen accepiſſe potuit, quos Strabo *h* ſcribit Scythiam vltra Mæotim in-
Pranades. coluiſſe, quòd quotãnis redeunt iſti piſces, antequã in Orcynos abeant: quærendumq; ſintnè Xãthij
Pramnades. ijdem, Oppiano πρηνάδες dicti, quod prona corporis parte cõtra cæterorum morem commendaren-
tur, niſi velimus ſic dici per antiphraſim, quaſi dorſum eorum eſui eſſet ineptum: Athenæus πραμά-
δας, vel (vt alij legunt) πρημνάδας vocat, (quo modo apud Oppianum legi in antiquiſſimo manu-
ſcripto Vaticanæ bibliothecæ codice, Saluianus teſtatur,) & Nicocharis authoritate ſic Thynnides
appellari ait. Heſychius, & Varinus etiam πρημνάδες & πρῆμνας dicũt, eſſeq; volunt εἶδος θυννώδη ἰχ-
i Lib.8. Hiſt. θύς, id eſt piſcea Thunnis cognatos. Nec alij videntur, qui Ariſtoteli *i* ſtatim poſt Thynnum mẽ-
cap.15. tionem πριμαδίαι vocãtur, Theodoro triſyllabo tantùm vocabulo Primadæ. Ait enim in cæno abdi,
Primadæ. eiuſque rei argumentum eſſe, quòd neque eo tempore capiantur, & dorſo fæculento, pinniſque ad-
ductis oppreſſiſq; ſpectentur: Vero autem tempore prodire, & appropinquare ad terram coëuntes

pario-

A parienteſque, eoq; tempore fœtu grauidas capi, tempeſtiuoſq; tantiſper eſſe putari. Autumno verò, & hyeme deteriores eſſe. Simul enim mares plenos ſemine genitali lacte appellato per id tempus cerni: itaq; præſtare ad vſum prole adhuc parua difficilè capi; adultiore iam largam capturam propter infeſti Aſili ſtimulum eſſe. Hæc itaq; ſunt nomina, Thynnis pro ætatis diuerſitate impoſita: nunc de iis diſſerendum, quibus variæ eorum partes ſale aſſeruatæ ſignificantur. In quibus non minores reperio difficultates. Sciteq; in primis licet, horũ quædã totis integriſq; tribui piſcibus, quædam partibus tãtùm. Cordylã integrã ſaliri ſolitam notum eſt ex prætitatis Martialis verſibus; tùm item ex hoc: *Mox vetus & tenui maior Cordyla Lacerto*: *Partium ſalitarum nomina.*
Cùm verò Diphilus inter non pinguia ſalſamenta, optima inquiat eſſe Cybia, & Horæa, atq; omnia huius generis ſimilia: inter pinguia Thynnea, & Cordylam, Saluianus integerne hic piſcis, an ſalita aliqua tãtùm pars intelligi debeat, definire non audet, ſed rem in dubio relinquit: cæterùm quid nos cogat, vt fruſtũ aliquod ibi Cordylam intelligamus, non video. Hermolaus pro integro piſce accepit, ſed ex quo authore ipſi Corydelis vocetur ignoro. Corydelis (inquit) ſalſamentarius piſcis eſt, quem nos Cordyllam (ſic in quibuſdam Plinij codicibus etiam ſcribitur) vocamus, Græcis, & Cordylida, & corylũ: fortè Cordylam dicere voluit, ſed is alius eſt, vt oſtendimus. Pro integro item piſce Cordylam accepiſſe videtur Cornarius, nam μῆλα πυθνὰ Gal. k vocata ſalſamenta, Cordylas exponens, addit, Thynnorum fœtus eſſe. Nos cum Cordyla inter pinguia ſalſamenta præſtantiora, θυννεῖα nominauimus paulò antè ex Diphilo, quod & Diocles teſtatur, cui θύννεια dicũtur, quo modo, & apud Diphilum legerim; ſubiungit enim: Fit autem τὸ θύννειον, ex *Cordyla.* *Corydelis.* *k Li. 2. Alimen.* *Thynnea.* *Thynnia.* *Thunnina ſalſamenta.*

B maiori Pelamyde. Poſſunt tamen etiam θυννεῖα appellari. Athenæus θυννεῖα ταρίχη vocat, Maſſarius Thũnina ſalſamenta, vel Thunnia reddidit. Inuenio item θυννάδες dici. Diphilus autem Pelamydẽ maiorem, videtur Thynnum vocare, à quo θύννειος, & θυνναῖος adiectiua fiunt. Duę huius ſalſamenti ſpecies, bonitate differentes, cùm & in piſce ipſo totidem partes ſaporis gratia commendantur, quemadmodum inter alios oſtendit Plinius, inquiens: *Thynni membratim caſi, ceruice, & abdomine commendantur, atque clidio recenti duntaxat, & tum quoque graui ructu, cætera parte plenis pulpamentis ſale aſſeruantur.* Caue lector ne ita Plinij verba accipias, vt negare ipſum intelligas abdomen, ceruicem, clidiumq; ſale cõditi ſolere, ſed cæteras tantùm partes. Cæteras enim partes recentes eſui planè inutiles eſſe innuit, abdomen verò, & clidium, & ceruicem, recentia quidem edendo eſſe, attamen & ipſa inſalubria. Notandum verò clidium diſtinguere à ceruice; atque ita vocare eam Thynni partem, quæ pectus à ceruice diſterminat; Latini ingulum dicunt, quanquam piſces collo, quod arteriæ cauſa factum eſt in animalibus reſpirantibus, careant atq; humeris. θύννεια itaque ſiue θυνναῖα de ceruice, clidio, ac abdomine intelligi poteſt; de abdomine verò potiſſimùm, quia hoc pinguitudine, in qua ſaporis gratia eſt, abundat; nam clidium ceruixq; ſalita omotarichum potius vocari exiſtimo, id quod nimirum teſtatur Xenocrates, & nomẽ ipſum indicat, παρὰ τοὺς ὤμους, id eſt, ab humeris impoſitum: recteq; quidem Braſauolus Omotarichum interpretatur Tonninam, verùm haud rectè *Clidium & ceruix vt differant.* *Omotarichus*

C ſalitum Thynni ventrem eſſe arbitratur; hic enim Tarantellum, macrior caro Tunnina vulgò ab ichtyopolis nuncupatur, fallitur q; Bellonius, dorſum Thynni ſalis magis carnoſum, ac macilentum Tarantellum vocari, minoriq; pretio vendi. Dioſcoridi l verò Omotarichus caro eſt Thynni τεταριχευμένη, id eſt ſale indurata: cæterùm cùm omotarichus, ſiue vt alij Græci vocant, tarichus, vocabulum ſit vniuerſale ad alia non ſolùm piſcium, ſed etiam aliorum animalium ſalſamenta, miretur aliquis cur Thuni caro inueterata tantùm ſic vocetur. An quia (inquit Marcellus Virgilius, Dioſcoridis interpres) fortè cruda præ cæteris edebatur? vt Harengos, & Salmones (infumatos præſertim) aliqui crudos ingerunt. Aliqui κήτημα vocant, teſte Diphilo; cui graue eſt, viſcoſum, & difficile concoctu, quibus vitijs Tarentellum, quia pinguius minimè etiam caret; Huic à Tarento nomen eſſe apparet, quòd præter communem, ex ipſa voce coniecturam, etiam Euthydemus in libro de ſalſamentis apud m Athenæum oſtendit inquiens: *l Lib. 2.* *Cetema.* *m Lib. 3.*

Ἰὼν δ' ἄρα κῦμα φυγὼν Γαδείραθεν ἥξει, *Βρέττιος, ἢ Καμπανὸς, ἢ ἐξ ἀγαθοῖο Τάραντος*
Ὀρκύνου τρίγωνα τεμάχη ἐν σάμμοισι τεθέντα *Αμφάλλαξ δεῖπνοισιν ὁ πυθεῖ*, id eſt:
Ionios verò fluctus fugiens è Gadibus adducet *Brutius quiſpiam, vel Campanus, vel ex opulento*
Tarẽto, triãgula Orcyni præciſa quæ verò in orcis recõdunt *Salſamenta, hilares viciſſim hominũ cœnas comitãtur.*

Quos verſus Paulus Iouius, quodammodo declarans, Thynnorum (inquit) quos Gaditani capiunt, recentibus pulpis ſaturantur circumfuſæ gentes: reliqua eorum multitudo cetarijs infertur, ſaliturq; aſſeruati vel

D to membratim cadis celebri mercimonio per omnem ferè Europam diffunduntur. Verùm ſolo abdomine valenti quæ pars a Romanis Tarantellum dicitur, quòd etiã Tarẽtino in ſinu, vbi optima piſcium omnium captura eſt, Thynni ſale aſſeruentur: reliquæ corporibus partes, vtpote, quæ pingui ſucco admodũ careant, in ignobilium populi vſum veniunt, quæ Melandrya à Plinio nuncupantur. Hæc Iouius: Mihi verò Plinius Melandrya vocare videtur vniuerſales omnes Thũni ſalitas partes, ſiue eæ pingues ſint, ſiue macræ, dummodo diſſectæ quernis aſſulis aſſimilarentur: cùm enim Thunnos abdomine, ceruice atq; clidio laudari dixiſſet, cæteraq; parte plenis pulpamentis ſale aſſeruari, ſubdit: *Melandrya vocantur, caſis quernis aſſulis ſimillima, viliſſima ex his, quæ caudæ proxima, quia pingui carent: probatiſſima, quæ faucibus.* Ex pinguibus autẽ ſalſamentis etiam intelligi, oſtendit Pamphilus in libro de nominibus, Melandryn genus eſſe tradens maximorum Thunnorum, quorum ſalſamenta ſunt pinguia, & Martialis n de pube, ſiue abdomine fortaſſis intellexerit, cùm Melandryis canam pellem, id eſt albicantem, quæ prona parte nigra eſt, tribuat: *Melandrya quæ.* *n Li. 3. Epig.*

Teque iuuant Gerres, & pelle Melandrya cana. Quamobrem rectius Iouius Xenocratem citaſſet, qui (vt Vuottonus citat, cæteras Thunni partes præter collũ, & abdomen, Melandrya nominauit, quòd nigris

quer-

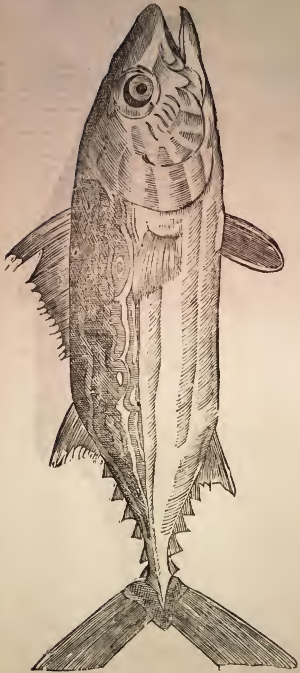
quercuum radicibus ſimiles ſint; vel Dorionem, qui apud Athenæum ſcribit, in Gadiris Orcynorum clauiculas ſolas ſaliri, & ex his Melandrya vocata fieri ſalſamenta. Vt itaq; Iouio facilè conceſſerim macilentiorũ E
Melandrya cur ſic dicta. partiũ ſalſamenta fuiſſe Melandrya, ita cur ſic vocentur, certã, atq; firmã rationẽ non reperio. Plinius .n. à ſimilitudine quernarũ aſſularum, Xenocr. nigrarum quercus radicũ, ſic dici innuunt, Pamphylus ab ipſo piſce. Si Plinio adhæreſcimus, non multùm differet à Tarantellis ſi Xenocr. nigra cute veſtiri arbitrandũ, caro .n. ſalita rubeſcit, nigra cutis, vnde piſci nomen, & Melandryon *o* Theophr. rotũda eſt, & ſpiſſa quercus medul-
o Li. 5. Hiſt. cap. 4. la, inſigni duritie (ni fallor) prædita; Inuenio .n. calices ex ea factos, apud *p* Athen. ex Eubulo in aleatoribus Ἄρτι μὲν μελανδρυΐνην τῶν θηρικλείων ὑπερ αφρίζουσαν παρὰ κυθωνὶ χεῖρος ψηφ... περιβομβοῦ &c. i. *Calicẽ nuper e*
p Lib. 15. *Melandryo factum Thericleũ, in temulentorũ manibus frequentẽ, fremente ſono circumſtrepentẽ &c.* Inter non
Cybia. pinguia primò occurrũt Cybia vocata, & Horæa. Cybij latior ſignificatio. Horæa (ὡραῖα) dicta videri poſſunt
Horæa. tãquã pulchra, & ſpecioſa, aut potiùs matura, vtpotè nec recẽtia, nec vetuſta nimis, quàm par eſt, nã & Stra-
Vræa. bo, cùm Pelamydẽ haud *q* copioſè capi dixiſſet propter paruitatẽ, ſubdit: εἰς δὲ Σινώπην ποιοῦσι, ὡραιοτέρα
q L. 7. Geog. πρὸς τὴν θήραν καὶ τὴν ταριχείαν ἐστι; & Archeſtr. cùm nobilẽ Thynnũ circa Byzantiũ (vbi, & Horæa optima eſſe Hiceſius teſtatur) ſed longè nobiliorẽ circa Hipponiũ Italię capi dixiſſet; inde migrãtes in alia maria ἀώρους, .i. immaturos capi ait. Alij tamen ὡραῖα dici volunt παρὰ τὴν οὐρὰν, .i. à cauda quaſi οὐραῖα. Mihi Vræa ab Horæis diſtingui poſſe videtur, vt vræa intelligãtur partes caudæ proximè in omnibus cuiuſcunq; ætatis huius generis piſcib. Horæa verò eædẽ quidẽ, ſed & dorſo vicinores (nam Athen. Horæi ſalſamenti ſpondylum alicubi cõmendari ſcribit; ſpondyli nomine partem ſolidiorẽ magiſq; calloſam, qualis nimirum F circa ſpondylos, id eſt vertebras ſpinæ, ac dorſum eſt, idq; in præſtantioris electæq; ætatis Thunnis; quamobrem inter non pinguia ſalſamẽta Hiceſius ijs principatum tribuit, vnà cum Cybijs, quorum nomine intelligit meo iudicio dorſi partes, eaſq; potiſſimum, quæ ceruici clidioq; proximè ſunt, Tunninam noſtri ich-
Cybia quæ. thyopolæ vocant: nam aliàs lata huius vocis vim ſignificatio, ad omnes fortaſſis partes ſeſe extendens: que-
Tunnina. admodum haud obſcurè indicat Plin. *r* his verbis: *Pelamydes particulatim confecta in genera Cybiorum di-*
r Li. 9. c. 15. *ſpartiuntur:* item *ſ* aliàs: *Cybium: ita vocatur conciſa Pelamys:* & rurſus: *Triton Pelamydũ generis magni; ex eo*
ſ L. 32. c. 11. *Vræa Cybia fiunt.* Et Hiceſius Pelamydes, ait eſſe magna Cybia. Idẽ quoq; nominis indicat etymologia. Dictũ enim Cybiũ eſt, teſte Feſto, quod eius medium æquè pateat in omnes partes, quod genus figuræ à geometris κύβος appellatur, qua figura ſalſamenta iſthæc hodieq; venundantur. Atq; hæc de varijs nominibus.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. DESCRIPTIO.

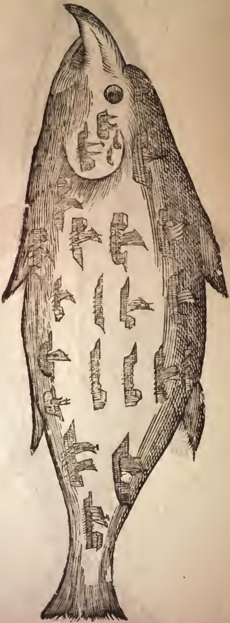
Thunnus lubricus cur dictus. THVNNOS Plinius lubricos vocãs, ex genere illorũ eſſe inſinuare videtur, qui lęui cute pręditi ſunt. Gaza apud Ariſt. lænes conuertit, hoc eſt, nec ſquamis, nec aſpera cute obtectos; quamobrem in
Athen. correctus. hiſce verbis Mneſithei apud Athenæum: *piſces ſquamati, vt Thunni, Scombri, Thunnides, Congri & huiuſmodi,* vocula negatiua deſideratur, cùm & Scõbri, & Congri lænes ſint. Scribit tamẽ Rondeletius ſuum piſcem ſuis Ton vocatũ, quem Pelamydis verę, ſeu Thunni Ariſt. nomine exhibet; item ſuum Orcynũ, ſquamis magnis tegi, ſed ita adamuſſim compactis, vt ijs carere videatur, coctione verò dehiſcere, tunq; perſpi- G cuè apparere tenui membrana contectas. Pelamydẽ verò Sardam (ſic vocat alium Thũnum ſuis, & Hiſpanis Bize nomine cõmuni cum Amia ob ſimilitudinẽ, nonnullis Pigo vocatũ) cute læui eſſe, & ſine ſquamis, exce-
Maris, & fæmina diſtinctio. pta ea parte, quæ à pinnis, quæ ad branchias ſunt, hacq; nota à priore Pelamyde, ſeu Thynnu differre. Eo-dem Ariſt. teſte mas à ſęmina dignoſcitur, quòd hæc ſub ventre pinnulã habeat, quæ ἀφαρεὺς vocatur, qua mas careat. Idẽ & Athenæus, & Plin. tradunt. Rondelet. verò in vtroq; ſemper pinnã ſub ventre deprehendi ait; differre tamen, quòd in mare ea non ſit diuiſa, in ſęmina diuiſa, vt podicis foramen dilatari, fętuſq; cõmodiùs edi in lucem poſſit. Quantoperè differant Thunni, nominaq; mutent pro diuerſis ætatis tẽporibus, ex ijs, quæ ſuprà dicta ſunt, innoteſcit. Gillius verò teſtatur piſcatores Ligures, & Maſſilienſes ſpertè ſibi oſtendiſſe, ex Pelamydib. nunquã fieri Thunnos: idẽ ſcribunt Bellon. & Scalig. & quo inuicem differãt, oſten-
Thunnus, & Pelamys, vt differant. dunt. Ligures piſcatores (inquit hic) nunquã aiunt è Pelamyde Thunnũ fieri: ſicuti, neq; ex Coliade Scombrum, aut è contrario. Et ſanè corpulentia diuerſa eſt aliquantulũ, ſubtiliùs intuenti: Productiore Pelamys, & lineatũ filamentis tęnissim varia, quæ in Thynno ſunt nulla. Bellon. quoq; Thunnum, cum eſt iunior, Pelamydem magis, quàm Scõbrum referre ait; a Pelamyde autem hoc vnũ diſtare, quòd Thunnus liuidis eſt lateribus: hæc verò vndantibus maculis tranſuerſis, atq; obliquis diſtincta gerit latera; cæterùm vtrũq; piſcem eiuſdem ferè eſſe magnitudinis, tergoris pinnis, cauda, appendicib. turbinataq; figura ita alterũ alteri ſimile, vt ementes viros, & alterius magnitudinis incertos plerumq; decipiat. Hiſce adde, quod Ariſt. Pelamyde H tradens anno vno ſeniorem eſſe Thunnum, id non affirmet, ſed ex mera referat piſcatorũ relatione: Inquit enim: *Pelamydes vno anno minores natu putantur eſſe, quàm Thunni.* Veruntamen cùm præter Philoſophum, & alij priſci, qui rerum profitebantur naturas, quæ de Thunni permutationibus dicta ſunt, ratas fecerint, neſas fuerit reclamare. Rondel. equidem, & Saluianus Ariſt. tuentur: cæterùm ille, dum negat dixiſſe Philoſophum, Pelamydes in Thunnos mutari, ſed eiuſdẽ piſcis diuerſa tantùm nomina oſtendiſſe, haud ſatis illius ſententiã confirmare videtur. Bellon. duas exhibet icones, vnam Thũni, alteram Pelamydis nomine, addita diſtinctione, quã ex eo recitauimus. Rondel. tres, Thunni ſeu Pelamydis veræ; Pelamydis Sardæ, ſeu Sardæ ſimpliciter & Orcyni. Nos quatuor icones damus, quarũ prima, cum Sarda Rondel. & Thunno Saluiani ex aſſe quadrat. Altera Orcynus videtur eiuſdẽ Rond. colore ferè amethestino. Tertia cęruleę Pelamydis nomine miſſa eſt. Quarta piſcem oſtendit circa Herculeũ, ſiue Gaditanũ fretũ captũ, & monſtrifici Thunni nomine (in cuius nimirũ pelle integra claſſis delineata conſpicitur,) à D. Io. Virtuoſo regiæ Maieſtatis Nuntio ex Hiſpania miſſũ. Captũ fuiſſe affirmabat die 13. Maij, anni à partu ſalutifero 1565. eaq; eo Salſamenta confecta Thunni ſpeciem eſſe indicaſſe, & ſubſtantia, & ſapore carnis: longũ fuiſſe pedes 32 latum 16.

Thunnus ex ficto herculeo, in cuius corio triremes exſculptæ ſunt.

A

L O C V S.

THVNNI (inquit Iouius) multitudine ſua omnibus litoribus noti ſunt, Tyrrheni tamen, & Mediterranei maris accolis notiores, quàm ijs, qui Adriatici litora inhabitant: ideoq; Romanis, Maſſilienſibus, Liguribus, ac Byzantinis magis, quàm Venetis noti. Addit Bellon. *Vbi notiores*
Oceano vicinis, vt Parrhiſinis: ex non ſatis intellecto fortaſſis Plinij loco; *Scombris Hiſpania replent cetarias, Thunnis non commeantibus.* Cùm ſit hoc de tempore, quo non commeant eò Thunni intelligendum. Primi enim migrant Scombri, vt idem Plinius teſtatur his verbis; *Cùm Thunnis Amia & Pelamydis in Pontum ad dulciora pabula intrant gregatim, cùm ſuis quoq; ducibus, & primi omnium Scombri.* *Oceani accolis notos eſſe.*
Thunnos autem ex Oceano in mediterraneū mare venire, cùm vêre ad ſobolis propagationem inſtigantur, author eſt Oppianus, qui prætetea eadem de maioribus Thunnis, quæ Dorion narrat de Or-
B cynis, nempe quòd ex Oceano per fretum Gaditanū ingrediatur mare mediterraneum, ideoq; fieri, vt plurimi in Iberico Tyrrhenoq; capiantur, poſtea verò reliquum mare peterrēt: & ex noſtris Iouius Thynnos teſtatur Maio menſe irrumpere in mare noſtrum ab Atlantico Oceano cogentibus Xiphijs piſcibus. Idem Oppianus Thynnos pelagijs piſcibus annumerat cū Ouidio, Pelamydes verò ijs, qui æquora fluuio, aut paludi vicina incolunt, quia nimirum dulci pabulo delectantur, quare in Pontum migrare ex Plinio diximus: Adde quòd omnium piſcium maximè gaudeant tepore, teſte Ariſtotele, qui de ijs quoq; arenam, & litora adire ait, perq; ſumma etiam maris innatare, quò teporis potiantur, nec aliam ob cauſam flumina aliquando ſubeunt. Tradit enim Rondeletius Agathopoli viſos eſſe qui ad pontem vſq; conſcenderint, qui à mari (inquit) aliquot paſſuum millibus diſtat, & Platina ſcribit naſci etiam in amnibus, vt in Nilo, Rheno, & Pado, adeo vt à veritate non fuerit alienum, quod Plinius amni marìq; communes hoſce piſces faciat. Alibi etiam Mæotim paludem intrare inſinuat: loquens enim de Orcyno, cùm hunc neget in eam redire, alterius ætatis Thunnis commune id eſſe oſtendit, id quod & Oppianus manifeſtiſſimè teſtatur, Pelamydes (ſic vt diximus Cordylas nominat) ad Ponti Euxini finem, & initium Mæotidis generari aſſerens. *Eſt autem receſſus quidā Thraciæ maris* (inquit) *profundiſsimus, vnde & Melas, id eſt, Niger cognominatur, iacetq; ventis minus expoſi-* *Thunnus, & Pelamys loco diſtincti.* *Dulces aquas amant.*
C *tus. In eo loco multa ſunt caua, & cauoſa, vbi multa piſcibus paruis alendis idonea naſcuntur. In hunc primum immigrant Pelamydes: tempeſtates enim & frigus vndè oculi earum hebetantur, apprimè oderunt. Ibiq; immorantur, & creſcunt vſq; ad vernum tempus: quin etiam coëunt, & ad patrias inde vndas reuertuntur, vt pariant.* Et Strabo in Mæoti Pelamydes generari teſtatur, cuius mox verba recitabo. Apparet item algoſis locis delectari, nam *b* Ariſtoteles ex Phœnicum relatione ſcribit Gaditanos, cùm *b L.7. Geog.*
extra Herculis columnas per quatuor dies ſubſolano vento nauigaſſent, in loca quædam ſolitaria, al- *c Lib. de ad-*
ga, & fuco repleta perueniſſe: quæ modò maris æſtu procedente, aquis obruantur, modò recedente, *mir. narrat.*
deſtituantur: in hiſce reperiri miram Thynnorum copiam, magnitudine, & craſſitie incredibili: quos ſalſos Carthaginem mittant, Carthaginenſes verò ſibi retineant, & conſeruent ceu lautiſſimos in cibo, nec aliò diuendant. Quamuis verò nullo non in mari Thunnos diuerſis anni temporibus capi poſſe, nullibi tamen, quàm à Byzantinis maiorem copiam intercipi reor. Ratio eſt, quòd terreat eos latens in mari albicans petra, ſiue vt Plinius habet, miri candoris ſaxum. Viſus enim hebetudine laborant. Strabo hæc diligentiſſimè annotauit his verbis: *Byzantinorum cornu vocatur, Byzantij mœnia attingens; ibi ſinus in occaſum extenſus ad ſtadia ſexaginta, cornu ceruino perquam ſimilis eſt. Nam in plures ſinus perinde, ac ramos quoſdam ſcinditur, in quos irruentes Pelamydes facilè ca-* *Cur à Byzātinis plurimi capiantur.* *d L.7. Geog.*
D *piuntur. Id fit cùm propter earum multitudinem, tum vim, & impellentis fluxus impetum, tum propter ſinus anguſtiſſimos, quare vel manibus capiuntur. Earum generatio in Mæoticis paludibus fit: unde cùm modicum increuerint, erumpunt, grege facto, per os ipſum, ac propter litus Aſiaticum vſque ad Trapezuntem, ac Pharnaciam excurrunt. Hinc primum earum venatio exiſtit, non tamen copioſa: nondum enim conueniens eſt piſcis magnitudo. Vt verò ad Sinopen propiùs acceſſerint, & capi, & ſaliri iam maturiores ſunt. Poſtquam verò ad Cyaneas* (inſulas) *attigerint, tranſierintque ex ripa Chalcedonia, albicans occurrit petra quadam, tantumque beſtijs ipſis terrorem incutit, vt è veſtigio in vlteriorem conuertantur ripam. quas cùm praeceps aquarum curſus corripiat, & innata locorum aptitudo maris fluxum ad Byzantium, cornuq; Byzantij deflectat, & eò naturæ impetu propellat, copioſum Byzantinis, populoque Romano ſuppeditat prouentum. Etenim Chalcedonij in vlteriore prope conſiſtentes litore, in nullam huius vbertatis communionem accedunt: quoniam ad eorum portus Pelamys ſeſe non applicat.* Hæc *Chalcedonij cur paucos, aut nullos capiant.*
ille: Plinius illud Byzantiorum cornu Auricornu vocat, atq; eo nomine vocari ſcribit, quòd eius aſpectu territi Thunni, ſemper aduerſum Byzantij promontorium, præcipiti petant agmine: Græcè

a Li.4.c.15. Chryſoceras dicitur,vt præter Strabonem alioſq; ipſe quoq; *e* Plinius meminit. Doctus quidam conijcit ab auro dici, quòd circa illud ex Thynnorum captura, magna anti, & pecuniæ vis colligeretur, E quod haud obſcurè indicatum eſſe volunt oraculo Apollinis. Memoria enim proditum eſt,vt idem Strabo teſtatur, cùm Byzantij conditores poſt ædificatam à Megarenſibus Chalcedonē, oraculum conſulerent reſpondiſſe, vt contra cæcos habitationem collocarent. Cæcos autem ideo Chalcedonios vocabat, quia cùm priùs ad ea loca nauigaſſent, omiſſa tam locuplete ripa, tenuiorem accepiſſent. Archeſtratus ille, qui orbem terrarum habitatum nauigio circumiit,& ventris cauſa,& eorum, *Thunnus vbi melior.* quæ ventri ſubſunt, nobilem Thunnum circa Byzantium, Caryſtum, & Siciliam naſci author eſt, & eo etiamnum præſtantiorem circa Cephalem, & Tindaridem oram, ſed longè præſtantiſſimos circa Hipponium Italiæ: inde migrantes in alia maria, capi immaturos: circa Samum verò ingentem conſultò capi,vel deorum conuiuijs dignum. Celebrantur & Megarici ab Antiphane,& Pollux author eſt, olim eximiè placuiſſe Tyrium Thunnum, vt rectè dixerit Aelianus non in Ponto tantùm capi, *Byzantini quando eos capiant.* ſed & in Sicilia quoq; & alijs locis. Byzantini autem licet numeroſiſſimè capiant, vt dictum eſt, eos tamen niſi Pontum intrantes capere,Plinius author eſt. Cùm verno tempore ex Oceano mediterraneum mare ſubeant,primùm eos capiunt Iberi (inquit Oppianus,) deinde Celtæ circa Eridani oſtia,& vetuſti incolæ Phoceæ,tertiò Phoceæ,& Siculi, inde per immenſos gurgites diſperguntur,& F totum mare replent. In Indico mari tantam Thynnorum multitudinem Plinius eſſe teſtatur, vt Magni Alexandri claſſis haud alio modo,quàm hoſtium acie obuia cōtrarium agmen aduerſa fronte direxerit: Authores verò Græci Cete,& Phyſeteres,non Thunnos Alexandri claſſem terruiſſe tradunt.

NATVRA. MORES. CIBVS.

Gregales eſſe. PELAMYDES Thunnoſq; gregales piſces eſſe ex Ariſtotele,Plinioq; cæteriſq;claſſicis ſcriptoribus notiſſimum qui gregatim è magno mari Pontum intrare memoriæ prodiderunt;idq;piſcatores confirmant,qui maximo collecto agmine vagari,migrareq;eos conſpiciunt. Numerantur & inter *Fuſaneos etiam eſſe.* χυτὰς ab Ariſtotele,id eſt,vt Theodorus vertit,fuſaneos. Sunt autem fuſanei,qui retibus fuſim capiuntur. Idem Ariſtoteles Dromades appellat omnes eos à curſu, qui in Pontum aliun- *Dromades piſces, qui dicti.* dè excurrunt,quiq;vix vno loco conquieſcunt,quibus hoc genus piſcium quoq; accenſet. Theodo- G rus *a* Curſores reddidit, item Curſiones. Cur verò Pontum ſubeant,æſtatēq; in eo traducant, modò dictum eſt. Multi & in Propontide æſtiuant, teſte Plinio, Pontum non intrantes. Cùm ex vno in *a Lib.1.& 6. Hiſt.* aliud mare vagantur,aſtu vtuntur,& ingenio,Sentiunt temporum mutationes:Solſtitia præclarè noſcunt,nihilq; ijs ad hanc rem cæleſtium rerum peritis opus eſt: vbi eos hyemis initium deprehenderit,ibi libenter commorantur,& ex eo loco ad vernum æquinoctium non ſe commouent,vt Ariſtote- *Cur pontum ſubeant.* les tradidit,& Plinius quoq; teſtatur. *Bruma* (inquit) *non vagantur, vbicunq; deprehenſi vſq; ad æquinoctium ibi hybernant.* Ventorum quoq; flatus intelligere videntur,nam idem Plinius teſtatur, ope- *Ventos intelligunt.* riri eos Aquilonem,vt ſecundo fluctu exeant ex Ponto. Pontum autem aliter intrant, aliter exeunt. Dextrorſum enim ſecundum *b* Ariſtotelem terram contingentes cùm ſubeunt,remeant contrà: læuũ *Vt Pontum intrent, & exeant.* enim in latus ſe admouent, quod propterea facere (inquit) dicuntur, quia dextro oculo clariùs vident ſuâ natura, læuo hebetius. Idem legere eſt apud Plinium, Athenæum,Solinum,& Aelianum. Cæterùm cùm *c* Plinius dicat Thynnos *dextra ripa intrare, exire læua, idq; accidere, quia dextro oculo* *b Li.8.Hiſt, cap.13.* *plus cernant,vtroq; natura hebete*,Saluianus pro vtroq; reponit læno: quia præter Ariſtotelem, Athenæum,& Aelianũ.Aeſchyli verba apud *d* Aelianum: τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην,id eſt, *c Li.9.c.11.* *Siniſtrum oculum Thunni more applicans*, vel potius detorquens, id clarè oſtendant. Ex quibus ver- H *Viſus.* bis neſcio quomodo colligat Aelianus, Aeſchylum conſentire, Thynnos altero tantùm oculo vide- *d Li.9.c.42.* re,cùm & ipſemet citatis Aeſchyli verbis Thynnos à dextro latere acriùs videre profiteatur.Sic enim ait: *Pontum enim ingredientes ad dextrum latus,vnde acriùs vident,terram habent,egredientes verò ad contrarium latus ſe accõmodant, & terram ſecundum oculum, quo clariùs vident, habentes nauigant.* Thynni itaq; dextro quidem oculo clariùs vident, vtrumq; tamen hebetem habere videntur: qua- *Thynni more videre quid.* mobrem apud Plinium nihil mutandum exiſtimem. Sic & Thynni more prouerbialiter videre dicuntur,qui limis,aut altero oculo obliq; inſpiciunt. Author adagiorum exiſtimat poſſe prouerbium, & ad eos referri,qui acriter,& diligenter inſpiciunt, Perſius:

Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat vno.

Interpretaturque in Aeſchyli verſu παραβαλὼν admoliens: ego neutrum probo, cùm παρὰ in hac compoſitione obliquum aliquid,& detortum ſignificet,vnde & Euſtathius recitato hoc verſu,addit, ſic & λοξοὶ παραβλῶπες ἤγουν στραβοὶ καὶ ὄμματα παραβάλλοντες dicuntur. Eadẽ oculorũ debilitas

in cau-

in cauſa eſt, quòd ob leuia quælibet obiecta expaueſcant, ſicut ex iis notum eſt, quæ paulò ante de albicante illo, iuxta Chalcedonem lapide ex Strabone diximus. & hic rurſus Plinij authoritate corroboramus: *Eſt in Euripo* (inquit) *Thracij Boſphori, quo Propontis Euxino iungitur, in ipſis Europam Aſiamque ſeparantis freti anguſtijs, ſaxum miri candoris à vado ad ſumma perlucens iuxta Chalcedonem in latere* (litore legunt alij) *Aſiæ. Huius aſpectu repentè territi Thunni ſemper aduerſum Byzantij promontorium ex ea cauſa appellatum Auri cornu, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantij eſt, magna Chalcedonis penuria. D. paſſ. medij interfluentis Euripi.* Quomodo autem ſplendore ſimul, & ſonitu territi capiantur, mox recitabimus ex Oppiano. Quæreodum nunquid ob candem viſus hebetudinem nocte quoque eant fauente luna? Teſtatur eoa noctu proficiſci antiquiſſimum hoc Amphilyti vatis apud *e* Herodotum oraculum; *Cur noctu eant.* *e Lib. 1.*

Ἔρριπται δ᾽ ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται
Θύννοι δ᾽ οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός

Laurentius Valla vertit:

Eſt nummus proiectus, item ſunt retia tenta:
Nocte meant Thunni, claro ſub ſidere Lunæ.

B Sed non aduertit non eſſe legendum ὀβολὸς, quod eſt genus numiſmatis, ſed ὁ βόλος, id eſt rete, aut retis iactus. Eiuſdem nocturnæ Thunnorum migrationis typus eſſe videtur antiquiſſimus quidam nummus, qualẽ teſtatur Bellonius ſeſe Luteriæ vidiſſe apud Grolerum quæſtorem, in quo altera parte ſpica, altera Thunnus conſpiciebatur, & ſupra hunc Luna cum inſcriptione PHILIPPENZE. Dormiunt tamen, idq; adeo profundè, vt ſomno obruti ſæpe capiantur, quod præ cæteris teſtatur *f* Ariſtoteles inquiens: *Thunnos dormientes ſæpè Thunnarij circumretiunt: dormire autem eos argumento conſtat, quia admodum quieſcentes leniterque natantes albida oculorum capiantur. Noctu potius quàm interdiu dormiunt, ita ſopiti, vt ne tacta quidem fuſcina moueantur, & magna ex parte, vel ad arenam, vel ad terram, vel ad lapidem aliquem procumbentes: quieſcunt imis gurgitibus, vel ſub ſaxo, aut litore abditi.* Plutarchus verò de ſomno huius piſcis agens, eius naturam num ſatis perſpectam habuerit, quæri poteſt: Cùm enim Delphinum dormientem paulatim ad vadum deferri, & impingentem expergiſci dixiſſet, moxque iterum ad ſummum tendere, rurſuſque dormientem demitti idem, & Thynnus (inquit) ac eadem etiam de cauſa, facere fertur: cæterùm ſomni cauſa, & quietis Delphinus ad gurgitem in alto demittitur, reſpirationis verò cauſa ad ſummum rurſus effertur: qua cùm non indigeat Thynnus, ijs locis, quibus ex Ariſtotele dictum eſt, quieſcere veriſimilius eſt. Latere eoſdem *Thũnos dormire.* *f Li. 4. Hiſt. cap. 10.*

C hyeme præaltis gurgitibus legimus apud eundem Ariſtotelem, pingueſcereque à latibulo maiorem in modum: capi ab ortu Vergiliarum ad occaſum Arcturi: reliquo tempore latentes quieſcere. Plinius verò latere quidem etiam hyeme ait, ſed exire aliquando è latebris addit; *Thynnorum* (inquit) *captura eſt à Vergiliarum exortu ad Arcturi occaſum: reliquo tempore hyberno latent in gurgitibus imis, niſi tepore aliquo euocati, aut plenilunijs.* Vt hinc fortaſſis luna etiam in prædicto Philippenſium nummo depicta fuerit. In nando tamen mirus eorum ordo eſt, vt arithmeticæ peritus numerum eorum eminus exactè cognoſcere poſſit, vt Plutarchus refert his verbis: *Quod ad coeundam ſocietatẽ, & mutuum inter ſe amorem, Thunnis arithmetica rationes opus ſunt: ideirco arithmeticam diſciplinam exactè tenent, vt gregatim natantes ſemper figuram quadratam* (cubicam) *efficiant, atque ſex lateribus comprehenſi ſoliditatem ex ſemetipſis omnibus conſtituant, & quadratum ordinem ex omnibus lateribus in nando ſeruent, vt ſi ſpeculator eminentes Thunnos probè numerare ſciat, ſtatim totius gregis numerum ineat, quod ſemè præclarè teneat, altitudinem latitudini, & longitudini æquali ordine reſpondere debere.* Aelianus verò cùm ad promontorium Bubonicum innumeras Thunnorum gentes verſari dixiſſet, eorum maximos ſimiliter vt Sues ait, ſolos, & ſeparatim natare: alios more Luporum binos proficiſci alios more Caprarum, quæ in latis paſtionibus gregarim paſcuntur. Exoriente verò Canicula, & ingra- *Quando lateant, & capiantur.* *Ordo in nando.* *g Lib. vtrum animal &c.*

D ueſcente æſtiuo calore, in Euxinum natare contendere; & marinis fluctibus ab feruidè radiato ſole caleſcentibus, inter ſe velut conſertos contextoſque conſertis turmis natare, & corporum coniunctione ad perfruendam vmbram ſe inuicem opacare. Sunt natura ſimpliciſſimi, necnon temerarij, vt qui dum retia dentibus impetunt, iiſdem intricari capiantur, verum ætate prudentiores euadere videntur: Oppianus *g* namque, atque ex eo *h* Aelianus Orcynum prouidentia præditum eſſe aſſerunt, & natura, non arte, quæ è re ſua eſſe queunt, intelligere: itaque cùm hamo transfixus fuerit, in maris altitudinem ſeipſum impellentem, ac deprimentem, ad ſolum allidere, hamumque oris pulſatione expellere conari: id ſin minus ſuccedat, vulnus ab eo inflictum, dilatare, atque exiliendo id quod ſibi moleſtiam exhibet, expuere: inuitumque ſi id non aſſequitur, ad piſcatoris prædam ſubſequi. Simplicitati ſocia eſt timiditas, quæ & ipſa perniciem ipſis ſæpè parit, piſcatoribus verò incredibile emolumentum, vt mox dicetur. Sub caniculæ exortum non aliter, ac Gladij exagitantur Aſilo: Vermiculus hic eſt (inquit Ariſt.) effigie Scorpionis, magnitudine aranei, tanto infeſtat dolore, vt nõ minus interdũ quàm vel Gladius, vel Delphinus exiliat, vnde fit, vt vel in nauigia *g Lib 3.* *Lib. 1. c. 40.* *Orcyni prudentia.* *Oeſtro agitantur.* *Aſilus qui.* *h Li. 8. Hiſt. cap. 19.*

ſæpe

ſæpè incidat. Latet autem ſub pinna Oeſtrum illud, ſiue Aſilius, vt ibidem teſtatur Philoſophus, ac Plinius, inquiens: *Animal eſt paruum Scarpionis effigie, aranei magnitudine: hoc ei, & Thynno, & ei qui Gladius vocatur, ſub pinna affligit aculeo*: quamobrem Saluianus in hiſce Athenæi verbis: *Thynnus piſcis impetuoſus eſt, eo quòd certo tempore œſtrum in capite habeat*; in capite expungi debere autumat; cui facilè accenſerim; etſi alias apud Euſtathium lego, œſtrum habere circa pinnas, & certo tempore etiam in capite, nam hoc nouiſſimum quin ex Athenæo Euſtathius repetierit, non dubito. Eleganter itaque & oppoſitè Oppianus *i* hanc Thunni, ac Gladij calamitatem depingens, œſtrum κεντρώγισαν, quòd videlicet παρὰ τὰ πτερύγια lateat, ἐγγέμεναι ἄγριον οἶστρον appellat, & de hac agitatione Latinus factus ſic canit:

Athenæi locus emendatus.

i Lib. 2. Hal.

Dum Canis ardenti turbatur ſidere cælum,
Qui fixus madidis illos contundit in alis:
Incutit hac celeres vires ſtimuloſq́ feroces
Inuitoſque agitat peſtis furibunda natantes,
Hi torti ſtimulis incurſant nauibus altis,
In tanto voluunt luctantia membra dolore,
Et Thynni, & Gladij diro vexantur aſilo,
Non arcere queunt, non hanc propellere peſtem:
Concitat, armantur rabie, furiuntque dolore,
Exhorret vulnus, bacchantur in æquore lato,
Et ſæpè in terram ſaliunt è gurgite vaſto,
Et vitam in tanto mutant cum morte furore.

Cur ſub pinna hæreat aſilus.

Quod autem ſub pinna magis, quàm alijs corporis partibus aſilus hæreat, fit, ob cuticulæ eo in loco tenuitatem, ideoq; ad erodendum facilem. De cibo quo hoc genus piſcis vtitur, hæc paucula inuenio, Ariſtoteles *k* primùm accenſet Thunnum ijs, qui carne tantùm veſcuntur, mox verò ibidem magna quidem ex parte carne nutriri ſubdit, ſed algam quoque tangere, noſque paulò ante algoſa loca in Oceano habitare, ex libro qui ei attribuitur, de admirandis narrationibus tradidimus. Polybius Megalopolitanus, vbi *l* agit de Luſitania, quæ in Iberia eſt, ſcribit, referente *m* Athenæo, Thynnos quercuum ibi in mari naſcentium glandibus pingueſcere, vt nullus (inquit Athenæus) aberrauerit, qui marinos ſues illos nominauerit. Idem habemus apud *n* Strabonem, qui ſimiliter Polybium citat. *Quercus etiam* (inquit) *quadam glande ſaginatur, quæ ad mare naſcitur, humilis admodum, at fertilem ingentemq; impendio producens fructum, quæ quidem copioſa, & ipſa generatur terra Hiſpana, ingentes ſanè radices pertude, ac integra quercus habens, quo profectò ab humili radice tollitur minus. Tantum verò fructum affert, vt poſt maturitatem litora, & extra columnas, & intro, glande referta ſit, quam æſtus aquarum eiectat: cæterùm intra columnas ſemper minus, ac minus reperitur. Vt autem author eſt Polybius, vſq; ad Latinam ipſa glandes emittuntur; niſi Sardinia quoq; inquit, & huic vicina regio ferat. Verùm Thunni ipſi quo magis columnis propinquant, ex anteriori delati pelago, eo amplius eſca deficiente macerantur. Hæc in mari belua ſemper adeſt, plurimùm glande gaudens: cuius cibo eximiè pingueſcit: cumq́ glandium fuerit vbertas, & Thynnorum ſit vbertas.* Hactenus Strabo. Pingueſcere autem in tantum Thynnos, ait Ariſtoteles, *o* vt etiam dehiſcant. helluoneſque ac valdè voraces eſſe ex eo licet colligere, quòd ne ab ouis proprijs fœtibuſque ſibi temperent, quemadmodum teſtatur idem Ariſtoteles his verbis: *Thunni omnium maximè piſcium gaudent tepore, & ob eam rem arenam, & litora adeunt: per ſumma etiam maris innatant, quo teporis potiantur. Piſciculi autem propterea ſeruari poſſunt, quia ſpernuntur: maiora enim magni ſequuntur, ſed ouorum, & prolis magna pars praude abſumitur: Cùm enim piſces deſiderio teporis, loca fœturæ adeant: ligurinnt, quicquid attigerint.* Hinc dirus, & ſceleratus appellatur ab Oppiano, eandem voracitatem, inque prolem impietatem deſcribente:

k Li. 8. Hiſt. cap. 2.
l Lib. 34.
m Lib. 7.
Sues marini.
n Lib. 3.
Vt pingueſcant.
o Li. 6. Hiſt. cap. 17.
Voracitas, & impietas.
Teporem amant.
Cur ſceleratus dictus.

At diro Thunno non eſt ſceleratior alter,
Offendit quicquid, rapidam demergit in aluum,
Et nullus piſcis tanta impietate notandus,
Namque ſoluta parens partu, priuato dolore
Non paruis parcit natis ſæuiſſima mater.

Et rurſus:

Collecti pariunt calamis, partuq; ſoluto
Multa occulto tegunt, hac læti tempore veris
Oua vorant ſubito, & lacerant ſub dentibus atris,
Pelamydes gignunt.

ÆTAS.

Quàm diù viuant.

VITA Thũnis (inquit Plinius) lõgiſſima biennio: ex Ariſtotele nimirũ, qui præ nimia pinguedine dehiſcere ait, nec poſſe plus, quã biennio viuere, eiuſq; rei argumẽtũ piſcatores inde deducere, quòd cùm aliquãdo Thynnides (Gaza Pelamydes vertit, nos eos intelligi diximus, qui Pelamydib. maiores, Thynnis verò minores ſunt) anno vno defeciſſent, Thũni quoq; ſubſequẽte defecerint. Verũ vterq; ſibi ipſi refragatur. Quis .n. ſibi perſuadeat hoc genus piſcis intra biẽnij

ſpatium

A ſpitium ad tantam excreſcere magnitudinem, vt quindecim talenta pendeat, caudaq; duo cubita, & palmum latitudine expleat, quod tamen de Thynno illi tradunt, quanquã apud Ariſtotelem caudæ interuallum; non ad duo, ſed quinq; cubita fuiſſe legimus, proportione inæquali. Quod ſi itaque biennium vitæ non excedunt, quomodo euadent tanti? Quotidiana experientia (inquit Saluianus) Thynnos capi videmus, quos corporis magnitudine, ſquamarum craſſitie, & carnium duritie, biennio multò prouectiores eſſe fateri oporteat. Nec piſcatorum quo vritur, argumentum multum habet efficacitatis, nam cùm Thunni increſcente ætate, Thyoni nomine derelicto, in alias ferè ſpecies euadere conſueuerint, non niſi ſuperiore anno deficientibus Pelamydibus, deficiunt, & anno ſequenti Thynni vocantur, non eos ob id obijſſe, ſed in aliam potiùs vel ar ſpeciem quandam, vel priori nomine poſthabito, mutatos eſſe credendum eſt. In qua ſententia Iouius quoq; eſt ſ complecto nempè bimatu non quidem deficere, ſed alijs nominibus appellari.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

B AQVILAM comitantur degeneres auiculæ, vt ex prædæ eius paſcantur reliquijs. Simile quid de Cepphis auibus, & Thunnis memoriæ prodit *a* Oppianus: haſce nimirum volucres ſeſe Thunnis præbere comites, quòd ab his piſciculorũ, quos dentibus ſuis diſcerpunt, carunculæ aliquot in aquis relinquantur, quæ ab ipſis abſumuntur. Sunt autem Cepphi ex Larorum genere, vt in tertio Ornithologiæ noſtro tomo oſtendimus. Apparet etiam Thũnos humani generis amatores eſſe, maximè verò, qui inter eos Pompili vocantur, cum tanta dulcedine per aliquot horarum ſpatia, & paſſuum millia, nauigia velis contia comitentur, vt ne tridente à gubernaculis quidem in eos facto ſeparari queant, vt antea *b* ex Plinio diximus. Strabo author eſt, cùm gregarim præter Italiam acti elabuntur, & Siciliam attingere prohibentur, in maiores incurrere beluas, vt puta Delphinos, Canes, alioſq; Cetaceos, & ex eorũm venatione Canes, & Galeotas, quos (inquit) Xiphias, id eſt, Gladios appellant, pingueſcere ferri. Et Iouius (ex hoc fortè Strabonis) tradit Thunnos Maio menſe irrumpere in mare noſtrum ex Athlantico Oceano, cogentibus Xiphijs piſcibus, qui telo a roſtro prominente inſtructi, eos toto mari proſequantur. Et Andreas Matthiolus tradit non aliter ab ijs gregatim in fugam agi, quàm ouium greges à Lupis. Balænas quoq; permultas in Taprobanæ mari eſſe aiunt, qui vt *c* Aelianus tradit, Thunnis inſidiantes in terram non exeant.

a In Ixeuticis.

Homines amant.

b L. 1. Geog. Gladij inſequũtur Thũnos.

c L. 16. c. 18

C

CAPIENDI RATIO.

THVNNORVM piſcationem Itali Siculiq; teſte *a* Aeliano [illegible] appellare ſolent: locum verò, vbi reponi ſolent magna retia, cæteraq; inſtrumenta quibus captari aſſueuerunt κητοθηρίας (magnos enim Thynnos in Cetaceorum numerum refert Vulpianus, Thynnariam, Plinius Cetariam, locum vbi capiuntur. Thunnatij verò Theodoro ſunt ipſi piſcatores, Varroni Cetarij, Græcis θυννοθῆραι. Olim alios alio modo hoc genus piſcium cepiſſe inuenio. Thraces ſupra Melanem ſinum per hyemem, teſte Oppiano, ſic capiebant. Lignum craſſiſſimũ, non longius tamen cubito, plumbo ex altera extremitate, & crebris vncis fune longiſſimo ligatũ, nauigantes piſcatores, qua profundiſſimus eſt ſinus, ad fundum maris immittunt. Fertur id magna vi pondere ſuo, & quaſcunque circa vada in limo contigerit, Pelamydes configit. Tum illi celeriter extrahunt cum transfixis miſerabiliter piſcibus lignum. Alij verò retibus eas capiunt noctu, quo tempore propter timiditatem (metuunt enim quicquid in mare inciderit) circa vadum congregantur. Itaque piſcatores diſpoſitis D retibus, remis, & contis ſummum mare verberantes, quantum poſſunt, ſtrepitum cient. Pelamydes verò ſplendore ſimul, & ſonitu perculſę, in rete ceu refugium quoddam trepidę confugiunt, & extrahuntur, in anguſtum præ metu collectæ, dum funes, quibus trahitur rete commoros timent. Interea piſcatores dijs vouent, ne quid exiliat, & cæteris viam monſtret. Hoc enim viſo, mox omnes euadũt. Quod ſi nihil aduerſi eueniat, plerumq; in ipſam terram Pelamydes retia relinquere nolentes extrahunt. Aelianus verò, cùm Thunni circumretiti tenentur, piſcatores tradit Neptuno malorũ depulſori vota facere, ne Gladius piſcis, neue Delphinus in captiuorum numero ſit: quoniam ſæpè Gladius magnos lacerato rete, Thynnorum grege irretito, exeundi ex laqueis facultatem dedit. Delphinus etiam ad moliendas retibus inſidias acerrimus, ijs perniciem affert, ac dentibus conficit. Qui verò Heracleam, Tion, Amaſtriam, Ponticas vrbes incolunt, planè ſciunt (inquit idem *b* Aelianus) quo anni tempore eiuſmodi piſces cò accedant, quare permulta contra eos inſtrumenta comparant, naues, retia, ſpeculam in excelſum excitatam, quam in litoris eminenti loco, & circumſpectum facilem habenti, defigunt: cuius conficiendi rationem moleſtum mihi non erit explicare: Tigna bina procerriſſima

a L. 13. c. 16

Vt à Thracibus caperentur.

Vt retibus inuoluantur

b L. 15. c. 5.

riſſima abiegna excitant, intercepta, & iuncta inter ſe, trabibus latis, & crebris immiſſis, & facilè aſcenſum ſpeculatori præſtantibus. Singulæ naues vtrinque ſex iuuenes expeditè remigantes habent. Retia bene longa ſunt, non admodum leuia, & quæ magis deprimantur plumbo, quàm leuentur ſuberibus. Copioſi autem iſtorum piſcium greges in ea feruntur. Itaq; verno Sole illucente, ventis placidè, & tranquillè flantibus, cælo læto, & quaſi ridente, conquieſcente à tempeſtatibus mari, frequentes Thynnorum piſcium greges appropinquant, quod quidem ipſum ſimul ex ſpecula prudenter, & acutè ſpeculator proſpexit, piſcatoribus vnde veniant, denunciat. Hi ad vocis ſignificationem retia tendunt. Iam ſi intra retia ingrediantur, ſicut dux exercitus, vel choro præfectus, hoc ipſum ſigno dato edocet. Itaq; ſæpè totum gregem capit, & non aberrat à ſcopo, nec deſiderio fruſtratur. Cum verò Thynnorum cohortes in altum ſeſe incitauerint, is qui ex ſpecula acerrima oculorum acie horum actiones obſeruat, contenta voce exclamat, rectà ad altum remigationem contendendam, illucque inſequendos eſſe hi porrò alligato ad alterum tignum, quod ſpeculam ſuſtinet, perlongo retiũ fune, naues ordine remis propellunt, ita vt inuicem non ſeparentur: nam & rete in ſingulas diſtributũ eſt naues. Et prima nauis, vbi ſuam retis partem eiecit, diſcedit. hoc idem facit deinceps ſecunda, & tertia, & quarta. Qui quintam remis impellunt, interim ſeparant, vt mox eiecturi videantur. Reliqui verò nunquam laxare debent. Deinde alij alio remigant, & pro ſe quiſque retis partem trahit, poſtea quieſcunt. Thynni verò circumuallati per ignauiam, & timiditatem non ſe loco mouent, itaque conferti comprehendũtur: & remiges tanquam ciuitate aliqua in poteſtatem redacta, totum piſcium populum capiunt. Norunt hæc, & teſtantur tum Eretrienſes, tum Naxij hac piſcatione inſignes, vt Herodotus, & alij referunt. Noſtris temporibus à Gaditanis non longè ab Herculeo freto Maio, & Iunio menſibus ſumma ſpectantium voluptate capiũtur, nam cùm ſimpliciſſimi ſint ſimul, & timidiſſimi, à Gladijs piſcibus haud aliter, quàm ouium greges à lupis gregatim aguntur; facilèque vadis, ac litoribus intruſi retibus inuoluuntur, maximè verò ſi populi ad iucundiſſimam iſtam piſcationem occurrentis accedat clamor, tympanorũ ſonitus, ac bellica puluere, & igne cõcrepitantia terriculamẽta. Quin adeo timidos eſſe reperio, vt demiſſis tantùm funibus, dum ad litora acceſſerint, ad altum conuertere ſe non audentes, tandem ſeſe capi ſinant. Haud peruulgatam, nec à ſeria conſideratione alienam, ideoque minimè ſilentio inuoluendam capiendi Pelamydes rationẽ habemus apud eũdem Aelianum: Decem iuuenes ad ſummum ætatis vigorem floreſcentes expeditam nauem, & celerem conſcendunt, & ſimulatque ſe cibo expleuerint, pariter continuò æqualiterque in vtrumq; nauis latus diſtributi remigare contendunt, atque huc illucertant. Eorum vnus aliquis ad puppim ſedens, armatas hamis lineas (binas nempè) quibus & aliæ annectuntur, ad vtramq; nauis partem demittit, tum ad ſingulos hamos eſcam ex Purpura Lacæna confectam ſtrictè religat. Tum Lari marinæ auis pennam ad hamum quemque alligat. vt ab occurrente aqua ſenſim, ac leuiter agitetur. Pelamydes autem eſcæ ſic inſtructæ illecebra illectæ in hamos innatant. Cùm autem ex ijs aliqua liguritione apprimè ſtimulata, os in eſcam impegerit, tum reliquæ conſequentes hamis configuntur, vt hami ob multitudinem vno eodemque tempore transfixorum piſcium vexentur. Iuuenes verò remigare deſiſtentes, de tranſtris ſurgunt ad ſubtrahendas lineas multitudine piſcium onuſtas: quos poſteaquã in nauem ſubduxerunt, fecundiſſima piſcatio ex permagno piſcium numero apertè oſtenditur. Idem tradit ſeſe audiſſe Celtas, & Maſſilienſes atque omnem Africam maximis, & firmiſſimis hamis ferreis Thynnos comprehendere ſolere. Oppianus Coracino eſca capi tradit: & ad Thynnos tantummodo eſcam hanc reperio apud Tarentinum: *quinque nuces regias comburens, cineremque conuertens, cùm ſampſycho, & puriſſimo pane, perfuſo aqua, cumq; caprillo caſeo contundito, quibus vtitor, poſtea inſtar paſta confectis*. Magnos verò Thunnos, fuſcinis quoq; vulneratos capi ſolitos, Suidas annotauit, idq; *θυννάζειν* appellari; quod & Ariſtophanis Scholiaſtes meminit in Veſpis, vbi explicans hæc verba: [illegible] θυννάζειν interpretatur pungere per metaphoram ab illis, qui Thynnos fuſcinis punctos capiunt. Huc quoque alluſerit potius Lucianus d his verbis, [illegible], id eſt, *ſi mea ita vobis expũcta ſunt*, quam vſurpauerit per iocum pro eo, quod eſt contemni, tanquam piſcis vilis ſit, & paruipẽdi, vt author adagiorum contendit, qui θυννίζειν interpretatur ſtimulare, vel pungere, vel quòd his piſcis, quò palato ſit gratior, pungi ſoleat, vel quòd ipſe piſcis aculeo pungatque contactu neutrum enim apud bonos authores inuenias. Ad eandem capturam reſpexit Ariſtoteles, dum ait: *Thynni dormiunt præſtrictim noctu ita ſopiti, vt ne tactu quidem fuſcinæ moueantur*. Athenæus author eſt difficulter capi, cùm paruus adhuc Thynnus eſt, vbi verò excreuit, & œſtro infeſtatur, facilè.

Vt nunc à Gaditanis capiantur.

c *L. 10. c. 35*

Fuſcinis feriebantur, Θυννίζειν. quid.

d *In Ione Tragœdo.*

E F G H

A

VSVS IN CIBIS.

ETSI ſuauiſſimis piſcibus Thynnus non ſit conferendus, (inquit Saluianus) ſapidus tamen, & haud negligendus vbique ferè cenſetur: cæterùm non quouis anni tempore æquè laudabilis. *Quando melior.* Athenæus tum cibo cum aptum eſſe ſcribens, cùm ab aſilo agitari deſierit, alijs temporibus ineptum eſſe non innuit, ſed tantùm tunc meliorem eſſe, quod vel Ariſtoteles a etiam teſtatur, qui propterea æſtate deteriorem eſſe ait, meliorem verò poſt Arcturum, cùm ab ea peſte requieuit; imò verò magna ex parte ſuauiſſimi ſunt, cùm latent, vt Plinius tradit, pingueſcunt verò à latibulo maiorem in modũ, vt Ariſt. *a Li. 8. Hiſt. cap. 13.* Rurſus totus piſcis haud æquè ſapit, nam (vt antea ex eodem Plinio diximus) membratim cæſi, ceruice, & abdomine cõmendantur, atq; clidio. *Quando pingueſcant.* Abdomen celebratum fuiſſe habemus etiam apud Athenæum his verbis: Laudatur imus venter Thynni, ſicut Eubulus teſtatur in Ione: *poſtea ad te opulenti aſſatorum Thynnorum nauigant ventres imi.* *Abdominis laus.* Ariſtophanes in Lemnis. *Non Baotiam Anguillam, non Glaucum, non imum Thynni ventrem.* Strattis in Atalanta: *Abdomen Thynni, extremaſque partes drachma emes ò fili.* Eriphus in Meliboea. *Hæc quidem inopes non poſſunt emere,* B *Thynni imum ventrem, Lupi caput, Congrum, aut Sepias: quæ ne Deos quidẽ valdè deſpicere cenſeo.* Et Lynceus Samius, cùm quidam Thynnorum abdomina laudaret, *Omninò,* (inquit) *Verum ita edere oportet, vt ego ſoleo: Et cùm is de modo interrogaret: libenter reſpondet.* Aliàs idem Athenæus à veteribus commendari ſcribens [Greek], videlicet σάρκας, abdomina intelligit: ἦτρον enim Suidæ, & Scholiaſtæ Nicandri eſt pars vmbilico ſubiecta, idem quod ὑπογάστριον, vt ſcribit Pollux, qui hunc ἠτρίδια [Greek] comicis vocari ibi annotauit. Celebratur autem imus huius piſcis venter, *Cur abdomẽ laudetur.* quòd (vt de Orcyno priuatim annotauit Diphilus) tener ſit, orique gratus, & (vt Hicesius ait) quòd cæteris partibus pinguior ſit, ſaporeque melior. Hinc apud Gellium, Lucilij hunc locum citantem: *Abdomina Thynnia venientibus primabo,* lego Thynnia, vel Thynnæa. Clidium laudat Ariſtophanes *Clidium.* in Pentho; Orcyni Hicesius, & Diphilus: Alexis verò caput (cuius & in Attica cœna Parodus Matron *Caput.* meminit) Antiphanes caudam. *Cauda.* Iam verò ſi ſanitatis ratio habenda eſt, ſalſamenta potiùs, quàm recentis piſcis quamlibet partem, præferemus: *Salſamenta.* nam licet ſuaues quidem in cibo ſint, vtpotè pingues, graues tamen ſunt, & difficiles concoctu, vt alia quoq; gregaria non ſquamatorum piſcium genera, ideoque maximè ſaliri (inquit Mneſitheus) poſſunt, & inter ſalſamenta optima ſunt. Diphilo quoq; Thynni, & Thynnides graues ſunt, & multùm alunt, Plinio graui ructu, etiamſi laudatiſſimæ edantur C partes, Xenocrati apud Oribaſiũ ſtomacho inepti, mali ſucci, flatulenti, ſcabri, difficiles ad excernendum, Pſello crudos humores generant. Nicolaus Myrepſicus inter alia podagricos Thynnis, & Pelamydibus abſtinere iubet, & Trallianus in epilepſia ex piſcibus præſcribit, qui ſuperfluitate vacant, pingues verò interdicit, & Cetaceos, vt Scombrum, & Pelamydes. Sed quid alios cito? quando Medicorum princeps Galenus id duobus in locis teſtatum reliquerit. *Ex piſcibus* (inquit) *qui Cetacei generis habentur, vt Thunni, craſſo, tenaciq́ ſucco ſunt: Pelamydes verò magis ad mediocritatem accedunt.* Et aliàs: *Ex genere piſcium dura carne præditorum ſunt etiam Balena, Delphini, & Phoca, ad quos proximè magni Thunni accedunt, quamquam non æquè, ac prædicti in cibo ſunt iucundi. Inſuaues enim ſunt hi, & præſertim recentes, nam ſalſi euadunt meliores. Thunnorum autem caro, qui & ætate, & corporis mole ſunt minores, non perinde dura eſt, eoq́ hi faciliùs etiam concoquuntur: & ijs adhuc magis Pelamydes, quæ laudatiſſimis ſalſamentis non cedunt.* Quò itaque ætate minor eſt Thunnus, eò teneriori eſt carne, contrà ac Plinius indicare videtur, Orcynum, qui aliàs ob ingẽtem corporis molem Cete nõnullis vocatur *Orcyni caro qualis.* vetuſtate meliorem eſſe inquiẽs: ſed hic ad ſaporis gratiam, ille ad ſalubritatem reſpexit; quare non probo, vt apud Plinium pro melior legamus, vel maior, vel peior, vt Rondelet. & Saluianus volunt, nam & Archeſtratus Orcynũ deorũ cõuiuijs dignũ eſſe dixit: Adde quòd vel maius euadere, vel quod D ad alimentũ deterius pleriſq; animalibus cõmune ſit, ſi idem Orcyno accidere dicit Plin. quid quæſo dicit rari? rarum verò notatuq; dignum, vetuſtate meliorem euadere piſcem. Scio tamen Orcynum Diphilo piſcem eſſe lutoſum, durioremq; Chelidonia, ſed hoc ille de eo ſimpliciter dicit: nec obſtat, talis cum ſit, meliorem, ac pinguiorem ætatis progreſſu fieri. Xenocrates ſimiliter, ac Plinius Orcynũ Tritoni ſimilem faciens, inſignem vetuſtatem ferre dixit, idq; intelligi, quia difficiliùs vitietur. Eodem autore Pelamys exigua ori grata eſt, facilè corrumpitur, facilèq; excernitur. Inter ſalſamenta Pelamydes, & quæ Saxitana appellantur, iudicio Galeni primas obtinent. *Pelamydis caro.* Ad apparatum modò, quòd attinet, Mneſitheus præſtare ait, ſi aſſentur, propterea quòd eorum pingue ſic liquetur. *Apparatus.* Platina recentem Thynnum pipere, cinnamomo, coriandro tritis, cæpa cocta, & conciſa, aceto, melle, & oleo condiri præcipit. Similiter & Saluianus fruſta recentis Thunni contrito coriandro, & ſale prius cõſperſa, & verubus aſſata, continuataque cum aſſantur aceti, & olei inſperſione fœniculi vmbella irrorata, ſapidiſſima effici teſtatur: huicq; recentium Thunnorum conditura (qua locis pleriſq;, inquit, vtuntur) haud abſimilem conſcripſiſſe Archeſtratum his verſibus; ex Natalis de Comitibus verſione.

Poſtre-

Poſtremam Thynnæ partem, quam Thynnida dico,
Concidens rectè, hanc aſſato promdus omnem
Tingito adhuc acri calida in ſalſugine fruſta,
Huic ſimilis ſuperis ſpecies naturaque Thunna E

Ingentem, cuius Byzanti eſt fertilis, ora
Et ſale conſpergas tenui, hinc vngantur oliuo,
Nam ſi ſicca velis edere, hac generoſa videbis.
Quæ mox deperijt, ſi conſpergatur aceto.

Platina Palmitam (ſic Pelamydem vocat) coqui condiriq; ſcribit, vt Stirio ſolet. At ſi parua admodum fuerit, iubet vt frigatur, ac petroſelino, ſuccoque mali aurantij aſpergatur. Iouius verò recentes pulpas rectiſſimè coqui affirmat in vino Corſicano, & oleo, pipere etiam cum cepis minutatim cæſis
Azeminum. ſuperaddito, idq; genus condimenti Liguribus Azeminum vocari. Et Athenæus Thunnum alicubi
Myttotum. cæteris piſcibus præferri ſcribit ἐν μυττωτῷ. Ita Græci vocant intritũ ex allijs, & quibuſdam al js acrioribus condimentis. Falconius Hetruſcus, referente Iouio, plebeius ganeo, ſed eruditionis gulæ, cùm in Hiſpania cetarijs præeſſet, nouum & ſapidiſſimum obſonij genus è Thynnorum ventre commen-
Obſoniũ nouum è ventre. tus eſt: circumciſo abdomine vmbilicos enucleando, & ſale, acetoq; & fæniculo incluſos cadulis cōdiendo; ita vt mox id cibarij genus pleriq; appeterent, ac propter iucunditatem mirarentur, quem (vmbilicum) modò vt inutilem ex officinis euerrere conſueuiſſent. Salitæ verò partes, ſiue pingues, quas vulgus noſtrum (vt monuimus) Tarantellum vocat; ſiue macræ, quas Toninam dicunt, fuerint, octo, aut decem horis macerantur in aqua, vt ſalſedinem deponant, mox elixãtur, effuſa priori aqua, F
& ex oleo, & aceto inferuntur. Platina vt ſalſedinem melius exuat Tarantellum, aquæ, qua maceratur, furfures miſcet, dein benè lotum, ac repurgatum in aqua haud multum coquit, exemptũ, & aceto benè maceratum edi iubet, moneiq; eſſe qui aromata dulcia inſpergant. Tunninam verò in aqua tepida ſex horas innatare oportere, ſi purgatam velimus, elixam parum admodum, ex aceto comedi
Ius in Cordylam. eſſeq; omnia iſthæc peſſimi alimenti ſalſamenta. Cardanus vulgò ferri ait, hæmorrhoides inducere.
b *Li.9.c.10.* Ius in Cordylam aſſam condiendam, apud *b* Apicium habet, piper, liguſticum, cuminum, cepam, mé-
c *Ibid.c.11.* tam, rutam caluam, careotam, mel, acetum, ſinapi, & oleum. *c* Ius Pelamydem, & Thynnum ſalſos ſa-
d *Li.10.c.4.* pidiores faciens, habet piper, liguſticum, cuminum, cepam, mentam, rutam caluam, careotam, mel, acetum, ſinapi, & oleum. *d* Eodem authore Thynnus hoc iure ſapidior euadit: Piper, cuminum, thymum, coriandrum, cepam, vuam paſſam, acetum, mel, vinum, & oleum calefacies, & amylo obligabis, ac menſis inferes. Ius in Thynno elixo, ex eodem: Piper, liguſticum, thymum, condimenta mortaria, cepam, careotam, mel, acetum, liquamen, oleum, & ſinapi, obligabis.

VSVS IN MEDICINA. G

RECENS ſalituſq; editur Thunnus; ſimiliterq; in medicinæ vſum cedit: Sanguinem, fel, & ie-
Iecur. cur, ſiue recentia, ſiue ſeruata, pſilotri vim habere, Plinius *a* author eſt: Iecur verò etiã tri-
a *L.32.c.10* tum, mixtaque cedria, plumbea pyxide aſſeruatum: ita pueros mangonizaſſe Salpen obſtetricem. Ab alijs ſanguis celebratur. Symeon Sethi genis illitum, barbæ, ac pilorum exortum
b *Lib. 4. de comp. med. ſec. loc.* prohibere ferri tradit. Et Aelianus eum, qui extremam pueritiam nondum exceſſerit, non puberaſciturum pollicetur, ſi Thynni ſanguine illinatur. Inuenio etiam apud *b* Galenum, nonnullos cicutæ ſemine trito, ac Thynnæ ſanguine excepto ad pilos palpebrarum pungentes, præuulſis pilis illeuiſſe. Cardanus cauſam reddit huius facultatis, quòd frigidus, & craſſus hic ſanguis ſit. Attalus adi-
Adeps. pe ad vlcera, teſte *c* Plinio, vſus eſt, ſiue, vt alij legunt, ad vlcera oris. Idem author eſt Pelamydum
c *Li.32.c.8.* capitis cinerem verendorum puſtulas diſcutere. Inueteratam Thunni carnem (omotarichum) tra-
d *Li.2.c.30.* dit Dioſcorides *d* ijs auxiliari, quos Præſter ſerpens momorderit, verùm oportere ſalſamentum id largiùs ſumi, copioſo vino ſubinde hauſto, atq; vomitionibus reddito: (Hoc alij Sardæ priuatim
e *Li.32.c.5.* aſcribunt) iſque etiam accommodatiſſimam eſſe, qui acrioribus cibis ad ciendum vomitum indigent: canum deniq; morſibus vtiliter imponi. Plinius *e* verò contra canis rabidi morſum, contraq; H
Draconem Cybium dixit auxiliari, & Galenus quoq; vocatum Cybium vulneri à cane inflicto vtiliter
f *L.5.de cõp. med. ſec. loc. cap.1.* imponi alibi refert. Eundem omotarichon, Archigenes apud *f* Galenum, ad ſugillata in oculis diſcutienda, exprimit, dein in vino odorato tritum imponit. Plinius Pelamydum ſalſarum capitum, vel Cybiorum cinerem cum melle conferre ait ad condilomata. Vrendi modum docet Marcellus Empyricus, commendatq; pro dentibus. Cybium (inquit) optimum, ac vetuſtiſſimum ollæ inditur, atq; argilla circumlinitur, & furno ardenti obijcitur, vt ad cinerem Cybium excoquatur. Tunc adiecto Pario lapide contuſo, ſalſamenti ſupradicti fauilla conteritur, Hoc dentibus ita bonum eſt, vt ad inanitatem dentes non ſinat peruenire. Cybia vetera eluta in nouo vaſe, deinde trita prodeſſe
g *Li.32.c.7.* dentibus diſcimus ex eodem Plinio, *g* item aluum purgare, priuatimque extrahere: *h* nec non vlce-
h *Ibid.c.9.* ra cacoëthe, & nomas, & putreſcentia vetere Cybio ſanari.

A DE POMPILO. Cap. XIX.

SYNONYMA. ETYMVM.

QVI Græcis Πομπίλος vocatur, nomen inuenit ab officio, nimirum παρὰ τὸ πομπεῖν, hoc eſt, deductione, qua tranſmittendū, aut tranſuehendum corāmus eum. qui nobiſcum aliquandiu eſt verſatus. Pompilum enim hominem fuiſſe aiunt, πορθμέα, id eſt portitorem, vt Aelianus, vel vt Athenæus habet, θαλασσουργὸν, id eſt, piſcatorem, qui ab Apolline, quòd Ocythoën puellam tranſiecißet, in nominis ſui piſcem immutatus ſit: niſi dicamus ſic dictum hunc piſcem, quòd nauigātibus in alto mari ad continentem ferè vſq; comitetur, quod Oppiano placuiſſe video his verbis: Πομπῖλ' ἐπεφήμισαν εἰρεσιῶται, vnde & ἱερὸς ἰχθὺς, id eſt ſacer piſcis nomine, cum alijs quibuſdam piſcibus cōmuni, tanquā ſeruator nauigantiū dicitur. Imprudēter autem huius appellationis authorem citat Callimachū. Hic enim Pompilum nō nominat, ſed ſimpliciter τὸν ἱερὸν ἰχθὺν: Verba Athenæi citantis Callimachum ſunt hæc: Καλλίμαχος τὸν χρύσοφρυν, ἢ μᾶλλον χρύσειον ἐν ὀφρύσιν ἱερὸν ἰχθὺν, ſubaudi καλεῖ, id eſt: Callimachus Chryſophryn (id eſt, aureis ſupercilijs piſcem) aut magis aureum in ſupercilijs ſacrum piſcem appellat: quare cùm Aurata ab aureis ſupercilijs, Græcis χρύσοφρυς nominetur, Auratam hîc potiùs intelligi docti volunt, & quidam etiam Pompilum Auratæ eundem eſſe hinc crediderunt. Plinius Latinè Pompilum bis nominat, ſemel pro Nautilo, (vbi non Pompilus, ſed Polypi eum legendum eſſe in Nautili hiſtoria indicauimus) ſemel pro hoc, quo de agitur piſce. Hermolaus etiam Pomphilum dici ſcribit. Inuenitur & apud a Aelianum πόμφιλος; cæterùm meo iudicio mendoſè, nam alias ὁ πόμπιλος apud ipſum ſcribitur.

Pompili fabula. — *Piſcis ſacer.* — *Pomphilus.* — a *Li. 2. c. 15.* — b *L. 15. c. 23*

B

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

POMPILVM è Thunnorum genere eſſe Plinius docet nos his verbis: *Thunni ſæpè nauigia velis euntia comitantes, mira aliqua dulcedine per aliquot horarum ſpatia, & paſſuum millia à gubernaculis non ſeparantur, ne tridente quidē in eos ſæpius iacto territi. Quidam eos, qui hoc è Thunnis faciunt, Pompilos vocant.* Non itaq; Plinius Pompilum à quibuſdam inter Thynnos numerari ſcribit, vt Rondeletius arbitratur, ſed ipſemet inter Thunnos numerat, & eorum, qui naues comitantur,

C peculiariter à quibuſdam Pompilos appellari ait, Thunnos fortaſſis vocans omnes Ceraceos piſces: nam Thunnos propriè dictos nauigantes comitari apud alios nō reperio, arbitrorq; id alijs etiā Ceraceis cōmune eſſe, & ſi Thunnos propriè dictos intelligit, ſolus ex eorum genere eſſe dixerit. Athenæus quidem Pelamydi ſimilem eſſe inquit ex Dionyſio Iambo, ſed agnatum eſſe non inquit. Idem & ποικίλον, id eſt, varium vocat. Rondeletius cùm ob has notas, tùm quòd pelagium piſcem eſſe veteres teſtentur, tùm verò maximè quod experientia comprobatum habeat naues comitari, genuinum Pompilum eſſe arbitratur, cuius hîc icon expreſſa cernitur, Thunnis Pelamydibuſq; ſimilis eſt, pelagius, rarus tamen apud nos, adeò vt vulgares nomē non inuenerit. Squamis caret: à brachijs ad caudam linea magna, curua ducta, à qua ad ventrem lineæ multæ tranſuerſæ interpunctæ deſcendunt: ſupra lineam dorſum varium eſt, & maculoſum. Os eſt medium, dentes parui pro corporis magnitudine. Pars quæ ſupra, & inter oculos eſt, flaueſcit, auriq; colorem imitatus. Pinnas habet quatuor, duas ad branchias, duas in ventre: aliam à podice ad caudam: in dorſo aliam. Caudam in vnicam deſinit non diuiſam, neq; creſcentis lunæ figura Thynnorum Pelamydumque more.

Quomodo ex Thynnorum genere. — *Pompili Rondelet. deſcriptio.*

Pompilus Rondel.

D

E

LOCVS. NATVRA. MORES.

a *Lib.1.* POMPILI (inquit *a* Oppianus) *pelagij piſces, quos venerantur nautæ, à comitatu nauium ſibi nomen inuenerunt. Mirificè enim, & peculiari quodam ſtudio erga naues in alto vectas afficiuntur, & curſum earum ſubſiliunt, alij ad latera, alij ad puppim, ad proram alij: perſeuerantq́, adeo, vt non ſponte eos comitari putares, ſed vinculo ad nauim aſtractos trahi. Vbi verò terram præſenſerint, rurſus vniuerſi retrorſum (tanquam à meta ad carceres) redeunt relictis nauigijs. Hinc nautæ terram propè eſſe certò cognoſcunt.* b *L.2.c.15* Eadem ex Oppiano mutuatus eſt *b* Aelianus. Pompili piſces pelagij omniũ maximè piſcium, quos auditione accepimus, In ima ſede maris verſari ſolent: ſiue ipſi terrã malè oderunt, ſiue hæc illorum odio tenetur. Hi autem ſic circa naues altum ſecantes, tanquã amicas concurſant, eaſq; huc illuc ſaltantes ſtipant. Et homines quidem qui naui vehuntur, quantum à terra abſint, prorſus ignorant: & ipſi etiam nautæ à vero aberrare ſolent. At Pompili tanquam ſagaciſſimi canes, qui *Pãpili nautis prudentiores* propinquam præſentiunt prædam, ſic terram non longè abeſſe, antè multò ſentiunt: idcirco non tanto amplius ſtudio nauium tenentur, longiùs eos vt perſequi comitando velint: ſed quaſi ſigno ad abeundum ſublato, frequentes in altum redeunt: vnde nautæ continentem, tametſi faſcibus eam F non aſſecuti, ſed à Pompilis erudiri, propinquam eſſe ſentiunt. Meminit item Ouidius, inquiens:

Tuque comes ratium, tractiq́, per æquora ſulci, Qui ſemper ſpumas ſequeris Pompile nitentes.

Et Nicander libro ſecundo Oetaicorum apud Athenæum.

Πομπίλος ὃς ναύτῃσιν ἀδημονέουσι κελεύθους Μηνύσαι φιλέρωσιν καὶ ἄφθογγος περ ἀμείνω. id eſt:

Pompilus qui nautis anxijs viam tutam Indicare libenter ſolet, vel quamis vocali animante melius.

Sine idoneo, itaq; authore Nic. Leonicenus Pompilum nauigia vſque in portum comitari, & deducere perhiberi ſcribit; nam ex ijs, quæ diximus, cùm terram etiam à longè præſenſerit, naues deſerere conſtat. Gaudet vmbra, idq; ipſis malè ſæpè cedit, vt modò patebit.

CAPIENDI RATIO.

a *Lib.4.* CVM vmbra gaudeant, fit (inquit *a* Oppianus) vt piſcatores proiectis in mare faſcibus arundinum appenſo lapide, quo firmentur, ſub illis collectos hamis facilè capiant.

ANTIPATHIA. G

a *Lib.7.* *Delphinus Pompilum deuorat.* PANCRATES Archas, referente *a* Athenæo ſcribit Pompilũ hoſtili odio à Delphino perſequi, neq; hoc tamen hunc impunè facere: deguſtato enim Põpilo diſcruciati, & conuelli continuò, furoreq; inflãmatum conſiſtere non poſſe, ſed in litora expelli, ibiq; à mergis, aut cornicibus marinis Gauijſq; excdi, & confici, nonnunquamq; ab hominibus, qui ad cetarias aſſident, capi.

VSVS IN CIBIS.

DE vſu huius piſcis nihil inuenio: cæterùm cùm pro Thunno vendatur, vt Rondeletius ſcribit, ſimilem in cibis vſum habere poſſe credi poteſt.

FABVLA.

FABVLA Pompili diuerſimodè refertur. Qui Tekhiniacam hiſtoriam condidit, ſiue Cretenſis Epimenides (inquit Athenæus) ſiue fuerit Teleclides, ſiue alius quiſpiã, Pompilũ ſcripſit, ani- H a *Li. 3. Var. cap. 9.* mal fuiſſe amatorium (ζῶον ἐρωτικόν, Nicol. Leonicenus *a* interpretatur animal ad amoris philtra efficax exiſtimatum) vtpotè ſimul cum Venere genitum è cæli ſanguine. Pancrates Arcas verò narrat non modò Neptuno hunc piſcem, ſed etiam incolis Samothraciæ dijs ſacrum, & charum eſſe *Epopeus cur à Pompilo deuoratus.* ob eamq; cauſam piſcatorem olim nomine Epopeum ex Icaro inſula profectum, iam ætate affectũ, quòd aliquando cùm nihil aliud piſcium præter Pompilos cepiſſet, eoſdemque cum filijs comediſſet, protinus huic piſci meritas impietatis pœnas perſoluiſſe. Etenim cetaceam beluam facto in eius piſcatoriam impetu ipſum in conſpectu filiorum deuoraſſe. Apollonius Rhodius, ſiue Naucratites rurſus aliter, inquiens, Pompilum aliquando hominem fuiſſe, & cùm Ocyrrhoës pulcherrimæ puellæ *Pompilus in piſcem.* amore teneretur Apollo, rapereq; eam conaretur, hæc verò fugiens Miletum veniſſet, & Pompilum precibus obſecraſſet, vt ſe traijceret, iſque paruiſſet, ab Apolline ſeſe oſtendente, virginemq; rapiente, nauim in ſaxum, Pompilum in ſui nominis piſcem conuerſum fuiſſe.

— ὠκὺ διερπύσσοντα θαλάσσια δώματα, id eſt, Per mare celeriter natantẽ, æquoreũ nauibus famulũ.

D

A

DE AMIA. Cap. XX.

SYNONYMA. ETYMVM.

CVM Thunnis, Pelamydibuſq; Pontum ſubit Amia, conſimilis, vt patebit, planè piſcis: Latino nomine caret. Nugas namq; nugantur Iſidorus, atq; author de natura rerum, dum Hamionem vocant, atq; ſic nominari contendunt, quòd niſi hamo capiatur. Dictam autem Ἀμίαν fuiſſe, teſtatur Athenæus, quoniam οὐ κατὰ μίαν φέρεται, ἀλλ᾽ ἀγεληδόν, id eſt, quòd non ſolitaria ſit, ſed gregatim viuat, ſiue (vt ex Ariſtotelis ſententia idem tradit) παρὰ τὸ ἅμα ἰέναι ταῖς παραπλησίαις, id eſt, quòd vna cum ſui generis piſcibus eat: quam poſtremam etymologiam approbat *a* Plutarchus, inquiēs: ἀμίαις δὲ τοὔνομα παρέσχηκεν ὁ συναγελασμός, eſt enim Amia, teſte Ariſtotele συναγελαστική, id eſt, gregalis. Hunc piſcem Aeliano Troctam dici in progreſſu hiſtoria patebit: nimirum ἀπὸ τοῦ τρώγειν, quod eſt vorare; quod cū non aduertiſſent Volaterranus, ac Iouius, nominis vicinitate decepti, quæ Aelianus Troctæ tribuit, imprudenter ad Truttam dulcis tantùm aquæ piſcem tranſtulerunt.

Hamionem non dici.

a Lib. vtra animal.

B *Trocta, & vnde dicatur.*

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

INEPTE nos dixerit quiſpiam Pelamydibus coniungere Amiam, quandoquidem Ariſtoteles in quinto de animalibus citante Athenæo inter cartilagineos Amiā numerat. Cui reſponſum volo legendum ibi ex Ariſtotele Lamiam, de qua inter cartilagineos planos agetur. Amia eodem Ariſtotele authore, Pelamydi ſimilis eſt. Idem teſte Athenæo dentes ei tribuit ſerratos, (validos etiam tribuit in ijs, quæ nunc extant, & Aelianus Troctæ frequentes continentes, quibus quicquid inciderit, perfringere poſſit,) & branchias opertas: Plutarchus os anguſtius. Colore eſt cyaneo, vt Matron Parodus ſcribit apud Athenæum, qui & magnam cognominat. Magnam autem eſſe Epicharmus etiam inſinuat, duas pingues Amias per medium diſſectas appoſitas eſſe inquiens, cùm Mulli, Palumbi, & Scorpij per ſe apponerentur. Quis modò ſit iſte piſcis haud benè inter recentiores conuenit. Iouius eum eſſe ſuſpicabatur, qui Romæ vulgò Lechia vocatur; ſed cùm veterum teſtimonio Amia gregalis perhibeatur, Lechia verò ſit ſolitaria, iudicium ſum cohibens, nihil definit. At Saluianus ſtrenuè hanc coniecturam tueri conatur, obiectioniq; huic reſpōdet, quòd ſicut non omnis maris locus ſingulis piſcibus accommodus eſt, ſic haud vbiq; gregales appellati piſces, gregatim reperiuntur, nec eorum, qui incongruis ſibi locis gregales habentur, in locis alijs ſolitarios nonnullos reperiri inconuenit. Eſt autem Lechia, quam nos inter Glaucos a Rondeletio edocti dedimus. Alij verò pro Amia oſtenderunt, quam Sphyrænam eſſe docuimus. Alij denique, qui Hiſpanis Lampugo vocatur, argumento, quòd citò angeſcat, quòd gregalis ſit, quòd Scombris quodammodo ſimilis. Quorum quoq; opinionem refutauit Rondel. quandoquidem dentes, quamuis magni ſint, & validi, vt Delphinum (quo cum pugnat Amia) vulnerare poſſint, repugnent, non ſunt enim in os recurui, inquit, quales Amiæ ſunt. Ego Amiæ dentes in os recuruos eſſe, qui dicat ex veterib. inuenio neminem: Rondeletij tamē Amiam, vtpotè Pelamydi ſimillimam, eiuſdemq; de Lampugine iudicium probo. Amia itaq; ſuis atq; Hiſpanis Byza, quaſi Byzantia, (vt conijcit, quia Byzantia in pretio habebatur) ab alijs Bonita appellatur. Piſcis eſt Pelamydi, vel Thunno, vel Scombro, corporis ſpecie, pinnis, cauda

D ſimilis: & fortaſſis eorum vnus quem in Thunnis oſtendimus. Eſt enim roſtro acuto, ventre craſſo, cauda tenui, in figuram lunæ in cornua curuatæ, pinnis eius conformatis, dorſo cæruleo, atq; ſplendente, dum viuit, ventre argenteo. A dorſo ad ventrem lineæ ductæ ſunt obliquæ, nigricantes, certis interuallis à ſeſe diſtantes. Oculi parui ſunt, auri æmuli. Cutis læuis dempta ea parte, quæ circa branchias eſt. Dentes habet ſerratos, acutiſſimos in os recuruos; branchias opertas: Ventriculum rugoſum, longum, ferè ad podicem vſque demiſſum, cuius appendices ſunt innumeræ Scombrorum appendicibus tenuiores. Inteſtina gracilia, hepar rubeſcens, ſplenem nigricantem: fellis veſicam toti inteſtino attextam, authore etiam *a* Ariſtotele: vel vt alio loco *b* ſcribit, cum toto inteſtino extenſam, ex æquo longam, ſæpe etiam conduplicatam: (replicatam aliquatenus.) Hæc Rondeletius.

Forma. *Dentes.* *Os.* *Color.* *Magnum piſcem eſſe.*

C *An ſit Lechia.*

Amia Rondeletij.

a Lib. 4. de partib. c. 2.
b Li. 2. Hiſt. cap. 15.

LOCVS.

E

DIXERIT rurſus aliquis Amiam hic non pertinere, quoniam Ariſtoteles, quem vbi ſequimur, diſertè ſcribit, non ſolùm fluuios, & ſtagna è mari ſubire, verùm etiam in ijs præſtare, ſiuè vt Rondeletius vertit, commodè delectabiliterque degere, hoc enim [illegible] (inquit) ſignificat. *a Li. 8. Hiſt. cap. 13.* Cæterùm cùm Oppianus hac in re diligentiſſimus id neget, inquiens Amiam mare vicinum fluuijs, & ſtagnis amare ob dulcem aquam, & limum, Lupum verò fluuios etiam ingredi: id quod alias *a* Ariſtoteles innuere videtur, Thunnos, Pelamydes, Amias verè Pontum ſubire ſcribens, atque ibi æſtatem traducere, (Plinius addit, cum ſuis quoſque ducibus,) petere autem Pontum paſtus gratia, qui vberior, & melior ibi (inquit) propter dulcium aquarum permiſſionem ſuppeditatur. Beluæ magnæ ibi quoque pauciores. Hîc enim aqua dulci delectari Amias quidem ſcribit, fluuios tamen, qui in Pontum ſeſe exonerant, ſubire non dicit, dicturus meo iudicio, ſi ſubirent. Item alibi *b* celeriter piſces omnes augeſcunt; in Ponto celerius; indicat enim Amiæ multum manifeſtè augentur. *b Li. 6. Hiſt. cap. 13.* Augmenti cauſam reijcit Plinius *c* in multitudinem omnium dulces inferentium aquas. F *c Li. 9. c. 15.* Idem Ariſtoteles tradit, Amiam in Alopeconneſo reperiri. Multas verò in Prouincia capi Rondeletius teſtatur, in maris anguſtijs, quas inſulæ frequentes efficiunt, in litore verò ſuo paucas ob maris vaſtitatem.

NATVRA. MORES.
Ingenium.

AMIAM gregalem eſſe, non ſolùm ex Ariſtotele, Plinio, atque Aeliano, ſed ex ipſa etymologia nominis clarum eſt. Ariſtoteles *a* carne tantùm veſci ſcribit, idq; Athenæus ex eo repetit: ſubdit tamen mox Ariſtoteles, magna quidem ex parte carne ali, algam verò etiam tangere. *Cibus. a Li. 8. Hiſt. cap. 2.* Amant ſe inuicem, quare & opem mutuam ferunt, cùm neceſſe eſt, acerrimè ſeſe defendendo. G Audaces enim, & celeres ſunt, teſte Oppiano, & Trocta Aeliano *b* ſalru valet. *b Li. 8. Hiſt. cap. 13.* Et licet Ariſtoteles rationes reddens, cur per æſtatem in Ponto degant, inter cæteras hanc quoq; adferat, quòd ibi beluæ magnæ pauciores ſint, innuens potius timidas eſſe; nihilominus alias *c* non ſolùm beluis magnis pugnare Amias profitetur, ſed & aciei inſtruendæ peritas eſſe indicat, dum ait: *c Li. 9. Hiſt. cap. 37.* *Cùm beluã viderint aliquam, colligunt ſeſe, & quæ magnitudine præſtant, luſtrantes gregem circumuallãt: & ſi qua violatur, defendunt. Dentes his validi, & iam cùm alia belua, tum Amia aggreſſa, vulnera accepiſſe acriùs viſa eſt.* Vbi Geſnerus pro Amia (niſi ſit error typographi,) habet Lamia: quam nos Ariſtotelis authoritate ex planis cartilagineis eſſe docebimus, contra Rondeletium, cui Lamia Cani Carchariæ eadem eſt. Probè noui, & inter planos eſſe magna corporis mole, vt is, qui ob id Bos vocatur: cæterùm cur ob huius aduentum, gregem Amiæ maiores circumuallere debeant, planè non video, vtpotè quæ Delphinis acriter pugnare nõ verentur, cetis robore pariter, & velocitate præſtantibus, cùm ſit planorum genus in natando tardum, & ad decertandum quodammodo ineptum. Illarum contra Delphinos pugnæ perquam accurata deſcriptio, ex Oppiano, interprete Gillio, hæc eſt. *Amiarum, & Delphinorũ pugna.* Cum Delphinis (inquit) magnum, & hoſtile certamen ineunt ſolæ Amiæ, corporis magnitudine Thynnis inferiores: quibus etſi carnes infirmæ, & molles, dentes acutiſſimi ſunt, ijs maximè confidentes potentem piſcium regem, H ſam præclarè contemnunt, vt cùm ſolum quempiam ab alijs ſegregatum obſeruauerint, vndiq; tanquam ſigno dato, frequentes in eum ipſum inuadant. Delphinus ſuo robore nitens, primum hoſtium impetum negligit, & longè lateq; inſequens partim earum lacerat, partim exedit, & conficit. Poſtremò harum magna multitudine circumſeſſus, dolet, quòd ſe vnum ſolum cõtra tantam multitudinem videat. Itaque reuocatis omnibus viribus, ab his ingreditur ſe fortiſſimè defendere. Hæ contrà Delphini membris circumfuſæ atque ad eadem pertinaciter inhæreſcentes, dentes defigunt, ſimul & partim, ex his illius latera conuellunt, partim roſtrum, & pinnas, partim ventrem acerbis morſibus affligunt, partim ſummam caudam comprehendunt, partim dorſum exedunt: tum aliæ ex verſice, aliæ ex collo pendent. Is autem vario, & multiplici dolore refertus, inſtar turbinis mare concitat: & permulto furore agitatus, in omnes partes ſe verſat; & ſaltanti ſimilis, nunc tãquam procella fluctus ſummos cõcurſat, nunc in profundum defertur, ſæpè magna maris interualla deſaltans reijcere conatur examen audaciũ piſciũ. Hæ verò nihil de violentia remittentes magis magiſq; in eũ

incup-

A incumbunt, & cùm demergitur, eandem viam ipſæ conficiunt: cùm rurſus extra aquam eminet, eædem quoque tractæ vnà cum ipſo in ſublime feruntur. Diceres Neptunum nouum quodpiam monſtrum ex Delphinis, & Amijs finxiſſe. Adeo enim ſanè dentium pertinacia colligantur, vt ex illius corpore nunquam dentes tollant, niſi partem apprehenſam abſtrahant. Cùm autem aliquod ſpatium ei dant reſpirandi à certamine, tum videas rabiem ducis irati, tum mortifera Amijs pernicies infertur. Hæ quidem in fugam ſe impellunt; ille verò fulmini ſimilia, has acriter inſequitur, & diſcerpit, & lacerat, ſimul, & effuſo multo ſanguine, purpuraſcit mare. Hæc itaq, Oppianus de Amiarum, & Delphinorum pugna, ex quibus facilè cognoſcas, quæ de Troctis, & Delphinis Aelianus *d* ſcribit his verbis: *Trocta ſui generis grege coacto Delphinos inuadunt, maximè ſi quem ſegregatum circumuenire poſſunt. Planè enim ſciunt Delphinum ſuis morſibus verberari aſperè ſolere. Itaque Trocta ei acerrimè inſtant, Delphinus contrà reſilit, ſubſilit, atque indicat, vt ex dolore torqueatur: idcirco tenaciter vrgent, ſimulq; ad ſaltum Delphini tollantur, hic eas repellere conatur: illa verò nihil remittentes vinum lacerant: poſtea verò cùm pro ſe quaq; aliquam eius partem vulnerarit, diſcedit.* Fama eſt, teſte Athenæo, Amiam captam proſilire, arroſaq; linea aufugere. Aelianus Troctam ſolam, ex piſcibus hoc facere, teſtatur, inquiens: *Trocta capta ſola ex piſcibus non ſe ab hamo retrahit, ſed impellit ſeſe in ferrum chordam conſumere cupiens: piſcatores contrà machinantur longas anſas: illa verò quoniam valeat ſaltu, anſas*
B *ſæpè tranſilit, ac lineo qua agitur concìſa ad piſcium domicilia reuertitur.* Atqui Oppianus, ex quo id quoque accepit Aelianus, non ſoli hoc Amiæ tribuit, ſed etiam Vulpeculę, mirorq; non aduertiſſe id vel Rondeletium, vel Saluianum. d *L.1.c.53* | *Copta vt ſe liberet.*

Aſt Amia celeres, & Vulpes fraude reuincta *Præueniunt ſummas morſu confringere ſetas,*
At piſcatores longam, ex qua pendeat hamus, *Conficiunt virgam, dentes quæ arroſa retundat.*

Iam verò non ſolùm ad inferendam iniuriam, aut etiam vt lineam præſcindant, validis ſerratiſque dentibus Amias Natura armauit, verùm etiam quòd eum ab alijs piſcibus, qui earum carnem tanquam illecebram quandam, gulæq; cupediam appetunt, inuaduntur, tueri ſeſe poſſint. Eſſe autem piſces, qui eſcam ex Amia maximè capiunt, author eſt *e* Ariſtoteles. Inter alios verò Glaucus hac eſca capitur, vt conſtat ex Tarentino. Ad ipſas verò Amias capiendas hamis vtuntur curuis, vt Plutarchus ſcribit, quia os illis anguſtius, tùm quia rectas vitant. e *Li.4. Hiſt. cap.8.*

C

VSVS IN CIBIS.

AMIAS pingues Archippus, & Epicharmus cognominant, & tanquam ſuaues, & delicatos piſces celebrant. Habenda verò, & loci, & anni temporis ratio eſt. Etenim Archeſtratus ille opſodædalus, qui vniuerſam terram, omniaq; maria luſtrauit, ventria deliciatum caula, optimas eſſe ſcripſit autumni tempore poſt Vergiliarum occaſum, Byzantiaſq; præ cæteris commendauit, & procul à mari Helleſpontiaco deteriores eſſe ſcripſit; itē ſi vicinum pertranſieris Aegæi maris tractum, non amplius ſimiles gigni, ſed priſtinam ſuam gloriam maculare. Haud inſalubrem piſcem eſſe Hiceſij teſtimonio conſtat. Ait enim boni ſucci eſſe, tenerum, & ad excernendum medium, ſed parcè nutrire. Quid itaque Galeno *f* reſpondebimus, qui ex Philotomi ſententia Amiam bis inter duræ carnis piſces enumerat. Reſpondent Rondeletius, & Saluianus, corruptè vtrobique pro *ἁπαλὴ* legi *χαλεπή*, quas ex duriſſimis, vtpote cartilagineis eſſe nos etiam mox ſuo loco oſtendemus. Loca autē ea Galeni corrupta eſſe, ex eiuſdem alio loco ex Philotomi quoq; ſentētia; in quo Amiam inter teneræ carnis piſces enumerat. Paratur optimè, inquit Archeſtratus, in folijs ficus, & origano copioſo, ſupernè funiculo alligato, abſq; caſeo, & id genus alijs nugis, ſub calidis cineribus, cura ad-
D dita, ne comburatur. Saluianus periphraſticè vertit, ſi conſperſa origano, & inuoluta iunco; cucurbitæuè folijs ad prohibendum ſucci dedicatioris effluuium mitioribus flammis torreatur: pro *σικύαις, σικύος*, quæ tamen potius cucumis eſt, legens, & *σχοῖνον* iuncum reddens, ſed abſque ſenſu. *Vbi & quando melior.* | *Salubritas.* | f *Lib.3. de Alim. fa.* | *Apparatus.*

E

DE XIPHIA, SIVE GLADIO.
Cap. XXI.

SYNONYMA ETYMVM.

Xiphias. Gladius. Ξιφίας, cùm Græcia à roſtri mucrone, vt apud Ariſtotelem, inquit Theodorus, nomen acceperit, Latinè ſimiliter ab eadem roſtri figura Gladius dicetur: quam etymologiam eleganter expreſſit Ouidius hoc verſu:

Ac durus Xiphias ictu non mitior enſis.

Et Plinius quoque huc reſpexiſſe videtur, cùm ait: *Rerum quidem non ſolùm animalium ſimulacra ineſſe mari, licet intelligere intuentibus vuam, Gladium, Serras.* Nec aliam etiam ob cauſam Oppianus
Sciphias. ξιφορύγχους cognominat, quàm vt verè à gladij ſimilitudine ſic dictos innuat. Epicharmus apud F
a Li. 13. c. 4. Athenæum σκιφίας nominat; Menander apud a Ælianum ξιφίαν: Citat enim hoſce poëtæ verſus ex Meſſenia:

Ε' ἄν με κινῆς καὶ ποιήσῃς τὴν χολὴν Ἀφασαι, ὥσπερ καλλιωνύμου ζίσαι
Ὄψει διαφέρων τοῦ ἐν ξιφίᾳ κύνος.

Sed verendum eſt, ne vtrobique mendum ſit, licet vtrumque in Heſychij lexico legatur, In quo innumera corrupta ſunt, ſicut & σκίφας, ξιφος, & ξιφίος. Strabo b ex Polybio de Thunnis agens, γαλεώτας,
b Lib. 1. ξιφίας, id eſt Gladios vocari teſtatur, & (vt Euſtathius, & Hermolaus, Gyllius item, & Rondeletius
Galeota. volunt,) etiam κύνας, id eſt Canes. Quorum ſententiam Saluianus refellit, quoniam Canis à Gla-
Canis. dio diuerſiſſimus ſit piſcis: Verba Strabonis ſunt: Ε'κ δὲ τῆς θήρας αὐτῶν πιαίνεσθαι τοὺς γαλεώτας, οὓς καὶ ξιφίας λέγεσθαι καὶ κύνας φασί, hoc eſt, *ex venatione eorum* (Thunnorum) *pingueſcere Galeotas, quos & Gladios vocari, & Canes dicunt*. Hæc itaque ſic partitur, & diſtinguit Saluianus, vt πιαίνεσθαι, id eſt, pingueſcere pertineat æquè ad Galeotas, ſiue Gladios, & ad Canes, illa verò οὓς καὶ ξιφίας λέγεσθαι parentesi includantur, & à Canibus diſtinguantur: Strabonisq; ſententiam eſſe, Galeotas etiam Gladios vocari, & æquè, ac Canes ex Thunnorum venatione pingueſcere. Ego iudicium meum cohibeo: nam ſicut Canes à Gladijs differre, & ex Galeorum genere eſſe, probè noui: ità hoc nomine G
hic abuſiuè, ac impropriè vocari, inficiari non audeo; ſi enim ità legendum eſt, vt Saluianus contendit, non λέγεσθαι, ſed λέγουσιν, erit legendum, & fortaſſis κύνας, ſiue Canes vocauerit, quòd ſimiliter,
c Odyſſ. M. ac Canes Galei, ſiue Muſteli cæteros piſces, ità hi Thunnos potiſſimũ proſequantur, vt & inde Galeotas vocari non ſit dubitandum: nec alios quàm Gladios κύνας vocaſſe videtur c Homerus hoc verſu:

Δελφῖνάς τε κύνας τε καὶ εἴ ποθι μεῖζον ἕλῃσι Κῆτος.

Nam Polybius, vt eodem loco recitat Strabo, inde Vlyſſis errores circa Siciliam contigiſſe colligit, quòd venatio horum piſciũ, quos vnà cum alijs Cetis à Scylla deuorari fabulatur poëta, fieri ſoleat,
Thurſio. vt ſuo loco oſtendemus, circa nimirum Scyllæum Siciliæ promontorium. Haud puto tamen hunc Homeri marinum Canem, eum eſſe, cuius fruſta Thurſionis nomine olim vendebantur, vt Hermolaus arbitratus eſt, cũ ſit Thurſio (Θυρσίων) teſtante Athenæo, Canis Carchariæ pars, ſuauitate admodum
Plinij locus Commendata. Idem Hermolaus vbi apud Plinium legitur, *Tynnus Tranus quem aliqui Xiphiam vo-*
emendatus. *cant*, legendum cenſet Thomus Thurianus: quod Saluianus improbat: atque Hermolaum Plinij verba deprauaſſe, non reſtituiſſe ait, argumento quòd nemo vnquam Tomum peculiariter dixerit pro piſce; legendumque Thynnus; cùm non ſit verò conſonum à Plinio tam celebrem piſcem in ſuo catalogo præteriſſe: pro Tranus verò (quam vocem omninò corruptam eſſe inquit) non Thurianus, H
Thranis. ſed Thoronæus, reſtitui oportere, quandoquidem Heſychio, & Varino Θορωναῖος ξιφίας ἰχθύς: Mihi contrà hæc vox apud Grammaticos iſtos corrupta videtur ex Latinos & licet potius Thranis legerim vocabulo viciniori, & à Xenocrate apud Oribaſium vſurpato, Thranis (inquit) aut Xiphias piſcis Cetaceus &c. Hermolai tamen lectionem non improbo, nam licet Tomus de parte, ſeu ſegmento piſcium propriè dicatur, totus tamen etiam piſcis ſynecdochicè Tomus Thurianus dici potuerit, quoniam ſegmenta tantùm vendi ſoleant; quemadmodum & Cybium, & ſegmentum eſt, & Cybeias Oppiano ipſe piſcis: fierique potuit, quòd Thurianus cognominaretur à Thurijs Italiæ oppido, cum illuc primùm conuectus ex Sicilia, vbi frequens eſt: ſed quòd Tomum Thurianum eundem faciet Thurſioni, ſiue Thyrſioni, improbo, ſicuti quòd hunc noſtrum piſcem præterea Scyllam, Lamiam, & Carchariam a nonnullis appellari credit: ſummopereq́, falli ipſum reor cùm ob nominis
Sturio vnde ſimilitudinem Thorionem à Sturione, aut non differre, aut ſaltem ab ipſo ſeu delicato, & cupe-
dictus. diario piſce, non eũ accepiſſe conijcit; ea enim vox Belgio debetur, quibus Steer vocatur. Idem Sal-

uianus

Aucuus Maſſarium (*vt apparet*) ſecutus, hunc piſcem Plinio *d* Galeum vocari exiſtimat, vbi videlicet d *L.32 c.2.*
hic ſcribit, *nihil eſſe vſquam venenatius, quàm in mari Paſtinacam, vtpote cùm radio eius arbores necen-*
tur. Hanc tamen perſequi Galeum. Maſſarius aſſertionis ſuæ teſtem adducit Oppianum, ſcribentem
Paſtinacam, & Gladium diras inter ſe committere pugnas: ſed falſo, nullibi enim hoc Oppianus ait,
ſed ſimpliciter, & Gladio, & Paſtinacæ ſua vtrique arma à natura data eſſe, huic in cauda, illi in ro-
ſtro: parumq; rectè γάλεος, à quo γαλιῶτος gignendi caſus procedit, in recto, vt Maſſarius profert,
dicitur, cùm apud nullum probatum authorem reperias. Albertus Gladium à ſuis Militem vocari *Miles.*
tradit, ſed eodem nomine Barchoram (ſic Teſtudinem maris vocat) alibi dici ait, hinc puto, quod
velut ſcuto quodam, illum quòd mucrone enſiformi armatus ſit. Romanis ſimiliter Peſce Spada,
quaſi Gladius, aut gladiatus piſcis, nominatur, item Maſſilienſibus: (quibus tamen alius etiam, ex
Galeorum genere piſcis hoc nomine venit, quòd cauda gladij ſpeciem ſimilitudinemque gerat) &
Belgis Sucerdviſchi, Germanis Schoueerdfiſch, Anglis Schouerdefiſshe: Genuenſibus Imperador,
quòd nempè gladium, vt picti imperatores gerat.

B GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

XIPHIAM, ſiue Gladium ex piſcium, non ex Cetorum genere eſſe, notum eſt ex Ariſtotele, qui *Piſcem eſſe.*
branchias ei tribuit, quare non malè Cetaceum piſcem ob magnitudinem dicemus. Affini-
tas ei non parua, cum Thunnis videtur. Conueniunt corporis craſſitie, pinnis lateralibus, *Thunnis vt*
caudaq; lunata, & internis partibus. Vterq; item œſtro exagitatur. Differunt præter inſolentem *ſimilis, &*
in hoc piſce roſtri figuram, qua & inter cæteros facilè dignoſcitur, colore etiam cutis, quę minus huic *diſſimilis.*
nigricat, & præter aliorum piſcium morem plurimas ſub cute latentes ſquamas habeat, vt Bellonius
teſtatur. Ad tantam molem quandoq; excreſcit, vt non ſolùm Delphini magnitudinem excedat, vt *Magnitudo.*
Plinius ait, verùm etiam nauiculas æquet, vt Strabo author eſt. Vtraq; maxilla roſtrata eſt, oſſeus
tamen, & triangularis inferior, ſuperior magis oſſea, durior, multoq; longior, bicubitalis namque
nonnunquam. Nugas enim nugari eos puto, qui ſex pedes cum tribus dodrantibus longum deſcri-
bunt; quanquam Athenęus Ariſtotelis teſtimonio ſcribat totius corporis magnitudini æqualem eſſe,
quandoquidem hoc in ijs, quæ nunc extant, Ariſtotelis operibus, non legitur; atque Aeliano fides *Mucronis*
C præſtanda non eſt, triremis roſtro ſimilem eſſe inquiens, ſi ad magnitudinem reſpexit, ſin ad ſimili- *longitudo.*
tudinem, verè dixit. Rondeletius piſcem ipſum ad decem cubitos nonnunquam accedere tradit, ſu-
periorem verò maxillam ad cubitos duos: verùm in pictura, quam exhibet, eadem maxilla (ſi à mu-
crone ad oculum vſque, & inferiorem oculi angulum metiaris) paulòminus (cauda dempta) quàm
tertiam totius longitudinis partem explet: ſi verò accuratiùs conſideres, ita ſe habet maxilla ſuperior
ad totam longitudinem, vt tria ad decem; inferior verò, vt vnum ad decem. Mucro quem in
Muſæo reſeruo, licet integer non ſit, ſed è regione extremitatis inferioris roſtri amputatus; longus
eſt dodrantes quatuor. Pugionem noſtratum ruſticorum diceres. Huiuſmodi gladium teſtatur Op-
pianus ferro acutiorem eſſe, eiuſque horribilem mucronem haud quaquam à duro licet lapidi ferri *Pugionis Ro-*
poſſe, ſed extincto piſce, ſimul etiam corrumpi, nec cum eo quicquam effici poſſe. Gillius rameo *manem. effi-*
cùm ad portum Monœci Herculis à piſce huius gladij iam abſciſſi robur tentaret, dura ſaxa, mu- *gies.*
crone ipſius teſtatur excauaſſe; duriſſimumque eſt cuius ego iam memini. Reuertor ad piſcem. Den- *Dentes.*
tibus caret, at eorum loco oſſa oblonga, & aſpera in palato habet, quanquam Aelianus, dentes Xi-
phiæ tribuat, inquiens, nec admodum curuos eſſe, neque immanes. Veriſimile enim eſt materiam
omnem, quæ dentibus cedere debuerat, in tantum gladium eſſe abſumptam, ſicut in ruminantibus
D quadrupedibus ſuperioris maxillæ dentes primores deſunt, in cornua nimirum materia eorum con- *Oculi.*
uerſa. Oculi orbiculati ſunt, & prominentes, & ante eos foramina. Branchiæ (vt tradit *a* Ariſtote- *a Lib.2.Hiſt.*
les) octonæ, & duplices. Quas ita ſe habere confirmant Rondeletius, & Saluianus: Gillius verò *cap.13.*
quadruplices eſſe aſſerit. Pinnæ iuxta has binæ, in medio verò ventre vnica: magna item alia in *Branchiæ.*
medio dorſo, & parua non procul à cauda. Corpore eſt tereti, à capite ſtatim valdè craſſo, deinde *Pinnæ.*
ad caudam vſq; tenuiori ſenſim facto; in cuius extremo ante caudæ exortum, non ſecus quàm in *Forma.*
Thynno vtrimq; eminentia quædam extuberat. Corium ipſius caudam verſus ducta manu leue *Corium.*
eſt, os verſus, aſperum: Venter argento micat, tergus ex cinericeo nigricat, ſplendetque ſerici inſtar. *Color.*
Fellis veſicula, teſte Ariſtotele, inteſtino committitur. Præpinguis eſt, adipemq; in dorſo habet plu- *Fel.*
rimam ſuis mote. Pellis eſt tenuiſſima. *Adeps.*

LOCVS

LOCVS.

Li.32.ca.11. PLINIVS a Gladium inter maris peculiares piſces enumerat. Ouidio pelagius eſt, & rarò litora adit, vt teſtatur his verſibus:

Deſcripſit ſedes varias Natura profundi,
Nec cunctos vnà voluit conſiſtere piſces,
Nam gaudent pelago, quales Scombrique, Boueſque
Hippuri celeres, & nigro tergore Milui,
Et pretioſus Elops noſtris incognitus vndis,
Ac durus Xiphias ictu non mitior enſis.

Ouidio ſubſcribit Oppianus, loquēs:

Innumeros addas iſtis, qui à litore longè
Veliferos habitāt fluctus tellure relicta,
Sunt celeres Thunni, qui piſces impetu vaſto
Pellunt, & Gladij diro mucrone potentes.

Aelianus verò vnus (ni fallor) inter veteres hunc piſcem non marinū ſolùm, ſed fluuiatilem etiam facit, inter Iſtri, ſiue Danubij piſces eum recenſens, capiq; tradens in mari, & Danubio, quia dulci æquè, ac ſalſa aqua delectatur. Inuenio apud recentiores in Dania, in lacu Suerinenſi, & paſſim ad Oceanum Germanicum notiſſimos piſces eſſe. Veteres verò apud Siculos iuxta Scillæum promontorium copioſiùs quàm alibi capi tradunt, indeque Polybius, (vt monui) ibi quoq; erraſſe Vlyſſem, ex Homero colligit, quoniam Gladiorum capturæ tribuit, quæ Scyllæo tractui vſitata eſt. Iouius author eſt capi circa Zephyrium, quod extremum Italiæ promontoriū eſt, Spartiuentum à nautis hodiè nuncupatum: Romana verò litora rarò adire, veluti, qui perpetuis maris æſtibus, vt in freto (inquit) accidit Siculo, gaudere videantur.

N A T V R A.

Mores.

TENVISSIMA cū ſit prędītus pelle, vt ait Oppianus, adeo vt ab imbecillis, & quā maximè imbellibus piſciculis, quos Męnides vocari dictum eſt, corpus eius exedatur, approperantibus vbicunque viderint: peculiari quopiā telo armatum eſſe decuit, quo tamen in homines potius, quàm in beluas ſęuire eum apparet. Strabo de venatione Gladij agens inter-

Gladius authoris.

E

F

G

H

A interdum contingere tradit, & remigem in ſcapha per magnum Galeotarum gladium vulnerari, & cùm inſtar apri beluæ vigeat impetus, aſperrimè fieri ipſam venationem. Idem annotauit Oppianus, dum ait: *Gladij venatio.*

Cum ſunt perfoſſi ſua membra tricuſpide telo Sæpe repellentes hoſtem, mucrone carinam
Irati penetrant.

Mirum verò, ne dicam à vero alienum eſt, quod Aelianus narrat: quoſdam nempè gloriati ſeſe ſpectauiſſe nauem Bithynicam in litus expulſam, atq; eiectam vetuſtate, aut vacuitate oneris, atq; in eam Gladij caput vidiſſe infixum, cuius cùm in nauem mucronem ſuum defixiſſet, & nullis viribus tetrahere ipſum potuiſſet, corpus colli neruis retentum eſſet, & roſtrum infixum, vt à principio inciderat, remanſiſſe. Quis quæſo caput amputauerat? Roſtri autem duritie, ac mucrone acutiſſimo naues perforari nulli non notum. *Roſtri duritia.* Teſtatur Iouius Xiphias in Oceano Indico in tantam augeri magnitudinem, vt validiſſimis roſtris Luſitanorum nauium latera ad ſeſquipalmum aliquando perforent; & Geſnerus ex amici relatu, viri docti, & fide digni quondam cùm in Syriam nauigaret, natantem iuxta nauem vidiſſe ſcribit, medium ab hoc piſce roſtro deſciſſum. *Cur piſcatores eum timeant.* Veruntàmen non ob hoc tantùm piſcatoribus timori eſt maximo, verùm etiam quòd ſi in retia inciderit, roſtro corporiſque niſu omnia diſ-
B rupat, multoq; plus damni afferat quàm lucri, quod ex captura eius ſperare queant: quamobrem cùm olim Thunnos circumretitos tenerent, Neptuno malorum depulſori, vota faciebant, vt idem a Aelianus refert, ne Gladius piſcis, neue Delphinus in captiuorum numero eſſet, ne retia dilacerando ad exeundum, ex laqueis facultatem darent. *a L. 15. c. 6.* Fit tamen vt finnoſis nonnunquam retibus capiatur, & ſtolidus oblituſque roboris ſui ad maculas trepidet, nec audeat appropinquare, vt Oppianus aſſerit, dum canit: *Gladij oſcitantia.*

Obliquus ſeptum linis dementia fortem Interimit piſcem, ſalit atque euadere certat,
Contextas fraudes credit, nec mente reuoluit Quo pacto telo ſe ſe componat in hoſtem
Territus in ſepto retis, totuſque remiſſus Eſt animo, donec miſerum per litora voluat
Piſcator, Gladijque caput diuerberet haſtis, Multis & piſcis peragat crudelia fata.

Balænam quoque ſummoperè exhorreſcit, verùm eam conſpicatus, aſtu ſe defendit, gladium ſuum in terram, aut obuium quemcumque vadi locum impingendo, atque ſic infixo capite ſeſe continens. *Balænam timet, ac vt ſe defendat.* Balæna enim, aut truncum eſſe rata, aut aliud quippiam, negligens præternatat. Apparet itaque hoc genus piſcium ignorare ſua ipſius arma, quibus ſe aduerſus Balænam, aliaſq; matis beluas tueri poſſet: *An arma ſua cognoſcat.* cùm tamen rem aliter ſeſe habere diſcamus ex Aeliano, b cuicunque animali præclarè notum eſſe
C ſcribens, qua in corporis parte inſitū robur habeat, cuius fiducia, vel alteri inſidias ponens, vel ipſum ſe defendens, nitatur; Gladiumque ſuo ſe gladio, Paſtinacam radio, Murænam dentibus naturæ inſtinctu tueri. *b Li. 9. c. 40.* Cæterùm in hoc Aeliani loco in Græco texto mendum eſt, & pro τῷ πτέρυγι, id eſt, pinna legendum τῷ γένει, id eſt, maxilla, quia nimirū voce aliàs c vtitur in deſcriptione huius piſcis. Teſtatur ibidē Aelianus, Gladium cum famelicus eſt, cibiq; inopia laborat, mucronati roſtri incurſu non *Aelianus correctus.* ſolùm interficere piſces alios, & deuorare, verùm etiam ingentia Cete propellere, & vlciſci, & vbi magnitudine profecerunt, contra nauem, in eam verſo, defixoq; mucrone venire audere. *c L. 14. c. 23.* Quamobrem Balenā peculiariter timuerit, cætera Cete audenter inuaſerit. Scribit Oppianus nō comedere piſcem aliquem, niſi prius ſpiculo transfixerit. Cùm verò Plinius d de Paſtinaca loquens, ſcribat: *hanc tamen perſequitur Galeos, idem & alios quidem piſces, ſed Paſtinacas præcipuè, ſicut in terra ſerpētes Muſtela, tanta eſt auiditas ipſius veneni*, *d Lib. 32. c. 2.* Galeum eundem eſſe quidam arbitrantur, cum Gladio, quoniā Strabo, vt diximus, Galeotem vocauit, opinionemq; ſuam ſtabilire ſeſe poſſe putant, authoritate Oppiani, qui vt arbitrantur, Paſtinacam, & Gladium diras pugnas inter ſe committere tradidit: qua in re ſummopere decipiuntur, nam Oppianus ſimpliciter, & Gladio, & Paſtinacæ ſua cuique arma eſſe ait, illi in roſtro, vt modò ex Aeliano diximus, huic in cauda. Retulit Ioan. Marius Cataneus Nouan-
D tiēſis multarum literarum notitia inſignis, qui Locrenſi in litore Xiphiarum piſcationis interfuit, eos tantæ eſſe ingenij docilitate, *Docilitas.* vt Græcanicum ſermonem, quo ille magnæ Græciæ tractus vtitur, ab Italico diſtinguere videantur, idq; admirandis argumentis deprehendi, cùm Græcas voces minimè reformident, ad Italicum verò ſonum repentè diffugiant, quod complures Brutij teſtati ſunt, vt Iouius annotauit. Exortu caniculæ ab œſtro, ſiue aſilo ita diuexatur, vt in terram, nauesque ſe quandoque *Oeſtro infeſtatur.* præcipitet. Sub pinna id hæret, quia cutis illic mollior teneriorq;, tanta pertinacia, vt nulla corporis motione excuti poſſit. Quale animalculum illud ſit, in Thunno, oſtenſum eſt, Authores huius rei ſunt Ariſtoteles, & Plinius, ſed variante nonnihil ſententia, cùm enim Ariſtoteles e dicat tanto dolore inſeſtare, vt non minus interdum Gladius quàm Delphinus exiliat, indeque fiat, vt vel in nauigia ſæpe *e Lib. 8. Hiſt. cap. 19.* incidat: ille nō Delphinum f exilire meminit, ſed Gladium ſæpe magnitudinem Delphini excedere. *f Li. 9. c. 15.* *Animal (inquit) etſi paruum, Scorpionis effigie, aranei magnitudine. Hoc ſe, & Thynno, & ei qui Gladius vocatur, crebrò Delphini magnitudinem excedenti, ſub pinna affigit aculeo, tantoque infeſtat dolore, vt in naues ſæpenumerò exiliat.* Haud tamen iſthæc nunc corruptè apud Ariſtotelem legi credendum, etſi

Oppianus

Oppianus quoque Delphini non meminerit; Athenæus namque eadem ex philoſopho repetit, eun- E
demque authorem citat. Oppiani verſus, quibus immania iſte in maximo piſce ab exiguiſſimo animalculo inflictus cruciatus, elegantiſſimè deſcribitur, nefas ſit prætetire.

Dum Canis ardenti turbatur ſidere cælum,
Qui fixus mandis ſtilos contundit in alis
Incutit hæc celeres vires, ſtimuloſque feroces
Innitoſque agitat peſtis furibunda natantes
Hi terti ſtimulis incurſant nauibus altis,
In tanto voluunt luctantia membra dolore
Et Thunni, & Gladij diro vexantur aſilo,
Non arcere queunt, non hanc propellere peſtem,
Concutat, armantur rabie, furiuntque dolore
Exhorres vulnus, bacchantur in æquore lato
Et ſæpè in terram ſaliunt è gurgite vaſto,
Et vitam in tanto mutant, cum morte ſur ore.

C A P I E N D I   R A T I O.

a Lib.3. SINVOSIS retibus Gladios quandoq; capi ex Oppiano a modò oſtēdebamus: ſcribitq; ibidem,
Et nudo hamo capiatur. & hamis capi, licet nulla eis appenſa ſit eſca. Nudus (inquit) hamus, nec occultatus à linea F
dependet, duplici recuruus vnco: ſupra eum verò mollis aliquis piſcis è genere alborum, palmos circiter tres ſuperius, ſummo labro artificioſè alligant; Hunc inuadēs Gladius deuorat, moxq; in ſubiectas partes hamo affixas impetum faciens, non animaduerſo dolo retentus capitur, & extra-
Nauicula Gladijs ſimiles. hitur. Alibi Hippuro tanquam eſca Gladium capi tradit. Circa mare Tyrrhenum, Maſſiliam, & Galliam, vbi ingentes Xiphias reperiri teſtatur, piſcatores nauiculas piſcibus ipſis tum corpore, tum gladio, & mucrone roſtri ſimiles fabricant, vt idem tradit Oppianus; Xiphiæ ſui generis alios videre ſeſe rati, non refugiunt, donec à nauiculis circundati, fuſcinis feriantur, effugiumq; eis intercipiatur. Fit tamen nonnunquam, vt gladio ſuo belua in nauim facto impetu eam perforet, ſed non ſine proprio vitæ damno: piſcatores namque ſecuti ilicò maxillas eius confringunt, nauique clauo aliquo obtura-
Iucunda captura. ta, viribus iam exhauſtum è mari extrahunt. Iucundior quidem, verùm periculoſior capiendi modus erat, quæ eodem Oppiano, & Strabone referentibus circa Scyllæum tractum ſic inſtituebatur. Manentibus in ſtatione frequentibus duorum remorum ſcaphis, ſpeculator quidam communis ſuperne inſtat, duos ſingulæ ſcaphæ tenent, alter remigat, alter haſtam habens manet in prora. Cùm primùm verò ſpeculator ſuper eminentiam Galeoram ſigno indicat, beluæ verò ſupra mare pars tertia eminens fertur, ſcapha propius appellitur; deinde iacto manu telo, vulnus infligit, tum euulſa, ſine cu- G
ſpide de corpore haſta, quod telum ſanè eſt hamatum, vt educi facilè queat, apteq; infixo ei funiculo appenſum ſauciatæ acclinant beluæ, donec agitata ſuffugienſque laſſetur: tunc in terram ſubducunt, aut intra ſcapham accipiunt, niſi prorſus immenſum corpus exiſtat. Quodſi in mare telum exciderit, haud ſanè perit: eſt namq; vel è quercu, vel ex abiete compactum, adeo vt querna grauitate demerſum, deinde in ſublimè relatum facilè poſſit apprehendi. Contingit autem interdum & remigem in ſcapha per magnum Galeotarum gladium vulnerari, & cùm inſtat apri beluæ vigeat impetus, aſperrimè ſit ipſa venatio.

V S V S   I N   C I B I S.

Carnis qualitas. GLADIVM præpinguem piſcem eſſe, ſuiſq; inſtar in dorſo adipem habere, dictum eſt. Carne eſt arida, concoquitur difficulter, ſed plurimùm nutrit, ſi rectè conficiatur, ſicuti & cæteri grandiores piſces omnes, vt inquit Mneſitheus. Simeon Sethi mali ſucci piſcem eſſe
aſſerit, coctuq; difficilem, & nauſeabundum, conſultumq; eſſe homini, vt prorſus ab eius eſu ab- H
ſtineat: ſi quis tamen veſci eo velit acrioribus condimentis nocumenta eius corrigenda eſſe, vinumq; ſuper bibendum valdè annoſum, ac tenue. Cùm œſtro infeſtatur, præ cæteris temporibus menſæ interdicendus: & vt ætate grandiores, reliquorum Cetaceorum more duram, ac inſipidam carnem habet, ita iuniores teneriores ſunt, & palato gratiores, quin vel nobilioribus piſcibus ſaporis gratia aſſimilandi, carnis verò teneritudine, ferrandique facilitate, & ſalubritate multò inferiores, vt mirari ſubeat Iouium, qui bonitate, & pretio Sturionibus fermè æquales eſſe tradidit, niſi de ſalſamentis eorum intellexerit, quæ ſummoperè commendantur, tomi Thuriani titulo, vt ex Athenæo dictum eſt. Archeſtratus apud eundem Byzantinum celebrat, caudaq; commendari teſtatur: cùm alioqui
Vbi melior. ratio ſuadet, caput & abdomen cæteris partibus præferri oportere.

A

DE REMORA. Cap. XXII.

SYNONYMA. ETYMVM.

MAXIMAM sibi apud poſteros famam compararunt Lupus, Mullus, Scarus, alij; ob delicatæ carnis gratiam: Longè verò maiorem, qui à remorandis, etiam dùm altè Remora. tument vela, procelloſumque mare eſt, nauibus quamuis maximis, apud latinos Remiligio. Remora, & Remiligio, Græcis παρὰ τὸ ἴχειν τὰς ναῦς, Echineis, & Echeneis. Naucrates appellatur, vt Ouidius eleganter expreſſit hoc verſu: Naucrates.

Parua Echeneis adeſt, mirum, mora puppibus ingens.

B

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

NVLLI non in ore eſt Remora, cæterùm quo de piſce loquantur, ignorant, etiam illi, qui ſe Philoſophos profitentur. Ratio eſt, quòd vel nominum vicinitate decipiantur, vt ille qui (vtor Hermolai verbis) de nihilo cognomētum Magni meruit: vel quòd non aduertant diuerſos eſſe Remoræ, ſiue Echineidis nomine celebres piſces, quemadmodū ex ijs, quæ ſubſequuntur, clariſſimum euadet. Plinius cum primis, quàm diuerſimodè eius forma à veteribus tradatur, nos admonuit: Cùm enim *a* Limaci magnæ ſimilem eſſe dixiſſet, teſtimonio eorū qui eam viderūt, quæ Caij Forma. *a Li.31.c.1.* Principis quinquiremem tenuit: ſubdit; *Nos plurimorum opiniones poſuimus in natura aquatilium, cum de eo diceremus.* Locus is eſt in noni capite vigeſimoquinto. *Eſt paruus admodum piſcis aſſuetus petris, Echeneis appellatur: hoc carinis adhærente naues tardius ire creduntur, inde nomine impoſito, &c. Pedes eum habere arbitratur Ariſtoteles, ita poſita pinnarum ſimilitudine.* (Ariſtoteles *b* refellit eos, qui *b Li.2.Hiſt. cap.14.* pedes Remoræ tribuunt: tantùm abeſt, vt habere arbitratus ſit: eſſe autem pedibus pinnas ſimiles, hincque fieri, vt pedibus inſiſtere videatur. Piſciculum eſſe ſaxis aſſuetum, in cibis non admittēdum, adeò, vt vel perperam intellecto Ariſtotele id exarauerit Plinius, vel locus ſit corruptus, vt Maſſarius

C exiſtimauit, qui legit: pedes habere arbitrantur ex Ariſtotele, ita poſita pinnarum ſimilitudine.) *Mutianus muricem eſſe latiorem purpura, neque aſpero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplici concha vtroq; latere ſeſe colligente* &c. *Trebius Niger ſeſquipedalem* (alij & fortaſſis meliores codices habent, pedalem) *& craſſitudine quinque digitorum.* Oppianus pelagus amare ait, cubiti eſſe longitudine, colore ſubfuſco, Anguillæ ſimilem, os habere ſubter, acutum, contortum, rotundi hami cuſpidi ſimile. Nec aliam Remoram agnoſcere videtur Aelianus: *c* inquit enim pelagium Remora Oppiani. piſcem eſſe, aſpectu nigrum, longitudine cum mediocri Anguilla æquandum. Ex his itaque clarum *c Li.2.c.17.* eſt, tres potiſſimum piſces Remoræ nomine celebrari, vnum quem Ariſtoteles, & Plinius paruum eſſe aiunt, & ſaxis hærere; alterum ex genere concharum, hunc concham Veneream vocari ſuo loco oſtē- Remora Ariſtotelis. dimus; tertium cubitalem, & reſpectu prioris magnum, Anguilliformem: qui nunquid Lampetra ſit, aliàs ventilabimus: vt mirari ſubeat quomodo grauiſſimi quique viri, quique in veterum ſcriptis euoluendis ætates conſumpſere, vt de vulgo nihil dicam, tres iſtas deſcriptiones in vnum trāsferant piſcem. Albertus verò nominis vicinitate deceptus, & obſcurum de rerum naturis authorē ſecutus Echineidem Echino eundem facit, duorumq; piſcium figuram, formaſque in vnum ceu monſtrum confundit: longè tamen grauior error eſt Cardani, *d* qui iſthæc indigna profectò vt audiantur *d Lib.10.de ſubtil.rerū.*

D euomuit: Sunt & piſces viribus clari, vt Torpedo, quam Iauuenſes vocant Tremorizam. (Apparet hanc vocem ei impoſuiſſe,) Frequentiſſimus eſt, & ex Echinorū genere, qui ſpinis abundat, quorum captura piſcatorum manus hebeſcunt, & obſtupeſcunt innata quadam vi, quæ tamen ſolùm viuentibus ineſt. Sed eſt alius Echinus non è genere ſpinoſæ Torpedinis, ſed ex concharum genere, quem Remoram Latini vocant. Dictus Echinus ἀπὸ τοῦ ἴχειν τὰς ναῦς, quòd naues ſiſtat, fundo earum hærens: vnde C. Caligulæ Cæſaris triremem moratus eſt, malo illius omine. Limaci magnæ perſimilis eſt, raruſque vt qui poſt ea tempora non viſus ſit; vnde Remoram aliam eſſe à Torpedine conſtat, quamuis Ariſtoteles nominis ſimilitudine, & effectus, vnum genus exiſtimarit. Hæc ille: quibus tam paucis verbis plurimos eoſdem intolerabiles errore commiſit; quare mirè, iucundè tamen hominem exagitat Scaliger. Torpedo primùm ex planis cartilagineis eſt, ab Echino marino, qui ex teſta intectus eſt, toto genere diuerſa, ſpiniſque planè expers. Secundò Echinus non ἀπὸ τοῦ ἴχειν τὰς ναῦς nomen habet, ſed ab aſpero caſtaneæ fructu, qui echinus vocatur; Tertiò Remora, quæ ex concharū genere eſt, non remorata eſt Caligulæ nauem, ſed quæ limaci magnæ ſimilis eſt. Deniq; Ariſtot. nullibi Torpedo.

Turpe-

Torpedinem cum Remora implicauit, ſed clarè diſtinctéq; de vtroq; ſcripſit. Nos hic de Remora Ariſtotelis tantùm agemus: ad cuius figuram ſpeciemque quod attinet, Rondeletius rarò hodiè cerni pauciſſimiſque cognitam ait, ideoque inter peregrinos, ac ignotos piſces reponit. Gillius nunquam ſe eam vidiſſe profitetur, nullibiq; piſcatorem inuenire potuiſſe, qui aut vidiſſe ſe diceret, aut viſam ab alio intellexiſſet. Bellonius verò in Corcyra frequentiſſimè è verriculis extrahi teſtatur, diligenterq; deſcribit, nullam tamen eius iconem exhibet, cùm omnino in communem ſtudioſorũ gratiam debuiſſet. Piſcis eſt, (inquit) minimè edulis, totus exoſſis, & mollis: vulgus Græcum partum Delphini vocat: Limacis rubri teſta carentis effigiem refert: Lubricus eſt: ſerpit circa ſaxa in mari, ſed lentè, & iter prætendit cornibus: ad ſpithamæ longitudinem, & ad manubrij ligonis craſſitiem plerumque excreſcit: coloris eſt herbacei, inferiorem partem planam habet, dorſum repandum, in gibbum conuexum (à qua ſpecie forſan eſt Delphini partus appellata) lentoremque aut mucaginem, vt limax, ſerpendo relinquit. Ac quod ad eius interanea pertinet, in eo reperies hepar, ſtomachũ, inteſtina, lienem, fel, & reliqua terreſtris animalis potius, quàm aquatici effigiem, ac naturam referre. Hactenus Bellonius: qui reuera multa in ſua peregrinatione in Oriẽte vidit, ac ſcripto mãdauit. Veruntamen ſi hoc animalculum Remora eſt, cum nulla veterum Remora conueniet. Serpit enim Limacis more, cùm Ariſtoteles Pliniuſque (excipio Mutiani concham) pinnas pedum ſimilitudine tribuant, natare, non repere inſinuantes, & Oppian. Remorã deſcribens ſimilitudine Anguillę, pinnas ei nequaquam adimit. Lubricam tamẽ, aut potiùs viſcioſã eſſe à ratione alienum non eſt. Sic enim naui faciliùs hærebit. Habeo ego duas icones Remoræ nomine tranſmiſſas. Prior Bellonij deſcriptioni non malè quadrans: Lubricum, rotundumq; Limaci nudo, aut muri etiam ſuâ potiſſimum caudâ, quæ nuda eſt, ſimilem namq; denotat piſciculũ, colore ferrugineo. Pinnæ ei nullæ, vel ſaltem malè à pictore expreſſæ. Capite eſt acuminato. Et fortaſſis hanc intellexerit Plutarchus, ſcribens Chęremonianum oſtenſo piſciculo capite paruo, & acuminato, affirmaſſe ſimilem ei Echeneidem fuiſſe, quam in mari Siculo viderat. Altera à diligentiſſimo pariter, ac docto pharmacopola D. Ferrante Imperato Neapolitano luculenter etiã depicta inter alia, quæ in ditiſſimo ſuo naturæ theatro reſeruat, rariora, addita hac deſcriptiuncula: Capite ſupino acetabula habet ſimilitudine cirrorũ, ſiue acetabulorũ polypi, quibus naues magnoſque ac Cetaceos piſces apprehendens, pertinaciter hæret, curſumque eorum remoratur, & pro libitu arbitrioq; ſuo retinet. Ad magnitudi-

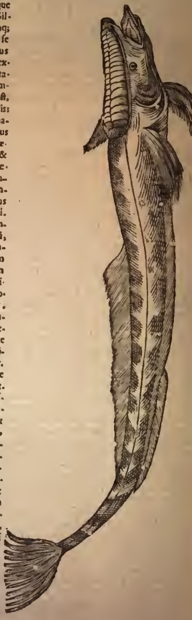
Delphini partus.

Remora forte Bellonij.

In ſympoſijs.

Remora verior. Imperati.

Remora Imperati, & Authoris.

E F G H

gnitudi-

A gnitudinem corporis icon expreſſa eſt; Sicille, cui etiam & noſtra reſpondeat, non errauerim fortè, ſi perfectum adultumq; piſcem eſſe aſſeuerarim. Color toto ferè corpore ad violaceum inclinat. Latera candicant: medium corpus ſubuiridis linea interſecat. Cauda ad cæruleum vergit. Pinnæ toto corpore ſex; ad branchias vtrimq; vna, quæ corpori hæret, rubicunda, in ventre tres binæ è regione ventriculi, vna ab ano; in dorſo deniq; vna. Cauda in vnicam pinnam degenerat. D. Baſilius Remoræ quatuor pinnas tribuens, vt Suidas citat, pinnas branchiarum tanquam pleriſq; communes tacuiſſe videtur. Roſtrum canino non abſimile, niſi inferior maxilla ſuperiorem longitudine ſuperaret, contrà, ac in Galeis fieri cernimus. Hanc veriorem eſſe exiſtimo. Idem vel ſaltem ſimillimus piſciculus Emdæ in Friſia ad Oceanum repertus eſt, vt ſcribit Geſnerus, ex amici ſui relatione, quatuor digitos longus, cuticula tenuiſſima, ſine ſquamis, capite pro corporis magnitudine maximo, oculis paruis, reliquo corpore turbinato, ſub mento quiddam habebat figura acetabuli, quo probabile (inquit) eſt, ipſum ſaxis adhærere, nam cùm cauitatem illam digito premeret, qui hæc narrauit, ita adhærebat, vt circumferri poſſet.

Magnitudo. *Color.* *Pinnæ.* *Roſtrum.*

LOCVS.

B

MARINVM, non fluuiatilem piſcem eſſe, vel ex eo colligi poteſt, quòd in fluuijs naues firmaſſe, apud nullum legitur, ſed in mari tantùm, vt modò hiſtoria docebit. Ouidius etiam inter pelagios recenſet; Ariſtoteli verò ſaxatilis eſt, ſaxis nimirum hærens.

OCCVLTANE, AN MANIFESTA vi naues remoretur.

REMORAM nauibus ſeſe applicantem, remorari earũ curſum dictum eſt; vnde Latini quamlibet retardationem, remoram quoq; dixerunt. Lucilius apud Feſtum; *Quanam vox te reſonans meo gradu Remoram fecit*, † Plautus. *Quæ in rebus multis obſtant, odioſaq́; ſunt, Remoramq́; faciunt, rei priuatæ, & publicæ.* Admiratur admirandam hanc facultatem inter alios diuerſis in C locis a Plinius, maximè verò vbi medicinas ex aquatilibus inchoatur; *Ventum eſt (inquit) ad ſumma Naturæ, exemplorumq́; per rerum ordinem, & ipſum ſua ſponte occurrit immenſum potentiæ occultæ documentum, vt prorſus, nec aliud vltra quæri debeat, nec par, aut ſimile poſſit inueniri ipſa ſe vincente natura, & quidem numeroſis modis. Quid enim violentius mari ventiſuè, & turbinibus, ac procellis? quo maiore hominum ingenio in vlla ſui parte adiuta eſt quàm remis velisq́;? Addatur his, & reciproci æſtus inenarrabilis vis, verſumq́; totum mare in flumen. Tamen omnia hæc pariterque eodem impellentia, vnus ac paruus admodum piſciculus, Echineis appellatus in ſe tenet. Ruant venti licet, & ſæuiant procellæ, imperat furori, vireſq; tantas compeſcit, & cogit ſtare nauigia, quod non vincula vlla, non anchoræ pondere irreuocabili iactæ. Infrenat impetus, & domat mundi rabiem nullo ſuo labore, non retinendo, aut alio modo adhærendo. Hæc tantilla eſt ſatis contra tot impetus, vt vetet ire nauigia. Sed armatæ claſſes imponunt ſibi turrium propugnacula, vt in mari quoq; pugnetur, velut è muris. Heu vanitas cùm roſtra illa ære ferroque ad ictus armata, ſemipedalis inhibere poſſit, ac tenere deuincta piſciculus. Fertur Actiaco Marte tenuiſſe prætoriam nauem Antonij properantis circuire, & exhortari ſuos donec tranſiret in aliam. Ideoque Cæſariana claſſis impetu maiore protinus venit. Tenuit, & noſtra memoria Caij principis ab Aſtura Antium remigantis, D vt res eſt auſpicalis etiam piſciculus; ſiquidem nouiſſimè, tum in vrbem reuerſus ille imperator, ſuis telis confoſſus eſt. Nec longa fuit illius moræ admiratio, ſtatim cauſa intellecta, cùm è tota claſſe quinquiremis ſola non proficeret, exilientibus protinus, qui id quærerent circa nauem, inuenire adhærentem gubernaculo, oſtenderuntq; Caio, indignanti hoc fuiſſe, quod ſe reuocaret, quadringentorumq; remigum obſequio contra ſe intercederet. Conſtabat peculiariter miratũ quomodo adhærens tenuiſſet, nec idem polleret in nauigium receptus. Qui tunc poſteaq; videre, eum limaci magnæ ſimilem eſſe dicunt. Nos plurium opiniones poſuimus in natura aquatilium, cùm de eo diceremus. Nec dubitamus idem valere omnia genera cum celebri, & conſecrato etiam exemplo apud Gnidiam Venerem, conchas quoq; eiuſdem potentiæ credi, nec eſſe ſit. Mirumq; è Græcis alij lubricos partus atq; procidentes contineri ad maturitatem alligato eo, vt diximus, prodiderunt: alij ſale adſeruatũ adalligatumq; grauidis partus ſoluere, ob id alio nomine Odinolyontem appellari. Quomodocunq; modo iſta ſe habeant, quis ab hoc tenendi nauigia exemplo de vlla potentia naturæ, atq; effectu, in remedijs ſponte naſcentium rerum dubitet?* Hęc itaq; Plinius. Ne verò quia nugari credat veteres, parentum

† In Trinũmo. *a L. 32. c. 1.* *Nauis Antonij retinetur.* *Caligulæ nauis retenta.* *Remora figura.* *Odynolŷtes.* *Frãciſci Turonẽſis Cardinalis nauis retenta.*

tum noſtrorum memoria nauem Franciſci Turonenſis Cardinalis, cùm aliquando è Gallia mariti- E
b Li. de Cardinalib. fol. 99. mo itinere in Italiam pergeret, ferunt narrante *b* Petro Melara Bonon. Equite fortiſſimo ſimul, ac eruditiſſimo, à perexiguo piſciculo remoratam fuiſſe in medio curſu. Manifeſtanè modò an occulta ſit iſtiuſmodi facultas age examinemus.
Rondeletij opinio. Rondeletius videns Plinium ſcribere circa clauum adhærentem inuentam fuiſſe, quæ Caij principis nauem retinebat, manifeſtam eſſe, Ariſtotelis(vt putat) doctrina nixus, contendit, quandoquidem * Philoſophus, quærens cur clauus cùm ſit paruus, & in extrema naui tantum poſſit, vt ab exiguo temone, & ab hominis vnius viribus alioqui modicè nitentis magnæ nauium moles moueantur,
** In Mechanicis.* præter alia reſpondet, facillimum eſſe mouenti ab extremo, mouere aliud, quia prima pars fertur celerrimè, ac quemadmodum in his, quæ feruntur, in fine ceſſat impetus, ita in continui, quod mouetur fine, maximè imbecillis motus eſt, qui verò maximè imbecillis eſt, facilè dimouetur; vel vt dilucidiùs loquar, in puppi (extrema ſcilicet nauis parte) rectè collocatur clauus, quoniam moles omnis continua ab eo extremo, cui id quod mouet, coniunctum eſt, celerrimè fertur: alterius verò extremi imbecilis admodum eſt motio, & renixus. Imbecille autem omne in quamlibet partem leui momento impellitur: ex quibus efficitur, ſi in hanc, vel illam partem clauus moueatur, proram quoq; vel dextrorſum, vel ſiniſtrorſum ferri, in rectum verò remorum impulſu. Quare ſi rectà, & celerrimè currat nauis, & Echeneis ore clauo, vel puppi affixo caudam vel ſe F totam modò in dextrum, modò in ſiniſtrum moueat, neceſſe etiam eſſe putat in prora motionem hãc percipi, & ad Echeneidis motum ambiguum, ambiguè quoq; moueri, ac proinde impetum eius inhiberi, cùm ab Ariſtotele demonſtratum ſit, & experientia comprobatum, ad exiguã vnius motionem, extremum alterum, atq; adeo totam molem continuam nutare. Lampetra igitur, verbi gratia, vel quæuis alia Remora, nõ in ipſa naue, neq, ipſius lateribus, ſed puppi vel gubernaculo adhærente, & caudam, vel reliquum corpus motitante fluctuat nauis, nec progreditur, nec vltra fertur, non aliter quàm ſi tranquillo mari in proſpero, & celeri nauis curſu gubernator imperitiorem ad gubernãdum admittat, qui clauum rectè tenere non poſſit. Firmiſſimè enim in curſu tenendus eſt, alioqui mox retardabitur impetus. Eadem validis retinaculis ad puppim clauus alligatur, etiam in fluuiatilibus nauigijs, libero in obliquum motu non impedito, atq; in rapidis amnibus in terram altè defixis palis in vtraque ripa funes alligantur ad dirigendum iter, ne aquarum vi fluctuante naue progreſſus inhibeatur, neq;
Rondel. opinio improbatur. recta fluuius traijci poſſit. Cæterùm vt hoc Rondeletio conceſſerimus, quòd ob allatas ab ipſo rationes, nauis mouetur minus velociter; ita tamen quęſtio non ſoluitur. Aliud enim nauem eſt impedire, quò minus celerem exerceat curſum: aliud eſt, ruant venti licet, & ſæuiant procellæ, imperare furori, vireſq; tantas compeſcere, & cogere ſtare nauigia, quod non vincula vlla, non anchoræ pondere ir- G reuocabili iactæ, vt ex Plinio diximus. Neque etiam verum puto, quod contra Cardanum affirmat Rondeletius, contra veterum ſententiam eſſe, quod Remora naues ſiſtat, fundo illarum adhærens, nam licet pro Rondeletio ſtet Plinius, Cardano patrocinatur Oppianus hoc verſu:

Ἰχθὺς ἀμφιχανὼν ὀλίγον στόμα τέρθεν ἐρύκει Πᾶσαν (ναῦν) ὑπότρεπτος βεβιημένος,

c L. 2. Symp. probl. 7. *vim naui ſub carina inferens, mordicùs totam tenet.* Ac Plutarchus quoq; ad latus nauis hærentem Echeneidem, nauem eſſe remoratam aſſerit. Si quis verò Plutarchum Remoram non quidem retentionis cauſam eſſe dicẽtem, ſed cauſæ efficientis accidens, nobis occultam hanc vim eſſe arbitrantibus aduerſari contendat, eum ego præcipitanter Plutarchum legiſſe dixerim, vtpote qui rationem duntaxat reddit, cur tardiùs progrediatur nauigium, non cur ſubinde immobilis fiat: Cheremonianus Trallianus (inquit) piſciculis aliquando varijs appoſitis vnicum, oblongum, capite parum acutoque oſtendebat, cui ſimilem Echineidem dicebat, quam in mari Siculo vidiſſet, eiuſque vim admiratus eſſet, cùm non parum impedimenti, & moræ nauigationi attuliſſet, donec à proreta lateri nauis forinſecus adhærens caperetur. Tum alij Cheremonianum irridebant, ceu qui rei fabuloſæ abſurdæque fidem adhiberet. Alij alias quoque mirabiles in rerum natura diſcordias commemorabant (tanquam ad confirmationem potentiæ Echineidis) vt ſunt, quòd aries conſpectus elephan- H tum furentem compeſcit, quòd viperam ramulus fagi admotus ſuo contactu immobilẽ reddit, quòd taurus ferus ad ficum arborem alligatus, quietus, & placidus, manet: quod ſuccinum leuia omnia præter ocimum, & oleo madida, mouet & extrahit, quòd ſiderites lapis non attrahit ferrum, ſi allio iungatur. Hæc enim, cùm ſic ſe habere indubitatis experimentis conſtet, eorum tamen cauſas eruere vel difficile, vel etiam impoſſibile eſſe dicebant: Ego verò hanc quæſtionis depulſionem magis quàm ſolutionem eſſe dicebam, quin itá potius vſu venire exiſtimandum eſt, ſicut aliàs ſæpè fit, vt quæ rebus quibuſdam accidunt, cauſæ ipſarum eſſe non rectè iudicentur, veluti ſi quis ex vulgari dicto ἡ ἄγνος ἀνθεῖ, καὶ ὁ βότρυς πεπαίνεται, id eſt, Salix Amerina floret, vua coquitur: ipſam Salicis Amerinæ florum germinationem, maturitatis vuarum cauſam faciat, vel propter fungos lucernarum aërem denſari, & obnubilari exiſtimet, vel vnguium curuationem, cauſam non accidens eſſe vlceris pulmonis. Quemadmodum enim, quæ iam diximus, ſingula ad aliud quidpiam conſequuntur, propter communem aliquam efficientem cauſam: ſic ego ſimiliter vnam eſſe cauſam dicebam,

quæ

A quæ & tarditatem nauigio inferat, & Echineidem ad idem alliciat: nempe cùm ſiccior nauis eſt, neque admodum grauatur humore, conſentaneum eſt carinam leuitate ſua facilè per mare delabi, & aquas ligno puro meanti facilè cedere: contrà cùm humidior eſt & aquæ nimium imbibit, multa alga, & muſco innaſcenti obducitur, quibus hirſutum lignum, & aquam obtuſiùs ſecat, & aqua ipſa ligno tenaciori adiuncta difficiliùs ſeparatur: quamobrẽ nautæ latera nauium abradere ſolent, vt muſcum atque algam abſtergant: quibus adhæreſcentem Echeneidem propter earum viſcoſitatem (quaſi ſucci eiuſdem appetens) tarditatis nauigij non quidem cauſam eſſe, ſed cauſæ illam efficientis accidens, eique ſuperuenire iudicandum eſt. Loquitur itaq; etiam Plutarchus de tarditate motus nauigij, non de abolitione: cæterùm ei probandum erat, motum duntaxat impediri, non autem aboleri omnino, de quo diſputatio eſt. Quamobrem ſi & Leuino Lemnio *d* fidem non præſtitero, nemo puto, vitio verterit, roſtratas naues dicenti cum ex longa peregrinatione reuertuntur, muſcum, & algam, teſtacea, & Echineidam piſciculum adhæreſcentia habere, iiſque remorari, retardariq; earum curſum. Longè diuerſa ſententia eſt Hier. Fracaſtorij. Hic enim *e* non ab Echineide cohiberi nauem arbitratur piſce, ſed Echineidem eſſe ſignum ſcopuli, qui ſubſit ſub aquis: cuius ſaxi vis nauem retinere valeat: quaſi velit dicere, ſcopulum illum eſſe ex Herculeo lapide, qui B clauos auellere nequeat, nauem tenere queat. Verùm aliter viderij maiore namq; robore opus eſſe ad nauim retinendam, quam ad extrahendum clauum: argumento quòd hoc ſanè faber vnus fecerit, illud multi tentauerint fruſtrà: Ad hoc, cùm plurimæ naues vna fecerint iter, vna tantùm fuit immobilis, idque plenis velis, cùm aliæ puſillo remorum nixu tranſmitterent: quocirca ad aliam cauſam tranſit, Echineidem ita naui adhæreſcere vt auelli nequeat propter vacuum. Echineidem verò habere cum ſubiectis illis cotibus affinitatem, vt mutuo atomorum illorum quos emitti aiunt, nexu coniungantur. Ego verò quid vacui ſubſequi poſſit, amota exigua beſtiola, neſcio. Tum ſi cum illis cotibus eam habet coniunctionis neceſſitudinem: quibus naturæ nouis legibus veterem illam propriamque erga ſcopulos illos propenſionem, cum hac aduentitia nouitiaque nauis cohæſione commutauit? Ab illis enim ſeſe abſtulit ſuis familiaribus, vt inſeret ſeſe nauì peregrinæ. Cùm itaque certa ratio non detur, ad ſacrum illud aſylum occultæ proprietatis recurrerit Scaliger, & reuera ad manifeſtas qualitates omnia deducere velle, non ſolùm impoſſibile, ſed etiam vt eius verbis vtar, ſumma impudentia eſt, id quod Alexandrei multi, & fruſtra conati ſunt, & temerè (inquit) inſtituerunt. Ad ſaltem in venenis exempla noſtra decuit conquieſcere. Eorum namque multa diuerſa habent ab elementorum qualitatibus proprietates, quæ omnino lædunt animos temperatos, illudunt curioſis. Idemque iſti qui ſe putant, cuncta ad certas cauſas reducere manifeſtas, C tandem huc ſe deuoluunt, vt dicant, in hominis oculis, & Catoblepæ eſſe principia contraria, & tamen irrident illi ſalutare aſylum illud occultæ proprietatis. De nomine ac vi Echineidis etiam apud Aeſchylum idem videre poſſumus. In Perſis enim voce vſus eſt hac quaſi adiectiua; μὴ νῆας ἀλκίμοις δόρατι χρονίας ἐχενηΐδας ἀπλοίας νεύξῃ. Opinatur itaque doctiſſimus Scaliger, quod quemadmodum à Torpedine impingitur manibus, etiamſi non tangatur, etiam per lineam ſubiens (neque enim fabulæ ſunt) ita & motui nauis illa beſtia. Neque verò ſine ſubtilitate ſunt hæc prætereunda. Propter officium ſunt immobilia quædam ſemper, vt poli: quædam ratione loci veluti terræ pars, quæ eſt in centro: nunquam enim mouebitur naturaliter. Contrà officio quædam ſemper mobilia vt cælum; quædam natura loci, vt flumina. Ita quibuſdam mouendi eſſe poteſtatem, vt magneti: alijs contrariam facultatem: videlicet eiuſmodi ſunt, quæ motu priuant, vt Echineis. Ratio autem in principijs: quia ſicut quies & motus ſunt contraria. Neque reddi poteſt ratio, cur calori frigus aduerſetur. Sic ne illis quidem: cur ea quæ principia in ſe habent effectiua motus, moueant: quæ quietis, faciant quieſcere. Nemini comperta ſunt in igne caloris principia. Ita in Echineide quæ ſint principia quietis. In eadem ſententia, nimirum nullam illius potentiæ in Echineide cauſam D naturalem aſſignari poſſe, eſt Adamus Lonicerus, opinionemque ſuam hiſce verbis nobis exaratam reliquit; Non immeritò *f* (inquit) tantas in tantillo piſciculo vires aliquis miretur. Magneti quidem ſua eſt in ferrum facultas, adamantem ferunt coram toxico madere, turcheſiam appetente periculo, aut ſcindi, aut omnino rimam, aut maculam aliquam concipere, ſed longè alia naturæ vena admiratio in noſtra Echineide. Lapidibus ſcilicet & metallicis naturalia pro materiei varia conſtitutione, cæleſtiumque corporum in ea elaboratione quadantenus cauſa aſſignari poteſt; partim etiam naturæ ſecretis eſt relinquenda. Baſiliſcum ſerpentem adeo venenatum eſſe ſcribunt, vt viſu etiam in hominem virus transfundat. Torpedo piſcis non tangenti piſcatori per hamum, & virgam torporem (vnde nomen etiam accepit, ſicut & Græcis νάρκη dicitur) immittit, ac totum deinde corpus occupat, in quibus veneni ea vis tribuitur. Sed quid de hoc piſciculo afferemus in medium? Quam eius viribus, & potentiæ aſcribemus rationem? Hic ſicuti & reliqui piſces in aquis agit: non alibi quàm in aquis vires ſuas exercet (Hoc quidem verum eſt, quantum ad naues retinendas, nam alias etiam extra aquam ſuas vires habet, vt modò patebit, etiam ex Plinio dictum eſt) nulla adeſt

Leuini Lemnij opinio.
d *Lib. 3. de occult. nat. mirac. c. 9.*

Fracaſtorij opinio.
e *Lib. 8. ſympath.*

Opinio authoris, & Scaligeri.
Venena.

Adami Loniceri opinio
f *Lib. de aquatil.*

magnitudinis in eo violentia, tantulus ipſe naui ſe adiungit, nulla vis contra ipſum ſatis eſt, nullus impetus loco mouere nauem poteſt niſi piſciculus hic naui adhærere inuentus eſſet. Adſcribi illud poteſt, cur non aliæ ſimiliter naues fixæ manent? Cur hæc tantùm cui piſciculus hic ſe adiunxit? Cur inuento hoc & amoto plenis mox velis nauis procedit, nec impedimentum ampliùs ſentit? Fatendum eſt rationem hic naturalem adferri nullam poſſe. Sic ille. Et Plinius quoq; tam mirandi effectus cæcam planeq; occultam eſſe viderur voluiſſe cum alijs, tum ijs quæ & antea recitauimus verbis, *& ipſum ſua ſponte occurrit immenſum potentiæ occultæ documentum.* E

PRÆSAGIA.

Periandri legati retenti.

ECQVIS non videt (inquit idem Lonicerus) in eodem piſce (Remora) fatale quiddam indiciũ, & præſagium, quaſi futuri mali præſcium, periculum imminens cupiens auertere? Tenuit legatos Periandri de caſtrandis pueris nobilibus, tanquam indignum iudicante natura homini id, quod conſeruationi ipſius donatum eſſet, auferri, & idcirco nauem inhibuit, & à curſu reuocauit, ſed ſecurum, & improuidum genus hominum velut rem nihili flocci pendit. Tenuit nauem Caij Cæſaris, non multò poſt Romæ interfecti: condolens miſero Cæſaris exitio, ipſa natura cupit ab ipſo malum auertere, atque à curſu infauſto, & infelici reuocare. Hæc ille. Item Remoræ præſagium augoriumuè ſi intellexiſſet Antonius, fuga ſibi conſulere, Martemque rurſus reparare potuiſſet. Plinio ob hæc auſpicalis piſciculus vocatur. F

VSVS.

Ad venerẽ inhibendam

Ad fœtus retinendos.

PLINIVS atque Ariſtoteles Echeneidem in cibos admitti negant, nulla addita tamen ratione, cùm alioqui ſaxatilem hic faciat. Plinius Venerem inhibere, aliqui item abortus prohibere, fœtumque ad maturitatem continere, ſi alligetur, arbitrati ſunt, opinione inde (vt apparet) nata, quod ἀπὸ τοῦ ἔχειν nomen habeat, ac ſi non ſolùm naues retinere, ſed omnino arcana quadam cohibendi vis ei inſit, quam vim tamen ſal immutare videtur. Diximus enim ex eodem Plinio, è Græcia alios ſale adſeruatum, adalligatumque grauidis partus ſoluere, & ob id alio nomine Odinolyontem appellari. Alios præterea vſus Remoræ tribuit Ariſtoteles; vti videlicet eam G quoſdam ad iudicia, & philtra, quòd clariſsi declarat idem Plinius his verbis: *Amatorijs quoque veneficijs infamis eſt, & iudiciorum & litium mora*: quæ vero parum conſentanea eſſe mihi videntur, neque id affirmant illi: appatetque qui hoc crediderunt, & ipſam facultatem nauium curſum inhibendi, ad amantes firma amicitia deuinciendos tranſtuliſſe, ſicuti innuere etiam videtur Lucanus a de venefica quadam agens necyomantiam exercente:

a Lib. 6. de bell. Phar.

> *Non* (defuit) *puppim retinens Euro tendente rudentes,*
> *In medijs Echeneis aquis, oculiq́; draconum.*

EMBLEMATA.

EMblema Alciati inſcriptum, in facilè à virtute deſciſcentes:

> *Parua velut limax ſpreto Remora impete venti,*
> *Remorumque, ratem ſiſtere ſola poteſt.*
> *Sic quoſdam ingenio, & virtute ad ſidera vectos,*
> *Detinet in medio tramite cauſa leuis.* H
> *Anxia lis veluti eſt; vel qui meretricius ardor*
> *Egregijs iuuenes ſeuocat à ſtudijs.*

Aliud eiuſdem, ſub lemmate, Maturandum.

> *Maturare iubent properè, & cunctarier omnes,*
> *Ne nimium præceps, neu mora longa nimis.*
> *Hoc tibi declaret connexum Echeneide telum,*
> *Hæc tarda eſt, volitant ſpicula miſſa manu.*

A

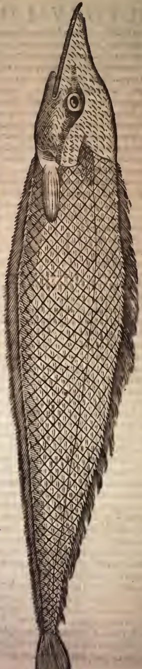
DE CETORVM DVCE. Cap. XXIII.

OPPIANVS, *a* & ex eo Aelianus *b* immanibus maris beluis duce viæq; comite opus eſ- *a Li. 3. Hal.*
ſe aſſerunt, qui nimirum anteeat, viamq; monſtret: ideoque adeo iis gratum eſſe, vt *b Li. 10. c. 6*
quò is velit, ſequantur, in eoque vitæ ſalutiſque ſpem omnem ſitam habeant. Neceſ- *Cete cur ea*
ſitatis duplicem cauſam Oppianus aſſignat, tùm quia nimia corporis mole, & ponde- *re egeant.*
re oppreſſæ tardè mouentur, tum quia omnes demptis Canibus parùm acutè cernen- *Cete cur ha-*
tes, facilè poſſint impingere. Cur verò habeti ſint viſu oſtendit Plinius *c* Balænæ *beti ſint vi-*
exemplo, quòd prægraui ſuperciliorum pondere obruantur oculi, niſi hoc ſolummodo Balænę conue- *ſu.*
nire velimus, nam Aelianus Cetorum fermè omne genus cæcutire ſemper, innuit, cùm ad nimiam pin- *c Li. 9. c. 62.*
guedinem peruenit, amplius nec videre, nec audire poſſe aſſerens, addita etiam ratione, quòd carnium
moles & videndi, & audiendi viam intercludat, horumque ſenſuum meatus obſtruat. Cæterùm du-
cemnè Cetaceis Natura dederit, an is amicitia quadam adductus Cetos vltrò aggrediatur, haud pla-
nè ſe ſcire ait idem Aelianus: factum id tamen naturæ potius vi arbitratur, argumento quòd nunquam
B ſeparatim ab illis natet, ſed ante caput antecedens, ipſorum dux ſit atque clauus. Etenim cuncta il-
lis (inquit) & prouidet, & præſentit, caudæque extremo præmonſtrat ſingula: hac parte Cetum con-
tingit & monet, ſic horribilia formidoloſaque inhibet, ſic cibaria conciliat, inſidiaſque à piſcatoribus
poſitas ſigno quodam oſtendit, atque quem locum propter magnitudinem ipſum adire non opor-
teat, præſignificat, ne quando latenti alicubi alliſus petræ, aut affixus, funditùs intereat. Nunquam
autem Cetus ſine hoc duce apparet. Quod ſi is piſciculus quo ad neceſſaria vtitur, perit, illi quoque
pereundum eſt. Hæc itaque Aelianus. Plinius verò ad occultam aliquam amicitiam hæc retulit, ſed
priuatim de Balæna (vt dictum eſt) loquitur, inquiens: *Amicitiæ exempla ſunt, Balæna, Muſculus, quan-* *Amicitiæ*
do prægraui ſuperciliorum pondere obrutis eius oculis, infeſtantia magna vada, prænatans demonſtrat, ocu- *exemplum.*
lorumque vice fungitur. Plinio *d* ſubſcribit Plutarchus, amicitiam hanc reciprocam eſſe declarans; qui *d Lib. Vtra*
inſuper teſtatur, Cetis quidem cæteris præire, & amicum eſſe iſtiuſmodi ductorem, ſed Balænæ præ- *animal.*
cipuè. *Et grandiorum Cetorum cuipiam* (inquit) *ſemper hæret, præitque curſum dirigens, ne vel in breuia*
temerè impingat, vel in anguſtias incidat, vnde exitus non detur. Hunc Balæna lubens ſequitur, veluti
temonem nauis. Ac cæterorum quidem quicquid intra barathrum beluæ venit, animal ſeu ſcapha ſeu ſaxum,
pеſſum it peritque in alui profundum merſum. Hunc autem agnitum, ore velut ancoram recipit, intra fau-
C *ces eius dormiturum, & quieſcente quieſcit; progrediente rurſus vt antea eum ſequitur, haud vſquam diù*
noctuque deſtituens, hoc niſi facit, errare impingereq́ certum eſt. Periere multa dum velut gubernatore
carens nauigium, delata ad terram ſunt, quod ipſi quoq́ circa Antyciram vidimus, ac prius etiam haud ita
procul à Bunis Ceto eiecto, & putreſcente, peſtem inuaſiſſe narrant. In eadem ſententia *e* Claudianus: *e In Eutrop.*

Sic ruit in præceps amiſſo piſce ſodali *Belua ſulcandas, qui prauius edocet vndas,*
Immenſumque pecus parua moderamine cauda *Temperat, & tanto coniungit fœdera monſtro.*

Addit inſuper author quidam innominatus Græcus, qui ex Oppiano de piſcibus veluti paraphraſim
conſcripſit, hoc piſciculo viuo neminem facilè Cetum capere, ideoque piſcatores ſummo ſtudio huic
piſci inſidiari, nam hoc capto, nullo negocio iam oberrantem Cetum inſtar cæci circa litora, & petras
capi: Appellari autem ὁδηγὸν, id eſt, viæ ductorem, vulgò γαλῆν, id eſt Muſtelam, quod tamen nouiſ- *Odegus.*
ſimum nomen Ceti ductori non competit, ſed Lampetræ, quam Oppiani Remoram quibuſdam eſſe
meminimus: verendumq; ne Muſtelam pro Muſculo poſuerit. Sic enim Plinius, vt dixi, vocauit nomi- *Muſculus.*
ne quidem ęquiuoco, cùm ſit ipſi aliàs *f* Muſculus genus Ceti, quem meo iudicio non bene Balęnæ du- *f L. 32. c. 11.*
ctorem facit: hoc enim eſſet cæcum ducere, ſeſeque ipſos in ſcopulos inſidiaſque præcipitare, neque
etiam hoc dicit Ariſt. quem tranſcripſit, inquiens: *Dentes nullos habet, ſed pro iis ſetis intus os hirtum*:
D hoc enim ſimpliciter *g* Myſt ceto tribuit Philoſophus, quem ille, & ſecutus illum Theodorus Muſcu- *g Li. 3. Hiſt.*
lum vocant, ſed præſtiterit homonymiæ cauſa, Græco nomine vti. Cur verò Cetorum iſte ductor ſo- *cap. 12.*
ciuſuè Muſculi nomen ſibi acquiſiuerit, (qui Oppiano & Aeliano ἡγήτηρ, Plutarcho ἡγέμων vocatur) *Myſticetus*
vt ingenuè fatear, necdum didici: conijcere licet à paruitate nomē factum: puſillum enim piſciculum *Muſculi ety-*
Aelianus, & Plutarchus eſſe teſtantur, puſilla autem maximis comparata muris muſculiuè nomine in- *mum.*
dicari, haud obſcurè indicat hoc Horatij: *Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.*
Hermolaus item Iulum vocari ſcribit, at quo authore, neſcio. Iulum equidem Oppianus ab Hegetere *Iulus.*
(Interpres ἡγητῆρα Muſculum reddidit) diſtinguere videtur: & Iulum nonnullis à Iulide nō diſtingui
in Iulidis hiſtoria meminimus. Quod modò ad piſcis notitiam attinet, Oppianus paruum quidem aſpe-
ctu eſſe aſſerit, ſed longo corpore, cauda tenui. Aeliano item longus piſcis eſt, colore albo, capite
prælongo, anguſta cauda. Cùm autem Aelianus plurima, tùm verò iſthæc ex Oppiano mutuatus ſit ſu- *Deſcriptio.*
ſpicatur Rondel. Oppiani locum mendoſum eſſe, quoniam ſenſum non habeat (vt putat) paruum quid
dici, quod longo ſit corpore, ideoq; legendum pro βαιὸς ἰδέσθαι, ex Aeliano λευκὸς ἰδεῖν, vel quid ſimile.

A Mihi nihil mouendum videtur. Quid enim vetat, vt piſcis ſit paruus, & longo, & tenui corpore? Bellonius verò in craſſiſſimo verſatur errore, dum Ariſtoteli, & Oppiano Balenæ partem, Muſculum appellari ſcribit, cùm ne per ſomnium quidem id cogitarint ipſis imo verò neuter eorum ea voce vſus eſt, ſed Gaza Myſticetum apud Ariſtotelem; Oppiani interpres ἀγγέλους (diuerſiſſimos piſces) Muſculum reddiderunt, vterque Plinium ſecutus, cui Muſculus de duobus prædicatur piſcibus. Partem eam Bellonius ante oculos ſitam eſſe ait, at quo authore prætenturas vocari dicat, quod his ſibi prætendat iter, neſcio: contrà ex Plinio diximus, qui prægraui ſuperciliorum (hæc enim intelligere Bellonium apparet) pondere obrui eius oculos teſtatur, ſed hac de re dicemus rurſus in Balæna, vbi iſtiuſmodi partẽ, ſuperioribus annis Balenæ vel immani alij beluæ detractam in litore Cæſenate exhibebimus. Qui verò Cetorum ducem vel deſcribat, vel depingat, inuenio neminem. Rondeletius fabulam arbitratur, piſcatorum quos conſuluit, authoritate fultus. Habea hîc candide lector, dodrantalem, aut paulo maiorem piſcem, roſtro acuto, capite prælongo & plano, cauda item anguſta & tenui. Toto corpore aſpero, ac fermè oſſeo corio tegitur, ſquamis expers.

Muſculus quid Bellonio.

Muſculi authoris deſcriptio.

B # DE SERPENTE MARINO. Cap. XXIV.

SYNONYMA. ETYMVM.

QVEMADMODVM in terra Serpentium longè diuerſa eſt figura ab ijs, quæ gradiuntur, animalibus, ita & in aqua facilè inter cæteros piſces dignoſcuntur, qui terreſtrium ſerpentium ſpeciem repræſentant: de quibus tamen omnibus hoc loco non agam, ſed de ijs tantùm priuatim, qui maris peculiares ſunt, cæteros ſuis proprijs locis reſeruaturus. Quia verò ab eadem corporis forma recentioribus nonnullis appellentur ſerpentinæ ſpeciei piſces, nemo opinor vitio mihi vertet, ſi ab eo inchoauerim, qui priuatim *a* Ariſtoteli ὄφις θαλάττιος, id eſt Serpens marinus appellatur: Plinio, vt in progreſſu hiſtoriæ patebit, etiam marinus Draco. Bellonius & Saluianus huic Ophidion item dici tentur.
C Rondeletius verò diuerſos eſſe oſtendit, & meo iudicio rectè, nam Ophidion licet Congro (cui corpore, & colore Serpentem marinum aſſimilat Ariſtoteles) ſimilem eſſe dicat, piſciculus ipſi ſit, id eſt, exiguus piſcis, Serpens marinus non rectè dicetur, vtpotè qui magnus piſcis iure omni merito potius ſit dicendus. Idem Saluianus ſcribit Serpentem marinum Aeliano *b* planè fuiſſe incognitum, cùm μύρον etiam, vt credit, dicat appellari: cæterùm non aduertit, ita vocare ob conſimilem figuram potiùs ipſum Serpentem marinum, quod & hodiè facere piſcatores teſtatur Rondeletius. Idem Aelianus Serpentes marinos, item aquarum dulcium Hydros videtur nominaſſe; quo nomine Plinius, *d* nec non & Solinus vtuntur, addita à mari differentia, ſed de maximis ſerpentibus quos Ariſtoteles *c* Angues, appellauit: nam Hydrus aliàs ſerpens eſt aquæ dulcis. Viperam marinam Iſidori, & Alberti non alium piſcem eſſe, quàm Araneum, in huius hiſtoria dictum eſt.

Ordinis ratio.
a Li. 2. Hiſt. cap. 55.
Draco marinus.
Ophidion an ſerpenti marino idẽ.
b L. 38. c. 28 Myrus.
c Li. 16. c. 8.
Vipera marina.

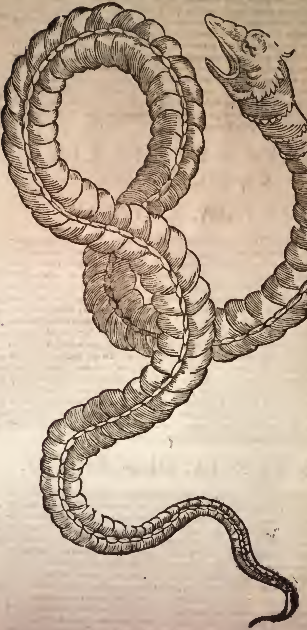
GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

D SERPENTINI generis piſcem eſſe, quo de hîc peculiariter agimus, ipſa figura formaq; piſcis arguit: Cuius cùm multa genera eſſe teſtetur *a* Ariſtoteles, lubet hic nonnihil digredi, nonnullaq; quæ de Serpentium maiorum magnitudine obſeruaui, in medium adferre, licet ad hunc fortaſſis haud rectè pertineant. In Africa referente Ariſtotele magnitudo Anguium mira eſt, nonnulli enim (inquit) vbi triremi applicuiſſent, oſſa boum multorum vidiſſe narrant, quos abſumptos eſſe ab anguibus non dubitarent, cùm triremes producta in altum, quamprimùm angues inſectarentur, & nonnulli aggreſſi triremem euerterent. Et Olaus Magnus tradit circa Noruegiam interdum apparere ad centum, aut ducentos pedes longum, vt deſcriptio habet (vel etiam trecentos, vt numeros iconi adiunctus præfert) tranquillo mari, nauis infeſtum, adeo vt hominem quandoque è naui abripiat. Hunc ab eo inuolui tradunt tantam, quantæ ferè in noſtris fluuijs, aut lacubus maiores fieri ſolent, quæ mercium vecturæ deſtinantur, inuolutam ſubuerti; ſpiras ſupra mare tantas aliquando erigere, vt nauis per vnam tranſire poſſet. Figuram qualis in Olai tabula eſt, apponam. Idem & alterius marini Serpẽtis iconem dedit, quem in Balthico, vel Suecico Oceano eſſe ait flaui coloris, triginta aut quadraginta pedes longum, qui niſi irritatus, neminem lædat. Simillimus is quo ad corporis figuram cum

a Li. 2. Hiſt. cap. 15.
Angues Africani.
Serpentes Noruegiani.

eo quem

Serpens marinus mari Noruegico familiaris longus quandoque centum, quandoque ducentos pedes.

A eo quem veri, ac genuini Serpentis marini nomine quoq; expreſſi. Plinius *a* quoque teſtatur apud inſulas quaſdam ante Perſidem, Hydros marinos vicenum cubitorum terruiſſe claſſem. Et Solinus inter Carmaniæ promontorium, & Arabiam quinquaginta millia paſſuum interiacere, deinde tres ait inſulas eſſe, circa quas Hydri marini egrediuntur vicenum cubitorum longitudine. Sinthum fluuium maximum eſſe eorum qui circa mare rubrum ſunt, & plurimum aquæ in mare emittere, ita vt procul ab eo in pelagus aqua candicans profluat, Arrianus teſtatur in nauigatione maris rubri: cæterùm nauigantibus è pelago verſus hanc regionem (qua ſe exonerat Sinthus) coniecturam de loco facere à Serpentibus, qui ex alto eis occurrunt. Siquidem Serpentes Graas (γρᾶας) dictos locorum circa ſupraque Perſidem indicium facere. Et paulò poſt. Sinus qui Barares appellatur, valdè (inquit) periculoſus eſt nauigantibus, & vitandus &c. Ad eum autem è pelago tendentibus, loci indicium faciunt Serpentes, qui prægrandes, & nigri occurrunt. Nam in ſequentibus locis, & circa Barygazam minores & colore luteo, & ad aureum inclinantes obuij ſunt. Et rurſus: Bactare ricur ſinus eſt ad fluuium illic ſe exonerantem &c. & hæc etiam regio è pelago adnauigantibus prænoſcitur ex Serpentibus, qui illic obuij ſunt, nigri & ipſi minores, capite quale Draconum eſt, oculis ſanguineis. Meminit item Virgilius *b* maximi Serpentis marini. Laocoon enim Ne-

a Li. 6. c. 23. Hydri marini maximi.

Graa ſerpentes.

Serpentes nigri capite draconis.

B ptuni ſacerdos, vt canit,

b Lib. 2. Aeneid.

Solennes taurum ingentem mactabat ad aras,
(Horreſco referens) immenſis orbibus Angues
Pectora quorum inter fluctus arrecta iubaque
Pene legit, ſinuatque immenſa volumina tergo:

Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
Incumbunt pelago, pariterque ad litora tendunt,
Sanguineæ exuperant vndas, pars cætera Pontum
Fit ſonitus ſpumante ſalo.

Quod modò ad Serpentem marinum propriè dictum attinet, is eleganter deſcribitur ab Ariſtotele, duobus in locis. Inquit *c* enim Serpentibus terreſtribus ſimilem eſſe, niſi caput haberet Congri: item colore, & corpore Congro ſimilem eſſe, oreque quàm ſunt terreſtres, acutiore, vt mirari ſubeat Gillium, qui cùm aliàs in variarum rerum ſcientia non mediocriter verſatus ſit, imprudenter marinum Serpentem eſſe credidit eum, qui omnium aliorum doctorum iudicio eiuſdem Ariſtotelis Acus eſt, cuius caput in fiſtulam deſinit, roſtrumq; tubam imitatur, vnde hodieque Trompete Gallis nuncupatur. Adde quòd Acus à capite ad podicem corpore eſt exagono, à podice ad caudam quadrato; quæ forma neq; Serpentibus, ſiue terreſtres ſint, ſiue marini, neq; Congro conuenit. Decepit Gillium, quòd Ariſtoteles marino Serpenti tribuat os acutius, quàm eſt terreſtribus. Genuinum exhibent Bellon. & Saluianus, eundem nimirum quem nos, multis implicitum ſpiris,

Serpētis marini propriè dicti deſcriptio.

c Lib. 2. hiſt. cap. 14. & lib. 9. c. 37.

Actus Ariſtotelis.

C non quòd in mari ita inuolutus ſit, ſed ad longitudinem exprimendam. Eundem puto pinguit Rondeletius quanquam quibuſdam velut eminentibus aculeis aſperum pictor finxerit, eorum enim ipſe in deſcriptione non meminit. Addit Ariſtoteles præterea colorem inquiens, eſſe Congro ἀμαυρότερον, id eſt, vt Gaza vertit, obſcuriorem. Bellonius hunc obſcuriorem colorem interpretatur nigriorem, & Saluianus, id ipſum quoque à pleriſq; omnibus, quibus iſtos piſces viſos nunquam eſſe intellexit, comprobari ſibi videri aſſerit: affirmare enim Congris nigriores eſſe: nec cum hoc pugnare arbitratur, quod priori citato loco ab eodem Ariſtotele dictum eſt, complura eorum eſſe genera colore numeroſæ varietatis. Nam etſi plures crebrioreſque (inquit) ſunt qui Congrum colore, ſed aliquantulum obſcuriore referunt: nihil prohibet tamen, cur minus inter diuerſa illa genera, alterius etiam coloris reperiantur. Ipſe interim ſuum Serpentem marinum dorſo ait eſſe ſubrubro, lateribus ſubflauis, imò ventre ſubalbido. Qui Græcæ linguæ peritiores ſunt ἀμαυρότερον colorem cum inter ſe alij conferuntur, minus intenſum, minuſque ſplendidum in eodem genere ſignificare putant. Rondeletius ſic deſcripſit: Is (inquit) quem depinximus, terreno vel fluuiatili ſimillimus eſt, ad trium, vel quatuor cubitorum longitudinem accedit. Corpore rotundiore eſt quàm Anguilla: capite Congro ſimilis. Maxilla ſuperior inferiore longior eſt. Dentes

Color.

Longitudo.

D habet in maxillis, & in palato Murænæ modo ſed rariores. Pinnulas duas ad branchias veluti Anguilla. Colore eſt fuluo, venter & roſtrum cinereo. Oculi flaueſcunt. Internis partibus à Muræna non differt. Nullus eſt omnino qui primo aſpectu hunc Serpentem eſſe non iudicet. Hæc ille. Sceleton quod iam amplius triginta annis in Muſæo appenſum parieti reſeruo, fuluum adhuc eum colorem retinet. Addita eſt alterius marini ſerpentis icon, pro genuino ſerpente marino nobis communicata à D. Bernardo Caſtelletto Genuenſi, arcanorum naturæ peritiſſimo, cuius opinioni libenter ſubſcribo. Colore enim etiam Congro ſimilis, ſed ad cæruleum inclinante. Sub mento apophyſis barbæ modo propendet, altera ad ani orificium. Os internum rubet, dentibus inſtructum acutiſſimis.

LOCVS.

Serpens marinus.

A

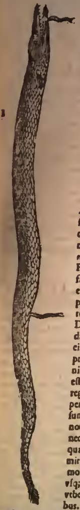
LOCVS.

Serpēs marinus pro vero, ac genuino miſſus.

NON omnium maris locorum incola eſt. Negat enim a Ariſtoteles in altiſſimis naſci gurgitibus. Cęterùm nunquid prętereà in fluuijs quoque habitet, in dubium verti poteſt. Id enim hiſce verbis innuere videtur. *Sunt ſerpentum alij terreſtres, alij aquatiles quanquam maxima pars ſit terreſtris, exigua ferè aquatilis*, ſcilicet fluminum incola. Attamen cùm nuſquam in fluuijs alijſque aquis dulcibus inuentus ſit, marinum tantùm eſſe fatendum eſt: neque hoc præcitatæ Ariſtotelis ſententiæ repugnabit, vt quæ non de ſerpente marino, quo de hîc agimus, ſed de fluuiatilibus, ſiue aquæ dulcis ſerpentibus, quos Hydros propriè vocat, ſunt intelligēda, qui toto cælo ab hoc differunt. Hunc enim Congro corpore coloreq; ſimilem eſſe ait, illos verò forma non differre ab aſpide, ſed colore, qui ipſis plerumque in cinereo candidus ſit. Rurſus Hydri nullis veneuoſitate cedunt ſerpentibus, cùm Serpens marinus planè ſit innoxius: Hydrus denique reſpirat, & pulmones habet; Serpens marinus branchiatus eſt, & reſpiratione caret.

a *Li. 2. Hiſt. cap. 14.*

Hydrus vt à Serpēte marino differat

B

NATVRA. MORES.

IDEM Ariſtoteles Serpentem marinum non ſolum ἀμαυρότερον, id eſt, vt interpretātur peritiores, colore minus intenſo (quàm eſt Congrus) verùm etiam σφοδρότερον, id eſt, vehementiorem ait eſſe, ſiue vt Gaza vertit acriorem: ad mores enim ea vox referenda eſt, non ad corporis longitudinem, vt Bellonius exiſtimauit: Si captus, dimittatur foris (ἐὰν δὲ φοβηθῇ ἢ ληφθῇ, Vuottonus vertit, ſi timeat, atque piſcatores euertat) in arenam roſtro quàm primùm adacto terebat, ſubitque totus. Plinius, cùm alibi Draconem b Ariſtotelis, Araneum appellet; ex hoc tamen loco pro Serpente marino, Draconem marinum tranſtulit, inquiens: *Draco marinus captus, atque immiſſus in arenam, cauernam ſibi roſtro mira celeritate excauat.* Et quanquam Rondel. Draconē, ſiue Araneum piſcem idem facere tradit (quod tamen haud facilè crediderim, vt qui non ſolùm nullo roſtri mucrone ſit inſtructus, verùm etiam obtuſa capitis magnitudine impeditus) certum eſt tamen Ariſt. de Serpente tantùm illud prodidiſſe: quod monendum fuit, ne quis hac occaſione res diuerſas confundat, id quod Albertus feciſſe videtur, vt in Aranei, ſiue Draconis hiſtoria oſtendimus. Geſnerus ex Germanico Schilibergeri cuiuſdam Bauari Monacenſis libro de peregrinationibus ſuis, quas captiuus à Turcis obiuit, pugnam Serpentium marinorum, & terreſtrium deſcribit, quam etſi pro certo non habeam, an noſtro piſci ea conueniat, hic adſcribere libuit, quoniam ſimpliciter Serpentes marinos nominat: In regno Genyck vocato vrbs eſt nomine Sampſon. Eam quo tempore ego apud Vueiaſitam Turcarum regem eram, Colubri aquatiles, & Serpentes terreſtres innumeri circumquaq; per miliaris ferè ſpacium circumdabant. Venerāt autem hi è ſyluis, quę multæ ſunt in vicina regione Trieuſik dicta illi verò è mari. Hi dum colliguntur, per nouem dies nemo præ metu, ex vrbe egredi audebat, quamuis nec hominem, nec alia animalia læderent. Quamobrem vrbis, aut regionis princeps, ne quiſquam etiam hominum eos læderet, edicebat; non ſine iuſſu diuino rem adeo mirabilem, & magnæ alicuius mutationis ſignum euenire interpretatus. Decimo die duo hæc Serpentium genera inchoatum diluculo conflictum ad Solis vſq; occaſum produxerunt; quo animaduerſo, princeps cum paucis equitibus vrbem egreſſus, pugnam ſpectare voluit. Cedebant autem aquatiles terreſtribus. Reuerſus in vrbē, ac poſtridie ſūmo mane denuo egreſſus nullos amplius viuos, ſed occiſorū tantū ſerpentiū octo milia reperit, quos omnes ſcobe defoſſa, humo tegi curauit, & Vueiaſitæ regi, nuper ea vrbe potito, rem omnē literis nunciauit, qui hoc oſtento tanquā proſpero ſibi, & felicia portēdente gauiſus eſt. Hęc ille. Serpētes autē marinos, in terra aliquādiu degere poſſe, ex Ariſt. probari poteſt, cuius verba recitabo in Cōgro, dariq; Serpētes, qui è terra in mare exeant, teſtatur c Bellonius his verbis: Cū circa Abydū obābularē, in paruis quibuſdā aluis, ſeu canalibus ſalſis inueni ſerpētis terreſtris ſpecie, qui toto ferè die in mari viuit, quēadmodū Coluber in dulci aqua: ſōni verò cauſa in terrā egreditur. Colore fermè ruber, ſed maculis etiā fuſcis, aut cinereis varius eſt.

Vt ſe occultet.

b *Li. 9. c. 27.*

C

Pugna ſerpentiū marinorum, & terreſtrium.

D

c *In ſingul. obſeruat.*

Serpens terreſtris mare frequentans.

VSVS

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

BELLONIVS in libello ſuo Gallico de piſcibus ſerpentem marinum eſui quidem ſcribit eſſe
Cur nõ edatur. aptum, ſicut alij ſunt longi lubriciq; vt Congri, Anguillæ, Muſtelæ; verùm propter nimiam,
eum terreſtri ſerpente ſimilitudinem, pleroſq; ab eo viſo, tanquam non piſce abhorrere. Vri- E
Ad vrinæ incontinentiã. næ incontinentiam, cum lilij radice, teſte *a* Plinio emendar.
a Li.32.c.2.

DE CONGRO. Cap. XXV.

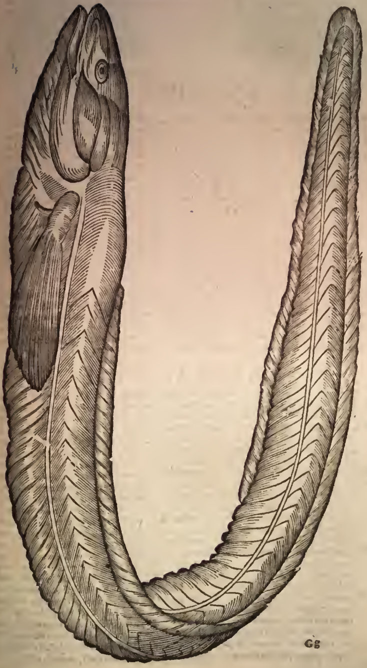
SYNONYMA. ETYMVM.

CONGRO Ariſtoteles ſerpentem marinum aſſimilat: quamobrem contiguam voluimus eſſe vtriuſque hiſtoriam. Is latina terminatione Conger, Græca Congrus
Congrus. dicitur: Plinius etiã Congrum dixit, quòd nomen hodieq; apud Venetos, teſte Maſ- F
ſario, retinet: Galli Congre, Maſſilienſes verò non Maſſilicè (vtor Gilij verbis) ſed
planè barbarè Phialaſſum (Filat, Rondeletius: Fiela vel Fielaz, Bellonius) dicunt,
Luſitani Cromgo, Angli à Counger, Belgæ Congerael, Hiſpani Congrio: Antiates
Bronchus. Bronchum, teſte Platina, quo item nomine Romę audire Saluianus ſcribit. Gręcis ſimiliter, & κόγγρος,
& γόγγρος noncupatur: in Heſychij codice etiam κόγρος, quod tamen doctis improbatur. Nomen
inuenit à voracitate, à verbo γρῶ, quod eſt voro, vt Varrinus ſcribit ex Etymologo, qui tamen ideo
voracem dicit Congrum, quia polypi cirros rodit, cùm potius toto genere voracem dixeris. Geſnerus
Etymum. conijcit γόγγρον fortaſſis etiam dici potuiſſe, quaſi γογγύλον, id eſt (inquit) rotundum, aut potius
teres, cùm ſit, & γόγγρος arborum morbus, eminentia videlicet quædam rotunda in trunco arboris, à
cuius item ſimilitudine dicitur γογγρώνη, ἤ βρογχοκήλη tumor quidam in gutture apud Hippocratem.
a L.6.Epidẽ. Magis tamen placet à γρῶ γόγγρον dici, nam haud aliam puto ob cauſam Nicander *a* in libro de lin-
Gryllus. guis apud Athenæum γρύλλον vocauit, id eſt Porcum. Græcis noſtri temporis vulgò Cauoroſas di-
citur, vt Saluianus notauit.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO. G

CONGRVM ex Serpentinę ſpeciei piſcibus eſſe, ex præcitata Ariſtotelis comparatione notiſſi-
a Lib.8.hiſt. cap.13. mum eſt. Duo eius genera, teſte eodem *a* Ariſtotele, loco & colore inuicem diſcrepantia:
vnum videlicet album, & pelagium: nigricans alterum, quod haud rectè vel litorale, vel pe-
lagium dixeris: ambigit enim. Recentiores vnum duntaxat agnoſcunt, in quo omnes notæ, quæ à
b L.9.c.20. veteribus Congro attribuuntur, reperiuntur. Longus enim eſt, & lubricus, vt Plinius, ſiue vt *b* Theo-
c L.1.hiſt.c.2. & 2. hiſt. ca.13. & 3. hiſt.c.10. dorus loquitur, læuis; Græcè enim apud *c* Ariſtotelẽ legitur λεῖος. Athenæus verò cùm ſimplici cu-
te tegi dicit, læuem eſſe indicat. Binas vtrimq; habet branchias, & vt *d* Ariſtoteles ſcripſit alteras ſim-
plices, alteras duplices, licet vtraſq; duplices eſſe aſſerat Maſſarius. Gula item ei exigua, quod &
e Ariſtoteles vidit, contra aliorum ferè piſcium morem; qui ea carere ſolent. Quod verò fel in quibuſ-
d L.2.h.c.13 dam ad iecur, in alijs infra hoc ſitum eſſe ſcribat, id non ſemper verum fuerit, nam Rondeletius fellis
e Lib.2.hiſt. cap.13. veſicam ſemper ab hepate pendere obſeruauit. Ad hæc oua inter ſe pinguedine obducta longa ſe-
rie continere idem Rondeletius obſeruauit, ſimiliter atque *f* Ariſtoteles ſcriptum reliquit his verbis.
f Lib 6. hiſt. cap.17. *Habent Congri fœturam, ſed non in omnibus locis aquè conſpicuam, neq; enim ob pinguedinem apparet.*
Eſt autem in longum protenſa quemadmodum in ſerpentibus: verùm in igne coniecta manifeſta fit: quod H
Pinnæ. *enim pingue liquatur, & in vaporem abit; oua verò exiliunt & ab igne eliſa crepitant, Præterea ſi digitis con-*
g L.1. hiſt.c.5. & 4. de part.c.13. *trectas, & teras, ſubeſſe pinguedinem lauem, oua craſſiculas* (aſperiuſcula forte, inquit Geſnerus, verten-
dum fuerat, nam ad λεῖον non παχὺ, ſed τραχὺ opponitur, Gaza vertit duriuſculum) *ſentias, Congri*
itaq; alij pinguedinem ſolùm habent; ouum nullum: alij contrà pinguedinem nullam, ouũ autem quale modò
h L.9.c.20. *expoſui.* Poſtremò binas tãtùm pinnas habet, vt idẽ *g* Ariſtoteles de ſuo Congro prodidit, & *g* Plinius
Anguilla marina. repetijt. Quibus adde ſimilitudinem cum *h* Anguilla, quam Diphilus apud Athenæum Cõgro tribuit.
Imitatur .n. eam tum corporis forma, tum etiam colore, vnde eſt, quod nonnulli Anguillam marinam
Vt ab Anguilla differat. nuncupent. Facilè tamen ab hac internoſcitur. Oculos .n. habet longè quã Anguilla maiores, amplis
itẽ, & cãdidis in lateribus, & dorſo maculis variat, quibus Anguilla caret. Eſt itẽ linea nigra in exterio-
ri parte mẽbranaceę pinnę quę per dorſũ extẽditur cõſpicua. Habet deniq; duo breuia, cutacea corni-
Dentes. cula in extremo roſtro. Dẽtes parui ſũt, pectinatim cocũtes. Sępe in quatuor, aut quinq; cubitorũ lõ-
Longitudo. gitudinẽ excreſcit Eudoxus lib. ſexto de terrę motu ſcribit apud Athenęũ Cõgros multos in Sicyone

capi

Vbi maximi capi ἀνδραχθεῖς, ideſt, quos homo vix ferat, horumq; aliquos etiam eſſe ἁμαξιαίους, ideſt, plauſtrales, ſeu plauſtri magnitudine: Et circa Carteiam, teſte Strabone *, in exterioribus locis augentur ſupra minarum octoginta. Saluianus verò non maiores ſe vidiſſe ait, quam triginta librarum: intellixiſſe tamen ab alijs ſexaginta quandoq; libras implere. Noſter Congrus toto dorſo rubet, ventre, & lateribus pallet. Pinnæ quoq; branchiarum, atq; os ipſum rubent: quæ verò corpus ambit, fuſca eſt, & ad ceruleum inclinat. E

* *L. 3. Geog.*

LOCVS. COITVS. PARTVS.

MARINVS piſcis eſt, nulliuſq; non maris, vt ex diuerſarum gentium nominibus conſtat. In Oceano tamen, quàm alibi copioſior, & fortaſsis etiam corpulentior. Authorem enim habeo Bellonium ferè cetaceos inde deferri, minores verò alijs anni temporibus. Vuottonus haud ſatis diſtinctè partim pelagios, partim litorales eſſe ait, nam Ariſt. (vt oſtendimus) eorum qui albicant, genus pelagium eſſe dicit, nigricantes verò ambigi litoraleſne ſint, an pelagij. Idem Vuottonus frequenter in paluſtribus victitare tradit, & ad fluuiorum oſtia, vbi copia influit aquæ dulcis ex Oppiano, vt apparet, qui ſic canit: F

Aqua dulci gaudet.

Aequora quæ fluuio, quæ ſunt vicina paludi *Incoluiſſe iuuat, quà dulcis terminus vndæ*
Et fluctus cœna commixtus vertice multo *Voluitur è terra.*

a Lib. 4. Et Athenæo *a* apud quem Matron parodus congrum vocat illuſtrem paludis alumnum. Vbi obſeruãdum eſt fluuios ſubire tantùm cùm puſilli ſunt adultos verò nequaquam. An in terram exeant mox diſcutiemus. *Coitus.* Quod verò ad coitum attinet, idem Oppianus cùm expoſuiſſet Anguillas mutuo corporum inter nexu inter ſe coire, & ex his leniorem quendam ſpumæ ſimilem deſtillare in arenam, & limum, ex quo Anguillæ procreentur, ſubdit.

Τοῖς καὶ γογγροῖσιν ὁ λασίοισι γενέθλη.

Quod ſi ita intelligas, inquit Rondeletius, vt ex ſtrigmentitio quodam humore arena limoq; excepto concipiantur, gignanturuè congri, quemadmodum & Anguillæ, id verò conſentaneum non eſt. Congri enim oua pariunt, ex quibus aliorum piſcium modo, qui oua concipiunt. Congri alij procreantur, vt in mutuo corporum innexu, complexuq; coire accipimus, id verum eſt: ita enim longi piſces corpora commiſcent: *b* Ariſtot. *Quæ pedibus carent, & quæ longo ſunt corpore, vt Serpentes, & Murana circumplexu mutuo ſupinarum partium coitum peragunt.* G

b Li. 5. Hiſt. cap. 4.

NATVRA. MORES.

LATET conger hybernis menſibus, vt vim frigoris fugiat, teſte *a* Ariſt. & Plinio *b Multi, inquit hic, hoc tempore,* hyemali, *in ſpeluncis conditi latent, maximè Hippurus, & Coracinus hyeme non capti, præterquam ſtatis diebus paucis, & ijſdem ſemper: item Murana Conger, &c.* In ſiccum repit, vt quidam recitant tanquam ex Plinio, apud quem tamen id non inuenio; apparet autem id colligi poſſe ex Ariſtotele, qui cùm docuiſſet Serpentes quaternis impelli ſignis, per quæ motum cieant, impulſuſq; eſſe flexuoſos propter corporis longitudinem; ſubiungit: *Ad hunc certè motum ex aquatilibus Anguilla, Congri, Murana, & reliqua Serpentis faciem referentia ludunt: ſed tamen in aquatilibus, aliquot habentur, quæ nihil tale habeant quales pinnulæ ſunt, vt Murana quippe, quæ perinde in mari agitantur, vt Serpentes in terra, & mare. Serpentes enim eodem natant modo, quo in ſicco reptant. Neq; verò deſunt, quibus pinnulæ duntaxat binæ applicentur, vt Congris, vt Anguillis, vt Mugilibus, qui in lacu Sipharum naſcuntur. Ob eamque rem quæ vitam in terra agere conſueuerunt, vt Anguillæ, minus flexuoſa corporum impulſu in humore, atq; in terra exæquant notas.* Hęc ille. Si itaq; Anguillæ in terra vitam agunt, cur non id de congro admitti poteſt, & Serpente marino, alijſq; conſimillimis? Anguillæ .n. æquè branchiatæ ſunt. H

a Li. 8. Hiſt. cap. 13.
b L. 9. c. 16.
Longorum piſcium motus.

Cibus. Plinio congri ſunt carniuori. Ariſtot. *c* præter carnem aliquid attingere negat, neq; eſt, quod ſuper eo aliquis dubitet, quam circa fluuiorum oſtia ex aqua dulci pingueſcere ab Oppiano tradantur, authorq; de natura rerum ſcribat vento vehemẽtiore ſpirante pingueſcere, nam eo tempore numeroſiores piſciculi è fluuijs mare intrãt, vel è mari fluuios, quibus illi veſcuntur. *Gregalis an ſolitarius.* Gregatimnè an ſolitarij degant, dubitari poteſt. Hicefius .n. dum ſcribit congros eſſe σκληροὶ μὲν οὐκ ἀγελαῖοι, diuerſimodè traducitur. Natalis de Comitibus vertit, aſperiores gregalibus ſecundũ quã interpretationẽ ſolitarius erit, Rõdel. verò gregalẽ credidit, & vertit, duriores inter gregales: quę verſio magis probaretur, ſi Gręcè legeretur σκληρόδερμοι Volaterranus pro ἀγελαίων legit ἐγχέλεων .i. Anguillis, quod probo, rationẽ mox ex Geſnero allaturus. Videtur autẽ cõgrus inter ſolitarios; & gregales ambigere, nã Mneſith. Atheniẽ. apud eũdẽ *d* Athen. piſces, inquit, ſquamis (addẽda eſt negatio, nã Thũni: cõgri, &c. ſquamis carẽt) contecti, vt Thũni, Scõbri, Thyn-

c Li. 8. Hiſt. cap. 2.
d Lib. 8.

Thynnides, congri ſolent etiam gregarij eſſe: cæterùm illi, qui neque ſolitarij apparent, neque rurſus gregarij ſunt, facilìus concoquuntur, vt congri, carchariæ, & ſimiles. Vbi notandũ locum eſſe deprauatum, & priori parte, vbi congrum gregarijs annumerat, congrum eximendum eſſe: quid enim attinebat repetere, ſi gregalis erat? Pugna ipſi eſt maximè cum Muræna, Locuſta, & Polypo. Muræna enim, teſte Ariſtotele, e ei caudã mordicus amputat: ſed non impunè, ipſe enim Muræna talionẽ reddit, vt Plinius f teſtatur, inquiens. *Ipſa, & Murænæ caudas inter ſe prærodunt.* Haud mortui tamen amiſſa cauda: ſuperuiuere enim, etiamſi meatu tenus excrementitiatio abſciſſa fuerit, teſtatur ibidem Ariſtoteles. Et licet magno, & valido ſit corpore: ſuperatur tamen à Locuſta, cùm alioqui Locuſtę victorem eius ſuperet Polypum, quanquam ſecus ſentire Plinius g videatur his verbis: *Polypum tantùm Locuſta pauet, vt ſi iuxtà viderit, moriatur; Locuſtam conger: rurſus polypum Congri lacerant.* Sed locus ex Ariſtotele, ex quo deſumptus eſt, vel emendandus, vel explicandus eſt. Ariſtotelis autem verba diuerſimodè etiam citantur. Locuſtæ, inquit, magnos etiam piſces ſuperant, & mirabilis quidem caſus horum nonnullis accidit. Locuſtas enim polypi ſuperant, vt ſi iuxtà in ijſdem retibus polypus ſenſerint, præ metu locuſtæ moriantur: οἱ δὲ γόγγροι τοὺς πολύποδας κατεσθίουσιν· ἔχειν γὰρ αὐτοῖς διὰ τὴν λειότητα δύνανται (Geſnerus legit [illegible], & ſic reſtituendum eſſe, ex manuſcripto codice Saluianus aſſerit) χρῆσθαι; hoc eſt, vt Theodorus vertit: congri polypos ſuperant, ſed edere non poſſunt, læue enim, & laxum polypi corpus vſum hoſtis effugit: quam verſionem refellit Saluianus, & ſic reddit: congri autem polypos deuorant, nulli enim ipſis propter læuitatem vſui eſſe poſſunt. Nam læuitas, inquit haud efficit, quò minus polypi à congris deuorentur. Hi enim cùm dentati ſint, illos etſi non comprehendant, lacerare poſſunt. Polypis verò nihil comedentibus, quod brachijs ſuis firmè comprehenſum non detineatur, nihilque lubricum (propterea quod læues ſint) retineri valentibus, iure congrorum læuitas cauſa eſt, quòd ipſi polypis nulli vſui ſint, ideſt, quod à polypis edi non poſſint, etſi ab ipſis polypi lacerentur. Quamobrem aptiſſimè ad ſenſum vertit Geſnerus, congri polypos deuorant: polypi enim congros propter corporis lubricitatem prehenſare, aut retinere non poſſunt. Rondeletius verò dum vertit: neq; enim congris propter corporis læuitatem polypi reſiſtere poſſunt, obſcurior etiam eſt, minuſque mentem authoris exprimit: non enim non poſſe reſiſtere polypum congro Ariſtot. voluit, ſed apprehendere ipſum, & retinere non poſſe; etiamſi ſenſus eodem recidit, nempe vt polypus vincatur. Sic igitur res ſe habet, inquit Geſnerus, Polypus quicquid ſuis cirris, aut flagellis comprehendere poteſt, id etiam vincere poteſt, Comprehendendo videlicet, quod validiſſimè facit: itaque Locuſtam vincit, quæ cùm aſpera ſit, elabi ab eius cirris non poteſt. Congrum lubricum, & incomprehenſibilem ſibi, non vincit, ſed vincitur. Rurſus conger quicquid dẽtibus & morſu impetere poteſt, vincit; polypum autem, qui mollis eſt, mordere poteſt: Locuſtam cuius dura eſt cruſta, non poteſt, quare ab hac vincitur, illum vincit. Ex his itaque liquet falſum eſſe, Locuſtam à congro lacerari, vt præcitata Plinij verba videbantur indicare; Quare Rondeletius, vel legendum in eo putat: Locuſta congrum, rurſus polypum congri lacerant: vel ſic diſtinguendum, & intelligendum eſſe contextum: polypum in tantum locuſta pauet, vt ſi iuxta viderit, moriatur. Locuſtam conger, ſubaudi pauet; rurſus polypum congri lacerant. Alibi etiam polypum ſibi brachia rodere, falſam ait eſſe opinionem: id enim à congris euenire ei, ex eodem nimirum Ariſtotele, qui recitato loco ſubdit congri polyporum brachia erodunt. Falluntur autem, qui aiunt, polypum ſe ipſum eſſe. Oppianus verò quod Ariſtoteles, & Plinius congro tribuunt, Murænæ aſcripſit, quæ ſimiliter læuis eſt. Ibidemq; etiam teſtatur in piſcium genere alterum ab altero ſui generis deuorari excepto Mugile, idque maximè congrum facere. Cæterùm ſi & alijs piſcibus id ferè commune eſt, quid eſt, quòd inde malè audiat Lucius? quid item congrum propterea immitem vocauit Ouidius hoc verſu?

D *Immitiſq; ſuæ Conger per vulnera gentis.* Ego profectò id paucis conuenire exiſtimo.

Pugna.

e Li. 9. Hiſt. cap. 2.

f Li. 9. c. 62.

Locuſta Congrum vincit

g Li. 9. c. 62.

Polypus cur à Congro vincatur.

Plinij locus cõſideratur.

CAPIENDI RATIO.

CONGROS, inquit Bellonius, ita decipiunt piſcatores. Minores piſces funibus copulatos æquorum ſinguli ſingulos hamos habent, maioribus ſcopulis, qui ſicci, poſteaquam mare deceſſit, remanere ſolent, alligant: quos cum maris fluctus redijt, à congris deuoratos comperiunt, & eos in ſiccis ſcopulis altera die relinquit mare, ipſoſque congros ob eſcam deuoratam relictos reperiunt. In Anglia verò puſilli, qui ex Oceano fluuios aſcendunt, capiuntur noctibus obſcuris, maximè in Sabrina fluuio propè Gloceſtriam, & Texuberiam, ita enim ſinunt eſſe aggregatos, vt reticuli quodam genere ex aqua veluti hauriantur.

VSVS IN CIBIS.

E

IN Gallia, teſte Rõdeletio, vel ſaltem apud ſuos nullo in pretio eſt. Hiſpanis verò ſatis probatur, & Iouius ſolis Hiſpanis, qui Romæ viuunt, exoticis quibuſdam placitis incoctum, ſcribit in ſummo honore haberi, ipſis verò Romanæ aulæ proceribus Italis parui ipſum fieri. *Quibus probetur, & quibus non.* Hiſpani itaque veterum id faciunt Græcorum exemplo, apud quos plurimùm celebrati cõgrum inuenio. Dorion opſophagus, ideſt helluo piſcium, cùm piſces puer non emiſſet, eum flagris cecidit, iuſſitque optimorum piſcium nomina dicere; tumq; puer Orphum, Glaucíſcum, congrum, *Optimi piſces.* & ſimiles alios commemoraſſet: Piſcium iuſſi te, inquit, non deorum nomina dicere. Archeſtratus, & hic popino ingenioſiſſimus teſtatur in Italia optimum capi congrum, tantumque cæteris præcellere, quantum pinguis Thynnus, viliſſimis Coracinis, vt recitat Athenæus. Ad congri verò prærogatiuam potiſſimum hoc Antagoræ poetæ referendum, aut ſi mauis Antigoni regis apophthegma ex a Plutarcho: *Cùm Antagoras poeta Congrum coqueret, & ollam ipſe moueret; Antigonus rex à tergo aſſiſtens, Putaſne ait Antigora Homerum Agamemnonis geſta deſcribentem, Congrum elixaſſe? cui ille: Tunè verò putas ò Rex Agamemnonem tantis rebus intentum, adeo curioſum* F *fuiſſe, vt quiſnam in caſtris Congrum coqueret, non ignorare voluerit?* Reperio denique tanti fuiſſe æſtimatum hunc piſcem, vt oblonium dijs immortalibus condignũ fuerit habitus. Euphron enim in Adelphis Niceum quendam Chium dijs congrũ elixaſſe ſcribit, licet & aſſus, quàm iucundiſſimè ſapiat, adeo vt coquus quidam apud Philemonem recitante eodem Athenæo, in hæc verba prorumperet: *Inuaſit me terra caloq; narrare quantam voluptatem ceperim ex egregio illo Congro, quem paraui nullis conditum caſeis, nec vllis denique floribus aſperſum, ſed qualis viuus, talis etiam aſſus erat, tener omnino, & mollis igne toſtus, &c. & ſicuti Gallinæ proſequuntur ſui generis auem, quę cibum ore tenet maiorẽ, quàm deuorare queat: ſic illum qui primus Cõgrum ex olla arripuit, cùm quàm delicatus eſſet hic piſcis primùm cognouiſſet, alij* (conuiuiæ) *perſecuti ſunt, quod ſi illi, qui vilioribus veſcuntur piſcibus, Scarum haberent &c. aut è Sicyone Congrum, quem Neptunus ipſe dijs affert, omnes ſanè eo guſtato facti fuiſſent dij: nam ſi vel mortui hunc odorentur, reuiuiſcunt.* Apparet autem aſſo elixum prælatum fuiſſe, nam Diocles interrogatus conger, an Lupus præſtaret, hic aſſus reſpondit, ille elixus. Et Antiphanes Anguillam in aqua ſale, & origano conditã elixari iubet, ſimiliterque congrum. Maiores quoq; paruis præferebant: Sic enim Terentius: b *Dromo Congrum iſtum maximum in aqua ſinito ludere pauliſper, vbi ego venero, exoſſabitur, prius nolo.* Vbi exoſſare G idem eſſe videtur, quod Plautus exdorſuare dixit: *Macherio Congrum, Murænam, exdorſua quantum potes.* Exdorſuare tamen quidã interpretantur, dorſum confringere, dum apparantur piſces, & exenterantur. Geſnerus fortè pro eo accipi poſſe exiſtimat, quod eſt ſpinã dorſi eximere, aut pro detrahere pellem: detrahitur certè ſemper pellis in huiuſmodi piſcibus Serpentinis, ſed ſpina non eximitur, niſi in iam coctis, dum manduntur. Iouius tamen Sangam Romanum poetam lepidum, cùm Pyrgorum in litore piſcarentur, docuiſſe ſcribit, Murænas ab antiquis exoſſari ſolere Plauti authoritate, vt earum carnes nullis impeditæ ſpinis gratiores redderẽtur, ingentẽq; illum Murænam binis bacilis vtraq; manu comprehenſis mediam aſtringendo detergendoque, rectè, & feſtiuè admodum exoſſaſſe. Saluianus verò exoſſare interpretatur purgare, & in fruſta (vt fieri ſolet) diſſecare: Mihi etiam nihil aliud dicere voluiſſe videntur, quàm ad cocturam apparare: quo ſenſu Platina item videtur accepiſſe; Coquitur, inquit, Muræna exoſſata more maiorum, vt Anguilla ſublato corio, capite, & cauda. Commendabatur verò præcipuè congri caput, quod vnum cum fruſtis prioribus, ideſt capiti propioribus quidam coquus apud Archedicum ſcribit ſeſe quinq; drachmis emiſſe: additq; dignam coquo facetiam: quod ſi aliunde, inquiens, mihi caput, & ceruicem aliam acquirere, vel emere liceret, ſtrãgularem me potiùs, quàm H has lautitias conuiuis inferrem: nihil enim tam cupiebat, quàm ipſe deuorare. Vt non mirum ſit, ſi Strattis negauerit, congri, Lupique, &c. caput à pauperibus emi poſſe. Præcipua verò laus erat, ſi piſcis è Sicyone erat, vt teſtatur Archeſtratus in Gaſtronomia.

Margin notes: a *In Apophth. & lib. 4 Sympoſ.* — *Congri aſſolaus.* — *Apparatus.* — b *In Adelphis.* — *In Aulularia.* — *Exdorſuare quid.* — *Congri capitis præconiũ.*

Ex Sicyone caput Congri capiatur amice,
Prægrandis, fortis, pinguis. tum concaua cuncta
Spargendam coquito inde herbam in ſalſugine multa.

Parui vbi æſtimentur. In Anglia verò puſillos aiũt haberi in pretio, captos, & elixos cõuolui, ac vẽdi, ac cũ aceto ferè, ac ſinapio edi. Veteres quoq; magnos elixos potius, quã aſſos ediſſe modò dicebamus. Platina congrum in fruſta cõciſum eo modo coqui iubet, quo coquitur Anguilla, inſeriq; fruſtis, ſaluiæ, aut lauri folia. Sic autem Anguilla ferè in veru aſſatur. Saluianus in fruſta diſſectum, aut in tegano, vino, oleo, ſale, anetho, porro, vel cepa, aut aromatibus impoſitis excoqui; aut verub. torreri iit, aut in ſartagine frixum pipere, & mali aurantij ſucco cõdiri. Ius in congrum aſſum ex Apicio:

Piper,

A

Ophidion Plinij.

B

C

D

Piper, Liguſticum, cuminum frictum, origanum, cepam ſiccam, ouorum vitella cocta: vinum, mulſum, acetum liquamẽ, defrutum, & coques. Quod modò ad carnis qualitatem attinet, de ea diuerſimodè authores ſentire inuenio. Etenim Mneſithæus Athenienſis, cuius verba paulò antè recitaui ex Athenæo, facilè concoqui ſcribit: Galeno duram carnem habet, Hiceſio item raram, ideoq; & parcè ipſo authore nutrit. At cũ duræ carnis eſſe admittat, quomodo etiam raræ eſſe poſſit, non video, atq; congros σκληροτέρους εἶναι τῶν ἀγελαίων, ideſt duriores gregarijs, minuſq; alere, ſucci bonitate multò inferiores, ſtomacho tamẽ gratos: Quẽ locum ſuprà reſtitui, & ex Volaterrano pro ἀγελαίων legendũ eſſe ἐγχέλεων, ideſt, Anguillis, oſtẽdi. Nam & Diphylus quoq; de Gryllo ſcribit, ſimilem eſſe Anguillæ, ἄτοπον δέ, ideſt, ſed omnino gratum: Gryllus autem conger eſt Nicãdro: Et conuenit, ſimiles ſpecie naturaq; inter ſe piſces, quid ad nutrimenti ex eis rationem attinet, comparari. Vterq; item vocem claram reddit, vnde Clearchus apud Athenæum hæc citharœdi ad citharam canentis verba recitat: *Carnis qualitas.*

Γόγγρους λευκοὺς πᾶσι τοῖς κοιλιδίοις
Βρεχθίζε. τούτοις γὰρ τρέφεται τὸ πνεῦμα, καὶ
Τὸ φωνητήριον ὑμῖν περίεργον γίνεται. ideſt:
Candido Congro & omnibus viſceulis
Tu piſcibus veſcere: his alitur ſpiritus,
His celerior fit vox, & expedita magis.

DE OPHIDIO PLINII.
Cap. XXVI.

SALVIANVS, & Bellonius Ophidion, & ſerpentem marinum ſynonyma faciunt, nimiois (vt apparet) ſimilitudine decepti: ex ſerpentinæ ſpeciei piſcib. tamen eſſe, ipſiſſimum nomẽ, & Plinius etiam indicat, inquiens congro ſimilem eſſe, cum Serpenti marino congrum aſſimilet Ariſtoteles. Serpentem marinum eſſe antea negauimus argumento, quòd Ophidion Plinio ſit piſciculus, hocque nomine nemo aptè permagnum piſcem nominet. Ego Rondeletio ſubſcribo, qui pro Ophidio, iſtiuſmodi longum, & ſerpentinum piſciculum oſtendit, quem Bellonius haud rectè inter Aſellos connumerauit. His .n. corporis habitu, capite, pinnis, diſſimilis eſt. Grylli nomine pleriſq; in Italia notum eſſe ſcribit. Atqui hæc nomenclatura mouere ipſum quodammodo debebat, quo minus in Aſellis reponeret, nam Gryllus, vt oſtendimus, Nicãdro conger eſt, cui vel ipſomet, teſte adeo ſimilis eſt, vt ab ichthyopolis Romanis ſæpenumero pro eo vendatur. Ait item Venetis, & hunc, & Oppiani Clariam, Galeam vocari; Muſtelam tamen eſſe non poſſe, quem pinnæ ipſius caudam ambientes, ac nigricantes, ipſaque carnis iucunditas reclament. Poſtremò audire ſeſe, qui Tragum antiquorum eſſe iudicent: de quo Oppianus, *Menides, & Tragus, ſimul & Atherina vagantur*, quorum, inquit, ſententiæ facilè aſſentirem, niſi planè mihi eſſet ignota, ex antiquorum ſcriptis, piſci Tragi deſcriptio. Rondeletius apud ſuos vulgò Donzelle vocari teſtatur. Hic & binas eius ſpecies obſeruauit, atq; ſic ferè delineauit. Prior piſciculus eſt longus, & læuis. Pinnas duas habet, in dorſo, & in ventre (nimirum ſingulas) ſito, figura, ſubſtantia congri pinnis ſimiles. (Nos congro duas tantum pinnas eſſe, ex Ariſtotele diximus, quæ ſunt ad branchias.) A congro gemina barba (quam pictor imprudenter reliquit in noſtra icone.) Bellonius caput eius quaternis cirris barbatum eſſe aſſerit, totidemq; pingit) è maxilla inferiore

Genus.

Non eſſe eũdem ſerpẽti marino.

Ophidion.
Rondel.

Gryllus.

Galea.
Muſtelam non eſſe.
Tragus.
Deſcriptio.

 propen-

propendente differt, & oris rictu, qui in congro maior eſt. Binæ lineæ tenues à capite ad caudam E
productæ ſunt. Altera Ophidij ſpecies circa Lerinũ inſulam, & Antipolim ſæpè capitur, ſuperiori ſimilis corporis ſpecie, & carnis ſubſtãtia: eò differt quod cirri carnoſi barbæ inſtar è maxilla inferiore non propendent. Colore etiam à ſuperiore diſſidet. Eſt .n. flauus: quã ob cauſam Ophidion flauũ, vel Ophidion imberbe, vt à ſuperiore diſcernatur, appellauit. Hic itaq; ille fuerit, cuius ego iconẽ dedi, & cirros à pictore omiſſos eſſe putabã. Bellonius in mediterraneo captum, palmũ non excedere teſtatur; pinnas carnoſas eſſe, integrã in gyrum caudã ambire, & multa nigredine perfundi: pellem lubricam eſſe Anguillæ, ac congri modo, ſed reliquis notis ad Anguillam accedere: porrò linguam habere paruam, acutam: cor trigonum, rubertimum: hepar ad ſiniſtrum latus exporrectum, ſtomachum oblongum, pylorum permultis apophyſibus circundatum: à quo tres inteſtinorum reuolutiones ad anum pertingere, lienem rubrum, atque oblongum: cætera ad reliquos Aſellos, atque adeo ipſa voracitate accedere. Caro eſt candida, teſte Rondeletio, & dura: veluti Draco, & vt Bellonius ait, admodum delicata, & quę Romanis antiſtibus in ſummis habetur delicijs. Quòd verò apud Plin. aduerſus vrinæ incontinentiam prodeſſe, cum lilij radice legitur, mendoſum eſſe ſuſpicatur Rondel., ſubſtituendumq; feminis incontinentiam, cum rutæ radice, idque etiam rationi conſonum eſſe putat, atq; ita in vetuſto ſe quodam codice legiſſe meminit. Ruta quidem ad retinendum ſemen à Dioſcoride, alijſq; commendatur, ſed radicis vſum non inuenio. F

Ophidion alterum. — *Carnis qualitas.* — *Ruta vis ad minis incontinentiam.*

DE MVRÆNA. Cap. XXVII.

SYNONYMA. ETYMVM.

MVRÆNA, inquit M. Varro, Gręcè myrena dicitur. Scribitur item cum σ. à principio σμύραινα, Athenæus: Epicharmus μύραινα ſcribit abſq; σ. itẽ Sophron: Plato verò, vel Cãtharus in Symmachia cũ σ. σμύραινα. Multaq; alia apud Gręcos vocabula à μ. inchoata aliquãdo cum σ. prępoſito reperiſtur, vt pro μίκρον σμίκρον; pro μύῤῥα σμύῤῥα, pro μύκτηρ, σμύκτηρ. Euſtathius item docet multas dictiones, quæ ab σμ. incipiunt, olim ſcribi ſolere per ζμ. ceu cõpoſitas à ζα. particula intendente, vt σμἰρδω pro ζαμἰρδω: alibi verò ſimpliciter, quæ per σμ. inchoantur, veteres per ζμ. ſcripſiſſe, vt ζμινὺν pro σμινὺν, ζμύρνα pro σμύρνα, ita & ζμύραινα pro σμύραινα apud Kiranidem legitur. Iſidorus Murænã Græcis vocari ſcribit, quòd plicet ſe in circulos: cæterùm nihil iſtiuſmodi, ex Græca etymologia cõſtat: nec ſatis intelligo, quid circulos in hoc piſce vocet: ſi torques forſan, aut monilia intellexit, quæ à Muræna murænulæ appellantur, fallitur, non .n. contrà Muræna nominatur à muręnulis. Muręnulam autem colli aurum vocat vulgus, tradente Hieronymo, quod .ſ. metallo in virgulas lenteſcente, quadam ordinis flexuoſi catena, cõtexitur, ex priſcis, vtiq; imagine (vt Cælius ait) conformata. Myræna verò, & Myrus παρὰ τὸ μύρειν, vel μύρεσθαι deducuntur Euſtathio, ideſt, fluere, quod (vt Macrobius ſcribit) præ pingnedine in ſumma aqua fluitent, & (vt Maſſarius addit) mergere non poſſint, Sole nimirum torrefactæ, vt ait Poeta iucundiſſimus: G

Etymum. — *Muranula quid.*

Quæ natat in Siculo grandis Muræna profundo, Non valet exuſtam mergere Sole cutem.

Muræna vnde dicta. Quanquam hoc de optimis in hoc genere potiſſimum dicatur, quæ inde etiam Latinis Flutæ, Græcis πλωταὶ, quaſi nauigabiles (vt Maſſarius exponit) dicuntur. Notandum interim Theodorum apud Ariſtotelem non ſolum Murænas, & Anguillas plotas cùm ſole torrefactæ (cur enim mergere ſe, vel vt mergantur, curuare ſe nequeant, pleriq; cutem à Sole toſtam cauſantur, id quod iſtiuſmodi piſces faciliùs patiuntur, cum nullis muniantur ſquamis) ſupernatant, verũ etiam rhyades piſces Flutas conuertiſſe, vt in Chalcide oſtendimus. Πλῶτες quidẽ (cuius vocabuli numerum ſingularem necdum inueni,) Ceſtrei, ideſt Mugiles alicubi dicũtur: & Oppianus a omnes piſces ſic H vocauit hoc verſu: Παντες δὲ πτοιῆσιν ἰναντία καὶ ῥόθιοις Πλῶτες ἁλὸς θύνουσιν. Et iterum: Ἠύτ᾽ ἀεὶ πλωτῶν αἰολὸν γένος ὑγρὰ θέουσιν. Ruſus Smyræna, & Sphyræna piſces longè diuerſi ſunt: quæ tamen nomina à librarij Græcis olim confundi propter facilem tranſitum φ. in μ. & contra, ex aliquot bonorum authorum locis in Shyrænæ hiſtoria oſtendi, & mox iterum oſtẽdam. Arnoldus Villanouanus Draconem marinum ſcribit etiam Moranulam nuncupari, ſed rectiùs dixiſſet Murænulam, ſeu potius Murænam etiam marinum Draconem vocari propter corporis nimirum ſpeciem, qua Dracones, ſeu Serpentes æmulatur, quanquam id nomen Myro potiùs primatim competat, quem hodieq; piſcatores in Gallia, nominis eius ignari, Serpentem vocant, teſte Rondeletio, & Aelianum authorem habemus Myrum, Serpentem marinum eſſe. Draco autem marinus, idem eſt marino Araneo, vt ſuo loco indicauimus. Murænã vbiq; gentium in hunc diem veterem nomenclaturam reſeruare, teſtantur Maſſarius Italus, & Gillius Gallus. Ego quo nomine apud Germanos, Belgaſq; alioſq; Oceani Septentr. accolas veniat, non reperio.

Flutæ. — *Plotes, qui piſces dicãtur.* — *a Lib. 3. Hal.* — *Draco marinus.* — *Myrus, ſerpens marinus dictus.*

GENVS.

A

GENVS. DIFFERENTIÆ:
Deſcriptio.

SVIDAS Smyrænam, ideſt Murænam cartilagineis annumerat, dum inquit. *Σελάχια ſunt, quæ ſquamis carent (vt Smyræna, Bos, Torpedo, Paſtinaca) nec oua pariunt.* Sed Suidas vel quiſquis ille fuit, ex quo id deſcripſit, quanto in errore verſetur, modò patebit, niſi dicamus mendoſum eum locum eſſe, & pro Smyræna, legendum eſſe Zygæna, vt Geſnerus conijcit: ſed & ab Aeliano, & Artemidoro idem error cõmiſſus eſt. Murænam autem longum piſcem eſſe, & ſerpentis ſpeciem referre, *a* Ariſtoteles non vno in loco docuit: Ouidio quoque piſcis teres eſt, & lubricus. *b* Plinius molli cute tegi tradit, læuem potius quàm mollem nominaturus, & ſic ibi legendum eſſe Maſſarius pluribus docet ex Ariſtotele, vnde (inquit) Plinius mutuatur. *Cutis* (inquit Ariſtoteles) *alijs ſquamata, alijs aſpera, vt Squatinæ, Raiæ, & reliquis generis eiuſdem: alijs lenis ſed pauciſſimis:* intelligendo Anguillas, Congros, & Murænas, quæ omnia ſæpenumerò inter lon-
B gos, & læues enumerauit, vt in primo de hiſtoria, inquit enim: *Pinnas alij tantùm binas habent, qui longi læueſque ſunt, vt Anguillæ, vt Congri, aut nullas omninò habent, vt Murænæ:* quod Plinius quoque fecit, quamuis piſces eos nõ læues, ſed lubricos appellauerit hoc libro, vbi de pinnis piſcium loquitur: *bina* (inquit) *omninò longis, & lubricis, vt Anguillis, & Congris, nulla vt Murænis:* quod in trigeſimo ſecundo volumine etiam confirmare videtur, cùm dicit, Murænam maculas appetere ipſas, conſciam teretis, ac lubrici tergi, ex Ouidio: læui igitur legẽdum potius cenſeo, neq; enim ita proprium fuiſſet dictum, Murænam mollem, hoc eſt teneram habere cutem, cùm ex Ariſtotele mollem cutem etiã habeant, quæ mollia appellantur, vt Loligo, Sepia, Polypus: qui ad tactum etiam molliores ſunt, quàm Murænæ: qui & lacertorum, & ſerpentum corticem, interdum cutem mollem appellauit, quod & Plinius in vndecimo Serpentibus potius tribuiſſe videtur, vbi de palpebris loquitur, dicens: *ſed quadrupedi in ſuperiore tantùm gena, volucribus in inferiore, & quibus molle tergus, vt ſerpentibus:* vbi non intellexit piſces illos longos, & læues Serpẽtibus ſimiles: nam piſces genis omninò carent. Hucuſque ille. Eſt verò Murænæ cutis, eodem Plinio *d* teſte, tenuiſſima; ſecus ac Anguillæ, quæ (inquit) craſſior eſt. Eſtque Murænæ cutis non vnicolor, ſed varia, vt Ariſtoteles ſit, *e* Bellonius marem paucioribus maculis diſtingui aſſerit, & quibuſdam veluti ſtel-
C lis conſpergi: fœminam pluribus aureis notata, ac veluti guttis vndicunque variam. Ouidius item notas auratas ei tribuit: contrà Rondeletius albicantes, & marem concolorem eſſe teſtatur; ſed hic maris nomine Myrum intelligit, Bellonius Myrum nuſquam nominat. Rurſus Rondeletius colore dicit eſſe fuſco, ideoq; χελανῖαν vocari Oppiano, cui Saluianus aſtipulatur, ſubnigram eſſe inquiens. Bellonius verò colore ait, vt plurimum eſſe fuluo, taliſque eſt, quam ego hic depingo. Murænæ fœminæ nomine miſſam, nam quæ altero loco datur, & maris nomine communicata eſt, flaueſcit. Fœmina maculis varia eſt blattariæ floribus ſimilis, & Ouidius quoque haud aliunde ardentem cognominauit. Apparet autẽ Murænam non ſolùm colore cutis, ſed & macularum ipſarum variare, nam Gillius, teſtatur Murænarum aliam colore eſſe ſubnigro, luteis aliam, albo nigris maculis diſtincto. Et Maſſario piſcis eſt haud diſſimilis Anguillæ, varius maculis luteis, & nigris. (Nullum ordinem habet) niſi dicamus alium viuis eſſe colorem, alium vbi mortui ſunt, nam vel Plinio *f* teſte, in Gallia Septentrionali Murænis omnibus in dextra maxilla ſeptenæ maculæ ad formam Septentrionis, aureo colore fulgent duntaxat viuentibus, pariterque cum anima extinguuntur, quas Iouius cùm indifferentes omnibus Murænis ineſſe ſcribit, fallitur: quandoquidem neque hoc dicit Plinius, nec Murænis ab omnibus receptis reſpondet. Ad hæc Plinij ſen-
D tentia de macularum ſitu haud temerè ſuſpecta eſt. Nihil enim Muræna in Oceano rarius, teſte Bellonio. Cùm itaque maculoſum Murænæ corpus ſit, hinc puto eidem Plinio Muræna vocatur vitium ligni in menſa, ex Cedro, nigro tranſcurrens limite, varijſque corticum punctis apprehenſis papauerum modo, & in totum atro proprio color, maculæuè diſcolores. Caput habet rotundum, tenue, & acuminatum, rictũ oris latiſſimum, ſeu (vt Gillij verbis vtar) nõ aliter quàm Anſeres largiſſimum, dentibus inſtructum quam plurimis acutiſſimis, atque ſerratis, vt Athenæus quoq; notauit, item στερεοῖς, ideſt ſolidis, teſte Oppiano (qui eoſdem ἀγκυλῶν ἕρκος vocat, ideſt, recuruum vallum.) non in maxillis ſolùm, ſed intima quoq; faucium parte diſpoſitis: quã ob cauſam lingua carere videtur, adeo illa imperfecta eſt, ſed huius loco carnoſum palatum obtinuit. Dentium ordinem duplicem inde fortaſſis Aelianus dixit, atque ideo commodiùs ſeſe defendere. Maxilla ſuperior aquilina eſt, & in eius extremo duæ ſunt breues apophyſes, vel verrucæ, vt in Congro. Oculi magni ſunt, & in vtroq; latere vnicum, & rotundum foramen branchiarum, quas haud rectè Plinius, *g* eumq; ſecutus Gillius habere negauit, cũ quaternas, & ſimplices habere Ariſtoteles ſcripſerit,

Selachia, ſiue Cartilaginea quæ.

a *Li. 2. Hiſt. c. 13. & li. 4. de Part. c. 13 & l. de com. animal. greſſu.*

b *li. 9. c. 17.*

c *lib. 4. Par. cap. 13.*

Piſcium differẽtia, à cute.

d *lib. 9. c. 23.*

e *lib. 5. Hiſt. cap. 50.*

Maris à fœmina diſtinctio.

Color.

f *lib. 9. c. 23*

Muræna ligno quid.

Caput.

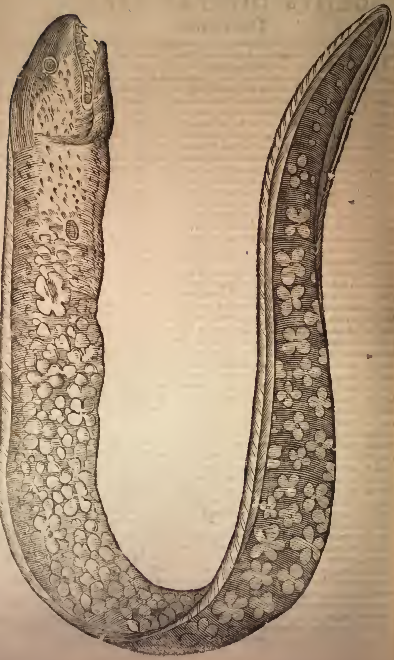
Dentes.

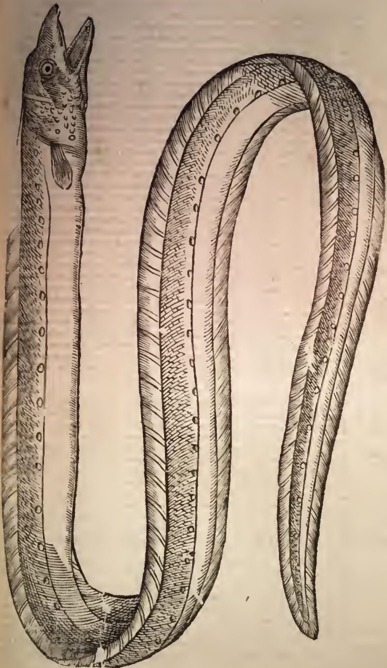
Lingua.

Maxilla.

Branchiæ.

g *lib. 9. c. 2.*

pſerit, idque experientia cognoſcatur, etſi non vt cæterorum piſcium διηρθρωμένα ſint, hoc eſt, E
articulatæ, non autem integræ, vt Gaza, eiuſq; aſſecla Rondeletius vertunt. Etenim nonminus
Murænarũ (vt diſſectio ipſa monſtrat) quàm cæterorũ piſcium integræ ſunt, ſed verè minus, vel
nullo prorſus pacto articulatæ, cuiuſmodi reliquorum ferè piſcium eſſe ſolent, conſpiciuntur. In
vtroq; enim eius latere (vt diximus) vnum eſt exterius branchiarum orificium paruum, rotundũ,
ac cuti in ſe ipſum tanquam in orbem collecta ferè occluſum. In intima etiam ſede, non oblõgis
Dorſum. oris, vt alijs accidit piſcibus, ſed quaternis orbiculatis oſculis quaternæ aperiuntur branchiæ,
quas haud ab re pæruas propterea Athenæus vocauit. Idẽ Plinius pinnis carere teſtatur: Addẽdũ
Partes interiores. ex Rondeletio, quibus natare poſſit, vel, vt Bellonius ait, lateralibus. Cute quam Anguilla facilius
exuitur. Dorſo eſt cultellato, vt Pytheas ait, hoc eſt, vt exponit Rõdeletius, ſpina acuta, & ferè, vt
in Congro pinnulã conſtituente. Latior tamen eſt Anguilla. Quantũ ad interiores partes, œſophagum (inquit Bellonius) habet latum ab eius rictu incipientem, in cuius orificio hamuli leuiter
vncinati ad gulã circa fauces ſpectãtes, linguæ vicem ſupplent, ac ſtatim à brãchijs folliculus teretes ſpinæ incumbit, flatu turgidus, natationis cõmodioris vſum præbens. Hepar ſub folliũ, oblon-
e Li. 2. Hiſt. cap. 15. gum, ſtomacho incumbens, longiuſculum, cui fel cyaneum magnitudine auellanæ contẽtum inhæret. (Ariſtoteles *e* inteſtinis hærere, non iecori ſcribit, cæterũ ab hoc meatibus quibuſdã tenuibus tantùm dependere, & Rondeletius à iecore fellis veſicam longã pendere inteſtino annexam F
obſeruauit.) Lienem oblongum ſtomacho annexum (nigricantem, Rondeletius.) Vertebras minus frequentes, ſed oblongiores, quàm Anguillæ. In quibus hoc etiam animaduertendũ eſt, pro-
Caro. ceſſus in eſſe trãſuerſos, ac ſurſum ſpectantes, præter aliorũ piſcium naturã. Carnẽ habet candidiſſimam ſub cute ductibus obliquis, & tranſuerſis, vt in Muſtelo (Muſtela, puto) diſpoſitã varijs
Spinulæ. muſculis hinc & inde abeũtibus cõmunitam, ſuauem, ac delicatam, ſed multa ſpinulis breuibus,
& recuruis conſperſam, quæ manducantibus plurimum faſtidij adferre ſolent. Hiſce addit Ron-
Longitudo. deletius longum eſſe ventriculũ, & ab eius medio oriri inteſtinũ, ſine ſpiris ad anum protenſum,
iuxtaq; eum cellulas habere inſtar inteſtini eius, quod in terrenis animalib. αὐλὸν vocant Græci. Idem ad duorum cubitorum longitudinem accedere ſcribit. Saluianus ad decem libras au-
f Lib. 3. geri, ſed neque maiorem ſe vidiſſe, neque ab aliquo viſam audiuiſſe: etſi Strabo *f* (inquit) ſcriptum reliquerit, circa Carteiam locis exterioribus minarum ſupra octoginta Murænas reperiri.
Idem equidem ſcribere Strabonem Maſſarius ait: cæterùm ille Cete, & oſtracoderma multò
maiora fieri tradens, quàm in mediterraneo mari; quin & Congri (inquit) ἀποθηριοῦνται, hoc eſt,
(vt exponit Geſnerus) efferantur, vt ita dicam, vel beluarum inſtar grandeſcunt multò noſtris G
Vbi maior, & melior. maiores factæ: item Murænæ & alij complures huius generis piſcium. Veteribus autem cùm ob
magnitudinem, tùm ob bonitatem celebris erat Muræna Tarteſia, teſte Suida.

L O C V S.

a Lib. 2. de cib. bon. & mal. ſucci. MVRÆNA neq; in ſtagnis gignitur, nec temerè fluuios ipsã ſubire inuenias; vt Galenus *a* tamen teſtatur, qui rurſus, alicubi in mari & aqua dulci victitare ait his verbis:
nõnulli præterea piſciũ duplici ex humore viuunt, tum marino, tum dulci, vt Lupi, Capitones, Cancri, Gobij Muræna, Anguilla. Quã contradictionẽ aduertens Vuottonus, nonnũquã fieri putat, vt in vtroq; degant: Saluianus verò non aliã ob causã inter piſces duplici ex humore viuentes
Galenus declaratur. connumerari à Galeno hoc loco putat, quã quòd fluuiorum oſtia petat, vt priori recitato loco dixerat, licet flumina non ſubeat: quippe qui in fluuiorũ oſtijs (vbi marina dulci ſe immiſcet aqua)
degentes piſces, vt qui ab illis differant, qui in puro ſolum mari viuũt, ex duplici humore viuere
dixerit: quamobrem marinas tantũ cenſendas eſſe Murænas. Rondeletius quoq; fluuios intrare
negat, victitare tamen etiam circa fluuiorũ oſtia. At meo iudicio haud iure Galenus, vt Saluianus
retur, illis qui vtrobiq; viuunt, accenſet. Ariſtoteli, & Oppiano tantũ marinus eſt, ille enim inter H
pelagios, & litorales piſces ambigere tradit: hic petrarũ caua habitare, item in petris degere, quæ
b In epiſt. plenæ ſunt chamis, & patellis, quod & Syneſius *b* cõmemorat, inquiens: piſcantes circa quoddam
Africæ litus, loco petroſo οἱ μὲν ἐγχέλεις, μύραινας τε, καὶ καράβους ἐνεγκόντες ἀπέδοντο δὲ μικροῦ κολβοῦ ἐνθάδε χαλκοῦ. Haud omnium mariũ piſcis eſt. Nihil enim in Oceano rarius Muræna,
Vbi rara, & vbi maiores. vt ex Bellonio dictũ eſt, quanquam Plinius in Gallia Septẽtrionali (quæ ad oceanum eſt) Murænis omnib. dextra in maxilla ſeptenas maculas eſſe referat. Negat idẽ Bellonius in ſuis obſeruat.
in Gallia Murænas eſſe, eam (opinor) Galliæ partem intelligens, quæ ad Oceanũ eſt, nam quæ ad
mediterraneum mare ora eſt, ijs minimè caret. Tarteſia magnitudine celebris eſt, ſed & ſaporis
gratia cõmendari eam inuenio; Sic enim Gillius: Habet etiã delicatam vrbs Hiſpaniæ Tarteſſus
(alij ſimplici ſcribunt) nomine Murænam, adeo vt inter cibos electiles connumerata ſit. Pollux
c In pædagogo. quoq; Tarteſiam antiquis in pretio fuiſſe ſcribit. E Siculo verò freto maximè cõmendabantur,
vt meminit Clemẽs Alexandrinus, & apud *c* Athenæũ Archeſtratus, voluptuarius philoſophus.

λευκὰς

A Ἰταλίας δὲ μεταξὺ κατὰ στενούμενον πορθμὸν — Ἢν πλωτὴ μύραινα καλουμένη ποτε ληφθῇ,
Ὤνει, τοῦτο γάρ ἐστι λίαν θαυμαστὸν ἔδεσμα.

Inter Italiam quæ fretum anguſtum, & fluctuoſum eſt, — Si quando capta Muræna fuerit, quã Flutã vocant,
Illam emas: eduliũ ſcilicet admirabile.

Et M. Varro d *Non enim ſi Muræna optima flata, ſunt in Sicilia, & Elops in Rhodo, continuo hi piſces omni mari ſimiles naſcuntur.* Eaſdem laudauit Columella d poetæ item: Iuuenalis: d *Lib. de re ruſt.*

Instant Murænæ datur, quæ maxima venit — Gurgite de Siculo. Et Martialis.

Quæ natat in Siculo grandis Muræna profundo. — Non valet exuſtam mergere ſole cutem.

Quamobrem accerſebantur olim ex eo freto, quod Rhegyum à Meſſana diſpeſcit, ad piſcinas Romanæ vrbis. Viuunt enim etiam maritimis piſcinis incluſæ, vt mox patebit. Minùs verò probabantur: ex Tarſenſi, & Carpathio mari, quod his verbis indicat Columella: e *Sola ex pretioſis piſcibus Muræna quamuis Tarſenſis Carpathijq; pelagi, quod eſt vltimum, vernacula, quouis haſpes freto peregrinum mare ſuſtinet.* Exit etiam in terram, itaque coterq; in ea capitur teſtante f Ariſtotele. e *Li.8.c.16.* f *Lib.5.hiſt. cap.10.*

COITVS. PARTVS.

B LICINIVS Macer referente Plinio a ait Murænas omnes fœminas eſſe; concipere autem è Serpentibus idq; piſcatoribus notum eſſe, qui illorum imitatione ſibilo edito è mari Murænas euocantes capiant. Idem opinatus eſt b Oppianus, qui amorem iſtiuſmodi reciprocum eſſe, addit, veneno ſoſq; eſſe eos Serpentes: cæterùm nunquam in Murænarum amplexus ruere, niſi prius proximis in petris venenum euomuerint, & niſi mox peracto coitu venenum inuenerint, præ dolore emori: ſed verſus ex Lipp. verſione recitabo. a *Lib.32.c.2* b *Lib.1.*

Quæ Muræna facit, non fama obſcura feruntur, — Serpentis nubit, prompteq; ex æquore ſaltat
In littus petit ò cupido cupidos hymenæos: — Ardet amans ſerpens, & multo exæſtuat igne,
Concitus in rabiem furibundus quærit amores. — Et curuum ſubito ſaxum ſpeculatur, & omne
Lethiferum ponit virus, quod geſtat in atris, — Dentibus, & bilem ſaxo deponit amaram,
Vt tædas capiat tranquillo pectore mites, — Littore conſiſtens, horrendum ſibilat ore,
Connubiiſq; petit: ſubito Muræna profundo — Excita voce furens, ruit ocyor illa ſagitta.
Ex terra ſerpens ponti deſcendit in æſtum, — In Venerem prompti gaudent complexibus ambo,
Serpentis caput ore tenens ſtat ſponſa præterui, — Sic ambo tædis læti, Muræna profundum
Deſilit in pelagus, ſerpens per litora reptans, — Omiſſum repetit virus, quod dentibus atris
C *Fuderat: at bilem nigrum ſi forte viator, — Iecerit in pontum, iactat per litora corpus*
Et non ſperato clauduntur lumina morte — Priuatus ſerpens armis, quibus ipſe putabat.
Se fortem, & tanto Serpentis nomine dignum. — Et vitam, & ſetrum perdit propè ſaxa venenum.

Cæterùm Orus Apollo c non ſimpliciter Serpentes cum Murænis coire, ſed Viperas tradit, abſq; eo quod in mare, ſed piſcem in continentem prodire. Ita & d Aelian. *Cum libidinis, ait, impetu plena eſt Muræna, in aridum progreditur, & ſponſi iniquiſſime deſiderio permota latibulum Vipera intrat, ibiq; ambo inuicem colliguntur, atq; coitu implicantur, vt vulgi quidem hominum opinio eſt. Vipera quoq; mas ſtimulis libidinis concitata ad mare accedit, & ad adoleſcens in amoribus diſſolutus, cum tibia fores pulſat amatæ: ſic Vipera mas ſibilo edito amatam euocat: ea è mari exit, natura diuerſorum locorum incolas in cupiditatem vnam, & cubile vnum cogente.* Et rurſus: e *Cum proximum eſt, vt Vipera mas complexu Veneris iungatur cum Muræna, venenum vomitione eijcit, atq; expellit, vt blandus, decoruſq; ſponſus videatur. Piſca edito ſibilo (tamquam hymenæo quodam ante nuptias miſſo) ſponſam appellat, atq; vbi mutuã Veneris libidinem inter ſe expleuerunt, hæc quidem ad mare regreditur, ille verò exſorpto veneno, & recollecto, ad domeſticam ſedem reuertitur.* Serpens itaq; ſiue is, vel Vipera ſit, vel alius quiſpiam, mas eſt, Muræna fœmina, vt mirari ſubeat Cælium f Rhodiginum, qui à Vipera fœmina Murænam maritem ad congreſſum euocari ſcribit. Credebant item priſci Viperarum catulos paternæ necis vindices, maternum ventrem erodere. Similiter, & eos facere, & qui ex Muræna prognaſci putabantur, priſcos aliquot ſibi perſuaſiſſe inuenio. Hierax enim in libro de iuſtitia ex Nicandro Colophonio, & Archelao phyſico ſcribit, referente Stobæo in libro de iniuſtitia, his verbis: *Quemadmodum ignis non poteſt præterita ſine damno materia, in qua primum cõceptus eſt, priuſquam prorſus ipſam conſumat ad aliorum noxam conuerti: neque Muræna prius aquaticos ſerpentes in alienam perniciem ſoetre poteſt, quàm proprium ventrem, in quo concepti fuerant, eroſerint.* Alij deniq; non pauci, cum obſcuri quidam ſcriptores, vt Iorath: tum alij illuſtres authores eadem ferè de horũ animantiũ coitu vulgi opinionem, vulgaremq; quorundã ſcriptionem ſecuti, litoris mandarunt. Atqui falſa iſthæc eſſe, non ſolum ex hoc Plinij g manifeſtum eſt: *In ſiccum litus elapſas, vulgus coitu ſerpentum impleri putat:* item ex hoc Nicandri apud Athenæum: *Fama eſt, ſi modo vera, Murænam maris paſcuo derelicto, in continenti cum venenum iaculantibus viperis coire.* Verum ex hoc Andreæ in libro de his, quæ falsò creduntur apud eundem Athenæum. *Mentiuntur, qui autem Murænam in luculentam marinam progredientem cum vipera miſceri, quæ in cœnoſis non verſatur, ſed nemorum ſolitudines amat.* c *In Hierog.* d *Li.1.c.50.* e *Li.9.c.66.* f *Lib.6. lect. antiq. c.13.* g *Li.9.c.23.*

Ad

Adhæc cùm in quàm plurimis litoribus marinis frequentiſſimæ Murænæ degant, nec piſcatorum, E
nec eorum, qui ibi aſſiduè verſantur, aliquem inuenimus vnquam, qui vel ſemel, nedum ſæpius
Opinio vnde orta. (vti par eſſet) eas cum viperis coire obſeruarit. Ne tamen temerè quis arbitretur natam eſſe hanc opinionem: viſum aliquando eſſe Saluianus putat, quod Vipera Murænã inirct, id quod Andreas etiam, inquit, innuere videtur in libris de venenatis, inquiens: ex Murænis illas interficere, quæ vi-
Dipſas ſerpens. peræ ſatu procreantur, eſſeq; minores ipſas, rotundas, maculoſas. Diſpades Græcis peculiariter vocantur maritimæ Viperæ, quas ob carnis ſalſedinem à therica cõpoſitione abdicauit Galenus: Muræna autem ſerpentibus ſimillima, & ipſa vel Ariſt. teſte in terram exit; vt hinc potiùs orta fuerit fabula, quàm (vt Saluianus contendit) quòd fieri potuerit, vt Vipera cum Muræna ſit viſa coire: nam ſi catuli parenti ſimiles eſſent, vt Andreas ait, id exercitatos piſcatores non lateret. Alij vt
Myrus. Maſſarius, & Rondel. Murænam volunt concumbere cum piſce, qui Ariſt. σμύρος Gazæ Murus vo-
i Lib. 9. c. 23. catur, & nonnullis Murænarũ muſculus creditur, *i* Plinius: *Ariſtoteles Myrum vocat, qui generat.* Sed Ariſtoteles poſitis quibus Myrus, & Muræna differunt notis, ſubiungit; φασὶ δ' ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, τὸν μὲν ἄρρενα, τὴν δ' ἑτέραν θήλειαν εἶναι. i. *Aiunt hunc, vt in alijs marem eſſe, Murænam fæminam.* Philoſophus itaq; relator tantùm huius opinionis, non aſſertor eſt: neq; fortè verò etiam conſona. Mirum enim, cùm frequentiſſimæ, & vbiq; ferè ſint Murænæ, tam rarus ſit Myrus. Neq; eſt, quòd propter F multam ſimilitudinem inuicem difficulter diſtingui quis cauſetur. Differunt enim manifeſtiſſimis notis, Ariſtot. *Differunt Myrus, & Muræna. Eſt enim Muræna multis modis varia, & infirmior, Myrus concolor, & robuſtior, colore laricis* (τῇ πιτυῒ rectius dixeris Piceæ) *ſimilis. Huic ſunt dentes intrinſecus,*
Myri, & Murænæ diſcrimen. *& extrinſecus. Aiunt hunc, vt in alijs marem eſſe, Murænam fæminam.* Quod Plinius ſic tranſcripſit: *Ariſtoteles Myrum* (in quibuſdam codicibus legimus Myrinum, ſed falsò) *vocat marem qui generat: Diſcrimen eſſe, quòd Muræna varia, & infirma ſit, Myrus vnicolor, & robuſtus denteſq; extra os habeat.* Idem, & eiuſdem Ariſt. teſtimonio tradidit Athenæus, apud quem tamen quadam nunc aliter leguntur, quæ mox in Myri hiſtoria excutiemus: Poſtremò Dorion apud Athenæum teſtatur My-
Myri diuerſitas. rum, quod ad carnem pertinet, ſpinis carere, totumq; bonum, & tenerum ſupramodum eſſe, binaq; genera reperiri, nigros nempè alios, alios ſubrufos, nigricanteſque. Quæ cùm ita ſint, vel minimo etiam negotio myrus murena internoſci poterit. Adde & Saluiani teſtimonium, profitentis multis ſe ſe annis inquiſitum myrum nunquam inuenire potuiſſe, neminemq; vel vidiſſe, vel audiuiſſe, qui ſibi viſum diceret, cum alioqui Romæ muræna frequentiſſima ſit, & vilis. Arbitratur itaq; Saluianus credendum potius eſſe murænas, vt pleriq; alij piſces in marem, & fœminam diſtingui, opinionis ſuæ incertus, cuius alioqui ex aliquot diſsectis certiſſimus eſse potuiſset, nam cùm cæteri piſces G
Quando pariat. ſtato pariant tempore: omnibus anni temporibus, teſte Ariſtot. *k* & Plinio *l* parit muræna. Inclinabat itaq; aliquando animus, vt omnes in hoc genere fœminas eſse crederem, & ex ſe ipſis conci-
k Lib. 5. hiſt. cap. 10. pere, quemadmodum de Rubellionibus, & Channis ſcripſimus, ſed aduerſatur Ariſtot. murænas coire ſcribens more ſerpentum, vt marem non deeſse eis ſit certiſſimum: per marem enim, & fœ-
l Li. 9. c. 13. minam coitus peragitur. Parit autem oua parua, vt ex Ariſtot. recitat Athenæus, eademq; non vt
Oua. piſces à ſquamoſi ψαθυρά, ideſt, friabilia, ſiue (vt Gaza vertit) arenida, vt idem *m* Ariſtot. prodidit.
m Li. 5. hiſt. cap. 10. Quæ quidem oua etſi Plinius præcitato loco citiſſimè creſcere, verè ſcribit mentem tamen Ariſtot. quem interpretatur, haud aſsequatur. Non enim oua, ſed recens ortas murænulas ex paruo, celeri adoleſcere incremento dicit, ſicuti non ſolùm clarè eius verba indicant, verùm & Athenæus aſſe-
n Lib. 3. de gener. c. 4. rit, Ariſtot. citans his verbis: *Ariſtoteles, inquit, quinto de animalibus Murænam ipſam ex paruo celerem auctionem capere:* neque hic etiam decendum erat, murænarum oua citiſſimè augeri, cùm aliàs *n* omnium piſcium oua celeriter creſcere non docuerit ſolùm, ſed cauſam etiam reddiderit.

NATVRA. MORES. H

LATITAT hyberno tempore muræna, teſte Ariſt. Plinius *a* quoq; hyeme capi negat, præter-
a Li. 8. hiſt. cap. 15. quam diebus paucis. Cùm verò pinnis careat, flexuoſo corporis impulſu, ita mari vtitur, vt & cæteri longi, & ſerpentis ſpecie piſces, vt idem *b* Ariſtot. docet, nimirum vt ſerpens
b L. de greſſu anim, & lib. 4. de partib. cap. 13. in terra. Cùm .n. omnia animalia ſanguine prædita quatuor tantùm notis moueantur, aut malè, aut omninò non mouerentur iſtiuſmodi longi piſces, ſi quatuor pinnas, & Serpentes ſi quatuor pedes haberent. Nam ſi iuxta ſe poſitas haberent pinnas, ſiue longiùs diſſitas, moueri vix poſſent. In illis enim altera alteri impedimento ad motum eſſet; in his, ob longiùs interuallum, nullo adiumento. Si plures mouendi notas haberent, animalia ſanguinis expertia forent. Pinnis autem carentes piſces longos, vt ſerpentes pedibus ob longitudinem, flexuſq; corporum, quatuor tamen moueri notis
Cur extra aquam viuãt. ibidem oſtendit Ariſtot. Cùm ob hoc itaque, tum ob paruitatem branchiarum in terram aliquando exit, vt Theophraſtus in libello de piſcibus, citante Rondeletio, vel citat Maſſarius, libro quinto

de

A de iis, quæ degunt in ſicco. *Longiori* (inquit) *tempore extra aquam viuunt Murænæ, & ſi quod aliud eſt*
ſerpentibus ſimile, quia paruas habent branchias, & parum aquæ admittunt: item Ariſtoteles præcitato
loco: *Anguillæ, & quæcunq; ſerpentis ſpeciem referunt* (vt Murænæ) *quoniam branchias habent paucio-*
res, minuſq; continente s, diù extra aquam viuere poſſunt: non enim multum refrigerationis deſiderant. *Cibus.*
Præter carnem nihil in cibum admittit aliud; quamobrem in petris degere, quæ Chamis plenæ ſunt,
& Patellis ex Oppiano dictum eſt. Feroxq; eſt, atq; morſu plurimùm valens eo ſem teſt ante Oppia-
no; Ouidio item & Plinio: In ſquamoſos autem, quàm maximè ſæuit, adeo vt Columella ſcribat, non- *Rabie ten-*
nullis commiſceri eas cum alterius notæ piſcibus non placere, quia ſi rabie vexantur (quod huic, in- *tantur.*
quit generi velut canino ſolet accidere) ſæuiſſimè perſequuntur ſquamoſos, plurimoſq; mandendo
conſumunt. Dixerat antè piſcinam ſi ſemper influente gurgite riget, habere debere ſpecus iuxta ſo-
lum; eorumq; alios ſimplices, & rectos, quò ſecedant ſquamoſi greges; alios in cochleam retortos, nec
nimis ſpacioſos, in quibus Murænæ delitescant. Humanæ quoq; carnis ſunt auidiſſimæ, cuius rei gna-
rus Vedius Pollio eques Romanus, & ex amicis Auguſti, inuenit (inquit *e* Plinius) in hoc animali do- *Vedij Pollio-*
cumenta ſæuitiæ, viuarijs earum immergens damnata ſeruitia, non tanquam ad hoc feris terrarũ, non *nis crudeli-*
ſufficientibus, ſed quia in alio genere totum pariter hominem diſtrahi ſpectare non poterat. Hoc item *tas.*
B copioſè ſcribit Septimius Tertullianus in libro, quẽ de Pallio fecit, vt *d* Petrus Crinitus recitat. *e* An- *c Li. 9. cap.*
næus verò Seneca, cùm Cæſarem Neronem ad clementiam inſtruxerat, ſic inclamat: *Quis non Ve-* *23.*
diũ Pollionẽ peius oderat, quàm ſerui ſui? quod Murænas ſanguine humano ſaginabat, & eos qui ſe aliquid *d Lib. 6. de*
offenderant, in viuariũ quid aliud, quàm ſerpentibus obijci iubebat? O hominẽ mille mortibus dignum, ſiue *honeſta di-*
deuorandos ſeruos obijciebat Murænis, quas eſurus erat: ſiue in hoc tantùm illas alebat, vt ſic aleret. *f* Et *ſcip. c. 10.*
rurſus: *Cùm D. Auguſtus apud Vedium Pollionem cænaret, fregit vnus è ſeruis cryſtallinum; ex quo rapi* *e Lib. 1. de*
eum ad mortem Vedius iuſſit, nec vulgarem quidem, nam Murænis obijci iubebat, quas ingens piſcina conti- *clem.*
nebat. Quis non putaret, hoc illum cauſa luxuriæ facere? Sæuitia erat. Sed euaſit è manibus puer, & ad Cæ- *f Lib. de ira*
ſaris pedes confugit, nihil aliud petiturus quàm vt aliter periret, nec eſca (piſcium) *fieret. Motus eſt noui-*
tate crudelitatis Cæſar, & illum quidem dimitti, & cryſtallina antè omnia coram ſe frangi iuſſit, comple-
riq; piſcinam. Fuit Cæſari ſic caſtigandus amicus; benè vſus eſt viribus ſuis. Mirum verò etiã eſt, quod
narratur à Nicandro de piſcis audacia, ſæpiùs nimirum prodeuntẽ è viuario, laborioſos piſcatores in *Audacia.*
ſalum fugientes mordere, & è nauibus in mare pronos deijcere. In morſu maleficum quiddam eſſe
g Ambroſius teſtatur, idq; veterum, (vt apparet) authoritate. Plinius enim Murænæ morſus, ea- *g Lib. 5. He-*
rundem capitis cinere ſanat, Kiranides, vt citat Aggregator, Lumbricis terreſtribus. Et teſte *h* Aetio *xa. cap. 2.*
C ab ea morſis, eadem accidunt, quæ morſis à vipera, ideoq; ſimilia eis adhibenda remedia: Dari verò *Morſus ve-*
etiam iubet ſuccum fici cum ſerpyllo. Eadem ex eo repetijt Auicenna. Paulus Aegineta denique à *nenoſitas,*
Paſtinaca, aut Muręna morſis præſcribit liquoris è fico guttas quatuor, aut paullò plures cũ ramulis *eiuſq; cura.*
ſerpylli tribus, aut quatuor in potu: & quæcunq; ad viperas commendantur, Kiranides verò non ſo- *h L. 13. c. 38*
lum venenatam, ait eſſe Murænam (ſubaudi morſu) ſed impetuoſam quoq; in homines, idq; Petrus
Gillius proprio aſtruit periculo, his verbis: Dentibus maleficam non ſolùm legi, ſed etiam expertus
ſum, cùm Maſſiliæ illius naturam perſcrutans, temerè lubricum roſtrum cepiſſem, non ſine magno
dolore vulnus accepi. Hinc eſt quod piſcatores, circa Monſpelium, vt Rondeletius ſcribit, dentium
Murænæ maleficam valdeq; noxiam vim reformidantes, viuam non niſi forfice arripiant. Negat
Rondeletius partem ab illa demorſam, niſi tota amputetur, à morſu liberari poſſe ob vncinatos den-
tes, maximèq; in os recuruos. Aeacus apud *i* Ariſtophanem iratus Dionyſio, qui ad inferos deſcen- *i In Ranis.*
derat, Herculem eſſe ratus (propter clauam, & exuuium Leonis, quibus erat indutus) à quo Cerbe-
rus antea eis abductus erat, ſic ei interminatur: Ἔχιδνα δ' ἑκατογκέφαλος, ἣ τὰ σπλάγχνα σου διασ- *Muræna pro*
παράξει πλευμόνων τ' ἀνθάψεται Ταρτησία μύραινα. Vbi Scholiaſtes, Murænam (inquit) nominat *dæmone.*
pro dæmone aliquo terribili. Imitatus autem Euripidem, qui ſimilia in Theſeo protulit. Tarteſiamq;
D cognominat (inquit Geſnerus) vt maiorem metum incutiat, ob loci longinquitatem. Non eſt tamen
ſemper maleficus pernitioſuſq; Murænæ morſus, quin è contrario ſalutaris aliquando, ſi Aeliano fi-
des eſt præſtanda. Refert *k* enim virum quendam nomine Ciſſum Serapidis cultui deditiſſimum, *k L. 11. c. 34*
cùm mulieris cuiuſdam, quam prius amatam, dein vxorem duxerat, inſidijs ous ſerpentis deuoraſſet,
miſerè adeo afflictum fuiſſe, ità vt à morte parum abeſſe videretur. Deum verò ab eo rogatum, vt
viuam mercaretur Murænam, & manum viuario, ſeu vaſi, in quo aſſeruaretur, immitteret: cumq; ille
pareret, & Muræna mordicùs manui inhæreret, vna cùm ipſo malo auulla eſt. Rurſus ferox licet, ac *Docilitas.*
immanis ſit ſua natura, mirum tamen quantum nonnunquam miteſcat, feritatemq; exuat. Id quòd *l L. 3 Satur.*
illis Murænæ exemplo in primis conſtat, quam L. Craſſus, qui cum Cn. Domitio cenſor fuit, inau- *cap. 15.*
ribus, & gemmis diſtincto monili, tanquam ſanè eximiam formæ pulchritudine puellam exornaſſe *m Li 8. Var.*
Macrobius, *l* Aelianus, & ex hoc *m* Ioan. Tzetzes, *n* Plutarchus item & alij memoriæ prodiderunt. *cap. 173.*
Hæc inquam appellantis vocem Craſſi cognoſcebat, & ad eum adnatabat: cumq; quippiam ei porri- *n Li. I trum*
gebat, ... exilicus, prompto paratoq; animo accipiebat; ideoq; ſic ab eo amata fuit, vt mortuam *animal.*

fleuerit vberiùs, atq; honore ſepulturæ affecerit; & cùm aliquando Domitius in eum acerbiùs dixiſ- E
ſet: Stulte Craſſe Murænam fleuiſti mortuam, reſpondiſſe fertur: equidem ego de beſtiæ morte fleui: tu verò nullos, ne ex trium quidem vxorum interitu, quas ad ſepulturam dediſti, luctus percepiſti. Quod poſtremum Plutarchus ſic refert: Cùm obijceret Domitius, an tu Murænam luxiſti ò Craſſe? retorſit ille; at tu vxores tres, cùm extuleris nunquam fleuiſti. *o* Porphyrius verò Craſſum tradit adeo commotum fuiſſe Murænæ illius morte vt eam luxerit, cùm trium prius liberorum amiſsionem moderatè tuliſſet. Idem quoque (videlicet Murænas diſciplinæ capaces eſſe) docuit Muræna Antoniæ Druſi in villa apud Baulos in parte Baiana (vbi & Hortenſius orator piſcinam habuit, & Murænam ita dilexit, vt & ipſe teſte *p* Plinio exanimatam illachrimaſſe dicatur) inaures item admittens, cuius propter famam nonnulli Baulos videre concupiuerunt. Miro inſuper ingenio aſtuque in euitandis periculis natura eas donauit. Non enim ignorant vires proprias tam nocendi, quàm ſibi ipſi opem ferendi, in morſu ſitas eſſe: neque vim mordendi remittit, donec vel abroſerit lineam, vel omninò debilitata ſe captam, & victam fateatur, atque hoc eſt, quod dicebat poëta:

o Lib. 3. de abſtin. ab animal.

p L. 9. c. 55.

Ingenium & actus.

Nec proprias vires neſcit Muræna nocendi, Auxilioq́; ſibi, morſu: nec eo minus (forte nimis) *acri*
Deficit, aut animos ponit captiua minaces.

Vt rete capta euadat.

Circundata rete, maculas ipſas appetit, conſcia teretis, ac lubrici tergi, tum multiplici flexu laxat, F
donec euadat, vt Plinius ſcribit ex eodem Ouidio, qui ſic cecinit:

Et Muræna ferox, teretis ſibi conſcia tergi, Tandem per multis euadit lubrica flexus:
Exemploque nocet, cunctis interuenit vna,

q Lib 3.

Oppianus correctus.

Geſnerus legit, cunctis quod præuenit; Apud *q* Oppianum itaque, vbi Sphyrænas lubrico corpore eluctando penetrandoque per maculas retium euadere ſcribit, Smyræna, vel (vt aliàs ſcribere ſolet) Myræna legi debet. Lubrica enim mẽbra, & penetratio ſerpentis inſtar, Murænæ potiùs, quã Sphyrænę conueniunt, & in argumentis halieuticorum authoris innominati, quæ vitæ Oppiani ab initio, editionis Aldinę ſubijciũtur, Murænа ſcribitur, hoc modo, vt citat Geſnerus: περὶ θαλασσίας ἀγρίας, μύραινας, καὶ τῶν ἀλλων: ſed iam olim error iſte in Oppiani poëma irrepſit, quem nimirum *r* Aelianus imprudenter æmulatus eſt. Plurima enim hic ex Oppiano mutuatus eſt. *Sphyræna* (inquit) *piſcis eſt pelagicus, qui cùm ſe reti incluſum ſentit, circumquaque natat, & quà euadat, vbi vel rariores laxioreſque ſunt maculæ, vel etiam diſruptæ, calidiſsimè quærit. Quod ſi talem aliquem locum inuenerit, è reti elapſa, priſtinam natandi libertatem recuperat. Vbi verò vnaquæpiam euaſerit, reliqua etiam eiuſdem generis, ſi quæ pariter capta fuerint, eadem elapſa, illam ſeu vitæ ducem ſequuntur.* Vt verò hæſit in hamo, ad omnia aſtu vtitur. Amplius enim, quàm hamum deuorat, admouetq; dentibus lineam atq; ita erodit. Pytheas G
id tradit, vt citat *s* Plinius; Idemq; infixas hamo inuertere ſeſe ſcribit, quoniam ſint dorſo cultellato, ſpinaq; lineam præſecare: ſed poſterior iſte locus Saluiano ſuſpectus eſt, mendoſuſq; videtur, cùm id Anthiæ, (inquit) non Murænę à Plinio tribui ſit credendum, vti clarè ex Ouidio, quem ad verbum eo loco ſequitur, conijcere poſſumus. Muręna equidem ſpinam, qua lineam pręſecet, non habet; dorſum verò cultellatum, qua ſe explicet, habet: ſpinâ ſamoſus eſt Anthias. Plinius verò Pytheam non Ouidium ibi citat, ſed hunc antea citauerat. Obſcurus quidam author haud rectè ex Plinio, Murænam ſcribit libenter ſe tenere inter arũdines, & ligna, vt ſi fortè rete includatur, multiplici flexu euadat. Eaſdem & Thriſſas ſcribit Pierius Valerianus concentu, & tintinnabulis euocari, vulgò exploratum eſſe: verùm ſi id Plinij teſtimonio fultus credit, qui ex Licinio Macro ſibilo à piſcatoribus tanquam à ſerpentibus, quibuſcum coire dicebantur, edito euocari capiq; tradit, fallitur, ſin verò ſibilo tanquam harmonia aliqua delectari intellexerit, id quidem ſine fideiuſſore tradit, & quod à ſene aliquo peritoq; piſcatore petendum eſſet. Illud verò non temerè in hoc piſcium genere miremur, quod ex eodem Pythea ibidem Plinius narrat: *certum eſſe, animam habere in cauda, hacque icta celerrimè exanimari, contrà capitis ictu difficulter.* Etenim ſi verum eſt, Congrum, & Murænam inuicem caudam prærodere, quod idem *t* Plinius teſtatur verum eſſe, illud verò conſonum minimè fuerit, H
niſi dicamus, vel Congrum prærosâ à Muræna caudâ ſuperuiuere, hanc verò mox emori, quod tamen ille non dicit, vel negemus reciprocam eſſe hanc caudę eroſionem; ſiquidem *u* Ariſtoteles Congro caudam à Muræna abſcindi ſcripſit; Congrum verò illi talionem reddere, non dixit: quare & huius quoq; rei veritas ab experimento pendet; ſubitq; mirari, viros alioqui diligentiſſimos, qui ſua de aquatilibus commentaria in locis maritimis, vbi quotidiè ferè Murænę capiuntur, conſcripſere, cur planè ſicco pede rem hanc ſcitu pulcherrimam, & ſumma dignam ſpeculatione prætererint.

r Li. 1. c. 33.

Vt ab hamo ſeſe liberet.

s Li. 32. c. 2.

An muſica delectetur.

Anima an in cauda.

t Li. 9. c. 62

u Li 9 Hiſt. cap. 2.

A

ANTIPATHIA. PVGNA.

MALVM ingens (inquit a Aelianus) *& morbus agreſtis, & inhumanus inimicitia, atq; odium inhærens penituſq; inſitum: quod etiam ratione carentib. natura ingenuit inexpugnabile. Muræna cum polypo capitali odio diſsidet. Polypus cum Locuſta capitales gerit inimicitias. Muræna autem teterrima hoſtis eſt Locuſtæ atq; infeſtiſsima. Muræna polypo brachia præſcindit, dentiũ firmitate: poſt autem in eius ventrẽ ſubiens, his malis eum, quibus veriſimile eſt afficit. Hæc enim è genere nantium eſt, ille verò Serpẽtium more graditur. Quod ſi polypus in ſaxorum colorem ſe vertat, nihil ei aſtutiæ hæ fallaces proſunt. Muræna enim eius veteratoriam planè tenet: Cùm verò polypus Locuſtas à ſe comprehenſas ſtrangularit, exugit carnes, atq; earum ſuccum exhaurit, ac nimirum locuſta cornibus erectis iracundia furens, in eum modum Murænam mulieri iratæ ſimilem laceſsit. Hæc igitur aculeos, quibus hoſtis præmunita eſt, mordicùs tenet: illa verò pedes acutos tanquam manus prætendens, vtrimq; cuti inhærere fortiſsimè non intermittit. Muræna indignatur, ſeſeque huc & illuc verſat & acutas teſtas amplectitur,*

B *quibus confixa remolleſcit, & ſuccumbit: deniq; remiſſa tacet. Locuſta ex hoſte inſtituit prandiũ.* Hæc itaq; Aelianus, ex primo Halieuticorum Oppiani, cuius poëtæ paraphraſim copioſiùs à Pet. Gillio redditã adſcribere non pigebit. Odio (inquit) inimicitiarum capitaliter inter ſe diſſident, Polypus, Muræna, & Locuſta, & mutuis inter ſe ſedibus differunt. Cùm Muręna ex ſaxo ad cibum inquirendũ prodiẽs, polypum inſpexit, in ſumma aqua paulatim crateicis flagellis natãtem, ſtatim incredibili gaudio elata, hanc iucundam appetit prædam. Is ſentiens ſe in proximum diſcrimen eſſe adductum, ſeſe in fugam impellit. At nulla machinatione tardus in natando effugere poteſt Murænam, expeditiſſimo lapſu natantem. Itaq; mordicùs eum premens, inuitum pugnare cogit. Hic igitur coactus magnum, & difficile inire certamen primùm varium, & multiplicem gyrum agens, brachia huc illuc verſat, conans horum iactatione ipſam à ſe depellere: at enim nulla arte euadere poteſt. Contrà Muræna polypi lubricis membris circumplicata, facilè ex his tanquam aqua effluens, elabitur. Is verò modo dorſum illius, modò collum, modò caudam circumplectitur, modò in os eiuſdem incurrit: ac nimirum quemadmodum in luctatione homines ſuas oſtentant vires, donec tandẽ defeſſi, manibus inaniter fluctuent: ſic polypi acetabula non palæſtricè iacta, Muræna acutis dentibus diſcerpit, & lacerat, & partim ex his mandit, partim ſemicomeſta, & palpitantia huc illuc diſtrahit. Nec prodeſt polypo hęrere

C ſaxis, eorumq; vt lateat, imitari colorem. Nouit enim eius dolum Muræna. Iam rurſus magna fiducia Locuſta Murænam ad pugnam laceſſit, extenſis tanquam irritans, iuxta petram, cuius incola eſt Muræna, geminis cornibus. Hæc irritata, in certamen deſcendit: at etſi animo infeſto hanc contra venit, tamen ipſam duro tegmento circũmunitam tam parum lædit, & fruſtrà ideo dentes defigit, quòd tanquam à ſilice repulſi, ſic eius duriſſimo tegmine retuſi, hebeſcunt, & debilitantur. Veruntamen Muræna magis magiſque tant ſpei animo incitatur, dum ſuum collum tantoperè ſtrictè longis illius brachijs, quàm ferreis forcipibus teneri ſentit, nihilq; remitti quantumlibet violenter in fugam ſeſe impellere conetur, & ſummo doloris ſenſu affecta quoquo verſum corpus ſuum intorqueat. Cùm enim aculeatum Locuſtæ dorſum temerè inuadit, & circumplectitur, interea aculeis transfigitur, tandemque multis vulneribus acceptis, ſua imprudentia conficitur. Iam porrò Locuſtam ſiliceis forcipibus, & robuſtis aculeis armatam, & velocem tardus polypus, & molliſſima pelle obductus expugnat. Hic enim cùm eam in ſaxea aliqua cauerna morantem deprehenderit, in eius dorſum latenter inſidit, & vincula circumiicit, & fortibus acetabulis fauces intercludit, ne ſpirare poſſit. Locuſta verò illius circumplicatione vicina ad moriendum, nunc quieſcit, nunc mouetur, nunc ad ſaxa eliditur. Is verò non intermittit tam diu oppugnare quoad exederit, & confecerit, nec aliter carnes ſu-

D gendo ex eius teſta exhaurit, quàm infans aliquis ex vberibus nutricis lac. Meminit eiuſdem pugnæ, & Plutarchus his verbis: Locuſta Murænas, & Congros intra brachiorum complexum nactus, conficit quidem, nil læuore aduerſus aſperitatem proficiente. Ipſe verò intra polypi acetabula compulſus, perit. Kiranides hanc Locuſtæ, & Murænæ inimicitiam tantam facit, vt non erubuerit ſcribere, euaneſcere, & non apparere amplius Murænam, ſi vnà coquantur, ac ſi in mortuis odium adhuc perſeueret. Iam verò bellum Murænis eſſe cum polypo etſi ſimpliciter hactenus oſtenſum ſit; eſt tamen inter polypos, quæ priuatim Ozæna vocatur, quã odore illecta Muræna inquirit, vt Plinius teſtatur, inquiens: *Polyporum generis eſt Ozæna, dicta à graui capitis odore, ob hoc maximè Murænis eam cõſectantibus.* De Congri cum eiſdem inimicitia antè dictum eſt; quibus adde oculatam Perotti fidem, ſæpenumerò ſeſe Puteolis Congrum cum Muræna acriter pugnantem vidiſſe aſſerentis. Sunt præterea alia quibuſcum non benè conuenit Murænæ. Ferunt, teſte Plinio *b* aceti guſtu præcipuè in rabiẽ agi. Rabie autem affici, ex Columella oſtenſum eſt. Idem author eſt, ferulam contactu Murænas occidere: & alibi: *Natura ferularum* (inquit) *Murænis infeſtiſsima eſt, tacta ſiquidem ea moriuntur,* &

a Li. 1. c. 32.

Cum polypo.

Cum Locuſta.

Locuſta vt Murænam ſuperet.

Vt polypum inuadat.

Locuſta vt Murænam vincat.

Locuſta cur vincatur à polypo.

Cum ozæna.

Cum Cõgro.

Cum aceto.

b Li. 9. c. 23.

Cum ferula.

d Li. 12.c.37. rurſus: *Licinius Macer Murænas, ait pingueſcere iactatu,* (aliàs lactatu) *fuſte non interrimi, eaſdem ferula protinus.* Mirum verò præcipuè eſt, quod tradit Aelianus, c nimirum quòd Muræna, quæ plagã vnam acceperit, torpeſcens perſtet: ſin plures inferas, funditus ita accendatur. Similia idem de Serpentibus ibidem tradidit, ſi feriantur arundine. E

HIEROGLYPHICA.

Concubitus alienigenarũ appetens.

Adulterij typus.

PIERIVS Valerianus ex hieroglyphicis Ori Apollinis ſcribit per pictam Murænam Sacerdotibus Aegyptiacis hominem procum, vel alienigenarum concubitus appetentem, exterisuè matrimonio copulatum, intelligi. Idem & à D. Ambroſio, Murænas à viperis ſibilo euocari dicente, ac ſi hieroglyphicum eſſet, interpretati aſſeris: id ſcilicet ex hoc innui, vt mulieres admoneãtur, ferendos eſſe mariti mores, ſit licet fallax vir, aſper, inconditus, temulentus, lubricus, multaque in hanc ſententiam. Baſilius ex hoc congreſſu anguis, & Murænæ, adulterium interpretati videtur. Admonet enim eos, qui nuptijs inſidiantur alienis, diſcant cuinam feræ, cui reptili ſint ſimiles, cùm naturæ quoddam adulterium Viperæ, Murænæq; coniunctio videatur: atque huc potiùs reſpicit F Aegyptiorum hieroglyphicum. Non etiam incongruum erit hieroglyphicum, ſi occultam quandam ſignificaturi, ſanguinariam quippè crudelitatem, in molli alioqui, atq; effœminato homine, per irritatam Murænam expreſſerimus, immani Romanorum procerum exemplo, qui ſeruitia olim Murænis exponebant excarnificanda; cùm ea alioqui beſtia exedentula ſit, vt diceret Tertullianus, atq; etiam exanguis, & excornis. Huc pertinet emblema Alciati inſcriptum, REVERENTIAM IN MATRIMONIO REQVIRI.

Crudelitatis occultæ typus.

Cùm furit in Venerem pelagi ſe in litore ſiſtit
Vipera: & ab ſtomacho dira venena vomit.
Murænamq; ciens ingentia ſibila tollit,
At ſubitò amplexus appetit illa viri.
Maxima debetur thalamo reuerentia coniux
Alternum debet coniugi, & obſequium.

G

VSVS IN CIBIS.

In honore fuiſſe.

Veterũ frugalitas.

QVO in honore, atq; æſtimatione apud veteres, ac potiſſimùm Romanos proceres Muræna fuerit, non vno licet indicare argumento: Columella oſtenſurus priſcorum Romanorum frugalitatem, ac in victu temperantiã, eos piſcium quidem curam celebraſſe tradit, adeo vt dulcibus aquis marinos etiam includerent piſces, cæterùm eadem curâ Mugilem, Squalumque (viles nimirum piſces) nutriiſſe, qua nunc Muræna, & Lupus (maximæ impenſæ piſces) educantur. Quantũ verò huius piſcis curæ impenderint, non obſcurè indicat Varro, inquiens. *C. Hirrius circum piſcinas ſuas ex ædificijs duodena millia ſeſtertia capiebat. Eam omnem mercedem eſcis, quas dabat piſcibus, conſumebat. Non mirum. Vno tempore enim memini hunc Cæſari ſex millia Murænarũ mutuo dediſſe in pondus, & propter piſcium multitudinem quadragies ſeſtertio villam veniſſe.* Idem Plinius tradidit, cuius verba alioqui obſcura ex recitatis ex Varrone, facilè dilucidantur. *Murænarum viuarium* (inquit) *priuatim* (nimirum ab alijs piſcibus, aliqui legunt primus, ſed hoc per ſe etiam intelligitur in verbo excogitauit, & rurſus in verbis, ante alios,) *C. Hirrius excogitauit ante alios, qui cænis triumphalibus Cæſaris dictatoris ſex millia numero Murænarum mutuò appendit. Nam permutare quidē pretio noluit, aliauè merce: Huius villam, intra quam modicam quadragies piſcinæ venierunt. Inuaſit deinde ſingulorum piſcium amor.* Meminit & Macrobius a Hirrij villam (inquit) quamuis non amplã, aut latam, conſtat propter viuaria, quæ habuit quadragies ſeſtertiûm venundatam. Fiebant autem viuaria Murænarũ tantùm, quòd hæ fæcundiſſimæ ſint: nec vlli alij piſces niſi cibi gratia Inijciebãtur, ob voracitatem; ſed ne id quidem ſine magno ſumptu fieri potuit; vt veriſſimè ſcripſerit Varro, viuaria ædificari magno, ſecundò impleri magno, tertiò ali magno. Satis etiam conſtat Licinios, Murænas cognominatos, quod hoc piſce effuſiſſimè delectati ſint, vt eiuſdē Varronis authoritate teſtatur ibidem Macrobius, aſſerentis Licinios eodē modo appellatos Murænas, quo Sergius cognominatus eſt Orata, quod ei piſces, qui Oratæ vocantur, chariſſimi fuerint. Vulgati codices Varronis nunc haud rectè prò Licinius Muræna habent Lucius. Idem deniq; legimus apud b Columellam: quanquam Licinius iſte L. Craſſi oratoris ætate prior reliquorum (præter oſtreas) piſcium viuaria inueniſſet. H

a Lib. 3. Sat. Lat. cap. 15.

Licinij Muræna.

b Li. 8. c. 16.

A Plinius de fictilium vaſorum pretio, & luxo agens, tripatinum ex Feneſtella appellari ait, ſum- *Tripatinum*
mam cœnarum lautitiam, vnamque fuiſſe Muræ narum, alteram Luporum, tertiam Myxonis piſcis.
M. Tullius verò, vt ſuam in cibo modeſtiam, atque temperantiam Gallo indicaret, inquit; *qui me* e *Li. 7. epiſt.*
oſtreis, & murænis facilè abſtinebam. Contrà Heliogabalus, qui in eo totus erat, vt totum perde- *fam. 27.*
ret Romanum imperium, Murænarum lactibus, referente *d* Lampridio, & Luporum in locis medi- d *In Helio-*
terraneis pauit ruſticos. In conuiuio Attico, quod Matron Parodus deſcripſit, apponitur Muræna *gabalo.*
tam grandis, vt menſam operiret, & circa ceruicem cinctum læta geſtans: Et in conuiuio Cotyis *Quãdo me-*
Thracum regis nominatur ab Anaxandride Muræna elixa. Cõmendabatur autem potiſſimũ præ- *lior.*
gnans, quòd haud obſcurè oſtendit *e* Horatius, inquiens: *Affertur ſquillas inter muræna natantes* e *L. 2. Serm.*
In patina porrecta: ſub hoc herus: Hæc grauida, inquit, Capta eſt, deterior poſt partum carne futura. *ſat. 8.*
Quæret itaque aliquis, cur in tanto honore haberetur muræna, cùm copioſè eam præbere vicinum
mare, & copia pleromque faſtidium pariat. In promptu reſponſio eſt, Siculas, non ſuas viuarijs in-
cluſiſſe, vt ex rubrica de loco conſtat, authorque eſt Galenus ſuo tempore, Romæ Murænis nihil
vilius fuiſſe. Illæ enim pinguiſſimæ, & ſaporis gratia commendatæ plurimũm; quamuis Iouius
veteres Romanos à viuacitate potius, quàm à ſaporis præcellentia æſtimaſſe velit, quoniam ma-
B gna earum copia in quotidianos vſus viuarijs incluſæ diutiſſimè poterat aſſeruari, cæteris piſci- *Viuacitas.*
bus, aut tædio carceris, aut vitio piſcinarum facilè pereuntibus. Et ego reuera non paucos mu-
rænis prætulerim, non ſaporis præcellentia, ſed quòd mandentibus ſuis ariſtis plurimum pariat *Carnis qua-*
faſtidij. Carnem habent mediocrem inter duritiam, & mollitiem, quare, & ſuccum gignunt, ne- *litas.*
que craſſum, neque tenuem, ſed mediocrem, & bonum, vt docet *f* Galenus, niſi in vitioſis aquis de- f *Lib. de cib.*
gant, cuiuſmodi ſunt fluuiorum oſtia, qui latrinas expurgant, aut culinas, aut balneas, aut veſtium, *bo. & ma.*
aut linteorum ſordes, aut ſi qua ſunt alia in vrbibus, per quas medias fluunt, expurgãda, & potiſſi- *ſuc.*
mùm ſi populoſa vrbs fuerit, qualis eſt Tyberis Romam præterfluens. Innoxiæ verò ſunt, quæ
in ea maris parte verſantur, quæ dulci ſe aquæ non immiſcet. Philotimus apud *g* eundem muræ- g *Lib. 3. de*
nas piſcibus molles carnes habẽtibus adnumerat, quod genus facilliùs concoqui ait. Ipſe verò Ga- *Alim. fa.*
lenus, addit diſtinctionem, ſi in puro mari verſentur. Saxatiles enim, inquit, ſemper ſunt optimi,
quod Aſellis minimè contingit, nec murænis, vt ne Gobionibus quidem. Etenim quidam ex his
in fluuijs, & ſtagnis, alij autem in mari naſcuntur, alij in ſtagnis maritimis, quæ vocant, aut om-
ninò in aquis permiſtis, vbi magni fluuij oſtium mari committitur, plurimũm certè particulatim
inter ſe diſſident, vt mugilis, & murænæ. Hiceſio apud Athenæum murænę non minus alunt, quam *Vt nutriant.*
C vel anguillæ, vel congri. Aetius verò *h* etiam in curatione colici affectus à frigidis, & pituitoſis h *L. 9. c. 30.*
humoribus, Murænas, & omnia mollia, vt quę difficulter concoquantur inflationes, pariant noxios
humores generent, reprobandas cenſet; atque Iouius ait ob innatam eaſdem duritiem quandam,
& tenacem humorem, laborioſiſſimè digeri, ſed à lactibus eximijs ſummam commendationem
accepiſſe. Quomodo exoſſetur, binis bacillis vtraque manu comprehenſis mediam aſtringendo *Apparatus.*
detergendoque, in congro ex eodem Iouio diximus: ſic modò exoſſatam, corio, atque interaneis
detractis, capiteque, atq; extrema cauda (circa quam plurimæ ob exoſſationem congeſtæ ſunt
ſpinæ) abſciſſis, atque proiectis, in plura fruſta ſecato, & in tegano, vino optimo, oleo, ſale, aro-
matibuſque, ac benè olentibus herbis impoſitis ad mitiores prunas excoquito, vel in oleo frictam
aurantij mali ſucco condito. Apitius *i* condebat iure ex Pipere, Liguſtico, Satureia, crocomag- i *Li. 10. c. 2.*
mate, cepa, prunis Damaſcenis enucleatis, vino, mulſo, aceto, liquamine, de fruto, & oleo ſimul *Iura in Mu-*
coctis. Idem iuſculum in murænam aſſam ſic fieri iubet; Piper, Liguſticum, pruna Damaſcena, *rænam.*
vinum, mulſum, acetum, liquamen, defrutum, & oleum coques. Ius aliud pro eadem aſſa ex
eodem, Piper, Liguſticum, nepitam montanam, coriandri ſemen, cepam, nucleos pineos, mel,
acetum, liquamen, & oleum coques. Ius aliter præparatum ad condiendam murænam elixam,
D Piper, Liguſticum, careum, apij ſemen, coriandrum, mentam aridam, nucleos pineos, rutam,
mel, acetum, vinum, liquamen, & olei modicum calefacies, & amylo obligabis. Aliud ad elixam
condiendum: Piper, Liguſticum, careum, apij ſemen, coriandrum, careotam, ſinapi, mel, ace-
tum, liquamen, oleum, & defrutum præparabis. Aliud in elixa; Piper, Liguſticum, acetum,
apij ſemen, rhun Syriacum, careotam, mel, liquamen, oleum, ſinapi, & defrutum, inferes.

VSVS IN MEDICINA.

KIRANIDES Smyrænã .i. Murænã ſi edatur ex iure piperis, nephriticos ſanare aſſerit, le-
prãq; & ſcabioſas paſſiones perfectè. Itẽ dentes eius ſuſpenſos (è collo puto) conuenire *Dentium*
dentientibus pueris. Plinius *a* verò lichenes, & lepras tolli cinere murænarũ, cum mellis *vſus.*
obolis tribus. Reperio & apud Marcellum Empyricũ Murænarum pellium cinerẽ, ex aceto fronti a *Li. 32. c. 7.*
illitũ prodeſſe aduerſus capitis dolorẽ. Quomodo contrà morſus earum curetur, ſuprà oſtẽdimus. *Cineris pelli.*

 E

CAPIENDI RATIO.

a Li.5. Hiſt. cap.10. SICVLÆ tanta abundant pinguedine, vt dum mergere ſeſe nequeunt, faciles captu euadant. Ariſtoteles *a* tradit ſæpè etiam capi, dum in terram exeunt. Quod verò Licinius Macer, referente Plinio, ſibilo à piſcatoribus, tanquam à ſerpentibus euocari, & capi tradit, id an verum ſit, dubitari poſſit, ſi quidem ſalſum eſt, ſibilum ſerpentium ſequi; quamobrem ſi id verum eſt, quod edito capiatur ſibilo, dicendum fuerit, eam eo tanquam harmonico aliquo ſono delectari. Capiuntur autem retibus, naſſis, atque hamis: inescanturque, teſte Oppiano polypis; quorum eſu, vt dictum eſt, ſummoperè afficiuntur. Eſca alia ex Tarentino: Aeluri (Geſnerus legit Siluri) fluuiatilis drachmas ſedecim, ſeminis rutæ ſylueſtris drachmas octo, adipis vitulinæ tantundem, ſeſami drachmas ſedecim. Conterens omnia, ex eiſque paſtillos fingens, vtitor.

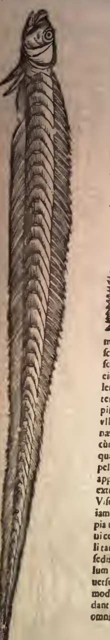
DE MYRO. Cap. XXVIII.

F

MYRVM æquè, ac Myrænam παρὰ τὸ μύρειν, ſiue μύρεσθαι, ideſt, fluere, dici quòd videlicet pię nimia pinguedine mari ſupernatet, in Muręna diximus. Vt verò pro μύραινα σμύραινα, ſimiliter pro μύρος etiã σμύρος ſcribitur. *Etymum.* Volaterranus, Plinio, *Oculata.* & Gazæ Oculatam vocari ait, Plautoque Ophthalmiam: quod falſum eſt. Gaza *Murus.* .n. Murum reddidit, & Oculata, ſiue Ophthalmia Melanurus eſt. Plinius Græcam nomenclaturam retinuit, licet in quibuſdam codicibus Myrinus legatur; quam lectionem, ſi quis, *Myrinus.* inquit Rondeletius, tueri velit, Ariſtotelis *a* ipſius authoritate, à quo Myrini piſcis alibi fit men- *a Li. 8. Hiſt. c.19.* tio: reſpondet hunc locum Ariſtotelis mendoſum eſſe, & pro μυρῖνος legendum eſſe μύξινος, id quod contextus ipſe, & Ariſtotelis ſenſus apertè docent. *Plurimis*, inquit, *piſcibus imbres conducunt. Mugili tamen, & Capitoni,* καὶ ὃν καλοῦσί τινες μύρινον, *& ei qui Myrinus vocatur, nocent.* Mugilum enim hic ſpecies recenſet, in quibus Myxinus eſt (quem aliàs etiam μύξωνα vocat) Sitnè *An murænarum mas.* modò Muræ narum mas, vti Plinius Ariſtotelem citans, & recentiorum nonnulli, item ex Grammaticis Heſychius volunt, præcedenti capite diſputatum eſt. Quod ad eſſentiam piſcis attinet, *Deſcriptio.* Murænis ſimilem eſſe, ex Ariſtotele, Plinio, & Athenæo conſtat. *Differunt*, inquit Ariſtoteles, *myrus, & muræna. Eſt enim muræna multis modis varia, & infirmior, myrus cõcolor, & robuſtior colo-* G *b Li.9.c.23.* *re* πίτυος, ideſt, *piceę*. Gaza non benè laricis hic reddidit. *Hinc ſunt dentes intrinſecus, & extrinſecus.* Quem locum reddens *b* Plinius, quæ hic de colore, & dentibus intra os dicuntur, reliquit, inquiens: *Ariſtoteles myrum vocat marem, qui generat. Diſcrimen eſſe, quòd muræna varia, & infirma ſit, myrus vnicolor, & robuſtus, denteſque extra os habeat.* Citat eundem Philoſophum Athenæus, in quo tamen nonnulla etiam paullò aliter, quàm in illo leguntur: nam cùm myrus ei ſit vnicolor, & colorem habeat ſimilem τῇ πίτυι, Athenæus habet λεοντόχρους, ideſt colore leonis, & ἴυγγος, ideſt Iyngia, ſiue vt Gaza apud Ariſtotelem vertit, Torquillæ, cuius auiculæ color, vt Leonis fuluus eſt. Rurſus cùm Ariſtot. dicat dentes, ὀδόντας, habere intus, & extrà, ipſe habet ἔνδον, καὶ ἐκτὸς ... καὶ ἔξωθεν, ſiue ſenſu: cæterùm reliqua benenè apud Ariſtotelem, vel apud Athenæum legantur, quæri poſſit. Rondeletius ex Ariſtotele Athenæum reſtituit, colorem interim, & dentium poſituram in ſuo Myro ſubiicet. Saluianus, quòd piſcem nunquam vidiſſet, qui myrus eſſe poſſet, *Myri duo genera.* iudicium ſuum cohibet. Quod ad Iyngis colorem attinet, Vuottonus huic lectioni veterem Ariſtotelis interpretem conſentire videri tradit. Et Dorion duo Myri genera eſſe ait; nigrum vnum, rufum alterum, quod ſit deterius. Priorem à Rondel. infeciliter pictum nobis nonnunquam viſum piſcatores in Gallia non peculiariter agnoſcentes, ſerpentem vocant, antiqua (ni fallor) nomen- H clatura. Aelianus enim ex alijs myrum ait eſſe ſerpentem marinum, nec vnde nomen habeat, fa- *Natura.* cile conſtare. Idem ait tradi de eo ſi oculos alterutter capto eruatur, ipſo viuo dimiſſo, & pro amuleto geſtetur, ophthalmiam ſiccam ſanare, piſci verò ſiceo renaſci: præterea altero eum capi lumine, qui viuentem eum non dimiſerit. Rondeletius priorem ſuum myrum deſcribit. Myrus *Deſcriptio prioris.* ſerpenti magis ſimilis eſt, quàm murænæ, roſtro acuto, longo, corpore nigricante, rotundo, ſine maculis, ſine ſquamis. Vnicum vtrinque foramen branchiarum imperfectarum habet. Pinnulas valdè exiguas, cutis ſubſtantia, vnam à ceruicis loco ad anum vſque, & alteram ab ano ad eandem, quarum ora nigra eſt, vt in congro. In vtroque latere à ceruice punctis aliquot aureis notatur, quæ magis in viuentibus apparent, quàm in mortuis. Gulam ventriculo præpoſitam habet, inteſtina longa, recta ad podicem porrecta; iecur longum, rubeſcens, ſine felle; ſplenem longum, tenuem. *Caro.* Carne eſt tenera, ſine vllis ſpinis, aut certè pauciſſimas habet. Dorion verò apud Athenæum myro ſpinas per carnem ſparſas omninò negat, & totum vtilem eſſe ait, & ſopia

modum

A

B

C

D

modum tenerum. Alter Myrus rariſſimus eſt piſcis, ſerpens rubeſcens Rondeletio appellatus, nonnullis, vt ipſe teſtatur, etiam Myrus putatus eſt, ſed falſò, vt ipſe exiſtimat quandoquidem deſcriptioni non reſpondeat; Nam branchias (inquit) oſſeo operculo ſquamoſorum more intectas habet, pinnaſque ad natandum maiuſculas, quibus Myræna, & Myrus (Huic tamen exiguas tribuit) carent: ſed Dorionis Myrum alterum eſſe ὑποπυῤῥίζοντα, ideſt, rubeſcentem non abſurdè quis exiſtimauerit. Corporis ſpecie Serpentibus terrenis ſimilis eſt, colore rubro, vel phœniceo, lineis obliquis, & ſinuoſis à dorſo ad ventrem ductis, eam lineam, quæ à capite ad caudam protenſa eſt, ſecantibus. Sciſſura oris non admodum magna, dentes habet acutos, ſerratos: branchias opertas ſquamoſorum piſcium inſtar. In dorſo à capite ferè ad caudam veluti capillamenta tenuia à ſeſe diſiuncta, in ventre ſimilia. Cauda in pinnam vnam deſinit.

Alterius Myri deſcriptio.

Myrus alter Dorionis.

DE REVERSO INDICO Anguilliformi.

Cap. XXIX.

DE Reuerſo Indico piſce aculeato, eiuſque nouo, ac inſolenti piſcandi genere, dictum eſt. De hoc quem ex tabula quadam nauigationum in nouum orbem, deſumpſimus hęc refert Pet. Martyr. a Non aliter, ac nos canibus. Gallicis per æquora campi leporem inſectamur, illi (nimirum piſcatores Cubæ inſulæ in cymba, ideſt, caua arbore piſcantes, vt Chriſtophorus Columbus ait) venatorio piſce piſces alios capiebant. Piſcis erat formæ nobis ignotæ, corpus eius Anguillæ grandiori perſimile, ſed habens in occipite pellem tenaciſſimam, in modum magnæ crumenæ. Hunc vinctum tenent, in nauis ſponda funiculo, ſed tantum demiſſo, quantum piſcis intra aquam carinæ queat inhærere: neque enim patitur vllo pacto aeris aſpectum. Viſo autem aliquo piſce, aut teſtudine, quæ ibi ſunt magno ſcuto grandiores, piſcem ſoluunt. Ille cùm ſe ſolutum ſentit, ſagitta velociùs piſcem, aut teſtudinem qua extra teſtam partem aliquam eductam teneat, adoritur; pelleque illa crumenaria iniecta, prædam raptam ita tenaciter apprehendit, vt exoluere ipſum eo viuo nulla vis ſufficiat, niſi extra aquę marginem paulatim glomerato funiculo extrahatur. Viſo enim aeris fulgore, ſtatim prædam deſerit. Præda igitur iam circa aquæ marginem euecta, in mare ſaltat piſcatorum copia tanta, quanta ad prædam ſufficiat ſuſtinendam, donec è naui comites eam apprehendant. Præda in nauim tracta, funiculi tantum ſoluunt; quantum ſatis eſt venatori, vt ad locum ſuæ ſedis intra aquam redeat, ibiq; de præda ipſa per alium funiculum eſcas ei demittunt. Piſcem incolæ Gaicanum, noſtri Reuerſum appellant, quòd verſus venetur. Quatuor teſtudines eo modo captas, quæ nauiculam illis ferè implebant, noſtris dono dant. Cibus enim eſt apud eos non illautus. Hæc ille. Quæ omnia fermè Columbus quoq; narrat.

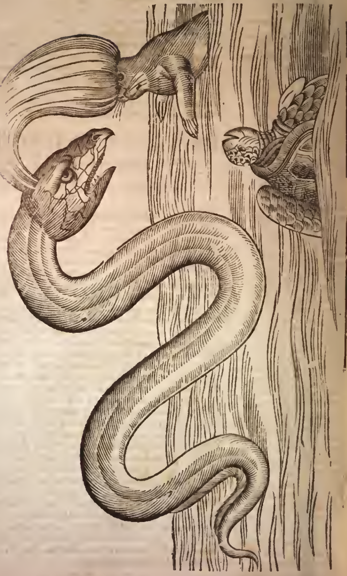
a L. 3. Oceane decas.

Venãdi modus.

Gaicanus.

DE

Reuerſus Indicus Anguilliformis.

A

DE TÆNIA ARIST. Cap. XXX.

ÆQVIVOCATIO. ETYMOLOGIA.

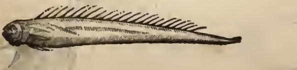
TÆNIÆ nomine duos diuerſos piſces celebrari, ſuprà meminimus, vnum ex Pſittaceis Soleæ ſpeciẽ à Speuſippo, & Epicharmo apud Athenæum, alterum ab Ariſtotele, quo deinde. Theodorus Vittam reddidit, Plinius Græcam nomenclaturam, quæ tamen etiã Latina eſt, retinuit. Nomen habet à ſimilitudine, quòd ſcilicet tæniæ, ſiue faſciæ, ſiue vittæ inſtar, longus, tenuis, & latus piſcis ſit, vnde vermes quidam ſimiliter tæniæ nuncupantur. *Vitta.*

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

SVPERIORIBVS marinis ſerpentis ſpeciem referentibus nõ nodè annectetur hoc genus piſciũ.
B Illorum enim more binas tantùm iuxta branchias pinnas habet, vt Anguillæ exemplo oſtẽdit a Ariſtoteles his verbis: *Piſces plurimi pinnas quaternas habent, longi autem vt Anguilla, binas iuxta branchias. & Mugiles lacus Sipharũ ſimiliter, & quæ Tænia dicitur.* Hanc Rõdeletius eum piſcem eſſe cẽſetur, qui ſuis piſcatoribus Flambo vocatur, id eſt Flamma, à ruffo, ſiue flammeo colore, vel quia cùm natat flammæ modo mouetur, & flectitur. Quibuſdam verò Spaſe, id eſt, enſis nominatur à figura. Capite enim lato eſt, reliquo corpore in acutum paulatim deſinente. Faſciæ (inquit) ſimilis eſt, id eſt, longo, tenui, ſtrictoq; corpore, ac flexili longorum piſcium inſtar: corporis tenuitate, carnis ſapore, & candore Bugloſſo ſimilis. (Hic ſibi aduerſatur, nam mox craſſum lentumq; ſucum gignere ſcribit.) Capite eſt depreſſo, oſſibus multis conſtante. Oculis magnis, rotundis, pupilla exigua. Ad branchias pinna vtrimq; vnica, ad natandum data. In prona parte villos habet ad caudam vſq; & in eoſdem cauda terminatur. Tantæ eſt tenuitatis, vt oſſa vertebrarum ſpinæq; quibus firmatur, carne non tecta appareant. Altero loco pictam piſcem, ſimil rudinis cauſa, Tæniam alteram vocat, nomenclaturamq; aptiſſimè ei quadrare ait: eſſe enim tenuem, & longiſſimum, ad duûm nimirũ triumvé cubitorum longitudinem excreſcere: corporiſq; item ſpecie priori ſimilem eſſe, eò verò differre, quòd præter pinnas, quæ ad branchias ſunt ſitæ, duas alias habet ſub maxilla interiore rufas, cuius coloris
C (inquit) ſunt villi dorſi caudaq;: præterea quinq; maculas habet in parte prona purpureas, rotũdas, certo ſpacio à ſe diſtãtes, quales ferè in Solea oculata. Squamis caret aculeiſq;. Ob id fortaſſe de hac intelligendus Oppiani locus ταινίας ἀβληχράς, id eſt, Tæniæ imbecilles. Colore eſt argenteo. Ventriculum magnum habet, & longum, inteſtina recta, ſine vllis gyris ad anum porrecta. Cor compreſſum. Hepar ex albo rubeſcens. Lien & fel vix ob paruitatem apparent. Huc referendus eſt etiam, qui Venetorum vulgo à figura, qua meſſoriam falcem imitatur, Falce nuncupatur, alibi Marmottos quaſi Simia, nimirum ob capitis turpitudinem. Bellonius apud Tenedum intellexit, vulgò Græcè falsò Anthiam nominari, & alicubi in Italia Colpiſcem, à ſucco videlicet glutinoſo, in quem reſoluitur, dum coquitur, nam colla gluten eſt. Cùm vlnam longus ſit, palmi latitudinem non excedit. Polypi modo mollis eſt, glaberq; ac oblõgus, ita tamen cartilagineus vt penè frixus, vel aſſus in quoddam veluti glutinum, vt dixi, reſoluatur, vnde ab omnibus ferè menſis exploſus eſt. Vnicam in tergore pinnam, eamq; continuam, duas ſub branchijs totidemq; ſub ſterno oſtendit. Totus in gyrum quibuſdam veluti crenis ſerratus eſt, atq; in lateribus lineam habet aſperam. Subrubra eſt eius tergoris pinna, grandes oculi, deforme caput, vt Simiam eſſe dicas. Addidi denique lector amantiſſime alterius tenuiſſimi piſcis, hoc eſt, ſolis quodammodo ariſtis, & cute conſtantis, ſeu excarnis planè iconẽ,
D quam doctiſſimo Ferranti Imperato acceptam feres. Piſcis eſt, vt icon ad viuum ſuis expreſſa coloribus oſtendit, pulchritudine, & colorum elegantia nulli cedens. Ita enim rubro, amethiſtino, ceruleoq; ac aureo variat, vt planè cæleſtem æmuletur arcum, nec errauerit, qui marinam appellarit iridem. Rectiùs verò quàm proximè præcedens Tænia falcata dicetur.

a Li. 2. Hiſt, cap. 13. *Flamma.* *Enſis.* *Tænia Rondel. altera.* *Falx.* *Simia.*

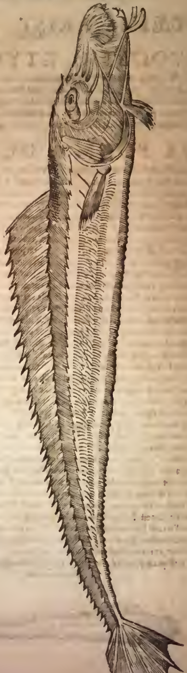
Tænia Rond.

Tænia altera Rondel.

Tænia melius quàm à Bellonio expreſſa.

DE PISCIBVS CARTILAGINEIS In genere. Cap. XXXI. E

NOMINIS RATIO.

PRIVSQVAM de cartilagineis vocatis piſcibus agamus, operæpretium eſt explicare,
cur eo nomine veniant. Hoc inter alios clariſſimè nos docuit, qui omnia, Ariſtoteles: *a* cuius verba, quibus nominis ratio redditur, mox recitabimus. Scire verò licet,
a Li. 3. Hiſt. cap. 7. animalia, quæ ſanguinem habent, etiam ſpinam habere, cæterùm haud omnia eiuſdem ſubſtantiæ. Quibuſdam enim oſſea eſt, alijs velut ſpinea, alijs deniq; cartilaginea. Quæ itaq; oſſeam eam habent, eadem & oſſa habent; quæ ſpineam, ſpinas, quæ
cartilagineam, cartilaginea, quibus nimirum haud ſecus atq; oſſibus partes omnes ſuſtinentur, ſicut F
b Li. 2. Part. cap. 9. idem Philoſophus teſtatum reliquit *b* his verbis: *Sanguineis autem non viuiparis* (viuipara ob robur
oſſibus conſtare dixerat) *natura aliquantulum degenerat, vt volucribus, quamuis enim habeant oſſa, ſunt*
Serpentium ſpina. *tamen imbecilliora. Inter piſces ſpinam, qui oua pariunt, habent: ſerpentibus etiam natura oſſium ſpinea eſt, præterquam magnis: robur enim eorum validiora exigit firmamenta, eadem qua & viuiparis ratione.*
Cartilagineorum. *At cartilaginea nomine, ſpinam ex cartilagine habent: motum enim eorum eſſe molliorem neceſſe eſt; itaque fulcimenti genus non rigidum, ſed mollius eſſe oportuit. Adde quòd terrenam omnem materiam ad eorum cutem conficiendam natura abſumpſerit: pluribus tamen locis ſimul tantundem exuperantiæ diſpenſare natura non poteſt: quoniam etiam in viuiparo genere oſſa cartilaginoſa complura habentur, ſcilicet*
Os, & cartilago non renaſcuntur. *in ijs quibus expedit molle mucoſumq; eſſe quod ſolidum habetur, ratione carnis obductæ, vt auribus, & naribus euenire apertum eſt. Prominentiora enim ſi rigida ſint, frangi celeriter poſſent. Natura verò eadem oſſis, & cartilaginis eſt quamquam pluris minoriſuè ratione intereſt: quapropter neutrum præciſum recreſcere poteſt. Vacant medulla cartilagines terreſtrium animalium diſcreta: quod enim in os diſcretum continetur, id mixtum per totum facit, vt cartilago res mollis mucoſaque conſtituatur. At in cartilagineo genere ſpina dorſi quamuis cartilaginoſa, medullam habet: vicem enim oſſis hæc pars tenet in eo genere.*
Cartilaginea quæ dicēda. Aduertendum itaq; etſi in ſanguineis alijs ſuæ etiam dentur cartilagines, nullum tamen eorum carti- G
lagineum dici poſſe, ſed ſolùm ex piſcibus illos, qui pro dorſi ſpina ſpinea cartilagineam habent.
Græci χονδράκανθα olim vocabant, deinceps σελάχη, & σελαχώδη dici cœperũt, & (vt Saluianus addit) σελάχη, à ſplendore cutis, vt teſtatur Galenus, quia noctu lucent. Latini ſimili nomen non habent,
c Li. 9. c. 24. quod vel Plinius *c* profitetur inquiens: *Cartilaginea Græcè in vniuerſum Selache appellauit Ariſtoteles primus, hoc nomine eis impoſito: nos diſtinguere non poſſumus, niſi cartilaginea appellare libeat.* Nos itaque cum Plinio cartilaginea, ſeu potiùs cartilagineos piſces nuncupabimus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SYNONYMA.

a Li. 3. Hiſt. cap. 13. PISCIVM cartilagineorũ Ariſtotele *a* & Plinio *b* teſtibus duo ſunt genera, vnum planũ, vt Torpedo, Raia, Squatina, Aquila, Paſtinaca, Lamia, Bos; quorum alij aſpera; alij leui cute prædi- H
b Li. 9. c. 24. ti ſunt; alijſque rurſus ſpinis armantur, alij planè ijs carent: alterum longum eſt, & rotundum,
qui Galeno γαλεὺς, & γαλεώνυμοι, Ariſtoteli item γαλεοί, γαλεοειδεῖς, aliquãdo, & γαλεώδη appellan-
Etymum. tur, nimirum ἀπὸ τῆς γαλῆς, id eſt, à muſtela terreſtri, non ſolùm, quòd hanc beſtiolam corporis, & rotunditate, & longitudine referant, ſed ob alia quædam nonnulla, quæ cum ea communia habere creduntur; nam ſicut muſtela terreſtris venenatos in terra proſequitur ſerpẽtes, ita Galeus, ſiue Muſtelus piſcis Paſtinacam peſtiferum in mari piſcem. Iecur item vtrique adipoſum, & in oleum reſoluitur. Et vtrumque ore parere nonnulli fabulantur. De hoc poſteriori genere prius. Galeum ſe-
c Li. 32. c. 2. mel tantùm nominat Plinius, *c* Paſtinacam in mari proſequi tradens. Saluianus Maſſarium (vt ſpparet) ſecutus, nomen ibi eſſe contendit ſpeciei, non generis, & ſi dijs placet, Gladium piſcem eo indicari, qui Straboni, vt oſtẽdimus, Galeotis appellatur, cùm tamen paulò antè in hoc Plinij loco; *Plano-*
Plinij locus emendatus. *rum piſcium alterum genus eſt, quod pro ſpina cartilaginem habet, vt Raia, Paſtinaca &c. quo in numero ſunt Squali quoque quamuis non plani*, nunquid pro Squali, legendum ſit Galei, dubitet, itaq; legen-
dum

A dum eſſe in capite de Squalo profiteatur: quo modo, & ego lego, quicquid dicat Vuottonus, eumque ſecutus Rondeletius; nam licet aliàs idem Plinius *d* Squalum nominet, ſcire licet hunc quoq; locum admodum ſuſpectum eſſe, quandoquidem Ariſtoteles, ex quo ille eum tranſtulit, pro Squalo habet Rhinam, id eſt, Squatinam. Squalum verò peculiarem piſcem eſſe, ſuo loco oſtendemus. Nam quod dicunt Galeos dici Squalos, quaſi ſqualidos, propter corij videlicet aſperitatem, probare non poſſum: cùm ſit aliud, ſordidum eſſe: aliud aſperum, & horridum. Aſper, & horridus viſu tractuque eſt echinus omnis, ſqualus tamen, ſiue ſqualidus, ſordidoſque non eſt. Plinius itaque Galeos potius, quàm, vt nunc apud eum legitur, Squalos, hoſce longos rotundoſque cartilagineos piſces nuncupauerit. Theodorus Gaza Muſtelos latinè nominare voluit, & Muſtelinum genus Nos promiſcuè modò Græca, modò Latina voce vtemur. Apud Oppianum, & Aelianum κύων, id eſt Canis, latiùs quàm γαλεός extenditur, τῶν κυνῶν, ſiue Canum marinorum tria genera eſſe profitentes, vnum maximum, quod Cetis annumerari poſſit, pelagium & in alto degens; bina alia in cœno hærentia, quorum vnum Galeus, alterum Centrina vocetur: ſed vtriuſque verba adſcribam: *Canicularum* (κυνῶν, malim Canum) *marinarum* (inquit *e* Aelianus) *tria ſunt genera, quarum maxima quædam inter Cete robuſtiſſima numerari poſſunt: ex reliquis duobus generibus, aliud Galeos, aliud Centrina appellari ſolet. Quod*

d Lib. 9. c. 5.

Muſtelus, Canis.

e Li. 2. c. 55.

Galeus quid Aeliano, & quid Centrina.

B *colore varium eſt, Galeus nominatur; reliquum genus, quæ Centrinas appellauerit, non errabit: eis innati ſunt aculei duri, & aduerſus omnia reſiſtentes, quorum alter in ſummo vertice, alter in cauda eſt, atque venenatum quiddam habent. Poſtrema duo genera paruarum Canicularum in cœno capiuntur.* Hæc ille; in quibus ab Oppiano differt, quòd eos tantùm Canes Galeos vocari ait, qui in hoc genere varij ſunt; item quòd Centrinæ nomine eos omnes comprehendat, qui in hoc eodem genere, aculeis armantur, cùm inter Galeos, ἀκανθίας etiam nominet Oppianus, qui ex Lippij verſione ſic canit:

Atq; pudenda Canum gens, & furibunda propago
Cum Cetis numerata furit per marmoris vndam:
Pugnaces inter piſces Centrina vocatur
Tertia dicetur Galeorum nomine turba.
Et leos (Læueſq;) & Catulos, Squatinas adiungimus iſtis

Diuiſa in gentes ternas: hæc horrida viſu
Quæ reſtant alia cœno merguntur in alto.
Altera quòd ſtimulis credatur noxia nigris:
Aſt Galeis alias gentes numeramus, Acanthas,
Vulpes & Varios; cœno merguntur in alto.

Cæterùm cùm poëta ῥίνας, id eſt, Squatinam, quæ ex latis eſt cartilagineis, reliquis longis rotundiſq; hic annumeret, ſuſpicandum eſt, in textum Oppiani mendum irrepſiſſe. Geſnerus itaque conijcit pro ῥίνας legendum eſſe εἰσιν, id eſt, ſunt, ſic ſuadente ipſo ſenſu:

—γαλεῶν δ᾽ ὑπερφρόνα φῦλα Σκύμνοι, καὶ λεῖοι, καὶ ἀκανθίας, ἐν δ᾽ ἄρα τοῖσι
Εἰσιν ἀλωπεκίαι, καὶ ποικίλοι. id eſt:

Oppiani locus emendatus.

C Alterum genus (nimirum tertium) vocatur Galeus, quibus annumeramus Acanthias, id eſt, Spinaces, Læues, & Catulos, ſiue Caniculas: & ex his ſunt Vulpes, & Varij. Sic quoque Athenæus citans Ariſtotelem eadem nomina Galeorum refert; nulla de Squatina facta mentione. Quòd verò ad Canis nomen vniuerſaliſſimum attinet; ego potiùs cum Ariſtotele omnes iſtos piſces, Galeos, aut Galeorum generis dixerim; vt nempè latiùs patet Galei, quàm Canis vocabulum. Fallitur que Saluianus, dum maximum illum, & pelagium Canem ex Cetis eſſe credit; piſcis enim eſt, iſque quem Aelianus, aliàs ceu ſui oblitus Galeum vocauit, vt videlicet ex Galeorum genere eſſe indicaret: *Galeus* (inquit) *pelagius eſt, & magnitudine præſtans: ſimul & canis figuram gerit*: Geſnerus addit, Cetacei nimirum; quod non probo; nam Canis Cetaceus ei hîc Galeus vocatur. Et Athenæus Galeos, & Canes teſtatur piſces eſſe cartilagineos. Apparetq; Canes dici iſtiuſmodi piſces dici, quòd terreſtrium Canum more mordeant, & dentibus noceant, quod & Varro innuit his verbis: *Vocabula piſcium pleraque trāſlata ſunt à terreſtribus ex aliqua parte ſimilibus rebus, vt Anguilla, Lingulaca, &c. alia à vi quadam, vt Lupus, Canicula, Torpedo*, etſi alioqui Varro Catulum hic priuatim intelligere potuerit. Quamobrem omnium differentias ita conſtitui poſſe, cum Rondeletio arbitror, vt alij Galei ſimpliciter, alij Galei Cetacei appellentur, quibus Galenus *f* Canes, & Libellas ſubijcit. Aliàs verò etiam Galeis, ſiue Muſtelis

Canes, qui piſces.

Canes cur dicti.

f Lib. 3. de Fa. Alim.

D congenerem eſſe ait, qui apud Romanos ſuo tempore erat in pretio, Galaxia appellatus: Philotimum verò cum præterijſſe, propterea quòd in Græco mari naſci non videatur; qui an idem ſit Galeo Rhodio, quem Athenæus Galeis accenſet, & Cani pingui Syracuſanorum, ſuo loco ventillabimus. Differunt authore Ariſtotele *g* nonnulli mares cartilaginei generis à ſuis fœminis; eò quòd maribus bina quædam circa excrementi oſtium pendeant, quibus fœminæ carent, vt perſpici (inquit) in Muſtelino genere poteſt: In his enim, quod dixi, omnibus eſt. Sunt & fœminæ Muſtelini generis maiores quàm mares, quod cum rapacibus itaque auibus habuerint commune. Qui verò in hoc genere minores ſunt, ij teſte Aeliano, ad cubiti magnitudinem excreſcunt. Ariſtoteles *h* Galeos priuatim intelligit, vbi cartilaginea ſcribit ſquamis carere, cute verò aſpera muniri, quoniam ſpina cartilaginea cōſtant, & terrenam portionem natura inde ad cutem tranſtulit, inque eius aſperitatem abſumpſit: eoſdemq; tantùm intelligit Galenus, cartilagineorum animalium aſperam cutem eſſe inquiens: nam ſicuti veriſſimum eſt, omnes cartilagineos piſces verè ſquamis carere; ita haud verum eſt, omnes aſpera cute

Galaxia.

Differentia maris à fœmina.

g Li. 5. Hiſt. cap. 5.

Magnitudo.

h L. 4. Part. cap. 13.

Non omnia cartilaginea eſſe aſpera.

i Lib.4. Part. cap.13. operiri; nam ex Galeis λεῖοι, id eſt Læuis, ex planis Rana, Torpedo, Paſtinaca, Aquila, & Lęuiſsis, le- E
ui, non aſpera teguntur; quamobrem aliàs idem Ariſtoteles *i* cartilagineorum alia læuia, alia aſpera
Oris ſitus. eſſe dixit. Rurſus os, vt Delphinis ſupina parte eſſe, quod cartilagineo generi item tribuit; haud con-
uenit omnibus. Squatina namque, & quæ in mari Rana vocatur, id in extremo roſtro habent. Qui
verò id ita ſitum habent, niſi conuerſi re ſupinentur, cibum corripere nequeunt; quod natura, vt Phi-
loſophus arbitratur, non modò ſalutis gratia cæterorum piſcium feciſſe videtur; dum enim iſti ſeſe
conuertunt, mora intercedit, qua piſcis, quem inſectantur, euadere poſſit, (nam omnia id genus ra-
pina piſcium viuit) verùm etiam ne nimis ſuam deuorandi auiditatem explerent: cùm enim faciliùs
caperent, breui per immodicam ſatietatem perirent: & propterea cùm roſtrum eorum ſtructura tere-
Branchiæ. ti, ac tenui ſit, facilè ſcindi in oris hiatum non poteſt. Branchiæ omnibus (cartilagineis) eodem te-
k L.1 Hiſt.c. 5. & 2. Hiſt. c.13. & 4. de par. c.13. ſte *k* detectæ ſunt: cauſa (inquit) eſt quòd cartilagine, earum tegumenta conſtent. Spina item om-
nibus cartilaginea: motuſq; lentus, & piger eſt, quoniam non ſpina, aut neruo corroboratur, Con-
trà genus ſpinatum celeriter fertur. Tegumentum autem, quod branchias operiat, celeriter moue-
ri oportet, cùm branchiarum natura, quaſi ad ſpirandi vſum piſcibus data ſit. Quamobrem in ſpi-
Motus. noſis non modò tegumentum, verùm etiam ipſi branchiarum meatus contrahuntur, vt celeriùs aga-
tur. Locus earundem variat; nam quæ plana ſunt, parte inferiore ſupinaque habent, vt Torpedo, F
Raia &c. oblongis verò in lateribus adhærent, vt in quouis Muſtelino genere cernitur, & tegumenti
loco quinque habent foramina. Quod verò eiſdem Muſtelini generis branchias tribuit duplices, &
Pinnæ. vtrimque quinas, id in planis quoque manifeſtum eſt. Pinnæ Galeis iuxta branchias binæ totidem-
Cor. que à podice. Athenæus Acanthiæ, ſiue Spinaci peculiariter tribuit cor pentagonum, cæterum id ei
Iecur. cum reliquis Galeis commune eſſe Rondeletius aſſerit. Iecoris ſubſtantia quàm in pleriſque diuerſa
l L.5. Hi. c.5. eſt. Ariſtoteles *l* enim adipeum eſſe ſcribit, & ex colliquato oleum fieri; ipſa tamen cartilaginea
Fel. nullo diſcreto adipe carni ventriuè adhærente pingueſcere. Idem & geminum iecur eſſe, ipſoſque
Vulua. piſces pinguedine, & ſeuo carere aliàs tradit recitante Athenæo. Fel in iecore ſitum. Galeis appen-
dices complures supernè circum ventriculum exeunt. Vulua item ab alijs differt: Qui enim oua pa-
Ouorũ locus. riunt, vuluas habent teſtante eodem Philoſopho bifurcatas, atq; inferiùs poſitas: cartilagineis po-
tius ſpecie, qua aues habent, ſed intereſt, quòd oua non iuxta præcordia omnibus, ſed infra nonnul-
lis ad ſpinam conſiſtant, ſed aucta in alium transferantur locum. Differunt verò inter ſe, tum etiam
Mammæ. à planis ratione eiuſdem vteri: habetque eorundem vulua paulò à præcordijs inferius, veluti mam-
mas albidas, quæ non niſi grauidis inſunt. De ouis, pariendiq; diuerſitate mox rurſus, cùm de par-
tu dicemus. Atque iſthæc de nominibus, generibuſque cartilagineorum, deque partibus, quæ om- G
nibus communes ſunt, dicta ſunto.

LOCVS. PARTVS.

Differentia à loco. CARTILAGINEI omnes marini ſunt: cæterùm plerorũ alij pælagij ſunt, alij in cœno obuer-
ſantur; & ex Aeliano, atq; Oppiano diximus Canes minores, hoc eſt, Galeos, ſiue Muſtelos
in profundo degere cœno, maximos verò, ſiue Cetaceos pelagios eſſe. Ariſtoteli Galeio-
nes pelagij ſunt, lituſq; & vada repetũt, cùm pariendi tempus inſtat. Iſq; omnefnè Galeos, ac Spina-
An ore pariant. cem ſolum in Euripo non gigni inquiat; ſuo mox loco ventilabimus, Galeos ore parere priſci aiunt,
Aegyptijq; ſapientes ſibi perſuadebant, argumento, quòd fœtui ſuo timentes ea parte eos recipiant,
reddantque eâdem viuos, & incolumes timore depoſito: ſed falſum id eſſe, nullumq; animal ore
concipere parereque poſſe, in priori Ornithologiæ noſtræ tomo in Coruini generis hiſtoria oſtendi-
a Li.6. Hiſt. cap.10. mus. Ariſtoteles *a* itaque cùm dixiſſet Cartilaginea vuluas habere ea ſpecie, qua aues, ſed intereſſe
quòd oua non iuxta præcordia omnibus, ſed infra nonnullis per ſpinã conſiſtant, vnde aucta in alium H
locum transferuntur; ſubdit; omnia cartilaginea ſimul, & oua parte ſuperiore circa præcordia conti-
nent, alia minora, alia maiora; & inferiore animalia iam excluſa: vnde fit, vt genus id piſciũ ſæpe in
Cur ſæpe pariant. menſe, & pariat, & coeat; quippe quod nõ vniuerſa edere ſoleat, quę cõceperit, ſed particulatim expo-
tens ſæpè, & diu peragens; vt dũ ſuperius oua contrahit, inferius oua cõcoquat, atq; perficiat. Anne
Seminis inopia. ob ſeminis id fit inopiã? Hæc .n. laborare cartilagineos piſces, habemus apud eundẽ *b* Ariſtotelẽ: Car-
b Lib.3. de Generat animal. cap.7. tilagineorum, nec fœminæ ſuos conceptus, nec mares ſuũ ſemen ſpargere viſuntur, cùm generis non
viuipari piſces oua, & mares ſemẽ ſpargere ſoleãt: cauſa verò eſt, quòd genus cartilagineum ſemine
minimè abũdat. Vuluas etiã fœminæ ad ſeptum poſitas cõtinent: æquè .n. mares à maribus, fœminæ
à fœminis differunt: Sunt .n. cartilaginei minus copioſi genitura. Coitus eorũ hunc in modum pera-
Coitus. gitur. Cùm piſces omnes admotis inuicẽ partibus ſupinis copulentur, plani aliter faciunt. Hi .n. qui
Plani vt coeant. caudã habent, vt Raia, & Paſtinaca, & reliqua huiuſmodi, non ſolùm admotis ſupinis, ſed etiã tergo
fœminarum ſupinis marium ſuperpoſitis, modò cauda impedimẽto nullo, ob craſſitudinẽ ſit, coeunt.

At

A At Squatina, & quibus plenior eſt cauda, his attritu mutuo tãtum partium ſupinarum coitus agitur. Sunt qui ſe vidiſſe affirment, inquit c Ariſtot., nonnulla ex cartilagineis auerſa canum more terreſtrium cohærere. Sed omnia cartilaginea hunc in modum coire apertiùs notatum à pluribus eſt. Morantur enim in coeundo diutius omnia, quæ animal generant, quàm quæ oua. Superfœtant, eodem teſtante Philoſopho, d & ferunt vterum menſib. compluribus ſenis; & cùm tempus pariendi inſtat, repetunt litus, & vada, pelago, & alto relicto gurgite, vt neq; tepore careant, & progeniem tutiùs collocent. Partum eorum viperino ſimilem eſſe non vno e in loco tradidit, nempè oua viperæ more cùm intra generarunt, mox animal foris excludere, perfectumq; generare omnino ita enim ex ouo animal gigni ex imperfecto autem nullum; Oua verò non extra edere, quia natura frigida ſint, non quia calida, vt quidã volunt. Meminit huius partus etiam Theophraſtus g ex Theodori verſione, inquiens: *Aparine flores in orbiculis ſuis aſperis continet, concoquitque fructum deinde parit, vt illis ſimile ſit, quòd in Galeis, ac viperis euenit ἐπὶ γαλεῶν καὶ ἐχιδνῶν*, Theodor. legit κυνῶν, vel ἰχιδνῶν, Geſnerus legendum cenſet κυνῶν, quoniam canes ſint ex galeorum genere, quod non probo, quid enim attinebat, ad ſpeciem deſcendere, ſi toto generi id conuenire indicauerat, quare Theodori verſionem probo, *illa enim, vbi intra ſe oua pepererunt, mox animalia gignunt*. Haud omnib. tamen cartilagineis, idem partus eſt. Non .n. viuos parit Rana, vt binis in locis teſtatum reliquit Ariſtoteles, B & h Plinius quoq; his verbis: *Et cùm cætero piſces oua pariant, cartilagineum genus ſolum, & ea quæ Cete appellant, animal parit, excepta quam Ranam vocant*. Rurſus eorum, qui viuos pariunt, & vteri, & excludendi ratione differunt, ſicuti fuſius docet i Ariſtot. inquiens: Diſcrimen autem inter ſe ipſi piſces oſtendunt, vt Muſtelini, qui tum inter ſe, tum etiam à planis ratione vteri differunt. Nonnullis .n. medio vuluæ circa ſpinam oua adhærent, quemadmodum dictum eſt, vt caniculis: quæ cũ accreuerint, abſoluta feruntur per vuluam biſurcem, annexamq; ad præcordia, quomodo & cæteris generis eiuſdem, in vtramq; partem trãsferuntur. Habet tam eorum, quàm cæterorum Muſtelini generis vulua paulò à præcordijs inferius, veluti mammas albidas, quæ nonniſi grauidis habentur. Caniculæ, & Raiæ teſtacea quædam gerunt, in quib. humor ad oui ſimilitudinem conſiſtit. Figura eius teſtæ, ſimilis tibiarũ ligulis eſt; meatuſq; fiunt capillamentorum ſpecie in teſtis. Sed caniculis, quas aliqui ab hinnulo Nebrios Muſtelos appellant, fœtus rupta dilapſaq; illa teſta proueniunt. Raijs, cũ pepererint, rupta teſta excluditur fœtus: Spinacea verò Muſteli, ſic à ſpina quæ habent, nuncupati, oua ad præcordia continent ſuper mammas; quib. vt deſcenderint, iam abſolutis, fœtus naſcitur. Idem hic generandi modus, & Volpeculis eſt. Muſteli autem læues vocati, oua per vuluam mediam, C vt caniculæ geſtãt, quæ poſtea in vtrumq; vteri ſinum deſcendant. Mox animal gignitur, non aliter quam in quadrupede contineri videtur. Adhæret vmbilicus ille prolixus capite altero ad partẽ vuluæ inferiorem, veluti acetabulo annexus: altera ad medium fœtum, qua in parte iecur eſt. Cibum ſi reſeces, fœtum ad oui ſimilitudinem videris, etiam ſi non præterea ouum habeat. Secũdæ membraneque ſingulæ fœtus ſingulos modo quadrupedum continent. Caput prolis in vtero nonæ adhuc partem ſpectat ſuperiorem; auctioris iam, & perfectioris, inferiorem verſus transfertur. Mares in læua, fœminæ in dextra ingenerantur; atq; etiam parte eadẽ vna, fœminæ, & mares. Viſcera etiam fœtus habet, vt iecur; perinde atq; in quadrupede magna, cruentaque reſecto cernuntur: His addemus, quæ Bellonius, & Rondel. in hoc eodem piſcium genere obſeruarunt. Ille ſenos, vel octonos atq; interdum etiam plures fœtus ſuis partib. abſolutos, pedali longitudine diuerſis temporibus parere ſcribit, & perſæpe viuo emergente fœtu ouis adhuc crudis, & excluſis ſcatere vterum, ſuperiorem eius partem, quæ ad ſeptum eſt, occupantibus. (Athenæus Galeum vt plurimũ tres parere ſcribit) eorumq; alia dextro matricis cornu, alia ſiniſtro concludi: at in Catulis hoc præcipua admiratione dignum eſſe viſum, quòd nulla contegãtur ſecũdina, atq; ab vmbilici venoſa quadam parte nutriantur. Cùm .n. oua, inquit, foras non exeant, certiſq; vinculis matrici obuinciantur, amnio tantùm tu- D nica opus habuiſſe videntur: quo iam efformato fœtu, & rimam quãdam in ſterno inter pinnas, quæ ad brãchias ſunt, ducente, alimentum à matrice per vinculum, ſeu vmbilicum ſuſcipit, adeo quidem tenuem, vt Lyræ fidiculam non exuperet. Id autem alimentum ſecundum tenuem, & exilem fidiculam in quandam veluti perulam fertur, quam ventriculum eſſe diceres, quo tanquã oui vitello perpetuò repleta eſſe conſpicitur: cuius poſitio eſt in ventre medio, duobuſq; hepatis lobis ſubijcitur. Ac quod ita res habeat, Catulum à matris vtero exectum, ſi per ventrem diſſeces, verum eius ventriculum perpetuò vacuum, & ieiunum comperies: nihil .n. per os aſſumit, aut deuorat. Rectum verò inteſtinum recrementis liuidis turgere conſpicies: quin etiam viuum piſciculum à matris vtero, ſi quando illæsũ exemeris, atq; in aquam proieceris, protinus viuere, ac natare cernes: ac nihilominus in vteri profundo oua permulta reperies, quorum ſena, interdum octona, craſſiora, mollia, lutea, tenuiſſima mẽbrana contecta, ac coaceruata, ad nouos fœtus producendos iam eſſe deſtinata conijcies: ſuper quibus infinita alia minora, ac futurorum ouorum rudimenta cernes, quæ nuſquam interituræ Galeorum prolis tibi ſpem aliquam adferre poſſint. Hæc itaque Bellonius, qui & aliàs aſſerit ſe vi-

c Li. 5. Hiſt. cap. 5.
Superfœtatio.
d Li. 6. Hiſt. cap. 11.
e Li. 1. de Gen. cap. 10. & li. 3. Hiſt. ca. 1. & lib. 2. cap. 13. & lib. 6. cap. 10.
g Li. 7. Hiſt. cap. 14.
Partus diuerſitas.
h Li. 2. Hiſt. c. 13. & l. 3. de Gen. ca. 3.
i Lib. 6 Hiſt. cap. 10.
Caniculæ, & Raiæ partus.
Spinax vt parat.
Vulpecul. partus.
Bellonij, & Rõdeletij obſeruationes.
Catulorum oua.

diſſe aliquando canem exigui corporis fœtus vndecim vno partu edidiſſe, ita vt caput, vt in alijs E etiam animalibus primò naſceretur, non tunicis inuolutos, vt in Delphinis, ſed vmbilicali tantum in ea cum vtero matris coniunctos. Secuit eandem Ariſtotelis Caniculam Rondeletius, & in medio vteri ad ſpinam adhærere oua obſeruauit, & cùm accreuerint, in vtrumque vteri ſinum transferri cùm cæteri Galei ad ſeptum tranſuerſum oua concipiant, non in vuluæ medio, vt ex Ariſtot. dictum eſt prius. Eſſe autem huius caniculæ oua, teſtacea quædam, in quibus ſimilis ouis humor

k Li.6. Hiſt. cap.10.

continetur colore, & perſpicuitate cornu, figura verò puluinaribus, quæ capiti ſupponimus dormituri, ſimilia, è exangulis dependere meatus longos, tenues, quos *k* Ariſtotel. πόρους τριχώδεις vocat idest meatus capillares, lyræ fidibus haud abſimiles, inſtar capreolorum vitis conuolui, ſed dum explicantur, duorum cubitorum longitudinem æquare. Teſta intus rupta dilapſaque fœtum exire,

Oui inuolucrum.

atque ita ex ouo viuum animal parere caniculam. At rectiùs, & ſignificantiùs, teſtaceum ouum quod vocat, teſtaceum oui inuolucrum vocaſſet, quo nomine vocandum eſſe ſua ipſius icon demonſtrat. Pinxit item in diſſecto piſce mammas illas candidas, bifidamq; vuluam, vt Ariſtotelis locus perſpicuè intelligi poſſit, cui, inquit, maior adhuc lux accedet, ſi diligentiùs duo hæc expenderimus ſcilicet figuram teſtaceorum ouorũ caniculæ ſimilem ταῖς τῶν αὐλῶν γλώτταις, idest tibiarum ligulis: Et, ſint meatus, an non tenues illæ, & capillares conuolutæq; apophyſes ex ouorum angu- F lis dependentes: ἡ γλῶττα præter notum ſignificatum, linguam, ſiue ligulam ſignificat, quæ tibijs adhibetur, à figura ſic vocatam, quæ ex amplo ad ſtrictius tendit, fieri ſolitam ex arundine. Teſtis

l Li.1.c.115.

eſt Dioſcorides. *l In arundinum genere quædam maſtos, idest, farctor vocatur, ex qua ſagitta fieri ſolent: alia fæmina, ex qua αἱ γλῶτται τοῖς αὐλοῖς κατασκευάζονται, idest, tibiarum ligulas efficiunt.* Eædem ligulæ hodie quoq; tibijs adhibentur; abſque ijs enim ſonus edi non poteſt. Huiuſmodi ligulas referũt anguli teſtacei oui caniculæ, qui in anguſto in amplum latumq; euadunt, vt ſi quatuor ligulas coniungas, teſtacei illius oui figuram conſtituiſſe videaris. Iam verò πόρους τριχώδεις Ariſtoteles quos vocet, idem Rondeletius declarat, ex piſcis eiuſdem anatome: Degenerant ij in tantam, inquit, tenuitatem, vt nullum meatum ineſſe putem, fruſtraq; ſi aliquis eſſet, illic à natura mihi conditus videretur. Nam vt aliundè aliquid hauriatur, quod ad nutritionem accretionemq; neceſſarium ſit, aut vt aliquid ex ouo exhauriatur, meatus illic ineſſe neceſſe eſt. Si per hos trahendum aliquid eſſet, eorum capita vteri venis adhærere alligariq; oporteret, quemadmodum in quadrupedibus vteri cotyledones cum ſecundarum venis coaleſcunt. Præterea meatuum capita, quibus in eos aliquid primùm influit, ampliora eſſe, ſenſim verò anguſtari neceſſe eſt. Quare cùm neq; capita vtero adhæreant, ſintque anguſtiora qua parte ampliora eſſe deberent, neq; eſſe meatus, neque G dici poſſunt: nihil verò per hos ex ouo effluere perſpicuum eſt ex humoris ipſius conſiſtentia, qui craſſior eſt, quàm vt per tam tenues meatus permeare queat. Non ſunt igitur meatus, ſed ouorum appendices, capreolorum vitis modo intortæ, ad retinendum, & firmandum vndiquaque in vtero ouum, vt neque ſurſum, neque deorſum loco moueatur, quoad in eo, calore vteri formatus fœtus

Matricula marina.

ſtato tempore in lucem exeat. Depinxit & Bellonius idem inuolucrum teſtaceum, matriculæ marinæ nomine, & Gallis vulgò Crapault de mer vocari aſſerit. Similiter ſeſe oua Raiarum habere idem Ariſtoteles tradit: qualia in litore ipſi ſæpè legimus.

NATVRA. MORES. CIBVS.

OMNE genus cartilagineorum ex aliorum piſciũ rapina viuere, cibumq; niſi conuerſi reſupinentur, capere non poſſe, præcedenti rubrica ex Ariſtot. diximus, vbi inſolentem oris in ipſis poſitum deſcribebamus, addita etiam ratione. Plinius id præterea teſtatur his ver-

a Li.9.c.24.
Quando lateant.
b Li.8. Hiſt. cap.15.
c Li.6. Hiſt. cap.10.
Quæ fœtus recipiant, & quæ non.

bis: *a Omnia autem cartilaginea ſunt talia, & ſupina veſcuntur, vt in Delphinis diximus.* Latent omnia diebus frigidiſſimis, vt idem Ariſtot. teſtatum reliquit. Aelianus *b* omnia canum genera ſpecie, moribus, & victu conuenire author eſt. Galeos, vt oſtendimus, intelligit, qui teſte *c* Ariſtotele, fœtus H ſuo intra ſeipſos recipiunt, & rurſus emittunt: quod item, & Squatinæ, & Torpedines faciunt: & quidem viſam Torpedinem ait grandem, quæ fœtus intra ſe circiter octoginta haberet: cæterùm Spinacem vnum ex Galeis recipere prolem ſpinæ impedimento non poſſe; nec Paſtinacam, & Raiam propter caudæ aſperitatẽ: hanc verò etiam tum propter capitis magnitudinem, tum propter aculeorum impedimentum. Quo verò loco, & cur recipiant Philoſophus non addit. Ore id fieri, plerìq; veterum aſſerunt, Athenæus. *Parit Galeus vt plurimum tres, eoſq́; recipit ore, & rurſus emittit: in primis quidem Varius, & Alopecias, cætera non item propter aſperitatẽ.* Aelianus: *Galeus in mari ore parit, & fœtum eundem denuo recipit, redditq́; eadem via viuum, & incolumem.* Idem & aliàs cum quòd ore pariat, immundum cibum eſſe dixiſſet: *equidem*, inquit, *ipſum non ore parere dicunt, ſed inſidiarum timore*

d Lib. vtra anim. &c.

perculſum, vt accuſtet catulos ſuos, deuorare: deinde, cum nihil ab inſidiarum cõparatione timet, viuos euomere. Vbi & cauſam habes, cur recipiat: quemadmodum, & ex hoc *d* Plutarchi: *Galei paterna quedam*

A *dam indulgentia nulli animalium vel ſuauitatis, vel bonitatis ſumma palma cadunt. Hæ pariunt primum, mox animal, non foris, vt cætera: ſed in ſeipſis adunt, tum educant, geſtantque ceu partu ſecundo quodam, ac vbi iam adoleuere, foris emittunt: ludere, & natare circa ſe docent, mox in ſe rurſus per os recipiunt: inhabitandum, incolendumque corpus prabent; locum, cibum, refugium, tantiſper dum ipſis ex ſeſe prædum certum ſit, ſuppeditantes.* Aelianus q verò Canem marinum ſimul, atq; peperit, nulla mora interpoſita, ſuos paruulos ſecum natantes habere ait: ſi quis verò eorum timeat, ingredi rurſus per genitalia in ventrem matris, & vbi timor abierit, denuò prodire, tanquam rurſus eſſet editus: quod & Oppianus tradidit, canens, *Amor in fœtus.* q *L.1.c.17.*

Et Canis æquoreus fœtus (mirabile dictu)
Cuſtodit; catuli teneri poſt terga ſequuntur,
Fœtibus eſt ſcutum genetrix, illoſque tuetur;
Sed tùm formidant (pelago ſunt multa timenda)
Accipit in ventrem natos, iterumque recurrunt,
Vnde prius lapſi fuerant, & ventre teguntur,
Et quamuis partus fuerit cruciata dolore
B *Vt mater lato perpeſſa eſt omnia vultu:*
Atque iterum charos fœtus in viſcera condit;
Atque parit rurſus, cum reſpirare timore
Ceperit, & tutas ſpeculetur marmoris vndas.

Quibus poſterioribus locis Saluianus, non Canem Carchariam, ſed Caniculam intelligi debere contendit, argumento, quòd nemo hoc Carchariæ, omnes Caniculæ aſcripſerint: ego cur id, & Carcariæ conuenire quoq; non poſſit, non video: Id & Tzetzes credidiſſe videtur, r Glaucum, Galeum, & Canem, ingruente periculo prolem ſuam abſcondere ſcribens; cæterùm priores duos ore, Canem verò vtero recipere, rurſuſq; eos parere ſublato metu. Minorum mirus eſt in ſuos amor, qui alias ipſis ſæpè pernicioſus eſt, & vt capiantur cauſa, neq; enim latet is piſcatores, qui album piſcem ad eos captandos, teſte s Aeliano demittunt: ex quibus ſi quis capitur, cæteri omnes hoc videntes, circa captum aſſiliunt, cumq; dum hamo ex profundo extrahitur, ad nauem vſq; inſequi non ceſſant. Inuidia quadam, inquit, hoc eos facere exiſtimares, quaſi ille, qua captus eſt, ſibi vni eſcam aliquam prædatus alicundè eſſet: atq; ex ipſis nonnullos in nauem inſilientes, ſæpè ſua ſponte capi. Et t Oppianus, qui hoc præ ſtudio, & amore, quo inter ſe mutuo ardent, Caniculas facere canit. Vnum C aliquem, inquit, hamo captum, cæteri omnes ſtatim, tam auidè inſequuntur ad nauium, vſq; ceu ſimul volentes perire: nec antè fugiunt, quàm ſocium extractum viderint. Quare magnus eorum numerus partim reti, hypocha, concluſi, partim tridente ſaucij, partim alijs decepti dolis capiuntur. r *Lib.3 Var. 126.* *Amor in ſuos.* *Vt capiãtur.* s *Li.1.c.55.* t *Lib.4.*

ANTIPATHIA.

MVSTELA terreſtris inteſtino, quodam odio Serpentes in terra proſequitur: ita & Muſtelus piſcis in mari Paſtinacam maleficum piſcem, vt teſtatur a Plinius his verbis: *Nihil eſt venenatus vſquam, quam in mari Paſtinaca, vtpotè cum radio eius arbores necari diximus. Hanc tamen perſequitur Galeos. Idem & alios quidem piſces: ſed Paſtinacam præcipuè, ſicut in terra Serpentes Muſtela. Tanta eſt auiditas ipſius veneni. Percuſſis verò medetur, & hic quidem, ſed & Mulus, & laſer.* Quo loco Maſſarius, deinde & Saluianus Galeotem, ideſt Xiphiam, ſiue Gladium intelligi volunt, cùm alioqui Gladius à recto γαλεώτης non γαλεός appelletur. a *Li.32.c.2.*

D

HIEROGLYPHICA. E

Vomentis ſymbolum. AEGYPTII ſacerdotes (inquit Orus Apollo) hominem; qui ſumptos cibos vomitu reddit, & auidè rurſus ſe in gurgitat, ſignificantes, γαλεὸν ἰνυδρον (ideſt Galeum piſcem, non felem aquaticum, vt quidam vertit) pingunt. Hic enim ore parit, & natans, denuo, fœtum ab-
a Li. 9. c. 15. ſorbet. Aelianus *a* verò Galeum piſcem à deorum ſacerdotibus edi negat alibi, quandoquidem ore pariens, mundus cibus eſſe non poſſit. Deorum (τῶν Θεῶν) nomine quidam doctus Cererem, & Proſerpinam intelligit, quos Athenienſes, inquit (Θεὰς, Θεῶ) vocant: cuius iudicio facilè acquie-
b Lib. vtra animal. uerim. Id enim, & Plutarch. tradit: & quos *b* Aelianus μέγας τῶν Θεῶν. hic τὰς Βλασοῖς μέγας vocat, ab Eleuſi ciuitate Atticæ, Athæniſq; proxima, vbi Eleuſinæ Cereris templum fuit, teſte Strabone, & phanum myſticum. Hic Eleuſium regnaſſe ferunt, qui cum Cererem filiam quærentem liberaliſſimè hoſpitio excepiſſet: illa pro beneficio accepto oſtendit ei omne genus agriculturæ; filium etiam eius Triptolemum recens natum per noctem igne fouit, per diem diuino lacte nutriuit, cumq; grandiuſculus factus eſſet, curri ſuo impoſitum, per totum orbem miſit ad vſum frumentorum hominibus indicandum, ob cuius beneficij memoriam Eleuſini Cereri ſolemnia ſacra inſtituerunt, quę F
Theſmophoria appellantur. Horum itaq; ſacerdotes Plutarchus intelligit: cęterùm Galeos ore parere qui dicunt, nugas nugantur aniles.

VSVS IN CIBIS, & Medicina.

Carnis qualitas. DIPHILVS, apud Athenæum, cartilaginea omnia carnem teſtatur concoctu habere difficilem, ſuccumq; gignere flatuoſum, & ex diuturno eorum eſu viſum reddi hebetiorem. Alias qui inter Galeos Aſterias vocatur, cæteris ſuauiorem eſſe ait, teneriorem q; & meliorem. Galeno quoq; Galei dura carne ſunt, & quæ ventriculo inobediens eſt, quæq; ſuccos generat craſſos, excepto Galaxia. Eos hoc modo parabat coquus, quidam apud Sotadem comicum: G
Γαλεὸς ὀπτήσαι μέγας Ο'πτησα τὰ μέσα, τὸν δὲ λοιπὸν γρυμεαν Ε'ψω πο: ἥσας τρίμμα σκευάσας.
Apparatus. Apparet autem partem Galei mediam & meliorem, magiſq; carnoſam ipſum aſſeruiſſe; reliquas verò minutiores eius partes, quas grymeam appellat, elixaſſe, moretoq; condiuiſſe. Timocles verò ex oxylipato conditi ſolere indicat his verbis: γαλεὰς ἢ βατίδας, ὅσα τε τῶν γενῶν ἐξ ὀξυλιπά-
Sale conſeruari ſolita. ρῳ τρίμματι σκευάζεται: Galei & Raiæ, & quotquot huius generis, in intrita oxyliparo præparantur. Conijcio item ſale aſſeruari ſolita cartilaginea, niſi omnia aliqua ſaltem, ex hoc Ephippi: θύννου τεμάχη, γαλεοῦ, ῥίνης. Eſt enim Galeus τεμαχίτης ἰχθὺς, qui fruſtatim diuidi ſolet, muriaq; indurari, & τέμαχος, plerumq; de grandiorum piſcium fruſtis dici ſolet. Inuenio, & eorundem nonnullos recentes non edi, ſed exenteratos inſolari, abſq; ſale, item Raias. Etſi verò cartilaginea omnia minus grata ſunt palato, carneq; concoctu contumaci, ſi quis tamen eam confecerit, plurimum eoutrient, ideoque diuinus *a* Hippocr. eis qui laborant tertio genere tabis, edere conſulit
Quibus vtiles. Torpedinem, Squatinam, Raiam, & Galeum, tanquam cibos videlicet, ſi concoquantur, multùm ſolideque nutrientes. Et rurſus: Hepaticus quidam, inquit, morbus eſt pleuritidi non diſſimilis,
a Lib. de inter. aff. quod ad dolentes locos, &c. In hoc æger poſt indicationem morbi ex piſcibus veſcatur Galeo, Paſtinaca, & Raijs paruis, omnibus coctis. Item rurſus: Ab hepate laborans aqua intercute, &c. H
poſt præſcriptam decem dierum diætam inter alios cibos vtatur Galæo, & Torpedine aſſatis.

A

DE GALEIS, SIVE MVSTELIS in ſpecie, & primum de Maximo, ſiue Cane Ariſt. Cap. XXXII.

INTER cartilagineos longos, de quibus primum dicemus, ab eo exordiri lubet,
qui Ariſtoteli ſimpliciter *κύων*, ideſt Canis appellatur, quòd hic meo iudicio omniũ *Canis Ariſt.*
in hoc genere ſit maximus. Qui autem hic ſit, nec Rondeletius, nec Bellonius, *qui.*
nec Geſnerus etiam meminit. Saluianus verò, dum arbitratur eum Oppiani Cane
Galeo eundem eſſe, & à Galeo Aeliani diuerſum, quòd hic Galei nomine eum tan-
tum intelligat, qui maculoſus eſt, in binos impegit errores. Galeus Cania enim
Oppiano, idem eſt cum eo, qui Ariſtoteli (quod mirum eſt, aduertiſſe neminem) ſimpliciter Galeus a a *Lib. 5. hiſt.*
B nominatur, nempe vbi de Cartilagineorum partu loquitur circa finem; *οἱ μὲν ὦν γαλεοὶ καὶ οἱ γαλεώδεις, οἷον ἀλώπηξ καὶ κύων καὶ οἱ πλατεῖς ἰχθύες*, &c *ζωοτοκοῦσιν ᾠοτοκήσαντες*, ideſt. *Galei ſiue Muſteli,* *cap. 11.*
genuſq; omne Muſtelinum, vt Vulpecula, & Canis, & plani, &c. gignunt animal cùm oua intra ſe pepererint.
Ecce Galeus, ſiue Muſtelus, hic à Cane diſtinguitur, & tamen pro peculiari in hoc genere ſpecie ac- *Galeus pro*
cipitur. Ita & Oppianus Canes omnes enumerans, vnum omnium maximum, & cetaceum pela- *ſpecie Galeo*
giumq; eſſe, ait, cęteros verò in cœno verſari, & horum rurſus alios Centrinas dici, alios ſimul ſiue *rum.*
coniunctim Galeos; quibus (inquit) annumero Acanthiam, ſiue Spinacem Læuem, Vulpeculam, &
Varium. Vbi niſi Canis Galeus, etiam ſimpliciter accipiatur pro peculiari ſpecie, in enumeratione
omnium Galeorum, eum pręterijſſet, quod abſurdum eſt ſtatuere. Ita & Aelianus Galeos primum ge- *Galeus quid*
neris nomen eſt, omnes compręhendens qui aculeis carent, deinde ſpecificũ pro maculato tantum. *Aeliano.*
Bellon. *κύνα* Græcis, Latinis Caniculam nominari aſſerit, Galeorum (vt ait) maximum & minimè acu- *Canis qui*
leatum, voracem, ac cęteris piſcibus inſenſiſſimum, dentibus omnium maximis, acuti oribuſq; latio- *Bellonio.*
ribus, atq; crenatis, aſpera admodum cute, adeo vt fabris lignarijs propterea non minus, quam Squa-
tina expetatur. Sed hic Ariſtotelis *σκύλιον* eſt, ideſt, Canis minor, Gaza Caniculam reddidit, nos ſuo *Canis minor*
loco Catulum vocabimus, & duo eius genera eſſe oſtendemus. Opinor itaq; Canem Ariſtotelis *Ariſtotelis*
C eundem eſſe cum Cane Oppiani, & Aeliani, & Canicula Plinij, & Theophraſti Carcharia. Etenim *qui.*
Nicandro Colophonio teſte in Gloſſis, vt recitat Athenæus, *καρχαρίας* etiam vocatur *Σκύλλα*, & *Canicula*
Ariſtoteli inter Galeos *σκύλιον* (Gazę Canicula, malim Catulus, ne quis cum Plinij Canicula con- *Plinij.*
fundat) recenſetur. Rondeletius verò dum eiuſdem Nicandri authoritate Carchariam, Lamiæ eun- *Carcharias*
dem facit, fallitur. Licet namq; Carchariam hic alio nomine Lamiam vocari dicat, non propterea *Theophra-*
tamen ſic Ariſtoteli, & Plinio vocari aſſerendum exiſtit, cum vterq; Lamiam planis cartilagineis an- *ſti.*
numeret: ille Raia, Paſtinaca, atq; Squatina nominatis, b ſubdens: *Cartilaginea præter ea quæ numera-* *Lamia Ari-*
uimus ſunt Bos, Lamia, Aquila, Torpedo, Rana, omneq; Muſtelinum genus. Ecce inter planos recenſet, & à *ſtotelis, à*
Muſtelino genere omnino diſcernit. Idem, & hic facit manifeſtiſſimè, inquiens c *Planorum piſcium* *Nicandri la-*
alterum genus eſt, quod pro ſpina cartilaginem habet, vt Raię, Paſtinacę, Squatinę, Torpedo, & quos Bouis, *mia diuerſa.*
Lamię, Aquilę, Ranę, nominibus Græcis appellant. Adde quod Oppianus Canes aliquoties numeret in- b *L. 5. hiſt.*
ter Cete: cum de Lamijs priuatim agat, tum aliàs, tum in quinto, vbi diuerſum vtroſq; capiendi modũ *cap. 5.*
deſcribit. Quamobrem fieri poteſt, Nicandro Carchariã Lamiam vocari, quia ſic alicubi, etiam vo- c *L. 9. c. 24.*
cetur propter aliquam naturæ ſimilitudinem, ſed quod Rondel. de tergoris latitudine ait, friuolum,
& planè nullius momenti eſt. Quis enim ſibi perſuadeat, Ariſtotelem tantæ magnitudinis piſcem, qui
D loricatos homines, etiam deuorat, planis accenſere? Bouem ibidem vterq; nominat ante Lamiam. *Bos planorũ*
Illum ex planis eſſe ſi Rondeletius concedit, cur non, & Lamiam concedet? Lamiam hodieq; vel *generis.*
Bellonio teſte Genuenſes, & Neapolitani vocant planorum piſcium longè maximum, vt inde quoq; *Lamia quæ*
conſtet Carchariam non vbiq; Lamiam vocari, vt Rondel. credit. Quid, Rana marina Siculis etiam
Lamia dicitur, vt Gillius teſtatur. Idem Rondeletius Caniculam Plinij à Canicula (Catulo, *σκύλιον*)
Ariſtotelis rectè quidem diſtinguit, at cum Cane Galeo, haud rectè eundem faciat, leui argumento,
quòd ex inferiori oculorum parte tunica enaſcitur, quæ totum oculum operit, palpebræ auiũ modo,
quam Plinio nubem in Canicula appellari arbitratur; tum quòd ceu humani generis auidiſſimum, nu-
dos appetere auidiſſimè, obſeruaſſet. Nam Caniculam Plinij eandẽ eſſe cum Carcharia, vel ex hoc
conſtat, quòd is integrum hominem abſumere poſſe manifeſtè innuat, quòd Canis Galeus ob corpo-
ris paruitatem facere non poteſt: etſi interim perſequi homines facilè conceſſerim. Adhæc alias
Idem d Plinius Carchariam latinè reddit Caniculam his verbis: *In mari rubro, ſylua viuunt, Laurus* d *L. 13. cap.*
maximè, & oliua: fruticũ magnitudo eſt ternorum cubitorũ, Caniculis referta, vix vt proſpicere è naui tu- *15.*

tum ſit

e Lib. 4. hiſt. plantar. c. 8.

tum ſit, remos plerumq; ipſos inuadentibus, ex e Theophraſto, qui ſic habet: *Mare rubrum beluis refertum eſt, plurimaſq; Carcharias* (Caniculas hic quoq; reddidit Gaza) *habet in tantum, vt nare tutum non ſit*. Ad tunicam eam, quam oculos operire tradit Rondeletius, quod attinet, mihi cum Plinij verbis conuenire non videtur. Hic enim ait nubem ferri, ſuper capita craſſeſcere, planorum piſcium ſimilem: ille ex parte inferiore oculorum tunicam enaſci, quæ totum oculum operiat. Quòd ſi tamen E

Obiectio.

id dicere voluit Plinius, haud propterea ſtatuendum eſt Caniculam eſſe. Fieri enim poteſt, quòd id vtriq; conueniat. Quod ſi autem mihi obiecerit, Canem diſtingui à Carcharia, apud Athenæum, ei ego reſponderim typographi errore interpoſita virgula ea vocabula diſtingui, nam & Archeſtratus, apud eundem τῦ καρχαρία κύνας dixit. Idem & Canes, & Galeos diſtinxit, vtroſque tamen cartilagineos piſces eſſe docuit. Ammianus Marcellinus, & Solinus non alios Canes marinos intelligunt, quam Carcharias. Inquiunt enim: *Margaritas frequentari ſueta litora, propter piſcantium inſidias declinantes, vt quidam conijciunt, circa deuios ſcopulos, & marinorum Canum receptacula deliteſcunt.* Hoc

Canis cur carcharias dictus.

enim cum Theophraſti allato loco, quo ad latebras, quodammodo conuenit. Καρχαρίας autem rectè dicetur Canis iſte λάβρος, ἀναιδὴς ἁρπακτήρ, Oppiano vocatus, quòd voraciſſimus, impudenſque ſit & fur, quòdq; dentibus plurimùm valeat, acutoſq; habeat, κάρχαρος enim acutum aſperumq; ſignificat, vnde καρχαρόδοντα animalia, quibus acuti, pectinatimq; coniuncti dentes ſunt, F

Carcharus.

Egloga 6.

Ariſtoteli nuncupantur. Columella latinè Carcharum dixit his verbis: *Eſca iacentium piſcium in piſcinis mollior eſſe debet quàm ſaxatilium: itaque præberi conuenit Scombri, Carcariq; ventriculos &c.* Niſi cum Maſſario legamus Carchariæ. Σκύλλα hic idem piſcis dictus fuerit, & λαμία, quòd nulli parcat, vt de eiuſdem nominis monſtris in fabulis eſt, quæ ſcorta interpretatur Anaxillas, apud

f lib. 5. de nat. rer.

Athænæum: & apud Homerum Scylla piſcatur f Delphinos & Canes g, vel quòd Scylla, Niſi filia in hoc genus piſcis conuerſa fuerit, id quod diuinus poeta indicaſſe videtur, dum canit.

Scyllias vrinator.

Quid loquar? aut Scyllam Niſi quam fama ſecuta eſt
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulichias vexaſſe rates, & gurgite in alto
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis,

g lib. 8.

Item Lucretius, vbi probat nullum animal poſſe ex duorum generum animantibus procreari, proinde nec Centauros, nec Scyllas.

Aut rapidis canibus ſuccinctas ſemimarinis
Corporibus Scyllas, & cætera de genere horum
Inter ſe quorum diſcordia membra videmus.

Niſi velimus ſic vocari à latendo, atq; vrinando, à quo & Scyllias, apud Herodotum, vir quidam Scionæus dictus fuit, omnium ea tempeſtate optimus vrinator. Hunc Pauſanias. Scyllin vocat, & anchoras claſſis Xerxis vrinando præcidiſſe tradit. Eſt verò & alius Scylla, dictus piſcis ex cruſtaceis, G quem rectiùs puto Squillam appellari: quare cùm Plinius in ſuo catalogo Scyllam nominet, Squillamnè, an Canem intelligat, incertum eſt. Carcharias verò etiamnum, teſte Bellonio, apud Atticos, Canis marinus appellatur Noruegianis Perkfiſch, quaſi montanus (inquit) piſcis: cęterum, cum eius cuti ſubſit pinguedo, ſicut illi Galeo, quem inde Porcum marinum Veneti dicunt, fortaſſis

Porcus marinus.

Porkfiſch vocauerint, nomine nimirum, vel ab Anguillis, vel Gallis, vel Italis mutuato: Quid enim illi cum montibus? Angli nihilominus vocant à Doggefiſche, quaſi canarium, aut Caninum piſcem, ſicuti & cęteros generis Muſtelini, quos ſimiliter Germani, vna cum Carcharia Hundfiſch dicunt, Græcorum imitatione, qui omnes κύνας nomine compræhendunt.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Piſcem eſſe.

CARCHARIAM Canemuè ſimpliciter dictum CeTaceum branchiatumq; piſcem, haud verò Cete, eſſe diximus aduerſus Saluianum, cui alioqui fauet Euſtathius, qui apud Homerum, vbi Scylla piſcatur. Δελφῖνάς τε κύνας τε καὶ εἴποτε μεῖζον ἕλῃσι Κῆτος. Delphines enim (inquit) & Canes non ſunt piſces, ſed Cete. Fauet & Aelianus, & Oppianus, H quorum ille Canem maximum, inter Cete robuſtiſſima, ſcribit enumerari: hic inter alia Cete nominat. Fauet ipſi deniq; author libelli de vtilitate reſpirationis Galeno attributi, qui Canem piſcem, Phocam, Delphinum & Cete omnia pulmonem habere, & plus caloris, quam cæteros piſces teſta-

Cete quæ Ariſt.

tur. Cęterum, cum vel Philoſopho teſte, illa tantùm Cete ſint, quæ abſq; ouificatione viuos excludũt fœtus, & vere ſpirant, verò reſpirationis inſtrumento, pulmone (inquam) prædita. Canis iſte nequaquam Cete dici poterit. Licet enim viuos excludat, cęterorum tamen cartilagineorum more, prius oua concipit, & branchias habet (vt & cęteri Canes) non pulmonem, vt falsò tradidit Author ille quiſquis fuit, de vtilitate reſpirationis. Apparet autem hunc Cetis accenſiſſe Canem, ex malè in-

a lib. 3. Aliment.

tellecto. a Galeno, qui inter Cete Canes, etiam enumerat, vnà cum magnis Thũnis, & Zygænis, hos quoq; Cete vocans, non quòd Cete ſint, ſed quòd ad eorũ magnitudinẽ excreſcant, alioqui & Thũnus & Zygæna eſſent Cete, cũ vel ipſo Saluiano, teſte brãchiati ſint. Sic eoſdẽ Thunnos, vbi iã grandiſſimi euaſerũt, Soſtratus, apud Athen. Cete vocat; atq; ſic Aelian. quoq; & Oppian. sũt intelligẽdi.

Eſt itaq;

A Eſt itaq; Canis Galeorum omnium maximus, magnitudine Thunnos ipſos vincens, & in tantum aliquando excreſcens, teſte Rondel. vt currui impoſitus vix à duobus equis veni poſſit, quare euiſceratus, & in fruſta diſſectus, duobus aliquando curribus imponendus fuit. Addit Rondel. vidiſſe ſe mediocrem mille librarum pondere. Nicenſes verò teſtatos ſibi eſſe refert Gillius, ſeſe iſtiuſmodi piſcem ad quatuor millia librarum accedentem cepiſſe, & quod magnam admirationem habet, in eiuſdem ventre ſolidum hominem reperiſſe, ſimileq; quid Maſſilienſes ſibi narraſſe, comprehendiſſe, inquam, aliquando, in quo loricatum hominem inueniſſent. Vidit item Rondelet. in Santonico littore alium, cuius os, & gula, tanta erant vaſtitate, vt hominem etiam obeſum commode capere potuiſſet: imò verò ſi os ita hians conſeruetur, reliquo corpore contecto, Canes terreſtres piſcium reliquias deuoraturos, ventriculum per id ſubire poſſe. Quamobrem ſuſpicatur idem Rondel. hunc fuiſſe illum piſcem, in quem Ionam Prophetam ingreſſum, illicq; triduo diuina prouidentia conſeruatum, tandemq; incolumem eiectum ſacra pagina teſtatur, licet hæc in ventre Ceti dicat, Cetum fortè vocans maximũ, & immanem piſcem. Bellonius quoq; tam vaſto, & capaci ore eſſe ait, vt quodlibet eius latus ſex, & triginta dentibus munitum ſit. Tam amplum itaq; & vaſtum os, ampliſſimum etiam, latiſſimumq; caput requirebat. Os autem non in roſtro eſt, ſed vt alijs Canibus, ſupina

Magnitudo.

Homo in Cane inuentus.

Oris magnitudo.

Ionas Propheta in vẽtre piſcis.

Caput.

Roſtrum.

B parte, Bellonius roſtrum in mucronem exporrectum facit. Eius ſciſſura maxima eſt, & in eo dentes duriſſimi, & acutiſſimi, trianguli figura, vtrimq; ſerrati: ſeno ordine diſpoſiti, vt ex iconibus iſtis videre liquet: quarum prior in noſtro conſeruatur Muſæo: alteram Fabius Dondolus ciuis noſter, antiquitatum ſtudioſiſſimus cõmunicauit. Qui in priori ordine ſunt, extra prominent, & in anteriorem partem vergunt: ſecundi ordinis rari ſunt: tertij, quarti, quinti, & ſexti in os recurui maximè ex parte, in vtraq; maxilla carne molli, fungoſaq; contecti. Quælibet autem maxilla duos, & ſeptuaginta comprehendit; quę ſumma eſt in vtraq; centũ quadraginta quatuor dentium. Dorſum breue, & ad cęteros Muſtellos comparatum, latiſſimum. Laterum & tergoris pinnas longè quàm in quouis ſui generis maiores habet. Binæ earum haud procul à cauda vna ſuperior; altera inferior: ab brãchias, & podicem binę alię: alia rurſus in medio ferè dorſo. Cauda ſi reliqui corporis magnitudinem ſpectes, minus craſſa ſpiſſaq; in lateribus compreſſa, duabus conſtãs pinnis, cubitalem longitudinem (vt Bellonius ait) æquans, hocq; ei cum Vulpecula (ſic Cẽtrinen vocat) commune habet: quòd ſuperior eius pars, quę vertebris cõmunita eſt, altius attollitur quã inferior, quæ, inquit, creſcentis lunæ figurã exprimit, quarum intercapedinẽ dimidia linea explere poteſt. Podex inter ſupinas pinnas latet. Cute aſpera integitur. Vnde prouerbialiter quodãmodo Varro. ἅμα δὲ καὶ κυνείῳ σε δέρματι παίσω. ἐστὶ γὰρ τραχύτατον. i. ſimul verò & Canino te pelle ludam: eſt n. aſperrima. Oculi maximi, rotundi, quorum muſculi, qui ſurſum, deorſũ, extrorſum, ſiniſtrorſum mouent, manifeſtè cõſpiciũtur. Qui oculos quodãmodo intrà trahunt, & veluti in contẽplantib. diligẽterq; aliquid intuen-

Dentes.

Maxillæ.

Dorſum.

Pinnæ.

Cauda.

Cutis.

Oculi.

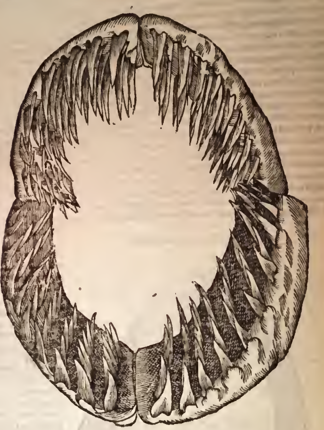
Carchariæ rictus ex noſtro muſæo.

C

D

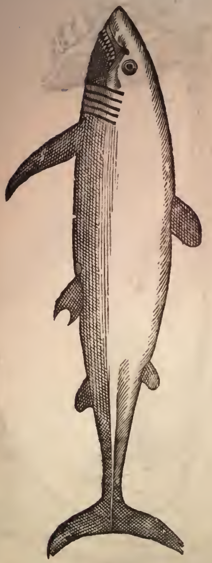
Canis Charchariæ dentium ſenis ordinibus expreſſorum imago à D. Fabio de Dondulis.

intuentibus fixos, immotoſq; tenent, non radicem neruorum opticorum ambiunt, ſed à ſuperiore parte oſſis regionis oculorum orti, in longum extenduntur. Similis huiuſmodi muſculorum ſitus etiam in humanis oculis eſt. Eſt & aliud in Carchariæ oculis obſeruatione digniſſimum. Neruorum opticorum loco, qui in hominibus, cæteriſq; animantibus inſunt, ſubſtantia eſt cartilaginea, dura, omniſq; mollitudinis expers. Tunica cornea parte anteriore, poſteriorecq; dura eſt; parte etiam anteriore exquiſitiſſimè perpolita: Cæterùm in oculis conſpiciuntur humores omnes, tunicæque longè manifeſtiùs, quàm in bubulis, maximè quæ humorem cryſtallinum, inuoluit, tela aranearum tenuior, maximeque pellucida. Ventriculum habet vaſtiſſimum, gulamq; ampliſſimam. Hepar adepatum, in duos maximos lobos diuiditur. Quæ ſecundo loco additur icon, piſcem oſtendit ſuperiori, ſiue Cani Carchariæ vulgari ſimilem, ſed qui in medio dorſo, vbi alijs pinna eſt, Serram, qualem Priſtis in fronte gerit. Dabitur præterea Canis Carchariæ alia figura in capite de Cane Galeo, quo cum pictor ita implicauit, vt ſeparari non poſſit.

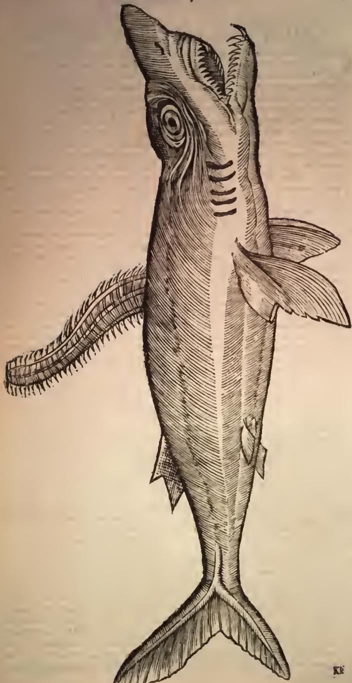
LOCVS.

Canis Carcharias.

Canis Carchariæ icon ex Geſnero ad ſceleton efficta.

E

LOCVS. NATVRA. MORES.

CANIS Cetaceus degit in alto, teſtantibus Oppiano, atq; Aeliano. Haud tamen ſemper ibi moratur: nā vt & alia maris alumna animalia, quibus audaciam natura inſeuit, cum ſum-
a L.14.c.14 mus per æſtatem viget calor, ad litora, inquit *a* Aelianus, ſe recipiunt, & verſus præcipitia natant, & expoſita fluctibus promontoria ſubeunt, & anguſtis profundiſq; fretis ſe inſinuant. Refugiunt .n. pelagus, & quæ in eo ſunt, paſcua negligunt. Litora autem petere, mox rurſus etiam
An amnes ſubeat. apparebit ex epigrammate Auſonij, in quo leporem in mare ſe præcipitantem capere ſcribitur. Teſtatur ex nuperis Vuottonus amnes nonnunquam ſubire, fortè dum prædā quandam inſequitur.
Vt prædam adoriatur. Hanc autem ex inſidijs adoriri Plin. innuere videtur de ſyluis, quæ in mari rubro ſunt, loquens, *Fruticum magnitudo*, inquit, *ternorum eſt cubitorum, Caniculis referta, vix vt proſpicere è naui tutum ſit, remos plerumq; ipſis inuadentibus.* Et margaritæ frequentari ſueta litora propter piſcantium inſidias declinantes, circa deuios ſcopulos, & marinorum Canum receptacula deliteſcunt, vt ex Ammiano Marcellino, & Solino recitauimus, & hinc fortè ἁρπακτῆρα, idcſt furem vocauerit Oppian. Canum omnium maleficentiſſimus eſt, & robuſtiſſimus, ſuperbus, contumelioſus, impudenſq; F adeò, vt ſæpè in ipſis etiam retibus, & naſſis piſces adoriatur, ac deuoret, ſuo tamen ſæpè etiam malo: nam dum ventri indulget, piſce aliquo ei grato proeſca in hamum infixo à piſcatore capitur, vt ſcribit idem Oppian. Carnis humanæ præ cæteris ſunt auidiſſimi, quod tùm aliàs conſtat,
Pugna cum vrinātibus. tum quòd ἀνθρωποφάγος Archeſtrato apud Athenæum dicatur, tum verò potiſſimum ex pugna eorum cum vrinantibus, quam nobis deſcriptam reliquit *b* Plinius. *Canicularum maxima multitudo*
b L.4.c.46. *circa eas* (ſpongias ſubaudi, de quibus proximè peregerat) *vrinantes graui periculo infeſtas. Ipſi feruntur, vt nubem quandam craſſeſcere ſuper capita animalium: planorum piſcium ſimilem, prementem eas*, alias eos, *arcentemq; à reciprocando, & ob id ſtylos præacutos lineis annexos habere ſeſe, quia niſi perfoſſa ita non recedant, caliginis, & pauoris, vt arbitror opere. Nubem .n. & nebulam (cuius nomine hoc malum appellant) inter animalia illa haud vltra comperit quiſquam. At cum Caniculis atrox dimicatio, inguina & calces, omnemq; candorem corporum appetūt. Salus vna in aduerſas eundi, vltroq; terrendi. Pauet enim hominem æquè, ac terret. Et ſors æqua in gurgite. Vt ad ſumma aquæ ventum eſt: ibi periculum anceps. Adempta ratione, contrà eundi, dum conetur emergere, & ſalus omnis in ſocijs: funem illi relegatum ab humeris eius trahunt. Hunc dimicās, vt ſit periculi ſignum, læua quatit dextra apprehenſa ſtylo in pugna eſt, mordicùs aliàs tractus. Vt prope carinam vētum eſt, niſi præceleri vi repentè* G *rapiant, abſumi ſpectant. Ac ſæpè iam ſubducti, è manibus auferuntur, ſi non trahentium opem, conglobato corpore in pilæ modum, ipſi adiuuere. Protendunt quidem tridentes alij, ſed monſtro ſolertia eſt nauigium ſubeundi, atq; ita è tutò præliandi. Omnis ergo cura ad ſpeculandum hoc malum inſumitur*. Hactenus Plinius. Profuerit verò piſci item natatus velocitas, qui alioqui cæteris Caniculis
Natatus. tardus eſt, vt Oppianus teſtatur. Nautis etiam infeſtus eſt, vt ex Virgilio oſtenſum eſt: & ad hoc alludit fortaſſis M. Tull. Verrem eiuſdem piſcis ſymbolo proſciodens: Hoc infeſtior nautis Varres quàm Scylla, quòd multò ſe pluribus, & maioribus canibus cinxerit. Inter piſces, Thunnos in primos perſequitur, & ex eorum venatione, cùm gregatim præter Italiam acti elabuntur, & Siciliam attingere prohibentur, pingueſcunt, vt in Thunno ex Strabone diximus.

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas. CARNE, inquit Rondeletius, eſt candida, neq; ferini ſaporis, & ob id multorū Galeorum carni præferenda, haudq; ideo reijcienda, quòd hominum cadaueribus veſcitur. Id quod eleganter apud Athenæum indicauit Archeſtratus diuinum hunc cibum vocans: H

Mortalium pauci diuinum hunc cibum nouerunt, Atq; adeo veſci eo volunt homines leuis
Stupidaque mentis, & prorſus attoniti, Quod ea bellua humana carne paſcatur: quiuis ſanè
Piſcis hominum carne gaudet; eam ſi adipiſcatur. Certè quicunq; ſtolidè hæc negatur, puriores vt ſint
Relegare ad olera conuenit, & ad Diodorum Ire ſapientē, vt tēperātes apud illū Pythagoræ pcepta diſcāt.

Mneſitheus ijs annumerat, qui facilè concoquuntur, inquiēs: *Piſces, qui neq; ſolitarij apparent, neq; rurſus gregarij ſunt, faciliùs concoquūtur, vt Congri, & Charcharia, & ſimiles.* Galenus *a* verò Canis
a L.3. Alim.
b Lib.3. de loc. aff. Cetacei carnem, quòd prædura, atq; excrementitia ſit; in plebis cibum cedere, ſale macerari; ingratiq; ſaporis eſſe ait, atq; muccoſam: ideoq; non niſi rarò abſq; ſinapi, aut exelæo, aut alio id genus acri quopiam condimento edi ſolitam. Alibi etiam *b* carnem hanc ſale induratam ſanguinem ſcribit generare melancholicam. Et Alexāder Benedictus multos ex damnato victus genere ſtultos effectos eſſe teſtatur, vt ex carne, inquit, ſuilla, bubula, aſinina, canina, ſalſamentis continuis Canis marinis, Cetarijſq; omnibus. Cæterùm, vt Galeno facilè adhæſerim, ita etiam fieri poteſt,

vt

A vt culpa in apparatum referenda ſit, de quo idem Archeſtratus obſonatorum Heſiodus, aut Theognis, in hunc modum ſcripſit: *Apparatus.*

In Toronæorum ciuitate Carcharia Canis oportet. Caua obſonari ſubdita infernè abdomina.
Deinde cymino conſperſa, ſaleq́; non multo aſſare, Quibus, ò charum caput, addendum inſuper nihil
Præter glaucũ oleum: vbi verò aſſata iam fuerint Ea cum intrito ſuaui afferenda ſunt.
Quoties antẽ in pleno lancis alueo turulenta coqs Nec aqua gelida fontem, nec cõfectũ è vino acetum
Commiſce, verùm oleum affunde ſolum, Arido cũ cymino, & odoribus ſuauiter herbarũ folijs
At ſuper pruna id elixa, nec flammam admone, Agita crebrò, ne te inſcio exurantur.

VSVS IN MEDICINA.

DENTES huius piſcis argento includunt artifices, ſerpentis dentes nuncupantes. Eos mulierculæ è collo puerorum ſuſpendunt, quoniam dentitionem iuuare vulgò creduntur, puerorumq; arcere pauores. Ex eiſdem dentifricia parari optima Rondeletius tradit, eorumq; aſperitate dealbari dentes, ſiccitate conſeruari, & firmari, ne quis (inquit) à cæco quo- *Dentium vſus. Dentifricia.*
B piam effectu id prodire putet. Apparet autem ipſum hæc accepiſſe à Plinio, qui tamen ſic habet: *Infantium gingiuis dentitionibuſq́; multum confert Delphini cum melle dentium cinis, & ſi ipſo dente gingiuæ tangantur. Alligatuſq; idem pauores repentinos tollit. Idem effectus, & Caniculæ dentis.* Eandem facultatem in dentibus Canis Galei idem Rondeletius tribuit: item dentibus Galei glauci, vt omnibus Galeis communem eſſe ſit credibile. Alibi etiam Plinius dentium dolores ſedari dixit, Cerebro Caniculæ in oleo decocto, adſeruatoq; vt ex eo dentes ſemel anno colluantur. Succedaneorum incertus author, & Rhaſis pro crocodili adipe, adipem Canis marini in remedijs ſubſtitui volunt. Hic ſi coquatur cum aqua, & aceto, & os colluatur, ſedat dolorem dentium. *Cerebri vis.*

E P I G R A M M A T A.

IN Leporem, qui dum canam terreſtrem concitatius fugit; in mare deuolutus è rupe quadã, à Cane marino laceratus eſt, extant epigrammata duo Germanici Cæſaris, & vnum Tiberij. Eſt & a Auſonij ſuper eodem tetraſticon huiuſmodi: *a Lib. 1. Anthol. Græ. 33*

Trinacrij quondam currentem in litoris ora Ante canes, Leporem cæruleus rapuit.
C *At lepus: In me omnis terra pelagique rapina eſt. Forſitan & cæli, ſi canis aſtra tenet.*

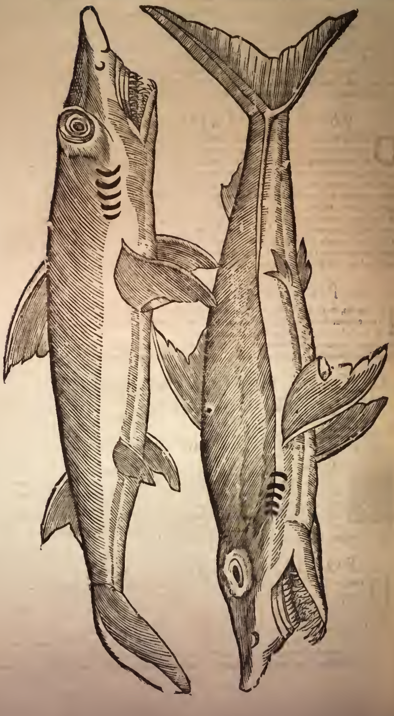
DE CANE GALEO, VEL GALEO Ariſt. Cap. XXXIII.

SYNONYMA. ETYMVM. ORDO.

ARISTOTELI γαλεὸς ſimpliciter vocari præcedenti capite oſtendimus, quem Oppianus γαλεὸν κύνα, ideſt Galeum, ſiue Muſtelum Canem vocat, inquiens: ἄλλο δὲ (φῦλον κυνῶν) ὁμαρτῇ κλείονται γαλεοί, id eſt: Alterum (Canum genus) vnum vocatur Galeus. Inter minores Galeos hic non immeritò primum locum obtinebit, quandoquidem generis nomen quoq; ſubit, cæteroſq; complectitur. Apud *Galeus ſimpliciter dictus.*
D latinos cum nomen non habeat, poterit ad Ariſt. & Oppiani imitationem, vel ſimpliciter Muſtelus, aut Galeus, Muſtelus ſuè Canis vocari.

FORMA. DESCRIPTIO.

HVNC cũ viris doctiſſimis eũ eſſe reor, qui Græcis noſtri tẽporis σκυλλόψαρο appellatur, Romanis cõmuni quibuſdã alijs Galeis (Spinaci ſcilicet, & læui) nomine, peſce Palumbo, & propria appellatione Canoſa appellatur, Maſſiliæ verò Pal, fortè à pali quadam *Canoſa.*
ſimilitudine circa roſtrũ acuminatũ, vt in Sphyræna, ſeu potiùs decurtata voce à Palũbo. Alicubi in Gallia, teſte Rõdeletio, Milandre dicitur, & Cagnot, quaſi paruus Canis. Corporis ſpecie alijs *Roſtrum.*
Galeis ſimilis eſt. Roſtrum .n. acutũ habet, & rotundũ: oculos mediocres, & oblõgos, & retro eos *Oculi.*
bina foramina, auditui inſeruientia. Os in ſupina parte, valde denticulatum, & ante ipſum duo *Os.*
alia foramina olfactui dicata. Branchias vtrimq; quinas detectas habet, & iuxta eas, duas pinnas, *Branchia.*

A vtrimq; vnam; aliæq; ruſus duæ ſupina parte, ex vtroque nempè podicis latere vna enaſcuntur, præter quas maribus duæ appendices, vtrimq; vna, ex podice pendent. In dorſo etiam binæ ſingulares pinnæ eriguntur, prior, & maior, in eo ferè medio, poſterior, & minor, caudæ proxima; è cuius regione altera etiam ſingularis imò ventri hæret. Cauda in geminam, & inæqualem pinnam degenerat: ſuperior namq; pars eius maior, inferior verò minor eſt. Corpus totum oblongum eſt, & rotundum, à podiceq; in extremam vſq; caudam ſenſim gracileſcit. Non ſquamis, ſed corio tegitur. Ventre eſt albo, corpore reliquo cinereo. Ventriculum habet magnum, & inteſtina etiam ampla, hepar bifidum, & pallidum, cui fellis veſica ſubnectitur: ſplenem verò ſubrubrum. Ad multam magnitudinem excreſcit, ita vt aliquando centenas etiam libras excedere ſoleat. Scribit Rondel. ex parte inferiore oculorum huius piſcis tunicam enaſci, quæ totum oculum operit palpebræ auium modo, non quod reuera palpebra ſit; nam authore etiam a Ariſtot. palpebris carent piſces, & palpebræ ex cute fiunt: hæc autem in membrana eſt tantum.

Cauda. *Cutis.* *Color.* *Magnitudo.*

a *Lib. 2. de Par. c. 13.*

LOCVS. NATVRA. MORES. PARTVS.

B PISCIS eſt marinus tantùm, mariſq; potiùs cænoſa, quàm ſaxoſa loca habitans, cæterorum minorum Canum more. Oua gignit vitellis ouorum Gallinæ ſimillima, ex quibus fœtus nutriuntur, donec tandem perfecti foris excluduntur. Saluianus gregalem eſſe ſcribit. quod haud facilè crediderim. Non ſolum enim carne veſcitur, ſed famelicus admodum, atque helluo, quales natura gregarios facere non aſſolet. Cùm verò dentes habeat acutiſſimos, ſimul & validiſſimos, ipſeque fortis ſit, ac robuſtus, non ſolùm maiores piſces, verùm etiam natantes homines adoritur, vnde hodieque piſcatores, & litorum marinorum accolæ eum formidant: appetit enim calces, inguina, poplitéſque tam auidè, inquit Rondeletius, vt aliquando in terram exiliat: quam ob cauſam ipſe Plinij Caniculam, quæ cum vrinantibus, vt recitauimus, pugnat, eſſe conatus eſt oſtendere.

Oua qualia. *An gregalis.* *Robur.*

VSVS IN CIBIS.

C INSVAVEM, duramque carnem habet, & propterea ægrè concoquitur. Negligitur itaque ſordidæque plebi relinquitur. Editur autem elixus ex alliato, ideſt intinctu ex allio.

Carnis qualitas. *Apparatus.*

DE CATVLIS. Cap. XXXIV.

SYNONYMA. ETYMVM.

ARISTOTELES a agens de Galeorum partu, τὰ σκύλια, ſiue vt Gyllius ſcribit, σκύλλια, & Raias ait teſtacea quædam gerere, in quibus humor ad oui ſimilitudinem conſiſtit. Gaza reddidit Caniculas, ad differentiam nimirum τῆς σκύλλης, id Scyllæ, ſiue Canis maioris, de quo dictum eſt. Athenæus non vocem, vt Rondeletius verbis vtar, ſed ſignificationem ſecutus σκύμνους appellauit, vtraq; voce (dixerat Ariſtoteles τὰ σκύλια vocari) à terrenis animantibus ad marinas D tranſlata, illa à ceruorum, hac à leonum catulis. Ita & Oppianus vocat, apud quem interpres Catulum reddidit, & ſic nos quoque vocabimus, ne cum Canicula Plinij, quæ Canis maior eſt, ſiue Carcharias implicetur. Ariſtoteles hoſce piſces etiam νεβρίας γαλεοὺς vocari teſtatur. Bellonius, Rondeletius, & Saluianus Hinnulos vertunt, Theodorus Græcam vocem retinuit, & ſic vertit: Caniculæ quas aliqui ab hinnulo Nebrias Muſtelos appellant, quaſi νεβρίας legiſſet: Quare vel cum hoc Nebrias Muſtelos, vel Muſtelos, ſiue Galeos hinnulares appellauerim: non enim dubito quin νεβρίας ſit legendum à recto νεβριὰς non νέβρις, vt Bellonius habet, nam & alios quoſdam Galeos ἀστερίας ἀκανθίας ἀλωπεκίας vocant: quomodo, & aquilam quandam hinnularem idem Gaza nuncupauit, quam Ariſtoteles νεβροφόνον, etſi hinnulares dicantur iſti Galei à maculis, quas toto corpore diſperſas habent, aquila verò quòd hinnulos occidat.

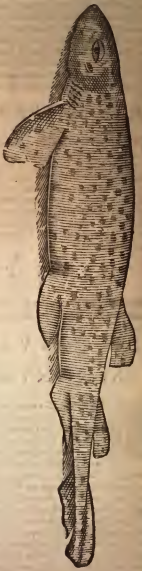
a *Li. 6. Hiſt. cap. 10.*

Scymnus. *Catulus.* *Hinnulus.* *Aquila hinnularis.*

Catulus maior Saluiani.

Catulus minor eiuſdem.

A

FORMA. DESCRIPTIO.

BELLONIVS pro Galeo Nebria, ſiue Muſtelo hinnulari, eum pingit, qui Maſſilienſium vul-
gò (apud quos frequentiſſimum eſſe ſcribit) Nuſſola appellatur, ob albas nimirum macu-
las, quas per dorſum diſperſas habet. Sed cùm de memorabili, ac peculiari partu non me-
minerit, nos cum ipſo etiam Bellonio hunc Galei læuis alteram ſpeciem faciemus. Galli duos alios
huius generis piſces Rouſettes vulgò dicunt, magnitudine, & loco quo degunt potiſſimùm differen-
tes. Maiorem Romani Scorzonem (ſic à maculis viperam, vel ei congenerem ſerpentem, à quo *Scorzon.*
Scorzonera herba nomen inuenit, dicimus) appellant, minorem peſce Gatto, quaſi Catum: quod
tamen poſtremùm nomen Maſſilienſes maiori tribuunt quodammodo, nam Gua aughier, ſiue ro-
chier dicunt. In vtroque diſſecto mammas illas candidas, & teſtaceum illud inuolucrum, de quo
ſuprà multa ex Ariſtotele, qui hæc generationi deſtinata membra priuatim Scylio tribuit, ſcripſi-
mus, Saluianus, & Rondeletius obſeruarunt: quamobrem Saluianus vtrumq; Catuli nomine, & de-
B ſcripſit, & pinxit, ſola magnitudinis addita differentia. Rondeletius verò minorem peculiariter
Scylij, ſiue (vt ipſe Gazam ſecutus vertit) Caniculæ Ariſtotelis nominem propoſuit: maiorem ve-
rò, quòd in ſaxis, & in alto mari frequentiùs verſetur, Saxatilem Caniculam appellauit. Maioris
dorſum, & latera ſubnigricant, nigerrimiſq; & latiſſimis maculis inſigniuntur. Minoris verò læuiſ- *Canicula ſa-*
ſimè ſubrubent, notis liuentibus, & multò quàm in maiori minoribus conſperſa. Vnde Maſſarius, *xatilis.*
atq; Gyllius hos piſces non σκύλια, ſed ἀστερίας eſſe voluerunt, cùm hic alius ſit, vt modò patebit.
Saluianus verò cùm hos priuatim κύνες γαλεοὶ nomine Aeliano intelligi velit, quia hic dixit, *Canum
genus, quod varium eſt, Galeus vocatur*, fallitur: nam Aelianus præter hos ibidem ſtellarias etiam, qui
& ipſi varij ſunt, intelligit. Vt verò pariendi modo, & partibus internis conueniunt, ita vita, magni- *Differentia.*
tudine, cutis aſperitate, duritiaq; differunt. Minor in cœno, & litoribus degit: maior in ſaxis, & al-
to mari frequentiùs, vnde fit, vt ille ſæpiùs, hic rarò capiatur. Saluianus maiorem ad cubitalem men-
ſuram excreſcere ſolere ait, minorem nunquam ferè cubitum implere: Rondeletius verò minorem *Magnitudo.*
in ſuo mari ad ſummum cubitalem eſſe refert, maiorem binos cubitos aliquando ſuperare, cuteque
adeò aſpera, & dura eſſe, vt ea lignum eburq; perpoliri poſſint, non aliter quàm cute Squatinæ, ea-
demq; enſium capulos muniri: minorem quidem cute etiam admodum aſpera eſſe, ſi à cauda ſurſum
C ad caput manum ducas, ſin, à capite ad caudam, minimè. Eſt tamen aliàs etiam ita aſpera, vt Bello-
nius, qui pro Aſteria pinxit, fabris eum lignarijs, ad perpolienda opera vſurpari teſtetur. Oculis, ore,
branchijs, pinna, caudaq; ſimiles, ijſdemq; ab alijs nihil, vel parum differentes.

LOCVS. PARTVS. NATVRA.
Mores.

QVEM maris locum vterq; incolat, iam diximus: de partu verò ſupra: vbi de Galeorum par-
tus diuerſitate ex Ariſtotele agebamus. Vterque licet ſit carniuorus reliquorum Galeo-
rum more, minor tamen (inquit Saluianus) gregalis eſſe creditur, propterea quòd maior
ferè ſemper ſingularis; ille verò vnà cum alijs pleriſq; ſui generis capi ſoleat.

D

VSVS IN CIBIS.

VTERQVE vix vſum in cibis habet: nam & infima eos plebs etiam aſpernatur, non tam ob
inſignem carnis duritiem, ac viſciditatem, quam ventriculus conficere non poteſt, quàm
quòd virus omninò redoleat. Maior tamen, teſte Rondeletio, paulò eſt meliore carne,
ſed quæ & ipſa tamen ferinum quendam odorem edat.

DE GA-

DE GALEO, SIVE MVSTELO LÆVI. E
Cap. XXXV.

SYNONYMA. ETYMVM.

Galei læuis ſpecies ex Geſnero.

Galeus glaucus.

ASiue Galeos, id eſt læues, non à læuitate cutis Græcis appellari apparet, cùm qui Ariſtoteli Stellaris vocatur, & qui Aeliano glaucus, læuitate ipſum ſuperent; ſed vt ab Acanthia, ſiue Spinace, cui aliàs perquam ſimilis eſt, diſtinguatur. At ne quis Aeliani glaucum læui Ariſtotelis eundem exiſtimet, refragatur generationis modus, quem F
Muſtelo læui ex Ariſtotele aſcripſimus. Læuem itaq; Rondeletius ex anatomica inſpectione oſtendit, eum eſſe qui Romæ vulgò Peſce Colombo, ſeu potiùs Palumbo appellatur; quod nomen licet Romani alijs quibuſdam Galeis etiam tribuant, eo tamen peculiariter, & propriè læuem, teſtante Saluiano, intelligunt. Galli Emiſſole dicunt.

F O R M A.
Deſcriptio.

Vt à Cane Galeo, & Stellari differat.

ROSTRO, branchijs, pinnis, cauda, corporis forma, colore, interaneiſq; cum Cane Galeo, & Stellari conuenit. Ab G
vtroq; verò non tam partus modo, quàm alijs etiam euidentiſſimis notis diſtinguitur. A Cane Galeo in primis differt ore. Hoc enim huic valde dentatum, cùm læui planè ſit edentulum, dentiumque vice aſperæ tãtum maxillæ: deinde corio, quod læui læuius eſt: poſtremò magnitudine, nam cùm Canis Galeus vltra centenas etiam libras excreſcere ſoleat: læuis Muſtelus vix ad viginti perueniat vnquam: A Stellari verò maculis, quibus hic per dorſum ſtellarum ſimilitudine varius eſt, quibus læuis planè caret.

Vt à Glauco Galeo Aeliani differat.

Diſtinguitur item à glauco Aeliani, colore, qui H
huic glaucus nimirum eſt, vnde nomen, illi albicans, vel ſaltem cinereus. Foramina pro naribus habet: quibus minora ſunt alia poſt oculos. Quæ hic poſita eſt icon, ſi non eiuſdem eſt Galei ſaltem ei coniungenda videtur, inquit Geſnerus, cui eam lector debes,

LOCVS.

A
LOCVS. NATVRA. MORES. PARTVS.

CVM ſit itsque ex minoribus Muſtelis, haud dubio in cœnoſis potiùs, quàm ſaxoſis matir locis obſeruabitur. De peculiari inter Muſtelos eius pariendi modo, antea diximus ex Ariſtotele, vbi de pariendi varietate in hiſce piſcibus agebamus in genere. Quamuis verò dentibus careat, carniuorum tamen cæterorum Galeorum more eſſe certum eſt, piſceſq; maxillarum aſperitate atterere. Apparetq; gregalem eſſe: plures enim vna capti conſpiciuntur.

VSVS IN CIBIS.

ET hic quoque plebi relinquitur, propter duram inſuauemque carnem. Editur elixus ex alliato.

B
DE GALEO ASTERIA. Cap. XXXVI.

SYNONYMA. ETYMVM.

GALEVS, ſiue Muſtelus, qui Ariſtoteli ἀστερίας, Gazæ modò ſtellatus, modò ſtellaris appellatur, ab albis maculis, inquit Rondeletius, lentis magnitudine, quibus depictus eſt, vnde ſuis forſitan Lentillat dicturus fuerit. Sunt autem etiam aſteriæ aues in ardearum, item aquilarum, & accipitrum genere, ſimiliter maculis, ceu ſtellis quibuſdam variæ. Oppianus ποικίλον, ideſt, varium, Ælianus ſimpliciter γαλεὸν vocat, vt indicat his verbis: a *Canum minorum alius Galeus, alius Centrina appellatur: qui colore varius eſt, Galeus vocatur*: niſi dicamus, Galeos ipſi appellari omnes maculatos Galeos, vt Geſnerus opinatur. Bellonius Muſtelum ſtellarem Oppiano à verſicolori cute Pardalionem, (Pardalim dicere voluit, nam Pardalio apud probatos authores non legitur)
C alij verò Pantheram (ſic Lippius Pardalin apud Oppianum reddidit, vt pro pardali quadrupede etiam plerique reddere ſolent) vocari ſcribit, cùm pardalis ab eo primùm inter Cete, & belluas marinas ſeparatim numeretur, mox Galeus ποικίλος inter Canes. Adde quòd vel ipſo Bellonio teſte dentium pardalis morſus non ſecus Oppiano lethalis eſt, quàm aculei Draconis marini ictus: vnde illud poetæ: ex Lippij verſione:

Exitiale facit vulnus Panthera tremendis — Dentibus in terra, fluctu magis aſpera ponto.

Aſteria aues.

a *Lib. 11. cap. 8.*

Pardalio. Panthera.

FORMA. DESCRIPTIO.

IDEM Bellonius Galei, ſiue Muſteli ſtellati duas exhibet ſpecies, ſed has Ariſtotelis τὰ σκύλια, ſiue Catulos eſſe ex peculiari pariendi modo dictum eſt. Saluianus Aſteriam non depingit, propterea quòd tam internis, quàm externis partibus ſimillimus adeò læui Muſtelo ſit, vt facillimè ex illius icone cognoſci poſſit, ſi dorſum maculas habere tibi imagineris, quibus ſolis ab illo diſtinguitur. Rondeletius ait cute tegi læuiore, quàm eſt Galeo læui, dorſique
D memoratas maculas, alias ſtellarum ſpeciem referre, vnde illi, inquit, nomen: alias rotundas eſſe: Hæc ille addita hac icone.

Galeus Aſterias Rondeletij.

LOCVS.

LOCVS. PARTVS. NATVRA. E
Mores.

LOCO cum alijs minoribus Canibus conuenit; De partu, & ſuperfœtatione ſuprà diximus ex Ariſtotele. Moribus, victu, naturaq; ab alijs minoribus Galeis non differt.

VSVS IN CIBIS.

Carnis qualitas.

HICESIVS apud Athenæum author eſt Galeorum optimos, & tenerrimos eſſe, qui Stellares appellantur. Cæterùm reuera Muſtelo læui, neque tenerior, neque ſuauior eſt: ſimiliterq; ac cæteri plebeculæ in cibum cedit, parsturq; eodem quo illi modo.

DE GLAVCO ÆLIANI.
Cap. XXXVII. F

Amor in filios.

GLAVCVM Aeliani à ſuis Glaucis eleganter Rondeletius diſtinguit. His enim fœtus ore recipere, & rurſus abſque vlla læſione euomere, propter aculeos, quos in dorſo gerunt acutiſſimos, non conuenit, quod ſuo Glauco tribuit Aelianus his verbis: *Glaucus piſcis pater factus, quos ſuſtulit ex coniuge, diligentiſſimè cauet, ne inſidijs impetantur, & ne pernities vlla eis inferatur: itaq; donec læti, ac ſine timore natant tam diu cuſtodire ille non intermittit, nunc à tergo cum eis natãs, nunc verò non à tergo, ſed adnatat modò ad vnum eorum latus, modò ad alterum. Si quis verò ex paruulis timere cœperit, ille timore cognito, ore hiante paruulum excipit: deinde timore præterito, quem deuorauerat, reuomit, qualem acceperat; ille rurſus natat*; Cùm ob hanc itaq; naturã meritò omni iure Galeis eum accenſuit Rondeletius, tum quòd tota corporis figura cæteros Galeos referat, & piſcis item ſit cartilagineus. Adhæc ſæuitia audaciaq; Cani Galeo non cedit: quin æque, atq; ille carnis humanæ eſt auidiſſimus, cuius rei ſeſe oculatiſſimum teſtem eſſe ſcribit. Cùm enim æſtate puer, qui militi cuidam erat à pedibus, in litore ambularet, eum diu ſecutus Glaucus, calces tibiaſque quin arriperet, parum, inquit, abfuit, & à puero gladio confoſſus in litus eiectus eſt. Piſcis eſt quatuor, aut quinque cubitorum magnitudine. Dorſum cærulei eſt coloris exaturati, vnde illi cognomen, venter candidi. Roſtro eſt acuto, oculis ſatis magnis, ex quorum inferiore parte enaſcitur membrana candida, quæ ad oculos ſurſum attollitur, eiſq; veluti nubes caliginẽ offundit. Os habet in ſupina parte. Dentium acutorum, latorum, quodammodo ſerratorum, ad latera ſpectantium ordines duos. In palato ſubſtantiam quandam fungoſam, & mollem, digitiſq; cedentem, quæ ſupernam interiorẽq; oris partem replet. Linguam craſſam, latam, aſperamq;. Ventriculum ampliſſimũ, ac longiſſimum: huic ſplen annectitur longus ex multis particulis carnoſis, rotundiſq; inſtar racemi compactus, renum Delphini modo. Inteſtina primũ gracilia ſunt, deinde lata, ſine vllis ſpiris. Ex venis meſaraicis rami duo oriuntur: quorum alter ad hepar, alter ad ventriculũ perducitur, in eo in alios multos ramos diuiſus. Hepar adipoſum in lobos duos diſſectũ, quorum alteri veſica fellis hæret, fel viride eſt, cor angulatum. Ventris parte infima in maribus feminis vaſa in partes duas diuiſa conſpicias, in fœminis vuluã. Præterea in maribus ſubſtantiã quandam carnoſam, digitali magnitudine, penis ſpecie. Branchiæ detectæ ſunt; prope has pinnæ duæ magnæ, ad podicẽ aliæ duæ minores. Aliæ duæ ſunt in tergo: prior in medio ferè maior: poſterior prope caudã minor. Cauda ex duabus conſtat, ſuperior multò longior eſt, quàm inferior, ſurſumq; ſpectat. Cute læui, tegitur. H

Descriptio. *Ex Galeorũ genere eſſe.* G

Galeus Glaucus Rondel,

A

DE MALTHA. Cap. XXXVIII.

MA'λθη inter marinas beluas enumeratur ab Oppiano. Et Suidas aliquando Preſti eandem facit his verbis: πρῆστις εἶδος κήτους θαλασσίου, ἡ λεγομένη μάλθη: id eſt, Preſtis, genus eſt Ceti marini, quod vocatur Maltha: De qua belua dicemus in Phyſetere: aliquando à Preſte diſtinguit, beluamque δυσανταγώνιστον, id eſt, inexpugnabilem, vel expugnatu difficilem eſſe ſcribit: κῆτος, inquit, θαλάσσιον θηρίον πολυειδές: ἐστὶ γὰρ λέων, ζύγαινα, πάρδαλις, φυσαλος, πρῆστις ἡ λεγομένη μάλθη, ὁ καὶ δυσανταγώνιστον ἐστὶ καὶ κριός. Deſumpta eſt autem ſimplex iſta Cetorum enumeratio ex Oppiano, & poſt πρῆστις rectè ponitur comma. Dicitur μάλθη, teſte Rondeletio, quaſi μαλθακή. Oppianus: Μάλθη θ' ἣ μαλακῇσιν ἐπώνυμος ἀδρανίῃσι. *Maltha, qui ſit piſcis.* *Etymum.*

a Plinio maltha eſt limus flagrans, qui cùm quid attigit ſolidi, adhæret, quem in Comagena vrbe Samoſata ſtagnum emittit: b Alicubi ipſi etiam permiſtio quædam eſt ad lapideam duritiem accedens, ex rebus tamen mollibus compoſita: *Maltha*, inquit, *ex calce fit recenti, gleba vino reſtin-* B *guitur: mox tunditur cum adipe ſuillo, & fico; duplici linimento: quæ res eſt omnium tenaciſſima, & ad duritiem lapidis accedens: quod malthatur, oleo perfricatur antè.* Maltha etiam veteribus dicebatur mollis teſte Nonio: Lucilius; *Inſanum quem maltham, & fœminam dici iubet.* Sanè malthacia Græcis, mollities Latinis eſt, & malthacos mollis, effœminatus: Proinde etiam maltham vocant ceram mollitam, ac quicpiam ſimile ad tabularum ferruminationem aptum, vt promptuarij conſarcinator tradit: vt à mollitie, ſeu potius à molliēdo Maltha piſcis nomen inuenerit: quamobrem Rondeletius hunc Cetaceum piſcem ex Galeorum genere, Maltham eſſe conijcit, quod caro ipſi ſit laxa molliſque, non ſenſu modò, ſed & facultate: aluum enim, inquit, mollit cietque ſucci lentore: Noſtri Sorrat, Romani Lamiolam vocant. Roſtro eſt breui, dentibus latis, & acutis, Carchariæ modo. Os habet in ſupina parte non multum infra roſtrum, dentium multos ordines. Pinnis, cauda, internis partibus à Cane galeo non differt, niſi quòd alba oculorum nebula caret. *Maltha quid Plinio.* *a Lib 2.* *b Lib. 32.* *Maltham eſſe depictum hic piſcem.*

Maltha Rondel.

C

DE VVLPECVLA MARINA. Cap. XXXIX.

D

SYNONYMA. ETYMVM.

GRÆCIS ἀλώπηξ vocatur, Latinis Vulpes, aut Vulpecula, Oppiano etiam ἀλωπεκίας γαλεὸς, & non ſimpliciter ἀλωπεκίας, quaſi Vulpinus Galeus. Nomen ei non à caudæ longitudine, vt Rondeletius retur, verùm vel ab inſuaui ingratoq; eius guſtu, vt Diphilus tradit, vel ab aſtu ingenijq; calliditate, vt Ariſtoteles innuit, quibus terreſtrem Vulpem æmulatur. *Etymum.*

GENVS.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO. E

Simia Bellonij. *Vulpecula Bellonij.* *Vulpes Archeſtrati.* *Forma corporis, & caudæ.* *Color.*

INTER exteros Galeos ab Ariſtotele Oppianoq; ennmeratur. Rondeletius, & Saluianus veram, ac genuinam Vulpeculam eſſe profitentur, quem Bellonius à vulens, vt ſic dicam, ſimilitndine Simiam marinam vocari teſtatui (longè tamen alia eſt marina Simia Acliani) quiq; Romæ, & pleriſq; alijs locis ob longã falcatamq; caudam, peſce Spada, quaſi Gladius piſcis nuncupatur, nomine eum vero Gladio, & Tāniæ quadam ſpecie communi. Quibus aduerſatur Bellonins: cui nimirum Vulpes veterum eſt, quem illi Centrinam faciunt. Ego illis omninò acquieſcendum eſſe non dubito. Galli Ramart, quaſi Vulpem dicunt. Notandum interim eſt, alium eſſe, quem Archeſtratus apud Athenæum circa Rhodum omnium ſapidiſſimum eſſe tradit, & alio nomine κύνα πίονα, ideſt Canem pinguem appellari, licet ſecus arbitretur Rondeletius. Huius itaq; & Saluiani Vulpeculam inter reliquos Galeos notiſſimam reddit caudæ proceritas, & totius inſuper corporis habitus. Craſſior enim eſt, & breuior, ita vt cauda, quam falcatam, & quodammodo enſiformem eſſe diximus, reliquum corpus magnitudine non ſolū adæquet, verum etiam ſuperet. F In cuius caudæ exortu pinna conſpicitur. Cute regitur. Ventre eſt cãdido, dorſo verò cinereo. Ventriculum habet amplum, inteſtina lata, iecur vt in alijs in duas fibras diuiſum, & pallidum: cui fellis veſica commiſſa eſt, & ſplenem ſubatrum. Haud minus quam Canis Galeus augetur, adeo vt aliquando non ſecus quàm ille, vel ad centenas libras excreſcat. Cum illo item oculis, foraminibus auditui, & olfactui inſeruientibus, & branchijs quoque conuenit.

Pinnæ.

Rondeletius pinnas, quæ ad branchias ſunt, & ad anum, longiores eſſe ait ijs, quæ ſunt in dorſo: videturq; diuerſum à Saluiani Vulpe piſcem pingere, nam & caudam ita exprimit, ac ſi ex binis conſtaret pinnis, quarum vna, quæ ſurſum abit, toto corpore longior eſt, altera decuplo minor: cùm Saluiani piſcis vnica tantum pinna anguſtiſſima conſtet, pinnaſq; tam in prona parte, quàm in ſupina habeat.

Os.

Idem Rondeletius os paruum tribuit, idq; non multum infra roſtrum eſſe aſſerit, dentibus acutis inſtructum: cuius roſtri poſitus Saluianus non meminit, attamen ex roſtri proceritate aliter ſuſpicari poteſt. An ne fortaſſis duo ſunt genera? Rondeletius autem hunc ſuum piſcem, verum, ac genuinum Galeum Vulpinum eſſe, cùm ex tetro ingratiſſimoq; eius odore, vnde nomen inuenit, tum ex moribus, quos veteres ei aſcribunt, pulchrè oſtendit: ſed vnicus eſt, inquit, Athenæi locus, qui nobis obijci poteſt: *Ariſtoteles plura Galeorum genera eſſe tradit, &c. Vulpem vnam habere pinnam* ἐν οὐρανῷ, *in* G *dorſo verò nullam.*

Veram Vulpem eſſe. *Athenæi locus emendatur.*

At locum hunc mendo non vacare conſtat: nam ſi ad omnes Galeos, qui hic numerantur, poſtremam ſententiam referas, nullam ſcilicet eos habere in tergo pinnam, λοφιὰς enim nomine metaphoricōs pinnam ſignificari in Muſtelo Centrina docuimus, id procul à vero abeſſe, omnibus qui vel Galeos viderunt, vel de eis aliquid legerunt, notiſſimum eſt. Si ſoli Vulpi id tribuas, quid id ſibi vult, vnicam habere pinnam πρὸς τῷ οὐρανῷ? nam οὐρανὸς in animantibus dicitur palatum, quaſi oris cœlum, quod etiã οὐρανίσκος, & ὑπερῴα appellatur. Quod ſi dicas pinnam in palato eſſe, quid abſurdius? Legendum itaque cenſet πρὸς τῷ οὐραίῳ, ideſt, ad caudam. Caeterùm nullam in cauda pinnam eſſe, neque de Vulpe, neque de vllo alio Galeo verè poſſis dicere, præterquam de Zygæna, quæ neque in ceruice, neque in dorſo, ſed πρός τῷ οὐραίῳ λοφιὰν ἴχει, i. ad caudam pinnam habet: quo fit, vt in Galeorum enumeratione poſt ἀλωπεκίαν, ζύγαιναν addẽdum putet, ad quam referantur iſta: μίαν δὲ ἔχειν φησὶ λοφιὰν πρὸς τῷ οὐραίῳ, ἐπὶ δὲ τῆς ῥάχεως οὐδαμῶς ideſt vnam dicit habere pinnam iuxta caudam: in dorſo verò nullam: quod tamen Zygænæ etiam non quadrat, nam & hæc in tergore pinnã habet, eamq; in ſua icone eleganter etiam expreſſit Saluianus.

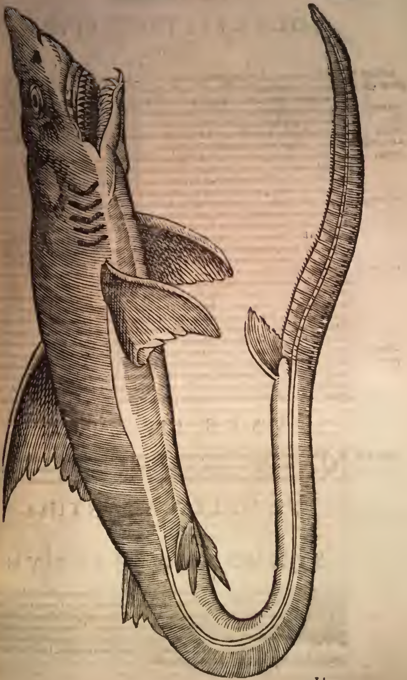
Zygænæ pinna.

Ad Rondeletij Vulpem proximè accedit icon noſtra, quam veræ, ac genuinæ Vulpeculæ marinæ nomine communicauit nobis Bernardus Caſtellettus Genuenſis, cuius viri induſtriæ plu- H rimum debet tota ſtudentium reſpublica. Ad eandem Vulpeculam potius quàm ad alium quemuis ex Galeis referri debere videtur ob caudæ proceritatem, qui ſecundo loco pingitur.

Vulpecula marina.

LOCVS.

LOCVS. PARTVS. NATVRA. Mores.

Marinum piſcem eſſe. INTER marinos, mariq; peculiares refertur à Plinio, idque merito iure. Dulces enim aquas omninò aſpernatur. Loca autem maris cœnoſa potiùs, quàm petroſa, & à litoribus remota potius, quàm vicina incolit. Concipit, paritq; eodẽ quo Spinax modo, de quo ſupra ex Ariſtotele *Solitarium eſſe.* diximus. Capitur fermè ſingularis, vnde ſoliuagum eſſe conijcitur. Carniuorus eſt, ſcrofulaſq; & in grãdiores etiã piſces graſſans, & ſicut Vulpes terreſtris πανοῦργος eſt, καὶ κακοῦργος, vt verbis vtar Ari- *Aſtutia.* ſtotelis, id eſt calida, & malefica, ita & Vulpes iſta marina, vel ipſo etiã atteſtante *a* vaferrima eſt, &
a Li.9. Hiſt. cap.37. *Aſtutam vapido ſeruat ſub pectore Vulpem.*
Qui autem Centipeda appellatur (inquit Ariſtoteles) *vbi hamum deuorauerit, euomit foras ſua interiora, donec hamum eijciat; tum recipit intrò, ac valet eadem, qua antè ſalubritate &c. Piſces qui Vulpes appellantur, cùm ſe deglutiſſe hamum ſenſerint; ſibi opitulantur, vt Centipeda: longiùs namq; ſeſe efferentes hami lineam abrodunt. Capiuntur enim locis nonnullis hamo multiplici, gurgite prealto & fluctuoſo.* Quod
b Li.9.c.43. ſit tranſcripſit *b* Plinius: *Scolpendra terreſtribus ſimiles quas Centipedas vocãt, hamo deuorato omnia interanea euomunt, donec hamũ egerant, deinde reſorbent, At Vulpes marina ſimili in periculo glutiunt amplius vſq; ad infirma* (malim infima, ſicut & Oppianus dixit ἄκρας χαίτας, & idcircò hami ceruicem longiorem fieri) *linea qua* (alij legunt quam) *facilè prærodant.* Oppianus autem latius factus ſic canit: *At Amiæ celeres, & Vulpes fraude reuinctæ Præueniunt ſummas morſu confringere ſetas Hinc piſcatores plumbum de cuſpide nectunt Plumbum, quod piſces cruciaret dente remiſſo,*
c L.12.c.60 Quare cùm *c* Aelianus marinæ Vulpi machinationem quandam, atq; ſolertiam ad declinandas inſidias tribui ſcribat, principio nimirũ ad hamum non accedere, aut ſimul vt hunc deuorarit, ſtatim tãquam veſtem inuertere, Vulpi tribuit, quòd Ariſtoteles, & Plinius Centipedæ, vt ſuſpicandũ ſit memoria lapſum id potius prodidiſſe, quàm quòd rem ita ſe habere obſeruauerit. Verborum Ariſtotelis alius ſenſus eſt, Vulpem nempe cùm ſe degluriſſe hamum ſenſit, opitulari ſibi more Centipedæ, hoc eſt, cùm in ſimili periculo (vti & Plinius conuertit) vtraq; conſtituta eſt, vtramq; ad euitandum hamum, ſuo aſtu vti: Centipedam interiora ſua euomendo donec eiecerit hamum, Vulpem prærodendo lineam. Aliorum verò Galeorum more, cùm de ſobole timet, eam recipit, rurſuſq; emittit, cu- G
Amor in prolem. jus rei oculatum ſe teſtẽ eſſe Rondeletius aſſerit: Cùm enim (inquit) in litore diſſecaretur iſte piſcis, in eius ventriculo catulos vidimus, quos pro cibo deuoraſſe piſcatores exiſtimabant, ſed cùm viui, atq; illæſi inuenti eſſent, eos in metu intrò receptos à parente dubitandum (inquit) non eſt. Neq; obſtat caudæ longitudo: etenim cùm adhuc parui ſunt, & tenelli fœtus, mollis ea eſt, & flexilis.

VSVS IN CIBO.

Caro qualis. NON ſolùm reliquorum Galeorum more duram excrementitiamq; ac concoctu difficilẽ carnem habet, verùm etiam planè viroſam. Adeo enim grauem ferinumque dum manditur, odorem edit, vt ſanè terreſtrẽ Vulpem edere videaris, vt non temerè id nominis obtinuerit.

DE GALEO ACANTHIA.

Cap. XL. H

SYNONYMA. ETYMVM.

QVI Græcis γαλεὸς ἀκανθίας appellatur, apud Latinos nomen non habet: Theodorus in Ariſtotele Muſtelum Spinacem tranſtulit. De hoc propter dorſi ſpinas, à quibus nomen obtinuit, nulla eſt controuerſia: omniumq; indicio eſt qui Romæ nomine cum alijs quibuſdam Galeis communi, peſce Palombo vocatur, ab alijs verò peculiari nomine Scazone, Venetis Azio, Liguribus Aguſeo, Maſſilienſibus Agullat, ab aculeis, Gallis Chien de mer, quaſi Canis marinus. Hunc Centrinæ etiam nomine Aeliano intelligi, ſequenti capite apparebit.

FORMA.

A **Galeus acanthias, ſiue Spinax.**

B

C

D

F O R M A
Deſcriptio.

QVAMVIS tùm ad Canis Galei, tùm ad Galei lęuis figuram proximè admodum accedat, ab vtroque tamen manifeſtiſſimis notis interſtinguitur, vti ex procedendi hiſtoria patebit. Roſtrũ *Roſtrum.*
huic primò latum, mox in acutum deſinens. *Oculi.*
Oculi mediocres, & oblongi, retrò quos bina ſunt foramina auditui dicata. Os in ſupina *Os.*
parte, dentibus magnis, & acutiſſimis armatum, quibus à læui Muſtelo differt, quippè quem edentulum eſſe diximus. Ante os bina alia ſunt foramina, quæ olfactui inſeruiunt.
Branchiæ à lateribus, vtrimq; quinæ, & detectæ ſunt, cęterorum Galeorum more. Has ſe- *Branchiæ.* *Pinnæ.*
quuntur pinnæ duæ natatui deſtinatæ: in parte ſupina nullæ ſunt, præterquam ex podicis
vtraq; parte, quæ in fęmina minores, in mare *Maris, & fæminæ diſcrimen.*
maiores ſunt; qua nota à cæteris Galeis omnibus differt, quãdo in omnibus inter podicẽ, & caudam imò ventri ſingularis pinna commiſſa conſpicitur. Prætereà mas appendices paruas illic habet, qua nota potiſſimũm à fęmina diſtinguitur. In dorſo pinnæ, vt in alijs Galeis, binæ ſunt: hoc tamen à cæteris excepta
Centrina differt, quòd huius vtraq; pinna, an- *Aculeus.*
teriore parte aculeum longum, triangularem potiùs, quàm rotundum, annexum habeat, vnde nomen inuenit. Corpus ſenſim gracileſcens in caudam deſinit geminam, cuius ſupe- *Cauda.*
rior pars longior eſt, inferior breuior. Venter *Color.*
albicat, dorſum verò cinereum apparet. Rondeletius author eſt, dum in mari viuit, colore ferè argenteo eſſe, cùm expirauit, ex cinereo rubeſcere: ſplenemque habere in duos lobos *Partes internæ.*
diuiſum: cæteris partibus internis cum alijs Muſtelini generis conuenit; & quamuis huic Athenæus peculiariter cor pentagonum attribuat: hoc tamen & ipſi cum cęteris Muſtelis
commune eſt. Magnitudine numquam, vel ad *Magnitudo*
Canem Galeum, vel ad Vulpeculam accedit. Nunquam enim viginti libras implet.

LOCVS. PARTVS.

MORE aliorum Galeorum minus ſi cęnoſa maris loca habitat, & flumina nũquam ſubit. Negat hos in
Euripo Pyrrhæo reperiri *a* Ariſtoteles his verbis: *Muſteli etiam, & Spinaces in eo mari,* (Euripo Pyr- *a Lib. 9. Hi. cap. 31.*
rhæo) *nequaquam gignuntur.* Quo loco particulam & expungandam eſſe volunt, quoniam ſi id de
omnibus Galeis dicit, nihil attinebat, & Spinaces dicere, quando Spinaces ipſi ex Galeis, ſiue Mu- *Ouorum ſitus, & locus.*
ſtelis ſint. Nos Galeum ſimpliciter dictum peculiarem ſpeciem eſſe ſuprà oſtendimus: & hic ea particula in omnibus codicibus legitur. Huic eodem *b* Ariſtotele teſte, oua continentur ſupra ſeptũ tran- *b Li. 6. Hiſt. cap. 10.*
ſuerſum, ſupra mammas, in quibus iam abſolutis, cùm deſcenderit, fœtus naſcitur, quem poſtea re-

liquorum cartilagineorum more parit. Rondeletius teſtatur ſeſe ſex in ventre perfectos fœtus ob- E
ſeruaſſe, quos ex ouis per venam, quam anatomici vmbilicalem vocant, excludat, pendentes, multis
alijs ouis nondum excluſis: oua autem nullo vinculo alligata eſſe: itaque ex ouis alimentum trahi
ab illis, donec perfecti foras emittantur.

NATVRA. MORES.

Gregale eſſe. SIT licet Spinax cæterorum Muſtelorum more carniuorus, gregalis tamen eſt, & propterea plures ſæpenumero vnà captos conſpicimus. Cùm verò cæteri Muſteli fœtus ſuos, & recipiant, & rurſus emittant, ſicuti Squatinæ quoque, & Torpedines: Spinax id facere non poteſt, propter memoratæ ſpinæ impedimentum, vt ſuo loco ex *a* Ariſtotele oſtendimus.

a L. 6. Hiſt. cap. 10.

VSVS IN CIBO.

DVRA quidem, inſipidaq; & huius caro eſt, cæterùm longè minus quàm Vulpeculæ virus reſipit, quare & minus faſtidiri, & à menſis arceri ſolet. Plebeius interim viliſque piſcis eſt. F
Editur vt cæteri ex alliato.

DE CENTRINE. Cap. XLI.

SYNONYMA. ETYMVM.

Centrina ſerpens. QVI Græcis κεντρίνης, quaſi aculeatus piſcis vocatur: à recentioribus Centrina redditur: quod improbat Geſnerus: & rectè quidem: cùm ſit Centrina (κεντρίνη) teſte Scholiaſte Nicandri, dipſas, è viperæ ſpeciebus, & ſpecies etiam culicis, apud *a* Theophraſtum. Vitandæ itaque æquiuocationis cauſa, nos quoque Centrinem vocabimus hunc aculeatum piſcem, qui ab aculeis nomen accepit, vt Oppianus G teſtatur his verſibus ex Lippij verſione:

a Lib 2. Hiſt. cap. vlt.

Pugnaces inter Piſces Centrina vocatur *Altera, quòd ſtimulis credatur noxia nigris.*

Centrines quid Aeliano. Dixi autem aliquoties Aeliano hac voce non vnum & peculiarem piſcem intelligi, ſed omnes, qui inter minores Canes, id eſt, Galeos ſiue Muſtelos aculeis præditi ſunt: hoc enim manifeſtè innuunt hæc eius verba: *Ex reliquis duobus generibus Canum, alios Galeos, alios Centrines appellari ſolet: quod colore varium eſt, Galeos nominatur: reliquum genus, qui Centrines appellauerit, non errauerit; eis innati ſunt aculei duri, & aduerſus omnia reſiſtentes; quorum alter in capitis ſummo vertice, alter in cauda eſt, atque venenatum quiddam habent.* Quamobrem præter eum, quo de hîc agitur, Spinacem Muſtelum quoq; intelligere arbitramur, nam & ipſe quoq; eodem loco aculeos gerit, cum quo ne confundatur, hunc Græco nomine retento Centrinem appellabimus. Hunc nonnullis eundem cum Hyæna *Hyæna.* videri teſtatur Hermolaus: cæterùm diuerſa planè animalia eſſe ex Oppiano conſtat, cui Centrines minoribus accenſetur Muſtelis; Hyæna verò beluis marinis, epitheto etiam ab immani magnitudine adiecto, ἀπαίσιον ἄχθος ὑγρῶν. Alij item Centrinem eum eſſe voluerunt, qui Romæ Lechia appellatur, quem Rondeletius Glaucum eſſe oſtendit, non quidem Muſtelinum, ſed ſui generis piſcem. Idem Rondeletius, & Saluianus verum, & genuinum Centrinem eſſe docent, qui Romæ, & H tota fermè Italia peſce Porco, Maſſiliæ Porc nominatur; nec id ineptè (inquit Rondeletius) vel quia *Porcus piſcis.* ſpeciem porci referat, vel quia porci more in cœno ſe volutet: Vocatur & alicubi in Gallis Bernadet, alicubi item Humantin, alicubi denique etiam Renart, id eſt Vulpes, vt hoc poſtremum nomen fortè Bellonio impoſuerit, qui hunc piſcem nobis pro veterum Vulpe obtruſit.

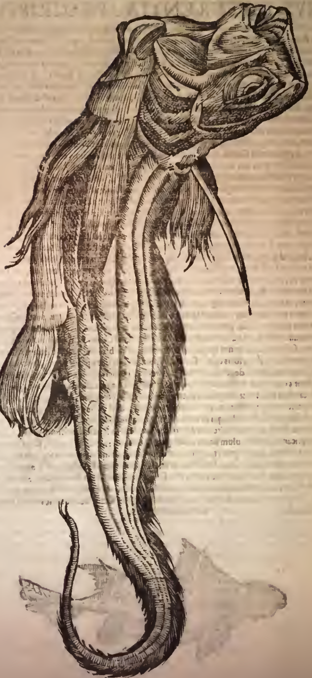
A

GENVS. DIFFERENTIÆ: DESCRIPTIO.

PLINIVS nuſquam huius piſcis meminit: neq; etiam Ariſtoteles in ijs, quæ nunc extant, licet
cum Athenæus teſtetur ab eo inter Galeos enumerari: quod etſi nunc apud eum non legitur,
haud malè tamen Centrinæ aliorum, (noſtriſq;) conuenit: nam cum cartilagineus ſit, & ferè
teres, & pleriſque item notis alijs cum reliquis Galeis conueniat, haud malè cæteris annumerabitur. *Ex Galeis eſſe.*
Cum ijs autem collatus, quod ad corporis formam, breuis eſt, craſſus eſt ſpiſſus. A capite ad po-
dicem trianguli eſt figura, ventre nimirum plano latoque, vnum trianguli latus; partibus quæ vtrinq; *Forma.*
dorſo adiacent, reliqua duo latera conſtituentibus: itaq; in ſuperiori dorſo vnus eſt angulus, reliqui
duo in ventris dextro ſiniſtroq; latere. Roſtrum habet admodum extenſum, neq; valdè acutum: caput *Roſtrum.*
exiguum & depreſſum: oculos mediocres & ſplendentes, & poſt eos duo foramina auditui deſeruien-
tia: duo item ad eoſdem alia ſupina roſtri parte pro naribus. Os vt in alijs Galeis ſupina parte, rotun- *Os.*
dum, magnum, ferè ſemper hians, dentibus latis acutiſq; armatum: quorum in ſuperiori maxilla tri-
plex ordo eſt, in prona verò ſimplex. Branchias vtrinq; quinque in lateribus, eaſdemq; detectas, vt in *Branchiæ.*
B alijs Galeis habet. *Pinnæ* ad eas vtrinq; vna, totidemq; ad podicem, & rurſus in dorſo totidem, qua- *Pinnæ.*
rum prior à capite ſtatim enaſcens, multùm ſurrigitur cristæ inſtar, aculeo armata longo, & ad caput
ſeſe inclinante: altera è podicis regione minor eſt, minoremq; habet aculeum, & ad caudam vergen-
tem. Vterq; aculeus in radice latus eſt, mēbrana circuntectus, colore albo: vnde cùm iſtiuſmodi acu- *Aculei.*
leos nigros appellarit Oppianus, vt antea oſtendimus, Rondeletius id ob tegumentum factum fuiſſe
arbitratur: intus enim (inquit) candidi ſunt, foris nigra membrana obtecti: ſed meo iudicio nigros
potius vocauerit, quaſi perniitioſos: nam nigredo pro pernitie ſæpè apud poëtas accipitur, atq; ita Op- *Nigredo pro pernicie.*
pianum interpretatur Aelianus, vtrumq; venenatum quid habere ſcribēs. Quod ſi quis dixerit Aelia-
num non de hoc, ſed de alio piſce loqui, vtpotè qui iſtorum aculeorum alterum in capitis ſummo ver-
tice: alterum in cauda eſſe dicat: reſpondemus impropriè capitis verticem accipere pro pinna, quæ in
principio dorſi eſt, quomodo & Athenæus ſcribit Centrinem cognoſci ex eo, quòd iuxta primam
λοφίαν, id eſt ceruicis criſtā, aculeum habeat: quo quæ eiuſdem ſunt ſpeciei carent; λοφία verò de Sue
propriè dicitur, vt χαίτη, id eſt iuba de equo & leone, eſtq; in Suis ceruice ſurrecta ſeta: λόφος verò
apex, ſiue id quod in auium quarundam capite eminet. Metaphoricè itaq; Athenæus etiam τὴν πρώ-
C την λοφίαν huius piſcis appellat, pinnam illam quæ ceruicis loco eſt erecta. Sic λόφος aliquando cer-
uicem & galearum criſtam, & quicquid aliud eminet, ſignificat. Licet verò Galeus Spinax ibidem
ſpinam habeat, ſuſpicari tamē nemo queat, huncnè etiam ijs verbis intelligat Athenæus: diſertiſſimis
enim verbis diuerſis de vtroq; locis egit. Cauda in pinnam inferiore parte latam, ſuperiore verò in *Cauda.*
acutum angulum deſinentem degenerat. In caudam verè, & podicis pinnas imò ventri nulla alia pin-
nula ſubnectitur; quod ei cum Muſtelo Spinace commune eſt: nam reliquis omnibus Muſtelis inter *Vt Spinaci*
podicem, & caudam imò ventri ſingularis pinna ſubnaſci ſolet. Neq; dorſi quoq; aculeis illi abſimilis *ſimilis.*
eſt. Vt verò aculei vtriuſq; differant, ex vtriuſq; icone peti poteſt. Cute integitur aſperrima, nempè
breuibus crebriſq; aculeis horrida, qui in capite & dorſo robuſtiores ſunt. Hæret ea duræ atq; mucco- *Cutis.*
ſæ ſius carni tam firmè, ac pertinaciter, vt acuto vix cultro ab ea ſeparari, ac diuidi queat. Colore eſt
ex cinereo nigricante. Ventriculum habet oblongum & craſſum: inteſtina ampla, haud multis gyris *Color.*
reflexa. Hepar albicat, præpingue, magnum, in duos lobos ad infimam ferè vſq; ventris ſedem ex- *Partes in-*
tenſos diuiſum, quorum dextro lata ſatis fellis veſicula committitur. Fel album eſt & aquoſum: Splen *terna.*
ſimiliter in duos lobos diuiſus colore carnis eſt. Cor compreſſum ex rubro albicat. Addidi & duas
alias Centrines icones tum aliàs, tùm caudæ potiſſimum tenuitate à vulgari differentes: poſteriorem
D Bernardus Caſtellettus Genuenſis veræ, ac genuinæ veterum Centrines nomine miſit. Vtraque ad
ſkeleton effcta eſt.

Centrina Rondelet.

E

LOCVS. PARTVS.

Raro capitur.

MVSTELVS Centrines planè marinus piſcis eſt, & nuſquam in dulci aqua viſus; pelagius potius quàm litoralis, quod vel iode licet colligere, quia rariùs capitur. Capitur autem & verſatur in cœnoſis maris locis, vti Aelianus & Oppianus teſtantur. Oua primùm intra ſe gignit numeroſiſſima, vitellis gallinaceorum ouorum ſimillima, deinde reliquorum cartilagineorum more animal excludit.

NATVRA. MORES.

Venenoſum eſſe.
a Lib. 2.
b Li. 2. c. 50.

PISCIS eſt carniuorus & ſolitarius. Aculeis ſuis armatus nulli non reſiſtit, quin inuadit etiam, F ac lædit, inficitq; veneno. Oppianus a enim inter alios venenatos recenſens, ſic canit:

Horrendus curuo qui gaudet Scorpius antro
Et Canis, atq́; Draco, volucriſq́; per æquora Hirundo,
Gobius in curua nimium contentus arena
Hi duris pugnant ſtimulis, funduntque venenum.

Interpres quidem ſimpliciter Canem reddidit, cùm Canem Centrinen reddere debuiſſet, nam Græcè ſic legitur: Καὶ κύνες, οἱ κέντροισιν ἐπώνυμοι ἀργαλέοισι: id eſt, & Canes qui ab aculeis feris nomen habent. Meminit & b Aelianus, ſed venenum hoc negat eſſe lethale. *Venenum* (inquit) *quidam piſces pungendo immittunt, non tamen lethale, vt Gobius, Draco, Hirundo.* Cæterùm vt Hirundinem, & Gobium pungendo innocuum venenum effundere, facilè credo, ita è contrario Dsconis ictus lethalis eſt, quo cum fortaſſis Centrines numerandus fuerit. Licet verò ex Galeorum genere ſit, fœtus tamen eorum more intra os, aut vterum recipere non poteſt, vt de Spinace etiam dictum eſt, propter præfatos videlicet aculeos.

CAPIENDI RATIO:

G

CAPITVR Centrines eodem quo alterum Galeorum genus modo, vt Aelianus ait: Album piſcem illecebram ad eos capiendos demittunt, ex his ſi qui capiatur, cæteri omnes hoc videntes, in captum inſiliunt, eumque niſi repellantur, hamo ex profundo extractum ad nauem vſque inſequuntur, vt ſuprà dictum eſt.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

Carnis qualitas.
Hepar, eiuſque vſus.
Fel.
Cutis.

VIX alius piſcis datur, qui Centrine duriorem carnem habeat, vtpotè quæ neruea potiùs quàm carnea ſubſtantia conſtat: eſtque inſuper viſcoſa admodum, ac glutinoſa & vt Epænetus ait in libro de re coquinaria, non ſolùm inſuauis, ſed grauis etiam viroſiq; odoris: quamobrem ſi quæ alia, difficillimè coquitur, & peſſimi ſucci eſt; ideoq; rectâ ratione ſpernitur, vixq; ab infima plebecula attingitur. Hepar quidem tenerrimum, ſed ingratum eſt: quod dum frigitur, copioſum oleum effundit. Hoc ad duritiem humani hepatis emolliendam conferre, idque ſubſtantiæ ſimilitudine corroborare author eſt Rondeletius, maximè ſi aſtringentia quædam admiſceantur, H vt cyperus, ſpica nardi, abſynthium, ladanum, ſtyrax, at ſic minus emollire; dolores item articulorum leuare; vtrumque magno cum ſucceſſu expertum eſſe. Eodem oleo (inquit) ad lucernas vti poſſumus. Fel ſuffuſiones delet, melli permiſtum & palpebris illitum. Cute item artificum opera poliri poſſunt. Cinis ad pſoras, & capitis vlcera manantia detergenda, exiccanda, miraq; celeritate percuranda valet cum cedria admotus. Vrinas non minus mouet quàm cancrorum, & erinaceorum cinis.

Simia marioa Danica.

DE SIMIA MARINA. Cap. XLII.

BELLONIVS, vt meminimus, Simiam marinam facit, quem nos cum Rondeletio, aliiſque in Galeorum genere Vulpeculam. De Simia verò marina, ſolus, quod a L.12.c.27. equidem nouerim, mentionem facit a Aelianus, inquiens: Eſt etiam in mari rubro Simia, non piſcis quidem hæc, ſed beſtia cartilaginea, veluti ſquamarum expers, eaque ipſa non magna. Colore eſt terreſtri ſimilis, tum facie ſpeciem, ſimilitudinemque gerit. Non piſceo tegmine reliquum corpus, ſed ill uſmodi circumueſti-
tur, cuiuſmodi teſtudinis inuolucrum eſt. Eadem ſimiliter, atque terreſtris leuiter reſima eſt: eius
reliquum corpus inſtar Torpedinis latum eſt, vt dicas auem eſſe alas explicantem. Cùm na-
ta, volare videtur. In hoc verò à terreſtri differt, quòd variè diſtinguitur, & ruffa eſt
ceruice,

ceruice, vt branchijs quoque, Os verò non in ſumma facie oblongum ei prominet; ſed hac etiam parte modicè ſimia terreſtrem repræſentat ſibi cognatam, b Hæc ille, & rurſus:
b L.15.c.17
In media natura quædam communitas terroſa leonieſt, & affinitas cum Delphino: non ex ea parte ſolū, quod vterq; imperat, ille quidem terrenis beſtijs, hic verò aquatilibus: ſed quòd ſiue ſenectute, ſiue morbo infirmia ambobus, illi terreſtris ſimia medetur, huic marina quoq; ſimia remedio eſt. Nam vt in terra, ſic etiam in mari aliquod eſt ſimiarum genus, quod ſimiliter huic, vt illi terrenum, medicinā morbi affert. Eadem ex Aeliano Philes repetijt. Cùm verò cū hiſce Aeliani deſcriptionibus minimè congruat piſcis ille Bellonio Simia marina putatus, Galeorū generis: Geſnerus propiùs accedere putat, cuius iconem, qualem ipſe à Ioann. Kentmanno acceptam refert, hic exhibui. Vulgò alicubi (inquit) Simia marina vocatur (ein Meeraff.) hoc .n. nomine è Dania ſibi allatum ſcribit. Pinnas tanquā volās extēdit, vt pictura præ ſe fert, & inter duas in ſummo dorſo pinnas aculeū retrò tēdit, ceu Galeus Centrines. Os ſimum habet, non vt Galei in longitudinem protenſum roſtrum. Brāchiarum foramina quina apparent, obliquo inter os, & oculos deſcēſu. Color ei viridis corpore toto: ſed in dorſo magis fuſcus, ad latera pallidus; dentes lati, & continui. Reliqua ſatis apparent in icone: quæ cùm ad ſceleton facta ſit, in viuo animali non omnia ſimiliter ſe habere ſuſpicamur. Teſtudinem inuolucrum ſi accederet, Aeliani hanc ſimiam facerem. Hucuſq; Geſnerus: qui iſtiuſmodi monſtrum, cuius picturam Hier. Cardanus ipſi communicauit, marinis Simijs adiunxit. Cardanus Serpentem Indicum (inquit) eſſe ſcribat, Mediolani in macerie quadam repertum, nec aliud addebat: ſed cauda videtur animalis aquatilis eſſe: caput πιθηκώδης, id eſt Simijs cognatum aliquid præſefert, vt & digiti pedum, quos binos tantùm oſtendit, manuum inſtar oblongi. Vix equidem auſus hoc animal proferre fuiſſem, niſi à tanto viro accepiſſem.

Simia marina alia, Serpens Indicus Cardani. E

F

G

H

DE

A

DE ZYGÆNA. Cap. XLIII.

ORDO. SYNONYMA. ETYMVM.

INSOLENTIS iſtiuſmodi figuræ piſcem, cùm haud pauca habeat cum Galeis communia, non incongruè, ijs ſubnectemus. Nomen inuenit ab inuſitata, ac mõſtroſa penè dixerim capitis figura, qua τὸ ζυγὸν imitatur, quo tranſuerſum librile ſignificatur, ex quo lances dependẽt: item iugum, quod vt tranſuerſum boum ceruicibus imponitur, ita in hoc piſce caput ex tranſuerſo ſitum eſt: qua de cauſa alicubi in Italia Peſce baleſtra, & Peſce Martello appellatur, quòd arcum malleumque itidem imitetur: vnde eſt, quòd Gillius hunc piſcem veterum Sphyrænam eſſe crediderit, quoniam σφῦρα malleus eſt. Aduertendum autem Aprum quoque Romæ peſce baleſtra vocari. Theodorus ζύγαιναν *Baleſtra. Martello. Libella.*

B apud Ariſtotelem Libellam interpretatur, ſed haud appoſitè, imò ignorata nominis libellæ proprietate, vt Saluianus arbitratur, cùm ſit (inquit) libella fabrile inſtrumentum ab Italis Arcopendolo vocatum, ad cuius ſimilitudinem nequaquam iſte piſcis accedit. Cæterùm fallitur Saluianus, & Italus cùm ſit, maternæ atq; inquilinæ huius vocis vim non intelligit. Arcopendolo enim impropriè pro eo accipitur inſtrumẽto fabrili, è quo dependente perpendiculo rectas parietum, & lignorum facies, oculorum nictu cognoſcunt fabri: propriè verò illud eſt, quo rerum in plano poſitarum æquilibriũ, ſiue libramentum, & neutram in partem propendens ſitus exigitur. Huic arcus ferè figura eſt, & Arcopendolo, quaſi ex arcu pendens (nimirum plumbum) appellatur, aliàs item liuello nomine à libella detorto. Fit item ex ligno tranſuerſo, & altero in huius medio erecto, ex cuius ſummo filũ annexo plumbo demittitur. Id quoque piſcis noſter tranſuerſo capite, & reliquo corpore in huius medio ſito aptè refert, vt appoſitiſſima voce Gaza Libellam vertere potuerit: non enim Libellam, quaſi paruam libram, ſeu paruam bilancem appellauit, vt Saluianus credit, ſed à capitis ſimilitudine cum eo inſtrumento. Alio nomine Romæ Ciambetta dicitur: Maſſilienſibus à dentium ſæuitia Cagnola, teſte Bellonio: item peis Iouzion, id eſt piſcis Iudæus, non à feritate, vt Bellonius ait, ſed a ſimilitudine tegumenti capitis, quo olim (inquit Rondeletius) Iudæi in Prouincia vtebantur. Hiſpanis peis *Cur libella dictus Gazæ. Iudæus piſcis.*

C Limo, Limada, Toilaudolo.

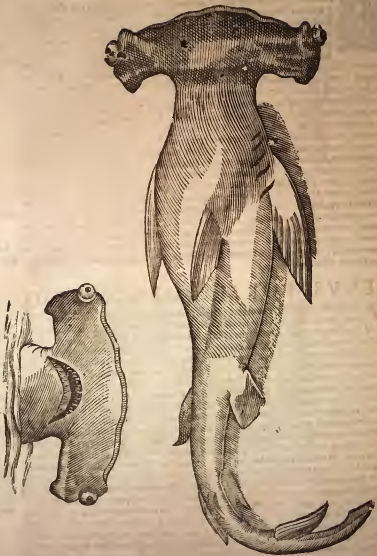
GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

ZYGÆNAM Oppianus, eumq; puto ſecutus Suidas Cetis annumerãt: item Galenus, Aelianus, & Paulus Aegineta, cùm reuera piſcis potius ſit Cetaceus, & ad Cetorũ magnitudinẽ quandoq; excreſcat. a Ariſtoteles enim inter piſces enumerat longos. Quare cùm ob longitudinem rotunditatemq; corporis, tùm quòd os habeat in ſupina parte, ſi Galeis eam accenſuerim, nemo, opinor, vitio vertet. Differt verò non ab his tantùm, ſed etiam cæteris piſcibus omnibus monſtroſa capitis figura: Eſt enim id non rotundum (inquit Saluianus) non roſtratum, non faſtigiatum, neq; in latera compreſſum, quale in piſcibus reliquis eſſe ſolet, ſed (quod ei peculiare eſt) in latera extenſum, atq; trãſuerſum habet. Cuius quidem frons, anteriorvè pars (quæ vtroq; clauditur oculo) vt anterius in ſemicirculũ ferè extuberat, ſic ita in aciem acuitur, vt dum celeriter piſcis natat, obuios piſces ſecare poſſe credatur. In medio extremæ vtriuſq; lateralis partis capitis, ſunt oculi magni rotundi deorſum potiùs, quàm in latus, aut ſurſum ſpectantes. In vtroq; præterea vltima frontis parte *a Li. 2. Hiſt. cap. 15. Galeis cur annumeretur. Caput. Oculi.*

D oculis proxima, oblongum inſculptum eſt foramen, auditui olfactuinè, aut vtriq; (vt arbitror) ſubſeruiens. Os ſubtus inferiore parte permagnum habet, dentibus validiſſimis, planis (latis, Rondeletius, in latuſq; ſerræ modo vergentibus, triplicíq; (quadruplici, Bellonius) ordine digeſtis armatũ: linguam latam, humanæ haud abſimilem; branchias vtrimq; in lateribus quinas, & detectas, cæterorum Galeorum inſtar: in dorſo pinnas duas, vnam capiti proximam, & maiorem, alteram propè caudam, & minorem (licet in dorſo nullam, propè caudam verò duas paruas eſſe Rondeletius ſcripſerit) binaſq; alias vtrimq; priores, & maiores ad branchias: poſteriores verò, & minores in medio ventre; poſt quas rurſus alia vnica, & parua prope caudam è regione alterius minoris in tergo exiſtentis, imo ventri ſubeſt. Cauda pinnis duabus inæqualibus conſtat, quarum ſuperior vertebris fulcitur, ac multò longior eſt: inferior verò vertebris caret, breuiorq; extat. Non ſquamis, ſed corio tegitur. Venter albus eſt, tergum verò cineraceum: pro ſpinis cartilagines habet. Rondeletius ceruicem gulamque habere ſcribit. Ab iſtiuſmodi Zygæna plurimùm differt, vt icon ipſa præ ſe fert, quæ altero loco depicta eſt, ventre candicante, cætera nigra. Os miniacei coloris eſt. *Os. Dentes. Lingua. Branchiæ. Pinnæ. Cutis. Color.*

LOCVS.

Zygæna.

Zygæna ſeu Libella alia.

LOCVS. E

LIBELLA, vti cetáceus piſcis eſt (inquit idem Saluianus) ita etiam pelagius, non litoralis, quemadmodum Aelianus a quoque teſtatur his verbis: *Ad litora, aut minimè profunda loca, aut breuia ex Cetaceo genere nullum appropinquat, ſed in alto, & profundo verſantur. Eximiæ autem magnitudine exiſtimantur Leo, Libella, Pardalis, Phyſeter, Preſtis, Maltha belua inexpugnabilis, Aries vel ipſo aſpectu infeſtiſſimus: procul enim licet compareat, maris procellas ciet, & agitat.* Hæc ille, ex b Oppiano nempè, qui interprete Lippio ſic canit:

a Li.10.c.2.

b Lib.1.

In litus pauca exiliunt, quæ corpore vaſto *Sunt, hæc veliferis ſemper voluuntur in vndis.*
Magno horrore Leo, poſt hos horrenda Zygæna, *Panthera varijs maculis, Ranaque furentes,*
Atque Melanthion gentes, & dente timenda *Preſtis, lethiferum Lamia, fœdumque barathrum,*
Mollitie nomen Maltha, quæ ferre videtur *Cornu Aries pugnax, & ſacrum pondus Hyænæ*
Atque pudenda Canum gens, & furibunda propago.

Quamobrem cùm haud longè à litore piſcari ſoleant piſcatores, eas perraro, & minores ſolùm (vt quæ fortuitò ad litus adnatarint) capi videmus.

NATVRA. MORES. F

IDEM Oppianus terreſtres cum aquatilibus animantes, quod ad magnitudinem, & vires comparans, Leoni Zygænam opponit, & præfert.

Qui tantùm ſyluis præſtant virtute Leones? Quantum ſub fluctu fertur præſtare Zygæna.

Terribilem autem piſcem eſſe D. Baſilius a quoque aſſeuerat. Non ſolùm enim piſces reliquos, etiam magnos, atque natantes homines ſi qui obuij occurrant ſuæ frontis acie vulnerare, ac ſubuertere, ſed amplo etiam ore, & valde denticulato dilaniare ſolet. Vnde qui piſcandi, aut noandi ſibi cauſa longiùs à litore per pelagus natant, haud ab re eam exhorreſcunt: quin cùm ſit aſpectu ipſo horribili truciique, occurſus eius nauigantibus, & natantibus infauſtus inauſpicatuſque olim habitus fuit, vt idem Aelianus memoriæ prodidit.

a Hex. Homil.7.

VSVS IN CIBIS.

Caro qualis.
a L.3. Alim.
b Li.1.c.94.

CARNE eſt dura, & inſuaui, ferinique odoris: ideoq; a Galenus, eumq; ſecutus Paulus b Aegineta inter Cetaceos numerandam cenſuere, quibus dura caro eſt, inſuauis, muccoſa, excrementitia, mali ſucci. Haud ſecus quàm reliqua Cete (inquit Galenus) ſale prius indurator, vt tenuius corpori alimentum præſtet, coctionique, & ſanguini faciendo accommodatius. Nam recens caro, niſi valdè probè concoquatur, crudorum ſuccorum magnam in venis copiam congerit. G

DE MOLA SĀLVIANI
ſiue orthragoriſco Rondeletij.
Cap. XLIV.
SYNONYMA. ETYMVM.

ZYGÆNÆ inter cartilagineos ob capitis inſolentē figuram quodámodo monſtroſę monſtruoſiſſimus iſte toto corpore cartilagineus piſcis haud incongruè adijcietur. H Molam in plerisq; Italiæ locis, item Maſſiliæ vocant, quòd ſanguineā informemq; opinor, eam molem quam aliquando mulieres, ſine maris congreſſu, in vtero concipiunt, quodámodo referat: Ex ſolo .n. capite conſtare piſcem appatet ob corporis breuitatē ſeu quòd rotunditate corporis, molę molēdinarię ſimilis, ſit vt Rondel. exponit. Hiſpani neſcio cur Bout appellant. Rondel. ſuis, id eſt Monſpelieñſibus ſcribit Lunā dici, quoniā extrema corporis parte, quæ pinnis ſubeſt, lunæ creſcentis figuram aptiſſimè referat, vel quia demptis pinnis toto corpore rotundo eſt Lunæ plenæ inſtar, vel propter corporis extremum, quod lunæ in cornua curuatæ ſimile eſt; vel propter rotundam corporis figuram lunæ in orbem ſinuatæ, vel denique quòd noctu ſplendeat. Lunam tamen antiquorum eſſe negat, quoniam Aelianus ex a Demoſtrato viro à piſcandi ſcientia eatenus inſtructo, vt probè rem piſcatoriam interpretaretur, ſcripſerit piſcem formę pulchritudine eximium appellari Lunā, exigua magnitudine, lata figura: Idemq; aſſerebat cyanei coloris ſpeciē ſimilitudinēq; gerere, eo dorſo pinnas habere molles, & leues (id eſt, nō duras, aut aſperas) eaſdemq;

Mola cur dicitur.

Luna piſcis.

Non eſſe Lunā antiquorum.

a Li.15.c.4.

A eaſdemq; in natando explicare, & ad ſimilitudinem lunæ ſemicirculum efficere: ſimul & cum ipſum (vt Cyprij piſcatores aiunt) quum eſt plena luna exiccari, atq; interire: ac ſi ad plantas admoueris, eas marceſcere, & euaneſcere: item ſi iam plena, vel creſcente luna, in id eque, quod in perfoſſis puteis reperitur, quis hunc piſcem eiecerit, aquam iugem ac perennem fore: ſin extrema, & decreſcente luna, aquam exareſcere. Quòd ſi hunc eundem in fontem ſcaturientem conieceris, quomodo dixi de puteo, is ad rationem lunæ modò euaneſcet, modò implebitur. Cùm itaque in his multa lunæ piſci tribuantur, quæ huic noſtro deſunt, Aeliani Luna (inquit Rondeletius) dici non poteſt. Hic enim noſter magnus eſt, & cetaceus, argentei coloris in mari, non cyaneis pinnis dorſi mollibus caret, neq; cum luna impletur, neq; mirabilia alia efficit, quæ narrat Aelianus: à quibus cùm deceſſeris, nullus piſcis eſt cui meliùs reliqua, quæ ſcribit Aelianus, competunt, quàm Selerino. Exiguus enim eſt & rotundus, latuſq; cyanei coloris, pinnas molles leueſq; in dorſo habet. Quare cùm piſcis hic noſter Aeliani Luna dici non poſſit; quærit idem Rondeletius, num Rota Plinij eſſe poſſit, cui Maſſilienſium, ac Italorum appellatio affinis eſt: ſed cùm & ea quæ b Plinius Rotæ tribuit, ab hoc noſtro piſce alieniſſima ſint, aliter ſenſit: *Apparent* (inquit Plinius) *Rota appellata à ſimilitudine quaternis diſtincta radijs, modiolos earum oculis duobus vtrinq; claudentibus.* Neq; enim noſter hic quatuor radijs conſtat, neq; tam magnos ha- *Selerinus.* *Rota Plinij.* b *Lib. 9. c. 4.*

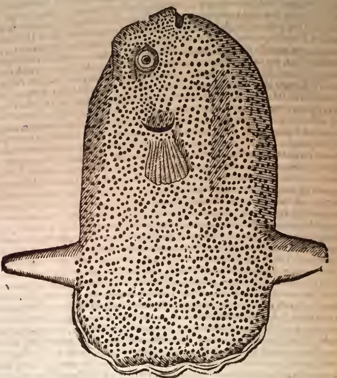
B bet oculos, vt ſi quatuor radijs diſtingueretur, totum rotæ modiolum, id eſt, medium id cui radij rotæ affixi ſunt, occupare poſſint. Quocirca cùm rem attentiùs conſideraſſet, coniecit hunc noſtrum piſcem eum eſſe qui Orthagoriſcus veteribus dictus eſt: de quo hæc c Plinius: *Appion maximum piſcium eſſe tradit Porcum, quem Lacedæmonij Orthragoriſcum vocant: grunnire eum, cùm capiatur.* In quam opinionem tres potiſſimùm coniecturæ ipſum induxerunt. Prima eſt, quia Plinius ex Appione piſcium maximum eſſe dicit, quod certè noſtro aptiſſimè quadrat, nam ad mirandam molem accreſcit, vtpotè qui quatuor, aut quinque, vel ſex cubitorum molem æquet, neq; quicquam obſtat, quòd beluæ marinæ multò ſint grandiores, vt Balænæ, Phyſeteres, Priſtes, Scolopendiæ Cetaceæ: cum reliquis enim piſcibus, non cum beluis marinis, quæ propriè piſces non dicuntur, teſte Ariſtotele, Appion Orthragoriſcum contulit. Altera coniectura eſt qua magis mouetur, quod porci modo grunniat, dum capitur, cuius rei ſe auritum teſtem profitetur, eiuſq; ſoni cauſam eſſe rimam branchiarum ſtrictam: in quod (inquit) cùm de alijs piſcibus ſonum edentibus tractaremus, ex Ariſtotele expoſuimus: Non ſolùm porcum grunnitu, ſed etiam aſpectu, cauda porci, pedibuſq; demptis, ſimilis eſt. Quòd ſi quis d Plinij obijciat authoritatem, qui alio in loco de Porco marino hæc prodidit: *Inter venena ſunt Porci marini ſpina in dorſo, cruciatu magno lædentium: remedium eſt limus ex reliquo eorum piſcium corpore.* *Orthragoriſcus.* c *Li. 32. c. 2.* *Cur grunniat.* *Vt porco ſimilis.* d *Li. 32. c. 5.* *Porcus marinus.*

C Reſpondet alios eſſe præter Orthragoriſcum, qui Porci dicti ſunt, vt Capriſcus, qui Porcus à Strabone etiam dicitur, & Aper, quibus ſunt in dorſo ſpinæ acutiſſimæ, & noxiæ, de quorum alterutro Plinij citatum locum intelligendum eſſe arbitratur. Sunt item alij, vel à figura, vel ab aliqua cum porcis morum affinitate, Porci marini appellati. Suſpicetur verò rurſus quiſpiam Ariſtoteli notum fuiſſe hunc noſtrum piſcem, & Molarem nuncupari ob allatam rationem. Sic enim ille in Gazæ verſione *Sacer æſtate parit, mox Aurata, Lupus, Mormur, Molaris.* Cæterùm in omnibus Græcis codicibus, tùm impreſſis, tùm manuſcriptis nihil eſt, quod huic voci reſpondeat. Quare & nos, vel cum Saluiano vulgari nomine Molam, vel cum Rondeletio Orthragoriſcum nuncupabimus, donec alius aptius naturæq; eius conuenientius inuenerit. *Molaris.* e *Lib. 6. hiſt. cap. 17.*

GENVS. FORMA.
Deſcriptio.

D SVI planè generis piſcis eſt, nulliq; ob inuſitatam corporis formam aſſimilandus; hic tamen haud malè recenſendus, quia pro oſſibus cartilagines habet: licet cartilagineorum alij longi ſint, alij plani: ipſe verò neq; planus, neq; longus dici queat. Non enim in dorſum, & ventrem planorum more, ſed in latera compreſſus eſt, neque vt Galei longus eſt, ſed breuis adeò, vt ſolum caput potius, quàm integrum piſcem repræſentare videatur. Quid dicam? Informe horrendumq; monſtrum eſt: Vnde cùm à Luca Ghino medico clariſſimo huius piſcis iconem Piſis accepiſſet Saluianus, cæteris piſcium imaginibus addere recuſauit, veritus ne pictoris alicuius impoſtura eſſet, donec tandem ipſiſſimum piſcem in foro Romano quindecim argenteis mercatus multis viris eruditis inſolentem corporis figuram admirantibus oſtendiſſet. Exiguum (inquit hic) os habet: dentes tantùm geminos (quos pictor eius eleganter expreſſit, noſter omiſit) ſuperius vnum, inferius alterum, vtrumque magnum, latum, atque vniuerſam oris partem munientem, quorum inferior retuſior; ſuperior verò magis acutus, ac ſecans eſt. Oculi parui ſunt, ac orbiculares. Branchiarum internum orificium vtrimque vnum eſt paruum, & ſemicirculare; prope quod etiam vtrimque pinna vna parua, & *Os.* *Dentes.* *Oculi.* *Pinnæ.*

Mola Rondeletij.

rotunda ſita eſt, quæ alia prorſus ratione, quam aliorum piſcium laterales pinnæ, mouentur. Cùm
enim illæ in piſcibus à cauda ad caput, in hoc noſtro à dorſo in imum ventrem deducuntur, atque
mouentur. In extremo præterea dorſo prope caudam alia multò maior pinna, non rotunda, ſed
oblonga, erigitur: e cuius regione altera eiuſdem magnitudinis, & figuræ imo ventri ſtatim ab ano
ſubeſt, quæ alio etiam modo, quàm dorſi, & ventris aliorum piſcium pinnæ; nobiles ſunt. Non enim
vt illæ cauda ad caput eriguntur, & à capite ad caudam inclinantur, ſed in vtrumque latus mouen-
tur. In caudam carneam non degenerat: nam poſtrema eius æquè, ac latera lata ſunt: pinnata tamen
cauda non oblonga, ſed lata, atque omnem poſtremam piſcis partem amplexante, in lateraque mo- H
Cauda; bili munitur. Cute tegitur aſpera, non ſecus ferè, quàm Squatina. Ventre eſt ſubalbido, dorſo verò
cineraceo. Caro eius candidiſſima eſt, ita vt nerueam potius, quàm carneam ſubſtantiam præſefe-
Cutis. rat. Carni corium firmiter adeò hæret, vt non niſi maximo labore acutiſſimiſque cultris ſeparari
Color. queat. Iecur habet pallidum, magnum, & tenerrimum, quod dum coquitur, pro maiori parte in
oleoſam pinguedinem liquatur. Noctu partes internas ita ſplendentes habet, vt cæruleus, atque
Iecur. oculis gratus ex eis ſplendor è longinquo etiam emicat. Ad maximam excreſcere magnitudinem
intelligo. Quem nos vidimus atque pertractauimus, centenas libras ſuperabat. Hæc Saluianus.
Addam, & aliam deſcriptionem ex Rondeletio, ne quid reliquiſſe videamur, quod ad partium
figuram vſumue pertinere poſſit. Piſcis eſt (inquit) maximus, longus, latuſque, tereti, vel potius
Ex Rond. ouata figura. Etenim pars anterior acutior eſt, poſterior latior, & rotundior. Cute integitur aſpera,
argentei coloris. Ore eſt paruo, dentibus latis continuiſq; : oculis paruis, & rotundis. Pro branchiarũ
ſciſſura foramen eſt in medio circuli veluti centrum. Ad branchiarum foramina pinnæ ſitæ ſunt

breue

Mola peregrina.

breues,& rotundæ,& latæ:quę pinnarum conſtitutio ad ſurſum deorſumuè impellendum corpus ac- E
commodata eſt.Prope caudam aliæ duæ ſunt aliter conformatæ,nempe longiores,& ſtrictiores,qui-
bus corpus dextrorſum ſiniſtrorſumq; mouetur; altera harum in dorſo eſt; altera prope anum. Cau-
Caro. da creſcentis lunæ figura eſt. Superiore inferioreque parte articulata eſt, vt tum in dextrum, tum
Adeps. in ſiniſtrum moueatur, iterque dirigat. Caro huius cocta glutinum ex tergoribus boum confectum
refert, vel ſepiarum ſalſarum, & coctarum carnem. Præter carnem adipis multum habet porci mo-
do. Partes internæ, ob totius corporis rotunditatem conglobatæ ſunt. Alius item multò maior ex
Megalenſi ſinu ad me delatus eſt. Noctu quibuſdam partibus ita lucet, vt ex iis ignis ſplendidiſſi-
mus,vel aliquod aliud illuſtriſſimum lumen emicare videatur, ita vt ſeruus aliquando meus, cùm
noctu in locum, in quo Orthagoriſcus erat, incidiſſet, territus inde fugerit. Icon noſtra cum Ron-
Orthragori- deletiana magis, quàm cum Saluiani conuenire videtur. Alterius huius ſpeciei piſcis iconem Ve-
ſci alterius netijs ad viuum depicti à nobili viro Gallo ſibi miſſam, addita hac deſcriptione, Geſnerus hanc de-
deſcriptio. pinxit. Piſcis Cal. Martij anno ſalutis 1552. non longè à Venetiarum ciuitate captus eſt,qui primo
aſpectu maſſa carnea potius exiſtimabatur, quàm piſcis. Forma in orbem vergebat. Corio ſine
ſquamis, & pilis tectus erat. Os in arctum colligebatur, vt pro beluæ magnitudine, miraculo fue-
rit, Oculi patentes, prominentes, & ampliores, quàm bobus. Branchiæ detectæ (non apparent F
in pictura) carnoſæ læueſque. Pinnæ in lateribus dodrantales. Tuberculum habebat in fronte du-
riſſimum. Maxillæ vtrinque dentium vice continui oſſis ſoliditate armabantur. Lingua inferiori
maxillæ adhærens, vt multis elinguis viſus fuerit. Cauda paulò minus pedes quatuor longa erat.
Pinnæ in cauda tres, ita vt in altitudinem cauda cum pinnis nouem pedes efficeret. Longitudo pi-
ſcis pedum octo erat: altitudo quinque pauloq; amplius, & quamcumq; in partem volueretur, ſuam
ſeruabat altitudinem. Duo foramina, quæ ante oculos videa, non profunda erant. Exenterati cor,
hepar, lien, bubalo maiora reperta ſunt, ac vnicum inteſtinum perueniens ad meatū excrementarium
ſub aluo collocatum. In imo inteſtini glomus quidam erat ex neruis, quaſi contuſis inſtar fidium
contuſarum. (Neruos contuſos vocat, quòd non teretes, ſed lati, & plani eſſent) Caro lactea ſoli-
Color. daq; tanquam in ſue, lardo quinque aut ſex digitos craſſo veſtita, nimirum vt in Balænis. Hæc ille.
Color in ea quam miſit pictura, partim fuſcus eſt ad ruffum accedens, quales præcipuè in vtroque
latere lineæ quaternæ non ſine latitudine apparent; reliquæ partes ferè albicant, præſertim pinnæ in
cauda, ita tamen vt fuſcus ille, quem dixi, color nuſquam omnino deſit. Eundem hunc piſcem
alius quidam à ſe viſum retulit, quem magnitudine dicebat fuiſſe duplici fermè bouis, nulli ne do-
ctiorum quidem cognitum, emptum à quodam drachmis aureis quadraginta, pinnis laterum etiam G
naues ab eo ſubuerti. Idem puto eſt piſcis cum eo, quem ego altero loco pictum exhibui, in quo
oris figuram rectiùs expreſſam deſidero.

VSVS VARIVS.

Caro qualis. TOTVS piſcis ferini odoris eſt, inſuauiſſimuſque. Carnem habet Centrinæ inſtar, piſcium
omnium duriſſimam, vt quæ nerueam potiùs, quàm carneam, vt diximus, præferat ſub-
Iecur. ſtantiam, & propterea coctu difficillima, peſſimique ſucci eſt. Attamen ipſius iecur tene-
rum eſt, idemque haud inſipidum. Id frictum, atque mali aurant ij ſucco, pipereque aſperſum, à ple-
riſque, teſtante Saluiano, expeti ſolet. Pinguedo verò ad lucernas valet, ſed hoc habet incommodi
Pinguedo. (inquit Rondeletius) quod piſculentum fœtorem redolet, veluti Balenæ adeps. Eandem pingue-
dinem ad dolorem articulorum, & neruorum contractionem, ſiue rigorem valere experti ſumus.
Cum farina frumenti, abſceſſibus impoſita ſuppurationem promouet. Tumoribus duris hepatis, vel
Dentes. aliarum partium molliendis confert, ſtyrace addita. Dentes vſti ſpodij vice eſſe poſſunt. H

A
DE CARTILAGINEIS PLANIS. Et primum de Torpedine. Cap. XLV.

ORDO. SYNONYMA. ETYMVM.

EXPEDITA cartilagineorum longorum, monſtruoſorumq; hiſtoria; plani ſequun- *Cur à Torpedine exordium.*
tur, cartilaginei videlicet, nam de ſpineis dictum eſt aliàs. Inter illos Torpedo re-
ctaratione primum locum obtinebit. Præ cæteris enim, ſola excepta Paſtinaca,
meliori ſalubriorìq; carne prædita eſt. Et licet tarda ſit, & viribus infirmis, natu-
B ra tarditatem, viriumq; debilitatem miro aſtu compenſauit, vt in procedenti hiſto- *Cur ſic dicta.*
ria declarabitur. Nomen inuenit à facultate, ſiue (vt Varro ait) à vi quadam, qua
rum piſcium quos captat, cùm piſcantium membra torpida, immobiliaq; reddit. Vnde eſt quod
Torpedo ſimiliter apud Latinos, ac apud Græcos νάρκη (quo nomine apud hos audit,) accipiatur
pro pigritia, torpore, atque ſtupore. Ανάρκη fit, ναρκωσις, ſiue νάρκησις, hinc ναρκωτικὰ pharmaca,
quæ ſtupefaciendi vim habent: quo modo Alberto hoc genus piſcis Stupefactor appellatur, aliſq; *Stupefactor.*
nonnullis mixobarbaris Stupor, Stupefaciens, & Stupeſcor, vt Auicennæ interpreti. Inuenitur &
apud alios Torpigo, & Terpigo. Athen. author eſt ſoli Menandro νάρκαν per α pro νάρκην dici: a *Lib. 1.*
ipſe tamen mox ex Diphilo hæc recitat: μὴ πᾶν τὸ ζῷον νάρκαν ἓμ ποιεῖν μέρος δὲ τἀυτῆς: & apud a
Trallianum quoq; νάρκαν legimus. Syluaticus Narcon habet, corruptè pro Narce, aut Narca. Cùm
itaque tam apud Latinos, quàm apud Græcos piſcis ipſe, affectioq; quam inducit, eodem nomine
veniant, Plato, Dioſcorides, nonnullique alij, piſcem diſcernendi cauſa νάρκην θαλασσίαν, id eſt,
Torpedinem marinam nominarunt, niſi ſic, vel à fluuiatili Torpedine diſtinxiſſe velimus. Alio no-
mine recentioribus Græcis vſitato Τυρπαινα vocatur, quod nomen à latino deflexum eſſe Geſnerus
conijcit, idquod ex nominis (inquit) ſimilitudine, cùm remedij ad podagras, affirmare non vereor. *Torpæna.*
C Hermolaus cùm de Torpedine dixiſſet, ſubdit: Eſt & Torpæna piſcis marinus, à quo cerati quoddã
genus, ac duritias emolliendas appellatum eſt à medicis, vt eſt apud Paulum Aeginetam, tanquam à
Torpedine diuerſum eſſe ſentiens. Diuerſum etiam Maſſarius arbitratus eſt Cæterùm ceratum
non fit ad emolliendas duritias, ſed ad podagræ dolores mirabiliter leniendos. Vulgus Græcorum
nunc, teſte Bellonio, Margotirem vocat, fortè Narcotirem dicere voluit. Iorath obſcurus author *Margotir.*
Rabas vocat, nomine, vt apparet, Arabico, nam & Syluaticus Rahadar dicit, alij ex Auicenna le-
gunt Rabadar, Geſnero verò magis placet, vt cùm articulo Alrahabe, vt Bellunenſis habet, vel Ra-
hade ſcribatur. Harada Hebræis ſtuporem ſignificat, vt docet author lexici trilinguis, à verbo ha-
rad, vel charad, quod eſt ſtupuit, horruit. Interpres Serapionis Thead interpretatur Torpedinem.
Venetis ab eadem affectione vulgò Tremolo vocari, Matthiolus tradit apud Dioſcoridẽ, ſiquidem *Tremulo.*
membro ſtupefacto, ſubinde tremorem incutit. Ligoribus quidem Tremorizam dici inde certum *Tremoriza.*
eſt, Venetis verò Sgramſum dici, teſtantur Bellonius, & Iouius, qui hoc nomine torpeſcentis mem- *Sgramſus.*
bri affectum indicari tradit, cùm ſit ſgramſus, ſiue gramſus conuulſionis ſpaſmiſvè potiùs ſpecies,
nobis ſaltem Bononienſibus: à torpeſcente tamen affectu ſic Venetis vocari non dubito, quo ſenſu
item Burdigalis in Gallia Tremble, teſte Bellonio, cæteris Gallis Torpille, Hiſpanis Tremielga, &
D Maſſilienſibus Dormilhouſe appellatur, vt Rondelet. teſtatur. pedem enim torpidum, ſiue ſtupefa-
ctum endormi (inquit) dicimus. Romanis verò cur Battipotam, & Foteriſiam (ita ipſis vocari Io-
uius, & Matthiolus tradunt) obſcœnis appelletur nominibus, non reperio. An ideo membro inſa-
tiabili mulierum allidendum innuant priori vocabulo, vt inducendo torpedinem, deſiderium ſatiet?
Foteriſia verò, vel potius Foteria dici etiam fortaſſis potuerit, quaſi vilis piſcis, & contemptus.
Frequentiùs verò Oculatellam, teſte Iouio, ſiue (vt Saluianus ait) Ochiatellam vocant: cæterùm *Ochiatella.*
hoc nomen peculiari tantùm Torpedinis ſpeciei conuenit: vt ſubinde patebit.

GENVS.

E

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

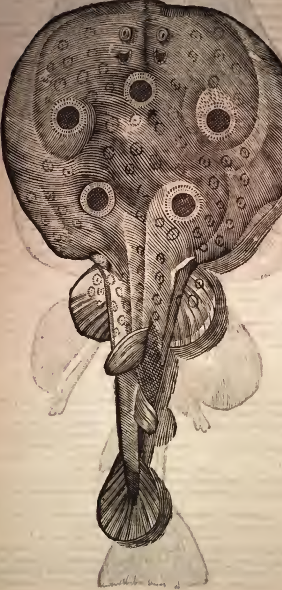
Deſcriptio.

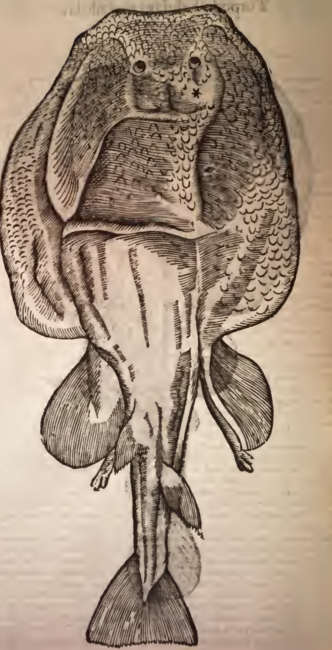
ATHENÆVS authoritate Ariſtotelis (ne quis temerè quid nos ſtatuiſſe arguat) Torpedinẽ ex cartilagineis eſſe ait, ijs autem quæ catulos, non oua pariuriunt. Verùm addendum erat, ex planis; quod idem *a* Ariſtot. & ex eo *b* Plinius ſcripſerunt. Iam qui piſcis ex planis reuera Torpedo ſit, ex notis, quas de ea veteres reliquerunt, peti debet. Inter quas ceu præcipua eſt, peculiaris, & cum nullo alio cõmunis narcotica, ſiue ſtupefaciens facultas. At hæc non ſufficit. Inuenio enim Torpedinem ab alijs ſpinoſam, ab alijs planè læuem deſcribi. Ex recentioribus Hieronymus *c* Cardanus Torpedinem aculeatam facit his verbis: Solo tactu omnia congelat. Vis in alis, quæ etiam aculeis munitæ ſunt. Quod ſi quis Cardano Torpedinem omninò ignotam fuiſſe dixerit, vti reuera fuit, vtpotè qui Echino ſimilem eſſe dicit: vnde meritò cùm ob hoc, tùm ob alia abſurdiora Scaliger hominem ridiculum expoſuit: nondum tamen controuerſia tollitur: nam & antiquis ſpinoſa videtur F Torpedo, ac in primis *d* Ariſtoteli dicenti: *Cauda verò ipſa non omnibus ſimilis eſt, ſed cùm cætera non euariet, planorum nonnullis ſpina conſtat, & longa eſt. Incrementum enim eius partis ad piſcis latitudinem tranſit, vt in Torpedine, Paſtinaca, & ſi quid aliud huiuſmodi cartilagineum eſt. Horum igitur cauda ſpinoſa, & longa eſt.* Quibus verbis diſertiſſimè ſpinoſam facit Torpedinem. Sed locum corruptum eſſe, ſequentia declarant. *Quorundam carnoſa quidem* (cauda) *ſed breuis, eadem cauſa, qua & Torpedini: nihil enim refert, breuis carnoſaq; ſit, an longa, an rigidior: ideo natura quantũ corpulentia priori ademerat, tantum poſteriori, & caudæ addidit.* Senſus itaq; verborum Philoſophi eſt, duplicem eſſe caudę diuerſitatem in cartilagineis planis, vnam longam, & ſpinoſam, qualis Paſtinacæ ſimilibuſq; alijs, alteram breuem, & carnoſam, quæ differat in Torpedine, & Rana, quòd hæc cùm natura anteriorem latitudinem corporis ademerit, vel ſaltem diminuerit, Torpedine craſſiorem carnoſioremq; obtinuerit: Torpedo tenuiorem macilentioremq;, quia latitudine corporis cum longicaudis, vt ſic dicam, conueniat. Quamobrem priori loco Torpedo eximenda eſt. Quid enim attinebat, iterum ſolam nominare Torpedinem? Læuem autem piſcem veteribus eſſe quidam apud Athenæum elegantiſſimè indicat, inquiens: *Torpedinem emi, cogitans quòd mulier* (apparatura ad cibum) *tenera eam digitis tractans nihil ab vllis ſpinis lædi poſſet.* Differt modo Torpedo loco. Præter marinam enim G fluuiatilis etiam eſt, quam Athenæus, & Strabo in Nilo degere tradunt: de qua nec hîc quicquam, nec alibi velim expectes, cùm ſit marinæ vndiquaq; ſimilis. Marinæ vnumnè genus veteres duntaxat, an plura agnouerint, non ſatis conſtat. Reperio tamen nigrum Torpedinem priuatim ad dolorẽ capitis commendari, vt aliam à communi, quæ ſubruſſa eſt, ad rubrica fabrilis, quàm vulgò pro terra Armenia vendunt, colorem accedens, vt Rondeletius annotauit. Non plures tamen, quàm vnam depinxit Saluianus; Bellonius noſq; duas, Rondeletius quatuor, tres maculis varias, vnam ſine maculis, quam quartam facit, primæq; & ſecundæ concolorem eſſe ſcribit: priores verò etiam tres, quia ſolis duntaxat maculis, non autem viribus, & corporis ſpecie differãt, eodem capite perſtringit, ac concludit. Apparetq; eaſdem Saluiano etiam non fuiſſe incognitas. Inquit enim in nonnullis (etſi veterum nemo id annotauerit vnquam) quinas maculas rotundas, nigricantes, oculoſque egregiè repræſentantes, & pẽtagoni figura collocatas, in alijs verò alias minores, ſed plures, albicantes, & nullo ordine digeſtas, depingi: in reliquis verò ſubflauum dorſum his omnibus maculis carere. Bellonius ſuam priorem Torpedinem, ſimpliciter Torpedinem vocat, cùm alioqui admodum maculoſa ſit, videturque eadem cum ea quam tertio loco exhibet Rondeletius, & quam magis variam eſſe ſcribit. (Habet enim maculas diuerſarum figurarum, huc & illuc, & ſine ordine ſparſas). Alteram cognomento oculatam, fallique mirum in modum eosretur, qui Plinium reprehendunt, quòd Torpedinis H id genus, quod in tergore ſex, atque interdum ſeptem (Saluianus in ſua icone quinq; tantum huiuſmodi maculas pingit ceu per angulos pẽtagoni digeſtas: & Rõdeletius ſimiliter in duabus ſuis prioribus,) aut eò minus, maculas, quoſdam quaſi oculos referentes gerat, Oculatam appellauit: atque id cognomen ad Melanurum potius referendum eſſe autumant. Sin verò ab oculorum pulchritudine, & magnitudine Melanurus Oculati apud Latinos nomen acceperit, nihil vetare ait, quò minus a multorum oculorum ſpecie, Torpedinis hoc genus etiam Oculatã appellemus, cùm ipſa dictio oculorum multitudinem potiùs, quàm magnitudinem ſonet, quanquam etiam vtrumque (inquit) ſignificare poſſit. Ac quantum illi cenſores paulò (vt mihi videtur) rigidiores fallantur, ipſum vulgus Romanum ſatis indicat, à quo adhuc hodie Occhiatella dicitur. Omnium corpus ſi caudam exceperis, orbiculare eſſe *e* Ariſtoteles innuit his verbis: Duas iuxta caudam pinnas habet, pro reliquis latitudine vtitur, & vtraq; ſui corporis ſemicirculo, quaſi geminis pinnis natat. Capitis nullum ferè in hiſce

piſcibus

a Lib. 5. Hiſt. cap. 5.
b Li. 9. c. 24
Diuerſitas.
c L. 7. de variet. rer. c. 37
An ſpinoſa.
d Lib. 4. de Part. c. 13.
Leuem eſſe.
Differentia à loco.
Torpedo nigra.
Torpedo Oculata.
e Li. 4. Part. cap. 13.
Forma.
Caput.

Torpedo Saluiani maculoſa.

A piſcibus videas veſtigium. In ſuperiore tamen parte, anterius oculos habent exiguos, & ſubinde retro eos foramina duo, ipſis oculis grandiora ſemper patula, & in palatum peruia. Os verò eſt in ſupina parte, paruum, dentibus quidem munitum, ſed minutis, vt propterea Mneſimachus apud Athenæum piſcibus κάρχαρος, id eſt, ſerratos dentes habentibus Torpedines annumerarit. Cerebro item non caret, nam ex hoc remedia quædam etiam præſcribuntur. Ante os bina alia ſunt foramina olfactum deferentia. Lingua prorſus caret. Branchiæ in medio ſunt corpore, quia ob corporis tenuitatem ad latera, vt in Galeis, & Squatina collocari non poterant. Sunt autem vtrimq; quinæ, & detectæ, quarum orificia parua ſunt, ſemicircularia, tenuiq; quadam cuticula ferè contecta. Podex in caudæ exortu eſt. Poſterior corporis pars in carnoſam, & breuem caudam, & latiuſculam degenerat, vt ex Ariſtotele oſtendimus: quo authore duas iuxta caudam pinnas gerit, vtrimq; ſcilicet iuxta caudæ exortum vnam, craſſiuſculam & ſemicircularem. In medio verò ſuperioris partis caudæ aliæ duæ eriguntur pinnæ, vna ſuperior, & maior: altera inferior, & minor. Partes quæ ad caudam ſunt, teſte Galeno, medijs partibus ſunt corpulentiores: nam partes mediæ videntur in ſeipſis habere velut cartilaginem quandam tabidam. Molli & lubrica cute teguntur. Venter ſubalbidus eſt, dorſum verò ſubflauum, ad rubricæ fabrilis colorem accedens, illi laltem quam Romanis Oculatam diximus appellari. B Magnum, & carnoſum habet ventriculum, inteſtinum verò breue, & amplum: hepar pallidum in duos lobos diuiſum. Fellis veſica, quæ pro piſcis mole ſatis magna eſt, hepati commiſſa eſt: dextro enim lobo annexa cùm ſit, in ſiniſtrum quoq; meatus, ſiue venulas quaſdam immittit. Lien paruus eſt, & ſubrubens. Vterus oblongus, & bifidus. Haud multum exceſcunt: authorq; eſt Saluianus, ſeſe nunquam obſeruaſſe, quæ ſenas libras excederent, etſi *f* Ariſtoteles, & *g* Plinius grandem Torpedinem viſam eſſe referant, quæ fœtus intra ſe circiter octoginta haberet.

Os.
Dentes.
Cerebrum.
Branchia.
Cauda.
Pinna.
Cutis.
Color.
Partes interna.
Magnitudo.
f *Lib. 6 Hiſt. cap. 10.*
g *Lib. 9. c. 5.*

LOCVS. PARTVS.

FALLITVR Saluianus, exiſtimans ſolùm Athenæum ſcripſiſſe, Torpedinem etiam fluuiatilem eſſe. Non enim hoc dicere voluit Athenæus, ſed dari aliam quoq; ſpeciem, Nili incolã, quod videlicet præter ipſum Strabo quoq; teſtatur, & poſt vtrumq; Aetius fluuiatilis Torpedinis quoque meminit, quamobrem vnà cum Rondeletio in marinam, & fluuiatilem modò diſtinguebamus. Marina autem fluuios nunquam ſubit, in cœnoſis maris locis ſemper degens, cum alijs quibuſdam quos hîc ordine. C

a Lib. 1.

Aſt hîc cæno turpi, fœdaque palude | *Paſcuntur Batideſque, Bouum genus vſq; proteruum*
Diſſicilis Trygon, Torpedo nomine vero, | *Et Clarta, Pſettæ, Stepani, Triglis, Aſellus,*
Atque Lacertorum gentes, quæ putrida paſcunt | *Inter cænoſas voluentes corpora ſordes.*

Parit autumno circa æquinoctium, vt *b* Ariſtoteles, & *c* Plinius teſtantur, reliquorum cartilagineorum more, oua autem præmollia, in alium vteri locum transferens, atque ibi excludens, vnde catulos parit, vt Athenæus ex eodem Ariſtotele tradit, eoſdemque admodum numeroſos, nam ex Ariſtot. habemus inuentam fuiſſe Torpedinem, quæ octogenos haberet.

Quando pariat.
b *L. 5. Hiſt. c. 12. & 6. Hiſt. c. 11.*
c *Li. 9. c. 51.*

NATVRA. MORES.

ÆLIANVS *a* & Athenæus authoritate Theophraſti in libro de Latentibus, Torpedinem hyeme propter frigus in terra ſe abdere tradunt. Natat latitudine ſua, & vtroque corporis ſui ſemicirculo, quaſi geminis pinnis, vt ex *b* Ariſtotele dictum eſt: vnde eſt quod pigram eſſe alicubi inquiat; item & *c* Oppianus his verbis: D

a *Li. 12. c. 5.*
Natatus.
b *Li. 4. de part. c. 13.*
c *Li. 9. Hiſt. cap. 4.*

Hæc grauis & mollis, ſunt nullo in corpore pigro | *Vires, & nimium premitur grauitate; natantem.*
Non credas, liquidis ita clam ſubrepit in vndis. | Et paulò pòſt.
Hæc celeri properat quamuis tardiſſima greſſu.

Quamobrem cùm Nstura carniuoram eam fecerit, & ex raptu viuere voluerit, omninò ipſi fuiſſet nouerca, niſi cùm ob tarditatem piſces aſſequi non poſſet, corporis defectum aſtu compenſaſſet: quare vt eiuſdem Oppiani verbis vtar:

Cui deſunt vires, cui deſunt ſpicula, magnum | *Ingenium natura dedit: ſe fraude tuetur*
Atque dolis, magnum piſcem fortemq; trucidat: | *Turpe veneficium tenero ſub corpore ſentit*
Natura Torpedo datum, proprium quoque membris.

Et vt Plinius ait, *Nouit Torpedo vim ſuam.* Turpe veneficium vocat poeta ipſam ſtupefactionem, ſiue torporem, vti vocauit M. Tullius *d* inquiens: *Atramenti effuſione Sepia, Torpore Torpedines ſe tuentur,* vnde nimirum ipſi nomen eſſe diximus, & pulchrè docet Claudianus, dum canit:

d *Lib. 2. de nat. Deor.*

Quis non edomitam mira Torpedinis artem | *Audit & emeritas ſignatas nomine vires.*

Aſtum

e Li.9.Hiſt. cap.37. Aſtum notauit præ cæteris e Ariſtoteles (ne quis fabulam eſſe ſuſpicetur) Abdere ſe in arena (inquiens) & limo, tum piſces, qui adnatantes obtorpuerint, corripere, idque pleroſque à ſe conſpectum ſibi retuliſſe. Dixerat autem Torpedinem quos appetit, afficere ea ipſa quam in ſuo corpore

f Li.9.c.42. continet, facultate torpendi, atque ita retardatos præ ſtupore, capere & veſci. Meminit item f Plinius, aitq; ipſam non torpentem, merſam in limo ſe occultare, piſcium qui ſecuri ſupernatantes obtorpuere, corripere: ſed nemo diſertiùs Oppiano:

Dona deum, & proprios membris cognoſcit honores,
Immota exanimi ſimilis, cui piſces inhæret
Hæc celeri properat, quamuis tardiſſima greſſu:
Offendit tactu virus, curſumque moratur
Atq; fuga immemores ſunt, immemoreſq; viarum.
Et velut obſcuris terrent ſimulacra figuris
Cor ſalit, & fruſtra tentant contendere curſu
Impediunt viſu pauidos, ſomnoq; grauatos,
Porrecta in plana diſtendit corpus arena,
Oppreſſus torpore graui, ſomnoque ſolutus,
Semineces lacerat piſces, & ſæpe natantes
Perculſi torpore graui, victique rigore
Hæc manet, auxilio caſſos opibuſque trucidat.
In ſomnis homines, quatiuntur membra pauore,
Et fruſtrà properare fugam, nam vincula dura
Tales Torpedo meditatur piſcibus artes.

Mugilem capit. Vti autem hoc aſtu Torpedinem, Ariſtoteles, & Plinius ex eo cognoſci ſcribunt, quòd ipſa cùm ſit omnium piſcium tardiſſima, Mugilem omnium velociſſimum in ventre habens ſæpè capiatur. At verò non ſolùm contactu ſuo inficit, ſed etiam eminus, & à longè per aliquam rem, verbi cauſa per ligna, & fuſcinas, vt ſcribit Theophraſtus in libro de iis, quæ morſu, vel ictu venenum infundunt, citante F

g Lib.6. de loc. aff. Athenæo, ita vt manus tenentium obſtupeſcant. Idem & g Galenus teſtatur, ea potentia Torpedinem inquiens præditam eſſe, vt ſi fuſcina attingatur à piſcatore, tranſmiſſa qualitate per haſtam ad manum, eam repentè obſtupefaciat: item Plinius his verbis: *Torpedo etiam procul, & è longinquo vel ſi haſta virgaue attingatur, quamuis prævalidos lacertos torpidos, & quamlibet ad curſum veloces pedes,*

h Li.9.c.14. *alligatos reddit.* h Aelianus verò, cùm dixiſſet, manum hominis, qui Torpedinem contigerit, torpore affici, dùm etiamnum puer eſſet, à matre ſua frequẽter audiuiſſe, addit, ſe præterea à viris peritis accepiſſe, illum qui rete in quo fuerit capta, attigerit, omninò paſſurũ torporem: item ſi quis eam viuam in vas impoſuerit, & marinam aquam infuderit, ſiquidem grauida fuerit, parituram ſuo tempore: eam deinde aquam ſi ex vaſe in hominis, aut manum, aut pedem infuderit, membra hæc non dubitanter obtorpeſcere. Infici autem veneno eius aquam, idque piſci non ignotum eſſe, eaque inſidiantes ſibi

i Lib. vtra animal. &c. piſces capere, teſtatur Plutarchus his verbis: *Torpedo quam vim habet, nemo neſcit, nempè quæ nõ ſolùm tangentes alligat, ſed per ipſum etiam rete, obſtupefacientem grauedinem piſcatorum manibus inducit. At narrant quidam periclitati ſæpè, ſi quis cùm viua elabitur supernè, interea manibus agitet aquam, vim ad manus remeantem, & tactum obſtupefacientem penetrare, aqua prius omni, vti videtur, mutata infectaque. Hanc igitur vim ſuam quoniã exploratam habet, certamen quidem cum nullo ſuſcipit, nec periculum adit:* G

Vt inſidiatorem vincat, *inſidiatorem verò circumiens, & tanquam ſpicula vim iſtam ſuam tacitè interim mittens, primùm aquas, mox ipſum per aquas animal inficit, ſic vt iam nec iuuari ſe, nec fugere poſſit, ceu vinculis conſtrictum alligatumque.* Minorem tamen vim aquæ imprimere quàm duriori alicui rei arbitratur Pierius Valerianus, inquiens: Vehemens hoc Torpedinis virus inſuperabili frigore præditum, vbi duriorem aliquam materiam nactum fuerit, quippe vel vimen vel funem, illi pertinaciùs, & copioſius adhæreſcere, circumfuſumq; aëra faciliùs contaminare, atq; ita prorepere, non ſecus ac flamma ipſa per incenſum filum vehementiùs tranſmeat, quàm ſi cum torre iactetur. Cæterùm ſi piſcatorum manus eius contactu ſic obſtupeſcãt, quomodo torpidis manibus capi poteſt? An mortua tantum capitur? Secus iudicat Galenus, qui viua vtitur ad intenſos capitis dolores pro medicamento narcotico: *Torpedinem totam* (inquit) *capitis dolores ſanare, capiti admotam, ſedemque euerſam coercere, à quibuſdam eſt proditum. Verùm ego cùm vtrumque eſſem expertus, neutrum verum comperi. Eam igitur, cùm cogitaſſem viuam eſſe applicandam, cui caput doleret, (poſſe enim fieri, vt hoc medicamen anodynon ſit, ac dolore liberet, ſimiliter aliis, quæ ſenſum ſtupefaciunt) ita habere comperi: puto que eum, qui primus eſt vſus, aliqua piam motũ ratione, experiri aggreſſum.* Idem ex eo tranſcribentes Paulus, & Aetius, ita etiam ſcripſiſſe credendum. Ex quibus duo diſcimus, & viuæ tantùm eam vim ineſſe, (quod item ex Aeliano paulò antè oſtendebamus) & eandem tam magnam non eſſe, vt prædicati authores innuere videntur. Sum- H

Vim ſtupefaciendi paruam eſſe. ma enim ſi ea eſſet, nec capi poſſet, nec medicamentum fieret: torpidos enim omnes efficeret, & immobiles. Exiguam autem eſſe, ex proprio periculo ſic ſcribit Pet. Gillius: Huius piſcis torporem meæ manus tactione periclitatus ſum: ſed haud quaquam mihi manus tantoperè obtorpuit, quam ſcriptores decantant. Torpor non modò lethalis non eſt, ſed non ita multò pòſt euaneſcit. Id etiam

Remora, & Torpedinis virium differentia, eleganter, vt omnia oſtendit Scaliger pater, Remoræ vim à Torpedinis vi diſtinguens. *Remora* (inquit) *tollit motũ, Torpedo non tollit, ſed deprauat. Non enim quieſcit piſcatoris, ſed tremit manus, vnde Tremulam vocant Iſiri.* Vt falli omninò dicendum ſit Albertum, qui tantam huic piſci vim ſtupefaciendi tribuit, vt hoc veneno, & viua, & mortuus hominem interimat. Hic quicunque modò eſt torpor, à re ea quadam, & occulta potiùs quàm manifeſta qualitate proficiſcitur, vt ratione, & probatiſſimorum au-

thorum

A [ill]iorum authoritate comprobari poteſt. Cùm namq; viua ea facultate polleat; mortua verò eâdem deſtituatur, clariſſima ratione intelligitur (inquit Saluianus) eam ſtupefaciendi vim non à manifeſta qualitate, frigiditate ſcilicet, quæ multò maior in mortua (extincto natiuo calore) dubio procul reperitur; ſed à cæca, & nobis incognita (cuius viuens ſolùm particeps eſt) emanare. Quod Gal. quoq; confirmatur teſtimonio, qui cùm torporis cauſas enumerans, inquiat: *Torpor verò, qui ex tam motus, quam ſenſus difficultate eſt compoſitus, in toto corpore, & maximè in artibus manifeſtè videtur à frigore, & compreſſione neruoſorum corporum, incidere. Ad hæc etiam à Torpedinis marinæ contactu:* Si Torpedinem frigiditate ſolùm ſua torporem inferre arbitratus eſſet; cùm primo loco, torporis cauſam, frigiditatem poſuerit: fruſtrà rurſus tertio loco, ac ceu tertiam cauſam ipſius torporis, Torpedinis contactum ſtatueret. Diſertè verò alias in libro de vſu reſpirationis, occultam qualitatem facit, qua Torpedo ſtupefacit. Auerroea cæteriq; Philoſophi, ea quoq; qualitate manus adficere exiſtimarunt, qua ferrum à magnete lapide pertrahitur. Idem Simocatus ſcribit, & addit, quoniam aër medius ἐνυδὴς, θερμὸς, διαφανὴς, & δίσωμος eſt, idq; dei cõſilio, vt per aerem terra cœleſtibus iungeretur. Plinius item de Echineide locutus ſubdit: *Quis ab hoc tenendi nauigia exemplo de vlla potentia naturæ, atq; effectu, in remedijs ſponte naſcentium rerum dubitet? Quin & ſine hoc exemplo per ſe ſatis eſ-*
B *ſet ex eodem mari Torpedo, etiam procul, & è longinquo, vel ſi haſta virgaue attingatur, quamuis prævalidos lacertos torpeſcere, quamlibet ad curſum velocem alligari pedem. Quod ſi neceſſe habeamus fateri hoc exemplo eſſe vim aliquam, quæ odore tantùm, & quadam aura ſui corporis afficiat membra, quid non de remediorum omnium momentis ſperandum eſt?* Iam verò videndum totine piſci, an alicui parti peculiariter hæc occulta vis inſit? In eo enim diſſentire authores inuenio. Diphilus Laodiceus in libro de theriacis Nicandri, recitante Athenæo, non totum hoc animal, ſed partem eius quandam torpefacere ſcribit, ſed quænam ea ſit, non exprimit. Nominat eam Oppianus his verſibus: *An in toto piſce vis ſit ſtupefactoria.*

At duo ſe tollunt diſtenta periliia rami, Qui fraudem pro robore habent, piſcemq; tuentur
Quos ſi quis tractat, perdit per membra vigorem, Sanguine concreto, rigidos nec commouet artus,
Soluuntur ſubito contractæ in corpore vires.

Cardanus verò ex recentioribus vim in alis eſſe voluit. Verùm cũ hi rami, ſiue radij (vt magis Græca vox ſignificare videtur, κερκίδες enim ab eo vocantur) nulli in Torpedine appareant (niſi ſemicirculariis eius latera, κερκίδας, id eſt, radios, vel ramos, vt vertit interpres, ab ipſo impropriè admodum appellari credamus) cumq; reliqui ſcriptores omnes (vt qui nunquã alicui tantùm piſcis parti vim eam ineſſe notauerint) totum piſcem torporem inferre arbitrari videantur: nos quoq; (inquit Saluia-
C nus) non aliquam tantùm partem, ſed ipſam Torpedinem totam torpefaciendi vi præditã eſſe, cenſemus: & re vera vis illa torporans à toto piſcis corpore emanare videtur, nam vel felli, quæ pars calidiſſima in animalibus eſſe ſolet, facultatem eandem ineſſe ex eo conijcimus, quod Plinius ſcribit, fel viuæ Torpedinis, genitalibus illitum, Venerem inhibere. *Fellis vſus.*

CAPIENDI RATIO.

CAPIVNTVR piſces (inquit [a] Aelianus) etiam ſine naſſis hoc modo: Sinus maris multi deſinunt in paludes quaſdam, quæ quidem vadoſæ ſunt. Ad hæc loca periti piſcatores, eo tempore cùm à procellis, & tempeſtatibus conquieſcunt, multos mortales adducunt, eoſq; iubent inambulare, & arenam eatenus proterere, & conculcare, quoad ex vehementi pedum impreſſione benè alta veſtigia faciant. Quod ſi nec ipſa veſtigia concidens arena cõfundat, neq; ventorum perturbatione aqua concitetur, non longo interuallo eò ingreſſi in veſtigijs impreſſis planos pi-
D ſces conſopitos, Pſettas, Rhombos, Struthos, Torpedines, & pleroſq; alios iſtiuſmodi capiunt. Quam capiendi rationem hîc repetij, vt abſq; manuum ſtupefactione piſcator Torpedines capere noſcat: alioqui enim retibus capi ex allatis de ſtupefactoria vi ſatis clarum eſt. [a] *Li. 14. c. 3.*

HIEROGLYPHICA.

ORVS Apollo [a] Aegyptios tradit, quando hominem, qui multos in mari ſeruaſſet, ſignificare vellent, Torpedinẽ piſcem pinxiſſe. Hæc.n. (inquit) vbi piſces multos viderit, qui natare non poſſint, ad ſe trahit, ac eos ſeruat: contra nimirum aliorum omniũ authorum authoritatẽ, qui vno omnes ore ipſam piſciculis inſidiari ſcribunt, & torpore affectos, ita vt natare non poſſint, deuorare, niſi de proprio fœtu intelligere Orum arbitremur, quẽ vt diximus, numeroſum, & viuum parit, & in metu intra ſe recipit. Quin etiam, inquit Pierius Valerianus, vnà cũ piſcibus alijs in ventriculo deprehenſa, vt ipſi Ægyptij tradidere, omnes plerumq; ſoſpitat (per accidens nimirum) [a] *Li. 2. Hier.* *Alios piſces liberat.*

cùm ne vis quidẽ hominum innumera poſſit verriculum educere, manibus, & pedibus penitus obtorpeſcentibus veneno, quod effundit per retia dilapſo &c. Si quando tamen piſcibus alijs obuolutæ extrahuntur è mari, torporem experti ſunt multi, quàm primùm piſcem virga tangere voluerint: quare in Anconitano mari maximè cauent, ne rete in altum iaciant, piſcatoribus ea incommoda ſæpè ſubeuntibus. Quæ quidem vis torporem infundendi non attingentibus modò, verùm etiã è longinquo, argumentum dedit, vt hominem ignauia egregiè præditum, per Hieroglyphicum eius indicari commodiſſimè poſſe pleriq; dicerent. Hæc ille. Poterit item piſcis iſte pictus accommodari pro eo, qui apertonè an clandeſtino Marte pugnet, non curat, dũmodo potiatur victoria, quod his verbis indicat etiam Marcellus Virgilius: Ignaui ingenij piſcis, & qui quam alij manifeſtam, & generoſam venationem faciunt, clandeſtinis dolis, & quaſi veneno quodam hæc ſibi acquirat; quaſi Maronis illud ad vitam magis laudauerit. E

Ignaui typus. *Doloſi typus.*

— Dolus an virtus quis in hoſte requirat?

Poterit præterea ſymbolum Hieroglyphicum eſſe hominis, qui in diſputationibus, & congreſſionibus ſit acerrimus, quiq; difficilibus, & argutis argumentis hoſtem irretit; quo nimirum ſenſu Menon Socratem apud Platonem Torpedini aſſimilem eſſe dicebat, quòd eos quibuſcum diſputaret, ita argumentationibus irretiret, vt tanquam ſtupidi facti, nihil omninò reſiſtere poſſent. Et videris mihi, (inquit) ſi quid te cauillis perſtringere licet, tum ſpecie, tum alijs huic latæ marinæ Torpedini ſimilis eſſe &c. Alias torporis ignauiæq; typus eſt, ſicuti & narciſſus flos, à Narce, ideſt Torpedine dictus, quòd videlicet ſuo odore torporẽ veternumuè inducat, vt meminit *b* Plutarchus, vnde furijs infernalibus è narciſſo coronam attribuebant, teſte Euſtathio, & Sophocles narciſſum vocauit magnorum deorum ſubterraneorum coronamentum, quoniam hi torpeant, vt mortui. Symboli deniq; aut prouerbij locum habere poterit hoc Varini ex Euſtathio, νάρκη μαλθακὴ μὲν ἐπιψαῦσαι, ναρκᾶν δὲ τὸ πελάσαι ποιεῖ, ideſt, Torpedo mollis quidem ad tactum eſt, appropinquantem, ſeu potiùs contingentem torpore afficit. Poterit enim ad voluptatis animum effæminantis, & ratione, ceu ſenſu, motuq; priuantis ſymbolum trahi. F

Arguti. *Narciſſus.* b *Li. 3. Sympoſ.*

VSVS IN CIBIS.

a L. 3. Alim. *Carnis qualitas.*

TOrpedo, & Paſtinaca (inquit *a* Galenus) *inter cartilaginea, carnem habent mollem, & iucundam, & mediocriter per ventrem ſubeuntem, nec concoctu difficilem. Nutriunt item mediocriter, cum alia etiam omnia, quæ carne molli ſunt prædita.* Et rurſus alibi ſolam inter cartilaginea laudari ait, poſteq; nonnunquam ſaxatilium vice fungi. Alibi deniq; ſolam ex cartilagineis Torpedinem epilepticis conuenire ſcribit. *b* Plato quoq; apud Athenæum Torpedinem cibum ait eſſe gratum. Ab Epicharmo cum alijs cibis lautis cenſetur in nuptijs Iunonis, & ναρκίον, ideſt, Torpeduncula, ſeu parua Torpedo nominatur in conuiuio, quod Philoxenus Cythereus deſcribit, quaſi parua præſtet adultiori, quod & Diphilus teſtatus eſt, & νάρκη πνικτή, ideſt, ſtrangulata, aut ſuffocata memoratur ab Antiphone inter alias lautitias, ac ſi ita palato gratior euadat. Hiceſius item exiguum quidẽ ab ea in cibo ſuccum præberi ait: at cartilagineum quiddam habere, quod ſtomacho valdè gratum ſit. At verò Diphilus concoctu vult eſſe difficilem, præter eas partes, quæ circa caput ſunt; quæ (inquit) teneræ ſunt, ſtomacho gratæ, & concoctu faciles; aliæ verò minimè. Quod verũ eſſe, nos etiam experiri, idq; Galeno minimè aduerſari arbitratur Saluianus, quippe qui (Galenus) dum huius piſcis partes medias, cartilagines, & molles; inferiores verò, & caudæ proximas magis carnoſas eſſe teſtatur; illas teneriores concoctuq; faciliores: has verò duriores, coctuq; contumaciores innuit. Iecoris eius nulla deniq; teneritas præfertur, teſte *c* Plinio. Nihilominus Rondeletius eos rectiùs indicaſſe putat, qui Torpedinem in cibo damnarunt, eùm alioqui, qui ex toto eam à menſa reijciat, adducat neminem: miraturq; Galenũ, quòd tanti eam fecerit, cùm ſit (inquit) mali ſucci, inſuauiſque, humida, molli, fungoſaq; carne, adeò vt à noſtris reijciatur, quòd ſi quando edatur, abiectis capite partibuſq; quæ circa caput, & branchias ſunt, allijs cæpiſq; condita editur. Et Venetijs, ne in foro piſcario vendatur, authoritate Præfecti ſanitatis cautum eſt. Ego quidem Torpedinis eſum non laudauerim; Venetijs tamen, Genuæ, Maſſiliæ, atq; vbiq; gentium edi G Il·us teſtatur, à plebe fortè, ac tenuioris fortunæ hominibus, ſicuti & Iouius ait. Quod ad apparatus modum attinet, Diphilus ſimpliciter elixas laudat; Archeſtratus verò in oleo, & vino, cum beneolentibus herbis, & modico caſeo trito incoquendam eſſe inquit. Si pro attenúante medicamento ea vti velimus, Galenus cum beta trita, aut albo iure, porrum prolixius miſcendo, & piperis portiunculam, parandam eſſe monuit. Alioqui cùm communiter editur, frixa & arancij mali ſucco conſperſa, ſuauior euadit. G H

b Lib. 4. *Quando melior.* *Quæ partes in ea meliores.* *Iecur.* *c Li. 9. c. 42.* *Apparatus.*

VSVS IN MEDICINA.

CEDIT torpedo in medicinæ vſum, quandoq; tota, quandoq; parte quadam: ſumiturq; vtroq; modo vel intus, vel foris applicatur. Sumpta in cibo, aluum, teſte *a* Plinio, emollit. *b* Hip- a *Li.32.c.9.*
poc. in quodam morbo hepatico non diſſimili pleuritidi, iubet vt æger ex piſcibus veſcatur b *li.de inter.*
Galeo, Torpedine, Paſtinaca, & Raijs paruis, omnibus coctis &c. Ibidem laboranti ex tertio genere *affect.*
tabis, tertio menſe præſcribit pro cibo Torpedinem, Squatinam, Raiam. Et rurſus pro eodem: poſt
reliquam victus rationem, obſonium, fruſtum Torpedinis, aut Squatinæ, aut Galei. Item, ab he-
pate laborantem aqua intercute &c. piſcibus vti vult Galeo, & Torpedine aſſatis. Dioſcorides ad *Ad capitis*
diuturnos capitis dolores, capiti admotam, mulcere eos author eſt, & euerſam ſedem prociduamq; *dolores.*
coercere. Galenus verò, eumq; ſequentes Paulus Aegineta, Auicenna, & Kiranides, eadem quidem
ex Dioſcoride tranſcripſere, ſed facto periculo, viuam Torpedinem applicandam eſſe docuerunt. Id
quod ex latinis quoq; ſcribit Marcellus Empyricus, qui præterea nigra vtitur. *Capitis dolorem* (inquit) *Nigra Tor-*
quamuis veterem, & intolerabilem, protinus tollit, & in perpetuum remediat Torpedo nigra, viua impoſita pedo.
ei loco qui in dolore eſt, donec deſinat dolere, & obtorpeſcat pars: quod cùm primũ ſenſeris, quæ dolet, remo-
B *ueatur remedium, ne ſenſus auferatur eius partis. Plures autem paranda ſunt Torpedines eiuſdem gene-*
ris, quia nonnunquam vix ad duas treſvè reſpondet curatio, id eſt, torpor, quod ſignum eſt remediationis. *Ad dolores*
Cæterùm alij ad alios pariter dolores mulcendos vtuntur hoc piſce, maximè verò articulares, aduer- *articulares.*
ſus quos idem Marcellus, ſiue à podagra fiant calida, ſiue etiam frigida, Torpedinem nigram viuam,
cum admonuerit dolor ſubijci pedibus iubet in litore non ſicco, ſed quod adluit mare, & tam diu
premi, donec ſentiatur torpor per totum pedem, & tibiam vſq; ad genua. Hoc & in præſenti, ait tol-
lere dolorem, & in futurum præſidio eſſe: eodemq; modo Anteroen Cæſaris libertum ſupra fidem
podagram curaſſe, quod & Scribonius Lagus teſtatur. *c* Aetius tum marinam, tum fluuiatilem com- c *L.82.c.35*
mendat, non in paruis tantùm, verùm & in magnis inflammationibus. Naturali enim (inquit) facul-
tate quadam ſtuporem inducit, & dolores è corporibus tollit: ideoq; ipſam viuentem aſſiduò admo-
uere inflammatis locis oportere. Idem viuam in oleo coctam, deindeq, extinctam, & modica cera
cum oleo eliquata, commodiſsimum remedium omnibus dolore afflictis podagricis reddi aſſerit.
Extat & apud *d* Aeginetam ceratum ad podagram, dolorem mirabiliter leniens, quod Diaturpænes d *li.37.c.17*
appellatur, à Turpæna, id eſt, vt monuimus, Torpedine, cuius in eo libra imponitur. Idem ceratum *Diaturpane.*
ex eo repetijt Nicolaus Myrepſicus inter emplaſtra, & *e* Trallianus, qui paulò pòſt aliud docuit me-
C dicamentum præſeruans à podagra, & morbo articulari, quod tale eſt: *Torpedinem in vas areum,* e *Lib.11.*
aut cacabum cum oleo, & aqua (ne oleum vſtum, nidorem reſipiat) conijcito, ac herbam narciſſum (tanquam
& Narciſſus vt nomine, ita & vi medica, cum Narce piſce conueniat, narcen ſcilicet, id eſt, ſtuporem,
& indolentiam conciliando) *Luna deſinente collectam adiungito, ipſamq; cum animali, incoquens, vſque*
dum tota diſſoluatur, & oſſa nudentur: tunc tandem oleum ab aqua paulatim ſeparabis. Omnia facito luna
deſinente, vngitoq; ægrum ter ac: & ſi quidem articuli dolent, patiunturq; curantur: ſi verò non dolent,
praſeruat eo, ne vnquam doleant. Id autem facito, vngitoq; ad dies tres, luna omnino deſinente: nam ſi in
alio tempore hæc facias, non ſuccedet. Cum verò iſtiuſmodi medicamentum in maritimis tantùm locis
componi poſſit: (viua enim in eo Torpedo requiritur) in mediterraneis tam in articularibus, quàm
capitis doloribus mulcendis, inflammationibuſq; ſedandis Tincæ adhiberi poterunt, vel aliud quid- *Tinca.*
piam ſummoperè refrigerans. Tradit Iacobus Hollerius noniſſe ſe podagricos, qui ſæuiente malo
dolentem pedem frigidiſſima perfundant, alios hybernas reponere niues eidem remedio: ſed vbi ri-
gore dolor obtorpuit, petroleo fouere, & paroxiſmis liberari, ſed redeamus ad Torpedinem. Mira-
tur Plinius, quod ſcriptum inuenerit, ſi capiatur, cùm luna in libra fuerit, triduoq; aſſeruetur ſub dio,
faciles partus facere poſtea, quoties inferatur. Id autem non alia vi fieri conijcit Hollerius, quàm *Ad partum*
D quòd velut inducijs dolorum datis, natura ad excludendum fœtum confirmetur. *f* Aelianus carnẽ *facilitandũ.*
Torpedinis in aceto putrefactam, & meoro aſperſam pilos fugare perhiberi tradit: quare vbi apud f *L.13.c.27*
Nic. Myrepſicum ſcribitur; Ad oculos quos pili pungunt, probatum. Aluminis ſciſſi, cerebri arces
marinæ iua (nimirum portiones æquas) ſubigito ſimul, illinito prius euulſis pilis, pro arces legen-
dum narces, id eſt Torpedinis, nam & Plinius cerebrum huius piſcis cum alumine illitum ſextade- *Cerebrum.*
cima luna pſilothrum eſſe ait *g* Aetius corium Torpedinis nuper decorticatum, ſi parti matricis pro- g *li.16.c.88*
lapſæ inuoluatur, ipſam reducere, eſſe qui dicant ſcribit. Fel genitalis membri arrectionem prohi- *Fel.*
bere *h* Galenus aſſerit, viuæ nempe, nam & Plinius genitalibus illitum, Venerem inhibere teſtatur. h *Euporiſt.*
Eſt quidem fel calidiſſima animalium pars, & è Torpedine non ſimpliciter, ſed viuente tantùm, id 2.75.
eſt, recens exemptum, ſtuporem partibus quibus illinitur, inducere putarem: ſicut & ipſa Torpedo
viua tantùm id præſtat, quod ipſo nomine præſefert. Sed leporis quoque fel vim quoque ſoporife- *Leporis fel.*
ram habere à Nicolao traditur è vino potum: Quamobrem eorum opinionem non refutauerim, qui
narcotica occulta facultate agere in nos exiſtimant.

 E

DE PASTINACA MARINA. Cap. XLVI.

SYNONYMA. ETYMVM.

NOMINE cum Turture aue communi τρυγὼν Græcis vocatur, quem nunc in manibus aſſumpſimus: quamobrem Dinus a Ambr. Latinè Turturem appellauit; quem deinceps alij ſecuti ſunt, vt Martinus Gregorius aliâs Græcè, & Latinè doctiſſimus, in libello Galeni de attenuante victu, quem latinum fecit. Turtur autem auis Græcis τρυγὼν appellatur παρὰ τὸ τρύζειν, id eſt, murmurare, quod huic piſci neutiquam conuenit, qui nimirũ ab alarum expanſarum ſimilitudine, id nominis obtinuit, vnde hodieq; Veneti, teſte Maſſario, piſcem columbum dicunt, non autem à conſimili cum turture colore, F vt Bellonius credit, nam piſcis hic flaueſcit. Plinius Latinè Paſtinacam reddidit, & antè ipſum b Corn. Celſus his verbis: *Plani piſces, quem Paſtinacam noſtri, τρυγόνα Græci vocant, aculeus &c.* Admonet autem lectorem hic Rondeletius Paſtinacam marinam eidem Celſo, etiam pro herba ſumi, vt hoc loco: *Italiæ frigidiores regiones, hac quoq; parte ſalubritatem habent, quòd minus terribiles angues edunt: aduerſus quos ſatis proficit herba betonica, vel cãtabrica, vel centaureũ, vel argemone, vel triſſago, vel perſonatia, vel marina paſtinaca, ſingula binavè trita, & cùm vino potui data, & ſuper vulnus impoſita.* Quare cùm & herba ſit eiuſdem nominis, rectè pro Paſtinaca marina, Paſtinacam piſcem Latinè dicemus. Paſtinacam autem Latinis appellatam idem Rondelet. arbitratur, cùm à colore, tùm à rotunditate eius caudæ, paſtinacæ herbæ (non marinæ, ſeò potius maritimæ) radici ſimili. Cæterùm Geſnerus quærendum proponit, an potiùs ſic dicatur, quòd radio ſuo ceu paſtino inſtrumento foſſorio fodiat, & pungat. Cùm enim paſtinacam herbam ſeri ſolo, quàm altiſſimè effoſſo Plinius ſcribat (vt radix nimirum altiùs deſcendat, & laxa ſuſpenſaq; terra incrementum amplius capiat) ijs verbis etiam nominis rationem inſinuare videtur; nam & paſtinacare Columellæ eſt agrum fodere, vnde & paſtinatur apud eundem & vinitorium inſtrumentum paſtinum, quod Grammatici interpretantur ferramentum bifurcum, quo ſemina panguntur. Vineæ veteres repaſtinabantur, id eſt, reſodiebantur. G Paſtinum inſtituere Palladio eſt agrum vitibus deſtinatum fodere, frutices, & arbores inutiles remouere. Idem Columella paſtinatum (ſubaudi ſolum) ſubſtantiuè genere neutro vocitat. Hæc Ille; Macrum aut quiſquis eſt author huius carminis, *Quod paſtum tribuat, eſt Paſtinaca vocata,* non laudans c Plautus Græcam nomenclaturam retinuit: *Peruam, atq; Ophthalmiam, Horaum, Scombrum, & Trygona, Cetum, & mollem caſeum.* Theodorus Plinium, & Celſum ſecutus in Ariſtotele Paſtinacam reddidit. Rondelet. Epicharmum quoq; ἐπιθόκεντρον vocari ait, quòd in poſteriori parte aculeo armata ſit, ſed hoc epitheton potiùs, quàm nomen abſolutum eſt. Quis modò piſcis ſit, nulla penes recentiores controuerſia eſt. Vnanimi enim ſententia eum eſſe volunt, quem hìc expreſſimus. Romanis Bruco nominatur; quærendum an veluti branchus, ab ore prominente? Venetis peſce Colombo, vt Maſſarius, vt Saluianus ait, Palumbo; In Liguria Ferrazza, ſiue vt alij ſcribunt Ferraſa, à ferro, vt apparet, quòd videlicet eius cauda mucrone oſſeo ad vulnerandum, vt haſta ferreo munitur: Plinius: *Arma vt telum perforat vi ferri, & veneni malo.* Siculis Latini nominis veſtigio Baſtonaga, Monſpelienſibus Paſtenago, & nonnullis Prouincialibus Baſtango, vel Vaſtango, Burdigalis Tare tonde, ad diſcrimen Aquilæ, quam Taranfrancam vocant, vt Bellonius annotauit. Taræ autem nomen à Turture forſan factum fuerit, quæ auis Hebræis Tor vocatur, Italis Tortora. Maſſiliæ Bougnette, quia farina conſperſa, & in ſartagine fricta itrij genus, quod vulgari lingua bougnette vocatur H (inquit Rondeletius) referat. Gillius verò ibidem Glorinum vocari ſcribit. Apparet autem Glorinum dici quaſi glorioſum, ſeu ambitioſum, fortè quòd caudæ radium erigat, vt ceruicem, & criſtas ſuperbi, & ambitioſi milites ſolent, & pleroſq; cæteros piſces facilè præ ſe contemnat, vel fortè quòd & maiorem Paſtinacam glorioſam nominent. Cæteri Galli Raiam dicunt, ob ſimilitudinem, quam cum Raijs habet, Dalmatæ Laccizam; Flandri ſuo idiomate, muris caudam, vt huius nominis quadrupes caudam habet longiſſimam, læuem, flexibilem, initio craſſam, paulatimq; in eam tenuitatem terminantem, vt filum eſſe dicas, quod tamen nomen Genuenſes Aquilæ tribuunt, vt ſuo loco dicetur. Hollandi een Pylſteert, quaſi caudam ſagittalem, non ab aculeata iaculi in modum cauda, vt Iunius exponit, ſed quòd venenoſo ſuo radio, tanquam iaculo, aut ſagitta percutiat.

a Li.5. Hex. cap.10.

Paſtinaca.

b Lib.6.c.7.

Paſtinacare quid.

Paſtinum.

c In Captiuis.

Quis piſcis ſit.

Raia.

Cauda muris.

A

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

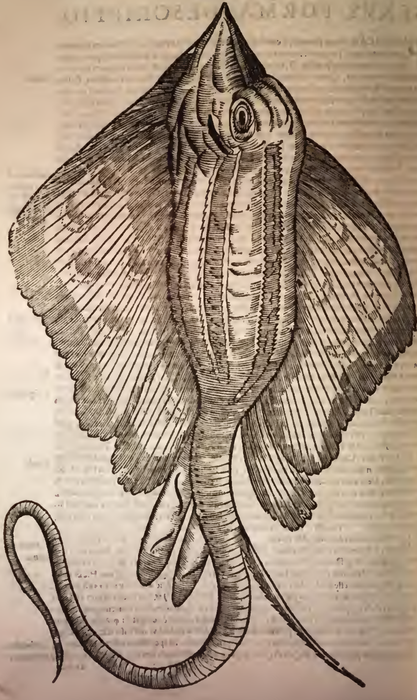
PASTINACAM piſcem plsnum, & cartilagineum eſſe, prę̈ter Ariſtotelem, & Plinium, Galenus quoq; atteſtatur. Torpedini autem ex eodem genere non incongruè ſubnectetur, quandoquidem læui quoq; cute prædita eſt, æquè in cibo à Galeno probatur, & vt illa torpore, ita veneno hæc inficit mortifero. Quamuis autem vnius tantùm Paſtinacæ piſcis veteres meminerint, Bellonius tamen, & Rondeletius duas ſpecies agnouerunt, ſed alius alias. Ille in læuem, & aſperã diuidit: hic roſtro tantùm, & capite differre ait. Læuis (inquit Bellonius) cute glabra, ac perpolita integitur, cuius dorſum liuet, in corticis platani modum; venter autem albicat, pluribus veluti ſtrijs per carnẽ hinc inde deductis. Aſpera Paſtinaca tota horret aculeis, atque ad caudam præſertim permultis vncinis in gyrum diſpoſitis ſcatentem. Vtraque verò Paſtinaca pinnas latiores exerit, quas in alarum morem, cùm natat, expandere ſolet, in quo Turturem imitari crediderunt. Proinde dentibus caret, ſolaq; maxillæ aſperitate, vice dentium vtitur, ac branchiarum foramina vtrimq; quina, in oris parte ſupina *Species.*

B gerit. Rondeletij verò altera Paſtinaca eſt, quam Bellonius, & Saluianus Aquilam putant, qua de ſequenti capite. Mihi aſpera Bellonij Paſtinaca non alia eſſe videtur, quàm cuius hic ſeparatim eandem exhibeo, & ante me etiam exhibuit Geſnerus ab amico acceptam. Longa eſt (inquit ille) hæc cauda in pictura quam habeo, dodrantes ſex cum palmo: lata circa initium digitos ferè tres. Radius maior (duos enim etiam appingit) longus palmos duos, vel paulò plus. Ego hanc meam à circumforaneo emi, qui ſi bene memini, ex Sicilia attuliſſe dictitabat. Longa eſt dodrantes ſex: radij haud eiuſdem longitudinis, licet ita pictor expreſſerit. Cæterùm Aquilæne an Paſtinacæ cauda ſit dicenda, definire non poſſum, vt qui piſcem ipſum non viderim. Addita eſt ſaxi icon, in quo ſimilis Paſtinacæ radius naturæ luſu exſculptus eſt. Cõmunicauit eam Io. Pona Phsrmacopola Veroncnſis diligentiſſimus, ſimplicium medicamentorum ſi quis alius periti ſſimus, de quo ſaxo aliàs fuſiùs ſcribam. Bellonius Paſtinacæ caudæ aliquando ſimplicem, aliquando duplicem, aliquando item triplicẽ aculeum ineſſe teſtatur. Paſtinacæ vulgaris corporis figuram non orbicularem, vt Torpedo, ſed vt Raia, quatuor laterum habet: ſicuti enim anterior, & poſterior pars eius, ſic & latera in acutum deſinũt, rombuſque, atque quàmplurimis lateribus ſtrijs inſignitur. In ſuperiore corporis parte anterius aliquod capitis veſtigium cernitur, capiti paluſtris ranæ non abſimile; in quo tamen non niſi oculi oblongi, & grandiuſculi ſiti ſunt; & ab eis ſubinde bina foramina, vtrimq; vnum, oculis grandiora, ſem- *Paſtinaca altera Rondel. Bellonij Paſtinaca aſpera.*

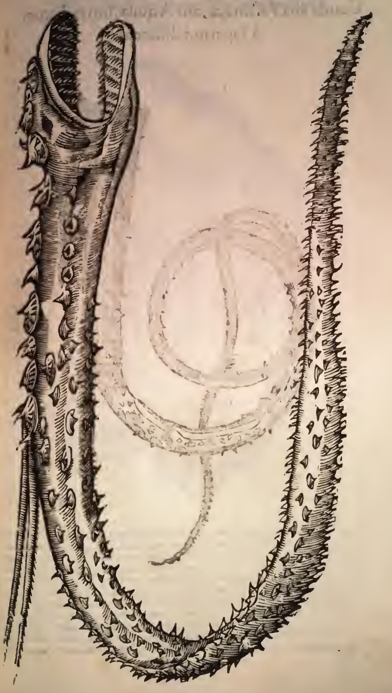
C per patula, in palatumque, vt in Torpedine peruia. Pars reliqua oculis anterior, cùm maximè extenuetur, in carnoſum roſtrum acuitur. Inferiore parte os eſt, paruum, & edentulum, viceq; dentium maxillæ aſperæ ſunt, & ante os foramina olfactui inſeruientia: poſt illud deinde in medio ferè vẽtre quinæ ſunt brãchiæ: partes verò in quibus ſitæ ſunt, flaccidæ, & carne vacuæ: quamobrem a Galenus cartilagineis planis hoc commune eſſe ſcribit, vt partes, quæ circa caudã ſunt, carnoſiores ſint medijs partibus, quod Torpedinibus maximè ineſt: videntur enim mediæ earum partes, veluti cartilaginem quandam tabidam habere; illud eſt circa branchias mucoſum, vel vt modò diximus, flaccidũ, quod χόνδρον τακερὸν, id eſt cartilaginem tabidam vocat: nam paulò infra quina brãchiarum foramina, alia eſt cartilago dura, ac ferè oſſea, quæ naturales partes à ſpiritualibus ſeparat: quã & in Torpedinibus, Raijſq; licet videre. Cauda (vt dixi) longiſſima eſt, muriſq, caudæ perſimilis, hoc eſt, quæ craſſa primùm, paulatim in magnam tenuitatem contrahitur, vnde tenuiter caudatum hunc piſcem eſſe Ariſtoteles ſcripſit. Idem alibi caudam longam, & ſpinoſam ei eſſe tradidit; alibi etiam propter eandem aſperitatem prolem non recipere aliorum cartilagineorum more, ſpinarum, & aſperitatis nomine intelligens aculeum illum, qui ſuper caudam in eius medio ferè, & priuſquam maximè extenuetur, *Os.* *a L. 3. Alim.* *Cauda.*

D eminet, & non ad radicem caudæ, vt Bellonius aſſerit, falſus fortè interpretatione Lippij, qui hunc Oppiani verſum: *Τροχόεν δ' ἐν νεάτῃ ἀνατέλλεται ἄγριον ἐπ' οὐρῇ Κέντρον*, vertit: *Naſcitur extrema cauda impenetrabile telum*, cùm νεάτῃ pro epitheto potiùs caudæ etiam accipi poſſit. Eſt autem aculeus iſte oſſeus, longus, acutiſſimus, & vtrimq; ſerratus. Hunc itaq; aculeum Oppianus, itemq; Dioſcorides κέντρον, Orus Apollo τὴν ἐπὶ τῇ οὐρᾷ ἄκανθαν, id eſt, in cauda ſpinam appellauit, Marcellus Empiricus latinè ſpiculum, vel acum oſſeam, Plinius radium. Hic & quincuncialis magnitudine eſſe ait. Dioſcorides de eo loquens, ſanè impropriè ἀντεστραμμένον ταῖς φολίσι, id eſt, aduerſis ſquſemis inflexum eſſe; vel certè (inquit Rondeletius) aculei ſerrati dentes ad caput ſpectantes φολίδας appellat, vel Paſtinacæ tegumentum, id eſt ſquammas, ſiue corticem: quorum alterum φολίδος nomine ſignificari non poteſt: alterum Paſtinacæ minimè competit; φολίδες enim propriè ſunt τῶν ὄφεων λεπίδες, id eſt, Serpentum ſquamæ, vel cortex meliùs, vt in Ariſtotele vertit Gaza: vnde φολιδωτὰ animalia vocat cortice intecta, quæ hyeme latent. Id apertiſſimè oſtendit Alexander Aphrodiſienſis in problematis: τοῖς δὲ ζώοις τρίχας ἡ φύσις περιέβαλε, ὄρνισι δὲ πτερά, ὄφεσι δὲ φολίδας: ἰνδικαὶ ... *Aculei nomina.* *Animalium tegumenta.*

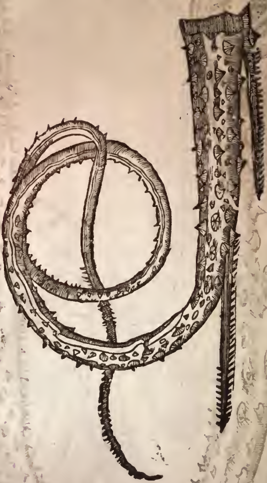
Paſtinaca marina noſtra.

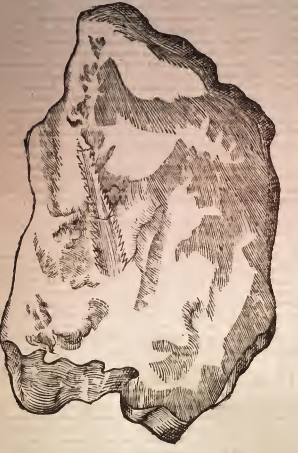
Paſtinacæ marinæ cauda duobus radijs prædita, aſpera, aculeataque.

Cauda alia Paſtinacæ, aut Aquilæ, ſitu radiorum à ſuperiori differens.

Saxum, in quo ſpina Paſtinacæ marinæ, à natura ſculpta eſt, colore albo.

δὲ λεπίδας, ἢ ξέρματα: id eſt, Pilis gradientes beſtias natura texit, ſerpentes cortice, aquatiles ſquamis veſtiſt. Quare cùm neque aculei ſerrati dentes, φολίδες dici poſſint, quòd ſubſtantia ſint dura, planeque oſſea, neque Paſtinaca cortice, vel ſquamis intecta ſit, aduerſus quas à capite ad caudam verſus radij dentes teſſellantur, non poſſum non exiſtimare, vel Dioſcoridis locum inemendatum eſſe, vel improprio vocabulo, aut radij dentes, aut cutem læuem Paſtinacæ eum expreſſiſſe. Quæ reprehendendi eius authoris cauſa, cuius maximè ſum ſtudioſus, nemo à me dicta eſſe putet, ſed annotandi tantùm loci gratia, ne vnica vocula à piſcis huius cognitione lector diligens retardetur. Hactenus ille. Eſt verò & alter ipſius Dioſcoridis locus excutiendus, qui ad os ipſius piſcis pertinet. Ille enim dentatum facere videtur, denteſq; venenoſos eſſe dicere; Inquit *b* enim Τοῖς δ' ὑπὸ τρυγόνος θαλασσίας δηχθεῖσι, hoc eſt Paſtinacæ marinæ morſibus: & *c* aliàs ruſus inſcribitur caput, περὶ τῶν ὑπὸ τρυγόνος θαλασσίας δεδηγμένων, id eſt de ijs, qui à Paſtinaca marina morſi ſunt. At verò ſi diligẽter legatur

b *Lib.6.*
c *Lib.8.*

tur Dioſcorides, dentatam eſſe minimè dicere velle videbimus, ſed impropriè tantũ loqui, nam cùm E
poſteriori loco περὶ τῶν δεδηγμένων caput inſpiſerat, mox in ipſo textu remedia præſcribit τοῖς πλη-
γεῖσι, id eſt percuſſis; priorique loco cùm enumeraſſet ſymptomata, quæ morſum ſequuntur, addit ὁ
τόπος δὲ ὁ πληγεὶς τόπος μέλας γίνεται, id eſt *Locus autem ictus niger euadit*. Adde quod δάκνω, ſiue mor-
d *Lib. 5. de Cõpoſ. med. ſec. gen.* deo latiùs patet, nam & Heras apud d Galenũ σκορπιοδήκτους dixit; item Abſyrtos: τῷ δὲ ὑπὸ σκορπίου
δηχθέντι &c. rurſus: ἄριστον δ᾽ ἐστὶ πάντων θηριοδήκτων τὸ ἐν πεπληγότα τὸν τόπον ἐν αἰθούσαις διαιτᾶν:
vbi τὸ δάκνεσθαι, & πλήσσεσθαι promiſcuè accipiuntur. Paulus e Aegineta, τοῖς ὑπὸ τρυγόνος καὶ μύραι-
e *Lib. 5.* νης δηχθεῖσιν remedia præſcribit; ſed hic πληγεῖσι in propria ſignificatione non quadraret Murænæ,
quæ mordet, non percutit. Iam reliquas partes proſequamur. f Ariſtoteles cùm dixiſſet Paſtinacam
f *Li. 1. Hiſt. e 9. & lib. 9. cap. 20.* latitudine ſua natare, addit id fieri quia pinnas ei natura non dederit; quem locum ſic vertit Plinius:
E planis aliqua non habent pinnas, vt Paſtinacæ. Ipſa enim latitudine natant. Habent tamen circa cau-
dæ exortum pinnam vtrimque; vnam orbicularem. Sed Ariſtoteles, & Plinius, cùm de piſcium pinnis
Pinnæ. loquuntur, eas quæ ad natandum impellendumque corpus datæ ſunt, intelligunt, non eas quæ vel ad
tuendum corpus, vel ad dirigendam natationem conferunt. Ventre albicat, dorſo verò liuet. Oris
Color. interna regio ampla; contrà ventriculus paruus, anguſtus ſatis ab ore diſſitus, quo circa ſtomachus ei
Partes interna. proponitur. Ventriculus idem in ecphyſim deſinit, à qua gracile breueque inteſtinum dependet. F
Sequitur aliud initio anguſtius, quod ſenſim latius fit, ſed priuſquam maximè amplificetur, rurſus
anguſtatur, poſtremò in rectum inteſtinum deſinit, vnde excrementa porracei coloris excernuntur,
qualia in morbis quibuſdam, & à pueris reijci videmus. Iecur amplum in duos lobos diuiſum, quo-
rum dexter latior eſt & maior, ſiniſter breuior, & minor. Ex albo flaueſcit; Fel ei adhæret ex viridi
flaueſcens. Iecore in dolium coniecto piſcatores pro oleo vti teſtatur Bellonius, ſoaque ſponte eliqua-
ri. Vterus eſt oblongus, quo oua continentur. Latera in tenuem quandam ſubſtantiam, & branchia-
Magnitudo. rum ſubſtantiæ ſimilem deſinunt. Ad denas quandoque libras auctam Paſtinacam ſe vidiſſe Saluia-
nus refert maiorem verò nunquam; ad quam neque crebrò magnitudinem excreſcit.

LOCVS. PARTVS.

Coitus. ARISTOTELI Paſtinaca piſcis, vt & reliqui cartilaginei, pelagios eſt. Oppianus verò in li-
toſis cænoſiſque maris locis degere ſcribit, nec longè à litore. Coit (inquit Plinius) vt Raiæ.
Hæc autem coit admotis inuicem non ſolùm partibus ſupinis, ſed etiam tergo fœminarum G
ſupinis marinum ſuperpoſitis, vt Ariſtoteles docet, qui & ipſe alibi Paſtinacam Raiæ inſtar coire ſcri-
a *Lib. 5. hiſt. cap. 3.* pſit: quamobrem integrum hunc & genuinum eiuſdem a Ariſtotelis locum arbitror: *Pedeſtrium qua-
drupedes, quæ oua pariunt, eodem coeunt modo quo ea quæ animal generant, mare ſuperueniente. Habent
verò, in quod meatus* (genitales) *contingant, & quo per coitum adhæreant, vt Rana, & Paſtinaca, & reli-
qua eiuſdem generis*: licet Geſnerus hoc loco pro τρυγόνος, reſtitui debere arbitretur φρύνος id eſt ru-
betæ, exiſtimans de ſolis quadrupedibus loqui Ariſtotelem.

NATVRA. MORES.

LATITVDINE ſua natare aliorum planorum more, iam dictum eſt. At non ſolùm natare, ſed
volatum etiam exercere Aelianus Paſtinacam teſtatur: *cùm enim natandi* (inquit) *cupiditate
An volitet. affecta eſt, natare poteſt: cum rurſus volandi ſtudio tenetur, ſurſum verſus ſublimis volat.* Cæ-
terùm falſum id eſſe Gillius exiſtimat, & Saluiano quoque veriſimile non videtur, quandoquidem
ob corporis grauitatem ad volandum inepta videatur. Fortè Aquilæ cui latiores alæ ſunt, id potius H
Cibus. conueniat. Sed Aquilam vulgò creditam Rondeletius Paſtinacæ ſpeciem eſſe probat. Carniuora
Aſtus. eſt & ex rapto viuit; & ſi quos piſces ob motus ſui tarditatem aſſequi non valet, aſtu aggreditur, atque
a *L. 9. c. 42.* ex inſidijs, quod his verbis meminit a Plinius: *Paſtinaca latet venatur ex occulto tranſeuntes radio (quod
telum eſt ei) figens.* Idem quoque dicere voluit b Ariſtoteles his verbis. *Paſtinaca etiam ſeipſam oc-
b *Lib. 9. hiſt. cap. 37.* cultat, ſed non ſimili modo*, nimirum vt Torpedo. Quoſcunque autem capit, ſiue viuos, ſiue mortuos,
eos non attingit, niſi telo ſuo vulnerarit, quod teſtatum reliquit Oppianus.

Non viuum quicquam, non quicquam morte peremptum
Trygones Gladijque vorant, niſi ſpicula figant *Antea, purpureo lanientque cadauera telo.*

Solerter autem & ex inſidijs venari argumento eſt, quòd vt Ariſtoteles, & Plinius tradunt, capta ſæpe
ſit Paſtinaca, quæ cùm ſit tardiſſimi motus, velociſſimum piſcium Mugilem in ventre haberet; quan-
quam hoc argumentum haud ſatis efficaciæ habeat, quandoquidem iam mortuũ deuorare potuerit.
Ingenio verò valere eam, vel ex eo cognoſcitur, quòd radij ſui veneno tueri ſeſe calleat. Præbenden-

…tis enim manum ſubinde ca vulnerat, venenumq; peſtilentiſſimum infundit. Gaudet muſica, ſaltationibus, & dicterijs, quibus vt capiatur, mox ex Aeliano dicemus: cur verò aliorum cartilagineorum more fœtus non recipiat, antea dictum eſt. *Muſica gaudet.*

CAPIENDI RATIO.

BELLONIVS Paſtinacas capi ſcribit eodem modo quo Raiæ ſolent, nempè hamo, & euerriculis. Quomodo autem retibus capiantur, oſtenſuros nos modò pollicebamur ex a Aeliano; Inquit itaque: *Piſcatores ſaltant, & canunt, quàm poſſunt ſuauiſſimè. Paſtinaca verò oblectata adnatat propius. Illi ſenſim, ac pedetentim recedunt, ibi tum dolus in miſeras ſtructus apparet, quæ ſaltatione, & cantu allectata fuerant, retibus iam extenſis incluſa capiuntur.* b Et rurſus: *Cum paſtinacam ſubnatantem piſcator intuitus fuerit, ridiculum quiddam in piſcatoria nauicula ſaltat, & dicteria, & conuitia aliquo iactat, & inſuper ad tibiam (ſi norit) quàm tanquam illecebram fert, canere incipit: hac ex ea se magnam lætitiam voluptatemq; capit. Etenim ſicut ferunt, tum aures habet muſicæ, tum ſaltationis oculos intelligentes: atq; hac per mulſionem illecta ſenſim ad ſummam aquam effertur. Interea verò dum hic*
B *cantat, & ſaltatione illecebras egregiè machinatur, alter quiſpiam naſſam imprudentem ſubducit.* a *Lib. 1. cap. 39.* b *Li. 17. cap. 18.*

VENENI VEHEMENTIA.
& Cura.

IDEM a Aelianus radium huius piſcis venenatum eſſe ſcribit, vt ab omni medicina inuictus exiſtat. Quandoquidem primùm, ac pungit, ſtatim interficere, ideoq; eius telum maritinæ rei peritiſſimos perhorreſcere, quoniam neq; alius quiſpiam piſcis, neq; ipſa etiam vulneratrix medicinam facere poſſit, hoc ſcilicet dono ſoli haſtæ Pelei conceſſo. Sed iſtac falſa eſſe cum ex alijs remedijs, tum ex ipſa Paſtinaca, atteſtantur. Eſſe item vehementiſſimum hoc venenum, idem b Aelianus, & periculoſiſſimum hoc argumento oſtendit, quòd ſi aculeum quis in arborem virentem, & florentem infixerit, non longo interuallo emarceſcat, ſed potiùs è veſtigio exiccetur. Idem & Plinius
C teſtatus eſt, inquiens. *Nullum* (inter marina animalia venenata) *vſquam execrabilius, quàm radius ſuper caudam eminens Paſtinacæ, quincuncialis magnitudine. Arbores infixus radici necat: arma, vt telū perforat, vi ferri, & veneni malo.* Ictum autem ipſius mortiferū eſſe homini, habemus ex duabus hiſtorijs, quarum Dictys Cretenſis vnam, item Oppianus, alteram c Aelianus memoriæ prodidit. *Leonides Byzantius* (inquit hic) *hominem piſcium naturam, & diſcrimina ignorantem è reti att Paſtinacam arripuiſſe. Putabat infelix ille Paſſerem eſſe; ſimulq; vt ille rapuiſſet, in ſinum ſuum abdidiſſe, clamq; ſe ſubduxiſſe, tanquam quiddam lautum, & pretioſum fuiſſet. Vbi Paſtinaca ex compreſſione dolore cœpiſſet, aculeo eum, qui ſe diripuiſſet, confixiſſe, atq; infelicis furis ventrem adeò vulneraſſe, vt inteſtinis effuſis mortuus inueniretur, & cum eo piſcis, vnde quidnam imprudens ille patraſſet, facilè conſectari potuit.* Dictys Cretenſis verò in fine hiſtoriæ ſuæ ſcribit Telegonum Vlyſſis filium, dum patrē quæreret, & non agnoſceret, nec agnoſceretur, haſtuli, cui ſummitas Paſtinacæ piſcis oſſe armabatur, eum vulnerauiſſe, indeq; illum triduò poſt mortuum eſſe. Hunc radium Telegono dediſſe Circen d Oppianus tradit, vt eo aduerſus hoſtes vteretur, eò verò incautum necauiſſe parentem, ſed & hos, & alios eius verſus, quibus immanitatem, maleficamq; vim huius radij proſequitur, adſcribere non piguit. b *Lib. 2. cap. 36.* c *Lib. 2. cap. 50.* *Furti pœna.* *Vlyſſis mors.* d *Lib. 2.*

D *Nil tam peſtiferum, ſæuo nil vulnere maius*
Sunt fabrefacta manu, vel dura incude polita,
Nec tales faciunt plagas, nec vulnera tanta
Eſt nobis audire timor, vel dicere verſu,
Immitemq; tenet robur; non corpora ſolum,
Et virides lædit ramos, ſi cominus illos
Germina vere nouo contacta labe necantur:
Si radix ſæuo fuerit mucrone notata,
Siccatur truncus, fluit & velut ægra labaſcit
In iaculo mater donauit Dædala Circe
Hic Ithaca appulſus magni genitoris abegit
Lethifero incautus miſſo mucrone ſub Orcum
Emenſum terra, & mille pericula ponti,

Trygonis; quæcunq; viri Mauortia tela
Spicula quæ à Perſis nigro ſunt tincta veneno,
Trygonis viua quantum eſt horrenda ſagitta:
Indomitas ſeruat vires Trygone perempta
Mortalis capit iſta lues, ſed ſaxa peredit,
Attigerit; pereunt plantæ, ramiq; virentes,
Arboreiq; cadunt autumni tempore fœtus,
Ac primo virides labuntur ſtipite frondes
Arbor, corrupti languent cum robore rami:
Telegono nato telum, vt proſterneret hoſtes,
Armenta, & clarum belli virtute parentem
(Hunc quærens Ithaca luſtrabat paſcua læta)
Et paſſum duros longo ſub Marte labores,

Et multa expertum Trygon mactauit Vlyſſem.

Idem refert Euſtathius,at paulò diligentiùs exponens hoc Tireſiæ vaticinium ad eundem Vlyſſem apud Homerum: —*θάνατος δέ τοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ*
Ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ σε πέφνῃ Γήραϊ ὕπο λιπαρῷ ἀρημένον, E

Duplex(inquit) lectio; vna *ἐξάλος* pro eo quod eſt,extra mare, in continente;altera *ἐξ ἁλὸς* duabus dictionibus,id eſt,ab ipſo mari.Aiunt enim Telegonum Vlyſſis,& Circes filium haſtam à Vulcano fabricatam habuiſſe,cuius ſpiculum (*ἡ ἐπιδορατὶς*) adamantinum fuerit: cuſpis verò (*ἡ αἰχμὴ*) aculeus Paſtinacæ marinæ: haſtile verò (*ὁ στύραξ*) aureum. Sic inſtructum Tyrrhenis relictis ad inquiſitionem patris profectum, poſſeſſiones quaſdam patris in Epiro inſcium inuaſiſſe, & patrē ſe opponentem interfeciſſe. Porrò aculeum illū Paſtinacæ, fuiſſe aiunt de huius generis piſce, quem Phorcys interemerit graſſantem in piſces Phorcidis ſtagni. Huc reſpexit * Lycophron,inquiens: *Occidet autem* (Vlyſſem) *haſtile pernitioſum,aculeo præpilatum agrè curabili piſcis venenati,vulnere coſtis impactto*.Cæterùm venenum iſtud alias ſæuiſſimum,tam vehemens,tantæq;potentiæ non eſſe, vt ſubinde vulneratum interimat,ex ſequenti hiſtoria colligi poteſt,quam his verbis de quodam ruſtico narrat Rondeletius oculatus rei teſtis. Ruſticus quidam è Cemenijs montibus cùm Paſtinacam à ſe furto ſublatam veſte tegeret,telo femori infixo vulneratus eſt: ſed ne furtum deprehēderetur, ad vulneris dolorem exclamare non auſus,clam ad me venit,rem omnem aperit,telum adhuc infixum monſtrans: quod dilatato vulnere extractum eſt,atq; interea dum cremaretur, atq; in cinerem redigeretur,vulneri iecur Paſtinacæ imponendum curaui,nec id ſine ſucceſſu:paullò poſt.n.ſedatus fuit dolor, cœpitq; tumor ſubmitti: nihilominus tamen cùm non ignorarem piſcem iſtum ſui veneni habere in ſe antipharmacum,radij cinerem cum aceto vulneri admoui; quo & veneno medicatus ſum,& vulnus recens planè exiccaui.Sunt & permulta alia huius veneni remedia,de quibus mox,poſt enumerata, quæ ictum ſequuntur, ſigna. Ea recenſet Dioſcorides in ſexto. *Protinus*(inquit)*fiunt moleſti dolores,aſſidua conuulſiones,laſſitudo,& imbecillitas.Mens percuſſis labat,poſtea obmuteſcunt,oculi caligant. Percuſſus autem locus in ambitu cum vicinis partibus denigratur,& ita obſtupeſcit, vt tangentem non ſentiat.Hunc ſi quis premat,atra ſanies,craſſa & malè olens excernitur.* Actuarius hæc eadem tranſcripſit: Aetius nonnihil variat,inquiens:*Qui à marina Paſtinaca percuſſi ſunt,his vulneris locus manifeſtè apparet.Sequitur autem dolor pertinax, & totius corporis ſtupor. Acutum enim, & firmum habet aculeum, quo vehementiſſima vi in altum impulſo nerui ſauciantur.* Quapropter in aliquibus derepente totum conuellens corpus comitatur.Paulus Aegineta verò ſignis deſcribendis haud opus eſſe credidit, quòd piſcis ipſe notiſſimus omnibus eſſet.Remediorum aduerſus hunc maleficū ictum,alia ſimplicia ſunt, compoſita alia: aliaq; intra corpus aſſumuntur, alia forinſecus applicantur.Inter ſimplicia,quæ foris admouentur,haud vltimum locum habet ipſemet piſcis, diſſectus,& vulneri impoſitus,vt c Dioſcorides teſtatur.Plinius verò Paſtinacam aduerſus ſuum quidem ictum ſuum remedio eſſe tradit,f ſed cinere ſuo ex aceto illito,vel alterius,nimirū Paſtinacæ. Tarentinus ſtercus columbinum aqua perfundi iubet,idq; ex ſimilagine læuigari:Aliàs etiam lactucæ ſemen, butyrum, & ſimilaginē vſurpari iubet. Si ſtupor,& refrigeratio totius corporis percuſſum conſequatur,auxilium feret ex calidis illitionibus, inquit Aetius,& conſimilibus cataplaſmatis.Propriè autem furfures aceto cocti,& pro cataplaſmate impoſiti,auxiliantur:& ipſum adeò acetum affuſum pro fotu valdè prodeſt.Magis autem conueniunt attractoria,& quæ tenuium partium ſunt & calida;quò nimirum per attractoriā facultatem venenum ex profundo attrahatur,& per calorem frigiditas mitigetur, & quæ tenuium ſunt partium in altum proreptent.Ad hanc igitur rem in promptu habebis apta; ſulphur viuum vrina veteri rigatum,marrubium,lauri folia,echium,radicem panacis,ſaluiam,& ſimilia.At verò ſi his careas,fermētum acidum cùm liquida pice emollitum imponito. Ex compoſitis laudatur, eodem Aetio teſte, emplaſtrum piſcatoris; quo & Heras apud g Galenum ſeſe aliquando vſum teſtatur in homine percuſſo ab hoc piſce, & miſerrimè afflicto, & admirandam eius opem ſenſiſſe, ſimiliterq; & in ictis à ſcorpione. Idem Heras medicamentum Epigoni dictum, ab alijs Iſin ad extrahenda Paſtinacæ, & aliorum marinorum venena commendat. Aetius paſtillos ex bryonia tum impoſitos, tum ex vino lymphato potatos, è veſtigio vtilitatem ſuam demonſtrare aſſerit. Idem & lauri decoctum laudat, aut ſuccum Cyrenaicum cum myrrha magnitudine fabæ ac modico pipere trito ſi detur cum vino, aut ſylphium,aut laſer ex vino;aut ſucci fici guttas cum tribus ſerpylli granis.Quod nouiſſimum remedium etiā habet Paulus Aegineta,ſed pro tribus ſerpylli granis ponit tres, aut quatuor eiuſdem herbæ ramulos, additque (ex Dioſcoride nimirum) omnia prodeſſe,quæ ad viperas ſolent Dioſcorides,& ſaluiæ commendat decoctum ; cuius etiam Plinius meminit his verbis:Eliſphaci,ſiue lentis ſyluestris genus alterum folia habet cotonei mali effigie,ſed minora,& candida, quæ cū ramis decoquuntur: Paſtinacæ marinæ ictus ſanat: torporem autem obducit percuſſo loco(nempè radius Paſtinacæ ſuo ictu, non eliſphacus herba, Geſnerus) ſanat, & ſerpentium morſus: noſtri qui nunc ſunt herbarij eliſpacon Græcè, Latinè Saluiam vocant. Vult & Matthiolus bibi continuè decoctum eiuſdem herbæ; quin & ſcordium in puluerem tritum, & ex ſui ipſius decocto potum probat,

itemq;

Haſta Telegoni.

** In Alexādra.*

Curatio vulneris.

Signa ictus Paſtinacæ.

Remediorū farrago.

c Lib. 8.

f Li. 32. c. 2.

Medicamenta composita.

g Lib. 5. de comp. med. sec. gen.

F G H

A nemq; verbenacam prodeſſe aſſerit; theriacam interim, & Mithridatis antidotũ non negligi oportere ait. Laudat & ſuam quam vocat, quintam eſſentiam; additque Nicandrum quoq; nonnulla recenſuiſſe remedia, nimirum anchuſæ folia, quinquefolium, cubi flores, arctium &c. Atqui Nicander in theriacis poſt phalangiorum, & Scorpionum, & aliorum quorundam non magni veneni animalium mentionem, marina quoq; venenata nominat, Murænam, Draconem, Paſtinacam: demum remedia ſubiungit communia, aduerſus prædictas leuioris ferè veneni animantes, anchuſæ folia, quinquefolium &c. nihil verò priuatim neque contra Paſtinacam, neque contra aliorum venena. Celebratur a Plinio etiam Mullus piſcis ſiue illitus, ſiue ſumptus in cibo, nominatque ibidem cum eodem piſce etiam Galeum; quod poſtremum reperijt Aggregator, additq; intus & extra. Geſnero hoc ex Galeo remedium ſuſpectum eſt; mihi minimè. Galeus enim naturali, & inteſtino quodam odio inter cæteros piſces hanc inquirit, proſequitur, capit, interimit, veſcitur, quod idem teſtatur Plinius: *Nihil eſt (inquit) venenatius uſquam quàm in mari Paſtinaca, utpotè cùm radio eius arbores necari diximus: hanc tamen proſequitur Galeus; idem & alios quidem piſces, ſed Paſtinacas præcipuè, ſicut in terra ſerpentes Muſtela: tanta eſt auiditas veneni.* Si itaque Paſtinaca ipſa ſuo medetur veneno, cur non & Galeus, qui eodem veſcitur? Coagulum leporis vel hœdi, vel agni drachmæ pondere eodem tra- *Galeus Paſtinacam odit.*

B dente ex vino prodeſt. Refert Aetius, ſi quis Paſtinacæ caudam quæ ictum intulit, auferat, & in arborem, maximè quercum infigat, aut ſuſpendat, ipſam quidem arborem areſcere, ægrum autem ſanari; atque id quidem iuxta contrariæ affectionis & remedij rationem contingere.

VSVS IN CIBIS.

PASTINACÆ venenum (inquit Rondeletius) noſtris piſcatoribus notum eſt. Captâ enim eâ caudam amputant, niſi aliquando in forum piſcarium integras deferant, in gratiam medicinæ ſtudioſorum, qui à me & de piſce, & de eius in medico uſu admoniti eas emunt, & exiccant. Bellonius tamen & ipſe Gallus in Propontide quidem captis Paſtinacis caudas præſcindi teſtatur, à ſuis verò ad Oceanum piſcatoribus id negligi. Lutetiam enim & Rhotomagum vnà cum aculeis afferri. Nunc illud diſquirendum, num à menſis reijcienda ſit, neque in cibis numeranda Paſtinaca, quod nonnullis (inquit Rondeletius) viſum, quia radio venenato ictus inferat. At omnia quæ vel ictu, vel morſu venenum infundunt, omnibus partibus venenata non ſunt, ſed vel aculeos duntaxat, vel dentes venenatos habent, reliquas verò partes veneni expertes. Et, vt terrena omit- *An ſit edendo.*

C tamus, in marini Aranei, ſiue Draconis aculeis, qui ad branchias ſunt, & dorſi initio, venenum ineſt. Sic & Scorpio ictu lædit; illis tamen citra vitæ vel valetudinis periculum veſcitur. Idem de Paſtinaca ſentiendum, cuius radius duntaxat venenatus eſt, quo reſciſſo citra incommodum vllum quilibet ea veſci poteſt. Haud tamen multum probo quæ Galenus a de carnis ſubſtantia qualitatibuſque memoriæ prodidit, mollem iucundamque eſſe inquiens b aliaſq; ſaxatilium loco ſubſtituens. *Sola (inquit) cartilagineorum Torpedo, & Paſtinaca laudantur, poſſintque nonnunquam in ſaxatilium penuria gi vti. Satius tamen fuerit, eos piſces præparare, aut albo iure porrum prolixius immiſcendo, & piperis portiunculam.* Ea enim præparatio ſatis arguit Paſtinacam Torpedinemque ſucco, & ſubſtantia ſaxatilibus minimè ſimiles eſſe: porrum enim piperque non niſi ad glutinoſi humoris craſſique attenuationem in cibis permiſcentur. Quod ſi certius huius rei iudicium facere volueris, ſenſum guſtatus iudicem adhibeas, carnem Paſtinacæ mollem, inſuauem, ferinum quid reſipientem, malique ſucci eſſe comperies. Quare non ſine ratione etiam à plebe reijcitur, nec niſi in ſumma aliorum piſcium inopia emitur. Editur autem ex aceto elixa, & farina conſperſa frigitur. Plinius aliam apparandi rationem docet. c *Cibi cauſa extrahi debet è dorſo Paſtinacæ quicquid ſimile eſt croco, caputque totum. Et hanc modicè coliis in cibis, quia ſaporis gratia perit.* Per id quod croco ſimile in dorſo Paſtinacæ eſſe *Carnis qualitas.* *a Lib.3.Aliment.* *b L. de vict. attenu.* *Apparatus.* *c Li.32.c.5.*

D dicit, nihil aliud (inquit Saluianus) intelligit, quàm branchias ipſas croco verè ſimiles.

VSVS IN MEDICINA.

HIPPOCRATES laborantẽ tertio genere tabis, quarto menſe Raias, & Paſtinacas iubet edere, vt in Torpedine diximus: eoſdemq; piſces in morbo hepatico, qui pleuritidi ſimilis eſt, præſcribit. Quomodo ictui proprio medeatur, paulo antè, etiã dictum eſt, necnon etiam iecore eius in oleo decocto lichenas, & lepras tolli. Abſyrtus id equo percuſſo in vino tritum infundit. Plinius a pruritum ſcabiemq; non hominum modò, ſed & quadrupedũ efficaciſſimè ſedari tradit, ex oleo decoctum. Radio dentium dolores mitigari author eſt Dioſcorides: frangere enim eos & extrahere: quod non ſolum Paulus Aegineta, Plinius, & Celſus etiam tradunt; ſed quo etiam modo eo vti debeamus, perdocent. Paulus enim denti affecto impangi vult; Plinius gingiuas eo iubet ſcarificari, contritque & cum elleboro albo illini, eoq; modo dentes ſine vexatione extrahi pollicetur. Celſus verò de eodem dolore agens, aculeum teſtatur torreri, mox conteri, reſinaque excipi. Hac dente *Iecoris uſus.* *a li.32.c.10* *Radius.*

circundata, dolorem ſolui. Plinij locum de ſcarificatione Cardanus quodammodo explicans; dolo- E
rem (inquit) tollit, ſi eo gingiua ſcarificetur. Affert enim magnum dolorem, adeo vt acris dolor gingiuæ, dolorem dentia hebetet. Auocat & ob propinquitatem doloris cauſam, quæ plerumque eſt in neruo denti inſito: nec hoc ſemper, neque omnibus contingit. Nouiſſe ſe quendam narrat Geſnerus, qui dentem è caluaria denti dolenti admoueret aliquandiu, manu occultans, vnde ſiue credulitate,
b *Li.16.c.88* ſiue vi aliqua occulta, dolor in aliquibus ceſſabat. Aetius *b* eodem aculeo ſi cum ſucco hyoſcyami illinatur, matricem prolapſam reduci pollicetur. Plinius verò partus adiuuare, & faciles facere æſtimari vmbilico alligatum ſcribit, at non communiter quemlibet, ſed illum tantùm, qui viuenti Paſti-
c *Li.32.c.8.* nacæ ablatus ſit, ſed nec cuiuslibet, ſed illius quæ detracto radio iterum in mare demiſſa fit. *c* Alibi deniqne ſtrumas hoc eodem radio pungi tradit, ita tamen, vt non vulneret, idque faciendum quotidie, donec percurentur. Idem ferè etiam teſtatur Marcellus Empiricus his verbis: *Acu oſſea, id eſt ſpiculo Trygonis, quæ Paſtinaca dicitur, ſtrumam ſæpius punge, ſtatim areſcit.*

HIEROGLYPHICA.

Pœnas parricidij dantis typus. HOMINEM qui cædis (vel, vt, parricidij, Pierius Valerianus,) admiſſæ pœnas dederit, quemq; F
pœnituerit, deſignare volentes Aegyptiorum ſacerdotes, Paſtinacam hamo implicitam pingunt, inquit Orus Apollo. Hæc enim capta, ſpinam quam in cauda habet, abijcit, πλῆκτρον, idem Pierius periphraſticè vertit, in raptorem eiaculatur (ictu maximè lethali) id quod πλῆκτρον quoq; ſignificat. Alioqui quod Paſtinaca capta aculeũ abijciat, nemo alius tradidit, & ſi velit, non poſſit, nã tenaciſſimè caudæ hæret, atq; altè ei impacta eſt. Quærit Geſnerus an Paſtinacam Orus ſymbolũ puniti, & pœnitentis faciat? an potius piſcatorem? quoniã prouerbio celebratur, *piſcatorem ictũ ſapere.*

DE AQVILA. Cap. XLVII.

SYNONYMA. ETYMVM.

AQVILÆ nomine vnà cum Saluiano, & Bellonio hunc planum, & cartilagineum piſcem exhibemus, non quòd profiteamur, reuera genuinum Ariſtotelis ἀετόν, Plinij Aquilam eſſe: hoc enim haud inualidis argumẽtis nixus inficiatur Rondeletius,
Veſpertilio. ſed quia Romæ hodieq; Aquilone, Neapoli Aquila nuncupatur, alicubi etiam in G
Falco. Gallia Ratte pennade, quaſi Veſpertilio, aut Mus alatus, ſiue volans, alicubi item Falco: alas enim ad volandum latiſſimas habet, vt in deſcriptione patebit. Genuæ duobus audit nominibus, Roſpo ſcilicet, & Peſce ratto, quorum hoc à caudæ longitudine ſimilitudineq; cum cauda muris domeſtici, illud à capitis figura, quæ bufonem imitatur, depromptum eſt. In Gallia pariter nomina variant, nam Monſpelienſibus Gloieuſe, Aquitanis Tare Franche ad differentiam Paſtinacæ, quæ Taretonde vocatur, alibi Erango & Ferraza.

FORMA. DESCRIPTIO.

SALVIANVS nihil omninò in hoc piſce deeſſe putat, quò minus verè ſi Aquila eſſe poſſit: cæterùm nullum ſatis validum aſſertionis ſuæ argumẽtum adducit. Nec ſi caudam (inquit) aculeo (de quo mox) Paſtinacæ inſtar armatam habeat, Paſtinacę ſpecies & non Aquila (vt nonnulli contendunt) exiſtimari debet: quando haud dedecet conſimili radio, vel aculeo diuerſas piſciũ ſpecies munitas eſſe: Neque etiam obijciendum eſt, apud nullum veterum ſcriptorum legi, Aquilæ caudam radio armari, nã cùm veteres nil aliud de Aquila teſtatum reliquerint, quàm quòd plana & cartilaginea eſt, atq; duram carnem habet, quid obſecro mirum eſt, ſi caudam eius radio muniri nõ no- H
tauerint? Quin imo (quod maius eſt) neq; etiã radij in Paſtinacæ cauda eminẽtis, cuius quàm plures
Paſtinacæ alij veterum mentionem fecerunt, vſquã meminit Ariſtoteles. Hæc ille. Contrà Rondel. hunc piſcem
ſpeciem eſſe. alterã Paſtinacæ ſpeciẽ facit, quia Paſtinacæ vita, moribus, partibus internis, & externis omnino ſimi-
Aquilam nõ lis, ſit, niſi quòd capite magis (inquit) eſt exerto, roſtro non angulato, ſed rotundato &c. Aquilã verò
eſſe. non eſſe, vel propterea inficiatur, quòd nemo vnquã apud Ariſtot. Pliniumuè, aut vllũ alium veterem ſcriptorem legerit, Aquilã in cauda aculeũ venenatum gerere. Ego Rondel. ſententiã probo, & fortè Aquila fuerit, ille qui in hoc genere caudã habet aculeatã quidẽ, ſed læuem hoc eſt, nullis ſerris aſpe-
Aquila ſpecies duæ. ram, cuius duas obſeruaui ſpecies, vnã cui vnicus tantùm eſt radius, ſiue aculeus, alterã cui duo, qualem olim antè nos exhibuit Geſnerus, quæ hæc eſt, ex qua alteram quoq; facilè mente queas concipere. Cæterùm ne quis diuerſos piſces à Saluiano, & Rondeletio depingi exiſtimet, itaq; vtriuſque verba recitabimus. Capite eſt (inquit hic) magis quàm Paſtinaca exerto, roſtro non angulato, ſed rotundato; deniq; capite bufonem planè refert. Latera veluti alæ expanſæ magis in angulum acutum

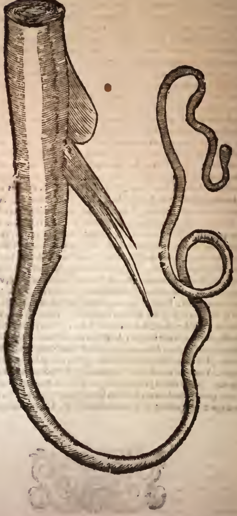
A deſinunt, quàm in Paſtinaca. Cauda verò eiuſdem radio, & veneno minimè ab ea diſſidet. Saluianus cùm Ariſtotelis, Plinij atque Athenæi teſtimonio docuiſſet, Aquilam ex cartilagineis eſſe, ſuam deinceps ſic deſcribit. Licet autem reliqui plani, & cartilaginei piſces, aut ferè nullum, aut modiculum capitis veſtigium habeant; Aquilæ tamen caput expreſſum exertumque eſt, atque bufonis capiti ſimillimum: in quo oculi ſatis magni, rotundi atque prominentes conſpiciuntur, & poſt eos bina magna, & patula foramina (non ſecus, quam in alijs planis, & cartilagineis) inſculpta ſunt. Os habet ſupina parte mediocre, & valdè denticulatum. Latera vti latiora, ita etiam magis acuta ſunt, quàm in Paſtinaca, ita vt expanſas volantis Aquilæ alas egregiè æmulari videantur. In caudæ exortu vtrimq; vna parua, & rotunda pinna exorta eſt. In maribus verò ex vtroq; podicis latere, qui circa caudæ principium extat, vna appendix pendet. Caudam multò tenuiorem atque longiorem habet, quam Paſtinaca, vnde forſan alicubi (vt dictum eſt) Peſce ratto appellatur, quia marinam caudam habere videatur. In caudæ dorſo paulò poſt principium, pinnula vna parua primùm erigitur; ab hac verò deinceps aculeus, oſſeus, longus, acutiſſimus, atque vtrimq; ſerratus eminet. Læui & molli cute tegitur, inferiore parte alba, ſuperiore verò liuida. Ventriculum habet mediocrem, inteſtina ſatis magna, iecur ſubflauum, Lienem ſubatrum. Quæ in Romano foro piſcario conſpici ſolent Aquilæ, depictæ iconis magnitudinem non excedunt: audiuimus tamen alicubi ad trecentas libras etiam excreſcere conſueuiſſe. *Caput.* *Oculi.* *Os.* *Pinna.* *Cauda.* *Partes interna.* *Magnitudo.*

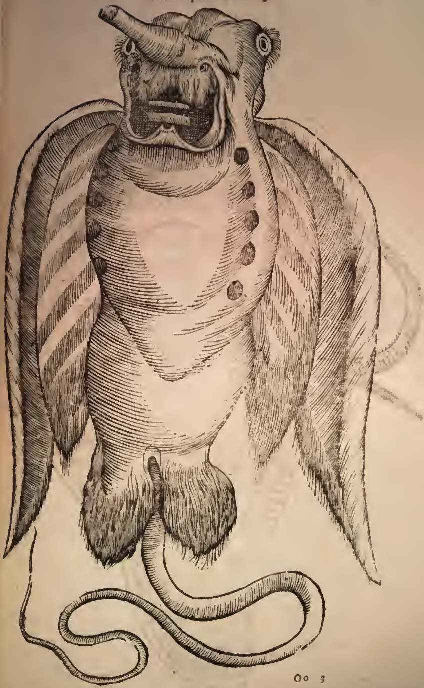
B Hactenus Saluianus. Bellonius, iudicio Rondeletij, monſtrum potius, quàm verum piſcem depingit, Bufonem enim capite minimè refert, quod tamen ipſe aſſerit. Alieno quoque ſitu radium locatum habet, alæque à naturali figura diuerſiſſimæ ſunt, & totum denique corpus aliena prorſus ſpecie, & à naturali prorſus diſtante. Olim charta quædam in Italia impreſſa per Europam circumferebatur, in qua Bellonianæ ſimilis icon depicta erat, ſine tamen aculeo, ſiue quòd reuera eo careat, ſiue quòd à piſcatore (vt fieri ſolet) ademptus fuerit. Hinc ſuam accepiſſe figuram Bellonium Geſnerus ſuſpicatur. Legebatur in eadem charta exacta piſcis deſcriptio Italico ſermone conſcripta, quam Latio donatam idem Geſnerus ſuis corollarijs inſeruit, & ſi vera eſt, non dubitat, quin Aquila marina iſte piſcis nominari poſſit: fierique poteſt, vt in ſceleto aliquid peruerſum fuerit, vt ſolent circulatores, alijque in animalibus, quorum ſeruaturi ſunt, & oſteoraturi cadauera, aliqua interdum admirationis augendæ cauſa mutare. Piſcis hic rarus (inquit) & ignotus omnibus, duobus millibus paſſuum ſuprà Clodiam (inſulam) captus eſt, anno Salutis M. D. XLII. menſe Iunio: de genere planorum. Longus à capite ad initium caudæ pedes quatuor, & amplius: latius verò à pinna extrema extenſa ad oppoſitam extremam duplò ferè: craſſus pedem. Colore ventris albo, vt & plani omnes. Dorſum verò *Aquila Bellonij.*

C tum colore, tum ſpecie pelliæ Thunnum refert. Caput ei mirabile: oculi parte prona ferè: & ſub eis duæ magnæ ceu auriculæ, vel potiùs foramina caua, ita vt non viſum modò, ſed etiam ſolidum aliquid reciperent. In extremo capite roſtrum eſt acutum, & carnoſum, & ſub eo labium cartilagineum, mobile, in quo nares duæ maximæ latent. Vtrimque foramina quinque, ſeptenis illis, quæ in Lampreda conſpiciuntur, ſimilia. Poſt pinnas maiores, aliæ binæ minores ſpectantur, vtraque magnitudine manus: inter quas exoritur cauda neruoſa, ſubtiliſſima, tres vlnas longa, quæ & ipſa in primo ſui exortu pinnam breuiſſimam habet. Depinximus nos hunc eundem monſtruoſum piſcem ex Ambroſio Paræo, qui item ſic breuiter deſcripſit. In mari Veneto inter Venetias, & Rauennam duobus ſuprà Quiozam (Clodiam, ſiue Chiuozam) miliaribus anno D. 1550. captus eſt piſcis volans, valde horribilis, & monſtroſus, quatuor pedes longus: Capite erat craſſiſſimo, binis oculis ad perpendiculum, non è regione poſitis, duobus auribus, & ore duplici, roſtro valdè carnoſo & viridi, alis geminis, quinque in gula foraminibus, Lampetræ foraminum æmulis, cauda vlnam longa, in cuius ſummo duæ viſebantur alæ exiguæ. Viuum id monſtrum Quiozam allatum eſt & vibis primatibus, vt nunquam antea viſum, oblatum. Aquila noſtra prior contrà, ac Saluiani quodammodo videtur ἀν·φαλος. La-

D tiſſimas habet alas, quà corpori hærent cæruleas, in extremitate verò rubras. Aliei capite cum Saluiana conuenit, niſi quod ſupra oculos, & in fronte ſit aculeata. Differt item quod binos in cauda gerat radios.

Aquilæ cauda ex Geſnero.

Aquila Authoris prior.

Aquila duorum radiorum ſupinè p...

A

LOCVS. PARTVS. Natura. Mores.

PISCIS noſter maris duntaxat incola eſt, & in cœnoſis locis degens. Viuos fœtus parit, aliorum cartilagineorum more, quos tamen intrò recipere in timore, vt nec Paſtinaca non poteſt. Solinagus eſt, & carniuorus, & cùm os ſupina habeat parte in ipſo ferè ventre, reſupinatus etiam veſcitur: quare tum ob id, tum quia haud admodum celer eſt, cùm piſces quibus veſcatur, difficulter aſſequi poſſit, aſtu eos venatur, inquit Saluianus. Nam Paſtinacæ inſtar latrocinatur ex occulto, tranſeuntes radio caudæ figens: quem quidem radium, non ſecus, quàm Paſtinacæ pernitioſum, atque peſtiferum non ſolùm piſcibus, ſed & hominibus eſſe arbitrantur. Vnde captis cauda non minus, quàm paſtinacis, vbique à piſcatoribus amputari ſolet, ne eius radio temerè pertractantes lædantur. Addit Bellonius ijs locis quibus frequens eſt, arctiſsimo interdicto vetitum eſſe, ne publicè cum aculeo diuendatur. *Aſtutia. Radij venenoſitas.*

B

VSVS IN CIBIS.

CARNEM habet præhumidam mollemque: vnde Rondeletius ſumpto argumento, Aquilam eſſe negat, cui Philotimus duram tribuit, quod Galenus approbat. Addit Bellonius grauem teterumq; ſpirare odorem, ideoq; qui hunc piſcem edunt, alliatis intingere ſolere condimentis, vt acutiſsimus allij ſapor alterum obtundat. Saluiano item piſcis eſt inſuauis palatoq; ingratus, vilis item, nobilibuſque, quin ipſi quoque plebi exoſus. *Caro qualis.*

DE RAIA IN GENERE. Cap. XLVIII.

C

SYNONYMA. ETYMVM.

LATINI nulla ſexus habita ratione Raias vocant, de quibus nunc agimus, piſces. Ariſtoteles verò marem in hoc genere *βάτον* vocat, fœminam *βατίδα*: qua poſtrema voce vtitur tantùm, vbi de ijs loquitur, quæ ſoli fœminæ conueniunt, quod Rondeletius quoq; aduertit, & inter Lexicographos Heſychius, & Varinus, apud quem tamen non bene *ἡ βατία* pro *ἡ βάτις* ſcribitur. Pleriq; tamen Græci ſimpliciter *βατίδα* hunc piſcem dicunt, vt conſtat ex hoc Athenæi: *Βάτις σέλαχος ἐστι*: item ex hoc Aeliani: *βατίδες* Argolico clypeo non minores gignuntur in India. Apud Iulium Pollucem *Θάτις* deprauatum eſt pro *βάτις*. Conijciunt eruditi *βάτον* hoc piſcium genus appellari ob quandam ſimilitudinem cum rubo frutice, quem ſimiliter Græci *βάτον* dicunt, quemadmodum enim recuruas ſpinas ſupina parte habet rubus, ita quoq; Raiæ dorſo aſperæ ſunt. Quare non placet, quòd nonnulli à caudæ aſperitate ſic dictas velint. Quid enim rubo cum cauda ſimilitudinis? Rubum nos vulgò Ragiam dicimus, nomine (vt apparet) à Raia detorto, vel à Venetis accepto, qui Raiam Ragiam appellant. Vnde autem Raiæ vocabulum fluxerit, traditum non inuenio, niſi à radendo dictam exiſtimes, inquit Rondeletius. Hic ſcribit, fuiſſe aliquando qui ſibi negaret Raiæ nomen latinum eſſe, præſertim cùm a Plinius in piſcium catalogo eo minimè ſit vſus, ſed Græco: *Bos, Batis, Branchus, &c.* Vtitur tamen Latina etiam voce, nimirum, vbi ex planis cartilagineis eſſe oſtendit. D. Ambroſius *b* vel quòd Latinum nomen ignoraret, vel vt Græcum exprimeret, Rubum appellauit, quod haud probo, niſi Rubum piſcem dicere malis. Hiſpanis ſimiliter, ac Latinis Raia nominatur, Gallis Raye, Arnoldo Villanouano Rex, Hollandis Roch, Germanis Rech, Anglis à Thornebacke à ſpinoſo tergo, Bellonius fœtus adhuc puſillos Gallis Papiliones vocari teſtatur.

D

Thatis. Etymum. Raia vnde dicta. a *li. 32. c. 11* b *Li. 9. c. 24.* *Rubus piſcis Rex. Papilio.*

GENVS.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

a Cap. 5. *b Li. 2. hiſt. cap. 13.* *c Li. 9. c. 24.*

ATHENÆVS authoritate Ariſtotelis Raiam cartilagineum piſcem eſſe ſcribit. Legitur ea cùm aliàs, tum potiſſimùm quinto hiſtoriæ, vbi *a* Raia, Paſtinaca, & Squatina recenſitis; ſubdit, *Cartilaginea verò præter ea quæ numerauimus, ſunt Bos, Lamia, Aquila, Torpedo, Rana, omneque genus Muſtelorum*: Cæterùm ſi hoc loco tradenda eſt eius hiſtoria, planum piſcem eſſe oportebit. Hoc quoque teſtatur idem *b* Ariſtoteles his verbis. *Quæ tegumento branchiarum carent, cartilagineas dico, ijs ſi plana ſunt, parte inferiore ſupinaque habentur branchiæ, vt in Torpedine, & Raia, ſed ſi oblonga ſunt, eorum lateribus adhærent, vt in quouis Muſtelino cernitur*. Idem & Plinius *c* ſua authoritate ratum fecit: *Planorum piſcium alterum genus eſt, quod pro ſpina cartilaginem habet, vt Raia, Paſtinaca, Squatina, Torpedo, & quos Bouis, Lamiæ, Aquilæ, Ranæ nominibus Græci appellant*. Author quidam obſcurus de natura rerum, item Albertus, cum Raias ex Pectinum genere eſſe dicunt, idem indicant; nam Pectines vocare ſolent, quos Græci ψηττάδας, nos Pſittaceos appellauimus, cùm Pectines alioqui ſint ex biualuium teſtaceorum genere. Raiarum tria tantùm genera apud veteres reperio, duo apud Ariſtotelem, & Galenum, quorum vnum ſimpliciter βάτον id eſt Raiam, alterum λειόβατον compoſito vocarunt vocabulo: tertium apud Athenæum βάτις ἀστερίας, id eſt Raia ſtellaris, aut ſtellata nuncupatum. Et ſi verò plures differentiæ præterea dari videantur, non ſolùm tamen ad tria iſtæc genera, verùm ad duo priora tantùm reduci poſſe cenſet Saluianus: nam cùm omnes Raiæ (inquit) aut aſpera, aut læui cute intectæ ſint, quæcunque aſperam cutem habent, quouis modo illa ſit aſpera (multifariam enim, vt infrà declarabimus, Raiarum exaſperatur cutis) ſimpliciter βάτοι, id eſt Raiæ: quæ verò læui cute teguntur λειόβατοι, hoc eſt Læuiraiæ appellantur. Cùm præterea Raiæ nonnullæ dorſum (vt infrà latiùs explicabimus) notis quibuſdam depictum habeant, has Stellares Raias vocauit Athenæus. Verùm cùm hæ quoq; aut aſpera, aut læui intectæ ſint cute (vtrumq; enim accidit) vel ad Raiarum, vel ad Læuiraiarum genus reduci debent. Et propterea vt Athenæi laudanda eſt diligentia, quippe qui paulò exactiore vſus ſit diuiſione: ſic Ariſtoteles, & Galenus, cùm eam fecerint geminam partitionem, quæ neceſſario Raias omnes complectitur, damnandi ceu diminuti non ſunt, vt Rondeletius credidit, qui antiquos, vel neglectis aliquot differentijs, vel quòd fortaſſis nominibus deſtituerentur, ita Raias partitos eſſe ſcribit. Ipſe verò clarioris doctrinæ gratia Raiam primùm etiam in læuem, & aſperam diuidit; deinde in Raiam ſtellulis notatam, & ijs carentem. Aſperarum aliæ tactum modicè ſolùm vellicante lanugine, aliæ aculeis robuſtis ſed raris: aliæ aculeis robuſtiſſimis, & denſiſſimis aſperantur. Cauda non omnibus æquè aculeata eſt; nonnullis enim triplex aculeorum ordo eſt; in alijs ſimplex duntaxat. Eadem in nonnullis ſola horret aculeis; in nonnullis item dorſi ſpina, in nonnullis præter ſpinam ipſum quoque dorſum: in nonnullis deniq; ſupina pars, roſtri nimirum, & ventris. Eſt & in ipſis aculeis differentia: Quidam enim molles, & imbecilles ſunt, pilorum vel lanuginis modo; nonnulli paulo validiores, alij robuſtiſſimi ex oſſea planè ſubſtantia: rurſus alij longi, & tenues, alij parui, & vix ſupra cutem extantes, alij medio modo ſe habent: deniq; in nonnullis frequentiores, in alijs rariores. Omnes ferè ad caudam ſpectant, longi tamen ferè ad caput. Differunt præterea dentibus: aliæ enim dentes habent, aliæ carent, ſed eorum vice, os habent aſperum, & rugoſum. Partes internæ non eodem in omnibus modo ſe habent. Hepar enim in quibuſdam magis rubeſcit, in quibus magis flaueſcit. Sexus denique etiam differentiam conſtituit: nam mari, vt in alijs cartilagineis, binæ appendices ex lateribus poditis pendent, quibus fœmina caret. Rurſus earum quæ ſtellulis inſigniuntur, aliæ binas duntaxat maculas habent, aliæ plures. Illæ binis maculis circumiectos circulos habent, vt in Bugloſſi, & Torpedinis ſpecie. Harum nonnullæ rotundæ ſtellisque pictis ſimiles notas multas habent, quædam albis nigriſque prona parte conſperſæ ſunt. Caudam cùm Ariſtoteles Raiæ tenuem tribuit, de omnibus intelligi poſſe videtur: de aſperis verò duntaxat illud Plinij: *Cutis ei aſpera eſt*. Cauda omnibus procera, atque aſpera, vnde Hollandi malam alicui imprecaturi, Raiæ caudam augurantur in œſophago gulaue. In caudæ dorſo duæ ſunt pinnulæ, totidemq; ſed exiguæ, & orbiculares (non aliter quàm in Paſtinaca) iuxta eiuſdem extremum: vtrimque nempe vna: neque id Ariſtoteli aduerſatur (vt Saluianus ſibi perſuadet) ſcribenti, *cartilaginei generis aliqua pinnis carere, videlicet quæ plana ſunt, & caudam habent, vt Raia, & Paſtinaca, ſuaque latitudine natant*; nam philoſophus de ijs loquitur pinnis, quod & Rondeletius aduertit, quibus piſces natando corpus impellunt, quemadmodum in Paſtinaca quoque annotauimus; non autem de ijs, quæ non natandi, ſed dirigendi tantùm itineris cauſa datæ ſunt, quales ſunt, quæ iuxta caudam ſunt. Latitudine enim ſua natare planos piſces aliàs docet. Aduerſari tamen ibidem ſibi videtur, vt qui ſequente mox ſententia dicat: βάτος δὲ ἔχει, καὶ ὅσα τῶν πλατέων μὴ ἔχει ἀποτελευτῶντα ὀξὺ ... id eſt, vt vertit Gaza: Raiam tamen pinnas habere videmus, & quæcumque ſuam latitudinem non colligunt in mucronem: cæterùm hunc locum mendoſum eſſe Saluianus

Pecten quid Alberto.

Raia ſimpliciter dicta. Læuiraia. Raia ſtellaris.

Diuiſio ſecundum Rondeletium.

Cauda.

Aculeorum diuerſitas.

Differentia à dentibus. A ſexu.

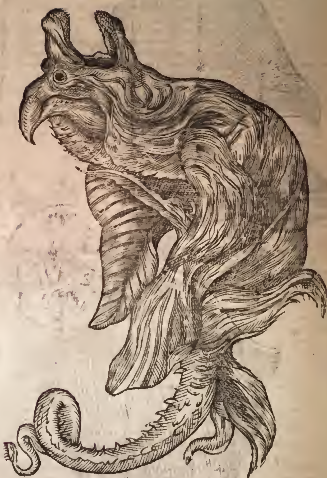
Cauda.

Ariſtoteles defenditur. *d Li. 2. hiſt.*

R[illegible] concinnata ad formam Draconis.

Draco effictus ex Raia.

uianus, & Rondeletius quoq; oſtenderunt, legendumque pro βάτος βάτραχος, id eſt Rana nimirum marina, ſiue piſcatrix, quæ quemadmodum, & Squatina, quamuis piſces ſint cartilaginei, & plani, tamen pinnas habent ad natrodum, nec ſolùm ſua latitudine natant, vt ipſe Ariſtoteles docuit his verbis: οἱ δὲ βάτοι καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀντὶ τῶν πτερυγίων τῷ ἐσχάτῳ πλάτει νέουσιν: ἡ δὲ νάρκη καὶ βάτραχος τὰ ἐν τῷ πρανεῖ κάτω (ἴχθυσι) διὰ τὸ πλάτος τῶν ἄνω, id eſt Raiæ, & ſimiles pro pinnis extrema ſui corporis latitudine natant. Torpedo verò, & Rana pinnas lateribus accõmodatas, inſra gerunt propter amplitudinem partis ſuperioris. Cæterùm & iſte locus mendo non caret, nam pro ἡ οἱ νάρκαι legi debet

bet

A bet *Rhinen*, id eſt Squatina, vt & Gaza reddidit, vel quòd meliore vteretur codice, vel quòd rem di-
ligentiùs examinaret, cùm mox Ariſtoteles Torpedini (*τῇ νάρκῃ*) alias binas tribuat, nimirum iuxtà
caudam. Omnibus membranula, quam nebulam vocant, oculis obtenditur: & iuxtà oculos foramina
ſunt magna amplaq;, ad oris intima vſq; patentia, quibus operculum interiore parte à natura addi-
tum eſt: quæ foramina ore aperto dilatantur, clanſo verò magna ex parte occluduntur; neque enim
maximè in mortuis Raijs ab operculo toto obturantur. Foramina alia pro naribus omnes ante oris
rictum obtinuerunt. Branchias detectas in ſupina parte eodem ſitu ordineq; omnes habent: ſuntq; *Branchiæ.*
teſte Ariſtotele, non ſpineo tectæ operimento, ſed cuticolari. In hepate omnium, fellis eſt veſicas
ſplen in ventriculi plexu, inteſtina craſſa, in ecphyſi, & recti inteſtini extremo anguſta. Genitale Vi- *Cutis.*
tulæ marinæ ſimile, vt idem Ariſtoteles obſeruauit. Quod ad magnitudinem attinet; hac quoq; Iuni- *Genitale.*
cem differre conſtabit. Pleræq; plurimum excreſcunt. Scribit Saluianus ſe bicubitales aliquando vi- *Magnitudo.*
diſſe, audiuiſſeq; alicubi multò maiores reperiri. Et nos ex † Aeliano diximus, non minores Argo-
lyco clypeo in India gigni. Circulatores ex Raijs exiccatis diuerſimodas figuras confingunt, igna- † *Li. 13. c. 4.*
toq; vulgò, vel pro draconibus, vel pro baſiliſcis, ſimilibuſq; feris minus notis obtrudunt. Libuit
duas adijcere, quarum alteram volantem draconem, alteram Baſiliſcum vocabant, quòd galli galli-
B nacei (fingunt enim ex eius ouo ortum ducere) typum etiamnum quodammodo præſeferat.

LOCVS. CIBVS. COITVS. PARTVS.

PLINIVS *a* Raiam recenſet inter piſces maris peculiares; Oppianus inter eos, qui in cœnoſis *a L. 32. c. 11*
maris locis degunt, haud procul à litore. Aelianus quoq; præciſo loco Indicas Raias non
longè à litore degere ſcribit. Carniuoræ ſunt. Quo verò ingenio atq; aſtu prædentur, modò
oſtendemus. Saluianus gregales eſſe tradit, argumento fortaſſis inde ſumpto, quòd ſatis numeroſè
capiantur. Hyeme, teſte Ariſtotele, latent; quod licet in impreſſis codicibus Græcis non legatur, in
Theodori tamen traductione, & in manuſcripto vetuſto exemplari legi teſtatur Saluianus. Coëunt
eodem *b* Ariſtotele teſte, non ſolùm admotis inuicem partibus ſupinis, ſed etiam tergo fœminarũ ſu- *Mores.*
pinis marium ſuperpoſitis, vt cæteri cartilaginei plani caudã habentes. Ex quo philoſophi loco, Plinij *Coitus.*
iſte reſtitui poteſt: *Plani piſcium c* (inquit) *quibus cauda non eſt, aculeatiq; vt Teſtudines in coitu ſuperue-* *b Li. 5. hiſt.*
niunt; legendum: *Plani piſciũ quibus cauda non obeſt, aculeatiq;* &c. Cæterùm non cum ſui generis *cap. 5.*
piſcibus tantùm, verùm & cum Squatina coire, authorem habemus eundem Ariſtotelem, vt in Squa- *Plinius cor-*
C tinorum hiſtoria oſtendetur. Gerunt vtero teſtacea quædam, vt idem *d* ſcribit, cuius teſtę ſimilis figu- *rectus.*
ra tibiarum ligulis eſt; etſi hæc ſententia nonnullis ſuſpecta ſit, quoniam in veteri Ariſtotelis tradu- *c Li. 9. c. 51.*
ctione non habetur. Parit aliorum cartilagineorum more animal, cùm primùm oua intra ſe pepere- *d Lib. 6. hiſt.*
rit, vt idem *e* Philoſophus prodidit: ex quo loco duo alij reſtituendi, nimirum vbi ait: *Raia non vt reli-* *cap. 10.*
qua cartilaginea ouum intra ſe parit, & excludit: item, cùm dicit, *vna ex cartilagineis non parit animal,* *Partus.*
ſobolemq; emiſſam non recipit, tum capitis magnitudine, tum aculeorum impedimento, & propter aſperita- *e Lib. 6. hiſt.*
tem. Vtrobiq; enim pro Raia ſcribendum Rana, nempe pro *βάτος βάτραχος*. Parit autem vnum, aut *cap. 11.*
ſummum duo oua, vt Rondeletius tradit, eamq; ob cauſam vnicum duoſuè fœtus edit. Quod ne mi-
rum alicui videretur, cùm maximus vbique Raiarum ſit prouentus, & ita mare Raijs, vt rubis, tribu- *Cur Raiarũ*
lis, rhamniſq; ac alijs ſentibus, ac ſpinis terra abundet, luculenter admodum tantæ fœcunditatis cau- *copia ſit.*
ſam nobis reddidit, inquiens: non ſolùm magnum horum piſcium prouentum eſſe, quia vix piſcis ſit
tam lati oris rictu, Lamia (ſic vocat Canem Carchariam,) excepta, qui Raiam deuorare poſſit: vel
quia ob totius corporis, vel certè caudæ aculeos reliqui piſces ab his abſtineant: ſed alia eſt certior
fœcunditatis cauſa, quæ non facilè ab omnibus intelligetur, niſi Raias grauidas aliquando diſſecue-
rint, & diligenter contemplati fuerint. De Raiarum ouo *f* Ariſtoteles: *Canicula* (Catuli potius) & *Ra-*
D *ia teſtacea quadam gerunt, in quibus humor ad oui ſimilitudinem conſiſtit: figura eius teſtæ ſimilis tibia-* *f Lib. 6. hiſt.*
rum ligulis eſt, meatuſq; fiunt capillamentorum ſpecie in teſtis. Canicularum quidem, quas nonnulli Ne- *cap. 10.*
brias (Nebrias) *Galeos vocant, fœtus rupta dilapſaq; teſta prouenıunt, Raijs cùm pepererint, rupta teſta ex-* *Ouũ quale.*
cluditur fœtus. De Catulis, & eorum ouo, & partu ſuo loco dictum eſt: nunc de Raijs tantùm. His te-
ſtaceum ouum vnum tribuit Ariſt. quale reuera habent. Fœtum igitur vnicum, aut ſummum duos vno
partu edunt, quod verum eſt, ſed præter ouum teſtaceũ, quod hîc depingendum curaui, aut duo, quæ
perfecta in inferiore vuluæ parte cernuntur, ex diſſectione cõperi permulta alia, & ferè infinita in ſu-
periore vuluæ parte haberi, quæ tempore perficiuntur, ex quibus ſæpius iteratis partibus fœtus ex-
cluduntur. Atq; hæc fœcunditatis cauſa eſt eadem, quæ in Gallinis, vt quotidiè experimur, quæ vnicũ *Fœcundita-*
ouum vnico partu ponunt, cùm plurima alia in vtero geſtent, quorũ ſingula poſtea, vt prius abſoluta *tis cauſa.*
fuerint, ita prius eduntur. Hæc de Raiarũ fœcũditate. Nunc vt pictura, ita oratione eaſundẽ oua repræ-
ſentemus. Oua qualia in præfixa capiti pictura ſuperiore loco ſpectantur, ſine teſta primũ conſpiciun-
tur, in ſuperiore vuluæ parte, quorũ aliæ gallinæ ouorũ magnitudinem æquant, alia his minora ſunt,

quædam vix ciceris ſunt magnitudine. Equidem plura centenis aliquando in Raijs ſingulis numeraui. Ex his quæ à perfectione propriùs abſunt, in inferiorem vuluæ partem demiſſa, teſta operiuntur, in qua albumen, & vitellus continentur, quemadmodum in Gallinarum, & aliarum auium ouis primùm conformatis, quæ tum vitello ſolo videntur conſtare, cùm tamen poſtea albumen à vitello ſecernatur. Quam rem cùm vehementiùs admirarer, cauſamq; eius ſolicitè inueſtigarem, oua gallinarum recens formata, in quibus ne veſtigium quidem albuminis apparebat, coxi, tum caloris vi (cuius proprium eſt, quæ eiuſdem ſunt generis congregare, & cogere, quæ diuerſi, diſsipare, & diſcutere) candidum à luteo ſecretum vidi. Quamobrem initio quidem vtrumq; commiſſum eſt, & confuſum, ſed paulatim calor magis, ac magis vires ſuas exerens ſeparat, & ex craſsiore parte indurata, teſta circundat. Tale eſt igitur in teſta ſua Raiarũ ouum, quale Gallinarũ, & auium initio. Teſta verò ouum ſuum concludens ſub pictura ouorum teſta nudatorum expreſſa, quæ in figura puluinar à quibuſdã hodie vocatur, quadrati forma eſt, demptis angulorum appendicibus, quæ variæ ſunt. Vnius enim lateris appendices longiores ſunt ſimiles folijs gladioli herbæ; alterius breuiores, latiores, replicatæ, quibus vndique ſummotis laterum anguli tibiarum ligulis ſimiles ſunt, vt ſcribit Ariſtoteles. Qua de re plura, & (ni fallor) notatu digniſſima, cùm de Galeis diceremus. Teſtaceum ouum (ſic & oua ſingula nominare videtur, quæ vna communi ceu teſta continentur, & ipſam quoq; continentem teſtam) Raiarum à Canicularum (Catulorum) ouo differt: illarum enim magis fuſcum eſt, harum magis flauũ. Hæc omnia ille, reſtituto prius hoc Ariſt. loco: *Raia* (inquit [g] Philoſophus ſecũdũ vulgarem literam) *inter cartilagineos fœtificat numeroſsiùs: verùm quia facilè pereunt, hinc efficitur, vt appareant pauca.* Legit ille hic quoque Rana, quoniam Græca exemplaria βάτραχοι habent, non βάτοι.

g Li. 6. hiſt. cap. 17.

E

F

G

NATVRA. MORES.

RAIA cùm & ipſa ſua natet latitudine, celerem natatum exercere non poteſt: quamobrem carniuora cùm ſit, & ex rapto viuat, eamq; capere, tarditate motus ſui impedita, aſſequi nequeat, aſtu doloq; vtitur, quod [a] Plinius indicat, ſubinde à Ranæ, quæ in mari piſcatrix vocatur, ſolertia, his verbis: *Similiter Squatina, & Rhombus abditi pinnas exertas mouent ſpecie vermiculorum: item quæ vocatur Raia:* quem locũ explicans Maſſarius: Verùm Raia (inquit) cùm pinnis careat ex Ariſtotele, primo de hiſtoria, & quarto de partibus animalium, non videtur eſſe verum, quod dicit Plinius, ſcilicet quod pinnas exertas moueat, quod de Squatina, & Rhombo concedimus. Hæc enim pinnis prædita ſunt. Attamen Ariſtoteles non pinnis hoc, ſed radiolis ſui oris eiuſcemodi piſces facere teſtatus eſt [b]. Ait enim. *Obruũt, & arena ſeſe, & Aſelli, & Raia, & Pſitta, & Squatina, cumq; nullam ſui corporis partem intectam reliquerint, verberant radiolis ſui oris, quos piſcatores virgulas vocant, quos piſciculi cùm aſpexerint, adnatant, quaſi ad algas quibus veſci ſoliti ſunt*, niſi quis dixerit in Plinio legendum eſſe Rana non Raia, hoc modo. Simili modo Squatina, & Rhombus abditi pinnas exertas mouent ſpecie corniculorum, itemq; quæ vocatur Rana. Paſtinaca latrocinatur ex occulto &c. vt nam iungatur cum verbo præcedenti, & non legatur Raia, nam ſed Rana: vt ſit ſenſus: Vt illa (ſcilicet Rana piſcatrix) corniculis ſuis piſcatur, ita Squatina, & Rhombus, quamuis corniculis careãt, pinnis ſuis vice corniculorum vtuntur, quod ſimiliter, & eadem, quæ vocatur Rana, facere videtur: nam quando præpilatis illis capillamentis, ſiue corniculis caruerit (vt inquit Ariſtoteles eodem loco) eorũ vice vtitur pinnis, quamobrem macilentior capitur, quia non ita commodè piſcari poteſt. Nec obſtat quod paulò antè Plinius de Rana meminerit, cùm intellexerit ibi, quando cornicula ſua habuerit, & poſt, cum iiſdem caruerit. Hucuſq; Maſſarius, certior futurus opinionis ſuæ, ſi apud Ariſtotelem præcitato loco in omnibus codicibus Græcis, cùm impreſſis, tum manuſcriptis βάτραχος pro βάτος legi, in ijs animaduertiſſet. Sic autẽ legi teſtatur Saluianus, opinionis primùm Maſſarij aſſertor; ſed cùm deinceps rem diligentiùs ponderaret, aduerteretq; quod Ariſtoteles paulò antè eodẽ capite eandem machinationem Ranæ attribuiſſet, mutata opinione, Græcos codices omnes quotquot vidit, vitioſos eſſe non dubitabat, & pro βάτραχος βάτος legi ibi oportere (cùm non ſit vero conſonum Ariſtotelem bis eodem capite eadem repetere) quo modo & Gaza legit, vel quòd correctiori exemplari vteretur, vel quòd mendum ipſum ex præcedenti ſermone cognoſceret, quare Maſſarius Ariſtotelis locum ex Plinio potius, quam Plinij ex Ariſtotele reſtituere debuerat. Saluianus verò dum ex hoc Ariſtotelis loco, vbi vna cum Raijs nominat Aſellos, Pſettas (non Paſſeres, ſed Rhombos, vt Plinius reddidit) & Squatinas hoſce manifeſtos oris radiolos, ſiue virgulas habere negat, argumento, quòd in Raijs manifeſti non ſunt, fallitur; nam Aſelli (quos ille non agnouit) eos habent manifeſtiſſimos, item Rhombus, vt oſtendimus: item Squatina, vt in huius quoq; hiſtoria declarabitur. Itaque rurſus quæſtio eſt, cur radiolis piſces venari Raias Ariſtoteles, Plinius verò pinnis dicat, cùm neutris præditæ ſint. Plinium impropriè pinnas vocare, quas Ariſtoteles virgulas, ſiue radiolos certum eſt. Ad Ariſtotelem nulla reſponſio eſt, quando ex tot Raijs, quæ à Rondeletio diligentiſſimè deſcribuntur, nulla eſt, quæ apophyſes eas iuxta os habeat, quanquam habere ſcribat Pierius Valerianus.

Aſtus.

a Li. 9. c. 42.

b Lib. 9. hiſt.

An

An itaq; roſtri, quod acutum habent, extremitate pro ijs vtitur? ideòque Ariſtoteles ijs immiſcuit? E
Nam aliàs receptos pro Raijs piſces, veras, ac genuinas eſſe, certò certius eſt. Quod ſi verò quis falsò hanc venationem Raijs ab Ariſtot. aſcribi velit, Alberti fretus authoritate, qui nimirum tradit, Raias demergere ſe in profundo, & turbare aquam, & piſces, qui acceſſerint, incautos confodere, ita quòd velociſſimum piſcem Mugilem in ventre habere videatur: reſpondebo Albertum memoria
Fœtum non recipere. lapſum Raijs tribuere, quod nos ſuprà Paſtinacæ, & Torpedini ex Ariſtotele. Ex quo item oſtendimus, cùm pleraq; cartilaginea plana prolem quotieſcũq; de ea metuunt, intra ſe recipiunt, id tamen Paſtinacam ob caudæ aſperitatem facere non poſſe. Idem quoq; de Raijs ſcribit, quòd cùm Iouius fideliter ex eo repeteret; immeritò à Geſnero erroris inſimulatur, qui Ariſtotelem nõ Raias ob hãc
Lib. 6. Hiſt. cap. 10. cauſam, ſed Ranas piſces propter amplum, & ſpinis aſperum caput ſobolem ſuam ore non recipere, ſcribere contendit, immemor huius, qui apud eundem Ariſtotelem legitur, loci; quem Græcè recitabo, quandoquidem in Latino mendũ irrepſit. Τῶν δὲ πλατέων τρυγὼν καὶ βάτος οὐ δύνανται διὰ τὴν τραχύτητα τῆς κέρκου, οὐκ εἰσδέχεται δὲ οὐδὲ βάτραχος τοὺς νεοττοὺς διὰ τὸ μέγεθος τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰς ἀκάνθας, id eſt: Ex planis autem Paſtinaca, & Raia non recipiunt propter caudæ aſperitatem. Neque etiam fœtus recipit Rana propter capitis magnitudinem, & aculeos. In quibus poſtremis verbis in latina Theodori verſione non tamen ipſius, ſed typographi errore pro Rana, perperã legitur Raia. F
Olaus Magnus in Tabula Septentrionali ſua, paullò vltra Daniæ fines in Oceano pingit Raiam, quæ hominem natantem, qui à multitudine Canum in profundum trahi periclitabatur, naturali quodam affectu aliquandiù defendit, & tuetur. Eius icon præcedenti pagella data eſt.

VSVS IN CIBIS.

GALENVS, eumq; ſecutus Pſellus Raias, & Læuiraias, duriores eſſe, & concoctu difficiliores, copioſioriſq; nutrimenti, quàm eſt a Torpedo, & Paſtinaca, tradunt. Aliàs idem Ga-
Vt nutriant. lenus, ſolã, inquit, cartilagineorũ Torpedo, & Paſtinaca laudantur. Ita & Muchſibeus piſcium genus quoddam διαφθίν vocatur, cuius cutis aſpera, & ſine ſquamis, quales Raiæ, & Squatinæ
a Li. de vict. attenu. ſunt. Hi omnes friabiles quidem (εὔθρυπτοι) ſunt, ſed haud boni odoris, & alimentum humidum præbent, elixati aluum maximè omnium ſoluunt: aſſi verò deteriores ſunt. Quomodo itaq; Diphilus Siphnius εὐστόμαχον, id eſt ori gratam eſſe dixit? cur poëtarum nonnulli lautiſſimis aliquando cibis annumerarũt? Eupolis in Adulatoribus: παρὰ τῷ δὲ Καλλίᾳ πολλὴ θυμηδία, ἵνα πάρα μὲν κάραβοι G
καὶ βατίδες, καὶ λαγῷ, καὶ γυναῖκες εἰλίποδες: id eſt, apud hunc Calliam multum voluptatis fuit:
A quibus laudetur. Aderant enim Locuſtæ, Raiæ, Lepores, ac mulieres telurim incedentes, ideſt curuatis, & inuerſis pedibus ob fęmora implicata faſcijs. Epicharmus in nuptijs Hebes: fuiſſe ſcribit Torpedines, Raias, Zygænas, Preſtes, Squatinas. Sannurion: Ὦ βατίδες, ὦ γλαύκου κάρα. O Raiæ, ò Glauci caput. Ariſtophanes in Acharnenſibus: Οὐδὲ γαίαν βρηγίαν, οὐδ' ἐγχέλυες. Glaucorum enim caput ſummoperè commendari ab opſophagis oſtendimus. Λαγὼς verò non venenoſum illud malachion, hic intel-
b Li. 2. ſerm. ligitur, ſed de quo b Horatius. *Nec ſcarus aut poterit peregrina iuuare Lagois.*
Lagois quid. vbi Acron dubitat, an Lagois ſit genus piſcis, quod in Italo mari non reperitur, aut auis, quæ carnem Leporis habet. Porrò quantoperè quoq; celebrentur Anguillæ quibuſcum poſtremo loco nominantur Raiæ, ſuo loco patebit. An ab aliqua parte celebratur? nàm & Antiphanes βάτου νῶτον, id eſt Raiæ dorſum, βατράχου verò γαστέριον, id eſt, Ranæ ventrem inter lautiſſimos cibos prædicat: Suntq; qui Raiæ ſcapulas laudant ex Archeſtrato: & Geſnerus ſeſe intellexiſſe ſcribit, dimidias laterum extremas partes de Raijs edi à diuitibus: reliquam partem plebi, & familiæ relinqui. An verò potiſſi-
Iecoris delicia. mùm iecur intelligunt? hoc enim maximè delicatum habere, Rondeletius teſtatur, idq; alios ex aceto tãtùm comedere, alios primum elixum, deinde in ſartaginé frixum aceto, vel oxalidis ſucco cum H pipere condite. An & temporis anni rationem habuerint, & nõ quouis tempore edi voluerint? nam
Quo anni tempore meliores. & Archeſtratus ille obſonatorum coryphæus hyeme potiſſimùm eas maximè comedendas eſſe ſuadet, caſeoq; & ſylphio cõdiri. Alijs enim temporibus multò grauiùs olet, & multò duriori carne, ſiccioreq; & exucciore (ita quæſo mihi liceat loqui) prædita eſt; quamobrem cùm aliquãdo nonnulli in conuiuio de ſucco, & ſubſtantia Raiarum Rondeletium interrogaſſet, reſpondit idem, quod Dorion tibicen apud Athenæum, qui cum quidam diceret Raiam bonũ piſcem eſſe, perinde ac ſi quis (inquit) pallium elixum comedat. Euaneſcit odor ille ferinus, marinuſuè fœtor in diutiùs ſeruatis. Quare Lutetiæ meliores ſunt Raiæ (inquit Rondeletius) quàm Rhotomagi, & Lugduni, quã Maſſiliæ. Longa .n. vectura teneréſcunt. Noſtro item æuo vbiq; locorum vilis, plebeiuſq; piſcis eſt. Gallis ta-
Apparatus. men, qui duris, & firmioris carnis piſcibus delectantur, in delicijs eſt. Hollandi potiſſimùm elixant, butyroq; & aceto affuſis, addito ſinapi inferunt, in aliorum inopia. Romæ maiores, teſte Saluiano, elixas ex alliato, minores frixus, & ſucco mali aurancij, pipereq; cõſperſas comedunt, at plebei tantum.

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

AVRIBVS vtiliſſimum eſſe Bati piſcis fel recens, ſed & inueteratum vino a Plinius tradit. Rondeletius in penuria hepatis Paſtinacæ, ſe Raiæ hepate vſum eſſe ad pruritum (ſic lego, nam deprauatè apud ipſum legitur priuatum abſq; ſenſu) non exemplo felle ſcribit, idque cum ſucceſſu. Idem, quod Plinius oſſiculo de cauda Ranæ marinæ tribuit, de oſſiculo id eſt, aculeo caudæ Raiæ intelligendum conijcit. *Manarum* (inquit Plinius) *muria, & capitis cinis cum melle ſanat ſtrumas. Pungi piſcis eius qui Rana in mari appellatur, oſſiculo de cauda, ita vt non vulneret, ad faciendum quotidie, donec percurentur.* Neq; enim aculeos in cauda habet Rana marina, vt ex eius deſcriptione poſtea perſpicuum fiet, neq; oſſa, cùm cartilaginea ſit: neq; de Paſtinacæ radio locus intelligi poteſt: de eo enim mox ſequitur. *Eadem vis, & Paſtinaca radio.* Quamobrem non video (inquit Rondeletius) quò meliùs iſta referri poſſint, quàm ad Raiarum aculeos: ex his enim ſunt, quæ magnos habent, & firmos planeq; oſſeos, præſertim cùm ex Raia in Ranam facilis lapſus fuerit, qui ſæpiùs, & in conuer-
B ſione librorum Ariſt. reperitur.

Fel. *a Li. 32. c. 7.* *Hepar.* *Plinius correctus.*

DE RAIIS IN SPECIE, Et primùm de Læui. Cap. XLIX.

SYNONYMA. ETYMVM.

QVÆ ex Raijs apud Græcos λειόβατος appellatur, licet apud Latinos nomen non habeat, verbo reddito, Latinè Raia læuis, vel vt recentioribus placet, coniunctis dictionibus, Læuiraia vocari poterit. Nec obijcien dum eſt (inquit Saluianus) ſimul ſtare
C non poſſe, læuem eſſe, & βάτον vocari, cùm βάτος piſcis (vt ſuprà monſtrauimus) ob recuruos aculeos, quibus rubi inſtar horret, dicatur: nam etſi dorſum huius piſcis eiuſmodi aculeis careat, iiſdem tamen munita eſt cauda. Vnde cùm aculeatam, & horridam caudã habeat, dorſum verò læue, iure λειόβατος à Græcis à noſtris verò Læuiraria vocatur. Athenæi locus, in quo λειόβατος etiam ῥίνη vocatur, neceſſario mendoſus iudicari debet, vel Athenæus præcipitanter ita ſcripſerit, cùm Rhine Squatina ſit, & aſperrima cute præditus piſcis: Ita autem in manuſcriptis chirographis codicibus legi Caſaubonus atteſtatur. Læuiraiam Romani à muco, quo abundat, Mucoſam, & à lata faſcia, qua mucus, ſeu potiùs coriza, in coriza laborantibus, atq; in infantibus excipi ſolet, Bauoſam appellant: bauum enim iſtiuſmodi faſciam dicimus, vt Bellonium falli conſtet, qui Romanis Falſam velam à carbaſorum forma nuncupari ſcribit. Idem etiam Maſſilienſibus Flaſſadam vocari teſtatur a lecti tegminis ſimilitudine, quod & Saluianus confirmat. Rondeletius verò hoc nomine dictam Raiam, Oxyrinchum alteram facit; huiuſce verò Læuiraiæ nomen apud Maſſilienſes ſubticet: eſſe tamen ait, qui in Gallia raſam vocant à glabra cute, & alicubi, vt apud ſuos, à colore fumat, & Fumado. Sunt enim (inquit) colore fuſco, quem exfumat vocamus, quòd eo colore ſint, quæ fumigantur, priuſquàm maximè denigrentur. Hiſpanis quoq; à cute læui, & pellucida
D Linda nominatur.

Læuiraia. *Mucoſa.* *Bauoſa.* *Falſa vela.* *Color.*

GENVS. FORMA. Hiſtoria denique tota.

RAIARVM læuium non vnum genus eſt, poſſunt q; diſtingui in acutum, & obtuſum roſtrum habentes. Ex poſtremis eſt, quæ inter omnes læues generis nomen obtinet, quam nunc deſcribimus. Piſcis eſt cartilagineus, planus, corpore quidem tenui, ſed in ampliſſimas alas expanſo, omnium ſui generis piſcium poſt Bouem (ſic vocat Raiam eam, quam Rondeletius Oxyrynchum maiorem) teſte Bellonio maxima, à quo (inquit) ipſa corporis tenuitate, roſtro, ſpinis vncinis, cute, dentibus, & ore diſtinguitur. Dixerat autem dentibus eſſe obtuſis, cute ſubtus læui, Paſti-

Diuiſio. *Magnitudo.* *Dentes.*

An itaq; roſtri, quod acutum habent, extremitate pro ijs vtitur? ideòque Ariſtoteles ijs immiſcuit? E
Nam aliàs receptos pro Raijs piſces, veras, ac genuinas eſſe, certò certius eſt. Quod ſi verò quis falſò hanc venationem Raijs ab Ariſtot. aſcribi velit, Alberti fretus authoritate, qui nimirum tradit, Raias demergere ſe in profundo, & turbare aquam, & piſces, qui acceſſerint, incautos confodere, ita quòd velociſſimum piſcem Mugilem in ventre habere videatur: reſpondebo Albertum memoria
Fœtum non recipere. lapſum Raijs tribuere, quod nos ſuprà Paſtinacæ, & Torpedini ex Ariſtotele. Ex quo item oſtendimus, cùm pleraq; cartilaginea plana prolem quotieſcûq; de ea metuunt, intra ſe recipiunt, id tamen Paſtinacam ob caudæ aſperitatem facere non poſſe. Idem quoq; de Raijs ſcribit, quòd cùm Iouius fideliter ex eo repereret; immeritò à Geſnero erroris inſimulatur, qui Ariſtotelem nõ Raias ob hãc
Lib. 6. Hiſt. cap. 10. cauſam, ſed Ranas piſces propter amplum, & ſpinis aſperum caput ſobolem ſuam ore non recipere, ſcribere contendit, immemor huius, qui apud eundem Ariſtotelem legitur, loci; quem Græcè recitabo, quandoquidem in Latino mendũ irrepſit. Τῶν δὲ πλατέων τρυγὼν καὶ βάτος οὐ δέχονται διὰ τὴν τραχύτητα τῆς κέρκου, οὐκ εἰσδέχεται δὲ οὐδὲ βάτραχος τοὺς νεοττοὺς διὰ τὸ μέγεθος τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰς ἀκάνθας, id eſt: Ex planis autem Paſtinaca, & Raia non recipiunt propter caudæ aſperitatem. Neque etiam fœtus recipit Rana propter capitis magnitudinem, & aculeos. In quibus poſtremis verbis in latina Theodori verſione non tamen ipſius, ſed typographi errore pro Rana, perperã legitur Raia. F
Olaus Magnus in Tabula Septentrionali ſua, paullò vltra Daniæ fines in Oceano pingit Raiam, quæ hominem natantem, qui à multitudine Canum in profundum trahi periclitabatur, naturali quodam affectu aliquandiù defendit, & tuetur. Eius icon præcedenti pagella data eſt.

VSVS IN CIBIS.

GALENVS, eumq; ſecutus Pſellus Raias, & Læuiraias, duriores eſſe, & concoctu difficiliores, copioſiorisq; nutrimenti, quàm eſt *a* Torpedo, & Paſtinaca, tradunt. Aliàs idem Ga-
Vt nutriant. lenus, ſola, inquit, cartilagineorũ Torpedo, & Paſtinaca laudantur. Ita & Mneſitheus: piſcium genus quoddam διαφυὴς vocatur, cuius cutis aſpera, & ſine ſquamis, quales Raiæ, & Squatinæ
a Li. de vict. attenu. ſunt. Hi omnes friabiles quidem (εὔθρυπτοι) ſunt, ſed haud boni odoris, & alimentum humidum præbent, elixati aluum maximè omnium ſoluunt: aſſi verò deteriores ſunt. Quomodo itaq; Diphilus Siphnius εὐστόμαχον, id eſt ori gratam eſſe dixit? cur poëtarum nonnulli lautiſſimis aliquando cibis annumerarũt? Eupolis in Adulatoribus: παρὰ τῷ δὲ Καλλίᾳ πολλὴ θυμηδία, ἵνα παρὰ μὲν κάραβοι καὶ βατίδες, καὶ λαγῴ, καὶ γυναῖκες εἰλίποδες: id eſt, apud hunc Calliam multum voluptatis fuit: G
A quibus laudetur. Aderant enim Locuſtæ, Raiæ, Lepores, ac mulieres telurim incedentes, ideſt curuatis, & inuerſis pedibus ob fœmora implicata faſcijs. Epicharmus in nuptijs Hebes: fuiſſe ſcribit Torpedines, Raias, Zygænas, Preſtes, Squatinas. Sannuriõn: Ὦ βατίδες, ὦ γλαύκου κάρα. O Raiæ, ò Glauci caput. Ariſtophanes in Acharnenſibus: Θεόδι γαλῶ βράγχιον, οὐδ' ἐγχέλυσιν. Glaucorum enim caput ſummoperè commendari ab opſophagis oſtendimus. Λαγὼς verò non venenoſum illud malachion, hic intel-
b Li. 2. ſerm. ligitur, ſed de quo *b* Horatius. *Nec ſcarus aut poterit peregrina iuuare Lagois.*
Lagois quid. vbi Acron dubitat, an Lagois ſit genus piſcis, quod in Italo mari non reperitur, aut auis, quæ carnem Leporis habet. Porrò quantoperè quoq; celebrentur Anguillæ quibuſcum poſtremo loco nominantur Raiæ, ſuo loco patebit. An ab aliqua parte celebratur? nàm & Antiphanes βάτου νῶτον, id eſt Raiæ dorſum, βατράχου verò γαστρίον, id eſt, Ranæ ventrem inter lautiſſimos cibos prædicat: Suntq; qui Raiæ ſcapulas laudant ex Archeſtrato: & Geſnerus ſeſe intellexiſſe ſcribit, dimidias laterum extremas partes de Raijs edi à diuitibus: reliquam partem plebi, & familiæ relinqui. An verò potiſſi-
Iecoris delicia. mùm iecur intelligunt? hoc enim maximè delicatum habere, Rondeletius teſtatur, idq; alios ex aceto tãtùm comedere, alios primum elixum, deinde in ſartagine frixum aceto, vel oxalidis ſucco cum H pipere condire. An & temporis anni rationem habuerint, & nõ quouis tempore edi voluerint? nam
Quo anni tempore meliores. & Archeſtratus ille obſonatorum coryphæus hyeme potiſſimùm eas maximè comedendas eſſe ſuadet, caſeoq; & ſylphio cõdiri. Alijs enim temporibus multò grauiùs olet, & multò duriori carne, ſiccioreq; & exucciore (ita quæſo mihi liceat loqui) prædita eſt; quamobrem cùm aliquãdo nonnulli in conuiuio de ſucco, & ſubſtantia Raiarum Rondeletium interrogaſſet, reſpondit idem, quod Dorion tibicen apud Athenæum, qui cùm quidam diceret Raiam bonũ piſcem eſſe, perinde ac ſi quis (inquit) pallium elixum comedat. Euaneſcit odor ille ferinus, marinuſuè fœtor in diutiùs ſeruatis. Quare Lutetiæ meliores ſunt Raiæ (inquit Rondeletius) quàm Rhotomagi, & Lugduni, quã Maſſiliæ. Longa .n. vectura teneteſcũt. Noſtro item æuo vbiq; locorum vilis, plebeiuſq; piſcis eſt. Gallis ta-
Apparatus. men, qui duris, & firmioris carnis piſcibus delectantur, in delicijs eſt. Hollandi potiſſimùm elixant, butyroq; & aceto affuſis, addito ſinapi inferunt, in aliorum inopia. Romæ maiores, teſte Saluiano, elixas ex alliato, minores frixus, & ſucco mali auranci j, piperecq; cõſperſas comedunt, at plebei tantum.

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

AVRIBVS vtiliſſimum eſſe Bati piſcis fel recens, ſed & inueteratum vino a Plinius tradit. Rondeletius in penuria hepatis Paſtinacæ, ſe Raiæ hepate vſum eſſe ad pruritum (ſic lego, nam deprauatè apud ipſum legitur prinatum abſq; ſenſu) non exemplo ſelle ſcribit, idque cum ſucceſſu. *Fel.* *a Li. 32. c. 7.* *Hepar.* Idem, quod Plinius oſſiculo de cauda Ranæ marinæ tribuit, de oſſiculo ideſt, aculeo caudæ Raiæ intelligendum conijcit. *Manarum* (inquit Plinius) *muria, & capitis cinis cum melle ſanat ſtrumas. Pungi piſcis eius qui Rana in mari appellatur, oſſiculo de cauda, ita vt non vulneret, id faciendum quotidie, donec percurentur.* *Plinius correctus.* Neq; enim aculeos in cauda habet Rana marina, vt ex eius deſcriptione poſtea perſpicuum fiet, neq; oſſa, cùm cartilaginea ſit: neq; de Paſtinacæ radio locus intelligi poteſt: de eo enim mox ſequitur. *Eadem vis, & Paſtinacæ radio.* Quamobrem non video (inquit Rondeletius) quò meliùs iſta referri poſſint, quàm ad Raiarum aculeos: ex his enim ſunt, quæ magnos habent, & firmos planeq; oſſeos, præſertim cùm ex Raia in Ranam facilis lapſus fuerit, qui ſæpiùs, & in conuerſione librorum Ariſt. reperitur. B

DE RAIIS IN SPECIE, Et primùm de Læui. Cap. XLIX.

SYNONYMA. ETYMVM.

QVÆ ex Raijs apud Græcos λειόβατος appellatur, licet apud Latinos nomen non habeat, verbo reddito, Latinè Raia læuis, vel vt recentioribus placet, coniunctis dictionibus, Læuiraia vocari poterit. *Læuiraia.* Nec obijciendum eſt (inquit Saluianus) ſimul ſtare non poſſe, læuem eſſe, & βάτον vocari, cùm βάτος piſcis (vt ſuprà monſtrauimus) ob recuruos aculeos, quibus rubi inſtar horret, dicatur: nam etſi dorſum huius piſcis eiuſmodi aculeis careat, ijſdem tamen munita eſt cauda. C Vnde cùm aculeatam, & horridam caudā habeat, dorſum verò læue, iure λειόβατος à Græcis à noſtris verò Læuiraia vocatur. Athenæi locus, in quo λειόβατος etiam ῥίνη vocatur, neceſſario mendoſus iudicari debet, vel Athenæus præcipitanter ita ſcripſerit, cùm Rhine Squatina ſit, & aſperrima cute præditus piſcis: Ita autem in chirographis codicibus legi Caſaubonus atteſtatur. Læuiraiam Romani à muco, quo abundat, Mucoſam, & à lata faſcia, qua mucus, ſeu potiùs coriza, in coriza laborantibus, atq; in infantibus excipi ſolet, Bauoſam appellant: bauum enim iſtiuſmodi faſciam dicimus, vt Bellonium falli conſtet, qui Romanis Falſam velam à carbaſorum forma nuncupari ſcribit. *Mucoſa.* *Bauoſa.* *Falſa vela.* Idem etiam Maſſilienſibus Flaſſadam vocari teſtatur a lecti tegminis ſimilitudine, quod & Saluianus confirmat. Rondeletius verò hoc nomine dictam Raiam, Oxyrinchum alteram facit; huiuſce verò Læuiraiæ nomen apud Maſſilienſes ſubticet: eſſe tamen ait, qui in Gallia raſam vocant à glabra cute, & alicubi, vt apud ſuos, à colore fumat, & Fumado. Sunt enim (inquit) colore fuſco, quem exfumat vocamus, quòd eo colore ſint, quæ fumigantur, priuſquàm maximè denigrentur. *Color.* Hiſpanis quoq; à cute læui, & pellucida Lioda nominatur. D

GENVS. FORMA. Hiſtoria denique tota.

RAIARVM læuium non vnum genus eſt, poſſuntq; diſtingui in acutum, & obtuſum roſtrum habentes. Ex poſtremis eſt, quæ inter omnes læues generis nomen obtinet, quam nunc deſcribimus. *Diuiſio.* Piſcis eſt cartilagineus, planus, corpore quidem tenui, ſed in ampliſſimas alas expanſo, omnium ſui generis piſcium poſt Bouem (ſic vocat Raiam eam, quam Rondeletius Oxyrynchum maiorem) teſte Bellonio maxima, à quo (inquit) ipſa corporis tenuitate, roſtro, ſpinis vncinis, cute, dentibus, & ore diſtinguitur. *Magnitudo.* *Dentes.* Dixerat autem dentibus eſſe obtuſis, cute ſubtus læui, Paſti-

A
A
A
B
C
D
D
C

naceæ modo, roſtro in faſtigium aſſurgente: prona parte albida, ſupina ſubnigra, tactuique aliquantulum ſubaſpera. Nos ſuprà omnes Raias dentibus carere diximus, idq; Saluianus teſtatur, & dentium loco in maxillis aſperitates habere, & Rondeletius quoque Læuirajæ os latum eſſe ait, & aſperis oſſibus pro dentibus munitum, cùm alioqui cartilagineus piſcis oſſium loco cartilagines à natura ſortitus ſit, vt impropriè loqui vtcumque conſtet. E

Cutis. Idem Rondeletius cutem glabram læuemque interpretatur, ab aculeis nudam, præterquàm in locis prope oculos, quorum vterque aculeo munitus eſt; item media dorſi linea, & cauda. In illa enim infixos ait eſſe aculeos paruos raroſque: in cauda verò

Roſtrum. tres eorundem ordines, rariores, tenuioreſque quàm in alijs generibus: in ſupina item parte aliquot eſſe in os recuruos, cibi, vt opinatur, retinendi gratia. Roſtrum tenui cartilagine conſtat, & pellucida, eſtq; mediæ longitudinis. Rima pro podice eſt, pudendo muliebri non abſimilis. Alæ vtrimq;

Carnis qualitas. expanſæ tenues ſunt, prona parte nigricant, vt & cauda, dempta quadam parte candida: ſic etiam tota pars ſupina alba eſt. Diphilus cum Raiam ori gratam eſſe dixiſſet, Raiamq; ſtellarem teneriorem, & boni ſucci; addit Læuiraiam aluo difficiliorem eſſe, & virus olere: quem locum exponens Saluianus, vt Raiam minus inſuauem (inquit) Raiam verò Stellarem minus duram, ac minus mali ſucci, quàm Læuiraia (quæ reuera omnium deterior eſt, etſi carnem albam habeat, vt apud Athenæum Epænetus in re coquinaria aſſeuerat) eſſe, ei aſſentiri poſſumus, & debemus, ſic neq; Raiam ſuauem, neq; F
Raiam ſtellarem teneram boniq; ſucci eſſe concedendum eſt, quando omnes inſuaues ſint, atq; duræ carnis ſolumque hepar tenerum, atque ſapidum habeant. Noſtra Læuiraia à ſummo roſtro, vſque ad caudæ extremum longa erat tres dodrantes. Roſtri pars in obtuſum angulum tendit figura depreſſa, & quaſi quadrangula. Oculos habebat parte ſupina, oblongos, pupillam nigram, iridem albam. Supra oculos bini vtrimq; eminebant aculei. Parte ſupina ſupra os bina erant foramina olfactus organa, rima quadam ad os vſq; deducta. Maculis ſupina parte nigris vndiq; variabat, quod ei in Raiarum genere peculiare eſt. Branchias habebat detectas, quinas. Inter cutem, & peritonæum albicato mucoſa panniculi carnoſi vicem obtinet. Hepar in latitudine ventris, tribus diſtinctum lobis longiuſculis habebat, ſed quorum medius eſſet breuiſſimus; qui ſinguli linguarum figuram referebant, colore ex albo rubeſcente. Sub hepate ventriculus ad ſiniſtrum latus figuræ planæ, vniuerſam occupabat capacitatem. Eius pars conuexa in latus vergebat ſiniſtrum, concaua in ſpinam. Pylorum excipiebat Inteſtinum latum, rotundum, & occupabat dextram partem vniuerſam, deſinebatque ad inferiorem ſpinam, anguſtum in proximo ſupra ipſam ſpinam cæcum habens inteſtinum tenue admodum. Nullum cernebatur meſenterium ad ipſum inteſtinum ſecundum ipſius longitudinem, niſi ad connectionem ventriculi, & Inteſtini, cuius beneficio medio hepatis lobo colligebatur. Sub ventri- G
culo in media eius regione caro cernebatur rubicunda, quæ fortaſſis lien fuerit. Pars inferioris pectoris ſubſtantia oſſea. Cor thoracis ſinu exiguo triangulari continebatur exiguum, quale Lucio, tracto vnico veluti pediculo appenſum.

AAA.	Hepar tribus diſtinctum lobis.	E.	Inteſtinum cæcum tenuiſſimum, ad ſpinam.
B.	Ventriculus.	F.	Exitus inteſtini.
CC.	Ventriculi pylorus oblongus, & rotundus, recurrens ad ſuperiora.	G.	Os pudendi.
DDD.	Inteſtinum rotundum, amplum, abſq; menſenterio.	H.	Lien.

DE RAIA VNDVLATA,
Siue Cinerea Rondeletij. Cap. L.

H

Nomen. ALIQVOT Raiarum ſpecies Rondeletio debemus, ex quibus & hanc, quam à colore cineream, à maculis verò flexuoſis, vndulatam cognominauit, additque quibuſdam Coliart vocari.

Forma. Eſſe autem ex læuium genere, corpore minus ad Rhombi figuram accedente, quàm in reliquis Raijs, ſed oui potius forma: Corpus ab aculeis nudum,

Aculei. præterquam in linea dorſi, in qua pauci ſunt, parui, rari: circa oculos nonnulli. In cauda ſunt triplici ordine diſpoſiti, maiores, & denſiores. In eadem pinnulæ ſunt

Pinna. duæ. Ore, oculis, foraminibus, branchijs, partibus internis, carnis duritie alijs ſimilis, ſed colore eſt

Color. cinereo, prona parte multis ſinuoſis lineis deſcripta. Iconem non appoſui, quòd facilè ex alijs haberi poſſit.

A

DE RAIA LÆVI ALTERA, ſiue Oculata. Cap. LI.

PRÆTER Raiam aſteriam, ſiue ſtellarem binæ ſunt aliæ, quas ab oculorum maculis idem Rondeletius oculatas nuncupat, ſed quia altera læuis, altera aſpera eſt, hac itidem differentia addita, vtramque diſtinxit. Illam nonnullos (Gillium intelligit, ego & Saluianũ in eadem opinione fuiſſe inuenio) aſteriam eſſe exiſtimaſſe tradit, macularum cauſa motos, quorum opinionem refellit, argumento, quòd Galeus aſterias ab Ariſtotele à maculis ſtellatim diſpoſitis nominatus ſit, quales in iſta Raia minimè ſunt, verùm in alia ſpecie maximè euidentes, & conſpicuæ; quamobrem hanc rectiùs videor (inquit) mihi oculatam nominaſſe: aliam à ſtellis manifeſtis in toto corpore ſparſis Aſteriam. Præterea veterum Aſterias tenerior eſt, boniq; ſucci, quod de hac, de qua nunc agimus, dici non *Nomen.* *Aſterias quorundam.*

B poteſt. Galli in Prouincia hoc Raiæ læuis genus Mirallet dicunt, à ſpeculorum paruorum ſimilitudine, vt Rondeletius teſtatur. Quo Gallico nomine vtitur Bellonius, Miraletum vocans, Rondeletius verò neglecta vulgari appellatione oculatam appellare maluit, quòd in maculis, à quibus ei nomen, maior cum oculis ſit ſimilitudo, quàm cum ſpeculis. Nobis incognita eſt.

Raia oculata, & læuis Rondel.

DE BOVE BELLONII, Oxyrincho maiore Rondel. Cap. LII.

D

SYNONYMA: ETYMVM. Æquiuocatio.

BOVIS nomen pro piſce admodum varium eſt, deque diuerſis piſcibus prædicatur, quod beneuolus Lector omninò aduertendus eſt, ne homonymia intricatus, authores haud clarè percipiat. Strabo inter Nili piſces Bouem recenſet. Salpa (vt diximus antè) Bos vocatur, quòd marinis herbis ita veſcatur, vt terreſtribus bos quadrupes, vt Pancrates teſtatur apud Athenæum. Seruius verò Phocas interpretatur Boues marinos: quos alij communiter marinos Vitulos dicunt. Maſſilienſes item, & Genuenſes Boues marinos hòdieq; nominant. Celebrantur & alij marini piſces, ſeu potius beluæ *Boues qui piſces dicãtur.* *Phoca.*

marinæ,

Boues marini quadrupedes vbi. marinæ, Bouis nomine, quæ quadrupedibus ſimiles eſſe dicuntur. Scribit quidam Hamburgenſis in E ſua nauigatione peracta anno Domini 1549. in mari iuxta Arabiam nigram varias degere animantes terreſtribus ſimiles; ſed breuioribus cornibus, iiſdemq; pinnatis: corpore pilis obtecto perbreuibus, nempè Aſinos, Canes, Boues. Cæterùm haud ſatis intelligo, ſolo ſne Boues cornutos eſſe innuat; an etiam Canes, & Aſinos. Aſinos quadrupedes cornutos inuenio; Canes minimè. *Vacca marina cornuta.* Vacca marina cornuta ab Olao depingitur in tabula regionũ Septentrionalium: & Cornuta Plinio inter beluas eſt; & Albertus deniq; teſtatur peritiſſimorum piſcatorum authoritate, in profundo ſui maris marinos Boues degere. Nos modò iſtiuſmodi ſiue piſces, ſiue beluas non intelligimus, ſed Raiarum generis maximum piſcem, qui non à ſimilitudine quadrupedis, ſed à magnitudine Bouis nomen apud Græcos obtinuit, quomodo item Bulapathum quidam dicunt, quod Dioſcorides hippolapathũ ab equi magnitudine maluit appellare; magnus enim vterq; quadrupes. Vnde eſt, quòd Ligures, teſte Bellonio, *Nomina vulgaria.* etiamnum Vaccam, vocent; Dalmatæ verò, vt Gillius ſcribit, Bouem. Rondeletius quibuſdam è ſuis Flaſlate dici ait, quaſi lecti ſtragulum: quod nomen antea ex Bellonio, & Saluiano Læuiraiæ tribuimus: ſed fieri poteſt, quòd vtraq; Raia ſic vocetur: vtraq; enim latiſſimo corpore eſt. Pariſinis, eodem Bellonio ſcribente, non alio quàm Raiæ nomine agnoſcitur, quòd eius quidem caro, non modò ſapore; ſed etiam colore, atq; adeò inſertis cartilaginibus, maiorem Raiam præſeferat. Albi in Gal- F *Subula.* lia Elenò dicitur, nomine cum Oxyrincho communi, quaſi ſubula, nimirum à roſtri figura. Eſt autem ſubula inſtrumentum cerdonum, quo ad perforandos, ſuendoſq; calceos vtuntur; cæteri Galli, aleſne dicũt, nos Leſinam: quare & piſcis nobis ita vocari poterit: qualis enim eſt ſubula, id eſt acuta, tenuis, latiuſcula, non rotunda; tale eſt huius piſcis roſtrum. Venetijs Stramazzo vocari ſeſe intellexiſſe, ſcribit Geſnerus, aliquoſq; Lamiam interpretari.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

a Lib. 5. hiſt. cap. 5. *Planum piſcem eſſe.*

ARISTOTELES *a* manifeſtè inter planos cartilagineos Boues nominat: cùm enim Raiam, Paſtinacam, planos, & cartilagineos piſces nominaſſet, ſubiungit. *Cartilaginea verò præter ea, quæ numerauimus, ſunt Bos, Lamia, Aquila, Torpedo, Rana, omneq; genus Muſtelorum.* Si enim ſimpliciter cartilagineum piſcem eſſe innuere voluiſſet, vt quidam contendunt, quid attinebat addere, & omne genus Muſtelorum, cùm omnia cartilaginea, vel Muſteli ſint, id eſt longi piſces, vel plana. Ad hæc omnes, quos ibi nominat, plani ſunt, quanquam Lamiam Rondel. longam faciat; G *b Li. 9. c. 24.* cùm alioqui hanc Ariſtotelis ſententiam veluti pro nobis fideliter reddiderit *b* Plinius his verbis: *Planorum piſcium alterum genus eſt, quod pro ſpina cartilaginem habet, vt Raia, Paſtinaca, Squatina, Torpedo, & quos Bouis, Lamia, Aquila, Rana, nominibus Græcis appellant.* Poſtremò accedit Oppiani, ac Aeliani authoritas, quorum ille omnium latiſſimum eſſe ſcribit, ſæpè enim ad vndecim, vel duodecim cubitos latitudinis accedere tradit, his verſibus.

Incola Bos ponti, qui vaſta mole mouetur
Corporis, & latos ſeſe diffundit in armos
Biſſenis magnos cubitis porrectus in armos.

Aelianus verò longitudine, & latitudine inſignem facit: ex quibus tamen verbis longum piſcem eſſe credere non debemus, ſed longitudinis etiam meminiſſe, ne quis latitudinem eã enormem in monſtruoſitatem conuerteret. Duo eius genera Rondeletio nota, & Raiæ oxyrinchi maioris, & minoris *Maioris deſcriptio.* nomine deſcripta, ac depicta. Minorem ſubinde ab hoc capite deſcribemus. Maior, inquit, illi ſimilis eſt, alis quidem valdè amplis, & extenſis, ſed ipſo corporis trunco ſtrictiore, acutioreque, dorſo longiore. Aculeos nullos omninò habet, præterquam in cauda, in qua vnicus eſt eorum ordo. Partibus *Aculei.* cæteris ab alijs non differt. Bellonius quoq; aculeis carere tradit, coloreq; eſſe totius corporis liuido: contra Aeliano, dorſo, facie, & lateribus admodum niger eſt, & ſupinæ partes albicant. Idem H *Dentes.* Bellonius dentes habere ait trudes, atq; in hami modum inflexos, triplici ordine in maxilla diſpoſitos, eoſq; mobiles; qua in re cum Oppiano, atq; Aeliano non conuenit: ille enim dentes habere ait obſcuros, exiguoſque; hic incluſos haud in conſpectum venire aſſerit, Rondeletius Oppiani verſus recitat, eiq; ſubſcribens, ſunt, inquit, qui Bouem antiquorũ eſſe putent, quòd in maximam molem accreſcat, quòd in ore latentes habeat dentes, paruos, inualidos, vtpotè qui mobiles eſſe videantur: quamobrem colligo Bellonium hunc piſcem ad ſceleton deſcripſiſſe, cui aliquis, vt piſcem truculentum eſſe oſtenderet, ſæuitiamq; magnitudini corporis competere, dentes affinxerit: Adde, quòd *Os.* & amplum ei rictum tribuat, cùm os exiguum eſſe Aelianus teſtetur: item ad latera capitis aculeos permultos, & ad caudam recuruos, quorum Rondeletius non meminit; ſed minorem ſuam oxyrinchum iuxta oculos, quatuor aculeos habere aſſerit. Saluianus pro Raia læui exhibere videtur, niſi ſint tres oxyrinchi ſpecies

LOCVS.

A

LOCVS. PARTVS. NATVRA. MORES.

BOVES Ouidio pelagij ſunt: Oppiano verò in cœnoſis lutoſiſq; locis degunt: & Aeliano in limo gignuntur. Gignunt non ouum, ſed ſtatim animal, vt Ariſtoteles tradit. Magno autem licet ſint corpore, viribus nihilominus planè ſunt imbecilli, & corpore molli, & vorax eſt, vt Oppianus, & Aelianus tradunt, & cùm piſces plurimos voret, tùm humanam potiſſimũ appetit: porrò cùm vitium ſuarum infirmitatis omnino ſit conſcius, ſola corporis mole fretus eſt: Itaq; ſi fortè natantem, aut piſcationi intentum aliquem obſeruauerit, adnatans in altum ſe tollit, & incuruatus deſuper ſe inijcit, ac ſuo pondere deprimit, & corpore toto grauis, tecti inſtar ſupereminens, & membris ſuis omnibus ceu vinculis impediens, emergere hominem, & reſpirare prohibet. Quamobrem homo ſpirandi facultate erepta extinguitur, Bos præda fruitur. Quæ cùm Pet. Gillius legeret, Bouem ab Ariſtotele inter Cetarios numerari ſcribit, taleſq; intelligi ab Oppiano, & Aeliano. Verùm ego eum Ariſt. locum non inuenio: quod ſi tamen is alicubi legitur, non alium, quàm hunc cartilagi-
B neum piſcem planum ab eo intelligi, non dubito; Ob corporis enim molem, vnde Bouis nomen ſibi vindicauit, Cetaceis annumerari optimè poteſt, vt & Thunnus, magniq; alij, & duræ carnis piſces. Eadem corporis mole piſcatorum manus euadunt, vt idem Oppianus notauit, inquiens: Boues, oues, Raiæ &c. appenſa mordicus eſca hamo infixa, ſequi nolunt, & magni corporis mole ad aquæ fundum adhærentes, trahentibus renituntur, & ſic elabuntur interdum ab hamo.

Cibus.

Vt hominem ſuffocet.

Vt piſcatoris euadant manus.

V S V S IN C I B I S.

BOS authore Diphilo ex cartilagineis carnoſus eſt, ſed præfertur illi Muſtelus cognomine ſtellaris. Vbi Galeus, ſiue Muſtelus fortaſſis expungi debet, vt comparatio ſit in ſolis planis cartilagineis. Aliàs enim ſtellarem Raiam præ cæteris (vt oſtendimus) commendauit, vt videlicet Bos inter Raias non poſtremum bonitatis locum obtineat; nam & Rondeletius, carne (inquit) eſt molliore, quàm cæteræ, maximè ſi non ſenuerit. Eodemq; referente piſcatores hoc genus Raias ſale conditas in fumo ſoleque exiccant, multis primùm vulneribus, lateribus inflictis, quò melius
C citiuſq; exiccentur. Exiccatæ diù incorruptæ ſeruantur, tum ob humiditatem ſuperuacuam, & excrementitiam à ſole abſumptam, vt nullum ſit putredinis periculum, tum ob carnis ſubſtantiam glutinoſam, & viſcidam. Nam qui piſces carne nimium pingui molliq; ſunt, ſalituræ idonei non ſunt, quia in ea contabeſcunt, & diſſoluuntur.

DE RAIA OXYRINCHO MINORE.
Cap. LIII.

RONDELETIVS (vt diximus) à roſtri acumine binas Raiæ ſpecies, oxyrinchos nominauit. De maiore iam dictum eſt. Minorem Italis Raſam peroſam vocari tradit (ad differentiam nimirum alterius, quæ ſimpliciter peroſa, vel petroſa appellatur, quæ aculeata eſt,) ſuis ſimili de cauſa Eleno, quaſi ſubulam, alijs Sot, alijs
D Gilioro. Corpore eſt (inquit,) maximo, maculis multis lentis ſpecie in parte prona notata; qua de cauſa à noſtris piſcatoribus Lentillade dicitur. Ad oculos quatuor habet aculeos: in cauda tres eorum ordines, qui diuerſi ſunt, & inæquales, vt primus medij ordinis maior ſit ſecundo, tertius primo, quartus ſecundo reſpondet, & ſic deinceps, donec ad caudæ pinnulas ventum ſit, circa quas aliter ſiti ſunt. Vtrimque enim per tranſuerſum tecti ſunt, ad latera conuerſi, qui per hos ſequuntur in cauda extremi, in caput recuruantur. In ſupina parte roſtri, alij ſunt acutiores; alij in os recurui ad capiendos, vel retinendos piſces. Dentes habet in hos vergentes, Squatinæ dentibus ſimiles, non in lateribus, ſed in medio maxillarum. Oculis, ore, foraminibus, caudæ, pinnulis, alijſq; partibus, & internis, & externis, ſuperioribus (Læuis Raiæ, & vndulatæ) ſimilis: Carne eſt non æquè dura. Hæc ferè ille.

Nomen.

Deſcriptio.

A

DE RAIA STELLARI. Cap. LIV.

ILLIVS eumq; ſecutus Saluianus Stellarem, ſiue Aſteriam, eam eſſe arbitrantur (vt monuimus) quam nos ex Bellonio, & Rondeletio Raiam læuem oculatam vocauimus, qua cum vera Aſterias comparata veluti purpura cũ purpura (vt dici ſ. l. t) certiùs dignoſcetur. Vtraq; ex læuibus eſt, ſed rarior Aſterias, ideòq; multis minus cognita. Corporis ſpecie ab omnibus primo aſpectu Raiæ ſpecies eſſe iudicabitur: tamen ab alijs diſtinguetur aculeis, quos in dorſo habet mox à capite incipientes, & *Deſcriptio.* in priorem caudæ pinnulam deſinentes. Præter hos nulli alij ſunt in toto corpore. Dorſi pars prona, alæq; expanſæ, ſtellulis eleganter ſunt depictæ, à quibus Aſteriæ nomen inuenit. Cauda tenuis eſt, & breuior in hac ſpecie, quàm in reliquis. Caput Paſtinacæ quàm alijs Raijs ſimilius. Eſt enim craſſius, & latius. *Locus.* In alto mari, & puriore aqua degit; ob id rarior eſt, & in litoribus *Caro.* minus frequens: quamobrem meliore eſt carne quàm reliquæ, ſcilicet molliore, teneriore, facilioris concoctionis, melioriſq; ſucci. Rectè igitur Athenæus: Stellata Raia tenerior eſt, & εὔχυλος, id eſt boni ſucci (Geſnerus legit εὐχόλιος, id eſt, quæ facilè deſcendit.) Nec dubium eſt, quia ſaxatilibus ſubſtitui poſſit; Torpedini q; & Paſtinacæ præferenda, quas tamen Galenus Raijs præfert. Hanc quæ ex Rondeletio hic oſtenditur, genuinam *Verã Aſteriam eſſe.* verum Raiam ſtellarem eſſe, tum ex carnis ſubſtantia, tum ex maculis pictarum ſtellularum ſpecie, à quibus & Galeus ſtellaris nominatus fuit, iudicari indubitanter poteſt, liceretq; plura addere, niſi res meridiana luce clarior foret, cùm nullus ſit, qui non ſtatim primo intuitu maculas pro ſtellulis agnoſcat.

Raia Aſterias Rond.

B

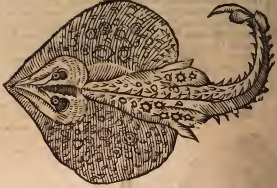

C

DE RAIIS ASPERIS, & primum de Stellari. Cap. LV.

ENARRATIS Læuibus Raijs accedimus ad aſperas: inter quas primùm dicam de maculatis, quarum Aſteriam, ſiue Stellarem vnam, alteram oculatam Rondeletius cognominauit: hanc quòd oculatæ læuis modo duos in tergore ceu oculos gerat, *Etymum.* illam quòd læuis aſteriæ inſtar, ſtellarum ferè ſimilitudine in lateribus caudęq; principio notata ſit. De Oculata mox, Stellata à Gallis (inquit ille) Raie eſtelee, ab *Nomen.* Italis Rometa vocatur. Tota aculeis plurimis horret. In oculorum interuallo multi ſunt, breues, frequentes, peracuti, in medij dorſi linea alij, magni: in cauda tres magnorum ordines, *Aculei.*
D alijs plurimis, & minutioribus diſtincti. Infiniti ſunt alij huc illucq; ſinę ordine toto corpore inſperſi. Pro dentibus oſſa dura, & aſpera habet. Carne eſt dura, ſiccaque. Bellonius hoc genus Raiæ Aſte- *Dentes.* riam, ſiue ſtellatam ſimpliciter facit, eademq; quæ Rondeletius nomina tribuit, aitq; Miraleto ſuo *Caro.* (Raia oculata læui) maiorem eſſe, multaſq; in tergore maculas rotundas, illius lituris perſimiles gerere: cute tamen eſſe aſperiore, craſſioreq; corpore; & caudam item permultis veluti ſpinis horrere; cæterùm guſtu, ac ſapore nihilo eſſe aſperis Raijs inferiorem. Addit deniq; huius ſtellatæ Raiæ quoddam genus à Romano vulgo Arzillam (ſic ibi vocari ſcribit Saluianus eam, quam ille Raiam ſimpliciter vocat) vocari, cuius dentes (inquit) obtuſi ſunt, quemadmodum & Fleſſadæ, id eſt læuiraiæ, à qua hoc præcipuè differt, quòd cute ſit aſperiore, & ſtellas multò quàm Rometa latiores, & pauciores habeat. Huius generis ſpecies duæ eſſe videntur; vna quæ ſtellulas habet in medio albas, ſed quas ambit circulus ex nigris punctis conſtans, totumq; corpus aculeis horridum eſt: altera ſtellulas prorſus candidas cum multò; paucioribus aculeis.

Raia Aſterias aſpera Rond.

DE RAIA ASPERA OCVLATA. Cap. LVI.

Aculei. OCVLATÆ læui maculis ſimilis eſt: differt verò aculeis, quos in alis extenſis è regione macularum vtrimq; habet; alios in lateribus capitis vtrimq;, alios in dorſo, alios in cauda maiores, validiores & frequentiores. Colore non differt. Ne verò quiſpiam C ſexu differre ſuſpicetur, addit Rondeletius, ſe in vtraq; & marem, & fœminam ex lacte, *Caro.* & ouis comperiſſe. Carne eſt dura maliq; ſucci.

Raia oculata aſpera.

 E

DE RAIA CLAVATA.
Cap. LVII.

Nominis ratio. *Aculei.* *Hepar.* *Vſus in medicina.* *Aquila.* *Caro.*

RAIAM clauatam appellat idem Rondeletius (qui in Raiarum ſpeciebus obſeruandis, atq; diſtinguendis fuit, & diligentiſſimus, & oculatiſſimus) ab aculeorum magnitudine, & ſimilitudine cum clauis æreis, ſiue ferreis, qua de cauſa Maſſilienſibus Clauade, à Gallis Raie boucleé vocatur, quia aculeos habet fibularum ſpecie: ab Italis Peroſa, ſiue Petroſa. Corporis ſpecie reliquis ſimilis eſt, ſed multo breuiore, & minus acuto, aculeis longè diſſimilibus, & ſitu, & figura: ij enim in oſſibus rotundis extant, vnciq; ſunt. Horum vnus ſuperiorem, & ferè roſtri partem occupat: ſequuntur alij duo in lateribus anterioris partis procul à ſe diſtantes; alij duo in medio corpore minus à ſe diſiuncti. His forma, & magnitudine pares duo ad radicem pinnulæ prioris in cauda. In media dorſi linea, caudaque aculei alij, quales in cæteris Raijs ordine locati ſunt vſq; ad priorem caudæ pinnulam: hanc ſequitur vnus duntaxat. In caudæ lateribus vtrimq; ordo eſt vnus aculeorum maiorum, clauorum, ſiue fibularum ſpecie, ab initio caudæ ad medium eiuſdem tantùm, ne (vt opinatur Rondeletius) tot magnis aculeis rigidior commodè in omnem partem flecti non poſſet, tamen ne alicui caudæ parti arma deeſſent, maiorum aculeorum ordines ſequuntur parui alij, quales in cæteris Raijs cernuntur. Vidit item huius generis Raias, quibus poſteriore parte corporis tantùm aculei illi magni eſſent, nulli verò parte anteriore, ſed horum ſitum diuerſum ſpeciem mutare non putat, quòd alia omnia reſpõdeant. F Monet deinceps ne nos decipiat Bellonij pictura, quòd in ea multa ſint à veritate aliena, ſicut (inquit) facilè iudicabit, qui illius deſcriptionem cum noſtra, & vtramq; cum ipſo piſce contulerit. Atqui Bellonius pictam quidem exhibet, atq; omnibus notis cum Rondeletiana eandem, piſcem verò non deſcribit, notiorem eſſe inquiens, quàm vt deſcriptionem requirat. Hepar flaueſcens in duas partes ſectum eſt, in quo veſica, fel aqueum, & tenue continens latet. Illud pro delicatiſſimo cibo habetur, pingue eſt, ideo in oleum reſolui poteſt; contra affectus hepatis vtile. Emollit enim citra magnam caliditatem. Fel aduerſus ſuffuſiones prodeſt. Poſſet (inquit idem Rondeletius) hæc Raiarum ſpecies Aquila antiquorum cenſeri (nihil tamen affirmat.) Colore enim nigricante eſt; incurui aculei vncis vnguibus reſpondent, alas valdè expanſas habet, veluti Aquila. Præterea in genere cartilagineorum, & planorum numerarunt antiqui. Poſtremò dura eſt carne, cuiuſmodi carnem Aquilæ Philotimus eſſe ſcripſit, quod & à Galeno approbatur. Bellonius verò cæteris Raijs delicatiorem eſſe ſcribit. Maritimi experiri poterunt. Eius iconem præcedenti pagella dedimus. G

DE RAIA CLAVATA ALTERA.
Cap. LVIII.

Vt à superiore differat. *Aculei.* *Caro.*

HANC quoq; clauatam Raiam vocat idem Rondeletius. Sui Ronſe dicunt, quaſi rubram, cùm alioqui colore ſit cinereo. A ſuperiore (inquit) differt, quia roſtrum eſt acutiore, aculeoque illic caret. In ore dentes nulli ſunt, ſed pro dentibus maxillæ aſperæ: vnde qui hanc Raiæ ſpeciem Bouem veterum eſſe credunt, facilè refelluntur. Hunc enim ſuprà ex Oppiano dentes tribuimus. In lateribus vtrimque octo ſpinas longas habet cuti ſuperpoſitas, quibus aliæ Raiæ omnes carent. In dorſo aculeos H quatuor habet, clauis vel fibulis ſimiles, vt in ſuperiore, inter quos in media dorſi linea tres alij ſunt alterius generis, quos ſtatim ſequitur aculeorum ſimilium ordo, per mediam caudam ad pinnulas vſque continuatus. Vtrinq; in cauda aculeorum clauis fibuliſuè ſimilium ordo eſt ad medium vſque, reliqua pars alterius generis aculeis armata eſt. Carne eſt dura, & ferini odoris. Icon proxima pagella dabitur.

DE

Raia clauata Rond. altera.

DE RAIA SPINOSA. Cap. LIX.

ISTIVSMODI Raiam à ſpinis, quas non alis ſolùm habet, vt clauata altera, ſed etiam in lateribus circa caput, Spinoſam cognominauit idem Rondeletius, Gallos imitatus, qui Cardaire eam vocant, quaſi (inquit) Lanificam, à ſpinis, ſiue aculeis, cuiuſmodi multi infixi ſunt inſtrumentis ijs, quibus Lanifici lanas carpunt. Sunt
C & alij duo aculei oculis præfixi, & in media dorſi linea & ad priorem vſque caudæ pinnulam continuus eſt aculeorum ordo vnicus. Figura corporis Læuiraiæ ſimilis eſt, ſi longas cutis ſpinas excipias. Carnis item ſubſtantia, & ſucco ab alijs non variat.

Nomenis ratio. *Forma.* *Caro.*

Raia ſpinoſa Rond.

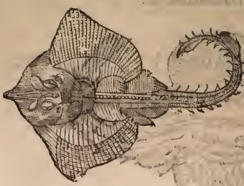

DE RAIA ASPERA. Cap. LX.

ASPERAM peculiariter ex omnibus Raijs vnam cognominauit idem Rondeletius, quæ à cæteris eò differt, quòd aculeis paruis latera conſperſa habeat, corporis verò truncum nullis. In cauda tres ſunt longorum, & firmiſſimorum aculeorum ordines ad extremum vſque caudæ. Roſtro eſt acutiore; carne dura, maliquè ſucci, vt cæteræ.

Raia Aſpera Rondel.

Nominis ratio.

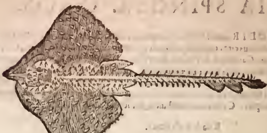

DE RAIA Fullonica. E

Cap. LXI.

HANC Raiarum ſpeciē vt ab alijs diſtingueret, Fullonicā appellauit perquā oppoſito cognomine, eò quòd vbiq; in alis, corpore, capite, & cauda, tota frequētiſſimis aculeis cōſperſa ſit, inſtar inſtrumenti eius quo fullones pannos curant poliuntq; F quod totum aculeis ferreis conſertum eſt. Roſtro ſatis longo eſt, & acuto: caudæ aculei incurui ſunt, triplici ordine diſpoſiti. Hanc Raiam ait pugnaciſſimam eſſe, tamque & carnis ſubſtantia ab alijs, non differre.

Raia Fullonica Rond.

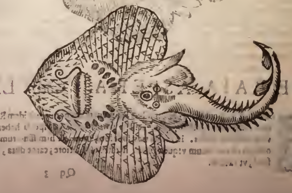

DE RAIA Aſperrima.

Cap. LXII.

NOVISSIMA iſthæc in ſpinorum conuerſa proximè deſcriptæ omnino ſi- G milis eſt, niſi quòd illa parte tantùm prona frequentiſſimos habeat aculeos; hæc verò non ſolum prona, ſed etiam ſupina, tota aculeis peracutis ita horret, vt manu tolli non poſſet, niſi pinnulis cauda apprehenſis. Hæc itaq; cauſa fuit, quòd ſupinam pingeret, tum vt huius, tū aliarum partes ſupini ſitus cognoſcerent ſtudioſi, ſcilicet oris, narium, foraminum, branchiarum, podicis, duorum uuluæ foraminum, formam, & ſitum. Dentibus hæc caret, vt aliæ plurimæ, ſed horum vice maxillas habet aſperas, & ferè oſſeas.

Raia aſperrima Rondel.

A

DE LAMIA. Cap. LXIII.

LAMIAM Grammatici παρὰ τοῦ λαιμοῦ, ideſt à gula deducunt, quòd magnam ha- *Etym. nom.*
beat gulam, quòd piſcis ſit voraciſſimus. A qua ingluuie quidam ſimiliter appella-
tas fuiſſe opinantur maleficas quaſdam mulieres, quæ cùm carnes humanas auidiſ-
ſimè expeterent, Veneris illecebris forma præſtantes iuuenes, quiq; optima eſſent *Lamia ve-*
corporis conſtitutione, delinitos atq; allectos deglutiebant, quod (vt aiunt) Menip- *neficæ.*
po Lucio contigiſſet, niſi grauis, & prudentis viri conſilium ab amore iuuenem a-
more auocaſſet, eumq; hoc dicto deterruiſſet, ὄφιν θάλπεις, καὶ σε ὄφις, id eſt ſerpentem foues, & te
ſerpens, quod perecommodè de eo dicitur, qui id amat, fouet amplectitur, quod tandem certum exi-
tium eſt allaturum: vnde fortaſſis iſtiuſmodi piſcis Oppiano ἀναπρυτής, id eſt noxius, & damnoſus *Serpentem*
fuit cognominatus. Cæterùm Euſtathius Lamiæ nomen deriuari voluit à verbo λάπτω, quod eſt *fouere.*
lambendo bibo, more canum, Luporum, & animantium τῶν καρχαρόδων, id eſt acutos dentes haben-
B tium. Eſt autem λάπτω vox ficititia à ſono quem canes, & Lupi bibendo edunt: ſed hoc piſci conueni-
re non puto. Eſt verò & λάψαι plenis ſe proluere poculis, confertim ſe ingurgitare mero, vt docet *a Lib. 11.*
a Athenæus ex Ariſtophane, vnde ἐκλάπτειν teſte eodem Euſtathio eſt quoq; euacuare, & inanire,
quod piſci quadrat. Oppiano non λάμνης, vt Bellonius credidit, ſed λάμια nuncupatur. Nicander
Colophonius in libro de linguis recitante *b* Athenæo, Lamiam pariter Carchariam, & Scyllã voca- *b Lib. 7.*
ri ſcribit; cuius ſcriptoris authoritate fretus Rondeletius Lamiam Plinij, & Ariſtotelis cum hac La-
mia, id eſt, Cane, Charcharia eandem eſſe voluit, vt in Cane dictum eſt, Pliniumq; inter planos enu-
meraſſe, quòd hic inter Galeos dorſum latiſſimum obtineret: quam opinionem refutauimus, quan-
doquidem præter & ante Plinium Ariſtoteles planum, non longum piſcem eſſe oſtendit, & disertis
item verbis à Galeis ſeparauit, ſed verba vtriuſq; licet iam aliquoties recitata repetam, veniam à be-
neuolo lectore petens, ne velut crambem bis terve coctam apponere me arbitretur, rideatq; vt citha-
rœdum chorda qui ſemper oberrat eadem. Ariſtoteles *c* itaq; poſtquam nominaſſet Raiam, Paſtina- *c Lib. 5 hiſt.*
cam, & Squatinam, qui piſces & ipſi (vt oſtendimus) plani ſunt, ſubinde ſubiungit. *Cartilaginea verò* *cap. 5.*
præterea quæ numerauimus, ſunt Bos, Lamia, Aquila, Torpedo, Rana, omneq; Muſtelorum genus. Diuidit
itaq; cartilagineos piſces in planos, & longos, nimirum Muſtelos, & inter planos nominat Lamiam:
C atq; ita quoque ex eo tranſtulit *d* Plinius, planorum piſcium duo genera eſſe oſtendens, ſpinoſum *d Li. 9. c. 24.*
vnum, cartilagineum alterum; unam de ſpinoſo cum dixiſſet, addit: *Planorum piſcium alterum genus*
eſt, quod pro ſpina cartilaginem habet, vt Raia, Paſtinaca, Squatina, Torpedo, & quos Bouis, Lamia, Aquila,
Rana nominibus Græcis appellant. Oppianus item Lamiam à Canibus diſtinxit, vt antea etiam dictum
eſt. Quamobrem Lamiam cum Bellonio latum piſcem eſſe ſtatuo: cæterùm quid ſibi velit, Lamiæ vo-
cem ad Hamiam accedere ſcribens, non video: neq; enim cum Amia piſce, quem Hamiam cum aſpi-
ratione haud rectè videtur appellare, quicquam commune eſt Lamiæ præter literas quibus ſcribun-
tur, accentibus tamen etiam variant: ἀμία enim paroxytonum eſt, λάμια proparoxytonum. Ab eo-
dem qua ratione Lamia latus planuſq; piſcis, & tamen generis Galeorum, qui longi ſunt, eſſe dica-
tur, miretur aliquis. Ait autem maximæ mollis euadere, cute integi ſcabra, os eſſe in anteriore ca-
pitis parte, vt in Squatina, & Rana, & in eo hoc mirum videri, quòd dentibus plus minus decentis ſit *Dentes eo-*
refertum, in vtraq; maxilla per quaternos verſus diſpoſitis; ad radicem latis, in acutum, ac pyrami- *rumq; vſus.*
dem deſinentibus atq; ad latera crenatis, quibus noſtri (inquit) fabri aurarij plurimùm vtuntur: Lin-
guas ſerpentinas falsò appellant. Lamias enim qui capiunt, ex earum dentibus, ac maxillis magnum
D quæſtum facere ſolent. Aiunt aduerſus venena conferre; quamobrem auro, & argento vulgus inclu-
dere ſolet. Noſtris aliequi piſcatoribus incognitus eſt piſcis, Genuenſibus, ac Neapolitanis veteri La-
miæ appellatione notiſſimus; cuius carne veſci minimè dedignantur. Hactenus ferè Bellonius, icone
piſcis omiſſa. Cæterùm verendum eſt, quod de dentibus ſcribit, non huic Lamiæ, ſed Carchariæ con-
uenire, cuius nimirum dentes argento includi, & ſerpentinos vocari ex Rondeletio docuimus, vixq;
mihi perſuadeo planis piſcibus tam amplos eſſe dentes, licet Lamiæ à voracitate nomen ſit, robuſtiſ-
ſimamq; ſuam Lamnam faciat Oppianus hoc verſu. *Et quis vaſtus aper ſuperabit robore Lamnam?*
Rurſus Rondeletius Canem Carchariam in Italia Lamiam vocari teſtatur.

 E

DE RANA MARINA, Siue Piſcatrice. Cap. LXIV.

SYNONYMA. ETYMVM.

RANÆ vocabulo duo diuerſiſſima animalia intelliguntur, amphibium vnum, quadrupeda, alterum marinum; quod cùm obſcuri quidam authores non aduerterent, vtrumq; turpiſſimo errore confuderunt. Marinam Ranam de qua nunc agimus, a Ariſtoteles ſæpius ſimpliciter βάτραχον, id eſt Ranam vocat, ſemel verò τὸ ἁλιεὺ καλούμενον, ſed hæc lectio ſuſpecta eſt, apparetq; legendum eſſe vel ἁλιέα, vt Gaza, & Plinius legiſſe videntur, qui piſcatricem reddiderunt, aut ἅλιον, id eſt marinum, licet prior lectio magis placeat, quãdoquidem & Aeliano, & Plutarcho βάτραχος ἁλιεὺς nominatur, F id eſt, piſcatrix: ἅλιος verò vocabulũ eſt Ariſtoteli haud quaquam vſitatum. Improbatur, & βάτραχον ἅλιον, ſicut in Hermolai corollario legitur. Idem Ariſtoteles in Admirandis, & Theophraſtus in Libello de piſcibus βάτραχον θαλάττιον, id eſt Ranam marinam ad terreſtrium, & in dulcibus aquis degentium differentiam vocant. Quomodo & Cicero marinas Ranas dixit, & Auicennæ interpres. Aduertendum verò in libris Ariſtotelis à Theodoro translatis, quòd non ſemel Raia pro Rana legatur, vt Hermolaus, & Maſſarius, & poſt hos alij quoque obſeruarunt; quin & in Græcis exẽplaribus eiuſdem, nomina βάτος, & βάτραχος quandoq; transpoſita ſunt, vt oſtendimus in Raia, iterumq; oſtendemus. Bellonius cùm nobis fictam planeq; portentoſam iconem pro iſtiuſmodi Rana obtruſiſſet, non minus etiam ridiculam nomenclaturæ rationem reddidit; dum Ranæ nomen ſibi acquiſiuiſſe hunc piſcem ſomniat, à pedibus, quos ſub ventre geminos habeat ad Ranæ paluſtris ſimilitudinem membrana intertextis, quibus ſit veriſimile per vadum maris incedere. A Rana profectò, ſiue paluſtri, ſiue terreſtri nomen accepiſſe certum eſt, ſed cùm recens nata eſt & imperfecta, & adhuc gyrinus appellatur. Pariunt enim ranæ teſte b Plinio minimas carnes nigras quas gyrinos vocant, oculis tantùm & cauda inſignes; mox pedes figurantur, cauda findente ſe in poſteriores. Ita marina Rana capite quoq; & cauda tantùm conſtare videtur. Piſcatricis verò cognomen additum fuit à piſcandi venandiuè ſolertia, quod nomen hodieq; retinet apud Neapolitanos, aliàs Romæ Martino peſcatore, G in Liguria Peſce peſcatore appellatur, & Burdigalæ in Gallia Peſcheteau. Epidaurij, apud quos ingentes iſtiuſmodi piſces reperiri ſolent, ob deformitatem, & fœdum atq; horridum corporis aſpectũ, Diabolum marinum, teſte Bellonio, nuncuparunt. Siculi, cùm ob eandem (ni fallor) rationem, tum ob voracitatem, oriſq; hiantis amplitudinem, Lamiam dicunt. Simili ferè ſenſu Maſſilienſes Baudroy dicunt, nimirum, quaſi Baudrier, id eſt Marſupium, niſi cum Bellonio, & Gillio à batracho hoc nomen detorqueamus. Monſpelienſibus Gallanga dicitur, in Luſitania Emxatrocco, in Iſtria, teſte Maſſario, Roſpus, quaſi Bufo, quo nomine Aquilam piſcem quoq; vocari diximus. Bellonius hunc eundem piſcem, veterum Maltham eſſe arbitratur, vnico tantùm eodemq; nullius planè momenti argumento fultus, quòd mollem carnem habeat. Cùm autem hos Oppiani verſus:

Mollitie nomen Maltha quæ ferre videtur, Exitij ignaros piſces ſic Rana maligna
Decipit, imbelles magno deglutit hiatu.

citat, lectorem decipit; diuerſis enim ex Poëtæ locis, quibus de diuerſis piſcibus agit, exceptos falſò coniunxit ſine vllo verborum ſenſu.

a Lib.9.hiſt. cap.37.

Rana marina.

Etymum.

b L.9.c.51.

Ranarũ partus.

Cur piſcatrix dicta.

Diabolus marinus.

Maltha, veterum.

H

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES a inter cartilagineos planos Ranam quoq; enumerauit, & à longis planè ſeparauit. Idem & b Plinius fecit, atq; item Athenæus, cùm alioqui & hæc, & Squatina multis corporis partibus à cæteris planis euariet, vt deinceps patebit, corporiſq; figura haud ſatis conueniant (Sunt enim longiore contractioreq; corpore, & cauda ſpiſſiore) quamobrem Rõdeletius inter longos, & planos medias conſtituit, nos qui à longis inchoauimus, vtramq; in poſtremũ locum reiecimus, & cum antiquis ob capitis ceruiciſq; latitudinem planiciemq; planis addidimus. Rana marina (inquit Bellonius in quadrupedum ranarũ hiſtoria) ad paluſtrem accedit; ſed cartilagines habet oſſium loco, eſtq; paluſtri procerior, atq; æſtuarijs freqũẽs, vt ſuo loco tractabitur. At qui de alia nulla quam piſcatrice, ſcripſiſſe ipſum reperio, quam paluſtri ſimilem eſſe ait, & quadrupedem pingit, non ſine doctorum virorum riſu. Vera autem Rana marina caput habet toto corpore longè grandius, (et

a Li. 5. hiſt. cap.5.

b Li.9.c.24.

Deſcriptio ex Bellonio.

Caput.

A (ſi enim cauda duntaxat, ſine corpore affixum eſſe videtur, vt nihil ferè præter caput, & caudam in hoc piſce conſpicias) vt *e* Ariſtoteles, & *d* Aelianus teſtantur, idq; aculeatum valdèq; aſperum, orbiculatumque, atque depreſſum. Os non in ſupina parte, vt in cæteris planis cartilagineis, ſed (vt Rondeletij verbis vtar) in promptu, hoc eſt in anteriori roſtro, quod ipſi cum Squatina commune eſt, vaſtum, & pro corporis portione grandiſſimum, ac quàm maximè hians; dentibuſq; permultis; magnis, acutiſsimiſq; in os recuruis; atq; non ſolùm in vtraq; maxilla, verùm etiam in duobus palati oſsibus, & in linguæ radice infixi. Hos Bellonius mobiles eſſe ait, alboſq; & cõfuſis ordinibus diſpoſitos, Mneſimachus apud Athenæum ſerratos vocat his verbis; τῶν καρχαρόδων ταρχων, βάτραχος, τρίγλαν. Maxillæ non exporrectæ, ſed retuſæ potius, & ſemicirculares; quarum ſuperior breuior eſt, inferior longior, & prominens; quò fit (inquit Rondeletius) vt ſemper os hiet pateatque. Lingua quoq; maxilla ſuperiore longior, lataq; eſt, & magna pro maxillæ magnitudine. Eſſe & membranam quandam gingiuarum interiore parte enatam, & in os complicatam, quę à maxilla ſeparari, niſi diligenter inſpicias, non videtur, Rondeletius annotauit, ſed vſum non edocuit. Oculos habet amplos in capitis vertice potiùs, quã in temporibus ſitos, & aculeis ſeptos; ante quos duæ propendent appẽdices, tenues, albæ, tetrique odoris, ſi Oppiano credimus, cui paruæ ex roſtro albicantes carunculæ appellantur,

e L. 3. de generat. cap. 3.
d Li. 13. c. 2.
Os.
Dentes.
Maxillæ.
Lingua.
Oculi.

B Plinio eminentia ſub oculis cornicula, Ariſtoteli fila capilli ſpeciem referentia, poſtremis rotundis quibuſdam præpilatis, Bellonio gracilia quædam cornua, Gillio pili, Saluiano geminæ rigidæ albæq; ſetæ. Vſum poſt aſſignabimus. Branchias neq; detectas, teſte *e* Ariſtotele (apud quem tamen in latina verſione Raia pro Rana legitur) neq; ſupina parte cæterorum planorum cartilagineorum more, ſed in lateribus integras, non tamen ſpineo operimento, vt quæ non cartilaginea ſunt, ſed cuticulari habet. A capite ilicò cauda ſequitur rotunda, & vt *f* Ariſtoteles ait, breuis & carnoſa; quod enim latitudo eius parte priore minus carnoſa eſt, ideo natura quantum corpulentiæ priori ademit, tantum poſteriori, & caudæ addidit. Deſinit autem in pinnã rotundam, craſſiuſculam, & latam. Habet item contra aliorum planorum cartilagineorum morem pinnas duas in medio corpore, nimirum vbi cauda capiti iungitur, mẽbranaceas, ac craſſiuſculas, quod & Ariſtoteles ibidem meminit his verbis, addita etiam ratione: *Pinnas præterea lateribus accommodatas infra gerit, propter amplitudinem partis ſuperioris, quæ autem parte ſupina commiſſa ſunt, eas iuxta caput adiunctas habet: nihil enim latitudo impedit, quò minus moueantur; ſed pro ſuperis illis has gerit, minores ijs, quæ ad latera applicantur.* Eſtq; alia in ſuperiori caudę parte non admodum lata, ſed longiuſcula. Ex caudæ capitiſq; lateribus appendiculæ quædam carnoſæ dependent, certis interuallis a ſe diſtantes, quæ natante Rana ſupernatant.

Branchiæ.
e Lib. 2. hiſt. cap. 13.
Cauda.
f Lib. 4. de part. c. 13.
Pinnæ.
Cutis.

C Cute (capitis aculeis exceptis) lubrica & molli, inferna parte ſubalbida, ſuperna verò ex nigro flaueſcente tegitur, vnde *molles tergore Ranæ* etiam dicuntur Ouidio. Intus peritonæum nigrum eſt, vẽtriculus magnus, & carnoſus, appendicem vtrimq; vnicam breuem habens: inteſtina multa, gracilia, multis gyris circumuoluta, quod neceſſe fuiſſe arbitratur Rondeletius ob voracitatem, & ventris capacitatem paruam. Hic & iecur paruum eſſe tradit contra voracium, ac guloſorum piſcium naturã, negatq; ſectum eſſe in lobos; contrà Saluian. & Bellon. ſcribunt, quorum hic in quinq; lobos diſtingui profitetur, eorumq; vtrimq; binos ad latera protrahi. Color ei rubeſcens. Fellis veſica longo meatu ex hepate propendens, inteſtinis annectitur, vt Ariſtoteles tradit, apud quem hîc quoq; in Gazæ verſione, librariorum culpa pro Rana Raia legitur, & vt Rondeletius addit, meſenterio. Splen ſubnigricat. Vulua bifida, anfractuoſa, duas vlnas longa, teſte Bellonio, qui & veſicam ei tribuit, quàm in Delphino multò minorem; at quàm verè neſcio: additq; totidem in Rana numerari cartilagines, quot in quouis ſceleto, oſſium terreſtrium animalium formam referentes, ſed prorſus medulla carere præter vertebras. Totidem item neruorum coniugamenta in eius cerebro (multùm tamen liquido) numerari, quot in reliquis animalibus. Magnitudo piſci vbique ferè cubitalis, & pedalis, alicubi verò quandoq; tricubitalis, vt Saluianus aſſerit. Ventriculus interaneaq; omnia ſi per os ei eximantur, corpuſq; quoad eius fieri poteſt, diſtendatur, totum euadit pellucidum, immiſſoque lumine laterna apparet, horrendo aſpectu, quemadmodum & piſcis ipſe viuus tetro fœdoque eſt contuitu, vel vt Oppianus ait.

Partes internæ.
Magnitudo.

D

Eſt turpis viſu molliſsima corpore Rana
Os aperit latum.

Ab vulgati iſthac Rana piſcatrice longè diuerſa eſt, quam ego addidi, ventre candicante, cætera caſtanei coloris: cuius puto ſceleton eſt, quod vltimo loco pingitur ex Geſnero, cui à Georgio Fabritio Ranæ piſcatricis nomine tranſmiſſum fuit.

LOCVS

Rana piſcatrix vulgaris.

LOCVS. PARTVS.

a li. 19. c. 37 — Partus. — b lib. 2. hiſt. c. 13. — c li. 9. c. 24. — Cur oua pariat. — d Lib. 3. de generat. c. 3. — e Li. 6. hiſt. cap. 10. — f Li. 13. c. 2. — g Li. 6. hiſt. cap. 17. — Oua qualia. — h L. 3. de generat. c. 3. — i Lib 6. hiſt. cap. 17. — Vbi pariat.

MARINVM tantùm piſcem eſſe, vel ex ipſo nomine notum eſt. Ouidius inter eos piſces enumerat, qui in herboſa arena degunt. Et a Martialis *turpes in litore Ranas* dixit. Etſi verò piſcis ſit cartilagineus, contra tamen cæterorum cartilagineorum morem oua, non animal parit, vt his verbis Ariſtoteles b teſtatur: *Piſces haud omnes parere oua, dictum iam eſt: genus enim cartilagineum animal generat, reliqua oua pariunt. ſed nec cartilaginei quidem fœtus ſine ouo: pariunt enim intra ſe oua, & augent, atq; excludunt, præterquam Rana*; Quo in loco in Gazæ verſione Raia legebatur, & ne quis legitimam eam lectionem eſſe cauilletur, is c Plinium, qui hanc ſententiam ex eo in ſuam hiſtoriam tranſtulit, audiat dicentem: *Et cùm cæteri piſces oua pariant, cartilagineum genus ſolum, vt ea, quæ Cete appellant, animal parit, excepta quam Ranam vocant.* Idemq; d Ariſtoteles huius rei aliàs rationem reddidit, inquiens in cauſa eſſe naturam corporis: quandoquidem caput longè grandius reliquo corpore habet, idq; aculeatum, valdeq; aſperum, quamobrem (inquit) nec poſtea ſuos catulos intra ſe recipit, nec principio animal parit: capitis enim magnitudo, & aſperitas, vt aditum, ſic exitum impedit. Idem e & alio loco ſcribit, & f Aelianus quoq; ex ipſo. Licet verò rariores ſint Ranæ, non propterea parciùs fœtificare eam credendum eſt, nam aliter ſeſe res habet, numeroſiùs enim, teſte eodem g Ariſtotele, fœtificat, verùm quod de facili pereant, hinc (inquit) efficitur, vt appareant paucæ; cùmq; ouum, non fœtum edat, vt reliqua cartilaginea, neceſſe etiam fuit, ab aliorũ ouis, huius ouum differre, nam cùm aliorum cartilagineorum oua cute molli operiantur; quòd enim frigidiora quàm aues ſint, nequeunt partem circundantem indurare, ideo ouum vnum Ranarum h (inquit) ſolidum durumq; eſt, vt foris ſeruetur: cæterorum humida ſunt natura, & molli: operiuntur enim intus corpore ſuæ parentis. Docet præterea, i vbi & quo modo pariat, oua ſimul vniuerſa edere inquiens, eademq; iuxta terram; vbi aduertendum in latino exemplari pro vniuerſa, mendosè diuerſa legi. Poſtremò qualis eius ex ouo ortus ſit, idem quoq; oſtendit, eundem eſſe ſcribens cum ijs, quæ extrà perficiuntur, & ijs quæ intus.

NATVRA. MORES.

Cibus. — Natatus. — a L. de communi animal. greſſu. — Vt piſcibus inſidietur. — b Li. 9. c. 24. — c Lib. Vtra animal. &c. — d Li. 9. hiſt. cap. 37.

RANA marina ſolitaria eſt, non gregalis, quod vel ex eo liquet, quòd plures vnà capi non ſoleant. Carniuora eſt, voraciſſimaq;, vnde fortè Lamiam Siculi vocauerint. Refert Geſnerus ſeſe intellexiſſe, hominũ veſci cadaueribus, & natanti inſidiantem aliquãdo, membro virili apprehenſum ad profundum detrahere, & vorare. Plana autem licet ſit, vt ex Ariſtotele, & Plinio oſtendimus, non ſola tamen latitudine, vt cæteri plani, natat, ſed pinnulis etiam, quas in lateribus habere dictũ eſt, quare apud a Ariſtotelem hoc loco: Piſces, qui plani omninò ſunt, vt βάτος, id eſt Raia, ipſis pinnulis, & extremis rotundationibus ſeſe dirigentes, & flectentes natant, pro βάτος, legendum puto βάτραχος, id eſt Rana, nam Raia pinnulis non natat, ſed ſola duntaxat latitudine. Eſt tamen Rana ſimiliter ferè pigra, ſi cum alijs comparetur, ideoq; cùm ex rapto ipſi ſit viuendum, malitioſè aſtuq; piſces inuadit, deceptoſq; capit. In lutum enim abiecta, ſicut lineam piſcator, ſic pilos ante ora Rana prætẽdit, eoſdemq; cùm piſces capere vult, ſenſim ad os adducit, vt eleganter b Aelianus his verbis declarauit: Βάτραχος ἁλιεύς, id eſt *Rana piſcatrix ante oculos quaſdam piſciculorum capiendorum illecebras habet, longiuſculos nimirum pilos ſiue appẽdices quaſdam, quorum extrema claſſis globulis præpilantur. Hos in turbidiſſimis & refertis limo locis abdita, porrigit, & prætendit, & adnatantes piſciculos veluti ad eſcam, pilis ad ſe ſubductus (ſubducuntur enim occultis quibuſdam vijs) cùm proximè acceſſerint, comprabendit ac helluatur.* Eadem planè etiam ſcribit c Plutarchus, nimirum ex d Ariſtotele, qui, *Rana* (inquit) *his, quæ gemina ante oculos ſuos dependent, quorum fila capilli ſpeciem referunt,* H *ſed poſtrema rotundis quibuſdam præpilantur, quaſi eſcæ cauſa additis, his inquam, vbi in locis arenoſis, aut fœculentis obturbato ſolo ſe abſconderit, piſcatur, attollens illa ſibi pendentia fila: dum enim piſciculi occurrunt & capita machinamenti penſilis pulſant, ipſa ſubtrahens fila, allicit, donec eos ſuum in os adducat. Hoc omnino verum ac certum eſt.* Meminit etiam Plinius: *Nec minor ſolertia Ranæ, quæ in mari piſcatrix nominatur; eminentia ſub oculis cornicula turbato limo exerit; aſſultantes piſciculos* (Saluianus legendum cenſet, *aſſultantibus piſciculis*) *attrahens, donec tam propè accedant, vt aſſiliat.* Meminit denique M. Tullius, ſed in cuius verbis mendum irrepſiſſe non dubito; inquit enim: *Ranæ marinæ dicuntur obruere ſe arena ſolere, & moueri prope aquam, ad quas quaſi ad eſcam piſces cùm acceſſerint, conficiuntur, atq; conſumuntur.* Lego prope algas, non prope aquam: non enim prope aquam, ſed in aqua turbata piſcatio fit. Iuuat piſcationem oris hiatus, quod & Oppianus tetigit, qui præ cæteris diligentiſſimè iſthæc deſcripſit, his verſibus.

Eſt

A *Eſt iuxta viſu molliſſima corpore Rana,*
Artubus in cœno putri deiecta recumbit
Albicat ex roſtro, tetrum quæ ſpirat odorem,
Eſcam piſciculi credunt, prædamq; capeſſunt
Non verſi occultam fraudem, labuntur in ora
Sic puer inſidias auibus molitur opertas
Intendit caſſes; at illos ſana cupido
Nullus & in canam properata morte trahuntur:
Os aperit latum, cui ſunt alimenta doloſo
Occultumq; luto, ſed parua caruncula Rana
Rana latet, pars quæ cœno ſuperemınet atro
Illa trahit placido motu, piſceſq; ſequuntur
Fallacis Ranæ, & pigra merguntur in aluo.
Ante fores grana aſpergens, & limine in ipſo
Paſcendi in laqueos pellit, datur vnde regreſſus
Exitij ignaros piſces ſic Rana maligna
Decipit, imbelles magno deglutit hiatu.

Idem Sepiarum aſtus eſſe fertur, item Callionymi, qui ſpecie quoque, capitis præſertim Ranam refert, ex obſeruatione Rondeletij. Similiter & Ceraſtes ſerpens aues venatur. Ranam autem hac ſolertia in piſcatione vti, *c* Ariſtoteles duobus aſtruit argumentis, nimirum quòd ipſa tardiſſima cùm ſit, Mugilem velociſſimum piſcem in ventre habens ſæpius capiatur, item quòd Rana, quæ caruerit præpilatis illis villorum capitibus, macilentior capiatur. Scribit Rondeletius extra aquam aliquandiu viuere poſſe, ſeq; aliquando vidiſſe in litore inter herbas dies duos vixiſſe, vulpeculæq; terrenæ noctu paſtum quæritantis pedem dentibus arripuiſſe, & ad auroram vſq; detinuiſſe; ex quibus oris dentiumq; robur colligere licet. *Ceraſtes ſerpens.* *c Lib. 9. hiſt. cap. 37.* *Extra aquã viuit.*

B

V S V S I N C I B I S.

CARDANVS Ranam marinam edulem eſſe negat. Rondeletius, & Saluianus carnem mollem inſuauem, ferini ſaporis, mucoſam, excrementitiam, inſulſam, vitus reſipientem & mali ſucci tribuunt, & ex antiquis *a* Martialis Ranam, cum plebeia & vilioribus cibis nominat, vt non mirum ſit, ſi ab ex infima plebe hominibus negligitur. Quid itaq; Anaxandridem mouit, vt Ranam in Cotyis Thracum regis conuiuij deſcriptione nominaret? Iecur puto, quod teneritudine Torpedinis iecori cedere Rondeletius negat; aut venter, qui cum alijs lautiſſimis cibis recenſetur ab Antiphane, laudaturq; ab Archeſtrato hoc verſu. *An edulis ſit.* *a Li. 10. 37.* *Iecoris deliciæ.*

Βάτραχον ἔνθ' ἴδὼν καὶ γαστέριον αὐτοῦ σκίναϲε.

C

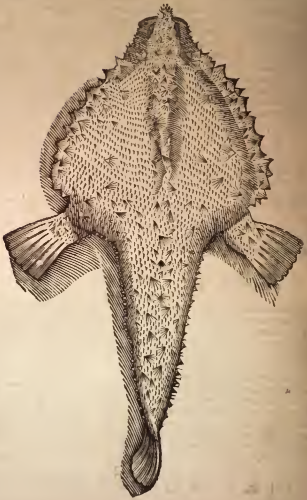
VSVS IN MEDICINA.

PILOS oculis moleſtos ſi penitus extirpare volueris (inquit Marcellus Empiricus) loca eorum, cùm prius eos euulſeris, Ranæ marinæ felle cõtinge; quòd ſi fel eius repoſitum aruerit, aquam marinam ei modicè admiſce. Rondeletius verò fel eius aduerſus ſuffuſiones vtile eſſe ſcribit. Strumas vtiliter pungi piſcis eius, qui Rana in mari appellatur, oſſiculo de cauda, ita vt non vulneret; idq; fiat quotidiè. donec percurentur, legimus apud *a* Plinium; ſed cùm in Ranæ cauda, vt quæ cartilaginea eſt, nullum prorſus oſſiculum reperiatur, Rondeletius ad Raiarum aculeos (vt dixi) eam vim retulit. Aliàs idem *b* Plinius Ranarum marinarum, ex vino, & aceto decoctarum ſuccum contra venena bibi ſcribit, nominatim contra venenum Ranæ rubetæ, & contra Salamandras. Qui locus Geſnero etiam admodum ſuſpectus eſt; nam cum Græci Ranas marinas ſæpè Ranas ſimpliciter vocent, fieri potuiſſe arbitratur, quòd Plinius marinarum cognomentum non probè adiecerit, quando huiuſmodi remedium apud Græcos non inuenitur; quare fluuiatilium potius, ſiue edulium è dulcibus aquis ranarum ſuccum contra venena illa daret. Idem tamen Plinius poſt remedia aliqua ex rana aquatica ad dentes, mox ſubdit; omnia ſupra ſcripta ex marina rana efficaciora; quamobrem iudicium meum cohibeo. *Pilorum extirpatio.* *Fellis vſus.* *a Li. 37. c. 8.* *b Li. 37. c. 2.*

H I E R O G L Y P H I C A.

CAPTATOREM hominem notari ſi vellent (inquit Pierius Valerianus) Raiam pingebant. Geſtat enim ante oculos gemina fila &c. Verùm hoc ad Ranam piſcatricem pertinet, quanquam & Raia, & alij ferè piſces ſimiliter captent. Rana tamen præ cæteris. *Captatoris typus.*

Rana piſcatrix minor.

A

DE RANA MARINA MINORE. Cap. LXV.

QVÆ de hoc piſce dicam, non habeo. Nudum enim ſceleton mihi communicauit Bernardus Caſtellettus Genuenſis, vir cùm humaniſſimus, meique amantiſſimus, tum naturalium rerum omnium indagator indefeſſus, qui tamen meo iudicio haud rectè ad Squatinoraiam, cuius genuinæ ſceleton aliàs miſerat, redigendum eſſe monebat: nam Squatinoraiæ cauda à Squatinæ cauda non multum differt, cùm hic piſcis non aliter atq; ipſa Rana anteriori corpore, ventre nimirum, & dorſo ſit latiſſimis, & planis, cætera rotundus, & exilis. *Cauda.* Ranam necdum adultam eſſe putabam, ſed cùm diligenter inuicem conferrem, toto eos cælo differre animaduerti. *Vt à Rana differat.* Ranæ os vaſtiſsimum, & valdè dentatum; huic exile, & planè edentulum, & dentium loco maxillas aſperas habet. Ranæ caput omnino pla- *Caput.*

B num, huic erectum, & procerum velut cornu in extremo, ſub quo cutei cuiuſdam nerui latebat veſtigium, quo fortè piſces Ranæ more capta. Eum veluti è vagina exerere rurſuſq; contrahere videtur. *Oculi.* Ranæ oculi parte prona; huic ad latera, vbi anguſtum valde caput, velut in fouea quadam latent. Foramina olfactui deſtinata ſupra os ſub cornuta extremitate; auditui verò inſeruientia, oculis ferè contigua; vbi & rima eſt, branchijs inſeruiens. Totus tam ſupinè, quàm pronè aſpera cute tegitur, ſed ſupina parte inſuper aculeatus eſt, maximè quo loco ſpina eſt in piſcibus, qui huic nonnihil eleuatur. Pronè color cinereus, ſupinè albicat. A lateribus ſicuti Ranæ, vtrimq; pinna, quæ natatum exercet, eo planè loco quo paluſtres ranæ habent, eiuſdem cum caudæ pinna latitudinis. *Pinna.* Haud longè à corporis latitudine in ipſa cauda, alia pinnula eſt, ſed vix ob exiguitatem conſpicua, atri coloris. Prona parte in medio ventre, binæ rurſus aliæ ſunt longiuſculæ, ſed anguſtæ; alia denique anguſtiſſima, non longè à pinna caudæ. *Magnitudo.* Magnitudinem, & latitudinem ex ipſa icone beneuolus lector petat, quam iam dedimus.

DE SQVATINA. Cap. LXVI.

C

SYNONYMA. ETYMVM.

THEODORVS apud Ariſtotelem pro ῥίνη reddidit Squatinam, Plinium (vt Rondeletius ait) ſecutus. Plinij enim (inquit) in catalogo piſcium hæc verba ſunt: a *Rhina, quam Squatinam vocamus.* *a L. 32. c. 11* Atqui in plerifq; exemplaribus ibi legitur, quem Squatum vocamus, *Squatus.* qua voce etiam vtitur alias b *Sargi, Torpedo, Squati circa æquinoctium pariunt;* *b Li. 9. c. 51.* quo loco nunc pro Squati perperam Squali legitur, cùm ſit depromptus ex c Ariſtotele, apud quem Squatina habetur. *Plinij locus animaduerſus.* Vtiturq; eodem vocabulo Iſidorus Hiſpalenſis, additq; Squatum dici, quòd ſit ſquamis acutis, vnde & eius cute lignum poliatur. Poterit itaq; æquè Squatus nominari, contrà ac Saluianus voluit, qui quòd videret Plinio alijs in locis Squatinam dici, priorem locum qui legitur in piſcium catalogo, mendoſum arbitratur, & vtroque Squatina legit. *c Lib. 5. hiſt. cap. 5.* Georgius Valla ex Pſello Limam tranſtulit, nam ῥίνη etiam Lima eſt: ſed Rondeletius diſtinguit; acuit enim, cùm pro lima accipitur, penacuit cùm pro piſce. *Squatus vnde dictus.* Apparet autem ita vocari propter cutis aſperitatem, qua ceu lima fabri vtuntur, vt poſt dicetur. *Lima piſcis.* Vnde & Squatinam a ſqua-

D lore dictam Perottus inſinuans; cute Squatinæ (inquit) propter ſqualorem, ligna & ebura poliuntur. Ineptè enim Iſidorus à ſquamis etymum deducit, ijs enim caret. Profitetur Caſaubonus ſeſe huius piſcis aliud nomen inueniſſe, affinis tamen ſignificationis ex priſcis Gloſſis, Celtis. ῥίνη ἰχθύων εἶδος. *Squatina vnde dicta.* Propriè (inquit) Celtis eſt celum, γλύφιον. *Celtis.* Verus interpres ſacrorum librorum Iobi cap. 19. Quis mihi det, vt exarentur in libro ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel Celte ſculpantur in ſilice? In recentibus libris etiam Antuerpienſibus, editum certè. Quin etiam doctiſſimi viri ita ſcribi iubent, quos certum (inquit) eſt falli. Vide librum Hieronymi ad Pamacchium aduerſus errores Ioannis Ieroſolymitani. Romanis nomine vt apparet à Squato detorto Squadro dicitur, alicubi Squadra, alicubi Squaia, Venetijs Squaquam. Galli appoſitè Angelum marinum, vel Angelottum appellant, quòd alis ſuis expanſis pictum angelum imitari videatur. Rondeletius Græcis huius temporis ῥίνη καὶ ῥινόβατον dici ait. Sed Gillius, ex quo id mutuaſſe videtur ῥίνην, & ῥινόβατον ait vocari ῥίνη. Impoſuit Rondeletio malè diſtinctus Gilij codex. Adrianus Iunius Squatinam Germanicè interpretatur Meerſkitte, Belgicè Scoerhaye, Angelicè Skate.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO. E

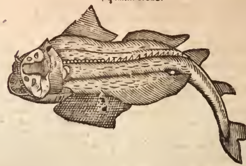
a Lib. 5. hiſt. cap. 5.

ARISTOTELES *a* Squatinam cum Raia, Paſtinaca, alijſque planis cartilagineis nominat, Pliniuſque hunc locum transferens diſertiſſimis verbis planum, & cartilagineum piſcem eſſe profitetur: contrà Oppianus cartilagineis longis accenſet his verſibus.

Tertia dicetur Galeorum nomine turba,
Et Catulos, Laues, Squatinas, adiungimus iſtis
Aſt Galeis alias gentes numeramus, Acanthas,
Vulpes, & Varios.

Vnde fortè eruditus quidam, vt Rondeletius refert, Galeum Cato tochiro volgò dictum Gallis, pro Squatina habuit, piſcem nimirum longum, Galeis reliquis ſimilem; Squatinā verò volgò receptam pro Squatinorra, vtpote latiorem, & Raiæ aliqua ex parte ſimilem. Aelianus in paraphraſi huius poëtæ loci Squatinarum non meminit, dubius (vt apparet) nunquid rectè Galeis annumerentur. Rondeletius (vt in Rana oſtendimus) inter Muſtelos, & planos, medias eſſe docuit, nec aliam ob cauſam in hunc locum à nobis reiectæ, Ariſtoteli potiùs, quàm Oppiano adhærentibus. *Caput.* Anterior capitis pars lata, circularis, atq; retuſa eſt, vt roſtro prorſus careat. *Os.* Os non habet ſupina parte, nec infra roſtrum Raiarum more, ſed in prompto, patetq; primùm obuia, veluti Rana piſcatrix, atque Squamoſi, Breuibus id, ſed acutiſſimis dentibus munitum eſt; *Dentes.* quos aliter quàm in vllis alijs piſcibus diſpoſitos eſſe, F Rondeletius docet. Sunt (inquit) eorum ordines interuallis dentibus vacuis à ſeſe diſtincti, & diſtātes. Horum ordinum ſinguli tam arctè connexis, cohærentibuſq; dentibus conſtat; vt non plures, ſed vnicus planus latuſq; eſſe videatur; verùm vnguibus, vel cultelli mucrone inſerto facilè ſeparantur quiq; à reliquis ſeparatus eſt, reliquis immotis mouetur, & loco eximitur. In inferiore maxilla, linguæ extremo acuto locus dentibus vacuus cedit naturæ prouidentia: dextra ſiniſtraq; ſunt dentium ordines, quinq; dentibus conſtantes, tertius, & quartus ordo quatuor duntaxat dentibus conſtat. Ordines qui hos ſequuntur, quiq; in anteriori parte ſiti ſunt, tribus tantùm: contrà in maxilla ſuperiore: ea enim in parte, quæ maxillæ inferioris parti dentibus vacuæ reſpondet, ordo eſt ex quinq; dētibus vtrimq; ſimiles duo ordines. Quartus, quintus, ſextus, & ſeptimus ex quatuor dentibus, qui ſubſequuntur, ex tribus tantū. Omnes in os ſunt recurui. Maxillarum oſſa in angulum obtuſum deſinunt, lingua verò in acutum, in cuius extremo carneum tuberculum eſt. G Superioris maxillæ extremū cute non integitur; ex eo apophyſes duæ in os demittuntur, in alias diuiſæ, de quarū vſu poſtea dicetur; quarum Saluianus, quod miror, non meminit. *Oculi.* Oculi parui ſunt, in ſuperiori capitis parte ſiti, nō ſurſum, vt in Vranoſcopo ſpectātes, ſed ad latera, poſt quos foramina ſunt, quæ ad os vſque patent, velut in Raijs. *Branchiæ.* Branchiæ non in ſupina parte, ſed præter aliorū planorum morem in lateribus, vt

Squatina Rond.

Pinna. Muſtelis. Pinnæ vtrimq; binæ ſunt, & vtræq; in lateribus: priores circa caput, & maiores, quaſi in eas corporis latitudo degenerauerit; poſteriores, ante caudæ exortum, & minores. Quas pinnas ipſi cum H Rana communes eſſe meminit *b* Ariſtoteles his verbis: *Squatina atq; Rana pinnas lateribus accommodatas infrà gerunt propter amplitudinem partis ſuperioris: quæ autem parti ſupinæ commiſſæ ſunt, eas iuxta caput adiunctas habent: nihil enim latitudo impedit, quò minus moueantur; ſed pro ſuperis illis has gerunt minores iis, quæ ad latera applicantur.* *Cauda.* Sunt item præter illas binæ aliæ pinnulæ in caudæ dorſo. Ipſa verò cauda, quæ vti longiuſcula, ita eodem *c* Ariſtotele teſtante plenior eſt; in aliam lunatam pinnam deſinit. Rondeletius è media dorſi ſpina paruos aculeos exire tradit, atq; alios prope oculos. *Partes internæ.* Partibus internis ab alijs cartilagineis nihil ferè differt. Ventriculum enim, & inteſtina magna habet: hepar in duos lobos diuiſum, in quo fellis veſica latet, felle viridi plena, vt *d* Ariſtoteles quoq; obſeruauit. Lien mediocris, ex rubro nigricat. Cor angulatum, compreſſum vnico tantùm ſinu donatum. Partes pronæ coloris ſunt cinerei ad fuſcum vergentis, aſperrimæ, pars ſupina alba, & læuis. *Sexus diſtinctio.* Diſtinguuntur à fœminis mares appendicibus quibuſdam cartilagineis circa anum, quibus fœminæ carent. *Magnitudo.* Ad multam molem excreſcit, ita vt non ſolùm vel centum libras ſuperaſſe viſa ſit, vt Saluianus notauit.

b Lib. 4. de part. c. 13.
c Lib. 5. hiſt. cap. 5.
d Lib 2. hiſt. cap. 25.

A tur, verùm etiam, vt Rondeletius teſtatur, ad hominis magnitudinem quandoque excreſcat: qui & Squatinam vidit, centum & ſexaginta librarum.

LOCVS. COITVS. PARTVS.

MARINVS duntaxat piſcis eſt, & inter maris peculiares à Plinio a numeratus, ob Oppiano inter eos, qui cœnoſa loca incolunt: Rondeletius verò in alto mari verſari ait. Coitũ eius diuerſum eſſe à coitu Raiæ, Paſtinacæ & iſtiuſmodi aliorũ, docuit b Ariſtoteles: nam cùm illa non ſolùm admotis ſupinis, ſed etiam tergò fœminarum ſupinis marium ſuperpoſitis, modò caudæ impedimento nullo ob craſſitudinem ſit, coeant, Squatina & quibus plenior cauda eſt, attritu mutuo partium tantùm ſupinatũ coeunt: Et licet cæteri piſces, niſi cum proprio quilibet genere coëant, Squatina tamen, cum Raia coire creditur, cuius rei veritatem in ſequenti capite excutiemus. Vna cartilagineorum, teſte c Ariſtotele bis anno parit. Verùm cùm & Muſteli quoque, qui & ipſi cartilaginei ſunt, vt ipſe aliàs profitetur, bis anno pariant, d Saluianus conijcit priori loco non ſimpliciter τῶν
B δὲ σελαχῶν, ſed τῶν δὲ σελαχῶν πλατέων, id eſt, cartilagineorum planorum, legi oportere, vt & Plinius (inquit) aduertiſſe videtur, vt qui eundem e Ariſtotelis locum ita vertit: *Ex planis Squatina ſolùs parit.* Quæ modò duo illa anni tempora ſint, idem f Ariſtoteles declarauit his verbis. Squatina etiã autumno, occaſu Vergiliarum parit, qui partus ſecundus eſt; primus enim verno fit tempore, ſed ſecundus felicior eſt. Vnde cùm & g alibi dicat, ἡ ῥίνη τίκτει δὶς, τίκτει δὲ ἀρχομένου τοῦ φθινοπώρου, καὶ περὶ πλειάδος δύσιν, εὐημερεῖ δὲ ἐν τῷ φθινοπώρῳ, hoc eſt, vt Theodorus vertit. Squatina parit bis, nam & incipiente autumno, & circa Vergiliarum occaſum, ſed per autumnum feliciùs; priorem eius partum non incipiente autumno fieri, alterum verò Vergiliarum occaſu, id eſt autumno finiente, aſſerere Philoſophum credendum eſt, vt verba indicant, & h Plinius videtur teſtari, vt qui hunc locum i ſic vertit. *Squatina bis parit autumno, & Vergiliarum occaſu.* Sed potius cùm paulò antè Ariſtoteles ſcripſerit. *Scorpio bis parit, & Sargus, vere & autumno*; ac deinceps ſubdiderit: *Squatina bis parit: parit enim* (Sic Saluianus vertit) *& autumno incipiente, & Vergiliarum occaſu*, per autumnum autẽ feliciùs: omiſſo priori, & verno partu (ceu notiſſimo, ac piſcibus omnibus ferè communi, vt ipſemet aliàs ſcribit, inquiens; Pariunt piſces plurima ſui parte menſibus his tribus, Martio, Aprili, Maio; autumno pauci, vt Salpa & Sargus, & nonnulla alia generis eiuſdem, paulò ante æquinoctium, adde ijs Tor-
C pedinem, & Squatinam) ſecundi tantùm partus, tum ineunte facti autumno, tum occaſu Vergiliarum, meminiſſe videtur. Quam rurſus Ariſtotelis ſententiã cùm ibidem ſic tranſcripſerit Plinius: *Plurimus piſcium pariunt tribus menſibus, Martio, Aprili, Maio: autumno pauci, vt Salpa, & Sargus, & nonnulla alia generis eiuſdem, Squali circa æquinoctium*, Squali pro Squati, aut Squatinæ mendoſe legi, ex recitato Ariſtotelis loco Saluianus, & Geſnerus oſtenderunt. Pariunt autem, vt idem k Ariſtoteles obſeruauit, ſingulis fœturis ſeptenos, aut octonos, eoſdemq; cæterorum more cartilagineorum viuos.

a *Li. 23. c. 11.*
b *L. hiſt. c. 5.*
Cũ Raia coit.
c *Lib. 5. hiſt. cap. 10.*
d *Li. 6. hiſt. cap. 11.*
e *Lib. 9. c. 5.*
f *Lib. 6. hiſt. cap. 11.*
g *Li. 5. hiſt. cap. 10.*
h *Li. 9. c. 51.*
i *Lib. 5. hiſt. cap. 9.*
k *Li. 5. hiſt. cap. 10.*

NATVRA. MORES.

SQVATINA carniuora eſt & ſolitaria, nunquã enim plures vna capiuntur. Piſces cùm ob grauitatem corporis aſſequi nequeat, clam venatur, & ex inſidijs, vt Ariſtot. docet his verbis: *Obruit ſe arena, cumq; ſe totam occultauerit, verberat oris ſui radiolis (vt piſcatores vocant) quos piſciculi cùm aſpexerint, adnatant quaſi ad algas, quibus veſci ſoliti ſunt.* Tranſcripſit quidem hunc locum a Plinius, ſed mirum videtur, cur apophyſes illas, quas ex ſuperioris maxillæ extremo in os demitti diximus,
D quas Ariſtotel. propriè ῥαβδία vocat, Theodorus radiolos & virgulas, pinnulas vertet: *Simili* (inquit) *modo* (nimirum vt Rana, de qua proximè loquebatur) *Squatina, & Rhombus abditis pinnas exertas mouent ſpecie vermiculorum, itemq; quæ vocatur Raia.* Vtitur item alio aſtu, quem cum Polypo communem habet, colorem vbi placet mutando, vnde ῥινᾶν Menandro, & Pauſaniæ eſt decipere; metaphora ab ijs ſumpta, qui olfactu, aut decipiuntur, aut decipiunt: Cæterùm nunquid colorem mutet eandem ob cauſam, ob quam polypus, dubito; non enim id ſatis clarè dicit Philoſophus. Polypum quidem ita piſces venari aſſerit, ſed cur Squatina mutet, ſubticet. *Polypus fatuus quidem eſt* (inquit) *cum ad manum demiſſam hominis accedit: ſed prudens rei familiaris, cùm omnia colligat, & ſuo in domicilio recondat, cùmq; conſumpſerit quantum vtile ſit, abijcit teſtas & cancrorum cruſtas, & putamina conchularum, & ſpinas piſciculorum. Sic etiam mutatione coloris venatur piſces: trahit enim ſimilem colorem ijs quibus appropinquarit, ſaxis; quod idem etiam cùm metuerit, facit. Sunt qui Sepiam quoq; facere hoc idem autument: colorem namq; eam ſibi contrahere ſimilem loco, in quo verſatur, confirmant. Sed piſcium ſola Squatina ita affici ſolet: mutat enim hæc more polypi ſuum colorem.* Huc vſq; Ariſtoteles: cæterùm

Aſtus.
a *Li. 9. c. 42.*
Polypus.
Quæ colorẽ mutant.

Rondeletius ignarus fortaſſe hæc ab Ariſtotele ſcripta eſſe, exiſtimat id rationi conſentaneum eſſe non poſſe, quandoquidem quæ colorem ſic mutant, id faciunt, vel quia corpore pellucido ſunt, vt chamæleo, vel quia cute ita ſunt tenui, vt humorum ſpirituumq; perturbatione atq; agitatione varij eorum colores perluceant, quorum neutrum de Squatina (inquit) dici poteſt, vtpote quæ cute eſt aſpera, dura ac denſa. Ego in re dubia Ariſtoteli non contradixerim, qui cùm duplicem ob cauſam polypum colorem mutare ait, nimirum, vt ita piſcibus inſidietur, & rurſus, vbi ſibi metuit, vt ſeſe occultet, nullam oſtendit in Squatina; quæ cùm ea qua dictum eſt, ſolertia piſces capiet, crediderim haud aliam ob cauſam colorem mutare quàm in metu, cùm videlicet & ſibi metuit, & fœtui: quanquam & tunc eos eodem *b* Ariſtotele teſte, intra ſe recipiat, & rurſus emittat, non impedientibus natorum aculeis ob paruitatem: quod poſtremum quoq; teſtatur Oppianus, & ſi Vuottonus, & Rondeletius Oppianum velint ſcribere, non recipere fœtus, ſed ſub pinnulis ſuis tueri. Sed poëtæ verſus aſcribam: E

Cur colorem mutet.
b Li.6. hiſt. cap.10.

Τεὶϰω ϰαὶ ῥίνη τεϰέων πορευσ' ἄλλω	Ἀλλ' οὐϰ ἐς νηδὺν, ϰοίλης δ' ἐπ' ἐσω ϰίνονται
Ἀλλὰ αἱ ἐν πλευρῆσιν ὑποσφαγὶς ἀμφοτέρωσε	Εἰσιν ὑπὸ πτερύγεσσιν, ἵνα γένος ἐνδέον ἄλλους

Τῇσιν ἀνυζομένων τεϰέων φόβον ἀμφιϰαλύπτει, Lippius vertit:

Obſeruant Squatinæ natos, nec ventre recondunt, Vt Canibus mos eſt, ſed pandunt ſubter hiatus F
In madidis alis quantos aperire natantes Ore ſolent rictus, ſic fœtus alta vorago
Sorbet & in tanta natos formidine ſeruat.

Gillius quoque non ſimpliciter ſub pinnis vertit, ſed in hiatum ſub pinnas ſubiectum fœtus ſuos metuentes matrem occultare, & Brodæus poëtæ ſcholiaſtes, eſſe ait iſtiuſmodi hiatus infrà velut iugulum cauitates quaſdam (quæ & σφαὶα dicantur) ſub pinnis, cùm aliorum piſcium gula cõparandas, quæque inſtar ventris illi ſint. Quod autem ad verba ipſa attinet, Geſnerus Græcæ linguæ peritiſſimus, hoc addidit ſcholium: ὑποσφάγες rectus pluralis videtur à ſingulari ὑποσφάξ, idem nimirũ ſignificante, quod διασφάξ (vel etiam διασφαγή, vt in vulgari lexico ſcribitur) hoc eſt, interuallum, ſciſſura, diuortium. Διασφαγας πετρῶν pro διαστάσεις legimus (id eſt pro petrarum interuallo) apud Aelianum. Ego in Oppiani etiam verſibus malim legere: ἀλλά δ' ἐν πλευρῆσι διασφαγὶς, &c. διασφάξ, ὁ διστικὸς τόπος, διατομὴ ὄρους ϰαὶ διασφαγες, αἱ διεστῶσαι πέτραι τῶν ὀρῶν. Varinus. Placet autem διασφάγες legi paroxytonum potiùs quã oxytonum. His ſcriptis reperi in parecbolis Euſtathij in primum Iliados, quæ ſequuntur. A verbo σφάζω fit διασφάξ de ſciſſura, ſiue petræ, ſiue in corpore animalis, qualis & in Squatina memoratur Oppiano, ϰαὶ ὁ τῶ (ϰατὰ τοὺς ϰομιϰοὺς) διδοῖυ. Et rurſus in Iliados M. A verbo σφάζω fit etiam ἡ διασφάξ ἐπὶ σχισμάτων λεγομένη. vt Oppianus etiam manifeſtiſſimè indicat, ϰαὶ ὁ ἐν θύλλω μόριον ὃ τω ϰαλέσας. Hinc & ὑποσφάξ ſimilia & ipſa cauitas, qualem admittunt, quæ mactantur animantes, ea parte qua mactandis adigitur culter. Ex duobus his Euſtathij locis, apparet eum apud Oppianum in Squatinæ mentione legiſſe διασφαγὶς, quanquam & ὑποσφάξ ei cauum ſub collo, vbi animalia mactantur, vel ſimile ei ſignificet: Σφαγὴ Græcè dicitur Polluci, Latinè iugulus, cauitas media inter ϰλεῖδας, id eſt, oſſa quæ clauiculas, aliqui iugulos, vt Celſus vocant, ab aliquibus etiã θυσίαι. σφάζειν enim, & θύειν ſynonyma ſunt. Sunt qui σφαγλὴν quoq; appellent, & ἀντιϰάρδιον, illã quoq; cauitatem, quæ in pectore medio anterius ſub ſterno oſſe, è regione cordis eſt, vel oris ventriculi, authore Polluce, qui σφάγιον (vel σφαγεῖον) etiam appellat vas, quo ſanguis victimarum excipitur. Cęterùm piſces, & alia quæ clauiculis dictis oſſibus carent animalia, σφαγλὴν quoque, vel ὑποσφαγὸ cauum propriè dictum non habent; quanquam Thynni Orciniq; piſcium ϰλεῖδας, & ϰλειδία legimus. Hactenus Geſnerus. Quamobrem cùm ſint & alia cartilaginea, quæ fœtus, non ore, ſed ventre admiſſos tuentur, vt in cartilagineorum generali hiſtoria oſtendimus, Squatina fortaſſis ex ijs fuerit, quæ fœtus ventre, non ore recipiunt, & rurſus emittunt. G

Oppianus emendatus.

VSVS IN CIBIS. H

PISCIVM genus δαρτὸν (excoriari ſolitum) vocatur (inquit Mneſitheus) cui cutis aſpera, & ſine ſquamis eſt: quales Raiæ, & Squatinæ ſunt. Hæc autem omnia friabilia ſunt quidem; non tamen odorata, & alimentum humidum de ſe præbent. *a* Atqui Squatina, vel Galeno ipſo teſte, dura & concoctu difficilis eſt, copioſiùs verò quàm Paſtinaca, & Torpedo alit. Et Pſellius quoq; ægrè concoqui teſtatur, quare apud eundem Athenæum, hunc Diphili locum mendoſum arbitror, ἡ ῥίνη ϰαὶ αὐτὴ τῶν σελαχίων οὖσα, εὔπεπτος ἐστι ϰαὶ ϰούφη, ἡ δὲ μείζων, τροφιμωτέρα, id eſt, *Squatina & ipſa ex cartilagineis eſt, concoctu facilis & leuis; quæ maior eſt, magis nutrit*; legendumque δύσπεπτος, ἐστι ϰαὶ οὐϰ ϰούφη, id eſt, concoctu difficilis, & minimè leuis. Subdit enim Diphilus, ϰοινῶς δὲ πάντα τὰ σελάχια φυσώδη ϰαὶ ϰρεώδη ϰαὶ δυσϰατέργαστα, πλεονάζόμενα τὰς ὄψεις ἀμβλύνει hoc eſt: Communiter autem cartilaginea omnia flatus gignunt, carnoſa ſunt, concoctu difficilia; quorum multo vſu oculorum acies hebetatur. Quod temerè dictum eſſe, nemo exiſtimare debet, inquit Rondeletius; cùm enim

a L.3. Alim.
b Lib.8.

cartili-

A cartilaginea flatuum craſſiorumq; & glutinoſorum humorum magnum prouentum afferant, craſſos ex his caliginoſoſq; ſpiritus effici neceſſe eſt, quorum perſpicuitatē, & ſplendorem ad clariùs cernendum neceſſarium eſſe certum eſt. Noſtro etiam tempore, ne à ruſticis quidem, ac infimę plebis hominibus attingi, tum ob ferinum odorem, tum ob duritiam, carniſq; inſuauitatem, Saluianus & Rondeletius tradunt. Smyrnæ ſecundum Dorionem, circa Miletum, ſecundum Archeſtratum, orta cæteris præferebatur. Inuenio & ῥίνης τεμάχη apud Athenæum, id eſt fruſta: quaſi ſale olim etiā induraretur.

Vbi melior.

VSVS IN MEDICINA.

HIPPOCRATES *a* de morbo craſſo à pituita agens, obſonium (inquit) ex piſcibus habeat Scorpium, aut Callionymum, aut Squatinæ fruſtum cum condimentis coctum. Et rurſus: Laboranti tertio genere tabis obſonium præſcribit, fruſtum Torpedinis, aut Squatinę, aut Galei, aut Raiæ. Rondeletius ex Squatinæ hepate oleum factum ad hepatis duritiam valere author eſt, addita ſpica Celtica, vel ſtyrace, vel abſynthio. Oua exiccata ad ſiſtenda alui profluuia multùm B conferre experientia compertum piſcatorū, qui ijs ad omnes alui fluores vtuntur. Ex cute optimum fit in ploſa, & ſcabie ſmegma, eiuſdemq; cinis contra alopeciam, & vlcera capitis manantia proſunt. Archigenes verò apud Galenum corio piſcis, quale eſt Squatinæ, aut folio ficulneo, aut pumice læui, supernè alopecias cruentas facere iubet; deinde amygdalea amaras vſtas, cum aceto mulſo illinit: quod ſi aſſiduo fiat, caputq; radatur, augeſcere ocyſſimè capillos pollicetur. *b* Authore Plinio Squatinæ illitæ mammas creſcere non patiuntur; addit Rondeletius duriuſculas reddi, & vtrumq; ſe experientia comprobatum habere, at non manifeſta qualitate, ſed obſcura quadam vi id fieri putat, maximè cùm ſale aſſeruata idem non præſtet, cuius (ſalis) cauſa digerere, & exiccare deberet. Hanc Squatinæ facultatem ſi reſciſcant mulieres, cultui & ornatui plus æquo deditæ, pluris eam empturæ ſint, quàm vlli Romani vnquam Mullum, vel etiam Acipenſerem emerint. Earundem cutis, vt præcitato loco Plinius ait, combuſta, pudendorum puſtulas diſcutit.

a L. de inter. affect. — *Oleum ex hepate.* — *Ouorū vſus.* — *b L. 72. c. 10*

VSVS IN EXTERNIS. HIEROGLYPHICA.

C SQVATINÆ cute lignum, & ebora poliri idem Plinius tradit, & Bellonius piſcatores Italos pellem eius deglubere foroq; venalem exponere: & aſſulis diſtentam, & exiccatam fabris lignarijs ad opera perpolienda, vtilem eſſe. Iouius item cultellorum, & falcatorum enſium vaginas Turcas barbaroſq; maritimos admodum pulchras conficere ſolere ait, & ſagrinas appellare. Apud Anglos arcus, & ſagittæ eodem corio poliuntur, vnde ῥινᾶν pro limare, id eſt, lima atterere, accipi poſſe docet Geſnerus ex hoc Ariſtophanis in Ranis: Ἀστεῖον τι καὶ κατερρινημένον. Scholiaſtes enim interpretatur politum, elimatum. ῥίνη enim (inquit) eſt inſtrumentum fabrile ᾧ ῥινῶσι, aut vile quippiam, ὅτι ἐξευτελίζομεν τῆ ῥίνη, ſed poſterior interpretatio non placet, & κατερρινημένον haud benè cum ν ſcribi puto: à quo enim verbo deducas? Rectiùs apud Suidam abſq; ν. legitur, vt pręſens ſit κατερρινάω: cæterùm ῥινῶσιν à ῥινίζω fit, vnde & διερρινημένος participium legitur pro limato. Hinc etiam Squatina (inquit Pierius Valerianus) inter hieroglyphica ſignificata recenſeri meruit, per quam fabrum lignarium intelligi volebant. Eſt enim piſcis tam aſperæ ſcabræque, ac validę cutis, vt eburnea, neq; non ligna quantum libet dura poliatur; vt omittamus fabrilia inſtrumenta omnia (hoc alij de Fabro piſce quoq; ſcribunt) in huius piſcis capite deprahenſa. (Mirum eſt neq; Rondeletium, neq; Saluianum, qui alias diligenter tam internas, quàm externas Squatinæ partes enumerāt, D non obſeruaſſe.) Quin & ſerram conficere didicimus ex huius piſcis oſſe ita crebrò mucronato, qualis longa annorum ſerie ſuſpenſa fuit tholo ante DD. Petri & Pauli conditoriū, priuſquam à Iulio II. illa venerandæ antiquitatis monumenta ſolo æquarentur. Verendum autem, ne Squatinam cum alio quopiam piſce, & (ni fallor) Fabro, qui in Eccleſijs ſuſpendi ſolet, confundat.

Cutis vſus. — *Fabri lignary typus.* — *Serrę inuentio.*

DE SQVATINORAIA. Cap. LXVI.

QVI Græcis nomine compoſito, ῥινόβατος appellatur, Latinè ſimiliter à Theodoro Squatinoraia, à Bellonio Squatroraia, à Iouio Squatraia, à Geſnero, & Saluiano molliore vocabulo Squatoraia. De quo piſce ſic *a* Ariſtoteles: *Piſciū cæterorum diuerſa genera coire visū à nemine eſt. Squatina ſola & Raia hoc facere creditur, argumento piſcis cuiuſdā, qui nomen ex vtroq; compoſitū trahit Rhinobati (quaſi Squatinoraiam appelles). Eſt enim parte priore Raiæ ſimilis, poſteriore*

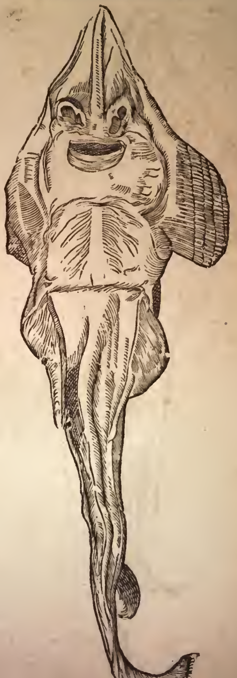
Rhinobatos. — *Squatroraia.* — *Squatraia.* — *Squatoraia.* — *a Li. 6. Hiſt. cap. 12.*

Orius. *poſteriore Squatina) tanquam ex vtroque proueniens genere*. Ita & b Plinius: *Piſcium diuerſa genera non*
b Li.9.c.15. *coeunt præter Squatinam & Raiam, ex quibus naſcitur parte priore Raia ſimilis, & nomen ex vtroque* E
compoſitum apud Græcos trahit. Cæterùm nunquid reuera iſtiuſmodi piſcis detur, diuerſimodè traditum
An detur. di inuenio. Rondeletius id ſtrenuè negat, quoniam ſibi licet diligentiſſimè inquirenti nunquam contigerit
tigerit videre, & ſenes etiam peritique piſcatores ſeſe nunquam vidiſſe affirmarint: quare nec Ariſtoteli,
ſtoteli, aut Plinio viſum fuiſſe arbitratur, piſcemque eſſe planè commentitium, quique reuera non
exiſtat; idque recitatis Philoſophi verbis iudicari, item ijs quæ alio in loco ſcripta reliquit: *In cæte-*
c Lib. 2. de *ris* (inquiens) *adhuc nihil exploratum habemus dignum memoratu: qui tamen Rhinobati appellantur,*
Gen. cap. 5. *maximè gigni creduntur ex Squatina, & Raia*. Squatinam itaque, cum Raia videri coire ait; quo quidem
dem loquendi genere & ſimilibus, vt ſciunt, tradunt, aiunt, creditur, Herodotus, Theophraſtus,
Dioſcorides, alijque vtuntur, cùm ſe rem aliquam pro incerta habere ſignificant. Ad hæc, rationem
quam adducit Ariſtoteles, planè infirmam eſſe aſſerit: ſi enim ideo (inquit) coëunt Squatina, & Raia,
quia piſcis, qui Rhinobatus nominetur, vtrique ſimilis ſit; & Hippocentauros, & Tragelaphos eſſe
d Lib. 3. de poſſe dicemus, ſi centaurus cum equa, & hircus cum ceruâ commiſceatur. At vt ſcribit d Galenus,
vſu part. fieri ſecundum naturam non poteſt, vt tantoperè diſſidentia corpora commiſceantur: neque enim
colores, & figuras tantùm componi oporteret, quemadmodum à ſtatuarijs, & pictoribus fieri ſolet, F
ſed totas ſubſtantias natura ab huiuſmodi permiſtione alieniſſimas. Neque ſi diuerſæ animantium
formæ non tamen vſque adeo diſſimiles, et ſint, id animal gignunt, quod vna parte huic, altera illi
ſimile ſit, ſed quod vni tantùm procreantium ſimile ſit, vel tertium quoddam, vt cùm Aſinus equam
inijt, mulus, aut mula neutri per omnia ſimile animal gignitur. Si lupus cum cane, vel vulpe congrediatur,
grediatur, canis vel vulpes alteri tantùm ſimilis. Quare meo quidem iudicio fides ijs habenda non eſt,
qui Rhinobati miſtumque genus prolemque biformem nobis obtrudunt. Hactenus Rondeletius.
Contra Bellonius, Gillius, & Paulus Iouius non ſolùm viuere in mari iſtiuſmodi piſcem aſſerunt, ſed
Caro. nomina etiam formaſque dederunt, quanquam Bellonius (de Gillio, & Iouio nihil dico, quia opera
ſua iconibus non illuſtrarunt) rem ipſam mihi ſuſpectam videtur reliquiſſe. Non enim piſcem pinxit,
xit, ſed figuram (inquit) apud te facilè conijcies; ſiquidem vtriuſque piſcis (Raiæ, & Squatinæ nimirum)
rum) hîc tibi depicti formam diligenter conſideraueris. Adde quòd candidam ei, & edulem carnem
tribuat, cùm tamen Iouius vt fœdum aſpectu, ita eſu admodum iniucundum, & inter ſordidæ plebis
atq; paſtorum obſonia cenſeri profiteatur. Deniq; ſi verum eſt Venetis Spaatrolinum vocari, vt ille
affirmat, mirari ſubit, cur id nominis ad aliorum aures non peruenerit. Rurſus in Iouij verbis locum,
in quo venalem vidit, ſemper deſideraui; nam ſi Romam intelligit, de cuius vrbis piſcibus ſcripſit, & G
hic quoq; ſuſpectus mihi habebitur. Etenim Saluianus, qui ibidem diu vixit, opuſq; ſuum de piſcibus
conſcripſit, fatetur ſeſe nunquã Rhinobatum vidiſſe: quamobrem vt Gillio facilè crediderim noſtræ
ætatis Græcis & Rhinam, & Rhinobaton vocari Rbinam, ita contrà non video, cur credere debeam,
vtrumq; Italis (ipſe Latinos vocat) Squainam, ſiue Squadram, hoc eſt (vt ipſe exponit,) Squatinam
vocari. Quæ omnia non dixi, vt quid cum Rondeletio aduerſus Ariſtotelẽ ſtatuere velim, ſed vt maritimos
ritimos viros doctos aduerſus Rõdeletium incitem, & genuini Rhinobati certiora nomina iconemq;
proferant. Quin enim reperiatur, haud dubito. Rondeletius profectò Philoſophi verba, alioqui vel
meridiana luce clariora, dum recitat, ſenſum eorum non percepit. Licet enim vtroq; præcitato loco
vtatur dubitantis verbo *creditur*, id non ad piſcis ipſius figurã, aut exiſtentiam, ſed ſolùm ad procreandi
andi modum pertinet: imò verò cùm ex Squatina, & Raia naſci videri ſcribit; tantum abeſt, vt ijs verbis
bis dubitet, an ſit, vt potius eſſe ſtatuat: Eſſe enim neceſſe eſt ſtatuamus; de quo quærimus quo modo
do ſit, aut vnde generetur. Ad generationem verò quod attinet, locus Galeni quem Rondeletius adducit,
ducit, quo fieri poſſe negat, vt magnoperè diſſidentia corpora commiſceãtur, non aduerſatur, quandoquidem
doquidem Squatina, & Raia genere planè cõueniunt: vtramq; enim ex planis cartilagineis eſſe oſtenſum
ſum eſt. Me vt coitũ iſtum verum eſſe credam, impellit piſcis raritas. Raritatis cauſam eſſe reor, quod H
ipſe non amplius generet; quo modo mulus ſterilis eſt, ſterilis haliætus, & omnia quæ ex promiſcuo
Cur ſit rarus. coitu procreantur. Habes hîc candidiſſime lector genuini mea ſententia Rhinobati iconem pronè, &
ſupinè expreſſam, quam Bernardo Caſtelletto Genuenſi, viro humaniſſimo, naturæq; arcanorum
ſtudioſiſſimo acceptam referes, Eandem in ſuo Phytobaſano expreſſit Fabius Columna: qui tamen
cùm prius Rhinobatum eſſe longa verborum ſerie aduerſus Rondeletium oſtendiſſet, mox nunquid
Raiæ, & Squatinæ partus ſit, ignorare ſe fatetur, fortè quòd ſexu diſtingui videret, & in fœmina oua
(vtrumq; enim teſtatur) deprehenderet. Ego verò à ſententia mea propterea non amoueor, cùm dicendum
cendum foret, atq; oſtendendum fœcunda ea fuiſſe, hoc eſt fœtibus referta, quod tamen ille non dicit,
cit, dicturus procul dubio ſi eos in ouis offendiſſet, Diligentiſſimè enim cętera in hoc piſce examinat:
quamobrem etiam cùm nudum tantùm ſceleton Caſtellettus miſerit, nonnulla ex illo, quæ ad piſcis
deſcriptionem pertinent, accipiam. Neapoli (inquit) frequẽs eſt (quod miror) & Cetola vocatur,
Magnitudo. quaſi Cithara, quam corporis figura refert. Magnitudine vt à piſcatoribus accepit, quatuor pedes non

ſuperat:

Rhinobatos, ſiue Squatinoraia parte prona depicta.

A ſuperat: pondere verò duodecim libras ad ſummum æquat: Colore eſt ſubflauo in ſupina parte al- *Color.*
bo. Cutis aſperitate Squatinam refert, & velut minutis quibuſdam arenulis compergi videtur; ve- *Cutis.*
rùm deorſum ducta lęuis, à cauda verò caput verſus aſpera perſentitur. Roſtrum in longum *Roſtrum.*
protenditur, vt in Raia Oxyrincho. Alæ quàm in Raijs anguſtiores. Os in ſupina parte, ſquamis oſsis *Os.*
dentium loco munitum. Ante id foramina duo oblonga, olfactus inſtrumenta. Branchiæ vtrinq; qui-
nę. Oculi parte prona, quorum membranula pupillam operiens, non vt in Raijs, ſed vt Squatinis.
Retro eos bina alia foramina auditui inſeruientia. Mox dorſum ſimplici aculeorũ ordine, vt in cau- *Dorſum.*
da Squatinæ: alijq; ſunt in oſſeo diaphragmate poſt branchias, caput à ventre ſeparante. Iuxta quod *Aculei.*
binæ lineæ vtrinque ad latera dorſi poſitæ oriuntur, quorum duæ lateribus caudæ propinquiores in
ipſarum ortu ſunt curuæ, caudam à reliquo corpore ſecernentes; omnes verò cum cauda terminan-
tur. Genitalia mari inter caudam, & cartilagineas appendices, vt in Raijs, quorum loco fœmina duas
tantùm cartilagineas appendices habet in modum pinnarum, vti Squatina. In ventre continentur *Oua.*
inteſtina omnia Raiarum inteſtinis ſimilia; oua diſtant à Raiarum ouis, ſed ſimilia ſunt ouis Squati-
næ, illaque gerit vtero ab hyemali ſolſtitio.

B

DE ANGLORVM LVMPO.
Cap. LXVIII.

GESNERVS vt huiuſmodi piſcem Orbis ſpeciem faceret, Lump ab Anglis voca-
ri tradidit per aphæreſim à Columbo, ſiue Palumbo, quo nomine verus Orbis nun-
cupari ſolet, ſed Lump Anglis, teſte Gul. Turnero Anglo eſt rude, & informe fru- *Nominis ra-*
ſtulum, indeq; piſci nomen eſſe affirmat, & ſic ferè in epiſtola ad Geſnerum deſcri- *tio.*
bit. Plinij Orchin eſſe poſſe (Nos Orbem legimus, & ad Niloticum illum piſcem, vt- *Orchis.*
pote rotundiſſimum, & planè ſphęricum hoc nomen pertinere, cum alijs eruditis ar- *Orbis.*
bitramur) commoda adhibita interpretatione non diffiteor; verùm Bellonij Orbis, quem ipſe pin-
git, eſſe nequit; nam piſcis edulis eſt Lumpus noſter, abſq; ſquamis, cartilagineus. Vera enim oſſa,
aut ſpinas intus non habet, ſed eorũ loco cartilagines. Eiuſdem eſt ſaporis cum Squatina. Duas tan- *Sapor.*
tùm habet pinnas, & eas infra branchias. In ſingulis lateribus ternos habet aculeorum, aut recurua- *Deſcriptio.*
C rum ſpinarum ordines, à capite caudam vſq; porrectos. In ſummo tergo vnicam talem habet ſpina- *Batus rotun-*
rum ſeriem. Verùm aculei illi rari ſunt, intercedentibus interſtitijs non paruis ſeiuncti. Spinę iã com- *dus.*
memoratæ rubi ſpinas mirè referunt, (Inde Batum rotundum appellare licebit) niſi quòd non ita re-
curuæ ſunt. Vmbilicus ei prominet in ventre portentoſæ magnitudinis. Sub mento rotundum quid-
dam circuli inſtar apparet: quo ſe ſolo, aut lapidibus affigere interdum videtur. Caput habet ranę ſi-
mile, & oculos admodum paruos. Tota cutis ſumma tactui aſpera eſt. Ex noſtris nõ deſunt, qui hunc
piſcem nominant à See oul,
vel vt Scoti vocant, à Paddel.
Hæc Turnerus. Quod verò *Iconis con-*
ad iconem attinet huius pi- *ſideratio.*
ſcis, quam hîc ex Geſneri pa-
ralipomenis mutuatam exhi-
bemus, idem Turnerus, cùm
eam ad eum inſpiciendam
Geſnerus miſiſſet, in alia epi-
ſtola, de ea hoc tulit iudicium.
Imago quam ad me miſiſti,
Lumpi planè noſtratis eſt; ve-
rùm duæ poſteriores pinnæ
abundant: nam tales in piſce,
quem ego recenter captum
vidi, & poſtea comedi, nullæ
comparebant. Deeſt etiam
ſub ventre, vt ita dicam, rotun-
da cauernula, quam ego in

Lumpus Anglorum.

D

meo Lumpo vidi, & contrectaui. Cætera omnia benè conueniunt. De eadem doctiſſimus Medicus
Hieronymus Maſſirius Vicentinus, qui Argentinæ eo tempore artem medicam docebat, referente
eodem Geſnero, his ferè verbis ad eum ſcripſit: Angli quidam viri non mediocris doctrinę, inſpecta
piſcis

piſcis pictura, quam ad Turnerum mittis, retulerunt, piſcem huiuſmodi repertum iuxta Cornubiæ (po E
ſtremum Angliæ) promontorium, & ab incolis vocari Lump: prominentias autem illas, quæ oſſeæ forte aliquibus putari poſſent ex pictura, calloſas eſſe, quibus ſcopulis adhærent, quod piſcatores teſtantur. Dorſum rubicundum, ventrem album habere. Piſcem ipſum in magnis delicijs reputari.

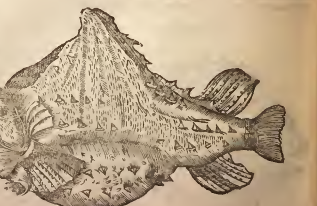
DE PISCE GIBBOSO. Cap. LXIX.

Nomen. PISCEM hunc præcedenti ferè ſimilem, niſi quòd in dorſo gibbus attollitur, ab eo ipſo piſcem gibboſum potius quàm Orbem gibboſum (ne cum Orbe piſce confundatur) cum Geſnero dicere libuit: Græcè Νωτίδανον (inquit) dixeris, à noto, id eſt dorſo eminente; ſic νωτιδανὸς Galeos nominatur ab *a* Ariſtotele, quem Epænetus Ἐπινωτίδια vocat, authore Athenæo. Delinearam eius iconem Georg. Fabritius Geſnero olim communicauit, abſque nomine. In Balthico Oceano reperiri aiunt.

a Lib. 5. de Animal.

Deſcriptio. Corij portiuncula quam miſit Fabritius, craſſiuſcula & tenax eſt, multis punctis, ſeu tuberculis potius exaſperatur. Eminent etiam ſpinæ quædam ceu rubi, ſed mucrone recto, pyramidis forma, aliæ magnæ, aliæ paruæ, è fuſco albicantes. Miſſa ad me pictura (inquit Geſnerus) à capite ad extremam F
Magnitudo. caudam longa eſt palmos circiter quatuor, id eſt, digitos ſedecim: lata verò ab imo ventre ad ſummum dorſi acumen, totidem digitos, nempè ſedecim, & amplius vnum. Hanc magnitudinem viuum ipſum piſcem adultum latam manum non excedere ſcripſit Fabritius: & præterea. Huic piſci (inquit) vt pictura indicat, non planè duplo maior dorſi altitudo, quàm ventris eſt profunditas: ſed venter de more laxus, dorſum in aciem eſt acuminatum, in carinę modum. Superior corporis pars figuram triangularem efficit, venter rotondus, & amplus. Os minutum, nec prominens: cauda parua, & pro reliqui corporis modo, ſatis craſſa. Corpus munitum ſpinis oſſeis, prædutis, & acutis, quæ Amazonicæ peltæ contractæ, ſed eminente vmbone, formam præ ſe ferunt. Earum in vtroq; latere ſpinarum ſunt
Spinæ. tres ordines. Imus infra pinnas initium ſumens, vnà cum ventre terminatur: medius, à branchijs ad caudæ vſq; extremitatem extenditur: ſuperior à dorſi latere ſurſum incuruatus, ad caudæ finem prorſum reflectitur. Similes ſpinæ ſupra oculos incipientes per dorſum, & dorſi acumen pinnatum reddunt, & à pinna ſuprema geminantur ad vſq; proximam pinnam, quæ caudæ eſt initium. Ipſæ pin-
Pinnæ. næ punctis illis ex eadem oſſea materia ordine diſpoſitis, ceu margaritis, cùm diſtinguuntur, tùm ornantur, nec non reliquum corpus cum ventre, eiuſmodi punctis aſperum, ſed neq; eodem ordine, nec ornatu, nec denſitate. Spinæ albæ, & minutulis punctis aſperæ, vmbo læuigatus. Corpus in G
Color. mortuo piſce nigrum, cutis dura, & aſpera, venter flauicans.

Piſcis gibboſus.

Finis Libri Tertij.

VLYSS.S

VLYSSIS ALDROVANDI

Libri Tertij de Piſcibus

AVCTARIOLVM

De inuiſo anteà Piſce Monſtroſo

ANNI M.DC.LXI.

PRo Coronide, ſeu Parergo quodam Tertij Libri huiuſce recuſi Voluminis Piſcium, Neapolitana hæc nouiſſima marini Monſtri obſeruatio vt aſſumeretur præſens Portentorum diues Tempeſtas repoſcere videbatur; ad quod pręſtandum Aldrouandeorum Operum Tutorem Litterarium, & Curatorem me Ouidium Mont'albanum egregij, & præſtantis Viri D. Hieronymi Berniæ Librorum Mercatoris Bononiæ, qui eorundem ſamigeratiſſimi Aldrouandi operum imprimendorum onus gerit, non vulgaris impulit ſedulitas. Quam Igitur ſuper prædicti Monſtri imaginem ære ſculptam, Romaq; huc ad nòs tranſmiſſam ruditer exaratam obſeruationem habuimus his verbis præciſis *L' apparente moſtruoſo Peſce fù preſo al Capo di Poſilico, vicino la Città di Napoli da Peſcatori alli 10. Marzo 1661. detto Peſce è longo 12. palmi, e largo vno, & ſottile come vna faſcia à guiſa di cometa, tiene sù la teſta vna corona sìtà la bocca come vna trombetta, pare che ſia inargentato, coſa aſſai marauiglioſa, ne mai viſto detto Moſtro frà peſci. Si vede vicino all' Oſpitaletto in potere di Carlo Fontana Napoli.* nos haud incurioſè, quamuis breuiter, exornandam, & in æternitatem producendam ſic duximus. a Ad Tæniam è Pſittaceo genere Serpentino Piſcium Monſtroſum Piſcem hunc reduci poſſe, immò debere non ſit qui dubitet: quoniam prælonga ad 12. vſq; palmos extenſa, & tortuoſa in plures ſe ſe inſinuans gyros Figura facit, vt ipſe iuremeritò vocari poſſit *ὄφις θαλάσσιος*; cuius corporea palmari in latitudine exiguæ admodum altitudinis, ſeu profunditatis plana conſtitutio; atq; os ipſum infundibuli prorſus referens formam, ſeu manis paulò expanſum tubæ exitum, in hiatus actu, patefaciens intrà Tæniæ eundem limites detinet ſpecierum. Cæterà crinitum dorſum, chriſtatum, & coronatum, biniſq; hinc indè ad verticem dupliciter armatum præ altis ſpinis cuticulari fortaſſis pellicula obductis caput; mentumque ementita quadam barba tranſuerſarum quatuor ventrem reſpicientium ſpinarum hiſpidum; oculi dein geminis vtrinq; branchiolis, aurium ad inſtar erectis, obſeſſi; Argenteuſq; tandem extrematus color in toto monſtroſitatem, & præternaturalem conſtitutionem, eiuſquè oſtentum apertiſſimè demonſtrant, atque b oſtendunt. Ex quibus omnibus horribilia minimè, ſed potius fauſta, atq; fœlicia ſignificata elicienda eſſe coniectamur; quia color Argenteus Pietatis, iuxtà ac ſynceritatis nota eſt, vndè noſter hic illius ad inſtar Argenti eſſe poteſt, de quo c Regius Pſaltes canebat diuinitus, *Argentum igne examinatum, probatum terra, purgatum ſeptuplum. d Mirabiles inter elationes maris*, hoc anni nempè tempore, quo ſæculis etiam præteritis inauditæ, marium commotiones accidere, repertum; ſperantes fore, vt monſtroſum Piſcis eiuſdem Diadema, militaribus ceù vallatum haſtis triumphaliter, oſq; tuba, licet muta, inſtructum Heroicarum virtutum præmia, pacem ſcilicet, immortalemq; famam, & laudem ex ore infantium perficiendam ſuperi, & inferi maris Itali Regibus inconcuſsè deferant. Fœlicitatemq; ex ipſius Pauſylipi tandiù agitati carceribus erumpentem Europæ noſtræ glorioſè offerant. Sed ad Phyſicam, vndè digreſſi ſumus, ſubiecti noſtri conſiderationem redeundo, dicimus, ex ouo nè ortus, matris an excluſus ab aluo viuus hic piſcis fuerit difficillimũ eſſe reſcire, cum æquè videatur ipſe ouiparorũ, & viuiparorum naturam induere; quod ſi fœmina, vteroq; gerẽs bellua, intrà Neapolis Mœnia viſibilis adhuc, partũ quoquo pacto proderet, ſiue proferret propriã in hoc pãdere naturam, noſq; de eius ſimplici, vel reduplicata certiores redderet monſtroſita-

a *Aldrou. de Piſc. lib. 2. c. 42. & lib. 3. c. 24. & c. 30*

b *L. oſtentum. de verborum ſignific.*

c *Pſal. 11.*

d *Pſal. 92.*

te. Vtcunq; tamen ſit, rem hanc à naturalibus principijs deductam aliquomodo præternaturaliter eam eſſe, quæ ſeminalis ſubſtantiæ ſuperabundantiam, & formatricis facultatis validitatem excedentem à nulla vi extranea, inconcinnè quoque operari coactam, vtpotè de agnatione e partium ex mente Philoſophi, vndè malities exulet, oſtendat, dicimus, exemplíſq; comprobámus hic Bononiæ, & in Humanis, & in Botanicis ordinibus, Siclæ nanq;, ſeu Betæ autumnalis monſtroſo ex caule tripedalis altitudinis, ſemipedaliſq, craſſitiei in Monte S. Ioannis comitatus Bononiæ, iam antè aliquot annos orto maximæ anni ſubſequentis fertilitatis indicia nouimus; & ex Humano bicorde fœtu, & bipulmoneo, & ex pullo gallinaceo bicorde, ad modum fortè Perdicum f Paphlagoniæ affabrè in omnibus, & per omnia efformato, non niſi cordialitatem, atq; loquendi libertatem, noxiam ſolum per accidens, portendi, & delineari quodammodò, & theoricè, ſimul & practicè ſub eo tempore in pleriſq; conſpiciebamus; ſecus autem ſe habere, immò contrario pacto virulentiam quandam moralem propagare eas monſtroſitates, quæ genitalis materiei defectum, procreatriciſq; virtutis claudicantem, imperfectam, inuenuſtamq; actionem g prauumq; errorem, & h peccatum in ipſo propter quid, hoc eſt fine important ſemper rati ſumus, earundemq; proprium fuiſſe i monere mala, monſtrare, atque minari, quorum minima cenſentur, quæ ab elementorum inuicem ueutibus diſſidijs corruptiuis dependere poſſunt, quò ſpectat illud Lepidi Poetæ *monſtriſq; minacibus vrbem — territat*, cũ quibus heù nimis de facili concordare inueniuntur ſenſuales mores corrupti, Rationis indignè detrectantes Imperium, quod nullis ſubiectum agnoſcitur viribus, verum aſtris, & ipſis prædominari valet altiſſimè. Catellæ fœtum triduo poſt idus Aprilis anni præteriti defectuoſiſſimè monſtroſum Bononiæ deprehendimus (cuius pellis exuuium, & ſceleton condita Illuſtriſs. & Generoſiſs. Marchioni, Equiti Baiuliuo Ord. S. Stephani, Senatoriq; Bonon. de Coſpis dono dedi, quæ ipſe inter admirabiliſſima, & innumerabilia, quibus Muſæum publicum auxit, atq; nobilitauit, viſibilia perpetuò fecit) ille, quoniam abſq; caluaria, & abſq; cerebro capitatus erat, inaniter & minimè ad latera, ſed antrorſum auritus, & duabus veluti cornutus membranulis; Aſtomus omninò, dentibus, lingua, naribus, oculis occæcatus, & mancus in omnibus, & per omnia plantanimalis ferè apparens, atquè inſenſibiliter ſentiens; cuius motus animalis cum ipſo vitali confuſus, illiq; quadantenus identificatus in illa ſemihoræ vitalis, ſub qua idem localiter mobilis vixit, perſpiratione reſultans Philoſophis ipſis, & m Medicis negotium maximum faceſſebat; A corde cum Hippocrate in libro de corde motiones omnes prodijſſe prædictas, atq; cum Ariſtotele n Cor eſſe Regem vnicum, atq; Monarcam animatæ omnis ſenſationis, atq; animalitatis, cõtrà Cerebri Principatum, ſaltem partialem, ideſt ad huiuſce viſceris excluſionem, quis aſtruere fortiſſimè poterat, Galenumq; & alios carpere Medicos, qui tamen ſpinali mediante medulla, quæ nil aliud eſt, quam cerebrum elongatum ſe ſe tueri, atq; à contrariorum calumnijs vindicare ſufficientiſſimè poterant. Huiuſmodi oſtentum, ſeu o prodigium dicamus, præoſtendere fortaſſe videri litteratorum diſſidia, Medicæque præcipuè Artis (quod Deus auertat) ſuſq; dequè præuerſionem; quarè, vt de noſtro concludamus marino monſtro minimè turpi, ſiue deformi, ſed nobili potius, & præclara ſpecie, & formoſitate prædito, proſperam ſatis, & deſiderabilem *τέρας* *ον*, oſtendiſſe ſufficiat deformem defectum infœlicitatis vnicam notam ſemper extitiſſe, qui defectus malè ominatus, & ſiniſtrè portentoſus, & prodigioſus dici promoretur, p omniq; acriori cenſura dignus, ſeu *κακότυπος*, cum ex lege contrariorum contrariæ vigeant rationes. Et ità &c.

e *Ariſt. lib. 4. de Gen. An.*

f *Aulus Gell. noct. Attic. lib. 16. c. 25.*

g *Gal. lib. 1. de morborũ cauſis c. 7.*

h *Ariſt. l. 4. de generat. animal. ca. 4. & l. 2. Phyſ. t. 82.*

i *Iſidor. l. 11. Orig.*

l *Val. Flacc. l. 5. Argon.*

m *Galenus l. 1. de vſu partium cap. 8.*

n *Ariſt. lib. 2. de partibus Animal. cap. 5. & l. 3. c. 3.*

o *Prodigia, quaſi prædicta. P. Feſtus de verb. ſignif.*

p *L. non ſunt liberi ff. de ſtatu Hom.*

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS.
DE PISCIBVS LIBER IV.
B
IN QVO AGITVR
DE IIS, QVI IN MARI ÆQVE, Ac in fluminibus degunt.
DE SALMONE. Cap. I.
ORDINIS RATIO.

C MARINORVM piſcium, de quibus hactenus, non paucos eſſe diximus, qui, licet ſolius maris eſſent incolæ, dulcibus tamen aquis etiam oblectarentur, quales ſunt, qui iuxta fluuiorum oſtia ſæpenumerò obſeruantur. Nunc de illis erit ſermo, qui vel relicto mari flumina aſcendunt, vel relictis aquis dulcibus ad mare deſcendunt. Horum pauciſſimi ſunt, (ego præter Anguillam alios non inuenio) illorum verò multi, quorum rurſus alij longiſſimè à mari recedunt, & ad fluuiorum origines ferè vſq; penetrant: alij in proximis maris locis nonnihil dimorantes, mox ad id regrediuntur. Vtrorumq; alij ſquamis, qui plurimi, alij læui cute, qui pauciſſimi, veſtiuntur. Inter ſquamoſos de principatu certant Salmo, & Lupus, ille noſtro tempore, hic apud veteres maximoperè celebratus. Salmonem nos præferemus, cùm quia ſaporis gratia Lupo non cedit, tùm quia piſcium apud Hollandos, vbi delicatiſſimorum piſcium ingens copia eſt, ſolus ad libram vendatur, tanquam omnibus præferendus, & inſigni quadam prærogatiua ſolis proceribus dignus cæteros enim illic cumulatim licitant.

Piſciũ dulces aquas amantium diuiſio.

Salmonis prærogatiua.

SYNONYMA. ETYMVM.

D QVI ex antiquis delicatiſſimi huius piſcis mentionem faciat, præter a Plinium, inuenio neminem, cui Belgico Germanicoúe nomine Salmo, non Sulmo, vt quibuſdam placet, nuncupatur. Auſonius quidem eodem vſus eſt vocabulo, cæterùm in iam adulto piſce tantum, quandoquidem qui iam adultior factus, & velut ex ephæbis exceſſit, Sarionem, ſiue, vt alij legunt, Farionem nuncupat. Quam poſteriorem nomenclaturam probo. Vt enim Salmo Germanica vox eſt, ita Fario à Germanorum Faren, ſeu potius Foren (Belgæ Voren dicunt, V. vocalem ponentes, vbi Germani F. conſonantem pronunciant) quo nomine Truttam intelligunt, vbi verò etiamnum paruus eſt, Salarem vocat, vt ex hiſce eius verſibus luce clarius eſt.

a Li.9.c.18. *Sario.* *Fario.*

Teq; inter geminas ſpecies neutrumq; & vtrumq; *Qui necdum Salmo, nec iam Salar, ambiguuſq;*
Amborum medio Fario intercepte ſub æuo.

Salari.

Cæterùm in eo poëta fallitur, quod Farionem Salmonem mediæ ætatis eſſe credidit, vulgus ſecutus, quod Truttam deguſtata aqua marina in Salmonem abire credit, vt fuſiùs in Trutta dicetur. Salares itaq; latinè rectè Salmulos appellabimus, aut Salmunculos. Apud Gallos, & Germanos no-

Lachs. men quoq; pro ætate immutat. Illi magnos, & adultos Saulmons. paruos Tacons dicunt: hi maiores B
Salm, minores Selmling. Lachs diuerſimodè interpretari inuenio. Rondeletius, & Adamus Lonice-
rus, ſic vocari hunc piſcem volunt, cùm muria conditus eſt: alij ſemper, paruum, magnum, recentem,
ſalſum, infumatum, apud Saxonicas gentes, maximè verò quæ iuxta Albim fluuium habitant: alij
circa Rhenum, & apud Heluetios ferè tempore æſtatis, & veris nominari aiunt Salm, vſq; ad D. Ia-
cobi diem, deinde mutato nomine Lachs vſq; ad D. Andreæ diem, vt Salmo vernus ſit, & æſtiuus,
Lachſus autumnalis, & hyemalis ſub partum, & à partu. Sunt qui ſic dici volunt, quaſi laſſos, ſed Ger-
manicæ voci latinam tribui etymologiam non placet, eoq; magis cùm à partu ea detorta videatur, vt
Germanicæ linguæ periti fatentur, & Geſnerus quoq; docet, leich inquiens Germanis eſſe genituā;
& apud Belgas leggen dicuntur aues cùm pariunt, quare eo tempore non ineptè Salmo Græcis quoq;
λεχῶος diceretur, quibus etiam λεχώ, ſeu λεχῶνα puerpora eſt. Fit item vt in migratione, quam exercēt,
cùm fruſtra ſaltus quoſdam in fluminibus ſuperare contendunt, laſſi vadum petant, ibiq; ſub lapidi-
bus delitеſcentes emacientur, & eòtabeſcentes maculis ruffi, ſeu ærei coloris impleantur, vnde Kup-
ferlachs appellantur: nam æs Germani Kupfer, Belgæ Koper dicunt: Angli verò Salmonem à Kip-
Eſox. per: cùm carnem habent deteriorem, & roſtrum curuare cœperunt. Georgius Agricola Salmonem
eundem eſſe arbitratur cum eo, qui Plinio Eſox vocatur his verbis. *Præcipua magnitudine Thynni* F
Antaceus. *ſunt &c. Sunt & in quibuſdam amnibus haud minores, Silurus in Nilo, Eſox in Rheno*. Quo loco Ron-
deletius Exos legi vult, & Antaceum ipſum intelligi, qui oſſibus caret: cuius ſententiam Geſnerus
capite de Antaceo, ſiue Huſone improbat, eiſq; ſubſcribit, qui lachſum, id eſt, Salmonem eſſe vo-
lunt, quoniam Salmo Illiricè Loſos vocetur affini vocabulo: mox verò proprio loco, ſui (vt appa-
ret) oblitus, Plinium de Salmone ſenſiſſe veriſimile eſſe negat, cùm eum piſcem alibi ſuo nomine
Lucius. appellet: quare conijcit Lucium eſſe, qui Rheni accolis infra Coloniam Snoech appellatur, haud
abſimili nomenclatura, ſi articulus een, id eſt, vt nos, & Galli loquimur, vn, quem omnibus nomi-
nibus præponunt, decurtetur in e: apparetq; Plinium Germanicam, ſeu potius Belgicam vocem,
quàm potuit, melius, expreſſiſſe. Lucios autem in Rheno maximos eſſe ſuo loco patebit, quamobrē
& nos Exocem Lucium potius, quam Salmonem, aut Antaceum eſſe conijcimus: Hic enim Danu-
bij, non Rheni piſcis eſt: & ſi Eſox Salmo eſſet, Elox potius ſcribendum foret, vt nimirum reſpon-
Anchorago. deat vocabulo Lachs, quo Salmonem indicari diximus. Anchorago nominatur quidam piſcis à
b Lib. c. 2. b Caſſiodoro in regij conuiuij deſcriptione. *Deſtinet* (inquit) *Carpam Danubius, à Rheno veniat An-*
Epiſt. 4. *chorago exermis. Tonſicula quibuslibet laboribus offeratur*. Robertus e Conſtantinus legit, à Rheno ve-
niat Anchorago, ex Oenis Tonſicula. Quinam verò piſcis Anchorago ſit, incertum eſt. Geſnerus G
In ſupplem. prius Salmonem eſſe conijciebat, quoniam hic in Rheno præſtantiſsimus eſt, & certo tempore roſtrū
Lingua La- anchoræ inſtar incuruat: cæterùm vbi de Salmone agit ex profeſſo, mutata ſententia, quòd eo tēpore,
tina. quo roſtrum incoruat Salmo deterior habetur, ciboq; (vt mox patebit) ingratior redditur, Truttam
lacuſtrem eſſe contendit, quæ immutata nonnihil forma, & nomen quoq; immutat, & Yolanch ap-
Trutta lacu- pellatur. Verùm ſi lacuſtrem piſcem intelligit Caſsiodorus, cur eum ex Rheno, accerſit? Ego in
ſtris. priori ſententia perſeuerare mauelim, cùm in Rheno Salmo, non Trutta, lacuſtris ſaltem, celebretur.
Græcam Salmonis nomenclaturam non inuenio, neq; eſt quòd id miretur curioſus lector, cùm in
Oceano tantùm, fluminibuſq; in eum ſe exonerantibus reperiatur, ad quæ veteres Græci nunquam
penetrarunt. Qui voluerit, Salangem appellare poterit. Σαλαγξ enim boni, id eſt, delicati piſcis
Salax. nomen legitur apud Heſychium, nec præterea qui ſit, explicatur: aut à migrandi natura ποταμόδρο-
μος, vel δρόμιας, vel δρομας, fluuiatilis dicatur, nam Ariſtoteles in mari dromades vocat Thunnos
alioſq; gregales, qui aliunde in Pontum excurrunt, & vix vno loco conquieſcunt; aut nomen finga-
tur à ſaltu, & ἁλμος dicatur. Non placet tamen, Salmonis nomen à ſaltu deduci, aut etiam à ſale,
licet ſaliendi natura ei optimè quadret, ſaleq; aut muria inueterari etiam ſoleat, Non enim latina,
ſed à Germanis Belgiſuè Rheni accolis, aut Gallis Aquitanicis accepta vox eſt. H

GENVS. FORMA.

Deſcriptio.

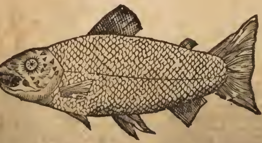
SALMONEM ſquamoſum piſcem eſſe fatentur omnes, item & Auſonius, inquiens.
Tu loricato ſquamoſus pectore. Verùm nunquid è mari flumina ſubeat, vel è fluminibus con-
tra ad mare deſcendat, mox ventillabitur. Squamis autem tegitur exiguis, ſi cum piſcis ma-
Squama. gnitudine conferantur. In magnam & longitudinem, & latitudinē excreſcit. Circa Coloniam ſeſqui-
Magnitudo. cubitalis eſt, vel etiam bicubitalis, apud Miſcoos, & Daſſauiæ circa Albim fluuium maiores à libris
viginti quatuor vſq; ad triginta ſex accedunt: in Heluetia circa Tigurum triginta ſex librarum ali-
quando

A quando grauiores capiuntur. Eſt autem ibi libra vnciarum octodecim: circa Baſileam quinq; aut ſex pedes longi reperiuntur, vnum latis; vt non temerè Thunnos magnitudine æquare Rondeletius dixerit, & Bellonius Cetaceum piſcem dici poſſe. Vt plurimùm autem bicubitalis eſt. Squamæ eius ita maculis notatæ ſunt, vt piſcis ferè totus ſubrufis, & luteis notis inſignis videatur, etſi dicat Auſonius *Macula.* *Praſignis maculis capitis*. Apparet autem ita poëtam ſcripſiſſe, quia eæ in Salmone, quam in Salare ſunt euidentiores; nam de hoc dixerat: *Purpureiſq; Salar ſtellatus tergora guttis.*

Caput ſquamis caret, vnde *frontem lubricum* poëta dixit. Os habet amplum, & valdè denticulatum; *Os.* nam præter id, quòd maxillæ magnis, & validis armatæ ſunt dentibus, palatum etiam quadruplici *Dentes.* eorumdem ordine munitur, linguaq; hamatis dentibus horret. Hunc quadruplicem dentium ordinē Bellonius huic piſci, præter aliorum fluuiatilium morem, peculiarem eſſe ait, & cum ceraſte ſerpente communem: additq; plures eſſe in inferiori maxilla, quàm in ſuperiori. Tergus colore ferè eſt cæruleo, aut ex cæruleo nigricat. Oculi magni ſunt. Narium foramina vtrimq; gemina: Branchiæ vtrimque quaternæ, quarum opercula lata, & rotundis puniceis maculis plena ſunt. Pinnæ iuxta eaſdem binæ, totidemq; in dorſo, quarum prior in medio ferè dorſo eſt, altera caudæ proxima, cutacea, carnoſaque. In ventre tres ſunt, binæ ferè in medio, tertia à podice, qui in imo ventre eſt. Caudam in vnam latam, & rotundiuſculam pinnam deſinere Saluianus ait; Rondeletius verò bifidam eſſe teſtatur, in- *Tergus.* *Oculi.* *Pinnæ.* *Cauda.*
B deq; Salmonem iure πλατύουρον nominari poſſe putat, cùm interim integram etiam depingat. Latam autem eſſe etiam Auſonius meminit, inquiens: —— *Lata cuius vaga verbera caudæ*
Gurgite de medio ſummas referuntur in vndas *Occultus placido cùm proditur æquore pulſus.*

Quantum ad internas partes attinet. Cor angulatum eſt (de mira huius viuacitate mox dicetur.) ventriculus oblongus, & anguſtus: hepar integrum, hoc eſt, in nullos lobos diuiſum: rubrum id eſſe Rondeletius tradit; Saluianus verò, & Bellonius pallere; cui veſica fellis ex viridi nigricantis annexa eſt: Splen ex rubro nigricat: quamobrem cùm Auſonius dicat: *Partes internæ.*
Nec te puniceo rutilantem viſcere Salmo *Tranſierim,*
Saluianus de neutro hoc viſcere, ſed de carne intelligit, quæ prinſquam coquitur, albicat, cocta verò vel ſalita rubeſcit. Mirum eſt, quantum pingueſcat iſte piſcis, abdomine potiſſimum, quod minimè præterijt poëta, inquiens: —— *Cui prodiga nutat* *Aluus, opimatoq; fluens abdomine venter.* *Pinguedo.*
De inteſtinis, ait Albertus, quòd parte ſuperiore diuidatur in plures partes, ſicut manus in digitos. Geſnerus in diſſecto Salmone à faucibus patulis duos ſe obſeruaſſe meatus ſcribit, deorſum protenſos, vnum ad ventriculum, quem œſophagum vocant; alterū anonymum, (cuius vſum ignorat, quandoquidem nihil in eo reperit; niſi fortè ruminat (inquit) hic piſcis & alimenti ſui partem ibi repoſitā
C habet) qui cute candida, & tenui conſtat. Fœminā à mare differre Rondeletius, & Saluianus volunt, quod illa roſtrum habeat magis aduncū, hami modo, indeq; vulgò in Gallia Beccard appellari. Bellonius verò dum dubitat, num ſit diuerſa ſpecies: fœminam eſſe interea inſinuat, inquiens: Eſt & alius prægrandis Salmo (fœminam eſſe autumant) quem vulgus Gallicum ab eius ore prægnandi Beccard vocare ſolet; alij a ferendis ouis Bortiere (Portiere fortè nimirum à portando). Differt is à mare Salmone, quòd labrum inferius in hami modum aduncum habeat. In ſuperiore enim labro foramen eſt ad palatum tendens, in quod hamus maxillæ inferioris ſe recipit, pyxidatimq; in tubi modū inſinuatur. Alij aliter de hac roſtri curuitate ſentiunt. Geſnerus teſtatur ſuos piſcatores in mare tantùm incuruari inſigniter, in fœmina perparum. Rondeletius quoq; mari recuruum eſſe ait, ſed fœminæ magis. Quidam verò eruditus in epiſt. ad Geſnerum, in qua de Albis fluuij piſcibus ad ipſum ſcribit. *Sexus diſtinctio.*

Salmo vulgaris.

E F G H

vtrumq; ſexum id ceu quid præter naturam pati arbitratus inquit: Salmo in Milda (hoc flumen ex Albi ingreſſus) ſi obſtaculū, ſeu præcipitium aquæ iuxta Deſſaniam, ſecundò, ac tertiò fruſtrà ſaltu ſuperare conatus fuerit, vadum petit, eoq; in loco ſub lapidibus, & ſaxis deliteſcens, emaciatur, & contabeſcens maculis ruffi, ſeu ænei coloris impletur, & roſtrum inflectit in magnum hamum, eò quidem maiorem, quò diutius manſerit. Veruntamen credit vir ille doctus idem ei tandem contingere, etiamſi obſtaculis omnibus ſuperatis ad ſummas fluuiorum partes eluctatus fuerit. Ex roſtri itaq; curuitate ſexus non ſatis tutò diſtinguetur; tutiſſimè verò ex ouis. Addit Bellonius fœminam crebrioribus mare, iiſque ſubrubris, & rufis orbiculis in cute variegari: atq; in Lepradis (de quo ſuo loco diximus) modum multis coloribus ſugillari.

LOCVS.

Cur fluuiatilem Plinius dixerit.

SALMONEM Maſſarius fluuiatilē tantùm eſſe credidit, Plinium, puto, ſecutus, qui *fluuiatilem Salmonem in Aquitania marinis omnibus præferri* ſcripſit. Atqui hic fluuiatilem dixiſſe videri poteſt, quòd in fluminibus, potiſſimùm Aquitanicis, quàm in mari melior ſit, ſicuti de Salmone omnes ſcribūt. Atquè enim in mari, ac fluminibus reperiri certo certius eſt; Albertus in ſtagnis reperiri negat. Iam verò cùm qui vtrobiq;, in mari videlicet, & fluminibus degunt, alij ex mari flumina ſubeant, alij ex fluminibus ad mare deſcendant, hicque vel illic pariant, ex hiſne vel illis Salmo ſit, non ſatis inter doctos conuenit.

Vbi naſcatur aut pariat.

Rondeletius vtrobique parere putauit, ſed in mari natum fluuios ſubire, eorumque dulci aqua adeo affici, vt natali ſolo valedicto, in illis perpetuo viuat, nec amplius in mare reuertatur. Quam opinionem probat, quia in mari rariùs capitur. Quæ ſententia ſi vera eſt, in fluminibus etiam parient, id quod mox inſtituto de paruo Salmone capite hæſitanter admodum ſcribit: Paruos Salmones (inquit) qui pedem vnum vix ſuperant, Galli, & Aquitani Tacons appellant, ſuntq; Truttis adeo ſimiles, vt vix à peritis internoſcantur, niſi propius inſpexerint: ſed aliquid eſſe quò diſcernantur, capite de Truttis docebimus. Cùm igitur parui iſti Salmones maioribus omninò ſint ſimiles

A marinis, non poſſum non exiſtimare Taconem Salmonem eſſe, qui in fluminibus, non in mari naſcatur: quorum aqua cùm frigidior ſit, & ad procreãdum minus idonea, quàm marina, breuiores gignit Salmones. Adde quòd in proprio & natali ſolo fœlicius omnia proueniunt, quàm in alieno. Id in Lampetris cernitur, quæ in fluuijs genitæ ſemper marinis ſunt minores, nec in eam vnquam magnitudinem accreſcunt. Quare aut Tacones neceſſe eſt eſſe Salmones in fluuijs natos, aut recens in mari editos, qui patres ſecuti ſint; certum enim eſt Salmones in mari parere: Tacones autem, vel minores adhuc eſſe, quàm vt pariant, vel imperfectos eſſe Salmones, & veluti aborto editos, id indicat, quòd in ijs nunquam, vel oua, vel ſemen, quod lac vulgus appellat, reperias. Hactenus Rondeletius, incertus, vt vides, in marinè, an in fluminibus (Garumna, & Ligeri) parui illi Salmones gignantur. Saluianus quidem in fluminibus quoq; parere admittit, crebrius tamẽ in mari gigni ex eo clarè conijci ait; quòd recens orti rariſſimè in fluuijs videantur, putatq; haud veriſimile videri, quòd (vt Calepinus, inquit, teſtatur, ex quo fortè id Rondeletius quoq; tranſcripſit) dulci aqua ſemel deguſtata, vix ad mare regrediantur. Geſnerus contrà in ſolis parere fluminibus exiſtimat, & ex ijs in mare deſcẽdere, idque ex piſcatorum omnium, à quibus id ſciſſitatus eſt, & authorum teſtimonijs, quæ ſubijcientur, conſtare aſſerit: cùm alioqui vnus tantùm ex omnibus id ſcribat Hector Boëthius Scotus: cæteri .n. flumina ex mari petere affirmant. Autumno (inquit Boëthius ille) riuulis plerumq; aut locis vadoſis,

Salmones cur in fluminibus minores.

B coëuntes Salmones iunctis ventribus oua pariunt, ſabuloq; contegunt; quo tempore maſculus adeò lactibus, (genitura), fœmina ouis exhaucta eſt, vt macilenti euadant, nec quicquam præter oſſa, ac ſpinas, pellemq; ſuperſit, ineptuſq; eſui ſit. Referunt eam maciem contagij loco haberi, cùm obuios quoſcunq; ſui generis inficiant, qui ſic affecti ſunt: Cuius rei hoc eſt indicium, quòd perſæpè capiuntur vno latere extenuati, reliquo non ita. Cæterùm ex ouis illis arena obrutis, piſciculi ineunte vêre naſcuntur adeò molles, vt donec digiti magnitudinem non exceſſerint, manu cõpreſſi velut humor concretus diffluant. Tum primum natura duce ad mare pergunt, vigintiq; dierum ſpatio, aut paullò maiore, incredibile dictu, qualem in magnitudinem exereſcant. Hæc itaq; ille, ex quibus quis non intelligit, huiuſmodi Salmones propter aliquod obſtaculum in fluminibus parere, mareq; propriũ pariendi, & incrementi locum eſſe? Equidem ſi fluuiatilis piſcis eſt, cur in ijs tantùm reperitur fluminibus, qui in Oceanum ſe exonerant? cur non etiam, qui in mediterraneum, quiq; in alia maria influunt, Salmones habent? Nonne vni potius Oceano, quàm tot fluminibus, quæ recipit, proprios dicemus? Citat deindè Geſnerus viri cuiuſdam doctiſſimi epiſtolam, quam in ſuam gratiã de Albis fluuij piſcibus conſcripſit, qui tamen Salmones paruos æquè, ac magnos è mari in Albim venire tradit, nec pro-

Cur in fluminibus pariant.

C ficere in eo, ſed contabeſcere, ac emori, vt poſtea addit, inquiens obſeruaſſe ſe adeò tabidũ, vt exangues, & nullis ferè inteſtinis appareret: natos verò ex eo piſciculos in Albi, nec lõgiores, nec craſſiores digito euadere, quamdiù ibi, vel iuxtà ſtagnantibus aquis immorãtur: creſcentibus verò, auctiſq; fluuijs in mare properare, in hocq; proficere, & augeſcere. Et mox rurſus ex relatu ſenis cuiuſdã piſcatoris Argentinenſis ait Salmunculos in Rheno genitos, niſi aquam marinam petant, nihilo grandiores euadere, neq; vnquam Salmones fieri, etiamſi pluribus annis in Rheno manerent. Poſtremò alius quidam, apud Miſenos, vir diligens ipſi affirmauit per epiſtolam, Salmones, ſi ſupra annum in fluuijs perſeuerãrint, perquam inſipidos fieri, ſin diutius, poſt annum ſecundũ, eos omninò, ceu fidetacos, aridoſq; interire. Definiamus itaq; marinos potiùs quàm fluuiatiles eſſe. Mirũ tamen eſt quantum dulci fluuiorum aqua afficiuntur, & pingueſcunt: quare etiam eſt, quòd in illis Oceani locis, vbi copioſiores in eum influunt aquæ dulces, copioſiores etiam, & meliores Salmones capiantur. Tradit Olaus a Magnus, vix alibi in tota Europa vberiorem eſſe horum piſcium capturam, quàm in Bothnico mari verſus Lappones, è quorum montibus, & terris vaſtiſſima flumina aquarum dulcium deſcendunt, contra quæ pulcherrimo (inquit) ſpectaculo quaſi milites micãtibus armis ſub ſolari æſtu aſcendere videntur Salmones tanto præſertim agmine, vt ſuperiores montium aquæ prædam refer-

Vt dulcem aquam ament.

a Lib. 20. c. 3.

D rent piſcatoribus ſuis. Nec tamen hoc genus piſcium quantumq; capiatur, deficere videtur in loco ſuo natiuo. Teſtaturq; idem Olaus circa ſolſtitiũ æſtiuum in extremis Bothniæ litoribus circa Thornam, adeò magnam eorum capi multitudinem, vt fortiſſima etiam retia pondere eorum rumpantur, In regionibus Oſtrogothorum, & Veſtrogothorum plurimos item naſci, quoniam illic quoq; flumina ſint viginti, aut triginta pedes alta, maximè verò apud Veſtrogothos in prouincia Vuermelandia dicta, quæ olim regio titulo coronabatur, vbi locus dulcium aquarũ centummillibus paſſuum in longitudine, & quadraginta latitudine patet, cui nomẽ Vener eſt, in quẽ viginti quatuor magna flumina a montibus Noruegiæ illabuntur, vnum ſolum exitum verſus meridiem habentia, qui Trolhetta, id eſt, dæmonum caputium nominatur, in quibus magna quoq; eſt Salmonũ copia. In Viſtula etiam, ac Duna, vel Dzuina Liuoniæ fluminibus iuxta Rigã magno pretio fumo indurantur, prout cõmuniter, apud omnes Septentrionales aquas fieri ſolet. De Albi celeberrimo fluuio nonnihil antea dictũ eſt. Vultaua, item Bohemiæ, fluuius Pragã per mediũ diuidens, & in Albim influens. Sala itẽ, & Milda, apud Miſenos, ijs abundant. Rhenus laudatiſſimos, grandiſſimoſq; alit, & qui in eum exonerantur,

Vbi fumo indurentur.

minores fluuij alij, vt Moſella. Minus commendari aiunt in Scaldi propter Antuerpiam. Tameſis in Anglia; Garumna, Dordona, Sequana, & Ligeris in Gallia; Elauer item Aruernos, & Borbonienſes alluens abundantiſſimè Salmones præbent; cæterùm Aquitanici Plinio cæteris præferuntur, hoc eſt, qui in Dordona, & Garumna capiuntur. Maſſarius tradit etiam optimos eſſe in Rhodano, idq; Ioan. Bruyerinus Gallus quoq; aſſerit: *b* Rondeletius verò falli eos ait, qui in Rhodano capi exiſtimant: defluit enim in mediterraneum mare, quod Salmonibus caret. Carere autem Rhodanum his piſcibus innuit etiam *c* Scaliger pater inquiens: E

b L. 22. c. 17

c In Ata.

Et Salmo pictus aureis frequens guttis
Extrema continentis ambiens Sera,
Qua proditores peierant Proamnates
Noſtraſq; dedignatus ingredi ripas
Aduerſus obluctatur amne Garumna.

Conzaluus Ouiedus dum in Indiæ Occidentalis fluminibus numeroſiſſimè Salmones capi ſcribit, de ijs itaq; intelligit, qui in Oceanum ſe effundunt.

d Cap. 84. Hiſt. Indiæ Occident.

N A T V R A. M O R E S.

Partus.

F

Quando migrent.

CVM veteres nihil planè de Salmonum moribus, ac natura habeant, non incongruum fuerit, quædam ex Geſnero, quæ ex doctis Rheni, ac Albis accolis, & à peritis etiam piſcatoribus accepta collegit, referre. Primo vêre ex Oceano per Rhenum alioſq; magnos fluuios magnis copijs aſcendunt, ita vt Maio menſe in his locis inquam longiſſimè à mari diſſitis maximè abundent: aquis verò fluminum auctis, & turbidis præſertim migrare audent. Eodem tamen menſe, Iunio item, & Iulio ab hirudinibns infeſtantur in tantum, vt in ripa aliquando viribus prorſus exhauſti, aut etiam mortui capiantur. His exugentibus adeò dolent, vt ſupra aquam ad tres pedes, vel amplius, ſeptem, vel octo ad ſummum, exiliant; quanquam piſcatores quidam aliam cauſam horum ſaltuum eſſe ſuſpicentur, tanquam ad prouidendum, cauendumq; ſibi ab inſidijs hoc faciant; complurimum enim, cùm ipſi in nauibus colloquuntur, ſic exilire Salmones aiunt, interdũ capita tantùm proferre: ſed hoc doctis quibuſdam veriſimile non fit: alij per laſciuiam cũ corpore optimè habito ſunt vt Iunio menſe, exultare eos putant, quod veriſimilius apparet: ſed an alij quoq; piſces cùm maximè vigent, ſimiliter ſupra aquam ſeſe eiaculentur, quærendum. Altiorũ ſanè ſaltuum non aliam, quàm violentam aliquam cauſam fecerim, qualis maximè hirudinum ſtimulus eſt: Complures enim aliquando Salmonem inuadunt, caudam, & palatum quandoq; implent, & ad inteſtina quoq; deſcendunt: itaq; præ dolore non pergunt per flumina aſcendere Salmones, ſed ad ripas deflectunt, vbi in capitis piſcatores rei cauſam facilè deprehendunt: & putant aliqui hirudines iſtas in ipſis Salmonũ inteſtinis naſci, nutrimento quod continetur calefacto, aſſiduo nimirum, & vehementi motu. Quòd niſi tempeſtiuè à piſcatoribus capiantur, hoc malo extinguuntur: vnde contingit, vt ſæpè Salmones iam putres inueniantur. Damnoſum verò adeo id eſt regionibus, per quas Salmones ferũtur, vt Epiſcopus Lauſannenſis temporibus Felicis Malleoli (qui hoc narrat) contra Sanguiſugas tantopere Salmonibus infeſtas, & lætaliter pũgentes, exorciſſimi dictamina de ſacris ſcripturis collecta dictari fecerit, & per certa dierũ interſtitia publicari non ſine felici ſucceſſu. Lampetras quoq; Salmonibus infeſtas eſſe aiunt, cùm è mari flumina ſubeuntes comitantur eos. Adhærentes enim ventrem, vel collum eorum agglutinato roſtro exugere. Lampetram cùm per ſe ad natandum inepta ſit, migratoro Salmoni ſe applicare ore, atq; ita retinere, vt præcipitia quoq; ſaltu ſuperantem illum quandoque ſequatur, & ſuctu oris inflicta carni eius bene ampla veſtigia appareant. Eſt & alia ſaltus cauſa, loca abrupta conſcendendi cupiditas, aut cùm impedimenta fluminum ſuperare conatur. Teſtantur author obſcurus de natura rerum, & Albertus, cùm ſæpem, vel ſimile aliud obſtaculum inuenerint, caput caudæ coniungere, & ſic in circulum flexo corpore tranſilire. Alius item phyſiologus obſcurus, Salmo (inquit) dicitur à ſaltu: caudam enim ore replicat, & reflectit, validè eam ore tenens, donec ſaltus agilitate locum etiam præruptum conſcendit. Quòd ſi verò obſcuris iſtis authoribus minus quis fidei adhibendum exiſtimet; audiat quid ex doctiſſimi cuiuſmodi Medici in piſcium Albis deſcriptione verè ſcribat Geſnerus. Mildam flumen præ cæteris diligit Salmo, & (vt quidam putant) ab aqua Alpis fluuij quacum permixta in mare ſe exonerat, diſcernit. Itaq; plurimi eo in loco, vbi Milda in Albim influit (Deslauiam vocant, quod oppidum eſt principium Alhaltinorum) capiuntur, hoc modo: Ad Mildæ in Albim ingreſſum principes vallum, ſiue obſtaculũ quoddam excitarunt, vt ita redũdans aqua ad molendina reuerteretur, octo cubitis aliquando altiùs: vallo graues, & magnas arbores impoſuerunt, & perticis magnis intus cancellarũt, ne Salmo tranſiliat. Inter perticas alicubi naſſæ ſunt collocatæ. Hunc locum cum attigerit Salmo, qui per Albim aſcendit, ſaltu aduerſus aquæ præcipitium ſe proripit in altum, vbi vel in naſſam incidit, & capitur, vel ar-

Ab hirudinibus, vt infeſtentur.

Cur altè ſaliant.

G

Lampetra Salmonibus infeſta.

H

Saliendi modus.

borem

A Lucem periculoſuè contingit, indeq; violenter in Mildam ſe traijcit. Hoc ſi prima vice non ſucceſſerit, ſecundò etiam tertioq; experitur, & ſine tum quidem tranſilire, aut aſſequi altitudinem valli potuerit, vadum petit, inibiq; ſub ſaxis deliteſcens emaciatur, ac contabeſcit. Si tamen flumen Albis augeatur, & creſcat, aduerſus illud ſubinde fontiū,& originis cupidus aſcendit, parit, & conſumptus tandem macie, ac ſiccitate moritur. Adeò verò natiuus huic piſci ſaltus eſt, vt Salmunculi etiam, ſi in vaſe aliquo venales cum alijs permixti in aqua fuerint, aqua eis adempta exiliant: vnde & ab alijs piſcibus dignoſcuntur. Quod ſi verò rurſus iſtiuſmodi ſaltus parum veriſimilis cuiquam videatur, argumento quòd Salmo piſcis eſt grandis, & valdè grauis, cùm agilitas magnitudini, & ponderi videatur contraria, reſpondent Albertus, & author de natura rerum, robore multum valere, omnemque qua prædirus eſt, agilitatem à viribus potius, quàm à leuitate oriri. Quantum autem robore valeat, ex hoc non modò conſtat, quòd aduerſis ſemper aquis moliatur, ſed quòd ex altiſſimis præcipitijs cadentes aquas etiam ſuperet. *Robur.* Tradit Hector Boëthius Salmones ex mari reuertentes (venientes) aduerſis vndis fluminis, in quo (vt putat) orti ſunt, mirabile de ſe ſpectaculum præbere: Flumina enim (inquit) hinc, atque illuc anguſtis preſſa rupibus, ac proinde veloci demiſſa curſu, vbi prærupto caſu deſcendunt, non per canalem ſtatim prodeunt, ſed incuruatæ vndæ impetu

B paululum per aera feruntur, antequam cadant: Salmones verò contra tendentes maiore nixu aquas ſuperare tentant, quanquam non omnes euadant, nam debiliores, aut hærent in imo fluminis, aut etiam ex alto iam euecti præcipitantur in aquas, atque tam procul excidunt quidam, vt à ſubiectis lebetibus, qui valdè propè aquam ferueut, excipiantur, accolarum in hoc euentu, non læui voluptate. Supra Baſileam ad quatuor miliaria catarrachtes, & præcipitium Rheni eſt, ſtatim ſub ponte ad oppidum Lauffenberg, violentum valdè, ſimiliterque altum, per hoc quoque eluctari Salmones aiunt: inde rurſus aliud ſublimius eſt, paullò infrà Scaphuſiam inſigne oppidum Heluetiorum. Hoc indigeie voce à rapidiſſimo fluminis decurſu den Lauffen dicunt, & à Salmonibus ſuperari negant. Circa finem Nouembris ad alta eiuſmodi fluminum, tum maiorum, tum minorum loca ferè contendunt, & quoad eius poſſunt, aſcendunt, pariendi gratia, vt nonnulli arbitrantur, qui interim in Rheno parere non inficiantur. Incipere autem aiunt non multò poſt ſolſtitium, & ſubinde per autumnum, ac hyemem parere, aliquos etiam ad vêris, vſq; (id eſt Martij) initium. *Quando pariant.* Cæterùm hoc parum veriſimile eſt, niſi de illis intelligant, qui propter obſtaculum aliquod ad mare deſcendere non poſſunt: nam alioqui circa vêris initium flumina repetunt, hyememque in Oceano, vel ſaltem bonam eius partem tranſigunt. Partui locum idoneum quærunt, ſolutum, vt aiunt, ſabulonem, ſuper

C quo fluuius rapidus fertur. Ibi ſcrobem excauant longam ad tres, quatuorne paſſus, latam circiter pedes quatuor. In ea fœmina oua ponit magnitudine piſorum, quæ mas rore genitali ſuo irrigat. Conſtruunt autem eam muniuntq; tum intus, tum ad latera lapidibus miro ingenio, vt in tuto ſint oua, obtectaque, ne impetu fluuij diſpellantur. *Nidi in quo pariunt artificium.* Sic igitur illa genitura maris perfuſa ad vernum vſq; tempus iacent, tum demum ijs animatis piſciculi naſcuntur, quos Salmulos vocant. Hoc dignum admiratione Salmulos mares aliquando genitura plenos reperiri, & cum fœminis adultis coire, earum excluſa oua rigare, cū in Salmulis fœminis nunquam oua reperiantur. Pariunt autem libentiùs in minoribus, ac riuis, in quæ deflectunt, quàm in Rheno: cuius aqua eo tempore minus lenis, & pinguis eſt, & vadum durius. Actis aliquando fluminibus oua ſcrobibus commiſſa, diſſipantur: itaq; pars perit, aut à piſcibus deuoratur: pars aliqua ſeruatur: at ſi nihil impediat, oua paulatim augeſcunt, & ſpiritu vitali inflata demum vltra per aquam deferuntur, formaturq; interim piſcis. Scrobes quas diximus, aliquando imminutis fluuijs in ſicco relinquuntur: nec tamen pereunt oua, ſed reſtitutis aquis animantur, non minus, ac ſi nunquam deſtituta eis fuiſſent. Hæc itaq; de Salmonum generatione, qualia à viris doctis per literas accepit Geſnerus, beneuolis ego quoq; lectoribus recēſui, ſimiliternè in Oceano proli incumbant, incertus. Abdere ſe hîc credūtur propterea, quòd quibuſdam anni tēporibus nun-

D quam, vel ſaltem rariſſimè capi ſoleant. Quonā cibo vtatur iſte piſcis, & an vllo prorſus, adhuc (inquit Hector Boëtius) incertum eſt, cùm in ventriculo exenteratus nihil oſtendat, præter ſpiſſum quendam humorem. *Cibus.* Geſnerus cùm aliquando diſſectum inſpiceret, nihil in ventriculo, & inteſtinis reperiſſe ſe aſſerit præter mucum quendam ſubflauum, & lapillum candidum: genituræ verò multum ſub finem Nouembris, non in ipſis (vt appellant) lactibus, ſed in vaſis ſpermaticis. Idem ait piſcatores, apud ſuos tradere in maiorum ventriculis nunquam aliquid, in paruis neſcio quid reperiri. Maiores enim (qui iam Salmones vocantur) non alio quàm aqua cibo victitare. Maio quidem menſe floribus ruris eos frui dicere; tum enim quia optimi ſunt, ex ipſa cæli temperie (quam flores indicāt) fructum percipere videri. Aqua autem præcipuè turbida, tanquam aptiore ad nutriendum, eum gaudere; fluminibuſque turbatis altiùs migrando niti, veluti perſequentem huiuſmodi aquam; quæ craſſior, dulciorque fieri videtur, niuium liquatione, herbis innatis, & pinguibus agris. Addit tamen ſe ſe ab Argentinenſi ſene quodam, & perito piſcatore accepiſſe: Salmonem dum Salmo eſt, (hoc eſt ante vigeſimā quintam diē Iulij) pediculis aquaticis (vt vocant) veſci, deinde verò & à partu obuijs quibuſdā

piſcibus,

piſcibus; quiq; hæc ſæpiùs in diſſectorum inteſtinis ſe deprehendiſſe diceret. Saluianus quoq; carni- E
uorum eſſe aſſerit, & gregatim degere. Viuax admodũ piſcis eſt, adeo quidem, vt Albertus inquiat

Viuacitas. cor eius extractum, omnium animalium diutiſſimè viuere, itaq; ſub vno corde pulſante plures Salmones in fruſta diſſectos à piſcatoribus vendi, tanquam omnes recentes, cor adhuc pulſans oſtendentibus. Teſtaturq; Robertus Conſtantinus in ſupplemento ſuæ linguæ latinæ ſeſe Baſileæ conſpexiſſe exenterati Salmonis cor aquoſa ſanie aſperſum vltra diem viuere.

CAPIENDI RATIO.

PRO ætatis diuerſitate, ratio Salmones capiendi variat. Paruos enim hamis, retibus, & naſſis decipi aiunt; adultiores verò aliter, idq; quatuor, aut quinq; modis, quos ex Geſnero referemus.

Vt in Rheno capiatur. Vbi rapidiſſimus Rheni fluxus ad ripam eſt, piſcator ſtructuram quandam inſtar valli è truncis, & lapidibus, quæ in flumen promineat, excitant. Fundamentũ eſt quercus, & alnus. Ad hanc vnda impingens magno impetu retrò fertur, ita fit vt retrò locus aquæ tranquillior, idemq; profundior ſit. In eo nauicula eſt cum tigurio: vbi noctes, & dies piſcatores duo manent, quo tempore Sal- F
mones perpetua migratione aſcendunt, & reti in aquam demiſſo Salmones expectant. Salmonẽ igitur aſcendẽtem obius iuxta ſtructuram aquæ impetus in locum tranquillum reijcit. Id ſentit piſcator filo commoto, tenet enim manu fila aliquot, reti annexa, vel lignum paruum, funiculo alligatum reti, ita vt rigeat. Itaq; mox paxillo quodam retracto, vt rete ſubito per machinam, ſeu decipulam attrahatur, efficit. Huiuſmodi autem ſtructuræ magnis impenſis fiunt, & conſeruantur: & qui eis vtuntur piſcatores, certam ſummam pecuniæ magiſtratui ſoluunt, & inſuper decimas. Habentur autem ſolùm inter Baſileam, & oppidum Lauffenberg. Infra Baſileam nulla eſt, quòd ſolum, ſeu vadum ſolutius ſit, & Rhenus patentior, nec amplius ſimiliter in anguſtum ſaxis vtrinq; coactus. Quod ſi Salmones omnes iuxtà has ſtructuras aſcenderent, caperentur omnes, ſed multi lõgiùs ab eis, & circa medium fluminis aſcendunt. Maio (vt diximus) Salmones ab hirudinibus infeſtantur, atq; exagitantur, adeò vt viribus exhauſti, ſolito per medium flumen aſcenſu relicto, ad ripas modò ſub aqua profundiùs, modò in eius ſummo, vt appareant, ferantur. Quo animaduerſo piſcatores nauicula adproperant, & fuſcina quinis ferè, aut ſeptenis cuſpidibus horrente, feriunt. Fuſcinæ ferrum perticæ ligneæ affixum eſt. Eſt quando ſcamnum oblongum Rheno imponunt, ita vt pars eius poſterior in ripa firmetur: anterior verò pedibus duobus nixa in flumen promineat: huic inſiſtens piſcator Salmonem viuum G
valido funiculo alligatum tenet, donec alius adueniens morſu eum depellere conetur. Quòd cum fieri videt, paulatim vinctum ad ripam retrahit; & alterum inſequentem, vbi commodum fuerit, fuſcina ferit. Circa Argentinam priuatim marem coitus deſiderio fœminam vinctam dũ perſequitur, ſimiliter feriri aiunt. Circa medium Martij menſis, retibus ad Salmones comparatis vti incipiunt piſcatores. Id genus retis duplicatum eſt: altum ad duos paſſus, longum vt minimum triginta tres. Fiunt enim quædam multò longiora. Nam ſupra põtem Baſileæ rete vnum trahi ſolitum ad bis mille gradus (gradum vocat pro binis pedibus) longum eſſe putant: & aliud infrà pontem longiſſimum, quod ferè ad pagum quendam proximum extendatur. Huiuſmodi reti extenſo piſcatores vtrinque bini in ſingulis lintribus per Rhenum deſcendunt: degrauatur autẽ inferius plumbo, ſuperiùs ſubere eleuatur. Ita ad vadum vſq; demiſſum Salmones obuios omnes implicat: qui verò ſuperiore in aqua loco natant, euadunt; vt ij etiam qui circa ſaxa, aut ſub ſaxis ſunt. Implicati aliquando vi erumpunt: quòd ſi duo, aut plures ſimul capti ſint, & erumpere nequeant, vbi alter alterũ ſibi propinquum ſenſerit, concurſu mutuo, ſi ſpatium detur, ſe inuicem conficiunt. Capiuntur item aliquando fortuito genere retis, quod Spreitgarn appellant. Hoc enim à piſcatore iniecto præter alios piſces, vt Naſos, Barbos, Lucios, Capitones &c. ſæpè etiam Salmones pariter irretiuntur.

Vt circa Argentinam capiantur. Circa Argentinam hoc H
modo etiam capiuntur. Retia tria, ſingula circiter viginti paſſus longa coniunguntur: ea demiſſa, vt non amplius tribus pedibus à vado abſint à piſcatoribus, qui in cymbis vtrimque ſunt à tergo Salmonum, non ante ipſos trahuntur. Exiſtimantur autem inutiles, qui ſupra rete fuerint. Simili modo in Anglia capi audio in Tameſi fluuio. Quomodo valla, & præcipitia ſuperaturi capiantur, ſupra dictum eſt. Qui verò in mari capiuntur, non ipſo quidem patente Oceano capi aiunt, ſed æſtuarijs, & magnis maris canalibus.

A

VSVS IN CIBIS.

SALMO nulli planè piſci, ſiue marinus ille ſit, ſiue fluuiatilis, ſiue lacuſtris, ſaporis teneritudiniſque gratia cedit. Maſſarius fatetur nunquã ſe ſuauiorem lautioremq; piſcem comediſſe, ideoq; piſcibus omnibus præferendum eſſe iudicat. Moderatus tamen eius eſus eſto; Larga enim plerunq; manu deuoratus, propter nimiam pinguitudinem, moleſtam affert ſatietatem; vnde haud mediocriter imminui exiſtimationem eius putauit Saluianus, cùm potius augeatur inde, quòd minus ſeſe replere edentes poſſint, quod corpori conſultum eſt. Salubriores tamen alios eſſe non inficior, at ſuauiores eſſe pernego. *Præſtantia.*

Cæterùm non omnes æquè æſtimandi ſunt. Habenda enim ratio eſt ætatis, loci, & anni temporis. Salmunculos ſemper placere aiunt, ſed præcipuè Aprili, & Maio, & cùm vltra ſex ſeptemuè digitos non excreuerint: delicatiſsimos autem haberi, cùm ad quinti digiti menſuram acceſſerint. Adulti in fluuijs teneriores, & ſuauiores euadunt. Horum rurſus, qui longiùs à mari receſſerint, diutiuſq; in fluuijs degerint, eos qui neq; adeo longè flumina ſubierint, neq; tam diu in ijs B verſati fuerint, antecellere Saluianus, & Rondeletius arbitrantur, cõtrà ac ratio ipſa ſuadere videtur, doceretq; experientia. *Qui meliores.*

Longè enim & bonitate, & ſalubritate præſtant, qui mediocriter in dulci fluuiorum aqua verſati ſunt, ob mediocre exercitium: altiùs verò enecti, vel ſimpliciter in dulcibus aquis immorati propter nimios labores, & mediam ferè, deteriores macilentioreſq; euadunt, quamobrem circa Coloniam præſtantiſſimos capi rectè Albertus dixit, & Rondeletius minus probatos propter Antuerpiam. Colonia enim ad Rheni ferè medium ſita eſt, Antuerpia mari proxima. Iam verò licet Plinius Aquitanicos celebret Salmones, hoc eſt, qui in Aquitaniæ fluminibus capiuntur, Garumna, & Dordona, nunc tamen eiuſdem Alberti teſtimonio Rhenani præferuntur. Optimi autem ibi ſunt communi piſcatorũ conſenſu Maio menſe. Miſeni Albis accolæ poſt Pentecoſten cùm auctiora ſunt flumina, præferunt. *Vbi meliores*

Improbantur cùm partui vicini ſunt, quo tempore maculas [illegible] ltas ærei coloris, & roſtrum valdè recuruum habere diximus. Angli Salmones iſtos porcis grandinoſis comparant, ſimiliterq; eis abſtinentes vili plebeculæ relinquunt. Cęterùm boni, & tempeſtiui ſicuti palato gratiſſimi ſunt, ita contrà ægris, & quibus parum validus eſt ventriculus, minus conueniunt; viſcoſi enim ſunt, & cõcoctu admodum difficiles, vt ſunt ferè omnes alij, qui è mari fluuios, & ſtagna petunt, Mneſitheo teſte, quamobrem Arnoldus Villanouanus in regimine Salernitano, niſi à iuuenibus robuſtiſq; C hominibus edi eos voluit: idq; cum embammatis, quæ craſſum, viſcidum, frigidumq; eius ſuccum emendare queunt. *Qui, & quã deteriores.*

Ad apparatum, quod ſpectat; quouis modo coctus optimè (inquit Platina) ſapit. Geſnerus ex Medici doctiſsimi relatione recentes ſcribit in aqua benè elixari, tum vino calido perfundi, refrigerari, & in eodem quo elixus eſt iure, dies octo, vel quatuordecim ſeruari: inde ſigillatim cùm libuerit vnum, aut alterum tomum eximi, aceto perfundendum. Eum cibum eſſe lautem, & boni ſaporis, præſertim cùm pinguis fuerit: Aliquos in vino coquere; alios æquales vini, & aquæ partes miſcere, ſed ita carnem tenaciorem fieri, vt in mera aqua elixari præſtet. Spinam dorſi ſeparatim totam excindi, eiuſq; partes aliquas ſupra craticulam aſſari, quæ menſis ſuper olere, aliouè ferculo imponuntur, in magnis delicijs. *Apparatus.*

Oua quoq; & inteſtina (quæ ab ignaris negliguntur) vel ſeparatim, vel cum ipſo piſce elixa, conditi iure aromatico coloris è ruffo nigricantis, lautiſſimo apparatu: Cæterùm ſalitum Salmonem, qui in dolijs toto anno ſeruatur, non aliter quam recentem parari, præmaceratum tamen aqua. Eum ſpecie quidem, & colore præferri recentem, ſapore verò ſicciorem, & tenaciorem eſſe, quamobrem iure conditum, vt Sturio ſolet, optimè ſapere. Deniq; infumatum, præſertim qui Bremæ capitur, vel crudum eſitari ſolere. Eſſe qui ſegmenta ex eo ſuper craticula aſſant. Bremenſes quidem peculiari quodam modo eum infumare ſolere. Saluianus etiam eſſe tradit, qui D receptis fruſta caryophyllis prius infixis aſſant, atq; cinnamomo, ſaccharo, & aceto condiunt, eoq; condimento moltò ſuauiorem reddi: ſalitum verò (quorum magnam vim inquit ex Iouio, Gallia Belgica mittit in Italiam in plebis vſum, nam ſaliti priſtinam nobilitatem amittunt, etſi qui recens ſalitus fuerit, non ſit prorſus ſpernendus) in aqua elixum, oleo, atq; aceto conſperſum comedi. Portantur ad nos nonnunquam quadragesimali tempore infumati, nullo prorſus ſapore commendabiles, vt verendum, autumnales, vel hybernos eſſe, quibus temporibus recentes quoq; improbantur. Ad Rhenum verò vbi plures capiuntur, vt Lauffenberg, ſaliri in paruis dolijs ſolent, quæ libras (ſedecim vnciarum) circiter viginti capiũt, & autumno, & hyeme hæc vaſcula aliò vendenda mittunt: libram ferè quinq; obolis argenteis vendunt. Durant per annum, & in cellis vinarijs cum ſua muria ſeruantur. Hollandi recentes tantùm edunt, eoſq; vel elixos, vel ex butyro frixos. *Oua.*

 E

DE LVPO. Cap. II.

SYNONYMA. ETYMVM.

Labra cur dictus. SVMMO in honore pretioque (vt mox parebit) olim apud exquiſitioris palati Romanos fuit, qui Græcis λάβραξ vocatur, quaſi violentus, & à ſuis viribus præſidiũ petens, vt Calcagninus exponit, aut ab ipſa vehementia, vt Ionius nimirum παρὰ τὸ λάβρως ἐσθίειν, vt Athenæus author eſt, vel vt Euſtathio placet, quaſi λίαν βορὸς hoc eſt, valde vorax, vel vt Suidas vult (ex Scholiaſte Ariſtophanis) διὰ τὸ ἀνοίγειν αὐτοῦ τὸ στόμα, καὶ ἀθρόως καὶ ὠχυρῶς ἀλίσκεσθαι, quia illi hiatus & repentè, & cũ impetu auideq; voret: vt rectè Latini rei naturam, non ipſum nomen imitati, Lupum (qui λύκος Græcis eſt, quo nomine Blennum aliquando, item Anthiam vocari inuenio, at hunc piſcem nunquam,) di- *Lupi voracitas.* xerint, quòd huius nominis quadrupes ore ſit ſemper hiante, & vt inexplebilem ventrem exaturet, F ſumma audacia, atq; impudentia nihil non tentare veretur, cùm ſit tanta auiditas voracitaſq; vt deficiente cibo, ne à terra abſtineat, in hoc quoq; Labraca referens, quem Lucilius inter duos pontes *Catillo.* Romæ captum, Catillonem, quaſi Liguritorem appellauit, quippe qui præter piſces, latrinarũ aliiſq; domorum recremẽtis famelicum ſuum ventrem impleat. Rectè itaq; Iſidorus ex moribus terreſtrium piſces aliquos appellari ſcripſit, vt Canes marinos, quod mordeant, Lupos quòd improba voracitate alios perſequantur, & Varro etiam à vi quadam dictum oſtendit. Cæterùm monendus etiam eſt le- *a Li. 31. c. 8.* ctor a Plinij temporibus à Foroiulienſibus piſcem, ex quo garum fiebat, Lupum vocatum fuiſſe, quem ſuo loco Enchraſicholum eſſe oſtendimus. Notandum item Labros piſces cauda placentes ab eodem Plinio nominari ex Ouidio, in cuius tamen de piſcibus fragmento (inquit Geſnerus) nullum Labri nomen extat, ſed Melanuri laude inſignis caudæ: quare apud Plinium ſic quoq; legendum putat, nec eſt (inquit) quòd Labri nomine Labracem forte aliquis accipiat, quoniam Labrax Lupus eſt, paullò antè à Plinio nominatus: nec refert, quòd Melanurum quoq; antea nominarit, cùm aliorum etiam quorundam nomina repetierit, memoriæ nimirum lapſu, vt Orphum, & Erythrinũ. Qui modo celeberrimus iſte piſcis ſit, non benè inter noſtri tẽporis parentumq; noſtrorum doctos conuenit, va- *De Lupo varia opin.* riantibus eorum ſententijs. Simon Genuenſis, eumq; ſecutus Franciſcus Philelphus voluerunt Lu- G cium eſſe piſcem, qui nunc materno tritoq; vulgi ſermone Lucius vocatur, coniectura ducti, quòd Lupus piſcis Græcè Lycos (pudendo errore) appellaretur, vt y tenui in u verſo Lucus, ac deinde Lu- *b L. de peſte.* cius cognominatus eſſet. *b* Alexander Benedictus Lucium fluuiatilem Lupum appellans, marinũq; præcipuè ſuauem eſſe inquiens, longo roſtro, nullis ſpinis intercurſantibus, haud alium, quàm Sphyrænam intelligere videtur, quam nempè alij Lucium marinum etiam dicunt. Volaterranus, & ante eum Poggius Florentinus ſenior Lupum eum eſſe volunt, qui nunc Sturio dicitur, quandoquidem Lupus Tyberinus longè omnium piſcium apud Romanos eſſet laudatiſſimus, & is maximè, qui inter duos pontes caperetur, cuiuſmodi cùm ſit nunc Sturio, omnium ſcilicet piſcium, qui menſis apponitur, præſtantiſſimus, eum Lupum veterum dici oportere. At verò Platina Romanorum Lacciam, noſtram Chiepam, Lupum eſſe contendit. Quas omnes opiniones partim Ionius, partim & Maſſa- *Lucium non eſſe Lupum.* rius, Rondeletius item & Saluianus doctiſſimè refutarunt. Lucium in primis non eſſe tum ratione, tum etiam veterum authoritate facilè oſtenditur. Lupus Græcè λάβραξ, non λύκος appellatur, ſed λύκος quadrupes eſt; Lupum piſcem veteres omnes marinum faciunt, & ex mari fluuios ſubire aſſerunt: Lucius verò in fluuijs, lacubuſq; , in mari nunquam degit: adhæc vilis plebeiuſq; ac inſipidus eſt, Lupus ſaporis excellentia ſummoperè commendatur. Probabilior tamen hæc opinio Ronde- H *Sturionem non eſſe Lupum.* letio videtur, quàm qui Sturionem eſſe voluerit: quàm enim futilis vanaq; horum ratio (inquit) ſit, nemo non videt: Sic enim quicunque in Tyberi delicatiſſimi optimiq; eſſent piſces, Lupi dici poſſent: præterea notæ vtriuſque valdè inter ſe pugnant: Lupus enim ſquamoſus eſt, & quatuor pinnis natat, quorum neutrum Sturioni conuenit; Lupus carniuorus, & voraciſſimus eſt; Sturio autem minimè. Timauus fluuius Brentæ nomine nunc celeberrimus Lupis abundat, teſte Martiale:

Laneus Euganei Lupus excipit ora Timaui.

is Sturiones (inquit Iouius) non habet qui nempe maiores fluuios tantùm intrare ſolent. Adde quòd Paulus Aegineta Cephalo Lupum ſimilitudine comparauit, cui Sturio diſſimillimus. Lupus authoribus Ariſtotele, Plinio, & Athenæo Mugili caudam prærodit, quod quoq; Sturioni, vtpote edentulo, oſque ſupina parte habenti nemo ſanæ mentis tri- *Non eſſe Licciam.* buat. Quare Laccia, ſiue Chiepa, Lupus non fuerit, nam & hæc dentibus caret, quin & nullã omnino in maxillis aſperitatem habet; neq; etiam veriſimile eſt, hanc tantoperè in delicijs fuiſſe, cùm ſit frequentiſsimis, atq; adeo moleſtis ariſtis ſpinuliſve referta, vt in conuiuijs harum tædio periculoſi

ſuſuitatis

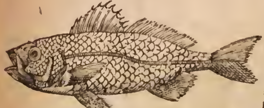
A ſuauitatis (quæ & ipſa haud multa eſt,) gratiam amittat. Hiſce itaq; viris doctiſſimis, qui recitatas ſententias refutarunt, aliumq; qui notis omnibus, veterum Lupo reſpondet, oſtendunt, libenter aſ- *Lupus verna-*
ſentior, illum nempe qui Venetijs, nobiſq; Varolus, Romæ Spigola, in Hiſpania Lupo, Liguria ſimi- *qui.*
liter Louazzo, & Gallis item Luppaſſon, & Lubin pro Lopin, vt Rondeletius exponit, a Lupo ni- *Varolus.*
mirum nominatur, in Hetruria Ragno, quaſi Araneus, Anglis (vt Geſnerus ſe intellexiſſe ſcribit,) à Baſe, Gallis Cenomanis vn Var, vel vn Bar, voce mutila, & detruncata, vt Bellonius conijcit, à λαῦραξ, (ita enim Tarentinus, & Pollux ſcribunt, & in Galeni codicibus modo per υ. modò per β. ſcribi reperio,) niſi etiam (inquit) à vario colore nomen putes deductum. Adrianus Iunius Belgicè interpretatur een Zeeſnoeck, id eſt, lucium marinum, quo de nomine dubito. Amatus Luſitanus, Hiſpanis Robalum appellari tradit.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

LVPVM ex marinis eſſe, qui fluuios lacuſq; ſubeunt, mox veterum teſtimonijs aſſeretur. a Colu- *a L. 18. c. 17*
B mella de piſcibus agens, duo Luporum genera facere videtur, maculatum ſcilicet vnum, ſine maculis alterum. Inquit enim: *tum ſine macula (nam ſunt & varij,) Lupos includemus*, & vtrumq; genus hodieq; cognitum eſſe docti quidem volunt quamquam diuerſimodè ſentiant. Iunius *Lupus va-*
credit Lupos varios, eos eſſe, quos D. Ambroſius vulgarem nomenclaturam ſecutus Truttas, non *rius.*
Troctas, vt ipſe habet. (nam hoc nomine Aelianus Amiam intelligit) quam opinionem refellit Rondeletius, tùm quòd Truttæ in Tyberi præſertim inter duos pontes non capiuntur, ſed earum copiam maximã ſuburbani amnes omni tempore ſuggerunt, vt ex Reatinis, Sublaqueaniſq; & ipſo Tyburtino amne quotidie videntur: tùm quòd Trutta in fluuijs fontibuſq; tantùm capitur, frigidioribuſq; locis gaudet; cùm Lupus in mari, & marinis ſtagnis degat, frigoriſq; iniuriam vehementer pertimeſcat, adeo vt præ frigore moriatur, vt modò oſtendetur; quamobrem ipſe varium Lupum Columellæ eſſe exiſtimat, cuius dorſum ex albo cæruleo eſt, venter candidus nigris maculis conſperſus; alterum verò ſine maculis eum eſſe, qui b Plinio appellatur laneus, ſiue lanatus à candore mollitieque carnis. *b Li. 9. c. 17.*
Duas itaq; habet icones, quarum prior maculis caret, & maior eſt, altera minor, valdè maculoſa. Io- *c Lib. 12. ety*
uio verò ſubſcribit Saluianus, & ne ſolis videatur niti coniecturis, Iſidori c Hiſpalẽſis teſtimoniũ ad- *mol. cap. 10.*
fert, qui varios vulgò (vixit plus octingẽtis ab hinc annis,) Truttas vocari ſcribit capite de Truttis, & mox capite de Lupo affirmat paruos eos Lupos maculatus, mox vbi adoleuerint, maculas deponere, quod & Rondeletius concedit: quare ego Columellam præcitatis verbis duo Lupi genera indicare non puto, ſed hoc tantùm dicere velle, Lupos ſine maculis, id eſt, ætate prouectos, etiam dulci fluuiorum aquæ aſſuefactos, piſcinis potius, quàm minores, includendos eſſe. Laneum verò etiam, ſiue Lanatum Plinius meo iudicio, ſpecie non diſtinguit, ſed ce- teris præferri ait, ob carnis videlicet candorem (mollitiemq;) qui in adultis maior eſt; & ipſe etiam Rondeletius, qui in mari degit, dorſo ait eſſe ex cæruleo candido, in oſtijs verò fluminum, totum ferè candidum. Piſcis eſt ſquamoſus, teſte Ariſtotele, ſquamarumque argenteatum cãdore cæteros omnes

C

Lupus vulgaris Rondel.

Lupus varius Rondel.

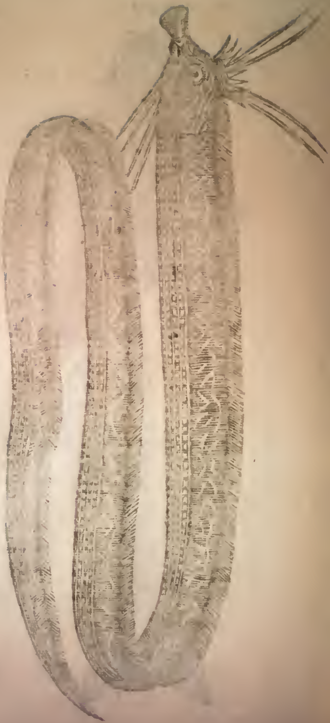
D

nes

A [illegible] ſuperans. Mediocres autem ſquamæ ſunt & ſerratæ, & non inter ſe ſolùm, ſed ipſi etiam *Squamæ.*
piſcis carni validiſſimæ commiſſæ ſunt. Roſtrum habet oblongiuſculum. Os cùm hiat, valde patulum. *Roſtrum.*
Dentibus carere Maſſarius trad[illegible], item Rondeletius addita ratione, vel quia ob oris magnitudinem *Os.*
facilè prædam deuoret, vel quia [illegible] voluerit natura, vt illi piſcibuſq; reliquis conſuleret. Si enim os *Dentes,*
dentibus (inquit) armatum foret, vix piſces eius impetum effugerent, ipſeq; præ inſatiabili vorandi
cupiditate interiret. Dentium autē loco oſſa habet aſpera in palato. Bellonius verò tenues denticulos
confuſo ordine vndecunq; in ore haberi ait. Iouius quoq; ſerratos tribuit, quibus hamorum lineas
abrodat, & Cælius Calcagninus Sturionem non eſſe Lupum probaturus, Lupus (inquit) dentibus
ſæuit, quibus prorſus caret Sturio: Saluianus quoq; plurimis atq; tenuiſſimis denticulis multiplici, ac
vario ordine diſpoſitis (pectinum inſtar, quibus lanarij vtuntur, quoſq; vulgò Cardi Itali appellant)
munitis ac deniq; huius eiuſdē piſcis effigies Venetijs depicta, Geſnero miſſa labra denticulata oſten-
dit, ſed tamen apud hunc maiorea ſunt grauiſſimi conditores Rondeletius & Maſſarius, qui Lupum, *Lingua.*
vt diximus, edentulum faciunt. Meus domi meæ ad vinum pictus litem dirimit. Linguam habet ob-
longam teſte Bellonio. Athenæus ex Ariſtotele oſſeam eſſe ſcribit, & adhærentem. Oculi magni ſunt. *Oculi.*
Branchiæ vtrimq; quaternæ. Harum operculum duobus oſſibus conſtat, quorum ſuperius poſtrema *Branchiæ.*
B ſui parte ſquamatim committitur. A ſummis branchijs per vtrumq; latus linea ferè recta ad caudam
ducitur. Pinnas, Ariſtotele teſte, binas habet parte prona, totidemq; ſupina. Quæ prona parte capiti *Pinnæ.*
proxima eſt, octo vel nouem acutis, & inæqualibus aculeis tenui membrana colligatis horret; altera *Aculei.*
vnicotantùm. Contrà ſupina parte caudæ vicina aculeos habet ternos. Cauda in vnicam pinnam de-
generat. In paruulo (vt diximus) nigræ apparent maculæ, quę in paullò adultiore prorſus deliteſcunt. *Maculæ.*
Grandiuſculus enim argenteus eſt, dorſo tamen paullò minus quàm ventre candido. Locus etiam *Color.*
colorem mutat, nam qui in mari capitur, ex cæruleo candicat, in oſtijs fluuiorum, totus albus eſt. Qui
hic expreſſus eſt, tergore pinniſq; omnibus nigreſcit, ad latera pallet. Linea medium corpus diuidens
aurea eſt. Caput ex aureo, amethyſtino & cæruleo variat. Cauda cærulea eſt. Branchiarum os ſuper-
num in extremo inſigniter rubet. Dorſum ęquè, ac venter extuberat, vnde niſi totius corporis lōgiuſ-
cula eſſet figura, ouata cenſeri poſſet; in capite (vt *d* Ariſtoteles, & *e* Plinius annotarunt,) lapides *Figura corporis.*
habet. Scribit Calcagninus authores ſe habere piſcatores primi nominis, & ipſe (inquit) cominus an-
notaui, in Variolorum capite oſſiculum eſſe, dum primæ adhuc ſunt ætatis, quod deinde ætate ingra- *d Li. 8. Hiſt. cap. 19.*
ueſcente obdureſcat in lapidem. Carnium lactearum albore cæteros omnes piſces ſuperare Iouius
tradit: Bellonius tamen ſuo Lupo carnem vt in Salmone rubeſcentem aſcribit, ſiue de ſpecie diuerſa *e Li. 9. c. 16.*
C locutus, ſiue quòd Oceanus aliquid mutat, inquit Geſnerus. Cor habet trigonum, vt Athenæus ait: *Caro.*
ventriculum amplum & longum, appendices binas maximè conſpicuas, iecur ſubflauum, in duos lo- *Cor & alia partes interna.*
bos diuiſum, quorum dextro fellis veſica committitur: Lienem rubrum & longum, inteſtina lata, nec
multis complicata anfractibus: folliculum plurimo aëre tumidum, ſpinæ dorſi validiſſimè annexum.
Bellonius è puſillo magnum, ac cetaceum, Salmonis more euadere ſolere teſtatur, vt ex Oceano libras
quindecim nonnunquam pendere viſus ſit. Saluianus ad viginti libras, aliquando excreſcere obſer- *Magnitudo.*
uauit. Vbi autem prægrandes capiantur, mox dicetur.

LOCVS.

MARINVM piſcem eſſe, & in fluuijs nunquam quidem naſci, ſed ſubire tamen, & ſtagna
etiam inter alios *a* Galenus atteſtatus, inquit: *Lupum nunquam vidi natū in dulcibus aquis,* *a L. 3. Alim.*
è mari verò fluuios, aut ſtagna (λίμνας) *ſubijſſe vidi. Quamuis enim in profundo maris ver-*
ſari ſit ſolitus, non refugit tamen ſtagna ſalſa, (λιμνοθαλάσσας) paludes marinas (*nec oſtia fluuiorum.*
Et *b* Oppianus loca maris paludibus fluuijſq; vicina amare ait: *b Lib. 1.*

D *Labrax, audaces Amiæ, placidaq; Chremetes* — *Pelamydes Congri, quem dicunt nomine Oliſton*
Aequora qua fluuio, qua ſunt vicina paludi — *Incoluiſſe iuuat, qua dulcis terminus vnda*
Et fluctus cœno commiſtus vertice multo — *Voluitur à terra, piſces hic paſcua lata*
Accipiunt, pingui diſtendunt membra ſagina, — *Ex ponto fluuij dirus petit oſtia Labrax.*

Quare nunquid vſq; adeò verum ſit, quid ſcribit *c* Ptolomæus Euergetes apud Athenæum, circa Be-
renicē Lybię fluuiū eſſe, qui lethon vocetur, in quo Labrax naſcatur, Aurata &c. dubitari poteſt, & li- *c Lib. 2.*
cet *d* Columella nō ſolū dulcibus aquis includi, ſed etiā procreari in ipſis dicere videatur, his verbis: *d Li. 8. c. 16.*
Piſcium curam maiores noſtri celebrarunt, adeo quidem vt dulcibus aquis marinos clauderent piſces, atq;
eadem cura Mugilem Scarumq; nutrirent, qua nunc Muræna, & Lupus educatur. Inde Velinus, inde & Sa-
batinus, item Vulſinenſis, & Ciminus Lupos Aurataſq; procreauerunt, ac ſi qua ſunt alia piſcium genera
dulcis vndæ tolerantia; locus tamen ſequenti capite indicat, inquiens: *Frequenter animaduertimus intra*
ſepta pelagicos greges inertis Mugilis, & rapacis Lupi, quare qualitatem litoris noſtri contemplemur, ſi vite-
mus ſcopulos, an probemus. Turdi complura genera, Merulaſq; & auidas Muſtelas; tum etiam ſine macula

(*nam ſuni & varij*) *Lupos includemus.* Hic enim loquitur de ijs, qui in mari capti ſeptis includuntur: E
quare priori loco *procrearunt*, interpretor, tulerunt vel dederunt, vel ſubminiſtrarunt. Sunt verò in
Vbi meliores. fluuijs meliores, id quod Martialis eleganter oſtendit; nam cùm laneus, ſiue lanatus vocetur, teſte
Plinio, omnium laudatiſſimus, à carnis nimirum albedine, & mollitie, ille laneum vocat, qui in fluuijs
capitur; partimq; è mari, partimq; fluuijs nutritur.

Laneus Euganei Lupus excipit ora Timaui Aequoreo dulces cum ſale paſtus aquas.

Videmuſque qui in Tyberim ex alto mari aſcendunt, & pinguiores, & meliores fieri; id quod & veteres omnes de Lupo tradunt. Plinius: *At in Lupis* (quidam legunt, at Lupi) *in amne capti præferuntur:* max mè ſi inter duos pontes captus eſſet, vt aliás teſtatur, inquiens: *Meliores ſunt Lupi piſces in Tyberi amne inter duos pontes.* † Horatius contra luxurioſos frugalitatem commendans:

† Serm. 2. 2. *Vnde datū ſētis, Lupus hic Tyberinus, an alto Captus hiet, pōte ſuè inter iactatus, an omnis Oſtia ſub Tuſci.*

e Li. 8. c. 56. Extat apud e Columellam (inquit Iouius) dictum illud Philippi admodū luxurioſum, qui apud hoſpitem Caſſino in oppido Lupum ſibi in cæna appoſitum guſtabundus expuit, addens: *Peream niſi piſcem putaui*, quaſi vellet innuere, ſolos Tyberinos Lupos, piſcis nomine dignos eſſe; cæteros autē Lupos inter quiſquilias potius quàm inter piſces eſſe reponendos. Addit Columella hoc Philippi periurium, multorum ſubtiliorem feciſſe gulam, doctaq; & erudita palata faſtidire docuiſſe fluuialem Lupum, niſi quem Tyberis aduerſo torrente defatigaſſet. Itaq; (inquit Terentius Varro) *Nullus eſt hoc tempore nebulo, ac rhyntor, qui non iā ducat nihil ſua intereſſe, vtrum eiuſmodi piſcibus an ranis frequētibus habeat viuariū.* Lucilius acris, & vehemens poeta inter duos pontes captū, quaſi liguritorē appellabat,
Catillones qui. teſte Macrobio Catillonem, qui propriè Catillones dictos ait, quaſi catillorū liguritores: Lucilij verſus hi ſunt: *Fingere præterea afferri, quod quiſq. volebat Illum ſumma ducebant, atq; altilium lanx,*

Hunc pontes Tyberinos inter captus Catillo.

Idem Macrobius, cur Tyberinus iſte Lupus apud prodigos in honore tanto fuerit, & omninò omnes ex hoc amne piſces, ignorare ſe ſcribit. Iouius cùm dixiſſet, etiamnum pluris illum quàm in alto captum, lautorum obſonatoribus vendi, ait admodum voracem ſubire cloacas ſolitum, omnia quæque deuorare, ijſq; de cauſis in Tyberi mirum in modum pinguеſcere, & adoleſcere. Cloacas autem ſubire ex veteribus teſtatur † Iuuenalis, dum ait:

† Satyra 5. *Vos Anguilla manet longa cognata colubra,*
Aut glacie aſperſus maculis Tyberinus (nimirum Lupus) *& ipſe*
Vernula riparum pinguis torrente cloaca, Et ſolitus media cryptam penetrare ſuburra. G

f L. 16. c. 12. Adde quod & maiores hiſce in locis euaderent. Tradit f Aelianus in Indico mari, quo tempore fluuij augentur, & maiore iam profluentes impetu in agros exundant, hos piſces inūdationem ſequi, & per agros in pauca, & tenui aqua ferri, & oberrare: poſtquam verò imbres, ex quibus augentur fluuij, ceſſarint, & confluentes ad ſuos redierint alueos, in humilibus planis, paluſtribus & ſinuoſis locis, vbi & Erineæ (vt vocant) reperiri ſolent, piſces vel octo cubitorum relictos, & ægrè propter aquæ bonitatem tum natantes, tum vitam vtcunq; ſuſtinentes, ab agricolis capi. Et Maſſarius profitetur Lupos multò maiores reperiri (quàm apud nos) in dulci portu quem nunc Phanatium dicunt. Ibi enim (inquit) dulcis aqua eſt ex Acheronte amne ex Acheruſia palude profluente apud ſinum Ambraciũ: ſimiliterq; in Eloro amne, vt authore eſt Niphodorus Syracuſanus. Prægrandes item Lupos apud Miletū Aſiæ vrbem & plurimos, Ariſtoph. Scholiaſtes, & poſt hunc Suidas tradit, propter ſtagnum influens in mare, idq; antiquum prouerbium: *Labrax Mileſius*, indicat: & Archeſtratus apud Athen. θεῶν παῖδα quaſi prolem deorum vocauit his verſibus:

Λάμβανε δ' ἐκ Γαίσωνος ὅταν Μίλητον ἵκηαι
Κεστρέα τὸν κέφαλον, καὶ τὸν θεόπαιδα λάβρακα
Εἰσὶ γὰρ ἐνθάδ' ἄριστοι, ὁ γὰρ τόπος ἐστὶ τοιοῦτος.

Miletum cùm adieris, ex Gaſone accipe Ceſtreum Cephalum & prolem deorum Lupum,
Hic enim optimi ſunt, ob loci eius proprietatem, H

NATVRA. MORES.

ALCÆVS apud Athenæum Lupum ait ſublimem natare. Idem Athenæus Ariſtotel. teſtimonio μονήρεις, id eſt, ſolitarios eſſe ait, quod tamen in ijs, quæ nunc extant, Ariſtotelis ſcriptis
Solitarium non eſſe. non reperias, imò verò a Ariſtoteles χυτοὺς piſcibus (Saluianus fuſiles vocat, Theodorus fu-
a Li. 5. Hiſt. cap. 2. ſaneos, eò quòd fuſim retibus capiuntur,) eos annumerat. Ex quo mea quidem ſententia (inquit Saluianus) non minus gregales quàm ſoliuagos eſſe, conijcere licet, quando fuſanei dici poſſe non videntur, niſi grex, in quem ſe prius collegerant, in fugam fuſus fuerit. Ad quod accedit, quòd inter
b Li. 9. Hiſt. cap. 21. eoſdem χυτοὺς Thynnos, Pelamydeſq; recenſet, quos b aliàs gregales eſſe oſtendit. Rondeletius item vidiſſe ſe ſe teſtatur Mugilum Luporumque capturam vno retis iactu centum aureis coronis veniſſe.
Cibus. Idem Athenæus ex eodem Philoſopho carniuoros eſſe Lupos teſtatur, & verè quidem: at quàm fide-
c Lib. 8. Hiſt. cap. 2. liter ſcribat hic: *c Reliqua victus ratio non eadem omnibus eſt: alij enim carniuori tantùm ſunt, vt cartilaginei, Congri, Hiatula, Thunni, Murana, Lupi, Dentices, Amia, Cernua:* haud abre quæri poteſt;

nam

A nam paullò pòſt ſubdit: *Amia, Thunnus, Lupus magna ex parte carne aluntur, ſed algam etiam tangunt.* Solere etiam ſubire cloacas,& mediæ cryptas intrare ſaburræ ex Iuuenale oſtẽdimus,Iouius author eſt obuia quæq; deuorare, nec piſcibus vllis,vel corruptiſſimis eſcis parcere,paucisq; antè menſibus, cùm in foro piſcario ingens Spigola exenteraretur, oblongum ſerpentem in ventre repertum eſſe. Nos verò nominis rationem cùm redderemus, à voracitate qua terreſtres Lupos imitatur (quorum venter ſemper eſt famelicus) dictum eſſe oſtendimus: ſed & æquè rapax eſt, atq; æquè in aquatile genus ſæuit, vnde ἁλίμαργον ἰχθὺν Oppianus, Columella rapacem, Ouidius rapidum, immanem, & acrem cognominarunt. Solertianè,& ingenio valeat,an ſtupidus ſit piſcis,& hebes,haud temerè ſtatuas,nam licet adagiorum author Lupum Mileſium (quod legitur apud *d* Ariſtophanem: ἀλλ' οὐ λάβρακας καταφαγὼν Μιλησίους κλονήσεις, vertit ille: *Haud cùm Lupos voraneris Mileſios Facies tumultũ,*) in ſtolidum,& auidum dici poſſe velit; poteſt tamẽ etiam in hominem voracem torqueri;& licet Lupus captu non ſit difficilis, ideoq; minus videatur ingenioſus, captus tamen ingenioſe ſeipſum liberare nouit: & vt minus quàm Mugil in prouidendo ſolertiæ habet (Plinij *e* verba ſunt) ita magnũ ipſi robur in pœnitendo: (Vuottonus legit in pernitendo; quam lectionem Geſnerus non probat, quoniam prouidere, & pœnitere pulchrè opponuntur, quare in pœnitendo exponit, mox cùm pœnitendo ducitur, quod probo). Nam vt hæſit hamo, tumultuoſo diſcurſu laxat vulnera, donec excidant

Solers ne ſit an ſtupidus.

d In Equitibus.

e Li. 3 a. c. a

B inſidiæ. Idem teſtatur *f* Plutarchus; item Oppianus interprete Lippio:

f Lib. vtra animal.

Labrax deflexo pendens confoſſus ab hamo, — *Continuo in lymphis concuſſo vertice ſaltat,*
Et ſetas violentus agens ſua vulnera frangit, — *Et maiora facit, funeſtaq; fata repellit.*

Et antè hos dicebat Ouidius:

— Lupus acri concitus ira — *Diſcurſu fertur vario, fluctuſq; ferentes*
Proſequitur, quaſſatq; caput, dum vulnere ſæuus — *Quaſſato cadat hamus, & ora patentia linquat.*

Retibus verò etiam deprehenſi ludunt piſcatores, arenam infra ea ſodientes, ac quaſi per cuniculum effugientes. Plinius ex Ouidio Lupum rete circumdatum arenas arare cauda, atq; ita conditum tranſire rete ſcribit; Hic verò ſic canit:

Vt è retibus euadant.

Clauſus rete Lupus quamuis immanis, & acer,
Dimotis cauda latitat ſubmiſſus arenis.

Idem tradit & Oppianus:

Et ſuluam Labrax alis molitur arenam — *Conatur foueam branchijs aptare capacem*
Corporis, vt magnos ſub terris occulat artus, — *Ac veluti lecto iaceat, per litora gryphos*
C *Piſcantes verrunt, hic cœno immerſus in alto* — *Effugit exitium præda, fugit humida lina.*

Clariſſimè Plutarchus: *Lupus* (inquit) *rete iam trahi ſentiens, ſolum interea magna vi ruendo, diuidendoq; cauat, ac vbi latibulum aduerſus inſultus communiuit, iniicit abditq; ſe, & hic tantiſper hæret, dum rete prætervehatur.* Scribit præterea Cælius Calcagninus, quòd ſi rete ſe implicitos ſenſerint, quanto poſſunt impetu in rete graſſari, vt diſcerpant, atq; hæc omnia in Variolo ſe obſeruaſſe noſtros piſcatores magno conſenſu teſtari. Ego hoc poſtremum apud veteres non lego, vti neq; quòd hamorum lineas ſerratis dentibus abrodat, quamuis aliàs Iouius id veteres omnes teſtari aſſerat, memoriæ fortè lapſu Lupum cum Anthia, quem aliqui Lycon, id eſt Lupum dicunt, cõfundens, cui hanc ſolertiam ex Ouidio tribuimus. Haud immeritò itaq; Ariſtophani apud Athenæum λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος dicitur. *Vita enim præſidia* (inquit) *ſolerter excogitat, ſeq; ipſum tuetur*: quid dicturus ſi dociles eſſe ſciuiſſet, id quòd Nymphodorus apud eũdem teſtari videtur, cùm ſcribat in Eloro amne Lupos adeò manſuetos haberi, vt è manibus porrigentium cibum etiam capiant: quod item eũ quadrupede Lupo commune habere videtur. Aiunt enim, referente Ariſt. apud Mæotidem paludem Lupos eſſe piſcatorum familiares, & niſi partem ſuam à piſcatoribus acceperint, retia cùm in terra expanſa reſiccantur, lacerare; quòd Albertus haud rectè ad Lupos piſces tranſtulit. λύκους enim appellat

Docilitas.

g Li. 9. Hiſt. cap. 36.

D Ariſtoteles. Aelianus deniq; audiſſe ſeſe tradit, præclarè intelligere hũc piſcem, in capite ſe poſſidere lapidem hyberno tempore perfrigidum, ſibiq; infeſtiſſimum. Itaq; illo ipſo anni tempore ipſum calefacere, haud quaquam inſcium, contra lapidis frigus remedium eſſe, ipſum tepefacere. Lapides autem in capite habere inter alios Plinius tradit his verbis: *Prægelidam hyemem omnes ſentiunt piſces, ſed maximè qui lapidem in capite exiſtimantur habere, vt Lupi, & Pagri: cùmq; aſpera fuerint hyemes, multi capiuntur cæci.* Ariſt. quoq; eandem ob cauſam Lupum in ijs numerat, qui à frigore infeſtantur. Ob lapides enim à frigore (inquit Rondeletius) congelantur, & moriuntur: cui & aliam rationem addi poſſe putat, quòd in ſublimi natent, eoq; magis frigoris iniurijs opportuni ſunt, maximè ſeniores. Qua de cauſa frigoris vi mortuos ſæpè in ſuis ſtagnis reperiri piſcatores teſtantur. Idque ratio ſuadet, quandoquidem qui in abditis gurgitibus hyeme latent, minus à frigore læduntur, nec hyeme moriuntur, etiamſi lapides habeant in cerebro, vt Soleæ, Paſſeres, Aſelli, Coracini, Scari, Lati, Vmbræ, Hepati. Cur verò inter alios piſces vnà cum Mugile, Salpa, & Chromide clariſſimè audiat, vt *h* Ariſtoteles, & Plinius aiunt, rationem nullam inuenio: addit

Auditus.

h Li. 3. Hiſt.

i *Li.9.c.70.* Plinius, *i & in vado viuunt*: contra Philoſophi (vt apparet) ex quo id tranſtulit, mentem: hic namq; cætera piſcium genera minus dicit audire, ideoq; imis potius gurgitibus verſari ſolere: ac ſi Lupum in ſublimi verſari, dicere vellet, id quod Alexus, apud Athenæum quoq; teſtatur, & ex *k* Ariſt. hiſce verbis quoq; colligitur: *Lupi quoq; & Aurata, & Mugiles, & id genus alij fuſcina interdum ſæpenumerò capiuntur dormientes, alioquin ex ijs nullus fuſcina capi poſſe exiſtimarur.* E

k *Li.4. Hiſt. cap.10.*

P A R T V S.

a *Li.5. Hiſt. cap.10.*
b *lib.6. Hiſt. cap 17.*
c *lib.5.c.11.*
d *lib.5.c.9.*
e *lib.9.c.51.*

LVPVS (inquit *a* idem Philoſophus) *oua parit, idq; ijs maximè locis quà flumina exeunt in mare.* Alias *b* verò æſtate, alias hyeme parere ait: *c* & ne ſibi aduerſari videretur, *d* alicubi bis anno parere tradit (quod *e* Plinius quoque, Oppianus item, & Aelianus teſtantur) idq; inter fuſaneos (χυτάς) facere ſolum, cæterùm poſteriorem partum infirmiorum eſſe.

A N T I P A T H I A.

Capiendi Ratio.

F

Inimicitia cum Mugile.

MVTVO quidem odio flagrant Lupus, & Mugil: verùm quanquam inimici ſunt capitales, tamen ſtato tempore, teſte Ariſtotele, & Athenæo ipſum citante congregantur; coëunt enim (inquit) in gregem ſæpius, non ſolùm quæ eiuſdem ſunt generis, ſed etiam quibus idem, & ſimilis paſtus appetitur, dummodo ſit abundè cibarij. Sæpè Mugiles cauda abſciſſa viuunt. Abſcinditur autem Mugilis cauda à Lupo. Plinius Nigidium, non Ariſtotelē citans; *Nigidius* (inquit) *author eſt, prærodere caudam Mugilis Lupum: eoſdemq; ſtatis menſibus concordes eſſe. Omnes autem viuere quibus cauda ſic amputentur.* Perottus huius diſcordiæ oculatus teſtis tradit ſæpenumerò ſe Puteolis Beſſarione præſente Lupum, & Mugilem acriter inuicem pugnare vidiſſe, Mugilemque in metu (timentem ſcilicet ſibi à Lupo hoſte) caput occultaſſe, ac ſi ita totum ſe abſconditum eſſe exiſtimaret, quòd fortaſſis in cauſa fuerit, quod caudam potiùs, quàm alias partes inuadat Lupus, eamq; potius victum ſe ſaſſus Mugil prærodi ſinat, gnarus ſcilicet, ea abſciſſa ſuperuicturum ſe; vt verò Mugilem vincit, ita à ſquillis paruis, imbellibuſq; & exanguibus piſcitijs vincitur. Deuorat quidem haſce, cùm G neq; reſiſtere ei, neq; effugere poſſint: & tanta eius eſt ingluuies, vt feriri ſe ab ijs non ſentiat; feriunt autem illæ medium ferè eius palatum acuto, quod in ſummo capite prominet cornu: quo poſtea ſerpente, & depaſcēte vulnere præ nimio cruciatu emoritur, helluationiſq; ſuæ pœnas luit: vti Oppianus hiſce verſibus teſtatum reliquit:

Pugna cum ſquillis.

Sunt Squillæ exiguæ, ſunt parua in corpore vires
Et magnum, & ſaturum præclarum Labraca ventrē *Interimunt aſtu, properat geſtitq; teneri*
Labrax piſciculis, qui paruo robore poſſunt *Non dare terga fugæ, non æquo occurrere Marte,*
Occiſa occidunt hoſtem, perimuntq; necantem, *Cum Squillæ rictu piſcis ſorbentur aperto,*
Turmatim in medium deſcendit turba palatum, *Et feriunt cornu, quòd fronte exurgit, acuto,*
Explet ſit præda Labrax, nec vulnera curat, *Vulnera paulatim ſerpunt, domitantq; voracem,*
Et ſola tanti ceſſant in morte dolores, *Et tandem ſtratis victi mucrone perire.*

a *lib.1.c.29.* Aelianus *a* quidem iſthæc ex Oppiano, vt ſolet, tranſcribere videtur, ſed quia diligentiùs rē deſcribit, verba eius quoq; recitabo: Lupus piſcis (inquit) à Squillis ſuperatur, quamquam piſcium, vt ita dicam, maxima vorago eſt. Lupi igitur, qui circa paludes maris degunt, ſquillis quoq; paluſtribus inſidiantur. Sunt enim & aliæ quædam ſquillæ, quæ algis victitant, & tertiæ ſaxatiles. Cùm ergo ſeipſas defendere. Squillæ non queunt, pro vltione extremum ſpiritum in victoria effundere non dubitant. H Equidem earum aſtutias, & fraudes non grauabor narrare: Cùm ſe interceptas ſentiunt, faſtigium quod eminet à capite, quodq; ſimile eſt acutiſſimo triremis roſtro, atq; etiam ſecturas habet modò ſerrulæ vncinatæ: hoc inquam animoſæ illæ beſtiolæ cùm incuruarint, ſumma leuitate ſaliunt, & tanquam ſaltatorium verſant orbem. Lupus ore maximè hiante, atq; imminenti cùm ſit, pelle tenera, & molli ſquillam ex laſſitudine viribus defectam comprehendit, atq; prandium fore arbitratur. Squilla primū in gutturis laxitate ſaltat, poſt aculeos in miſerum venatorem defigit; huic interiora exulcerantur, tumeſcentiaq; plurimum ſanguinis mittunt: deniq; ſuffocatione Lupum periclitantem interficiens interficitur. Quāta autem libidine ſquillas venetur, ex eo colligi poteſt, quòd eis pro eſca vtantur piſcatores, vt idem Oppianus author eſt, maximè ſi pinguis fuerit. Capiūtur, teſte Plutarcho, verriculis, & plagulis, numeroſiſſimè verò retibus, vti ex Rondeletio oſtendimus, item hamis, ſed quo aſtu transfixi, implicitiq; ſeſe liberent, iam etiam dictum eſt.

Squillarum differentia.

Vt capiantur.

A

VSVS IN CIBIS.

QVANTI Lupum fecerint proceres Romani opſophagi, præ cæteris oſtendit Plinius, teſtimonio Cornelij Nepotis, & Laberij poëtæ minorum, poſt Elopem, vel Acipenſerem præcipuã ei, & Aſellis authoritatẽ fuiſſe tradens: item C. Titius vir ætatis Lucilianæ in oratione, qua legem Fanniã ſuaſit, cuius verba non ſolùm de Lupo inter duos pontes capto, ſed etiã de moribus quibus, pleriq; tunc viuebant, citat Macrobius, quæ breuitatis cauſa relinquo. Archeſtratus verò Lupum Mileſium apud Athenæum θεόπαιδα cognominauit, quaſi deorum prolem, quòd non minus. quàm pretioſi piſces, teſte Euſtathio, deus, & anthropophagus fit. διὰ τὸ ὁ ἀνθρώπους οἱ μὲν, quanquam τιμὴ ad deos cultus eſt aut honor, ad piſces pretium. Eundem Lupi honorem apud Plinium ferè oſtendit Feneſtella his verbis: *Atq; vt luxu quoq; aliqua contingat authoritas figlinis: Tripatinum appellabatur ſumma cœnarum lautitia. Vna* (patina) *erat Murænarum, altera Luporum, tertia Myxonis.* Vt verò totus piſcis in ſumma erat æſtimatione, ita neſcio quid delicatius prælenticebant *Lactes fuiſſe in pretio.*

B peculiariter in cerebro, ac lactibus. Hiſce Heliogabalus, referente Lampridio, in locis mediterraneis ruſticos pauit, illud Strattis apud Athenæum inter cibos ne dijs quidem contemnendos enumerat: & Ariſtophanes in Lemnijs inquit, Οὐ λάβρακος κρανίον, οὐχὶ καρίδων τριγλίδας, tanquam magna Lupi cerebro authoritas fuerit. Eubulus verò Lupi cranium ἰσμήγαθος quidem nominat, ſed inter apparatus non ſplendidos, ſed mundos numerat. Hepar quoq; aſſum, & mali aurantij ſucco conditũ delicatiſſimum eſt, teſte Rondeletio, & neq; galli gallinacei, neq; anſeris hepati tantoperè à veteribus celebrato cedit. Hinc Dalechampius ſcelestiſſimum illum Aegyptium piſcium inſtitorem Hermæum apud Archippum Lupos exenteratos vendidiſſe conijcit, vt ſcilicet hepar ſeorſum venderet ſuauiſſimum. Ὠὰ ταρίχη tum aliorum, tum borum quoq; piſcium, vt idem Rondeletius ſcribit, ſunt & Amphis λαβρακίᾳ τεμάχια nominat. Rationem cur Romæ inter duos pontes captus, tantoperè cõmendaretur, ſuprà reddidimus: ſin verò ſanitati conſulendum eſt, in alto mari capto poſtponetur, eãdem omnium ob rationem, nempe propter ſpurciſſimum ex cloacis, & latrinis alimentum; vitioſam enim aquam grauiter olent, mucoſi ſunt, pinguis plus alijs habent, ac citò putreſcunt, vt author eſt a Galenus; contrà in mari puro, odore ſunt inculpato, ſuaues, pinguedineq; aut minima, aut nulla, ac longiſſimè perdurant citra putrefactionem, præcipuè ſi quis eos in niue circundet. Hoc planè nomine *a Li. de ſucc. bonit. & vitio c. 9.*

C cõmendantur etiam magis, qui duriores habentur, vt qui carne ſic fiant magis friabili, æquè, ac ſaxatiles, & Aſelli: quod enim natura his adeſt, id dura carne (inquit,) prædi(tis) conciliat ni(mi)a. Quamobrem cùm Hicesius boni ſucci Lupum eſſe dicit, ſed non multi nutrimenti (id quod Celſus quoq; teſtatur) de eo qui in mari captus eſt, intelligi debet, & apud eundem b Galenum dicentem alimentum, quod tum ea hoc, tum ex alijs piſcibus prouenit, ſanguinem gignere cõſiſtentia tenuiorem, quàm quod ex paluſtribus animalibus ſumitur, adeò vt non affluenter nutriat, & celerius diſcutiatur, ſubaudi marinis, qui fluuios ſubeunt. Illaudati etiam, teſte Xenocrate, qui in piſcinis ſeruantur, inſulſiq; & minus grato ſapore. Anni tempus quoq; ſaporis differentiam facit. Ariſtoteles enim, vbi in vtero habet, deteriorem eſſe teſtatur, item Mugilem, & omne genus ſquamoſum. Parere autem æſtate, & hyeme diximus, ſub hyemem itaq; & æſtatem grauidi ſunt, & deteriores. Contrà ſummæ ineſt ſaporis gratia hyeme captis, & Ianuario præfert in menſe, ſed quòd tunc, & teneritudine, vt D. Ambroſius ait, & mollitie candoreq; vt Plinius, maximè commendetur, non placet, quandoquidem cùm hyemis iniurium quam maximè pertimeſcat, fit vt quam maximè ſeſe exerceat, vnde ſolidior, non mollior caro redditur. Miratur Calcagninus cur Plinius lanatum à candore mollitieq; dictum putarit, cùm Lupus (inquit) nulla magis dote cenſeatur, quàm quòd callum habeat, quem frequenti natatu, & aſſidua *b L. 3. alim. fac.* *Quando peiores, & quando meliores.* *Cur Lanatus dictus.*

D agitatione ſibi conquirit. Vetus enim dictum eſt, eos eſſe optimos piſces, qui carni ſunt ſimillimi; optimas verò carnes, quæ piſcibus proximæ ſint. Ad quod alluſit Philoxenus illo carmine: Τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι· καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες. ceu ex duobus illis contrarijs duritie carnis, & mollitie piſcium, cinnus quidam fiat palato gratiſſimus. Forte Calcagnino reſponderi poterit, dupliciter carnem in hoc piſce conſiderari poſſe, vel in ventre, vbi mollia nimirum ob gratiſſimam palato pinguitudinem: vel in dorſo, vbi ſolida calloſaq; commendatur, & candore ſpectabilis. Aetatis inſuper habenda ratio; Xenocrates namq; quo maior eſt, eò deteriorem fieri author eſt: optimumque eſſe qui mediocri eſt magnitudine: tenellum enim boniq; ſucci eſſe, ſuauem, & ſtomacho gratum, copioſè nutrire, facileq; per corpus diſtribui, & per aluum deferri. De magnitudine ſuprà dictum eſt. Quod ſpectat ad apparatum: quouis modo coctus ſapit: aſſum tamen præfert Diocles, & Archeſtratus, cùm oſtendiſſet è Mileto Lupos eis præſtare, qui ad Calidonem, Ambraciam, ſtagnumq; Bebeidis capitur, *integros* (inquit) *illos cum ſquamis poſteaquam ſic aſſaueris, vt optimè teneſcant, appone cum muria, ſed inter apparandum hoc obſonium nec Siculus, nec ex Italia quiſpiam interueniat,* *Apparatus.*

niat, quia nobiliſsimos piſces condire neſciunt, & caſeo cùm infarciunt omnia, eos malè corrumpunt. Platina Varolum paruum, vtpote quatuor ac quinq; librarum, nec exquamatam, nec exenteratum in oleo coqui iubet; ſi in craticula, monet vt continuò aſpergatur oleo ſalito, & aceto, monetq; multam amare cocturam propter exuberantem eius humiditatem. Patina de lupo apud *c* Apicium. *Teres piper, cuminum, petroſelinum, rutam, cepam, mel, liquamen, paſſum, olei guttas.* Quia verò os Lupi viuentis ſemper hiat, ſolent obſonatores naturæ imitatores, mortuorum maxillas malo arantio adimplere. Si verò ægris fuerit exhibendus, in albo iure rectè, & ſalubriter elixabitur, aut ex aceto: ſic enim febricitantibus conuenire ratio dictat. Oliua quoq; ſapidiores reddi *d* Martialis innuere videtur hoc examettro: *Appetitur poſito vilis oliua Lupo.* E

c Li.4.c.10.

d L.9.Epigr.

Aromatibus conditi Venerem cient, aliorum delicatorum piſcium more. Pythagoram ab hoc quoq; piſce abſtinuiſſe Gyraldus ſcribit, quòd ſint (vt Græci dicunt) σπερμολόγοι, id eſt ſeminū leguli &c. ſed ineptè (inquit Geſnerus) nam *e* Plutarchus expoſita primùm illorum ſententia, qui Pythagoram, & Aegyptiorum ſacerdotes, mare, ſalem, & piſces odio quodam proſecutos exiſtimabant, mox iiſdem patrocinatur, & nihil in piſcibus eſſe docet, quod tanquā odio, ſed potius amore dignis abſtinuerint.

e Li.8. ſympoſ.c.8.

VSVS IN MEDICINA. F

Ad ſtrumas.

Ad hemicraniam.

Ad viſum acuendum.

VENTER Lupi eſitatus, digeſtionem, authore Kiranide, facit, idemq; præſtat geſtatur tantùm. Quæ facultas cum alijs edacibus animalibus ei cōmunis eſt: Ipſe verò piſcis, ſi Marcello credimus Empirico, tanta eſt efficaciæ aduerſus ſtrumas, vt ad quamlibet corporis partem admotus, omne earum virium perſanet. Lapillos in capite gerere dictum eſt; hi capitis dolorem leuant, & ad hemicraniam faciunt appenſi, dexter dextræ parti, ſiniſter ſiniſtræ, vt Galenus, vel quiſquis eſt euporiſtōn author ſcribit. Creduntur, & aduerſus nephritim valere, ſicuti multorum aliorum piſcium lapides: cuius rei cauſam eſſe Rondeletius arbitratur, non cæcum aliquem lapidum iſtiuſmodi effectum, ſed grauitatē tantùm, à qua (inquit) deprimitur renum calculus. Felcum melle illitum viſus acumen parat, & albugines oculorum curat, vt ait idem Kiranides. Quomodo autem ex eo molle fiat collyrium, faciens ad hebetudinem oculorum, ita vt triduo viſum exacuat, docet in hæc verba: Thuris maſculi drachmas quatuor, lyncurij lapidis drachmas duas, fellis vulturis drachmas ſex: omnia miſce. Eodem teſte oua Lupi eſitata, ſiue recentia, ſiue arida omne faſtidium ſanant.

DE LATO. Cap. III. G

a Lib.17.

Forma.

Latus Rondel.

LATVM inter Nili piſces enumerat *a* Strabo (apud quem perperam λάνος legitur) aitq; à Latopolitanis coli: eſt tamē etiam marinus, quod Archeſtratus teſtatur apud Athenæum his verſibus. *Arboribus fœcunda Latam celebrem Itala gignit*
Terra ſinu Scyllæo, gratum, & ſuaue alimentum.
Additq; Athenæus, qui in Nilo ſunt, tanta inueniri magnitudine, vt ducentarum librarum pondus ſuperent. Piſcem eſſe candidiſſimū, & quouis modo paratum, ſuauiſſimum, ſimilem Iſtri Glanidi. Quæ Athenæi verba Rondeletium in eam induxerunt opinionem, vt crederet piſcem Coracino, ac Vmbræ ſimillimum, & fortaſſis vel huic, vel illi congenerem, adeo vt nonnulli pro Vmbrina vendant, nonnulli etiam Coracinum album eſſe credant, verum eſſe Latum, propterea quòd non ſolùm nullibi frequentiùs, quàm in Italia, eo potiſſimùm in loco, qui Schilazo quoq; hodiè dicitur (Romam quoq; aduehi numerosè ex Caieta, Neapoli, & tota illa extrema Italiæ ora, quæ magna Græcia olim dicta eſt) verùm etiam candidiſſimus ſit & ſuauiſsimus, vt & apud ſuos, H vbi minus frequens, quaſi rei, quaſi regius, aut regum menſis dignus piſcis vocari meruerit. Cæterùm etſi reuera piſcem nullum habeam, quem pro Lato oſtendam, tamen Rondeletianum corporis forma, & fortaſſis etiam natura, & moribus ab Athenæi, & Strabonis Lato differre facilè perſpicio, dummodo Iſtri Glanis eſt, quem pro Siluro Geſnerus (qui ſimilitudinem, non de corporis ſpecie, ſed de ſapore, & bonitate in cibo accipit.) propoſuit, vt cum Saluiano ſentio. Ad hæc Latus Rondeletij an fluuios ſubeat, non conſtat. Miror q; cum in Italia ſit frequentiſsimus, nomenclaturas Italicas, quas alias diligenter recitare ſolet, cur in hoc piſce ſubticeat. Latilus piſcis (λατίλος) nominatur à Tarentinis; idemnè ſit qui Latus, inquirendum. Cornarius Lamiam vertit, quod Geſnerus improbat: Andræas Lacuna vocem Græcam reliquit. Iconem Rondeletij dedita opera omiſimus, quòd ea Vmbrina inſpecta facilè mente concipi poſsit.

A

DE ALOSA. Cap. IV.

SYNONYMA. ETYMVM.

ALOSAM vocat Auſonius poëta hunc quo de nunc agitur, piſcem, vulgare in Gallia nomen, vt apparet, ſecutus, vbi Aloſe vocatur, licet non vbiq;: nam Burdigalenſes Coulac dicunt, Maſſilienſes Halachiam, vnde fortè Romæ Lacchia dicitur, cùm cæteris ferè Italia Chieppa nominetur. Hiſpani Sabogam dicunt, aut Squalū, Hollandi Elſt, aut potius Helſt, quaſi dimidius, aut dimidio pretio dignus, ſi Sturioni cōparetur. Maſſarius Italis Chiepam appellari putat, quaſi Clupeā. Rondeletius verò Clupeam eſſe negat, argumento, quòd ſolus a Plinius de Clupea hæc ſcripſerit, de Attilo Padi loquens; *An ſit Clupea.* *a Li.9.c.15.*
Hunc minimus appellatus Clupea, venam quandam in faucibus eius mira cupiditate appetens, morſu exa-
B *nimat.* Et ante hunc Ennius, cuius verſus extat apud Apuleium:
Omnibus vt Clupea præſtat Muſtela marina. Et hic quomodo confirmari poſſit, Clupeam eſſe noſtram Aloſam, non video (inquit Rondeletius) maximè cùm Clupeam minimum eſſe piſcem Plinius dicat: Aloſa verò noſtra cubiti magnitudinem aliquando ſuperet. Geſnerus ſubſcribit Maſſario tùm ex Italica nomenclatura, tum verò ob ſpinarum, ſiue ariſtarum multitudinem, quæ Clupeæ quoq; attribuitur, nam vt Calliſthenes Sybarita (inquit) author eſt citante Stobæo, *in Arari Galliæ flumine* *Clupea Araris fluuy.*
naſcitur magnus quidam piſcis Clupea (κλυπαῖα) nominatus ab incolis, qui creſcente Luna albus eſt, decreſcente totus nigreſcit; & corpore nimimum aucto à proprys ſpinis interimitur. In huius piſcis capite lapis reperitur ſimilis grano ſalis, qui optimè facit ad quartanas ſiniſtro lateri corporis alligatus decreſcente luna. Cæterùm nunquid iſthæc Clupeæ in Arari accidant, viri naturæ ſtudioſi (inquit) quibus cognoſcendi facultatem fluminis vicinitas præbet, obſeruabunt. Dubitauit tamen aliquando an de Carpione hæc intelligenda eſſent. Quod autem Plinius Clupeam minimum piſcem eſſe ſcribit, excuſari poſſe putat, ad Attilum, qui maximus eſt, comparatione. At verò vt hoc Geſnero condonemus, illud ſaltem adhuc obſtabit, quòd cùm ſub ventre, Sturionis modo, rotundum, & fiſtuloſum os habeat Attilus, in maximo etiam modicè adeo hiat atq; patet, vt non mediocrem quidem, nedum magnum ad deuo-
C randū in eius faucibus expetitam venam, intromittere hunc piſcem vllo modo poſſit. Adhæc ſi Clupea Attilum magnum adeo piſcem morſu, exanimat, Clupeam noſtram Chiepam eſſe non poſſe, nemo non intelliget, quandoquidem planè edentula eſt, omniq; oris aut maxillarū aſperitate caret. Bellonius Aloſæ lineam ait eſſe aſperam, & veluti cultellato mucrone ſcindētem, qua (Plinij teſtimonio) Attilum interimat, quòd tamen Plinius nuſquam meminit. Grauior error eſt Platinæ, qui hunc piſcem veterum Lupum eſſe arbitratus eſt: nam licet haud vulgaris ſit, nobilitate tamen cum Lupo celeberrimo piſce contendere minimè poteſt, cùm vel maximè frequentibus, ac moleſtiſsimis ſpinulis *Non eſſe Lupum.*
eius eſus retardetur, vt in conuiuijs earum tœdio periculoq;, ſi quę eſt, gratiam ſuauitatis prædat. Præterea cùm vel Ariſtotele Plinioq; teſtibus Lupus caudam prærodat Mugili, quomodo Aloſa dentibus omnino deſtituta Lupus erit? ſolus itaq; latinorum huius piſcis meminit Auſonius, & Aloſam (aliqui Alauſam ſcribunt.) nominauit. Ad Græcam verò nomenclaturam quod attinet, Gregorius Tiphernas ſua ętate doctiſsimus in Strabone, & Theodorus Gaza in Ariſtotele θρίσσαν interpretati ſunt Aloſam, & meritò (inquit Saluianus) cùm ea omnia, quæ Thriſſæ ex veteribus debentur, Aloſæ noſtræ *Thriſſa.*
ad vnguem conueniant. Noſtræ ætatis Græci θ. in φ. mutando φρίσσαν dicunt, fortè inquit Geſnerus, quòd ſpinis, ſiue aculeis aliquando ſoleat inhorreſcere, quòd Græci φρίσσειν dicunt. Rondeletius
D Athenæi, vt putat, authoritate Archippo, & Mneſimacho θράτ7ας appellari tradit. Geſnerus verò Thraſſam à Thriſſa diuerſum piſcem eſſe docet, ex eodem Athenæo, cuius hæc ſunt verba. *Quoniam de Thriſſa prius diximus, nunc etiam quæ ſunt Thratta dicamus quæ in fabulis Archippi, Mneſimachi, & Antiphanis inter alios piſces nominantur. Anaxandrides etiam θραττίδιον dixit. Atticorum verò nullus Thrattam dixit, Porro Dorotheus Aſcalonites θέτ7αν ſcribit in ſuo dictionario ſiue quòd ita perperā* (apud Mneſimachum, aut Hipparchum) *legit, ſiue vt vocem inſolitam emendaret. Eſt autem piſciculus quidam marinus.* Hæc Athenæus. Ariſtoteli Thraſſa piſcis varius eſt, vt Panthera, & Pauo. Idem Geſnerus Trichidem cum Thriſſa eandem eſſe, aut certè perſimilem natura, ac ſpecie piſcem putat, & Bellonius grandes putat Thriſſas, maximè cùm ad iuſtam magnitudinem peruenerunt, Trichides verò diminutiua voce cùm nondum in perfectam molem excreuerint, tunc enim magis ariſtuſæ percipiuntur. Qua in re cum ijs non ſentio, vt in Trichidia, & Trichiæ, ſiue Sardæ, & Sardellæ hiſtoria patet. *Thratta.* *Thetta.* *Trichis.*

FOR-

FORMA. DESCRIPTIO. E

SICVTI Trichidibus Thriſſas differre oſtendimus, ita capitis figura, ſciſſura oris, ſquamis, pinnarum, ſitu numeroq; ſimiles ſunt, cæterùm maiores, & latiores. Vniuerſi autem corporis figura, ſi cum latitudine conferatur, oblongiuſcula apparet, & in latera ita compreſſa, vt imus *Spina.* venter, recta linea præacutis aculeis, & conſtructa, & propterea non aſpera ſolùm, ſed ſerræ etiam modo ſecante (ſi aduerſa deducatur manus) terminetur. Spinis, ſiue ariſtis etiam ſcatet innumeris, & inter *Ariſtoſus.* veſcendum admodum moleſtis; quod cum Trichidibus quoq; commune habet, vnde Albertus. & Murmellius latinum eius nomen Ariſtoſium, ſiue Ariſtoſum confixerunt. Caput habet in latera valde compreſſum, roſtrum acutum. Os cum maximè hiat, admodum patulum, edentulum, atque omnis expers aſperitatis. Branchiæ vtrinq; quaternæ. Squamis tegitur magnis, tenuibus, & facilè deciduis. In capite ſupra oculos vtrimq; veluti geminæ ſmaragdinæ relucent. Lingua nigricat ſuperiores mandibulæ deorſum prominent. Ventre & lateribus argentum æmulatur. Dorſo verò *Triſſa fluuiatilis.* & capitis vertice ex albo flaueſcit. Romæ cùm maximè aucta bipedalem menſuram non ſuperat. F Qui ſit fluuiatilis Thriſſa, cuius Dorion in libro de piſcibus meminit, apud Athenæum, non habeo quid dicam. Habes hic præter eam quam dat Rondeletius, duas icones, quarum prior Clupeæ Tyberinæ nomine miſſa, altera pro Clupea Danielis Barbari: Prior dorſo eſt cæruleo, capite partim albo, partim rubro, ventre etiam rubicundo. Pinnæ, & cauda pallæ ſunt. Altera pinnas habet rubicundas, ventrem album, dorſum viride: Caput ex cæruleo rubro, & albo varium.

Thriſſa Rondel.

LOCVS.

a Lib. 15. Georg. ALOSA marinus piſcis eſt, & è mari intrat fluuios, vt teſtatur *a* Strabo, ex Ariſtobulo tradens ex marinis piſcibus nullum in Nilum recurrere, præter Alosam, Mugilem, & Delphinum propter crocodilos. Athenæus quoq; inter Niliacos piſces Thriſſas enumerat. Cæterùm non ſolùm Nilum aſcendunt, ſed cùm ſit omnium ferè marium piſcis, ſimiliter in omnibus flumini-*Quando in fluminibus degat.* bus maioribus reperitur, quanquam haud omni anni tempore, ſed ineunte duntaxat vère cùm in vtero habet, moxq; inchoante æſtate ad mare reuertuntur, quòd idem Strabo etiam teſtatur, præcitato loco ſubdens: *Aſcendunt itaq; Mugiles in vere cùm prægnantes ſunt, deſcendunt autem paulo ante Pleiadis occaſum vna omnes pariturı: tunc etiam in ſepta incidentes capiuntur.* Idem de Aloſis licet H conijcere. Iouius ſcribit ſubire Tyberim amnem ad prima vêris ſigna, ſed tum ſtrigoſas eſſe, & è quadam marinæ ſalſuginis ariditate parum amabiles, mox paucorum dierum mora Tyberinis in vndis mirificè pingueſcere: Arnum item, & Vmbronem in Hetruria, in Campania verò Lyrin, & Vul-*Vbi meliores.* turnum laudatiſſimas præbere: in Pado quoq; reperiri haud ignobiles: in Gallia verò Hiſpaniaque amnibus longè maximas, ſed quas ſapientiores parasiti Tyberinis minimè eſſe comparandas exiſtiment. Suauiſſimas etiam præbet Moſa in Hollandia. Quo longiùs à mari receſſerint, eò meliores ſunt: quamobrem Burdigalæ, & Lugduni multò magis ſucculentæ, palatoq; gratiores venduntur, quàm Maſsiliæ. In Aquitania tam frequens eſt, vt rectè plebis obſonium Auſonius vocauerit. In Aruerniæ fluuio tanta copia eſt, teſte Rondeletio, iuxta Maringuçſium oppidum, vt ſupra mille, & ducentas vno retis iactu capiantur. Ariſtoteles negat reperiri in Euripo.

Clupea Tyberina.

Clupea altera Barbari.

E

NATVRA. MORES. PARTVS. Capiendi Ratio.

ATHENÆVS, teſtimonio Ariſt. in libro de animalibus,& piſcibus, Thriſſam *μόνιμον*, id eſt, ſtabilem vocat, cùm alioqui Oppianus ſcribat Aloſis nullam eſſe ſtabilem in mari ſedem, ſed toto potius pelago vagari.

Calcides, & Thriſſa paſſim, Abramideſq; feruntur, *Atq; catervatim percurrunt æquoris vndas,*
Et curuis habitant ſcopulis, & litora viſunt, *Alternantq́; vias ponti, curruntq́; per æquor,*
Hoſpitium mutant ſemper, pontoq́; vagantur.

Veris indicium. Oppiano piſcatores ſubſcribunt. Tradit Carolus Figulus Rhenanis, & Moſelanis veris aduentum annunciare: in menſe autem Maio, & circiter, quàm primùm tonitrua audierint, in mare ſe ſe recipere, adeoq; tonitruis terreri, vt multi ex eis reperiantur in ripa Moſellæ,& Rheni exanimati. *Tonitrua timent.* Aelianus Thriſſas cantu delectari author eſt, ſed delectationem ipſis pernitioſam eſſe. Qui lacum Mareotim (inquit) incolunt, Thriſſas illuc cantu,& pulſibus teſtarum crepitantiũ conſonantibus piſcantur. F *Cantu delectari.* Etenim tanquam ſaltatrices ſaltantes in piſcatoria ad ſe comprehendendas, explicat inſtrumenta incidunt, atq; cum ſaltatione,& luſione Ægyptij ſplendidam prædam conſequuntur. Cæterùm Athenæus, teſtimonio Ariſtotelis (quanquam id apud hunc non legitur) Trichidem etiam ſaltatione, & cantu delectari, audientemq; ex mari exilire aſſerit; An modo piſcis vterq; ea præditus ſit natura, vel potius num alter eorum locorum mendoſus ſit, Saluianus in hiſtoria de Trichide, quam ſecundò libro promittit (hunc quod equidem noui, nunquam edidit) excuſſurum ſeſe pollicetur. Rondelet. verò in Aloſis noſtris id expertum ſe eſſe profitetur; cùm enim in Aruerniæ oppido Maringueſio, & in fluuij ripa ſæpè animi gratia deambularet, ad teſtudinis ſonos Aloſas vidit adnatãtes, & ſaltantes, idq; noctu manifeſtiùs apparuiſſe ait: quare Athenæi locum, quem ex Saluiano innuimus, qui talis eſt: *Τριχίδα τὸν λεγόμενον, ὅτι ἥδεται ὀρχήσει καὶ ᾠδῇ, καὶ ἀκούσας ἀναπηδᾷ ἐκ τῆς θαλάσσης*; deprauatum eſſe credit, quippè cùm de Thriſſa, Trichide,& Trichia verba (inquit) fecerit, & veterum de his teſtimonia protulerit, his adiungit Ariſtotelis authoritatem de eo piſce, qui ſaltu, cantuq; gaudeat. & eo audito è mari exiliat. Sic igitur locum eum reſtituendum putat, *Ὀρχηστρίδα τὸν λεγόμενον, ὅτι ἥδεται ὀρχήσει, καὶ ᾠδῇ, καὶ ἀκούσας ἀναπηδᾷ ἐκ τῆς θαλάσσης*. Quam correctionem Geſnerus improbat, G quoniam & Euſtathius hunc Athenæi locum citans *τριχίδα* legit: cæterùm fieri poteſt, vt muſica oblectari, vtriq; ſit commune. *b L.3. de abſtinen. ab animal.* Nam & apud *b* Porphyrium inuenio *τὰς τρίσσας ᾀδούσης ἀναδύεσθαι, καὶ προϊέναι λέγουσι*. Iam verò delectationem iſtam ipſis pernitioſam eſſe habemus apud Iſidorum, his verbis: Alauſa ſic capitur: Retia tenduntur in longum aquæ, vel in tranſuerſum & ante retia ſuper aquas inſtrumẽtum inſtar arcus, ita vt fluitet ſuper vndas: in ſuperiori autem eius parte nola ſuſpenditur: *Delectatio pernitioſa.* Eius ſonum piſcis audiens gregatim aduentat, tinnitum nolæ ſtultus ſequẽs,& hoc inditio patet, quòd ſenſum habeant auditus. Incidentes ergò in retia, capiuntur in multitudine magna. Oppianus verò naſſa capi ſcribit, cui incluſa ſit eſca, maza videlicet ex eruis frictis, & myrrha vino odorato excepta. Pariunt in fine æſtatis, non in fluminibus, ſed in mari, quemadmodum Strabo teſtatur, & *Partus.* vſus comprobat: in fluuijs enim, neq; recens natæ, neq; effœtæ vllæ, ſed maiores omnes in vtero habentes fœminæ, aut mares ſemine pleni capiuntur.

VSVS IN CIBIS.

H

MARINAS Aloſas Hiceſius, ſqualidas, exuccas, & pinguedinis expertes eſſe ait, idq; nos quoq; ſupra diximus, cùm in fluuijs mirificè pingueſcere dicebamus: Verũ & has quoq; apud veteres non fuiſſe in pretio inſinuat Auſonius hoc verſu:

Stridenteſq́; focis obſonia plebis Aloſas. Vbi tamen pinguerunt, & ſuaues ſunt,& ſuccum mediocriter bonum gignunt, quique facilè diſtribuitur, ſed frequentibus,& moleſtis ſpinulis plenæ ſunt, vt in conuiuijs tædio earum,& periculo, ſuauitatẽ, quæ aliàs non parua eſt, amittant, addit Iouius vbertimè nutrire, ſed glutinoſioris alimenti excrementa in ſtomachis non facilè atteri: propterea ab ipſis exhalationibus intempeſtiuã ſomnolentiam induci,& ſitim augeri exiſtimari, præſertim ſi appetentibus ad explenda, vel mediocris etiã gulæ deſideria, minimè defuerint; quod paucis, vel certè ipſis (inquit) tantùm in ſummo ordine nobilibus cõtingit. In piſcatorijs Bauarorum legibus interdicitur, teſte Geſnero, ne breuiores duobus palmis, vel ſeptem digitis capiantur, propter videlicet & multitudinem,& paruitatem ariſtarum. *Apparatus.* Comeduntur (inquit Saluianus) aut in aqua modico aceto, & ſale

iniectu

Ainiectos el xx, aut aſſæ: dum autem aſſantur, aceto, & oleo cum fœniculi vmbella, aut ſaluiæ, aut roriſmarini ramuſculo, crebrò rotandæ ſunt. Platina aſſari ait in craticula auulſis branchijs, extractoque per eandem viam inteſtino. Aſſam ſalſa viridi ſuffundi iubet; quòd ſi elixam voles, leucophago inuolui; vtroq; modò ſuauiſſimè edi aſſerens. Galli, vt Geſnerus intellexit, in partes ſciſſam torrent, deinde imponunt butyro. Elixam etiam ex aqua, dein in butyro poni. Rondel. de apparatu nihil. Ait verò cùm aliquando in conuiuio de polyporum, Luporum, Pagurorum diſſereretur apparatu. Hieronymum Vidam doctum poetam, dixiſſe nullam ſibi videri piſcem Aloſa prudentiorem, qui non niſi obeſus nobis apparet, maximeq; idoneo tempore, cùm carnium eſu nobis interdicitur. Facetè ironia, cùm prudentiſſimos eſſe piſces meritò dicamus, qui non niſi quo tempore optimi ſunt, illiſq; minimè parcimus, à nobis conſpiciantur. Sunt tamen Maio menſe longè gratioris ſaporis. Argentinę elixatur primùm in aqua, deinde vino affuſo demum perfectè coquitur.

Vide de Aloſa dictum.

Quãdo gratiores.

DE ZIGA ALBIS FLVVII.
Cap. V.

B

GESNERVS Ziege vel Zige vulgò, vel Goldfiſch in Albi vocatum piſcem, vel ipſam Alauſam eſſe, vel adeo ſimilem natura, ac ſpecie eſſe ſcribit in paralipomenis ſuis, vt eodem nomine appelletur: id quòd ex icone eius (inquit) hic addita, tum hiſtoria à Io: Kentmano deſcripta liquidò apparet. Atqui ex hac hiſtoria ſpecie quidẽ corporis ſimilẽ eſſe conſtat, moribus verò diſſimilem. Nam Aloſa, vt dictum eſt, in fluuijs mirificè pingueſcit, & ſua ſponte eos ſubit, cum Ziga, vt patebit, in ijs cõſumatur, & à Sturione migraturo pellatur, ſed Kentmanũ audiamus. Zige (inquit) piſcis eſt tenuis, & ſiccus pauca carnis: colore pulchro, argenteo, dorſo tamen ſubfuſco. Oblongus eſt, non ita latus, vt ſolent eſſe piſces Goldfiſch dicti, qui in Marchia capiuntur: longitudo enim eius ad latitudinem quintupla eſt. Caput eius ſi foris aſpicias, Harengi capiti nõ diſſimile eſt, niſi quòd in parte ſuperiore oris ſciſſuram habet. Lingua ei parua, quę colore nigricat. Dentes vtrinq; ad latera in faucibus, mandibulis duabus duris adnati, ſicut in eiuſdẽ fluminis piſcibus (de Capitonum fluuiatilium genere) Ieſeno & Dibelo, vt vulgò nominant. Caput & oculi ad aureum colorem, pauco viridi permixtum, accedunt. In ſummis lateribus vtrinque maculæ quaternæ nigræ digeruntur, quarum prima ad ſummas branchias, vltima paulò ſub initio pinnæ dorſi. Ex Oceano in Albim ſubit hic piſcis, & paulatim conſumitur, ac deficit. Capitur vt plurimùm in hoc flumine, à feſto Pentecoſtes vſq; ad Diui Ioannis diem, quo tempore Sturio migrat. A Sturione enim è mari in Albim pellitur. Quanquam autem ad velocitatem & fugam, præ omnibus in Albi piſcibus, comparatus ſit, mollis eſt tamen, & quam primùm ex aqua in aërem ſubductus perit. Maximi huius generis in Albi apud nos (Miſenos) duabus cum dimidia libris (ſedecim vnciarum) ad tres cum dimidia, (quòd tamen rarum eſt,) perueniunt. Siue aſſus, ſiue elixus, non boni ſaporis eſt. Si tamen præparatum, ſale intus aſpergas, tum in fumo, aut ſole leuiter ſicces, & ita butyro inunctum ſuper craticula aſſes, melius (vt in hoc genere) ſapit. Et quoniam aridi hi piſces ſunt, ſunt qui in aqua elixant, deinde exemptos condiunt iure è butyro, zinzibere, aqua & modico aceti, ſicuti etiam alios quoſdam piſces ſiccatos condire ſolent, vt Truttas, Thymallos, Lucios, & Cyprinos latos. Quomodocunq; paretur, nullus tamen in Albi piſcis æquè tetri, aut viroſi ſaporis eſt; & à quo etiam nomen ei impoſitum coniicio, vt zige, id eſt, Hircus dicatur: hircum enim, præſertim inſolatus, olet. Hæc Kentmanus, ſed Geſnerus ab alio ſe accepiſſe ſcribit, zieg piſcem in Albi, alio nomine ab aureo ferè colore (circa caput) Goldfiſch appellari; album eſſe (carne nimirum) & ita diſtincta ceu per laminas carne, ſicuti Salmo. Ferinum quid & ingratum olere, & niſi egregiè aromatibus condiatur, in cibum non admitti. Capitur etiam in lacu Suerinenſi, Aduentantis Sturionis comitem, aut decem eſſe aiunt. Sed Argentinæ alius etiam piſcis, nempè Perca fluuiatilis minor (non ætate minor, ſed ſpecies peculiaris) Goldfiſch appellatur. Hactenus Geſnerus.

Ziga.

Deſcriptio.

C

Apparatus.

Etymum. Hircus.

D

 E

DE MVGILIBVS. Cap. VI.

SYNONYMA. ETYMVM.

Nominum varietas. NOMENCLATVRARVM diuerſitas obſcuram quidem reddidit Thunnorum Pelamydumq; hiſtoriam. Eadem pœnè varietate hic obruimur. Apud Ariſtotel. leguntur κεστρεὺς χελὼν (in quibuſdã codicibus perperam ψαλλὼν) σάργος, μύξων, κέφαλος. Apud Athenæum ex Hiceſio; λευκίσκος, κέφαλος, κεστρεὺς, χελὼν βάκχος, μυξῖνος: ex Dorione in libro de piſcibus, κέφαλος, νῆστις, κεφαλῖνος, βλεψίας, ex Eurydemo σχινεὺς, δάκτυλοι; ex Polemone πλῶτες, *Ceſtreus.* Κεστρεὺς apud *a* Ariſtotel. modò nomen generis, modò in hoc genere ſpeciem denotat: id quod vel inde clarum eſt, quòd cùm Ceſtreum hyeme
a Li. 5. Hiſt. cap. 11. parere dixiſſet, mox pauciſſimis interpoſitis: *ex Ceſtreis (inquit) menſe Decembri concipiunt* χελῶνες, καὶ ὁ σάργος, καὶ ὁ μύξος καλούμενος, καὶ ὁ κέφαλος, *geruntq; diebus triceni.* Niſi.n. priori loco ſpeciei F
nomen eſſet, fruſtra hic repeteretur. Fallitur enim Saluianus, qui Ceſtreum Ariſtoteli generis tantùm
b L. 8. H. c. 2. nomen eſſe profitetus, Aliàs *b* enim idem Philoſophus clariſſimis verbis pro ſpecie accipit, inquiens: *Mutuò ſe vorant* (piſces) πλὴν κεστρέως *(præter Ceſtreum) maximè verò Congri* (ſubaudi ſe deuorant,) *Cephalus verò & Ceſtreus omninò à carne abſtinent.* Rectè autem hoc piſcium genus Ceſtreus dictum
Etymum. eſt παρὰ τὸ κέστρον, quod erant genus teli Perſico bello inuentum, Suidæ κέστρος, Heſychio κέστρα. Latinis verticulum, quod piſce iſto teli modo in anum immiſſo publicè apud Athenienſes pœnas luerent
c Satyr. 10. adulteri, cuius inter alios meminit *c* Iuuenalis — *Necat hic ferro, ſecat ille cruentis Verberibus, quoſdam mœchos & Mugilis intrat.* Meminit & Catullus ad Aurelium;

Ah tum te miſerum, maliq; fati,
Quem attractis pedibus patente porta
Percurrent raphaniq; Mugileſque.

Mugil. Vide item in Scorpione. Theodorus itaq; Ceſtrea rectè Mugilem reddidit, licet Mugilis, ſiue (vt Ouidius, & Plinius habent) Mugil ex eo nomen habeat iuxta Iſidorum, quòd ſit multùm agilis. Caue
Mugilis.
Ceſtra. autem ne Ceſtreum Ceſtræ eundem putes, nam hæc Sudis eſt, ſiue Sphyræna, vt ſuo loco oſtendimus. Dorion quidem etiam Ceſtrea nomen generis facit, cæterùm longè aliter diſtinguit, in marinum ſcilicet & fluuiatilem: marinum rurſus in Cephalum & Neſtin. E contrario Hiceſio Ceſtreus G
Leuciſcus. ſpecies eſt, Leuciſcus verò genus. Ait enim Leuciſcorum plura eſſe genera, quoſdam namq; appellari Ceſtreos, quoſdam Cephalos, quoſdam Chelones, alios Myxinos. Rectè etiam λευκίσκοι dicen-
Alburnus. tur, quaſi Alburni, ſiue vt Natalis vertit, Albuli, ab albo colore, quod teſtatur Euſtathius inquiens: *Et*
Albulus. *quoniam Myxini Leuciſcorum, qui ab albo colore denominantur, ſpecies ſunt; veriſimile eſt ipſorum quoq;*
Glauciſcus. *nomen à muco lacten, vt Oppianus appellat, eſſe factum,* παρὰ τὴν γλαγόεσσαν μύξαν. Non deſuere, qui Mugiles etiam γλαυκίσκους dixerunt, ſed perperam (inquit Rondeletius) cùm λευκίσκους dicere oportuit; & Iſaacus Caſaubonus citato hoc Hiceſij loco, in ſimili (inquit) loco libro quinto (apud Athenæum nempè) Glauciſci nominantur: nam ait; γλαυκίσκοι, κέφαλοι, κεστρεῖς, μυξῖνοι, χελῶνες, [illegible] κατὰ τὴν προσφοράν: ſed vera lectio tum hic, tum ibi eſt λευκίσκος, quod ex Euſtathio citante, & explicante hunc locum intelligitur. χρῶσι (inquit hic) μυξῖνοι καὶ ἐν τῷ λευκίσκων πλείονα εἴδη, κέφαλοι, κεστρεῖς, μυξῖνοι, χελῶνες, οἱ καὶ βάκχοι. Rurſus *d* Galeno λευκίσκος, piſcis eſt fluuiatilis: κέφαλος
d L. 3. Alim.
Cephalus. verò generis nomẽ, ſed omneine ſpecies Mugilis comprehendens, quas receẽſuimus, dubitari poteſt.
e L. 1. de nat. deor. Si.n. κέφαλοι vocẽtur à capite proportione maiuſculo, vt doctiores volũt, quomodo & capito *e* Ciceroni de homine dicitur, qui magnum caput habet, & duri capitones *f* Plauto, qui nunquam de ſen-
f In Perſa. tentia ſua immutantur; apparet non omnes ſpecies agnouiſſe, quandoquidem caput haud omnibus H
magnum eſt. Cephalus enim, teſte Rondeletio, capite maiore eſt, quàm Labeo, at quàm reliqui alij Mugiles breuiores vnde Eurydemus apud Athenæũ dictũ ait παρὰ τὸ βαρύτερον τὴν κεφαλὴν ἔχειν,
Cephalus vnde dictus. niſi ſuſpicemur cum Perotto Cephalum ab eo Græcis nominatum, quòd cùm caput in metu occultauit, totum ſe latere putet; Plinius namq; id Mugilibus vniuerſaliter tribuit, inquiẽs: *g Mugilum natura*
g L. 9. c. 17. *videtur, in metu capite abſcondito, totos ſe occultari credentium.* Ego tamen in menſa inſpectis ſæpe Ca-
Capito. pitonum capitibus, nunquàm tantam in ijs potui aduertere magnitudinem, vt inde nomen habere,
h L. 8. H. c. 2. mihi perſuadere potuerim. Fieri autem poteſt, quod Galenus Ariſtot. ſit ſecutus, cui κέφαλος (Gaza Capitonem reddidit, vt & Galeni interpres) aliquando peculiaris, & vnica ſpecies eſt Mugilum, vt *h* cùm inquit, ὁ δὲ κέφαλος, καὶ ὁ κεστρεὺς ὅλως μόνοι οὐ σαρκοφαγοῦσι, id eſt, *Capito & Mugilis ſoli carne omninò abſtinent:* aliquando duas ſub ſe ſpecies cõplectitur, vt ibidem paucis interiectis; vbi contextus orationis malè diſtinctus, à Geſnero reſtitutus ſic legi debet. Ἔστι δὲ, ὁ μὲν κέφαλος, ὃς καλεῖται ὑπό τινων χελὼν πρόσγειος· ὁ δὲ, πετραῖος, καλεῖται δὲ ὁ πετραῖος, ἢ μύξων [illegible] ἀφ' αὑτοῦ. διὸ καὶ [illegible] χελῶνες

A χελωνεις (in omnibus codicibus κέφαλοι,& ſic quoq; Gaza) νέμονται οἷοι ἰλύν: hoc eſt, *Cephalus ſiue Capito*
quem aliqui Chelonem (Gaza Labeonem vertit) *vocant, litoralis eſt, ſiue litorib. gaudet: alter generis eiuſdẽ,*
translitoranus eſt, hoc eſt, longius à litorib. degit, qui non niſi muco veſcitur ſuo, quamobrem ſemper ipſe ieiu-
nus eſt. Labones paſcuntur limo. Quæ lectio ab Athen. confirmatur, hunc Philoſophi locum ſic repetente,
etſi & apud hunc quoq; mihi quædam ſint ſuſpecta: Ἐςὶ δὲ ὁ μὲν τις κέφαλος, ὁ δὲ χελὼν, ὁ δὲ φεραῖος, καὶ
ὁ μὲν χελὼν πρὸς τῇ γῇ νέμεται, ὁ δὲ φεραῖος οὔ. καὶ τροφῇ χρῆται, ὁ μὲν φεραῖος τῇ ἀπ' αὐτοῦ γιγνομένῃ μύ-
ξῃ. ὁ δὲ χελὼν ἄμμῳ καὶ ἰλύϊ, id eſt, vt Natalis vertit. *Eſt autem alius Cephalus, alius Labeo, alius translito-*
ranus: ac Labeo paſcitur apud litora, ſed trãslitorarius cibo non vtitur, præter ſibi innatũ mucorem: Labeo verò
& cœno veſcitur & arena. Vertit Dalechãpius. *Ceſtreorũ autẽ ſpecies eſſe* (ſubaudi, dicit Ariſtot.) *Peræam,*
Cephalũ, Chelonem, qui prope terram paſcatur arena & limo, & Myxonem qui alio cibo non alatur, quàm mu-
co ſuo obſeruente. Athenæus tamen Myxonem hic non nominat, eundemq; à peræa, ſiue translitorano
diuerſum eſſe mox oſtendetur. Si quis itaque apud Dorionem marinos Mugiles in Cephalos & νήςεις,
id eſt, ieiunos diuidentem, cæteros Mugiles præter vtrumque Cephali genus ex Ariſtotele, ac Athe- *Neſtes qui*
næo iam memoratum, νήςεις vocari velit, ego ipſi non reclamauerim. Certum tamen eſt, & Cephalos *Dorioni.*
neſtes dici poſſe, eſt enim νῆςις epithetum omnibus Mugilibus commune, quanquam vulgaris parœ-
B mia κεςρεὺς νηςεύει, id eſt, *Ceſtreus ſiue Mugil ieiunat*, Ceſtreum peculiariter ſic cognominari innuat;
item hoc Philemonis apud Athenæũ: ἠγόρασα νῆςιν κεςρέα ὀπτὸν οὐ μέγαν, id eſt, *Mercatus ſum Ceſtreum*
neſtin aſſum, non magnum. Equidem hæc parœmia Rondeletio impoſuit, vt Neſtin & Ceſtreum ſyno-
nyma eſſe crederet, cùm alioqui ipſe tam ex Cephali, quàm ex Mugilis propriè dicti ventriculi con-
ſtitutione, omnes ieiunos ſemper eſſe profiteatur, vt mox apparebit, vbi de ventriculo agemus, item
vbi de moribus: faceturque Rondeletius ieiuni epitheton non ſolùm Ceſtreo, ſed & reliquis Mugili-
bus conuenire: omnes enim (inquit) carne abſtinent. Quod ſi tamen νῆςις peculiaris ſpecies eſt in hoc
genere, hæc ea fuerit, quæ Ariſtoteli περαῖας cognominatur; ſin cui hoc non placet, quoniam Archip-
pus apud Athenæum Neſtin à Cephalis diſtinguit in Hercule vxorẽ ducente inquiens; νήςεις, κεςρέας,
κέφαλοι: huic reſponſum volo Archippo Cephalum eſſe eundem cum eo, qui Ariſtoteli modò ſim-
pliciter ſic vocatur, modò Chelon ſiue Labeo. Saluianus videns Neſtin Dorioni Ceſtrei ſpeciem eſſe,
multis id veterum Comicorum authoritatibus ex Athen. confirmari poſſe arbitratur, in quibus tamen *Peraas.*
neſtis epitheton eſt, non nomen ſpeciei, vt deinceps patefiet. Eodẽm modo περαίας (in quibuſdã co-
dicibus legitur περαίας, quam lectionẽ probat Saluiã. Geſner. improbat, & meritò cũ ſit περαῖος ſimpli-
citer trans locum aliquem ſitus, περαῖας verò qui non ſemel aut rarò, aut aliquoties, ſed ſemper, vel vt
C plurimùm in eo loco ſit; apud Athenæum hunc Ariſtotelis locum repetentẽ, φεραῖος legitur, ſe perpe-
tam ſpeciei nomen non eſt, ſed ſpeciem alterã denotans epitheton: Dixi ſpeciem Cephali alterã de-
notare, quæ muco ſuo viuit, ideòq; ſemper ſtomacho eſſe ieiuno: cęterùm quæ ex memoratis Mugilum
ex Ariſtotele ſpeciebus ea ſit, haud facilè eſt iudicatu Rondeletius, primùm eum Ceſtreo, & Neſti ean-
dem facit, mox verò, quod ſi quis (inquit) cum Myxino eundem eſſe velit, non repugno, præſertim cùm
dicat Ariſt. muco tantùm ſuo veſci: & rurſus in capite de Myxino idẽ ſentit. Idem ſentit & Saluianus. *Myxinus.*
Geſn. verò rem diligenter ponderans, an idẽ ſit Myxinus cum peræa dubitari quidem poſſe ait; quod ſi
idẽ eſt (inquit) cùm à muco denominetur, quo peræas alitur, duæ Cephali ſpęcies ſolę fuerint, Cepha-
lus ipſe ſcilicet translitoranus, ideq; Myxinus, & litoralis Chelon: ſed magis placet diuerſos eſſe My-
xinũ & Peræam myxa victitantẽ: nam & Hiceſius diſtinguit, Leuciſcorũ quatuor ſpecies ſtatuens, Ce-
phalũ, Ceſtreum, Myxinũ & Chelonẽ, & *i* Ariſtot. ipſe. Obſeruandũ verò Ariſtotelẽ præter recitas ex *i Li. 5. Hiſt.*
Hiceſio ſpecies etiam Sargũ memorare. Sed idẽ Rondel. dubitat, ſitnè peculiaris Mugilũ ſpecies, & ſi *cap. 11.*
eſt, ieiuno (Ceſtreum intelligit) eundẽ eſſe iudicat, quoniam Ariſt. (vt putat) quo loco Sargum nomi- *Sargus.*
nat, ieiunũ præterit; quod falſum eſt, nã primò tradit, Ceſtreũ hyeme parere, mox de κεςρέων partu lo-
quitur, & inter eos Sargũ nominat. Theodorus ne cũ Sargo ſui generis piſce implicaret, cautè Sargo- *Sargo.*
D nẽ reddidit. Rondel. verò pro σάργος, σαργῖνος legendum eſſe cenſet, quoniã *k* Ariſt. in enumeratione *k Li. 9. Hiſt.*
piſciũ gregaliũ σαργῖνον memoret cũ Myxone, quãquã & hîc corruptè legatur μύξωνες pro Myxones, *cap. 2.*
quã tamen vulgarẽ lectionẽ Gaza ſecutus Papaueres cõuertit; & pro Sarginis Sardiacos. Quod ſi ve-
rò pro σαργοι cũ Rõdel. legamus σαργῖνοι, Athenæi locus, in quo Ariſtot. citat ẽt reſtituẽdus erit, apud
quẽ quoq; σάργος legitur, quare iudiciũ meũ hic cohibeo, expectaturus, quid ſentiãt alij. Cheloni, id eſt *Chelon ſiue*
Labeoni Hiceſius ſynon. facit Bacchũ, his verbis. καταδεέςεροι δὲ πάντων οἱ χελῶνες, οἱ λεγόμενοι βάκ- *Labeo.*
χοι. Quẽ locũ Saluian. mẽdoſũ eſſe cẽſet, legẽdũq; βάγχοι, propterea quod inter Aſelli (inquit) ſpecies *Bacchus.*
à Plin. Dorione, atq; ab Eutyd. Bacchus dinumeratur, & non inter Mugiles: Bãchus verò *l* Plinio inter *l Li. 32. c. 7.*
Mugiles recẽſetur: verũtamẽ prior lectio tanquã genuina cõfirmatur ab Euſtat. hũc Hiceſij locũ repe-
tẽte, atq; explicãte, λευκίσκου πλείονα εἴδη κέφαλοι, κεςρεῖς, μυξῖνοι, χελλῶνες, οἱ καὶ βάκχοι. Rondel. cum
Plin. authoritate dicentis, *Bãchi quẽ quidã Myxona vocãt,* ad Myxonẽ id nomẽ trãſtuliſſet, ſic fortaſſis di-
ctũ cõijcit, quia caput quodãmodò rubeſcit circa labia & brãchiarũ opercula, ſolemuſq; Bacchos ebrio
ſos vocare, vel quia natãdo huc illucq; temerè feratur ebrioſorum more; mox Ceſtreũ ſic vocari aſſe-

 rit.

nius quidem præcitato loco de felle piſcium agens, id ſcribit, ſed Plinij locus Geſnero ſuſpectus eſt, & E
fuit Hermolao quoque, cuius hæc ſunt verba: *Eſt & Aſellus marinus quandoq; Banchos appellatus*
m *L. 32. c. 7.* *m* Plinio, propterea additum hic putarim *quem quidam Myxona vocant*. Plinium quidem pleraq; ſua à Græcis tranſtuliſſe conſtat, hunc præcipuè locum, vſitata enim Græcis nomina ſunt Bāchos (vel Bacchos potius) & Myxon: ſed cùm neq; Banchus per enim apud eos legatur, neq; Bacchum eſſe Myxonem, ſed Chelonem (vtrumq; Mugilū genera) memoria ipſum lapſum, vel aliter locū vitiarī ſuſpicabimur; præſertim cùm hoc paſſim frequentiſſimū Plinio ſit, in ijs maximè quæ à Græcis transfert. Idē Rondel. etſi in capite de Mugilib. in genere dixiſſet Chelones quoq; Bacchos dici, Hiceſio teſte, mox tamen in capite de Chelone, Bacchū Hiceſio quintā quandā ſpeciē eſſe inſinuat, nā cùm in his Hiceſij verbis; *καταδεέστεροι δὲ πάντων οἱ χελλῶνες, οἱ λεγόμενοι βάκχοι, εὔχυλοι δ' εἰσὶ σφόδρα καὶ οὐ πολύτροφοι, καὶ εὐέκκριτοι*, hoc eſt: *omnium infimi* (bonitate) *ſunt Chelones quos & Bacchos vocant, boni ſucci ſunt & non multùm nutriunt, & facilè excernuntur*, non ſit ſenſus (ſi enim deterrimi omnium ſunt Chelones, boni ſucci eſſe &c. non poſſunt,) à Chelonibus Bacchos pūcto diſtinguit, hiſq; priuatim ſucci bonitatem conuenire arbitratur: non aduertens locum illum Hiceſij in vulgaribus exemplaribus malè diſtinctum legi, id quod optimè aduertit Dalechampius, qui eum ſic tranſtulit: *Chelones verò, quos & Bacchos vocant omnibus deteriores*. (ſubaudi ſcribit Hiceſius,) *Leuceſcos omnes parum alere, ſuccum bo-* F *num gignere, excerni facilè*. Quam lectionem approbat etiam Caſaubonus. Rondeletius itaque Bacchos piſces in eodem capite, quatuor facit, vnum Aſellorum generis; tres Mugilum, Chelonem nempe, Myxinum, & Ceſtreum, ac tandem in capite de Chelone, tanquam ſpeciem ab omnibus diuerſam, ab omnibus ſecludit, & tanquam quintam aliquam ſpeciem ſtatuit.
Sphenæus. Σφηνεὺς (Saluianus cuneatam, Geſnerus cunealem vertit,) inter Mugiles à ſolo memoratur Euthydemo in libro de Salſamentis citante Athenæo; item δακτυλεὺς: σφηνέας inquiens vocari οὓς λαγαρούς, καὶ τετραγώνους: vertit
Dactyleus. Natalis, quia vacui ſunt, & quadrati: Dalechāpius verò, quoniam graciles, anguſti, adductoq; ventre ſunt (Veſparum inſtar) & quadrati; vel vt alij (addit in margine) inſtar cuneorum craſſiorum ſuprà, infrà graciliū, & quadratorum. Non defuerunt (inquit Caſaubonus) qui ſcriberent σφηκέας, vt à σφηκ (id eſt Veſpa) denominati ſint hi piſces, non à σφὴν (id eſt, cuneus.) Et profectò vel ita ſcribendum (inquit) vel idem ſignificatur vocibus σφηνεὺς, ac σφηκώδης, nam vt λαγαροὶ hic dicuntur piſces σφηνεῖς, ſic verſus, quem vulgò Grammatici λαγαρὸν nominant, etiam σφηκώδη nuncupant ijdem: τὸν ἐστενωμένον, ἀπ' ἐναντίας τῷ προκοιλίῳ, qui eſt ſubſtrictus, & quaſi coactus in anguſtius ſpatium legitimo; ſic homines σφηκώδεις, & λαγαροὺς, qui concinna, & expedita figura ſunt corporis, non obeſi, non ventriones. Comici interpres τοὺς λαγαροὺς τοῖς σώμασιν ἀνθρώπους ἢ μὴ προκοιλίους, σφηκώδεις, λέ- G γει. Opponuntur προκοίλιοι, & λαγαροί, vt obeſus, & gracilis. An verò, & Mugiles Spheneri λαγαροὶ hic ſimili de cauſa dicantur, vt homines, autopſia ſola planum fecerit. Saluianus λαγαρὸς, cum Natali exponens vacuus, iudicat Spheneum eundem eſſe Myxino, quem & neſtin facit: Geſnerus verò cum doctioribus gracilem reddens; ad corporis figuram refert, quandoquidem cuneus, qua parte craſſior eſt, quadratus, & quadrangulus potius apparet; in alteram verò partem gracileſcit, & attenuatur. Pro δακτυλεῖς aliàs legitur διδακτυλεῖς, quæ lectio probatur Saluiano, argumento vt apparet, quòd Euthydemus præcitato libro ſic vocari ſcribit, quod latitudinem duobus digitis minorem habeat; ſic enim Athenæus: τὰ μὲν τῶν διδακτυλέων τὸ πλάτος ἔχει ἔλασσον τοῖν δυοῖν δακτύλοιν. Caſaubonus verò legit cum Epitome Athenæi δακτυλέων, non διδακτυλέων. Nam ita (inquit) modo præceſſit. Sed quid ſi cum Geſnero legamus, τοὺς δ' δακτυλέας διὰ τὸ πλάτος ἔχειν &c. Significantior enim ſenſus fuerit. Ipſe autem δακτυλέων ne an διδακτυλέων ſit legendum, ſubticet. Natalis legit δακτυλέων. Reuerà ſi latitudo duos digitos non excedit, non video cur bidigitalis, aut διδακτυλεὺς dici debeat. Idem Saluianus diuerſam aliquam Mugilum ſpeciem hoc nomine intelligi ab Euthydemo non putat, ſed minorem aliquem in eodem genere, cui facilè hac in re ſubſcribo, nec
Caniſtrelli. alij fortè fuerint, quos Padi accolæ, & Comachienſes potiſſimùm Caniſtrellos vocant, quòd in ca- H niſtris venales ferri ſoleant. Scribit Bellonius in ſuis obſeruationibus ab eodem Euthydemo nomina-
Gelarij. ri inter Mugiles Gelarios, quos eos eſſe conijcit, qui nunc Cyllari vocantur: circa lacum Conum, vel Piſcianum, qui à Siderocapſa dimidij diei itinere abeſt, à Theſſalonica biduo, in forum afferuntur; capti ad oſtium parui cuiuſdam fluuij; *ſunt autem* (inquit) *exigui Mugiles*, ab incolis Propon-
Cephalopola. tidis Cephalopola nominantur. Sed nec Euthydemus, nec veterum alius Gelarios inter Mugiles recenſet, ſed Gelarias, qui & Galariæ, & Callariæ vocantur, inter Aſellos. Dorion cùm Mugiles ma-
Cephalinus. rinos diuidiſſet in Cephalos, & Neſteis, addit à Cephalo differre Cephalinum, hunc que à quibuſ-
Blepſias. dam Blepſiam nuncupari. Scribit Rondeletius, poſtquam diu ipſum hæc torſiſſet ſententia, neque de hiſce nominibus certi quicquam expiſcari potuiſſet, ſibi tandem in mentem veniſſe, βλεψίαν ibi mendosè legi, cùm nuſquam aliàs hoc vocabulū pro piſce reperias, neq; vlla ratione ab aſpectu Mugilem vllum βλεψίαν poſſis appellare. Quare Myxinū dici κεφαλῖνον credit, quòd Cephalo capitis magnitudine ferè ſimilis ſit, eoque minus acuto, quàm Ceſtreus, & pro βλεψίαν legendum βλεννὸν, vel

βλεν-

A θλιμμῶδη, id eſt, inertem vel mucoſum: idem enim (inquit) ſignificat βλέννα, quod μύξα, vt ſcribit *n* Galenus. Quod iudicium mihi non diſplicet, vt ſcilicet Cephalinus ſit ex ſpeciebus Neſtium. Poſtremo Polemon in libro de fluminibus Siciliæ ſcribit Ceſtreus à quibuſdam πλῶτας appellari, eoſdemque ibidem (apud Athenæum) Epicharmus in Muſis ſic nominat *r* *Aeoliæ, Plotes, Cynoglosſique adcrant & Vmbra*. Nos de hac voce egimus in Murænis, quæ inde Plotæ vocantur, quòd aquis innatent, quaſi nauigabiles, vt Maſſarius exponit. Atque hæc de varijs, quæ reperi nomenclaturis: Nunc ad quot ſpecies reduci poſſint, & quomodo inuicem differant, & nunquid omnes adhuc notæ ſint, examinandum.

n Lib. 8. de vſu part. c. 6.

Plota.

SPECIES QVOT.

Quibuſque differant, & conueniant.

EX ijs quæ hactenus dicta ſunt, ſatis clarum eſſe reor, maiorem vocabulorum hactenus declaratorum partem epitheta eſſe, ſpecieſque Ceſtreorum, ſiue Mugilum longè pauciores quàm B apparebat, non tamen quatuor tantùm, vt Rondeletius arbitratus eſt: Quatuor quidem namque ſunt Leucisci ab Heſychio memorati, Ceſtreos verò Ariſtoteles quinq; recenſet; Ceſtreum propriè dictum, Cephalum cognomento Chelonem, ſiue Labeonem, Cephalum paræam, ſiue tranſtrorum, Sargum, ſiue Sargonem, & Myxonem, ſiue Muconem. Vt autem inuicem tam corporis quibuſdam notis, quàm moribus & loco differunt; ita etiam quibuſdam conueniunt. Caput nonnullis magnum & depreſſum, roſtrum verò breue, ac retuſum: hoc Capitones vocant recentiores, & veterum Cephalos arbitrantur: alijs minus eſt, & rotundius, roſtrumque magis extentum & acutius, vt ei qui Chelon, ſiue Labeo appellatur. Os omnibus paruum, rotundiuſculum & edentulum; quare cum Athenæus ex Ariſtotele Mugili ſerratos dentes tribuit, negandi vocula *o* deſiderari videtur, cùm id nullibi apud Ariſtotelem ſit repertire. Marcellus in capite Mugilum, & Mullorum ſpinam cani ſimilem inueniri tradens, lapidem puto, intelligit, de quo mox. Squamis quidem omnes teguntur, cæterùm æquenè magnis ex autopſia diſcendum. Inuenio apud Scholiaſtem Ariſtophanis in Veſpis: *Ceſtreus eſt, qui dicitur Cephalus* (Ceſtreum cum Cephalo confundit) *magnis & craſſis ſquamis præditus, quæ pro numiſmate aliquem fallere poſſent*: quo loco Philocleon conqueritur de Lyſiſtrato, quòd C cùm drachmam cum eo diuideret, pro tribus obolis dederit ei τρεῖς λεπίδας, (pro λεπίδας, vt Scholiaſtes legit,) κεστρίου quos ipſe obolos eſſe putans in os (ſeruandi gratia vt quidam, inquit, facere ſolent) receperit, mox autem odore offenſus expuerit. Pinnas vtrimq; binas habent, illis exceptis, quos lacus Siphatum gignit, quibus, teſte *a* Ariſtotele, vna tantùm vtrimque eſt. Caret hoc Mugilum genus pinnis ſupinis, vt alias idem *b* Philoſophus tradit. Meminit eorumdem, & in libro de cõmuni animalium inceſſu, vbi quo pacto natent, docet. Quærit Vuottonus ſintnè hi Mugiles ex genere Anguillarum? Sed quid attinebat Mugiles vocare, ſi ex Anguillis ſunt? Præter binas illas pinnas, quæ vtrimque conſiſtunt, vnam habent ab ano; in dorſo duas, quarum altera aculeata eſt, altera aculeis caret, ad caudam ſpectans. Omnes à branchijs lineas aliquot ſubobſcuras ad caudam deductas habere videntur, etſi haud æquè in omnibus ſint conſpicuæ. Dorſo ſunt ſubnigro: ventre verò candido. Ventriculus, teſte *c* Ariſtotele, carnoſus eſt: cui parte altera plures appendices exeunt, altera vna tantùm; vt idem *d* ait. Rondeletius longè alium eſſe ſcribit quàm in carniuoris piſcibus, denſum nempè, & carnoſum inſtar ventriculi auium, foris planum, intus rugoſum, figura verticilli vitrei, quod mulieres fuſis appendunt. Inteſtina quoque craſſa ſunt, pinguiaque & in gyros acta: in quibus ſplen latet, vt idẽ obſeruauit, & ſub pinna locum aëre plenum reperit. Hepar pallet; paruum, & tãquam manu ventriculum amplectens. Fel rufum, ſiue flauum, aqueæ cõſiſtentiæ. Ceſtreo eiuſdem Rondel. hepar ex albo rubeſcit: caro mollior, laxior, minus cãdida, minuſq; pinguis quàm Cephalo: additq; gulam habere: ventriculũ in longam appendicem deſinere, ſemper inanem eſſe; vti & inteſtina: Lapides habere in capite, idque ex Dorione proferre Athenæum: [illegible], ſφόνδυλον [illegible]. Qui locus, vt intelligatur, ſciendũ (inquit) echinum hic pro lapillo echinata ſpecie accipi, id eſt aſpero: quemadmodũ etiam echinus præter alia ſignificata, partẽ fræni ſignificat, orbiculum ſcilicet echinatum, quo coërcetur equus contumax. Huiuſmodi lapidem σφόνδυλον appellat Dorion à ſimilitudine verticilli, quo mulieres ſuſos aggrauãt: id enim eſt Græcis σφόνδυλος, vel σπόνδυλος, nam vtrumq; dicitur. Inde etiã partes ſpinæ dorſi σπόνδυλοι nominãtur. Sed & calculus æneus quo ſuffragia ſua Athenis iudices dabant, ſpondyli vocabantur, vt eſt apud Iulium Pollucem. Lineæ quæ à branchijs ad caudam ducuntur, Cephalo breuiores ſunt, qui verò Chelon, ſiue Labeo ipſi vocatur, lineas nigricantes à branchijs ad caudam æqualibus ſpacijs diſtantes protenſas habet, vnde Vergadelle à quibuſdã vocatur. Labra habet craſſa, ſpiſſa, prominentia, vnde χιλῶνος, id eſt, Labeo-

Plures quã quatuor ſpecies eſſe.

Caput.

Os.

Spina in capite quid.

Squama.

Pinnæ.

a L. 6. h. c. 13.

b Lib. 4. Part. c. 13.

Color.

c Lib. 3. Par. cap. 14.

d Lib. 2. hiſt. cap. 17.

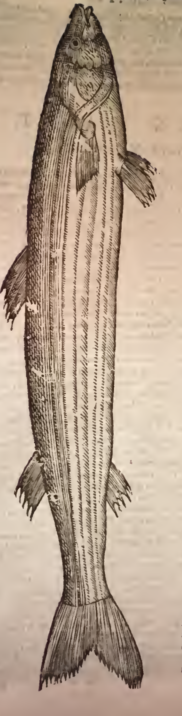
Partes internæ.

Echinus in capite quid.

Linea.

Labra.

Mugil ab Authore obſeruatus.

An in mari omnes gignantur.
c L.8.Hiſ.2.

nis nomen. Capite eſt paulò minore quàm Cephalus, oculis prominentioribus, ſine E
pellicula illa concreta, quam velati palpebram habet Capito. Omnes quidem marini piſces ſunt, ſed an omnes ex mari fluuios ſtagnaque ſubeant, & in his quoque naſcantur, vt Galenus ait, dubitari poteſt. nam c Ariſtoteles, Capitonum alium litoralem facit, transl. toranum alium, inſinuans in alto tantùm mari degere. Diſtinguit enim vtrumque ratione pabuli, hunc inquiens non niſi proprio veſci muco, illum verò cœno, & (vt Athenæus addit) arena, nec fortaſſis obſtiterit Galenus eam Cephalorum natotam eſſe ſcribens, vt à mari longiſſimè diſcedentes, aduerſo flumine natent: fieri enim poteſt, quòd hoc in cæteris obſeruarit. Ego F
eos, qui longiùs à mari recedunt, Ceſtreos propriè dictos eſſe conijcio, & de his intelligendum apud f Strabonem Ariſtobulum dicentem: *nullum piſcem è mari in Nilum aſcendere præter Mugilem, Aloſam & Delphinum propter Crocodilos: Delphinos, quia præſtantiores ſunt: Mugiles quia à Porcis ſecus terram ducuntur ob quandam naturalem conuenientiam, quia cum rotundi ſint, & ſpinas ad caput habeant, periculum beluis afferunt.* Rondeletius quoque de Ceſtreo id dici putat: & Oppianus Cephalos, & Ceſtreos mare fluuijs vicinum, aut ſtagnis amare teſtatur, propter dulcem aquam, & collectum illuc cœnum, quo paſcuntur. Quamuis verò aquam dulcem G
ſummoperè ament; ab imbribus tamen ſummoperè læduntur: id quod oſtendit his verbis g Ariſtoteles: *Capitoni, Mugili, & Myxino* (non Murino, vt vulgò legitur) id eſt, *Muconi, imbres nocent, & facilè eos excæcant, ſi modum exceſſerint. Solet autem per hyemem potius Capito ita affici, nam oculi eius albeſcunt, & macilentus* (λεπτός, Gaza legit λευκός) *per id temporis capitur, atque ad poſtremum malo eodem interit; quod non magis imbrium copia, quàm algore accidere videtur. Iam enim cùm alibi tum in Naupliongo terræ Argiuæ, in vadis* (περὶ τὸ τέναγος) *multi capti ſunt cæci, cùm hyems fuiſſet aſperrima. Multi etiam albos habentes oculos capti* H
ſunt. Qui in marinis ſtagnis fluminibuſvè geniti ſunt, facilè eodem Galeno authore à marinis internoſcuntur: numeroſis enim, & paruis ſpinis abundant, non ſecus (inquit) quàm & reliqui ferè omnes in fluminibus, & ſtagnis geniti piſces: illi verò huiuſmodi numeroſas, ac paruas ſpinas non habeant, ſicuti neq; vllus marinorum eas habet. Verùm cùm & Murænæ, & Aloſæ marini piſces iſtiuſmodi minutis, ac numeroſis ſpinis pleni ſint, iſthæc Galeni ſententia ſuſpecta eſt; veriuſq; diſcrimen apparebit ex ſapore, nam vt

&c ipſe

f l.15.Geogr.
Piſces qui Nilū è mari ſubeunt.

Imber mugilibus obnoxius.
g Li.8. Hiſ. cap.19.

A Et ipſe ibidem ait, præſtantiam Cephali ſtatim indicat guſtus, qui enim præſtantior eſt, & ſuauior ſentitur, & acrior, pinguedinisq; expers: at contrà qui pingues ſunt, atq; inſipidi, ij tum in guſtu, tum verò ad concoctionem ſunt deteriores, ſtomachoq; aduerſi, & malum procreant ſuccum. Non ſolùm ſe mutuò non deuorant, ſed & carne etiam omnino abſtinent, cuius rei argumentum eſſe ait Ariſtoteles, quòd neq; in ventre tale quid habentes vnquam capiantur, neq; eſca in eos ex carne vtimur, ſed [illegible], id eſt, vt Theodorus vertit, oſſa panis. Cibo tamen omnes eodem non vtuntur. Ariſtoteles interprete Thodoro, ait Cephalos omnes limo paſci, ideoq; graues, & mucoſos eſſe; ſed in contextu omnes non legitur, & Cephali ibi ſunt priuatim Chelones, ſiue Labeones, vt antè admonuimus: Ceſtreum verò alga, & fuco, quare cùm Oppianus Mugiles ait alga ([illegible]) & limo veſci, eoſdem (puto) intellexit, nam tranſlitoranus Cephalus, & Myxon, ſecundum Ariſt. mucore viuunt ſuo: Attamen omnes carne abſtinere verum eſt, quanquam Maſſarius Mugiles terræ inteſtinis, hamis affixis piſcari; Oppianus alibi non ſimpliciter carne, ſed carne viuente abſtinere Mugilem dicat. *Cibus.* *Carne abſtinere.*

Non guſtare cibum, non hamum tangere promptus, Ni prius aduertat, ſi viua carnis odores
Percutiant nares, paſcit non corpora viua.
Quamobrem iuſtos antea vocauerat, & elementes.
In pelagi populis noris qui paſcua, ſolum
Ingenio mitem Cephalum, iuſtumq; vocabit.
B *Non genus extremum lædit, propriaſq; cateruas,*
Non mandit carnes, non cadis tabe cruentum:
Eudem ſolo cum cœno paſcitur algam.

Et ex eo *h* Aelianus: Capito (inquit) è piſcium genere eſt, qui in paludibus degunt: continentiſſimus, ac in victu temperatiſſimus eſſe creditur. Etenim nullam animantem inuadit, ſed cum omnibus pacem ſeruare ſolet: ſi verò in quempiam iacentē inciderit, hunc in ſuum prandium conuertit; non prius tamen eum attingit, quàm caudā mouerit; tum ſi immobilis ſit, hunc prædam ſibi facit, ſi verò moueatur, eo intacto diſcedit. Aduerſatur enim ventriculi conſtitutio, in quem, ſi velint, nullus piſcis ingredi poteſt: quare neceſſe eſt omninò, vt vel limum, vel mucum, vel aquam ſubinde ingerant, atq; intrudant, quo refici ſuſtineriq; poſſint, quoniam quæ liquida ſunt, citiùs permeant, nutriuntq; ac velociùs excernuntur: quare frequentiùs cibum ſumere cogitur, qui huiuſmodi veſcuntur cibis, ſicuti & ij qui lubrica ſunt aluo: cōtrà quæ craſſa, dēſa, & ſolida tardiùs pertranſeunt, hærentq; diutiùs, ac firmiùs, atq; diſſipatu difficilius nutrimentum partibus corporis ſuppeditant. Quibus qui veſcuntur, diutiùs famem ferre poſſunt, vt contrà qui liquidis viuunt, quamobrem Ariſtoteles Mugilem omniū piſcium maximè guloſum eſſe tradit, & inſatiabilem, adeò vt ventre diſtento graueſcat, & quando ieiunus non eſt ſit iners, ([illegible]) Vuottonus, & Geſnerus vertunt, vilis, & ſic apud Athenæum, qui hunc Philoſophi locum citat, vertit Dalechampius. *h Li. 5. c. 3.* *Famem diutius, quis tolerent.*

C Mihi Gazæ, & Rondeletij verſio probatur, quoniam de moribus eum locum Athenæus exponere videtur. Eleganter apud eundem Athenæum Antiphanes in Lampone eandem horum piſcium helluationem, ac inſatiabilitatem innuit, inquiens famelici militis exemplo: *Alij quos habes milites, Ceſtrei Neſtes ſunt*, id eſt, famelici, malè paſti, malè curati: & Alexis in Phryge: *Ego verò Ceſtreus neſtis domum recurro.* Ameipſias in Cottabo ludentibus: A. *Rem conſpicatus, id facere conabor, vt in foro quicquam nihil ſit negocij* B *Minus ergò: veluti Ceſtreus, Neſtis me ſequeris.* Euphron. *Midas ſanè Ceſtreus neſtis eſt, ieiunus obambulat.* Ariſtophanes in Gerytade: *Intus ne hominum Ceſtreorum Colonia eſt? Neſtias quidem eſſe à quouis cognoſcitur.* Anaxandrides in Vlyſſes: *Saprus incanatus ſpatiatur, Ceſtreus ille Neſtis eſt.* Eubulus in Nauſicaa: *Quartum iam diem in aqua mergitur, Miſellq; Neſtios Ceſtrei vitam agit* Heſperius vnus è Cynicis, inquit; *Ieiunium, ò amici viri, nos quoq; ne celebremus, quod ſit medio Theſmophoriorum die: Ceſtreorum more profectò nunc ieiuno: nam vt ait Diphilus in Lemnijs: Hi cœnarunt, ego verò miſer extremum ob ieiunium Ceſtreus fuero.* Oppiano itaq; [illegible], id eſt, minimè guloſi dicentur contraria ratione. Quemadmodum verò guloſos, inſatiabileſq; hos piſces efficit cibus liquidus frequentiſſimè ingeſtus, vt mucus, vel aqua, ita etiam ſalaces (vt opinor) reddit, ob flatuum quos is cibus gignit, copiam. Quantoperè autem ſalaces ſint, habemus partim apud *i* Pliniū, *Guloſum eſſe.* *Salacitas.*

D & Ariſtotelem, partim apud Oppianum: *Mugilibus* (inquiunt illi) *tanta ſalacitas, vt in Phœnice, & in Narbonenſi prouincia coitus tempore è viuarijs marem linea longinqua per os ad branchias religata emiſſum in mare, eadem q; linea retractum fœmina ſequantur ad litus, rurſuſq; fœminam mares partus tempore.* hic quomodo hac libidinis velut eſca ad eos capiendos vtuntur piſcatores, edocet. Facit eadem corporis vſcuitas ad natatus celeritatem. Eſt enim Mugil, teſte Ariſtotele, velociſſimus, adeò vt tranſuerſa nauigia ſuperiactet, nempè cùm ieiunus eſt, hoc eſt, cùm ventrem, nec aqua, nec cœno diſtentum habet, tunc enim iners eſt, vt ex eodem diximus: maximè verò cùm aliorum vim timent: vt Plinius ait (ſunt enim naturæ timidi, vt Aelianus ſcribit) vbi diſpoſitas ſenſerit piſcatorum inſidias, vt modò dicetur. Retia etiam cùm laſciuiunt, ſuperuolant, vt veluti ſagittæ arcu emiſſæ videantur, vnde Mugiles Grammatici, quaſi multum agiles dictos volunt. Scit verò etiam in eſca hamum eſſe, inſidiaſq; non ignorat; auiditas tamen tanta eſt, inquit Plinius, vt cauda verberando excutiant cibos. Idem quoque legitur apud *k* Plutarchum, ſed diligentiùs enarratur. Hamis (inquit) [illegible] (Gillius vertit anguſtis, Cruſerus Plutarchi interpres curuis, Geſnerus rotundis) ad Mugiles *i Lib. 9. c. 17.* *Celeritas.* *Ingenium.* *k Lib. vtra animal.*

Amiaſq; vtuntur ideò, quoniam os illis anguſtius eſt, tum quia rectos vitant. Quanquam curuos E
Mugil ſuſpectos habens circumnatat diu, cauda ab omni prius parte percellens eſcam, ac tantùm quòd reuulſit glutiens. Quod quidem niſi ſucceſſit, ore in anguſtum collecto contractoq; ſummis tantùm labris ac velicatim ſtringit eſcas. Meminit & Ouidius:

At mugil cauda pendentem euerberat eſcam *Excuſſamq; legit.*

Irretitus non ſe inſidijs circumuallatum eſſe ignorat, quare, Oppiano authore, in ſublime effertur, & nititur retia tranſilire, neq; à prudenti conſilio aberrat, nam ſæpè retium excelſitatem trajciens, ex mortifero periculo euadit. Iſidorus ſcribit, vbi ſenſerit inſidias, confeſtim retrorſum redire, atq; ita rete tranſilire, vt volare piſcem videas. Quòd ſi verò primi ſaltus aberratione, in rete rurſus dilabatur, non tentat poſtea amplius (inquit Oppianus) tranſilire, ſed anxius quieſcit, & proſtratus à prædone
Stupiditas. cædem expectat. Apparet itaq; ex verſipelle ſtupidum reddi. Eſtq; in metu ita ſtupidus, vt cùm caput celarit, totum ſe latere credat, quod Plinius, & Ariſtoteles teſtantur. *Mugilum natura* (inquit ille) *videtur, in metu capite abſcondito, totos ſe occultare credentium*. Rondeletius hanc naturam priuatim ad Capitonem tranſtulit; additq; ſic animantes omnes, quæ multum humidæ, parum calidæ, magnoq; capite ſunt, ſtupidos hebeteſq; eſſe, vt de illo dici poſſit: O quale caput, ſed cerebrum non habet. Eſt
Auditus. etiam Mugil ex eorum numero, qui clariſſimè audiunt, teſte Ariſtotele, item eorum qui autumno vi- F
k *Li.4.Hiſt. cap.8.* gent. Apparet & natura lætum eſſe, Diocles enim apud Athenæum inquit: *In mari ſaltat Ceſtreus præ gaudio*, niſi dicamus præ gaudio ſaltare, cùm rete tranſilijt, periculumq; mortis euaſit. Apud eundem
Hilaritas. Nymphodorus Syracuſanus Mugiles, & Anguillas tantoperè cicures eſſe ſcribit, vt de largientium
Docilitas. manu cibum ſumant; & in Arethuſa Chalcidenſi non ſolùm à largientibus cibos, à ſacerdotibus viſcera ſumant, ſed etiam argento, auroue ornati ſint. Piſcinarum clauſtra autem pati, author eſt M.
Viuaria pati Varro, & Columella. Quod ad ortum generationemq; eorum pertinet: ſcribit l Ariſtoteles, eſſe qui
Ortus. omnes ſpontè oriri opinentur, quorum opinionem refellit, quoniam vnicum tantùm eorum genus
l *Lib.6.Hiſt. cap.15.* ſit, quod non coitu, ſed ex limo arenaue enaſcatur: cæterorum verò fœminæ oua, mares ſemen genitale habeant. Pariunt autem eodem teſte ſemel anno: ſed an eodem omnes tempore, difficulter ex ipſo colligas; aliàs enim Capitonem vêre parere tradit vltimum, quoniam nouiſſimè eius fœtus appareat; alias omnes Decembri menſe graueſcere ait, triceriſq; diebus gerere, & in ijs Capitonem quoq; enumerat, aliàs Ceſtreos ait inter primos partum accelerare, parere hyeme, locis ijs maximè quà flumina exeunt: dum vterum ferunt, præcipuè grauiter laborare, ideoq; fieri, vt tunc potiſſimè ruant in terram, ac excidant: ſcribi porrò graui ſtimulo agitatos in terram, atq; omninò id temporis moto perpetuo incitari, donec pariant: ſed requieſcere à partu continuò. De pugna eorum cum Lu- G
po, in huius hiſtoria diximus.

CAPIENDI RATIO.

Per fœminã. IN libidinem valdè pronus eſſe dictum eſt. Quomodo autem hac veluti eſca quadam capiantur, docet Oppianus; monens interim piſcatores, formoſa, ac benè pinguis, vt ſit fœmina captiua, nam ſi macilenta ſit, & deformis, multos ea contempta diſcedere. Capiuntur verò & hamis, vt
Cum hamis. fuſiùs idem deſcribit, & quomodo eis vitatis eſca potiantur, ex eodem, alijſq; dictum eſt: item quales hami eſſe debeant, ex Plutarcho: qualis verò eſca eſſe debeat, docet Tarentinus, Folij Malabathri or-
Fuſcina. biculũ vnũ, piperis grana decem, melanthij grana tria, ſchœni floris, nonnulli autem interioris partis, pauxillum: conterens omnia miſceto: dein verò medullã panis puriſſimi hemina vna Mareotici vini perfundens, ſicca ſimul excipito, in vnamq; redigens maſſam, diſpergito. Alia elegans; nec aliud quã abſolutos Mugiles capiens. Recipe Thynni hepatis drachmas quatuor: caridum marinarũ drachmas octo, ſeſami drachmas quatuor, lomẽti fabacei, drach. octo, anitorum (*ἀνίτων*, Cornarius legit *ἀμιῶν*, H id eſt; Amiarum) et udorũ drachmas duas; quæ quidẽ vbi contriueris, ſapam eis inſtillato, conficitoq; paſtillos, atq; ineſcato. Alia: Pudenda arietis in ollam crudã inijcito, cooperienſq; ex alia ſic conſtringito, vt nullatenus perſpirare poſſint: imponitoq; in vitreariam fornacẽ, vt ab aurora vſq; ad veſperã concoquantur. At tunc quidem inuenies ipſa inſtar caſei molliſſima: ex quibus tandem piſcibus eſcã parato. Alia: Sepiarum teſtulis cũ ſiſymbrio viridi, quod eſt bryon, aqua, farina, & caſeo bubulo, vtitur dum retibus nauas operam. Sæpenumerò & interdiù dormientes, fuſcina occiduntur, vt Ariſtoteles tradit: cui & fuſanei ſunt, hoc eſt ex illis, qui retibus capiuntur: & Plutarchus verriculis, & plagulis capi ſcribit. Tradunt etiam veteres, Delphinorum opera homines in Mugilum piſcatu vſos fuiſſe, quod inter alios refert Plinius his verbis: *Eſt in Nemauſienſi agro ſtagnum, Latera appellatum, vbi cum*
Per Delphinos. *homine Delphini ſocietate piſcantur. Innumera vis Mugilum ſtato tempore, anguſtis faucibus ſtagni in mare erumpit, obſeruata æſtus reciprocatione. Qua de cauſa prætendi non poſſunt retia, quæ molem ponderis vllo modo tolerent; Etiam ſi non ſolertia inſidietur tempori: ſimili ratione in altum protinus tendunt, quod*

vicino

A *vicino gurgite efficitur: locumq; ſolum pandendis retibus habilem effugere feſtinant. Quod vbi animaduertere piſcantes (concurrit autem multitudo temporis gnara, & magis etiam voluptatis huius auida) totuſq; populus è litore quanto poteſt, conciet Simonem ad ſpectaculi euentum: celeriter Delphini exaudiunt deſideria, Aquilonum flatu vocem proſequente, Auſtro verò tardiùs ex aduerſo referente. Sed tunc quoq; improuiſo in auxilium aduolant: properè apparet acies, quæ protinus diſponitur in loco vbi coniectus eſt pugna opponunt ſe ex alto, trepidoſq; in vada vrgent. Tunc piſcatores circundant retia, furciſq; ſubleuant. At Mugilum nihilominus velocitas tranſilit. At illos excipiunt Delphini, & occidiſſe ad præſens contenti, cibos in victoriam differunt. Opere prælium feruet, includiq; ſe fortiſſimè vrgentes gaudent; ac ne id ipſum fugam hoſtium ſtimulet, inter nauigia, & retia, natanteſq; homines ita ſenſim elabuntur, vt exitus non appareat. Saltu (quod alias blandiſſimum his) nullus conatur euadere, ni ſummittantur ſibi retia. Egreſſus protinus ante vallum præliatur. Ita peracta captura quos interemere, diripiunt. Sed enixioris operæ quàm in vnius diei præmium conſcij ſibi, opperiuntur in poſterũ, nec piſcibus tantũ, ſed intrito panis è vino ſatiantur.*

VSVS IN CIBIS.

B MVGILES non illaudatos piſces olim fuiſſe ex Athenæo licet colligere, apud quem Anaxilas in Monotropo, Matonem (Dalechampius hac voce hominem ſimplicẽ, ac minimè verſi pellem indicari notat, vt inde Italorum matto, id eſt, ſtultus, fluxerit) ſophiſtam gulæ, ac belluationis inſimulans ait. *Abreptum Ceſtrei caput deuorauit Matron, Ego verò nullus ſum.* Archeſtratus docens, vbi meliores capiantur: *Ex Aegina circumfluâ Ceſtreum eme, Cum viris lepidis, ac vrbanis verſaturus.* Myrtillus Diphili hæc verba: *Hi cænarunt, Ego verò miſer extremum ob ieiuniũ Ceſtreus fuero,* excipiens, *quòd* (inqui) *ait Theopompus: Adſtitit deinceps Ceſtreorum Neſtium ſuauis, ac gratus cætus, alteribus Anſerum modo tractatus, ac cibatus.* Nobis quoq; habentur in delicijs; Romæ verò nunc maxima gratia eorum ouis, teſte Iouio, quæ geminis folliculis circumciſa parte ſuminis, recentibus Cephalis eximuntur, quæ Græco nomine paſſim oà taricha, id eſt, ſalita nuncupantur. Lautos quoq; fuiſſe inſinuat Hippocrates, ſcribens ex Cephalorum, & Anguillarũ guloſitate aliquando fieri inflammationem in pulmone, quoniam hi piſces pinguedinem habeant naturæ hominis infeſtiſſimam, quòd tamen potiſſimùm intelligendum, qui in cœnoſis locis, ſtagniſq; ac paludibus degũt, ac naſci dicuntur, quales ij ſunt, inquit Iouius, qui in Etruria in Prillino lacu, apud Orbatellũ ad mediterranea deferuntur; ita vt illos vituperare liceat, quos Paduſæ, atq; ipſi lutulenti Foſſæ Clodiæ canales viſcere prætencro Ferrarienſibus, & Venetis copioſiſſimè præbent: Quibus & noſtros addere nos poſſumus, qui Comachio, ac Rauenna deferuntur. Idem Iouius Cephalos omnes ſcribit, plenius in cæna comedentibus, dolorem capitis poſt paucas horas inducere, ſeſe ſæpè deprehendiſſe, maximè ſi ad lautiores cænas ſtomachi tenuiores acceſſerint. Cur itaq; Ariſt. in fluentis, & lacubus præſtare dixit? quia cùm pinguiores ſint, linguæ, palatoq; gratiores ſunt: Cœno enim & mari aquæ dulci permiſto, teſte Oppiano, pingueſcunt. Lynceus Samius hyeme laudat, nimirum poſt partum, nam cùm grauidi ſunt, Ariſt. teſte ſunt deteriores. Adde quòd æſtate magis lutum oleant, quòd tunc ſtagna exiccentur ſalſioraq; fiant, minuſq; dulcis aquæ contineant: tum enim luto putreſcente paſcuntur pinguioreſq; euadunt, vnde menſe Septembri optimi quidem ſunt ſaporis, ſed valdè inſalubres, potiſſimum Chelon, qui niſi in cœnoſo litore, & propè paludes, & fluuiorum oſtia victitat. Dorion omnium optimos eſſe ait, qui circa Abdera capiuntur, deinde qui circa Sinopem eoſdemq; etiam ſalſos ſtomacho vtiles eſſe. Eſt enim Cephalus ex ijs, qui ſale indurati ſeruantur, quoniam ſtagnalis ſic cõditus multò præſtantior ſalubriorq; efficitur: quicquid enim mucoſum, aut viroſum guſtu refert, id totũ deponit. Verùm recens ſalitus melior eſt & ſuauior, hoc eſt qui captus ſubinde ſale conditur: D quare cùm circa Decembrem eorum ſit captura, res feliciter ſuccedit, quãdoquidem mox inſequitur tempus, quo ſublatis carnium obſonijs, ſolis piſcibus veſcimur, & in meliorem piſcium inopia ſalſamentum hoc boni conſulimus, inquit Rondeletius, iuxta veterum prouerbium: *ſi non adſint carnes, ſalſamento contentos eſſe oportet.* Cùm itaq; Hicefius Leuciſcos omnes, ſiue Mugiles boni ſucci eſſe dicit, facileq; excerni, nec multũ alere, ſubaudiri debet, ſi in mari puro capti ſint, quales & Gal. ſalubribus piſcibus accenſet, inquiens: *Vtilis eſt cibus è piſcibus: ſaxatiles omnes, nec minus Aſelli, proximè Aſellis ſunt Solea, & Torpedo, iterumq; Lupus, & Mullus, poſt Mugil è pelago.* Mneſitheus item inquiens: *difficile concoquuntur, & grauiſſimi ſunt ex marinis piſcibus qui è mari flumina, lacuſq; ſubeunt, vt Mugil & in vniuerſum omnes piſces, qui in vtriſq; aquis viuere poſſunt,* ita intelligi debet, vt qui in ſolo mari degunt, præſtantiſſimos eſſe indicaret. Saluianus vt recens captos edi debere probaret, hunc Auſonij verſum adducit: *Nec duraturus poſt bina trihoria menſis.*

Sed non aduertit, Poëtam de eo loqui Cephalo, qui tantùm fluuiatilis eſt, de quo dicemus ſuo loco: quanquam & noſtri Cephali inducias non ferant, nam ſi paullò diutius mortui permanſerint (inquit

Gale-

Laudatum piſcem olim fuiſſe.

Oà taricha.

Vbi peiores.

Quãdo meliores.

Qui ſalubriores.

Apparatus. Galenus) ſtatim putreſcunt, & peſſimè olent. Quouis modo cocti, bene ſapiunt. Platina magnos in E cacabo coqui iubet; paruum in craticula, ſalmola continuo inſupergendo, ne deſiccetur: qui poſterior apparatus nobis familiaris eſt. Iubet etiam magnum cum leucophago, ſiue albo iure, paruum cum muria comedi. Rondeletius cines ſuos leucophago vice anethi & porri, folia apij petroſelini adijcere: ruſticos verò cepis allijſque condire. Coquuntur & in ſartagine, ſi exiles fuerint. Idem Rondeletius farina bene ſubacta, & piſta concluſum additis ſuauibus aromatis optimum eſſe ait, & ob pinguem humiditatem ſatis diu aſſeruari. Veteres item aſſos edisse inuenio, apud Athenæum non vno in loco: Sopater Paphius Σαρδαίνη ἀυτὰς κέφαλος ἀκτῖσιν πυρὸς, id eſt: *Flammis ignis radijs aſſatus Cephalus.* Philomon in commorientibus: Ηγόρασα [illegible] κεστρεὺς ὀπτὸν οὐ μέγαν. id eſt. *Emi Ceſtreum aeſtiu aſſum non magnum.* Salti in ſartagine apud nos coquuntur, ſalſedine prius longa ablutione *a L. 10. c. 6 a.* extracta, & ex ſapa inferuntur. Oua (inquit a Platina) ſale trito conſperges, reſeruata membranula illa, in qua oua ipſa tanquam in folliculis naſcuntur. Poſt diem à ſaluura inter duas tabulas per diem ac noctem opprimes, inde ad fumum ſuſpendes procul flamma, ne vehementem calorem ſentiant. Sicca, in vaſa lignea cum furfuribus repones. Edi hoc modo non inſuauiter poterunt. Verùm ſi cocta volueris, ſub cinere, aut in foculari calido, & terſo ſæpè voluta: concalefacies & perdes. Cum Sophiano meo hoc nihil ſuauius me ediſſe memini. Delata è Græcia illa putârim, vnde optima ſa- F lſura aduehi ſolet. Et Rondeletius teſtatur à ſuis piſcatoribus Mugilum ὠὰ τάριχα conſeruari, & à bibacibus magno emi, quia deiectam appetentiam excitant, ſitim proritant, viniq; guſtum iucundiorem reddunt. Vulgus borargues (inquit) appellat. Nos borergas dicimus.

VSVS IN MEDICINA.

Cinis capitis. SEDIS attritus ſanat Marcello authore cinis è capite Mugilum, ſi cum melle illinatur. Ventriculus eorundem (vtpotè compoſitus & craſſiuſculus, vt eſt animantium ferè omnium inſatiabilium) in cinerem redactus, & in cibo ſumptus, ventriculi exoluti vires, non minus reficit (inquit Rondeletius) quàm ventriculi gallinarum pellis interna: corroborat enim, & redundantem humiditatem abſumit. Idem præſtat in furno ſiccatus ablutuſque vino albo, & aqua abſynthij, vel mentæ. Elixus in vino, & ex aceto ſumptus vomitus compeſcit. Idem efficiunt inteſtina ſublato pinguinam omne pingue ventriculum laxat. Idem Rondeletius lapides in cerebro Mugilum repertos aduerſus nephritim valere ait, ex Plinio, ni fallor, quandoquidem Ceſtreum alio nomine Bacchum G dici exiſtimauit: ſic enim Plinius: *Inueniuntur etiam in Bacchi* (in vulgaribus exemplaribus legitur Banchi) *piſcis capite ceu lapilli. Hi poti ex aqua calculoſis præclarè medentur:* cæterùm de Mugilibusnè an de Aſellis, qui & ipſi Bacchi dicuntur, intelligi debeat, incertum eſt cùm omnium ferè lapillos, qui eos habent, piſcium ſimiliter ad calculos valere ſit credendum: niſi velimus Rondeletium reſpexiſſe ad hoc Marcelli: *In capitibus piſcium, id eſt Mugilum, aut Mullorum ſpina inuenitur cum ſimilis hæc renibus appoſita vel alligata, miro remedio eſt.*

Ventriculus.

Lapides in cerebro.

PROVERBIA.

In famelicos. *In guloſos.* Κεστρεὺς νηστεύει, *Caſtreus ieiunat.* Author adagiorum de famelicis & voracibus dici ſcribit, ideoque qui fame oſcitant κεστρεῖς dici, & κεστρῖνος teſte Athenæo, & Euſtathio. Apoſtolius ſimiliter interpretatur de guloſis, quoniam inſatiabile ſit hoc animal: quod conuitium in Anthenienſes iactum tradit Heſychius: vel de ijs, qui vitam innocuam agunt, & ab inferendis munijs abſtinent, nec vllum emolumentum ex ſua innocentia ſuerunt, vt ait Suidas: in qua ſententia eſt H Athenæus, quoniam piſces iſti minimè carniuori ſint, neque mutua deuoratione victitent.

A

DE CAPITONE ANADROMO Geſneri. Cap. VII.

GESNERVS in paralipomenis Capitonibus aquarum dulcium hunc piſcem adnumerat, propter ſimilem, vt ex pictura (quam Kentmano acceptam refert) conijcio, corporis formam; differentiæ verò cauſa anadromum cognominauit, quòd ex Oceano Albim ſubeat: quamobrem ego Mugilum hiſtoriæ coniunxi. Naſutus (inquit) videtur, prominente & carnoſa ſuperiore oris parte, vt in noſtris fluminibus, is quem Naſi nomine deſcripſimus: cui etiam reliqua corporis ſpecie per omnia adeò ſimilis eſt, vt diſcrimen nullum animaduertam, ne colorum quidem ferè; niſi quòd Albinus hic Naſus magis albicat, noſter (fluuiatilis) verò magis fuſcus eſt. Sed noſter planè fluuiatilis eſt; Albinus è mari aſcendit: præterea noſter vilis, & plebeius eſt, Albinus verò inter laudatos, præſertim aſ- *Deſcriptio.*

B ſus. Hoc etiam notandum, cùm Albinus alio nomine Blicca dicatur, longè alium piſcem eodem nomine à noſtris vocari, de quo egimus inter albos piſces. Miſeni etiam Zertam dicunt, quod nomen etiam Polonis vſitatum audio. Zerta (inquit Kentmanus) piſcis eſt longiuſculus, argentei nitoris, ſquamis paruis tegitur, dorſo ſubfuſco: pinnis quæ ad branchias ſunt, & parte ſupina rutilis, pauco cœruleo admixto. Linea vtrinq; à branchijs ad caudam tendit, in qua puncta fuſci coloris digeruntur. Caput craſſiuſculum, oculi pulchri, magni, albicantes: nares magnæ non procul ab ore. Os molle prorſus, in quo nec dentes ſunt, nec alia aſperitas: ſed ab initio gulæ, ſeu faucium, maxilla vtrinq; valida, dentibus ſenis oblongis vallata. Maximi huius generis piſces, qui apud Miſenos capiuntur, bilibres ſunt: libram XVI. vnciarum dico. Anno toto ex Oceano in Albim aſcendit hic piſcis, maximè verò circa Pentecoſtem, quo tempore parit, migrare ſolet: tunc etiam ad cibum præfertur, quòd fœminæ ouis plenæ ſint. Manent & pariunt in Albi, proficiuntq; ipſi & ſoboles: augentur enim, & pinguescunt. Veſcitur omne genus piſciculis, qui nullis præſertim ſpinis, & aculeis rigent; item muſcis alijſq; inſectis, quibus intra, aut proximè ſupra aquam potitur. Habetur inter optimos, qui in Albi ſunt, aſſari ſolitos piſces. Caro .n. eius optimi ſaporis eſt. Ritè etiam elixus non malè ſapit. Deſquamatus nempè, exenteratus & elotus, in aquam feruere incipientem immittitur, conditusq; ac ſalitus *Blicca.* *Mores.* *Cibus.* *Vſus in cibis.*

C ad iuris ferè conſumptionem coquitur: quo modo permulti etiam alij fluuiatiles piſces elixari ſolent. Sunt qui iuri haud ferè conſumpto copioſum butyrum addunt, eoq; liquato piſcem inferunt. Poteſt & aceti aliquid affundi, & zinziber aſpergi, pro cuiuſq; palato. Aſſus vel ſimpliciter, vel cum embammate è cepis minutatim conciſis, vino, croco, ſaccharo & Zinzibere, ſapidiſſimè eſtur. Nec diſplicuerit deſquamatus, in fruſtà conciſus, quæ in polenta, aut ſecalis polline voluuntur, atq; ita in butyro, ſiue crudo, ſiue liquato frixus. Hæc omnia Kentmanus. Addit Geſnerus non in Albi tantùm, ſed Sala etiam apud Miſenos flumine zertam capi.

Capito anadromus.

DE CAPRO, SIVE CAPRISCO. Cap. VIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

RONDELETIO κάπρος, & καπρίσκος differunt, ſed καπρίσκος, χοῖρος Strabonis, & ὗς Oppiani, & Aeliani ſynonyma ſunt: Aliàs tamẽ etiam dubitat, an χοῖρος Strabonis ſit ipſius κάπρος, vel καπρίσκος. Saluiano verò etiã κάπρος, & καπρίσκος iidem ſunt, item & ὗς; & ne citra rationem ita ſentire videatur, ſententiam rationibus ſtabilire conatus eſt. Κάπρον (cuius Ariſtoteles, & Athenæus meminit, quemq; Plinius Græcam vocem imitatus Caprum; & Theodorus Latino vocabulo Græcam æmulatus ſignificationem Aprum eſt interpretatus) & καπρίσκον (cuius Diphilus apud Athenæum meminit,) vnum & eundem piſcem eſſe, non ſolùm ex maxima nominum affinitate, ſed ex eo etiam intelligi (inquit) poteſt, quòd vterq; (vt infrà declarabitur) duram pellem habere traditur. Quòd præterea κάπρος, & χοῖρος (cuius apud Strabonem, & Athenæũ habetur mentio) etiam ſit, & dicatur; præterquam, quòd vocum ſignificatu conijci poteſt. (vti enim κάπρος ſyluestrem, ita χοῖρος domeſticum porcum ſignificat,) manifeſtiſſimè probatur ex Athenæo, qui Ariſtotelis κάπρον, χοῖρον vocat. Coniectura hæc Saluiani eſt ex eo, quod cùm Ariſtoteles Caprum in Acheloo amne vocalem eſſe dicat, Athenæus Ariſtot. citans ſolos piſcium vocales eſſe dicat σκάρον καὶ τὸν ἐν τῷ Ἀχελῴῳ χοῖρον, qui Athenæi locus viris doctis plurimùm negocij faceſſit, & ipſemet Saluianus mutilum eſſe profitetur. Rondeletius apud Ariſtotelem σκάφρος, an apud Athenæum κάπρος ſit legendum, dubitat; ego κάπρον apud Ariſtot. lego, quia & Plinius Caprum, non Scaphrum reddidit. Euſtathius Athenæi locum repetens pro σκάφρος legit σκάρο. Euſtathium ſequitur Caſaubonus. Scarus tamen Ariſtoteli, quem citat Athenæus, vocalis non eſt. Geſnerus cùm χοῖρον ποτάμιον apud Ariſtot. non inueniret, eundem eſſe conijcit cum Ariſtotelis Capro: alij Chalcidem intelligi hoc nomine volũt, piſcem videlicet Ariſtoteli vocalem, & dulcibus in aquis habitantem. Κάπρος enim Archeſtrato marinus eſt. Rurſus an χοῖροι, ſiue Porci Niloi è mari in Nilum aſcendant, incertum eſſe puto; hoc enim neq; Athenæus, neque Strabo tradunt, & Saluianus ſuum piſcem marinum eſſe ait, & pelagi potiùs quàm litorum accolam: Rondeletius quoq; marinum fecit. Quærit Geſnerus, an Niloua iſte Porcus, ſit potius Perca fluuiatilis minor, cùm piſcis (inquit) ſit rotũdus, ſpinis in capite noxijs. Hæc enim illi attribuit Strabo, Quam coniecturam ſummoperè probo, nam quemadmodum Crocodili Porco piſce in Nilo, ita hoc piſciculo Lucij, qui in cæteros ſæuè graſſantur, abſtinent. Adhæc Friſijs hodieq; Porces, Hollandis corruptè Poſt nominatur, & à nonnullis ficto nomine Latino Porcellio, & Porculus. Pergit Saluianus, Ὗς verò, licet dubitare videatur Athenæus, an κάπρος ſit, vnum tamen, & eundem piſcem eſſe, tùm eadem nominum ſignificatione, tum Ouidij teſtimonio, aſſeuerare poſſumus, nam quemadmodum alij καπρίσκον, & χοῖρον, (vt dicemus deinceps) ferum eſſe tradunt; ita ipſe Sues diras appellat. Leue & hoc argumentum eſt χοῖρος quidem Nilous ſpinis horret, nec propterea meo iudicio ferus dicendus eſt. Alijs enim natura arma dedit ad iniuriam inferendam, vt Lucio, & Crocodilo, ſimilibuſque alijs, quæ ex rapto viuere voluit; hæc rectè fera dicimus: alijs verò dedit ad propulſandam, vt Porco Niloo, qui propter corporis rotunditatem, & ſpinis ſuis Crocodilo periculoſus eſt. Adhæc probandum fuit Saluiano ὗς, Ouidio Sues eſſe, quod etſi non nego, incertum tamen eſſe exiſtimo. Athenæus dubitare videtur, verum tria hæc nomina ὗς, ὕαινα, & κάπρος, trium vel duorum, vel vnius piſcis nomina ſint. Vbi ὗν ex profeſſo nominat, ſimul loquitur & de hyænis, quas & Hyænides dicit, cùm antea de Capro ſcripſiſſet. Geſnerus Hyænam aliquando eandem cum Glani eſſe conijcit, quoniam eiuſdem nominis quoque pes alio nomine (vt apud Ariſtotelem legitur) Glanus appellatur. In capite verò de Glani, Bellonium taxat, quòd Glani Hyænam eandem faciat. Et ſi Hyæna, & Hys ſynonyma ſunt, vt ex Athenæo apparet; Hya & Hyæna neque Glania erunt, neque etiam Caper, ſiue Aper; Numenius enim ὗν ψαμαθίδα vocat, quaſi in arena fodientem, quòd terreſtris Suis more roſtro is piſcis arenam fodiat, quod nec Glani, nec Capro, dũmodo Caper, ſiue Capriſcus eſt, quem cum doctis eſſe credo, non conuenit. Quamobrem nemo, puto vitio verterit, ſi ὗν hoc ſaltem loco à Numenio memoratam, eandem eſſe coniecero ψυάκιον, cui Simeon Sethi eas innutriendi facultate rationes attribuit, quas alij ferè Rhombo, & Gyraldus aliquibus Rhombum putari ſcribit; Rhombus autem, teſte Ariſt. arena ſeſe obruit; quam coniecturam auget non parum authoritas Epicharmi in nuptijs Hebes, ſimul nominantis tanquam congeneres piſces, Hyænides, Bugloſſos, & Citharos.

Caper. Aper. Capriſcus.

Caper, & Porcus Niloticus an idem.

Porcus fluuiatilis Athenæi quis. Chalcis.

Porcus Nilous Strabonis.

Hys.

Hyæna.

Hyena. Glanis.

Syacion.

Rhombus.

A Citharos. Quærendum etiam num Syagris, vel cum hoc piſce, vel cum Capro eadem ſit, ſiquidem & huic à Sue nomen. Eſt enim etiam Syagros Græcis fera, quæ Latinis Aper. Pergit Saluianus: Poſtremò quòd μῦς (cuius Oppianus, atque Aelianus mentionem fecere,) & κάπρισκος vnus ſit piſcis, apertiſſimè declarat Athenæus dicens: κάπρισκος καλεῖται δὲ καὶ μῦς, hoc eſt, Capriſcus vocatur quidem & Mus. Nec eſt, vt vnà cum Hermolao Barbaro ὗς hoc Athenæi loco pro μῦς reſtituendum conijciamus, quando quæ μυῒ ab Aeliano & Oppiano tribuuntur, καπρίσκῳ optimè reſpondent. Quid itaque Athenæo reſpondebimus, qui μῦν (Dalechampius Porcum reddit) inter σελάχη, id eſt cartilagineos ex Ariſtotele recenſet, his verbis? Idem (Ariſtoteles) libro περὶ τῶν ζωϊκῶν, *Cartilagines (inquit) vt Bos, Paſtinaca, Raia, Torpedo: ac præter eos, Solea, Paſſer, Mys.* Reſpondet Geſnerus apud Ariſtotelem hoc non inueniri, quare etiam id non approbat. Equidem Solea & Paſſer cartilaginei non ſunt, ſed ſpinoſi, plani tamen, ſicut cartilaginei priores, Bos, Paſtinaca, Raia, & Torpedo: quamobrem ſi quis μῦν hoc loco cartilagineum planum intelligat, ego ei non contradixero, cum nempè quem Genuenſes Peſce Ratto, id eſt, Murem piſcem, alij Rattepennade, quaſi alatum Murem dicunt. Eſt item μῦς Ariſtoteli, Oppiano, atque eidem Athenæo ex genere teſta tectorum. Monet præterea lectorem Saluianus, errorem non eſſe, ſiquis Thunnos appellet marinos Sues, propterea quòd non

Syagris. *Mus.* *Thunnus.*

B ſecus quàm Sues glandibus nutriantur: ſciendumque Iſidorum Hiſpalenſem non hunc de quo agitur piſcem, ſed Sturionem Suem vocare. Sunt tamen multa alia aquatilia Sues, ſiue porci marini nuncupata, vel quòd adipe aut larido terreſtrium more plena ſint, vel quod grunnire dicantur, vel quòd ſpinas in tergore ſetarum inſtar erectas oſtendant, vel ab aliqua cum quadrupedibus alia affinitate. Appion, teſte a Plinio, maximum eſſe tradit Porcum, quem Lacedæmonij Orthragoriſcum vocant, grunnire eum dum capitur: ſed Saluianus hunc à Capriſco non diſtinguit. Nos vnà cum Rondeletio maximum, & inſolentis figuræ piſcem pro eo dedimus, Molam nimirum Saluiani. De Hycca & Hyſca nonnihil etiam in Sturione dicetur, quem nondum adultum fluuioſque nondum ſubeuntem Veneti Porcelletum, quaſi Porculum dicunt, & fortè hunc intellexit D. b Ambroſius in Hexamero his verbis: *Gula Porcellum amat, vt comedat.* Apparet enim Porcelli nomine lautum quendam piſcem intellexiſſe. Belgæ & Germani Oceani accolæ, Angli item & Galli, Delphinum, Suem marinum dicunt, Græcorum imitatione, quaſi δέλφακα, id eſt, Porcum adultum maſculum. Bellonius eodem apud Gallos nomine Phocænam appellari ait, Suis nomen huic potius quam Delphino conuenire, vtpote qui pinguior eſt. Albertus Phocam alibi ex genere marinorum Porcorum eſſe ſcribit, id eſt, Cetorum, ni fallor, cùm ſit omnibus ferè commune lardum habere: ita mercatores Balænæ ſalſamenta

Piſces Sues dicti. a *Li.32.c.2.* *Orthragoriſcus.* *Hycca.* *Hyſca.* *Sturio.* b *In Dominica paſſione.* *Delphinus.* *Phocæna.*

C porcinam dicunt, teſte Scaligero: Facetè D. Ambroſius in Hexamero Iudæos ait marinis Porci veſci, quibus terreſtribus non veſcantur, Ceti alicuius ſalſamenta intelligens. Nos & Centrinen Galeorum generis Maſſilienſibus, & in Italia Porcum, vel Porcum marinum nuncupari d[i]ximus. Poſtremò Caper, ſiue Capriſcus noſter vulgò à Gallis Siculiſque Porcus appellatur, teſte Rondeletio, quarè cùm ob hoc, tum quòd aculeis in dorſo armatur validis, aſperis, acutis, Geſnerus quærendum proponit, an idem fortè ſit c Plinij Porcus, de quo ſcribit: *Inter venena ſunt piſcium Porci marini ſpina in dorſo, cruciatu magno læſorum: remedium eſt limus ex reliquo piſcium eorum corpore.* In eandem ſententiam inclinat † Rondeletius: Saluianus verò quin ſit non dubitat. Ego nihil definio, cùm quòd an venenoſus ſit huius piſcis ictus non conſtet, tùm quòd corio tegitur du[r]iſſimo, atque aſperrimo, vt lignum eo vel quicquid durius aliud poliri poſſit, cùm marinus Plinij Porcus, limo videatur obſitus, in hoc enim veneni medicina eſt. Capriſcus noſter Romæ Peſce Baleſtra, qua ratione dicatur, mox dicetur.

Phoca. *Balænæ.* c *Li.32.c.5.* *Porcus venenoſus.* † *Cap. de Orthragoriſco.*

FORMA. DESCRIPTIO.

D SALVIANVS hunc piſcem diligentiſſimè deſcripſit in hæc ferè verba: Caper (Molæ piſcis inſtar) caput vtrinque admodum compreſſum habet: oculos rotundos, atque in ſuperiori capitis parte locatos: Os paruum & valde denticulatum: vtraque enim maxilla octonis dentibus validiſſimis, magnis, latis, non ſerratis, ſed continuis, atque humanis ſimillimis munita eſt. Branchias vtrinque quaternas non oſſeo & dearticulato (reliquorum ſquamatorum inſtar) operculo, ſed cute contectas, nec lata, ſed modica ſciſſura (Molæ piſcis more) peruias habet. Nec ſi a Ariſtoteles dicat: *Habent quibus pauciſſima ſunt, ſingulas branchias vtrinque eaſq; duplices, vt κάπρος,* (ſiue Aper vt Theodorus vertit) *alijs bina vtrinque ſunt, altera, ſimplices, altera duplices, vt Congro,* ſuſpicari debemus hunc noſtrum piſcem Cap[r]um non eſſe, cùm neque etiam verum ſit, quòd binæ vtrinque branchiæ Congro ſint. Et propte?ea mirari potius conuenit, cur hæc ita tradiderit Ariſtoteles. Vtrinque vna tantùm pinna & rotunda ad branchias conſpicitur: nam illis quæ in piſcibus alijs vtrinque in ventre ſunt conſpicuæ, prorſus caret. In dorſo ferè medio tres membrana inter ſe iuncti reperiuntur aculei robuſtiſſimi, & magni, quorum prior reliquorum duorum triplus eſt, quoſque omnes non ſolùm vbi vult, deprimit, ſed in ſulcum etiam oſſeum, in dorſo ob id ſculptum, recondit. Depreſſi autem & reconditi

Caput. *Oculi.* *Dentes.* *Branchiæ.* a *Li.2.Hiſt. cap.13.* *Pinna.* *Aculei.*

Capen, ſiue Capriſcus.

ou
rum v
fabrefacti
quantumuis imp
lo prorſus pacto po
tamen depreſſione, quæ fac
eſt, ſtatim deprimitur, non ſecus
quàm in arcubaliſtis vocatis, in
quibus paruo, ac inferiori ferreo
vecte compreſſus, tenſus ilico
remittitur arcus: ob cuius ſimili-
tudinem hic piſcis noſter Romæ
Peſce baleſtra vocatur. Et quod F
maiore dignum eſt admiratione,
ſi poſtremus aculeus non prorſus
deprimatur, ſicuti prior quoque
proportione duntaxat deprimitur,
ſic ibidem, etiam ita rurſus cõſiſte,
atque obfirmatur, vt nullo impulſu
vlterius deprimi poſſit, niſi reite-
rata poſtremi depreſſione. Hos
ternos aculeos pinna ſequitur, ad
caudam vſque deducta. Oſſe autem
valido, lato & recuruo, ex cordis
loco ad eam ventris partem, quæ è
branchiarum regione eſt primùm
reflexo, deinde per ventrem ſub
cute vſque ferè ad podicem exten- G
ſo, ibidemque poſtremò in acutiſſi-
mum & conſpicuum aculeum deſi-
nente, tota anterior ventris regio
roboratur, atq; munitur. Quæ verò
inter prędictũ aculeum & podicem
ventris portiũcula relinquitur, ple-
riſq; alijs longè minoribus, ſed ſatis
robuſtis, atque ſerratis aculeis ar-
matur. A podice per ventrem reli-
quum ad caudam vſque alia ſingu-
laris pinna deducitur. Cauda (quæ
non ſenſim vt reliquorum piſcium,
ſed repentè extenuatur,) in vnicam
& latam pinnam degenerat: Ven-
triculum habet amplum & craſſum: H

Cauda. inteſtina lata & valdè reflexa: hepar ſubalbidum, cui fellis veſica hæret. Corio tegitur ſquamoſo, cuius tamen ſquamæ ſerpentis potiùs quàm piſcis videntur; nam præterquàm quòd eo ordine ſunt commiſ- *Partes internæ.* ſæ, vt lineas, cancellatim ſeſe interſecantes conſtituant, firmè etiam & validè adeò hærent, vt deſqua-mari nequeant; vnde ita durum, & aſperum efficitur eius corium, vt vix diſſecari queat, (Rondeletius ſeſe expertum eſſe ſcribit, ne acutiſſimo quidem gladio penetrari poſſe) atque ligna & ebora eo poliri poſſint. Quamobrem iure Aelianus, atque Oppianus marino Muri pellem præduram tribuêre, & Athenæus Ariſtotelis teſtimonio (etſi apud Ariſtot. Id nunc non legatur) inter piſces, qui aſpera cute teguntur, κάπρον recenſuit. Quod ad colorem attinet, ex liuido viret, nonnullis paruulis notis cæruleis conſperſus: dorſi verò & ventris pinnæ nigricantes cæruleis, & rubentibus maculis quàm plurimis inſigni-*Color.* untur. Eſtque totius piſcis figura valdè compreſſa & lata, atque ferè orbicularis. Ad multam magnitudinem non excreſcit, duas enim libras rarò excedit, vnde meritò Oppianus, & Aelianus eum haud magno corpore eſſe dixerunt. Hactenus ille.

LOCVS

LOCVS. NATVRA. MORES.

A DESCRIPTVS depictuſq; piſcis marinus eſt, pelagi potius, quàm litorum accola, & Caprum Archeſtratus, Oppianus, & Aelianus Murem, marinum faciunt, & Ouidius Suem. Cæterùm in fluuijs quoq; reperiri a Ariſtotelis, & b Plinij teſtimonio tueri poteſt; Ille enim Caprum (Aprum Gaza) quem Achelous amnis gignit, vocalem eſſe ſcribit. Non vult autem Philoſophus in eo amne tantùm naſci, ſed ibi tantùm vocalem eſſe: id quod Plinius etiam aduertit, hunc locum ſic reddens: *Et et qui Caper appellatur, in Acheloo amne, grunnitum habet.* Saluianus carne veſci ſcribit, cancris, ſquillis, atq; teſtatis: Soliuagum eſſe, & rarò capi. Audacem verò etiam, & bellatorem eſſe ꝙ Aelianus oſtendit his verbis: *Marini Mures etſi non magno ſint corpore, inexpugnabiles tamen ſæpe ſunt robore, quippe qui ad propugnandum duplici confidunt armatura, prædura nimirum pelle, & dentium robori, cum valentibus enim piſcibus, & rei piſcatoriæ peritiſſimis hominibus pugnant:* ex Oppiano ſimiliter, qui interprete Rondeletio ſic canit: *Eſt quoque præreliquis ſæuum Maris genus, audet Bella inferre viris gens tantula, tergore duro Fidens, & denſis armato dentibus ore.* (a Lib. 4. hiſt. cap. 9. — b Lib. 11. c. 51. — Cibus.)

VSVS IN CIBIS.

B CARNEM habet duram, atq; inſuauē, vnde iure Athenæus (inquit Saluianus) inter σκληρόσαρκα Capron connumerat. Et apud eundem de Caprisco βρωμώδης δ' ἐστὶ καὶ σκληρὸς σάρκα δ' ἐστὶ δυσκατέργαστος, δέρμα δ' ἔχει εὔστομον, id eſt. *Virus olet, & durus eſt, difficiliuſq; quam Citharus concoquitur, pellem verò habet ſuauem.* Rondeletius εὔστομον, interpretatur, benè firmum, & robuſtum. Saluianus locum deprauatum credit. Nos quid ſentiamus in A pro Rond. diximus.

DE STVRIONE. Cap. IX. Synonyma. Etymum.

STVRIONIS nomen, quo nunc vbiq; terrarum hic nobiliſſimus piſcis audit, Gothicum eſſe teſtatur Scaliger pater, & ab ea gente in Europam inferiorem importatum. Sic enim etiamnum (inquit) vocant, Stor. Diuerſimodè tamen hoc vocabulum ſcribitur; apud Belgas, & Anglos Steur, item & apud Germanos, qui & Stoe pronunciãt, apud nos Sturion, apud Gallos Sturgion, & Eſturgion. Iouius verò Sturionem dici arbitratur, quaſi Iſtrianum piſcem; ſunt eq; qui Sturionem dicere maluerunt, vt Platina, & Sigiſmundus Gelenius Ciſalpinos, quaſi (inquit hic) στυραῖνα dicas, quòd roſtro ſuo proræ C item roſtratæ ſpeciem gerat. Veneti ſi paruus eſt, Porcelletto, quaſi porcum nondum adultũ, Hiſpani ſimiliter Suillum (non Solium, vt Iouius habet) vocant ab officio, quoniam cùm quid inquirit. Suis more terram ſub aquis fodit, vt inquit Iſidorus, & Storen Germanis, teſte Geſnero, eſt cœnũ, aut vadum aquæ fodere, & commouere. Ad Hiſpanicam nomenclaturam accedit Silluarion, quo nomine Aetio appellari Sturionem arbitratur Hermolaus. Burdigalenſes in Gallia Creac dicunt, quòd (vt ſuſpicatur innominatus quidam) eius caro quadrupedis carnem veriùs, quàm piſcis referat. Illyrij Geſeter, Vngari Geczyge, vel Geſchyge, Poloni Czetzugè vel Ieſz otr, Turci Suruck, vel Syrick: Græci noſtri temporis Ζυρίχι, quaſi Oxyrinchum, à roſtro omnium acuto, & oblongo, (quod nomen alijs etiam piſcibus tribuitur): Cyprij verò, teſte Bellonio, Moronam, quod nomen cæteri Græci ad Huſonem referunt, vt Rondeletius, & Calcagninus tradunt. Quo nomine modò apud antiquos, cùm Græcos, tum Latinos piſcis iſte lautiſſimus appellatus fuerit, diuerſæ, nec dicam controuerſæ, ſunt recentiorum ſententiæ, quas omnes, vt veritas clariùs eluceſcat, examinare non piguit; Non enim cum Bellonio dicendũ arbitramus, iis relinquendas eſſe, qui rebus obſcuris, paullò curioſiùs addicti, etiam interiora maris, & fluminum paullò liberaliore ingenio perſcrutantur: ſic enim bubulcum aliquem, non virum doctum loqui oportuit. Prior itaq; opinio eſt Volaterrani, qui Poggium Florentinũ aliofD que illius æui eruditos ſecutus, Sturionem Lupum veteribus dici arbitratus eſt, argumento, quòd Lupus Tyburtinus, iſq; maximè qui inter duos pontes captus eſſet, piſcium apud Romanos eſſet laudatiſſimus; quam nos opinionem capite de Lupo refutauimus. Altera opinio eſt Franciſci Philelphi, qui cùm apud Plinium legiſſet: *Sunt & quibuſdam amnibus haud Thynnis minores, Silurus in Nilo, Eſox in Rheno, Attilus in Pado inertia pingueſcens ad mille aliquando libras catenato captus hamo, nec niſi boum iugis extractus:* his adductus verbis Attilum non poſſe eſſe alium à Sturione contendit: prægrandes illos Sturiones, qui in Pado capiuntur, piſciũ eius generis maximos eſſe arbitratus: quod tamen falſum eſt (inquit Saluianus) cùm Attilus is ſit, qui hodie ab accolis Padi veteri ſeruato vocabulo Attina, Adilo, & Ladino (noſtris piſcatoribus Aden) vocatur piſcis ipſo Sturione amplior, effigie, ſapore, pretio, & tota ferè natura ab eo diſſimilis, atq; adeo diuerſus, vt in prouerbium Ferrariæ abierit, cùm duas inter ſe maximè diſtantes res ſignificare volunt, eas ſic differre, vt Sturionem ab Attilo dicunt. Tertia opinio, quæ Theodori Gazæ à pleriſq: fuiſſe creditur, Sturionem eſſe a Plinij Turſionem aſſeuerat; propterea quòd Plinius, qui ſolus Latinorum Turſionis meminit, ſcribens: *Delphinorum ſimilitudinem habent, qui vocantur Turſiones: diſtant triſtitia quidem aſpectus: abeſt enim illa laſciuia, maximè tamen roſtris Canicularum maleficentia aſſimulati:* Sturionis formam atq; naturã expreſsiſſe videatur:

Sturio, vox eſt non Latina, & vnde dicatur.

Iſtrianus piſcis.

Suillus.

Silluarion.

Oxyrinchus.

Morona.

Vt veteribus vocetur.

Lupum non eſſe.

Attilum non eſſe.

a Lib. 9. c. 9.

Turſio Plinij.

accedatq; ad hoc, vt nouitiũ Sturionis nomẽ antiquo Turſionis, plurimũ eorũ iudicio alludat. Verùm quàm hæc quoq;, cuiuſcunq; ſit, opinio erronea ſit, facilè intelligi poteſt: nam cùm tum ex præcita- E

b Li. 8. hiſt. cap. 13.

tis Plinij verbis, tum ex b Ariſtotelis teſtimonio dicentis, *excepto Delphino, & Phocæno* (quam Turſionem interpretor, inquit Theodorus) *nihil in Ponto maleficum*; maleficum eſſe Turſionem clarè conſtet, quod & Archeſtratus comprobat apud Athenæum, inquiens: *Qui à Romanis Turſio vocatur, Cercaria, id eſt, Canicula ſpecies eſt*: is Sturio eſſe non poterit, quippe qui paruo, ac edentulo ore eſt: deinde cùm eiuſdem Ariſtotelis authoritate Turſio, ſiue Phocæna in Ponto naſcatur, catulos pariat, ac lac habeat, quo ſuos nutrit fœtus; quomodo Sturio erit, qui vbiq; naſcitur, quiq; ouiparus eſt. Nec quicquam pro hac opinione defendenda à Theodoro deficiens, qui ſemper Phocænam in Ariſtotele Turſionem vertit, Plinij Turſionem, Ariſtotelis Phocænam non eſſe dicat: nam ſi ea, quæ Phocænæ tribuit c Ariſtoteles (inquit enim, Turſio (Phocæna) *Delphino ſimilis eſt, naſcens in Ponto, ſed intereſt, quod minor Turſio eſt, dorſo ampliore, colore cæruleo: cõplures eum eſſe genus* d *Delphini opinantur*: & alibi *maleficum* eum facit) cum ijs quæ de Turſione dicuntur à Plinio contulerimus, maleficum, & Delphino ſimillimum Turſionem, vnum atq; eundem eſſe dicemus. Quarta opinio eſt Hermolai Barbari, qui per epiſtolam Paulo Corteſio reſpondit Sturionem antiquitas Hyccam fuiſſe: cuius opinionis etiam in corollario, quod Dioſcoridi appendit, non ſolùm meminit, ſed rationem quoq; reddere videtur, inquiens: ſunt qui Græcè Hyſcam, ſiue Hyccam, hoc eſt, Porculum pro Sturione capiant, quaſi ea coniectura Hyccam Sturionem arbitretur Hermolaus, quòd Hycca Porcum ſignificet, Sturio verò & præcipuè paruus Porcelletto vulgò tota ferè Italia vocetur. Qua in re docti Hermolao quoq; diſſentiunt, quandoquidem ex Athenæo, qui ſolus Hyccam nominat, non ſolùm nihil colligi poteſt, verùm etiam ipſemet ignorare videtur, qui piſcis Hycca ſit. Scribit enim Hyccam à Callymacho Sacrum piſcem vocari, & à Zenodoto annotari; & Erythrinum à Cyrænis Hyccam dici; ab Hermippo verò Smyrnæo Hyccam Iulidem. Geſnerus Hyſcã ab Hycca differre ait, exiſtimatq; hoc nomen niſi apud Symeonẽ Sethi reperiri in libro de alimentis. *Hyſca* (ὕσκα) inquit, *qui communiter ὕχρα nominatur* (Gyraldus interpres Porculum vertit) *ſuccum phlegmaticum, & prauum generat, quanquam multi ſuauiter eo veſcantur, tanquam cognationem quandam cum noſtra natura habeat, ac ſimile, ac potius analogum in piſcium genere nutrimentum ex eo, vt inter quadrupedes ex porcis, homini accedat, vnde etiam nomen hyſca factum videtur, ab Hys quod porcum ſignificat*, &c. Ex quibus Geſnerus colligit Hyſcam reuera Sturionem eſſe. In qua ſententia quoq; fuiſſe videtur in epiſtola ad eundem Geſnerum Sigiſmundus Gelenius, hunc in modum ſcribens: Hiſce diebus didici ſpecie modò, non item genere diſtare tres hos piſcis, Danubianum Marionem (de quo nomine mox) Padanum Attilum, & Hyſcam, quem Tranſalpini Sturionem nunc vocant, nos Ciſalpini rectiùs mea quidem opinione Siurionẽ, quaſi ſuprorem dicas, quòd roſtro ſuo proræ item roſtratæ ſpeciem referat. Atq; hos omnes nõ abſurdè fortaſſis Porcos fluuiales dixeris, quòd & Græcis placuiſſe liquidò apparet, duntaxat in duobus (Hyſca, & Marione, qui Germanis Hus, Bohemis Vuijz vocatur, ac ſi Græcè dicas ὗς.) quibus tertius (Attilum dico) totius corporis figura perſimilis eſt: & ſi quid inter illos paulùm euariet, ex diuerſitate regionum accidere videtur, quod non in brutis ſolùm, ſed & in humano genere ſatis conſpicuũ eſt. Omnino cũ Porco terreſtri hoc totum genus quædã habet communia; præcipuè roſtrum, adipes, totiuſq; corporis obeſitatem, niſi quòd Hyſca aliquanto gracilior collata ad alterutrum apparet, ſicut & mole vtriq; cedit. Omnes tamen cetacei, vt inter fluuiatiles haberi poſſint. Hæc ille; & reuera Sturio licet marinus piſcis,

Porcus fluuiatilis.

Porcus fluuialis non malè dicetur, quandoquidem niſi in fluuijs augetur, & niſi in iiſdem pinguedinem plurimum g vnde Cyprij Sturionem hodieq; Marionam vocant, cùm cæteri Græci hoc nomine Germanorum Huſonem appellent, ob magnam nimirum inter ſe naturæ formæq; ſimilitudinem, & vtriuſque ad ichthyocollam conficiendam vſum. Placet itaq; Geſneri iudicium, inde Marionis nomen defluxiſſe, cuius mentio apud Plinium: nam & Cretenſes porcum μάριν appellant, Veneti verò Sturionem marinum, ſiue paruulum Procellũ, vel Porcelletum (vt & Parmenſes, & alij, teſte Grapaldo) H Plinius, vt arbitratur, Porculum marinum, his verbis: *Silurus graſſatur vbicunque eſt, præcipuè in Mœno Germaniæ amne propter Lisbonum, & in Danubio Mario extrahitur, Porculo marino ſimillimus*. Quæ lectio (inquit) nos probatur (contra ſcilicet Rondeletium, qui pro Mario legit maior,) nam de Siluro Danubij nondũ nobis conſtat an ſit, & quantus; & ſi eſt, an Porculo marino ſimilis; quod non puto. Ego item hanc vulgatã lectionẽ probo, ſed de Siluro Geſneri ſententiã mox refellã. Sturionem verò veteribus marinum Porcum vocatum fuiſſe, Saluianus colligit, ex Iſidoro e Hiſpalenſi, qui octingentis ab hinc annis vixit. *Porci marini* (inquit hic) *qui vulgò Suilli, qui dum eſcam quærunt, more ſuis ſub aquis terram fodiunt. Circa guttur enim habent oris officium, & niſi roſtrum arenis immergãt, paſtum non colligunt*. Noſque ſuprà dicebamus, Sturionem in Hiſpania hodieque Suilo nuncupari. Quinta opinio eſt f Caroli Figuli, qui Sturionem Delphinum eſſe conatus eſt aſtruere, cùm alioqui Delphinus veterum omnium authoritate ex Cetis ſit. Haud pauca tamen quod ad formam, vtrique conueniunt, vt ſi quis Sturiones, fluuiatiles Delphinos vocet, (inquit Geſnerus) nihil abſurdi faciat, quanquam non omnino fluuiatiles ſint, ſed è mari in fluuios maiores ſubeant, Autoriuſque Figulo anſam præbuerit, vtpote qui Silurum, quẽ Sturioni eundem eſſe Saluianus oſtendere conatur, Delphinum

g Marona.

Sturionem. Porcum marinum dici.

e Li. 16. c. 6.

f In lib. de piſcib. Moſellæ.

Delphinum non eſſe.

Delphinum omnis.

culum

A colam Delphina vocat: vel etiam Solinus, dum ait: *Delphinum genus eſt in Nilo, quorum dorſa ſerratas habent criſtas. Hi Delphines crocodilos ſtudio eliciunt ad natandum, demerſiſq; aſtu fraudolento tenera ventrium ſubternatantes ſecant, & interimunt:* cruſtæ .n. illæ dorſuales, non Delphinis marinis, ſed Sturionibus conuenire videntur; quibus ſi crocodilorum ventres aliquando dilanient in Nilo, non miror, inquit Geſnerus, quando & in Danubio etiam Huſonem piſcium maximum Sturio cruſtis illis hamatis ventrem ſubiens vulnerat, ac vincit, vt fama eſt, ſiue id conſultò, & pugnæ ritu facit, ſiue temerè dum fugiens, aut aliter impetu effertur, & in Huſonem fortuitò incidit. Ne verò quis recitatis Solini verbis omninò ex Delphinis id genus piſcium eſſe in animum inducat, is Marcellinum audiat, qui non Delphinos vocat, ſed Delphinis ſimiles piſces eſſe teſtatur. *Crocodili quidem in Nilo*, inquit, *diſrumpuntur, ſubſeſſis aluis, mollibus certis ſerrarum dorſualibus cruſtis, quas Delphinis ſimiles nutrit fluuius.* Conijcit itaq; Geſnerus hunc Niloum Delphinum, eundem eſſe cum Sturione, eundemq; Oxyrinchum ibi à Strabone, Aeliano, & Plutarcho vocari, quando hodieq; à Græcis Sturio ξυρίχι nuncupatur, ob roſtri .ſ. proceritatem, & acutiem, vt dictum eſt: Ego Niloum iſtum Delphina, neq; Sturionem, neq; etiam Oxyrinchum eſſe puto. Sturionem tamen Oxyrinchum vocari poſſe facilè concedo; ſed veteribus ſic appellari non puto. Plutarchus enim, quod & Geſnerus aduertit, Oxyrinchum in Nilo carniuorũ eſſe

Delphin amnicula.

Oxyrinchus Niloticus.

B inſinuat, quod Sturioni nõ conuenit: *Iſis*, inquit, *vt narrant Ægyptij ex diſiectis à Typhone Oſiridis membris pudendum ſolum non inuenit; mox enim vt in flumen abiectum fuit, guſtarunt de eo Lepidotus, & Phagrus, & Oxyrinchus, quos præcipuè deteſtantur.* Quamobrem, nec fluuiatilis Mugil fuerit, quem Oxyrinchum nominari Diphilus teſtatur apud Athenæum; nam nullus Mugil carniuorus eſt. Adhæc Oxyrinchus Nilous, & retibus, & hamo capitur. Sturio hamis nunquam, vt ſuo loco patebit: Oxyrinchus Nili alumnus, inquit g Aelianus, ex acumine roſtri nomen trahit, vt apparet: & ab eo etiam præfectura quædam in Ægypto. Illic enim venerationem, & religionem habet adeò, vt nullum hamo captum piſcem attingere velint, metuentes ne quando is piſcis apud eos facer, & magna religione præditus, eodem fuerit hamo traiectus: atq; cum piſces retibus comprehenduntur, diligenter etiam, atq; etiam perſcrutantur, num quem horum piſcium imprudentes vnà cum alijs ceperint. Malunt enim nihil piſcium excipere, quam hoc retento maximum piſcium numerum aſſequi. Eum accolæ dicunt ex Oſiridis vulneribus eſſe progniatum. Oſirin autem ſentiunt eundem cum Nilo eſſe. Adhæc ſcribit Ariſtobulus, apud Strabonem, præter Aloſam, Mugilem, & Delphinum, nullum piſcem in Nilum aſcendere, Sturione itaq; Nilus caret, cùm Oxyrinchus, & Delphin ille, ſeu potiùs Delphini ſimilis in Nilo celebrentur. Hic itaq; qui ſit, ignorari nunc puto. Oxyrinchus verò Bellonio nõ alius videtur, quam

g *L. 10. c. 46*

C Lucius, quem ſcribit in Nilo frequentem eſſe: eſtq; carniuorus, & retibus ſimul, & hamis extrahitur, & roſtro etiam eſt acuto. Ab hoc Oxyrincho diuerſus eſt Oxyrinchus Caſpius eiuſdem h Aeliani, cui quæ tribuit, omnia exactè Sturioni conueniunt. In maximo, inquit, Caſpiæ lacu Oxyrinchi ab acumine roſtri nuncupati, magnitudine octo cubitorum procreantur. Eos Caſpij captos diſtrahunt, & ſale conditos, atq; exiccatos Camelis dorſuarijs Ecbatana vehunt. Quin & adipe detracto, farinas ex ijs conficiunt; & huiuſmodi ſalſamenta quidem vendunt: oleo verò pinguiſſimo, & ſuaueolenti vnguntur. Atq; etiam exempta ex ijs viſcera excoquunt: vnde ad permultos vſus accommodatum fit glutinum: nam non modò ad quæcumq; applicatum fuerit, adhæreſcit, ſed & firmiſſimè retinet, vt & decem diebus madefactum nunquam poſtea diſſoluatur, neq; remittat. Itaq; etiam artifices, qui circa ebur laborant, eo vtuntur, & opera conficiunt pulcherrima. In eadem quoq; ſententia eſt Geſnerus; item Scaliger pater, non dubium eſſe, inquiens, quin Circaſſi cæterique Mœotidis accolæ Sturionem Oxyrinchum vocent: glutem enim inquit, quod ex eo fit, Xyrinchi dicitur ab illis. Sexta opinio Iouij eſt, qui Sturionem veteribus Silurum dici arbitratus eſt: cuius coniecturas, ceu nimis leues futileſq; reijcit Rondeletius, qualis, inquit, hæc eſt, quod hac ætate quiſnam piſcium antiquitus fuerit Silurus, penitus ignoremus, qui adeò in mari, ac fluuijs, teſtimonio Ariſtotelis, Plinij, Athenæi,

Lucius.

Oxyrinchus Caſpius.

h *L. 17. c. 32*

An ſit Silurus.

D & Auſonij ſit celebratus: ex aduerſo autem de Sturionis antiquo nomine plurimum dubitemus, qui ſit omnium ferè totius orbis fluuiorum incola longè notiſſimus: cum tamen credendum non ſit, Sturionem veteribus ignotum fuiſſe, aut Silurum veluti aliquo naturæ defectu, tota eius generis extincta ſobole penitus euanuiſſe. Hoc quidem in alijs piſcibus euenit, præſertim lacuſtribus, & fluuiatilibus, qui & nomine, & alimenti præſtantia apud nos ſunt notiſſimi, à veteribus autem ne nominati quidem: contrà à veteribus multi maximè commendantur, nobis planè ignoti. Non oportet tamen celeberrimorum quorumque apud antiquos piſcium nomina ponere ijs, qui apud nos quoque ſunt in pretio, niſi id firmis rationibus, & à ſubſtantia naturaque piſcium ipſorum petitis inducti faciamus. Trutta hodie, & frequentiſſimus, & optimus habetur piſcis, quo cùm lacus amneſque Italiæ multi abundent, veriſimile non eſt, veteribus Romanis fuiſſe planè incognitum, quod tamen antiquitus verum ipſius nomen fuerit, affirmare non auſis. Sequitur alia, Iouij, non firmior coniectura. In Nilo, Boryſthene, atque Danubio, vt Plinius de Siluris ait, etiamnum frequentiſſimos Sturiones reperiri. Nam in omnibus Nili oſtijs, & ſuperius propè Memphim Sturiones expiſcantur. In

Trutta qui antiquis vocetur, ignotũ.

Boryſthene verò, qui hodie Neper eſt amnis, Phaſiq; & in ipſo Tanai, apud Tanam emporium,tan
corum eſt copia, vt cetariæ ibi inſtitutæ ſint officinæ, in quibus ea ſalſamenta ex Sturionum ouis ſal
tis, quæ Cauiaria dicimus, itemq; ipſa ſchinalia ex ſummo Sturionis ſpinali dorſo, ſale ſumoq; ma
cerata conficiantur. Hæc quidem omnia fateor: præterea adeò frequentes eſſe, & magnos in Danu
Cauaria vnde ad nos perferantur. bio, vt eo minores etiam amnes ſubeant, qui in ipſum influunt, ſicuti Drauam, Sauum, & Tybiſcum
vt mirum non ſit eos Mœnum ſubire, ſicut Plinius ait. At præter Sturiones, in his etiam amnibus mu
ti alij præ grandes piſces procreantur, ad quorum nonnullos eadem coniectura accommodari po
teſt: quantum verò ad Athenæum attinet, à quo Iouius Silurum Iſtrianum, ſiue Danubianum honori
atq; excellentiæ cauſa nominatum fuiſſe ſcribit, vt ab eo Iſtrionem piſcem dictum putet, & inde fo
taſſis Sturionem; reſpondeo: Athenæo non Silurum, ſed Clanin, ſiue Glanida Iſtrianum vocari, quem
à Siluro diuerſum eſſe, firmiſſimis veterum, & probatiſſimorum authorum ſententijs poſtea compro
babo, etſi ita conuerterit Gaza. Porro, quæ ex Auſonij Moſella proferuntur de Siluro, pro Iouio no
Color Sturionis. faciunt, qui ſilurum deſcribit, *velut Actæo perductum tergora oliuo*; cum Sturioni tergum non flaueſca
vt optimum oleum, ſed cæruleum ſit. Iam verò nec illud opinioni Iouij ſuffragatur, quòd Hiſpania
omnis Sturionem hodie ſulium appellet, quæ vox à ſiluro parum abeſſe videtur, nam quemadmo
dum veteribus piſcium nominibus gentium vocabula ob affinitatem accommodata nonnihil ad p
ſcium cognitionem conferre non negauerim: ità ex coniectura inde ſolum petita, nec cum alijs fi
mioribus coniuncta, certi aliquid colligi nemo dixerit. Lubrica enim eſt hæc ratio, & ſæpè ſallax
Quod ſi ex nominis ſimilitudine ſola, Sturionis vetus nomen quærendum ſit, multò maior eſt Turſio
nis cum Sturione, quàm ſiluri cum ſulio affinitas, vnica enim litera S. ex medio in principium transla
ta, ex Turſione, Sturionem efficies. Illam tamen Iouij opinionem libenter amplexus eſt in ſuis in Dio
ſcoridem commentarijs Amatus Luſitanus, & facilè cum Iouio credit, ſilurum Græcorum noſtrum
eſſe Sturionem, quòd Hiſpanicum nomen multùm ei fauere videatur: à Manardo verò, & alijs recla
mantibus ſine vlla ſententiæ illorum refutatione liberè diſſentit. His omnibus Iouij, & aliorum idem
ſentientium coniecturis vnicam rationem à natura, & actionibus ſiluri ſumptam opponimus: ſilurum
authore Plinio, vbicunq; ſit graſſari, omne animal appetentem, equos innatantes ſæpè demergen
tem &c. quæ in Sturionem nullo modo competere poſſunt, nam dentibus caret, neq; maleficus, neq
ferox eſt; à quibus moribus planè aliena eſt oris fabrica, vt neq; alia animalia petere, neq; demerge
Sturionum Silurum eſſe. re poſſit. Hæc itaq; Rondeletius. Contrà verò Hippolytus Saluianus Iouij opinionem acriter, atque
eruditiſſimè tuetur, & cùm non ſolum alij tanquam falſiſſimam reiecerint verum ipſe etiam Iouius ab
eadem deſeciſſe videatur, quippè qui totis triginta annis, quos poſt libri ſui de piſcibus editionem vi
xit, ecu manibus datis, ne vllo quidem modo defendere eam conatus fuerit, ſi nunc tanquam omnium
veriſſimam, & ab omni contradictione liberam in veritatis lucem (inquit) protulero, tota mihi acce
pta referenda fuerit. Et iure quidem optimo. Vt enim manifeſtius ſilurum Sturionem eſſe declaret,
contrarias rationes primum excutit, quas videlicet ſic collegerat *i* Manardus: Primum *k* Ariſtotele
teſte ſilurus *dentes adeò duros habet, vt morſu hamos frangat*. Nullos autem eſſe Sturioni dentes om
nes ſciunt, *l* ſilurus eodem authore *damnatur, cùm fert oua*, nos fœminas Sturiones ouis plenas, plus
i *Li.9. Epiſt. 3.* quam enixas probamus; non vſq; adeò tamen, vt maribus, quod idem in ſiluris facit, præferamus. *m*
Silurus *canis exortu, quia ſublimis innatat, ſyderatur*, (eodem teſte) Sturiones eo tempore maximè
k *Li.9. Hiſt. cap.37.* commendantur. Silurus (Plinio teſte) *omne animal graſſando appetit, vt & innatantes equos, quandoque*
demergat, quod facere nullus vnquam Sturiones vidit, ecu ſegnitiem potius, quam tantam agilitatem
l *Lib.8. Hiſt. cap.30.* præferentes, alioqui quo pacto magnus animalia inſiliant, cum non niſi minutiſſimis, & ſugendo ve
ſci poſſint. Mitto longam illam, & quaſi ſingularem ouorum cuſtodiam, de qua *n* Ariſtoteles, & eum
m *L.8. c.20 l.9. c.15.* ſecutus *o* Plinius: & quòd fluuiatilis ſemper ab *p* Ariſtotele dicitur, neq; inter eos piſces connumera
tur, qui ex mari ad flumina aſcendunt, è quorum numero Sturionem eſſe certum eſt: Et quòd præci
n *Li.6. Hiſt. cap.14.* puæ magnitudinis eſt ſilurus, nec minus quindecim talentis aliquando pendet, teſte Plinio: ad quam
molem nullus ſturio producitur. Vnum eſt (ſubdit Manardus) quod plurimũ apud me poteſt, quòd
o *Li.9. c.37.* ſcilicet Plinius propè Padum natus, & qui propter Tyberis ripas vixit, ſilurum, ſi eſſet Sturio, pecu
p *Li.8. Hiſt. cap.30.* liarem Nilo nõ feciſſet, ſed Attilo potiùs Padano ſicuti magnitudine, ita natalibus aſſociaſſet. Hæ (in
quit Saluianus) ſunt rationes, quibus Sturionem ſilurũ eſſe non poſſe, non probari ſolum, ſed certiſſi
mè etiam demonſtrari omnes credunt: quas tamen nos facillimè diluemus, ſi quædam prius parũ huc
vſq; animaduerſa edocebimus. Sciendum itaq; primũ ſiluri nomen Græcũ, & non Latinũ vocabulũ eſ
ſe, nam præter id quid Dioſcorides, Strabo, Gal. P. Aegineta, Athen. Aelianus, ac Euſtathius σιλούρου
meminerunt, ipſe etiam Athen. atq; Euſtathius etymologiam edocent, dicentes Σίλουρος dicitur ὅτι
Siluri etymum. τὸ σείειν τὴν οὐρὰν συχνῶς, hoc eſt, quia crebrò caudam moueat. Aduertendũ præterea Ariſt. qui nunquã
σιλούρου meminit, γλανίδος mentionem feciſſe, cuius Pauſaniaſs etiam, Athenæus, atq; Aelianus memi
nerunt: Poſtremò notandum, quòd licet, tum σίλουρον, tum γλανίδα fluuiatilem, ac magnum piſcem
ſcriptores faciant, non propterea vnum, atq; eundem piſcem eſſe, vt opinatus eſt Plinius, ex quæ ex

Ariſto-

A q Ariſt. Glanidi debentur, Siluro tribuens: cuius errorem Theodorus Gaza, ac illi etiam, qui nuper
Pauſaniam Latinum reddidere, ſecuti ſunt: Ille .n. Ariſtotelis, hi verò Pauſaniæ γλανίδα Silurum q Li.9.c.16. & 51.
interpretati. Quòd γλανις autem, & σιλούρος non vnus, ſed duo piſces ſint, ex multis intelligi po-
teſt: & primò ex ipſo etiam Plinio, qui licet, vbi ea Siluro aſcribit, quæ Glanidi ab Ariſt. tribuun-
tur, vnum, atque eundem piſcem faciat, alijsq; ita errandi occaſionem dederit, r alibi tamen eodẽ Glanis à Siluro differt.
capite, quibus morbis tum Silurus, tũ Glanis medeatur, edocẽs, duos piſces eſſe arbitrari videtur,
quod s rurſus manifeſtiſſimè demonſtrat in ſuo piſcium catalogo, in quo & Silurum, & Glanidem r L.32.c.10.
commemorat: id haud facturus, ſi vnum tantum piſcem arbitratus eſſet: Verum cum tanta ſit Pli- s L.32.c.10.
nij in hac re incõſtantia, vt non minus alteri falſæ opinioni (cuius ipſe primus, vti arbitror, author
extitit) quam huic veræ noſtræ ſubſcribat, Athenæum, atq; Aelianum de Siluro, & Glanide agen-
tes conſulamus: Athenæus itaq; cùm inquiat. *Qui verò in Nilo ſunt Lati, magnitudine excellant, vl-
tra ducentas libras. Eſt autem hic piſcis candidiſſimus, & ſuauiſſimus omnibus modis conditus, ſimilis
Glanidi, qui reperitur in Iſtro*: deinceps verò quatuor, aut quinque interiectis lineis ſic ſubdat: *In
Nilo ſunt Torpedo, Porcus, Simus, Phagrus, Oxyrinchus, Allabes, Silurus, Synodontis, Eleotris, Anguilla,
Thriſſa, Abramis, Typhle, Lepidotus, Phyſa, Mugil, alijq; plurimi*: manifeſtè Silurum, & Glanidem,
B duos piſces eſſe indicat. Nam Latum Nili piſcem Glanidi aſſimilaturus, fruſtrà ad Glanidem Iſtri
confugiſſet, ſi in ipſo etiam Nilo reperiretur Glanis, vti reperiretur certè, ſi Silurus (quẽ ipſemet
Niliacis piſcibus annumerat) Glanis eſſet: Præterea ſi duo non eſſent piſces, iure culpandus eſſet
Athenæus, vt qui non ſolum eadem pagina, ſed eiſdem ferè lineis ineptè vſus eſſet ſynonymis no-
minibus, eundem piſcem Glanidem primum, paulò verò poſt Silurum appellans: Aelianus autem
non ſolum idem demonſtrat, cum vtriq; proprium caput fecerit, ſed ſcribens etiam. *Glanis piſcis
accola Mæandri, & Lyci Aſianorum fluminum, & Europæi Strymonis, ſpeciem Siluri ſimilitudinemq;
gerit*: omnem adeò ſcrupulum euellit; vt non niſi imprudenter admodũ id negari poſſit amplius.
Nec eſt, vt quiſpiam obijciat, ſimiles ſaltem exiſtimari ab Aeliano, quando haud id noſtra interſit,
quippe qui eos duos piſces eſſe (vt manifeſtiſſimè Aelianus teſtatur) comprobare contendimus,
num magis minuſuè ſint (vt quod rationem noſtram non interturbet) nunc negligentes: quam ta-
men ſimilitudinem (quippè cuius ſolus Aelianus meminit) paulò poſt excutiemus: Nunc verò alia
etiam ratione, Silurum alium piſcem eſſe à Glanide declaremus. Cùm ſcriptores omnes, qui de
Glanide loquuntur, cum aut validiſſimis munitum dentibus, aut ferocẽ, & ſæuũ faciant, eundemq;
marem ſolum omnium ædita cuſtodire oua ſæpè, & quinquagenis diebus, ne abſumantur ab alijs,
C & caniculæ exortu deſiderari, & aliàs fulgore ſopiri teſtentur, nemo vnquam horum vllum Siluro
tribuit. Et pari etiam ratione cum omnes ferè authores, qui de Siluro agunt, eũ ſaliri conſueuiſſe
aſſeuerent, de Glanide id nemo teſtatum reliquit. Quibus ſic declaratis, nihil eorum eſſe, quæ Silu-
ro iure debentur, quod Sturioni non quadret, manifeſtiſſimum eſt. Nam quod ad Ariſt. attinet, *va-
lidos habere dentes, quibus hamum frangat, damnari cum fert oua, fœminã præſtantiorẽ eſſe, canis exor-
tu ſiderari, oua quinquaginta diebus cuſtodire, & fluuiatilem tantum eſſe*, non de Siluro, cuius, vt dixi-
mus, nuſquam meminit, ſed de Glanide teſtatum reliquit ipſe: quem perperã Theodorus Pliniũ
ſecutus, Silurum interpretatus eſt. Quod verò ad Plinium ſpectat, ipſe quoq; γλανίδα Silurũ vo-
cans, ferocem, maleficumq; Silurum fecit. Nec ſi Plinius, vt nos quoq; fatemur, modò γλανίδα,
modò verò σιλούρον, Silurum nuncupare ſolitus eſt, cum inquit. t *Silurus graſſatur vbicunq; eſt, om-
ne animal appetens, equos natantes ſæpè demergens præcipuè in Rheno Germaniæ amne*, σιλούρον, & non t Lib.9.c.15
γλανίδα ab eo Silurum vocari dicendum eſt: propterea quod ex Ariſt. id Glanidi aſcribente, hoc
non tranſcripſerit. Nam cum nullus antiquorum ſæuum, & ferocem Silurum eſſe teſtatur, Glanis
verò u Ariſt. teſtimonio, duriſſimis ſuis dentibus hamũ rumpere, & vt paulò infrà monſtrabimus,
D tum in Rheno, tum in pleriſq; alijs fluminibus homines deuorare ſoleat: γλανίδα potius quam σι- u Li.9. Hiſt. cap.27.
λούρον, Silurum ab eo vocari arbitrandum eſt. Quod Glanides autem in Rheno, & in nonnullis alijs
fluminibus hominum deuoratores ſint, teſtis eſt x Pauſanias, dicens: *Feras in pernitiem hominũ non x Lib.4.
ferunt Græcorum amnes, quemadmodũ Indus, & Nilus, præterea Rhenus, & Iſtrus, Euphrates, & Phaſis.
Hi.n. feras hominũ deuorantes, ſimiles Glanidibus in Hermo, & Mæandro verſantibus, procreant, excepto
colore nigriore, & robore: nam his Glanides inferiores ſunt*. Verum cũ verba hæc nihil minus probare
videãtur, quã feros, & hominũ vorãtes Glanides in Rheno reperiri, vti nos mõſtrare cõtendimus,
quippe qui illud idẽ quod prius de Glanide ſcripſerat Plinius, à Pauſania etiã confirmari aſſenera-
mus: quo pacto id certè ex illis probetur, innoteſcet, ſi quid ſibi velint hæc Pauſaniæ verba, haud
omnibus, mea quidem ſententia, probè nota diligẽtius excutiemus. Cum igitur Pauſanias inquiat
Rhenũ, Iſtrũ, Euphratẽ, Nilũ, Indũ, & Phaſim feras hominũ deuoratrices procreare, Glanidibus in
Hermo, & Mæandro verſantibus ſimiles, excepto colore nigriore, & robore, nam robuſtiores ſunt
quam Glanides, haud intelligendum eſt, vt falsò opinantur nonnulli, feras illas à Glanidibus ſpe-
cie diſtinctas eſſe, quando ſolo colore nigriore, ac robore diſtingui ſpecificam diſtinctionem nõ
faciat, & maximè cum non ſimpliciter à Glanidibus, ſed ab illis ſolum, qui in Hermo, & Mæandro

Xx 3 ver-

verſantur, colore nigriore, & robore illas differre teſtetur; accedatq; ad hoc, quòd cùm Athenæ
authore in Iſtro etiam Glanis reperiatur, ſi feræ illæ à Glanidibus ſpecie differrent, eas Glanidi
bus aſſimilaturus Pauſanias, haud ad Hermi, & Mæandri Glanides cõfugiſſet: ſed illis, qui in eodẽ
Iſtro reperiuntur, aſſimilaſſet. Nihil igitur aliud ſæuæ illæ Rheni, Iſtri, Euphratis, Nili, Indi, & Pha
ſis Pauſaniæ feræ ſunt, quam Glanides, Hermi, & Mæandri Glanidibus nigriores, & robuſtiores
& ob id forſan feræ potius, quam Glanidis nomine appellata à Pauſania. Quamobrem vti Pauſa
nias Glanides Euphratis, Nili, Indi, Phaſis, Rheni, & Iſtri feras homines deuorantes; ità Plinius
Glanidem Rheni omne animal appetentem, & equos natantes ſæpè demergentem; Silurum ap
y Li. 5. Hex. pellare videtur. Ad cuius y Plinij imitationem D. Ambroſium, *Voraciorem minorum piſcium Silu*
rum dixiſſe credendum eſt. Item cùm inquit: *Captus eſt Silurus, & inutilis præda detecta eſt.* Ve
rùm præter Ambroſium, alij etiam, atq; ipſe Aelianus, & Athenæus meo iudicio Glanin aliquan
do Silurum vocant. Nec obſtat, vti videtur Manardo, quod Sturionum noſtrorum nullus talent
quindecim pendeat: ad quam magnitudinem, Plinio teſte, aliquando Silurus excreſcit, quandc
non vbiq; ſed in ſolo Nilo fluuiorum omnium maximo, maximos etiam procreari piſces, maxi-
mè rationi eſt conſonum. Ego hanc magnitudinem ad Glanidem quoque pertinere putem, quo
niam num in Nilo Sturio ſit, non conſtat, & antè ex Ariſtobulo id negauimus. Nam quod ad
præcitatam Aeliani, & Athenæi Silurum Nilois piſcibus annumerantium authoritatem attinet,
fieri poteſt, quòd vel ipſi Silurum pro Glanide imprudenter poſuerint. Nec illud quod plurimum
apud Manardum poteſt, aliqua apud nos dignum eſt conſideratione: peculiarem ſ. Nili piſcem
Silurum cenſeri a Plinio, cùm Sturiones in Pado propè quem natus erat, & in Tyberi, propter
cuius ripas vixit, frequentes reperiantur. Nam haud Siluri Niliaci, ceu peculiaris Nili piſcis me-
minit Plinius, vti opinatur Manardus, ſed ceu reliquorum Silurorum maximi, quemadmodum
Plinij verba contemplanti manifeſtum eſt. Quinimò & ipſemet eodem capite paulò infrà, in Rhe-
z L. 32. c. 10 no quoque Silurum reperiri teſtatur. Et z alibi inquit: *Siluri fluuiatilis, qui & alibi, quàm in Nilo*
naſcitur. Hæc quoq; meo iudicio ad Glanin pertinent. Si enim ad Sturionem referri debent, quid
attinebat fluuiatilem vocare, ſi marinus piſcis eſt. Nec eſt quòd quiſpiam poſtremò obijciat, Stu-
rionem quem Silorum eſſe contendimus, ſimilitudinem nullam habere cum eo piſce, quem Gla-
nidem fecimus: cùm tamen Aeliano authore, vt ſupra citauimus, Glanis piſcis incola Mæandri,
& Lyci Aſianorum fluuiorum, & Europæi Strymonis ſpeciem Siluri, ſimilitudinemq; gerat. Nam
Aelianus in authoribus deſcribentis diligens certè, ſed haudquaquam in excutiendis eorum di-
ctis induſtrius, cùm in citatum Pauſaniæ, cuius etiam auditor fuit ſub Adriano Principe, locum
incidiſſet, ſæuaſq; illas Rheni, Iſtri, Euphratis, & Phaſis feras à Glanidibus Mæandri, & Hermi
ſpecie diſiungi (vt prima facie verba ipſa monſtrare videntur) arbitraretur; eidemq; prædictus
etiam occurriſſet Plinij locus; videns illas Rheni, ac Iſtri feras, quarum meminit Pauſanias, à Pli-
nio Siluros appellari; nec aduertens Glanidem, & Silurum hoc loco, vt alijs multis, vnum, atque
eundem piſcem exiſtimari à Plinio, imò confundi potius, ſed opinatus potius ei, non ſecus quam
Græcis omnibus Silurum verè alium piſcem eſſe à Glanide, rẽ ipſam magis intertorbans ſcripſit a
a L. 11. c. 45 *Clanis piſcis incola Mæandri, & Lyci Aſianorum fluminum, & Europæi Strymonis, ſpeciem Siluri ſimi-*
litudinemq; gerit. Quibus verbis ſicuti omnes Græcos authores ſecutus, Silurum rectè alium pi-
ſcem à Glanide fecit, ſic perperam eos ſimiles eſſe aſſeuerauit: nam præter id quod nullus alius
ſcriptorum hos piſces ſimiles fecit, nec ipſe, niſi incuria Plinianæ interpretationis deceptus, eos
b L. 14. c. 25 ſimiles exiſtimaſſet. Alias idem Aelianus Silurum apud Myſos ad Pontum hamo capi ſcribens,
cui eſca aſſus tauri pulmo appendet, Glanin, non Sturionẽ quoq; intelligit. Sic b itaq; rationibus,
aduerſariorum iudicio inſolubilibus, non confutatis ſolum argutis verbis, ſed re ipſa proſus, atq;
funditus peſſundatis; ne vllus dubitandi locus relinquatur amplius, euidentiſſimis etiam veterum
teſtimonijs Sturionem antiquorum Silurum eſſe confirmemus. Primũ enim ſicuti Sturiones ma-
Sturionem rini ſunt, & fluuiatiles, vt monſtrauimus, ſic à Plinio inter piſces amnis, & amaris cõmunes recen-
Silurum eſſe ſentur Siluri: idemq; teſtatur Auſonius dicens: *Nunc pecus æquoreum celebrare magne Silure,*
Quem velut Actæo perductum tergora oliuo *Amnicolam Delphina reor.*
Addi hic poteſt, quòd Glanidem nemo marinum facit. Et vti ex maiorum piſcium numero ſunt,
ſic inter magnos piſces à veteribus connumerantur Siluri. Et quemadmodum in plerisq; locis ſa-
liuntur Sturiones, ita à veteribus Siluros ſaliri cõſueuiſſe proditum eſt, & hodie ſalitus, vt olim af-
fertur. Sed cum hæ tres conditiones (etſi vix alicui alij piſcium conueniant) Sturionem Silurum
eſſe plenè, ac indubitanter non comprobẽt: potiora, & certiora iam proferamus teſtimonia, à Pli-
nio exordientes. Qui Siluri nomine modò Glanidem, modò Silurũ, vt diximus, appellare ſolitus,
cùm perperam Siluro, quæ Glanidi debentur, vt ſuprà citauimus, dicens: *Silurus graſſatur vbicunq;*
eſt omne animal appetens, equos natantes ſæpè demergens, præcipuè in Rheno Germaniæ amni propè Liſ-
boum, quod poſtremum verbum vti mendoſum eſt certè; ita hactenus congruam eius caſtigationẽ
non habemus, ſubiunxit: *& in Danubio (Mario* autẽ vt in impreſſis legitur codicibus, vel *mari*, vt in
manu-

A manuſcriptis habetur, ſeu ſupetuacua,& temerè addita dictio expũgi debet(nobis ſecus videtur) *Extrahitur Porculo marino ſimilis.* Quibus verbis Silurum deſcribens, Sturionẽ clarè pingit. Arbitratus namq; maiorem Sturionem Silurum vocatum à minori,qui à nõnullis antiquis (vt infrà explicabimus) Porcus marinus appellatur, ſpecie (vt ſupra notauimus) differre; Silurum,ſiue maiorem Sturionem Porculo marino, ſiue minori Sturioni ſimillimum eſſe iure teſtatur. (Hæc cum ſuperioribus haud firmiter cohærent,in quibus Silurum Rheni Glanidem eſſe dictum eſt.Et non benè locum Plinij reſtituit, qui per ſe clarus eſt.) Nec quod mox ſubnectit ſcribẽs: *In Boryſthene memoratur præcipua magnitudo,nullis oſſibus ſpiniſuè interſitis, carne prædulci* (ſi de Siluro intelligendũ ſit, vti nos certè credimus) Sturionem dedecet: quãdo in Boryſthene quarto Schythiæ fluuio,ſecundũ Iſtrũ omnium maximo,qui hodie Neper appellatur,non ſolum maximus reperiatur Sturio, ſed etiam carne ſit prædulci,vt quiſq; Sturionem comedens animaduertere poteſt. Nec ſi Sturio quaſi oſſeam dorſi ſpinam habeat;Silurum eſſe non poſſe obijciendum,ob illud Plinij: *nullis oſſibus ſpiniſuè interſitis:* quando arbitrandum ſit,his verbis Pliniũ intellexiſſe,vnà tantum ſpina,quæ ferè oſſea à capite per dorſum ad caudam traijcitur, munitum eſſe Silurum,nullaſq; alias (quod in pleriſq; alijs piſcibus accidit) ab hac oriri,quibus caro eius tota, atq; corporis ambitus veluti coſtis

B ſepiatur.(Ego Plin. ijs verbis oſtendere voluiſſe putem,pro oſſibus,& ſpinis cartilagines habere: Sturio.n.ex cartilagineis eſt,vt modo dicetur:) Nec etiam noſtra interturbatur opinio,propterea quòd prædictis verbis Antaceum deſcribere videatur Plinius,cuius ſic antea meminerat c Herodotus; *Præbet Boryſthenes ingentia Cete,ad ſalſuram ſpinis carentia, quæ Antaceos appellant* , nam hæc quoq; Sturioni quadrant, quippè qui prægrandis admodum in Boryſthene capi, atq; ſaliri ſoleat: nec inconuenit ibi Antaceum vocari,etſi alij Silurum appellent.(Ego Antaceos à Sturione diuerſos eſſe nõ dubito.) Poſtremò quod ſtatim addit, inquiens: *In Ganga Indiæ Plataniſtas vocant,roſtro Delphini,& cauda magnitudine autem quindecim cubitorum:* vti de Siluro dici certè videtur,ita pro noſtra opinione apertè pugnat: cùm Sturio quem Gangis accolas Plataniſtam vocare dicit, roſtro, & cauda abſimilis non ſit. Quamobrem Auſonius etiam Gallus Silurum amnicolam Delphinum appellat, illumq; deſcribens, Sturionem egregiè repræſentat. Inquit enim. *Platanista.*

Nunc pecus æquoreum celebrare magne Silura
Quem velut Actæo perductum tergore oliuo
Amnicolam Delphina reor ſic per freta magnum,
Laberis & longi vix corporis agmina ſoluis,
Aut breuibus defenſa vadis, aut fluminis vluis
Aut cum tranquillos moliris in amne meatus
Te virides ripæ, te cærula turba natantum
Te liquidæ mirantur aquæ, diffunditur alueo
C *Aeſtus, & extremi procurrunt margine fluctus.*
Talis Atlantiaco quondam Balana profundo
Cùm vento motuuè ſuo . telluris ad oras
Pellitur excluſum fundit mare,magnaq; ſurgunt
Aequora, viciniq; timent decreſcere montes.
Hic tamen hic noſtræ mitis Balæna Moſellæ
Exitio procul eſt, magnoq́ honor additus amni.

Quibus carminibus nihil certius exprimi potuit,quam pro Sturione Silurus, eum magnum fluuiatilem, ac marinum, Delphino ſimilem ,& mitem eſſe , atq; tergore ipſo natiuum olei referre colorem, quæ ab ipſo Auſonio Siluro tribuuntur, adamuſſim Sturioni reſpondeant. (Ego quidem Auſonij Silurum Sturionem eſſe non dubito , ſed ab Auſonio Delphinum amnicolam vocari à ſimilitudine capitis, quæ nulla penè eſt, & caudæ non puto, ſed vel à robore, vel potius à magnitudine, nam Sturio inter Moſellæ piſces , facilè maximus eſt . Antaceus verò Boryſthenis caput Delphino diſſimile nõ habet.) His igitur cum clarè ſatis,mea quidem ſententia,pateat Sturionem noſtrum veterum Silurum eſſe. Iam declaremus, vt ſupra polliciti ſumus , Sturionem marinum etiam Porcum à veteribus vocatum fuiſſe : Cuius quidem rei optimus , atq; certiſſimus teſtis eſt d Iſidorus Hiſpalenſis , qui vixit plus octingentis ab hinc annis : nam ſcribens: *Porci marini , qui vulgò Suilli , qui dum eſcam quærunt , more Suis terram ſub aquis fodiunt : Circa guttur enim habent* *Porcum marinum dici.* *d L. 12. c. 6.*

D *oris eſicum,& niſi roſtrum arenis immergant, paſtum non colligunt:* præter id,quod ſub marini Porci nomine apertiſſimè Sturionem deſcribit , vt nullus relinqueretur dubitandi locus, marinum Porcum in Hiſpania (is enim Hiſpanus erat) vulgò Suillo vocatum fuiſſe teſtatur ; vti & hodie ab Hiſpanis, vt ſupra retulimus, Solho, aut Sulio vocatus Sturio. Hæc itaque omnia Saluianus Andreas Matthiolus in prioribus ſuis in Dioſcoridem commẽtarijs pro Siluro exhibet ſquamoſum, & benè dentatum piſcem, deceptus nimirum ab aliquo , qui hanc effigiem ceu veri piſcis alicuius ei obtulit, ſed qualem ea pictura oſtendit,piſcem nullum reperiri puto,& ipſe in poſterioribus commentarijs, Gazæ interpretatione deceptum ſe fuiſſe profitetur,Saluianiq; ſententiam amplexus Sturionem pro Siluro depingit. Ab hac opinione recedit Geſnerus,verum Silurum eſſe autumans, qui Saluiano Glanis eſt Ariſt. & Silurus hominum , animaliumq; deuorator. Bellon. Glanidem, Sylurum, & Hyænam, ſynonyma facit. Rondeletij de Siluro iudicium ridiculum eſt , neſcioque quomodo vir tam grauis in tam grauem errorem impegerit. Pingit enim piſcem ex Aſellorum, vt apparet, genere, tanquam à Geſnero pro Siluro miſſum,qui tamen non hunc,ſed quem ille capiti de Glanide ſubſequenti præfixit, miſiſſe ſe teſtatur. Idem Rondel. Sturionem Dorioni *Silurus Matthioli.* *Silurus Geſneri.*

in

in libro de Piſcibus apud Athenæum ὄνισκον vocari contendit, argumento, quod hic Murænæ
niatili vnam duntaxat ſpinam tribuit ſimilem Oniſco, ſpinam totũ vertebrarũ contextum voca
negatq; præter Lampetram, ſiue fluuiatilem Murænã, & Sturionem aliũ piſcem dari, cui vocata
Oniſcus Dorionis. tũ ſit dorſi ſpina, & in nullas vertebras diuiſa: quam quoq; opinionem in Aſello refutauimus. M
tò probabilior coniectura eiuſdem eſt *e* Sturionem Galeno βαλαξίαν, vel γαλαξίαν vocari: d
bitari tamẽ poteſt corporis quidem ſimilitudo, oſq; in ſupina parte ad Galeos, ſiue Muſtelos qu
e L. 3. Alim. drat, ſed Galaxian in Græciæ mari naſci negat Galen. argumento, quod Philotimus eius meminit
Falaxia, ſiue Galexia Galeni. in quo Sturiones dari certũ eſt: niſi dicamus, fortaſſis non meminiſſe Philotimũ, quia Sturio in al
mari rarò capitur, at non longè à litore, & fluuiorũ oſtijs, & tunc cum paruus adhuc eſt, & côte
ptus. Rurſus Sturio branchias contra Galeorũ morem opertas habet, & valde pinguis eſt, pingu
tamen etiam Galeus Rhodius: Galeni verba ſunt: *Galeorum* (in quibuſdam codicib. teſte Ronde
Galeonymorum legitur) *non vna eſt ſpecies, nam piſcis, qui in maximo habetur pretio apud Roman*
Galaxias vocatus, ex genere eſt Galeorũ, qui in Græcia mari naſci non videtur, quæ cauſa eſt cur Philo
mus ipſum ignoraſſe videtur. Idem deniq; Rondel. fusè admodum, & vt mihi videtur (ingenuè l
Acipenſerẽ Sturionem eſſe. quor) eruditè docuit, Sturionem antiquis Acipenſerem (Feſtus Aquipenſerem ſcribit. Fortè
Acipenſis in recto caſu profertur, à quo accuſatiuum Martialis formauit Acipenſem, vbi tame
alij Acipenſera legunt) vocari. Quod vt clariùs oſtendat, primò docet ex veterum teſtimoni
Acipenſerem ab Elope, & Anthia, quibuſcum implicatur, differre. Acipenſere quidem, inqu
cum nullus alijs apud Romanos celebrior vnquam piſcis fuerit, tamẽ quis is ſit, hodie ambiguu
hac maximè de cauſa, quod Elopem eundem eſſe, & Acipenſerem exiſtimarunt permulti, qui cũ
quæ Elopi à veteribus tribuuntur, vix vlli è piſcibus noſtris competere viderent, Acipenſere no
hodie carere, perindè ac ſi omninò è medio ſublatus eſſet, vel in rerum natura amplius non exiſte
ret, multis perſuaſerũt, ac proindè quis fuerit Elops, vel Acipẽſer apud veteres, nos penitus igno
rare. Acipẽſerem igitur, & Elopẽ, eundem eſſe piſcẽ non recẽtiores, ſed etiam veteres quidã opi
nati ſunt. Athenæus: *Appion Grammaticus in lib. de Apicij delitijs piſcem, qui Elops nominatur, Acipen*
f Li. 9. c. 17. *ſerem eſſe ſcripſit. f* Plin. *Apud antiquos piſciũ nobiliſſimus habitus Acipenſer, vnus omniũ ſquamis ad*
verſis contra aquam nando meat, nullo nunc in honore eſt, quod quidem miror, cũ ſit rarus inuentu. Qui
dam eum Elopem vocant. Gaza quoq; ἔλοπα Ariſt. Acipenſerem vertit. Ex his eundem eſſe, veter
Elops. nonnullis creditum, Elopem, & Acipenſerem liquido conſtat. Quibus duo alia teſtimonia oppo
nimus, Ouidij nimirum, & eiuſdem Plinij: ille enim in fragmento operis de Piſcibus diuerſis in lo
cis Acipenſeris, & Elopis meminit; *Et precioſus Elops noſtris incognitus vndis,*
Et circa finem: *Tuque peregrinis Acipenſer nobilis vndis.*
g L. 32. c. 11. At ne videatur Ouidius eundem piſcem diuerſis nominibus appellaſſe, audi *g* Plin. citantem prio
rem locum: *Elopem quoq; dicit eſſe noſtris incognitum vndis*, ex quo apparet falli eos, qui eundem
Acipenſerem exiſtimarunt. Elopi ſanè palmam ſaporis inter piſces multi dedere. Minimè autem
veriſimile eſt Ouidio, qui in optimatum, & principum domibus plurimus fuerat, Acipenſerem di
h Li. 8. c. 16. uitum tantùm menſis dignum habitum, ignotum fuiſſe. Ouidio aſſentitur *h* Columella, qui de Elo
pe hæc ſcripſit: *Fretorũ differentias noſſe oportet, ne nos alienigeni piſces decipiant, non enim omni mari*
i L. 11. c. 21. *omnes eſſe, vt Elops, qui in profundo Pamphylio nec alio paſcitur.* Idem *i* Aelianus tradidit in mari Pã
phylio ſolùm, nec niſi rarò, & vix capi. Varro tamen Elopẽ Rhodium etiam fuiſſe ſcripſit in ſatyra
περὶ ἐδεσμάτων inſcripta citante Aulo Gellio. Quòd verò Anthias ab eodem Elope differat, docet
ex Dorione Athenæus: Cùm n. dixiſſet: τὸν δὲ ἀνθίαν τινὲς καὶ καλλίχθυν καλοῦσιν, ἔνιοι δὲ καλλιώνυ
μον καὶ ἔλοπα: aliquãtò poſt ſubdit: Δωρίων δὲ ἐν τῷ περὶ ἰχθύων διαφέρειν φησὶν ἀνθίαν καὶ καλλίχθυν,
ἔτι δὲ καλλιώνυμον καὶ ἔλοπα. Quare non ſine veterum authoritate ab Acipenſere, & Anthia Elopẽ
ſecernimus. Dicã quod maius eſt: Elopes etiam communi nomine piſces omnes dici, quod voce
careãt: Athenæus: *Dic mihi ò Theſſale luctator Myrtile, cur piſces à poetis Elopes vocantur? Et ille vi*
Elopes dici omnes piſces aut ſaltem ſquamoſos. *delicet, quia voce carent. Volunt enim ſecundum analogiam Illopas dici, quòd voce priuati ſint: nam ἴλλε*
σθαι ſignificat εἴργεσθαι, id eſt prohiberi, & ὂψ vox eſt. Idem Phauorinus: ἔλλοπες, ἰλλόπτοντες τὴν
ὄπα, τουτέστιν ἄφθογγοι ἰχθύες. Ellopes dicuntur, qui voce deſtituti ſunt. Alij Elopas ſquamoſos pi
ſces intelligunt, παρὰ τὸ ἐν λεπίσιν εἶναι. Et apud Theocritum ἐλλοπιεύειν pro piſcari. Acipenſer
igitur Latinum nomen eſt, teſte Athenæo, ſimplici e. ſcribẽdum duabus primis ſyllabis breuibus,
k Li. 2. de finibus. vt ex Lucilij verſibus liquet, quos Cicero *k* citat:

O Publi, ò gurges, Galoni et homo miſer, inquit, Cœnaſti in vita nunquam bene, cùm omnia in iſta
Conſumis, Squilla, atq; Acipenſere cum decumano.

Et Martialis:

Ad Palatinas Acipenſera, aliàs Acipenſem, *mittito menſas,*
Ambroſias ornent munera rara dapes.

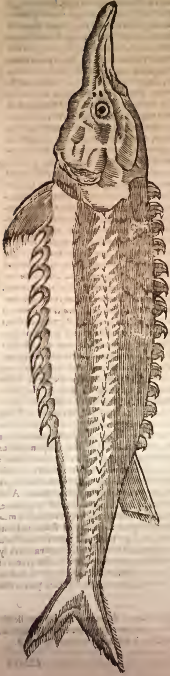
Ex his apparet Grammaticorũ quorundam error, qui authore Sipontino Acipenſerẽ ab accipien
do, dictũ putant, quod frequenter accipiatur, nã & rarus eſt piſcis, & nomen duplici c. ſcribendũ
forct

A foret. Quis verò ſit is piſcis, ex nullo veterum meliùs quàm ex Athenæo diſcere licet. Is cùm de Galeis ex Ariſtotele locutus fuiſſet, poſtremò de Galeo vario, & Vulpe, ſubiungit: *Archeſtratus, qui Sardanapali vitam vixit, de Galeo Rhodio ſcribens, eundem eſſe opinatur cum eo, qui apud Romanos cum tibijs, & coronis in cœnis circumferebatur, coronatis etiam ijs, qui geſtarent, vocatq́ Acipenſerem.* Geſnerus Græcos codices, quibus vſus eſt, teſtatur bis habere ἀκκιπήσιον per κ, duplex: qui verò nuperrimè impreſſus eſt, & cui animaduerſiones ſuas appendit Caſaubonus, bis habet ἀκιπήσιον, *ſed hic quidem paruus, & porrectiore roſtro eſt, & figura triangulari magis quàm ille,* μᾶλλον ἐκείνου, malim ἐκεῖνος γαλεοῦ ῥοδίου γαλεῶ; id eſt magis, quam ille, nempè Galeus Rhodius. *Horum vilißimus, & minimus non minoris venit, quam mille nummis Atticis.* Partim ex ijs, partim ex alijs, quæ mox dicentur colligò piſcem eum marinum, qui à noſtris Sturio dicitur, à Gallis Eſtourgeon, à Burdegalenſibus Creac, ab Italis Porcelletto Acipenſerem eſſe. Nam cùm Galei, vt Vulpes, roſtro ſint oblongo, huic multò magis prominet roſtrum, vt meritò Vulpe Galeo μακρορυγχότερος dicatur. Huic notæ accedit alia certa admodum, & euidens, nimirum corporis totius figura triangularis. Centrina quidem corpore eſt triangulari, ſed roſtro non porrecto, eſtq; piſcis planè ignobilis, & inſuauis. Galei cæteri rotundo ſunt corpore, ſed Sturio ventre eſt plano, latera ob oſſa *Centrina.*
B vtrimque poſita angulos duos, dorſum inter hæc eminens tertium angulum, conſtituunt. Adde quòd cartilagineus eſt piſcis, quam ob cauſam Athenæus eum cæteris cartilagineis coniunxit. Quod ſi quis aliquem ex cartilagineis proferre poſſit, cui hæc Acipenſeris figura magis conueniat, quàm Sturioni, libenter in eius opinionem diſcedam. Veruntamen duo ſunt, quæ ſententiæ noſtræ repugnare videntur. Vnum quòd Acipenſerem Athenæus paruum eſſe dicat, cum Sturiones noſtri ſæpè ad cetacei piſcis magnitudinem accreſcant; At de Sturione marino verba facit, qui ferè cubiti magnitudinem non excedens, cum Vulpe Galeo collatus rectè paruus dicitur, in aquis verò dulcibus ſaginatus longè grandior fit. Olim Romam aduehebantur marini, quod etiam hodiè fit, vidiq; illic paruos tantùm Sturiones, quales etiam noſtri ſunt, qui in mari capiuntur. Ciceronis de eodem piſce hæc verba ſunt in dialogo de fato, citante ¹Macrobio. *Quum eſſet apud ſe ad Linternum Scipio, vnaq́ Pontius, allatus eſt fortè Scipioni Acipenſer, qui admodum rarò capitur, ſed eſt piſcis, vt ferunt, omninò nobilis: Cùm autem Scipio vnum, & alterum ex ijs, qui eum ſalutatum venerant, inuitaſſet, pluresq; etiam inuitaturus videretur, in aurem Pontius, Scipio inquit, vide quid agas, Acipenſer iſte paucorum hominum eſt.* Hæc poſtrema Pontij verba, & ad piſcis paruitatem, & ad conuiuarū dignitatem referri poſſunt, perinde ac ſi dicat, piſcem minorem eſſe, quàm vt tot conuiuis ſatisfacere poſſit, vel præ- ¹*Lib. 3. Saturn.*
C ſtantiorem, & delicatiorem, quàm vt quibuslibet conuiuis apponi debeat. Alterum quòd ſententiæ noſtræ reclamat, ex Plinio, & Nigidio ſumitur: *Acipenſer,* inquit Plinius, *vnus omnium ſquamis ad os verſis contra aquam nando meat.* Et Macrobius: *Quod ait Plinius de Acipenſeris ſquamis, id verum eſſe maximus rerum naturalium Nigidius Figulus oſtendit. in cuius libro de animalibus quarto ita poſitum eſt: cur alij piſces ſquama ſecunda, Acipenſer aduerſa ſit?* Quibus reſpondemus, de Acipenſere hæc dicta eſſe ab ijs, qui eundem eſſe cum Elope crediderunt, vt quod Elopi conueniret. Probandum hic foret Elopi id tribui à Græcis, alijſq, antiquis, apud quos tamen id non inuenio: id Acipenſeri tribuerint. Præterea contra aquam nando meare, non eſt Elopi proprium, ſed cum alijs omnibus commune: piſces enim modò ſecunda, modò aduerſa, modò obliqua, modò tranſuerſa aqua natant, pro vt impetu, vel prædæ auiditate feruntur. Proprium quidem Elopi fuerit ſquamas ad os verſas habere. At ſi ſquamas ad os verſas habet, quomodo peculiare illi eſt contra aquam nare? Etenim huiuſmodi ſquamarum poſitus ſubeunte, leuanteq; eas aqua magno ad natationem impedimento fore mihi videtur. Poſtremò ex Athenæo perſpicuum eſt, Acipenſerem non eſſe ex ſquamoſis, ſed ex cartilagineis piſcibus, qui omnes ſquamis carent; nam Galeis eum coniunxit Athenæus, & Archeſtratus Rhodium Galeum eſſe exiſtimauit, à quo cùm roſtri tantùm longitudine
D corporiſq; triangulari figura diſſideat, efficitur cætera Galeis ſimilem eſſe, ideſt cartilagineum, longumque eſſe piſcem. Hactenus Rondeletius, cuius opinionem amplexus eſt Adrianus Iunius ſuo Nomenclatore: in eademque ſententia eſt doctiſſimus Scaliger pater, cui tamen etiam Silurus eſt. Cæterùm cùm in Latinorum ſcriptis, & Siluri, & Acipenſeris fiat mentio, dicendum fuerit ſynonyma nomina eſſe; Ego itaque dixerim Acipenſerem Romanis vocatum fuiſſe, cùm recens eſſet, inque Italia viciniſque locis captus: Silurum verò Græco nomine, cùm ex peregrinis, maximè Græciæ vicinis locis, & per ipſam Græciam ſale aſſeruatus afferretur; Nec obſtare putem illud Ouidij:

Tuq́ peregrinis Acipenſer nobilis vndis.

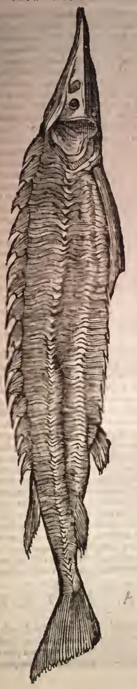
Nam hic nobilis vocari potuit, quòd peregrè magnitudine ſimul, & carnis præſtantia excellentior afferretur. Paruos autem Romanos, hoc eſt, qui Romæ venundantur eſſe, ex præcitatis Pontij verbis clarum eſt. Adde quod, vel Bellonio teſte Sturio Tyrrheno, & Adriatico mari infrequens eſt.

GENVS

Acipenſer verus, à Martino Foxio Medico Cracouienſi miſſus.

GENVS. FORMA.
Deſcriptio.

ROSTRO, oris ſitu, pinnis, cauda, tereti corpore, & cartilaginibus, quas pro ſpinis habet, Galeis ſimilis eſt: branchijs contrà diſſimilis, quæ videlicet in illis detectæ ſunt, huic vt in ſquamoſis oſſeo, ſiue ſpineo operculo tectæ: adhæc illi marini tantùm ſunt, cùm ſit Sturio ex ijs, qui ex mari ad fluuios aſcendunt: cæterum non in omnibus fluuijs æquè magnus eſt; maiorque ſemper in fluuijs, quàm in mari. Refert Bellonius, Ponticorum, Adriaticorum, Gallicorum, & Germanicorum inter ſe eſſe differentiam, quæ magnitudinem, craſſitie, cutiſq; aſperitate, & ſubnigro, ſubflauo, aut argenteo colore diſtingui poſſit: Sequanicum, & Ligerinum adultum interdum tres orgyas excedere, Galeum piſcem pinnis, & forma referentem, exili corpore, hirta ſurſum pelle, deorſum plana, ac læuis apud Ferrarienſes, & Bononienſes argenteo colore fulgentem, dorſum, & latera tribus veluti carinis diſtincta oſtendere. Scaliger pater in Occa Sarmatiæ fluuio tria Sturionum genera tradi ſcribit: pro pretioſiſsimo illum celebrari, qui Bielatibitza nominatur. Fortaſsè (inquit) hic ſit Latus antiquorum, candidiſsima carne Latus; non minus candida is ipſe, quem modò nominabamus. Hoc enim Slauica prima pars ſignificat nominis. Georgius Interianus Genuenſis, qui totam vitæ fabulam tranſegit apud Tartaros, in libello quem de Zygis ſcriptum reliquit; ait: Quos Antaceos piſces dicebant priſci: hoc nomine ſuis temporibus, id eſt, annis ante hunc (1557.) circiter quinquaginta, vocari conſueuiſſe; nihilque aliud quàm Sturionum ſpecies. Hæc Scaliger. Atqui Sigiſmundus Liber Baro, cùm tria Sturionum genera in Occa Moſcouiæ fluuio nominaſſet, Bielaribitzam, hoc eſt, album piſciculum ab ijs diuerſum facit. Latus etiam cum Sturione, quid commune habeat, non video. Et Sturio Antaceis licet ſimilis, ex ijs tamen non eſt, quia maria Antacei non intrant. Quod modò ad Sturionis formam pertinet: Corpore eſt tereti, oblongoq; inter rotundos, & planos ambigente, vt qui ſubtus quodammodò planus ſit, dorſo verò ſemirotundo. Caput (inquit Iouius) quadratum eſt, & ad effigiem paruæ pyramidis protenſum,

Vt Galeis ſimilis, & diſſimilis.

Differentiæ.

Latus, qui Scaligero.

Forma.

Caput.

Os

Os. Os illi eſt ſine maxillis, ſine dentibus, diuerſum penitus à reliquorum piſcium forma, idq; ſub mento in ipſa prope iugulum parte ad ſimilitudinem fiſtulæ arundinaceæ rotundum, ſemperque patens, & cartilagineum, & ſummè candidum; cuius hiatum in procerioribus haſta brachij haud facilè impleret: cæterùm totum caput dura potius, & calloſa cartilagine, quàm certis oſsibus conſtat, quod ex lento quodam, & præpingui mucore concretum eſſe videtur. Naribus omnino, quæ illi prætenues ſunt ſupra roſtrum, refrigeratur. *Branchiæ.* Sunt autem branchiæ vtrimq; quaternæ oſſeo operimento, non ſecus, quàm ſquamoſis piſcibus contectę. Oculos habet paruos. Ex roſtro gemina barba, vt in Mullo dependet. *Dorſum.* Toto dorſo craſsiores quædam ſquamæ oſſea duritie certo numero ordineq; diſtinctæ, intercurrente ſpinæ acie ad elegantiam eminent, vti in magnificentioribus valuis hodie videmus, quas ferrei atque inaurati claui certa ſerie confixi decentiſsimè figurant. Cæteræ corporis partes cuticulari, & ſcabro admodum operimento potiùs, quàm perpetuis ſquamis integuntur, idq; ad ſubuiridis atrique coloris ſpeciem. Venter candicat, & argentea tegitur. Linguam habet craſſam, & duram, gulam vndequaq; rugoſam. *Pinnæ.* Pinnæ ſunt ad branchias duæ, & totidem in ventre ad podicem: præter quas in dorſo prope caudâ alia vnica erigitur, è cuius ferè regione imo ventri alia etiam vna ſubnectitur. Cauda verò in duas pinnas degenerat, quarum ſuperior craſsior atque duplo longior extat. E

Partes internæ. Ventriculus eſt carnoſus ſoliduſque, atque adeò pertinaciter inhæreſcens tergori; vt niſi diſciſſus diuelli inde poſsit. Oeſophagus in rugas contractus. Hepar in duos lobos oblongos pallidi coloris diuiditur, quorum dextro veſica fellis validiſsimè connectitur. Lien ſubruber eſt: inteſtina craſſa, & ternis gyris conuoluta. Magnis piſcibus annumerari debet, cùm crebro, & pleriſq; in locis centum librarum, & alicubi longè maior capiatur. Ego aliquando Ferrariæ Sturionem mercatus ſum centum, & quadraginta librarum, donauiq; Illuſtriſsimo pariter, ac Reuerendiſsimo Ioan. Baptiſtę Campegio Epiſcopo Maioricenſi Domino meo nunquam ſatis celebrando, qui paucis antè diebus, vt labores meos promoueret, mille aureos donauerat. Icones duæ priores quas dedimus, Venetijs Geſnero depictæ ſunt; quarum inferiorem Moronam ibi dicunt. Tertia ſeparatim picta è Polonia a Martino Foxio eruditiſsimo Medico Cracouienſi, pro vero & genuino Acipenſere miſſa eſt, colore tota fumoſo, & fortaſsis ex piſce ſumo indurato facta. F

L O C V S.

Quæ flumina ſubeat. STVRIONEM fluuios è mari aſcendere dictum eſt: haud tamen quoslibet ſubit: nam niſi magnos tantùm: quamobrem in Tanai, Danubio, Pado, Rheno, Albi, Tibiſco, Viſtula, Occa, Rheno, Ligeri, Garamna, maximè capitur; in Tyberi verò rariſſimè; vnde Romæ parui ſunt, vt dictum eſt. Haud longè à mari enatat, ſed plerumq; ad quinq;, aut ſex dierum itinera. Hinc eſt quod Argentorati, ſimilibuſque alijs locis procul à mari diſſitis, niſi rariſſimè capiatur! *Vbi rarò capiatur.* Rariſſimè tamen etiam in præalto mari capiuntur. Suntque in mari parui, vt dictum eſt, & in fluminibus, quàm maximè proficiunt. Narrat Geſnerus teſtimonio cuiuſdam eruditi viri in Albi percelebri apud Cæſaream amne non proficere, ſed paulatim contabeſcentes perire. Circa Pentacoſten plurimos, & gregatim aduentare, maximè inter Pentacoſten, & D. Ioannis diem. Ipſe tamen antea ſcripſerat, ibidem tantos quandoque capi, vt libras ducentas appendant, ſingulas ſedecim vnciarum, diciq; aliquando captum *Sturiones miræ magnitudinis.* ſexaginta ſupra ducentas librarum pondere, à Ioan. Friderico Principe electore, totidem florenis (florenus denarios argenti ſeptem cum dimidio valet) emptum. Tyrrheno atque Adriatico mari, teſte Bellonio, infrequens: Ponto verò, & circa Mæotidem paludem frequentiſſimus, quibus ex locis oua *Oua Sturionum vnde ad nos perferantur.* (de quibus poſt) in molem coacta, ſalita, & cadis concluſa apud Turcas, Græcos, & Venetos (imo per totam Italiam) diuenduntur. Antuerpiæ quoq; multi quotidie in fruſtra ſecti, in vaſis (tonnas dicunt) ſale aſſeruantur, vt ibi quoque numeroſè capi ſit credendum. Idem Bellonius frequentiorem, delicatioremque ac proceriorem in Ligeri, & Rheno, quàm ex Oceano, aut mediterraneo mari capi ait, vt noſtra memoria apud montem Argum Franciſcò Regi, decem, & octo pedes longus aliquando fuerit oſtenſus. Fœturam in aquis dulcibus gliſcere negant. Negatque author de natura rerum in ſtagnis diutius viuere poſſe, niſi ad dulces fluuiorum aquas tranſire ei liceat. H

N A T V R A. M O R E S.

Cibus. PISCIS cùm ſit planè edentulus, nullaſq; vice dentium aſperitates habeat, fit vt muco potius, & ſordibus, minutiſsimiſq; quiſquilijs, quas ſugendo ingerit, victitet, quàm vel piſcibus, vel conchilijs, aut alijs quibuſcunque animatis. Dum autem eſcam quærit, Suis more terram ſub aquis fodit, vt ex Iſidoro Hiſpalenſi dictum eſt. Scribit tamen Calcagninus paruis piſciculis victum

ſibi

A ſibi venari, quod haud facilè credendum. Tradit Albertus nihil ſolidioris cibi in ventre eius reperiri, ſed humorem viſcoſum quem exuxerit; imò verò author de rerum natura vel nihil, vel tantillum duntaxat cibi admittere aſſerit, ſolam verò aëris ſerenam tranquillitatem ſufficere ad cibum, ideoq; ventrem habere anguſtum, & parua inteſtina: vnde apud Germanos quoddã percelebre prouerbium eſt, teſte Geſnero, in hominem nullius, aut pauciſſimi cibi, aëre eum veſci inſtar Sturionis, quòd Latinè (inquit) dixeris, rore eum paſci: Teſtatur Iuſtinus Goblerus, referente eodem Geſnero, Sturionem captum cùm piſcatores reſtim denſam per os immiſiſſent, ita in Rheno alligatum piſcem diebus aliquot viuum detinuiſſe. Robuſtus alioqui piſcis eſſe fertur: magna ſiquidem vi cauda impellere moles non paruas, ſæpeq; ligna impetu caudæ, quaſi diſſecare. Scribit idem Geſnerus ex eruditi, & fide digni viri relatione, piſcem eſſe in aqua validiſſimum, & in terra quoque cùm ventri innititur, cauda concuſſa hominem vtcumque robuſtum proſternere, vbicunque contigerit, perticas etiam magnas, & ligna per medium frangere: in terram extractum lapides aliquando tanta vi caudæ ferire, vt ignis exilìat, attritu nimirum oſſiculorum, quibus toto corpore mucronatis horret. Quamobrem cautè tractandum eſſe, ne vel crura eius confringat, vel retia diſrumpat. Peritiores in aqua captum reti ad ripam impellere, ita vt rete non aduerſum, ſed ad latus ei ſit: ſecus enim rete vel ſextuplex laniaret: cùm B ripam attigere, caput eius omni contentione in altum leuare, piſcemque totum in latus declinare: ſic enim robore ſuo nocere non poſſe. Vt autem retia frangat, mox dicetur. Naribus refrigeratur, cùm branchijs omninò latis careat, & ſi quam hauriendo recipit aquam, illam eodem prono ore ſtatim regerit.

In parum comedentem prouerb.

Robuſtũ piſcem eſſe.

Vt refrigeretur.

CAPIENDI RATIO.

CAPITVR Sturio nullo non anni tempore retibus, hamo verò nunquam, præſertim ſi cubito maiores fuerint, eoſque piſcatores, teſte Iouio, referunt magno impetu plagarum ſæpè maculas dilatare, & abrumpere conſueuiſſe, proptereaq; accidere vt hamis non capiantur, quoniam Sturiones lambendo ſugendoq; potius, quàm vorando, inepto ad eſcam concipiendam ore ſine controuerſia alantur. Magnos in Pado ſic capiunt: Homines in tribus, aut quatuor nauiculis conſpectum ipſum natantem tacitè ſequuntur, donec viderint eum eſſe iuxta locum aliquem, vbi tenuis, aut vadoſa aqua eſt, nempè ripam verſus: tum ſublato magno poſt eum ſtrepitu, & tumultu concitato, C terrent, ita vt in vadum fugere compellant, vbi cùm natare non poſſit, comprehenditur. Albertus ait Sturiones in Danubio in arena dormientes tridente percuti.

Cur hamis non capiantur.

Magni vt in Pado capiantur.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

REFERT Geſnerus Sturionem piſcatoribus quibuſdam regem, ſeu ducem Salmonum appellari; vbi enim is appaiet, multos affuturos Salmones, indicium facere, quaſi occulta aliqua inter eos intercedat amicitia. Salmones tamen altiſſimè ad fluuiorum vſque origenes aſcendunt, cùm Sturio (vt diximus) latitudinem fluuiorum amet. E contrario Ziga Germania iuxta Albim vocato piſci (Geſnerus vel ipſam Alauſam eſſe ait, vel adeo ſimilem natura, ac ſpecie, vt meritò eodem nomine appelletur, nos verò differre oſtendimus) valdè infeſtus eſt, eumque è mari expellens per flumina perſequitur: agilis ille, & velox ſemper præuenit: eo capto viſoue piſcatores, quin in proximo Sturiones ſint, non dubitant. Idem ex relatione Kentmanni, qui multa ipſi de Albis flu- D minis piſcibus retulit.

Dux Salmonum.

Ziga piſcis.

VSVS IN CIBIS.

ACIPENSER, teſte Plinio, omnium piſcium nobiliſſimus habitus fuit; ſed quia cum Elope confundit, qui & ipſe æquè nobilis habebatur, incertum eſt de Sturione, nè an de Elope loquatur. Fuiſſe interim nobiliſſimum piſcem conſtat, Archeſtratus opſophagus, & qui Sardanapali vitam vixit, ſcribit apud Romanos cum tibijs, & coronis in cœnis circumferri ſolitum, coronatis etiam ijs, qui geſtarent. Eleganter verò, & facetè facetiſſimus Comicus ex perſona paraſiti: *Quis eſt (inquit) mortalis tanta fortuna affectus vnquam; Qua ego nunc ſum? cuius hac ventri portatur pompa. Vel nunc qui mihi in mari Acipenſer latuit ante hac; Cuius ego latus in latebras reddam meis dentib. & manibus.* Hæc quoq; faciunt a Ciceronis verba, quæ recitauimus ex b Macrobio;

Nobiliſſimũ piſcẽ fuiſſe.

a *In lib. de fato.*

b *Lib. 3. Saturnal.*

Cùm ad Linternum eſſet Scipio, vnaque Pentius, allatus eſt fertè Scipioni Acipenſer, cumq; Scipiorum, & alterum ex ijs, qui eum ſalutatum venerant, inuitaſſet, pluresque etiam inuitaturus videretur, in aurem Pentius; Scipio, inquit, vide quid agas, Acipenſer iſte paucorum hominum eſt. E

Gallonij menſa.

Horatius quoque Gallonij menſam Acipenſere famoſam fuiſſe ſcribit, quod ex Lucilij poëtæ ſatyra mutuatus eſt, qui ipſum inde gurgitem appellat; verſus eius ſuprà ex Rondeletio citauimus. Fuit autem Publius hic Gallonius poſtremę gulę homo, & in cupedijs, & lautioribus cibis aſſiduè verſatus: ad quod alluſiſſe Ciceronem

c L. 6. c. 4. de honeſta diſcipl.

in oratione pro P. Quintio annotauit c Petrus Crinitus. *Non vt dominentur illis, qui relicta virorum bonorum diſciplina, & quæſtum, & ſumptum Gallonij ſequi maluerũt.* Meritò autem quæſtum, & ſumptum dixit, quandoquidem viliſſimus, & minimus, teſte Athenæo, non minoris veniebat, quàm mille nummis Atticis.

d Li. 2. de finibus.

Idem d Cicero citante Nonio: *Qui voluptates (inquit) ipſas contemnunt, eis licet dicere, ſe Acipenſerem Mænæ non anteponere.* Et ſurſus, e vt idem citat: *Si quem tuorum affectum mœrore videris, huic Acipenſerem potius quàm aliquem Socraticum libellum dabis.*

e Lib. 3. Tuſcul.

Cæterùm Macrobius authoritate Sammonici Seueri, temporibus Traiani tanto in honore fuiſſe negat, ſed rurſus fuiſſe ſub Seuero principe: Nec inficias eo (inquit) temporibus Traiani in magno pretio non fuiſſe, teſte Plinio Secundo, qui in naturali hiſtoria, cùm de hoc piſce loqueretur, ſic ait: *Nullo nunc in honore eſt, quod quidem miror, cum ſit rarus inuentu:* ſed nec diu ſtetit hæc parſimonia. Nam temporibus Seueri principis, qui oſtentabat duritiam morum, Sammonicus Seuerus vir vt ſuo ſæculo doctus, cùm ad ſuum principem ſcriberet, faceretque de hoc piſce ſermonem, verba Plinij, quæ ſuperius poſui, præmiſit & ita ſubiecit: Plinius vt ſcitis aduſque Traiani Imp. venit ætatem, nec dubium eſt, vt ait, nullo in honore hunc piſcem temporibus ſuis fuiſſe, verum ab eo dici: apud antiquos autem in pretio fuiſſe ego teſtimonijs palam facio, vel eò magis, quòd gratiam eius videam ad epulas, quaſi poſtliminio rediiſſe quippe, qui dignatione veſtra cùm interſum conuiuio ſacro, animaduerto hunc piſcem à coronatis miniſtris cum tibicine intrò ferri. Hactenus Macrobius. Diphilus etiam apud Athenæum inquit: Ἀστεῖα ὁ σιλουρειος, id eſt, cibus Siluri res eſt valde vrbana, & lauta. Verùm licet lautiſſimus piſcis ſit, paruus, magnus, recens, ſalitus, tamen (vt in pleriſque fit) ſexus, temporis anni, loci, ac denique magnitudinis ratio habenda eſt; nam vt fœminæ ouis plenæ magis probantur, quàm cùm enixæ ſunt; non vſque adeò tamen commendantur, vt maribus præferantur. F

Qui & quando meliores.

Haud omni etiam tempore, teſte Iouio, gratiſſimi, vtpotè qui in medijs tantùm Solſtitij feruoribus (inquit) commendentur. Pinguioribus item aquis gaudent, tantoque ſapidiores ſunt, quanto magis à maris litoribus receſſerint. At tamen Iouius, lurcones & diligentiſſimos quoſque ganeonum paruos Sturiones, quos Porcellettas appellant, repudiatis maioribus, ſectari. Præterea ſunt, qui Sturionem vt inſulſum improbent, & caput G tantùm extollant, vt Pogius doctoris Pogij filius, in ſenectute non modò eruditus, ſed vſq; ad iracundiam in conditura ferculorum moroſus, & vehemens paraſitus, cùm Sturionẽ apud antiquos Lupum eſſe, & ipſe crederet, in pontificijs cœnis dicere ſolebat, referente eodem Iouio, veteres inſulſum habuiſſe palatum, quòd tantoperè Lupum celebraſſent: cum enim carnes habere cùm prædurus, tum multa glutinoſioris ſucci exuberantia inſuaues, quæ prius appetentes ſatient, & expleant, quàm delectent: propterea non domini, ſed familiæ potiùs menſis apponendum eſſe cenſebat, vno tantùm excepto capite, cuius elixi, & leucophago conditi latebras, & receſſus omnes ipſe furcula ſimul, & digitis auidiſſimè ſcrutabatur.

Capitis prærogatiua.

Duriuſculam quidem carnem habet, vtpotè præpinguem & glutinoſam: proptereaq; ægræ concoquitur; & craſſum ſuccum generat, quare neq; ægris, neque valetudinarijs apponendus eſt. Albertus tradit hepar adeò dulce eſſe, vt niſi felle temperetur, nauſeam pariat.

Hepatis dulcedo.

Non ſolùm autem recentes in cibum admittuntur, ſed ſale condiri etiam pleriſq; in locis aſſolent, maximè in Tanai ad Tanam emporium, vbi ob maximam copiam cetariæ inſtitutæ ſunt officinæ: authorq; eſt Hermolaus Græcos tribus nunc nominibus ſale inueteratos condire, rachin dorſi portionem nominare,

Rachis. Schinale. Hypocelium.

quo argumẽto nos (inquit) Schinale (quaſi dorſuale, vt Iouius exponit, Platina Spinale vocat, quod ex dorſo, & ſpina fiat) vocitamus: pleuram verò coſtas & latera, hypocelium deniq; aluum cum pube. H Legimus & apud Athenæum ταρίχηρας σιλουρος. Authorq; adagiorum in prouerbio: *Annulus aureus in naribus Suis:* adiungendum (inquit) illud Antiphanis (Sopatri puto dicere voluit, ex quo id recitat Athenæus) Σαπρὸν σιλουρον ἀργυρᾶς ἐπὶ ἐξ ἔχων *Putrem Silurum quadra habens argentea.* Sale cõditi apud antiquos ſolitos eſſe Siluros clariſſimè oſtẽdit Dioſcorides, dum inquit: *Silurus recens in cibo nutrit, & facilem præbet aluum: ſalſus verò minimum ſuppeditat alimentum; arteriam expurgat, & voci expedit.*

Apparatus.

Quod ad apparatum attinet: Captum (inquit Platina) non ſtatim, ſed poſt paululum, in aqua dimidiata, vino albo & aceto coques. Salem indere memento. Totum coctu eſt, quantũ vitulina caro, requirit. Comedi leucophago, vbi multũ Zinziberis inſit, vel ex alliato, vel ex ſinapio debet. Geſnerus ex relatione Kentmãni medici probè parari ſcribit croceo, vel caryophillorũ coloris iure, quod (inquit) fit ex vino, ſacchato, defruto (vt ſic dicam) ceraſorũ, pipere, zinzibere, caryophillis, vuis paſſis maioribus & paruis. Si croceus color placet, pro ceraſorum defruto, amylum cum croco additur, vel placentæ ex farina cum melle, ac piperis modico ſubactæ: Sacchari loco aliqui mel coctum addunt. Tomi

quidem

A quidem maiores ſprugnam referunt aſpectu, eodemq; modo parati menſis locupletum aliquando inferuntur. Salitum maximè ſchinale, ſiue dorſeale, bonum eſſe Platina ait, cùm in teſſellas cõciſum, integrum, & rubrum erit. Dum in craticula coquitur, aceto & oleo crebro inſpergi iubet, ne deſiccetur, vbi calorem penetraſſe credideris, ab igne eximi, ac ſuffuſum reliquo aceti, & olei cõuiuis apponi. Hæc ſunt (inquit) potatorum calcaria. Idem Platina oua ſale condita, & in maſſam ingentẽ coacta, cadiſque incluſa exemptis antea quibuſdam, qui hæc intererant, neruis, Cauiare vocat, Iouius Cauiarium, vulgi ſcilicet vocabulum in Italiam vterq; ſecutus. Ille oua iſthæc ex aceto, & vino albo in tabulam extendi iubet, vt exiccentur; ſalita deinde in vaſe aliquo, aut inuoluta ſale, manu nõ rudicula, refrangi; in ſaccum ratæ texturæ, vt inde humor exeat, conijci: poſtremò in ſeriam in fundo perforatam, vt ſi quid humoris ineſt, inde exeat, ad vſum reponi, benè premendo, & operculando: coqui duobus modis poſſe, nam & in buccellas, vel fruſta panis parum toſtas extenſum ad ignem cum fuſcina, aut gladij cuſpide tamdiu retinendum eſſe, donec cruſtam fecerit coloratiorem: atq; ſtatim callidũ edendum, aut lotum aqua tepida, ne plus quàm ſatis ſalitum videatur, oleribus bene cõciſis, excauato pani, ac trito admiſcendum, addendum paũ cepæ minutatim conciſæ, ac frictæ, minimum piperis. Hanc deinde impenſam in frictoræ modum coquendam, & Græcos eiuſmodi cibi auidiſſimos paſcendos. Cauiare.

B Iouius etiam cruda comedi ſcribit (quod & apud nos plerumq; fit, vel per ſe, vel ex aceto, & modico oleo) vel in panis cruſtulis ad prunas vſtulatis: modico .n. igne ſalſamenta vniuerſum indigere, authore Athenæ, qui cùm de celeriter facti s loquimur, in prouerbium ceſſiſſet ait: *Citiùs quàm ſalſamenta coquantur*: ſicuti de aſparagis latini vſurparunt. Idem author eſt Cauiaria Iulio II. Pont. Max. mirificè placuiſſe, quòd deiectum ei cibo ũ guſtum ſæpius allicuiſſent, & ſiti vinoſq; pariter, vt in ſenibus accidit, mirè lenocinari viderẽtur. Notandum verò duplex eſſe cauiarium, vnum quo de hic agimus, cui poſt na taricha (vulgò botarghe) prima laus eſt; alterum ex ouis Cyprinorum in Iudæorum gratiam factum, qui niſi ſquamoſis piſcibus veſcuntur. Differentia eſt, quòd huiuſmodi cauiariũ rubrum eſt, teſte Bellonio. Fitq; ibidem à Tanais accolis, & Conſtantinopoli in vſu eſt. In Silurolus vel condimentũ ex *b* Apicio, Piper, Liguſticum, cuminum, cepam, mẽtam, rutam ſaluiam, caryotam, mel, acetum ſinapi, & oleum. Cęlius Aurelianus garum eſſe ſcribit liquamẽ ex Siluro piſce: ſed impropriè. *Cauiarij duo genera.* *b Li.9.c.12.* *Garum.*

VSVS IN MEDICINA. ALII.

C VOCEM (inquit Plinius) *Siluri recentis ſalſiue in cibo ſumpti adiuuant.* Dioſcorides verò ſalito tantùm eam facultatem aſcribit, vt ſupra citauimus; quòd & Æ gineta clariſſimè teſtatur, inquiens: *ſalſus eſitatus arteriam humidam perpurgat.* Salſi caro eodem Dioſcoride teſte, aculeos, & infixa corpori ſpicula extrahit, maximè ſi vt Galenus ait, contrita imponatur plagæ. Plinius neſcio quàm benè de fluuiatili Siluro id tradit, quo nomine Glanin, ni fallor intelligit, vimq; non ſolùm ſalſæ, ſed & recenti carni tribuit. Alicubi tamen Dioſcoridis locum ſic reddidit. *Siluri cinis inhærentia corpori tela extrahit: & cinis ſpinæ eius vicem ſpodij præbet.* Id in inueterato Siluro, & cum ſandaracha trito phagedænas ſanari tradit. Muria Siluri authore Dioſcoride, incipientibus dyſenterijs prodeſt, ſi in deſidentium fotus adijciatur: fluxiones ſiquidem (loquit) ad ſumma cutis elicit: iſchiadicis infuſa medetur, per clyſterem nimirum, vt Plinius exponit, inquiens: *Dolores lenit iſchiadicorum muria Siluri clyſtere infuſa. Dantur autem conchæ* (quærendum inquit Geſnerus, an hæc ad præcedentia pertineant vt conchæ pro menſura dicantur, & numerus deſideretur,) *ternis obolis diluta in vini ſextarijs duobus per dies quindecim.* Sic & Galenus *a* Muria ſalſorum piſcium putridis vlceribus congruit, dyſentericiſq; ac coxendicum doloribus iniecta medetur: acrimonia.n. ſua infeſtos coxendici humores attrahit, & per inteſtina euacuat: præcipuè tamen Silurorum Mænularumq; Muria Medici quidam ad huiuſmodi morbos vtũtur: quam nos interdum ad putrida oris vlcera accommodauimus. *Carnis ſalſæ facultas.* *Muria.* *a Lib. 11. Meth.*

D Aliàs rurſus Plinius ſalſamenta ex Siluro infuſa clyſtere, euacuata prius aluo iſchiadicos liberare teſtatur, quo loco ſalſamentorum nomine non ipſas piſcis carnes ſale conditas, ſed halmen, id eſt, ſalſuginem intelligere debemus. Eodem authore adeps Siluri (id eſt, vt ego puto, Sturionis ſalſi, quid enim recens hic præſtet?) perniones emendat. Tanais accolæ ex Sturionis folliculo, ſecundum ſpinæ longitudinem expanſo collam conficiunt. *Adeps.* *Colla.*

DE GALEO RHODIO. Cap. X.

RONDELETIVS hunc piſcem, cuius modò icon exprimetur, Galeum Rhodium eſſe eruditiſſimè oſtendit, propter maximam nimirũ cum Acipenſere, ſiue Sturione ſimilitudinem, non ſolùm quo ad corporis ſpeciem, & partes, verùm etiam, quod ad guſtum, & ſaporem; dempta (inquit) vnica differentia, quæ non niſi ab ijs poteſt percipi, qui citra ingurgitationem hunc cibum ſumpſerint, quique exquiſito guſtatu fuerint: ferinum enim quid reſipit, quod tamen etiam non niſi pauciſſimum eſſe *Quam ſimilis ſit in cunctis Acipenſeri.*

poteſt: nam Archeſtratus, qui in nullis non terrarum orbis angulis gulæ cupedias diligentiſſimè per- E quiſiuit, id obſeruaſſe in eo non videtur, quandoquidem Acipenſeri planè eundem eſſe credebat, vt Athenæus tradit, qui illius ſententiam refellit. Athenæi verba non ſolùm Acipenſeris à Galeo Rhodio diſcrimen indicant, ſed verum Galeum Rhodium hîc depingi comprobant: *Archeſtratus* (inquit) *qui Sardanapali vitam vixit, de Galeo Rhodio ſcribens, eundem eſſe opinatur cum eo, qui apud Romanos cum tibijs, & coronis in cænis circumferebatur, coronatis etiam ijs, qui geſtarent, vocantque Acipenſerem. At hic quidem Acipenſer paruus eſt, & porrectiore roſtro, & figura triangulari magis quam ille.* Et paulò poſt: *Archeſtratus de Rhodienſi Galeo loquens, amicis patrio more conſulens, ait: Galeum in Rhodoquem Vulpem vocant, ſi tibi vendere noluerint, vel mortis periculo rape. Nominant illum Syracuſani nu'anxianu,* id eſt, *Canem pinguem.* Hæc ille. Quod ſi Galeum Rhodium, cum Sturione, ſeu Acipenſere contulerit, nullum planè comperies (inquit Rondeletius) qui ei ſimilior ſit eo quem proponimus; his exceptis, quòd Sturio longiore eſt roſtro, & corporis figura magis triangulari. Nam alioqui Sturionem totius corporis figura, tergi oſſibus acutis, & clypeorum modo efformatis, alijs item in lateribus diſpoſitis, pinnis, cauda, ore in ſupina parte ſito, omninò refert. Is quemadmodum Sturiones, relicto mari, amnes ſubit. Reperitur enim in Pado, & in Rhodano, & pro Sturione venditur; nec ab eo diſtinguitur, niſi ab exercitatiſſimis, & exquiſiti guſtatus hominibus. Hanc differentiam docuit ip- F ſum Gulielmus Pelicerius Monſpelienſis Epiſcopus, vir ſingulari doctrina præditus: tum ex capite craſſiore, & roſtro breuiore, obtuſioreque, tum ex guſtu Galeum Rhodium, ſiue Vulpem deprehendit. Ferinum quid recipit, quod de Sturione dici non poteſt, carneq; eſt duriore; à quo ſapore Galei, & Vulpis nomen habet. Galei enim, & Vulpes ex Galeorum genere ferini ſunt ſaporis, & ingrati. Si tamen in dulci aqua diu natauerit, in cibis haud aſpernandus eſt. A nonnullis, eodem Rondeletio teſte, Cops vocatur, eoque nomine deſignatum atq; optimè figura expreſſum ad ipſum Ferrariâ miſit doctiſſimus Medicus Antonius Muſa Braſauolus. Alij nominis affinitate decepti Copſo appellant. Eſt enim id nomen alterius piſcis.

Locus.

Cur Galeus, & Vulpes dictus.

Cops.

Galeus Rhodius Rondel.

G

DE HVSONE. Cap. XI.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA. ETYMVM.

CORPORIS figura ſimiles ferè ſunt Sturio, Galeus Rhodius, Attilus, & qui Huſo Germanis appellatur: ideoq; coniunctim de ijs tradendum foret, niſi natalis locus H prohiberet. Attilum quidem piſcatores marinum quoq; eſſe inquiunt; contra docti, qui rem diligentiùs indagarunt, amnicum tantùm, Padoq; proprium. De Huſone quoque dubium eſt: Nos modò marinum eſſe oſtendemus. Sic vocari Germanis hyperbolicè Bellonius ait, ab ingenti, & quaſi paruulæ cuiuſdam domunculæ magnitudine. Haus enim Germanis piſcis iſte vocatur, eodemq; vocabulo domum intelligunt. De mira piſcis magnitudine mox. Cæterùm Bellonius pro Huſone Ichthyocollam Rondeletij nobis obtrudit, nonnullaque quæ ad Huſonem pertinent, ei aſcripſit, deceptus puto quòd vterque Antaceus vocetur, ille nimirum Ponticus; hic Germanicus, ſiue Danubianus, Æliano inter veteres fortaſſis non ignotus. Plinius de maioribus piſcibus loquens Marionem haud dubiò vocauit his verbis: *Sunt & in quibuſdam amnibus haud minores* (Thunnis videlicet quindecim talentorum) *Silurus in Nilo, Eſox in Rheno, Attilus in Pado &c. Et in Danubio Mario extrahitur Porculo Marino ſimillimus: & in Boryſthene memoratur præcipua magnitudo, nullis oſſibus ſpinisue interſitis, carne prædulci.*

Huſo vnde dictus.

Antaceus.

Mario.

Sed

A Sed Rondeletius pro Mario legit maior, & ad Eſocem (ipſe pro Eſox legit Exos) pertinere vult. Quam lectionem Geſnerus capite de Acipenſere improbat; capite verò de Huſone eandem approbat; in eo verò à Rondeletio diſſentit, quòd maiorem Plinio in Danubio vocari velit Innominatum piſcem, nimirum noſtrum Huſonem, cum quo item eundem putat, qui Plinio in Boryſthene memoratur præcipua magnitudine, niſi quis (inquit) Boryſtheneten illum piſcem, ſui quoq; generis, & à præcedentibus omnibus diuerſum faciat, vt fortè Porculo marino ſimillimus, ſit Sturio: Boryſthenites verò ſit Antaceus, ſiue Huſo, quæ nobis ſententia magis placet. Hæc ille. Mihi Porculus marinus Sturio eſt, Mario Porculo ſimilis Huſo; Boriſthenites, Antacæus Boryſthenis Rondeletij cetaceus nempe piſcis, roſtri longitudine Porculum, ſiuè Sturionem referens. Albertus Huſonem a quibuſdam Exocem vocari ſcribit, authorem, ni fallor, de natura rerum intelligens, qui, Ezox (inquit) eſt piſcis Danubij maximus, ita vt vix biga trahi poſſit ab equis tribus, aut quatuor. Ipſi verò Alberto Ezox piſcis eſt, quem quidam Lachſum vocant; Lachſus autem Salmo eſt. Alberto ſubſcribit Georgius Agricola, & Geſnerus in capite de Huſone, quoniam Salmo Illyricè Loſos vocetur affini vocabulo: in capite verò de Eſoce (ſic enim Plinio ſcribitur) Lucium eſſe contendit, quod mihi quoque potiùs videtur. Huſonem Bohemi, & Illyrij Vyz dicunt; Poloni Vyzinam, Itali Moronam (non Moro, vt Sigiſmundus Gelenius ait) teſte Cælio Calcagnino, noſtræ de Huſone ſententiæ aſſentiente. Idem teſtatur, idemque ſcorit Petrus Gillius inquiens: In Danubio non modo extrahitur Mario, ſed in alijs pleriſque fluuijs, quem non parua immutatione Moronem vulgò appellant. Vngari, teſte Geſnero, Tock dicunt, vocabulo per aphæreſim ab Antacæo facto, vt ipſe conijcit. *Ezox.* *Morona.* B

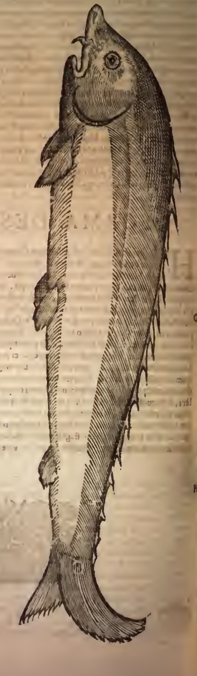
FORMA. DESCRIPTIO.

HVSO (inquit Albertus) eſt piſcis non ſquamoſus, ſpecie Sturionis, ſed pellis albæ, & lenis abſque omni ſquama, & ſpina. Idem ferè, & author de natura rerum ait. Figura verò, quam hìc ex Geſnero damus dorſum habet aſperum. Hæc tamen quin genuina ſit, non dubito. Ex Pannonia enim viuam effigiem accepit. Idem Albertus nullum omnino os, ait habere in capite. Legendum niſi in capite: ſic enim & author de natura rerum, ex quo ipſe multa tranſtulit: Oſſa (inquit) pauca, & parua in corpore, cartilaginea potius, quàm ſolida, ſed in capite multa C fertur habere oſſa. Inuenitur, eodem Alberto teſte, longitudine vigintiquatuor pedum, quando perfectus eſt, & hac menſura tanto minor, quanto ætate inferior fuerit. Vadianus verò in Epitome trium terræ partium, teſtatur ſeipſum vidiſſe pleroſque magnitudinis pondo quadringentorum, minimos quinquaginta, frequentem numerum circiter pondo centum, ducenta, trecenta, plus minus. Loco ſpinæ dorſi cartilago eſt, quæ foramen habet magnum, & vacuum, à capitè ad caudam, tanquam terebellò perforatum. Adipem habet immixtum pinguedini ſicut porcus. a Aelianus Antaceos rbm ætate proceſſerunt, ad maximi Thunni magnitudinem in Iſtro, ſiue Danubio accedere ſcribens, & pinguiſſimo abdomine eſſe; vt eorum ventrem lactantis Scrophæ ſuos fœtus vbera dicas, ſicque aſpero corio tegi, vt eo perpoliantur haſtæ; non alios fortè, quàm Huſones intellexit: Addit item capitis medio à medulla (cerebro) ad caudam mollem, & ſtrictam membranam pertinere; quam ad aſſum ſolem exiccatam, flagellum ad concitanda iumenta efficere poſſis: cuius recentiores in Huſone non meminerunt. Author de nat. rer. vnicum inteſtinum habere ſcribit.

Cutis. *Oſſa.* *Magnitudo.* *Adeps.* a L. 14. c. 26 *Antaceus Aeliani.* *Inteſtinum.*

LOCVS.
Natura. Mores.
CAPIENDI
Ratio.

Huſo Geſneri.

Marinum piſcem eſſe. NEGAT Albertus in alijs aquis quàm Danubio, & influentibus in eum reperiri. Et Plinius Marionem in Danubio tanquam proprio loco extrahi ſcribit. Piſcis tamen eſt marinus. E Ponto enim Danubiũ ſubit, vt Vadianus præcitato libro teſtatur; idemq; ait mirari ſe hac quoque in parte naturæ vim, vt non minus in vndis piſces, quàm in terris volucres, aut feræ migrent: Centum quinquaginta milliaribus Germanicis ex Euxino mari in eum vſque locum Pannoniæ, vbi illorum captura eſt, aduerſis ſuauibuſque vndis intrant. Et memoria teneo Antaceũ duobus milliaribus ſupra vrbem inclytam Viennam captum, piſcatoribus magno miraculo. Hæc ille, & mercator, qui è Pannonia effigiẽ Geſnero miſit: Mitto tibi (inquit) Huſonis piſcis effigiem viuam. Is in Danubio, nec vbique, nec tempore quouis capitur, ſed quando migrat: Terra argillosa, & pingui gaudet. Capitur ferè ab autumno vſque ad Ianuarium, per ſpatium decem milliarium inter Viennam, & Poſoniũ, *Captura locus.* Presburgum vulgò vocant: vbi ad inſulam Schuram nomine, cum arce munitiſſima, vltimus huius piſcis capturæ locus eſt, Viennæ die Veneris plerunque quinquaginta, vel ſeptuaginta, & aliquando centum Huſones veneunt, qui integri ferè diſtrahuntur. Copioſiſſima eorũ captura fit in Vualachia iuxta Chiliam non procul ab oſtijs Danubij, quibus in mare Ponticum ſe exonerat. Inde ſalſi exportantur in remotas regiones. Vadianus menſibus maximè Octobri, & Nouembri captos inferiori Pannonia clariſſi- *Timidũ eſſe.* mæ vrbi Viennenſi magna copia inuehi tradit. Author de natura rerum piſcem eſſe ſcribit mitiſſimum, & timidum, quique vel aduerſus minimum piſciculum ſeſe defendere poſſit, ſed ſtatim in fugam verti. Sturionem per luſum affricare ſe ei gaudere; quem

Sturionem timet. Vino inebriari. Robur. Vt & quando olim caperetur.

Aut leuiter, ad latibula fugere, quæ ſibi tutelæ gratia fodere ſoleat: ſed quando Sturio importunus eijcit latitantem, ſequiturque fugientem;& quia magni ſunt ambo, nec etiam in copioſiſſimis aquis latere poſſunt, diſcurrendo, & ante ſe aquas agitando, ſæpe ſimul à piſcantibus capi. Piſcemque hunc captum vino generoſo, vel lacte potati: & vino inebriatum viuere poſſe pluribus diebus, quare ad longinquas regiones cibi gratia deferri. Bibere autem vini ſextarios quatuor antequam inebrietur. Geſnerus à Sturione ſuperari ait. Ventrem enim Huſoni ſubire, & ſpinis ſuis lanciuare. Gregatim natant, vt idem Geſnerus refert, & cantum ſequuntur tubarum, ad quem etiam ex aduerſa ripa accedunt,& ſic irretiuntur, extrahunturq; vocis. In aqua robore valent, & piſcatorem ſi cauda percuſſerint, naui eijciunt: vt primùm verò caput eis extra aquam fuerit, inualidi & tanquam mortui redduntur. Antacei, id eſt Huſones, vt ſuo tempore caperentur Iſtri flumine glacie aſtricto, & rurſus initio veris, docet Aelianus his fermè verbis: *Piſcatores alicubi glacie perfracta veluti puteum excauant, & aperiunt: vbi cùm permulti alij piſces facilè capiuntur, tum Antacei quoque, & ij quidem teneri. Nam qui ætate proceſſerunt; ad Thunnus magnitudinem accedunt, ij ſanè pinguiſſimo abdomine ſunt &c. Cùm eſt iuſta magnitudine, ſub glaciem ſubiens, nunquam ad cauum, ſeu puteum glaciei peruenit, ſed aut ſub ſaxa ſubijcitur, aut in imam arenam ad vitandum frigus abditur. Nam id temporis cùm gelidum eſt*
B *flumen, & perfrigida tempeſtas, nullis nec herbis, nec piſcibus veſci neceſſe habet: tantùm inertia laboris gaudet, & alitur ex pingui ſuo ſucco. Et quemadmodum polypi, cùm præda deſtituuntur, brachia ſua circumrodunt: ſic is ſuam pinguedinem exedens viuit. Ineunte rurſus verè, iamq; liberè fluente Iſtro, odit ignauiam: itaque ſeſe ex latibulis ad ſummam aquam incitans, aquæ ſpuma expletur. Vbi magno murmure rapidus fertur, ibi à piſcatoribus ad hunc modum inſidias ei molientibus facilè capitur. vt hamus cum linea in ſpumam demiſſus ſub arborē occulitetur; & ferri ſplendor minimè perſpicuus ſit: is tum ore hiante atq; imminente, ligurriens inſidioſam eſcam deuorat, ex eoque perit, vnde prius alebatur.* Hæc Aelianus.

VSVS IN CIBIS.

Cauiarium. Apparatus.

CARO Huſonis (inquit Albertus) in dorſo ſaporem habet vitulinæ, in ventre verò porcinæ. Magna pars ſalſamentarijs cedit, ſed & recens coctis eximia ſuauitas. Negant horum lactibus quicquam in cibo, aut dulcius, aut delicatius reperiri. Oua quoque in cibo expetuntur. Balthaſar Stendelius Germanis Hauſeo rogen, Italis quibuſdam Cauiaro vocari ſcribit. Recentem parari ad cibum in iure flauo cum cepis minutatim conciſis: ſalſum verò præmaceratū aqua, tum iure nigro condiri; vel condimento è pomis, aromatibus, croco, vuis paſſis, &c. Cardanus quoque ex Exoſsis (ſic hunc piſcem vocare videtur) ventre Moronam, è dorſo ſchenale, ex ouis quod vocant cauiarium, haberi teſtatur: è capite, pinnis, cauda, corio, ventriculo, & inteſtinis, quam vocāt ichthyocollam. Cauiarum oua eſſe concreta, ſaleque condita, eſſeque ex eo nigrum, & rubrum. Fieri & hæc ex affinibus piſcibus, Attilo ac vero Sturione, Siluro, & Oxyrincho. Nos rubrum cauiarium ex Cyprios pro Iudæis, qui niſi ſquamoſos piſces edunt, fieri ex Bellonio ſuprà docuimus.

DE EPERLANO. Cap. XII.

Nomen. Etymum. Epelanus. Viola. Genera. Locus.

IN fluuiorum in Oceanum influentium oſtijs, vt Rhotomagi, & Antuerpiæ frequens eſt piſcis, teſte Rondeletio, qui Eperlan (quam vocem vulgarem ſecutus Eperlanum ceu latinum nomen fecit) dicitur à nitido, & ſplendido (inquit) colore, quo vnionē (perlam) refert. Cæterùm ſi à perla ipſi nomen eſt, verendum eſt appellari een peerl; nam Eperlan Belgicum vocabulum non eſt: & Bellonius Epelanum nuncupat: At tamen etiam, Arbetinæ modo tranſparere. Hic Anglis Schmelt vocari ſcribit ab odore (violam enim gratiſſimè redolet, quamobrem quidam Violam vocari poſſe cenſent, argumento quòd Aelianus ab odore thymi Thymallum piſcem nominauit,) vel à pinguedine. Geſnerus priorem etymologiam probat, quoniam Smelle Anglis ſit odorari. Smelt tamen apud Belgas eſt liqueſcit, & propriè de pinguedine dicitur, à quibus Angli fortè nomen mutuauerint. Vterque duo eius genera eſſe ſcribit, marinum vnum, fluuiatile alterum. Sed Rondeletius marinum litorale eſſe, Bellonius ſaxatile dicit. Rurſus Rondeletius Eperlanum in marinum, & fluuiatilem diſtinguens, figura corporis nihil, vel parum differre innuit, ideoque vnicam iconem exhibuit: Bellonius contrà duas, admodum diuerſas; quare ſuſpicari licet fluuiatilem Rondeletij à marino non differre. Bellonius marinum item, partim marina, partim fluuiatili aqua gaudere tradit, & Rondeletius quoq; ex mari ad fluuios aſcendere inſinuat, dum in Sequanæ oſtija optimum eſſe ſcribit, & in Angliæ fluuijs. Apud Neuſtricos Caudebeccanos Angliç populos vberrimus eſt, maior tamen prouentus circa vindemias,

demias, quo tempore eſt delicatiſſimus. Tereti, ac tenui eſt corporis compage, nonnunquam dimi- E

Forma. dium pedem æquante. Rondeletius ad pedis magnitudinem aliquando accedere innuit. Aſinos paruos refert, vnde ex eorum genere eſſe iudicarunt, quos refellit Bellonius, propterea quòd glabro ſit

Ex Aſinis non eſſe Lingua. corpore. Oris hiatu ſatis magno eſt. Denteа habet in maxillis, & in lingua. Truttam præter cæteris dentibus refert. Lingua, vt ait Bellonius, quaſi gemina, hoc eſt (inquit) in cuius radice poſterior quædam appareat, in qua multò plures dentes ſunt, quàm in anteriore. Pinnas habet eaſdem, quas Salmonum genus, maximè poſteriorem illam dorſi pinnam ſubrotundam, & pinguem. Prior totum

Eperlanus Rondel.

piſcem in æquales ferè partes diuidit. Cauda biſurca eſt. Branchiæ ſunt vtrimque quaternæ, deco-

Branchiæ. lores, & violam olentes. Tranſparenti eſt corpore, depta linea nigra, quæ ſpinæ internæ parti inhæret. Calculos habet in capite rotundos, albos, quoſq; facilè forinſecus propter piſcis tranſparentiam F per cranium videri poſſe Bellonius tradit (qui diligentiſsimè de internis Eperlani partibus egit) ſub

Partes internæ. poſteriore cerebri parte ſitos, vbi medulla in cerebro deſinit. Cor branchijs ſemicircularibus, & fimbriatis eſt admodum vicinum, ac ſcutiforme: deſinit quoq; in angulos, rubrumq; eſt, cui molles, ac ſanguineæ ſubſunt carunculæ, quæ huic tanquam aures in terreſtribus famulantur. Illæ enim mouentur cum corde, quod ſepto ab hepate dirimitur: vnius tantùm lobi, in longum demiſſi ad ſecundum latus. Stomachum deſinentem in mucronem habet in V. literam efformatum: Lienem admodum rubrum, ſeminis Atriplicis in modum latum. Cumq; ſtomachi dextrum latus ſurſum vſq; ad hepar reflectit, illic geniculo intercipitur: vbi apophyſes duas latas emittit, quæ veluti ſecundum ventrem conſtituuntur. Aliud poſt hunc ſubſequitur, quod nec pylorum nec ieiunum, neq; ileon commodè nominare poſſis: ſiquidem ſine anfractibus recta ad anum procedit. Sed rectum geniculo intercipitur, eſtq; rubertimum. Meſenterio nullam admixtam pinguedinem habet, qua ſtomachus, & inteſtina obſidentur, vt nihil aliud in ventre, quàm adipem eſſe diceris. Caridibus, culicibus, Aphyis, oeſtro, lendibus, millepedibus, pediculis, & eiuſmodi delectamentis veſcitur. Carne eſt molli, & friabili. Aeſtatis fine, vel autumni initio capitur.

G

DE LAMPETRA. Cap. XIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

APVD pleroſque Europæ populos eodem appellatur nomine, licet variante aliquantulum terminatione, Italis videlicet Lampreda, Hiſpanis Lamprea, Gallis Lãproye, Germanis Lampret, Belgis Lampreye, item & Anglis, quibus & Lamprayt, Lam-

An à lambendis petris dicatur. prell, & Lampion. Qui itaque Lampetram dici volunt à lambendis petris, ijs erat oſtendendum latinum nomen eſſe, quod tamen quin ex memoratorũ aliquo fuerit, non dubito. Geſnerus alioqui erudirè ab Alabeta deriuaſſe conijcit. Fieri enim

Alabeta. potuiſſe, vt ex Alabeta priori litera eliſa Labeta, mox Lambeta, ac tandem Lampetra dimanãrit. Ala-

Alabes qui. betam Plinius in Nilide lacu, quem Nilus efficit, reperiri ſcribit, & Ἀλαβῆς Straboni inter Nili piſces nominatur. ἀλαβῆς autem dicitur, qui manu capi non poteſt, vnde & alabaſtro nomen, quod Lãpe- H trarum generi conuenit, quæ propter inſignem lubricitatem manu comprimi nequeunt. Fieri etiã poteſt, vt Lampetra dicatur, quaſi Langhe Prick, id eſt longa, quod quàm Prick (ſic vocatur Lampe-

Muſtela. tra minor) longior ſit. Equidem latinũ nomen non eſſe, doctiores oſtendunt, cùm Plinio, neq; Auſo-

Lota. nio Muſtelam vocari voluũ, ſolo excepto Pet. Gyllio, qui Muſtelam eſſe credidit, eum piſcẽ, qui Lugduni Lota appellatur, quæ tantum fluuiatilis eſt, cùm Muſtellam Auſonius è mari fluuios ſubire ſi-

a Li.9.c.17. gnificet, & tam graphicè delineet, vt nemo tergiuerſari poſſit. Plinius *a* quoque id apertiſſimè ſundet his verbis: *Proxima eſt his* (Scaris, quibus eius tempore principatus dabatur) *menſa generis duntaxat Muſtelarum, quas (mirum dictu) inter alpes lacus quoque Rhetiæ Brigantinus æmulas marinis generat.* Quo loco in alijs codicibus pro marinis legitur Murænis, quam lectionem, ceu legitimam eſſe

Plinij locus conſideratus. Maſſarius contendit, quoniam qui marinis legunt, inſigni (vt putat) mendacij vanitate dicere cogantur, Muſtelas marinas fluuiatilibus, & lacuſtribus meliores, quod tamẽ Plinij verbis minimè colligas, ſed duo eſſe Lampetrę genera, vnum quod mari æquè, & dulcibus aquis commune eſt, alterum, quod dul-

dulcibus tantùm, vt modo patebit; & marinis legendum eſſe Sigiſm. Gelenius ex antiquiſſimis exemplaribus aſſerit. Cæterùm duo hic obſeruanda; primò alias præter Lampetram eſſe Muſtelas marinas, & harum rurſus alias veterib. notas, Aeliano potiſſimũ, qui Iecorino ſimillimas eſſe ait, pupillis oculorum ad cyaneum colorem accedentibus, mento quàm Iecorini maiore, quàm Chremetis verò minore, algas depaſcere, ſaxatiles eſſe, atq; ſimiliter vt terrena omnium cadauerum, in quæ incurrit, oculos exeſſe, & conficere: alias recentioribus, de quibus mox ab Aſellis egimus. Quæ omnes marinæ tantùm, cùm Lampetra fluuios ſubeat. Præterea ſummoperè cauendum, ne quis Muſtelam, cum Muſtelo confundat, quod doctos quoſdam feciſſe etiam video, cùm ſint Muſteli Gazę, qui Ariſtoteli cęteriſq; Græcis γαλεοὶ, piſces vt Lampetra cartilaginei, ſed qui neq; ad flumina aſcendunt, neq; etiam carne commendantur, ſed contrà quaſi contempti planè habentur. Ab eodem tamen quadrupede vtriſq; nomen fluxiſſe facilè credo: ſed non quòd ſimiliter maculati ſint piſces, vt Bellon. & Rondel. volũt, (Non .n. maculata eſt γαλῆ, ſiue Muſtela quadrupes, ſed albo ſubluteoq; varia) ſed à corporis longitudine, & vt Iouius ait, cãdore ventris, & à tergoris ſuperioris ſubluteo colore, vti in quadrupedibus videmus. Bellon. & poſt eum Saluian. videntes, & Galeum ſiue Muſtelũ, & Muſtelam à Muſtela quadrupede nomen inueniſſe, Muſtelamq; eſſe Lampetra, aſtruere conati ſunt Lampetram eſſe Galexiam Galeni; quam vocem Saluianus compoſitam putat vel ex γαλῆ & αἴξια, vel quod magis probat ex γαλῆ & ἰξίας prima etymologiæ dignitas, altera habitus piſcis exprimitur. In Græcis ſanè Galeni exẽplarib. primò Galaxias mox Galexias legitur. Veruntamen fieri poteſt, quòd à lacte, quod γάλα eſt, nomen habeat, quaſi lactei coloris ſaporiſq; piſcis, vel apud Gal. non ex τῶν γαλαξιῶν, ſed τῶν γαλεῶν genere dici debeat, vel ſi γαλαξιῶν legere mauis, non à recto γαλαξίας, ſed à γαλαξία formari. Quæ coniectura ſi vera eſt, Saluian. ex Muſtelarum, non Muſtelorum genere eſſe Lampetram dicere debuit. Alij Galexian, ſiue Galaxian Sturionem, alij Galeum Rhodium eſſe volunt. Quod verò idem Saluian. Lampetram Dorioni apud Athenæum Murænam fluuiatilem (cui vnicam tantùm Spinam ſimilem Aſello, qui vocatur Gallaria tribuit) vocari putat, etiam Rondel. ſententia eſt, & ego lubens aſſentior, cùm non ſit credendum fluuiatilem dixiſſe, ac ſi in fluuijs tantùm degere, inſinuare velit, ſed atà Muræna proprè dicta, quæ marina tantũ neſt, interſtingueret. Atq; hinc fortaſſis eſt, quod Albertus Lampetram, cum Muræna confundat. Non defuerunt, qui Lampetram ob ſimilitudinem cum terrenis lombricis, a Plinio de piſcium pinnis loquenti, lumbricum marinum dici voluere his verbis: *Binæ omninò longis, vt Lumbricis, & Anguillis, & Congris: nulla vt Murænis.* Quã opinionem Rondel. & ante eum Alcyonius, vir doctus, vt Iouius notauit, eleganter ac doctè refutauit, authoritate Ariſt. (ex C quo id Plin. tranſcripſit) qui binas pinnas habere ſcribit, quæcunq; προμήκη & λεῖα ſunt, (Gaza vertit, piſces quicunq; longi, & læues ſunt) vt Anguillæ & Congri, alia nullas omninò, vt Murænas, corruptum Plinij locum eſſe oſtendens, & pro lumbricis, lubricis legendum eſſe. Quòd ſi verò pertinacius quis vulgatem lectionem tueri velit, adhuc lumbrici Lampetræ non erunt, quandoquidem pinnis omninò carent. Idem Rondel. Caſtellano Epiſcopo Matiſconenſi viro ſua ætate doctiſſimo, & qui doctrinæ cauſa maxima in gratia fuit apud Frãciſcum Galliæ Regem optimum literarum patronum, & alumnum ſubſcribit, opinãti Lampetram Vermem aquatilem euſdem Plinij b eſſe, cuius meminit his verbis: *In Gange Indiæ Statius Seboſus haud modico miraculo affert, Vermes branchijs binis ſexaginta cubitorum, cæruleos, qui nomen à facie traxerunt. His tantas eſſe vires, vt elephantos ad potum venientes mordicus comprehenſa manu eorum abſtrahant.* Color cæruleus (inquit Rondel.) Lampetræ; item mores quadrant, nam & petris, & nauibus ita hærent Lampetrę, vt auelli nõ poſſint, neq; repugnat cubitorum ſexaginta longitudo. In India .n. omnia grandiora ſunt. Strabo βδέλλας, id eſt Hirudines in quodam Lybiæ fluuio ſeptenum cubitorum perforatis brãchijs, ita vt reſpirare poſſint, naſci ſcribit. Has quoq; Rond. Lampetris eaſdem eſſe arbitratur, Nam Lampetræ (inquit) ita ſaxis, & nauiũ clauis hærent, vt optimo iure βδέλλαι ἀπὸ τοῦ βδάλλειν, id eſt ab emulgendo dicãtur, quemadmodum ſan D guiſugæ. Hermolaus Barbarus Lampetras, fontanas tineas vocari credidit, Plinij quoq; authoritate opinor motus, qui, *limus* (inquit) *aquarum vitiũ eſt. ſi tamen idem amnis Anguillis ſcateat ſalubritatis indicium habetur; ſicuti frigoris, Tineas in fonte gigni:* nam vt Anguillas ibi nominat Plin. ita Hermolaus Tineas piſces Anguillis ſimiles eſſe opinatus eſt: niſi dicamus, quòd Lampetras ideo tineas vocatas fuiſſe crediderit, quoniam & lumbrici præſertim in homine etiam Tineæ vocẽtur, & Lampetrę quibuſdam ſuo tempore, ex corrupto Plinij codice ita appellarentur. Cæterùm tineas fõtanas ex inſectis eſſe aliàs oſtendimus. Iam verò Rondel. inter alia Lampetræ ſynonyma, eam (ob candẽ haud dubio ſimilitudinem) Plotam, ſeu Flutam quoq; vocari ſcribit: atqui cùm in progreſſu, cæterorum rationem vel authoritates afferat, Plotæ amplius non meminit. Eſt quidem Lampetra veluti fluuiatilis quędam Murę na, fluuiatiliſq; Muræna à Dorione dicta eſt, & niſi in ſumma aqua natat, vt aërem trahat, facilè, teſte eodem Rondel. ſuffocatur, vt haſce ob rationes Plota, ſiue Flutam dicere potuerit, authorem tamen idoneum nõ habet, præſtiteritq; confuſionis euitandæ cauſa hoc nomen Murænæ, & Anguillę relinquere, quę tamẽ & ipſæ non ſęper Plotę, aut Flutę (vt Gaza vertit) appellantur, ſed cùm

ſole

Muſtela marina multiplex.

Muſtelus.

Muſtela, & Muſtelus vnde dicti.

Galexia Gal.

Muræna fluuiatilis.

a *Li. 9. c. 20.*
Lumbricus marinus.

Vermis aquaticus.

b *Li. 9. c. 15.*

Hirudines maximæ pro Lampetris.

Tinea fontana.

Fluta.

ſole torrefactæ ſupernatant. Archeſtratus cùm omnem Anguillam laudat, tum maximè, qui in freto E
Anguilla Copæa. è regione Rhegij capitur: ſed valde præſtantes etiam ſunt (inquit) Copæ, & Strymoniæ; ſunt enim magnæ, & perquam craſſæ, ὅμως δ' οἶμαι βασιλεύειν Ἔγχελυς, ἡγεμονεύειν, ἐστὶν ἀπύρηνος μόνος ἰχθύς, id eſt, vt Dalechampius vertit: Omnium ſanè vt arbitror, quibus veſcimur Anguilla tanquam regina voluptatis obtinet principatum, ſolaq; piſcium natura, omni ex parte tenera, & ſucco ſi fructus inſtar, dum manditur, in ore liqueſcens. Apyrenos enim fructus (inquit) propriè dicitur, cui nullus ineſt nucleus. Ita ferè, & Natalis. Euſtathius prolato iſto verſu obſeruari iubet, poëtã appellaſſe eleganter πυρῆνα, id eſt nucleum, oſſeam piſcium ſpinam: & rectè (inquit Caſaubonus) neq; eſt aliter eam interpretari vocem. Atqui falſum hoc, Anguillam eſſe penitus exoſſem, niſi de peculiari aliqua eius ſpecie hodiè incognita loquatur poëta. Habere enim ſpinam hunc quoq; piſcem, & αὐτοψία arguit, & teſtimonia ſcriptorum, vt paullò antè Athenæus de Epicureo ſcadiſta: Ἔγχελυς παρατεθείσης, ἐπιβαλὼν ἐψίλωσε τὸ πλευρὸν, ἄχρι γ' εἰς ἄκανθαν, id eſt, *appoſitam Anguillam arripiens, latus nudauit ad ſpinam vſque.* Sed vt hoc Archeſtrato concedatur, falſum eſt ruſus, Anguillam ex omni piſcium natura carere ſpina:
Piſces ſine ſpinis. nam & Antaceus eſt ἀνάκανθος & Huſo Danubij, qui eſt alius ab Antaceo Pontico. Verùm de Huſone Germanico facilis reſponſio; cum enim Archeſtratus notum non habebat, Antaceum illi non fuiſſe incognitum dicebamus capite ſeptimo: neque mutamus ſententiam. Hæc Caſaubonus. Quam- F obrem cùm falſum ſit Anguillam apyrenon, ſiue exoſſem eſſe, de Lampetra id verum ſit, piſce aliàs
Anguilla apyrenos. ſimillimo, & ſaporis gratia etiam præſtantiore, Geſnerus conijcit Anguillam apyrenon Archeſtrato Lampetram eſſe, qua in re ei non diſſentirem, niſi & Agatarchides libro ſexto Europicorum Anguillas Copaidas inuſitatæ magnitudinis eſſe diceret, ideoque à Bœotis coronatas inſperſa mola dijs immolatas, & Dorion eaſdem in prodigioſam magnitudinem augeſcere ſcriberet, cum Lampetra, fluuiatilis Muræna eſt. Geſnero aſſentitur Dalechampius in ſchedis ſuis ad Plinium, additq; inſuper Lam-
Exormiſtos. An Remora ſit Oppiani. petram Caſſiodoro in deſcriptione litoris Rhegini Exormiſton vocari. Sitnè poſtremò Echineis, ſiue Remora Oppiani, vt Rondeletius arbitratur, examinandum. Video hanc opinionem quibuſdam improbari, quoniam neceſſe eſſet quotidie in locis vbi dantur Lampetræ, lintres curſum tenere ab his retentos, quod tamen, qui præter ipſum tradat, inuenio neminem, Ipſe quidem ſi triremis clauo os affixerit, Lampetra, eius impetum retardari certum eſſe profitetur, idq; ſibi ipſi eueniſſe Romam proficiſcenti, cum Cardinale Turnonio. Optimæ enim triremis, cuius citiſſimo curſu vehebantur, impetum inhibitum: cuius incertam cauſam cùm vectores (inquit) perquirerent tandem compertum fuit, Lampetræ ore clauo affixæ vi id effici; cuius rei locupletiſſimos teſtes habet nobiles, & graues viros, qui eadem naui vehebantur. Fuit autem eius ſententiæ Rondeletius, vt niſi clauo hæreat Re- G
Lãpetra cur nautis infeſta. mora, remorari nauẽ non poſſit, vt in Remora dictum eſt, qua in re fruſtrà ipſum laborare oſtendemus. Bellonius quoq; nautis præcipuè infeſtam eſſe ait, remonibus triduum ferè inhærendo, caudamque in contrarium vertendo, receſſque picatæ nauis lateribus picem lambendo ſic infigi, vt nauis ab itinere remoretur. Lampetra equidem tam exactè notis omnibus, quas Echeneidi tribuit Oppianus, reſpondet, (dummodo vera eſt Rondeletij obſeruatio, quem virum mendacij arguere nefas duco) vt nullus ſit ſanæ mentis, qui pro ea Lampetram non accipiat. *Eſt* (inquit) *Pelago amica, longi-*
Remora Oppiani deſcriptio. *tudine cubiti, ſubfuſco colore, Anguillæ ſimilis: acutum eſt illi os ſubter, contortum, rotundo hamo corpori ſimile: de quo piſce nautæ rem mirabilem narrant, omnibus qui non viderunt, incredibilem. Nauem enim ſecundis ventis vi impulſam, paſſiſq; velis per mare currentem, piſcis tanquàm iam voraturus ore admoto ſiſtit, inuitiſq; nautis retinet, perinde, ac ſi tranquillo portu quieſceret.*

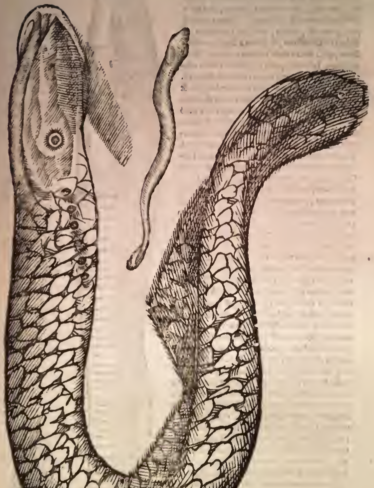
GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

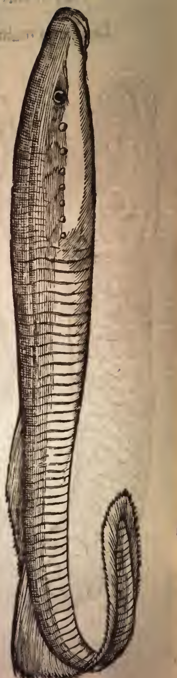
H

An Murænarum ſpecies. LAMPETRAM ex ſerpentinæ ſpeciei piſcium genere eſſe, ipſa figura eius loquitur. Sunt qui ea genere Murænarum eſſe voluerunt (inquit Maſſarius) argumento, quòd Lampetris pinnis careret, quod de Muræna teſtatur Ariſtoteles, cuius verba ſuprà recitauimus. Mouentur & alia coniectura, quòd Plinius dixit in Septentrionali Gallia *Murænis omnibus dextera in maxilla ſeptenas perſpici maculas*, pro foraminibus maculas interpretantes: ſed à vero maximè declinare videntur, vt branchiarum ratio ſuadet. Caret .n. Muræna branchijs integris, vt Ariſtoteles & Plinius tradunt, quas Lampetra detectas velut cartilaginea obtinet, vt qui Lampetras branchias habere neget, eas è Murænarum eſſe generi fateri omninò ſit neceſſe, cùm ex longis ouiparis nulli alteri generi præterquã Murænis branchiæ integræ deeſſe videantur, eiſdem tradentibus authoribus. Præterea ſi maculæ illæ, quæ
Non eſſe ex Galeorũ genere. Murænis in maxilla dextra ſunt, foramina eſſent; Plin. neq; Murænis Septentrionalis Galliæ tantũ, neq; maxillæ dextræ dũtaxat viuẽtibus ineſſe maculas dixiſſet. Grauior error eorũ eſt, qui ex Galeorũ, ſiue Muſtelorum genere eſſe voluerũt: cum quib. duo tamen cõia habent, quòd cartilaginei ſint, quodq;

Lampetra maior, & minima.

detectas habeant branchias; ſuntq; oblongi Ga-
lei, ſed à ſerpentina ſpecie alieni, & ouiparę tan-
tùm Lampetræ, cùm Galei viuos excludant fœ-
tus. Bina illa circa excrementi oſtium non pen-
Lampetrarũ diuerſitas. dent, quæ ab Ariſtotele omnibus Galeis ineſſe
dicuntur. Iam verò Lampetræ non vnum genus
eſt. Sunt qui è mari flumina ſubeunt; ſunt qui à
ſalſis aquis omninò abſtinent. Marinarum tri-
plex genus eſt, maius, medium Germanis, &
Belgis Prick dictum, & minus à Saluiano depi-
ctum, qui, licet ætaria ratione tantùm differre
quiſpiam ſuſpicari poſſit, quoniam colore tan-
tùm, & magnitudine à maiori differt, differre ta-
men & ſpecie oſtendit, cùm maiores ſemper, &
maculoſę, & bicubitales; minores cõtra ſine ma-
culis, & pedales tantùm reperiantur: Prick verò
cubitalem magnitudinem haud ſuperet, trãſuer-
ſalibuſq; & nigricantibus lineis ſolùm inſignia-
tur. Rurſus ipſi maiores haud vbiq; ęquè magni. F
Teſtatur enim Iouius in Arno, & Tyberi ad ge-
neroſum habitum adoleſcere: In omnibus autem
Galliæ Ciſalpinę riuulis ipſiſq; præſertim Ticini
atq; Adduæ emiſſarijs multas reperiri pretioſas
admodum, quanquam minimi digiti craſſitudi-
nem minimè ſuperent. Et Platina in Ciſalpina
(Gallia) paruas, in Hetruria mediocres, Romæ
ex Tyberi permagnas capi tradit: niſi dicamus,
haud rectè ab hiſce ſcriptoribus iſthæc obſerua-
Fiſtula in ceruice. ta eſſe. Omnibus ſiue marinę ſint, ſiue fluuiatiles,
commune eſt, Cetorum more fiſtulam in cer-
Spina. uice habere, per quã cùm omnibus, aut ſaxis hæ-
rent, aquam ad branchias attrahunt. Spina item G
omnibus cartilaginea à capite ad caudam vſq;
deducta, chordam Galli vocant, quæ vêre tene-
rior, æſtate durior eſt, & inſuauior. Branchiarum
Os. numero, figura & ordine cõueniunt, ore item &
pinnis, & totius corporis figura. Murænis valdè
ſimiles sũt, ſi caput excipias. Os.n.neq; in longũ,
neq; in latũ ſciſſum eſt, ſed excauatũ velut in hi-
rudinib. quas ſanguiſugas vocãt. Geſnerus ab eo
loculorum inſtar (qui ad ſeruandos nummos lo-
ro contracti clauduntur,) conſtricto lignum, aut
lapidem ita apprehendere ait, vt ſugere videa-
tur, idq; tanta vi, vt ægrè auellatur, cucurbitula-
rum medicinalium ſimilitudine. Marginem item
oris rotundũ fibris quibuſdam laciniosũ eſſe,
Dentes. quæ nimirum vt ſi mihi hæreat, ſugatq; efficiũt. H
In cauo illo ſparſi ſunt dentes, plurimi, flaui, acu-
ti, hamati, quorum interiores maiores eſſe idem
Geſnerus obſeruauit, eoſq; circiter viginti ordi-
nibus diſtingui, & tanquam à centro ad circum-
ferẽtiam digeri, ordinibuſq; ſingulis quaternos,
quinos, ſenoſvè ineſſe. Eſſe & in ipſo oris receſ-
ſu duplicem dentium minorum ordinem, quo-
rum maior (inquit) omninò ſerram denticulis
vtrimque denis refert: eos denticulos continuos
eſſe, cæteros euim habere interiectam. In eiuſ-
dem caui imò, teſte Rondelet. particula eſt con-
traria occurſu foramen interius occludens. Cor
habent

E

A habent ſub branchijs, & foraminibus reconditum, cartilagineà membrana, ſpongioſa, ac prætumida incluſum, ſubrotundum, ciceris craſſitie: hepar oblongum, cæruleum, vnius tantùm lobi. Felle carent. Inteſtinum omnibus vnicum, rectum, minimè complicatum; reliquum corporis in fœminis matrix ouis referta occupat. Pinnis lateralibus carent: nullaſq; ad natandum habent, ſed flexuoſo corporis impulſu aguntur, & pinnulis membranaceis iter dirigunt, quarum vna ferè ſupra caudæ extremum erigitur, altera paullò ſuperior eſt. Læui cute teguntur, quæ in maiori nigricat pronè, ſupinè candicat, ad latera, & in dorſo ſubluteis, ac nigricantibus maculis conſpergitur, quibus minor caret. Maior itaq; potiſſimùm Auſonij Moſtela eſt, ſic enim de hac canit; *Pinna.* *Cutis.* *Muſtela Auſonij.*

Qui te natura pinxit color, atra ſupernè Puncta notant tergum, quà lutea circuit iris,
Lubrica cæruleus perducit tergora fucus Corporis ad medium farſim pingueſcis, at illinc
Vſque ſub extremam ſqualet cutis arida caudam.

Geſnerus maiori maculatam ait eſſe albicantem in vertice in medio oculorum interſtitio; & contiguum ei anterius foramen paruum membrana parum prominente circumdatum. Pricska cum maiori colore conuenit, ſed pro maculis quales diximus, tranſuerſales habet lineas. Omnes vtroque gutturis latere ſeptem foramina habent, quibus aquam acceptam reddunt. Platina linguam Lam- *Prika deſcriptio.* *Lingua.* *Oculi.*
B petris tribuit, Rondeletius habere negat. Saluianus, & Bellonius non meminerunt. Oculos rotundos, & profundos habent. In maiori cæruleam pupillam aureus circumambit circulus.

LOCVS. NATVRA. MORES.

MVSTELAS, ſiue Lampetras maiores è mari ad fluuios aſcendere certum eſt, idque cùm veterum, tum recentiorum teſtimonijs comprobari poteſt. Auſonius:
Quæq; per Illyricū per ſtagna binominis Iſtri Spumarū indicijs caperis Muſtela natantum
In noſtrum ſubiecta fretum, ne lata Moſella Flumina tam celebri defraudarentur alumno.
Saluianus tradit maiores rariores contrà minores frequentiores flumina ingredi. Geſnerus à docto quodam Medico Miſeno ſe accepiſſe refert, veris initio migrare, & circa D. Donati diem, qui eſt ſeptimus decimus Februarij, nullas amplius apparere, aut enim recedere, aut interire, corpore reliquo tabeſcente, licet capitis moles magna relinquatur. Idem & ex Argentinenſi perito quodam piſcatore cognouit, Lampetras Salmonum è mari flumina ſubeuntium comites eſſe, adhærendo eis. Initio Maij optimas eſſe: ab eo tempore quotannis irrequieto motu, & natatione adeo exhauriri, & C emaciari, vt pleræque intereant, priuſquam pariant, circa finem Maij, aut poſtea. Quod ſi etiam fortè pariant aliquando (ouorum paruulorum congeriem) ſobolem euaneſcere, nec vnquam apparere fœtus earum circa Argentinam. Adultas etiam quæ non pereunt, cum fluuio aqua ſecunda ex ſtio Maio auferri, nec amplius toto anno apparere. Rondel. quoque veris initio fluuios ingredi aſſerit, ſed vt illic oua pariat, in mare deinde rediturum; tuncq; magnam earum fieri capturam: aliàs in mari rariſſima capi, nec vnquam ferè, niſi cum roſtro nauibus adhærent. Contrà Saluianus Lampetras, teſtatur eo tempore quo in fluminibus capiuntur, in mari etiam capi, reliquiſque anni temporibus, vel in abditis latere locis, vel longè à littoribus in altum pelagus ſecedere: parere verò in fine veris, & in fluminibus, & in mari parere, idq; ex eo conſtare, quòd recens ortæ vtrobiq; reperiuntur: magnas contrà, ac maculoſas in remotioribus mari locis, cùm neq; in fluuijs, neq; in marinis littoribus paruæ, aut recens ortæ inueniantur: vt hoc fortaſſis Rondel. impoſuerit, minoreſq; à maiorum fœto non benè diſtinxerit. Rondeletium tamen ſequitur Cardanus. Veſcuntur eodem Rondeletio, teſte aqua, & muſco quidam eſca quadam compoſita in fontibus, & aquis dulcibus alijs eas nutriunt, & ſeruant. Spumarum indicijs comperiri ſolent: captæq; perpetuò in aqua immergi, cum qua ex longinquis partibus in vrbes deferuntur. *Quādo migrent.* *Quādo meliores.* *Cibus.*

VSVS IN CIBIS.

FVERE olim in honore apud Romanos proceres Moſtelæ, quod præ cæteris indicat Plinius, proximá Scaris, quibus ſuo tempore principatus dabatur, menſam ijs fuiſſe ſcribens. Eodem modo hodiè Romæ piſcium ferè nobiliſſimæ cenſentur, adeo vt nobilia quidā coquus (referente Ionio) aulæ Romanæ proceri coturnicibus eas compararit. Scribit Platina Romanæ aulæ fortaſſis aſſeclas, benè à natura actū eſſe, quòd Romæ ex Tyberi permagnæ capiantur, & delicatiſſimæ, quoniam vallatæ ibi gulæ inter ſe auctis pretijs certant. Emi, inquit, frequenter Lampetras quinque, ſex, ſæpè aureis, & olim à laticlauio viginti, cum alter ſecū auctio naretur, emptā ſcimus: nec paſſa eſt ingenua gula tantam audaciam gratuitam eſſe. Diſpenſatori .n. quod ſui ipſius arrogantiā, & fa- *Lampetræ ingens pretium.*

ſtum (nolo dicere ſtultitiam) imitatus eſſet, centum aureos dono dedit, ne ſecũdò ad certamen ſingulare prouocatus, timidus, ac infractus animo ſuccumberet. Cæterum non quouis anni tempore, nec quouis loco tanti fiũt. Scribit .n. Iouius Romanis idest Tyberinis præcipuam nobilitatem à magnitudine, & ſapore eſſe adeò vt denis ſæpè aureis veneant, ipſo præſertim vere: & rectè quidem quoniam incipiente æſtate ſpinalia medulla ijs nerui inſtar durior efficitur; & marinæ, hoc eſt, quæ *Cõditos melius ſapere.* in mari capiuntur, aridæ ſemper, ac velut agreſtes iudicantur. Iouius delicatiore condimento, multò maiorem, quam ab ipſi pulpis nobilitatem accipere ſcribit. Necari.n. ſolere in vino Cretico, eiq; myriſtica nuce os claudi, & foramina illa (branchiarum vtrimq; ſeptem) totidem caryophillis adimpleri, in teganoq; conuolutam in ſpiras, additis auellanis tritis, medulla panis, oleo, vino Cretico aromatibuſq; ad temperatiorea prunas certis momentis ſeduló excoqui, quo condimento, inquit, Leo X. in minore fortuna loci cauſa, vt conuiuium exhilararet, Marianum cucullatum, ſalſum, & ridiculum *Paraſitus illuſus.* hominem decepit. Namq; funem inſtar Lampetræ incoctum, multoq; illo iuruléto immerſum, grandi in patina appoſuit, vt notã omnibus eius edacitatem, gulamq; eluderet; qui iam magna pulcarij parte abſumpta pſeudolam petram aggreſſus, diu multumq; cum ea maxillis, ac dẽtibus inhærente colluctatus, cachinnum cunctis tollentibus, faceti̅ſsimè reſpondit: vtinam ſic mihi ſæpius illudatis, nam in hoc condimento nõ modò funes, ſed & ipſas catenas (quib. inſani vobis ſimiles vin- F
Apparatus. ciuntur) & eum voluptate quidem abſumerem. Platina Lampetram erutis dentibus, & lingua, & extracto per obſcænas partes ſolo, quod eò tendit, interaneo, cum aqua calida benè lauari iubet, nullibi comminuta pelle: colligi quoq; ſanguinem quo condimentum fieri ſolet: in os eius nucem myriſticam; in foramina quæ circa aures (branchias) habet, caryophyllos integros iodi. Inuolutam deinde in ſpirã in tegano ad focum cum ſemuncia optimi olei, pauco agreſtæ, vini albi, & optimi, ſalis quantum ſat erit, lento igne percoqui. Vbi feruere occæperit, ſanguinem è capite in teganũ ipſum *Moretum Lampetra.* exprimi: aitq; idem antequam ferueat, fieri poſſe. Iubet autem moretum eius hoc modo fieri Amygdalas, aut auellanas cũ ſua pelle toſtas, ac terſas, ne cinis inſit, buccellã item panis vſtulatam, cum paſſulis inquit, cõtundito: tunſa cũ agreſta, de fruto, aut in parte coctura diſſoluto, ac per ſetaceum in catinum trãſmittito, indendo ſemper parum zinziberis, caryophylorum, cinnami, & id ſanguinis, quod diximus colligendum. Hanc impẽſam in teganum infundes, donec Lampetra cocta videbitur, vnà efferueãt, finito. Aliter. Aſſam ſi voles, inquit idem Platina, dum coquitur, ſanguinẽ & adipẽ colliges. Hnc itẽ, eo quo prædiximus modo, edulijũ condies. Sunt qui minimas, quas Lãpetro*An ſalubris ſit.* cias vocãt, in craticula lento igne percoquãt, ſuffundendo continuò ex oleo, agreſta, ſale, aromatib. ſimul mixtis. Angli maiuſculas paſtillis includũt. Inueterantur item ſale, nec non & fumo indurãtur G
a L. de peſte. has Hamburgum mittit, illas dolijs incluſas Dãtiſcum. Salubriſnè modo, an inſalubris carũ eſus ſit, alij aliter tradunt. a Alex. Benedictus optimi ſucci eſſe ſcribſit, eaſq; omnibus præfert, ſed quia rarò capiuntur, quæ libram excedunt, à raritate laudem eripi. Cõtrà Albertus dulcem eſſe piſcem, ſed inſalubrem, cum editur calidis aromatib. & generoſo vino cõdiendum. Author item annotationũ in Regimẽ Salernitanum craſſum, & viſcoſum, ſuccum gignere ait, minus tanquã Anguillas, timendumque eſſe, ne quid his piſcib. veneni inſit, ideoq; in optimo vino ſubmergẽdas eſſe donec moriantur, deinde vt præparẽtur cum gelu optimis condito aromatibus: præſtare tamen vt antea duabus vicibus ebulliant in vino, & aqua, eaq; abiecta coquantur ad perfectionem, & fiat gelu in patinas vel paſtillus, vel aſſentur cum ſalſamento (embammate dicere voluit) idoneo, vt ſalſa viridi cum acribus aromatibus, & vino hyeme, omphacio autem, & aceto æſtate. Cæterùm Lampetrarum pulpis nullam vim noxiam ineſſe Iouius oſtendit argumento, quòd & duritie, & lento pingui prorſus expoliatæ ſunt: quibus maximè conditionibus piſces ſtomachis incommodi eſſe conſueuerunt.

DE ANGVILLA. Cap. XIV.

ORDINIS RATIO. H

SYNONYMA: ETYMVM.

ANGVILLA ab anguis ſimilitudine dicta anguiformẽ ſequatur Lampetrã, nõ quòd huius more è mari fluuios ingrediatur, ſed quia in dulcib. aquis nata ex his ad mare deſcẽdat. Dictũ .n. in exordio huius operis, piſciũ quæ partim dulcib., partim ſalſis aquis gaudẽt, alios è mari ad fluuios tranare, & ἀναδρόμους vocari, alios quia in dulcib. aquis *Anguilla ad mare deſcẽdit.* geniti ad mare deſcẽdãt, καταδρόμους eſſe appellãdos. Gręcis ἐγχέλυς dr̃ in τὰς ἐγχέλεις vt ait Athen. authoritate Ariſtoph. qui ſcribit piſcatores commoto cæno, τὰς ἐγχέλεις
Enchelys. Anguillas felicius capere, quare ſuadet, vt vltima ſyllaba terminetur in εις; cùm tñ antè Ariſt. ἐγχέλεις per iota in fine ſcribi dixiſſet, & ipſe & Ariſtoph. ibi ἐγχέλεις habet in accuſandi caſu, num. plurali: cæterum Aelius Dionyſ. citante, Varino docet in ſingulari num. ἐγχέλυς dici; plurali ἐγχέλεις.

Apud

A Apud Ariſtotelem verò librariorũ culpa ἐγχέλεις ſcribi Geſnerus autumat: propterea quòd in alijs caſibus per ypſilon apud illum (vt ſunt, inquit, αἱ ἐγχέλυες, τῶν ἐγχελύων, τὰς ἐγχέλυς) ſcribatur, etymologiæq; ratio ypſilon in fine requirat. Quare & apud Antiphanẽ, qui eodem Athenæo teſte, ἐγχελύδιον diminutiua forma dixit, antepenultima rectiùs per ypſilon ſcribetur, quemadmodum videlicet in alio ibidem Amphidis poëtæ verſu ſcribitur. Heſychius, vt citat Geſnerus Anguillas ἀυχηλάτας Lacedæmonijs vocari ſcribit. Hodie Græcis ἀχέλι vocatur. Ex freto Siculo Plotæ, ſiue Flutæ dicuntur, non aliter, quàm ipſæ Murenæ. Apud Italos, Gallos, & Hiſpanos Latinã nomenclaturam retinuit. Germani Aal dicunt, aliquando etiam Oll, Belgæ Ael, fortè, quaſi Eel, nam & Angli Eele vocant, quod apud Belgas idem eſt quod Edel, apud Germanos Adel, id eſt, nobilis, quaſi nobilis, & delicatus piſcis. Angli pro ætate, & magnitudine nomen variant, prægrandem ſauſen eele nominantes, minimam Grigge, mediæ magnitudinis Scaſling. Illyrij Augorz dicunt. *Plotæ.*

GENVS. DIFFERENTIÆ.

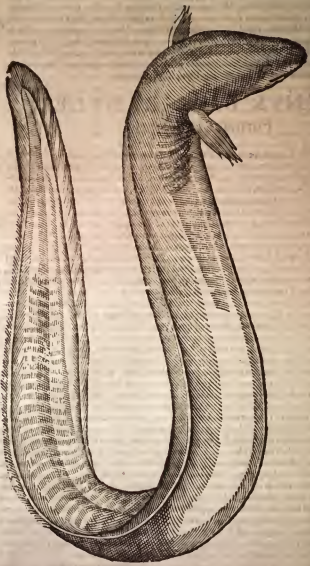
Forma. Deſcriptio.

B ANGVILLAS ab anguis ſpecie dici, dictum eſt. Talem autem ſpeciem referre, Ariſtoteles teſtatur, item Iuuenalis: *Anguilla longa cognata colubra.* Idem rurſus inſinuat Ariſtoteles, cùm Congro ſimiles facit, quem colore, & corpore, marino Serpenti proximum eſſe ſcribit. Eodem authore Anguillæ, læues ſunt, & lubricæ Suntq; adeo lubricæ, vt manu teneri non poſſint, & vt nonnulli aſſerunt, ſi incluſæ teneantur, quacunq; caudam exerere poſſunt, eadem euadere totas. Vide mox inter prouerbia. Num verò Homerus Anguillas ab aliorum piſcium natura ſeparauerit, vt Athenæus, & Euſtathius volunt, mox quoq; ventillabimus. Duo earum genera ſunt, maius nimirum, & minus: illud nobilius præſtantiuſq; habetur, ideoq; noſtrarũ paludum incolis Meglioramẽto appellatur, Hollandis, neſcio qua ratione Palinck. Caput huic breuius, craſſius, & latius, color fuſcus in profundo degit, & aqua deficiente occultat ſe in limo, ita vt inde effodiatur ſæpè. Minus ſimpliciter nobis Anguilla, & cùm nondũ adoleuit, Boratello appellatur. Huic caput longius eſt, & acutius. Galli, teſte Rondeletio, maiores mares, minores fœminas eſſe credunt, illoſq; Margaignons, has Anguilles fines appellant. Idem & veteres crediſſe ex Ariſtotele colligitur qui ſexu diſtingui negans, inquit: *Anguiformẽ piſcem eſſe.* *Genera quot.* *Sexu non diſtingui.*

C *Quam autem maris, & fœminæ Anguillæ differentiam notarunt, ſcilicet alteram caput habere amplius atque oblongius, alteram, hoc eſt, fœminam, repandius: hæc non maris, & fœminæ differentia eſt, ſed generis.* Minores ad mare deſcendunt, maiores niſi in vallibus degunt. Ariſtot. *a* Anguillis quaternas vtrinq; branchias, ſed ſimplices tribuit. Alijs quoque branchias pauciores minuſq; continentes habere ſcripſit. Athenæus verò ex Theophraſto exiguas. Cuticulæ qua hæ teguntur, paruula ineſt rima, quæ cauſa eſt quòd in turbidis aquis facilè ſtrangulentur, & in aëre diutius viuant. Teſte eodem *b* Ariſtotele gulam, quæ paucis piſcibus contingit, habent, licet exiguam, ventremq; ſunt exiguo. *c* Fel iecori hæret. *d* Hoc magnum eſt, illud aqueum. Pingue ineſt paucis; plurimæ eo carent. Hippocrates etiamen pinguedinẽ habere ſcribit, eandemq; naturæ hominis inimicam; cæterùm hæc pinguedo à carne ſeparata non eſt, quare alias *f* dicebat Philoſophus: *corpus enim à carne non pingueſcunt:* vnde paruum eis in omento ſeuum eſſe ſolet. Tergus earum, quàm Murænis craſſius, teſte Plinio: cuius locum de pinnis huius piſcis, vbi lumbricis pro lubricis legebatur, reſtituimus in Lamprea ex Ariſtotele, qui longorum, vel læuium alios, vt Anguillam, & Congrum binas pinnas, alios vt Murænam nullas habere ſcribit. Has iuxta branchias hærere idem aſſerit, ſupinoſq; pinnis carere. A medio dorſo, & ab excrementi meatu veluti limbus cutis potius, quam pinnarum ſubſtantia ſuperiores corporis partes ambit. *a Lib. 2. hiſt. cap. 13.* *Branchia.* *Gula.* *b Li. 2. hiſt. cap. 2. & 2. Hiſt. c. 13. & lib. 4. de partib. c. 13.* *c Lib. 8. hiſt. cap. 2.* *d Lib. 2. hiſt. cap. 15.*

D Ventriculus, & inteſtina in longum protenduntur. Color omnibus haud idem. Variat enim aquarum in quibus degunt, ratione. Quæ puram, & defluentem incolunt, ventre (inquit Saluianus) ſunt candido, dorſoq; cineraceo, ſiue ſubcæruleo: quæ verò in impura, & ſtagnante commorantur, ventre ſubalbo, dorſo verò ſubuiridi, vel ſubnigro apparẽt: Os habent ſatis apertum, dentibus, paruis, acutis munitum, multiplici ordine. Magnitudo quoque non vbique eadem. Plinio atque Solino teſtibus in Gange ad tricenos pedes augentur: & Athenæi Pauſaniæque teſtimonio Copaidæ, item Strymoniæ eximiæ magnitudinis eſſe dicuntur. Archeſtratus Copaidas apyrenos, quaſi ſpinas, & oſſibus carentes vocat; Geſnerus, & Dalechampius Lampetras intelligi volunt, quoniam hæ pro ſpinis cartilaginẽ habent. Magnas, vel ad brachij craſſitudinem capi audio in aqua mortua (vt appellant) Galliæ Narbonenſis. In Italia ad viginti libras aliquando accreſcunt; ſed quæ ſuperant, nunquam inuentæ ſunt. *e Lib. 8. hiſt. cap. 2.* *Pinguedo.* *f Lib. 3. hiſt. cap. 17.* *Pinna.* *Ventriculus.* *Color.* *Os.* *Vbi maxima*

Anguilla.

A

LOCVS.

QVI Anguillas in omni aqua dulci reperiri volunt, ſiue ea defluat, ſiue ſtagnans ſit, falluntur. In Germania enim dum omnes amnes, vel in Rhenum, vel in Danubium procurrentes ſeſe exonerent, experimento compertum eſſe Nauclerus ſcribit, mirabile dictu, quod amnes quique licet ex vno aliquando fonte ſcaturiant, ſi Danubio influunt, anguillis carent, ſi verò Rheno illabuntur, anguillas nutriunt. Idem & Albertus teſtatur, qui & alibi cauſam huius rei, frigiditatem aquæ Danubianæ eſſe ſcribit, hancque fieri eò quòd Danubius ante fauces alpium ab occidente in orientem fluit, & maior pars aquarum, quæ influunt in eum, ex alpibus profluit, & eſt fluxus eius ante alpes, & parte Aquilonari. Contrà alia loca anguillis maximè celebrantur. Archeſtratus, & Dorion apud Athenæum Copaidas laudant, ille quòd *ἀπίφωοι* ſint, hic quòd in prodigioſam magnitudinem accreſcant. Eaſdem ſcribit Anaxandrides in ſexto Europicorum Bœotios hoſtiarum more coronare, aſperſaq; mola cum precibus dijs immolare, ac cùm peregrinus quiſpiam
B inopinato ſacri genere obſtupeſcens, cur id fieret, ſciſcitaretur, Bœotios nihil aliud potuiſſe reſpondere, quàm ſeruanda eſſe maiorum inſtituta, nec dedere rationem alijs ſe patriæ conſuetudinis reddere. Celebrantur tamen etiam inter delicatiſſima edulia, teſte Polluce, & Ariſtophanes de Pace *κωπαΐδας ἐγχέλεις* dixit, lautitias quaſdam ciborum enumerans. Hinc eſt, quòd cùm Lyſiſtrata apud eundem poetam dixiſſet, præſtare Bœotios omnes perijſſe, calonicè anguillas excipiendas ſubiecit. Copaïs autem Bœotiæ lacus eſt, id quod Pauſanias oſtendit, inquiens: *Cephiſſis in Bœotia lacus eſt, quem & Copaida quidem vocant. In paludem fluuius Cephiſſus excurrit. Copa oppidulum in palude eſt, cuius & Homerus in catalogo meminit. Piſces huius paludis nihil ab alijs piſcibus differunt. Anguillæ tamen, ibi ſunt ingenti magnitudine, eſuque ſuauiſſimæ.* Ptolomæus verò Euergetes apud Athenæum circa Berenicem fluuium eſſe ſcribit nomine Lethon, in quo naſcatur copia anguillarum, quæ regiæ dicantur, ſexquialteræ ad illas, quæ è Macedonia, & ex Copaide lacu habentur. Idem Archeſtratus eas commendat, quæ in freto è regione Rhegij capiuntur. Celebrantur, & in Mæandro Phrygiæ fluuio, vt innuit a Clemens Alexandrinus, homines inquiens gulæ, & ventri deditos, non deſinere celebrare *ἐγχέλεις τὰς Μαιανδρίους*. Harum meminit, & Simonides apud Athenæum:

Ardea cùm inueniſſet Triorchim (Accipitrem)

C *Anguillam Mæandriam comedentem illi eripuit.*

Strymonias quoque anguillas in pretio fuiſſe oſtendit Antiphanes in Thamyra, his verbis: *Eſt eiuſdem tecum nominis mortalium fama celebratus, Thraciam irrigans fluuius, Strymonem vocant, anguillas is maximas poſſidet.* Nobiles quoque fuerunt ad Euclea fluuium, cuius meminit Antimachus in opere, quod tabellas, ſiue pugillares inſcripſit, ad verticoſi Euclei fontes profectus. Demetrius Sceſpſius lib. 16. apparatus Troiani, has anguillas tradit excellere. Magnæ quoq; ex Eloro amne habebantur, & ex Aegypto, quæ teſte Cælio Baſilicæ vocabantur, ſicut in Sicilia Plotæ, nam ex Siculo freto optimæ capiuntur: & Ioan. Rauiſius tradit reperiri etiam in limoſis locis prope Syracuſas tanta multitudine, vt piſcari volentibus lata adſit præda. Ab anguillarum copia quædam pars Britanniæ anguillarum terra vocatur, vt ex Beda refert Albertus, quanquam toto ibi anni tempore non degant, vt modò patebit. Magnas, & ab brachij craſſitudinem capi audio in aqua mortuo, vt appellant, Galliæ Narbonenſis: & in ſtagna Monſpelienſi, quòd Latera vocant, trium, vel quatuor cubitorum longitudinem æquare Rondeletius refert. Cæterùm nunquid, & in mari naſcantur, dubitare aliquis queat. Cùm enim, & ibi aliquando capiantur, & terræ inteſtina, ex quibus, teſte b Ariſtotele, eorum ortus eſt, in mari quoque vbi algæ ſunt, non minus, quàm in fluminibus, & lacubus proueniant, &
D Galenus quoque, Epicharmus item, & Diphilus apud Athenæum marinas anguillas palam nominent, & Plinius denique inter piſces mari peculiares recenſeat, in mari etiam generari dicendum videtur. Contrà cùm paucæ, & nondum adultæ nunquam, magnæ verò, & adultæ etiam raro ibi reperiantur, contra Plinium rectè puto, & verè cum Ariſtotele, & Oppiano dicemus ex fluuijs in mari aſcendere, & vt marinorum multi dulcibus, ita anguillas ſalſis aquis delectari, haſque Galeno, Diphilo, & Epicharmo marinas nuncupari, non quòd à cæteris ſpecie differant, ſed quòd in cibo ſint ſalubriores. Ad terræ inteſtina quod attinet, quæ in mari ſunt, reſpondet Saluianus, ita conſiderari poſſe, vt illa tantùm anguillas procreent, quæ fluuiorum oſtijs propinqua ſunt.

Nõ in omni dulci aqua reperiri.

Cur Danubius, & fluuij in eũ influentes anguillis careant.

Loca propter anguillas celebria.

Anguillæ regiæ.

a *In Pedagogo.*

Anguillarũ terra.

An in mari etiã naſcantur.

b *Lib. 6. hiſt. cap. 16.*

Anguillæ marinæ, quæ Galeno.

ORTVS. E

Cur Ionis filia dicantur.

a Lib.6.hiſt. cap.15.

Sexu carere.

b Lib.4.hiſt. cap.11.

MATRON Parodus Anguillarum ortum incertum eſſe innuens (alij enim aliter de eo ſentiunt) ex Ioue natas eſſe dicebat, referente Athenæo: quo modo, & fungos, & tubera deorum filios quidam dixerunt. a Ariſt. in hoc piſcium genere, neq; marem, neq; fœminam eſſe, neq; prolem ex ſe generare ſcribit, eorumq; refutat ſententiam, qui ex capitis figura, mari, & fœminæ differentiam ſtatuebant, vt inter differentias ex eo recitauimus. Et alias inquit: *Non ſunt fœminæ ſed quia aſpectu diſcrepant, fœminæ appellantur.* b Et rurſus: *Anguilla neque mas, neque fœmina eſt, neque prolem ex ſe aliquam generare poteſt. Qui tamen enim capillamentis, & lumbricis ſimiles quadam interdum ſibi adnexa gerentem vidiſſe aiunt, inconſiderate id aſſerunt, antequam aduertant, quæ parte illa gerantur. Neq; enim aliquid conſimode eſt, quod animal creet, niſi prius generarit ouum, quod in nulla Anguilla viſum eſt; & quæ animal gignunt, ſuo in vtero fœtum continent, non in ventriculo ita enim non ſecus, quàm cibus concoquerentur primordia genitura.* Et rurſus: *Nec per coitum procreantur, nec pariunt oua. Capta enim nunquam aliqua eſt, quæ aut ſemen genitale, aut oua haberet. Meatus quoque, vel ſeminis, vel vulua accommodatos, nulla reſciſſa oſtendit.: ſed hoc vnum inter ſanguinea genus totum ſine coitu, ſine ouo procreantur. Quod ita eſſe, eos conſtat argumento, quod in omnis fœculentis ſtagnis aqua omni exhauſta, & limo detracto, anguillæ denuo generantur, vbi aqua acceſſerit pluuia, nam ſicco temporibus gigni nequeunt, etiam in lacu perenni: quippe quæ imbre viuunt, & aluntur.* F *Videntur tamen nonnullæ, habere facultatem gignendi, eo quod in aliquibus lumbrici fiunt; His enim anguillas generari creditur: quod error eſt. Nam certè ex his prodeunt Anguillæ, quæ terræ inteſtina vocantur. Quæ ſponte in luto humeſcentis humo proueniunt. Iam aliæ abſolui ex his viſa ſunt, aliæ ſcalptis diſceptiſq; intus apparent. Oriuntur hæc inteſtina dicta, tum in mari, tum in fluuijs, tum in ſtagnis. putredinis maximè tamen, ſed in mari quà alga ſunt: in ſtagnis autem, & fluuijs iuxta ripas. Calor enim amplius eas ſubiens partes, facit vt putreant.* Hæc itaq; omnia Ariſtot. de Anguillarum ortu, cui Plinius ſubſcripſit his verbis: *Salamandris non eſt genus maſculinum, fœmineumuè. ſicut neq; anguillis, omnibuſq; quæ nec animal, nec ouum ex ſe generant.* Hic tamen alias Anguillas ex ſui generis alijs oriri ait: *anguillæ* (inquiens) *atterunt ſe ſcopulis, & ſtrigmenta viueſcunt, nec alia eſt earum generatio.* Athenæus verò coire eas ſcribit complexas, deinde emittere ſtrigmentitium quid, ex quo cùm in limo fuerit animal generetur. Idem & Oppianus credit, qui interprete Lippio ſic canit:

Vt ex inteſtinis terræ naſcantur.

Salamādrarum ortus.

Anguillæ ſpiris, multoq; volumine nexæ
Concumbunt, lentor diſtillat corpore toto
Qui ſpuma ſimilis bibula celatur arena
Accipit hunc tandem, quid enim fœcundius illo?
Concipit accepto naſcuntur lubrica terga
Flexibus innumeris anguilla in littore repunt. G

Teſtatur idem Rondel. ſe vidiſſe Anguillas corporum complexu coeuntes, neq; putat partibus ad gignendum neceſſarijs prorſus deſtitutas eſſe, inferiore enim ventris parte, & vuluam in fœminis, & ſemen in maribus reperiri, ſed multa pinguedine circunfuſas has partes non apparere; quemadmodum neq; oua pinguedini permota, quamobrem credit idem Anguillis euenire, quod de Congris ſcriptum reliquit Ariſtot. quorum oua in ignem coniecta crepitant, & diſſiliunt, atq; ſic deprehenduntur. Credit itaq; alias in putredine, alias ex maris, & fœminæ commiſtione procreari. Ego Ariſt. Plinium, & Oppianum aduerſari non puto. Ariſt. enim ex lumbricis eas generari ſcribens, ex ſuis poſtmodum ſtrigmentis alias rurſus procreari non inficiatur, nam de primario tantum ortu loquitur, illi verò dum eſt ſtrigmētis generari dicunt, de ortu ſecundario, vt pote copioſiore loquuntur. Apparetq; anguillarum generationem Bernicla rū auium generationi ſimilem eſſe. Nam vt hæ in Scotico oceano ex verme ortæ, mox oua pariunt, ita & Anguillæ ſimiliter natæ, ſtrigmentis ſpeciem conſeruant. Quid ſi quis coire ex Oppiani, & Plinij allatis authoritatibus cōtendat, dicam impropriè coitum illum nuncupandum, rectiùs verò conglomerationem dicendum, ex qua neceſſe eſt ſtrigmenta fieri. Nec bene Rondel. Congri exemplo oua in pingui latere arbitratur, cùm quo loco oua continentur in pingui, anguilla pingui, vel omnino caret, vel ſaltem pauciſſimum habet; ipſeq; cùm partibus generationi idoneis non carere putat, habere tamen eas affirmare non audet, vt credendum ſit, glomeratim hærentes coire iudicaſſe, falſum nimirum Oppiani, & Plinij verbis. Strigmenta iſthæc Cardanus appellabat humidū pingue his verbis: anguillas generari, non ex Muſtelis certum eſt, quod natura, & forma plurimum differant, nec ex ſemini ouiſuè: hoc enim haud dubium eſt, ſed ex pingui humido quale etiam ſub terra inuenitur. Conſtat in Mincio amne, quādoq; mille glomeratos capi: cur autem tot glomerentur, aut ob timorem contingit, aut inopiam caloris, vel quia hoc loco coitus ipſis ſtrigmentum dum ſimul ſunt genus earum reparatur. Veriſimile enim eſt, quemadmodum quædam ſolo ſemine in proprio loco, & ſemine velut, quæ primum ex putredine ſola fiunt: ita quædam ſolo ſemine, ſed non in proprio conceptaculo, cuiuſmodi ſunt anguillæ, Semen autem anguillarum nempe eſt pingue quoddam quod non ex certa parte deciditur. Perficitur tantum certis temporibus velut Octobri menſe, & coniunctione plurium. Hæc Cardanus: & paucis interiectis. Ergò primùm anguillæ ex ſola

Ariſt. cum alijs conciliatur.

Bernicla aues.

Cur glomerentur.

H

putre-

A putredine pinguis humidi generantur, velut Apes et Veſpæ: deinde facilius multo è ſucco vnius, ſeu ſpuma, facillimè autem ex multarũ colluuie. Itaq; nihil mirum eſt ſub terra eas generari quemadmodum, & ſerpentes. Cum enim ſub terra vbiq; fermè aqua, velut in ſpongia contineatur, velut ſerpentes ex terra humida, ita anguillæ ex aqua ſub terra contenta, & vna genita, aliæ generantur ex illa. Iſidorus verò etiam originem anguillarum ex limo eſſe ex eo cognoſci vult, quod quando capiuntur, ita læues ſint, vt quanto fortius preſſeris, tanto citiùs elabatur. Rondel. aſſerit equo mortuo, cùm aliquando in Megalonię ſtagnum iniiceretur, paullò poſt innumerabiles anguillas, illic viſas eſſe, quo ipſe ita accipit, vt non ex equi tantùm, ſed etiam ex aliorum animalium cadaueribus generatur. Vbi obſeruandum eſt, prius vermes naſci, ex his demum anguillas. Dixerit tamen aliquis ſimpliciter ex putredine, & non ex vermibus, ſed vermium more procreari, id quod Ariſt. authoritate teſtatur Athenæus, inquiens, neq; ex ouo, neq; ex animali procreare, ſed ex putredine limi ἐν τῷ βορβόρῳ καὶ τῇ ἰλυώδει σήψει, ſimiliter ac de lumbricis terræ fama eſt. Cæterum cum hoc apud Ariſt. non legatur, Athenæus verò cum citet, huius locum corruptum nunc legi conſtat, & ex Ariſtot. corrigendum. Geſnerus pro σήψεως legendum conijcit πέψεως, id eſt, concoctione, eo deceptus, inquit Caſaubonus, quo in prioribus editionibus perturbata, & mutilata philoſophi verba recitarentur: ſed Athen. iſta illius reſpicit, ἐν θαλάττῃ δὲ, καὶ ἐν τοῖς ποταμοῖς γίνονται τὰ τοιαῦτα, ὅταν ᾖ μάλιστα σῆψις id eſt, *& in mari, & fluuijs fiunt iſthæc, vbi maximè ſit putredo.* Cæterùm quo modo in generatione anguillarum, & aliorum quæ non fiunt ex ſeminib. & πέψις neceſſaria ſit, & σῆψις quoq; reperiatur, declarat aureus locus diuini Philoſophi in aurea philoſophia, quem non poſſum quin adſcribam. *Nihil autem gignitur putreſcens, ſed concoctum. Putredo verò, & putridum excrementum eius concocti eſt. Nihil enim ex toto conficitur quemodo neq; in ijs, quæ ab arte conduntur. Nam niſi ita eſſet, facere non requirerent. Sed quantum inutile eſt, id autem à natura, aut ab arte retrahitur. Generantur autem in terra humoreq; animalia, & plantæ, quoniam humor in terra ſpiritus in humore, calor animalis in vniuerſo ineſt, ita vt quodammodo plena ſint anima omnia.* Ex quibus omnibus ſatis conſtare arbitror, quo in errore verſetur vulgus piſcatorum noſtrorum, qui cum ſerpentibus coire Anguillas volunt. Eubulus quòd ſine coitu earum ortus ſit, innuptas nymphas elegantèr vocauit.

Ex equo mortuo generari.

An ſimpliciter ex putredine generetur.

Nimpha innupta cur anguilla dicta.

NATVRA. MORES.

ALVNTVR Anguillæ (inquit Cardanus) ex quibus generatur. At Ariſtoteles radicibus veſci ſcribit, & herbis, cunctiſq; quæ in limo offendit. Alicubi inquit, quaſdam certiſq; locis veſci limo, atq; edulijs ſi quis apponat, plurimas verò dulci humore ali: item ſe inuicẽ deuorare. Albertuſq; aſſerit ſe vidiſſe, quod ranis veſcantur, vermibuſq; & piſcium partibus, capiq; inſuper iſtiuſmodi eſcis. Paxamus in Geoponicis ab anguillis in aquas iniectas hirudines abſumi teſtatur, Homerus, & cadaueribus veſci innuit, Aſteropæum ab Achille interemptum inquiens:

Cibus.

Τὸν μὲν ἄρ' ἐγχέλυές τε καὶ ἰχθύες ἀμφεπένοντο Δημὸν ἐρεπτόμενοι ἐπινεφρίδιον κείροντες, id eſt:

Hunc igitur quidem Anguillæq; & piſces circũdabant, Adipem comedentes renibus obtentã redentes.

Quamuis autem limo, lutoq; gaudeant, vt inde nomen inuenerint, ortumq; habeant, puriſſimam tamẽ aquam impenſius amant, & à turbida abhorrent, adeò vt teſte Athenæo, per tempeſtates cum ventis aqua turbatur, ſuffocari ſoleant, quamobrem qui viuarijs anguillarijs operam nauant, ſeruant, quàm maximè, vt pura, ſynceraq; ſit aqua, effluens ſemper, & affluens per ripas, vbi viuaria extruunt: nam niſi clara aqua ſit, breui ſtrangulatæ intereunt, cum branchias, vt diximus, habeant exiguas; quin authore a Ariſt. ſi exigua in aqua ſtabulentur, moriuntur, quod idem & cæteris piſcibus accidit: ſtrangulantur enim ſi ſemper eadem in aqua verſentur, quoniam ſpirantia animalia intereunt, ſi in aqua exigua claudantur. Plinius verò non ſimpliciter, vt Ariſt. exigua in aqua ſtrangulari, ſed hyemem in ea negat tolerare: id quod teſtatur etiam Athenæus, & cauſam reddit, inquiens: *Per hyemem pœnam cum aqua ventorum impetu perturbatur, ſæpius moriuntur.* Scribit Albertus ex Beda in quadam Britanniæ parte tantam anguillarum copiam eſſe, vt inde anguillarum terra vocari meruerit, ſed non omni tempore, ſed in ortu coſmico Pleiadum hoc eſt decimoſeptimo Cal. Iun. quoniam tunc aqua nunquam luto turbatur propter ventos appoſitos, qui è terra erumpunt initio veris, cum iam terra aperiri incipit. Contrà circa Virgilias maximè capi conſtat, fluminibus tum præcipuè turbidis, vt Plin. ait. Huc fortè ſpectat, & hoc eiuſdem: *Limus aquarum vitium eſt, ſi tamen idem amnis Anguillis ſcateat, ſalubritatis indicium habetur*; hoc eſt, limum non eſſe, quamobrem aquas turbare ſolent, qui eas captant, vt meminit facetiſſimus Comicus, inquiens:

Aquam puram amant.

a l.8.hi.c.2.

Quo tẽpore numeroſius capiantur.

Namque accidit tibi, quod Anguillas qui aucupantur, Vbi quieta ſtat palus, nil piſcium reperiant,
Contrà lutum ſi mouerint ſurſum, atque idem deorſum Capiunt, ita ipſe capis cum rem pub. inquietas.

In piſcinis quoq; includi poſſunt, verùm ſi æſtate de lacu in piſcinam transferantur, b Ariſtoteles ſuperuiuere poſſe negat, è contrario hyeme facile ſedis mutationem ferre ait: nullam deniq; vehementem mutationem tolerare, & quidem æſtate, etiamſi frigidam aquam tranſeant, omnes plerunque interire.

Quãdo in piſcinã trãſferenda.

b li.6.hiſt.c.51.& lib.8.cap.2.

interire. Qui eas nutriunt, dicunt, teſte Athenæo, paſci eas noctu, interdiu verò in limo quieſcere. E

Interdiu quieſcere.

Quamobrem credit Athenæus, item & Euſtathius Homerum anguillas à piſcium natura ſeparaſſe hoc verſu,

Τείρον' ἐγχελυές τε καὶ ἰχθύες οἳ κατὰ δίνας, id eſt, *In aquæ verticibus Anguillæ, & piſces vexebantur.*

An Homer. ex piſcium genere ſecluſerit.

Quod Saluianus, & Rondeletius ita intelligunt, ac ſi à piſcium genere ſepararit anguillam, & piſcem eſſe negauerit. Quid enim attinebat hic peculiariter nominare anguillam? Anne ſufficiebat dicere, in aqua piſces vexari, ſi anguillæ piſces ſunt? Mihi poetam iure merito aguillam priuatim nominaſſe videtur, nec tamen à piſcium aliorum genere ſeparaſſe. Nam vt idem Athenæus tradit, Poeta (bis enim bonis eundem verſum recitat) vt fluuium ardentem vſq; ad profundum faceret, ita ſcripſit, gnarus videlicet anguillas ſeparatim ab alijs piſcibus (id quod Aelianus quoque teſtatur) degere, neq; cum ijs temerè inueniri, quamobrem & eas peculiariter nominare oportuit. Adde quod hæ in profundo interdiu quieſcunt, cùm cæteri piſces pabulo inquirendo intenti ſunt. Sic enim profundius incendium deſcendiſſe indicat. Eadem ratione idem poeta, vt noctu æquè, ac interdiu Aſteropæi ab Achille occiſi cadauer ab omni piſcium carniuorum genere diſſipari in aqua ſignificaret, ſimiliter anguillas priuatim, tanquam noctiuagas appellat inquiens:

Separatim ab alijs piſcibus degunt.

Τὸν μὲν ἄρ' ἐγχέλυές τε καὶ ἰχθύες ἀμφεπένοντο F
Δημὸν ἐρεπτόμενοι ἐπινεφρίδιον κείροντες, id eſt.
Hunc igitur quidem Anguillæq; & piſces circundabat
Adipem comedentes renibus abtenſum rodentes.

Cur non ſuperfluitent mortuæ.

Eædem anguillæ contra aliorum item piſcium morem, ſolæ teſte Plinio non ſuperfluitant, ex Ariſtotele, qui rationem reddit, quoniam ventre ſunt exiguo, pingue in paucis ineſt, plurimæ eo carent. Rondeletius (qui imprudenter id de viuis anguillis ſcribit, quæ tamen in Siculo mari à ſuperfluitando Flutæ, vt diximus, appellantur) has Philoſophi rationes haud ſatis efficaces arbitratur, argumento, quòd pinguedo, etſi leuis ſit, & aeriæ naturæ, ideoq; fiat, vt pingues piſces facilè ſuperfluitare poſſint, Galeni tamē, qui neq; pingues piſces ſunt, neq; ſeuum habent, mortui ſuperfluitant, quare potiori ipſi ratio eſſe videtur, quæ ex ventris paruitate ſumitur. Ventre enim paruam cauitatem (inquit) qua viſcera continentur, intelligo, quæ cum parua ſit, parum quoq; aeris congeniti ineſſe in ea neceſſe eſt, à qua piſcés in aqua in ſummo ſuſtinentur. Multo autem aere congenito anguillæ opus fuiſſe non putat in alto luto ſcilicet degenti, maximè cùm ob paruam branchiarum rimam aërem haustum ſatis diu retinere poſſit, cum neceſſarius ipſi fuerit. Quoniam igitur aer poſt mortem euaneſcit, haud mirum videri debere putat, ſi mortuæ per ſummam non ferantur. Nec aduerſari putat, quòd cætera ani- G malia mortua ſuperfluitent, quoniam in his in cauſa ſint flatus ſub cute concluſi, à quibus ſurſum feruntur corpora, quod inde maximè colligas, inquit, quod in aquis extincti non fluitant, quoad putreſcant. Ex ſanguine enim, & humoribus alijs putreſcentibus flatus gignuntur, quibus diſperſis (hoc eſt, ventribus communicatis) intumeſcunt corpora, & efferuntur, cum nullus ijs putrefactis ſit exitus. Idq; probat exemplo, quod ſi acu pupigeris, tum deorſum ferantur, nec fluitent. Verùm Rondel. reſponderi poteſt, Galeos, etſi pinguis ſint expertes ſupernatare, quoniam venter eorum capaciſſimus. Quòd verò præter ventris anguſtiam, carentia etiam pinguedinis faciat, ne corpora ſuperfluitent, argumento ſunt, ex eodem genere Lampredæ, Congri, Murænæ, & Serpentes marini, qui omnes mortui ſurſum feruntur, & ſuperfluitant, propter ſuam qua præditi ſunt, pinguedinem. Quòd verò de putrefactis cadaueribus, ait Rondel. hic puto locum non habet, nam & anguillæ putrefactæ tandem enatant, vt author de natura rerū teſtatur, & ratio quoq; ſuadet, quàm de cæteris animalibus ille attulit. Sed redeamus ad viuas. Hæ cùm tranquilla eſt aqua efflare videntur: apparent enim bullæ paruę in ſuperficie aquæ, vbi latent, quod piſcatores minimè latet, qui hoc indicio eas deprehendunt, feriuntq; nonnunquam fuſcina ſeptem, vel nouem dentibus mucronata. Commendatur paſſim earum agilitas, celeritaſq. Idem enim earum motus eſt, teſte Ariſtot., qui ſerpenti- H bus in terra; quamobrem nonnulli in equo generoſo cum diuerſas aliorum animalium virtutes requirunt, tum etiam anguillæ deſiderant agilitatem, & celeritatem, quod verſipelles illos Cingaros, & ad fraudes, & impoſturas natos, quibus ſolis furari licet, non latet. Anguillas enim equis per anum inferunt, vnde illi inflati, obeſiores videntur, & cùm ob moleſtiam ſaliant, alacriores. Tanta autem earum eſt alacritas, vt dum Phalacrocorax integras deuorauit, illæ mox per inteſtina elapſæ, denuo deuorentur, idq; vel nonies aliquando repeti Geſnerus ex Anglo ſe intellexiſſe ſcribit; priuſquam debilitatæ tandem retineantur. In ſinu detentæ, teſte Cardano, quæ magnæ ſunt, ita circumuiciunt hominem, vt nonnunquam ſuffocent. Si à Sole tangantur in terra, breui emori aiunt, quamobrem cum Oppianus, & Ariſtot. in litore, & terra aquis exemptas, vel ad quintum ſextumvè diem viuere inquiunt, de loco loqui dicendum erit, vbi ſol minus afficere eas queat. Addit Ariſtot. Aquilone etiam diutius, Auſtro minus viuere; quod Albertus expreſſit ſic; ſi ſit in loco vmbroſo, frigido, præcipuè ſi verſetur in gramine, & non impediatur à motu, idque magis ſi ventus Septentrionalis ſpiret.

Efflāt aqua tranquilla.

Anguilla equis per anū cur indita.

Solem non ferre.

Ratio-

A Rationem huiuſce extra aquam viuacitatis reddit Ariſtoteles, quoniam branchias habet pauciores, minuſq; continentes, quamobrem non multum (inquit) refrigerationis deſiderant: addit Theophraſtus, citante Plinio, & Athenæo, quòd & parum humoris admittant. Aegerrimè etiam moriuntur, nam non ſolùm excoriatæ, ſed in partes diſſectæ viuunt. Viuunt autem, teſte Plinio, octonis annis. Ariſtoteles verò nonnullis, vel ad ſeptem, vel ad octo annos vitam protrahi ſcribit. Haud rectè itaq; Platina octoginta annos viuere ſcripſit. Ad tonitru commouentur, vt author de natura rerum ait, Albertus tonitru territas de fundo ad aquæ ſuperficiem enatare ſcribit, ferèq; omnes, ſi tunc rete per ſtagna, in quibus ſunt Anguillæ, trahatur, capi. Frigoris quoq; impatientes ſunt, adeo vt anno natiuitatis Dom. 1125. cùm frigus per hyemem ingens eſſet, & plurimæ niues, & alij item piſces in viuarijs propter glaciem ſuffocarentur, in terram (vt citat Geſnerus ex annalibus Auguſtæ Vindelicæ) nimium frigus haud perferentes prorepſerent, & intra fœni cumulos ſeſe abderent, quamuis illic etiã perierint. Diſciplinæ verò expertes omnino eſſe non videntur. In Iouis Lebradij namque fonte Anguillas è manu veſci, & inaures additas, à veteribus proditum Plinius refert, & in Arethuſa Chalcidenſi Anguillæ, & Mugiles manſueti inauribus tum argenteis, tum aureis ornati accipiunt à largientibus cibos, à ſacerdotibus viſcera, & caſeos, vt Athenæus ſcribit, & Aelianus: item Plutarchus, qui ſacras haſce Anguillas vocari ait.

Viuacitatis ratio.

Vita.

Tonitru timere.

Ingenium.

Anguillæ ſacræ, quæ dictæ.

B Nymphodorus deniq; in Eloro amne tradit Lupos eſſe, & Anguillas magnas adeò manſuetas, vt è manibus etiam porrigentium panem capiant; quod & Apollodorus ſcribit in Chronicis. Ex auibus hoſtes habent Ardeam (Stellarem potiſſimùm) Coruũ aquaticum (Morficem puto vocat Albertus, nam hunc ex magnorum mergorum genere piſces magnos capere ſcribit, præcipuè verò Anguillas) & Phalacrocoracem; ex quadrupedibus lutram, quæ tamen amputato plerunq; capite diſcedit, vt ex peritis Hollandiæ, vbi Lutra diligentiſſimè inſidiantur, venatoribus piſcatoribuſque accepi.

Anguill. hoſtes qui.

CAPIENDI RATIO.

QVEMADMODVM qui in viuarijs Anguillas ſeruant, aqua vt clara puraq; ſit, curant: ita piſcatori eam turbant; id quod in permultis Galliæ riuulis, & fluminibus fieri Rondeletius ſcribit, in quibus turbata aqua autumnalibus pluuijs, naſſis, & alijs excipulis innumerabiles capiuntur, quoniam videlicet tunc aqua, & lutum aduerſis flatibus turbantur, alioquin ſatius eſſe quieſcere. Sicq; intelligi debet, quod prodidit Plinius de Anguillis, quæ Octobri menſe C capiuntur in Mincio amne, fluctibus glomeratæ in tantam mirabili multitudine, vt in excipulis eius fluminis, ob hoc ipſum fabricatis ſingulorum milium globi reperiantur. Similiter incredibilem multitudinem ad egreſſum Martæ amnis capi Iouius aſſerit. Hollandi iiſdem quoque excipulis vtuntur in ſtagnantium aquarum anguſtijs. Albertus nobis excipulũ iſtum deſcripſit his verbis: In noſtro fluuio Limago ſimiliter excipulis capiuntur propter Anguillas potiſſimùm fabricatis. In medio nempe fluminis ſepes vtrimque excitantur, ſpiſſæ conſertæque in viminibus, & virgultis. Eæ ſuperius longè inter ſe diſtant, vt earũ initia ſint quaſi duæ extremitates baſis in triangulo; deinde paulatim ad trianguli mucronem producuntur: illic in medio naſſa, ſiue excipula (excipulus potius) ponitur, qua piſces, & Anguillæ ſecundo fluuio deſcendentes excipiuntur. Supra excipulam caſula piſcatoria ſtruitur, qua inſtrumenta ſeruantur. Iucunda verò earundem captura terrenis peragitur lumbricis ſub noctem in Hollandia. Piſcator eos, quàm poteſt habere maximos, glomeratim colligatos è nauicula in aquam dimittit. Anguillæ numeroſè adnatant, ſingulæq; ſingulos amplexæ ex aqua in nauim extrahũtur, idq; tam frequenter, vt breui tempore maximam capiant multitudinem, ſed oportet locum eligere, in quo noctu frequentare ſolent. Apparet autem & iſtiuſmodi capiendi modum antiquis non incognitum fuiſſe, vt conſtat ex Oppiano, qui tamen aliter eum depingit, & puerilem vocat, dum canit.

Vbi & quãdo copioſiſſimè capiãtur.

Vt Lumbricis capiãtur.

D *Atq; puer ludens vaſti prope litora ponti* | *Decipit Anguillas; longa inteſtina ſub vnda*
Conijciens, hamis ſeßis aquata videres, | *Vt videt, vtq; ruit longa inteſtina petentem*
Arripit, atq; cito ſenſis tumefacta perire, | *Namq; puer ſufflans anima inteſtina replenit,*
Et ſubito ventus denſus percurrit in ora, | *Anguilla, & pueri flatu tumefacta laborat,*
Et vento arctatur, fruſtraq; euadere tentat, | *Inflatam penitus, & toto pectore anhelam*
Spiritus educit pueri ludentis in altum.

Oppianum periphraſticè explicauit Aelianus, Homo (inquit) piſcandarum Anguillarum vſu peritus ad ſinuoſum locum, vbi latiùs confluens dilatatur, vel in ſaxis ex aqua eminentibus, vel in arbore radicitùs ventorũ turbinibus extirpata, & iã putreſcenti ſedens, perpinguis inteſtini ouilli tria, aut quatuor cubita patentis alterũ caput in aquã deijcit, quod aquæ vorticibus agitatum voluatur; idemq; illius alterũ extremum manibus tenet, in quod quidẽ ipſum arundinis fruſtum perinde longũ atq; gladij capulum inſertum eſt. Neq; verò diu Anguillas eſca latet, quin continuò earum prima, quæq; fame ſtimulata, hiante ore, atq; imminenti hamatos, ac vnciatos dentes ſuos in idipſum inteſtinum defi-

git,

git, atq; hoc idem crebra inſinuatione detrahere conatur. At enim piſcator Anguillam intelligens, ad E fluctuans inteſtinum inhæreſcere, arundinem ad quam alligatum eſt inteſtinum ori ſuo admouet, & quo ad poteſt, inteſtinum inflat, quod quidem ipſum defluente hominis aſpiratione, & impletur, & penitus intumeſcit; & ventus in Anguillam illapſus, illius fauces opplet, atq; anhelitū eius obſtruit, vt ea non queat neq; reſpirare, neq; infixos dentes detrahere; quare ſuffocatur, & captiua ſubtrahitur. Ineſcari deniq; lumbricis hamo affixis Geſnerus ſe accepiſſe refert; & Albertus teſtatur vermibus, ranis, & piſcium partibus ex hamo capi. Teſte verò Ariſtotele Anguilla ſic capitur: Vas ſalſamentarium ponunt obſtaculo in eius os indito, quod colum vocant. Tarentinus eſcam ad Anguillas

Eſca Anguillar. hamo capiendas deſcribit: *Scolopendra marina, caridum fluuiatilium, ana drachmas octo cum ſeſami drachma vna exceptis vitiis.* Alia ex eodem: *Salis ammoniaci drachmas octo, cepa drachmam vnam, adipis vitulini drachmas ſex:* quæ vbi miſcueris, hamos cæruleos confici iubet, eoſque ipſo pharmaco inductos, aquis immergi; ſtatimq; piſces vltrò odore illectos accedere dicit. Solent autem piſcatores cæruleis hamis vti, quoniam ſplendidi piſces terrent. Fiunt verò cærulei, ſi poſtquam expoliti ſunt, per cineres feruidos ducantur.

Hami cur ſint cærulei.

PROVERBIA.

F

Cauda Anguillam tenere quid. AB Anguillæ lubricitate aliquot fluxêre adagia, vt ἀπ' οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις, id eſt, *cauda tenes Anguillam.* Author adagiorum in eos aptè dici poſſe ait, quibus res eſt cum hominibus lubrica fide, perfidiſque; aut qui rem fugitiuam atq; incertam aliquam habent, quam tueri diu non poſſint. Rectè item quadrabit in eos qui quæſiti, inueniri ſe non ſinunt, & ſi inueniãtur, ſubinde cauſam quærunt elabendi, quemadmodum Plautinus ille de ſeruo incomprehenſibili, *Anguilla eſt elabitur,* λεῖος nimirum ὥσπερ ἔγχελυς, vt ait Ariſtophanes, id eſt, lænis, ſeu potius lubricus, vt

Lubricus vt Anguilla. Anguilla, quod idem adagiographus prouerbij loco vſurpat, quo modo, & nos vulgò ſolemus dicere, Egli è più lubrico d'vna Anguilla. Moraliter verò huic lubricitati aſſimilabitur vita humana, vt elegantiſsimis hiſce verſibus aliquando luſit Geſnerus:

Anguilla ſimilis vita eſt, ſic lubrica fertur *Et quo ſolicitè premitur magis, effugit illa*
Lubricitate ſua citius, tranſitque prementem.

Lubricitatis iſtiuſmodi frenum eſt ficulnum folium, ſcabrum ſcilicet, & cui nomen ab aſperitate, teſte Plutarcho, factum eſt, & ob id ad retinendum Anguillam idoneum, vnde iſtud Græcorum

Lubricitatis frenum. θρίῳ τὴν ἔγχελυν, id eſt, *ficulno folio Anguillam,* ſubaudi tenes. Dicitur vbi quis alioqui fugax, & lu-

Ficulno folio Anguillam. bricus arctiore nodo tenetur, quàm poſsit elabi. Expreſsit hoc adagium eleganter Alciatus emble- G mate ſuo *in deprehenſum:*

Iam dudum quacunque fugis, te proſequor, at nunc *Caſsibus in noſtris denique captus ades.*
Amplius haud poteris vires eludere noſtras *Ficulno Anguillam ſtrinximus in folio.*

Anguillam venari qui dicantur. Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, id eſt Anguillas venari, aut captare dicuntur prouerbialiter, qui priuati compendij cauſa cient tumultus, inde ducta ſimilitudine, quòd cùm aqua ſtat immota, nihil capiunt, qui captant Anguillas: cùm verò ſurſum, ac deorſum miſcent, ac perturbant aquam, tum demum capiunt. Quadrabit in eos quibus tranquillo reipub. ſtatu, nihil eſt emolumenti: proinde ſeditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum in ſuum priuatum vertunt commodum. Prouerbium exſtat apud Ariſtophanem, cuius verſus ſuprà citauimus. Meminit & Suidas. Hinc illud Alciati emblema *in ditescentes publico malo:*

Anguillas quiſquis captat, ſi limpida verrat *Flumina, ſi ſtillmes auſit adire lacus,*
Caſſus erit, indeque operam multum excitet ergo *Si creta, & vitreas palmulis turbet aquas,*
Diues erit. Sic ijs res publica turbida lucro eſt, *Qui pace, arctati legibus, eſuriunt.*

HIEROGLYPHICA.

H

Inuidia. ANGVILLA (inquit Cælius) Aegyptiorum literis inuidiam ſignificare videtur, quæ iis bonis infeſta omnibus eſt, vt Anguilla piſcibus, quorum omnium ſocietatem, & communionem fugit. Pierius verò hominem ea ſignificari ait, omnes alios auerſantem, & ſeorſum ab alio-

Solitarius. rum conſortio ſibi viuentem, propterea quod eam nunquam cum vllo alio piſcium verſari, neque quidem coniugali inter ſe vſum miſceri deprehendiſſent. In diuinis Hebræorum literis eædem pro-

Anguillæ cur prophanæ dictæ. fanæ ſenſu myſtico dicuntur; neq; enim ſquamoſæ ſunt, quique huiuſmodi ſunt piſces in aquæ profundum immerſari, & in cœno libenter volutari conſpiciuntur. Ad horum ſimilitudinem, animi qui terrena tantùm ſapiunt, idonei non ſunt, vt ad ſacra proponantur. Hominem in alieno cælo difficultes habentem intelligentes Anguillam in hydrijs duabus pingebant, capite ſcilicet in vnam, cauda in alteram demerſis. Anguilla ſiquidem nullam vehementem tolerat mutationem, vt dictum eſt.

VSVS.

VSVS IN CIBIS.

A INTER delicatiſſimos piſces apud priſcos habitam fuiſſe Anguillam innumeris penè eorum teſtimonijs notiſſimum eſt. Anaxandrides in primis apud Athenæum, cùm apud Aegyptios ſacras haberi aduerteret, eos quodammodo ludens: *Vobiſcum* (inquit) *ego militare nequeo. Nec concordes mores noſtri ſunt: Nec leges, ſed ab inuicem diſſident plurimùm: Maximum eſſe numen Anguillam putas, Obſonium verò nos multò lautiſſimum.* Eoſdem Aegyptios ſimili comico ſale perſtringens Antiphanes inquit: *Cætera prudentes eſſe, ac intelligentes aiunt Aegyptios, quòd dijs parem anguillam exiſtiment: Multo namq; magis dijs eſt honoranda. Precibus enim ſolis, ac votis propitiamus deos: At Anguillas drachmis cùm minimum duodecim, Vel pluribus impenſis odorari vix licet, Adeo ſancta prorſus eſt hæc beſtia,* Idem & alias: *Quæ nomen habet hoſpita, anguilla Bœotia* (Copæa) *conciſa, in cano fundo cacabi Tepet, calet, feruet, excoquitur: Itaq; ſi vel aneis naribus quiſquam intret, rurſus non exeat. Tantum nidoris huc illuc latè ſpargitur.* Similiter & Matron Parodus in deſcriptione cœnæ Atticæ, *Congri* (inquit) *poſt veſtigia incedebat albis vlnis brachijsq; dea anguilla, quæ ſe in Iouis amplexus veniſſe gloriatur; ac eius concubitu agreſtium anguillarum procreatum genus.* Menander quoq; inter paucaa

Laudatiſſimum piſcem olim fuiſſe.

B ſumptuoſiſſimi conuiuij, quæ talento ferè conſtarent, cupedias, Anguillas enumerat, & Philetærus miſeros dicebat diuites, qui parcè viuerent, & non guſtarent Anguillas. Apud Philippum poetam in Obeliaphoris adoleſcens quidam omnia extenuans obſonia inquit: *Si cubi locuſta fuerit, accipe, vna erit ſatis: Menſis lauta etiam ſunt anguillæ.* Archeſtratus item Anguillam dicebat tanquam reginam voluptatis obtinere principatum. Denique Epicureus quidam cicadiſtes appoſita Anguilla: *adeſt* (inquit) *tandem Helena; at ego Paris futurus ſum, & cùm nullas adhuc manus intendiſſet, eam inuaſit, arreptamq; latus nudauit ad ſpinam vſque.* Quid mirum itaque ſi Sibaritæ hominum luxurioſiſſimi ijs, qui Anguillas piſcarentur, aut venderent, immunitatem, teſte eodem Athenæo decreuerint. Etſi verò vbiq; terrarum ſint delicatiſſimæ, nihilominus quibuſdam locis præcipuè commendabantur, vt ſuo ſupra loco oſtendimus. Credebant item ſalubres piſces eſſe. Hiceſius enim cæteris ſucci bonitate præcellere ſcripſit, ſtomachoq; admodum gratas eſſe, contra noſtrorum medicorum ſententiam, qui Anguillas omni ex loco, omniq; anni tempore, & præſertim circa ſolſtitium deteſtantur, Galeni nimirum ſectæ, qui rem (inquiunt) diligentius expendens, Anguillas nunquam boni ſucci eſſe ſcripſit, tametſi in puro humore verſentur, nedum in eo, qui vrbium ſordes, & purgamenta in ſe recipit. Cur verò mali ſucci ſint, alias rationem reddit, quòd ſucco abundent lento, & pituitoſo. Loqui-

Sibaritarum de Anguillis lex.

Num ſalubres.

Cur praui ſucci ſint.

C tur autem de ijs quibus victus tenuans neceſſaria eſt, vt & hinc Hippocrates in tertio genere tabis, & in primo ſplenis morbo ijs abſtineri iubeat. Quamobrem ſi in mari captæ fuerint, inſalubres multum eſſe nequeunt. Et quamuis idem Hippocrates ex earum eſu, quando inflammationem in pulmone fieri ſcribat propter pinguedinem humanæ naturæ inimicam, id de paluſtribus, & fæculentis maximè intelligi debet. Caput & cauda extrema Anguillis coquendis abſcindi aiunt, ſiue quòd culpæ eis nihil inſit, ſiue quod aliquid veneni habere exiſtimentur. Sunt qui ob eandem rationem, venam eam oblongam eximant, quæ nigricans per dorſum fertur. Ego de veneno nihil apud antiquos lego. Stomachis & renibus, maximè ſi paluſtres fuerint, inimicas eſſe facilè crediderim, ſed præcipuum ſentire nocumentum ex earum eſu, qui arenulas mingere conſueuerunt, quoniam Anguillarum illas glutino in calculos cogi, & aſtringi certum eſt; niſi ars lentum id viſcidumq; excrementum corrigat. Veteres puto, betæ propterea inuolutam comedebant; hæc enim quia nitroſa, humidum excrementitium detergit: Eubulus apud Athenæum:

Caput & cauda cur abſcindatur.

Quibus maximè noxiæ ſint.

Candida adeſt betis veſtito corpore Nympha Expers coniungij Anguilla. Et rurſus:

Paluſtres aderant Anguillæ Bœotiæ deæ betis inductæ. Ariſtophanes quoque aliquem inducit ſic Anguillam alloquentem; *Neq; enim moriens à te vnquam ſim ſeparatus betis cocta.* Nec fortaſſis aliam

Cur beta coctioni adderetur.

D ob cauſam ſale condiebantur, quàm vt viſciditas attenuaretur, abſumere urque. Et ne quis hoc recentiorum inuentum eſſe credat, apud veteres quoque ex vſu fuiſſe, Hiceſius docet apud Athenæum inter alia ſalſamenta Anguillas Macedonicas commemorans, & Euſtathio authore ἐγχέλεια ſunt ſalſamenta ex Anguillis. Sunt verò ſalitæ recentibus inſuauiores. Recens toſta quam elixa ſalubrior eſt, vitioſi namque humores igne diſſipantur atque exhauriuntur: ſed cùm omnia cibus non ſatis coctus vitioſus ſit, hic tamen præ alijs omnibus: quamobrem plus eius quam reliquorum piſcium coctio temporis requirit. Author regiminis Salernitani viuas in vino optimo ſubmergi debere ait, donec immoriantur, deinde præparari cum aromatibus inſtar gelu, præſtateque vt in aqua prius bulliãt, deinde ea effuſa coquantur ad perfectionem, atq; ita fiat gelu vel paſtillus, vel aſſentur (inquit) cum embammate idoneo, vt quod viride cognominatur, adiectis aromatibus, & vino hyeme, omphacio autem, & aceto æſtate. Noſtri fere excoriatam euiſceratamque in fruſta ſecant, & ex veru aſſant, ſingulis tomis ſingula affigentes laurifolia, & pane trito ſaleque prius, & aromatibus inſperſis circunquaq; incruſtatam inferunt. Platina ſimiliter paratam

Cur ſale conderentur.

Apparatus.

coctu-

coctoram muria, quam Salimolam (inquit) vocant, ſemper humectari iubet; elixam verò cum p
troſelino, ſaluia, & quibuſdam lauri folijs percoqui, agreſtaq; & pipere ſuffundi. Ius in anguilla
Ius in Anguilla. Apicio: *Piper Liguſticum, Apij ſemen, anethum, rhum Syriacum, caryetam; mel acetum, liquamen ole*
ſinape, & defrutum. Aliud: *Piper, liguſticum, rhum Syriacum, mentam ſiccam, rutæ baccas, ouorum vi*
Torta ex Anguillis. *la cocta, mulſum, acetum, liquamen, oleum, coques.* Torta ex anguillis, ex Platina: anguillam decor
catam, & in fruſta conciſam, parumper elixabis, amygdalarum ſuccum cum agreſta, & aqua roſac
per ſetaceum in catinum tranſmittes. Non erit item ab re, quò ſpiſſius hoc fiat, paſſulas cum tribu
aut quatuor ficis contundere. Atriplices deinde cum petroſelino manibus diſfractos, & in ol
parum frictos, paſſullarum vnciam, nucleorum item pineorum vnciam, gingiberis, piperis, cinna
crocique parum, ſupradicta manibus tamdiu admiſcebis, quoad vnum corpus fiant. Mixta, in p
tellam benè vnctam, & ſubcruſtatam in dea, per quædam quaſi tabulata fruſta anguillæ colloca
do, vbi ſemicocta fuerit, in ſuperiorem cruſtam pluribus in locis perforatam, modicum agreſt
aquæ roſaceæ, ac ſacchari ſuffundes. Coctam demum hoſtibus appones. Nihil enim boni in
habet. Et ruſus; anguilla intorta. Anguillæ elixæ, & in fruſta conciſæ, aut lac alterius piſcis, a
adipem minutatim inciſum, parum mentæ, petroſelini conciſi, pineorum vnciam, tantundem paſſ
larum, modicum cinnami, gingiberis, piperis, & caryophyllorum addes, miſcebiſque. In cruſtam
deinde extendens, addendo parum optimi olei. Vbi prope cocturam fuerit, duas vncias amygd
larum tunſarum in agreſta cum croco diſſolues, ac per ſetaceum tranſmittes, ſuperq; totam leni
extendes. Idem Platina anguillam ſalitam in fruſta iubet concidi, dein maceratam in aqua hor
quatuor, aut quinq; in cacabum ad focum poni: ſemicoctam in aquam recentem transferri, ſiniq;
feruere, donec omninò coquatur. Coctam petroſelino conciſo, & aceto ſuffundi. Noſtri ſalitas in
tegras ferè coquunt, coctas in tomos diuiſas ex aceto, & oleo cum modico piperis inferunt.

VSVS IN MEDICINA. ALII.

Pinguedinis facultas. IN ſpurijs Galeni libris legimus pinguedinem, quæ in elixatione anguillarum in aqua ſuperna
tat vnguentum ad plagas ingredi. Saluianus verò eam quæ ex eis, dum torrentur, deſtillat, au
ribus iniectam, haū antiquis doloribus mederi credi ſcribit, & Rondeletius in medicamenti
ad aurium dolores, & neruorum anguillarum pinguedinē vſurpari poſſe exiſtimat. Idem verò etiam
promittunt, referente Geſnero, ſuperuacantem adipem pinguis anguillæ glabro capiti illitum, capi
los reſtituere. Idem ex Germanico manuſcripto libro, ad pem de hoc piſce, vt dictum eſt, collectum
& ſimiliter de Anſere miſceri, ac ſubigi, cum ſuccis rutæ, abſyothij, hederæ terreſtri, & cynogloſſ
ad formam vnguēti, hoc vncta vulnera alio emplaſtro non egere, & breui perſanari. Ad lurditatem
ex eodem: Adipem ſimiliter de anguilla cocta collectum, cum ſucco ſedi ſubige, & inde guttam
auribus inſtilla, & linteo calido obtura: deinde panem album benè calidum impone. Fel ad oculo-
Fel. rum ſuffuſiones Rondeletius vſurpari poſſe putat. Locus in quo euulſi ſunt pili, illinitur (vt inue-
nio) felle Anguillæ cum oleo roſarum, vel ſanguine Veſpertilionis. Saluian. tradit fumum, qui ex
Fumus ex ſalſarum cute. ſalitarum cute ſuper prunas proiecta exhalat, per podicem ſuſceptum torminibus ex dyſenteria
efficaciſſimum eſſe dici. Paſſim etiam creditur Anguillam in vino putrefactam vini tædium pare-
re. Kiranides id de hepate propinato dicit. Marcellus ſanguinem Anguillæ cum vino rubello du-
plici menſura coniungi iubet, & ex aqua tedida bibendum dat colico ieiuno, ſed ſub dolore dari,
Vini tædiū. inquit, oportet, polliceturq; præſenti eſſe remedio, ægrumq; in futurum hoc morbo non laborare.
Sanguis. Ad hæmorroides exeuntes, & dolentes Anguillam euiſceratam abſciſſis extremis tundito, & in ol-
la vitreata coque, & cum pinguedine, ac liquore, qui remanet in fundo vaſis, innungantur hæmorroi-
des. Leonellus Fauentinus Alberti experimentum eſſe ſcribit. Hippiatri quidam equo aſthmati-
Anguilla deuorata, viua reddita. co Anguillam viuam ori inferunt, vt per inteſtina elabatur. Alij & paruam imponi iubet purgatio-
nis cauſa. Nec propterea mortis periculum eſſe aiunt: quin Geſnerus aſſerit nautam ſibi notiſſi-
mum viuam integram deglutiſſe, integram per aluum viuam reddidiſſe. Idem author eſt, aliquos
aureum, & cholobaphicum colorem ex felle Anguillarum, aliorumvè piſcium, vel boum parere:
Fellis vſus. miſcere autem aceti modicum, & cum creta ſubigere in maſſam. Prætextos earundem tergore
Prætextatorum pœna. verberari ſolitos Verrius, teſte Plinio tradit, & ob id multam his negat inſtitutam. Prætextatos
appellans impubes, eos nempè, qui frugem aratro quæſitam nocte furtim ſecuiſſent, aut depopu-
lati eſſent.

DE

A

DE ORBE. Cap. XV.

SYNONYMA. ETYMVM.

HVIVS nominis piſcis ſolam inuenio mentionem apud Plinium: in cuius tamen multis codicibus Orchis legitur. Verba eius ſunt: *Duriſſimum eſſe piſcem conſtat, qui Orbis vocetur: rotundus eſt, & ſine ſquamis, totuſq; capite conſtat.* Eruditi noſtri temporis vnanimi omnes conſenſu, eſſe volunt ventricoſum illū piſcem, qui ſolo videtur conſtare ventre, totus in orbem, & rotundam ſphæricamq; figuram circumactus. Græci vulgus, teſte Bellonio, Flaſcopſarum, id eſt lagenam piſcem dicunt, Veneti (vtrumq; teſtatur etiam Rondeletius) piſcem Columbum, ſed Maſſarius Venetis Paſtinacam marinam hoc nomine apud Venetos veoire author eſt, & Rondeletius alibi Galeum læuem Romæ ſimiliter vocari: ſed fieri poteſt, quòd Veneti vtroſq; ſic nominent, nam qui piſcium aliorumq; animantium ſceletos per Europam vendunt, hunc piſcem marinā etiam Colombā nuncupant, nuncuparunt fortaſſis aptius Gallum marinum, propterea quòd eius ſceletos (vt Rondeletius tradit) ſuſpenſus, à qua parte ventus ſpirat, roſtro ad eam conuerſo, indicet, ſicuti in turrium vertice ænei galli. Geſnerus in Germania inferiori, vt apud Hollandos putat vocari Snottolf, quaſi Mucoſum, & Rōdeletius, dum Orbem ſuum ſcutatum, quem ſecundo loco pinxit, apud Hollandos Suetolt vocari ait, Snottolf fortaſſis dicere voluit, cùm Suetolt apud illos nihil ſignificet: ſed Adrianus Iunius Hollandus Orbem in ſuo nomenclatore Belgicè, & Hollandicè exponit Cruijckfiſch, quaſi Cantharum piſcem, addita nomenclaturæ ratione, quòd cantharum capace alno referat. Idem Geſnerus Caluariam marinā, cuius mentio eſt apud Apuleium apologia prima, ex Ennio fortaſſis, conijcit huic piſci eandem eſſe, quandoquidem haud alium inueniat, qui ad cranij formam magnitudine, rotunditate, & dentibus humanorum ſimilibus magis accedat; & Luſitanicum huius piſcis nomen Talparia inde corruptum videri poſſit. Phyſa à Strabone, & Athenæo inter Nili piſces memoratur, nomine (vt apparet) ab inflatione facto: & quoniam Orbis noſter in Nilo quoq; capitur, vt modò dicetur, nihil obſtare puto, quò minus Phyſa vocari poſſit.

B

Orbis Plinij qui. *Flaſcopſarus.* *Columbus marinus.* *Gallus marinus.* *Cantharus piſcis.* *Caluaria marina.* *Talparia.* *Phyſa.*

DIFFERENTIÆ. FORMA. DESCRIPTIO.

SALVIANVM huius generis piſcium, vnum duntaxat agnouiſſe apparet. Bellonius duo eius genera eſſe tradit, ambo rotunda, duro corio contecta; cæterùm vnū tantùm depingit, eundemque quodammodo monſtrificum, ſquamis nimirum tectum, cùm ijs carere eum profiteatur, atq; ore item nimis prominulo. Rondeletius plura genera eſſe tradit, eorumq; primum ex Orientis, alia ex Septentrionis plaga delata vidiſſe: tria verò depingit, quorum primum ſimpliciter Orbem nominat, alterum cognomento ſcutatum, tertium, ac poſtremum echinatum, ſeu muricatum. His Geſnerus alis addidit, licet minus rotundo corpore; & nos deniq; Orbem ſtellatum. Prior Rondeletij Orbis, idem cum eo quem Saluianus delineauit, hoc eſt omnium vulgatiſſimus figura, ſi caudam demas, ſphærica eſt. Squamis prorſus caret, cuteq; tegitur admodū dura, quam aſperam efficiunt aculei duri, quibus tota conſperſa eſt. Roſtro caret: capitiſq; nullum apparet veſtigium, quin (vt Plinius ait) totus capite (malim ventre) conſtare apparet. Os habet paruum, dentes verò magnos, & latos, vtrinq; binos. Supra os duo exigua ſunt foramina, olfactus audituſuè inſtrumenta: Oculi mediocres. Circa corpus medium vnica eſt, & ſemicircularis vtrinq; branchiarum fiſſura; prope quam etiam vtrinque vnam haud magnam, ſed rotundam pinnam habere Saluianus ait, & in icone exprimit. Rondeletius vnicam eſſe ait, vt in Capriſco. Hic & in ſummo dorſo pinnulam pingit, qua Bellonij icon, & Saluiani quoq; caret, & ipſe in deſcriptione non meminit. Eam tamen etiam videre eſt in icone ad ſceleton effi͡cta à Geſnero, quæ hìc exhibetur. Poſterior corporis pars in caudam breuem, & rotundam, inq; latam, & ferè lunatam pinnam deſinentem degenerat; in cuius parte media, atq; ſuperiore, pinna vna erigitur, altera quoq; inferiori parti hæret. Color ei cineraceus, lineis quibuſdam latis, & obſcurioribus ex piſce medio exortis poſteriorem eius partem ad caudam vſque pingentibus.

C

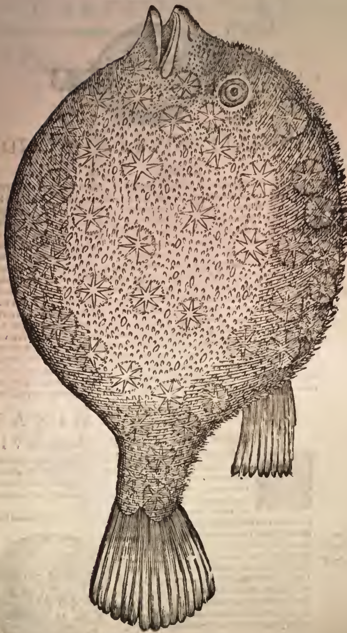
D

Orbis prioris Rondel. deſcriptio. *Color.*

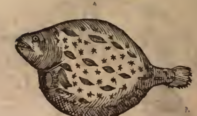
LOCVS. NATVRA. VSVS.

ISTIVSMODI qualem delineauimus, Orbis non noſtri maris, ſed Aegyptij accola eſt, ex quo Nilum quoq; ſubit, & ad illud Nili oſtium maximè adnatat, quod Saiticum, vulgo el Saet, appellatur, in eoq; potiſſimùm capi ſolet. Accepimus præterea in cibos non admitti, ſed non aliam ob cauſam ab Aegyptijs capi, quàm vt ob inſolentem corporis figuram detractum corium tomento implentes, exteris vendant, qui domum reuerſi ornatus cauſa in domibus ſuis è trabibus ſuſpendūt. Habet tamen ita ſuſpenſus vſum, cæli partem à qua flat ventus, roſtro (vt modò dicebamus) ad eam conuerſo, indicans. Quod verò ad cibum quo veſcitur, ad coitum, partum cæteramque Orbis naturam pertinet, vt ingenuè fatear, nihil à me obſeruatum hactenus.

Orbis ſcutatus Rond.

DE ORBE SCVTATO RONDEL. Cap. XVI.

RONDELETIVS, vt modò dicebam, tres Orbis ſpecies oſtendit, vnam ex Orientis, (de qua diximus) duas ex ſeptentrionis plaga delatas. Affirmat & Saluianus ſeſe ab amicis accepiſſe, in Septentrionali etiã Oceano quoddam Orbis genus reperiri, verùm neque corium, neque iconem nunquam ad manus ſuas perueniſſe. Ego certè nunquam etiam hactenus vidi, Hunc itaque Orbem, quem hic exhibemus, vt à ſuperiore, alijſq; orbiculatis diſtinguatur, ſcutatum cognominauit, cuius nominis imponendi (inquit) cauſa fuit os illud ſcuti forma, quod in ea parte, in qua in terrenis animatibus pectus eſt, ſterni vice habet. Sunt qui ſcutiferum appellant, qua appellatione inductus quidam pro ſcutifero piſce, ridiculè hominem capite galea operto, ſcutum manu tenentem pinxit. Hollandi, apud quos piſcem hunc vidi Suetolt, alij Buſolt (fortè Snottolf) nominant à muco quem ore emittit. Eſt igitur hic piſcis corpore terete, mucoſo, capite magis exerto quàm ſuperior: oris ſciſſura maiore, dentes in eo ſunt plures, & minores; oculi parui, & exquiſitè rotundi. Branchiarum rimam multò maiorem habet: infra has, pinnas duas. Subeſt pro ſterno os illud, quod ſcuti ſpecie eſſe diximus. Neq; prona, neq; ſupina parte pinnas habet, cauda in vnam latam definit. A capite ad caudam vſq; oſſa oui figura diſpoſita ſunt, inter quorum interualla aculei interiacent. Piſcis eſt rarus, & non edulis. Cum hoc Rondel. ſcutato Orbe, quod ad oris figuram potiſſimùm conuenit pulcherrimus ille à nobis priùs depictus, & ſtellatus cognominatus, ſiue Aſterias, quòd totus totus conſperſus ſit ſtellis, ſeu aſteriſcis differtq; à cæteris quòd neq; ad branchias, neque in caudæ exortu pinnas habeat, ſed vltra tergoris medium, niſi pictoris id incuria factum ſit, Pinnæ etiam caudæ in extremo viridi ſunt colore.

Nominis ratio.

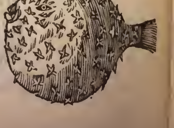
Deſcriptio.

DE ORBE ECHINATO, ſeu muricato eiuſdem. Cap. XVII.

TERTIVM Orbis genus, quod etiam in Septentrionali Oceano capitur (inquit idem Rondel. exhibita hâc icone,) manifeſtis notis ab alijs diſſidet, nempè aculeis plures cuſpides habentibus, cui ob id echinati, ſeu muricati nomen dedimus. Muricatis enim aculeis totus hic Orbis riget, vt manu tollere non poſſis, niſi caudæ extrema apprehenſa. Capite eſt multò minus exerto quàm proximè deſcriptus; corpore magis rotundato, & maiore, in quo nullæ ſunt pinnæ præterquam in cauda, quæ in vnam deſinit. Sunt qui Hyſtricem ab aculeis, non ineptè appellent. Poſſet etiam nonnullis videri Aeliani Sagittarius, quem rubri maris piſcem eſſe ſcribit. Sagittarius in eo mari procreatur, & quoniã erinacei ſpeciem, & ſimilitudinem habet; firmis & benè longis armatur aculeis. Sed de hac re iudicent ij, qui maris rubri piſces viderunt. Nihil temerè de rebus parum compertis affirmare volo. Hæc ille.

Hyſtrix.
Sagittarius.
a l. 11. c. 50.

Orbis echinatus Rond.

DE

DE DVOBVS PISCIBVS, Orbibus annumerandis. Cap. XVIII.

Orbibus annumerandus prior.

Vanquam prima Orbis ſpecies, quæ dentes quaternos planos oſtendit, hoc nomine dignior ſit, deinde ſcutatus, & echinatus Rondeletius, necnon ſtellatus noſter, Geſnerus tamen iſtiuſmodi duos piſces, etſi oblongo potiùs quàm rotundo corpore, eodem nomine complecti poſſe putat, cùm quòd mucrones, vrilli, in corpore eminentes habent, tùm potiſſimùm quòd à muco, quem ſimiliter ore emittunt, vulgò Snottolf, quaſi Myxini, aut

Deſcriptio. Mucones appellantur. Priorem qualem ab amico quondam accepit, ad viuum, vt aiebat, depictum ex eo iam dedimus. Color in huius (inquit) piſcis effigie erat, circa dorſum, qualis in terreſtribus ranis videtur: circa latera & inferius, ex ſubcæruleo, & viridi permixtus. Antuerpiæ cinereo colore capi audio. Sic ille. Alterum & hic quoq; depictum, Snotolfi nomine miſſum, ex icone, ſiue ea (inquit) naturalis, ſiue aliquid etiam in ea artificioſum eſt, ſic delineauit. Longa eſt dodrantem & palmos duos, lata palmum vnum, circa medium præcipuè ad caput attenuatur, ſed magis ad caudam: dorſum medium faſtigatur punctis notatur varijs, ſubrotundis, & eminentijs exaſperatur triangulis, per tres aut quatuor ordines digeſtis per interualla. Oris aperti hiatus figuram ferè ouālem refert. Pinnæ ad branchias binæ, vna in fine dorſi, alter in fine ventris, inter quas corporis pars extrema veluti diſcreta, & articulo diſtincta videtur. Cauda tripartita, ſiue natura; ſiue potius arte. Mucoſus admodum eſt, inquit ille, qui miſit: non oſſeum, non carneum quicquam habet: mucoſo tantùm lentore expletur. Caput difficillimus. Nam vbi hamum vel

Aſtus. retia ſenſerit, ſuum illum mucum euomendo, lubrica reddit omnia, contractoq; in orbem exuuio proſilit. Molem quidem & mucoſam carnem, & eminentias trigonas cum alijs Snotolfis communes habere videtur. Hactenus Geſnerus. Mihi hi piſces huic potiùs quàm alij operis parti inſerendi viſi ſunt, etſi certi nihil habeam, an è mari fluuios ſubeant.

Orbibus annumerandus al..r,

DE HOLOSTEO BELLONII, Siue Oſtracione Geſneri. Cap. XIX.

HVNC quoq; è mari Nilum ſubire, etſi ignoremus, marinum tamen piſcem eſſe ex corij duritie conijcimus, qua teſtam ferè oſtreaceorum imitatur, vnde cùm ob hoc, tùm quòd ὀςρακίων à Strabone inter Niloos piſces numeratur (in vulgaribus Strabonis codicibus impreſſis legitur ςρακίων, ſed interpres Latinus ὀςρακίων legiſſe videtur, vertit enim ex teſtaceis, imperitè: & in epitome ſcribitur ὀςρακίων.) Geſnerus Oſtracionem hunc piſcem nominandum conijcit. Bellonius verò non aſpernendo nomine Holoſteon appellauit, quaſi totum oſſeum. Forma (inquit hic) ad pentagonum accederet, pedalis interdum longitudinis. Incolæ ab interaneis protinus emundari curant, deinde verò teſtam eam duram (teſtaceum corium) qua contegitur, multos annos incorruptam ſeruant, vt inde lucrum conſequantur, quòd à negociatoribus externis nouitatis gratia huiuſmodi piſcis emi ſit ſolitus. Cæterùm dùm viuus eſt, penicillum in cauda habet, & pinnas ſupra & infra caudam: ac rurſus pinnam aliam vtrinq; oculos albos, os paruum. Color eius lacteſcit, & velut in pallidum languens, Is quem ego in muſæo iam multos annos inter rariora reſeruo, & hic depictum oſtendo, ab eo quod ſupra roſtrum conſpicitur tuberculo (naſum appellare liceat, piſcem ipſum ab eo Naſum Niloticum) ad extremam vſque caudam vix implet duos dodrantes. Totus eſt pentagonus, totuſq; item ex articulis fermè pentagonis (vt icon oſtendit) conſtat, qui coctione, imò per ſe temporis diuturnitate diſſoluuntur. Branchiarum ſciſſura ſemicircularis: iuxta quas vtrinq; pinna eſt, parua quidem ſi corporis magnitudini comparetur, ſed perquàm robuſta: poſt podicem alia ſimilis planè, ſed breuior. Vropygium totum cutaceo corio tegitur, & quod mireris, in oſtreaceum totius corporis tegumentum ita inſeritur, vt à lateribus ei annecti non videatur; quin haud aliter corpori affixum eſt quàm naui clauus; oportuitq; cutaceum eſſe, vt motui promptus idoneuſq; foret. Oris rictus pro corporis portione exiguus; in quo dentes vtrinq; ferè octo, non abſimiles dentibus murium. Vtraq; maxilla cutaceo etiam, non oſtreaceo corio, quod ad motum ineptum fuiſſet, conſtat. Habes hîc huius generis piſcem alium æquè duro tegumento præditum, ſed qui dimidio minor eſt, non pentagono corpore, ſed ventre triplo quàm tergore, latiore, lateribus quodammodo concauis: cuius item articuli non pentagoni, ſed ferè rotundi & orbiculati, & in ſingulis aſteriſcus venuſtiſſimè ſpectabilis. Eminentia quæ in medio dorſo eſt, non pinna, ſed planè oſſea ſubſtantia gibbi ſpecie. Pinna verò in eius conſpicitur extremo. Cætera ſuperiori ſimilia habet præterquam quòd naſo (vt vocabam) caret, & oculi ſub maioribus tuberculis latent.

Nomen.

Deſcriptio.

B

Naſus Niloticus.

Oſtracion alter gibboſus

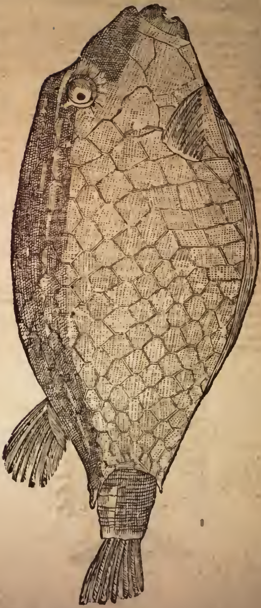
C

Finis Libri Quarti.

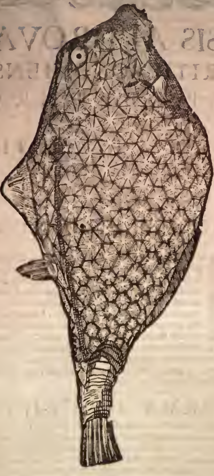

VLYSSIS

Oſtracion prior.

Oſtracion alter.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIENSIS, DE PISCIBVS LIBER V.

QVI EST DE PISCIBVS FLVVIATILIBVS, Et primum de Attilo.

Cap. I.

ORDINIS RATIO. NOMEN.

Ab Attilo cur exordiatur author.

INTER fluuiatiles, (hoc eſt, qui ſolos incolunt fluuios,) non ſquamoſos magnitudine, molevè corporis certant Antacens Boryſthenis, Attilus Padi, Ichthyocolla, & Glanis. Attamen Attilo ſi principatum dedero, nemo puto vitio vertet. Pado enim, propter quem ferè natus ſum, proprius à Plinio appellatur his verbis: *Attilus in Pado inertia pingueſcens, ad mille aliquãdo libras, catenato captus hamo, nec niſi boum iugis extractus*. Loquitur de piſcibus peculiaribus fluuijs proprijs. Doctiores cum eſſe nõ dubitant, qui Padi accolis vulgò Adena, ſiue Adeno, aut Adano nuncupatur, cùm quòd magnitudo reſpondeat, ſimiliterque vt dictum eſt, hodieq; extrahatur, Cælio Calcagnino teſte, tùm quòd piſcis huius figura nullibi quàm in Pado viſa ſit, quod ſi namq; vel in Oceano, vel in mediterraneo, aliovè mari, fluminibuſvè naſceretur, aliquando illic inuentum fuiſſe, neceſſe foret, quod tamen nunquam quiſpiam memoriæ prodidit. G

FORMA. DESCRIPTIO.

Oſſa. *Pinna.* *Cauda.* *Os.* *Vt à Sturione differat.*

PISCIS eſt cartilagineus, Sturioni magna ex parte reſpõdens. Huius enim more oſſa gerit clypeata, ſed ea tempore dicitur abijcere, idq; in cauſa eſſe, cur alij ſine oſſibus, alij cum oſſibus H depingant: poſt quę pinna dorſi eſt vnica, cui parte ſupina ſubiacent duę, quales omnino ſunt Sturioni. Cauda etiam in duas deficit. Os clauſum ad obliquam lineam inciſum eſt, ſed apertum, & hians rotundum. Ante illud pendent è roſtro appendices carnoſæ & molles. Branchias opertas habet, ad quas pinnæ ſitæ ſunt. Quomodo verò à Sturione, quem Franc. Philelphus Attilum eſſe credebat, differat, Cælius Calcagninus perquam eruditè docet his ferè verbis. Quod à me percontaris, an Attilus, quem Ladanum vulgaris nomenclatura ſolet appellare, is ſit quem Italia Moronem, Vſonem Pannonia vocat: paucis reſpondebo, me eundẽ non exiſtimare, vel ex Plinij teſtimonio, qui eum Pado volt eſſe peculiarem; quo loco de proprijs quorundam amniũ piſcibus agit. Sed ego, vt tecum agam liberaliùs, nõ modò te ad Plinij, ſed ad oculorum etiam tuorum teſtimonium prouoco. Totam itaq; Attili effigiem, ac membraturam quanta potui breuitate perſtrinxi. Et quia non ſatis perſpicuè id fieri poſſet, niſi noti alicuius piſcis exẽplo vteremur: Hyecam, ſiue Sturionem, qui nullo ferè loco non naſcitur, mihi propoſuiſti. Qui licet in mari natales habeat, ſolet tamen aduerſus amnes mira ſubire voluptate, donec iam præpinguis redeat. Moronis, ſiue Vſonis exemplo nondum dixi, quòd

neque

Attilus verus ex Pado.

neque ij piſces non cognoſcantur, neque mihi eorum imago ſatis memoriæ inhæreat. Sic ergo accipe: Attilus hoc differt ab Hycca, ſiue Sturione, quòd Sturio pelagius eſt: Attilus amnicus, & Pado peculiaris. Sturio non temerè viſus æquare quatuor talenta Attica, id eſt trecẽtas libras. Plinius ſcribit Attilum ad mille libras, id eſt, ſupra XIII. talenta excreuiſſe. Quæ magnitudo ſanè inſignis, & rarò perſpicua. Attilus cùm ad certam magnitudinem excreuit, ſquamas hiſpidas abijcit, quas per quinq; verſus diſpoſitas gerit, in ſumma ſcilicet dorſi ſpina, ex vtroq; latere geminatas, & ſibi quaſi parallelas, extremus verſus pinnas attingit. His abiectis tactu leuis euadit, nec habet quod vnguem offendit. Contrà Sturio ſemper hiſpidas ſquamas ſuas tota æſtate retinet: Caro Sturionis callum habet, & mirificè palatum oblectat. Attili contrà, fluxa eſt, & mollis, & palato parum iucunda. Exiſtimant piſcatores προτομὴν, id eſt, partem priorem Attili, ad poſteriorem vix eam habere proportionem, quàm quatuor ad vnum. Tota enim vis huius piſcis ſita eſt in capite, & parte capiti attigua. Quæ obſeruatio etſi ad Sturionem etiam, alioſq; piſces pertineat, authore Ariſtotele, & Plinio: cuius verba ſunt, videlicet: *Capita piſcibus portione corporum maxima, fortaſſis vt mergantur*, tamen in Attilo neſcio quomodo præter cæteros luculenta eſt atque admirabilis. Parui ſunt oculi Attilo in tanta mole capitis. Sturio, & Attilus habent os in parte prona (ſupina dicere voluit) eo propè in loco, cui in cæteris perfectioribus animantibus reſpondent omoplatæ. Os vtrique ſine dentibus, ſed Sturioni fermè orbiculatum: Attilo multò maius, & ad lineam obliquam inciſum, quo aperto, vaſto illo hiatu piſces deuorat, quos reſpirando κατὰ διαστολὴν (ità piſcatores putant) contraxit. Loca piſculenta maximè frequentat, hyberno præcipuè tempore vorticoſas vorgines, ad quas piſces frigoris impatientes, teporis gratia ſe recipiunt. Roſtrum Sturioni reſimum, ac latiuſculum, ad imaginem ferè Delphini, & Oxyrinchi; Attili planum, & paulò minus, quàm in mucronem deſinens. Attilo tergi color albicans, & lanoſus, Sturioni vergit in glaucum. Hæc itaque Cælius. Quid præterea de hoc piſce ſcribam non habeo, niſi quòd Rondeletius Ferrarienſes ſibi aliquando narraſſe ſcribit, Attilum capi ſagena per tranſuerſum amnem iniecta, ex cucurbitis exiccatis ſuſpenſæ, in quam nauiculis vtrinque diſpoſitis vrgetur, & impellitur.

Attilus vt a Sturione differat.

Oculi.

Roſtrum.

Color.

Capiendi ratio.

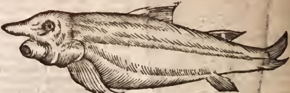
DE

DE ANTACEO BORISTHENIS Rondeletij. Cap. II.

Antacei qui. ANTACEI piſces (inquit Rondeletius) dicuntur prægrandes, & vaſtæ magnitudinis in Mæotide, & Boryſthene; quos aliquando in oſtijs in glacie concretos effodi author eſt Strabo. (Nec alios, vt conijcio, Solinus intelligit, inquiens: *Apud Neuros naſcitur Boryſthenes flumen, in quo piſces egregij ſaporis, & quibus oſſa nulla ſunt, nec aliud, quàm cartilagines tenerrimæ.* Nec dubito, quin Plinius de his loquatur his verbis: *Et in Danubio Mario extrahitur Porculo marino ſimilis. Et in Boryſthene memoratur præcipua magnitudo nullis oſsibus ſpinisſuè interſitis.*) Ex his ſalſamenta fiebant, præſertim *Mario.* ex maxillis, & ijs, quæ circa palatum ſunt partibus, quòd eæ partes alijs ſuauitate præſtarent. Ex his igitur vnus eſt, quem hìc proponimus roſtro oblongo, acuto, oris vaſto, & rotundo hiatu in ſupina parte. Bellonius ſimilem figuram exhibet Attili nomine, niſi quòd vnicam tantùm ei in dorſo pinnam appinxerit. Ingentis (inquit) eſt magnitudinis: cætera Sturionem tàm internis, quàm externis partibus refert, hoc dempto, quòd pro eminentioribus, ac calloſis illis elatis tuberculis, quibus Sturio quinis catinis præditus eſt, hic ſtigmatis tantùm liuidis ſeſsilibuſque maculis in cute minus aſpera, ad latera ſit diſtinctus: Præterea vnicam tantùm pinnam ab ano ad caudam gerit. Sturio autem duas habet. Cæterùm os Attilo prominet oblongum, fiſtuloſum, ſublongo etiam naſo. Hactenus Bellonius, qui deinceps nonnulla de hoc piſce ſcribit, quæ vero Attilo conueniunt. F

Vt à Sturione differt.

Antaceus Boryſthenis.

DE ANTACEO STELLARI. Cap. III.

ANTACEI ſpeciem hunc piſcem eſſe, primus aſpectus loquitur. Iconem eius Geryon Seilerus ſummus, & celeberrimus Auguſtanæ Reip. medicus ad me dedit (inquit Geſnerus) ſine aliquo nomine. Straubich in Danubio captum aiunt. Hunc Antaceum ſtellarem cognominare libet; ſicut & Galeus quidam ſtellaris cognominatur. Pictura in linteo ſatis magno expreſſa, colorem vbiq; ferè cæruleum oſtendebat: venter candidior eſt ad roſeum inclinans. Spinæ in dorſo, & ſtellæ (quæ ſpinis delapſis relictæ videntur) pallidi coloris ſunt: puncta etiam paſſim, vel è pallido albicantis, vel fuſci Indiciuè coloris ſunt. Cognatus huic fuerit, qui in eodem flumine à Germanis Tick appellatur, quod nomen ab Antaceo videri poteſt per aphæreſin factũ: Vngari Tock, vel Tuck, vel Tockhal (hal piſcis eſt) appellant. Idem aut ſimilis fuerit Zucca Caſſæ, cuius in Ichthyocolla meminit Bellonius, Z. pro t. poſito. Quidam Tick, vel Sick piſcem mihi retulit in Danubio capi, non quidem Viennæ, ſed inferius circa Peſtum, vt vulgò vocant, & Budam: mole corporis, quæ ad xxv. libras (ſedecim vnciarum) accedat: cute varia vndiquaq; & ſtellata ſimiliter, vt in exhibita hìc à nobis icone: ſed roſtro differre: quod longius, & gracilius ſit, quàm vel in hac noſtra icone, vel in Huſone, aſſerino ferè ſimile: cætera Huſoni ſimilem eſſe, ſed minorem, ideoq; ab imperitis Huſonem paruum eſſe putari. Hic an ſit Galeus Rhodius quærendum. Hæc omnia Geſnerus. H

Nomen.
Color.

DE

A

Antaceus ſtellatus.

B

DE ICHTHYOCOLLA. Cap. IV.

SYNONYMA. ETYMVM.

ETIAMSI ex multorum piſcium folliculis, corioq; colla, ſiue gluten fiat, hunc tamen, cuius modò exprimetur imago, peculiariter Ichthyocollam, quaſi glutine *Etymum.* abundantem piſcem nuncuparunt, quemadmodum Ponticum vulgus ſimiliter Collanum, Italique Colpiſcem, & vulgus Colabuccum, teſte Bellonio, qui Bo- *Collanus.*
C nonienſibus Copſum quoq; vocari aſſerit, cùm ſit Copſus nobis, & Ferrarienſibus, quem veterum Galeum Rhodium eſſe oſtendimus. Neque etiam Germa- *Copſus.* norum Huſo eſt, vt ille credidit; nec deniq; Flandrorum Bollick; ſed Aſellorum tertiam ſpeciem ſic Flandris vocari ſuo loco diximus. Idem & Ferrarienſibus piſcem Iudaicum vocari ſcribit, alijs *Piſcis Iudaicus.* Copeſce. Ego piſcem Iudaicum dici non puto. Zygænæ id nomen eſſe ſcio apud Pariſiẽſes. Quod verò Herodoto à magnitudine, qua cetaceos piſces æquare conſpicitur Antaceum, & Pomponio *Magnus.* Magnum vocitatum eſſe velit, & Boryſthenis incolã, de hoc quoq; dubitari poteſt. Mihi quidem ad Boryſthenis Antaceum rectiùs pertinere videtur. Teſtatur denique Bellonius Tanais accolis *Barbota.* vulgò Barbotam vocari, quòd quaternis veluti barbis ad labia ſit communitus: quod nomen ei cum fluuiatili quadam Muſtela commune eſt. Rondeletius quidem eorum ſentẽtiam ritè improbat, qui Plinio Marionem dici volebant, cæterum pro Mario apud eum maior reddens, fruſtrà laborat. Non deſunt etiam alij, quorum ſemel tantùm meminit, vt ſunt ferè omnes, quos ibi ordine enumerat, Silurus, Eſox, Attilus, Mario, Porculus marinus, & cuius in Boryſthene memoratur præcipua magnitudine. Idem Rondeletius pro Eſox legit Exos, idq; nomen huic piſci ap- *Eſox.* plicat, quoniam oſſibus, ſpiniſq; caret, qua in re rurſus ab ipſo omniuò diſſentio. Eſox enim Pli- *Exos.*
D nio celebratur in Rheno, qui hoc piſce omninò caret. Adde quòd piſcis iſte, vel ipſo etiam aſſerente Rondel. Ichthyocolla *a* ipſi vocatur his verbis: *Ichthyocolla appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium, idemq; nomen glutini eius.* Nec alium piſcem, ni fallor, intellexit *b* Dioſcorides, inquiẽs, a *L.33.c.7.* gluten ventrem (κοιλίαν) eſſe piſcis, cetacei, præſtareq; candicans, natione Ponticum: tale enim b *L.2.c.102* hodie quoque ex eius inteſtino ex Ponto mittitur: quanquam ex diuerſis piſcibus aliàs fiat, quin, teſte Ariſtotele, animalibus omnibus in cute lentor quidam ſit mucoſus. Marcellus Virgilius in quibuſdam antiquis Dioſcoridis codicibus pro κοιλία, ſcribit legi κόλλα, quod eſt gluten. Non incongruè tamen κοιλίας, ſiue ventris nomine commuoi veſica quoq; intelligi (inquit Geſnerus) poteſt. Ferè enim ex Huſonum tantùm veſica ichthyocollam Germani habent, quare & Huſenblater appellant. Et Bellonius tradit Germanis hanc veſiculam in Ichthyocolla exprimentibus Hauſenploſen nominari, de veſicæ ſitu mox.

FORMA. DESCRIPTIO.

Oſſa. *Barba.* *Vt à Sturione, & Attilo differat.* *Pinnæ.* *Branchiæ.* *Cauda.* *Veſica.*

ICHTHYOCOLLA piſcis eſt cetaceus, figura oblonga, ac propè tereti. Oſſibus, ac ſpini caret, capite eſt craſſo, & lato, ore magno, & in promptu poſito; è ſuperiore maxilla qua tuor apophyſes carnoſæ, velut barbæ dependent, vnde Barbotta dicitur. Oculos paruos ha bet pro corporis magnitudine. Bellonius ait, hoc à Sturione, atq; Attilo præcipuè differre, quòd roſtro careat, magnum oris rictum præ ſe ferat, ſitq; ſublutea, dura, læui, ac glabra cute conue ſtita carne. Bina ante oculorum canthum, parua atq; aperta foramina habet: pinnas in tergore duas (quas aliter Rondeletius, aliter Bellonius pingit) ad caudam erectas. Branchiæ veluti ſpi neo tegmine communiuntur, Sturionis modo: cauda quàm huic magis biſurca: præcipua à cæ teris piſcibus nota diſcernitur, quòd paulò ſupra ſpineum operimentum branchiarum, quodam ad eius latera impreſſo foramine pertuſus ſit Foliculus, ſiue veſica, ex qua glutinum fit à capite ad caudam per ſpinæ longitudinem extenditur.

Ichthyocolla Rondelet.

VSVS IN CIBO. ALII.

Carnis qualitas. *Morona.* *Vſus in medicina.* *Geladia.*

CARNE (inquit Rondeletius) eſt prædulci, & glutinoſa admodum, ob id ſalituræ idonea, qua melior redditur, & rubeſcens Salmonis modo, atq; etiam durior, quam ob cauſam aliquamdiù maceranda, priuſquam coquatur. Eam Tanais, & Ponti accolæ Romam, & Venetias tranſmittunt, illicq; in foro piſcatorio venditur. Bellonius Græcorum vulgò in delicijs eſſe ſcribit, & Moronam appellari, cæterùm verendum eſt, ne & hic cum Huſone confundat. Ichthyocolla, authore Plinio *epinyctides tollit. Erugat cutem extenditq; in aqua decocta horis quatuor, dein contuſa, colluta ſabacta ad liquorem vſque mellis. Ita præparata in vaſe nouo conditur, & in vſu quatuor drachmis eius, bina ſulphuris, & anchuſa totidem, octo ſpuma argentea adduntur, aſperſaque aqua teruntur vnà. Sic illita facies poſt quatuor horas abluitur.* Idem alibi, *Lethargicos* (inquit) *coagulum vituli adiuuat in vino potum oboli pondere; item Ichthyocolla.* Valet ad conglutinandas omnis generis chartas, atque inſtrumenta muſica, reliquaque lignaria inſtrumenta, quæ teſſellato, imbricato, & vermiculato opere fiunt. Gelu. ſiue ius glutinoſum, ſiue denſatum, & aromatibus conditum, vulgò Geladia, rectiùs Ichthyocolla, quàm vel vitulinis, vel Caporum pedibus indu ratur. Didymus in Geoponicis cimices non graſſaturos in te pollicetur, ſi glutine piſcium decocto lecticam vnxeris.

A
DE GLANIDE. Cap. V.

SYNONYMA. ETYMVM.

QVI Ariſtot. Pauſaniæq; Γλάνις appellatur, Plinius, vt in progreſſu hiſtoriæ patebit, modò Silurum, modò Glanidem, Glanum & Glanium conuertit. Theodorus in a Ariſt. Silurum ſemper; quem errorem Pauſaniæ interpres effugere quoq; non potuit. Gazæ cùm Plinius errandi occaſionem præbuit, tùm ipſe Ariſtoteles, qui Silurum nuſquam nominat. Quin & Aelianus Silurum cum Glanide confundit, vt in Sturione oſtẽdimus. Alijq; paſſim, qui poſt Plinium vixerunt, Glanidem vel Silurum nuncuparunt, vel ſimul implicarunt. Albertus pro Glanide imperitè Garcanem ſcripſit, nec non etiam Solarem piſcem, fortè quaſi Silurum; quanquàm ipſe ſic dictum eſſe innuat, quòd Soli in ripis fluminum ſe libenter exponat. Glanidem à fluuio eiuſdem nominis dici Stephanus Grammaticus ille regius tradit his verbis: *Γλάνις fluuius eſt Cumæ* (Italiæ & Cumæ Varrinus, apud quẽ vltima non rectè per ypſilon ſcribitur,) *cuius meminit Lycophron; γλάνυς* (ſic habet codex impreſſus per υ. in fine) *δι ῥέεθροις διψάδα τέγγων χθόνα. Ab hoc etiam piſcis Glanis di-* B *citur, qui nominatur γλάνος.* (hac terminatione apud nullum alium Græcum inuenias.) *Eſt & Iberiæ fluuius; item tertius Italia circa Tiberim amnem.*

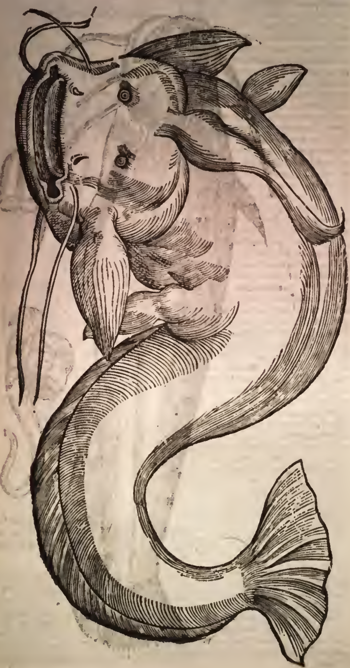
a Lib. 4. de anim.
Solaris piſcis.

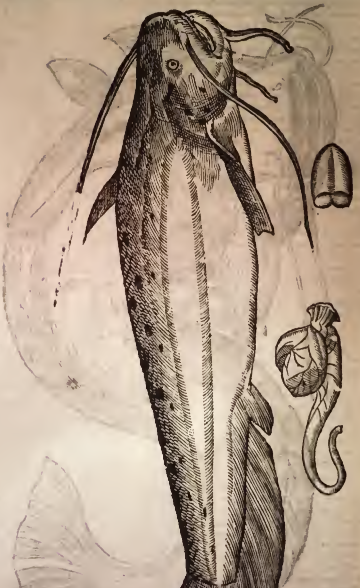
FORMA. DESCRIPTIO.

QVI modò veterum Glanis ſit, non benè conuenit inter noſtri temporis eruditos. Saluianus eum eſſe docet, qui à Bohemis, Polonis & Illyricis Sum, Alberto Sumus, à Pannonib. Harcha, vel (vt teſtatur Manardus, ſi rectè, vt ipſemet proteſtatur, meminit) Acchia; (Hacchia potiùs) à Germanis Schaden, quaſi damnoſus, nimirum propter voracitatem, aut Vualler; ſiue Vueller, à magnitudine, vt Geſnerus ait, item Vuelſz, & Salut, appellatur, cùm quòd Bizantinorum vulgus hodieq; vulgò Glagnum, eodem Manardo teſte, appellet, quaſi Glanum, tùm quòd omnia Glanidi à veteribus attributa, ei egregiè reſpondeant. Geſnerus verò hunc Silurum facit, Glanidemq; Siluri ſpeciem putat eſſe minorem, iconeſq; duarum ſpecierum exhibet, moxq; ex Pauſania Glanidis duas ſpecies eſſe patebit. Rondelet. pro Glanide duos piſces pingit, inuicem diuerſiſſimos, vnum verò tantùm deſcribit, nimirum quem priori loco expreſſit; nam altera icõ Glanidis eſt Saluiani. Bellonius iconem nullam edidit, ſed eundem quem Rondeletius deſcribere videtur, aitq; Byzan- C tino vulgo ab inſigni glabritie Glagnum etiamnum nominari. In ſingularibus verò obſeruationibus Silurum ad Strymonem fluuium vulgo hodie Glaignon, aut Glanon vocari ſcribit; eũdemq; piſcem alio nomine Hyænam vocari; & Conſtantinopoli in foro frequentiſſimum Glagnion appellari. Itaq; vel duos, vel tres diuerſos piſces in vnum confundere videtur. Glanidem enim, & Silurum diuerſos eſſe ex Sturionis hiſtoria conſtat; à quibus & Hyænam, ſi quis Oppianum conſulat, differre etiam facilè cõcedet. Ego Saluiano ſubſcribo, quanquam me non lateat, Aeliano teſte Glanidem, & Silurum ſimiles eſſe, cui (Sturioni nempe) omnino diſſimilis noſter piſcis eſt. Cęterùm Aelianus Silurum Glanidi, cuius duæ ſpecies ſunt Pauſaniæ, implicat inquiẽs: *Glanis piſcis incola Mæandri, & Lyci Aſiaticorũ fluminum, & Europæi Strymonis, ſpeciem Siluri ſimilitudinemq; gerit.* Apparet namq; hunc Pauſaniæ (cuius auctor fuit) locum exprimere voluiſſe: *Belnas hominibus pernitioſas Græcorum fluuij ferre non ſolent, ſicut Indus, Nilus Aegyptius, Rhenus, Iſter, Euphrates & Phaſis. Hi enim feras inter ſe ſimiles, & maximè hominum voraces alunt, ſimiles ſpecie Glanidibus Hermi, & Mæandri alumnis, niſi quòd & color eis nigrior eſt, & vires præſtantiores: Glanides & nigra minus ſunt & imbecilliores.* Non enim beluæ illæ in homines ſæuientes a Glanidibus tanquam omnino diuerſis piſcibus, diſtinguuntur, (vt Geſnerus contra Gillium contendit,) ſed Pauſanias Glanidis duas ſpecies eſſe inſinuat, colore & vi- D ribus pro loci, in quo degunt, diuerſitate: nam cùm vel Athenæo, teſte in Iſtro etiam Glanis reperiatur, ſi feræ illæ à Glanidibus ſpecie differrent, eas Glanidibus aſſimilaturus Pauſanias, haud ad Hermi, & Mæandri Glanides confugiſſet, ſed illis, qui in eodem Iſtro reperiuntur aſſimilaſſet. Caput habet rotũdum, & ad reliqui corporis rationem mediocre; in cuius anteriore parte haud extenta, ſed retuſa & omni roſtro carente, tanquam in promptu os poſitũ eſt, magnum, patulum, vitulino ori ſimillimum, & valde denticulatum: vtraq; enim maxilla paruorum dentium, ſed acutorum & validorum ordinibus, quàm plurimis armatur: præter quos innumeros denticulos maioribus etiam, & robuſtioribus muniuntur fauces. Ariſtoteles quoq; Glanidi denſiſſimos dentes tribuit. Ex ſuperiore maxilla duæ rotundæ atq; longiſſimæ carneæ, ſiue membranaceæ appendices enaſcuntur; ex inferiore verò quaternæ multò minores, vtrimque ſcilicet binæ pendent. Oculi parui ſunt & rotundi. Et vt author eſt a Ariſtoteles, *branchias habet vtrimque quaternas, duplices, nouiſſima excepta*, & prope eas binas pinnas, vtrinque ſcilicet vnam, atque binas alias, vtrimque etiam vnam, in medio ferè ventre. In primo autem dorſo vno parua erigitur pinna. In ventre verò etiam vna, quæ à podice ad caudam vſque excurrit. Cauda lata eſt, & non lunata. Non ſquamis, ſed corio læui, & duro tegitur. Caput &

Glani veterum qui.
Silurus Geſneri.
Glanides Rondelet. & Bellonij.
Hyæna.
Glanidis duæ ſpecies eſſe ex Pauſania colligi.
Ex Saluian.
Caput.
Os.

Color. dorſum nigricant; venter albus eſt, latera verò nonnullis nigrioribus, alijſq; ſubalbidis maculis cõſper- E
Partes interna. ſa liuent. Vnde iure nigricantẽ eſſe glanidem teſtatur Pauſanias. Ventriculũ amplum habet, & craſſum,
inteſtina lata, nec multis gyris conuoluta: iecur ex albo rubeos, cui fellis veſica hæret, vt notauit etiã b
b *Li. 2. Hiſt. cap. 15.* Ariſt. lienem verò ſubatrum. Oblonga eſt piſcis huius figura, eſtq; piſcis totus teres, etſi venter haud
mediocriter extuberet. Ad multã magnitudinẽ excreſcit: non ſolùm .n. ducentarum librarum ſed ma-
Forma. ior etiam capi ſolet. Geſn. teſtimonio eruditi cuiuſdam Vngari in Tibiſco (qui Daciæ fluuius Danubio
Magnitudo. miſcetur) aliquando captum fuiſſe ſcribit ſeptem, vel octo cubitorum, plauſtrum occupantem: eum in
fluuio annis ſedecim ſub culina viri cuiuſdam nobilis latuiſſe: hamo tandem ineſcatum eſſe, dum fa-
turam ſuam cuſtodiret: vbi ſe captũ ſenſit, exilijſſe, ſecutos impetum eius piſcatores ad miliaria duo,
deniq; defatigatum cepiſſe: barbas cum ſupra infraq; os habere, rictũ latum, caudam verſus attenuari.
Dentes. Dentes habere inſtar pectinis illius, quo laneæ veſtes depectuntur, à carduis denominati vulgò, ſqua-
mis carere: in aquis cænoſis verſari. Ipſe verò Geſn. dentes habere negat, ſed labia limæ inſtar exaſpe-
rari, atq; ita prædam facilè retinere: retentam mandere, & comminuere ei opus non eſſe, ſed faucibus,
& gula maximè patentibus integram vorare. Idem & in Viadro apud Sileſios tantum eſſe ſcribit, vt
captus, impoſitus currui, plerunq; vltra currum emineat. Tres verò icones exhibuit, quarũ duæ priores
vnius eiuſdemq; piſcis eſſe videntur; ipſe verò differre inuicem putat, quantum (inquit) & color cu- F
riat, & pars ad caudã latior eſt proportione, quàm in cæteris, quas habeo, huius piſcis imaginibus. Qui
apud me hanc picturam viderunt peregrini, Velſo ſun, vel Schaido ſuperiùs deſcripto, diſſimilem eſſe
aiebant, ſpecie nimirum, non genere proximo. Quærendum an pinna ab ano extenſa retrorſum, caudæ
continua ſit: vel potius propter vicinitatem, continua eſſe videatur non diligenter aduertenti. Ex pictu-
Alia exacta deſcriptio. ris quas habeo diuerſas, quædam continuant; aliæ non item. Hæc Geſn. qui exactiſſimam huius ſpeciei
piſcis deſcriptionem à Benedicto Martino, viro vndiquaq; erudito factam reliquit in hæc verba: Mit-
to iam tandem Saluth (ſic Sabaudi finitimi nominant circa Moratũ, & Neocomum) piſcis imaginem:
qui apud Bipennates captus eſt, & per amicos ad me miſſus, ac me præſente à pictore delineatus, vnà
Voracitas. cum interioribus quibuſdam partibus, quas ſecto piſce inſpeximus. Eſt autem Saluth piſcis mollis, ſine
ſquamis, totus lubricus inſtar Anguillæ, ac inter lacuſtres nocentiſſimus: Venatur enim reliquos, & in
Magnitudo. omnes mira voracitate tanquam helluo graſſatur. Creſcit etiam in ingentem magnitudinem. Superio-
ribus annis in Moretano lacu captus eſt octo pedum, & apud nos Bernæ ad libram venditus, hic noſter
Color. paruus erat adhuc, ſeſquipedalis. Caput habet amplum, & bene latum: reliqua corporis pars eſt con-
tractior, vt in acumen prope deſinat: os patentiſſimum: inferius labrum prominentius ſuperiori. Co-
Branchiæ. lor ei nigricat, præſertim circa caput: latera ad cinereum inclinant: vndiq; per tergum, & caput nigris G
maculis conſperſus eſt. Branchiarũ vtrimq; quatuor habet ordines: imò ferè capite concurrunt. A brã-
Cauda. chijs ſtatim duæ pinnæ ſunt; inde venter laxus eſt, quem terminant duæ aliæ pinnæ prioribus minores.
Hinc cauda reliquo corpore multò prolixior, quæ interna parte continuam vnam pinnam habet: in ter-
Oculi. go vnica pinna eſt, & erecta; hac tanquam velo, illa gubernaculi vice vtitur, motuq; fertur citatiſsimo.
Oculi cinerei eminentiores reliqua cute, rotundi parui. Ante oculos vtrimq; cornu vnum prælongum.
Os. Hæc cornua ante ſe extendit, ceu ad explorandum; interdum ad latera comprimuntur. Labium infe-
rius quatuor cornua habet breuiora, quæ gulam vt barba ornant. Venter totus albicat. Os patentiſſimũ,
Ventriculus. vt dixi: labra aſpera frequenti dentium ordine. Sine lingua eſt: quiddam tamen tuberoſum, firmum, à
branchijs ad inferius labrũ procedit, ad latera vtrinq; liberum extremitatibus contiguum, hinc labro
inferiori, illinc branchijs ad guttur. Branchijs & gutturi contiguus eſt ventriculus, extenſus & ſatis ca-
pax. Is cùm inflarem cum calamo in præſenti piſce ſeſquipedali, æquabat renem porci magni, vndiq;
diſcurſantibus venis rubris. Hunc regit hepar: à latere ventriculi inteſtinũ longũ prominet, quo ſter-
cora egeruntur, id ad poſtremas pinnas, vbi finitur venter, defertur. materia (ſubſtantia tunicæ ventri-
culi, & inteſtinorum) tota eſt ſolidior, qualis in quadrupedibus venter eſt. Supra eam eſt veſicula, quã
media ſutura in duos torulos eminentes diuidit, longos, ante duo tubera mamarum inſtar, vel quales H
ſunt vertebræ, rotunda. Poſterior pars in acumen ſenſim deſinit, vt tota veſicula non malè lyrã videa-
tur exprimere. Eſt autem ea candidiſſima nigra ſuper inducta mẽbrana, quæ commodè poteſt detrahi,
vt veſicula tanquã ex culeo nigro candicans ipſa educatur. Cohæret enim ſpinæ dorſi inter brãchias.
Per ſpinam autẽ dorſi vena tranſit candida nigro tenuiſſimo inuolucro tecta, vt in Anguillis, hanc exi-
munt deliciarum ſectatores tanquam venenatã, & noxiam. Hucuſq; ille. Tertiam iconem Petrus Stu-
Siluri tertij Geſn. deſcriptio. bus iuuenis eruditus affinis eius, eidem Geſnero miſit huiuſmodi: quam Lucas Schan pictor partim ad
piſcis ſub aqua natantis, partim extracti aliquantiſper aſpectum expreſſit. Piſcis (vt ex pictura apparet)
totus ſimilitudinem aliquam cum Muſtelis fluuiorum, & lacuum habet. Oculi ſunt parui; barbulæ fu-
Pinnæ. ſcæ, non longæ, è craſſiuſculis paulatim attenuantur, binæ ſuperiore labro, ternæ inferiore. Pinnæ ad
branchias binæ, in dorſo nullam oſtendit pictura, ſed tantùm carunculam quandam mucronatam
eminentẽ, qualis & in Muſtela paluſtri maiore, eodem ferè loco viſitur. In ventre verò vna, & cõtinua
longiſſima pinna ad caudam vſq; albicat, maculis diſtincta fuſcis. Corpus à capite retrorſum ſubinde
attenuatur: finis latiuſculus, & obliquus eſt, & quod mireris nullam caudæ pinnã habent. Os magnũ, &
latum

Silurus tertius Geſneri, ſeu Glanis alter.

latum. Capitis color è cęruleo ſubuiridis; reliquum corpus viridi, & flauo colore mixto pingitur, ſed maculas etiã diuerſi coloris habet. Sed ipſa Stuibij verba adſcribam teſtis oculatis. Piſcis (inquit) quam mitto effigies, licet coloribus per omnia non reſpondeat, formam tamen optimè refert. Nam cum piſcem extra aquã diutius tetinere non eſſet integrũ, non licuit pictori tam citò omnia cõſiderare. Huius generis duos in ſtagno ſuo ciuis quidã alit, qui cum ante annos triginta ſex ad Hundsfelden in Rheno cũ alijs piſcibus illis quos Argentinæ vocãt Ruſelken, ſimul naſſa capti eſſent, vix digiti longitudine, & Argentinã in forum aduecti, à ciue quodam raritatis gratia empti, in piſcinã coniecti ſunt, in qua alter ab eo tempore vſq; adeò excreuit, vt iam ſex cũ dimidio pedes meos (hominis mediocris proceritatem, aut amplius) longitudine cõtineat. Caput, quà craſſiſſimum eſt, filo complexus, uorum pedum, & dimidij ferè circumferentiam deprehendi. Alter huic per omnia conſimilis, ſed lõgitudine longè eſt inferior. Maior ille piſcibus quibuſuis excepto Carpione, ſiue viuis, ſiue mortuis, veſcitur. Hyeme nihil quicquam guſtare vnquam viſus eſt. Cornua quæ ſupra, & infra os habet, quotannis decidunt, & rurſus noua ſuccreſcunt, ſicuti ceruis. Nomen cognoſcere non potui, niſi quod aiebãt, olim quendã Scheid appellaſſe, eiuſq; generis magnam in Danubio copiam eſſe, & Sabaudum quendã ſua lingua Salu. Hæc Stuibus. Speciẽ hãc à ſuperioribus eſſe diuerſam, coloris, barbularum, & caudæ diuerſitas loquuntur. Geſnerus Glanidine potiùs, quam Siluro cognatus idemne ſit, conſiderandum doctis proponit. In qua ſententia ipſum fuiſse apparet: nam & in capite de Glanide. Quærendum (inquit) an Siluri è mari ſemper aſcendant in flumina maiora Rhenum, Danubium, Viſulam, Albin &c. Glanides verò nõ item, minus nigri, infirmioreſque. Ego picturas quinq; huius generis diuerſas habeo, vnam ex Murtiò lacu Bernẽſium, breuiore, craſſiore, & albidiore corpore: alteram nigriorẽ, & longiorem è lacu pro-

D pè Rauenſpurgum: tertiam ex Danubio, quartam ſine coloribus delineatam, neſcio ex Rheno, an Oceano circa oſtia Rheni, quintã è ſtagno iuxta Argentinam. Pinnis inter ſe barbuliſq; & reliqua ferè ſpecie omnes conueniunt: magnitudine, caudæ figura, & coloribus differunt. Hæc ille.

Color. Cibus.

B C

L O C V S.

PLINIVS a oſcitantiùs certè quam decuit, Glanidem maris peculiarem fecit, quandoquidẽ vel omnium veterum teſtimonio, fluuiatilis eſt, quin ipſe quoq; Plinius aliquando fluuiatilem eſse aſserit. Io. Kentmannus medicus, referente Geſnero, ex Oceanò in Albin aſcendere Velſum (ſic ibi vocant) tradit, quod quoq; mihi veriſimile non eſt, cùm nunquã iſtiuſmodi piſcis in vllo mari captus ſit. Neq; vnius tantum fluminis, ſed multorũ incola eſt, id quod præ cæteris indicat Pauſanias, cuius verba ſupra citauimus. Aelianus etiam in plurimis fluminibus Glanidem degere prodidit his verbis. *Glanis piſcis incola Mæandri, & Lyci Aſianorũ fluminum, & Europæi Strymonis, ſpeciem Siluri ſimilitudinemq; gerit.* In Nilo autem, & Rheno inueniri præter Pauſaniam Plinius

a L. 32. c. 11

 E

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS.
DE PISCIBVS LIBER V. F
QVI EST
DE PISCIBVS FLVVIATILIBVS.
Et primum de Attilo.
Cap. I.

ORDINIS RATIO. NOMEN.

Ab Attilo exordiatur author.

INTER fluuiatiles, (hoc eſt, qui ſolos incolunt fluuios,) non ſquamoſos magnitudine, molevè corporis certant Antaceus Boryſthenis, Attilus Padi, Ichthyocolla, & Glanis. Attamen Attilo ſi principatum dedero, nemo puto vitio vertet. Pado enim, propter quem ferè natus ſum, proprius à Plinio appellatur his verbis: *Attilus in Pado inertia pingueſcens, ad mille aliquãdo libras, catenato captus hamo, nec niſi boum iugis extractus*. Loquitur de piſcibus peculiaribus fluuijs proprijs. Doctiores eum eſſe nõ dubitant, qui Padi accolis vulgò Adena, ſiue Adeno, aut Adano nuncupatur, cùm quòd magnitudo reſpondeat, ſimiliterque vt dictum eſt, hodieq; extrahatur, Cælio Calcagnino teſte, tùm quòd piſcis huius figura nullibi quàm in Pado viſa ſit, quod ſi namq; vel in Oceano, vel in mediterraneo, aliovè mari, fluminibuſvè naſceretur, aliquando illic inuentum fuiſſe, neceſſe foret, quod tamen nunquam quiſpiam memoriæ prodidit. G

FORMA. DESCRIPTIO.

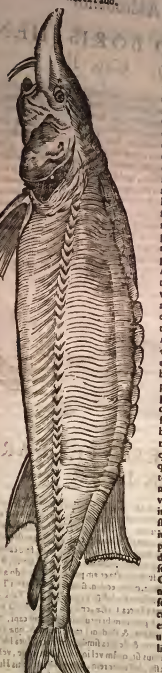
Oſſa.
Pinna.
Cauda.
Os.
Vt à Sturione differat.

PISCIS eſt cartilagineus, Sturioni magna ex parte reſpõdens. Huius enim more oſſa gerit clypeata, ſed ea tempore dicitur abijcere, idq; in cauſa eſſe, cur alij ſine oſſibus, alij cum oſſibus depinganti poſt quę pinna dorſi eſt vnica, cui parte ſupina ſubiacent duę, qualea omninò ſunt Sturioni. Cauda etiam in duas deficit. Os clauſum ad obliquam lineam inciſum eſt, ſed apertum, & hians rotundum. Ante illud pendent è roſtro appendices carnoſæ & molles. Branchias opertas habet, ad quas pinnæ ſitæ ſunt. Quomodo verò à Sturione, quem Franc. Philelphus Attilum eſſe credebat, differat, Cælius Calcagninus perquam eruditè docet his ferè verbis. Quod à me percontaris, an Attilus, quem Ladanum vulgaris nomenclatura ſolet appellare, is ſit quem Italia Moronem, Vſonem Pannonia vocat: paucis reſpondebo, me eundẽ non exiſtimare, vel ex Plinij teſtimonio, qui eum Pado vult eſſe peculiarem; quo loco de proprijs quorundam amniũ piſcibus agit. Sed ego, vt tecum agam liberaliùs, nõ modò te ad Plinij, ſed ad oculorum etiam tuorum teſtimonium prouoco. Totam itaq; Attili effigiem, ac membraturam quanta potui breuitate perſtrinxi. Et quia non ſatis perſpicuè id fieri poſſet, niſi noti alicuius piſcis exẽplo vteremur: Hyccam, ſiue Sturionem, qui nullo ferè loco non naſcitur, mihi propoſuiſti. Qui licet in mari natales habeat, ſolet tamen aduerſus amnes mira ſubire voluptate, donec iam præpinguis redeat. Moronis, ſiue Vſonis exemplo nondum dixi, quòd H

neque

Attilus verus ex Pado.

A

B

C

D

neque ij piſces non cognoſcantur, neque mihi eorum imago ſatis memoriæ inhæreat. Sic ergo accipe: Attilus hoc differt ab Hycca, ſiue Sturione, quòd Sturio pelagius eſt: Attilus amnicus, & Pado peculiaris. Sturio non temere viſus æquare quatuor talenta Attica, id eſt trecẽtas libras. Plinius ſcribit Attilum ad mille libras, id eſt, ſupra XIII. talenta excreuiſſe. Quæ magnitudo ſanè inſignis, & raro perſpicua. Attilus cùm ad certam magnitudinem excreuit, ſquamas hiſpidas abijcit, quas per quinq; verſus diſpoſitas gerit, in ſumma ſelliceet dorſi ſpina, ex vtroq; latere geminatas, & ſibi quaſi parallelas, extremus verſus pinnas attingit. His abiectis tactu lenis euadit, nec habet quod vnguem offendit. Contrà Sturio ſemper hiſpidas ſquamas ſuas tota æſtate retinet: Caro Sturionis callum habet, & mirificè palatum oblectat. Attili contrà, fluxa eſt, & mollis, & palato parum iucunda. Exiſtimant piſcatores προτομὴν, id eſt, partem priorem Attili, ad poſteriorem vix eam habere proportionem, quàm quatuor ad vnum. Tota enim vis huius piſcis ſita eſt in capite, & parte capiti attigua. Quæ obſeruatio etſi ad Sturionem etiam, alioſq; piſces pertineat, authore Ariſtotele, & Plinio: cuius verba ſunt, videlicet: *Capita piſcibus portione corporum maxima, fortaſsis vt mergantur*, tamen in Attilo neſcio quomodo præ ceteros luculenta eſt atque admirabilis. Parui ſunt oculi Attilo in tanta mole capitis. Sturio, & Attilus habent os in parte prona (ſupina dicere voluit) eo propè in loco, cui in cæteris perfectioribus animantibus reſpondent omoplatæ. Os vtrique ſine dentibus, ſed Sturioni fermè orbiculatum: Attilo multò maius, & ad lineam obliquam inciſum, quo aperto, vaſto illo hiatu piſces deuorat, quos reſpirando κατὰ διαστολὴν (ità piſcatores putant) contraxit. Loca piſculenta maximè frequentat, hyberno præcipuè tempore vorticoſas voragines, ad quas piſces frigoris impatientes, teporis gratia ſe recipiunt. Roſtrum Sturioni reſimum, ac latiuſculum, ad imaginem ferè Delphini, & Oxyrinchi; Attili planum, & paulò minus, quàm in mucronem deſinens. Attilo tergi color albicans, & lanoſus. Sturioni vergit in glaucum. Hæc itaque Cælius. Quid præterea de hoc piſce ſcribam non habeo, niſi quòd Rondeletius Ferrarienſes ſibi aliquando narraſſe ſcribit, Attilum capi ſagena per tranſuerſum amnem iniecta, ex cucurbitis exiccatis ſuſpenſa, in quam nauiculis vtrinque diſpoſitis vrgetur, & impellitur.

Attilus vt a Sturione differat.

Oculi.

Roſtrum.

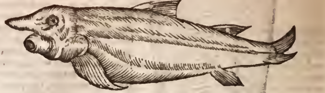
Color.

Capiendi ratio.

DE ANTACEO BORISTHENIS Rondeletij. Cap. II. E

Antacei qui. ANTACEI piſces (inquit Rondeletius) dicuntur prægrandes, & vaſtæ magnitudinis in Mæotide, & Boryſthene; quos aliquando in oſtijs in glacie concretos effodi author eſt Strabo. (Nec alios, vt conijcio, Solinus intelligit, inquiens: *Apud Neuros naſcitur Boryſthenes flumen, in quo piſces egregij ſaporis, & quibus oſſa nulla ſunt, nec aliud, quàm cartilagines tenerrimæ.* Nec dubito, quin Plinius de his loquatur his verbis: *Et in Danubio Mario extrahitur Porculo marino ſimilis. Et in Boryſthene memoratur præcipua magnitudo nullis oſsibus ſpinisſuè interſitis.*) *Mario.* Ex his ſalſamenta fiebant, præſertim ex maxillis, & ijs, quæ circa palatum ſunt partibus, quòd eæ partes alijs ſuauitate præſtarent. Ex his igitur vnus eſt, quem hìc proponimus roſtro oblongo, acuto, oris vaſto, & rotundo hiatu in ſupina parte. Bellonius ſimilem figuram exhibet Attili nomine, niſi quòd vnicam tantùm ei in dorſo *Vt à Sturione differt.* pinnam appinxerit. Ingentis (inquit) eſt magnitudinis: cætera Sturionem tàm internis, quàm externis partibus refert, hoc dempto, quòd pro eminentioribus, ac calloſis illis elatis tuberculis, quibus Sturio quinis carinis præditus eſt, hic ſtigmatis tantùm liuidis ſeſsilibuſque maculis in cute minus aſpera, ad latera ſit diſtinctus: Præterea vnicam tantùm pinnam ab ano ad caudam gerit. Sturio autem duas habet. Cæterùm os Attilo prominet oblongum, fiſtuloſum, ſublongo etiam naſo. Hactenus Bellonius, qui deinceps nonnulla de hoc piſce ſcribit, quæ vero Attilo conueniunt. F

Antaceus Boryſthenis.

DE ANTACEO STELLARI. Cap. III.

Nomen. Color. ANTACEI ſpeciem hunc piſcem eſſe, primus aſpectus loquitur. Iconem eius Geryon Seilerus ſummus, & celebertimus Auguſtanæ Relp. medicus ad me dedit (inquit Geſnerus) ſine aliquo nomine. Straubich jin Danubio captum aiunt. Hunc Antaceum ſtellatem cognominate libet; ſicut & Galeus quidam ſtellatis cognominatur. Pictura in linteo ſatis magno expreſſa, colorem vbiq; ferè cæruleum oſtendebat: venter candidior eſt ad roſeum inclinans. Spinæ in dorſo, & ſtellæ (quæ ſpinis delapſis relictæ videntur) pallidi coloris ſunt: puncta etiam paſſim, vel è pallido albicantis, vel fuſci Indiciuè coloris ſunt. Cognatus huic fuerit, qui in eodem flumine à Germanis Tick appellatur, quod nomen ab Antaceo videri poteſt per aphæreſin factũ: Vngari Tock, vel Tock, vel Tockhal (hal piſcis eſt) appellant. Idem aut ſimilis fuerit Zucca Caſſæ, cuius in Ichthyocolla meminit Bellonius, Z. pro t. poſito. Quidam Tick, vel Sck piſcem mihi retulit in Danubio capi, non quidem Viennæ, ſed inferius circa Peſtum, vt vulgò vocant, & Budam: mole corporis, quæ ad xxv. libras (ſedecim vnciarum) accedat: cute varia vndiquaq; & ſtellata ſimiliter, vt in exhibita hìc à nobis icone: ſed roſtro differre: quod longius, & gracilius ſit, quàm vel in hac noſtra icone, vel in Huſone, anſerino ferè ſimile: cætera Huſoni ſimilem eſſe, ſed minorem, ideoq; ab imperitis Huſonem paruum eſſe putari. Hic an ſit Galeus Rhodius quærendum. Hæc omnia Geſnerus. H

DE

A

Antaceus ſtellatus.

B

DE ICHTHYOCOLLA.
Cap. IV.

SYNONYMA. ETYMVM.

ETIAMSI ex multorum piſcium folliculis, corioq; colla, ſiue gluten fiat, hunc tamen, cuius modò exprimetur imago, peculiariter Ichthyocollam, quaſi glutine *Etymum.*
abundantem piſcem nuncuparunt, quemadmodum Ponticum vulgus ſimiliter
Collanum, Italique Colpiſcem, & vulgus Colabuccum, teſte Bellonio, qui Bo- *Collanus.*
C nonienſibus Copſum quoq; vocari aſſerit, cùm ſit Copſus nobis, & Ferrarien-
ſibus, quem veterum Galeum Rhodium eſſe oſtendimus. Neque etiam Germa- *Copſus.*
norum Huſo eſt, vt ille credidit; nec deniq; Flandrorum Bollick; ſed Aſellorum tertiam ſpeciem
ſic Flandris vocari ſuo loco diximus. Idem & Ferrarienſibus piſcem Iudaicum vocari ſcribit, alijs *Piſcis Iudaicus.*
Copeſce. Ego piſcem Iudaicum dici non puto. Zygænæ id nomen eſſe ſcio apud Pariſiēſes. Quod
verò Herodoto à magnitudine, qua cetaceos piſces æquare conſpicitur Antaceum, & Pomponio *Magnus.*
Magnum vocitatum eſſe velit, & Boryſthenis incolā, de hoc quoq; dubitari poteſt. Mihi quidem
ad Boryſthenis Antaceum rectiùs pertinere videtur. Teſtatur denique Bellonius Tanais accolis *Barbota.*
vulgò Barbotam vocari, quòd quaternis veluti barbis ad labia ſit communitus: quod nomen ei
cum fluuiatili quadam Muſtela commune eſt. Rondeletius quidem eorum ſententiam ritè improbat, qui Plinio Marionem dici volebant, cæterum pro Mario apud eum maior reddens, fruſtrà
laborat. Non deſunt etiam alij, quorum ſemel tantùm meminit, vt ſunt ferè omnes, quos ibi ordine enumerat, Silurus, Eſox, Attilus, Mario, Porculus marinus, & cuius in Boryſthene memoratur præcipua magnitudine. Idem Rondeletius pro Eſox legit Exos, idq; nomen huic piſci ap- *Eſox.*
plicat, quoniam oſſibus, ſpiniſq; caret, qua in re rurſus ab ipſo omninò diſſentio. Eſox enim Pli- *Exos.*
D nio celebratur in Rheno, qui hoc piſce omninò caret. Adde quòd piſcis iſte, vel ipſo etiam aſſerente Rondel. Ichthyocolla *a* ipſi vocatur his verbis: *Ichthyocolla appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium, idemq; nomen glutini eius.* Nec alium piſcem, ni fallor, intellexit *b* Dioſcorides, inquiēs, a *L.33.c.7.*
gluten ventrem (κοιλίαν) eſſe piſcis, cetacei, præſtareq; candicans, natione Ponticum: tale enim b *L.2.c.102*
hodie quoque ex eius inteſtino ex Ponto mittitur: quanquam ex diuerſis piſcibus aliàs fiat, quin,
teſte Ariſtotele, animalibus omnibus in cute lentor quidam ſit mucoſus. Marcellus Virgilius in
quibuſdam antiquis Dioſcoridis codicibus pro κοιλία, ſcribit legi κόλλα, quod eſt gluten. Non
incongruè tamen κοιλίας, ſiue ventris nomine communi veſica quoq; intelligi (inquit Geſnerus)
poteſt. Ferè enim ex Huſonum tantùm veſica ichthyocollam Germani habent, quare & Huſenblater appellant. Et Bellonius tradit Germanis hanc veſiculam in Ichthyocolla exprimentibus
Hauſenploſen nominari, de veſicæ ſitu mox,

FORMA: DESCRIPTIO.

Oſſa.
Barba.
Vt à Sturione, & Attilo differat.
Pinna.
Branchiæ.
Cauda.
Veſica.

ICHTHYOCOLLA piſcis eſt cetaceus, figura oblonga, ac propè tereti. Oſſibus, ac ſpin caret, capite eſt craſſo, & lato, ore magno, & in promptu poſito; è ſuperiore maxilla qu tuor apophyſes carnoſæ, velut barbæ dependent, vnde Barbotta dicitur. Oculos paruos h bet pro corporis magnitudine. Bellonius ait, hoc à Sturione, atq; Attilo præcipuè differre, quò roſtro careat, magnum oris rictum præ ſe ferat, ſitq; ſublutea, dura, læui, ac glabra cute conue ſtita carne. Bina ante oculorum canthum, parua atq; aperta foramina habet: pinnas in tergor duas (quas aliter Rondeletius, aliter Bellonius pingit) ad caudam erectas. Branchiæ veluti ſpi neo tegmine communiuntur, Sturionis modo: cauda quàm huic magis biſurca: præcipua à ca teris piſcibus nota diſcernitur, quòd paulò ſupra ſpineum operimentum branchiarum, quodam ad eius latera impreſſo foramine pertuſus ſit Foliculus, ſiue veſica, ex qua glutinum fit à capite a caudam per ſpinæ longitudinem extenditur.

Ichthyocolla Rondelet.

VSVS IN CIBO. ALII.

Carnis qualitas.
Morona.
Vſus in medicina.
Geladia.

CARNE (inquit Rondeletius) eſt prædulci, & glutinoſa admodum, ob id ſalituræ idonea, qua melior redditur, & rubeſcens Salmonis modo, atq; etiam durior, quam ob cauſam aliquamdiù maceranda, priuſquam coquatur. Eam Tanais, & Ponti accolæ Romam, & Venetias tranſmittunt, illicq; in foro piſcatorio venditur. Bellonius Græcorum vulgò in delicijs eſſe ſcribit, & Moronam appellari, cæterùm verendum eſt, ne & hic cum Huſone confundat. Ichthyocolla, authore Plinio *epinyctides tollit. Erugat cutem extenditq; in aqua decocta horis quatuor, dein contuſa, & colluta ſubacta ad liquorem vſque mellis. Ita præparata in vaſe nouo conditur, & in vſu quatuor drachmis eius, bina ſulphuris, & anchuſa totidem, octo ſpuma argentea adduntur, aſperſaque aqua teruntur vnà. Sic illita facies poſt quatuor horas abluitur.* Idem alibi, *Lethargicos* (inquit) *coagulum vituli adiuuat in vino potum oboli pondere; item Ichthyocolla.* Valet ad conglutinandas omnis generis chartas, atque inſtrumenta muſica, reliquaque lignaria inſtrumenta, quæ teſſellato, imbricato, & vermiculato opere fiunt. Gelu, ſiue ius glutinoſum, ſiue denſatum, & aromatibus conditum, vulgò Geladia, rectiùs Ichthyocolla, quàm vel vitulinis, vel Caporum pedibus induratur. Didymus in Geoponicis cimices non graſſaturòs in te pollicetur, ſi glutine piſcium decocto lecticam vnxeris.

DE GLANIDE. Cap. V.

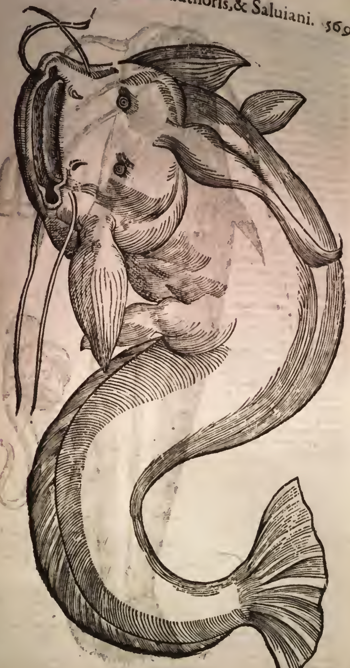
SYNONYMA. ETYMVM.

A QVI Ariſtot. Pauſaniæq; Γλάνις appellatur, Plinius, vt in progreſſu hiſtoriæ patebit, modò
Silurum, modò Glanidem, Glanum & Glanium conuertit. Theodorus in *a* Ariſt. Silurum *a Lib. 4. de*
ſemper: quem errorem Pauſaniæ interpres effugere quoq; non potuit. Gazæ cùm Plinius *anim.*
errandi occaſionem præbuit, tùm ipſe Ariſtoteles, qui Silurum nuſquam nominat. *Solaris piſcis.*
Quin & Aelianus Silurum cum Glanide confundit, vt in Sturione oſtẽdimus. Alijq; paſſim, qui poſt
Plinium vixerunt, Glanidem vel Silurum nuncuparunt, vel ſimul implicarunt. Albertus pro Glani-
de imperitè Garcanem ſcripſit, nec non etiam Solarem piſcem, fortè quaſi Silurum; quanquàm ipſe
ſic dictum eſſe innuat, quòd Soli in ripis fluminum ſe libenter exponat. (Ianidem à fluuio eiuſdem
nominis dici Stephanus Grammaticus ille regius tradit his verbis: Γλάνις *flumius eſt Cumæ* (Italiæ &
Cumæ Varrinus, apud quẽ vltima non rectè per ypſilon ſcribitur,) *cuius meminit Lycophron*; γλάνις
(ſic habet codex impreſſus per υ. in fine) οἱ φάθροις δυίναι τίγγον χθόνα. *Ab hoc etiam piſcis Glanis di-*
B *citur, qui nominatur* γλάνος. (hac terminatione apud nullum alium Græcum inuenias.) *Eſt & Iberiæ*
fluuius: item tertius Italiæ circa Tiberim amnem.

FORMA. DESCRIPTIO.

QVI modò veterum Glanis ſit, non benè conuenit inter noſtri temporis eruditos. Saluianus *Glani veterum qui.*
eum eſſe docet, qui à Bohemis, Polonis & Illyricis Sum, Alberto Sumus, à Pannonib. Har-
cha, vel (vt teſtatur Manardus, ſi rectè, vt ipſemet proteſtatur, meminit) Acchia; (Hacchia
potiùs) à Germania Schaden, quaſi damnoſus, nimirum propter voracitatem, aut Vual-
ler; ſiue Vueller, à magnitudine, vt Geſnerus ait, item Vuelſz, & Salut, appellatur, cùm quòd Bizan-
tinorum vulgus hodieq; vulgò Glagnum, eodem Manardo teſte, appellet, quaſi Glanum, tùm quòd *Silurus Geſneri.*
omnia Glanidi à veteribus attributa, ei egregiè reſpondeant. Geſnerus verò hunc Silurum facit, Gla-
nidemq; Siluri ſpeciem putat eſſe minorem, iconeſq; duarum ſpecierum exhibet, moxq; ex Pauſania *Glanides*
Glanidis duas ſpecies eſſe patebit. Rondelet. pro Glanide duos piſces pingit, inuicem diuerſiſſimos, *Rondelet. & Bellonij.*
vnum verò tantùm deſcribit, nimirum quem priori loco expreſſit; nam altera icõ Glanidis eſt Saluia-
ni. Bellonius iconem nullam edidit, ſed eundem quem Rondeletius deſcribere videtur, aitq; Byzan-
C tino vulgo ab inſigni glabritie Glagnum etiamnum nominari. In ſingularibus verò obſeruationibus
Silurum ad Strymonem fluuium vulgo hodie Glaignon, aut Glanon vocari ſcribit; eũdemq; piſcem *Hyæna.*
alio nomine Hyænam vocari; & Conſtantinopoli in foro frequentiſſimum Glagnion appellari. Itaq;
vel duos, vel tres diuerſos piſces in vnum confundere videtur. Glanidem enim, & Silurum diuerſos
eſſe ex Sturionis hiſtoria conſtat; à quibus & Hyænam, ſi quis Oppianum conſulat, differre etiam fa-
cilè cõcedet. Ego Saluiano ſubſcribo, quanquam me non lateat, Aeliano teſte Glanidem, & Silurum
ſimiles eſſe, cui (Sturioni nempe) omnino diſſimilis noſter piſcis eſt. Ceterùm Aelianus Silurum Gla- *Glanidis*
nidi, cuius duæ ſpecies ſunt Pauſaniæ, implicat inquiẽs: *Glanis piſcis incola Mæandri, & Lyci Aſiaticorũ* *duæ ſpecies*
fluminum, & Europæi Strymonis, ſpeciem Siluri ſimilitudinemq; gerit. Apparet namq; hunc Pauſaniæ *eſſe ex Pau-*
(cuius auditor fuit) locum exprimere voluiſſe: *Beluas hominibus pernitioſas Græcorum fluuij ferre non* *ſania collegi.*
ſolent, ſicut Indus, Nilus Aegyptius, Rhenus, Iſter, Euphrates & Phaſis. Hi enim feras inter ſe ſimiles, &
maximè hominum voraces alunt, ſimiles ſpecie Glanidibus Hermi, & Mæandri alumnis, niſi quòd & color
eis nigrior eſt, & vires præſtantiores: Glanides & nigræ minus ſunt & imbecilliores. Non enim beluæ
illæ in homines ſæuientes a Glanidibus tanquam omnino diuerſis piſcibus, diſtinguuntur, (vt Geſ-
nerus contra Gillium contendit,) ſed Pauſanias Glanidis duas ſpecies eſſe inſinuat, colore & vi-
D ribus pro loci, in quo degunt, diuerſitate: nam cùm vel Athenæo, teſte in Iſtro etiam Glanis repe-
riatur, ſi feræ illæ à Glanidibus ſpecie differrent, eas Glanidibus aſſimilaturus Pauſanias, haud ad
Hermi, & Mæandri Glanides confugiſſet, ſed illis, qui in eodem Iſtro reperiuntur aſſimilaſſet, Ca- *Ex Saluian.*
put habet rotũdum, & ad reliqui corporis rationem mediocre; in cuius anteriore parte haud exten- *Caput.*
ta, ſed retuſa & omni roſtro carente, tanquam in promptu os poſitũ eſt, magnum, patulum, vitulino *Os.*
ori ſimillimum, & valde denticulatum: vtraq; enim maxilla paruorum dentium, ſed acutorum & va-
lidorum ordinibus, quàm plurimis armatur: præter quos innumeros denticulos maioribus etiam, &
robuſtioribus muniuntur fauces. Ariſtoteles quoq; Glanidi duriſſimos dentes tribuit. Ex ſuperiore
maxilla duæ rotundæ atq; longiſſimæ carneæ, ſiue membranaceæ appendices enaſcuntur; ex inferio-
re verò quaternæ multò minores, vtrimque ſcilicet binæ pendent. Oculi parui ſunt & rotundi. Et vt
author eſt *a* Ariſtoteles, *branchias habet vtrimque quaternas, duplices, nouiſſima excepta*, & prope eas
binas pinnas, vtrinque ſcilicet vnam, atque binas alias, vtrimque etiam vnam, in medio ferè ventre.
In primo autem dorſo vno parua erigitur pinna. In ventre verò etiam vna, quæ à podice ad caudam
vſque excurrit. Cauda lata eſt, & non lunata. Non ſquamis, ſed corio læui, & duro tegitur. Caput &

Color. dorſum nigricant; venter albus eſt, latera verò nonnullis nigrioribus, alijſq; ſubalbidis maculis cōſp
Partes interne. ſa liuent. Vnde iure nigricantē eſſe glanidem teſtatur Pauſanias. Ventriculū amplum habet, & craſſo
inteſtina lata, nec multis gyris conuoluta: iecur ex albo rubens, cui fellis veſica hæret, vt notauit eti
b Li. 2. Hiſt. cap. 15. Ariſt. lienem verò ſubatrum. Oblonga eſt piſcis huius figura, eſtq; piſcis totus teres, etſi venter ha
mediocriter extuberet. Ad multā magnitudinē excreſcit: non ſolùm .n. ducentarum librarum ſed m
Forma. ior etiam capi ſolet. Geſn. teſtimonio eruditi cuiuſdam Vngari in Tibiſco (qui Daciç fluuius Danub
Magnitudo. miſcetur) aliquando captum fuiſſe ſcribit ſeptem, vel octo cubitorum, plauſtrum occupantem, eum
fluuio annis ſedecim ſub culina viri cuiuſdam nobilis latuiſſe; hamo tandem ineſcatum eſſe, dum f
turam ſuam cuſtodiret: vbi ſe captū ſenſit, exilijſſe, ſecuros impetum eius piſcatores ad miliaria du
deniq; defatigatum cepiſſe: barbas cum ſupra infraq; os habere, rictū latum, caudam verſus attenua
Dentes. Dentes habere inſtar pectinis illius, quo lanæ vectes depectuntur, à carduis denominati vulgò, ſqu
mis carere: in aquis cænoſis verſari. Ipſe verò Geſn. dentes habere negat, ſed labia limæ inſtar exaſp
rari, atq; ita prædam facilè retinere: retentam mandere, & comminuere ei opus non eſſe, ſed faucib
& gula maximè patentibus integram vorare. Idem & in Viadro apud Sileſios tantum eſſe ſcribit,
captus, impoſitus currui, plerunq; vltra currum emineat. Tres verò icones exhibuit, quarū duæ prior
vnius eiuſdemq; piſcis eſſe videntur; ipſe verò differre inuicem putat, quantum (inquit) & color eu
riat, & pars ad caudā latior eſt proportione, quàm in cæteris, quas habeo, huius piſcis imaginibus. Q
apud me hanc picturam viderunt peregrini, Velſo ſuo, vel Schaido ſuperiùs deſcripto, diſſimilem e
aiebant, ſpecie nimirum, non genere proximo. Quærendum an pinna ab ano extenſa retrorſum, caud
continua ſit: vel potius propter vicinitatem, continua eſſe videatur non diligenter aduertenti. Ex pic
Alia exacta deſcriptio. ris quas habeo diuerſas, quædam continuant; aliæ non item. Hæc Geſn. qui exactiſſimam huius ſpeci
piſcis deſcriptionem à Benedicto Martino, viro vndiquaq; erudito factam reliquit in hæc verba: M
to iam tandem Saluth (ſic Sabaudi finitimi nominant circa Moratū, & Neocomum) piſcis imaginem
qui apud Bipennates captus eſt, & per amicos ad me miſſus, ac me præſente à pictore delineatus, vn
Voracitas. cum interioribus quibuſdam partibus, quas ſecto piſce inſpeximus. Eſt autem Saluth piſcis mollis, ſin
ſquamis, totus lubricus inſtar Anguillæ, ac inter lacuſtres nocentiſſimus: Venatur enim reliquos, & i
Magnitudo. omnes mira voracitate tanquam helluo graſſatur. Creſcit etiam in ingentem magnitudinem. Superi
ribus annis in Moretano lacu captus eſt octo pedum, & apud nos Bernæ ad libram venditus, hic noſte
Color. paruus erat adhuc, ſeſquipedalis. Caput habet amplum, & benè latum: reliqua corporis pars eſt co
tractior, vt in acumen propè deſinat: os patentiſſimum: inferius labrum prominentius ſuperiori. Co
Branchiæ. lor ei nigricat, præſertim circa caput: latera ad cinereum inclinant: vndiq; per tergum, & caput nigri
maculis conſperſus eſt. Branchiarū vtrimq; quatuor habet ordines: imò ferè capite concurrunt. Abrā
Cauda. chijs ſtatim duæ pinnæ ſunt: inde venter laxus eſt, quem terminant duæ aliæ pinnæ prioribus minore
Hinc cauda reliquo corpore multò prolixior, quæ inferna parte continuam vnam pinnam habet: in ter
Oculi. go vnica pinna eſt, & erecta; hac tanquam velo, illa gubernaculi vice vtitur, moruq; fertur citatiſsimo
Oculi cineręi eminentiores reliqua cute, rotundi parui. Antę oculos vtrimq; cornu vnum prælongum
Os. Hæc cornua ante ſe extendit, ceu ad explorandum; interdum ad latera comprimuntur. Labium inſe
rius quatuor cornua habet breuiora, quę gulam vt barba ornant. Venter totus albicat. Os patentiſſimū
Ventriculus. vt dixi: labra aſpera frequenti dentium ordine. Sine lingua eſt: quiddam tamen tuberoſum, firmum,
branchijs ad inferius labrū procèditur, ad latera vtrinq; liberum extremitatibus contiguum, hinc labro
inferiori, illinc branchijs ad guttur. Branchijs & gutturi contiguus eſt ventriculus, extenſus & ſatis c
pax. Is cùm inflarem eum calamo in præſenti piſce ſeſquipedali, æquabat renem porci magni, vndiq
diſcurſantibus venis rubris. Hunc regit hepar: à latere ventriculi inteſtinū longū prominet, quo ſter-
cora egeruntur, id ad poſtremas pinnas, vbi finitur venter, deſerit materia (ſubſtantia tunicæ ventri-
culi, & inteſtinorum) tota eſt ſolidior, qualis in quadrupedibus venter eſt. Supra eam eſt veſicula, quā
media ſutura in duos torulos eminentes diuidit, longos, ante duo tubera mamarum inſtar, vel qualeſ
ſunt vertebræ, rotunda. Poſterior pars in acumen ſenſim deſinit, vt tota veſicula non malè lyrā videa-
tur exprimere. Eſt autem ea candidiſſima nigra ſuperinducta mēbrana, quæ commodè poteſt detrahi,
vt veſicula tanquā ex culeo nigro candicans ipſa educatur. Cohæret enim ſpinæ dorſi inter brāchias.
Per ſpinam autē dorſi vena tranſit candida nigro tenuiſſimo inuolucro tecta, vt in Anguillis, hanc exi-
munt deliciarum ſectatores tanquam venenatā, & noxiam. Huc uſq; ille. Tertiam iconem Petrus Stui-
Siluri tertij Geſn. deſcriptio. bus iuuenis eruditus affinis eius, eidem Geſnero miſit huiuſmodi: quam Lucas Schan pictor partim ad
piſcis ſub aqua natantis, partim extracti aliquantiſper aſpectum expreſſit. Piſcis (vt ex pictura apparet)
totus ſimilitudinem aliquam cum Muſtelis fluuiorum, & lacuum habet. Oculi ſunt parui: barbulæ ſu-
Pinna. ſcæ, non longæ, è craſſiuſculis paulatim attenuantur, binæ ſuperiore labro, ternæ inferiore. Pinnæ ad
branchias binæ, in dorſo nullam oſtendit pictura, ſed tantùm carunculam quandam mucronatam
eminentē, qualis & in Muſtela paluſtri maiore, eodem ferè loco viſitur. In ventre verò vna, & cōtinua
longiſſima pinna ad caudam vſq: albicat, maculis diſtincta fuſcis. Corpus à capite retrorſum ſubinde
attenuatur: finis latiuſculus, & obliquus eſt, & quod mireris nullam caudæ pinnā habent. Os magnū, &
latum

A

Silurus tertius Geſneri, ſeu Glanis alter.

latum. Capitis color è cæruleo ſubuiridis; reliquum corpus viridi, & flauo colore mixto pingitur, ſed maculas etiã diuerſi coloris habet. Sed ipſa Stuibij verba adſcribam teſtis oculatis. Piſcis (inquit) quam mitto effigies, licet coloribus per omnia non reſpondeat, formam tamen optimè refert. Nam cum piſcem extra aquã diutius retinere non eſſet integrũ, non licuit pictori tam citò omnia cõſiderare. Huius generis duos in ſtagno ſuo ciuis quidã alit, qui cum ante annos triginta ſex ad Hundsfelden in Rheno cũ alijs piſcibus illis quos Argentinæ vocãt Ruſelken, ſimul naſſa capti eſſent, vix digiti longitudine, & Argentinã in forum aducti, à ciue quodam raritatis gratia empti, in piſcinã coniecti ſunt, in qua alter ab eo tempore vſq; adeò excreuit, vt iam ſex cũ dimidio pedes meos (hominis mediocris proceritatem, aut amplius) longitudine cõtineat. Caput, quà craſſiſſimum eſt, filo complexus, duorum pedum, & dimidij ferè circumferentiam deprehendi. Alter huic per omnia conſimilis, ſed lõgitudine longè eſt inferior. Maior ille piſcibus quibuſuis excepto Carpione, ſiue viuis, ſiue mortuis, veſcitur. Hyeme nihil quicquam guſtare vnquam viſus eſt. Cornua quæ ſupra, & infra os habet, quotannis decidunt, & rurſus noua ſuccreſcunt, ſicuti ceruis. Nomen cognoſcere non potui, niſi quod aiebãt, olim quendã Scheid appellaſſe, eiuſq; generis magnam in Danubio copiam eſſe, & Sabaudum quendã ſua lingua Salu. Hæc Stuibus. Speciẽ hãc à ſuperioribus eſſe diuerſam, coloris, barbularum, & caudæ diuerſitas loquuntur. Geſnerus Glanidine potiùs, quam Siluro cognatus idemne ſit, conſiderandum doctis proponit. In qua ſententia ipſum fuiſſe apparet: nam & in capite de Glanide. Quærendum (inquit) an Siluri è mari ſemper aſcendant in flumina maiora Rhenum, Danubium, Viſulam, Albin &c. Glanides verò nõ item, minus nigri, infirmioreſque. Ego picturas quinq; huius generis diuerſas habeo, vnam ex Murtiò lacu Bernẽſium, breuiore, craſſiore, & albidiore corpore: alteram nigriorẽ, & longiorem è lacu prope

Color.

Cibus.

D pè Rauenſpurgum: tertiam ex Danubio, quartam ſine coloribus delineatam, neſcio ex Rheno, an Oceano circa oſtia Rheni, quintã è ſtaguo iuxta Argentinam. Pinnis inter ſe barbuliſq; & reliqua ferè ſpecie omnes conueniunt: magnitudine, caudæ figura, & coloribus differunt. Hæc ille.

LOCVS.

PLINIVS a oſcitantiùs certè quam decuit, Glanidem maris peculiarem fecit, quandoquidẽ vel omnium veterum teſtimonio, fluuiatilis eſt, quin ipſe quoq; Plinius aliquando fluuiatilem eſſe aſſerit. Io. Kentmannus medicus, referente Geſnero, ex Oceanò in Albin aſcendere Velſum (ſic ibi vocant) tradit, quod quoq; mihi veriſimile non eſt, cùm nunquã iſtiuſmodi piſcis in vllo mari captus ſit. Neq; vnius tantum fluminis, ſed multorũ incola eſt, id quod præ cæteris indicat Pauſanias, cuius verba ſupra citauimus. Aelianus etiam in plurimis fluminibus Glanidem degere prodidit his verbis. *Glanis piſcis incola Mæandri, & Lyci Aſianorũ fluminum, & Europæi Strymonis, ſpeciem Siluri ſimilitudinemq; gerit.* In Nilo autem, & Rheno inueniri præter Pauſaniam Plinius a L.32.c.11

nius

nius quoq; teſtatur inquiens: *Præcipua magnitudine Thunni ſunt. &c. Sunt & in quibuſdam amnibus* E
haud minores, Silurus in Nilo &c. Silurus graſſatur vbicunq; eſt omne animal appetens, equos innatan-
tes ſæpè demergens præcipuè in Mæno Germaniæ amne propè (alias propter,) Lisbeum. Quo loco ea ve-
tuſtis codicibus aliqui (inquit Maſſarius) in Rheno, & aliqui in Mœno habent. Hermolaus verò in

Plinij locus conſideratus

Aeno legendum cenſuit, quod non probamus; cum, quòd Aenus tempore Plinij, & priſcorum, aut horum non erat Germaniæ fluuius, cùm ea tantum pars, quæ vltra Danubium eſt, tunc Germania appellaretur, at Aenus citra Danubium eſt, in quem influit propè Patauium nobilem ciuitatem Bauariæ, quæ pars Norici eſt; tùm etiam quòd non adeò magni piſces in Aeno reperiuntur. legendum ergò in Rheno; vel potius in Mœno, vti ſcriptum eſt. Mœnus namq; fluuius eſt, quē nunc Mangonum, & Moganum Germani vocant, omnibus Germaniæ fluminibus curuior, ex pinifero monte orientalis Franciæ deſcendens iuxta Hercinium, & in Rhenum ſe exonerans. Geſnerus quoq; ex diuerſis illius fluuij, in quo Siluros præcipuè graſſari Plinius ſcripſit, nomenclaturis, Rhenum, præ cæteris longè mauult; nam ſi in Moſella (inquit) eſt Silurus, vt Auſonius canit, (Auſonij Silurus Sturio eſt, vt oſtendimus) è Rheno in eum amnem ſubire poteſt; itemq; ſi in Mœno: & Pauſanias eſt in alijs fluuijs, tum in Rheno, Iſtroq; beluas huiuſmodi, hominibus pernicioſas, reperiri tradit. Sed & ex Iſtro in Aenum fluuium, à quo Acnipontem oppidum denominatū, ſubire F poteſt. Cæterum pro his verbis, propter vel propè Lisboum, Barbarus corrigit, propè Viſbium: neutrum probo (inquit Maſſarius.) Nō enim veriſimile eſt Plinium indicaſſe talem amnem magis propè Viſbium eſſe, quàm propè alterum locum cum longiſſimus ſit: aut Silurum id magis facere propè Viſbium, cum in omni eius parte Silurus hæc facere poſſit. Antiqua verò lectio: protelis boum: quæ & mendoſa eſt, ſed aliquid omninò ad boues referre voluit, quoniam dixit omne animal appetens, equos innatantes ſæpè demergens Cornarius ex codice antiquo ſic legit; Silurus graſſatur &c. præcipuè in Rheno in Germaniæ amne. Nos quoq; ſuprà exiguos iuxtà Argentinam captos ex Geſnero diximus; Viſbium tamen, teſte Ioan. Auentino, iuxtà Ptolomæum, ſicuti ex computatione partium, & ſegmentorum exiſtimari licet, ad oſtia Aeni amnis conditum fuit, quē nunc literatores (inquit) Enelum appellant. Quamobrem fieri poteſt, quod eo loco magis graſſaretur, ?porè magis cœnoſo, vt ſunt plerumq; talia fluminum loca propter recrementorum copiam, quæ ex oppidis propelluntur: quibus locis gaudere, & per annos aliquot latere hos piſces mox patebit. Siluros verò ipſi hic Glanides eſſe, tum ex ijs, quæ ex Pauſania diximus, conſtat, tū quòd aliàs

Silurus Straboni, & Athenæo qui.

vt patebit Siluro tribuit, quæ Glanidi Ariſt. tum potiſſimum quòd alibi ex fluuiatili Siluro indicato remedio, addit, qui & alibi quā in Nilo reperitur. Strabo quoq; & Athen. Siluros in Nilo eſſe ſcribentes, non alios, quàm Glanides noſtros intelligere potuerunt; non autē Sturiones, vt Saluianus G credit, nam qui è mari fluuios ſubeunt, præter Delphinum, Mugilem, & Aloſam, nullus alius Nilū intrat propter Crocodilos, vt idem Strabo teſtatur, & alicubi ex Strabone ipſemet Saluianus: Pa-ramo verò Silurus Alexandrinus eſt Sturio, qui etſi Nilum non intret, in eius oſtijs tamen capi veriſimile eſt, cum ſit omnium marium piſcis: idemq; *b* Iuuenali de Criſpino Aegyptio loquente.

b *Sat.4.*

— Magna qui voce ſolebat Vendere municipes fracta de merce Siluros.

c *L.12. Animal. c. 29.*

c Aelianus Siluro (Glanides) & in Cydno Ciliciæ fluuio procreari ſcribit, ſed eos quidem mediocrè minutos, quòd eius confluens nitidus, & frigidus ſit, quo ipſi (inquit) non delectantur, ſed turbido potius, ac planè limoſo, eoq; pingueſcunt; & Pyramum quidem, atq; Sarum Cilices fluuios, eos longè pleniores ferre, tùm Orontem Syrorum fluuium eos progignere. Ptolomæorū item fluuium, & Apamienſe ſtagnum maximos generare. Eodem etiam teſte in Bubaſto Aegyptia ſtagnum eſt, vbi cicures permulti aluntur. Et nos quoq; in ſtagnum reperiri ſuprà ex Geſnero diximus, qui aliàs etiam inquit: Quanquam permulti ſint Heluetiorum lacus, & ſatis magni, Siluri tamen in paucis capiuntur; & rariùs puto in maximis, per quos magna flumina tranſeunt: frequētius in minoribus, fortè quod magis cœnoſi ſint illi. Amant enim aquas turbulentas. In Bernenſium H duntaxat lacubus aliquando reperiuntur, vt Moretano, & proximo Neocomenſi, qui etiam Iuerdunenſis dicitur. *d* Et Plinius author eſt, in Nilide lacu, ex quo Nilus oritur, Siluros reperiri. In

d *Li.5.c.9.*

Iſtro vero etiam naſci, præter Pauſaniam Athenæus prodidit, inquiens: *Latus piſcis ſimilis eſt Glanidi, qui in Iſtro naſcitur.* Alit & Tibiſcus, Viſtula, alijq; in Iſtrum influentes.

PARTVS. NATVRA. MORES.

a *Lib.6. Hiſt. cap.14.*

DE coitu, & partu Glanidū ſic ſcripſit *a* Ariſt. *Lacuſtres, & fluuiatiles piſces quinto ſuæ ætatis menſe vterum geſtare magna ex parte incipiunt: pariunt omnes intra annum, nec ſemen generationis ſimul omne emittunt: ſed modo marinorū, hic quoq; ſemper intra ſe aliquid plus minus fœmina ouorū, mares liquoris prolifici retinent. Pariunt temporibus æſtatis. Cyprini quinquies, aut ſexies*

A *ſexies anno, partumq; ſiderum ratione potiſſimùm faciunt. Atrica* (Chalcis) *ter; reliqui ſemel edunt oua in ſtagnis fluuiorum, & in arundinetis lacuum, vt Phoxini, & Perca. Glanides, & Perca continenter emittunt ſuum fœtum, vt Rana; adeo enim fœtus ipſe continuo filo ſibi cohæret, vt Percæ quidem, quoniam latior eſt, piſcatores in lacu arundine glomerent. Pariunt grandiores ſtagno altiore, quippè cum nonnulli, vel* ὀργυιὰς *id eſt, ſex pedum altitudine* (Theodorus vertit trium paſſuum altitudine, hoc eſt, quindecim pedum) *pariant: minores breuiore contenti ſunt gurgite, præcipuè ad radices ſalicis, aut cuiuſuis arboris, atq; etiam inter arundines, & algas, & muſcoſam congeriem. Non ſolum pares cum paribus, ſed etiā admodum grandes cum paruis veniunt, admotisq; meatibus, quos aliqui vmbilicos vocant, fœmina ouum, mas liquorem genitalem depromit. Et oua quæ liquor ille vitalis contingit, candidiora extemplò ſeruantur, maioraq; reddi eodem die propemodum dixerim. Paulò autem poſt oculi fœtus exiſtunt conſpicui, qui in quouis piſcium genere, perinde vt in cæteris animalibus ſtatim pateſcunt, prægrandesq; apparent. Quæ ex ouis non attigerit liquor maſculi ille vitalis hæc ſterileſcunt, & ſuperuacua ſunt, vt in marino etiam genere incidit. Fœcundis iam ouis piſciculo increſcente detrahitur veluti putamen, quod membrana eſt ouum ambiens, & piſciculum. Oua tacta à fœtifico maris ſemine, admodum glutinoſa redduntur, ad ſeſpites coeuntia, aut vbi pepererit. Mas oua quæ edita ſunt cuſtodit. fœmina abit cùm pepererit. Tardiſſimum Glanidis incrementum*

B *ex ouo eſt: quamobrem mas ſæpè vel quadraginta, vel quinquaginta diebus aſſidet, cuſtodiens oua, ne à piſcibus occurentibus abſumantur. Secunda tarditatis generatio Cyprinorum, pariq; modo oua edita à mare ſeruantur. At minorum nonnulla, vel tertio die ſpeciem piſciculi capiunt. Augentur oua, quæ ſemen maris attigerit, vt dictum eſt, & eodem die, & poſt. Fit ouum Glanidis quantum eruum, Cyprini, & reliquorum generis eiuſdem magnitudine milij. Hæc ad hunc modum pariunt, atq; generant.* Quibus quidem verbis Ariſtoteles non ſolùm Glanidem fluuiatilem (vt ſuprà diximus) facit, ſed eius etiam coitus, & partus, tempus, locum, atq; rationem omnem explicat, longamq; maris cuſtodiam ouis adhibitam indicat: cuius cuſtodiæ alibi etiam ſic meminit: *Fluuiatilium* b *Glanis mas plurimum curæ proli impendit; fœmina, vt pepererit, abit: ſed mas quo in loco plurimus fœtus conſtiterit, perſeuerans oua cuſtodit; nec alium præbet vſum niſi vt piſciculos, ne diripiant fœtus, arceat; idq; vel ad quadrageſimum, & quinquageſimum diem facit, donec ſatis iam aucta ſoboles ſe tueri à cæteris piſcibus valeat.* Huius cuſtodiæ Plinius c quoq; mentionem fecit, ſic Ariſtotelem tranſcribens: *Silurus mas ſolus omniū edita cuſtodit oua, ſæpe & quinquagenis diebus, ne abſumantur ab alijs, cætera fœmina in triduo excludunt, ſi mas attigit.* Quo in loco non ſolùm labitur Plinius, quòd Silurum pro Glanide reddidit, verùm etiam quòd ouorū cuſtodiam ipſi ſoli tribuat, cùm Ariſtoteles de Cyprino idem manifeſtiſſimè tradat. Poſſemus tamen (inquit

C Saluianus) dicere forſan, pro excuſanda hac ſecunda Plinij incuria, non ſimpliciter à ſola Glanide oua cuſtodiri, ipſum aſſeuerare; ſed cuſtodiri quinquagenis diebus, quod verè ſola Glanis facit. Nam Cyprinus, quippe cuius Ariſtotele teſte, ſecundæ tarditatis eſt generatio, haud tam diu ædita oua cuſtodit. Eandem præterea Glanidis maris cuſtodiam notauit, & Aelianus his verbis: *Ex piſcibus Glanis fœtuum ſuorum amantiſſimus eſt. Nam ſimul vt fœmina peperit, cura quidem illa de partu ſua liberatur, ac veluti puerpera quieſcit. At verò aſſiduum ſe præſtans mas cuſtodem, ad conſeruationem eius, quam procreauerit, ſobolis, eam tuetur, & inſidias omnes arcet.* Hæc ouorum cuſtodia noſtro piſci optimè conuenit, vel ipſo Geſnero referente teſtimonio eruditi iuuenis Vngari, captum aliquando eſſe profitētis, dum fœturam ſuam cuſtodiret. Piſcis eſt carniuorus; nec ſolùm minorum piſcium viſceribus aluum replet, vt D. Ambroſius loquitur, ſed in magnos quoque graſſatur, omnibus æquè infeſtus vnde in Bohemia, vt ſcribit Sigiſmundus Gelenius Bohemus in epiſtola ad Geſner. vulgare prouerbium eſt; *Piſces piſci præda, at hic omnes.* Graſſari in omne obuium animal, equosq; natantes ſæpe demergere, ex Plinio dictum eſt, item in homines ex Pauſania. Quamobrem vel hoc argumento piſcem, quem exhibemus, Glanidē eſſe (inquit Salu.) clarè ſatis conijci poteſt; Nam præter id quod ſcripſit reliquit d Manardus, in animalia quantumuis magna, in Tibiſco præſertim flumine, quod Iſtrum influit au-

D dacißimè adeo eum inſurgere, vt nec hominibus parcat: publicamq; apud Pannones famam eſſe, aliquando captum in cuius viſceribus humana manus ornata annulis inuenta ſit: nobiliſs. etiam Comes Hieronymus Martinengus (qui dum Viennæ apud Ferdinandum Regem Roman. Pontificius erat orator, quo hoſce meos piſcatorios labores, quæ ſua fuit humanitas, atq; erga bonas literas beneuolentia, iuuaret; non ſolum huius piſcis ad viuum depictam iconem, ſed eiuſdem etiam exiccatum caput, vt exactius ipſius mihi nota fieret ſtructura, ſumma diligentia ad me tranſmiſit) puerum in Danubio ad Poſonium natantem, pancis ante annis ab hoc piſce deuoratum, ac in interaneis eiuſdem; poſt dies paucos Archiep. Strigonenſis cura capti, atq; diſſecti, pueri fragmenta reperta, à fide dignis Pannonibus ſe accepiſſe, me certiorem fecit. Teſtatur item Geſn. ſe ex erudito iuuene Vngaro accepiſſe, huiuſmodi piſcem in eodem Tibiſco flumine aliquando captum eſſe ſeptem, vel octo cubitorum, plauſtrum (vt diximus) occupantem. Eum in fluuio annis 16. ſub culina viri cuiuſdam nobilis latuiſſe, tandemq; tandem inclytum eſſe, dum fœturam ſuam cuſtodiret, vbi ſe captum ſenſit, traxiſſe ſecundum impetum eius piſcatores ad miliaria duo, deniq; defatigatum cepiſſe, & in oppidum Nadlac veniſſe: ibi in eius ventre caput humanum, cum dextra manu, & tribus annulis aureis inuentum

b Lib. 9. hiſt. cap. 33.

Quam diù oua mas cuſtodiat.

c Li. 9. c. 51.

Plinij lapſus

Cibus.

Voracitas.

d Li. 9. epiſt. 3

In homines graſſari.

tum eſſe: cuius rei abominatione incolæ multis poſtea annis hoc genere piſcis, non vilis alioquin, E
e Lib. 9. hiſt. cap. 37. abſtinuiſſe. Etſi verò *e* Ariſtoteles tantam Glanidi ferocitatem non tribuat, ipſum tamen dentibus plurimùm valere teſtatur, inquiens: *Glanis præhenditur ſæpè à piſcatoribus, vbi oua cuſtodit: dum enim arcet piſciculos, quatit, proſilit, & ictum ſonumq; mouet: manet apud oua tam ardente animo, vt cùm ſæpè à piſcatoribus oua, ſi prealtis gurgitibus ſubſidunt, educantur, quoad magis fieri poteſt in vadum: ipſe tamen eadem ſtudio fœtum ſequatur, neq; deſerere vnquã patiatur: tunc ſi minor ſit natu, minuſq; vſu exercitatus, facilè hamo capitur: ſed ſi peritus, &* ἀγκιστροφάγος, id eſt, *hami deuorator*, vel *hamifraga*, vt Theodorus vertit, *morſu dentis ſui duriſsimi rumpit hamum, & fœtũ aſſiduè cuſtodit.* Quod poſtremũ Aelianus non ſatis clarè expreſſit, inquiens: *ἱκανὸς δέ ἐστι καὶ ἄγκιστρον καταπιεῖν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ*, hoc eſt, qui hamum deuorare, aut deglutire poteſt. Aliud enim deglutiẽdo aliquid deuorare, aliud dentibus conſtringere: Quod piſcem noſtrum minimè dedecet, quamuis paruos dentes habeat: nam ita validi, & frequentes ſunt, vt hamum ijs rupere, & grandia animalia lacerare poſſit, etſi Plinius aliter docere
f Li. 9. c. 43. videatur: Inquit enim: *Cantrùs* (ſcilicet quàm Vulpes marinæ, aut Scolopendræ faciunt) *qui Glanis vocatur, auerſos mordet hamos, nec deuorat, ſed eſca ſpoliat.* Non omnes tamen æquè robuſti ſunt. Hermi namq; atq; Mæandri Glanides (vt ex Pauſania diximus) robore inferiores ijs ſunt, qui in Rheno, Iſtro, Euphrate, Nilo, & Phaſi reperiuntur. Cauda concuſſa piſces, præſertim minores ori admouere F
g Li. 8. hiſt. cap. 20. aiunt. Scribit *g* Ariſtoteles fluuiatile, & lacuſtre piſciũ genus à peſte quidem, & ipſum immune eſſe, ſed nonnullis morbos incidere proprios. Glanidem .n. Canis exortu potiſſimũ (quòd ſublimis innatet) ſiderari & tonitruo ſopiri magno: eundemq; à Dracone angue gurgite parũ alto interire. Plinius
h L. 14. c. 18 priorem locum ſic tranſcripſit. *Fluuiatilium Silurus Canicula exortu ſideratur, & altàs fulgure ſopitur.*

CAPIENDI RATIO.

a L. 14. c. 25 HAMO capi, eundemq; rumpere quãdoq; dictum eſt. Aelianus quomodo Silurus apud Myſos hamo capiatur, docens, Glanidẽ meo iudicio intelligit. Myſi (inquit) nõ ij qui Telephi Pergamum incolunt, ſed inferiores, qui ad Pontum: quiq; vicinorum Scytharum incurſiones propulſant, & ſuis viribus regionem ſuam defendunt. Ea prope Heracleam eſt, & circa Naxium flumen prope Tomin ciuitatem. Hi inquam piſcandi rationem obſeruant huiuſmodi. Iſtrianus natione piſcator ad Iſtri ripam boum par impellit, aut equorum, iugum ipſe humeris gerens, cum in locũ, vbi cõmodam ſibi & ſedem, & piſcationem arbitratur, atq; ad ripam iumentis pabulum apponit, vnde interea hæc complentur, dum ipſe funis bene robuſti alterum caput ad medium iugum alligat, ex altero capite hamum validiſſimum acutiſſimumq; appendit: quẽ aſſo tauri pulmone inſtructum ad il- G
Pulmo tauri pro eſca. liciendum Silurum (ſuauiſſimam eſcam) deijcit, poſtquam ex linea ad quã hamus alligatus eſt, quantum ſatis eſt plumbi ad moderandum tractum appendit. Vbi Silurus bubulæ eſcæ ſenſum percepit, ſtatim eſcam appetens, hamum inçaurè totis faucibus deuorat, & dum transfixus ex eo euadere cupit omnibus viribus funem exagitat: quod quidem ipſum animaduertens piſcator, cum ſummo gaudio, quàm mox à ſeſſione exurgit, & boues equoſuè admotis ſtimulis incitat, ac iumentis cum cetaceo piſce bene robuſto luctatio eſt: Nam hic Iſtri alumnus omni virium contentione ſe in altitudinem deprimit, illa contra retrahunt: ſed piſcis vincitur, ex amborum tractu, atq; in ripam iugo extrahitur. Hactenus Aelianus. Ferunt quendam molitorem hamum in Viſtulam ieciſſe, eoq; relicto ad quoddam
Anguilla, & Glanis ſimul capti. temporis ſpacium abfuiſſe, interim verò Anguillam hamo captam eſſe: quam cùm Glanis deuorare vellet, lubricitate corporis adiuuante per brãchias eiuſdem Glanidis tranſijſſe; ſimulq; cum Anguilla, vtrumq; mediocris magnitudinis captum eſſe, vt Draconienſis quidam medicus ad Geſnerũ ſcripſit. Idem, Marca (inquit) fluuius non longè ſupra Presburgum in Danubiũ exonerat; is quoq; Schados, id eſt Siluros recipit: & alibi in Vngaria lacus Peiſo dictus, quem miliaria Germanica ſeptẽ longum eſſe audio, harum trias inſulas quaſdam natantes ſuſtinere, ingentes ceſpites herba veſtitos, quibus etiam arbores innaſcantur; in ijs ceu puteos à piſcatoribus excindi, ad quos cùm ſe extulerint Si- H
luri, inſtrumẽto ferreo (ita fabricato vt quo magis renituntur piſces, eò amplius cõprimatur) feriũtur.

HIEROGLYPHICA.

Paterna in educãdis liberis diligẽtiæ typus. PATERNAM in filijs educandis diligẽtiam, eamq; accuratiſſimam, exprimere ſi vellent (inquit Pierius Valerianus) piſcem Glanim pingere inſtituerant. Oua enim is, quæ fœmina deſtituerit, perſeueranti cuſtodia tutatur ad quadrageſimũ, & quinquageſimum vſq; diem: ab ijs deniq; non abſcedit, donec ita coaleſcat ſoboles, vt ab reliquorũ piſciũ iniuria ſe tueri valeat. Eodẽ piſce
Helluonis typus. picto helluonẽ, & voracẽ hominẽ notari poſſe Geſner. putat, cũ in omne animal obuiã graſſari ſoleat.

VSVS IN CIBIS.

MATRON Parodus inter alios cõuiuij, quod elegantiſſimè depingit, piſces Glanies quoq; nominat apud Atheo. Archippus pariter Mœotas, Saperdas, & Glanidas, & Ephippus, & Mneſimacus [illegible] γλάνιδας. Geſn. hæc eiuſdem Atheñ. verba: *Latus in Nilo albiſsimus eſt, ſuauiſsimuſque*

A *quoque modo paretur, Glanidi Iſtriano ſimilis*, interpretatur de ſapore, & carne: de corporis enim forma intelligi non poſſe ait, quoniam Latus, vt arbitratur, ſit de genere Coracini, quod & Rondeletius addita ſimilis Coracini icone profitetur, minimè tamen ſaporis gratia commendabilem eſſe contendit. Aliàs tamen cùm quidam Polonus eruditus ipſi affirmaſſet vilem haberi, per fruſta diuendi, media corporis eius præferri, reliqua nimis dulcia eſſe, ac mollia; contrà alius diceret, carnem habere ferè vt Lucius, ſolidiorem, vulgo lautam: ego, inquit, pro ætate diſcrimen eſſe puto: minores lautos eſſe, maiores non item. Mihi quoque eruditus quidem Polonus rei herbariæ ſtudioſiſſimus in cibo commendari affirmauit, & ſolicitè nomenclaturam quæſiuit. Saluiano itaque duram carnem, nec multum ſuauem habere ſcribenti, & propterea nullibi multi pretij eſſe, haud omninò aſſentior: ægrè verò concoqui, præcipuè maiores facilè credo, in quibus aliquando pinguedo per dorſum, vel duos digitos craſſa, ceu in porco apparet, vt Kentmanus Geſnero ſcripſit, qui & ipſe boni ſaporis eſſe ait: laudarique in cibo tum recentem, tum ſalſum. Solere enim eos in dolijs ſalire, & per annum ſeruare. Paruos adhuc antequam ad tres libras accedant, ſimpliciter in aqua elixos placere, ſicut ſolent Lucij, Truttæ, Muſtelæ fluuiatiles, & alij. Oportere autem ritè præparatos, aquæ cùm primùm feruere occœpit, inijcere, condire, ſalire, & B ad iuris ferè conſumptionem decoquere: Vbi verò iam trilibres, maioreſq; fuerint, partem dimidiam, anteriorem, optimè ſapere, ſimpliciter elixam primùm, deindè perfuſam iure è vino, & ſaccharo, cum cinnamomo, pipere, croco, cymino, & modico amyli, vel panis albi indurati confricatique: cuius modum, inquit, augebis, ſi ius denſare libuerit. Poſteriorem verò, & ad caudam partem placere ad carbones paulatim aſſatam; deindè conditam iure è vino, ſaccharo, cinnamomo, zinzibere, croco, & malorum diſſectorum teſſellis: quale pro cæteris etiam piſcibus aſſis fieri ſolitum eſt. Eſſe qui aceti nonnihil affundant. Pro malis aliquos, cepas minutatim confectas miſcere. Denique maximos, ſiue recentes, ſiue ſalſos, iure caryophyllorum coloris, vel croci, Sturionis inſtar conditos, laudari. Supra hunc piſcem ex Benedicto Martino exactè deſcripſimus, is & per ſpinam dorſi venam tranſire candidam ſcribit, tenuiſſimo inuolucro tectam, vt in Anguillis; hanc eximere deliciarum ſectatores, tanquam venenatam, & noxiam: de cætero præparare ad menſam, quo pacto Anguillæ parantur.

Suauem piſcem eſſe.

Apparatus.

Vena in dorſo venenoſa.

DE BARBOTA GALLORVM.

C

Cap. VI.

AGLANI licet maximò piſce non malè de hoc paruo dicetur, ob corporis barbæq; ſimilitudinem. Galli vulgò Barbotam vocant, non à barbis, inquit Bellonius, aut arunco, ſed ex hoc quòd Galli barborare, cœnum, & lutum roſtro, anſerum modo, commouere dicunt. Ipſe Clariam fluuiatilem vocat, ſed cum Lota Lugdunenſium de quo ſuo loco, implicat. Anguillæ, aut Congri modo glabram cutem habet, atq; idem caput. Cirro recto breuique, & ſimplici in maxilla inferiori barbatur. Continuam in tergo pinnam gerit mollem, ad caudam, quæ illi rotunda eſt, deſinentem. In nonnullis duas pinnas, vt in icone quam à Bellonio omiſſam ex Rondeletio exhibemus, in tergo videas; quarum exigua eſt, quæ capiti magis eſt vicina, ſed & inter anum, & caudā rurſus aliam pinnam gerit; vnam præterea vtrimque in lateribus circa branchias, quas vtrimq; quaternas habet; duas verò ſub ventre capiti multum propinquas. Cæterùm duos in inferiori ma-D xilla habet denticulorum ordines admodum paruos: atq; in ſuperiori maxilla totidem, vt nihil quam aſperitas in eis ſentiatur: nam alios etiam in fornice palati gerit. Tergos & latera fuluum, vel ſubliuidum colorem habent; venter autem albicat. Semipedalem nō excedit longitudinem. Hepar lobum oblongum ad ſiniſtrum latus demittit, ſub quo eſt ſtomachus. In pyloro apophyſes, ſeu cœcos vgintiquinque connumerare potes: lienem quoq; videas, neq; dextro, neq; ſiniſtro, ſed in medio ſpina ſtomacho inhærentem. Anus eius propinquior eſt capiti, quàm caudæ. Inteſtina pluribus, quàm tribus inflexionibus non circumducuntur. Oua in bicorni vulua fert vtrinq; permulta. Hæc ferè Bellonius. Vita, & moribus cum Lota Lugdunenſium conuenit. Hepar magnum habet, ac delicatum: Carnem quàm Lota glutinoſiorem: muco enim, & cœno veſcitur, in eoque deliteſcit.

Nominis ratio.

Claria fluuiatilis.

Pinna.

Branchiæ.

Dentes.

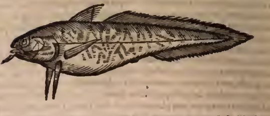
Color.

Partes internæ.

Cibus.

 E

Barbota Rondel.

DE MVSTELLA FLVVIATILI, & Lacuſtri. Cap. VII. F

SYNONYMA. ETYMVM.

LAMPETRAM veterum Muſtelam, marinum nimirum piſcem eſſe ſuprà ſuo loco oſtenſum eſt, quanquam iſtiuſmodi piſcis, quo de hic agimus, cùm alibi, tum potiſſimum apud Sabaudos Muſtellæ vetus nomen quodammodo retinuerit. Monſtelle enim, vel Mutto illi dicunt, qui verò ad lacum Neocomenſem habitant, Mouſtoile: Inſubres Strinſios, & Botetriſſias, circa Comũ Strinz, Boſtrita, & Strinco, quare Benedictus Iouius inter Larij piſces Triſium latinè vocauit; hinc quoque Heluetiorum Truſch fluxiſſe videtur. Mediolanenſes ſimpliciter Bottam vocant, quòd vtri ſimilis ſit, vt *a* Cardanus ſcribit. Mediolanenſes enim vtrem, inquit, vocant Bottam. Sed quid ſi Bottam vocari dicamus à capitis ſimilitudine cum ranis, ſeu potius bufonibus, quos G bottos vulgò vocamus. Capitis enim magnitudine, & rictus ſciſſura ranas eleganter æmulatur. Cæteri Germani adeò variant in huius piſcis nomenclatura, vt vix magis in vllo alio piſce. Circa Auguſtam vocant Rugget: in Auſtria, Carinthia, alijq; Danubij accolæ Rutte, ad Rhenum inferius Ruffelchk, vel Rufolck, ab Algauijs, & Sueuis Roſolck: alibi Rup, aut Raup, & præpoſito Anguillæ (quarum ſimilitudo ei quædam intercedit, quin ſunt, qui ex ea Anguillas procreari velint) Alrup, Olrup, vt apud Miſenos, & Saxones: Coloniæ Oelrappe. Belgæ cùm à ranis, tùm ab Anguillis Puijt dicunt, Pudde, Aelpuijt, Puitaeh ſimiliterq; Angli Povute, & Elepovvte. Polonicè vocatur Mientus, Bohemicè Mnick.

Triſius. Botta. a Lib. 7. de variet. 47.

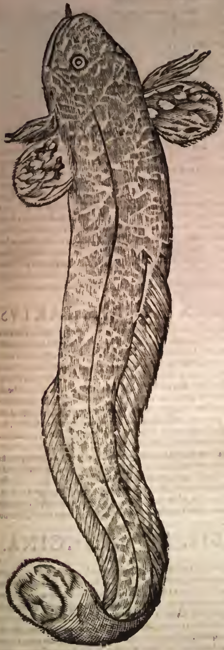
DIFFERENTIÆ. FORMA.

Deſcriptio.

BOTETRISSIAS fluuiatiles à lacuſtribus apud ſuos differre Geſnerus aſſerit ſpecie: eſſe H enim minores, colore nigricare, carne albiore, ſolidioreque in cibo lautiores: duabus per dorſum pinnis, quamobrem ſeparatim etiam deſcribit. Cæterum corpus ait eſſe vtriſque lubricum ſine ſquamis (licet in quibuſdam, inquit, ſquamulæ minimæ radendo appareant) flexuoſum, quod caudam verſus attenuatur veluti in tæniam. Coloris varietas maculoſa. Pinna ab ano ad caudam ferè oblonga. Binæ omnibus ad branchias, & binæ aliæ eodem circulo inter caput, & ventrem. Pupilla oculorũ alba, pars ambiens nigra. Branchiæ quaternæ ſimplices. Caput magnũ, latũ, & veluti cõpreſſum. In cerebro lapilli. Os grãde, reſciſſum. Barbulæ circa os infra ſupraq; numero, & magnitudine differẽtes in diuerſis generibus. Dentes nulli, ſed veluti in lima exaſperatũ os. Voracitas piſciũ, quos deuorare poſſunt. Caro mollis, & dulcis. Iecur magnũ, in delicijs. Veſica (aut folliculus) nulla. Inteſtinũ parum anfractuoſum, ferè ſimplex. Stomachus ab eo ventriculus, & in circuitu multæ appendices. Iam verò Botatriſſiam fluuiatilem fœminam (eã intelligit quã nigricãtem modò dixi.) Ianuario mẽſe diligenter contemplatus his verbis (ex quibus tamen etiã nonnulla alijs huius generis ſpeciebus conueniunt) deſcripſit. Piſcis eſt forma, & flexibus ſerpentem fermè referens: capite lato caudã verſus valdè attenuatur. Branchiæ ei quaternæ. Pinna ad latera bran-

Vt fluuiatiles à lacuſtribus differãt. Pinna. Caput. Dentes. Partes interna. Botatriſſia fluuiatilis fœmina.

Muſtela fluuiatilis, & lacuſtris Geſneri.

branchiarum vtrimq; vna nigricat, & aliæ duæ pauló inferius in pecto-re paruæ albicant. A podice exorta vna oblonga, pauló citrà caudam deſinit: item in dorſo oblõgior alia vltra medium dorſum cõtinua ten-dit: & alia ante eam minor caput verſus, quam pictor in icone per in-curiam non expreſſit. Pinnæ omnes molles ſunt, & ſine ſpinis. Caruncu-la ſub mento pili inſtar prominet. Cauda non bifurca, ſed circularis; nuſquam omninò diuiſa, ſed vbiq; *Cauda.* ſibi inſtar membranę continua: co-lore vario è fuſco & nigro. Dorſum *Color.* tenerum albicat: latera iuxta dor-ſum minimis punctis nigris in colo-re ſubalbido diſtincta ſunt. Os ape-ritur hiatu rotundo. Totus piſcis ſi-ne ſquamis, & viſcoſus eſt. Maxillæ minimis denticulis ſerratæ. Color *Color.* ſubalbidus (linea ſubalba nimirum) à capite incipiens, obliquè per late-ra caudam verſus procedit. Nam cauda in colore nigricante variat. Membranea verò caudæ extremitas partim nigricat, partim ſubflaua est. Lapillos duos in capite gerit al-biſſimos, & benè duros figura, & magnitudine granorum oryzę. La- *Lacuſtris* cuſtris modò Triſſia (in Griffio lacu *Triſſa.* capta) ab eodem conſiderata, hu-iuſmodi erat. Lõga dodrantes duos cum palmo: filum ambiens ventrẽ, *Dentes.* trium palmorum. Denticuli mini-mi, frequentes, vt ſerpentium. Su-perior pars oris duos ordines den-tium habet, vnũ ſcilicet interiùs in medio, cui infrà nullus reſpondet. Sunt & in intimo oris receſſu, duo denticulorum ordines ceu in macu-lis duabus. Branchiæ quaternæ. *Squama.* Squámulæ rotundæ minimæ, quæ dum pellis cultro raditur, apparent: (in paruis verò generibus, tum flu-uiatili, tum lacuſtri luteo minore, nullę prorſus:) per cutim paſſim, ceu foramina, ſeu puncta caua ro-tunda, conſpiciuntur, quæ ſi quis ca-put verſus, validè radat, albiſſima videntur: ſin iterum caudam ver-ſus, rurſus obſcurantur. In ventre meatus duo, vnus excrementi: al-ter genituræ: qui compreſſus lacteo ſucco manabat. Et rurſus aliâs alia ex eodem lacu, huiuſmodi: Subfla- *Alterius la-* ua punctis nigris: barbula à mento *cuſtris de-* demiſſa, albicans. Ante initium pin- *ſcriptio.* narum in dorſo cartiloſa particula,

molli, teres, intuſque caua prominet. Inde mox ſequitur pinna breuis, longitudine pollicis: deinde E
Pinna. vna continua, octo vel nouẽ digitos longa, ab ea nudum pinnis dorſum eſt, per tres ferè digitos: tum ſequuntur aliæ duæ paruæ, triãgulares ferè, inter quas digiti propemodum ſpacium intercedit: ex quibus infima & vltima, minor & caudæ coniuncta eſt. Fel ſubuiride: veſicula eius tum iecori, tum inteſtinis affixa. In ventriculo piſces duo integri erant, vterq; digitos ſeptem longus, tres latus: nec aliud quicquam. Pondus totius, vnciæ quinquaginta. Coctæ pellis ſubuiridi, & deformi colore erat, caro albiſſima, bona ſatis ſolida, iecur album, non, vt in minoribus, ſubruffum, grande, ſuauiſſimũ. In alia
Triſſa fluuiatilis. Triſſa parua, fluuiatili fortè digitos decem longa, pinnæ dorſi (inquit) ſic ſunt. Primùm, caruncula illa breuis non eſt, ſed pinnula digito breuior: & minimo ſpacio intercedente, alia duos digitos lõga: deinde poſt ſpacium duorum digitorum, alia paullò breuior, media, & mox cauda. Rurſus ab hac differt alia, paullò longior (vt ſemel animaduerti: non enim ſimpliciter hæc accipi debent, quod ad magnitudines & colores:) cui minus erat flaui in corpore, plus nigri, & eius ſplendidioris, primùm enim
Differẽtia à pinnis; pinna illa breuis eſt, deinde vna longa cõtinua vſq; ad initium caudæ. Ergo magna Triſſa lacuſtris, præter carunculam illam, pinnas in dorſo quaternas habet: ex minoribus, nigricans binas: luteola verò maior ternas, minor binas: ſi modò ſpecies duæ ſint luteolæ: quod accuratiùs conſiderandum eſt. Minoribus lacuum Triſſijs pinnæ in dorſo binæ, adeò propinquæ inuicem ſunt, vt vnica putẽtur: colore fuſco, non pulchro. Differentia à pinnis certior: nam colores multas ob cauſas variare poſſunt. F
Hæc itaque omnia Geſnerus. Conſtantiæ captam iſtiuſmodi generis Muſtelam tantam fuiſſe idem
Magna vbi. tradit, vt drachmis duabus cum dimidia venderetur. Prægrandes quoque in Rheno capi ſupra Acronium lacum in valle Rhenana dicta. Ad duas, aut tres libras ſedecim vnciarum aliquando accedere. Nigriores fieri circa ripas dicit, in profundo autem, vbi minus alget aqua, magis ruffas. Muſtelas huius generis pulcherrimis diſtinctas coloribus, flauo, croceo, candido, roſeo, atro, oculorum pupilla nigra, parte ambiente cærulea, ante paucos annos in Bohemia captas eſſe, & Pragæ propter pulchritudinem regi ſeruatas viuas in vaſe amplo aqua pleno, non ſine limo fundi. Earum vnius iconem exhibet, quam ait maiorem eſſe proportione quam oportebat, & pinnulam dorſi anteriorem carere.

NATVRA. MORES. COITVS. PARTVS.

Voracitas. PISCIS eſt voraciſſimus, nec vllus puto (inquit idem Geſnerus,) pro ſua magnitudine piſces maiores deuorat. Sæpè in paruis etiam piſciculi integri inueniuntur. Profunda ſemper petunt: adeo vt Albertus ſcribat, in lacu circa Conſtantiam ad trecentos paſſus ſub aqua hamis extra- G
Aſtus. hi. Piſcem doloſum, & inſidioſum eſſe aiunt, fortè quia plerumque in fundo degit, vel ex cauernis, vel aliter latens ex improuiſo magna celeritate in prædam fertur, vt Muſtelæ etiam terreſtres, ac feles ſolent. Scribit Chriſtophorus Encelius à piſcatoribus credi ore coire cum ranis aquaticis maioribus: ſi-
Coitus. cuti videmus ſæpè (inquit) animalia diuerſæ ſpeciei inuicẽ coire, &c. & neſcio quid ille ipſe piſcis ranini præ ſe fert ore, deinde pinnis inferioribus ad caput, colore, tempore coitus: poſtremò quod om-
Encelij nugę de coitu horum piſciũ. nium maximum eſt, ſtomacho. Depingit autem ventriculum huius piſcis, cuius tamen figuram, qualem exhibet, doctus minimè pro vera viuaq; obtruſerit. E medio enim ventriculo tria, quaſi brachia articulata extẽdit; & ſingulis brachijs manum addit, palmam videlicet, id eſt, latitudinem quandam, quę in digitos quinq; ipſos quoq; articulatos, quales omnino humani ſunt, & lõgitudine impares finditur. Cæterùm ranæ per hyemem aliquando reperiuntur circa tepidiores aquarum ſcaturigines in ipſis lacubus, & aliquando cum Muſtelis piſcibus in profundo agentibus extrahuntur, ore ris adhæ-
Partus. rentes, tanquam exugendi gratia cibi, vt hinc fortè ſuſpicati ſint quidam hos piſces cum ranis coire. Parere incipiũt menſe Decembri, aliàs tardiùs, aliàs citiùs in hoc menſe, pro caloris & frigoris ratio-
Vt capiãtur. ne alicubi etiam in Ianuario. Soli piſcium ſenectute obcæcari credũtur. Capiuntur hamis, ac retibus. H

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

BOTATRISSA vbiuis capta per ſe palato quidem gratiſſima, multò tamen gratior, lautiorq; habetur in puris rapidiſq; fluuijs capta, carneq; candidore, ac ſolidiore. Cõmendantur potiſſimum Septembri menſe. Apud inferiores tamẽ Germanos, quorum amnes minus puri ſunt,
Iecoris laus. tardioreſq; fluunt, in contemptu ſunt. Cõmendantur autem potiſſimùm propter iecinora, in quibus tanta ſaporis gratia eſt, vt apud Tubingos olim Comitis cuiuſdam Bechlingorũ matronam, omnes dicant principatus ſui reditus in eorum delicias conſumpſiſſe. Laudantur hæc præcipuè ante Natalem
Oua noxia eſſe. Dominicum: circa partũ improbantur, quòd hoc tẽpore nonnullis in aquis grãdinoſa fiant. Oua aiũt ſemper valdè noxia eſſe quibuſdam in locis, vt circa Neocomenſem lacũ Sabaudię. Caupones aliqui exciſis iecinoribus piſces viuos aquę reddũt, conſuto prius vulnere. Coqui peritiores elixandũ hunc

piſcem

A piſcem in vino frigido igni imponunt. Stendelius, qui de arte coquinaria Germanicè, teſte Geſnero, ſcripſit: Muſtelæ (inquit) in ſartagine, aquæ frigidæ immiſſæ, nec multum ſalſæ, optimè elixentur: & tandem modico aceto, aut potius vino affuſo, parum adhuc ebulliant. Licebit autem vel feruidas apponere, vel in iure croceo frigidis. Ventriculum huius piſcis cum ſuis appendicibus miras habere vires tradit Encelius. Inueteratum enim, vt fit (inquit) in Saxonia à matronis, trahere mirificè ſecundas hærentes, aut relictas in partu, in potu datum: & magni momenti eſſe ad omnia vitia matricis. In Sueuia paſſim in cauponis, & diuerſorijs parietibus hærentes hi ventriculi circa Zetarum fornaces viſuntur, ab edentibus illuc reiecti, vt exiccati ſeruentur, & cum potione aliqua hauſti à colicis cruciatibus liberent. Colligi aiunt & oleum ex hepate ad ſolem, vel ad fornacis calorem ſuſpenſo intra vas vitreum: clarum id oleum, & flauum eſſe, aduerſus oculorum ſuffuſiones vtile, item nubeculas, & maculas, quæ ab angulis oculorum naſci incipiunt.

Ventriculi vires.

Oleum ex iecore.

Muſtella foſſilis.

B

C

DE PISCE FOSSILI.
Cap. VIII.

GERMANI iſtiuſmodi genus piſcium, quod non vno in loco ex terra effoditur, Beiſzker, vel Beiſecker, Georgius Agricola Peiſker, alij Meerputren appellant. Eruditi quidam Muſtelis cognatum putant, & Muſtellam foſſilem dicunt; ideoq; nobis in hunc locum reiectus eſt. Longitudine eſt palmi, (vt Georgius Fabritius ad Geſnerum ſcripſit, addita hâc icone,) craſſitudine digiti: quanquam maiores etiam multò reperiuntur. Dorſum coloris cinerei, cum punctis multis, maculiſq; tranſuerſis, partim nigris, partim cæruleis. In lateribus linea vtrimque nigra, & alba. Venter flauus cum macu-
D lis albis, & punctis rubris, ac nigris, ita paruis ac ſi acu factæ eſſent. Ab ore carneæ particulæ eminent, quas nando extendunt, extra aquam contrahunt. In Miſena trans Albim duobus locis, quod ſcio fodiuntur. Ad Polnitium amnem; propè Ortrantum: & ad Dobram riuum propè Hanam oppidum. Item in pratis ad Rederam fluuium copioſè effodiuntur, ſi flumen inundet. Ex terræ cauernis ingrediuntur etiam lacus, & paludes. Cùm aquæ extra ripas excreſcunt, è terra prodeunt: aquis autem reſidendibus, in pratis cāpiſuè relinquūtur, & vbi greges ſunt, relicti vorantur à ſuibus. Sordes amāt, & in cloacas, quæ alia purgari ratione nequeunt, iniecti, omnia conſumunt. Cùm in riuis paludibuſuè capiuntur recentes, ſolent à tenuioribus etiam menſis adhiberi. Seruiunt in primis fraudi agyrtarum, qui eos alunt, & vitris incluſos multitudini oſtentant pro ſerpentibus, quia forma à paruo ſerpente nō multùm figura differunt. Sunt qui eos ſpirare putent. Vbi enim plures huius generis piſces ſimul ſunt, ſpuma ſupra eos effertur. Vitro incluſi ore anguſto, creſcunt, & ſuo quodam ſucco viuunt vſq; ad ſemeſtre. Hæc ille. Cæterùm ne quis fabulam putet, lubet præterea aliorum rem teſtimonijs confirmare. Piſces foſſiles (inquit Georg. Agricola in libro de animantibus ſubterraneis) duorū generum

Muſtela foſſilis.

Deſcriptio.

Color.

Locus.

Vſus.

An ſpirent.

inueniuntur, ſed intra terram nonnihil teretes, vt Anguillæ, ſed pelle carent tenaci; ſquamis etiam, vt & Gobij: duramq; nec admodum iucundam guſtui habent carnem. Maiores craſſi ſunt ferè duos digitos; minores, digitum: illi longi, circiter palmos quatuor: hi tres. Sonum edunt acutum. Eos pharmacopolæ in vitrum incluſos de trabe ſuſpendunt, vt ſpectaculum hominibus præbeant: longoque tempore alunt pane, & alijs quibuſdam. Ex fluminibus autem, quæ currunt in locis paludoſis egreſſi per riparum venas longiùs penetrant, & interdum in proximi oppidi cellas, vſq; ſubterraneas, in quibus vinum, vel zythum ſolet condi. Hæc Agricola, & rurſus poſt recitata Theophraſti verba de piſcibus foſsilibus, ſubdit: Verùm nullos piſces, qui in fluuijs verſari ſemper ſoliti fuerunt, poſt inundationes in locis ſiccis, relictos ſubire terram videmus, ſed omnes de vita decedere. Itaq; cùm foſsiles piſces, etiam in locis, quos non inundauit aqua, ſoleant inueniri, certum eſt illos eo per venas, & fibras penetrare. De qua re vltra Albim Otterantii, quod oppidum eſt ad Polſenicium fluuium, diligenter aduerti. De natura atq; ortu foſsilium piſcium multa Theophraſtus in fine libelli ſui de piſcibus habet, quæ licet planè ignorē, an priuatim ad hîc depictum piſcē pertineant, huc referre, vel ideò operæ pretium puto, quod eius hiſtoriam non mediocriter illuſtrare queant. *Piſces* (inquit ex interpretatione Geſneri) *alicubi foſsiles ſunt, vt circa Heracleam, & alibi in Ponto. Naſcuntur autem circa fluuios, & aquoſa loca, quæ cùm ſiccantur (certis temporibus) paulatim, piſces ſubinde humorem ſectando terram ſubeunt: qua demum ſiccata remanent in ea velut viui ſepulti. vel vt animantia quædam in ſuis latibulis hyeme condita durant ſine ſenſu ferè & motu torpida. Quòd ſi loca illa priuſquam denuo aqua accedat fodiantur, piſces illi mouentur. Sic & in Ponto contingit piſces glacie, & gelu occupari, neque ſentire, aut mouere priùs quàm in ollas coquendi injiciantur. Præ cæteris autem Gobio hoc accidere videtur. Ferè autem foſsiles piſces fiunt eò quòd ab inundatione fluuiorum, in locis quæ reſiccantur, vel oua, vel alia principia gignendis idonea piſcibus relinquantur. Nonnulli enim non ex ouis oriuntur, vt Anguilla. & Centriſcus. Et hoc in Heraclea circa Lycum fluuium contingit. Principia autem hæc in terra relicta, perficiuntur, durantque. Neque abſurdum eſt hos piſces durare. Multa enim huiuſmodi animantium exiguo egent nutrimento, ſicuti ſerpentes quoque, & quæ latibulis ſe abdunt. Primùm ſcilicet ipſa oua humore è terra manante, deinde eodem nati ex ouis piſces nutriuntur. Ad magnitudinem tamen aliquam eos excreſcere, neque veriſimile eſt, neque fieri, cùm & loci anguſtia, & alimenti penuria impediant. Cæterùm durare in aere hi piſces non æquè valent, ac illi qui ab aquis ad paſtum egrediuntur; qui ſcilicet exigua refrigeratione, & quæ ab aere eis præſtari poſsit, indigent: nam vel ipſa branchiarum anguſtia indicat, non multa refrigeratione eis opus eſſe: quamobrem & Anguilla tum in aere multum temporis viuit, tum in aquis turbidis illicò ſuffocatur. Et ſimiliter foſsiles piſces à terra eos ambiente quantum ſatis eſt, refrigerantur. Sed quod circa foſsiles in Paphlagonia piſces contingit, peculiarem, & abditam rationem habet. Illic enim profundè admodum multos, & bonos piſces effodiunt: cùm neq; inundare aquam amnium ijs in locis, neq; aliter colligi animaduertatur, vnde ſemina & principia generationis relinqui dicimus. Reliquum eſt, vt ſua ſponte naſcantur, idque continuò. Neque enim coire inter ſe poſſunt. Aut igitur hoc fieri exiſtimandum eſt ratione loci, qui humidus ſit, & omninò ſ rax huiuſmodi piſcium propter certam calidi humidique commoderationem. Oriuntur autem quandoque, & alij quidam piſces ſponte; aut humores quoſdam aliunde manare cogitandum eſt, qui generationis principia ſecum adſpirant: quæ mox locus idoneus, & recipiat, & alat. Præterea hoc inquirendum de vtriſque, tum illis qui in aere viuunt tum foſsilibus, vtrum in aquam immiſsi viuere valeant, an in proprio duntaxat loco qui eis naturalis ſit, ſicuti ijs à marinis, & fluuiatilibus aqua. Nam ex his quoque non niſi pauci mutationem ſuſtinent. Nam qui in aquis reſiccatis terram ſubeunt, & qui glacie gelati detinentur, ijs familiarem eſſe humorem magis, quàm alijs (è foſsilium genere) conſtat. Ergò piſcium alij ſimplices naturæ videri debent, alij amphibij ſecundum Democritum vt & aliæ quædam animantes. Viuunt enim aere quædam* (ex aquaticis) *vt prædictum eſt.* Hucuſque Theophraſtus, ex quo multa tranſtulit a Plinius quæ quod huius argumenti ſunt, omninò referam. *Circa Heracleam, & Cromnam* (aliàs additur, & Lycum amnem: probe nimirum, mox enim ſequitur, *eodemq; Lyco amne*) *& multifariam in Ponto vnum genus eſſe Theophraſtus prodit, quod extremas fluminum aquas ſectetur, cauernaſq; faciat ſibi in terra. atq; in his viuat, etiam reciprocis amnibus ſiccato litore, effodi ergo: motu demum corporum viuere eos approbant. Circa Heracleam eandem, eodemq; Lyco amne decedente, ouis relictis in limo generari piſces, qui ad pabulo petenda palpitent exiguis branchijs, quod fieri non indigo humoris propter quod, & Anguillas diutius viuere exemptas aquis. Oua autem in ſicco maturari, vt teſtudinum. Eadem in Ponti regione opprehendi glacie piſcium maximè Gobiones, non niſi patinarum calore vitalem motum fatentes. In his quidem, tametſi mirabilis, eſt tamen aliqua ratio. Idem tradit in Paphlagonia effodi piſces gratiſſimos cibis terrenos, altis ſcrobibus, in his locis, vbi nulla reſtagnant aqua, miraturque & ipſe gigni ſine coitu. Humoris quidem vim aliquam ineſſe, quam* (qualem &) *puteis arbitratur, cùm in nonnullis reperiantur piſces. Quicquid eſt, hoc certè minus admirabile talparum facit vita ſubterranei animalis, niſi fortè vermium terrenorum, & piſcibus natura eſt.* Sic Plinius.

Right-margin section letters beside the text: E (at the first line), F (at "& aquoſa loca…"), G (at "Et ſimiliter foſsiles piſces…"), H (at "cum amnem: probe nimirum…").

Marginal notes:

Carnis qualitas. (beside "macopolæ in vitrum…")

De natura, & ortu foſsilium piſciũ. (beside "aduerti. De natura atq; ortu…")

Locus. (beside "& aquoſa loca…")

Piſces congelati in patinis reuiuiſcunt. (beside "diantur, piſces illi mouentur…")

Gobio. (beside "hoc in Heraclea circa Lycum…")

Ortus. (beside "Neque abſurdum eſt…")

Vt refrigerentur. (beside "& bonos piſces effodiunt…")

Non coire. (beside "ſit, & omninò ſ rax…")

a *Li.9.c.57.* (beside "quæ quod huius argumenti…")

A

DE LAMPETRA FLVVIATILI. Cap. IX.

NOMENCLATVRA.

Lampetra fluuiatilis Geſneri.

HABENT, & fluuij nõnulli exiguas Lampetras, quas Galli ob paruitatem Lampryons, & Lamprillons, quaſi paruas Lampetras dicunt, Tholoſam apud quos abundant Chatillous, à titillatione, vt Geſnerus tradit, propterea quòd cùm manu tenetur, quaſi titillationis ſenſu varijs fluxibus videtur cõtorquere ſe & elabi. Germani nomine cum marina communi Neunaug, quaſi encophthalmum, Bohemi, & Poloni Neynok, & Naijnok. Nobis puto incognitus piſcis eſt. *Lampetra parua.*

B

FORMA. DESCRIPTIO. Locus. Cibus.

MARINIS (inquit Rondeletius) partibus internis, & externis, & colore ſimiles, ſola magnitudine differunt: quędam enim magnitudine ſunt digitali: aliæ vermibus terreſtribus craſſioribus aſſimilantur. Caro eſt tenax, ſpina nulla; pro ſpina dorſi, vnus continuus neruus cauus, quo humor albus continetur, ſimplex, abſque vllis neruorum coſtarumuè ramulis. Inteſtina tenuiſſima. Ventriculus vix apparet; nec mirum cùm ſolo ſuctu viuat. Foramen in capite ſuprà, ſicut Lampetræ maiores habet. In fluuijs, & riuulis, in quibus capiuntur, naſci vel inde liquet, quòd nullis marinis Lampetris ibi aditus patere poſſit, cùm neque illi in mare confluant, neque mare cum ijs vlla parte ſit coniunctum. Capiuntur ſæpius reti cum Varijs, ſiue Phoxinis piſciculis. Veſcuntur luto, & aqua, ijſdemq; locis degunt quibus vermes: Iconem à Rondel. exhibitam ſponte reliquimus, quòd marinæ ſimillimam eſſe dicat. Hæc autem Geſneri eſt, qui à Rondeletiana differre putat. Parum accuratè facta eſt. *Caro.* *Ventriculus.* *Locus.* *Cibus.*

C

VSVS IN CIBIS.

CARNE eſt molli, glutinoſa, excrementia, ingrati ſaporis; Februario, & Martio menſibus ad cibum præfertur. Exenterari non ſolet. Editur frixa, & elixa, ſuauioribus aromatis, additis oleo, & omphacio, condita. Sic apparata ab ijs, qui gulæ delicias ſectantur, magis commendatur, quàm à medicis. *Apparatus.*

D

 E

DE VARIO, SEV PHOXINO LÆVI. Cap. X.

SYNONYMA. ETYMVM.

Phoxinus Bellonij. DE Phoxino Ariſtotelis verba infrà recitabimus, eademq; quibuſuis piſcibus, qui ſine maris opera pariunt, aptari poſſe oſtendemus. Bellonius hìc depingendum piſciculum pro Phoxino exhibet. Romani Morellam dicunt, quòd nigris punctis, & tenuiſſimis lituris ſugilletur, Florentini ſimiliter Pardellam, nam & Pardalis quadrupedes maculoſa eſt, & eiuſdem nominis Cetus: (Galli item eandem ob cauſam Veronum) alienbi etiam in Hetruria Ionctium, fortè quòd inter iunceta, & arundineta verſetur, Mediolanenſes Esbreſon, alibi Inſubres Sanguinerola rubore: aliqui Fregarolum, F vt ſcribit Cardanus. Quod poſtremum nomen Bellon. indutum eſſe putat, quòd ferè ſemper ouis prægnans ſit; ſed veriſimilius eſt, ſic dici, quòd frigi oleo, vel butyro ſoleat. Rondeletius à Græcis quibuſdam ἐρυθρόφθαλμον vocari tradit, cæterùm veteribuſnè an recentioribus, non addit. Ego hoc nomen apud neminem inuenio.

FORMA. DESCRIPTIO.

Color. DIVERSIS toto corpore coloribus depingi hunc piſciculum ex diuerſis in primis nomenclaturis oſtendi poteſt. Dorſum (inquit Rondeletius) aurei ſplendoris eſt, venter argentei, latera purpuraſcunt. Cauda in pinnam auream, & latiuſculam deficit. Cute læui *Bellonius.* integitur, punctis notata, nigris nempe. Pinnæ laterum multùm ad ventrem tendunt: quarum radices, quæ corpus pertingunt, rubro ſunt colore perfuſæ, inde Sanguinaria dictus. Nigricat quoq; in tergoribus per interualla. Linea quæ latera vtrimq; ſecat, arcuata eſt. Digiti longitudinem ſeu palmum, nunquam excedunt. G

Phoxinus Bellonij.

LOCVS. NATVRA. Vſus in Cibis. H

CIRCA lacuum, & fluuiorum oras aquis ſtagnantibus capiuntur reticulis, Bellonius ouis ſemper prægnantes eſſe aſſerit, ideoque Ariſtotelis Phoxinum eſſe autumat. Geſnerus verò ſexu diſtingui dum ait, coire inuicem etiam inſinuat; quin, quod ſi (inquit) Phoxini, mi- *An omnes fœminæ.* nimi iſti piſciculi ſint; nil mirum ſi propter paruitatem mediocres etiam ex eis nuper nati videantur. Verùm nec ipſe Ariſtoteles ſimpliciter nuper natos, ſed verbis, ὡς εἰπεῖν, id eſt, propè dixerim, additis, granidos capi tradit. Veriſimile eſt autem tantillos piſciculos, ſicut & mures inter qua- *Caro.* drupedes, breui tempore perfici, & generare poſſe. Carne eſt molli, & ſatis ſuaui.

DE

A

DE SALMERINO. Cap. XI.

NOMEN. ETYMVM.

TRIDENTINI piſcem ſibi peculiarem, Salmerinum nuncupant, nomine, vt conijcio, à Salmone detorto, quocum carnis rubedine conuenit; atq; fortaſſis Salmerinus dicitur, quaſi Salmo lacuſtris. Lacus enim Germani, ſimiliter ac ipſum mare, mer dicunt per e longum. Saluianus Salmarinum vocat, additque Salamandrinum quoque nominari. *Nominis ratio.*

FORMA. DESCRIPTIO.

B PISCEM hunc in ipſo natalis Saluatoris humani generis ieiunio, anno ſuperiori, qui fuit vndecimus ſupra milleſimum ſexcenteſimum, acceptum ab Illuſtriſs. Cardinale Carolo Madrucio, Tridenti Principe, Domino meo colendiſſimo, ſic deſcribebam. Corporis forma, pinnarum numero, ac ſitu cum Truttis, ac Salmonibus ferè conuenit: cæterùm ſquamis caret; etſi ſquamoſum eſſe profiteatur Saluianus. Capite eſt rotundiuſculo, retuſo roſtro. Oculorum pupillam nigram argenteus, qui in mortuo poſtea fuit rubeirimus circulus ambit, ac quàm maximè ſplendens. Ante eos foramina duo, auditus vel olfactus inſtrumenta, rotunda, manifeſta. Oris maxilla inferior nonnihil recurua, verſo ſurſum vergente: eſtque tota ea mandibula alba. Lingua eiuſdem coloris; item palatum. Totum os inſigniter dentatum. Piſcis ipſe rotundus potius, quàm latus eſt. Pinnæ ſunt numero ſeptem, omnes ſine aculeis, quinque ſupino, binæ prono corpore: iuxta branchias duæ, totidem in medio ventre, quinta ac poſtrema à podice, longæ omnes, ac latæ. Quæ ad branchias ſunt, triplici colore præditæ, vbi enim longiores ſunt, hoc eſt, in ipſo exortu, albicant, mox totæ rubent, exceptis neruis, qui nigricant, reliquæ tres ſicuti in exortu magis, quàm illæ albent, ita quoq; rubedo in his intenſior eſt, nigredine verò planè carent. Priores quatuordecim neruis conſtant, ſubſequentes nouem; nouiſſimæ decem: quæ verò in medio ferè dorſo conſpicitur, duodecim neruos habet: altera non lon- C gè à cauda, ijs caret, mollis, & cutacea, vt in Truttaceo genere; maleq; ceu neruoſa à Saluiano expreſſa eſt: vtraq; dorſo concolor, id eſt nigricans. Cauda lunata eſt, eiuſdem coloris, non rubra, vt ille ait. Podex in imo ventre iuxta exortum poſterioris pinnæ. A branchijs ad caudam linea exilis, rectà ad caudam vſq; fertur, aſperiuſcula. Latera nonnihil albicant, & nunc rotundis, nunc oblongis, iiſdemq; nunc maiuſculis, nunc exiguis maculis ſubfului coloris conſperguntur. Totus venter coloris fermè crocei, aut vulgaris minij. Vterum habet admodum procerum atque latiſſimum, vtpote qui totam corporis capacitatem occupat, ouis refertus eiuſdem ferè magnitudinis, fuluis auroque reſplendentibus, margaritas aureas diceres. Inteſtina alba pluribus circumuolutionibus intorta. Iecur breue, latum, vnico duntaxat lobo conſtans, flaueſcens. Veſicam fellis inuenire non licuit. Lien maiuſculus ex atro rubens. Ventriculus longus, & carnoſus. Caro, vt in Salmone, rubra. Longitudo totius piſcis à capitis initio ad caudæ extremum ſpithamas binas explet. Addiderat Illuſtriſſimus heros, binos alios, quos mares eſſe per litteras ſignificabat, deſcripta fœmina, & breuiores, & exiliores. Iconem ſequens pagella dabit.

Forma. *Squama.* *Caput.* *Os.* *Pinnæ.* *Cauda.* *Color.* *Vterus.* *Inteſtina.* *Longitudo.*

D

LOCVS.

FLVVIATILIS piſcis eſt (inquit Saluianus) in frigidiſsimis, ac ſaxoſis fluminibus naſcens: Non tamen in omnibus aut quàm plurimis reperitur, ſed in paucis ſolùm quibuſdam. Naſcitur enim in flumine cuiuſdam loci vulgò Valde non dicti, circiter viginti millia paſſuum à Tridento diſtantis: atq; in alio fluuio quem Briſsinam, qui quadraginta millia paſſuum à Tridento diſtat, vbi etiam crebriores procreantur, Hæc ille. Atqui Illuſtriſsimus Cardinalis lacuſtrem piſcem eſſe mihi per literas affirmauit, & niſi in lacubus montium Tridentinorum capi, quare conijcio Valdenon, & Briſsinam lacuum, non fluuiorum nomina eſſe.

NATVRA.

NATVRA.
Mores.

NON coit verno tempore, vt idem Saluianus arbitratur ſed in fine Nouembris, & menſe quoque Decembri, quare & æſtate parere, vt ille vult, vero haud ſatis conſonum videtur. Veſcitur piſciculis, & in eorum inopia aquarum *Victus,* recrementis. Singuli ferè capiuntur, vnde ſolitarium potius, quàm gregalem eſſe credi poteſt.

VSVS IN
Cibis.

PISCIS eſt, ſi quis alius (inquit in literis ad me Cardinalis) delicatiſſimus. Caroei tenera quidem, & quæ breui tempore putreſcit, pinguiſque, ſed minimè viſcida, ſatiſque friabilis, atque adeo boni ſucci, & quæ facilè côcoquitur à ventriculo. Parari vario modo poteſt: quouis autem modo paratus, ſuauiſſimus eſt, & lautiores diuitium menſas duntaxat dignatur.

Salmerious.

E F G H

A

DE FLVVIATILIBVS SQVAMOSIS, & primum de Truta fluuiatili. Cap. XII.

SYNONYMA. ETYMVM.

FLVVIATILES cæteroſq; dulcium aquarum piſces, licet antiqui ferè prætererint, tanquam marinis deteriores: ſunt tamen non pauci, quos noſtra ætas maximoperè celebrat, illiſq; etiam præferre non veretur, quales ſunt Trutta, Carpio, Salmerinus, ſimileſq; alij. Trutta, ſiue vt Platina ſcribit Truta, ſiue Trotta Italicum nomen eſt, à Gallis, quibus Troutte, vel potius Truette, vel ab Anglis quibus à Trute, vel Trovvt
B appellatur, acceptum. Rhæti qui Italica lingua corrupta vtuntur, Criues vocant, teſte Geſnero, Scoppa grammaticus Italus Torentinam nominat, rectiùs Torrentinam vocaturus, à torrentibus nimirũ; in his enim, & riuis montanis abundat. Germani alijs in locis aliter, atq; aliter proferunt, ein Fore, Forhen, Forine, Forell: Belgæ verò Voren dicunt; Bohemi Pſtuh, Poloni Pſtrak. Truttas Platina putat à trudendo, quaſi truſiles vernacula lingua dictas; quoniam ſemper in aduerſum, & impetuoſum flumen nitatur, aduenientes vndas ſuperare contendens. Geſnerus Germanicum vocabulum arbitratur, quibus trut, gratum, ac deſideratum ſignificat: & quamquã ipſi aliud (vt diximus) huius piſcis nomen (inquit) vſurpant, potuerunt tamen ab ipſis, vti & alia quædam olim, Itali, & Galli hoc nomen mutuari, quo tempore Gothi præualebant. Noſtri ſpeciem Truttæ lacuſtris, quam Galli Vmblam, à rubicũdo colore, Roote nominant: à quo colore, ſiue ſimpliciter, ſiue propter maculas in pleriſque, aut carnem in aliquibus, rubentes genus totum Rotta, vel T. præpoſito Trotta, vt Itali proferunt, denominari potuit. Hæc ille. Cæterùm & D. Ambroſij tempore, quod fuit ante Gothorum imperium Truttam vocatũ fuiſſe hoc genus piſcium, vel ex ipſo Ambroſio conijci poteſt, qui vulgaris nomenclaturæ vicinitate deceptus veteribus Troctam, quæ Amia eſt, vocari credidit. Ipſe enim Troctam vocat in Hexamero, vel, vt Geſnerus citat, Truttam. Antiquis cognituſnè ſit an non, alij ali-
C ter ſentiunt. Grapaldus nullam eius in veteribus ſcriptis memoriam extare miratur: & Hermolaus quoque quid ſit, ignorare ſe profitetur, in epiſtolis Politiani. Eorum verò, qui non incognitum fuiſſe putant, alij aliter ſentiunt: Maſſarius eorum ſententiam improbat, qui Truttam Auratam veteribus dici voluere, item qui Percam fluuiatilem Auſonij vocant, quoniam & in delicijs habeatur, & Phorcd ferè quaſi Perca Germanis dicatur. Carolus Figulus eiuſdem Auſonij Thedonem eſſe ſuſpicabatur: cæterùm vnde, & ipſe induci potuerit, neſcio (inquit Geſnerus) niſi aliquam fortè literarum ſimilitudinem ſomniârit: quæ vt nulla eſt, ita ſi vel maxima eſſet, nihil concluderet: hoc enim abſurdum, quòd eundem piſcem non modò Thedonem (cuius tamen ſeorſim Auſonius meminit) ſed Salarem quoq; & Farionem ab Auſonio vocari putat. Gillius quidem, Bellonius, item Rondeletius, & alij nonnulli docti eius poëtæ Salarem etiam pro Trutta habent. Mihi, vti etiam in Salmone ſcripſi, Salar paruus Salmo eſt, id quod poëta clariſſimè indicat, inquiens:

Qui necdum Salmo, nec iam Salar, ambiguuſque Amborum medio Fario intercepte ſub æuo.

nam quod pro Trutta argumentum ipſi adferunt, —— *Purpureiſq; Salar ſtellatus tergora guttis,* non minus Salmoni paruo, quàm Truttæ conuenit: vterque autem in Moſella reperitur, etſi Saluianus demptis Trutta, quæ in Moſella ſatis frequens ſit, nullum reperiri piſcem in eo flumine dicat, cuius
D tergora ſtellata ſint purpureis guttis. Farionem quidem, vel (vt plerique legunt) Sarionem, Truttam lacuſtrem, vel Salmonatam, vt vulgò aliqui nominant, Bellonius, & Rondeletius eſſe ſuſpicantur; quòd ea, vt Auſonius ſcribit, magnitudine inter Salarem, & Salmonem media ſit: ſed cogitare debebant (inquit idem Geſnerus) Auſonium de Moſellæ fluuij piſcibus loqui: Truttam verò Salmonatam, piſcem eſſe lacuſtrem, non fluuiatilem. Itaque ego (inquit) vt Salarem, Salmonem paruum interpretor: ita Farionem ſimpliciter Truttam, ſiue Truttam fluuiatilem. Ex hac enim ætatis progreſſu Salmonem fieri Auſonius exiſtimaſſe videtur, vulgarem quorundam perſuaſionem ſecutus; nam & obſcurus quidam author, cuius de animalibus libri extant: Trutta (inquit) vt fertur quamdiu minoris ætatis, & corporis exiſtit, in aquis tantùm dulcibus nutritur: cùm autem excreuerit, & deſcendens vſque ad confinia maris de ſalſedine eius biberit; Salmo efficitur: quod tamen verum eſſe nequaquã ab omnibus aſſeritur. Ergo ſi Salarem, & Farionem, pro ijs quos dixi piſcibus, accipiamus, ſimplex fuerit Auſonij error, è Farione, id eſt Trutta, Salmonem fieri putantis, vt alij quidam. Sin Salarem

Torentina.

Trutta vnde dicta.

Trocta D. Ambroſij.

An veteribus nota.

Thedo Auſonij.

Salar Auſonij.

Trutta Salmonata non eſt Sario.

Trutta in Salmonem abire creditur.

Truttam,

Truttam, Farionem verò Truttam Salmonatam fecetimus, duplex illius errot fuerit: tanquam è Trutta fluuiatili, Salmonata quæ lacuſtris eſt, naſcatur; & rurſus è Salmonata, Salmo: quorum vtrumque vt falſum eſt, ita nec hodie à quoquam perito creditur, nec olim tam imperitos homines fuiſſe puto, qui ita iudicarint. Fario etiam (ſi ita potiùs ſcribendum eſt, quàm Sario, vt Figulus, & alij quidam rentur,) ipſo nomine ad vulgarem Germanis nomenclaturam accedit. Aliqui Truttam Latinè Varium vocant, quod nomen ſimiliter, & cum Germanico facit, & punctorum in hoc piſce varietatem denotat: alij maiorem Varium: vt aliud diuerſi generis piſciculum, Varium minorem, de quo in corollario de Phoxinis diximus. Galli enim Veronum nuncupant. Ab hoc etiam diuerſum piſcem, Gobium

Varius.

fluuiatilem Auſonij, varium, & maculoſum, Placentini Varon, Mediolanenſes Vairon appellant. Alius etiam Græcorum Pœcilias à varietate dictus. Quamobrem vt declinemus homonymiam, Truttam Varij nomine vocare non placet: vti neq; Turturis, quod nomen recentiores quidam ei attribuunt, ſine authore: cùm Paſtinaca etiam marina ſuperioribus ſeculis Turtur appellata fuerit. Hæc

Turtur.

itaq; Geſnerus, cuius de Farione ſententiam inuitus ferè amplector, inuitus inquam, quòd Auſonium diſertiſſimum poëtam erroris inſimulare omninò erubeſcam: cæterùm cùm qui tandem alius ipſa Trutta eſſe queat, quam tamen præterijſſe vero non eſt conſonum, vtpotè in Moſella haud infrequentem, non conſtet, mutata ſententia (opinabar enim mediæ ætatis Salmonem eſſe, vt verba eius manifeſtiſſimè indicant) cum Geſnero ſentio Farionem Truttam eſſe. Iouius ſuſpicabatur, Luporum alios varios à Columella dictos, fluuiatiles eſſe, & in fluuijs naſci, neq; alios eſſe, quàm Truttas: vnde

Lupus varius an Trutta ſit.

Varius maior.

& Truttam (inquit) ab aliquibus inglorijs authoribus Varium maiorem appellari videmus. Certè Trocta admodum varia eſt, nigricantibus (de Lacuſtri ſentire videtur, nam fluuiatiles raræ, vel raris in locis maculis nigricantibus inueniuntur) maculis totum dorſum ſpecioſè pingentibus. Spigolæ (Lupi) verò vnicolores potius atq; argenteæ eſſe videntur: quanquam & ipſæ veluti ad retinendam Lupini generis appellationem ſubatris punctis, ſed minoribus, & languidioribus, quàm in Truttis videamus, notata ſint: neq; enim arbitrandum eſt Columellam per Lupos traductos in Ciminum, & Sabatinum lacus, vel Truttas, vel Lucios intelligere voluiſſe. Superuacaneum enim fuiſſet Truttas indidiſſe, quarum maximam copiam ſuburbani amnes omni anni tempore ſuggererent, vt ex Reatinis, Sublaqueaniſque, vt ex ipſo Tiburtino Aniene quotidie videmus. Præterea neq; Romanæ luxuriæ, neq; admirabilioris magnificentiæ fuiſſet, alios quàm pelagios piſces illis in lacubus diſſeminaſſe: de marinis enim Columella loquebatur, & quidem nobiliſsimis, vt de Auratis, & Murænis ſimul cum Lupis ipſis clarè teſtatus eſt; quos tamen omnes deficiente paulatim eorum ſobole, cùm diù naturæ repugnare nequi[illegible], pen[illegible]tus interijſſe videmus. Improbumq; illud factum, & dictum luxurioſum Philippi ap[illegible] d[illegible] [illegible] atem hoſpitem, certiſsimam facit coniecturam, Lupum illum, quem vt inſulſiſsimi ſaporis exaſperat, & pro[illegible]ro ſubinde fuerit proſecutus, fuiſſe Truttam: cùm in illis amnibus Caſsinatium, Sora[illegible]orum, & Arpinatium Truttæ plurimæ capiantur, quas Spigolis Tyburtinis pinguioribus minimè comparandas Philippus eſſe iudicabat. Plinius quoq; aliquos Lupos à candore Lanatos appellari dicit, & illud quidem propriè, & eruditè. Nam Lupos, id eſt Truttas in vniuerſum ſecundum carnes rubeſcere: Spigolas autem pelagias pariter, ac Tyburtinas inſigni candore albicare clariſsimè conſtat. Cæterùm Truttam non facilè in Tyberi reperies, ſicuti nec ipſam Spigolam alijs in amnibus vrbi propinquis. Hucuſq; Iouius, cuius ſententiæ Saluianus etiam ſuffragatur; Truttæ pi-

Saluiani opinio.

ſcis Græcorum nemo (quod quidem ſciam, mentionem fecit, inquit Saluianus) Latinorum verò etſi nonnulli meminerint, non omnes tamen eodem eam vocarunt nomine. Columella enim inquiens: *Tum ſine macula (nam ſunt & varij) Lupos includemus*; Lupos varios Truttas noſtras vocare videtur. Nam vt nullum Luporum maculis ita inſignitum videmus, vt varius dici poſsit: ſic piſcium, qui macularum ratione, quibus depicti ſunt, varij vocari merentur, nullus eſt qui potius, quam Trutta ad Lupi accedat ſimilitudinem. Verùm ne ſolis videamur coniecturis inniti, Iſidorum Hiſpalenſem, in re-

Piſces à colore dicti.

cenſendis rerum nominibus, quibus tempeſtate ſua vtebantur (vixit autem plus octigentis ab hinc annis) teſtem haud contemnendum conſulamus. Cùm enim ſcribat: *Piſcium nonnulli à colore appellantur, vt Vmbra, quia colore vmbra ſunt: & Aurata, quia in capite auri colorem habent; & Varij à varietate, quos vulgò Truttas vocant:* apertiſsimè noſtræ ſubſcribit opinioni. Hîc tamen (ne quiſpiam nominum decipiatur ſimilitudine) animaduerti debet, piſcem etiam illum, τὸν γαλεὸν, quem alij Aſteriam, id eſt Stellarem vocant, ποικίλον, hoc eſt varium vocari ab Athenæo: (cognominatur is p[illegible]tus, quam vocator varius) Pauſaniamq; & Euſtathium piſcem quendam vocalem in Aorno fluuio repertum, ποικιλίαν, id eſt, varium vocari, ſcriptum reliquiſſe: vt latiùs octageſima prima hiſtoria pertractabimus. (Atqui in ea hiſtoria de Turdo ſcribens, αἰολίαν cognominari meminit: vt & Coracinum αἰολίαν, & Scarum αἰόλον, id eſt, varium de Pœcilia nihil.) Præterea Plinius Valerianus ille,

a L. 5. de re med. c. 43.

qui librum de morbis, atq; remedijs conſcripſit,[a] Truttam vocauit dicens, *Piſces de flumine, qui petram habent, vt Trutti, & Squales, comede.* Deinde etiam D. Ambroſius Truttam appellauit, ſimiliter vt Iſidorus, vulgarem nomenclaturam eſſe teſtatus, his verbis: *Piſcium alij oua generant, vt ij, quos Truttas*

vocant

vocant. Hæc Saluianus. Truttas verò noſtras non eſſe Lupos varios, ſeu maculatos, Rondeletius do-
A cet, tum in Lupi, tum in Truttæ fluuiatilis hiſtoria. Ego quid de Lupis varijs ſentiam, in Lupo expo- ſui. Geſnerus Rondeletij ſententiam à noſtra nonnihil variantem, et in hoc eandem quòd Lupus varius à Trutta differat, cõtra Iouium, & Saluianum defendit. Saluianus Iſidori verbis nititur, quę ſunt: *Piſcium nonnulli à colore appellantur, vt varij à varietate, quos vulgò Truttas vocant.* Sed aliud eſt (inquit Geſnerus) varios dicere, aliud Lupos varios. Equidem Iſidori ſeculo piſces, qui vulgò nominabantur Truttæ, ſicut hodieq; Gallis, & Italis, à literatis hoc ceu barbaricum aſpernatis, Varios vocatos credo, non tamen priſcis Latinis idem nomen pro hoc piſce in vſu fuiſſe. Eidem Geſnero tamen b Aelianus in Aſtræo Macedoniæ fluuio piſces colore vario diſtinctos, (τὴν χρόαν καταστίκτους) nomine ab incolis Macedonibus interrogando, gigni referens, qui peculiares quaſdam in fluuio muſcas, circa ſummam aquam volitantes, appetant, Truttas intelligere videtur; vtpote piſces (inquit) fluuiatiles, varios, & muſcarum etiam, ſicut & aliorum vermium, appetentes, poſſunt autem facilè, cùm ſaltu valeant præ cæteris piſcibus, muſcas quoq; extra aquam volitantes arripere. Addit Aelianus piſcatores pro his muſcis purpuraſcente lana hamum veſtire, & gallinaceas pennas duas cerei coloris addere, vt piſces decipiant, qualibus dolis etiamnum ad piſces quoſdam capiendos vtuntur, Thymallos præcipuè, & Truttas. Græcum equidem verus Truttæ nomen, tum Aeliano, tum viris hacte-
B nus eruditis, & ὀνομασθῆναι ignoratum omnibus, primus ego noſtro ſeculo deprehendi, ſic mihi videor: vt ſuprà etiam oſtendi, hic aliqua ex parte repetam, non ſine auctario philologiæ. Mneſitheus apud Athenæum in octauo Truttas appellauit Pyrûntas. *Ex fluuiatilibus* (inquit) *optimi ſunt, qui in rapidiſſimis fluuijs verſantur, vt pyruntes* (οἱ τε πυροῦντες. malim ὡς οἱ πυρῶντες) *Hi enim non gignuntur niſi in rapidis, & gelidis fluuijs, & faciliùs quàm cæteri fluuiatiles concoquuntur.* Natalis de Comitibus, nimium plerumq; fidus interpres, οἱ τε πυρῶντες legit & tranſtulit, quiq; rubeſcunt. Mihi placet ſubſtantiuum eſſe nomen, quo piſces quorum meminit, tanquam eorum, qui vel præ cæteris præcipites, ac gelidas aquas ſequantur, appellentur: meritò autem Pyrûntas, id eſt Truttas præcipuè nominauit. Has enim ſcio in fluuijs quibuſdã, ſeu riuis mõtanis aſperioribus, vbi nullus alius piſcis viuit, (ſiue propter locorum frigiditatem, ſeu potius præcipitia,) ſolas reperiri. Πυρόω verbum actiuum, vrere, incendere, vel igne examinare ſignificat; inde participium Πυρῶντες formari poteſt à recto πυρόων. Πυρῶντες verò piſces nomen eſt ſubſtantiuũ à recto πυρόεις, qui contractus effertur πυροῦς: & vel adiectiuè calidum, igneum, rutilum ſignificat: vel ſubſtantiuè accipitur pro ſtella Martis, quæ rutilat colore: pro Trutta piſce rutilo: pro ſtella enim ſubaudiri poteſt ἀστὴρ, pro piſce ἰχθὺς. Sic & placentarum nomina in όεις, vel οῦς cõtractè, Græci habent, vt genus, πλακοῦς: vt ſpecies, τυρόεις, πυραμόεις, σησα-
C μοῦς: ſubauditur autem ἄρτος, id eſt, panis. Ὀπόεις ciuitatis nomen eſt, Σιμόεις fluuius: & hæc quidem contrahuntur ferè, alia non itẽ, vt ὀρόεις, & χαρόεις, ni fallor: vt neq; ea, quorum antepenultima cùm ſit longa, in penultima quoq; pro o. breui, ω. magnum accipiunt, quale eſt αἰγλώεις, quod annotauit Euſtathius. A maſculinis in όεις, fœminina terminatio fit in όεσσα, contractè οῦσσα, vel Atticè, οῦττα, vt μελιτοῦττα, ἀμυλοῦττα: quo exemplo Truttam noſtram non ſolùm maſculino genere Pyrûnta, ſed etiam fœminino Pyrûſſam, aut Pyrûttam nominare licebit; & quidem ad Latinam inflexionem commodiùs. Videri ſanè poteſt Germanicum etiam nomen Forine, quaſi Furine ab igne factum hoc eſt, rutilantibus igneo colore maculis: quanquam & caro in nonnullis eodem colore eſt. Quòd ſi quis Germanicum nomen à Latino varius deducere maluit, non refragabor; hoc tamen audiet præſtare Germanicis nominibus de ſua lingua originẽ petere, præſertim cũ plerosq; alios piſces proprijs ſuæ linguæ vocabulis Germani appellent. Hæc itaq; omnia Geſnerus. Ego Germanicum Belgicumq; nomen potiùs à Truttæ indefeſſo incundo, ſeu aduerſa flumina aſcẽdendo labore deduxerim, nimirum à Fort però longum, ſiue vt Belgæ pronunciãt, Voert, ſubaudi gaen eſt iter inceptum proſequi, quod Truttis, & Salmonibus ferè proprium eſt, ad fluuiorum ſcaturigines vſq; nempè progredi. Quod verò ad
D Græcam, quam ſibi deberi vult, nomenclaturam attinet; Iacobus Dalechampius ipſi ſubſcribit, vertitque: *Ex fluuiatilibus, primum bonitatis locum obtinent, qui verſantur in rapidiſſimis amnibus, vt Pyruntes* &c. id eſt, *Truttæ noſtræ:* ſic enim in margine interpretatur: E contrario Caſaubonus profitetur ſe non aſſequi mentem Athenæi. Videbat enim in omnibus eius exemplaribus ſcribi, ὡς οἱ πυροῦντες, ſiue ſenſu, nimirum hoc modo. Τῶν ποταμίων βέλτιστοι εἰσιν οἱ ἐν τοῖς ὀξυτάτοις τῶν ποταμῶν ὄντες, ὡς οἱ πυροῦντες. Quamobrem cùm in rapidiſſimis amnibus author inquiat, optimos piſces fluuiatiles eſſe, eoſdem etiã adhuc meliores eſſe inſinuare videtur, ſi ijs in fluminum locis verſentur, in quibus rapidiores fluxus ſunt propter nimirum maius exercitiũ. Conijcit itaq;, nec ſe falli putat Caſaubonus, pro οἱ τε πυροῦντες ſcribendũ eſſe, οἱ κατὰ τὸ ῥεῦμα ἰόντες. ῥεῦμα in flumine eſt, quà maximè vergit aquarum impetus: ea pars rapidiſſima: ibi igitur optimi piſces: quemadmodũ docere author hic voluit, & totics apud Galenum, aliosq; medicos legere licet. Poteramus (inquit idẽ Caſaubonus) *pyruntas* piſces interpretari Empyros, de quibus vltimo capite dicturi ſumus: ſed id non probatur nobis. Sicuti igitur Geſnero facilè conceſſerim, locum illum Mneſithei, ad Truttas, vt puta, vbi rapidiſſima ſunt flumina obſer-

b l.14.c.11.

Varij Aeliani qui.

Pyruntas.

Athenæi locus conſideratus.

Empyri piſces.

obſeruantes præcipuè pertinere, ita Pyruntes proprium Truttarum nomen eſſe, nequaquam crediderim. Nolim tamen lector antiquam aliquam à me nomenclaturam expectes. Hoc enim, & in alijs piſcibus, potiſſimùm lacuſtribus, & fluuiatilibus euenit, vt qui & nomine, & alimenti præſtantia nobis ſint notiſſimi, à veteribus ne nominati quidem ſint, id quod Truttæ exemplo Rondeletius probat, quam tamen, cùm lacus amneſq; Italiæ aliarumq; regionum coploſè ſatis alant, veteribus, Romanis potiſſimùm gulæ in primis ſtudioſis, incognitam omninò haud fuiſſe, ratio ipſa dictat.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma. Deſcriptio.

Differẽtia à loco.

TRVTTARVM omnia genera in dulcibus tantùm aquis reperiuntur, cęterùm aliæ fluuiatiles ſunt, aliæ lacuſtres, vt quæ Salmonata cognominatur, item quæ Vmbla vulgo dicitur. De fluuiatili hîc ſermo eſt, quæ & ipſa cum magnitudine, tum maculis, tum etiam totius colore variat. Tradit enim Rondeletius quaſdam fluuiatiles Truttas paruas eſſe, & eas quidem albas, cuiuſmodi (inquit) multas Santonum, & Boiorum fluuij alunt: Alias his maiores eſſe & flauas, quales in Ersri (inquit) capiuntur; quas vulgus ob auri laminas, quas vnà cùm arena hauriſit, flaueſcere credit.

Trutta flaui coloris.

(Geſnerus ſcribit ſeſe audiſſe in Germania alicubi Truttam flaui coloris captam pleriſq; admirationi fuiſſe.) Eſſe quaſdam ſubnigras maculis rubentibus notatas. Exiſtimat autem Rondeletius colorem illum ex ſenio contrahi, quandoquidem eæ omnium maximæ ſunt, & ijs ſimiles, quas Salmonatas cognominari diximus. Has apud Miſenos Germanos Geſnerus ait vulgares eſſe; alias verò ibi vulgo Lachſzforen dici nomine ex Salmone, & Trutta cõpoſito, earum carnem rubere vt in Salmonibus, palato quàm cæterarum gratiores eſſe, aureiſq; maculis pingi.

Differentia à maculis.

Idem & alium fluuium Rutlingam Sueuiæ oppidum præterlabentem eſſe teſtatur, qui Truttas alat nigricantes, ſed maculis rubentes, in cibo lautas, ſimileſq; haberi in riuo Martiæ ſyluæ prope monaſterium S. Blaſij. Et ſubnigris maculis Truttas in Miſena, & in riuis ad Crotendorfum, & in fluuiolo quam Nigram aquam vocant, qui Suarceburgum (Miſenæ oppidum) præterfluẽs in Muldam infunditur, reperiri apud Geor. Agricolam legimus. Apparet itaque macularum diuerſitatem aquis aſcribendam eſſe, Bellonius certè quòd Trutta multigena ſit, id ex ſtellis (maculis) vix ſtatui poſſe putat, inquiens diuerſos amnes eiuſdem generis piſces diuerſo modo pictos habere. Ex Rilla enim Neuſtriæ flumine, Truttas varijs notis pictas videri, alijs atq; alijs multum diuerſas, tametſi in eodem tractu ceperis, idq; & in aliarum

Trutta Salmonata.

quoq; regionum piſcibus poſſe obſeruari. Quamuis autem Truttarum vna peculiariter Salmonata cognominari meruerit, quòd Salmonibus magnitudine ferè æqualis ſit, cæteræ tamen etiam multa, cum Salmonibus communia habent, adeo vt Rondeletius Truttas Salmones vocare non ſit dedignatus; Salmones in marinos, & fluuiatiles diuidens, idq; a Plinij vt putat authoritate ſcribentis *In Aquitania Salmõ fluuiatilis marinis omnibus præfertur*. Ait autem hunc Plinij locum duplicem ſenſum habere poſſe, vel enim vt Salmo fluuiatilis marinis Salmonibus præferatur: de ijs enim piſcibus (inquit) Plinius loquitur, qui pro locorum varietate principatum obtineant, vel vt Salmo fluuiatilis marinis omnibus præſtet, (quam poſteriorem interpretationem probat Geſnerus; Ego Salmonem fluuiatilem, non Truttam, ſed qui in fluuijs capitur, Salmonem intelligo.) Sed Salmones marinos eſſe experiẽtia comprobat: in Ligeri enim, Garumna, Rheno, & alijs Galliæ, & Germaniæ fluminibus certum eſt capi Salmones etiam nonnunquam miræ magnitudinis è mari illuc profectos, in quibus fluminibus aliquandiu enutriri, pinguiſſimi, ſuauiſſimi, atque lautiſſimi redduntur. Qui in fluuijs reperiuntur, aliundè non profecti, Truttæ vocantur. Quod ſi cui mirum id videatur, contempletur quæſo diligentiùs Salmonis, ac Truttæ ſpeciem, ac notas ſingulas, is procul dubio eas omnes adeo cõſentire perſpiciet, vt facilè mihi ſit aſſenſurus. Hoc ego in Salmone, & Trutta magna (quam Salmonatam vulgus noſtrum vocat,) ſum expertus, nec notam vllam qua diſtingui poſſent, comperi. Idem periculum feci in Salmone paruo, & eiuſdem magnitudinis Trutta, atq; eandem in his ſimilitudinem comperi.

a Li.9.c.18.

Trutta cum Salmone maximã eſſe affinitatem.

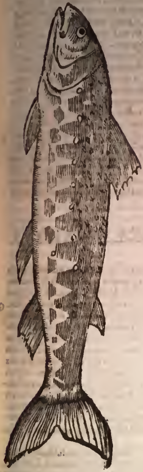
Id omnibus commune eſt, quòd poſteriorem dorſi pinnam paruam habent, & ſubrotundã pinguemque. Hactenus Rondeletius. Sunt ſanè Truttæ, & Salmoni multa communia; forma nempe tota, & corporis partes externæ, & internæ; caro rubicunda, ſquamæ exiles, maculæ ſeu puncta, magnitudo, formæ mutatio, circa roſtrũ præſertim, ac ſimul nominis (in Truttis Salmonatis peculiariter:) aſcenſus ad ſummas aquas, ſaltuum vis & agilitas, ſuauitas in cibo: quamobrem non eſt mirum ſi ex Truttis illis, quas Germani Lachſzforen appellant, aliqui ætatis progreſſu Salmones fieri putauerunt:

Vt à Salmone diſtinguatur.

Pinnis etiam quatuor natant, quemadmodum Salmo. Cauda verò maximè inuicem diſtinguuntur. In Salmonibus enim ea gracileſcit, in Truttis ſemper lata eſt: in illis pinna caudæ longa & bifida, vt in

Aloſis,

Trutta fluuiatilis Geſneri.

Trutta noſtra in qua pinnam aliam in dorſo deſidero.

Aloſis, in Truttis breuis,& non diuiſa. His accedit roſtrum acutius in Salmonibus, quàm in Truttis. Rurſus partibus internis à Salmone,& Vmbra fluuiatili non differunt, niſi quòd ventriculi appendi-
Forma. ces plures,& euidentiores habent. Cardanus formam Truttis omnibus communem eſſe tradit, quod quidem de fluuiatilibus verum fuerit, nam quæ Salmonata cognominatur, non parum ab iis differt, vt cuilibet icones conferenti notum eſſe poteſt. Quæ flaueſcunt item & nigricant, ab albis differre Rondeletius teſtatur, quoniam illis roſtrum ſit acutius, & veluti in fronte macula nigra. Præterea albas minores eſſe,& carne minus flaueſcente. Fluuiatilis corporis forma Lupo (inquit Salu.) perſimilis eſt, roſtro tamen minus extento, magis retuſo, & paululum recuruo. Ore etiam paulo minore. Al-
Dentes. bæ teſtante Rond. capite Mugilem quodammodo referunt: breui nimirum, ſubrotundo, carnoſo, ve-
b Li. de diſſect. corp. potius pingui, coloris lactei. Maxillæ & lingua acutiſſimis dentib. armantur. *b* Syluius ſex eorum ordines eſſe ſcribit, primum labris connatum, alios quinq; à labro in pharyngem abſcendentes; in quo tamen dentes ſint in contrariũ hamati,& qui cibum ex ventriculo regredi prohibeant. Idem ſit branchias vtrimq; quatuor dentibus hamatis, & aſperis & duris, contumaces habere: quæ verba non ſatis percipio. Cardanus, & Bellonius ſex inquiunt in lingua dentes habere: addit Cardanus, & certo ordine diſpoſitos: ſcilicet duos antè, totidem in medio ad latera poſitos, reliquos iuxta radicem. Qui
Pinna. verò in oris rictu ſunt, eorum Bellonius, quinq; ordines in ſuperiori parte palati facilè poſſe ſcribit dinumerari. Pinnas duas ſub ventre ſuperiori tergoris oppoſitas,& duas ad radices branchiarum ha-
Squama. bet, vnam rurſus verſus caudam, proximè ad anum, quæ item è regione eſt ſuperioris in dorſo, quæ
Color. longè minor eſt & cutacea. Oculos habet rubentes. Corpus ſquamis paruis tegitur, & cute quæ facilè rugatur, & à carne diuellitur, abſceditque. Dorſum, imo totus ferè piſcis ex albo flaueſcit guttis, quales
Magnitudo. diximus. Cauda in breuem,& latam pinnam degenerat. Pinna tergoris, iiſdem quibus corpus maculis conſperſa eſt. Cubitalem magnitudinem non excedit.

LOCVS. NATVRA. MORES. PARTVS.

Quibus aquis gaudeāt TRVTTÆ fluuiatiles multis in locis optimæ repetiuntur: & quamuis in maioribus fluuijs etiam reperiantur, in minoribus tamen, frigidioribus, ſaxoſis & inter montes delabentibus potiùs, quàm contrà ſe habentibus naſci,& degere conſtat. In altis itẽ montium riuis, etiam tenuibus,& exiguis aquis, Truttæ ſatis magnæ,& pulcherrimę reperiuntur. Aſcendunt enim altiſſimè cùm & contra aquam luctari magna vi, & ſaltu ſe promouere, ad tres, vel quatuor ferè cubitos interdum, in aſcenſu queant. Ex quibus efficitur, vt haud falſa eſſe credamus, quæ de iiſdem Paulus Iouius ſcribit, eas aduerſos amnes, vel è præruptiſſimis etiam cautibus decidentes incredibili impetu ſu-
Aduerſis amnibus natat. bire. Ab Nare enim fluuio in Velinum lacum, qui hodiè Pedelucus eſt, ſtupenda velocitate volucrum modo aſcendere credit: qui lacus ab altiſſimo montis vertice certis primo coarctatus anguſtijs,& mox tota aquarum mole præcipitatus, nec ſubiectis quidem cautibus madefactis, veluti è cælo in ipſum profluentem Narem effunditur. Teſtatur etiam Rondeletius propter aquæ puræ frigidæque delectationem aquarum ſcaturigines miro deſiderio conquirere, & in fontes amneſue ex altis, & præruptis ſcopulis prorumpentes incredibili impetu ferri, id quod (inquit) in Gardonis Galliæ noſtræ Narbonen-
Potentioribus cędendū eſſe. ſis fluuij præcipitijs fieri experientia compertum eſt; in ea enim ſubeuntes Truttas nonnunquam decidere in diſpoſita à ruſticis retia, quarum temeritate admoneri nos oportere, potentiorum viribus cedendum eſſe, vt illud prudentiſſimè dictum ſit.

— Felix qui nunquam direxit brachia contra Torrentem. Semper enim loca ſublimiora petunt.

Non omnes aduerſis fluminibus natare. Fallitur tamen Cardanus, commune eſſe inquiens omnibus Truttis aduerſus fluminum curſus ferri, nam ſunt & lacuſtres, & in ſtagnantibus aquis degentes, quæ contra aquas non nituntur. Bellonius etiam dum Truttas fluuiatiles ex ſaxatilium genere eſſe inquit, impropriè loquitur, cùm ſint verè ſaxatiles marini. Idem author eſt Aruernos, Burgundiones, ac Picardos, aut Belgas, item Gebennen-
Tonitrua timet. ſes Truttas alere optimas, indeque ad alios Galliæ populos deferri, magniſq; in delicijs haberi. Tonitrua tanto metu,& ſtupore hoſce piſces afficere aiunt, vt quandoque loco manentes,& erectæ propemodum à piſcatoribus, aut alijs vulnerentur,& capiantur. Veſcuntur aquarum deiectamentis, phry-
Cibus. ganijs videlicet, vermibus, locuſtis aquaticis, & limacibus. A piſcibus interim minimè etiam abſtinent, inter quos Percarum fluuiatilium ſobolem in primis, & barbatulos Fundulos, & Phoxinos læues appetunt, idque tanta ſæpe auiditate, vt dum ab ima aqua ad ſummam perſequuntur, nimio celeritatis impetu, ita ſupra aquam efferantur, vt vel in ſcaphas aliquando incidant. An auro etiam veſcantur, vt vulgus autumat, aliàs dicetur. Pariunt menſe Octobri. Tradunt eas, cùm partus inſtat, ſcrobes modicas facere.

CAPIENDI

A
CAPIENDI RATIO.

Leges de Truttis capiendis.

SCRIBIT Geſnerus legibus piſcatorijs apud ſuos, id eſt Tigurinos interdictum eſſe, ne qua in fluentibus aquis Trutta, quæ nondum iuſtam, ac deſignatam longitudinem attigerit, capiatur: & apud Bauaros præſcriptam eſſe mẽſuram ad digitos ferè quatuordecim. Idem refert ab Anglo quodam ſeſe accepiſſe, in Anglia Truttas, vel manibus quandoq; cõprehendi, dum ſub radicibus alnorum, & ſalicum ſtabulantur: à piſcatore enim palpari fricariq; ventrem, eaq; delectatione delectari videri hos piſces, donec ille manum promouens, branchijs iniecerit, ac retinuerit. Eiuſdẽ capturæ meminit Arnoldus Villanouanus. Inſtante partu modicas in vado ſcrobes excitare modò dicebamus. Iuxta has commorantes, adhibita noctu face obſtupeſcere, neq; fugere aiunt, itaq; fuſcinis feriri. Sunt quoq; qui riuis montanis quibus Truttæ aluntur, à ſolitis alueis diuerſis piſces hos aqua deſtitutos, & in ſicco relictos capiunt. Ineſcantur verò vermiculis quibuſdam teſta dura incluſis, præſertim qui in fontibus frigidis reperiuntur. Idem Geſner. ex libello Germanico de ineſcationibus piſcũ, eſcã ad Truttas, & Thymallos abundè capiẽdos præſcribit iſtiuſmodi: Gallinam nigram excauabis, & immittes tria ouorum lutea; croci quantũ eſt piſum, & foramine rurſus conſuto gallinam in fimum equinum abdes per tres, aut quatuor dies, donec putreſcat, & vermiculi flaui in ea appareant. De his vnum cùm piſcari libuerit, in hamũ infiges; reliquos vaſculo incluſos ſeruabis. Rem miram experieris. Idem denique ex alio libello quodam manuſcripto de piſcibus decipiendis, præſertim additis hamo figmẽtis, quæ muſcas, aut inſecta quibus piſces quiq; delectantur, quàm proximè referant: hæc ferè refert. Ad Truttas (Aprili mẽſe, puto,) Muſcam finges, cui corpus è ſerico rubeat, caput vireſcat, additis alis gallinaceis ruffis. Maio menſe, corporis alueum è ſerico, rubro, & auro (filis aureis) effinges, caput nigrum: alas verò addes de pennis rubris caponum. Iunio corpus formetur è ſerico cæruleo, & auro caput flauum eſto, alæ verò de pennis perdicum ſubalaribus. Iulio corpus è ſerico viridi, & auro mẽtieris, caput facies cæruleum, alas autem è pennis flauis. Auguſto, corpus fiat è pennis pauonum longioribus (ſpeculis fortè, vel oculis, & vocant in pennis caudæ pauonum) circumſalligata penna aureola: caput flauum, alæ de pennis medijs inter alas gallinæ ſyluaticæ illius, quàm à corylis Germani denominant. Septembri corpus fingatur de ſerico flauo, & rubro, caput fuſcum, cùm alis de dorſo lagopodis, quam perdicem albam nominant. Similem Truttas piſcandi rationem præſcribit a Aelianus his verbis: *Huiuſcemodi Macedonicam piſcandi rationem auditione comprehenſam habeo. In fluuio nomine Aſtræo, qui inter Beræam, & Theſſalonicen medius fluit, diſtincti varijs colorib. piſces (nomine ab incolis interrogando) gignuntur. qui indigenis muſcis in fluuio volitantibus paſtum ſibi comparant. Eæ nec ſimile*

a Li. 15. c. 1.

Vt à Macedonibus capiantur.

C *de ſpecie quicquam aliarum muſcarum habent, quæ vbiq; ſunt; nec ad apum ſimilitudinẽ accedunt, nec veſparum, nec deniq; Anthedonum (crabronum) ſpeciem gerunt; harum tamen aliquam cuiuſque propriam particulam referunt. nam in audacia quiddam ſimile cæterarum muſcarum habent, tum magnitudine Anthedoni ſimiles ſunt, tum veſparum colorem reddunt & ſimiliter quidem atque apes bombis ſtrepunt. Eas Hippuros appellant indigenæ. Eæ ad ſummam aquam verſantes ſui gratia alimenti piſcium nationem non latent. Nam vt ex his quiſpiam earum aliquam per ſumma apparentem conſpexit, ſilentio ſummas aquas ſubiens ne prædam aquæ agitatione loco moueat, proximè ad illius vmbram accedit: & quemadmodum vel de grege ouem Lupus, vel anſerem ex cohorte Aquila rapit; ſic is ore hiante atque imminente eam deuorat. Quod quidem ipſum etſi piſcatores haud quaquã ignorant non ijs tamen muſcis ad ineſcandos piſces vtuntur: ſimul enim ac hominis manu continguntur, & natiuum colorem perdunt, & pinnæ euaneſcunt, & inepti ad eſcam piſcium omnino redduntur. Quæ cauſa eſt, cur earum odio incenſi, ipſas à ſe deſeſtentur. Veruntamen qui piſcandi ſcientiam cognitionemque præclarè tenent, captioſa quadam machinatione atque ſolertia eiuſmodi piſces circumueniunt: Purpuraſcente enim lana hamum circumueſtiunt, & ad eandem lanam gallinacei pennas duas è barba ſeu paleis cerei coloris ſpeciem ſimilitudinemq; gerentes, accommodant. Quaternum cubitorum arundo eſt, totidem eſt linea: has abſtruſas inſidias in flumen deijciunt: piſces colore illecti, cupidè pergunt contra euentire, ac nimirum lautum cibum ſe habituros ex pulchro aſpectu arbitrantes, hamatis eſcis configuntur, ijſdemque acerbis captiui fruuntur.*

Hippurus Muſcæ genus.

D

VSVS IN CIBIS.

TRVTTA, ſiue ea fluuiatilis ſit, de qua nunc ſermo eſt, ſiue lacuſtris, omnium qui in dulcibus aquis generantur, æquali cunctarum gentium iudicio cenſetur, inquit Iouius, qui lacuſtrem potiſſimùm intelligit, cuius maculæ nigræ ſunt, quapropter Gillius ſcribens Truttas, quæ maculis purpuraſcunt, meliores exiſtimari, fallitur. Lacuſtres enim ſuauitate præcellunt. Rectiùs itaque ſalubriores haberi dixiſſet, & ſunt certè, maximè ſi in frigidioribus, & purioribus amnibus procreatæ ſint: quæque aduerſo eorundem impetu fatigantur, atque occurrentibus inæqualium vadorum petris illiſæ caſtigatiora, (vt Iouij verbis vtar) lumina, & aridiuſculas carnes oſtendunt. Grauior lapſus Cardani eſt, dicentis commune eſſe omnibus Truttis aduerſus flu-

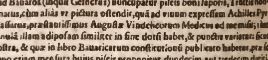
Trutta quæ ſuauiores.

minuum curſum ferri; indeq; carnem non ſolum ſuauiorem, ſed & ſalubriorem eſſe: Nam neq; Trut- E
tæ omnes fluuiatiles ſunt;& lacuſtres,cum pinguiores ſint,ſuauiores ſunt,non autem ſalubriores. Sũt
Recẽtes optimas eſſe. qui omni tempore bonas eſſe dicunt. Alij Aprili,& Maio menſibus potiſſimùm, circa medium verò
Octobris, quod tunc pariant, deteriores haberi. Recenter captæ comedi debent. Mortuæ enim pau-
Apparatus. ciſſimis horis ſummam illam ſaporis gratiam amittunt: quoniam ob pinguem illam teneritudinem,
quàm ocyſſimè putreſcunt. Coquuntur (inquit Iouius) conciſæ in tabellas, in lebetibus lapideis torno
fabricatis, ſimplici in aqua, multo ſale indito, aliaq; ſubinde acceſſira condimẽta penitus aſpernãtur,
muſco enim quodam pruinæ ſimili paulò pòſt emiſſo, rubentes pulpæ protinus efflorescunt, ita vt cũ
refrixerint, multò gratiores eſſe videantur. Morus nobilis paraſitus, (eodem Iouio referente) qui plu-
rima, eruditaq; in obſonijs pulmenta commentus eſt, Truttam cubitalem in prępinguis capi iure co-
quendam eſſe cenſebat. Platina conciſam in fruſta, ac ſalita, in cacabo, ita vt ſurſum verſum inciſura
vertatur, ex aqua, & aceto ita moderatè impoſito, vt neq; ſal diluatur, neque plus quàm duobus di-
gitis aqua immineat, coqui debere arbitratur: vbi deſpumaueris, deinceps lento quoad fieri poteſt
igne, efferuere: coctam & in pinace extenſam, nonnihil exiccari, aromatibus dulcibus inſpergi, ac cum
leucophago bene zinziberato comedi: paruam verò exenteratam, & bene ſquamatam, integram,
hinc dextra, hinc ſiniſtra, à capite ad caudã incidi; inciſuris ſalem indi, ac per horas duas inter duas F
tabulas opprimi. Farina deinde inuolutam in oleo perlentè frigi. Coctam hoc modo ad quatuor, aut
quinq; dies ſeruari. Quouis autem modo edatur, duræ concoctionis eſſe. Saluianus eo condimento,
quod vulgò Acarpionate dicunt paratas, non ſolùm iucundiſſimè ſapere ſcribit, ſed in multos etiam
dies ſeruari poſſe. In Malaca Indiæ regione tanta eſt, teſte Scaligero, Truttarum copia, vt ſalitas ſer-
Sale condiri. uent ad commeatus: Caiuba (inquit) vocant. Geſnerus quoq; fluuiatiles è Ticino ſalſas ſe guſtaſſe
Vſus in medicina. ait, ſaliri verò ferè capite amputato. Idẽ ex libro Germanico manuſcripto ad mariſcas, ſiuè ficus ani,
hoc recitat remedium: Spongiæ portiuncula adipe Truttæ madens, certo experimento imponitur.

DE TRVTTA FLVVIATILI Altera. Cap. XIII.

HVCH apud Bauaros (inquit Geſnerus) nuncupatur piſcis boni ſaporis, Truttis non-
nihil cognatus, cùm aliàs vt pictura oſtendit, quã ad viuum expreſſam Achilles Pyr- G
minius Caſſarus, præſtantiſſimus Auguſtæ Vindelicorum Medicus ad me miſit; tùm
quòd pinnulã illam adipoſam ſimiliter in fine dorſi habet, & punctis variatur: ſicut
Nomen. & icon noſtra, & quæ in libro Bauaricarum conſtitutionũ publicato habetur, præ ſe
fert: in quo etiam menſura huius piſcis proponitur, duodecim, aut tredecim digiti,
quibus breuior vendi non debeat. Auguſtæ, vt audio, hic piſcis vocatur ein Rot, vel Rotle, à colore
rubicundo, quæ nomina noſtri Vmblis (vt Sabaudi nominant) lacuſtribus tribuunt. Voracem eſſe
aiunt, in cibo Truttis inferiorem. In Carinthia Huchæ rubræ (Rot Huechen) quædam cognominan-
tur in fluuijs, eas Salmoni comparant: carne etiam rubra & boni ſaporis eſſe aiunt, & ſalitæ ſi inuete-
rentur, ſolere: quod quo-
modo fiat Baldaſar Sten-
delius ad finẽ lib.4. Opſo-
Color. poeiæ ſuæ Germanicæ do-
cet. Colores huius piſcis
in pictura noſtra huiuſmo-
di ferè apparẽt. Aureolus
color paſſim aſ, e ſus eſt
copioſiùs tamẽ circa brã-
chias, & oculos. Pinnæ cir-
ca branchias rubicundæ

Huch Germanorum.

H

ſunt: cæteræ omnes, ſicut & cauda, fuſcæ, & maculoſæ pũctis partim nigricantibus, partim aureis. Dor-
ſum fuſcum eſt, vtrimq; ad Indicum, vel cæruleum colorem vergens, vbi & punctis nigris creberrimis
diſtinguitur. Linea nigra, & recta ferè à branchijs ad caudam fertur. Latera media maculis quibuſdã
ſubcæruleis per interualla diſtinguuntur. Venter candicat. Circa roſtrum, & branchiarum opercula
roſeus ferè color, &c. in capite etiam viridis aliqua ex parte. Huchas iſtas quidam icone noſtra inſpe-
cta in quibuſdam Germaniæ locis ali in piſcinis nobis referebant: & in Traga flumine Carinthiæ re-
periri; ætatis progreſſu in Salmones conuerti (ſpecie roſtri nimirum) ſicut & lacuſtres Truttæ, quan-
quam & aliæ Truttæ Salmonum ſpeciem præ ſe ferunt. Hucuſque ille appoſita hac icone.

DE

A DE THYMALLO. Cap. XIV.

SYNONYMA. ETYMVM.

QVI nobiliſſimi huius piſcis ex antiquioribus mentionem faciat, inuenio neminem
præter D. Ambroſium inter latinos, & Aelianum inter Græcos, qui Thymallū, non *Thymallus.*
Thymallum, vt Saluianus contendit, appellant, & cur ſic appelletur, vterq; rationem
reddit, quod thymum oleat: vnde Gillius, & Rondelet. ipſum quoq; piſcem Thy- *Thymus piſcis.*
mum latinè dixerunt. Seruat etiamnum apud Ticinenſes, & in toto penè ſtatu Me-
diolanenſi veteris nomenclaturæ veſtigium: Temalo, Temelo, Temolo, & Temero
appellatus: quas voces nonnulli apud veteres nullam huius piſcis mentionem extare arbitrantes tan-
quam Latinas protulerunt. Teſtatur Geſnerus fuiſſe, qui in Italia Temarum vocatum eſſe conijcie- *Temarus.*
bant, quaſi temerarium, quòd ſtolidus ſit piſcis, & facilè capiatur: quibus ipſe non aſſentitur, veri ſimi-
lius ſibi videri inquiens, vel à Thymo, vel à Thymallo detortum eſſe. Apud Albertum, & Iſidorum
Tunallus, & Titimallus corruptè ſcriptum reperitur pro Thymallo. Sabaudi Vmbram dicunt: item *Vmbra.*
B Angli: Rondeletius verò, & Bellonius alium ab hoc pro fluuiatili Vmbra exhibent, vt ſubinde pate-
bit. Germanis Aeſch, vel Aſch vocatur, à colore cinereo (vt Geſnerus conijcit) qui eodem nomine
ipſis indicatur, cùm in hoc piſce minus (inquit) quàm cæteris pleriſq; ſquamoſis candidus, aut ar-
genteus ſit, ſed magis cinereus, & punctis aſperſus nigris, vt cinis carbonum particulis, aut fauillis
nigris: At verò quid ſi quaſi delicatum quempiam piſcem eo nomine vocari dicamus, quo ſcilicet
veſcentes, tanquam eſca piſces capiantur; nam Aeſch idem etiam eſt quod eſca. Idem Geſn. apud ſuos
nomen pro ætatis diuerſitate immutare ait: primoq; anno nominari Kieſzling, vel Greſzling; hocq;
nomen Gobioni fluuiatili etiam attribui, è quo Thymallum fieri quidam falsò (inquit) putant. Di-
ſcernitur quidem facilè, cùm aliàs, tùm quòd Thymallus vtcunq; paruus pinnulam in dorſo poſte-
riorem paruam oſtendit, ſicut Truttarum genera; qua Gobio fluuiatilis ſemper caret. Anno ſecun-
do, ein Knab, ein Yſer, aut Iſetle. Tertio ein Aeſch. In Rheno circa Scaphuſiam anno tertio vocari
quoq; intellexit ein Mittler; quarto demum ein Aeſch, vel Aeſcher, cùm parere incipit. Ex ſuis de-
niq; piſcatorib. Thymallum paruum alio nomine appellare ein Kornling, aut Churling. Angli, non
ſolùm Omber, ſed alicubi etiam à Graylyng nuncupari Turnerus tradit in epiſtola ad Geſnerum.
Poloni Lipien, Bohemi Lipan.

C GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

TRVTTACEI generis Thymallum eſſe cùm pinnarum ſitus, tùm totius corporis figura indi-
cant. Eratq; a Aelianus Truttis, ſi eas notas ſibi habuiſſet, potiùs quam vel Lupis, vel Ce- *a l.14.c.22.*
phalis, quorum communem, & mediam ſpeciem ſimilitudinemq; gerere ſcribit, aſſimilatu-
rus: quanquam & his non ſit abſimilis multùm: ſimilior interim Mugili, quam Lupo. Caput pro cor- *Caput.*
poris ratione paruū, in acutum tendit. Os aperitur non longo, ſed quadrato ferè hiatu Venter eſt pro- *Os.*
minentior. Rondel. latiorem, magiſq; ventroſum pinxit, quàm par eſt. Pinnas duas habet ad bran- *Venter.*
chias, duas alias in ventre inferiore, à podice vnam. In dorſo prior magna eſt, maculis multis pulchrè *Pinnæ.*
varia: infra partim nigris, partim ſubrupentibus, ſuprà rubicundis tantùm. Cauda in duas latas pin-
nas definit. Rondel. corpore ait eſſe cæruleo: Bellonius verò tergus ex liuido in opacum tendere, & *Cauda.*
Geſn. fuſcum id, vel ſubcinereum facit: At qui hic exprimitur, Rondel. ſubſcribit: fieriq; poteſt, quòd *Color.*
vel loci, vel ætatis ratione euariet. Lineas per latera rectas habet, quarum quæ ea diuidit à ſuperiori
branchiæ angulo ſpineo oritur, & rectà ad caudam defertur: ſunt & aliæ per totum corpus non pau- *Linea.*
cæ, ſingulæq; per ſingulos ſquamarum verſus, non rectæ, ſed innumeris veluti arcubus minimis trian-
D gulis vndatæ, quod veluti operoſum pictores noſtri (inquit Geſnerus) non indicarunt. Obſcurè ſanè,
& in meo piſce, quem ad viuum depictum in Muſæo reſeruo, pictor eas expreſſit. Latera præterea mo-
dò pluribus, modò paucis punctis, & lituris nigris temerè aſperguntur. Vidiſſe ſe idem Geſnerus in
fine Decembris aliquando ſingulis tantùm vtrimq; ad branchias lituris inſignem ſcribit, aliumque
initio Iunij, vno aut altero puncto vix apparente. Squamæ ex eiuſdem obſeruatione, ſingulæ ferè *Squama.*
ῥομβοειδεῖς, ſunt, hoc eſt rhombi figuram imitantur. Latera enim (inquit) earum vtrimque, circuli ſeg-
mentum referunt, ſuprà verò infraq; in cunei acumen tendunt; quod tamen in iconibus ſuis expreſ-
ſum negat. Branchias habet vtrimq; quaternas, & vt Bellonius addit, Harengi & Sardinæ modo, ſo-
lidioribus barbulis obſeptas; quæ etiam ad fauces circa orificium œſophagi aſperitatibus horrent, *Branchiæ.*
vncinatiſque oſſiculis conſtant: Idem Bellonius linguam oſtendere albam ſcribit, dentibuſque care-
re, imò ne vllis quidem rudimentis eorum præditum eſſe: è contrario Geſnerus pro dentibus, Infe- *Dentes.*
rius ſuperiuſq; labrum exaſperari, limæ inſtar, introrſum profitetur: & Bellonium haud benè iſthæc
examinaſſe apparet: nam aliàs Lauaretum Gallicè dictum piſcem oſſicula ad fauces, atque œſophagi

ingreſſum vtrimq; habere ſenis hinc inde denticulis ait, vt in Themolo communita; cum alioqui in Thymallis, & in Lauaretis ſuis nihil quicquam tale reperias. Ventriculum habet mediocrem, inteſtina craſſiuſcula, pinguedine multa obuoluta, & vt Bellonius ait, apophyſes plures ex pyloro dependent, à quo ſtatim ſequitur inteſtinum vnum gracile, rotundum, quod ad rectum tendit, in quo excrementa recipiuntur, & ad anum deferuntur. Idem Bellonius cor tam exiguũ habere ſcribit, vt ne ineſſe quidem ei credatur. Splenem Saluianus ſubrubrum facit, Geſner. in ſuo quem manibus tractabit, ferè nigricare aſſerit. Bellonio teſte hic tam magnus eſt ferè in hoc piſce, quàm hepar, quod in nullo alio piſce (inquit) vnquam videram; oblongus, rubra pinguedine mixtus. Vnicus hepati lobus eſt, vt idẽ Bellonius obſeruauit, ſtatim vbi gula finit, ſtomachum amplectens. Saluianus felle carere putat: Bellonius verò tam exiguum id eſſe tradit, vt vix rudimentum aliquod eius appareat; & Geſnerus quoq; ſuũ Thymallum felle caruiſſe negat, ſed flaui vel ſubaurei coloris id habuiſſe. Bellon. folliculum, piſcium natationi accõmodatum plenum ſemper vidit, ac per ſpinam delatũ. Cùm maximè augetur, ad cubitalem magnitudinem, teſte Aeliano, excreſcit: etſi qui crebriùs capiuntur, minores ſint, & vt Saluianus ait, libram non excedant. Longitudo ad latitudinem ferè quintupla eſt, cauda etiam computata, vt Geſnerus aduertit in eo quem manibus tractans deſcripſit, latus enim erat digitos tres, longus quatuordecim.

Partes interna.

Magnitudo.

LOCVS. NATVRA.

Mores.

THYMALLVM (inquit Aelianus) Ticinus Italiæ fluuius procreat: non tamen ſolus, ſed Ticino proximi etiã alij. Atheſis ſcilicet, Abdua (aliàs Addua) Ambra, Padus. De Atheſi teſtimonium extat D. a Ambroſij. *Neque te* (inquit) *inhonoratum noſtra proſecutione Thymalle dimittam, cui à flore nomen inoleuit, ſeu Ticini vadate fluminis, ſeu amæni Atheſis vnda nutrierit*, &c. In Abdua, & Ambra pellucidis fluminibus frequẽtes quoq; eſſe Cardanus Mediolanenſis ſcribit. In Pado rariùs capi aiunt. Alibi Saluianus capi negat, quod quidem ſi de Italia loquitur, verum fortè fuerit; nam alioqui in alijs quoque fluminibus capitur, vt in Limago in Heluetijs, & pleriſq; alijs, teſte Geſnero, qui ex alpibus oriuntur fluuijs, ſatis frequẽtes ſunt: abundatq; ijs Floha Miſenorum, vt Georg. Fabritius teſtatur. Reperiuntur & in Rheno, ſed pauci, ſicuti & in magnis alijs fluminibus, quos ex paruis, & riuis etiam quãdoq; ſubeunt, vt & lacus quoſdam, Larium, Lemãnum, Acronium, vt idem Geſn. ſe intellexiſſe refert: in quibus tamen, niſi circa ſaxa reperiuntur, præſertim cum minores ſunt. In montanis, & præcipitib. fluuijs, ac riuis magis, quàm vlli alij piſces Truttis tantùm exceptis capiuntur; propterea quód puras, frigidas & ſaxoſas aquas amẽt, vnde

a Li. 5. Hex. cap. 2.

Quas aquas potiſſimum ament.

A vnde hos piſces, item Truttas Albertus lapidoſos piſces vocauit: cæterùm toto cælo errat, cùm Thymallos marinos piſces eſſe ſcribit alicubi. Viuaces validoſq; piſces eſſe dicunt pro ſua videlicet magnitudine, etiam extra aquam iam captos. Dicunt & auro veſci, quod & de Vmbra fluuiatili ſcribit Rondeletius, & vulgò etiam de alijs quibuſdam piſcibus referunt, inquit Geſnerus, vt Carpione Benaci, & Truttis quibuſdam lacuſtribus, quas Vmblas vocant Sabaudi; & Galli de Lauareto ſuo: quibus etiam Emblonem quendam Gallis, aut Sabaudis appellatum Bellonius adnumerat in ſingulaibus ſuis: ſed ſingulorum (inquit idem) ventriculis diſſectis, inſpectiſq; curioſiùs interaneis, non auro, ſed alijs (peculiaribus) cibis eos viuere deprehendi & rurſus in libro de aquatilibus: Veſcitur (inquit) non auro, vt plerią; putant, ſed vt approbat Aelianus, inſectis aquatilibus, delectamentis, millepedibus, pediculis, caridibus, pulicibus aquaticis, ac terreſtribus: Ego Scarabæum terreſtrem aliàs in eius ventriculi fundo reperi. Sic ille. Aelianus quidem alia quàm culice (quem Græci Conopen vocant) eſca Thymallum capi negat, vt modò apparebit. Geſnerus tamen fieri poſſe credit, vt minutulæ quædam auri micæ ab his deuorentur, appetentibus fortè propter ſplendorem: ſicut & calculi quidam ſplendentes, & arenæ ab auibus (inquit) deuorantur; in primis quidem à Tymallis, qui in fluuijs montanis, & auriferis degunt: exiſtimat itaq; hos piſces alia ratione χρυσοφάγους, id eſt, auriuoros appellari, quòd cùm lautiores, maioriq; in pretio ſint, obſophagorum quorundam aurum conſumant, & loculos exhauriant, qua nimirum ratione alios quoque ἀνθρωποφάγους dictos fuiſſe non ſemel annotauimus. Saluianus piſciculis veſci profitetur, & Volaterrano fidem habendam eſſe iure optimo negat, qui Thymallum non alio cibo quàm thymo herba viuere ſcribit: id enim nemo tradit illud, ſed thymum redolere duntaxat. Aelianus: *Piſcem Thymallum* (inquit) *ſic nominatum Ticinus Italia fluuius procreat, &c. Eius capti odor non indignum admirationem habet: non enim vt cæteri piſces piſculentum quendam mittit odorem: immò verò exiſtimes te eius gentilem herbam, recentem ex terra lectam manibus tenere. Tanto ſanè odoris ſuauitate fragrat, vt qui eum ipſum non videt, grauiſſimam apibus herbam, vnde nomen duxit, in manu latere putet.* De eodem odore D. Ambroſius: *Neque te inhonoratum* (inquit) *noſtra proſecutione Thymalle dimittam, cui à flore nomen inoleuit, ſeu Ticiniuada te fluminis, ſeu amœni Atheſis vnda nutrierit, flos es. Denique ſermo teſtatur, quod de eo, qui gratiam redolet ſuauitatem, dictum facetè ſit: Aut piſcem oles, aut florem: Ita idem pronunciatus eſt piſcis odor eſſe, quì floris. Quid ſpecie tua gratius? quid ſuauitate iucundius? quid odore fragrantius? Quod mella fragrant: hoc tu corpore tuo ſpiras.* Saluianus verò nunc quidem Thymallum thymum non redolere ſcribit, verè tamen ſuauiùs quàm piſces cæteros olere: Cardanus tamen Mediolanenſis branchijs thymum olere aſſerit: ſtudioq; piſcatores noctu præſertim, cùm in ripis, ac nauiculis ſunt, ſuaui quodam, & ſingulari odore hauſto, Thymallos piſces, priuſquam videant, adeſſe cognoſcere.

Piſces lapidoſi, qui Alberto.

Auro an vescatur.

B *Cur auriuorus dictus.*

Thymum olere.

C

CAPIENDI RATIO.

RETIBVS (inquit idem Aelianus) *facillimè capitur; non item hamatis eſcarum illecebris, non adipe Suis, non ſerpho* (inſecto aut verme ſimili formicæ vel culici, Geſnerus) *non chema, non alterius piſcis inteſtino, non deniq; strombi collo, ſed ſolo culice* (κώνωπι) *improba ſanè beſtiola, & noctes dieſq; hominis tum morſu, tum ſtrepitu ſuo moleſta, quòd hac ſola delectatur eſca, comprehenditur.* Verũ cum id nec ſcriptores alij, nec noſtræ ætatis piſcatores aſſerant; nequeatq; culex ob ſuam paruitatem hamis affigi; quanta hac in re fides Aeliano (inquit Saluianus) ſit habenda, haud ſcimus: nec etiam Raphaëli Volaterrano ſcribenti: Thymallus ad hamum non accedit, cùm non alium ſanè cibum ſectetur quàm thymum herbam qua viuit: plenè credendum eſt, cùm piſciculos etiam edat, hamiſque & retibus, vt experientia ipſa edocet, capiatur; cæteris quidem anni temporibus rariùs; Septembri verò menſe frequentiùs, propterea quòd eo tempore Venereo ſtimulo agitatus, hac atque illuc imprudenter excurrat. Geſnerus audiſſe ſe refert, Lampredis minimis, quibus vulgare nomen oculos nouenos tribuit, hamo infixis capi: item à viro ſe erudito nuper cognouiſſe plumis meleagridum pro eſca additis hamo falli. Quo modo verò callidiores piſcatores ex plumis suis diuerſis anni temporibus diuerſa vermium, & volucrium inſectorum genera mentientes, hamis tanquam eſcam addant, recitaui in Trutta.

Culice capi.

D *Quando magis capiatur.*

VSVS IN CIBIS.

RECTA quidem ratione D. Ambroſius, Thymallum cùm in Ticino, tum in Atheſi captũ florem quaſi ex cæteris piſcibus præcipuè eligendum appellauit: Etenim cùm piſcium alij alijs partibus magis commendentur, ipſe vt & Trutta totus, & vndiquaque laudari ſolet. Eſſe tamen aiunt, qui interiorem tunicam huius piſcis ceu cibum ſummè Apicianum prædicent. Scribit

Cur flos Ambroſio dictus

Geſne-

Geſnerus circa Albim fluuium Truttis ipſis præferri ſe audiuiſſe: In Ticino, in Atheſi, in Adua (inquit Saluianus) captus, (nam qui in Pado capitur, multò inferior eſt,) tenerrimus, ac ſapidiſſimus E omnium ferè fluuiatilium piſcium cenſetur: vnde non immeritò pluris, quàm quiuis alios piſcis venditur, vbi haberi poteſt. Et maximè Maio menſe, in quo quidem vti rarior capitur, ſic longè ſuauior exiſtimatur. Maiorem nonnulli, minorem verò alij celebrant, alij mediocres præferunt. Iam verò

Salubritas.

non ſolùm ſuauitate commendantur hi piſces, verùm etiam ſalubritate, quandoquidem in puriſſima, ac rapidiſſima aqua degunt, vnde à peritioribus Medicis, etiam ægris conceduntur, & præ cæteris aquarum dulcium piſcibus, ſaxatilium marinorum loco in cibum dari poſſe videntur. Quouis modo

Apparatus.

percommodè coquuntur, fricturam tamen ſecundum Platinam magis requirunt. Elixandi in vinum frigidum vtiliter immittuntur. Pinguiores tamen meliùs ſapiunt aſſi, inquit Geſnerus. Saluianus verò maiores elixos, & maximè butyro conditos; minores verò aſſos ſapidiores credi ſcribit. Hic & interanea diſſecto ventre eximi non vult, ſed ſatis eſſe credit, ſi exteriùs ſolùm purgentur; exiſtimans felle carere hos piſces, quod tamen Geſnerus negat.

VSVS IN MEDICINA. F

Fellis vſus.

IDEM Geſner. ex libro Germanico manuſcripto fel Anguillę, Thymalli, Tincę, & porcelli lactentis commiſceri ſcribit, ad aurium remedia. Hoc enim infuſo, pelliculas rumpi, fluxiones curari, vermes occidi. Multò item piſcatores Ticini accolæ adipem Thymali, teſtante Gillio, auribus

Adipes.

ſalutarem conditum ſeruant: & Saluianus, ſi pingue do huius piſcis Maio menſe in vitreum vaſculum coniecta Soli exponatur, id quod ex ea diſtillat, ac in vaſculo reſidet, auribus inſtillatum grauitatem auditus diſcutere, vulneribuſq; ſalutare exiſtimari aſſerit. Geſnerus verò etiam ex amici cuiuſdam ſui

Sanguinis.

teſtimonio, narrare ait piſcatores ad Lemanum lacum, è ſenibus ſe audiuiſſe ſanguinem huius piſcis ſi in aures infundatur, ſurditati prodeſſe, ſi modò viuenti piſci ſanguis detrahatur; ipſe verò non de ſanguine, ſed adipe verum eſſe putat: & quoniam qui Gallicè loquuntur, hoc narrarunt: facili lapſu ſanguinem pro adipe (inquit) accepit, qui auſcultabat: hunc enim Galli Sain, quaſi Saginam vocant, illum ſang. Idem Geſnerus ad oculorum etiam remedia commendari eundem adipem annotauit; cumq; aliqua lippitudo, rubor, feruor, aut pterygia, vel vngues in oculis apparent, quotidiè binas guttas cum penna inſtillari iubere aliquos, idq; in pueris, & equis conſuli. Vidiſſeq; ſe puellam chemoſi affectam, quod malum (inquit) aliquando exanthemata puerorum ſequitur, hoc remedio per ſeptuaginta ferè dies continuato, (vt quotidiè gutta inſtillaretur,) curatam, rubore mox primis diebus ſublato. G Addit inſuper habere, & pharmacopolas apud ſuos hunc adipem; & ab iis maximè ad oculorum remedia, vt maculæ in eis deleantur, peti ſolere, deinde etiam ad curandas igne vel aqua adustas partes. Plinius quidem omnium piſcium adipem oculis ſalutarem facit: Dioſcoridi vero fluuiatilium duntaxat, ad oculorum claritatem inungitur: in quem vſum liquatur in Sole, melq; illi additur.

DE VMBRA FLVVIATILI.
Cap. XV.

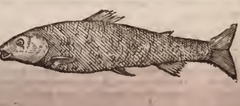
Vmbra Auſonij quæ.

SALVIANVS, quòd in veterum ſcriptis vnum duntaxat piſcem, eundemq; marinum Vmbræ nomine celebrari videret, attamen apud Auſonium legeret:

Effugiens oculos celeri leuis Vmbra natatu.

marinam vmbram ſubire aliquando Moſellam, arbitratum fuiſſe poëtam credit potiùs quàm aliquem fluuiatilium piſcium, Vmbræ nomine ab eo celebrari: cõtrà Rondeletius, & Geſnerus, fluuiatilem à poëta intelligi non dubitant: qui verò is ſit, non H ſatis inter eos conuenit. Geſnerus enim videns Thymallum Sabaudis Vmbram (vn Vmbre) vocari, & Anglis Omber, Vmbram Auſonij, Aeliani Thymallum eſſe conijcit, eoque potiſſimùm, quòd Thymallum in Moſella copioſè capi intelligeret: in primis verò abundare, vbi Moſella exonerat in Rhenum, adeo vt vix alij piſces capiátur. Rondeletius verò, & ante ipſum Bellonius de Vmbra fluuiatili, & Thymallo

Vmbra Rondel.

A Thymallo ſeparatis agunt capitibus, tanquam de diuerſis ſpecie piſcibus, Rondeletius vtriuſque iconem lectoribus ob oculos præpoſuit. Bellonius verò Vmbræ iconem ſtudio omiſit, quòd ad Vmblam (Vmbram lacuſtrem) proximè accedat. Piſcis eſt (inquit Rondeletius) non ſolùm nomine, ſed & colore marinis (Vmbris) ſimilis, à quo vtriq; nomen, corpus enim eſt opaci loci modo ſubfuſcum, & ſuboſcurum, cubitalem magnitudinem non excedens. Galli Narbonenſes, dempt is Monſpelienſibus, Vmbram vocant. Piſcis eſt ex Truttarum genere, Carpioni Italico corporis aſpectu affinis. Pinnis, & earum ſitu à Trutta non differt. Duas itaque ad branchias habet, duas in ventre, ab ano vnicam, in medio dorſo priorem maiorem, poſteriorem minorem, ſubrotundam, & pinguem, ſquamas paruas, & maculoſas ſimiliter habet. Carnis ſubſtantiam, parteſq; internas omnes eaſdẽ habet. Capite verò à Truttis differt, quo Carpioni (Italico, Geſnerus.) ſimilis eſt; capite enim longiore eſt quàm Trutta, ore minore, nec tam hiante, roſtro non acuto, ſed obtuſo, maximè in maxilla inferiore, ſine dentibus, & ſine magna maxillarum aſperitate. Oculis eſt paruis, cornea tunica aurea, pupilla nigra. Corpus à medio ſenſim graciliſcit, in caudam tamen latiuſculam, & pinnam bifidam, latiſſimã deficit. A branchijs ad caudam linea recta (Hanc in pictura non expreſſit,) per medium corpus producta eſt. Branchiæ intus ſunt quaternæ, ventriculus longus, & ſpiſſus, pinguitudine, quæ lacte candidior eſt, obductus, à quo multæ apophyſes pendent. Hepar rubet, cui alligata eſt fellis veſica, fel nigerrimum eſt, ſplen longus, & niger.

B Inteſtina ſine gyris vllis ad anum demiſſa ſunt. Veſcitur terra, aqua, limo, vnaq; cum his, & cum arena auri laminulas haurit: ob id vulgus auro nutriri Vmbrã credit: & reuera in ventriculo, & inteſtinis aurum reperiri certiſſimum eſt. Carne eſt ſicca, & alba, qualis eſt Truttarum paruarum caro. Hyeme latet: æſtate cum Truttis capitur: cui cùm in ſucco, & ſubſtantia, permultiſq; alijs ſimilis ſit, Trottarum generi, & tractationi ſubiecimus. Pura aqua maximè delectatur. Hæc Rondeletius, nulla coloris facta mentione, quem Bellonius non tacuit: totum hunc piſcem ſub ventre argenteum eſſe ſcribens: dorſum verò teriſſimum habere, ex liuido opacum.

Vmbra Rõd. & Bellony deſcriptio. — *Vt à Trutta differat.* — *Cibus.* — *Carnis qualitas.* — *Color.*

DE BARBO. Cap. XVI.

SYNONYMA. ETYMVM.

CIRRATI illi cirri, quæ barbæ quodammodo ſimilitudine ex vtroq; huius piſcis labro dependent, vbiq; ferè terrarum, ei nomen fecerunt. Nobis enim atque Hiſpanis Barbo appellatur: Gallis Barbeau, Barbet, & Barbario: Flandris Barbe; Germanis Barb, Barben, Barbel, & Barbyl. Saxonibus priuatim Parme, vt Georgius Agricola, recitante Geſnero, interpretatur, cùm alibi Cyprinus latus, ſi benè (inquit) memini, eo nomine appelletur. Idem Geſnerus idem vocabulum primò Illyricum quoq; facit, ſed mox Illyricè Toporek vocari hunc piſcem tradit. Bellonius Myſtum vocat haud incongruo piſci nomine, & Mythum, ſiue Myſtum Memphis vocari teſtatur, & Græcorum vulgo Muſtacatum, à myſtace nimirum, id eſt barbitio ſuperioris labri, nobis hodieq; muſtacchio nuncupato. Alius verò eſt Myſticetus, barbatus nimirum cetus, vt ſuo loco apparebit. Qui ex veteribus huius piſcis mentionem faciat, præter Auſonium, cui Barbus dicitur, inuenio neminem: quod cùm multi ignorarent, alij Barbonem, alij Barbulum, alij Barbellum dixerunt. Albertus etiam Barborum, quidam ineptiſſimè Balbum. Vulgus Mediolanenſe iam adultos Barbos, aut Barbaros, minores Barbetos, vt Bellonius annotauit. Sunt qui cum Mullis marinis piſcibus, qui & ipſi barbati ſunt, turpiter confundunt.

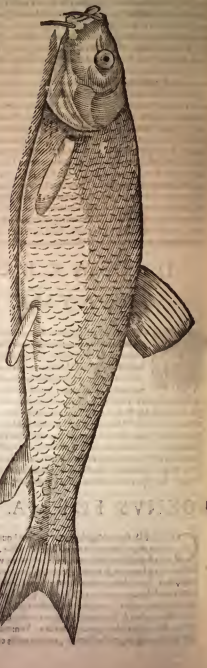
Barbus cur ſic dictus. — *Myſtus.* — *Muſtacatus.*

D GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

CORPORIS figura Mugiles ferè refert, aut Squalos; nam ſi latitudinem ſpectemus, oblongiuſculus eſt, rotũdus, in latera modicè cõpreſſus. Differt à Mugilibus, quòd pinna, quæ in medio eſt dorſi, firmiori aculeo innixa eſt: pinnæ ventris magis ſunt flauæ; caudæ pinna rubeſcit; Roſtro item eſt longiore, & acutiore, cartilagineo, & pingui. A Squalo etiam perſpicuis quibuſdam notis differt. Nam cùm in extremo roſtro Squalo ſit os, infra roſtrum in inferiore parte illud Barbus habet: vnde & ſuperior eius maxilla paululũ prominet. Labra item longè craſſiora ſunt, quàm Squalo eaque compreſſius. Poſtremò è ſuperioris roſtri extremo duæ appendices, ex lateribus duæ aliæ propendent; quibus & Squalus, & Mugiles carent. Eſt autem appendicum earum ſubſtantia cutacea quidem, ſed mollis, lubrica, teres, ſubrubra. Venter colore eſt lacteo, latera argenteo. Dorſum ex albo flaueſcit, nigriſq; quibuſdam, ac paruis maculis conſpergitur. Branchias habet quaternas: quacum

Vt à Mugilibus differat. — *Vt à Squalo.* — *Barbæ deſcriptio.* — *Color.*

rum rima admodum paruã eſt; quamobrem extra aquam ſatis diu viuit. Ab ijſdem linea ad caudam porrecta, minus euidens eſt, quàm in alijs. Dentibus caret. Oculi parui ſunt, pupilla nigra, quam ambit aureus circulus. Fel adhæret iecori. Inteſtina in ſpiras contorta, plurima pinguedine oblita. Venter oblongus eſt & bifidus, ouis innumeris refertiſſimus, cùm prægnans eſt piſcis. *Pondus.* Pondere plerunq; libræ vnius, quandoq; duarum, rarò trium. Saluianus ad octo libras excreuiſſe obſeruauit. Bellonius frequenter in Nilo capi *Myſtus Niliacus.* teſtatur, ſed quo modo Lucius Italicus (inquit) à Gallico differt, ſic Nili Myſtus à noſtro diſſidet. Noſter enim Myſtus oblongus eſt, & quaſi teres: Niloticus verò craſſo, & recuruo eſt corpore: Eiuſdem tamen coloris ſunt: & eodem modo barbis quatuor, ſeu myſtacibus exornantur. Niloticus noſtrum Cyprinum ipſa forma ferè æmulatur: ventrem enim habet expanſum. Tanta craſſitudine in Nilo proficit, vt eum Memphi libras viginti pendentem viderim; quo in loco Mythus, vel Myſtus dicitur. F

L O C V S.

Natura. Mores. G

IN lacubus quidem etiam naſcitur, ſed cùm multò frequentiùs naſcatur in fluuijs, fluuiatilis potiùs, quàm lacuſtris erit dicendus. Scribit Saluianus paucos eſſe lacus, qui *Fluuiatilem eſſe dicendũ.* Barbis abũdent, plurimos verò eſſe qui eis carent; contrà in omnibus fluuijs gigni atque ali; idenque iure inter ſuos Moſellæ piſces Barbum recenſeri ab Auſonio. Albertus author eſt à piſcatoribus ſibi relatum, eua ab eo cuſtodiri, ne ab alijs deuorentur: addítq; ſe obſeruaſſe in cauernis domus ſuæ ad Danubium ſitæ, quotannis poſt æquinoctium autumnalẽ congregari hoſce piſces, tantaq; copia conuenire vt manibus etiam capiãtur, ita vt meo tempore (inquit) incolæ loci aliquando decem plauſtra ferè manibus eiecerint. H Nam hoc genus piſcis frigus non ſuſtinet: quare ſemper languidus hyeme inuenitur; æſtate verò mundus, & ſanus eſt. Hæc ille. *Frigus timet.* Veſcitur algis, cochleis & piſcibus, & ne ſuo quidem generi parcere dicitur. *Cibus.* Albertus cadaueribus

Partus.

Aucribus capi quoque ſcripſit. Degunt gregatim, pariunt ineunte æſtate prope litora. Geſnerus ex piſcatorum obſeruatione, ſub collibus,& ripis prominentibus libenter verſari aſſerit, & porcorũ inſtar fodere, ita vt aliquando in cauernis inhæreant, & pereant: pinaſq; eorum ab hirudinibus nonnunquam infeſtari, quas ſaxis affricantes in fundo aquæ depellant, aut rapidiora fluminis loca petant, vt aquę impetu elidantur. Apparet verò cum Squalis quandam occultã exercere amicitiam, nam quemadmodum in quouis lacuum,fluminumq; Barbus,ibidem ferè ſemper,& Squalus reperitur;ita è contrario vbi Squalus, ibi ſemper etiam Barbus, vt Saluianus refert. Clauſtra fert, & in piſcinis æquè, ac Squalus parit, & pingueſcit.

Amicitia cum Squalis.

VSVS IN CIBIS.

Vilem eſſe.

HIERONYMVS Cardanus Barbum frequentem Inſubriæ piſcem, vilem eſſe tradit, eſſeque de eo adagium, quòd neq; frigidus, neque calidus, neque elixus, neque aſſatus ſit bonus. Platina quoque inter bonos piſces,vel quouis etiam modo coctos,connumerandos negat. Verùm ſi in ſaxoſis, & puris fluminibus capiantur,& benè ſapiunt, & teneri ſunt,concoctu faciles, &
B boni ſucci,candidaq; & molli carne prædití, ſed quæ plurimis ſpinis firmata eſt. Ganeones labra præcipuè appetunt, vt Geſnerus ait: Circa caput verò pingueſcit. Idem commendari Maio refert ex piſcatorum fide circa Rhenum,& alia flumina,vſq;ad Iulium: apud ſuos probari Auguſto. Saluianus verò ineunte vere ſapidiores quàm reliquis anni temporibus credi ſcribit. Grandiores natu, maiore ſunt in pretio, & melius ſapiunt, vt teſtatur Auſonius his verſibus:

Quando, & vbi meliores.

Tuque per obliqui fauces vexate Saraui,
Qua bis terna fremunt ſcopuloſis oſtia pilis
Cùm defluxiſti famæ melioris in amnem
Liberior, laxos exerces Barbe natatus
Tu melior peiore æuo, tibi contigit vni
Spirantum ex numero non illaudata ſenectus.

Apparatus.

Cæterum quia mollem,& laxam habet carnem, vino feruenti prius imponendum aiunt,quàm elixetur: & quia paruas ſquamas habet,Rondeletius cum ſquamis coqui tradit. Cùm aſſatur ex fœniculi vmbella,aut ſaluiæ ramuſculo,acri aceto,& oleo,perſæpe irrorari,ſi verò frigatur,arancij mali ſucco conſpergi debet. Oua eorum venenata eſſe dicuntur,vimq; nimirum turbandæ alui,& ventriculi ſub-

Oua an venenata.

C uertendi habere, idq; Maio potiſſimùm tempore, vt Platina teſtatur. Scribit Ant. Gadins,cùm experiundi gratia duos duntaxat de ouis hiſce bolos comediſſet, nihil inde aliquot horis poſtea noxę percepiſſe; demum ſub horam cœnæ plurimam in ore ventriculi ſenſiſſe inflationem, quam vt diſſoluerem, (inquit) aniſum ſumpſi, ſed fruſtra. Poſt horam faciem apparuiſſe tanquam in ſyncope, ita vt aſtantes & admirati,& de mea ſalute timere inciperent. Se interim magnam non ſolùm in ſtomacho, & ventre,ſed omnibus membris externis alterationem,& inæqualem, quandam intemperiem in vnaquaq; carnis parte ſenſiſſe. Tum ſuperueniſſe paſſionem cholericam, donec infrà ſupraq; ſimul pluries oua purgarentur, magna cum anxietate, & virium proſtratione, & maximo vitæ periculo. Affirmat & Geſnerus quoſdam deguſtatis his ouis ſimiliter ferè affectos ſe nouiſſe,& quendam intra duas horas ab eis aſſumptis, ſupra infraq; magna cum anxietate, vehementer exinanitum; Quamobrem ſuadet, & oua,cum piſcis exenteratur,ſtatim eximantur,nec vnà cum piſce comedantur. Rondeletius & Saluianus eſſe aiunt,qui credant, non per ſe ipſa Barbi oua hac malefica vi prædita eſſe,propterea quòd non ſemper eorum eſum ea ſymptomata ſequantur, cùm conſtet nonnullos innoxiè veſci, ſed eo maximè tempore malefica fieri, cùm ſalicum (qui ad fluuiorum ripas ſunt,) floribus in aquam decidentibus veſcuntur. Cæterùm cùm eadem vis, neque ſalicum floribus,

Symptomata ex eſu ouorum.

Oua an ſemper venenata.

D neque alijs ipſorum Barborum partibus, quæ ex ijſdem aluntur, inſit; Rondeletius id idioſyncraſiæ potius tribuendum putat, quàm manifeſtæ cuipiam qualitati: cui facilè ſubſcribo: Vtcumque tamen eſt, præſtiterit omninò ouis ijs abſtinere, cùm ſciri nequeat,nunquid Barbi appoſiti vel ederint eos flores, vel ab eis abſtinuerint.

DE CAPITONE AVSONII, ſiue Squalo veterum. E
Cap. XVII.

SYNONYMA. ETYMVM.

Canedano. Capiden. QVEMADMODVM omnium penè locorum piſcis eſt, quo de hîc ſermo inſtituitur, ita quoque vbique diuerſis appellatur nomenclaturis. Noſtri piſcatores Cauedanum dicunt: Ferrarienſes alijque Padi accolæ Capidonem, quaſi Capitonem; Placentini ijſq; finitimi Cauezalem; circa Latium lacum Cauedum, Caneden, Coueanum, vel potius Caucanum. Quæ omnia nomina à capite facta puto, quando- F *Capito cur dictus.* quidem id cum reliquo corpore collatum, grandiuſculum ei contigit: vnde & Gallis pleriſque vn Teſtard appellatur, & Auſonio inter Moſellæ piſces Capito. Romæ, & ſinus Adriatici accolis antiquo nomine Squaglio, aut Squalo, Venetijs etiam, vt Geſnerus ſcribit, Squadro, quòd tamen nomen ad Squatinam pertinere exiſtimo: Tridenti Squain, & ætate minor Squalloto, Romæ, vt Bellonius annotauit, Caueto. Galli præterea vocant vn Munier, à moletrinis, vt Rõdeletius ait, quod circa eas plurimus ſit. Sed Bellonius Lugdunenſibus vn Muſnier dici ſcribit, quod nomen aliàs Gobio fluuiatili altero tribuit. Geſnerus inquirendum proponit, an à Mugile potiùs deductum ſit, cuius (inquit) ſpecies eſt; Alicubi item in Gallia, & vt Bellonius ait, prouiſoribus aulicis, vn Vilain, quaſi turpia, ac fœdus, à victus nimirum ratione, quia ſtercore, cœno ſordibuſque alijs delectatur: alicubi denique Calliaſtra, Cenomanis & Andagauenſibus vn Choutan; Anglis ſimiliter Chieuen vt Bellonius ſcribit, vel vt Geſnerus Cheuijn, vel Cheui, item Polards ſi palmum non excedat, ſi paulò maior, Chius Carolus Figulus, referente Geſnero, Germanos ad Moſellam Monne vocare ait, nomine (vt apparet,) à Gallorum Munier, vel (vt Figulus ſcribit) Monnier deducto. Alij Mone (inquit Geſnerus) ſcribunt ſimplici n. In regione Vueſterica, & alibi ein Myn, vel Minvue. Coloniæ, ſi benè meminit, ein Menechen, id eſt Monachus, quare conijcit Alberto, qui Coloniæ vixit, Mona- G *Monachus piſcis.* cum vocari. Argentinæ eodem teſte nominatur vn Furn, aut Forus: quòd nomen (inquit) alij, (vt piſcatores circa Acronium lacum) diuerſo piſci attribuunt, quem noſtri (Heluetij) vocant vn Schvual, nos ſuprà Leuciſci, ſeu Mugilis fluuiatilis ſpeciem fecimus inter Albos piſces: ſic ille. Ego ſic Trutam alicubi appellari oſtendi. Heluetij Alet vocant, Bauari Alle. Quis modò ſit hic apud veteres *Quis ſit apud veteres.* piſcis, alij aliter ſentiunt. Bellonius ab Auſonio Thedonem vocari conijcit, non alio fulius argumento, quàm quòd ea vox nonnihil accedat ad Gallorum Teſtard. Auſonius verò nihil aliud de Thedone præter hunc verſum reliquit ſcriptum;

Thedo Auſonij. *Et nullo ſpinæ nocturus acumine Thedo.*

Ex quo facilè de quo piſce ſentiat, conijcere non licet. Ego Rondeletij ſententiã probo, qui noſtrum *Capito Auſonij.* hunc piſcem eidem Auſonio Capitonem vocari exiſtimat; cæterùm cùm & marinus ſit Capito, ſiue Cephalus, ad hunc Capitonis nomen apud Auſonium referri nõ poſſe, vel hinc colligas, (inquit Rondeletius) quòd ariſtis Capitonem abundare ſcribat; id quod fluuiatili, non marino conuenit. Idem *Squalus veterum:* Rondeletius eorum ſententiam improbat, qui veterum Squalum eſſe volunt, quoniã Squali nomen, vt putat, ſolis Galeis conuenit, à ſqualore, & cutis aſperitate. Equidem *a* Plinius cùm cartilagineos *a Li.9.c.24.* planos piſces aliquot recenſuiſſet: *Hoc in numero* (inquit, cartilagineorum ſcilicet) *ſunt Squali quoque, quamuis non plani*: verùm eo loco alij pro Squali legunt Galei, ex Ariſtotele, ex quo id Plinius tranſtulit: neque Rondeletius ſe alio *b* Plinij loco, in quo Squalum circa æquinoctium parere ſcribit, de- H *b Li.9.c.51.* fendere poteſt, quandoquidem & hic ex Ariſtotele tranſcriptus eſt, apud quem Squato tribuitur is partus: quare & hic Plinius ex Ariſtotele reſtituendus eſt, eoq; maximè cùm in catalogo ſuo piſcium quem ordine conſcripſit alphabetico. Galeum nominat ſuo loco, Squali nulla facta mẽtione, & Rhinam ibidem Squatum interpretetur. Appaietque Squali nomen Capitoni marino æquè, ac fluuiatili conuenire; nam cùm ab Ouidio Squalus accenſeatur piſcibus in herboſa areoa degẽtibus hoc verſu:

Et Squalus & tenui ſuffuſus ſanguine Mullus,

hoc de marino potius quàm de fluuiatili dixiſſe exiſtimo. Cùm itaque piſcis noſter Romæ, & alicubi in Italia, vt oſtendimus, hodieque Squalus vocetur, eique ex aſſe conueniant, quæ veteres ſuo Squalo *Alburnus Auſonij.* attribuunt, quid impedire poſſit, quo minùs pro verò, ac genuino Squalo oſtendere liceat, non video. Eiuſdem quoque ſententiæ fuit Saluianus, qui item conijcit ab Auſonio Alburnum vocari inter viliores

A liores Moſellæ ſuæ piſces: ſed Capitonem eiuſdem eſſe, vt cum Rondeletio ſtatuimus, mox patebit; Idem deniq; Galeni Leuciſcum eſſe tradit, qua in re nec aſſentior, neq; etiam omninò diſſentior, cùm rectè inter alios albos piſces recenſeri queat. *Alburnus Auſonij. Leuciſcus Galeni.*

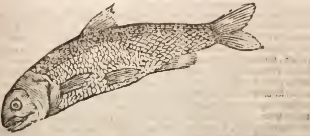
FORMA. DESCRIPTIO.

FLVVIATILIS noſter Capito marino Capitoni, Mugilibuſq; alijs corporis figura ſimilis eſt, quod Saluiano occaſionem præbuit, vt Galeni Leuciſcum eſſe crederet: dorſo tamen minus lato eſt, & compreſſiore corpore. In dorſo item vnicam duntaxat pinnam habet, Mugilum verò genus duas, vnam videlicet in eius medio, alteram inferius ad caudam. Mugiles denique lineas quaſdam habent ſubobſcuras à branchijs ad caudam productas, quibus carere omninò Squalum Saluianus ſcribit: Vnam tamen ei lineam eſſe Geſnerus profitetur, ſed quæ leuiter appareat. Idem Saluianus caput ait habere paruum, Rondel. contra craſſum, & magnum: id quod pleræque etiam vulgares nomenclaturæ indicant. Rurſus vterq; dentes habere negat. Rondel. os tantum aſperum eſſe ſit: *Vt à Mugilibus differat.* *Caput.* *Dentes.*
B Geſnerus verò dentes eius latere in faucibus aſſerit, in maxilla ferè ſemicirculari, ſupernè leuiter aduncos, ordine duplici exterius quinos, interius binos. Dentes etiam ei tribuit. Albertus his verbis: Piſcium omnium dentes valdè acuti ſunt, exceptis perpaucis, qui in lateribus gutturis mandibulas habent, vt piſces fluuiatiles magnis veſtiti ſquamis, Barbellus (at huic ſquamæ ſunt exiguæ) Monachus, & alij quidam. Hi enim habent dentes latos aliquantulum magis ad conterendum cibum, quàm ad diuidendum idoneos: quamobrem etiam omnes æquales ſunt: & ideo natura abſcondit eos in gutture, vt clauſo ore aqua non ſuffocet mandentes hos piſces. Tales autem dentes maximè habet Carpo (Cyprinus) piſcis, hæc ille. Labra ſunt ſatis craſſa. Oculi nigri in circuitu aureoli; tempora ſubflaua, os rubicundum branchiæ vtrimq; quaternæ, geminæ. Colore totus eſt argenteo: dorſum tamen minus, quàm venter, & latera pellucent. Squamæ ſplendidæ ſunt, albicantes, anguloſæ, latæ, cute vltra medium obductæ, minimis variante punctis. Ariſtis in carne multis abundat, quarum etiam in Capitone meminit Auſonius, qui item à ſquamarum magnitudine ſquameum cognominauit, dum canit: *Color.* *Squamæ.*

Squameus herboſas Capito interlucet arenas, Viſcere prætenero fartim congeſtus ariſtis.

Geſnerus cùm circa Octobr. Calendas vnum ouis grauidum, magnum item, & præpinguem inſpiceret, nullas in eo apparuiſſe ariſtas teſtatur, quare vel non omni tempore, vel non omni ætate in ijs reperiri credendum eſt. Ventriculum paruum habet, inteſtina parua, hepar ex albo rubeſcens, fel in medio viride, veſicam geminam aere plenam, peritonæum nigricans. Circiter libram plerumque implet, aliquando tres, & quatuor, aliquando, ſed rariſſimè octo, aut nouem. *Partes internæ.*
C

Capito fluuiatilis ſimpliciter dictus.

D

LOCVS. NATVRA. MORES.

ETSI non ſolum in fluminibus & degat & naſcatur Squalus, ſiue Capito, rectâ tamen ratione fluuiatilibus tanquam fluuiatilem Moſellæ ſuæ piſcibus eum accenſuit Auſonius. Etenim neque in omnibus lacubus, neque etiam in pleriſque, ſed in paucis tantùm reperiri Geſnerus præterea maiorem ſuo in fluuio, quàm in lacu eſſe refert: & in Rheno quoq; magnum eſſe: capi item in Lario lacu; in Conſtantienſi nullum neque inferiore, neque ſuperiore. Bellonius alicubi Cephalum inter Strymonis fluuij piſces nominat: cæterum marinum nè an hunc intelligat incertum eſt. Clauſtra quoq; patienter fert, id quod non ſolùm experientia oſtendit, (dulci enim *Fluuiatilem potius quàm lacuſtrem eſſe.*

Lib.3. de re ruſt. cap. vi. piſcina incluſus creſcit, pingueſcit, & prolem propagat (ſed & M.Varro his verbis teſtatum reliquit. *In tertia parte quis habebat piſcinam, niſi dulcem? & in ea duntaxat Squalos, & Mugiles piſces*) E

Viuacitas. Seruari diu quoq; in pura aqua poteſt; ſed aqua ſæpius mutari debet, & vas ad ſummum vſq; non implendum, neq; mica panis, nec quicquam aliud in aquam inijciendum: alioqui ſuffocatos mori Rondeletius tradit. Veſcitur cœno, & aqua, carne verò abſtinet, vt ex frequenti diſſectione, & ventriculi inſpectione, idem Rondel. didicit. Geſnerus quoq; carnem, & piſcea attingere negat, ſed ſcarabæis,

Cibus. & quibuſdam animalculis, quæ in aquæ ſuperficie viderit, ſalto mordicus apprehenſis paſci: quamobrem cum circa Argentinam ab aliquibus perperam appellari, ait ein Muſeſſer, quaſi muriuorum, non enim mures, ſed muſcas, inquit, captat, & cantharos, quibus etiam ineſcatur. Piſcatores hamo

Vt capiatur. inſerunt, vel gryllum campeſtrem, vel acinum etiam vuæ, vel muſcæ genus, quod propterea Aktmuggen Heluetij dicunt. Muſca eſt magna, oblonga, nigricans per hyemem in fluuijs latens, alia ſpecie apparens. Cerebro etiam bubulo delectari, ait, eiuſq; particulam à piſcatoribus hamo ſubtiliter alli-

Vbi & quando pareat. gari. In locis littoribus proximis, in fine veris, & ſub æſtatis initium parit Geſnerus eſſe ait, qui dicunt, Maio menſe parere ab vno latere, ab altero verò poſtea, cùm ceraſa, quæ Amarella noſtri vocitant, iam matura ſunt. Piſcis eſt gregalis, minimè ſoliuagus.

F

V S V S I N C I B I S.

a L.7.c.16. *Vilis eſt.* *Columella correctus.* VILIS vbiq; & plebeus piſcis eſt, ſemperq; Squalus fuit, vt ex Columella clariſſimè innoteſcit, apud quem tamen Scarus perperam pro Squalus ſcriptum eſt. *Harum ſtudia rerum* (inquit) *maiores noſtri celebrauerunt, adeo quidem vt etiam in dulcibus aquis marinos clauderent piſces, atque eadem cura Mugilem Scarumque nutrierunt, qua nunc Muræna, & Lupus educantur.* Scarum autem mendosè hic legi, Squalumq; reſtituendum eſſe ex multis (inquit Saluianus) intelligi poteſt. Primùm enim Columella veterum frugalitatem cum perdito ſui temporis luxu comparans vti Mugilem, ac Scarum eadem cura maiores nutriuiſſe, qua poſtea Muræna, & Lupus educarentur, ait: ſic hic illos viliores fuiſſe innuit, quod quidem ſicuti de Mugile verè, ſic nullo pacto de Scaro dici poteſt: cùm communi ſcriptorum omnium conſenſu, nobiliſſimus piſcis cenſeatur: vnde Squalum quippe quem vilem eſſe conſtat, reſtituere oportet. Deinde ſi hanc Columellæ ſententiam cum hoc M. Varronis loco, *Quis habeat piſcinam dulcem? & in ea duntaxat Squalos, ac Mugiles piſces?* in quo veterum laudat parſimoniam, vt qui dulces tantùm piſcinas, & in eis duntaxat Squa- G

los, ac Mugiles piſces haberent, diligenter conferamus: quemadmodum ex Varrone ſententiam illam ſuam Columellam tranſcripſiſſe, manifeſtiſſimè cognoſcemus, ita in hoc, vti in illo, Squalum, non Scarum, legendum eſſe proculdubio iudicabimus. Carne quidem eſt candida, ſed inſipida,

Caro qualis. ac molli, & quæ mox extra aquam flacceſcit, plurimis abundans ariſtis; Vtrumque tetigit Auſonius dum canit.

> *Viſcere prætenero fartim congeſtus ariſtis,*
> *Nec duraturus poſt bina trihoria menſis.*

Qui & vbi meliore, & quo tempore Improbantur præ ceteris, qui in lacubus, & in magnis, cœnoſiſq; fluminibus capiuntur, quamobrem Romæ, quòd vel ex proximis lacubus, vel ex Tyberi afferatur, parui fit, cum alioqui Tyberinus in ligneis vaſis diu viuus conſeruetur. Contrà in limpidis, paruiſq; ac ſaxoſis fluuijs torrentibuſq; captus haud omnino aſpernari debet, maximè vbi adoleuit. Maior enim factus minus mollis eſt, vt hic etiam, ſicut de Barbo diximus ex Auſonio in ſenecta præferendus videatur. Commendatur apud nos verno potiſſimum tempore, cùm prægnantes ſunt: Alij tradunt per totam hyemem admitti menſis poſſe, & vere etiam vſq; ad initium Maij, æſtate non probari. Geſnerus apud ſuos commendari ſcribit menſe Decembri, placereq; etiam circa Calendas Octobris, quo tempore vnum ouis H

grauidum (inquit) repertum: magnus is, & præpinguis erat: oua quoq; ſapiebant palato: nec vllæ ſpparebant ſpinæ. Idem caput in eo præferri aſſerit. Comeſtur aſſus, frictus, & elixus. Aſſus ple-

Apparatus. rumq; magis laudatur. Cùm aſſatur ex fœniculi vmbella, aut ramuſculo ſaluiæ, aceto, oleoq; crebro irrorari debet; cùm frigitur acido aliquo ſucco excipi. Si elixari placeat, Geſnerus ſuadet, vt vino frigido imponatur, & cum iam propè eſt, vt ſatis coctus ſit, butyro calido perfundatur. Idem ait eſſe, qui hunc piſcem maiuſculum, in tres diſſectum tomos, ad quadrageſimale ieiunium reponant. Rondeletius verò ſale conditum meliorem effici profitetur, & à marino Capitone ſalito vix diſtingui.

A

DE CAPITONE FLVVIATILI, Siue Squalo minore. Cap. XVIII.

FREQVENS in fluuijs eſt (inquit Geſnerus) vulgò nominatus ein Haſzle, In lacu iuxtà Tugium Ganghsſzle, vel communiori nomine Vuyſzfiſch, quaſi albus piſcis: circa Argentoratum Schnotfiſch, quaſi turpis piſcis; item alio nomine Meifiſch, à menſe Maio, quo præferuntur, quod nomen Alauſis, quoque attribui putat. Italicum huius piſcis nomen niſi Stretta ſit (à corpore longiuſculo fortè, & ſtricto, id eſt, minimè lato) in Lario lacu, & in Verbano Giauetta, aliud ſe neſcire profitetur. Hæc verò cùm ſcripſiſſet, piſcator Lucarnenſis in Verbano vocari ei aſſeruit, Letta, vel Alctta. Conijcitque eundem fortè eſſe qui Papiæ Cabacello dicitur. Germanicum Haſale videtur lepuſculum ſignificare, fortè, quòd agilitate, ac celeritate natandi lepores repræſentent. Ipſe Cephalos, aut Mugiles fluuiatiles minores vocat, quòd fluuiatilem Cephalum, ſiue Squalum magis, quàm Leuciſcos referat, adeo vt icone opus eſſe neget. Piſciculi (inquit) ſunt molles, duos, aut tres palmos longi, albicantes, per dorſum in viridi nigricantes, cauda, & pinna dorſi glaucis, cæteris rubicundis: mi-

Stretta. *Giauetta.* *Letta.* *Deſcriptio.*

B nimè lati. Squamulis tenuibus, argenteis, branchijs ternis. Caro eorum ariſtis referta eſt, vt & Mugilum fluuiatilium maiorum. Ex his, qui in fluuio apud nos capiuntur, oculis rubere audio, qui in lacu non item. Obſeruaui poſtea lacuſtres ſuperna oculorum parte flauere. Dentes in faucibus vtrinque conditos habet, vt capito fluuiatilis, in mandibula curua, exteriore ordine quinque maiuſculos, interius binos minores, omnes ferè in ſummo leuiter aduncos. Parere incipiunt medio Aprili, vel paullò antè. Suo tempore (Maio, & Aprili præcipuè, deinde Iunio, & Iulio, à Maio quidē menſe etiam Meifiſch alicubi nominantur) ſatis grati in cibo, & ſalubres habentur. Aliquando verò vermes eis innaſcuntur (Ligulas noſtri vocant, Neſtel) & omnino inſalubres fiunt. Hyeme macri ſunt, ac minimè placent. Fluuiatiles etiam lacuſtribus præferuntur. Elixari debent in vino feruido. Circa initium Nouembris oua in hoc piſce reperi, quæ magis, quàm piſcis placebant. Hæc ferè ille.

Partus. *Vſus in cibis*

DE CAPITONE FLVVIATILI Cæruleo. Cap. XIX.

IDEM Geſnerus Capitonem fl. Cæruleum cognominat differentiæ cauſa, quem Germani, Saxones potiſſimùm Ieſen appellant. Quidam Alauſam interpretantur, ſed malè, quoniam è mari fluuios non aſcendit. Capitur in Albi, & in Danubio quoque, vbi lentling vocatur. Cùm Capitone fluuiatili ſimilitudinem habet, ſed colore eſt in dorſo, & in aliquibus capitis partibus cæruleo. Præfertur aſſus. Germani ad Viadrum Ieſitz appellant, Marchici ad Viadrum Ieſe ſcribunt: alicubi Biſchfiſch dicunt, hoc eſt piſcem ſtati ſolitum, per excellentiam. Poloni Iaiz, vel Ieſien. Hungari Czompo. Non eſt in magno pretio: neutiquam ſalubris, quòd pinguiuſculus ſit, & non ſaxatilium modo friabilis; ſuauis tamen ſatis, quantum ad guſtum. Eſtur frigidus, aſſus potiſſimùm, quamuis & elixus, & alijs modis. Longitudo eius cubitum non excedit, nec latitudo tres, aut quatuor digitos. Poſt Paſcha potiſſimùm capitur.

Alauſam Non eſſe. *Suauem, ſed nō ſalubrem eſſe.*

Capito fluuiatilis cæruleus Geſner.

D

 E

DE CAPITONE FLVVIATILI Rapace eiuſdem. Cap. XX.

Coruus. HOC genus Capitonis Miſeni Rappe vocant, id eſt Coruum, vt Kentmannus Geſnero communicata icone ſignificauit, quòd eius volucris inſtar vorax,& rapax ſit, *Deſcriptio.* quamobrem Geſnerus rapacem cognominauit. Piſcis (inquit Kentmannus) eſt candidus, argentei ſplendoris, dorſo tamen fuſco, & ſubcæruleo. Squamis tegitur latiuſculis, tenuibus, & perſpicuis, quibus pellicula tenuis argentei nitoris ſubſternitur, quæ per ſquamas translucens, piſcem veluti argento illitum oſtendit, quales etiam cæteri piſces, quos communi nomine albos cognominamus (Vveyſfiſch) apparent. Piſcis eſt longus, craſſus, & carnoſus, ſed aristis plena. Longitudo ad latitudinem quintupla. Dentes ei non in ore, ſed in faucibus ſunt (vt alijs quoque huius generis) longinſculi, vtrinque ſepreniè *Partes internæ.* mandibulis prognati. Ventriculus, & inteſtina ſimul, piſcis longitudinem non æquant. Reuolutio F eorum triplex eſt, ità vt in ſummo ventriculus ſit, inde tenuius inteſtinum incipiens reuolui, duas ſub eo helicas efficiat. Tegit hæc dextro latere iecur (in quo veſica fellis longa conſpicitur) altero *Magnitudo.* lien. Veſica in eo aëre plena, oblonga eſt, vt in Lucio, Cyprino,&c. Maximi qui apud Miſenos capiuntur, ad ſex, aut ſeptem libras (XVI. vnciarum) accedunt. Addit Geſnerus ſeſe audiuiſſe branchias molles eſſe, vt in Salmone; pinnas coloris è fuſco punicei. Nomen à rapacitate tulit. Eſt enim *Voracitas.* veluti prædo vehemens in aquis; nec minus ferè quàm Silurus (Glanis)& Lucius, aut etiam amplius, damnoſus eſt vorandis piſcibus: quos dum perſequitur, in ripam aliquando expellit, & ſimul etiam ipſe interdum impetu in ſiccum elatus relinquitur. Hic piſcis in Albi naſcitur, non aliunde ſubit,& *Quando pariat.* toto ferè anno (ſed rariùs, & per interualla quædam) capitur. A partu valdè augetur, & pingueſcit. Parit autem circa annunciationem Diuæ Virginis: quo tempore à ſtationibus ſuis cateruatim procedunt, magni, & parui: duobus aut tribus diebus ante, aut poſt illum diem: idq; ita fore certum eſt. *Natura.* Quòd ſi nihil impediat, ſexaginta, plus, minus, vno retis tractu interdum capiuntur. Piſcis eſt callidus, & extra hoc tempus, quo propter partum gregatim natat, difficilis captu; niſi vel nimij ventorũ flatus, quo minus piſcatores, & retia trahenda audiat, efficiat: vel aqua perturbata viſum eius impe- *Vt capiatur.* diat: aliàs enim inter ſcamna, quæ arenæ accumulant, manet nec facilè retibus includitur. Cæterùm G extra pariendi tempus hamo ferè capitur, hoc modo. Quoniam vorax eſt piſcis, Phoxinus aliuſvè piſciculus hamo infigitur, & ſic linea per aquam vltrò citroq; agitur, eo in loco, vbi huius generis *Optimum,& ſuauiſſimum eſſe.* piſces degere coniectura eſt: ibi cum piſciculo pariter hamum deuorant, & capiuntur. Piſcis eſt admodum laudatus, & boni ſaporis, tum aſſus, tum elixus. A pleriſq; tamen parui æſtimatur, quòd idoneum coquendi modum neſciant: nam niſi ritè coquatur, ſiue aſſes, ſiue elixes, in partes aliquot dilabitur: quòd ſi integrum ſeruare velis, non in feruidam, vt alios pleroſq; piſces ſolemus aquam, *Apparatus.* ſed ab initio ſtatim in frigidam præparatum immittes, vt pariter cum aqua concalfiat cum condies, ſalieſque & ad iuris ferè conſumptionem coques. Aſſandum verò, deſquamabis, exenterabiſque ſimiliter: deinde ſale diligenter conſperges,& perfricabis,& per duas horas in ſale relictum, tandem aſſabis: ita bonus, & grati ſaporis piſcis erit. Sunt qui piſces aſſari ſolitos, ſimpliciter aſſent, ouis (aut lactibus) ſolùm non exemptis, & ſaluia infercta. Alij oua ſeu lactes, cum hepate, & liene exempta minutatim concidunt; adduntque multum piperis, ac caryophyllorum, ſalem, vuas paſſas minores, vitellum oui, hanc impenſam in piſcem infarciunt, & aſſant, putantq; ita ſalubriores fieri. Hæc Kentmanus ad Geſnerum.

Capito fluuiatilis rapax. H

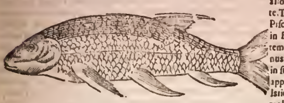

DE OR-

A DE ORFO GERMANORVM Capitone Fluuiatili ſubrubro eiuſdem. Cap. XXI.

ORFVM Germani vulgò ein Orff, genus hoc Capitonis vocant (inquit idem Geſ-
nerus (quod mihi videre nondum contigit, præterquam Auguſtæ Vindelicorum
olim in piſcina quadam, vbi mihi intuenti Cyprini colorem præ ſe ferre videba- *Color.*
tur, aqua forte viſum meũ mutante. Ibidem depictam iconem clariſſimus Medicus
Achilles Pyrminius Gaſſarus mihi cõmunicauit. Dorſo eſt rubicundo, ventre albi-
cante, ſquamis (vt apparet) magnis & latis. Aſſi laudãtur, præcipuè Aprili, & Maio
menſibus. Linea à brachijs ad caudam, an probè adeò recta (præter plerorumq; piſc ũ morem) expreſ-
ſa ſit inquirendũ. Germanicus liber, qui Bauaricas conſtitutiones continet, eadem forma piſcẽ hunc
delineatum proponit, digitos 12. *vel.* 13. longum, qua longitudine inferiorem capi non liceat: cum
vulgarem Auſonij Capitonem vel nouem digitos longũ capere conceſſum ſit: vnde hunc (Orſum
B dicu, qui tamen ab Orpho marino piſce genere toto differt) ad molẽ multò maiorem excreſcere con- *Nomina.*
iecerim. In diuerſis Germaniæ partibus aliter, atq; aliter (proximis tamen inter ſe vocabulis) nomi-
natur. Orff, Erfle, Nurfling, VVurfling: alicubi etiam Elft, idem ni fallor. (Apud Hollandos Elft eſt *Genera duo.*
Aloſa:) Intempeſtiuè captũ, ſpinulis ſeu ariſtis redundare aiunt. Duorum generum eſſe hunc piſcem
audio: aſſatos alios carne alba eſſe, qui Auguſtę vulgò VVeijſiſch appellentur: alios rubicũda vel flaueſcẽte, Truttę Salmonatę inſtar. Piſcem Norimbergę quoq; in Begniza fluuio frequentem eſſe aiunt; præferri genus illud, cuius caro rubeat: in ſuperficie diſcrimen non apparere: ſquamas paullò latiores eſſe, quam in Thymallo: carnem ſiccã & friabilem, ſalubrẽ, vt vel puer- *Caro qualis.*

Capito fluuiatilis ſubruber. Orſus Germanorum.

C

peris concedatur, minus ſuauem quàm Truttam. Bellonius quoq; viſa apud me huius piſcis effigie, *Nobilitas.*
forma ad Squalum, (ideſt, Capitonem fluuiatilem) eum accedere fatebatur. Piſcem audio lautum, *Locus.*
& in pretio eſſe; muſcis veſci. Cyprino minus latum eſſe, ſed craſſiorem: non in aquis fluentibus, nec
in lacubus, ſed in piſcinis ferme reperiri, apud Vindelicos, & Norimbergæ, & alibi. Sunt qui Pigo
Picouè piſci Larij, & Verbani lacus, eum comparent: & ſimiliter certo anni tempore è ſquamis ceu
clauos quoſdam emittere mihi retulerint. Ad Cyprinos nè igitur magis an Capitones pertineat iu-
dicandum illis relinquo, quibus in promptu hi piſces ſunt.

DE LEVCISCO. Cap. XXII.
D SYNONYMA. ETYMVM.

LEVCISCI nomen Hiceſio apud Athenæum, omne Mugilum genus comprehen- a *Lib. 3. de*
dere; Galeno a vero piſcem eſſe ſuæ ſpeciei, fluuiatilem & lacuſtrẽ, ſuo loco oſten- *Alim. fac.*
dimus. Pro hoc Galeni Leuciſco Salu. Squalũ oſtendit, vt dictum eſt. *Ex noſtris qui-* *Leuciſcus*
dam inquit Gal.) *piſces quoſdã in fluuijs genitos λευκίσκους nominant, fati diuerſos eſſe* *Gal. Saluia-*
à Mugilum genere; cætera quidem animal animali ſimile eſt, niſi quòd Leuciſcus paulò eſt *no qui.*
candidior, caputq; habet minus, & guſtu eſt acidiore. Quas notas Squalo optimè con- *Galeni locus*
uenire itaq; Salu. arbitratur. Fluuiatilis .n. eſt Squalus, inquit, Mugili magis quã cuiuis piſciũ ſimilis, *correctus.*
candidior tamen, capiteq; minori, & ſapore acidiori. Cæterùm quòd Galenus Leuciſcũ, ait guſtum *Piſces mari-*
habere acidiorem (τὴν γεῦσιν ὀξυτέραν,) id mendo non carere Rondel. probè, docteq; docet, legen- *ni ſapore dif*
dumq; eſſe καὶ ἁλμυρὸν ἔχοντα μικροτέραν καὶ ὀξυχυλοτέραν. Quam germanam eſſe huius loci lectionem ra- *ferunt à pi-*
tio ipſa primùm, inquit, ſuadet. Piſces .n. omnes, qui in aqua dulci gignuntur, & aluntur, ſunt inſipi- *ſcibus aqua-*
diores: marinis omnibus ſubeſt ſapor quidam acris, nec ita inſipidus. Id declarãt piſces marini, qui *rũ dulcium.*

amnes petunt, qui in aqua dulci nutriti permultum guſtu ab ijs diſcrepant, qui in mari capti ſunt. E
Huc accedit Athenæi authoritas, qui Mugilem fluuiatilem appellatum fuiſſe ait ὀξύῤῥυγχον, his ver-
Oxyrinchus. bis. Κεστρεὺς δὲ γίνεται μὲν καὶ θαλάττιος, καὶ λιμναῖος καὶ ποτάμιος οὗτος δὲ καλεῖται ὀξύρυγχος, id
eſt, *Mugil quidem eſt marinus, & lacuſtris, & fluuiatilis, hic autem vocatur Oxyrynchus*. Saluian. cer-
tè Squalo fluuiatili acidiorem ſaporem, quàm lacuſtri tribuit, qualem tamen in neutro reperias.
Leucorinus. Quamobrem cum Rondelet. & Bellonio Leuciſcos nominabo alios quoſdam albos piſces, quo-
rum alterum, vulgus Græcorum hodieq; Leucorinum vocat, teſtante Bellonio, quanquam haud
certo ſtatui poſſe putem, hicnè an prior Rondeletij Leuciſcus, reuera Leuciſcus Galeni ſit dicen-
Albicilla. dus, cùm quæ de Leuciſco ſcribit, non pauca albis piſcibus attribui poſſint. Leuciſcum Bellonius
Albicula. Latinè Albicillam vel Albiculam dici poſſe putat; Bellonij Leuciſcum præuertam. Is Inſubribus
Streiam vocari ſcribit, idemque nomen iconi appoſitæ præfixit: ſed in deſcriptione ipſum piſcem
(Leuciſcum) Streia vocato longiorem, & anguſtiorem eſſe dicens, alium à Streia eſſe innuit; &
Alburnus alicubi Ferrarienſibus Stregiam vocari etiam ait illum piſciculum, qui eruditorum iudicio Albur-
Auſonij. nus Auſonij cenſetur. Eſt tamen piſcis Italicum nomen (vt Geſnerus annotauit) Strigio, Strila-
to, & Stria, quo, inquit, circa Tridentum Germanicè etiam loquentes vtuntur; factum fortè à ſtrijs
rectis, quibus inter ſquamas diſtingui videtur, vt ipſe Bellonius ſcribit. Grapaldus Italus Strigi- F
Strigilis. lem nominat piſcem, cumq; inter veteribus ignotos recenſet; ſed quoniam frequenter per hyemes
capi tradit, non alium, puto, intelligit, quàm quo de hic agitur: Gallia Vandoiſe vocatur; Alberto
Vindoſa, Ligeris accolis, vt Santonibus & Pictonibus vn Dard, quaſi iaculum, aut ſagitta, quòd ſa-
Vindoſa. gittæ modo ſe vibret. Monſpelienſibus, teſte Rondeletio, Sophio, Lugdunenſibus Suiffe; accolis
lacus Biſtonij, cuius aqua partim dulcis partim ſalſa eſt, Lilinga, Anglis Dacea, Illyrijs Ankley: in
Germania circa Argentinam ein Lauck, Heluetijs diminutiua voce Laugele, quo nomine Gelenius
dici conijciebat (inquit Geſnerus) quaſi λευκίσκον, ideſt Albiculam, tanquam olim ſic appellaſſent
Ex Geſnero. Græci, & ab ijs mutuati eſſent Germani. In quibuſdam Heluetiorum lacubus, vt iuxta Tugium, &
Bielam Vuinger vocitatur, vt à Sabaudia circa Neocomum Vengeron. Diuerſus tamen ab hoc pi-
ſcis eſt Vangeron in Lemano dictus, cui Heluetij à rubore pinnarum nomen poſuerunt. Bielenſes
etiam Ouhopt, ideſt, acephalos nominant hos piſces: amputatis enim capitibus ſiccatos aliò venales
mittunt: Cùm minimi denſis agminibus natant, Heluetijs Seelen, ideſt animæ dicuntur. Acronij la-
cus accolæ nominibus variant; Graſig Lindauiæ vocant: Vberlingæ Laugele; Conſtantiæ dum parui
ſunt, Zenfiſche vel Graſing: adultiores. Agonen, Agunen, Lageoen. Aiunt enim piſciculos eſſe G
vix longiores palmo, ſquamoſos, quibus multi abſtineant, quòd circa latrinas paſcantur: ſuo tempo-
re tamen commendari. Æſtate (inquiunt) innaſcuntur eis vermes, quos vulgus ligulas (Neſtel)
nominant, quo tempore inſalubres habentur. Oua gerunt vſq; ad Iunium, deinde pariunt. Non
ſolùm autem inter ſe, ſed cum illis etiam piſcibus latis lacuſtribus, quos Heluetij Rotten vocant, &
cum Scardulis, ſiue Cyprinis latis coeunt, vnde piſcis genus enaſcitur, inter vtrumq; parentem me-
dium, ein Drittfiſch. Sed alius eſt Agonus in lacubus Italiæ, & Germanicum nomen Graſing ca-
uendum ne quis cum diuerſo fluuiatili piſciculo confundat: quem Greſz, Greſzling, vel Kreſzling
nominant. In Dunenſi Bernenſium Heluetiorum lacu Blavvling, ideſt, cæruleus hoc genus Leuci-
ſci dicitur: noſtri longè aliud lacuſtre tantùm genus ſic vocant. Glyſſen a ſplendore factum, com-
mune eſt piſcibus illis, qui vulgò dicuntur Laugelen, aut Svvalen. Hæc ferè ex Geſnero.

FORMA. DESCRIPTIO.

Squama. SQVAMIS medijs tegitur, quæ lineolis diſtinctæ ſunt. Nonnulli cum priore Rondeletij H
Leuciſco confundunt, ſed corporis, inquit, hic latitudine differt, roſtroque eſt acutiore,
alioqui pinnis, earum numero, & ſitu ſimilis eſt. Romani piſcatores à Squalo, teſte Bello-
nio, non diſtinguunt: neque enim adeò exactè piſces fluuiatiles, vt Galli, internoſcunt. Etenim
Vt à Squalo Leuciſcus aſpectu multò hilarior, quàm Squalus, minoribuſq; ſquamis contegitur. Albo colore ni-
differat. tet, & veluti inter ſquamas ſtrijs rectis interſtinguitur. Caudam biſurcam, & pinnas albas profert,
neque ita latas, vt Squalus. Hic præterea Leuciſco maior euadit. Alburnus eidem ſimilis eſt Leu-
ciſco; tamen eſt paulò latiore corpore, & ſquamis elatioribus, ac labro inferiore meliùs infarcto. Eſt
Vt ab Al- etiam nonnihil diſcriminis in linea, quæ vtrinque corpus interſecat: ſiquidem Leuciſco non tam
burno. arcuata eſt, quàm Alburno, & Alburnus rotundiori corporis compage conſtat, ad Cephalum ma-
gis accedente. Bellonius nulla ait habere dentium rudimenta, verum fortaſſis haud diligenter
inſpexit; Geſnerus namque in faucibus vtrinque mandibulam curuam quinis armatam denticulis
Magnitudo. reperit, vt in Ballero. Albertus vtrinque mobilem in faucibus mandibulam habere ait. In Pado
(vt Geſnerus obſeruauit) dodrantem nunquam excedit; craſſitie ferè æquali per totum corpus, à
capite

A capite ad vſque caudam. Os aperitur in oblongum, nec prominet mandibula ſuperior. Addit item Geſnerus apud ſuos paulò maiores capi in fluuio, quàm in lacu; longiuſculos eſſe, non latos, Haſelis non diſſimiles ſpecie, paulò breuiores, ſi benè meminit. Dorſi colore eſſe fuſco, flauo, & viridi ferè permixtum eſſe. *Color.* Pinnas albicare, vel nimium ruffi admixtum habere, lineam qua terminatur laterum color inſtar iridis reſplendere ex flauo, & viridi colore. Rondeletius quoque ex fuſco partim viridem eſſe, partim flauum dicit, ventriculumque habere paruum, hepar magnum, & in hoc fellis veſicam: denique multum pingueſcere. Pro Rondel. icone poſui *Tilis eſt.* quam primò expreſſam habebam, & ſi fortaſſis minus exactè, qui exactiorem volet, vel ipſum, vel Geſnerum adire poterit.

Leuciſcus ſecundus Rondel.

B

C

D

V S V S in Cibis.

PISCIS hic, inquit idem Rondeletius, eiuſdem generis piſcibus, ſcilicet Mugilibus fluuiatilibus non admodum præſtat, neq; ab antiquis etiam ſi verus eorum Leuciſcus eſt, cæteris præfertur. Quare falsò id Galeno attribuit Bellonius, Leuciſcorum magnam copiam condiri ſolere, atq; in magno haberi pretio. De Leuciſco enim vnico tantùm loco agit Galenus, ex ijs eſſe, inquiens, qui ſale condiuntur, & qui lacuſtris eſt, ita conditum ſeipſo meliorem effici; quicquid enim in ſapore eſt muſcoſi, & virus reſipiens, id omne abijcere; meliorem verò eſſe recentem diutius in muria ſeruato. Teſtatur Bellonius huius piſcis nondum prouecti magnum numerum veris initio capi, modicoq; ſale conſperſum, atque exiccatum, Byzantium deferri, vendiq; Maio, Iunio, & Iulio menſibus. Eorum capturam maiorem fieri ex Epiri lacubus, Venetoſq; his maximè vti, ad ſeque nauibus adferri curare, & eodem vocabulo, cum Epirotica lingua, quæ Scouranicos dicit, Scourancas nominare: quæ cum Leucorinis, inquit, maiores ſint: ambo tamen piſcea ſale *Scourança.* conſperſi, & fumo infecti, atque exiccati, ad exteros mitti, vt noſtri Harengi ſoreti, conſueuerunt. Sic Bellonius. Geſnerus commendari ſcribit Aprili, & Maio menſibus, Februarioq; non inſuaues inueniſſe, quo tempore lactes in mare pleni erant, eodemq; *Quando meliores.* menſe à ſuis laudari. In Italia quidem hyeme ineunte primùm capi. Veru toſtos, ſale, aceto, oliuo, pipere, *Apparatus.* & cinnamomo conditos Grapaldus laudat; & Rondeletius denique molli ſuauique carne eſſe tradit; & pinguedinem eius aurium doloribus ſuccurrere, & cum felle eiuſdem permiſtam oculorum caliginem abſtergere. *Fellis vſus medicus.*

 E

DE LEVCISCO ALTERO, ſeu primo Rondel. Cap. XXIII.

SYNONYMA.

HÆC Leuciſci ſpecies, quàm Rondeletius ſuperiori præpoſuit, in Italia Laſcha, vt ipſe, & Bellonius etiam teſtatur, dicitur, quo nomine alij Alauſam intelligunt, ſed quæ Laccia potius nominatur. Circa Larium, & Verbanum lacus, Trull, vel Troy dicunt, teſte Geſnero. Placentini Anguillam, Mediolanenſes Oladigam, teſte Bellonio, alij Ocradigam, ſiue Oradigam, alibi Doradam, quod in eo tractu huius caput aureo colore fulgeat. Galli Gardon, à verbo Gallico garder, eò quòd ſeruari facilè ſit in vaſculis aquatilibus per longum tempus: à Monſpelienſibus fortaſsè Siege, nonnihil F enim, inquit Rondeletius, diuerſus eſſe videtur: ab Anglis Roſcies, Heluetijs, ein Svual: circa Acronium lacum, ein Furn: & à rubro oculorum colore, ein Roteugle, quaſi rubiculus, aut erythrophthalmos, vt Figulus interpretatur. Polonicè Ploczicza. Bellonius Sargum Sargonemvè, Ariſtoteli vocari poſſe contendit his verbis: Cùm Gardonum iſtum, inquit, vbique prouenire, & Cephalum Sargoni formam retinere videam, facilè quidem in eam ſententiam inclinaui, vt Gardonum, ſeu Laſcam crederem Sargonem Cephalum ab Ariſtotele vocatum eſſe. Nam cùm duo potiſſimùm ſint Mugilum marinorum genera, Cephalus, & νῆστις, ideſt ieiunus, vt Dorioni placet, reliquæ ſpecies fluuiatiles, aut lacuſtres eſſe cenſentur: quo in numero ſunt Sargones Cephali, latiore forma, quàm alij præditi; vnde Sargi, vel (vt Theodoro placet) Sargones vocati ſunt. Hæc ille, cuius profectò hanc ſententiam minimè probo; Sargum enim, ſiue Sarginum inter marinos Mugiles, qui fluuios ſubeunt, recenſeri ab Ariſtotele, ſuo loco oſtenſum eſt.

Sargus Ariſtoteus qui Bellonio.

FORMA. DESCRIPTIO. G

Color.

CAPITONI, ſiue Cephalo fluuiatili corporis aſpectu, pinnarum numero, ſitu, figura, ſquamis ſimilis: ſed capite eſt minore, corpore latiore. Dorſo cæruleo, ceruice vireſcente, ventre candido, oculis flaueſcentibus. Dentibus caret. Imò palato oſſa habet. Bellonius ad Cyprini magnitudinem vnquam accedere negat: aitq; corpore, quàm Squalus, compreſſiore eſſe, & magis recuruo, pinnaſq; habere ſubrubras paruos item Gardonos pinnam caudę longiorem exterere, quàm Leuciſcum: ſic vocat piſcem proximè præcedentem, & antequam in extremum pinnæ, quæ bifurcata eſt, deſinat, rotundari: Latiuſculis ſquamis contegi, ipſoq; capite magis ad Leuciſcū, quàm ad Squalum accedere. Oblongius, & paulò craſſius habere corpus, quàm Abramis, ac deniq; tergore eſſe magis, quàm Squali nigricante, & auri colorem referente. Icon hæc noſtra eſt, minus tamen exactè, quàm à Rondeletio facta. Eam ſequens pagina dabit.

LOCVS. NATVRA. VSVS IN CIBIS. H

Valetudinis integra typus. *Partus.* *Oua.* *Apparatus.*

TESTATVR idem Bellonius in Ambra Melignanum alluente numeroſè hunc piſcem capi ſed & Peruſinum Italiæ lacum, omnium longè delicatiſſimos proferre. Alacris eſt, & viuidus: vnde Galli, inquit Rondeletius, valetudinem integram deſignare volentes, hominem Gardone ſaniorem eſſe dicunt, quod ex piſcis iſtius agilitate, & actionibus ſumptum eſt, non ex ſucco. Partum aiunt inchoari Aprili, & pergere vſq; ad medium Maij. Scribit Geſnerus, vulgò omnes huius generis piſces oua habere, & fœminas eſſe credi. Oua ſolidiuſcula, & ruffa habere, eademq; multis in cibo grata eſſe: laudari ipſum piſcem antequam pariat, Ianuario, Februario, & Martio, & tota etiam hyeme mediocriter, eſſe qui Aprili quoque, & Maio commendent: deniq; haud inſalubrem exiſtimari: ſed elixari debere in vinum feruidum immiſſum. Rondeletio tamen carnæ eſt molli, fluxili, parum nutriente.

A

Leuciſcus Rondel.

B

C

D

DE OXYRINCHO Rondelet. Cap. XXIV.

OXYRINCHI nomen perquàm polyſemum eſt. Diphylo apud Athenæum Mugil eſt, fluuiatilis, idem, vt Rondel. inſinuare videtur, cum ſuperiori Gallorum Gardono: Straboni, Aeliano, aliiſque inter Nili piſces recenſetur: eidemq; Aeliano rubri maris quoque piſcis eſt, ac denique maris Caſpij, vt in Sturione dictum eſt. A quibus omnibus differt (ni fallor) Oxyrynchus, iſte Rondeletij, Antuerpienſibus Hautin vocatus, roſtro longo, tenui, & maximè acuto, vnde Oxyrynchum rectè à ſe appellatum fuiſſe putat: niſi mauis (inquit) Sphyrænam fluuiatilem vocare, quia marinæ Sphyrænæ roſtrum ſimile habet, ſed molle, & nigrum. Squamis mediocribus tegitur. Pinnas in dorſo tres habet, inæquali ſpatio à ſeſe diſtantes: totidem in ventre habet, quot Barbus. Quærendum nunquid idem ſit, qui Friſijs Snepel appellatur, à Scolopace aue, puto, quam Snepam dicunt; Galli verò à roſtri proceritate beccaſſam. Geſn. in Albi fluuio quendam quoque piſcem Sneppelfiſgen vocari tradit, ſed à ſuperiori diuerſum, paruum nempè, & candidum, Capitoni fluuiatili ſimilem. *Nominis ratio.*

Oxyrinchus Rond.

DE CORVO Nilotico: Cap. XXV.

Deſcriptio. QVAMVIS inter Nili piſces memoratos cùm à Strabone, tùm ab Athenæo, Coruus non recenſeatur, hocq; marino piſci, quo de ſuo loco dictum eſt, debeatur, attamen cùm hoc nomine iſt iuſmodi piſcis miſſus ſit, atque ad inſtar auis eiuſdem nominis, ater ſit, nomen immutare nolui. Corporis figura Mugilibus ſimilis eſt, ſed caput pro corporis portione (longum enim dodrantes duos) paruum. Maxilla inferior ſuperiore breuior. Pinnæ ad branchias, vtrimque vna, breues: in tergore vltra mediū alia oblonga: in ſupina parte à podice alia; in ventre vna; de Piſce hoc quod prætereà dicam, non habeo.

DE NASO Alberti Magni. Cap. XXVI.

SYNONYMA. Etymum.

Naſus. *Naſutus.* *Simus.* A PECVLIARI oris figura, ſeu (vt Alberti verbis vtar) à naſo valdè craſſo, Germani hîc exprimēdum piſcem Naſen, Heluetij Naſzen, quaſi Naſum appellant, niſi quis Naſonem (inquit Geſnerus) aut Naſutum (cum Adamo Lonicero) dicere malit. Et quia labrum, ſeu roſtrum ſuperius craſſum, ſimum obtuſumque habet, Latinè Simum, & Græcè Σιμὸν dici poſſe putat, cùm eodem nomine piſcem inter Niloos legimus, nempe vt & fluuiatiles quidam Mugiles, ſiue Leuciſci à roſtri acumine Oxyrynchi vocantur: ita hunc ab eodem ſimo craſſoque, Simum, & Pachyrinchum, rectè vocari poſſe. *Pachyrynchus.* Circa Tridentum Sanctij volgò dicitur duabus ſyllabis. Galli, & Itali multi (vt putat) nomina eius cum Capitonis fluuiatilis (cui aliquo modo ſimilis eſt) confundunt: vt ſunt Villain, Chenena, Muſnier. Mihi nuſquam in Italia viſus eſt. In Rheno inferius, vt circa Coloniam, Makrill appellari credit, ſed Adamus Lonicerus de Macrilla, & Naſo ſeorſim agens diſtinguere videtur.

Coruus Niloticus nigerrimus.

E

G

H

GENVS.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

GENERE Squalo, ac Leuciſcis fluuiatilibus adſcribendum eſſe, & corporis totius figura indica, Albertus quoq; atteſtatur, Monaco, hoc eſt, Capitoni fluuiatili ſimilem eſſe inquiēs, ſed teniuiorem, naſo valdè craſſo. Et Geſnerus eſſe tradit, qui fluuiatilib. Barbis hunc piſcem comparant, quod ad corporis ſpeciem: aliquos piſcibus Erſien vulgò dictis apud Germanos. Ipſi verò ſpecie, ſquamis, & colore Capitonem fluuiatilem referre videtur: ſed ad eam magnitudinem, inquit, nō perueniunt, Lonicerus duorum triumuè palmorū magnitudine eſſe ait, & oris formam peculiarem habent. Venter eorum intrinſecus nigerrima membrana ambitur: vnde ioculari nomine Germani hunc piſcem, ſcribam cognominant. Os modicè deorſum vergit. Lapidē habet in capite, teſte Alberto.

Leuciſcorum genere eſſe.

Magnitudo.

Scriba cur dictus.

LOCVS.
Natura.
VSVS IN CIBIS.

CAPIVNTVR in fluuijs, & riuis libenter enim in riuos aſcendunt, inquit, idem Geſnerus, in lacum non veniunt, niſi ad initium eius tantùm, præſertim vere. Albertus Danubij piſcem eſſe ait, & aquarum in Danubium influentium. Cœno & ſpurcitijs veſcitur. Caro alba & laxa eſt, ſpinulis referta, vt & Capitonis, & aliorum multorum fluuiatilium, præſertim circa caudam, Verno tempore præferuntur, & pingueſcunt. Apud Heluetios tamen Nouembri menſe laudantur: ſi modò vnquā laudandi ſunt. Nam caro eorum ſemper laxa, & inſipida eſt: quamobrem aſſare eos potius quàm elixare coqui ſolent. In Rheno præſtantiores habentur. In libello quodam Germanicè vulgato de piſcibus, Februario, & Martio, & cum ſalices ſtillant, eos prę ferri legimus. Hæc ferè Geſnerus. Lonicerus Barbatolorum (Barborum fluuiatilium) pœnè guſtu eſſe ſcribit.

Cibus.

Caro qualis.

Apparatus.

Quando meliores.

DE

DE GOBIO FLVVIATILI. Cap. XXVII.

SYNONYMA. ETYMVM.

Vairon, quaſi varius.

DE Gobijs marinis ſuo loco dictum eſt. Sunt & fluuiatiles, quorum in primis Dorion apud Athenæum meminit, ac fortaſſis Ariſtoteles Gobiones in fluuijs pingueſcere etiam eum ſcribit: quamuis Bellonius priſcos tam Latinos, quàm Græcos fluuiatilis Gobij meminiſſe neget, Ariſtotelisq; præcitata verba de marinis, non de fluuiatilibus intelligenda eſſe profiteatur. Idem Bellonius vulgus Italicum ad mare poſitum nullum putat agnoſcere Gobionem fluuiatilem ſub nomine Gobij. Mediolanenſibus verò Vairon vocari ait, quod nomen Latinæ originis videri à varietate factum arbitratur Geſnerus, quòd varius, & vbique totúdis nigris maculis ſit diſtinctus piſciculus: Romanos denique negat piſciculorum minutorum vllum habere diſcrimen, ſed omnes ſimul commixtos vendere, & Morellos vocare aſſerit. F Gallis notiſſimus eſt, Gouion dictus, Lugdunenſibus Goiſon, vel (vt Bellonius ſcribit) Goiſor, Germanis Gob, teſte Rondeletio, Carolus Figulus ſcribit ein Gobe: Geſnerus verò, qui multas recitat Germanicas nomenclaturas, hanc non habet. A noſtris, inquit, vocatur ein Greſzling, ab alijs Kreſzling, Greſz, Kreſſeo, Bachkreſſen: à quibuſdam Grundele, quod nomen noſtri Cobitidi barbatulæ Rondeletij attribuunt. Vterque piſcis forſan circa fundum, ſeu vadum atq; degere ſolet, vt ab eo Germanicè Grundele, ideſt Fundulus (ſic & Belgæ vocant) vt recentiores quidam loquuntur, denominetur, in ſuperiore noſtri lacus parte Grundelio, ab accolis Albis fluuij Grundling, aliquibus Luteſſer, quaſi anthropophagus, quod cadaueribus, hominibus ſubmerſis veſcatur. Anglis Goion, vel, vt alij ſcribunt, Gougeon, Gogion, Gudgione.

Locus. *Fundulus.* *Anthropophagus.*

Gobius fluuiatilis à Geſnero meliùs quàm a Rondel. expreſſus, ſed maior iuſto.

FORMA

A

FORMA. DESCRIPTIO.

E SINGVLIS labiorum angulis appendix veluti barba perbreuis propendet, vnde Auſonius Barbi iubas æmulari cecinit. *Barba.*

Tuquoque flumineas inter memorande cohortes — *Gobio, non maior geminis ſine pollice palmis,*
Prepinguis, teres, ouipara congeſtior aluo — *Propexiq; iubas imitatus Gobio Barbi.*

Geſnerus exactiſſimè ſic deſcripſit: Gobio noſter (der Grefzling) quem nuper captum in lacu, inſpexi, menſe Ianuario ouis grauidus erat: barbatulos cirris ſingulis in angulis labiorum per breuibus. *Merulæ.* Pupilla oculorum nigra, ambitu candicante. Maculæ à capite caudam verſus per media vtrinque latera nigricantes, rotundæ, magnæ proportione, circiter decem, ſingulæ deinceps digeruntur; & *Cauda.* ſimiliter per medium dorſum. Cauda etiam maculoſa eſt, & dorſi pinna. Veſica bifida, magna proportione. Longus eſt plerumq; quinque, aut ſex digitos. Fel habet ſubuiride, caudam biſurcam. Os eum aperitur, rotundum, & veluti è præputio ſe exerens, deorſum nutat. Lapilli in cerebro perexigui ſunt. Hæc ille: Squamis tegitur paruis.

B

LOCVS. NATVRA. VSVS IN CIBIS.

QVAMVIS ab Auſonio fluuiatilibus accenſeatur, in lacubus tamen quodã capitur. Degit in fundo, & cæno, vnde Fundulos quibuſdam vocari etiam diximus. *Bibus.* Veſcitur muſco, vel alga item arenulis, & hirudinibus minimis lacuum. Creditur cadauera hominum ſubmerſa depaſci, vnde nonnulli anthropophagum dicunt: quæ res alijs fortaſſis anſam præbuit, vt ex cerebro equorum procreari dixerint, quo quidem in aquas abiecto veſci à ratione non eſt *Cerebro delectari.* alienum, nam & Bellonius teſtatur caluarijs bubulis in aqua proiectis oblectari, eiuſq; ignaros Ligeris accolas, caluarias eas ſtudioſè adſeruare, ijſdemq; in Ligerim immerſis Gobios allicere vt facilius eos poſtea capiant. Idem teſtatur Rond. Capiuntur autem facilè, & magna in copia, inquit Geſne- *Partus.* rus, circa ripas lacus noſtri retis genere, quod Stoſzbaten appellant. Aliquando bis, aut ter anno *Caro qualis.* pariunt. Aeſtate vermiculis quibuſdam in ventre vitiari dicuntur, teſte Alberto, Rondelet. carne sit eſſe molli inſipida, virus nonnunquam reſipiente: falliq; medicos qui Gobiones fluuiatiles ægris apponi volunt, his eam ineſſe ſucci bonitatem exiſtimantes, quam Galen. in marinis commendat,

C ab hiſce enim illos hac dote multum ſuperari, Cænum aliquando reſipiunt. Author de natura rerum ſalubriores eſſe ait, vbi aquas arenoſas in nutrimentum habent. Et Geſnerus eſ.xum ſatis ſolidum eſſe teſtatur, nec contemnendum in cibo.

DE GOBIONE FLVVIATILI, ſiue Capitato. Cap. XXVII.

SYNONYMA. ETYMVM.

CAPVT huic piſciculo pro corporis ratione maximum eſt, vnde Tridenti capidono, *Capito.* quaſi Capito, & in Gallia Chabot, & Teſte daze nuncupatur vnde & recentiores *Capitellus.* quidam Capitonem vocarunt, quidam Capitellum, quidam Capitatum, quæ nomi- *Capitatus.* na eum & alijs piſcibus conueniant, Geſnerus diſtinctionis gratia, & perſpicuitatis, *Gobius fluuiatilem capitatus.*

D Gobionem fluuiatilem capitatum nominauit: atq; in diuerſis Italiæ locis aliter, atqs aliter nominari, Scazon, vel Scazion circa Comum (Bellonius Mediolanenſibus vocari ſcribit vn Scatzot) Maieron Veronæ, Matzon Vicentiæ (Michael Sauonarola Marſiones dixit, quamuis codex impreſſus Manſiones habet) Botto Cremone (Mediolanenſes, teſte Bellon., etiam *Botulus.* Bot dicunt, hinc Botulum Grapaldus appellauit) alibi Iouians, quaſi Gobianos, alibi etiam Lagiono circa Neocomũ Sabaudicè Chaffo, vel Chaffot, iuxta Tholoſam Caburlaut, Cenomanis vn Muſnier, teſte Bellonio, qui item Romania Miſoris nomine appellari ſcribit. Germanicè Gropp inter Helue- *Ex Geſner.* tios, Cop, vel Kop in Carinthia, Kaolrapp in Fräconia: alicubi Mul, circa Tridentum (qua parte Germanicè loquuntur) Tholman, Saxones, & Miſeni à capite, quod ferè globi inſtar rotundum habet, ſed cõpreſſum, varia ei nomina fecerunt: Keuling, Kulingk, Kulheit, Kaulheupt. Anglicè à Bulhed, à *Bucephalos.* capite taurino, quaſi Bucephalum dicas, nempe ob magnitudinẽ, non ſimilitudinem formę. Nam Bul Anglis taurus eſt: niſi fortè corruptum hoc nomen eſt à Saxonico Kulheit, hoc eſt rotunditas. Alibi à Guile, vel à Myllesſhombe, hoc eſt Molitoris pollex. Illyricè Glapoche, ideſt Capitatus, Polonis,

Boitus Ariſtot. Glouuscz. Rondeletius, & Bellonius hunc piſcem volunt Ariſtot. Βοῖτον vocari, Geſnerus in ſua E
æditione Βόλτον legi ait, duab. ſyllabis, In codice nuperrimè Aureliæ edito ex Bibliotheca Iſaaci Ca-
a Lib.4.hiſt. ſauboni βόλτος legitur, prout Rondel. & Bellonius ſcribunt, Gaza κόττους, vel κόττος legiſſe videtur,
cap.8. nam Cottum reddidit. Cæterū cū Philoſophus de hoc piſce tantùm ſcribat, quòd in fluuijs ſub ſaxis ſtabuletur, quod huic ſoli minimè competit, id puto pro affirmato definiri non poteſt. Accedit quidem ad hoc vulgare nomen Bot, quod tamen inde fluxiſſe non puto, ſed ſic vocari vulgò, quod Bufonem, qui Botto vulgò nominatur, patulo ac deformi oris rictu referat.

FORMA. DESCRIPTIO.

Caput. PISCICVLVS eſt Ranæ piſcatrici ſimilis, ſi parua magnis (inquit Rond.) conferre licet, corporis figura, & colore. Capite enim magno eſt, lato, & depreſſo: oris magno hiatu, ſine dentibus:
Pinna. ſed pro ijs labra inſtar limæ aſpera habet: pinnas binas ad branchias, rotundas, & ambitu pulchrè criſtatas: duas alias inferius paruas, longiuſculas, albicantes in medio ſummi ventris: aliam ab ano ad caudam: in dorſo quoq; geminas, non ſingularem, vt Rond. ſcribit, qui aliam fortè ſpe- F
ciem, inquit Geſnerus, nobis ignotam vidit: nam & caudam quam ſuo attribuit Cotto proportione multò longior eſt, quam in noſtro. Ex his dorſi pinnis breuior, quæ capiti propior, altera longior
Oculi. caudam verſus, quam tamen non attingit: idq; in fluuiatili, & lacuſtri genere ſimiliter. Oculi ſurſum
Branchiæ. ſpectant. Branchias quaternas habet, hepar magnum ſine felle. Si corpuſculum ſpectes, ventriculum magnum. Fœmina ouis immodicè turget, quæ in pectore in globos collecta geminos veluti mamillas præferunt, & membrana veſtiuntur nigricante. Lapillos in capite habet. Qui in lacubus
Magnitudo. degunt (vt Tigurini lacus exemplo oſtendit Geſnerus) non ſolum magnitudine inferiores ſunt fluuiatilibus, rarò enim vltra digiti medij longitudinem excreſcunt; ſed ſpecie etiam differunt, etſi vulgus fortè non diſcernat. Nempe colore magis albicant, cum illi nigriores ſint. (Corpus varium eſt, partimq; albicantibus, partim fuſcis punctis, & maculis, & iam nigricantibus tranſuerſis diſtinguitur.) Spinulis circa branchias pluribus, & acutioribus, breuiſſimis tamen illis, & viſum penè latentibus horrent: quibus digiti etiam, ſi retrò ducas, configuntur. Pupilla oculorum aliqua ex parte pulchrè vireſcit, & gemmæ inſtar reſplendet, præſertim ad ſolem. E lacu in flumium non migrant neq; fluuiatiles in lacum. Guſtus etiam ſuauitate fluuiatilibus longè ſunt deteriores. Icon quam dedimus Geſner. eſt diuerſa non nihil ab ea quam Rondel. exhibuit, pinna dorſi ſingulari, & cauda penicilli in- G
ſtar longiuſcola; vnde ſuſpicari licet, aliud genus Cotti circa Monſpelium haberi.

Cottus Geſner.

H

LOCVS. NATVRA. MORES.

FLVVIATILES iſti piſciculi in riuis montanis præcipuè, aut frigidis, & fluuijs, quanquam rapi-
Fundula. dis ac præcipitibus capiuntur. Deliteſcunt libenter, teſte Alberto, ſub lapidibus, & inter ſaxa. Idem piſces quidam, inquit, cauernas ſibi faciunt in arena, alij in luto, & extra eas non emittunt, niſi os, vt puram aquam frigidam attrahant, reddantq; per branchias: vt piſcis ſimilis apud nos Anguillæ, quem Quappen vocant, & ſimiliter ferè piſciculi parui, quos Fundulas nominant, & alij quidam parui magnis capitibus. Sic ille pro poſterioribus Capitatos Gobios intelligens in aquæ fundo non tam natare aiunt, quàm ſubito impetu, teli inſtar ſe vibrare, & quò volunt eiaculari, &
Cibus. & traijcere, magis quàm vlli alij piſces. Creduntur carniuori eſſe: nam & à ſe mutuo etiam deuo-
Partus. rari eos certum eſt. Parere incipiunt menſe Martio, ferè circa feſtum Paſchatis.

CA-

A

CAPIENDI RATIO.

CAPIVNTVR, inquit Geſnerus, naſſis per fluuios præſertim in lacu, lõgiſſimis retibus, quę propter vmbras lacuſtres minores fiunt, & ad paſſus circiter quadraginta demittuntur. Fuſcina etiam in fluuiorum ripis feriuntur à piſcatore, qui ocreatus circumit, & lapidibus cautè leuiterque motis, eis inſidiatur, nempè interdiu: nam nocte ad lunæ ſplendorem latibula ſua relinquunt, vt facilè feriantur, nec opus ſit lapides demoueri. In riuis montanis, & hi, & alij piſces, qui inſunt, nullo negotio affatim capiuntur, ſi diuertantur, ita vt aluei ſine aqua relinquantur. Idem Geſnerus teſtatur, legibus piſcatorijs licere, eos capi in flumine à Calendis Nouembris vſque ad Paſcha: extra verò illud tempus, nec retibus, nec fuſcina, neque alio modo licere: hamo autem nunquam. Naſſis vti permiſſum eſſe, à die D. Marci vſque ad exitum Maij, non arctiùs tamen contextis, quàm vt Gobij capitati euadere queant. *Leges de Gobys capiẽdi.*

VSVS IN CIBIS.

B ANDRÆAS Matthiolus piſciculos eſſe ſcribit non modò coctu facillimos; ſed & ori ſuauiſſimos, atq; gratiſſimos, præſertim cùm ouis turgent. Hæc.n. in his, & pinguis, & copioſa ſunt, guſtu verò, inquit, ſuauiſſima: ideoq; ſolertiſſimos piſcatores horum ſaturam obſeruantes, non minus ex piſcandis ouis operam nauare, quàm piſcibus ipſis. Idem Matthiolus iecur etiam eorum maximam cum palato inire gratiã ſcripſit: id quod nõ Gobijs iſtis, ſed Thriſſis Muſtelarum generi conuenire Geſnerus oſtendit. Sunt autem, teſte item Rondeletio, carne molli, quamuis dura eſſe Albertus inquiat. Geſnerus à veſcentibus capita reijci tradit, quòd ſpinis tantùm cuteque, ſine pulpa conſtet, apud ſuos quoque in delicijs haberi, propter ſaporis bonitatem, ſed fluuiatiles duntaxat, lacuſtres non item, idq; circa brumam, & Ianuario menſe potiſſimùm: eſſeque qui à Calendis Decembris vſque ad Calendas Aprilis eos commendent: alios verò circa Calendas Februarij optimos facere, & paulò poſt vſque ad eundem terminum. Elixari debent in vinum calidum impoſiti, non diu, & tandem aceto modico affuſo ad eius ferè conſumptionem coqui. Placent etiam frixi. Alexander Benedictus in curatione inexplebilis auiditatis: Iuuant, inquit, etiam piſciculi recentes, in cibo, fluuiatiles, Gobijs marinis ſimiles, ac præpingues ſuiculæ. Et in libro de peſte: Saxatiles piſces omnes à noſtri medicis maximè probantur, inter quos à magnitudine capitis Forouilienſes noſtri Capitones vocant. Verũ hi propriè ſaxatiles non C ſunt, quod Michael Sauon. etiam animaduertit, de nutrimento ex piſcib. ſcribens: Medici veteres cũ piſces paruos ſaxatiles laudant, non videtur mihi de Marſionib. (ſic hos piſciculos vocat) ſentire, vt quidam interpretantur. Marſiones .n. carent duab. conditionibus, vnde piſces boni cõmendantur. Nam & mucilaginoſi ſunt, & parum exercentur, cũ in locis petroſis iaceãt ſub lapidibus.

Oua commẽdãtur Iecur. *Caro qualis.* *Quando meliores.* *Apparatus.* *Marſiones.*

DE ASPERO PISCICVLO, GOBIONI, perſimili, Rondel. Cap. XXVIII.

RONDELETIVS hunc piſciculum ſuperiori Gobio perſimilem à maxillarũ aſperitate, aſperũ cognominauit, atq; Lugdunenſib. Apron appellari propter ſquamarum aſperitatem, Rhodanoq; peculiarem, cæterùm non quouis eius loco, verùm in ea ferè parte reperiri, quæ inter Viennã, & Lugdunum interiecta eſt. Piſciculus, inquit, eſt capite latiore, quàm Gobio, in acutum deſinente: ore medio, dentibus caret: ſed maxillas aſperas habet, foramina ante oculos. Colore eſt ruffo, maculis nigris latis, à dorſo ad ventre oblique deſcendentibus variato. Pinnas ad brãchias, D & in ventre ſimiles cum Cottis habet, ſed in dorſo diſſimiles: duę enim ſunt à ſeſe ſeiunctæ. Vulgus ait piſciculũ hũc auro veſci, quia arenã, cum qua nonnunquam auri lamınæ ſunt, haurit. Carne eſt ſicciore quam Gobio. Altero loco pictum piſcem è Danubio Iulius Alexandrinus præſtantiſſimus Ferdinãdi Auguſti medicus ad Geſnerum dedit, qui ſuſpicatur ferè eundem eſſe cum ſuperiori. Forma quidem tota, & ſingulæ ferme corporis partes, inquit, in vtriuſque pictura conuenire videntur, niſi quòd pinna ab ano in noſtra icone nulla eſt, pictoris fortè incuria. Nulli enim piſciũ, opinor, hæc pinna deeſt. Rondeletius Lacertum peregrinum ſuum ſine ea pinxit, quã Saluianus eidem addidit. Bellunius in ſola

Nominis ratio. *Deſcriptio.* *Color.*

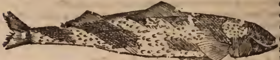
Aſper piſciculus Rondel.

Tænia hanc pinnam ſe non reperiſſe mihi retulit. Piſcis quem exhibemus, Germanicum nomen E eſt Zindel: vel vt alij ſcribunt, Zinde, Zindel, Zinne Zingel. Vngari Kolcz appellant. Icon ad me miſſa, digitos XII. longa eſt; quam longitudinem in hoc piſce mediocrem eſſe audio. Colore eſt,

Color. partim è fuſco ruffeſcente; partim nigris maculis ſatis magnis per interualla diſtinctus: quarum aliquæ à dorſo ad ventrem (qui cinereus eſt,) obliquè tèdunt. Oculis color Indicus: & aliquid ſobeis rubris. Audio etiã ad libræ pondus (ideſt, vnciarum XVI.) accedere: (alij etiam trilibrem fieri retulerũt.) caudam adeò duram

Piſcis Danubianus.

habere vt vix amputari poſſit: pinnas in dorſo aculeatas in capite Percæ inſtar: (icon noſtra pinnas molles, non aculeatas, præſeferre videtur) roſtrum acuminatum; carnem candidiſſimam. F Sunt qui forma, & colore Cani marino comparent: alij Lucio, præcipuè quidem capite: Abſq; ſquamis eſſe aiunt, inſtar Anguillæ: (Rondeletius Aſperum ſuum à ſquamarum aſperitatè vul-

Locus. gò Gallicè Apron dictum ait.) Lautiſſimũm eſſe addunt ſimul & ſaluberrimum, omnium Danubij piſcium, ita vt vel puerperis apponatur, & diuitum duntaxat menſas oneret: quod equidem miror, ſi ſquamas non habet: ferè enim omnes qui ſquamis carent, minus ſalubres exiſtimantur. Ferunt eum Danubius & Tibiſcus. In Danubio prope Boſoniã magna eius copia capitur. Viennæ etiam non deeſt, & in Bauariæ fluuijs, vt Iſara, & Loiſaca: hic quidem è lacu Ammelſee fluit in Rachelſee lacum, & inde rurſus in Iſeram fluuium. In piſcinis ſeruari non poteſt. Eiuſdem piſcis effigiem illi quam dedimus, ſimilem, coloribus tantùm diuerſam (ventre & pinnis albicãtib.) Raphael Seilerus Iuriſcõſultus doctiſſimus Comes Palatinus, clariſſimi Auguſtanæ reip. Archiatri Geryoni filius, ad me miſit: in qua ſimiliter nulla ab ano pinna, nullæ ſquamæ apparent.

DE COBITIDE FLVVIATILI G
Eiuſdem. Cap. XXIX.

IDEM Rondeletius fluuiatilem hunc piſciculum antiquis, qui de fluuiatilibus parum fuere ſoliciti, indictum, Cobiten (cobitidem) fluuiatilem nuncupauit, quòd marinæ, inquit, perſimilis ſit: cùm alioqui neq; ſitu, neque numero pinnarum cum marina conueniat; quare ſimilitudo iſthæc ad Cobitidem barbatulam potiùs pertinet: adhæc Cobitis marina læuis, eſt vti & Barbatula; contrà ſquamoſus, quo de loquimur, piſciculus eſt, niſi figura exhibita nos fallat,

Nominis ratio. quod quidem ſuſpicari licet. Ipſe enim Gallis Loche franche vocari aſſerit: vel quòd totus læuis ſit, & aculeis careat; vel quòd molior ſit & ſalubrior: quamobrem Cobiten fortè hunc piſciculum (inquit Geſnerus) vocat, quod ad Gobionem fluuiatilem Auſonij accedat, non ad mari-

Locus. nam Cobitin. Degit in riuulorum & fluuiorum ripis, digitali magnitudine, roſtro ſatis promi-

Color. nente. Corpus flaueſcit, & maculis nigricantibus notatur, ſubrotundum eſt & carnoſum. Pinnæ duæ ſunt ab branchias, duæ in ventre, vnica ab excrementi meatu, vnica in dorſo. Geſnerus cum H hoc piſcitio idem putat, vel ſaltem ſimillimum, ſuis Ryſerle nuncopatum; Digiti, inquit, longitudinem parum excedit, colore per dorſum è cæruleo vireſcente, per latera & ventrem candido. In Silo torrente capitur ad Tigurum circa lapides: & ex eo Limagum amnem ingreditur, inter lautos piſciculos habitus. Rondeletio ſuus. Cobites carne eſt humida & viſcida: ſi in aqua ſordida, & cænoſa nutriatur, pingueſcit, ſed multò inſalubrior redditur. Pro Cobite Rondeletij nos aliam iconem dedimus, eiuſdem, ni fallor, piſcis.

DE

A

DE COBITIDE ACVLEATA. Cap. XXX.

SYNONYMA. ETYMVM.

VARIIS in Italia venit nomenclaturis paruulus iſte piſciculus, quem Cobitidem alteram vocauit Rondeletius. Mediolanenſes enim teſte Bellonio, Vſel dicunt, nomine à Muſtella detorto, vt Geſnerus conijcit, ideoq; latinè circumloquendo Muſtelam fluuiatilem paruam imberbem nominari poſſe exiſtimans; imberbem autem ad differentiam barbatulæ, de qua mox. Placentini, & Parmenſes Goulaagle; Lodenſes Zedole, Ferrarienſes Squaiolam, alij Morellam, Romani Lacham: Galli verò non ſolùm Lochè, ſed etiam Percè, quòd cùm riuulorum indiginæ oblongo tereti, ac lubrico ſunt corpore, petras videantur perforare, inquit idem Bellonius. Duos enim habent in branchijs aculeos, vtrimque vnum, ad caudam ſpectantes, dentium cœraſtis longitudine, quibus ſeſe impellunt, vt minima C inter lapides foraminula ſubeant: quo ferè ſenſu circa Vincentiam, Venetorum in Italia Foragua dicitur: quod reticuli illud genus, quod vulgò Gua appellatur, ſi includatur, & foras euadat, egrediensq; veluti perforet. A Sabaudis circa Neocomum, & Bielam; Mort pierre; ſimiliterq; à Germanis Steinbeyſz, aut Steinbyſſer appellatur, hoc eſt, vt Albertus interpretatur, mordens lapidem: qua pariter ſignificatione Græcè non ineptè Dacolithum dixerimus: attamen æquè aptè Cobites oxyrynchos dicetur, à roſtro, quàm in præcedente, & ſubſequente acutiore.

Muſtela fl. parua imberbis. *Foragua.* *Mordens lapidem.* *Dacolithus, Cobites oxyrynchos.*

FORMA. DESCRIPTIO.

PISCICVLVS eſt, inquit Albertus, eodem colore quo Fundula. Non eſt autem rotundus, ſed quaſi columnalis compreſſus, & habet ſpinam acutam iuxta os, qua cum recuruato capite vulnerat manum ſe tangentia. Bellonius quoque, & Rondeletius aculeum in operculis branchiarum vtrinque vnum habere tradunt. a Albertus branchijs ipſum carere omnino ait; cuius errorem detegit nuper Georg. Fabritius, qui parua foramina circa oculos eis, ſicut in Lampredis ineſſe obſeruauit, teſte Geſnero, qui piſciculum eſſe ait exilem, ſeu tenuem, & oblongum. Fundulo, de quo mox, ſimilem, paulò longiorem; nam quatuor, aut quinque digitos æquare ſolere: maculoſum, capite ſcuto, & deorſum vergente. Rondeletius ſpinam internam duram, quàm in præcedente rigidiorem eſſe monet, ideoq; inter edendum moleſtiorem eſſe: ſæpius verò etiam icthyopolas parum cautis imponere, & pro læuibus vendere, cæterùm impoſturam inter edendum facilè deprehendi.

Color. *a Lib. 2. de anim. tract. 1. cap. 7.*

D

Cobites aculeata Rondel.

LOCVS. NATVRA. MORES. VSVS IN CIBIS.

E DEGIT in aquis fontanis, & riuis præcipuè. Ex his verò migrans cùm alios fluuios, tū Albim maximè ſubit, vt Geſn. refert, qui & apud ſuos nullum, aut certè rariſſimū eſſe ſcribit, circa Argentinam verò frequentem, & ex Geor. Fabritij teſtimonio in Miſena optimos capi in Molda prope Doblam oppidum: in hærbis, algis, & cœno degere, atq; inde victitare. Maio menſe cum Fundulis parere; aliquando vel bis, vel ter. Roſtro lapidibus mordicùs ſe affligere, & aliquando vaſis etiā, licet æneis, quibus in foro piſcario à mulieribus, inquit, inijciuntur, ita vt ſugere videantur. Eſſe quando complures gregatim hærentes inueniuntur. Retibus anguſtis, ideſt, quorum per anguſtæ ſunt maculæ, capi cum alijs piſciculis circa ripas fluminum. Bellonius piſciculum eſſe ſcribit admodum viuacem. Eidem delicatiſſimus eſt: contra inſinuare nobis videtur Rondelet. incautis pro læui Cobitide obtrudi inquiens, fraudemque edendo detegi: & Geſnerus viliſſimos vocat, carne tenaci. Fundulis multò ignobiliores. Aprili menſe, & Maio minus improbari: præferri grauidos: frigi debere butyro: Miſenos circa bacchanalia, & Martio menſe eos commendare, antequam migrent, quòd tum ouis grauidi ſint: præſtantiores apud eoſdem non in Albi, ſed in Molda capi.

Cibus *Partus.* *Vt capiatur.* *Caro qualis.* *Vbi & quando meliores.*

 E

DE COBITIDE BARBATVLA.
Cap. XXXI.

SYNONYMA. ETYMVM.

Nominis ratio.
a Lib. 7. de animal. trac. 1. c. 8.
Fundula.
Fundulus.
Muſtela fluuiatilis minima.

RONDELETIVS exiguum hunc piſciculum Cobitidē barbatulam vocauit, à cirris tenuibus, è roſtro barbæ modo pendentibus, quemadmodum in Barbo: Bellonius a Lochiam pinguem, Albertus Magnus ſecutus, vel Italicam vocem Fondula, vel Germanicam Grundlen, vel Grundelin, Fundulam, recentiores potius Fundulum, Carolus Figulus etiam Grūdulum, Germanici ſcilicet vocabuli imitatione, à fundo aquæ, vbi degere ſolent. Geſnerus Muſtelam fluuiatilem quoq; vocari poſſe exiſtimat, adiecta minimæ differentia. Muſtelam enim marinam, inquit, quodāmodo refert, corporis longitudine, læuitate, barbulis. In Heſſis, vel alicubi in Germania vocatur, eodem Geſnero teſtante, eio Moeſz, vel Muſz, Brabantis Muſc: Sueuis, cùm adhuc tener eſt, & recens natus. Sengle, vel Sengele: Polonis Kielb, vel Slyſs, Bohemis Mrzen; Angli Gallicum nomen retinent, à Loche. F

FORMA. DESCRIPTIO.
Differentiæ.

Color.
Pinna.
Barba.

INDICIS digiti craſsitudine eſt, inquit Bellonius, quinque digitos longa, pinguis Lochia, tota puncturis, ſeu punctis diſtincta: notaſque in tergore, & lateribus habet, nunc grandes, nunc paruas, ac nigricantes, quibus ipſa etiam quodammodo pulla apparet; ſed ventre eſt candido. Pinnam vtrimque vnam in lateribus gerit: item in ventre duas: in tergore verò ſummo vnam admodum paruam: item ſub cauda ad anum alteram. Pinna caudæ rotunda eſt: reliquæ omnes, obtuſæ, & latæ. Cirris quaternis, vtrinque, duobus, Barbi modo, tanquam myſtacibus inſignis eſt. Os habet paruum ſub longo naſo: eiuſque G inteſtinum ſtatim a ſtomacho, quem hepar fouet, rectà per ventrē ad anum ducitur. Fel dextro hepatis lobo adſutum: Lienem inſignem, & rubrum habet. Cor ſub branchijs, ſuo pericardio obuolutum. Oua ſingulari veſicula, vt alijs piſcibus bicorni folliculo concluſa. Hæc ille. Duo genera eſſe huius piſciculi Geor. Fabritius Geſnerum in epiſtola monuit; vnum commune, quod in delicijs habetur, & inſigni magnitudine apud ſuos, Miſenos, capitur in Flohi amne: alterum, & tenuitate corporis, & colore, & ſapore diuerſum, quod à ſaxis nomen eſt conſecutum, Steinſmitlin.

Cobites.

Duo eius genera eſſe.

LOCVS. NATVRA. MORES.

Quo loco gaudeat.

LIMPIDIS, ac ſaxatilibus locis gaudent, vt Adamus Lonicerus teſtatur: Geſnerus verò apud ſuos circa ripas etiam, & in cœno degere ſcribit. Ipſe tamen Fundulum cùm circa ripas ſtagnantes, & paluſtres degere, peculiariter ſuis Muſzgrundel, id eſt Fundulum cœnoſum vocari paulò antè dixerat, & Albertus quidem in eiſdem locis verſari ait, non tamen inde nutrimentum capere arbitratur. Piſces quidam, inquiens, cauernas ſibi faciunt in arena: alij in luto, & extra eas non emittunt niſi os, vt puram aquam frigidam attrahant, reddantq; per branchias, vt piſcis apud nos ſimilis Anguillæ, quem Quappen vocant: & ſimiliter ferè piſciculi parui, quos Fundulas nominant: & alij quidam parui magniscapitibus. Hinc etiam eſt, quod plurimi capiantur in riuis, è quibus H flumina maiora ingrediuntur. Capiuntur autem verè præcipuè Februario, Martio, Aprili. Geſnerus medio Maij menſis captos, ouis grauidos vidit; aitq; poſt paſcha parere incipere: quamuis non deſint, inquit, qui vel ſingulis menſibus eos parere aſſerant.

Quando, & vbi capiantur.

A

VSVS IN CIBIS.

TAM delicatus piſciculus eſt, vt Lonicerus inter omnes ferè primatum tenere ſcripſerit. Teneros tamen præſertim, & nuper natos in delicijs haberi, Geſnerus ait, eoſque cum iure coctos ex eodem (quod mireris) cum pane cochlearibus edi, quas delicias, inquit, aliquando circa ſummum Acronium lacum guſtaui. Salubres vulgò etiam exiſtimantur, ita vt medici etiam ægrotis alicubi eos permittant. Eſſe ſanè ſolidiuſcula carne, & odore non piſcoſo, vt alij plerique ſed magis grato, idem Geſnerus aſſerit, & cum exigui ſint, nec pingues, non multùm replere: præferri à Miſenis maiores, & qui à ſaxis denominantur colore ſaporeq; differre, corpore tenuiore, carne duriore, & quæ in elixis tenaciùs ſpinis hæreat: Commendari maximè à Natali Domini vſq; ad Paſcha, quoniam tum parere incipiant: alios Februario, Martio, & Aprili menſibus eos præferrè vſq; ad initium Maij. Teneros verò nunquam non laudari, maximè ſi cum apio (petroſelino) edantur. Vino calido iniectos elixari debere, idq; breui tempore, & ſub finem modico aceto affuſo ad eius
B ferè conſumptionem coquendos, quo modo Gobij capitati etiam parantur.

Salubritas.
Caro qualis.
Quid & quando meliores.

DE PHOXINO SQVAMOSO.
Cap. XXXII.

PHOXINVS, φόξινος (alicubi oxytonum ſcribitur, alicubi etiam penanflexum, vitiato vtrobique, puto, codice) ab [a] Ariſtotele his potiſſimùm nominatur, tanquam fluuiatilis piſcis, his verbis; *Pars piſcium maxima conſummatur mare, & fœmina. De Rubellione, & Hiatula*, Channe, *ambigitur. Omnes enim grauida capiuntur. Conſiſtunt ergò oua per coitum in ijs qui venerem norunt. Sed non coitu tantùm, verùm etiam ſine coitu; quod argumento conſtat nonnullorum fluuiatilium. Nam Phoxini ſtatim (propè dixerim) ac nati ſunt, ac admodum parui, oua habent.* Et paulò poſt: *Reliqui ſemel anno oua edunt in ſtagnis fluuiorum, & arundinetis lacuum* (quæ πολυμυάδας vocant,) *vt Phoxinus, & Perca.* Hæc de Phoxinis Ariſtoteles nullaq; alia à veteribus nota tradita eſt, ex qua certi aliquid de eis ſta-
C tuere poſſimus. Nihilominus Rondeletius hoc nomine duos ſquamoſos piſces, quibus ſemper ventrem ouis habere refertum, magis quàm alicui alteri conuenire ait, nobis depinxit, quorum alterum ſæpè obſeruauit in Picardia, vbi Roſiere vocatur: dimidiati pedis longitudinem nunquam ſuperat: corpore lato & compreſſo, oculis magnis pro corporis ratione: Bramis minimis corporis ſpecie ſimillimus, colore eſt luteo. Quamlibet parui capiantur, ſemper ouis grauidi ſunt, adeo vt periti piſcatores cum ouis naſci affirment. Cum hoc Geſnerus eundem conijcit, qui ſuis Bambela nuncupatur, licet apud ſuos lutea non ſit; reliqua verò ſpecie naturaq; inquit, conuenit, & circa Auguſtam Vindelicorum luteola capitur. Piſciculus, inquit, eſt teres, aut quatuor digitos longus: ſex quidem digitis longiorem non vidi. Caput ei craſſiuſculum pro ſua magnitudine nigricans, iris oculorum crocea: qui color etiam ad pinnarum initia omnia ſpectatur, in pinnæ dorſi quoque initio in maioribus, & adultis. Pinnarum ad branchias articulos veluti catunculam quandam habet, in alijs parui, in alijs valde croceam (in alijs ſi benè memini, rubentem) pro ætatis nimirum, & ſexus differentia, fortaſſis & aquarum, & regionum, in quibus degunt. Squamas habet albicantes. Linea fuſca obliq; à capite ad caudã fertur. Pinna in dorſo medio vnica eſt, binæ ad branchias, totidem in medio ventre, alia poſt anum. In principio caudæ macula atra notatur, & alijs minoribus ſingulis ad initia pinnarum vtrinq;. Dorſum & latera nonnihil flaueſcunt. Sapor in cibo ſubamarus. Reperiuntur in fluentibus ſolùm aquis, vt audio: non etiam in lacubus, & cœno, vt læues, quos è riuis lacus, & flumina maiora ingredi diximus: vnde eos (læues) noſtri à riuis Bachbammele nominant. Iidem in Glatto flumine apud nos (Heluetios) paruo, ac cœnoſo, ab ijs, qui cancros captant, ſubinde inueniuntur, & abijciuntur. A bacchinalium, vel quadrageſimæ initio vſque ad Calendas Maij naſſas non anguſtiùs contextas, quàm vt Gobij capitati, & Bambelæ ex eis euadere poſſint, in flumen immittere piſcatoribus noſtris licet. Bambelam noſtram Itali quidam, vt audio, eodem quo Gobium fluuiatilem nomine appellant, Varon. Verbani verò accolæ circa Lucarnum Storuazzo, vel ſternielo. Hæc itaq; Geſnerus, cuius item ſententia eadem vel cognata eſt Bellonij Bubulca, de qua tamen agens. Auſonij Alburno ſibi cognatum videri piſcicu-

D Phoxinus primus.

a Lib. 6. hiſt. cap. 13. & 14.
Fluuiatilem eſſe.
Phoxini Rondeletij.
Roſiere.
Color.
Bambelæ eiuſq; deſcriptio.
Locus.
Bubulca Bellonij eiuſque deſcriptio.

piſciculum tradidit. Sordidus, inquit Bellonius, nulla propoſita icone, admodum, & vilis piſciculus; E
Gallico vulgo è re ipſa Bouuiera nuncupatur; alijs Peteuſe, etymologia à bombis obſcœnis tracta. Piſcis eſt Sequanæ alumnus, non tamen vſquequaq; frequens, vt qui non ſemper appareat. Nam quo modo Verones piſciculi nuſquam Auguſto, Septembri, & Octobri tibi, aut ſaltem rarò apparebunt: ſic Bubulca ſerò in conſpectum venit. Plurima vere capitur. Bremmam, aut Caſtagnolam marinam toto habitu æmularetur, niſi corpore eſſet minimo. Planus enim & latus eſt: ſed & argenteo nitore refulget. atq; orbicularem magis habet formam, quam in longitudinem protenſam. Trium digitorum longitudinem non excedit, neq; ſeſquidigitalem latitudinem. Soli obiecta, nigri nihil habere conperitur, quam in linea, quæ ſpinam comitatur ad caudam. Paruam in tergore gerit pinnulam, oculorum pupillam, omnem nigredinem ſuperantem. Squamis tegitur magnis, & latis. Carneum quiddam, vt Cyprinus (quatenus paruum magno licet conferre) in fornice palati oſtendit, branchias vtrimq; quaternas ſimplices, ac ſub ventre totidem, caudam bifurcam. Ore eſt paruo, dentibus vacuo.

Cur reſpuatur. Piſciculos iſtos reſpui credo propter fellis magnitudinem, quod vix poſſint exenterari, quin eorum fellis veſica diſrumpatur; quo per totum corpus diffuſo, plurimum amari in veſcendo ſentiuntur; id autem ſub hepatis lobo dextro coloris Smaragdini, magnitudine piſi continetur. Folliculum vento plenum in vtero geſtat geniculo interceptum; lienem ſtomacho inhærentem, rubrum, atq; or- F
bicularem. Huius etiam inteſtina multis in gyrum reuolutionibus, & anfractibus circumuoluta ſunt. Hactenus Bellonius.

Phoxinus alter Rondeletij. Alter modo Phoxinus Rondeletij, & nomine, & figura ſuperiori non multum abſimilis eſt. Roſe, inquit, vocatur à rubore caudæ: reliquo corpore æruleo eſt, paulò maior, minor lato corpore, ouis ſemper plenus eſt, etiam minimus. *Color.* Hic quoq; nobis ignotus eſt, id quod & Geſnerus profitetur; niſi, inquit, fortè ſit piſcis ille quem idem Rondel. inter lacuſtres Lemano lacui proprios (vt ipſe putabat) Vangeron appellauit. Huic enim cauda, & ventris pinnæ rubent, & in Normannia; vt accepi, Roſſe vocatur: neque enim in lacubus tantùm capitur, ſed etiam fluuijs, præſertim tardioribus, In quibus fortè non eandem magnitudinem, quam in lacubus attingit. & fieri poteſt, vt Rondel. minus adultum viderit. Quod ſi piſcis idem eſt, vt ſuſpicor, & amplius in hiſtoria eius probabo, figura quoque non ſatis probè à Rondel. expreſſa eſt: in qua etiam obſeruandum, quod ſuo loco non ſit expreſſa, eſt enim G
prior in ordine, cùm alteram eſſe oporteat, id quod Geſn. quoq; aduertit. Deſcribit autem Rondel. Vangeronem in lib. de lacuſtrib. c. 9. vbi rurſus alterius piſcis Lemani lacus proprij ibiq; la Farra, vel Ferra, vel Pala dicti expreſſæ ſunt librariorum incuria, & quæ pro Farra pingitur, cap. 18. eiuſdem libri, Vangeronis eſt. *Icones in Rondel. libro tranſpoſitæ.* Hunc & Bellonius, cùm Geſnerus icones ſuis coloribus ad viuum depictas ei oſtendiſſet, alijq; peregrini, cum Roſa Gallorum eundem eſſe pronunciarunt. Ipſe verò Bellonius non Roſam, ſed Roſſam vocat: quamobrem licet lacuſtris magis, quàm fluuiatilis piſcis ſit, antequam è manibus elabatur, breuiter ex Geſnero eius hiſtoriam perſtringam, qui à rubro pinnarum colore Rutilum, vel Rubellum fluuiatilem vocauit, ad differentiam Erythrini veterum, quem Theodorus aliquando Rubellum reddidit.

Phoxinus alter.

Roſſa. Rutilus, ſiue Rubellus fluuiatilis Geſneri. Circa Comum in Lario lacu Piota, vt circa Verbanum quoque dicitur: à Germanis Oceani accolis Roddouu, vel Roddau: Sabaudis circa lacum ad Bielam, & Neocomum, Vingeron, vel Vengeron, vnde Germanorum Vuingeron, vel contrà, quo tamen nomine Lucernæ accolæ Leucíſci ſpeciem intelligunt, eam quam Vendoſiam, & Dardum Gallis dici indicauimus. Anglis, Roche, Polonis, Voſdrenka. H
Piſcis è foro ad Geſnerum delatus, latus erat ad quatuor digitos, longus duodecim. *Deſcriptio. Color.* Pupilla nigerrima, iride aurea, labijs ſubrubris: colore in cauda, pinniſq; in ventre, & ab ano ſitis, cinnabarino: nam cæteræ minus rubri habent. Linea à ſummis branchijs caudam verſus obliqua; cauda bifurca: Supercilia, & circa branchias locus aureolo colore nitent. Squamæ latæ, ſtriatæ validæ. Dorſum fuſcum, venter pallidus: pinnæ quaternæ: fel viride, veſica gemina; caro ariſtis plena. In faucibus maxillas vtrimq; habet, recuruas dentibus munitas quinis, qui ab interiore parte ſinguli ferræ inſtar aſperantur: quod in aliorũ piſcium dentibus nondũ memini animaduertiſſe. Piſcis hic apud nos, Heluetios, lacuſtris tantùm eſt, ſatis viuax. In noſtro, & Acronio lacubus, abundè capitur. Piſcatores Cõſtantiæ, & circa Acronium aiunt eum aliquando cum Cyprino lato coire: inde Hybridam (ein Halbfiſch) gigni, *Coitus.* qui inter vtrumq; ambigat, Rutilo maior aliquanto, minor autem Cyprino lato. Parit Iunio menſe. *Vt capiatur.* Muſcarum fluuiatiliũ ſiue lacuſtrium, genus quoddam eſt magnum, oblongo, terete, varioq; corporis alueo, has infigunt hamis ad inescandos Rutilos Febr. Martioq; menſibus apud alios Germanos, No- *Quãdo melior.* uemb. apud noſtros in cibo præfertur. Maio rurſus deterior fieri, & imminui incipit. Parari iubent peri-

tiores,

A tiores: inſtar Cyprini; & vino frigido immiſſum elixari. Hactenus ex Geſnero. Vangeron Rondeletij an modò idem ſit cum ſuo Phoxino altero, & hoc Geſneri Rutilo ex collata vtriuſque deſcriptione non ſatis clarè colligas. Corpore Ballero, de quo ſuo loco, roſtro Mugilibus ſimilem eſſe ait, roſtro tamen eſſe longiore. Dentibus carere: pinnas ad branchias duas habere ſubaureas, in medio ventre duas alias croceas; ab excrementi meatu vnicam, in dorſo aliam. Caudam in duas deſinere haſque à ſquamis initio integi, etiamſi non adhæreant. Cyprino & corporis ſpecie, & carnis ſubſtantia ſuccoque affinem eſſe, & vilem haberi.

Rutilus Geſneri, rectiùs, quàm ab ipſo expreſſus.

E

DE PISCIBVS, QVI PRÆTER FLVVIOS alias quoq; dulces aquas incolunt: & primum de Perca Maiore. Cap. XXXIII.

NOMEN. EIVSQVE RATIO.

Perſico cur dicatur Perca.
Perſicinus.

PERCA, πέρκη, vnde dicatur, in marinæ Percę hiſtoria dictũ eſt. Fluuiatilis ſiue aquarũ dulcium Perca, nobis, & in pleriſque alijs Italię locis peſce Perſico nũcupatur, non quòd pomi Perſici ſaporem referat, vt Platina ſomniat, qui vulgarem nomenclaturam ſecutus Perſicinum nuncupat, ſed potiùs à Perca latino Græcoq; nomine: à quo ſimiliter Berſich Germanis, Belgis corruptius Baers appellatur. Galli & Angli proximiùs ad Græcum nomen accedentes Perche vocant. Nomen Polonicum eſt Okun, Bohemicum Okaun. Hetruſci, teſte Bellonio, Perſegam dicunt, Romanum vulgus Ceruam.

Perca fluuiatilis maior.

F

FORMA.

Deſcriptio.

Roſtrum.
Os.
Dentes.
Squama.
Color.
Pinna.
Branchiæ.
Magnitudo.
Partes internæ.

G

CORPORIS figura lata, ac cõpreſſa eſt: roſtro prominẽti non aliter, quam marina, verum non adeò acuto: ore etiam vt illa mediocri, imò pro corporis ratione paruo. Dentib. caret, ſed labra habet dẽticulis horridula, vt Bellon. teſtatur. Squamis tegitur paruis, ac aridis, quæ difficillimè à corpore auelluntur, maximeq; ancillis faſtidio eſſe ſolent. Color ei varius, venter nempè; corpus reliquũ ferè cineraceum; nigricãtib. quibuſdam, ac latis maculis à dorſo deſcendentibus (non aliter, ac in marina) latera depingentibus. Pinnæ & cauda rubeſcunt. In fęmina verò nihil, vel parum ſaliẽ. Pinnæ in tergore duæ, quarum quæ capiti proxima, maior eſt: & aculeata, poſterior minor ſine aculeis: totidem ad branchias, quas Rondel. altiores eſſe putat quã in reliquis fluuiatilibus: totidem item in vẽtre: quæ verò ab excrementorũ eſt orificio aculeo crenato vallatur. brãchias habet vtrimq; quaternas, eaſq; duplices, id quod Ariſt. quoq; vidit. Cauda bifurcatim diuiditur. Ad maiorem magnitudinem excreſcit, quã marina: nam & trilibris aliquando capi ſolet, inquit, Saluianus; in Lario lacu ad pedalẽ etiã, teſte Iouio magnitudinem creſcunt. In Suerinenſi verò lacu vlnam .i. cubitum æquare Geſner. intellexit. Ventriculum habent mediocrem intestina pauca, & tenuia, hepar ſubpallidum, à cuius maiori lobo veſica pendet, in qua fel eſt tenue, & aqueum. Liẽ ſubtuber. Lapillos habet in cerebro.

H

A

LOCVS.

PLINIVS a in piſcium catalogo Percam prius amni marique communem faciens, moxque eandem maris peculiaribus piſcibus annumerans, ipſemet oſcitantiæ ſuæ teſtis eſt. Lapſus autem duplex eſt. Non enim rectè quis Percam, aut marinam, aut fluuiatilem ſimpliciter dicat, cùm ſint ſpecie diſtinctæ duæ. Secundò Percam amni mariq; communem eſſe falſum eſt. Marina enim nunquam fluuios, fluuiatilis nunquam mare ingreditur. Hanc enim in dulci duntaxat aqua, & gigni & viuere, non vſu tantùm, ſed b Ariſtotelis, Auſonijq; poetæ quoq; teſtimonio comprobatur. Ille nempe eam nominat cum Cyprino, Chalcide, Phoxino, Glanide, qui fluuiatiles, aut lacuſtres piſces ſunt, hic cum cæteris amnicis Moſellæ ſuæ piſcibus Aelianus item in Danubio capi ſcribit. In nullo non lacu, aut fluuio capitur in Germania. Rhenus noſter tamen eum non habet, forte quod altiores aquas amet. Platina præcipuum in Verbano lacu, & Pado flumine produci tradit. Fama eſt Larij lacus Percecos fuiſſe aduectitios, & inquilinos, tralatis ſcilicet feminibus è lacu Eupyli, qui Lambrum emittit amnem, vt meminit Benedictus Ionius frater in Lariania luſibus.

a *L. 32. c. 11. Plinij lapſus*

b *Lib. 6. hiſt. cap. 14.*

An in Lario gignantur.

B

Eupylis exigua ſum Percecus ortus in vnda Meque peregrinum Larius inde tulit.

Sed Eupylis (inquit Geſnerus) multò minores quam Larius Percecos producit; quoniam magna ex parte, vel influentium aquarum defectu, vel occultiore aliquo hiatu terræ hauſtus, multis antè annis exaruit, ubi; que in tres minores lacus, aquis in depreſſiora loca ſubſidentibus: qui à Licino foro vetere oppido, quod & ipſum interijt, plebis Licini lacus hodiè nuncupantur.

NATVRA. MORES. PARTVS.

CELERRIMVM dicuntur exercere natatum; deuorare cùm alios piſces, tùm ſui generis ſobolem. Gregorius Mangoldus, citante Geſnero, ſcribit, in omnibus iecur grandine affectum eſſe ſed vix aliunde quam iecoris vitio laborare. Quod verò Lonicerus credit Percam naturalem cum Lucio amicitiam eſſe: Luciumq; læſum ab alio piſce difficulter ſanari proinde quærere Percam hanc verò vbi læſum viderit, lenire vulnus eius, & ſic ſanari, ridiculum puto, nam vt in dulcibus aquis piſcem eſſe non puto, qui Lucio audeat congredi, ita apud alios lego Lucium Percis minimè parcere velle, ſed cogi, quod viſo ipſo pinnis horreant: præterea quid in Percis ſit quo ſe oblinat Lucius, non video; ſimile quid de Tinca lubrico, ac viſcido piſce ſuo loco dicetur. Piſcatores in lacu Lemano, vt narrat Geſnerus, obſeruarunt Percas hyeme emittere per os veſiculam quandam rubram ex ore pendentem; quæ vel inuitas, inquit, ſupernatare cogit: coniectant autem id ab eis fieri præ iracundia, quod in retia inciderint: hoc enim tùm maximè pati, cum retia trahunt piſcatores: ſed mirum eſſe, quòd hyeme tantum id ipſi accidat. Parit circa lenia & frutices, vt Ariſtoteles ſcriptum reliquit his verbis: *Reliqui piſces ſemel anno edunt oua in ſtagnis fluuiorum, & arundinetis lacuum, vt Phoxini, & Perca Siluri,* Glanides, *& Perca continentè emittunt fœtum, vt Rana. adeò enim fœtus ipſi continuo ſibi cohærens, vt Percæ quidem fœtum quoniam latior eſt, piſcatores in lacu arundine glomerent.* Geſnerus ſcribit in ſuo lacu parere Percas verno tempore, in profundo, præſertim Martio, & Aprili menſibus.

Natatus.

Cibus.

Morbus.

An cum Lucio amicitia colat.

C

Iracundia.

Vbi pariat, & quando.

VSVS IN CIBIS.

D

PERCA marina (inquit Rondeletius) molli eſt carne, tenera, & friabili, concoctu facili, boni ſucci fluuiatilis his omnibus ferè dotibus caret. Quare abſurdè faciunt, qui ea quæ de Perca marina dicta ſunt à Galeno, a ad fluuiatilem accomodant. Sic enim ſcribit: *Præſtantiſſimus inter ſaxatiles voluptatis cauſa Scarus eſſe creditur: poſt hunc Merulæ, Turdi, deinde Iulides, Phycides, & Percæ &c.* At fluuiatilis dura eſt carne, glutinoſa, difficili concoctu, nec commendanda, niſi ijs, quibus duræ carnis piſces probantur. Hanc Rondeletij ſententiam approbat Geſnerus, ſed hoc diſtinguendi gratia, inquit, addiderim: Percas noſtras, quæ in fluuijs, & lacubus maioribus purioribuſq; verſantur, longè præferendas eſſe alijs, quæ in minoribus minuſq; puris aquis degunt: accedit in fluminibus noſtris, etiam velocior curſus; cuius ratione magis exercentur: Itaq; è Rheno magno citroq; flumine ſaluberrimæ putantur, prouerbio etiam inde facto, Perca Rhenana ſanior, aut ſalubrior Medici etiam atq; chirurgi vulgò ægrotis illis, quibus piſces alios interdicunt, puerperis, vulneratis, Percas concedunt. Xenocrates, citante Vuottono, Rhenanam Percam marinis piſcibus ſucci probitate æqualem ineſſe tradit. Ionius quoq; in Gallia Percas ſummam ſcribit obtinere dignitatem alendis febricitantibus,

a *Lib. 3. Aliment.*

Quæ meliores.

Perca Rhenana ſanior prouerbium.

tantibus: in Italia autem laudatiſſimos eſſe in Lario lacu: in eo quidem ad pedalem creſcere magnitudinem, & matureſcentibus præſertim vuis; ab ipſo pingui, & præteneris interaneis magnoperè cõmendari. E Medicos ferè omnes Galliæ Ciſalpinæ Percas ægris robuſtioribus apponere non dubitare, præſertim ſi crudarum vuarum ſucco, quem agreſtam vocant, diligentiſſimè condiantur. *Quæ ſalubriores.* Arnoldus denique in regimine Salernitano Percam, & Lucium mediocris magnitudinis, dum modo ſint pingues, primum bonitatis gradum obtinere arbitratur. Item Anguillam prouectiorem ætate ſalubriorem, minore eſſe eſt quorundam ſententia iudicat: Lucios verò & Percas, contra. *Quando meliores.* In Germania quouis anni tempore, teſte Geſnero, laudantur, præterquam Martio, & Aprili menſibus, quibus parit. Platina ſuauem quidem hunc piſcem haberi ait, & Auſonius in pretio habitam fuiſſe teſtatur, in omnibus tamen eius codicibus impreſſis inertem ei guſtum tribuit, manifeſta equidem contradictione, quamobrem Geſnerus apud Poetam hoc modo legit:

Nec te delicias menſarum Perca ſilebo. *Amnigenos inter piſces dignande marinis,*
Solus puniceis facilis contendere Mullis; *Nam neq; guſtus iners, ſolidoq; in corpore partes*
Segmentis coeunt, ſed diſſociantur ariſtis.

Apparatus. Platina Perſicinum maiorem exenteratum, nec exſquamatum, ex aqua aceto ſuffuſa coqui iubet, coctum ac mundum, conuiuis apponi: Paruum exenteratum, & exſquamatum, in oleo, aut in craticula cum ſalimola coqui. F Vterq; iſte apparatus nobis, & fortaſſis toti Italiæ familiaris eſt; niſi quòd in ſimplici aqua elixant, ſuccoque mali aurantij acidi ſuffundant. Hollandi more ſuo butyro, & aceto inatantes inſerunt. Tenella adhuc minimaq; earum ſoboles gratiſſima (inquit Geſnerus) cibo eſt, & propter paruitatem plurimæ ſimul vna bucca ingeruntur. *Perca horna.* Sunt qui vna cum pane cocto conditoq; è iure apponant, circa Acronium lacum alicubi: apud nos enim tantillas capi lex vetat. Percas minimas quas Hornas cognominant, coqui peritiores vino calido immerſas elixant: maiuſculas frigido. Maiuſculæ propter ſpinas, & aculeos pinnarum dorſi, veſcentibus moleſtæ ſunt: in minimis propter teneritudinem non curantur. *Vulneris ex Perca veneſitas.* Paruulæ etiam butyro frigi ſolent, frequentiùs quam vlli alij piſces. Circa Verbanum lacum Percas modicè apertas, verubus ligneis tranſuerſas: inſerunt & aſſant: ſemiaſſas butyro illinunt. Ibidem omne genus piſciculorum ad ſolem inueterant, maximè verò Perculas. Vulnus aculei pinnatum dorſi inflictum, non facilè ſanatur.

HIEROGLYPHICVM.

G

Conſtantia in periculis typus. SAXONES Orientales, referente eodem Geſnero, ex Georg. Fabritio, aliquando coluerunt Saturnum dextra tenentem vrceum roſis refertum, ſiniſtra rotam; nudis verò inſiſtentem pedibus Percæ, quo ſignificare voluerunt, vt in ipſorum Chronicis explicatur, Saxonem eſſe debere in præferendis ſuſtinendiſque periculis ſtabilem atque conſtantem. Habet enim ille piſcis ſquamas duras, & tergum veluti ſpinulis aculeatum. Meminit huius ſymboli quoque Gyraldus his verbis: Saturnum Saxones effingebant, ſenem in piſce ſtantem, qui rotam vrnamq; tenebat: quod ſymbolum apud ipſos arcanum vt in eorum hiſtorijs legimus.

DE PERCA FLVVIATILI MINORE. Cap. XXXIV.

SYNONYMA. ETYMVM.

H

Cernua Bellonij. QVI hunc Hollandiæ, Friſiæque ac Cimbris notiſſimum piſciculum Percam fluuiatilem minorem vocant, ijs ego libenter aſſentior, cum & corporis forma maior ſimilis ſit; & dorſi ſpinis etiam ſimiliter regeat. Bellon. Cernuam vocat, quo nomine Orphum piſcem marinum Theodorus apud Ariſtotelem conuertit, Siculos ſecutus, qui eundem (Orphum) Cernam dicunt. Bellonius verò ſcribit, cum aliquando Exocœtum ſuum Romanis piſcatoribus oſtenderet, vt vulgare eius nomen ab ijs ſciſcitaretur, Cernam vocaſſe, idem tamen vocabulum ad Percam fluuiatilem (maiorem) transferre ſolere. Haud tamen ob hoc Cernulam hunc piſcem vocaſſe videtur, ſed recentiorum Cernuam eſſe ait, cum alio qui hanc nomenclaturam neque apud veteres, neque apud recentiores inuenias, licet Rondeletius, & Maſſarius eius mentionem eſſe dicant apud Auſonium. *Acerina Plinij medici.* Idem Bellonius hunc piſcem Plinio medico Acerinam dici iudicat, fortè propter nominis cum Cernua ſimilitudinem, verum hic piſcis

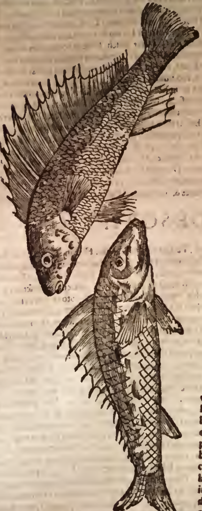
Italiæ

A Italiæ ignotus eſt, verendumque Acerinæ nomen ab Atherina corruptum eſſe. Strabo, cum Nili pi- *Porcus Ni-*
ſces recenſet. Crocodilos ait abſtinere à Porcis (ὗων χοίρων) qui cùm rotundi ſint, & ſpinas ad caput *loticus.*
habeant, periculum beluis afferunt. Geſnerus Nilos iſtos Porcos conijcit, noſtras haſce minores Per-
cas eſſe, cui lubens acceniſco, quandoquidem deſcriptio ea ex aſſe eis quadrat. Porcum enim mention-
tur, continente ſpinarum ſerie, ad modum ſetarum, capite & cauda eidem animali non diſſimiles: &
quemadmodum à Nilois Crocodili, ita à noſtratibus abſtinere coguntur Lucij, alioqui in nullos non
piſces graſſantes. Accedit vulgare apud Friſios nomen Porces à Latino Porcus haud dubio detortum.
Hollandi corrupto vocabulo Poſt dicunt, Colonienſes ſimiliter Poſch. Hinc & recentiores nonnulli *Porcellio.*
Porcellionem vocarunt, Iunius Porculum & Porcellum. Alicubi in Germania propter corporis rotun- *Porculus.*
ditatem dicitur ein Kaulparſs, alicubi Kutt, aut Kautt, alicubi Goldfiſch, quaſi aureus piſcis, à colore, *Porcellus.*
nam extra aquam eductus (inquit Bellonius) ac ſuo humore deterſus, aureo fulgore in cæruleum
abeunte inſignis eſt, vnde Hieronymus Tragus in epiſtola ad Geſnerum Auratam fluuiatilem voca- *Aurata flu-*
ait. Sed alius eſt Goldfiſch, quem in lacu Suerinenſi capi Geſnerus refert, & alio nomine Zieg vocari, *uiatilis.*
Sturioniſè mari flumina ſubeuntis comes. Porculi nomen apud Anglos Roffe vel Ruchl, ab aſperita-
te, niſi fortè Rochl ſcribendum ſit, nam Roch Belgis Raia, quæ ab aſperitate Græcis βάτος appellatur,
B ſed & Ruch Germanis aſperum eſt. Eſt enim toto corpore aſper, vnde Ioan. Caius Anglus Aſpredi- *Aſpredo pi-*
nem Latinè nuncupauit, & Geor. Pictorius Aſpratilem, ni fallor. Qui gulam (inquit) magis quam *ſcis.*
ſanitatem curant, ſæpius etiam Aſpratili neglecta, Mugiles, Oculatas, Fundulos, & quos Moruas no- *Aſpratilis.*
minant, ſaturatim deuorant, Alij verò ſunt, qui in Danubio Ruff vocantur, de quibus a Albertus; Pi- *a Lib. 4. de*
ſces magni (inquit) non poſſunt intrare in cauernas, itaq; dormientes in arena percutiuntur tridente: & *Animalibus*
ſic piſcatores venãtur in Danubio Ruffos, Huſones & Sturiones. A Polonis Iaſch appellatur, vel Iadz. *tract. 2. c. 3.*

FORMA. DESCRIPTIO.

De corporis forma nonnihil dictum eſt. Paruus eſt piſcis (inquit Hieron. Tragus) non igno-
bilis, ſpithamæ longitudine. (In Hollandia ad tantam longitudinem nunquam accedunt.)
Eius pinnæ ac caput, & branchiæ, aureo quaſi colore fulgent. Hunc ſi aureus color non *Magnitudo.*
diſcerneret, diceres omnino eſſe Percam. Paullò exactiùs eundem hunc piſciculum deſcribit Ioan.
Caius Anglus in epiſtola ad Geſnerum his verbis. Aſpredo fluuialis piſcis eſt, toto corpore aſper, pin-
C nis ſpinoſus, Percæ forma & magnitudine, colore per ſumma fuſcus, per ima cum pallore flauus; du- *Color.*
plici per maxillas ſemicirculorum ordine notatus: oculo ex dimidio ſuperiori fuſcus, ex inferiori ſub-
aureus, pupilla niger. Linea per dorſi longitudinem porrecta, & veluti filo tranſuerſo corpori affixa
ſingularis: notis per caudam atque pinnas nigris maculoſus: quæ (pinnæ) cùm ira ſubeſt, inhorreſcunt:
cùm animi conquieſcunt, reſidunt. Bellonius ſcribit nullum alium Channam exanimem meliùs ex-
primere: mortuum enim hiare, & oris rictum apertum tenere. Idem ait recens captum hilari quadam,
ac ſubuirenti opacitate ceu pauonis torques, refulgere: imò verò extra aquam eductum, ac ſuo humo-
re deterſum, aureo fulgore in cæruleum abeunte inſignem eſſe. Percam plurimùm æmulari, niſi
tranſuerſis lineamentis (quæ Percæ inſunt) careret, oreque eſſet magis recurto. Hoc potiſſimùm
ſigno dignoſci, quòd ſpineum branchiarum tegumentum, crenatum vt in Lupo, & ſua rima luxatum
habet. Vbi autem linea, quæ piſcium latera ſecat, ad branchias incipit, ibi aculeum ad caudam ſpe-
ctantem vt in Dracone marino videri. Sed & hoc à Perca diſſidere, quòd Perca duas in tergore pin- *Vt à Perca*
nas habeat, Cernua (ſic vocat) vnicam tantùm: nulliſque dentibus, ſed neque lingua manifeſta præ- *differat.*
ditam eſſe; ſquamaſque habere quadrangulas, robuſtas, crenulis tenuibus in gyrum inciſis, quæ pi-
ſcem ſcabrum admodum efficiant. Radijs denique ſolaribus obiectam, maculis nigris per dorſum di-
D ſtingui percipi; at totam ſub ventre candicare. Cæterùm non aduertit Bellonius extremis branchijs,
id eſt, branchiarum margini alterum paulò inferius aculeum adiunctum eſſe, quod obſeruauit Geſne-
rus, qui tamen neutrum in duabus quas dedit, iconibus expreſſit. Sunt enim (inquit) perexiles; vt in
medijs etiam branchijs denticulatæ aliquot ſpinulæ crenatim (vt ita dicam) apparentes, ſi de proxi-
mo intuearis: ſuperiùs minores & frequentiores: inferiùs maiores, paucæ & maioribus interuallis. Sunt
autem illæ (inquit) digeſtæ in margine portionis cuiuſdam branchiarum, quæ à parte ſubiecta deduci,
& eleuari poteſt. Eſt & ſupra branchias ſpinea pars obliqua, vtrinq; verſus occipitium ſe colligens tan-
tillis ſerrata denticulis, vt tactui magis, quàm viſui pateant. Item alia pars ſupina triangularis ſuperin-
nata, à branchiarum ſciſſura, ſtatim ſupra pinnas ibidem, retrorſum ſpectat, & in breuiſſimum, ſed acu-
tum ſpiculum deſinit. Idem Geſnerus ſquamas rotundas eſſe negat, ſed rotundas eſſe ferè vt in alijs ait *Squamæ.*
piſcibus. Pinnam etiam dorſi vnam eſſe oblongam & cõtinuam, vt Bellon. dixit, & Caius in cõmunica-
ta icone probè repræſentauit: differre tamen partibus: nam anteriorem aculeis conſtare quatuordecim;
quorum primi duo breuiores, & propiùs iuncti ſint, medij lõgiores, longitudine paulatim ad vltimum

Percæ minoris, ſiue Cernuæ icones duæ, quarum alteram accuratiùs factam eſſe Geſnerus ait.

Cernua fluuiat. ſeu Perca minor ab Authore obſeruata. E

F

G

vſque decreſcente: partem poſteriorem, molliorem eſſe, fibris non aculeis diſtinctam, breuiorem, & ab anteriore interuallo quodam inchoato diſcerni. Iam verò tres eſſe pinnas in ſupina parte, vnam poſt anum, & binas in ſummo ventre, quæ nigris lituris, vt cæteræ omnes non diſtinguuntur. Pictor nullas expreſſit. Georgius Agricola binos tradit H in huius piſcis capite reperiri lapillos, candidos, oblõgos, planos, altera parte quodammodo in denticulos diuiſos. Addita eſt, & alia icon, ſimiliter pro Perca minore olim communicata, à ſuperioribus in eo differens; quòd nigris punctis dorſi pinnam reſperſam habeat. Piſcis ipſe totus flaueſceret; niſi ventrem haberet argenteum.

A

LOCVS. NATVRA.
Vſus in Cibis, & Medicina.

FERVNT amare torrentia. In Hollandia tamen copioſè in ſtagnantibus aquis capi ſolet: nec ſemper, nec in quouis flumine inuenitur. Bellonius rarum eſſe ſcribit ad Tameſim, plurimum verò in Ranello, quod Oxonium præterfluit. Idem etiam ſaxatilem vocat, ſed admodum impropriè, cùm ſaxatiles tantùm marini ſint: & piſcis iſte non ſolùm in ſaxoſis fluminibus, ſed & in ſtagnis, paludibuſque degere ſoleat. Capitur tantùm æſtate, latet enim per totam hyemem. Cardanus, qui Angliæ peculiarem piſcem eſſe credidit, cùm natat, Gobij & Bottæ more, vniuerſas pinnas mouere tradit. In viuaria coniectus, piſces cæteros exurere dicitur, fortè quòd aculeis ſuis moleſtus eis ſit, quos videlicet, & Lucius horret. Percis maioribus, & ſuauiores, & ſalubriores eſſe C omnes vno ore fatentur. Elixi, frigique placent. Circa bacchanalia, & in quadrageſima potiſſimùm commendantur. Lapillos, quos in cerebro gerere diximus, in quibuſdam Germaniæ locis, pharmacopolæ, referente Geſnero, ſeruare & vendere ſolent, aduerſus calculos renum, & quæ in coſtis alibiuè ſentiuntur dolores pungentes.

Quando capiatur.

Salubritas, carniſque bonitas.

DE SCROLLO DANVBIANO
Piſce. Cap. XXXV.

ISTIVSMODI piſcem, quem Schroll vel Schrollen, Danubij accolæ dicunt, ſuperioribus omninò adiungendum eſſe cenſuimus, quoniam & Geſnerus quærendum proponit, an vel idem, vel cognatus ſit Percæ fluuiatili minori. Etſi enim (inquit) colore differre videntur, ætati aut regioni id imputari poteſt; vt aliqua formę D differentia, pictoribus. Quod ſi hic alius, quàm Perca fluuiatilis minor eſt, genus hoc Percæ in Danubio non reperiri putarim. Color in icone (quam nobiliſſimo I. C. Raphaeli Seilero, Comiti Palatino refert) dorſo fuſcus eſt, lateribus ſubuiridis, plurimis punctis fuſcis interuenientibus: quales etiam in pinna dorſi (cuius aculei albicant) conſpiciuntur. Venter candidus eſt. Initium pinnarum ad branchias rubet, &c. Rarò longior fit, quàm figura oſtendit. Quoquo modo paratus, in cibo optimus eſt.

Color.

Magnitudo.

Danubij incola piſcis Schrollus.

DE PVNGITIO PISCE ALBERTI, Aculeato Rondel. Cap. XXXVI. E

Nominis ratio. *Spinachia.*

AB aculeis quibus horet, ſeq; aduerſus aliorum piſcium iniuria tuetur, Albertus Pungitium, Rondeletius aculearum, author de natura rerum Spinachiam, Germani Stachelfiſch, vel Stichling, Itali alicubi Strazzariglã nuncuparunt. Piſciculus eſt (inquit Albertus) minimus, qui lanceolas (aculeos) binas habet in radicibus pinnarum ventris. Mas ſub gutture rubet, fœmina rubore caret. Squamas non habet. Piſcatores hoc genus piſcium ſponte generari aiunt, & ex ipſis alios omnes, hac obſeruatione inducti, quòd in lacunis nouis primo ſtatim anno inueniuntur, & poſtea ſequẽtibus annis piſces alij diuerſi, quanquam nulli fuerint immiſſi. Rondeletius duo eius genera obſeruauit, maius, ſcilicet quod ex Alberto retulimus, & minus. Ait tamen ipſe tres eſſe in ventre aculeos coniunctos, quales cernuntur in ſemine Spinachij vulgò dicti. Aculeos eſſe acutiſſimus & firmos: quibus demptis Percas referre; ſed à ſquamis nudos eſſe. Fluuios & lacus quoſdam tanta interdum horum piſciculorũ copia abundare, vt putent nonnulli ſeminariũ eſſe reliquorum piſcium vel certè prędam. Exhauſtis etiam vel exiccatis ſtagnis quamplurimos relinqui, pauperibus colligendos. Alterum genus eſſe con ũ, qui ſenos aculeos rigidos in dorſo habent, in lateribus ſingulos. Hoc genus piſciculorum ſe in Mare obſeruaſſe, & ex eo Tiberim ſubire. Accolaſ eis veſci. F

Genus duplex.

Pungitius piſcis Alberti.

DE ALBVRNO AVSONII. Cap. XXXVII.

SYNONYMA. ETYMVM. G

Piſces candidi, qui Plinio. *Alburnus.* *Scauerdinus.*

ETSI Plinio ſquamoſi omnes candidi vocari videantur his verbis: *Piſces candidi dicti omnes oua pariunt, &c.* Et Ælianus inquiens: *Galeos tum varios, tum Centrinas piſcandi ratio hæc eſt: album piſcem illecebram ad eos capiendos demittunt, &c.* Album piſcem quemlibet, qui albo colore ſit, ita vocare potuerit: Auſonius tamen in ſua Moſella inter alios albos vnum priuatim ab eodem albo colore Alburnum nuncupauit. Hunc Pet. Gillius, eumque puto ſecuti Bellonius, & Rondeletius cum eſſe conijciunt, qui hîc ſubinde depingetur, Able vel Ablette dictus. Bellonius circa Vercellas in amne Lagogna Ticinum influente Scauardinum à piſcatoribus appellari tradit: Geſnerus Coloniæ capi in Rheno, & vulgo Albeun, vel Alffen nominari, pro quo nomine Rondeletius ſcribit Ablem, verùm haud ſatis Germanicè: Adamus Lonicerus Albleu rectiſſimè ſcribit, item Zvvibelfiſchlin (à cepis, inquit Geſnerus, quòd cum ijs fortè à vulgo coquatur) pro qua voce idem Rondeletius Zumbelfiſchlin exarauit. Dicitur & alicubi in Germania Vveiſzfiſchlin, quaſi candidus piſciculus: circa Acronium lacum ab oculis rubicundis Roteugle, id eſt, ἐρυθρόφθαλμος: quod tamen alijs etiam debetur, & H à vilitate Snederfiſchle, quaſi Sartoribus condignus, alicubi Bliegg, Bliecke, Bliegle, quæ nomina cum Anglorum Bleis aptè conueniunt. Belgis verò vel ſaltem Hollandis Bleye dictus, Rondeletij Ballerus eſt, ni fallor. Bellonius quibuſdam Agullam dici ait, Ferrarienſibus verò non alia venire appellatione quàm Paſquerel, vel Stregiæ: (cùm tamen Stregia (inquit) alibi ſit idem quod Leuciſcus.) Placentinis & Mediolanenſibus Arborinum vel Arbolinum.

Arborinus.

LOCVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Color.

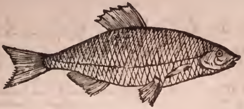
PISCIS non ſolum fluuiatilis, ſed lacuſtria quoque, ſicuti ex ſynonymis præcitatis facilè liquet, Alphyis albis ſimilis eſt, oculis magnis, rubeſcentibus, dorſo vireſcente, ventre candido. Bell. lineam vtrimq; eſſe ait arcuatam, quæ eius latera diuidat. Sed Rond. duabus diſtingui lineis proſi-

A Alburnus Rondel.

profitetur, altera à branchijs ad caudam ducta medium corpus dirimit, alteram minus euidentem à radice pinnæ branchiarum orta deficere, priuſquã ad caudam perducta ſit. Nare eſt parum reſima. Pinnas eaſdem habet quas Gobio: capite eſt paruo: corpore latiuſculo, ſed depreſſo, vixq; ad duorum digitorum latitudinem extenditur. Felle caret. Argenteis tegitur ſquamis, ac tenuibus. Carne eſt molli, & parum pingui. Vorax eſt piſcis, quam ob cauſam hamo facilè capitur; vnde Auſonius prædam puerilibus hamis, rectè dixit. Obſeruaui Alburni duas alias ſpecies, quarum prior tergore ferè ad caſtaneæ colorem vergit; altera ad cæruleum. Vtriuſq; pinnæ, & cauda etiam ad caſtaneum vergunt. Cætera argenteo colore reſplendent. *Forma.* *Voracitas.*

Alburni duo alij, ab Authore obſeruati.

DE EPELANO FLVVIATILI. Cap. XXXVIII.

FLVVIATILIS rectè dicetur, vt à marino, quo de ſuo loco dictum eſt, diſtinguatur. Bellonius Sequanicum cognominat à Galliæ fluuio, vbi abundat, additq; ſic vocari, quaſi excellanum à præſtantia, qua cæteros ſui generis piſciculos excedit. Ferrarienſes Borbolum vocant, Alburno ſimillimum, atque hoc tantùm ab eo diffidentem, quòd ruffas radices pinnarũ Gardonis, & Veronis modo habet, ac lineam, quæ latera eius ſecat, verſus caudam admodum inflexam, & velut arcuatam. Quinq; digitorum longitudinem, pollicis latitudinem interdum exuperat. Piſciculus eſt odoratus, de bonitate, & principatu cum alijs omnibus contendens. Rothomagenſes Ouellam eo argumento nominant, quòd ſemper ouis prægnans ſit. Epelanum ſi ſuas ſquamas habentem conſpicias præ nimia albedinis terſitudine tibi refulgere videbitur. Squamis autem exutus tergus oſtendit varijs coloribus emicans in iridis, aut arcus cæleſtis morem. Marino craſſior eſt, & breuior. Hactenus Bellonius. *Nominis ratio.* D *Bonus piſcis eſt.*

 E

Epelanus Sequani Bellon.

DE LVCIO. Cap. XXXIX.

SYNONYMA. ETYMVM.

An priſcis memoratus.

HVNC noſtro æuo nulli non notiſſimum piſcem Auſonio Lucium vocari nemo eſt, qui ambigit, nomine, vt Rondeletius opinatur, παρὰ τοῦ λύκου, id eſt, à Lupo deducto: quanquam ſint, qui à lucendo dici velint, quòd noctu luceat. Cæterùm ſitne Græcis, ac Auſonio antiquioribus memoratus, haud ſatis inter doctos nuperos conuenit. Saluianus, apud veteres Græcos, mentionem eius reperiri negat, & veterum Lupum non eſſe aduerſus Francif. Philelphum probè docet, id quod & ante eum præſtitit Maſſarius, hic & aduerſus Simonem Genuenſem: & nos quoq; id oſtendimus in Lupi hiſtoria, quare G hic rationes non repetimus, ſuffecerit q; nunc cùm Iouio dicere Lucium vbiq; in ſtagnis, & lacubus frequentiſſimè reperiri, nuſquam in mari, hacq; vnica ratione, qui antiquitùs Lupum eſſe exiſtimant, manifeſtè conuinci. Bellonius in libro de aquatilibus, an ſit Oxyrynchus Strabonis, quem Niliaci piſcatores ſacrum habent, id ſibi controuerſum eſſe ſcribit: at in Singularibus Lucium in Nilo frequentem eſſe ait, eundemq; videri veterum Oxyrynchum. Veteres quidem Oxyrynchum carniuorum faciunt: ſed Plutarchus etiam marinum, tanquam è mari Nilum intret. Geſneri coniecturam de Eſoce Plinij, quem ſemel tantùm nominat his verbis, *Præcipua magnitudine Thunni ſunt &c. Sunt & in quibuſdam amnibus haud minores Silurus in Nilo, Eſox in Rheno*; à me probari ſuprà etiã ſcripſi contra Rondeletium, qui pro Eſox legit Exos, & piſcem Antaceum intelligit, qui ſine oſſibus eſt, ſiquidem hunc in Rheno non reperias. Apparet autem Eſocis vocabulum à Belgarum Snock detortum eſſe, ſi e literam proponamus, ſeu potius een Belgico more, vt & nos Galliq; vn dictionibus præponere ſolemus. Accedit Lucij magnitudo, qui ſi alicubi, in Rheno maximo fluuio magnitudine excellit. Apud nos Latinum ferè nomen retinuit: & Burdigalenſes in Gallia quoque Luez appellãt: Angli item Lutz dicunt, vbi prouecta ſunt ætate, minores enim Pike vocare Bellonius tradit. Sed Geſnerus medios ita nominari ait, minimos Piereles. Galli quoque nomina pro ætate variant, vt Rondeletius notauit, inquiens: Aulici noſtri Lucium pede vno minorem Brocheton vocant: maiorem Lanceron, qui pedum duorum triumuè eſt magnitudine, Brochet. Bellonius verò Lanceron, vel Lanzon Gallis dici profitetur, propterea quòd in conſpectam prædam protinus ſe ſe emittat, atq; eiaculetur: Brochet, quòd oblongo ſit corpore, vt veru: Alijs item ab ore prægrandi Becquet, aut Bechet appellari, quia bec Gallis (imò & nobis, & Belgis) os ſit, vterque tradit. Noſtri (inquit Geſnerus) Hech (ita & tota Germania) & differentiam à locis faciunt: eorum enim, qui in lacu degunt, alios, qui circa arundines verſantur, Rorhecht vocitant: alios, qui in altiori gurgite, Seehecht. In Albi, alij à Martio menſe Meertzenhecht vocantur, alij poſt Paſcha, groſſe Hecht, id eſt, magni Lucij. Polonicum eius nomen Sczuka, vel Sczuka, Bohemicum Sſčyka.

Lupum non eſſe.

Oxyrynchus Strabonis.

Eſox Plinij Lucius eſt.

FORMA. DESCRIPTIO.

CORPORIS figura oblonga eſt, eademq; ideò oblongior videtur, quoniam piſcis latera mo-
dicè dilatantur. Dorſum latum eſt, & ferè quadratum, perpetuoq; ęquale, donec ad poſtre- *Forma.*
mas pinnas ventum ſit: & cùm reliquis ferè ſquamoſis piſcibus dorſum ipſum magis, aut *Dorſum.*
ſaltem æquè, atq; venter extuberare ſoleat: huic vni venter, quàm dorſum magis extuberat, potiſſi-
mùm vbi pinguior ſit factus, quod tamen aliquando ichthyopularum impoſtura etiam fieri Romæ *Venter.*
obſeruauit Rondeletius, piſcium quorundã ventres infarcire tradens vilibus herbis, atq; ita ceu pin-
guiores cariùs vendere. Caput habet macrum, vtcumq; ac quadratum. Oſſium, ſeu ſpinarum in ca-
pite formas diuerſas reperiri aiunt: vnam vulgò cruci comparant, aliam lanceæ, tres alias clauis, ſeu
paxillis, paſſionis Dominicæ inſtrumentis. Author obſcurus de natura rerum ſcribit Lucium in cere- *Caput.*
bro lapidem cryſtallo ſimilem gerere, ſed hoc cùm æuum in longum duxerit. Geſnerus verò teſtatur
ſe ſe in capite Lucij etiam parui lapillos geminos candidos reperiſſe. Roſtrum habet longum, & ri-
B ctum maximum, Anſerino roſtro comparat Rondeletius. Maxilla inferior ſuperiore longior eſt, & *Roſtrum.*
cochlearis modo excauata. Dentes in eo plurimi, haudq; vno modo diſpoſiti, & vt Albertus ait, diuer-
ſarum acierum; nam in maxillæ inferioris anteriore parte dentes parui ſunt, in os recurui: in ſuperio-
re maxillas nulli ſunt, quia cùm ea latior ſit, dentes extra os prominentes, & inferioribus non occur- *Dentes.*
rentes inutiles forent. Horum igitur loco natura (inquit Rondeletius) duos dentium ordines palato
infixit. Oculi coloris aurei ſunt æmuli, ante quos duo ſunt foramina in vnicam cauitatem coeuntia. *Oculi.*
Corpus ſquamis tegitur paruis, tenuibuſq; adeo, vt ijs carere videatur, & cùm ijs coquatur, & inter *Squamæ.*
edendum, ſi paruus ſit piſcis, negligantur, ſin maior duriores, & euidentiores abijciuntur. Venter al- *Color.*
bicat, dorſum verò ex ſubflauo nigreſcit, à quo lineæ plurimæ latæ, non rectæ, ſed multipliciter inflе-
xæ, obliquæ potiùs, quàm tranſuerſæ, in aliquibus magis, in aliquibus verò minus, & flauæ, & con-
ſpicuæ deducuntur, totumq; piſcem pulcherrimè pingunt. Pinnis natat quatuor, duo ſunt ad branchia-
rum ima: qui pinnarum ſitus eſt fluuiatilibus piſcibus communis, vt faciliùs in aqua ſuſpendantur, & *Pinnæ.*
efferantur: contrà altiùs ſitæ ſunt eædem pinnæ in marinis, quia dulcis aqua tenuior eſt, & liquidior,
marina craſſior, & ſpiſſior: ob id hæc pondus magis ſuſtinet, illa minus. Inferiore ventris loco duæ
aliæ ſunt magnæ, & validæ. In dorſo nulla eſt, ſed non procul à cauda duæ ſunt, vna ſuperior, altera
C inferior; ſuperior aurea eſt nigris maculis notata. Cauda breuis, in duas pinnas deſinit ſimiliter pi- *Cauda.*
ctas. Linea medium corpus dirimens vix cernitur, quia ex minutis punctis conſtat. Ventriculum ita *Ventriculus.*
gutturi continuatum habere Albertus ſcribit, vt aliquando eum reijciat auiditate glutiendi piſcem.
Rondeletius permultas eius ait eſſe appendices, in quibus chylus confectus ſeruetur, ne ob gulæ la-
xitatem facilè reijciatur. Vidi ego magnitudine inſigni Lucium, qui alium, & ipſum inſigniter gran-
dem ventre contineret, & hic rurſus murem aquaticum, vt latiſsimum habere ventrem neceſſe ſit,
hoc genus piſcium. Inteſtina tribus longis conuolutionibus conſtant. Hepar ventriculum amplecti- *Inteſtina.*
tur, in quo veſica eſt felle viridi diſtenta. Nullæ pulpis earum ſpinulæ intercuſant, vt alijs fluuiatilium
pleriſque.

L O C V S.

IN mari nuſquam Lucium viſum eſſe diximus, nec niſi rarò ipſis etiam fluuiorum oſtijs reperitur,
niſi aut vndarum vi, aut ſuo impetu illuc feratur. Quas ob cauſas aliquando in oſtijs Rhodani, *In oſtijs ma-*
D vel in ſtagnis marinis capi Rondeletius tradit, ſed prorſus excoctum, & inſuauem, ac veluti tabi- *rinis cur ma*
dum, non alimenti quidem penuria, nam ibidem permulti piſces commodè degunt, & pingueſcunt, *cilentus.*
ſed quòd in alienum locum, & à natiuo diuerſum vltrò compulſus ſit. In lacubus verò, ac ſtagnis fe-
rè vbique, ac frequentiſsimè reperiuntur. Naſcuntur præterea, deguntq; in fluminibus quoq; non-
nullis, vt non ſolùm piſcatores, verùm etiam teſtatur Auſonius, vt qui eum inter fluuiatiles ſuæ Mo-
ſellæ piſces recenſet. Verùm in Italia, ſicuti in lacubus ferè omnibus frequentiſsimi, ſic in flumini- *Rari in flu-*
bus haud multis, & in eiſdem etiam rari habentur. Qui verò in Tyberi capiuntur, non ſolùm perra- *uijs Italicis.*
ros eſſe teſtatur Saluianus, & vix quotannis denos capi, ſed à lacuſtribus facilè etiam internoſci. Ar-
ctiori enim eſſe corpore, totos argenteos, ac flauis illis lineis carere, palatoq; gratiores eſſe. In cœno-
ſis locis omnes libenter degunt, quod Auſonius quoq; teſtatur inquiens:

Lucius obſcuras vlua cœnoq; lacunas
Obſidet.

NATV-

NATVRA. MORES.

E

LVCIOS gregatim degere Saluianus ſcribit, quod mihi veriſimile non videtur, cum præ nimia voracitate ne à proprio ſuo genere abſtineat, vnde eſt, quod ancillę, coquiuè Lucios exenterantes, alios in ventre ſæpe reperiant. Eſtq; audaciſſimus etiam, adeò vt non ſolùm in piſces, ſed & ranas, & quicquid ranarum more ſerpit, & in animalia alia etiam graſſari non vereatur; cuius rei exemplum alicubi profert Rondeletius. Narrauit mihi (inquit) vir fide digniſſimus, vidiſſe ſe mulæ, quam iter faciens in Rhodanum potatum duxerat, labrum inferius à Lucio dentibus apprehēſum, cuius demorſu cruciatam, & territam inde fugiſſe, & crebra capitis quaſſatione Lucium in terram deieciſſe, quem ille palpitantem, & in aquam redire conantem cepit, domumq; tulit. Certum equidem eſt feles paruos, & canes in viuaria Luciorum coniectos ab ijs deuorari. Scribit & Geſnerus Cracouienſem quendam Polonum ſibi narraſſe, Anſeris pullos duos in ventre Lucij à ſe viſos, & huius generis piſcem aliquando pedem ancillæ in piſcina apprehendiſſe; apud ſuos deniq; etiam fulicam in ventriculo Lucij repertam eſſe. Huc pertinet, quod modò dicebam de aquatico mure. Sic & Albertus tradit aliquando paullò ſeipſo breuiorem piſcem glutire: & tunc capite interius verſo, ac aliquanta parte extra os dependente, ſicq; digerere, attrahereq; partem piſcium ſecundum longitudinem, donec totum digeſſerit. Tam auidè verò piſces perſequitur, vt præ nimio celeritatis impetu (celerrimè enim natat) ita aliquando ſupra aquam efferantur, vt vel in ſcaphas interdum incidant. Percam minorem, ſiue Porculum rariùs inuadit; cum verò inuaſit, tunc apprehenſo capite eam deuorat, quoniam ſi per caudam arriperet, tùm ob ſquamas, tùm ob ſpinas aduerſas deglutire nō poſſet. Albertus tamen deuorari hunc piſciculum viuum ab eo negat, aſſerens ſeſe obſeruaſſe, quod, vbi cepit, dentibus primū conterat, ac mox mortuum in ventrem propellat. Cùm verò rariùs Percæ hoc genus inuadat Lucius, non defuere, qui eam Lucij ſociam eſſe exiſtimarint, ex eo id ſuſpicati, quòd illæſa circa eum plerumque degat. Sicut itaque voraciſſimus eſt, rapaciſſimuſque, & vt ex incerto verificatore citat Arnoldus, *rex atq; tyrannus aquarum*, ita etiam eſt viuaciſſimus, quod velex eo innoteſcit, quòd Britanni Lucios ligneis viuarijs innatantes vendentes, ventres illis vltrò cultris eo innoteſcit, quòd Britanni Lucios ligneis viuarija innatantes vendentes, ventres illis vltrò cultris aperiant, vt Iouius tradit, ad oſtentandam eorum pinguedinem, quæ plagis exprimitur, vt emptores aſpectu luminis alliciantur, neq; reſutati propterea commoriantur. Coeunt enim protinus patentia vulnera Tyrcarum contactu; quod earum tenaci colluuie, veluti glutinoſo medicamine ſolidentur. G

Voracitas, & audacia.

Vt piſces perſequatur.

Vt Percam minorem deuoret.

Viuacitas.

Lucius vulneratus non perit.

Meminit huius rei etiam Cardanus his verbis. Mirum eſt illud, quod à tot audiui viris, vt impudentius fuerit tot teſtibus mendacium non credere, quàm veritatem aduerſus eorum authoritatē tueri. Lucium ſciſſo ventre oſtendendi lactes cauſa, inde conſuto, atque inter Tincas in viuarijs repoſito, ſanare humore earum, dum ſe illis Lucius ventre affricat. Hoc tamen cauſam habet manifeſtam, cum viſcera non ſint oblæſa, & humor ipſe glutinoſus ſit, aërque ad corruptionem minimè paratus, nec ſcio, an in Italia experienti hoc ſit ſucceſſurum. Teſtatur & Geſnerus ſe audiuiſſe ab oculato teſte, fieri hoc ſolere apud Anglos, ventrem Lucij dico ad duos, & amplius digitos reſcindi; & ſi emptorem non inueniat, piſcem vulnere conſuto, reddi viuario, in quo Tincæ inſint. Sunt qui id amicitiæ tribuunt, quæ Lucijs eſt cum Tincis. Ego licet amicos inuicem eſſe facilè credo (Tincam enim à Lucio deuorari necdùm obſeruaui) illud tamen lento quo obſepitur Tinca, humori potius adſcripſerim, vtpotè quo vulnus facilè conſolidari poſſit, exemplo cōſolidæ maioris, ſimiliumq; medicamentorum, quibus ſimiliter vtimur. Vita ei longiſſima, id quod ex Lucio Friderici ſecundi Imperatoris cognoſci poteſt, quem in ſtagno quodam vixiſſe CCLXVII. ex annuli ærei, quem cùm ſtagno eum Imperator inderet, in branchijs ſub cute abdiderat, inſcriptione Græca colligitur, quæ talis eſt: *Εἰμὶ ἐκεῖνος ἰχθὺς τᾶδεν λίμνῃ παντῶν πρῶτος ἐπιτεθεὶς διὰ τῶν κοσμικοῦ Φεδερίκου β. ταῖς χεῖρας ἐν τῇ ε' μηνὸς* H *Ὀκτωβρίου.* id eſt, Ego ſum ille piſcis huic ſtagno omnium primus impoſitus per mundi rectoris Federici ſecundi manus, die quinto Octob. Fuit .n. inuentus iſte annulus in capto eo Lucio anno ſalutis M.CCCC. XCVII. vt teſtatur Conradus Celtis, referente Geſnero in ſua epiſtola nuncupatoria.

Tinca cum Lucio amicitia.

Aetas.

P A R T V S. O R T V S.

Quando pariant, & vt procreentur.

MARTIO, Apriliq; menſibus oua turgent, & pariunt, perguntq; ad Iunium ferè vſque. Cardanus Lucios è Tincarum ſemine generari creditum eſſe tradit, ideoq; etiam amicitiam inter illos intercedere. Cæterùm verius puto dixit, certum eſſe Lucios in piſcinis ex alieno ſemine generari, propterea quòd neq; ſoli, neq; ſati, ſpontè procreentur in eis. Et veriùs etiam aliàs Tincæ, & Lucij, & abſq; ſemine, & ex ſemine generantur: nam in piſcinis non ſati inueniuntur.

Sunt

A Sunt qui Luciorum oua viuarijs immiſſa facilè prouenire ex eo iudicant, quòd ab Ardea deuorata, & de arbore in piſcinam aliquam excreta copioſè mutentur in piſces. Ego ab Ardea oua Luciorum deuorari non puto, & ſi deuorentur, tam dura eſſe non credo, quin alterentur aliquantum in eius calidiſſimæ auis ventriculo. Nugas etiam nugari arbitror Chriſtophorum Encelium, dum credit, Lucios, vt primùm ex ouo editi ſunt, à quibuſdam piſcibus ſuſcipi, atque intra branchias earum foueri: ideoque ne malam nutricibus ſuis referant gratiam, nunquam deuorare lædereque eos.

Encelij nugæ.

CAPIENDI RATIO.

CAPITVR hamis, naſſis, retibuſque. Refert Geſnerus, eſſe qui lineæ hamos quatuor acutos annectant, & linea raptim ſurſum attracta Lucij quem ſtantem, id eſt, in loco manentem obſeruarint, (manere autem per horam (inquit) ferè ſolent,) ventrē configant, capiantque. Eſſe item, qui Gobiones fluuiatiles hamis inſerant ad inescandos hos piſces. Apud Anglos capi ranis, & piſciculis, quos Blecas nominant, hamo affixis. Similiter etiam Hollandi eos capiunt. Hamus is du-
C plex eſt, hoc eſt, duplicem habet vncum, vtrobiq; nimirum vnum. In medio plumbo veſtitur, glandis ferè figura, tùm vt quando in aquam à piſcatore demittitur, quod fit continuò iteratis vicibus ab initio aquæ ad exitum ſæpè vſque, vel donec tandem in Lucium aliquem inciderit, rumore propter pondus excitato viuam quodammodo ex terra in aquam ſalientem ranam æmuletur, Luciumq; inhiantem ad prædam excitet; tùm vt rana ipſa hamum faciliùs amplectatur. Inditur is ranæ per rictus hiatum in imum ventrem vſque, mox hiatus conſuitur, pedibuſque lineæ annectitur extremo, quod ex metallo eſt, ne Lucius acutiſſimis dentibus inſtructus, dum ranam mordicùs in ventrem propellit, eam ſiè loro eſſet, amputet. Linea longiſſima eſt, propterea quòd Lucius, vbi ranam deuorat, quàm citiſſimo pede fugit, nunquamq; quiſcit, niſi ſe ab hamo excruciari ſenſerit, vnde eſt quod niſi iam quiſcente defatigatoq; piſce piſcator lineam colligens, & in glomum torquens, ex aqua eum extrahat, & præda potiatur. Hoc modò maximi etiam capiuntur, ſed ob corporis animique robur, difficillimè ex aqua extrahuntur. Obſcurus quidam author ſcribit: Lucium, ſi quando naſſa, cui incluſus fuerit, ex aqua leuata lucem diei viderit, nunquam vel ſaltem rariſſimè remanere, ſed quæſita ſibi via euadere.

Vt in Anglia, & Hollandia capiatur.

D

VSVS IN CIBIS.

LVCII (inquit Iouius) inter obſonia plebeis cenſentur; ita vt nunquam, niſi in ſumma marinorum penuria, ſicut aliquando accidit, piſcatione tempeſtatibus ſublata, in menſam veniat; & id rum etiam ad honeſtandum potius patinam, quàm ad conuiuas eo edulio conciliandos. Dicebat Pogius (huius viri aulici exquiſitiſſimum palatum aliquoties celebrat.) Lucio etiam ex Cymino lacu, & ei quidem præpinqui, nullam vnquam ineſſe gratiam, niſi cùm ſolus in maxima conuiuarum inedia prandijs apponeretur. Poſt Thraſymenum lacum, qui huius generis piſces eodem Iouio, teſte longè maximos atque optimos nutrit, Cyminus (qui hodiè Ruſilloni lacus dicitur. Fuit is vicus antiquitùs rus Syllanum) laudatiores Romæ ſubminiſtrāt. Nam quos præbet Bracciani lacus, qui olim Sabatinus fuit, & ſapore & magnitudine ſunt inferiores. Ignobilem quoque, & nullo in pretio Auſonij tempore fuiſſe Lucium diſcimus ex his eius verſibus:

— Hic nullos menſarum lectus ad vſus, Feruet fumoſis olido nidore popinis.

Aſſerit idem Iouius noſtrates Lucios cùm Gallicis dignitate minimè eſſe comparandos, ideoque obſonatores Gallos, quòd agreſtem eorum ſaporem incompertum habeant, & ſola proceritatis ſpecie
E ducantur, ſæpenumerò falli, inſulſoſque pro delicatis piſcibus Lucios conuiuis apponere. Neque mirum eſſe debet, quod in Gallia iucundiſſimè ſapiat, noſter verò inſipidus ſit, cùm idem quoq; in alijs piſcibus euenire videamus, a Varroniſque authoritate comprobetur, dicentis. *Non enim ſi Murenæ optimæ flutæ ſunt in Sicilia, & Elops ad Rhodum, cōtinuò hi piſces in omni mari ſimiles naſcuntur.* Cęterùm ſi tam ignobiles noſtrates ſunt Lucij; cur eſt quod noſtris in piſcatorijs foris cæteris aquarū dulcium piſcibus præferri ſoleant? ſalubritas puto, quæ tanta eſſe prædicatur, vt Adamus Lonicerus ſcripſerit, eius eſum puerperis, cùm reliquorum ſit interdictus, concedi. Piſcium inſtitores quo ſunt maiores, maioris quoque æſtimant; medici contra minores, aut potius, qui media ſunt ætate. Arnoldus: *Anguilla ætate prouectior, ſalubrior* (inquit) *eſt minore, vt quidam volunt; Lucij & Perca contrà.* Et rurſus: *Inter piſces dulcis aquæ conſideratis prædictis conditionibus, Perca & Lucius mediocris, primū gradum bonitatis obtinent, modò ſint pingues, deinde Vendoſia, tertiò Lopia. Et quamuis Carpa ſit ſquamoſior prædictis, carnem non adeo albam, friabilem & ſubtilem habet, ſicut Lucius & Perca, & ſæpius reperitur in ſtagnis.* Eſt tamen eidem Arnoldo duræ carnis. Albertus quoque Lucios, Truttas & Thymallos, pinguiores

Lucij Gallici optimi.

a Lib. 3. de re ruſt. c. 6.

Lucij cur apud nos in pretio.

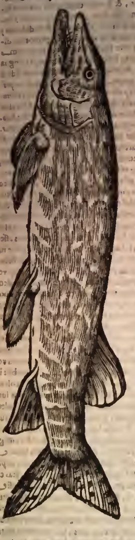
& ſa-

& ſaniores (ſalubriores) autumat. Iulio menſe optimi exiſtimantur: alicubi etiam Octobri, peiores verò cùm ſemina ſua ſpargunt. *Quãdo meliores.* Sunt qui caudam, & partem poſteriorem præferri in hoc piſce volunt. *b L. 10. cap. 39. & 62.* b Platina Lucium ætatis prouectioris exenteratum elixari iubet; coctò ſquamam cum pelle auferri, ac ex leucophago, aut alliato, aut ſinapio comedi: paruũ verò aſſari: id quod apud nos quotidiè fieri videmus. Geſnerus ex libello Germanico Gregorij Mangoldi, laudari Lucium ait, elixum, aſſum & frixum. *Apparatus.* Cùm exenteratur, & ad elixandum præparatur, felle eius ſuperficiem totam obliniri debere: vt ſanguine ſuo Cyprinus; vel cum reliquis inteſtinis coquendum eſſe fel. Elixandum aquæ feruidæ immitti oportere, & ſalem affatim adijciendum: non amplius enim ſibi ſalis attrahere, quàm conueniat. *Vt coctus fiat caeruleus.* Quòd ſi ita elixare libuerit, vt cæruleus in eo color eniteat, ſic fieri: Concides in tomos, & ſanguinem diligenter ablues; deinde per horæ dimidium, aut amplius in acetum acre infuſos ſines. Tum aquam (quæ ſit dupla ad acetum) in cacabo calefacies; benè ſalies: & cùm iam ſatis feruet, piſcem vnà cum aceto aquæ feruenti infundes, & dequoques quantum ſatis eſt. Ita piſcem planè cæruleum, pulchrum & boni ſaporis habebis. Idem Geſnerus Lucium paruum ritè paratum, cauda in os immiſſa, butyro (inquit) in ſartagine frigitur; & in iure menſis infertur, itaq; paratus hodiè in delicijs habetur. Ius autem hoc modo fit: Acetum, aqua, vinum, ſaccharum, modicè miſcentur, cum polline aromatico ex caryophyllis ferè, cinnamomo, ac pipere, aut Zinzibere, hæc omnium miſtura piſci frixo, butyri parte cum eo relicto, ſuperinfunditur: & tantum adhuc temporis coquitur, quantum elixando ouo ſufficeret. *Gelu ex Lucio.* Gelu optimum ex Platina: Gelu ex aqua, vino & aceto fit, & quò diutius ſeruetur, multa aromata indi oportebit. Ex iure Mænæ (Tincam ipſe Mænam vocat) aut Lucij præpinguis, exenterati tantùm, nec exſquamati, optimum fieri gelu. Sed is piſcis lento igne, & in tanta aqua, vt vix tegatur, coquendus eſt. Cocti & excmpti pellem rurſum in cacabum pones, ac ebulliat aliquandiu ſines. Reliqua deinde, quæ in gelu carnium facienda diximus, obſeruabis. Congelari, ac conſtringi, & reliqui piſces, elixi præſertim, tam marini quàm fluuiales, hac conditura poterunt. *Oua qui abijciant.* Oua Luciorum piſcatores circa Argentinam tanquam medicata abijciuntur. Videntur enim (inquit Geſnerus) æquè noxia, vt Barbi oua; ſimiliterq; cholericam affectionem inducere. Sunt qui arida trita purgandi aluum cauſa exhibeant. Noſtræ mulierculæ ſimul cum capite elixa, & petroſelino, aromateq; aliquo condita, vel item frixa apponunt, noxia verò eſſe nunquam intellexi.

VSVS IN MEDICINA.

Oſſa maxillarum. OSSA maxillarum Lucij à quibuſdam in medicamentis vſurpari vſta ſcribit Rondeletius in cinerem, & in puluerem redacta, Drachmæ pondere ad calculos renum comminuendos valere credi, non alia (vt opinatur) ratione, quàm calculum in meatibus vrinæ morantem, deorſum pellendo, vel pituitam qua calculus retinetur, abſumendo (Iouius vtrobique calculum frangere dixerat.) Itaq; (inquit) ad veſicæ calculum nihil prodeſt. Alij eodem referente, ex iiſdem maxillis cinerem mentulæ vlceribus aſpergunt ad exſiccandum, quod efficacius præſtant ſaliti Lucij oſſa, vt ſpodij vice eſſe poſſint, quemadmodum & Siluri ſaliti oſſa. Idem cinis ex vino potus vrinam ciet efficaciſſimè, vt tradit Alex. Benedictus. Farinam de iiſdem maxillis egregiè ſiccare Geſnerus ait, quare & inueteratis vlceribus inſpergi. Ad ficos ani: ex libro Germanico manuſcripto: *Dentes.* Maxillas Luciorum inferiores, & quæ in capite gerit oſſicula peculiaribus diſtincta figuris, pariter cremabis ſuper teſta vitreata: inde læuigatum puluerem mariſcis inſperges, & linamenta vulla inde, ſic biduo ſanabis. Aliqui oſſa faucium Lucij aduſta compoſita ad alba mulierum profluuia medicamentis addunt: alij dentes eius tritos per ſe exhibent. Ad pleuritin vel puncturam laterum remedium experimento conſtans, ex incerto authore: Oſſa de ſolo capite Lucij, & folia ilicis aquifoliæ trita mixtaque dabis. Ad ſecundas pellendas: Maxillarum Lucij, ſacchari ana vnciam vnam, lapidis ſpecularis, macis, ana vnciam ſemis: trita miſce & propina, proderit. Idem Geſnerus ex libro Germanico, modus exhibendi non exprimitur. Videntur autem ſufficere (inquit) drachmæ binæ.

Lucius ponendus fol. 631.

DE CYPRINO. Cap. XL.

SYNONYMA. ETYMVM.

NOMEN huius piſcis diuerſimodè apud Græcos ſcribitur. Varinus & Heſychius primam acuunt, Oppianus mediam circumflectit, atque producit: Ariſtoteles quoque alijque mediã pariter circumflectunt. Idem Oppianus κυπρῖνον quoque vocauit, aliquando quatuor ſyllabis vltimam acuens. Latini Græcam nomenclaturam retinuerunt, atque ita Ætolos adhuc vocare Bellonius tradit, Græcos verò, qui Turcis inſeruiunt, corruptè Saſan, Strimonis amnis accolas Grinadi. Cur verò Cyprinus hoc genus piſcis appelletur, qui rationem reddat, reperio neminem. Solus Geſnerus nomen ei à Cypride factum videri conijcit, id eſt, à Venere, tanquam fœcundiſſimo piſci; quinquies enim, aut ſexies anno parit: & adeps eius, ſi verum Kiranides dicit, ad fœcunditatem facit. Dorion apud Athenæum λεπιδωτὸν manifeſtè vocat his verbis: λεπιδωτόν, ὃν καλοῦσί τινες κυπρῖνον. Rondeletius & Bellonius id nominis accepiſſe volunt à ſquamis, cæterùm ille, quòd ſquamas habeat maximas & latiſſimas; (Vix enim reperias, qui validiores & latiores habeat) hic verò, quòd earundem ſerie tam firmiter valletur, vt lapidum ictus facilè repellant. In Italia pro locorum diuerſitate nomen huius piſcis quoque variat. Romani teſte Bellonio Burbarum, Mantuani teſte Platina Bulbarum, circa Larium lacum etiam Burbaro, aut Bulbero, Benedictus Iouius in Larij deſcriptione Bulbulum dixit; Placentini Carpanum, Ferrarienſes (vt & multi accolæ Padi) Carpenam, Veneti & Bononienſes Rainam, fortè quaſi Reginam nam & a Braſauolus Reginã vocat, apparetque ita vocari ob magnitudinem, qua inter fluuiatiles, & lacuſtres facilè excellit, vel quod à ganeonibus pinguiores eius partes præcipuè expetantur. Hiſpanis Carpa, Gallis Carpe dicitur, Germanis inferioribus Carper (Flandris Carpel, Hollandis Corper,) ſuperioribus Karpff, Alberto Carperen, Anglis à Carpe, Bohemis Capr, Polonis Karp. Carpæ autem nomenclatura ſatis antiqua eſt, & à Caſſiodoro etiam vſurpata in epiſtolis his verbis. b *Deſtinet Carpam Danubius, à Rheno veniat Ancherago.* Quamobrem cùm ſit alius, qui Carpio vocatur, lacuſtris piſcis, cauendum ne duo diſſimiles piſces inuicem confundantur, eoque maximè cùm Carolus Figulus Carpas, aliquibus Carpones, & Carpiones vocari inquiat. Habent præterea Padi accolæ ad Comaſcum, piſcem marinum Cyprino perſimilem, quem piſcem Scarpam vocant, teſte Bellonio, qui & hanc quoque æquiuocationem vitandam eſſe monuit.

Cyprianus. *Etymologia.* *Lepidotus.* *Bulbulus.* *Regina.* a *Lib. de purgant. med.* *Carpa.* b *Lib. 12. Epiſt. 4.* *Scarpa.*

FORMA. DESCRIPTIO.

ALBERTVS ait hos piſces, ſi proportio obſeruetur, craſſiores quàm longiores eſſe. Nulli piſcium magis, quàm Tincæ ſimilis eſt. Superius enim labrum rotundum eſt, ac croceum, ex quo vtrimque (Tincæ inſtar) gemina barba pendet, longior vna, mollis flaueſcens, in acutum deficiens. Μύσταξ (inquit Rondeletius) poſſis appellare: breuior altera, & ideo minus euidens, nigricans.

Forma. *Barba.* *Caput.*

gricans. Capite eſt breui pro corporis ratione, Tincis hac etiam parte ſimilis. Ore medio, labris adi- E
poſis, carnoſiſque, lingua caret: ſed eius loco palatum carnoſum dedit natura ſaporum percipiendo-
Lingua carere. rum cauſa: quod cuiuſuis linguæ formam adeò referre Saluianus, & Rondeletius aiunt, vt non ſo-
lùm vulgus, ſed etiam viri docti (Albertus linguam ſapidiſſimam eſſe dixit, improprie itaque) lin-
guam vocent, & linguam veram eſſe perfectè defendant. Adeò difficile eſt (inquit Rondeletius)
opinionem euellere, quæ in animis hominum penitus inſedit. At qui in os viuorum Cyprinorum di-
gitos immiſerit, qui viuos mortuoſuè diſſecuerit, cernet ſuperiori oris parti, ſiue palato carnoſam
ſubſtantiam affixam, inferiori nullo modo hærentem, nec vllo pacto ſolutam, aut liberam, vt lingua
a L.4.Hiſt.2 dici non debeat, niſi imperfecta incertaque. Itaq; non iam falſæ, & inueteratæ opinioni nemo fidem
adhibeat, ſed τῇ αἰσθήσει, a Ariſtotelíq; ſic ſcribenti: *Aquatilium generi, quos piſces vocamus, data qui-
dem eſt lingua, ſed imperfecta incertaque, oſſea enim, nec abſoluta, ſed palatum nonnullis carnoſum pro lin-
gua eſt, veluti inter fluuiatiles Cyprino, ita vt niſi diligenter inſpexeris, lingua id eſſe videatur.* b Et albi
b Lib. 2. de partib. c. 17. rurſus: *Palatum piſcium etiam complures carnoſum habent, & quidem inter fluuiatiles, nonnulli admo-
dum carnoſum & molle, vt Cyprini nomine, adeò vt ſi parum diligenter aduertas, lingua id eſſe videatur.*
Athenæi locus corrigitur. Repetit eandem Philoſophi ſententiam Athenæus: cæterùm cùm nunc apud eum legatur, τὴν δὲ
γλῶτταν οὐχ ὑπὸ τῷ στόματι, ἀλλ' ὑπὸ τὸ στόμα ἀπόκειται, deprauatum hunc locum eſſe, vel inde con- F
uincitur, quòd nullum habere ſenſum, manifeſtum ſit. Quid enim eſt dicere linguã ei non ſubeſſe,
ſed ſub os eſt. Sic & Natalis reddidit. Geſnerus legi poſſe putat τὴν δὲ γλῶτταν οὐχ ὑπὸ τῷ στόματι,
ἀλλ' ὑπὲρ τὸ στόμα ἀπόκειται: hoc eſt: linguam non in feriore parte oris, ſed ſuperiore habet. Attamen
Geſnerus atteſtatur ſeſe linguam (vt vocant) ſeparatam à palato, in partu etiam Carpa duos digitos
latam vidiſſe, linguæ in quadrupedibus propriè dictæ figura & ſubſtantia quoque, & guſtu ſaporeuè
ſimili. Vſum quoque eius, & facultatem guſtandi, ſimilem eſſe (inquit) dixerim. Quare linguam ap-
pellare, nihil prohibere putat, quoniam vt lingua ſit, vel dicatur, neque locus, aut ſitus facit, cum aliæ
etiam partes ſitu diuerſo nomen idem retineant. Dentibus carere hoc genus piſcis Rondeletius aſſe-
Dentes. rit, horumq; vice os palati medio infixum planum habere, læue, triangulare: ex aduerſo, in parte in-
feriore oſſa duo inciſa, in gulam recurua. Bellonius verò Cyprinum dentes quidem in ore non habe-
re ait, ſed tantùm in ingreſſu faucium: & Geſnerus intra fauces eius dentes latere aſſerit, ſed neq; vel
oculis diducto ore, neque cuiquam immiſſo digito apparere. Eſſe autem in maxillæ recuruæ medio den-
tes, qui non ferè accumulatos, chæradum inſtar, ſitu & magnitudine inæquales, tres maiuſculos, duos
exiguos prædutos, cauos, ſuperficie ſummalata, ſiue plana, obtuſa, ſed lineis quibuſdam exaſperata,
vnum tantùm, & candidiorem cæteris, & ſuperficie læui in mucronem breuiſſimum faſtigiata. Idem G
Geſnerus lapillum in capite habere tradit iuxta linguam, candidum, durum, ad minimi numiſmatis
Lapilli in capite. magnitudinem, interdum paulò maiorem. Habere, & in medio capitis ſubſtantiam quandam maiuſ-
culam, craſſam, cordis ferè figura, durã ſed tenacem & flexilem, dum recens eſt, ſub dentibus morden-
tis, tanquam acetabulo quodam repoſitam, ſimiliter vt Leuciſcus fluuiatilis, quem Gardonum vo-
cant Galli. De hac fortè ſenſit (inquit) Encelius, & impropriè lapidis nomine appellauit, his verbis: In
Carpæ faucibus reperitur gemma, ſeu lapis, forma triangulari, magnitudine proportione piſcis, coloris
Oculi. candidi extrà, intus flaui. Oculis eſt medijs, ante quos ſunt foramina. Pinnis natat latis. Duæ ſitæ ſunt
Pinnæ. ad branchias magnæ, in medio ventre duæ: inter quas & caudam alia eſt vnica, quæ ſerrato aculeo,
& valido innititur: inter hanc & præcedentes eſt excrementi meatus. Ex medio dorſo vnica erigitur,
Cauda. ad caudam ferè continua, robuſto etiam inciſoque aculeo fulta. Cauda lata eſt ex nigro rubeſcens, vt
& poſtrema pinna. Ipſe verò colore eſt flaueſcente, maximè cùm ſenuit. Iunior enim colore magis
Color. eſt ad fuſcum inclinante. Branchias vtrimq; quaternas, duplici ordine, nouiſſima excepta habere
Branchiæ. Cyprinum teſtatur Ariſtoteles. c Geſnerus verò quaternas in ea ſe repeteriſſe tradit, ſed omnes dupli-
c Lib.2.Hiſt. cap.13. ces. Squamis magnis, validiſq; tegi ante meminimus, ideoque Lepidotum Dorioni vocari. Eas etſi H
Squamæ. ἀργυρέας, id eſt, argenteas vocauerit Orpheus, docti haud neceſſe propterea eſſe putant, albas eſſe
ſtatuendum, cum de coloribus Poetæ ſæpè loquantur impropriè, & epithetis aliquando abutantur
creditque Geſnerus commune hoc ſquamarum epitheton eſſe, quod vt facilè credo, ita hic ἀργυρέας,
Sanguis. ſi quis ſplendentes vertat, eum peccaturum non puto. Ipſæ autem ad aureum inclinant. Sunt qui hunc
piſcem pro ſua magnitudine, plus ſanguinis habere dicunt, quàm cæteri piſces, ideoq; minus frigidi
Partes internæ. temperamenti eſſe probabile videri. Ventriculum mediocrem habet; Hepar ſubrubrum, cui ſubni-
gra fellis veſica hæret; & inteſtina admodum pinguia, ſplenem magnum. Crebro quinque & ſex li-
brarum pondere reperitur, aliquando etiam viginti: Iouio verò, teſte in Latio lacu ducentarum quo-
que. Maximum etiam aiunt, qui in eo naſcuntur piſcium. Vnde dicebat Benedictus Iouius in eiuſ-
dem lacus deſcriptione.

Bulbalus ante alios immani corpore piſces.

LOCVS.

A Cyprini icon ex Geſnero.

B

C

D

LOCVS.

De loco Cyprini haud benè inter veteres conuenit. Alij enim dulcis, alij ſalſæ aquæ piſcem faciunt. Ex his inter Latinos eſt Plinius, a *L.9.c.16.* inquiens. *Hoc & in mari accidere Cyprino putant.* Idem in ſuo piſcium catalago, inter peculiares maris piſces eundem connumerat. Ex ijſdem eſt Oppianus, cui litoralia eſt, hoc verſu:

Σάλμβροι, κυπρῖνοί τε, καὶ οἱ φίλοι αγελαῖοι. Et aliquantò poſt de partu marinorum piſcium loquens:

Πᾶσι δὲ κυπρῖνοισι γόνοι μύνουσιν ἔασι

Athenæus item Ariſt. citans, à marinis non diſtinxit. Cyprinum inquiens ex carniuoris eſſe, & gregalibus piſcibus. E contrario *b* Ariſtot. in ijs, quæ non exrant, abſq; vlla controuerſia, non in vno b *Li. 4. hiſt. cap.8.* loco Cyprinos fluuiatiles fecit, vt vbi nonnullis piſcibus palatum carnoſum pro lingua eſſe oſtendit: item *c* vbi de c *Lib.8. hiſt. cap.20.* fluuiatilib. & lacuſtrib. agens, vt Glanim, ita Cyprinum magno tonitruo ſopiri teſtatur, ſed leuius; rurſus deniq; vbi de partu lacuſtriũ & fluuiatiliũ agit *d* Ariſt. d *Lib.8 hiſt. cap.14.* experientia ſubſcribit, & quantum ad Athen. locum, reſponderi poterit integrum non eſſe. Falſum enim Cyprinum Ariſt. carniuorum eſſe cum herbis, muco, luto veſcatur. Sed Oppianus nõ Cyprinum ſolum, verùm etiam alios omnes, quorum mentio apud Ariſt. inter maris piſces recenſet. Apud Plinium denique *Plin. correctus.* in priori loco: pro *hoc, & in mari accidere Cyprino putant:* fortaſſis legi poſſit, hoc & immani, &c. hoc eſt, inter fluuiatiles, *Vbi maximi* lacuſtreſuè in magnã molem excreſcenti. In catalogo verò maris peculiarũ piſcium cyprino Chalcidẽ coniungit, quã neq; ipſa marina eſt, ſed inter fluuiatiles lacuſtreſq; ab Ariſt. annumerata. Cyprinos Aelian. quoq; in Danubio capi ſcribit. Dorion quoq; eodem Athenæo citante inter fluuiatiles, & lacuſtres collocat. In Lario lacu admirandæ magnitudinis cyprinos capi diximus, de quibus ſic Iouius. Larius lacus ob longitudinem à Virgilio maximus nuncupatus piſces longè omniũ maximos gignit. Troctas (Truttas) centum aliquando libratum pondere, & Bulbàros ducentarum, ſed Bulbari illi ingentes videri potius liquidis, ac perſpicuis in vndis, quam capi retibus poſſunt, cùm ea impotenti plerumque dilacerent. Subeunt ſolſtitij diebus vmbroſos ſpecus in rupibus Licinianis, quæ ſunt in aduerſa Larij ripa contra inſulam, Euripumque illum gemmeum à Cæcilio Plinio celebratum. Eos induſtrius quidam ſacerdos ſagittis e cubaliſta emiſſis, cum in profundo quieſcentes fuſcinis, atq; tridentibus attingi non poſſent, vulnerare conabatur, neque tamen ſagittæ longo alligatæ funiculo, niſi auerſi officiebant: cum illa ſquamarum ſerie thoracati earum ictus facilè repellerent. In lacubus Allobrogum maximi quoque pro-

ueniunt. Alicubi in piſcinis, & viuarijs includuntur, alicubi in paludes, & ſtagna conijciuntur, in quibus plurimum proficiunt. Vt vero ſcribit Albertus. *Hic piſcis in aliquibus aquis generat, & in aliquibus graſſatur, & creſcit, ſed optimè valet in fundo argilloſo, tritico primò ſeminato, & poſtea argilla deſuper ſparſa, & poſtea aqua ſuper fuſa.* E

PARTVS.

a Lib.6. hiſt. cap.14.

Quoties pariant.

DE Cyprinorum partu, & quæ circa ipſum eueniunt, Iſthæc ferè prodidit *a* Ariſtoteles. *Cyprini quinquies, aut ſexies anno pariunt, partum ſyderum potiſſimùm ratione faciunt.* (Oppianus quoq; ſolos quinquies anno parere ait, Plin. ſexies.) *Vadis intrudunt ſeſe, cùm parturiunt; & ſæpenumero ſingulas fœminas mares tredecim, aut quatuordecim ſequuntur, mox fœmina oua procedendo emittit, mares ſectantes ſemen ſuum ouis reſpergunt; verùm plurima pereunt, quòd cum fœmina non ſtabilis, ſed mutans continuè pariat, diſſipari oua nec eſſe eſt, videlicet ea quæ non materiam inciderint aliquam, ſed excepta abunda ferantur. Neque eſt enim, qui ſua oua cuſtodiat, excepta Glani, & Cyprino, ſed Cyprinus tunc ea cuſtodit, cùm congeſta reperit.* Cùm itaq; Cyprinus oua ſua cuſtodiat, vt F ille teſtatur, & experientia piſcatorum in Carpa noſtra obſeruatum affirmat: mireris Plinium ſcribere, Silurum (Glanim dicere debuit) ſolum omnium ædita cuſtodire oua. Cumq; toties anno pariat Cyprinus quid mirum, ſi ouis ſemper ventrem diſtentum habeat. Illud verò notandum eſſe

Oua cuſtodit.

Sponte etiã naſci.

monet Rond. non ſolùm maris, & fœminæ commiſtione Cyprinos naſci, ſed etiam ſponte ſine vllo maris, & fœminæ ſemine, id quod experientia mihi, inquit, confirmauit. Vidi enim in aquis in caua loca, & montibus ſepta receptis, & collectis ſponte generatos cyprinos, in quæ loca nec riuus, nec ſtagnum, nec palus nec lacus, nec fluuius vllus, nulla deniq; aqua præter cæleſtem influxiſſet, Cardanus quoq; certum eſſe aſſerit, Cyprinos, Tincas, Anguillas, Apuas è putredine, ſeu abſque ſemine generari. Nec non & Geſnerus audiuit in piſcinis, ſeu viuarijs quibuſdam hos piſces reperiri, in quibus neutrum ſexum agnoſcas, quæritq; an hæ ſint, quæ abſq; ſemine procreantur. Author de

An mas fœminam pariturã adiuuet.

Semen Cyprini quale.

natura rerum fœminam parituram à mare adiuuari tradidit hoc nimirum modo. Cùm illa paritura eſt, tunc illum lac loco ſeminis emittere, quod fœmina ſuſcipiens ore, ſtatim oua pariat in ſobolem profutura. Hincque piſci carpere nomen eſſe, quòd carpens videlicet maſculi ſemen pariat. Quam opinionem refellit Albertus his verbis: De carpa fertur quòd cùm fœmina eius grauidam ſe ſentit, & tempus pariendi inſtat, motu oris maſculum excitet, vt lac ſpargat, & ita demum eam parere. Eſt G autem lac (genitura) huius piſcis valde ſpiſſum. Quod autem quidam dicunt fœminam lac ore ſuſcipere, & inde futura concipere oua, omninò falſum, & alibi à nobis improbatum eſt.

NATVRA. MORES.

a Lib.8. hiſt. cap.20.

b Li.9 c.16.

ATHENÆVS authoritate Ariſt. carniuorum, & gregalem eſſe cyprinum teſtatur. Quod vti apud *a* Ariſtot. non legitur, ita integrum Athenæi locum eſſe negauimus. Teſtatur verò Ariſtoteles Glanim canis exortu potiſſimùm (quòd ſublimis ionatat) ſiderari, & tonitruo ſopiri magno, idq; & cyprino euenire, ſed leuiùs. *b* Bliotus quidem hoc ex Ariſtot. repetit, inquiens: *Fluuiatilium Silurus* (Glanis dicere debuit) *canicula exortu ſideratur, & alias fulgure ſopitur. Hoc & in mari accidere Cyprino putant*, cæterum mirantur docti, cur id in mari accidere cyprino ſcribat, cum Ariſtoteles in fluminibus, vel lacubus Glanidem (Silurum ille reddit) & cyprinum ſiderari, atque ſopiri teſtatum reliquerit. Ego dixi paullò ante prò in mari fortaſsis immani legi poſſe. Herbis, luto, mucoq; veſci quoq; dictum eſt, herbas autem depaſci Platina ſcribit, cum flumij autem alneos excedunt. Aſtu valere plurimum, & vt reti capiendus euadat, varia machinari Albertus, atque author H

Cibus.

Aſtus.

de natura rerum tradunt: primùm enim circumeuntem foramen quærere: hoc non reperto tranſilire conari, vibrato in aerem corpore: aliquando ſub reti, ſuffodiendo ſcilicet in fundo, effugium quærere: aliàs herbam aliquam ore tenere atque ita retinere ſeſe, ne trahatur à reti: aliàs caput fundo infigere, haud ignarum rete, dum niſi caudam tangit, elidi. Refert Geſnerus ſe cognouiſſe ex homine fide digno, in Palatina regione Germaniæ, in loco cui nomen à Michaele, & campo vel agro, in foſſa circa arcem Carpam eſſe, quæ centeſimum vitæ annum attigerit, vnde longæuum piſcem eſſe conijcere poſſumus.

A

VSVS IN CIBIS.

VNIVERSÆ quidem carne ſunt molli, humida, parum glutinoſa, ſatis inſipida, ſed pro *Caro qualis.* locorum, in quibus proueniunt, & nutriuntur differentia, magis minuſuè ſalubres, vel inſalubres ſunt. Qui in fluuijs magnis vrbibus vicinis, earumq; ſordes excipientibus degunt, mali ſunt ſucci, à quibuſdam tamen cupediarum amatoribus valdè probantur, quòd pingues ſint, & prægrandes: magis probandi, qui in rapidis, & puris aquis naſcuntur & viuunt: qui in palu- *Qui meliores & quando.* ſtribus, & ſtagnantibus aquis, lutum olent. Albertus pinguem, dulcem, & mollis carnis piſcem, ſed non ſanum (ſalubrem) eſſe dixit: at Iouius humidiores ipſum carnes habere, ſed tamen innoxias, propterea quòd non teneri, ſed aqueo potius humore abundent. Quamobrem etiam Saluianus eum, qui in flumine, alioue haud ſordido cœnoſoue loco captus fuerit, etſi ſalubrioribus, & optimis piſcibus annumerari non debeat, noxijs tamen, & improbis piſcibus annumerandum minimè exiſtimat. Commendari aiunt circa Martium menſem præcipuè: Maio verò & Iunio, cùm genituram amittunt, aut recens emiſerunt, improbari, præſtare marem fœminæ, vt etiam inter cæteros

B plerosq; maiuſculum etiam minori præferri, id quod in alijs quoq; molli carne præditis piſcibus obſeruari ſolet: minus item laudari, quorum corpus flaueſcit: Caput à ganeonibus in primis expeti, linguæ maximè gratia, quam prædulcem eſſe, præſertim ſi aſſetur Albertus annotauit. Platina Car- *Caput cur cõmendetur.* pionos groſſos (obeſos) & herbas, vbi flumina ob increſcentiam ex alueis exeunt, depaſtos, non inſuaues haberi ait eum leucophago, aut alliato, paruos verò frigi. Cùm verò hoc genus piſcis præ cæ- *Apparatus.* teris piſcibus ſanguine abundet, itaq; exenterata intrinſecus diligenti eget ablutione. Sunt qui vino illo abluant, in quo ſit elixandus, ab initio ſtatim frigida immiſſa, non vt alij molles feruida. Quod *Gelu ex Cyprino.* ſi gelu in patina facere libuerit, (inquit Geſnerus) ſquamæ eius linteolo illigatæ ſimul cum piſce coquantur, vt ius reddatur craſſius. Licet verò quouis modo coqui poſſit, crebriùs tamen ferè vbiq; in aqua, & aceto elixus, comedi ſolet. Conficitur ex huius piſcis ouis cauiarum rubrum, quod Iu- *Cauiarum rubrum.* dæis dicatum eſt, qui nigro, quod ex Sturionum ouis fit, tanquam ex læui cute præditis piſcibus, quorum eſum lex eorum vetat, confecto abſtinent. Quapropter qui ad Capham vrbem ad Tanaim ſiti ſunt, magnum ex hoc rubro cauiario lucrum faciunt.

C

VSVS IN MEDICINA.

ORPHEVS in opalij gemmæ mentione, tradit Lepidorum neruorum affectionibus mederi: ſed integer ne piſcis, aut partium aliqua id præſtat, non explicat. Geſnerus conijcit de *Adeps.* adipe inungendo fortè intelligendum, ad ſedandos dolores, præſertim in affectibus calidis καὶ νεύρων ἀλγήματα πάθη λεπιδωτοῦ ἀμύνει. Eundem adipem Kiranides ad Venerem excitandam vſurpans: hoc liquato, inquit, ſi quis in balneo ſexum ſe (fortè, pudenda ſibi) inunxerit, colorem (calorem, Geſnerus) bonum, & poſt concubitum ſtatim conceptionem parit. Idem Kiranides fel huius piſcis oculis inunctum, omnem obſcuritatem ſanare promittit. Iouio verò, teſte lingua Cyprini vim augendæ Veneris habet, ſicuti in Tincarum, & Anatum linguis quoq; experimur. Quod *Lingua.* quidem de carnoſo piſcis palato intelligi debet. Denique lapillus de capite eiuſdem ad remedia *Lapilli capitis.* quædam vſurpatur: quem extractum de piſce crudo efficaciorem putant. Rondeletius ægris in graui febris æſtu allenamentum aliquod adferre tradi ſit, quod ſitim ſedet, ac refrigeret. Eodem ſanguine è naribus fluxiones cohiberi, ſi ore contineatur, eſſe qui affirment.

D

DE CYPRINIS MONSTROSIS. Cap. XLI.

MIRAM hanc piſcis ſpeciem Lugduni in foro piſcario viuam aliquando venditam, nullus fuit, (inquit Rondeletius) qui non dempris capite, & roſtro Cyprinũ eſſe iudicarit. Nam ſquamarum figura & colore, pinnis, earũdem ſitu, cauda idem plane eſt cum Cyprino. Pinna dorſi initio aculeũ inciſum habet, vt in Cyprino. Equidem aculeum habet alia pinna, quæ excrementorum meatum ſequitur, quę rubeſcit item *Deſcriptio.* caudæ pars ei reſpondens. Tota cauda lata eſt, vt in Cyprino. Duas alias pinnas habet ad branchias, ſimiliter duas in vẽtre. Caput habet nõ protenſũ vt Cyprinus, ſed Delphini capiti ſimile, roſtrũ ſatis longũ, ſed obtuſum, quale, reuera pictura repræſentat. Ex ſuperiore roſtri parte

iuxta oris ſciſſuram appendix carnoſa vtrimque vna E
depēdet, vt in Cyprino, hæc ſuperior eſt alia breuis,
& vix apparens, niſi propiùs inſpicias vtrinq; etiam
vnica. Hæc Rondeletius. Similem huic monſtroſo
Cyprino, ſed barbulis inſignem, quas in ſuo Ronde-
letius non expreſſit, Gilbertum Cognatum Nozere-
num ad ſe miſiſſe teſtatur Geſnerus, in Nozerethano
ſtagno repertum, anno Salutis M. D. LIV. In Co-
gnati viuario nouem tantum diebus vixiſſe. Verum
longè pulcherrimum fuiſſe, nec ſpecie ſed coloribus
Cyprinus monſtroſus alter. rarum, & admirandum Cyprinum illum, qui anno
Domini M. D. XLVI. Omburgi in ditione Comitis
Palatini Marchionis Ioachimi Brandenburgenſis ca-
ptus, & Auguſtā miſſus eſt ad Carolum V. Cæſarem
in comitijs illic agentem, qui eum ſorori Mariç dona-
uit. Coctum etiam colores retinuiſſe. Picturā eius ſibi F
communicaſſe Ioan. Thanomyllerum iuniorem Chi-
rurgum Auguſtanum peritiſſimum, in qua lōgitudo,
inquit, apparet trium dodrantum: latitudo digitorum
nouem, quæ eſt in medio dorſo ad ventrem medium.
Pinnæ dorſi initiū partim aureo, partim rubro colore
eſt, deinceps verò pulcherrimè cærulea: reliquis pin-
nis omnib. color aureolus vt capiti etiam magna ex
parte, ac ventri, ſed paſſim etiam rubedo interuenit,
quæ barbulas quoq; quaternas tingit. Dorſum ex vi-
ridi cęruleum, latera ſuperius viridia, inferiùs aurea,
&c. In ſumma ſuauiſſimis floridiſſimiſq; colorib. vn-
diquaq; adeo eleganter pictus atq; diſtinctus eſt, vt
vel cum rubri maris elegantiſſimis quibuſdam maxi-
meq; varijs piſcibus certare poſſet. Narrat itē captum
Cyprinus hermaphroditus. eſſe aliquando apud ſuos Cyprinum hermaphrodi- G
tum, in quo vtriuſq; ſexus notę (hoc eſt & geniture, &
ouorum vaſa) comparuerūt. In piſcinis verò contra-
rium quandoq; reperiri, nempè neutrius ſexus Cy-
prinos, nec mares, nec fæminas, & hos fortè eſſe, quos
ſponte naſci, Rondel. author eſt. Idem Geſnerus hac
quoq; forma Cyprinum aliū captum eſſe teſtatur in
Cyprinus monſtroſus alius. Acronio, ſiue Conſtantienſi lacu, prope Retz, duos
ferè dodrantes longum in præſentia illuſtris, & ge-
neroſi viri Comitis Vvolff de Schamburg anno ſalu-
tis M. D. XLV. idibus Nouembris. Picturam ad ſe
miſiſſe Archillem Pyrminium Gaſſarū Medicum eo
tempore præſtantiſſimum. Pronam partem nigro co-
lore pictam fuiſſe, latera fuſco, ſupinam luteo. Spe-
Color. ctabilem in eo præcipue faciem, ęmulam humanæ la- H
titudine ſua, nec non oculis, ore, naſo, buccis ac men-
to. Hæc ſcripſerat, cūm eundem piſcem Raphael Sei-
lerus iuuenis Auguſtanus clariſſimi Medici Geryo-
nis filius, cum omnimoda eruditione, tū iuris ſcien-
tiam, & Comitis Palatini dignitate nobilis, pictum

Cyprinus monſtroſus.

ad eum dedit, cum deſcriptione huiuſmodi. Piſcem hunc omninò qualem depictum mitto, fuiſſe
captum in flumine Auſtriæ (quod vocant die Eira) in ditione Comitis Iulij de Hardegg prope vr-
bem Retz, anno 1545. menſe Octobri, viri quidam eruditi & graues, mihi veluti, teſtes oculati con-
firmauerunt. Faciem non auerſam, prout reliqui, vel obtuſam, ſed repreſſam, ab obliquo in planum
aſpectu tendente, cum temporibus vtrimq; latis, oculis binis, naribus, ore, mandibula, omnia effigie
humana habuit. Pinnis, ſquamis, cauda, totoq; corpore poſteriore, ipſaque adeò magnitudine at-
que colore, Carpam præ ſe tulit. Rete captus eſt ſolus, ob raritatem, ac maximè, quod ſenibus etiam
ignotus eſſet, diu conſeruatus, & veluti miraculum quoddam paſſim aſportatus.

DE CY-

A

DE CYPRINO LATO RONDEL. Cap. XLII.

SYNONYMA.

PLERISQVE Italiæ locis Scardam, ſiue Scardulam Placentinis Arbolicam, Venetis Ruſſatam, teſte Bellonio, Gallis, atque Anglis Braſme, Belgis Braſem, Saxonibus Praſem, circa Coloniam Agrippinam Bryſem, alibi Preſem, vt circa Confluentiã, Tridenti Scarlen, appellatum hunc piſcem Rondel. non ineptè ob ſimilitudinem cum vero Cyprino, huic cognatum piſcem facit, cum ſit ſquamis, corporis ſpecie, & vita ſimilis, ſed quia corpore eſt, quàm hic latiore, & compreſſo, Cyprinum la-
B tum differentiæ gratia nuncupauit. Bellonius veterum Abramidem eſſe arbitratus eſt, ſed cùm opinionis ſuæ nullum firmum habeat argumentum, imò planè nullum præter nudam nominis cum Braſme affinitatem, haud ab re à Rondeletio refellitur. Oppianus enim, inquit hic, & Athenæus, qui Abramidis meminerunt, Triſſis ſemper coniunxerunt, vt ſuſpicari neceſſe ſit, Abramides Thriſſis ſimiles eſſe, vel eiuſdem generis, atque marinas, quæ ſtatis temporibus fluuios ſubeant, quæ de Brama dici non poſſunt.

Scardula. Abramis veterum.

FORMA. DESCRIPTIO. LOCVS.

PISCIS eſt maximus, & latiſſimus, capite paruo pro corporis magnitudine, dorſo repando, & cucullato, corpore compreſſo, ſquamis magnis tecto. Linea à branchijs ad caudam ducta curua eſt. Ad branchias pinnæ duæ ſunt, in medio ventre duæ aliæ, ab excrementi meatu alia ad caudam continua. Huiuſmodi piſces in lacubus maximis naſcuntur. Vidit Rondel. in Aruerniæ lacu, quoniam iſtiuſmodi piſces, qui binum cubitorum, pedum totidem latitudinem æquarent.
C Noſtro in foro copioſiſſimè proſtant, minores Sardas, maiores propter dorſum inſigniter repandum Gobbos, quaſi gibboſos nuncupant, ſuntq; pedales plerunq; bipedales rariſſimi. Scribit Geſnerus vadum amare argilloſum, vel albicanti argillæ ſimile: ideoq; in lacu Tigurino non paſſim, ſed ſuperiore eius parte capi. Stagnantibus autem aquis præcipuè delectantur, illicq; muco, luto, herbiſque veſcuntur, quare in ijs tantùm capiuntur fluuijs, qui tardiùs fluunt, turbidaq; ſunt, & craſſiore aqua, qualis eſt Araris, multi item in Gallia Belgica; nec in his ad eandem vnquam magnitudinem accreſcunt, ad quam in lacubus, & ſtagnis. Mirum quod narrat idem Geſnerus, nimirum quendam in Polonia permultos horum piſcium conieciſſe in piſcinam, quæ mox ſuperueniente hyeme tota congelata eſſet: & cùm parandi conuiuij cauſa remoto gelu piſces capere vellet, ne vnum quidem inuenire potuiſſe: ſequenti autem vere rurſus omnes apparuiſſe. Ad hoſce latos Cyprinos referri debet piſcis huiuſmodi è Polonia miſſus, vbi Kleſſez dicitur, totus ex ſubcæruleo ad violaceum vergens, exceptis pinnis, & cauda, quæ albicant. Pinna quæ ab ano eſt longiorem, & in exortu latiorem, quàm pars eſt, à pictore puto, expreſſa eſt. Vtraq; icon ſequentibus paginis dabitur.

Caput. Pinna. Locus. Cibus.

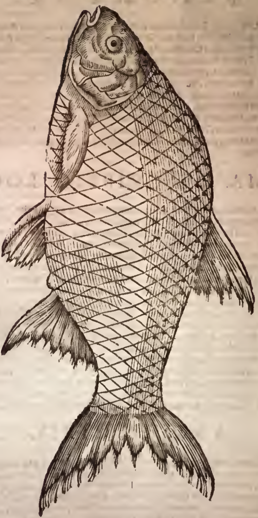
D

VSVS IN CIBIS.

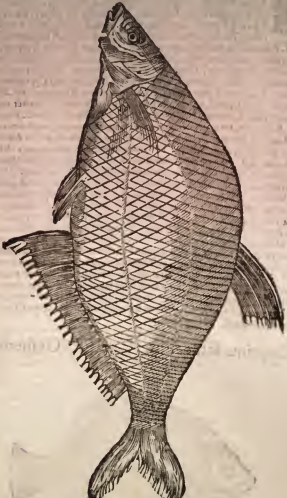
QVOVIS modo coquantur, inquit Platina, inſipidi piſces ſunt, & plus moleſtiæ ob minutiſſimas ſpinas inter edendum, quàm voluptatis afferunt. A nonnullis tamen habentur in pretio, vt in Aruernia, vbi in lacu quodam magni & pingues capiuntur, & vulgò Gallicum hoc diuerbium, teſte Geſnero, vſurpatur: Qui ha braſme, peut bien braſmer ſes amis: hoc eſt ad lautum conuiuium, in quo opulentiam ſuam oſtentet, vocare amicos poteſt, qui Bramas habet. Cupedarum periti, vt Lucij caudam, Cyprini caput, ſic Scardulæ partem mediam expetunt. In craticula aſſatur, vel farina benè ſubacta, & piſta includitur aromatis condita, ſed ſuauior eſt, quàm ſalubrior.

Inſipidi sũt, & viles. Vbi commẽdentur. Apparatus.

Cyprinus latus.

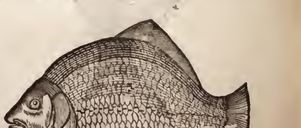
Cyprino lato congener, Polonis Kleſſez.

DE CYPRINO LATO ALIO.
Cap. XLIII.

Color. GESNERVS, ex relatione Kentmani, tria huiuſmodi piſcis genera in Albi reperiri tra-
Magnitudo. dit. Primi generis piſces eſſe paruos, tenues, latos, colore ſubauro, cui circa dorſum
fuſcus admiſcetur. Dupla eis ad latitudinem longitudo, caput paruum. Pinna
dorſi, & cauda fuſci coloris ſunt: reliquæ verò quinq; pinnæ, è fuſco punicei. Squa-
mæ, vt in Cyprino. Genus hoc Miſeni paruum cognominant, Klein Karſs, vel à
Locus. colore Giblichen. Viuaces ſunt admodum. E piſcinis, & ſtagnantibus aquis in Al-
Cibus. bim veniunt. Rarò octo digitos longitudine excedunt. Veſcuntur gramine, & argilla, vt & reliqui
huius generis piſces: quamobrem magis amant piſcinas, quam fluentes, & lapidoſas aquas, propter
vadum herboſum, & argilloſum. Itaque rariùs in Albi reperiuntur. In piſcinis quidem eos multi-
Alterum plicari non patiuntur domini, impediunt enim incrementa, & ſaginationes Cyprinorum, quos à pa- F
Karaſi ge- bulo depellunt. Alterius verò generis Karas, aliquanto craſſiores, & longiores ſunt. Squamas ſimi-
nus. liter vt prædicti, vel vt Cyprini, è giluo, ſeu fluuo nigricantes habent. Vocantur autem Halbka-
Color. raſs, id eſt dimidij Carſsi, quoniam è Caroſo, & Carpa veluti compoſiti videntur. Hi quoq; vt primi
Caro. generis Caraſi, è piſcinis, aut ſtagnantibus aquis Albim ingreſſi, pariunt in eo, & creſcunt. Vtriſque
Tertium ge- caro eſt ſubflaua, & in cibo viſcoſa, quomodocunq; parata. Quo diutiùs verò in Albi immorantur,
nus. eò ſapidioris, ſolidiorisq; carnis euadunt. Tertij demum generis Caraſi tenuiores, & latiores ſunt,
Color. quam dimidij nunc dicti, ſimiles primis, ſed maiores, & pulchri, candoris argentei, habentq; pinnas
parte ſupina rubentes, ſuperior verò pinna cum cauda obſcuriùs è fuſco punicea eſt. Hi piſces in Al-
Apparatus. bi naſcuntur, non aliunde, vt prædicti, ingrediuntur. Pariunt primùm Iunio menſe, ſecundò Ianua-
rio, ſicut & ſuperiores, quibus temporibus etiam præcipuè capiuntur. Mediocriter augentur, vt
ſeſquilibres aliquando, aut bilibres capiantur. Aſſari ſolent, & in pretio habentur. Fœminæ
ouis grauidæ, elixæ etiam in aqua ad iuris ferè conſumptionem, vel copioſo butyro ad ius ſub finem
adiecto, non diſplicuerint. Hucuſq; Kentmanus. Idem Geſnerus ex epiſtola Stephani Laurei. Ca-
raus piſcem ad viuum depictum mitto, in quo totus venter inferior ſubfului quodammodo coloris
eſt, talis enim reperitur in lacubus, & aquis ſtagnantibus, in recentibus verò, & fluentibus aquis, ea G
pars eſt albi coloris. Et rurſus ex epiſtola Gul. Turneri Cyprinum, cum Bellonio Carpam vulgarem
Partus. eſſe faterer, ſi vſpiam tam fœcundi reperirentur, qui ſexies, aut quinquies in anno parerent. Verùm
de tam frequenti partu Carpe dubito. Eſt piſcis in Friſia Orientali, quem Carutz appellant, Carpa
minor multis partibus, tergo magis arcuato, vt ita dicam, & gibboſo, cætera illi ſimilis, quem omnes
qui ipſum in viuarijs ſeruant, conſtanter affirmant ſexies in anno parere. Quare ſi Carpa, Cyprinus
non ſit: hic meritò eſſe poteſt. Sed nihil definio.

Cyprinus latus alius. Caraſsius Geſnerus.

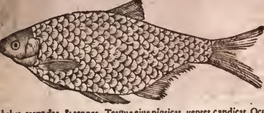

A

DE BALLERO ARIST. Cap. XLIV.

ARISTOTELES Ballerum inter fluuiatiles, & lacuſtres bis meminit. *Ballerus, inquit, & Cyprinus, & cæteri ferè omnes, cùm parturiunt, vadis ſe intrudunt.* Et alibi: *Balero, & Tylloni lumbricus canis exortu innaſcitur, qui debilitat, cogitq; ad ſumma ſtagni efferri, quâ æſtu intereunt.* Hunc Rondeletius eum eſſe conijcit, qui à Lugdunenſibus, & lacuum qui Allobrogibus ſunt, accolis Bordeliere nominatur, quòd litora ſemper ſectetur, & quærat, bord enim litus ſignificat. Cæterùm cur Ballerum faciat, nullum adducit argumentum, niſi quòd vita, & moribus à Cyprino, quo cum nominatur ab Ariſtotele, non differat. Vilis eſt piſcis. Strymonis amnis accolæ vulgò Pleſtyam, teſte Bellonio vocant, in Macedonia ad Piſchiacum lacum, vbi plurimus eſt, modo Platanes, modò Pleſtyam, modò Platogniam. Hollandi, apud quos cum ob copiam, tum quòd per ſe inſipidus ſit viliſſimus habetur, een Bleye. Bramæ, inquit Rondeletius, tàm ſimilis eſt, vt pſrum cautis pro Bramia ſæpè vendatur, ſed ab ijs magnitudine corporis, & ſquamatum differt, & pinnatum, & caudæ colore. Eſt igitur Ballerus capite breui, ore paruo, ſine dentibus, ſed horum loco oſſa habet aſpera: ſine lingua, ſed pala- *Deſcriptio.*
B to carnoſo: Pinnas duas habet ad branchias, duas alias in medio ventre, ab excrementi meatu vnicam ad caudam vſq; in dorſo aliam. Poſteriores pinnæ cum cauda rubro colore perfuſæ ſunt, vt in Percis fluuiatilibus videre eſt: quæ in dorſo eſt, nigricat. Linea à branchijs ad caudam curua producta eſt. Branchias quaternas habet, os in medio palato, ex aduerſo ſita ſunt oſſa duo loco inferiore, altera parte ſerrata, quibus contrario occurſu tum palati oſſe, herbæ atteruntur. Ventriculum paruum habet, inteſtina pinguedine oblita, hepar ex albo rubeſcens, in quo fel viride, ſplenem rubrum. Hæc ille multis ſpinis abũdat, frequẽtes ſqua- *Partes internæ.*

Ballerus Rondel.

C mas habet, rotundas, & tenues. Tergus eius nigricat, venter candicat. Oculorum pupillam Bellon. non vt in alijs nigram, ſed veluti cryſtallinam eſſe aſſerit, iridem verò albiſſimam, ac tredecim ſquamarum ordines vtrinq; in lateribus habere.

DE TINCA. Cap. XLV.

SYNONYMA. ETYMVM.

SITNE veteribus memoratus, vulgatiſſimus vbiq; terrarum iſtiuſmodi piſcis, vulgò in Italia Tenca, Auſonio in ſuo Moſella Tinca appellatus, dubitari poteſt. Iouius nullo in pretio apud antiquos fuiſſe exiſtimat, & propterea nullis litterarũ monumentis fuiſſe celebratum: ipſumq; plurimũ mouit Auſonius, qui Tincas, & Lucios ignobiliſſimis piſcib. adnumerauit. In eadem ſententia eſt Saluianus, veteres authores pretioſos potiùs quam viles piſces ſcriptis conſecraſſe inquiens authoritate Columellæ dicentis: *Viles piſces ne captare quidem, ne dum alere condacit.* E contrario Bellon. Tin- *An à veteribus facta ſit eius mentio.*
D cam putat eſſe Ariſtot. ψύλωνα, quem Fullonem reddidit Gaza, Dorioni verò apud Athen. γναφεῖ idest Fullonem, non aliam puto ob cauſam, quam quòd decocto Tincæ maculæ eluantur, quòd de Fullone ſuo tradit Dorion. Cæterum cùm id quoq; aliorum glutinoſorum piſcium decoctum, puta Ichthyocollæ, Anguillæ, & conſimilium aliorum præſtare queat, aut ſatis tuta fuerit hæc opinio. Adhæc Fullo Ariſtot. teſte, littora petit tranquilliora marinus nimirum piſcis, & Dorion marinos tantum memorat. Non immeritò à Iouio Platina reprehenditur, qui Tincas antiquitùs Menas fuiſſe arbitratus eſt, cùm & hæ marinæ duntaxat memorentur. Quid ſi verò Romanam vocem eſſe dicamus, à qua ſententia idem Iouius non videtur declinaſſe. Celebratur enim apud Cicer. quidã facetus orator Placentinus cognomine Tinca, fortaſſis, inquit, ab hoc piſce cognominatus, quemadmodum Florentiæ Laur. Medices ſenior, vti erat perurbanus, cuidam celebris familiæ ciui, ſe domi Tincam ingentem exquiſita arte coctam falsò iactanti. Tincæ cognomen, quod illi poſtea fuit æternum, indidit: Quemadmodum Merula ob ſimilitudinẽ cum Tinca, item callarias noſter, Tinca marina vocari meruerũt, quid vetabit, ſi Tincã etiã Merulam paluſtrem dixerimus? Hoc ſanè nomine vſus eſt doctiſſimus Scaliger his verbis: *Auſonius ſui tẽporis ſecutus plebẽ, vſitatis nominib. pulcherrimum poema non eſt veritus, ſuſicere potiùs, quàm aut ipſe in ambiguo verſari, aut iactare authorem in obſcu-* *Fullo Ariſt. & Dorionis.* *Romanam non eſſe.* *Merula paluſtris.*

obſcuro; ſic Aloſam pro Clupea ſiue Thriſſa, Tincã pro Merula fluuiatili poſuit. In pleriſq; inferioris Germaniæ prouincijs vocatur een Seeldt, vel Zeeldr: in ſuperiori Germania ein Schley, à lubricitate, vt Geſnerus teſtatur, vel potiùs muco, quem noſtri, inquit, Schleijm appellant. vt Græce Myxonẽ, Latinè Muconem interpretari liceret,

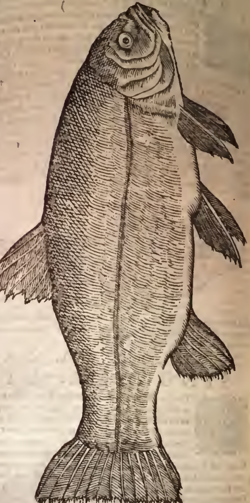
Muco.

niſi Mugilum eiuſdem formæ iam priùs hoc nomen deberetur. Idem teſtatur quendã virũ doctum, Tincã vt vim eiuſdem Germanicæ nomẽclaturæ exprimeret, vocaſſe Limariã: ſed quoniã & hoc quoq; nomine Græcorũ potius Pelamys indicatur (πηλὸς enim limus eſt) ſuadet vt homonomiæ cauſa, hoc quoque abſtineamus.

Limaria.

Hollandi quoq; nonnunquam Schoemaecker dicunt, quaſi ſutorem, ob cutis, puto craſſitiẽ, Angli Gallica quodammodo voce Tenche dicunt; Poloni Lin, vel Lijn, Bohemi, & Svveez, quaſi ſutorem.

Tinca.

FORMA.

Deſcriptio.

Quibus cum Cyprino cõueniat, & quibus ab eo differat.

HABET quibuſcum cyprino ſimilis eſt, habet item quibuſcum plurimum ab eo differepat. Corporis.n. ſpecie, pinnis, earumq; ſitu, & palato carnoſo cum eo conuenit: ſquamis verò non item. Hæ cyprino maiuſculæ, Tyncæ verò perquã exiguæ tenueſque, & muco ſemper obductæ; adhæc Tinca iuxta oculos circulum habet rubrum, qui in cyprino flaueſcit. Color omnibus haud idem: aliquæ enim ſubalbidæ ſunt: plurimæ ex albo flaueſcentes, nonnullæ virides, quæ verò in meris degunt paludibus, vt in multis Hollandiæ locis, ſubnigræ ſunt. Auſonius viridem dixit, cum plerunq; flaueſcat potiùs. Roſtrum habet breue, ac retuſum: os ferè rotundum, ad ventrem, inclinans, planè edentulum, at pro dentibus ſerrata oſſa. Ex vtroq; oris latere, vbi inferius labrum ſuperiori committitur, appendix pendet, vt in cyprino, cutacea, rotunda, breuis, mollis, ac lubrica adeò, vt nunquam explicetur, conſpicuaue fiat, ni digitis comprehenſa extendatur. Oculi ſunt magni, & aurei. Pinnæ binæ ſunt ad branchias, totidem aliæ in ventre, à podice vna, in dorſo alia breuis ſine aculeo. Cauda in latam pinnam deſinit. Branchias habet quaternas duplices, lapillos in capite Auratæ, & reliquorum marinorum more binos, exiguos,

Colore differre. *Roſtrum.* *Barba.* *Oculi.* *Pennæ.* *Cauda.*

A

LOCVS. NATVRA. MORES.

STAGNANTES potius quàm currentes aquas amat, ideoque in ſtagnis lacubus, ac paludibus quàm in fluminibus frequentior, & inter arundines vluaſq; plerumque victitat, omniq; anni tempore hiſce in locis capitur. E riuis autem flumina maiora quandoq; intrat, ſed degunt maximè, vbi vadoſa ſunt, vadumq; ipſum limoſum. Gregalis eſt, putreſcentis limi ſordibus veſcitur, carne nequaquam. De amicitia eius cum Lucio ſuprà dictum eſt, quibus ſi lubet, adde quod cum Lucius in cæteros tyrannidem exerceat, à Tinca quaſi beneficij memor, prorſus abſtinet. Cùm occiditur, diù ſuperuiuere fertur.

Quas aquas amet. *Cibus.* *Amicitia cũ Lucio.*

VSVS IN CIBIS.

B TINCARVM caro haud inſuauis eſt; ſed impurum damnatumq; præbet alimentum, & niſi piſcis à ſordibus, ac immunditie optimè repurgatus fuerit, ſæpè etiam noxium: quin medici omnibus vim quandam ineſſe ad progignendam febrim exiſtimant, quoniam maximè in cœnoſis degant, & putreſcentis limi ſordibus veſcant. Eſtq; velut cõmune apud noſtras mulierculas diuerbium, Neſſuno mangia Tenca: che febre non ſenta. Sunt verò diebus canicularibus præcipuè noxiæ. Falli itaq; eum, iure dixerimus, qui Tincæ poſt Truttas primas attribuit hoc diſticho,

Carnis qualitas. *Quãdo maximè noxiæ.*

Tinca vocor, quare? maculoſum reſpice tergus.
Coctaq́; poſt Troctam gloria prima feror.

Rectiùs verò aptiuſq; vulgi ſolatia appellauit Auſonius: ſunt nunc quoq; viles planè, ac plebei piſces, licet tamen nonnunquam lautorum quoq; menſas honorent, ſicuti Romæ, referente Iouio, Marſicanæ è Fucino lacu, qui nunc Celanus dicitur. Habent hæ peculiarem notam, qua à vulgaribus interſtinguuntur, labrum videlicet inferius tritum: quippe quæ plurimum ſaxoſo eius in lacus vado voluentur. Fert & laudatiſſimas paruus ille lacus quarto decimo ab vrbe lapide apud Bacanam ſyluam, quibus non modo plebeis, ſed ſplendidos etiam optimates veſci idem Iouius tradit, addens nobilem illum inter aulæ proceres longè omnium ætatis noſtræ popinalem lautitiæ ſtudioſiſſimum, Tincas Bacanianas autumno captas, allio laridoq; contritis additiſq; odoratis oleribus, & multo aromate, in tegania ad vaporem tepidioris furni fœliciſſimè percoxiſſe. Fert & Tincas, quanquam minores, ſapore tamen minimè contemnendo ſanctæ Praxedis lacus, in Latij Sabinorumq; finibus, quo Regillus antiquitus fuit: ſed eæ cum Raijs, & Squatinis, cæteriſq; viliſſimis piſcibus, apud Pantheon ignobili foro infimis hominibus venundantur. Laudatur denique Traſymenea Tinca, de qua idem Iouius: Cùm in cœna Leonis X. Pontif. diſcumbentes, pelagios piſces vario iudicio certatim atque impenſiùs laudarent, nobilis quidam Florentinus Tincas fortaſſis ſolùm aſſuetus, extollatis, inquit conuiuæ, vt lubet marinos piſces: ego certè Traſymenam Tincam conditam leucophago, his veſtris Triglis, Spigolis & Rhombis prætulero, qui ſuo inſulſo dicto lachrymas omnibus præ riſu excuſſit. Porrò non ſolùm ægrè concoquuntur, ſed etiam mali, vt diximus ſunt ſucci, ideoq; ritè apparandæ. Si groſſa erit (inquit Platina) eam benè exquamatam, ac per mediam ſpinam inciſam, ita inuertes, vt quod foris erat, intus demum fiat, infractis etiam coſtis, ac conciſis interaneis, inditoque rurſum cum ouis ſex, petroſelini conciſi, piperis tunſi, alij diffracti, croci modico. Sunt qui Damaſcenas, aut ceraſia acria, aut paſſulas cum pinnis mundis cum ouo diſfracto indant. Coquenda lento igne in craticula eſt, coctam ſalimola ex aceto, oleo, cro-

C

Vbi laudatiores. *De Traſymena Tinca hiſtoriola.* *Mali ſucci ſunt.* *Apparatus.*

D co, ſapa ſuffundes. Aliter: Si groſſa erit, & elixam voles, ex agreſta, aromatibus, petroſelino minutim conciſo, conditam comedes: Aliter, ſi parua erit, eo modo ſcindes quo ſuperiorem, & conſperſam farina, oleo frigeas frictam, aut agreſta, aut ſucco malarancij ſuffundes. Hoc etiam quouis modo cocto, nihil peius. Quidam allio laridoq; contritis, additiſq; ſuauè olentibus herbis, multoque aromate Tincas condiunt, vti ſupra ex Iouio recitauimus. Sunt qui alij laridique vice (inquit Saluianus) oleum cœpamq; conciſam, ac vuam quam paſſulam dicunt, inijciant, ac eodem modo coquant. Alij in eam, primùm (vt par eſt) purgatam, ac interaneis exemptis, paſſulas, mentam, petroſelinum, allium atque ſal conciſa, & infimul mixta, per ſectionem quà prius interanea exemerant, infarciunt conſutaq; ſectione, aut veru infixam, aut craticulæ impoſitam torrefaciunt, oleo ac aceto cum ſaluiæ ramuſculo, aut feniculi vmbella, aſſiduè dum torretur conſpergentes. Plebei verò eam oleo in ſartagine frictam, ac arancij mali ſucco conſperſam comedere ſolent. Nonnulli hunc piſcem in gelu, vt vulgò appellant, commendant. A noſtris mulieribus præſertim gellis in delicijs habetur, & carni longè præfertur.

VSVS

E

VSVS IN MEDICINA.

Ad capitis dolores. *Ad æſtus febrium.*

VETERES medici (inquit medicus quidam apud Geſnerum) ad ſopiendos capitis, & artuum dolores, Torpedinea admouebant, quarum loco à mediterraneis Tincæ forſan vſurpari poterunt. Sunt qui non ſebricitium modò æſtus Tincis pedibus ſubditis, ſeu alligatis viuis, temperari, ſed idem remedium aduerſus arquatum etiam morbum proficere putent. Iouius quoque ſciſſas per dorſi longitudinem, pedum & manuum plantis applicatas, ardentis febris ardoribus plurimum aduerſari quoſdam tradit putare ex ſecta Iudæorum, qui quanquam ſordidè admodum, inquit, & ridentibus alijs talia experirentur, aliquando tamen ipſis æſtuantibus exoptata blandimenta feliciter attuliſſe comperti ſunt. Monet verò Rondeletius, vt id opportunè fiat, quod alioqui non modò nihil profuerit, ſed contrà maximè obfuerit, frigiditate ſiquidem intrò repellente, ac magis conſtringente augeri incendium. Alij ictericorum iecori, aut vmbilico viuam imponunt.

Ad icterum. Ictericis aliqui Tincam viuentem alligant vmbilico, donec immoriatur, poſtridie rurſur aliam alligant, idq; etiam tertio die repetunt. Tinca immortua intus, ac foris veluti crocotincta redditur, & pleriqne hoc remedio reſtituuntur. De felle hoc ex libro Germanico manuſcripto habet Geſnerus F

Fellis vſus. Fel de Anguilla, Thymallo, Tinca & porcello lactente miſce ad aurium remedia. Hoc enim infuſo, pelliculas rumpes, fluxiones curabis, vermes aurium occides.

DE LOTA GALLORVM.
Cap. XLVI.

Muſtella lacuſtris aut fluuiatilis. *Deſcriptio.* *Barba.*

LVGDVNENSES (inquit Rondeletius) piſcem qui in Arari inuenitur, Lotam vocant, qui à Gebennenſibus Motella, quaſi Muſtella nominatur. Si quis Muſtellam lacuſtrem, vel fluuiatilem appellauerit, non inepte mea quidem ſententia fecerit, modò non eam accipiat, quæ ex mari fluuios petit, qualis eſt Muſtella Auſonij, qui Muſtellę nomine Lampetram noſtram deſcribere videtur. Lota piſcis eſt fluuiatilis, & lacuſtris Muſtellæ marinæ vulgari, de qua alibi diximus, ſimilis admodum, G

Pinna. niſi eſſet corpore rotundiore, & ſpiſſiore. Ex maxillæ inferioris extremo pilus vnicus veluti ex mento barbæ propendet, nullus in ſuperiore eminet, vt in marina. (Geſnerus tamen in ſuis putat etiam ſuprà duos piloa eſſe, ſed in mortuis ferè latere, vt in maxima obſeruauit.)

Cauda. *Squama.* *Dentes.* *Partes interna.* *Hepatis delicia.* *Oua noxia ſunt.* *Caro laudata.*

Pinnis quatuor natat, duæ ſunt ad branchias ſitæ, duæ in ventre ab ano vnicam continuam habet ad caudam, huic æqualem & ſimilem in dorſo, quam præcedit alia pinnula. Cauda mucroni gladij figura ſimilis eſt. Paruulis ſquamis corpus tegitur, quod è ruffo fuſcum eſt, & maculis nigris vndulatim diſpoſitis conſperſum. Dentes paruulos, & tenues habet. Muco oblita lubrica Lota eſt, vt Anguilla. Ventriculum paruum habet cum multis appendicibus inteſtina conuoluta, hepar albicans, in quo fellis veſica, quæ ex viridi flaueſcit ſplenem rubrum veſicam oblongam aere plenam, branchias quaternas & duplices. Naſcitur in lacubus, & fluuijs leniter fluentibus vt in Arari Hepar pro corporis ratione magnum eſt, & delicatum habetur. Oua noxia, quemadmodum oua Barbi, quæ ventriculum lædunt, & aluum turbant. Caro tota à Lugdunenſibus habetur in pretio.

H

Lota Rondel.

DE LA-

A

DE LACVSTRIBVS, & primùm de Vmbla vulgò dicta. Cap. XLVII.

NOMEN.

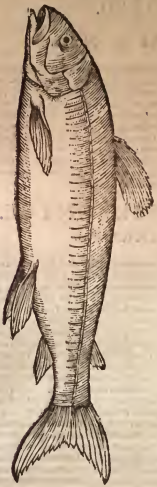
CIRCA Lemanum lacum Vmble dictus, à quibuſdam vulgi hanc appellationem ſequentibus Vmbilicus dicitur, cùm ſit verò ſimilius Vmblam dici quaſi vmbram. Eſſe enim cum Vmbra fluuiatili non exiguam ſimilitudinem ex eo liquet, quòd Bellonius Vmbræ fluuiatilis iconem ſe omiſiſſe dicat, quandoquidem ad Vmblam proximè accedat. Quamobrem ſeriò etiam monendus eſt lector, ne nominis affinitate
B deceptus, Vmblam cum Vmbra ſiue fluuiatili, ſiue marina confundat. Rondeletius Salmonem Lemani lacus vocat, quod corporis ſpecie, pinnarum numero, ſituq; & partibus quoque internis Salmonibus potiſſimùm ſimilis ſit: capitur tamen alijs etiam lacubus, vt modò patebit, & à Salmonum natura longius abeſt. Heluetij à colore circa ventrem rubeſcendo Rotele dicunt, nomine æquiuoco, cùm ſit ab eoſdem Heluetios Rottele, quem ex Geſnero Rutilum vocauimus. Nonnulli ab eadem rubedine piſces iſtos Rubeculos vocare voluerunt.

Vmbilicus. Nominis ratio. Salmo Lemani lacus. Rubeculus.

GENVS. DIFFERENTIÆ. Forma. Deſcriptio.

DVO Vmblæ genera eſſe, magnitudine maximè differentia in Lucernenſi lacu Geſn. tradit. Maiorem circa Bielam Rott, alicubi Roote appellari: à Sabaudis Routte, circa
C Lemanum verò Vmble, minorem diminutiuo nomine Rotele priuatim dici. (Eſt & alius in Sueuia, & circa Auguſtam Rotele dictus, ſed fluuiatilis, non lacuſtris piſcis, Truttis quoque affinis Germanis cæteris ferè Huch nuncupatus, quo de ſuo loco diximus) Sabaudi circa Bielam Ronſon, vel Bondelle, illo nomine colorem indicari, hoc fortè bonitatem. Deniq; piſcem, qui in lacu Bauariæ Ammerſee vocatur, Germanicè ein Pitzling, non alium quàm Vmblam minorem videri, conferri enim Salmoni paruo, & à dorſo vſque ad media latera coloris lutei eſſe dici, adeoque tenerum, vt ſtatim extra aquam exſpiret, nec in alio vllo eius regionis lacu inueniri. Vmbla maior corporis forma partibus quæ omnibus Salmonib. & Truttis ſimilis eſt. Os habet magnum, dentes verò non ſolum in maxillis, ſed etiam ſex magnos in lingua. Caput liueſcit, branchiarum opercula argentei ſunt coloris in extremo aurei. Magis albicat, quam minor. Nullis ſugillatur lituris, Vnicam eſſe paruam tergoris pinnam Bellonius ſcribit: Rond. tamen non longè à caudæ exortu aliam, ſed admodum exiguam depingere videtur, & ipſe Bellon. eandem in icone exprimit, & mox puto apophyſim carnoſam vocat. Idem Bellon. iuxta ventrem pinnam (in impreſſis codicibus branchia legitur ſine ſenſu) vtrinq; vnam eſſe ait, ſed quam nec ipſe, nec Rond. quoq; pingit: duas ſub ventre huic oppoſitas omnes ſine aculeis: poſtremas piſcem in duas æquales partes interſecare, ſed partem quæ ad
D caput eſt, paulò longiorem eſſe. Cutim adeò glabram eſſe, vt ſquamis carere videatur. Tergus præ multo liuore opacum apparere: ventrem præ albedine vti argentum micare: apophyſim carnoſam habere ſupra caudam, Vmbræ, Truttarum, &c. more. Quaternis præditam eſſe dentium ordinibus in palato ſerpentium more, linguam oſtendere aduncis in gyrum dentibus, crenatis, acertis, & hamatis ſenis, vel eò pluribus communitam, præter hos maxillam etiam inferiorem paruulis alijs exertis, & parum falcatis in ambitum valſtri branchias habere vtrinque quatuor: lateralis virgula rectà ſecari vtrinque per medium corpus, parum repanda verſus ventrem. Tres, aut quatuor dodrantes plerumque longa eſt. In Lucernenſi lacu brachij ferè longitudine excreſcere Geſnerus teſtatur, & Rondel. duos aliquando cubitos longas à Lemano lacu Lugdunum aduehi. Minor Vmbla (vt idem Geſnerus refert) dodrantalis plerumque, aut breuior, pedem rarò excedit, aut ſi amplius increſcat (vidi enim inquit, aliquando palmos quinq; longam, Octobri menſe in lacu noſtro captam corpore latiuſculo) nunquam tamen Vmblæ maioris magnitudinem attingit. Ventre turgidulo aliquando ſpectatur, propter veſicam nimium inflatam. Eſt autem veſica ei oblonga,

Vmbla maior. Vmbla minor. Maioris deſcriptio. Os. Caput. Pinna. Squama. Dentes. Branchiæ. Magnitudo. Minoris deſcriptio.

Vmbla minor prior Geſneri.

Vmbla minor alia eiuſdem.

E

F

G

Color. vt Albulis, non diſtincta per medium. Dorſum totum cum dimidia laterum parte ſubroſeum: inferiora latera albicant. Venter albiſſimus eſt: caudę color idem, qui dorſi pinnulam mollem, & paruam, vt Truttæ, dorſo extremo gerit. Maxillis eſt dentatis. Spinas etiam ceu dentes in lingua habet. Pinnæ H omnes partim ſubalbent, partim crocei coloris ſunt. Branchiæ quaternæ. Lapillos in cerebro habet. Mares ventre, pinnis, & cauda magis rubent, fęminæ candicant: eædem capite ſuperius, & dorſo magis virent. Hæc

Sexus diſtinctio. ferè Geſnerus, qui binas eius haſce icones exhibuit, vt à diuerſis pictoribus non eodem tempore delineatas, atq; ſculptas. Maioris iconem data opera omiſi, quod hinc facilè mente concipi poſſet.

A

LOCVS. NATVRA. MORES.

QVAMVIS Rondeletius Vmblam, Salmonem lacus Lemani vocet, capi tamen alijs in lacubus ſuprà in omnibus oſtenſum eſt, eſt autem lacuſtris tantùm. Veſcitur piſciculis. Debilem tamen, & infirmum piſcem eſſe aiunt, nam ſi vel parum lædatur, aut morſu ab alijs piſcibus ſaucietur, mox veluti moribundum ſupernatare. Bellonius quoq; carniuorum eſſe ait, piſciculiq; cardibus phryganijs, quiſquilijs, & eiuſmodi ſpurcitijs veſci. Capta quàm primùm reliquerit aquas, expirare traditur. *Cibus. Debilitas.*

VSVS IN CIBIS.

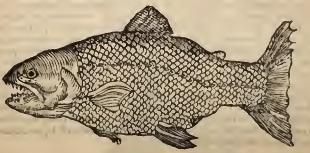
B VMBLA carne eſt ſuaui, ſicca, & cum ſenuerit dura, quæ multorum iudicio Aſellis, imò ſaxatilibus ſuccedere queat. Pinguis potiſſimum apud Allobroges capitur tantiq; fit (inquit Bellonius) quanti ditiorum burſa æſtimare poteſt. Commendatur ab Heluetijs Nouembri menſe, & aliàs circa initium Decembris: quo tempore Geſnerus oua habere ait bona, & ſolida, tardiùs verò caro eius inſulſa, pinguiuſcula, & flaccida apparet, & oua dilutiora ſunt. Tempore partus menſis inepta eſt. Cùm elixatur, vino prius feruido inijcitur, ne nimis mollis reddatur. Apud Allobroges paſtitijs includi, Bellonius refert. *Caro eius qualis. Quando melior. Apparatus.*

DE VMBLA ALTERA RONDEL. Cap. XLVIII.

C PISCES valdè inter ſe ſimiles (inquit Rondeletius, qui ſolus puto, huius piſcis meminit) non ſolum tractatione, ſed etiam nomine coniunguntur, vt Thriſſæ, Thrichides, & Trichiæ: ſic ſimilis ſuperiori Vmblæ hic quem exhibemus, Vmbla etiam vocatur, ſed diſcriminis cauſa cognomen additum fuit. Appellant enim Lemani lacus accolæ Vmble cheualier, fortaſsè ob magnitudinem, præſtantiam & robur. Neque verò à ſuperiore ſolùm differt vel ſexu, vel ætate, vt ex ſequenti deſcriptione perſpicuum fiet. Eſt igitur hic piſcis Salmonibus, & Truttis, quæ vulgò Salmonatæ dicuntur, ſimilis, roſtro recuruo, quo à ſuperiore differt, id enim longius habet & acutius. Maxillæ inferioris extremum incuruum in maxillam ſuperiorem, eius rei gratia excauatam recipitur, vt in Salmonibus videre eſt. Maxillæ lineis multis diſtinctæ ſunt. Dorſum ex cæruleo nigricat. Venter aureo colore eſt. Hepar flaueſcit, in eo fel, ſplen nigricat. Ventriculus gulæ ſubiectus eſt, longus, ſpiſſus, cuius innumerabiles ſunt appendices, quemadmodum in ſuperiore. In inſignem magnitudinem excreſcit. Carne eſt ſicca, & dura: in aſſulas diuiditur, quæ caryophyllis confixæ in craticula aſſantur, & oleo, ſiue butyro irrigantur. Paratur etiam hic piſcis Truttæ modo. Caput maximè commendatur, vt Salmonis. *Nominis ratio. Deſcriptio. Caro qualis, & eius apparatus.*

Vmbla altera, Rondel.

D

 E

DE TRVTTA LACVSTRI.
Cap. XLIX.

NOMEN.

Nominis ratio.

TRVTTAM lacuſtrem manifeſtiſſimis notis à fluuiatili, & Vmblis differentem, vt modò patebit, cum Salmone verò communia multa habentem Galli Truitte Saulmonnee, ideſt Truttam Salmonatam vocant, Rondeletius etiam Salmonem lacuſtrem. Cumq; Truttis vulgaribus grandior ſit, Salmone autem minor, hoc eſt, inter vtrumque mediæ magnitudinis, Bellonius, idemque Rondeletius Sarionem (Farionem) Auſonio nuncupari exiſtimant, dicentis

Sario, ſiue Fario.

Teque inter geminas ſpecies neutrumq; & vtrumque F
Qui nondum Salmo, nec iam Salar, ambiguusq;
Amborum medio Sario intercepta ſub æuo.

Quam opinionem ſuo loco refutauimus; Neq; ſatis diſtinctè Truttam Salmonatam vocari Geſnerus autumat, propterea quòd in fluuijs etiam inuenire ſit Truttas cæteris fluuiatilibus maiores, carne ſimiliter, vt in lacuſtribus rubente, quas Germani, inquit, ſimiliter compoſito ab vtroque piſce nomine, Lachſzforem, quaſi Salmonatas Truttas vocant, nec eſt quod iſtiuſmodi Truttas lacuſtres, non fluuiatiles eſſe dicamus, quamuis ipſe Geſnerus lacuſtres è lacubus ad fluuios aſcendere profiteatur: nam lacuſtres cùm fluuios intrarunt Imlancke eis vocari teſtatur. Idem conijcit hanc lacuſtrem Truttam Caſſiodoro Anchoraginem vocari, quoniam & inter alios fluuios, Rhenum quoque ſubit, ſed cùm Anchoraginem ceu delicatiſſimum piſcem Caſſiodorus è Rheno peti cupit, Trutta verò niſi pariendi tempore, fluuios ingrediatur, ego à ſententia mea, quam in Salmone recenſui, non recedo.

Anchorago Caſſiodori.

GENVS. DIFFERENTIÆ. G
Forma. Deſcriptio.

vt à Salmone differat, & à Truttis, & ab Vmbla. *Deſcriptio exacta.* *Color.*

EX Truttarum genere eſſe, Salmoniq; ſimilem cùm ex corporis forma partiumq; externarum, & internarum ſimilitudine, tùm ex nomenclatura Gallica notum eſt. Differt à Salmone magnitudine & maculis. Minor enim, & maculas in lateribus purpureas, multò quàm Salmo copioſiores habet. Truttæ item, quæ in fluuijs rapidis, & limpidis inueniuntur, non ſunt adeò maculoſæ, magnitudineq; ſucco, carnis colore, & ſubſtantia multò inferiores. Vmbla verò nullis, vt dictum eſt, lituris ſigillatur. Geſnerus hunc piſcem diligenter intuitus, his verbis deſcribebat: Squamulis tegitur minimis, benè dentatus eſt, & lingua etiam vtrimq; dentibus munitur. Caput colore nigro, cæruleoq; mixto, dorſum partim glauco, partim ſubnigro, partim cæruleo, partim ſubuiridi. In lateribus puncta nigra. Pinna in medio dorſo multis nigris maculis variatur, reliquæ albent. Habet & vltimam illam dorſi mollem pinnulam, vt reliquæ Truttæ: branchias quaternas. Appendices non toto circuitu inteſtini, ſed ab vna tantum parte magnas, oblongas, bipartitas, vtrinq; circiter octodecim habet, & alias ſex ſeparatim ex oppoſito, ventriculum, ſeu maius inteſtinum verſus. Hæc ille. Ad duum triumuè cubitorum magnitudinem accreſcit, in Lario lacu ad quinquaginta, quinimo Iouio authore, ad centum etiam libras. Initio æſtatis caro eius rubere incipit, duratq; is color vſq; ad Auguſtum, vel ſaltem ad Diui Iacobi diem, quo tempore partu iam abſoluto colorem rubicundum amittit. Geſnerus loco differre innuens iſtiuſmodi lacuſtres, teſtatur alias enim in vado ipſius aquæ degere, præſertim argilloſo, haſque magis pingueſcere, & palato ſapidiores eſſe, alias circa ſummas aquas, vbi muſcas appetunt, minus pingues, & vilioris pretij: illas apud ſuos Grundforinen, has Schvvabformen appellari. Duo item genera capi in montanis lacubus, quos Albeſis facit, quorum vnum ab aureo colore Goldforinen, alterum à nigridine Schvvartzforinen appelletur. Quæ hic exhibetur Trutta, lacus Benaci eſt: pinnis & cauda colore fermè caſtaneæ. Linea quæ corpus diuidit, crocea eſt. Prono corpore ferè cæruleo eſt, ſupino albicante. Oſſa branchiarum ad ambolen veſtium vergunt.

Magnitudo. *Caro quando rubra.* *Differentia è loco.* H

LOCVS

LOCVS. NATVRA. MORES.
Partus. Captura.

Fluuios ſubit.

LACVSTRIS piſcis eſt, ſed qui ex lacubus fluuios quandoq; ſubit certo tempore, inſtante nempè partu. E Lemano in Rhodanum aſcendere aiunt vere (inquit Geſnerus) vt & circa Sedunum capiat in Tigurino, & Acronio lacubus neque tam procul, neque eodem tempore migrare putat Acronij lacus incola paritura ad Rheni influentis oſtium aſcendit, vbi cum pepererit, rurſus deſcendit. Conferri aiunt hunc piſcem iunipero, nam ſicut hæc tertio demum anno fructum perficit, ita etiam eius fœtus ad tertium vſque annum creſcens perficitur: parere plerumque Iulio, & Auguſto, aliàs citiùs tardiuſuè, prout cælum magis, minuſuè calidum fuerit. Iam verò magno licet ſit corpore, ſua tamen natura agilis quoque eſt aliarum Truttarum more. Tradit Iouius ſeſe audiuiſſe maiores iſtas Truttas in Larij lacus ripis, laſciuo excurſu extremos arenæ margines aliquando iuſti paſſus longitudine proſulcaſſe. Cum è lacubus fluuios petit, capitur miris ſagenis, quæ in angulis riparum arte factis collocantur, nam cum per flumina, maximè ſi ſunt rapidiſſima, quærunt diuerticulum aliquod quietius, vbi reſpirent: quare piſcatores ad ripam id arte faciunt. Infigunt enim palos aliquot exalno, & ſpatia lapidibus explent. In huius valli, aut veluti promontorij quietiore loco ſagenam pandunt tantam, vt longitudine nõ excedat ipſum vallum lapideum. Sagenæ adhærent ligella ſupernatantia, quæ ſtatim, vt irretitus eſt piſcis, deprimuntur, vel demerguntur infra aquam parum: vnde conſtat piſcem eſſe captum.

Iunipero cur conferatur.

Capiendi ratio.

V S V S I N C I B I S.

Nobilitas.

OMNIVM qui dulcibus in aquis generantur, his piſcis longè nobiliſſimus æquali cunctarum gentium iudicio cenſetur, inquit Iouius, ſimpliciter quidem de Trutta: apparet autem de lacuſtri præcipuè ſentire. Et quidem omni alio (inquit idem) vel marino etiam piſce ſapidior, præſertim ſi Maio menſe, & in Breſciæ torrentis oſtio capiatur. Soleo ego plerũq; mirari quoſdam, qui vt ſapientiores videantur, Benacinum Carpionem, Padanum Silurum (Sturionem) & è mari plures piſces Larianis Truttis, vel ante ponere, vel exæquare ſolent, & item Soranæ Truttæ in eo genere principatum attribuunt, cùm maximè fallantur. Hæc Iouius: Geſnerus verò à ſuis Februario commendari ait ab alijs ſimpliciter æſtate, dum pulpæ earum rubent, cum enim colorem amittere diximus, cùm flumina ſubeuntes pariunt, declinante Iunio, ſimulq; ſpeciem, & ſaporem: itaq; autumno, & hyeme non laudari. In Veneto lacu, idest, inferiore Acronij parte captas, præferri ijs, quæ in ſuperiore parte capiuntur: item quæ circa fundum paſcuntur ijs, quæ circa ſummam aquam, vtpotè pinguiores. Caro harum Truttarum ſolida eſt, rubicunda, ſaporis optimi, & quæ ad Carpionis Benaci naturam accedat: aliquando tamen præ nimia pinguedine, nonnihil faſtidij mouet, vt & Salmonum, quamobrem modicè ſumenda, qui ſanitati ſuæ conſultum volet. Iouius author eſt, mortuum hunc piſcem pauciſſimis horis ſummam illam ſaporis gratiam amittere, quoniam ob pinguem illam teneritudinem, quam ſæpiſſimè computreſcit. Qui delicias quærunt, pinnas eius, & ventriculum, ſeu inteſtinum ſuperiùs præcipuè appetunt. Idem author iſtiuſmodi Truttas pinguiores, vt ſunt Larianæ, multo ſucco replere ait corpora, genitalemq; humorẽ copiosè ſuggerere dici, ægris tamen euidentiſsimè nocere, vtpotè tardè, laborioſeq; in ſtomachis atteri, & ſecerni: contrà fluuiatiles Truttas medicos blandiores ægris non dubitare apponere. Coqui autem conciſas in tabellas in lebetibus lapideis, ſimplici in aqua ſale indito, alijsq; ſubinde accerſita condimenta penitus aſpernari. Muſco enim quodam pruinæ ſimili paulò pòſt ſpontè emiſſo rubentes pulpas protinus efflореſcere, ita vt cùm refrixerint, multò gratiores eſſe videantur. Morum tamen nobilem paraſitum, Truttam cubitalem in præpinguis capi iure coquendam cenſuiſſe. Mangoldus, referente Geſnero, Truttæ elixandæ fruſta macerari iubet prius per dimidium horæ in frigida fontana aqua: deindè in feruens vinum æquali aqua dilutum iniectas coqui. Spinam dorſi, & caudam aſſas, vel principium menſis inferri.

Quando ſapidiores.

Caro qualis.

Cur facile putreſcat.

Inſalubritas.

Apparatus.

A

DE CARPIONE. Cap. L.

SYNONYMA. ETYMVM.

HIC quoque, qui ſit apud veteres, ignoratur. Circa lacum Benacum, in quo ſolummodò reperiri eum aiunt, Carpione appellatur, à carpendo auro, vt nonnulli volunt. Aiunt enim auro veſci. Sic inter Pierij Valeriani poemata in argumento in Carpionis fabulam, in qua fingit Catulli poetæ per Benacum nauigantis poemata incidiſſe in aquam, legimus: *Nominis ratio.*

Membrana namque piſcium id genus parit.
Ramenta in auri transferuntur litera.
Cognata quæ eſſe conſcij piſces ſibi,
Sola illa deinceps deſtinarunt carpere,
B *Vnde hæc ſecuta Carpionum nomina.*

Cæterùm aurum è loculis eorum, qui veſcuntur his piſcibus, conſumi veriùs dixerimus, nam vt palato ſuo gratificentur, nec auro, nec ſumptibus parcunt: ſuntq; qui ablata priori ſyllaba Pione vocatum fuiſſe inquiant: ac tandem Carpione, propterea quòd quidam cum piſcem ediſſet, eareque ſupputanti ſoluiſſet, carè ſe Pione ediſſe diceret. Fracaſtorius verò in ſuo Carpione aliam adfert etymologiam, à Carpo nauta, à Saturno Benacum traiecturo, quòd aurum ipſi extorquere vi conaretur auxiliantibus ſocijs, in Carpionem cum eis immutato.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

LACVSTRI potiſſimùm Truttæ congener ſtatui poteſt, nam & corporis figura, partium numero, & carnis ſubſtantia ei ſimilis eſt: punctiſq; ſimiliter nigris notatur, ac deniq; pinnulam dorſi poſteriorem mollem, vt illa habet, quam pictor in noſtro reliquit. Euidentibus tamen ab ea interſtinguitur notis. Prominentiori enim roſtro, maioribus oculis, candidiore, & turgidiore *Vt Truttæ lacuſtri ſimilis, & diſſimilis.*
C ventre, ac nigricantiore dorſo eſt: magnitudo Truttæ lacuſtri duorum, trinmuè, plerumq; cubitorũ, cum Carpio pedem excedere nunquam viſus ſit. Dentes habet non in maxillis ſolùm, ſed etiam in palato, & lingua. Squamis tegitur tenuibus. Ventrem habet candidum, atq; argenteum, dorſum ſubnigrum. Qui à nobis exprimitur, lateribus ferè eſt rubicundis, intenſius verò rubet linea corpus dimidens. Ventre pinniſq; candicat. Tergus ad cæruleum inclinat. *Dentes.* *Squama.* *Color.*

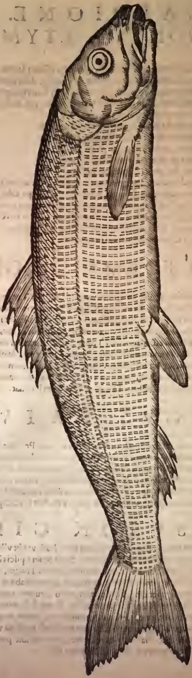
LOCVS. NATVRA.

SOLVS Benaci lacus alumnum eſſe omnes aiunt; negatq; Petrus a Bembus alibi capi, huncq; piſcem capere, atq; cognoſcere Friderico Imperatori voluptati fuiſſe. Atqui Saluianus reuera reperiri naſciq; aſſerit in paruo, & limpido lacu, haud procul ab Aluito Campaniæ oppido ex oriente (vulgò il lago della poſta appellato) ex quo Fibrenus fluuius exoritur: eſſe tamen Benacinis minores, & vix libram vnam implere. Profundiora aquæ loca amat. Piſciculis veſcitur, & quibuſdam *a Lib. I. Hiſt. Veneta.*
D lacus recrementis. Bellonius phryganij edacem eſſe tradit. Auro veſci paullo antè negauimus. *Cibus.*

VSVS IN CIBIS.

TANTI faciunt (inquit Rondelet.) piſcem hunc Itali, vt vix vllum alium, vel marinum, vel fluuiatilem cùm eo conferendum putent. Et eſt reuera piſcis bonus, carne duriuſcula, ſiccaq; minimè glutinoſa, rubeſcente, deniq; omninò Truttis, vel Salmonibus ſimili. Quæ cùm ita ſint, iure omni meritò inter ſalubriores etiam connumerabitur, ſiue aſſus, ſiue frixus, ſiue elixus fuerit, delicatiſſimus ſemper eſt. Verùm plus æquo ſeruatos contabeſcere, & deteriores fieri aiunt, id quod & multis alijs piſcibus accidit, maximè ijs, qui delicatiore, & friabili ſunt carne: quamobrem Benaci accolæ, in ſartagine frixum, folijs inuolutum aceto, in quo aromata prius ebullierint, irrigatum per proximas vrbes circumferre, quem condiendi modum vulgus ab hoc piſce acarpionare, alij amarinare nuncupat. Platina ſpinam capite gerere ſcribit pernitioſam, eamq; inter edendum cauendam: cuius tamen apud alios nulla mentio eſt. *Nobilitas.* *Apparatus.* *Ne citò putreſcat.* *Spina pernitioſam capite.*

DE LA-

A

DE LAVARETO ALLOBRVGVM. Cap. LI.

NOMEN. ETYMVM.

EST apud Græcos Sium inter aquæ familiares herbas παρὰ τὸ σείειν dictum, id eſt, à concutiendo, quia quatitur, vacillandoque perpetuò concutitur præter labentibus vndis, atque ſemper abluentibus, Lauetis inde etiam apud Latinos nomen obtinens. Haud ſimiliter huic piſci nomen inditum, ablui enim ab aquis, omnibus commune, ſed quod nunquam ſordidus ſit, ſed benè ablutus ob munditiem, & candorem hoc nomen habere videtur, inquit Rondeletius.

Sium, ſiue Lauer.
Nominis ratio.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

B BELLONIVS ex Truttarum genere eſſe ait, at Rond. Salmonum, Truttarumq; generi adiungendum eſſe ſuaderet (inquit) pinnula illa dorſi poſterior adipoſa Salmonum, & Truttarum generi propria, niſi multa alia reclamarent, vt oris conſtitutio Thriſſis, quàm Salmonibus ſimilior: Os ſine dentibus, caput compreſſum, corpus maculis carens, caro mollis, & candida. Quamobrem Lauaretum inter Salmones (Truttaſq;) & Alosas ambigere iudicat. Bellonius exactiſſimè delineauit his verbis: Piſcis Lugduni ſatis cognitus, Vmbræ ſimilimus, niſi ſimus eſſet, dentibuſq; omnino careret: Biſulam (Bezolam) tamen vulgarem magis refert: ſed Lauaretus nunquam pedem excedit, neque craſſior eſt eo, quod pollex, & index capere poſſunt. Capite eſt oblongo, ſquamis tenuibus, albis, atq; vt in Trutta paruis. Exiguam in tergore gerit pinnam, duas ad ventris latera vtrimq; circa branchias, ac totidem ſub ventre ei oppoſitas, quæ tergoris faſtigium occupat: aliam quoq; paruam in eo interſtitio, quod eſt inter caudam, & anum, quæ omnes nigricantes apparent. Linea à ſupercilio ſubrubra per latera ad caudam protenſa inſignis eſt: cauda bifurca, pinniſque ad extrema nigris, fimbriatis, ac laciniatis. Ventre ex laxo, & prægrandi, vt Trutta. Hoc item à cæteris piſcibus differat, quod nare eſt recurta, atq; (vt in Harengis, ac Locbijs) oſſiculis quibuſdam promi-
C nentibus inſigni, labris nullum dentium rudimentum oſtendentibus, appendice glabra, ac carnoſa caudæ inſidenti, in Vmbræ modum. Neq; tamen dentibus caret, oſſicula enim ad eius fauces, atq; œſophagi ingreſſum vtrimq; conſpicitur, ſenis hinc inde denticulis, vt in Themalo, cõmunita. Brãchiæ illi ſunt vtrinq; quaternæ, ac ſimpliciſſimæ, quarum extrema, quæ capiti inhæret, reliquis ſanè minor eſt, nullis in lateribus maculis eſt inſignitus, totumq; huius piſcis corpus dempto tergore argenteum eſt. Veruntamen ſi ad eius internas partes aduertas, coſtas quinq; & triginta vtrinq; connumerabis, caroeſq; cor illi eſſe pallidum, ac trigonum, pericardio incluſum: hepar album, vnius tantùm lobi, vt in Exocœto, & Delphino, in cuius latere dextero fellis veſicula adſuta eſt. Lien à ſiniſtris apophyſibus, & ſtomacho incumbit. Inteſtina nullas habent reuolutiones. Nam gula vſq; ad ventriculi fundum deducitur, qui per piſcis longitudinem delatus, ac ſurſum quidem reflexus duodenum parit adenibus ſuffultum, in cuius gibbo innumeræ apophyſes ſpectantur: ex quibus vena oritur, per quam ſanguis defertur ad hepar. A pyloro ſequitur aliud inteſtinũ, quod nullis anfractibus circumductum, rectà ad anum tendit. Vuluam vtrinque bicornem habet, tenuibus ouis conſpicuam. Cætera in congeneribus piſcibus deſcribentur. Hæc Bellonius, qui & alibi Lauaronum piſcẽ vulgò Romæ dictum, magnum habere ſcribit cum Lauareto fluuiatili (lacuſtri dicere oportuit) affinitatem.

Inter Truttas, & Salmones medium eſſe.
Vt ab vmbra differat.
Caput.
Squamæ.
Pinnæ.
Cauda.
Venter.
Dentes.
Branchiæ.
Color.
Partes internæ.

D

Lauaretus Rondel.

LOCVS

LOCVS. PARTVS. E

LACVVM Allobrogum (inquit Rond.) proprius eſt, vt Burgetij, & Aequebeletij: nec vllus eſt, qui in Italia, Germania, Gallia, aut alibi vſpiam viderit. Atq; Bellonius non ſolùm ex ijs lacubus, verùm ex Lemano præterea ad ſuos adferri tradit. Autumno parit, Rond. teſte.

VSVS IN CIBIS.

Nobilitas. QVEMADMODVM nulli non piſcium anteponunt Itali ſuum Carpionem, ita quoq; hunc piſcem Allobroges, Galliæ principibus, teſte Bellonio, magnis delicijs habitum, adeò vt regiorum œconomorum chartæ frequentem, inquit, Lauaretum deſcriptum habeant. *Caro qualis.* Caro ei candida, Mollis, ſuauis, minimè glutinoſa, boni ſucci, mediocriter nutriens.

Bezola ex Geſnero.

DE BEZOLA. Cap. LII. F

Biſula. BEZOLÆ nomine Sabaudis, qui Lemanũ accolũt vſitato; vſus eſt Rondeletius, inquit Geſnerus, Bellonius Biſulam ſcribere maluit. Vulgus circa Laſannam Biſſole profert, vnde diminutiuũ Biſſolete. Etymologiam neſcio. Si Bezolã ſcribas, accedit ad Germanicũ Butz, quos ſpecies vna huius generis nominatur. Latinum, aut Græcum nomen nullum inuenio, vt neq; Italicum. *Mugil lacuſtris.* Cephalum vel Mugilem lacuſtrem, vel potiùs Leuciſcum Albulamnè lacuſtrẽ appellare licebit. Nam & noſtri ſpeciem vnam vulgò Albelen à colore vocant. G Hæc nomina generis, ſi admittantur, ſpecies pro magnitudine diſtinguentur, magnæ, mediocris, aut paruæ differentia Albulæ adiecta, vel coloris, vel præſtantiæ, vel nobilitatis. Hæc ille. Bellonius ſemel tãtùm huius piſcis meminit, Lauaretum Biſulã magis, quàm Vmbram referre inquiens. *Deſcriptio.* Sed Rondel. ex Actibs, vt Lauaretum, inquit, lacus Burgetius, & Acquelebeerius ferunt, ita Lemanus Bezolam vulgò dictam, non admodum diſſimilem, niſi quod colore minus eſt candido ad cæruleum inclinante: roſtro acutiore, capite minore, ventre latiore, & prominẽtiore. H Nullum piſcem reperias, cum quo melius comparari poſſit, quàm cum Harẽgo, quem in marinis depinximus. *Caro qualis.* Carne eſt molliore, quàm Lauaretus, & ab eo ſaporis ſuauitate, & ſucci bonitate, multũ ſuperatur, nec in pretio habetur. Proprius eſt Lemani lacus. Pro icone, quam Rond. huic capiti præfixerat, non ſatis proba Bezolæ piſcis ex Geſnero repoſuimus aliam piſcis apud ſuos à cæruleo colore dicti, quod cũ à Bezola Lemani lacus nihil differre diceret. Admonet autem Geſnerus, pinnam, quæ à podice exit, in hac icone abundare

DE

DE ALBVLA PARVA, vel ſimpliciter dicta Geſneri. Cap. LIV.

NOMEN.

Albula parua.

Nominis ratio. ETSI omnes lacuſtres piſcis albos (inquit Geſnerus) communi nomine Albulas nominare nobis viſum ſit: hunc tamen priuatim Tigurini mei Albulam indigetãt, ein Albele, quare nos etiam vel ſimpliciter ſic vocabimus, vel paruæ diſcrimen adijciemus. De minima quidem proximè dicetur. Sigiſmundus Gelenius aliquando ad me ſcripſit Albulam (ſic appelans, haud ſcio an diuerſum piſcem) Illyricè dici Bilaryba. Nondum adultæ vt Bezolæ quoque, communi nomine Migling dicuntur. Alius eſt piſcis Albur in lacu Lario, & qui apud Sabaudos Able dicitur. Alburnum Auſonij Gallis Able vocari, piſciculum minimum, de quo ſupra ſcripſimus, Rondeletius & Bellonius authores ſunt.

GENVS. FORMA. Deſcriptio.

An piſcis ſui generis. SVNT qui putant Albulam noſtram non ſui generis piſcem eſſe, ſed Albulam, ſiue Bezolam cæruleam ſecundo, tertiouè ſuæ ætatis anno ita vocari, quibus piſcatores noſtri contradicunt: quòd cæruleos obſeruarint ſecundo etiam, ac tertiò anno forma coloreq; à genere Albularum (de quibus hic loquimur) differre. Cognatus eſt hic piſcis cæteris lacuſtribus albis. Nam & ſpecies, & ſapor ferè omnium non diſſimilis eſt. *Color.* Albula magis quàm Bezola albicat: cauda tamen, & reliquæ pinnæ, præter eas quæ iuxta branchias ſunt, nigricant in extremitatibus. Dorſo color glaucus: alicubi tamen purpurei quiddam, & cærulei mixtum videtur. Caput ex glauco cæruleum. Inter caput, & dorſum color viridis, ceu gemma relucet. Branchiæ ei quaternæ. *Squama.* Hyeme aliquando memini videre me hunc piſcem ſquamis per latera exaſperatum, eminentibus per ſingulas ſquamas veluti tuberculis. Aiebant hoc indicium eſſe recentium & viuarum.

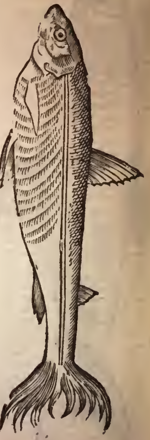
LOCVS.

LOCVS. MORES. VSVS IN CIBIS. E

Quando & vbi capiantur. CAPIVNTVR Albulæ in ſumma parte Tigurini lacus, iuxta locum, quem Buchber vocant, diebus ferè quatuordecim poſt diem Diui Martini, & ad oppidum Rappersuillam circa ipſum Diui Martini diem. A partu in lacum noſtrum deſcendunt (ſed non tam procul vt cæteræ Albulæ) vſq; ad ver: deinde rurſus aſcendunt tota æſtate, vſque ad Diui Martini diem. Capiuntur etiam in Gryphio agri Tigurini, multò maiores quam in noſtro, & in Haluilenſi Bernenſis agri. *Quando meliores.* Auguſto, & Septembri menſibus præcipuè laudant, quòd ſuauiores eo tempore ſolidioreſque ſint. Poſtea enim pariunt, & mollior earum caro fit, & ſuccus in fœtură conſumitur. Hæc omnia Geſnerus.

DE ALBVLA Minima eiuſdem. Cap. LIV.

Albula minima Geſneri. F

NOMEN.

Halecula. ALBVLAM minimam hauc piſcem voco (inquit idem Geſnerus) quem noſtri Hagelè vel Hagling, quaſi Haleculam appellant. Friburgi Heluetiorum (vt audio) Pfarren, Lucernæ Nachtfiſch, quod noctu ferè irretiatur, vt quidam putant. Sed mihi piſcator Lucernenſis affirmauit, Nach fiſch vocari Albulam cæruleam anno primo, cùm circa diem Diui Ioannis æſtate iam ad digiti longitudinem excreuit. G

FORMA.
Deſcriptio.

ALBVLA minima, tota ſpecie accedit ad illam quam proximè Albulam paruam nominaui, ſed plerumq; minor eſt, & in capite minus viridis. *Color.* Si piſcem erectum inſpicias per dorſum, aliquid coloris purpuraſcentis in lateribus apparebit. H Branchiæ ei quaternæ ſunt, pinnulæ albent. Ore aperto ſuperioris mandibulæ extremitas deorſum tendit. Os habet longiuſculum, dentes nullos.

A

LOCVS. NATVRA. Capiendi Ratio.

IVLIO coeunt. Noctu tantùm capiuntur retibus ad paſſus quadraginta, aut quinquaginta demiſſis. Cùm cœlum ſerenum eſt, altiùs deſcendunt, cùm nubilum, aſcendunt. Denſiſſimis gregibus præceteris Albulis capiuntur, non paſſim in lacu noſtro, ſed maximè à pago Vædeſuilla, vſque ad inſulam & verſus alteram ripam à loco Surenbach vſq; ad arborem longam. Diebus quatuordecim ferè à natali Domini capi incipiũt & immixtæ eis Albulæ cæruleæ aliquot, & mox expirãt.

VSVS IN CIBIS.

B CVM captæ mox expirent, vt recentes habeantur, matutino tempore potius ad prandium coemuntur, & aſſi in craticula quàm calidiſſimi à gulonibus deuorantur, qui eam ob cauſam non vniuerſos, ſed paulatim alios aſſari iubent, vt ſtatim aſſumptis prioribus, feruidi poſteriores menſis afferantur. *Apparatus.* Embamma additur ex aceto, ſapa, pipere, ſale, & porri, aut cepæ folijs concisis. Placet item recens in iure albo frigido, apio copiosè inſperſo, maximè per menſem Decembrem. Sale item conditus infumatuſq; commendatur.

DE ALBO SALVIANI, VEL CAPITONE Lacuſtri Geſneri. Cap. LV.

NOMEN.

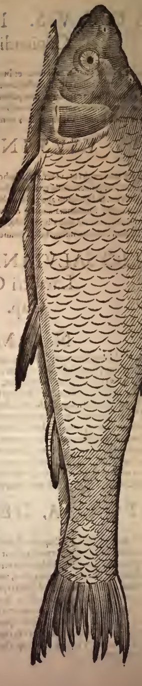
C CVM hic piſcis locis pleriſq; (inquit Saluianus) Albo vulgò vocetur, à Pet. Gillio Auſonij Galli Alburnus creditur. Atqui P. Gillius Alburnos non quos Itali, ſed quos Galli vulgò Ablos vocitant, eſſe iudicat. Verùm Auſonij Alburnus fluuiatilis eſt, cùm Moſellæ tantùm fluminis piſces ab eo deſcribantur: hic verò noſter, lacuſtris. Quod ſi aliquis alicubi in fluminibus etiam eundem reperiri objiciat: ſicut id fieri non poſſe, non contendimus: ſic cùm in Moſella (vt à quamplurimis illorum locorum accolis accepimus) non reperiatur, Alburnus eſſe non poterit. (Poſt hæc coniecturas ſuas profert, Alburnum Auſonij eum eſſe piſcem, quem Galenus Leuciſcum vocarit, eumdemq; Squalum eſſe, quam opinionem ſuprà refutauimus. Et mox ſubiungit.) Hunc igitur piſcem noſtrum, vulgò loquentium more Album, & non Alburnum, vocandum cenſemus, etſi ſub piſcis icone inciſoris incuria Alburnus nomen excuſum legatur. (Atqui idem error in tabulis eius piſcatorijs legitur,) ciuſq; antiquorum Græcorum, Latinorumuè neminem, mentionem feciſſe ſcimus.

D

FORMA. DESCRIPTIO.

ALBVS quamuis Squalo Alburnoùe Appellato piſci perſimilis ſit, ab eo tamen euidentibus, quibuſdam notis facilè internoſci poteſt. *Vt à Squalo differat.* Primùm enim etſi vterq; latitudinis ratione oblongus appareat, eâdem nihilominus vtriuſque exiſtente latitudine, Albus paulò longior Alburno conſpicitur. Deinde roſtro acutiore, oculis maioribus ac dorſo magis repando Albus eſt. Nam cum Alburni ſenſim atque modicè, Albi repentè ac plurimum à capite extuberat dorſum, Pinnarum autem, tum in lateribus, tum in dorſo ac in imo ventre exiſtentium, ſitu ac numero ei cum Alburno conueniente, earundem colore ab inuicem diſcerpant: ſubnigras enim Albus: ſubrufas verò Alburnus eas habet. Poſtremò amplioribus ſquamis Albus tegitur: ventreq; atque lateribus, æquè atque Alburnus candidus, atque argenteus eſt: capite verò ac dorſo magis, quàm ille ſubuiridis. *Magnitudo.* Magnitudine non differunt. Vti enim Alburnus, ſic & Albus pedalis, frequens: bipedalis verò aliquando tantùm reperitur.

Albus Saluiani.

LOCVS.

Non vbique reperiri.

LACVSTRIS piſcis eſt Albus, non tamen in lacubus omnibus, aut eorum quàmplurimis, vt Tinca Lucius, Squalus ac Barbus, ſed eorum nonnullis ſolùm reperitur. In Traſymeno enim lacu, vbi etiam Albo vulgo vocatur, frequens ſatis in fine veris capitur. In fluminibus eum reperiri huc vſque non obſeruauimus: eſtque aduertentum, ne quiſpiam eum in fluminibus etiam reperiri contendens, Squalum pro Albo nobis oſtendat. In mari nec naſcitur, neque ex lacubus fluminibuſuè ad id deſcendit.

VSVS IN CIBIS.

Apparatus.

DVRAM carnem habet Albus, & propterea ægrè coquitur. Inſipidus adeò eſt, vt piſcium ferè omnium iure viliſsimus cenſeatur. Nec enim vlla condiendi ratione ſapidus effici poteſt. Torrefactus tamen paulò minus ingratus eſt palato, ſolumque in aliorum piſcium penuria eo veſci ſolemus. Huc-uſque Saluianus.

DE FABRA, VEL PALA vulgo dicto. Cap. LVI.

Farra vel Ferra vel Pala.

EST & piſcis Lemani lacus proprius (inquit Rondeletius) qui ab accolis la Farra, vel Ferra, vel Pala dicitur: Lauaretos vel Thriſſas referens, magnitudine cubitali, *Deſcriptio.* ore paruo, ſine dentibus, vt in Thriſſis, colore cinereo, corpore depreſſo & lato, ſquamis, pinnarum ſitu, & numero Lauaretis ſimilis, linea à branchijs ad caudam recta, & candida ducta eſt. Pinnulam dorſi mollem pinguemque habet, caudam latiſſimam. Carne eſt candida & ſuaui, quæ *Caro qualis.* Lauaretorum Truttarumque carni non cedit. Æſtate & autumno capitur, hyeme in altis gurgitibus latet. Sale conditur, & ſeruatur in hyemem. Sic ille. Cæterùm monendus eſt lector in Rondeletij codicibus diuerſum piſcem, quem in Lemano Vangeronem vocant, huic capiti haud rectè per librariorum incuriam præfigi. Ego pro Rõdeletij icone hanc è Lemano lacu acceptam dedi. Tincæ ſpeciem diceres, niſi color obſtaret, qui ferè fuſcus eſt.

DE PIGO. Cap. LVII. E

SYNONYMA. ETYMVM.

Nominis ratio. PRÆTER Plinium, ex veteribus neminem huius quoque piſcis mentionem facere & Saluianus, & Rondeletius aiunt, Pliniumq; ipſum, cuius verba mox recitabuntur, nullum tamen proprium nomen impoſuiſſe. Circa Verbanum Lariumq; lacum Pic, alijs Pigo, alijs Picquo nominatur, quòd clauis ſiue aculeis, vt conijcit Geſnerus, ſuis pungat, quaſi Picum. Nam & aui pico à roſtro pungenti (inquit) nomen eſſe factum arbitror. Rondeletius & Saluianus vulgatam nomenclaturam expreſſuri Pigum nominarunt: ille item Cyprinum clauatum, tùm quòd ex Cyprinorum genere eſſe videatur, tùm quòd clauos habeat è medio ſquamarum eminentes: *Cyprinus clauatus. Vergiliades.* Albertus, citante Geſnero, Vergiliades hos piſces dixit, quoniam, vt modò dicetur ex Plinio, Vergiliarum ortu apparent. F

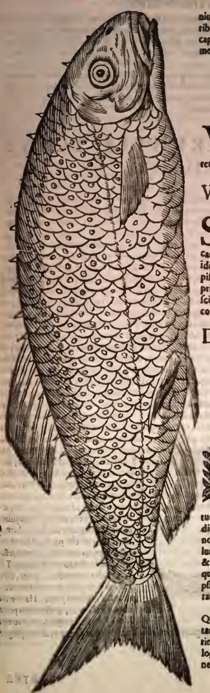
GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

RONDELETIVS ex Cyprinorum genere eſſe oſtendit, inquiens: Cyprino ita ſimilis eſt, vt demptis aculeis Cyprinum eſſe affirmet. Eſt enim eodem corporis habitu, pinnas totidem eodem in loco ſitas, os, oculos, palatum eodem modò carnoſum, interna omnia ſimilia habet. *Similem eſſe Cyprino.* Vita item, moribus, ſapore, ſucco Cyprino ſimilis, niſi quòd paullò melior eſt. *Deſcriptio ex Saluiano.* Saluianus diligenter ſic deſcripſit. Pigus piſcis capite eſt rotundo: roſtro obtuſo, nec admodum acuto, ore mediocri & edentulo. Branchias habet vtrinq; quaternas, & iuxta eas, pinnas binas, vtrinq; vnam: aliaſq; duas in imò ventre, caudæ magis quàm capiti vicinas. In dorſo ferè medio vna haud magna, nullis aculeis armata reperitur: Imò ventri propè caudam alia vna etiam minor hæret. Cauda ipſa in falcatam pinnam deſinit. Totius figura ni paululo longior eſſet, ouata cenſeri poſſet. Squamis magnis tegitur, ex quarum medio albi, & pyramidati aculei, in fine veris & ineunte æſtate, enaſcuntur. Quibus cùm primis quadraginta æſtiuis diebus horreat, æſtate procedente imminuuntur, primùm, deG
Lib. 9 ca. 18. Plinium Pigi meminiſſe. mumq; prorſus deliteſcunt. Quapropter primis illis æſtiuis diebus demptis, reliquo anni tempore prædictis pyramidatis aculeis omnino caret: vnde cùm Plinius ſcribat: *Duo lacus Italiæ in radicibus Alpium Larius, & Verbanus appellantur, in quibus piſcis omnibus annis Vergiliarum ortu exiſtunt ſquamis conſpicui crebris atq; præacutis clauorum caligarium effigie, nec amplius quàm circa eum menſem viſuntur.* Dubio procul Pigum piſcem, etſi innominatum eum relinquat, deſcribit, cùm is (vt infrà monſtrabimus) Larij & Verbani lacus alumnus ſit, & (vti diximus) in prima æſtate (quo quidem tempore Vergiliæ exoriuntur) eius ſquamæ parte media, clauorum caligarium inſtar, præacutæ fiant. *Claui caligares.* Habent enim caligares claui, qui à caligis militaribus, quibus ſuffigebantur, dicti ſunt, pyramidata capita. Eiuſmodi autem aculeos, ſicuti Maio, & Iunio tantùm menſibus, in dorſoq; ſolùm & lateribus, & non in ventre, Pigo enaſci aſſeuerant omnes, ſic non fœminas, ſed mares tantùm inhorreſcere, teſtantur nonnulli. *Color.* Venter ex albo languidè rubet: tergus ex cæruleo nigricat. Quod ad interanea attinet, nil habet præ cæteris piſcibus peculiare, atq; animaduerſione dignum. *Magnitudo.* Cùm maximè excreuerit, quinas aut ſenas libras non excedit. Hæc ille.

LOCVS. H

PIGVS (inquit idem Saluianus) ſolius Larij atq; Verbani lacus accola eſt. Nemo enim in alio lacu flumineuè eum reperiri huc uſque (quod ſciam) animaduertit. Et licet frequentiores in prima æſtate, cùm clauis illis caligaribus inſigniti appareant, in his lacubus capi ſoleant, reliquis etiam omnibus ferè anni temporibus, in eiſdem etſi non æquè crebrò, capiuntur. Nec ob hoc, Pigos, eos piſces non eſſe, quorum Plinius ſuprà citato loco meminit, ſuſpicandum, propterea quòd ſcripſerit Plinius, eos in illis lacubus, omnibus annis Vergiliarum ortu exiſtere, nec amplius quàm circa eum menſem videri: quando his poſtremis verbis, non ſimpliciter & abſolutè, ſed ſolùm ſquamis illis crebris atque præacutis, clauorum caligarium effigie conſpicuos, non amplius quàm circa eum menſem videri eos piſces teſtari credendus ſit Plinius. *Plinius explicatus.* Quod ſi alicui magis quàm par ſit, verborum obſeruatori hæc noſtra expoſitio, haud quaquam Plinianis verbis aptari poſſe videatur: dicemus Pli-

Cyprinus clauatus Authoris.

nium (ea ratione deceptum, quòd alijs temporibus rariùs, atq; abſq; illis clauatis ſquamis hi capiantur piſces) non amplius quàm circa eum menſem, eos uideri, falsò teſtatum reliquiſſe.

NATVRA. Mores. Partus.

VITA, moribuſque Cyprino ſimilem eſſe paullò antè ex Rondeletio dicebamus. Saluianus Maio menſe parere ait, circa lacus litora.

VSVS IN CIBIS.

SAPORE etiam, & ſucco Cyprino quidem ſimilem idem Rondeletius eſſe ait, paullò tamen meliorem. Saluianus verò carnem ei tribuit teneram, atque ſapidiſſimam, ideoque cum optimis quibuſcunq; dulcis aquæ piſcibus conferri poſſe, & maximè in æſtatis principio captum; hoc enim tempore nulli piſcium eſſe ſecundum, & quouis deníque modo conditum, probè ſemper ſapere. *Caro qualis.*

DE SARACHO. Cap. LVIII.

SYNONYMA: Etymum.

SARACHVS vulgò Græcè, potiſſimùm apud Epirotas, quos vulgus nunc Albaneſes vocat, noſtris ichthyopolis Sarachinus, ab Inſubribus Açone, & Aquone nuncupatur. Qui ſit apud antiquos, cùm difficile ſit iudicare, recentiores ex vulgari Italico Latinum nomen cõfinxerunt, Bellonius Agonum, Paulus Iouius, & Saluianus Aconem, Fracaſtorius, & Benedictus Iouius in erudito ſuo carmine, quo Larij, ſiue Comenſis lacus piſces deſcripſit, Aquonem, addita etiam nomenclaturæ ratione, hoc verſu: *Aquo cur dicatur.*

Mollis Aquo vitam qui ſolis ducit ab vndis.

Quaſi ab aqua nomen habeat, quod illa ad vitam adeò neceſſaria ſit, vt ab ea remotus celerrimè omnium extinguatur: quæ tamen etymologia quibuſdam improbatur: conijcitq; Geſnerus nomen illud potius aſſecutum ab offi-

colis illis acutis, quæ aſperam ſpinoſamque in ventre eius lineam conſtituunt, & veluti acus quidam E (inquit) ſunt: nec propterea referre exiſtimat Acone an Aquo ſcribatur, cùm & aquifolis ilex ab acutis folijs, aquila ab acumine vnguium roſtrique, aut viſus dicantur, & coquus aliter cocus ſcribatur

Chalcis ſiue Aerica Ariſt. Rondeletius Chalcidem, quem Theodorus Aericam reddit, Ariſtóteli vocari autumat, cæterùm opinionis ſuæ rationem nullam affert, ſolumq; oſtendit Chalcidem lacuſtrem, vel ſaltem dulcis aquæ piſcem eſſe, non marinum, vt Oppiano. Apparet autem ita ſenſiſſe Rondeletium ob maximam huius piſciculi cum Gallorum Celerinis, quos Chalcides eſſe Bellonius voluit, ſimilitudinem, vnde etiam Aco noſter Lugduni, & alicubi etiam Celerin nuncupatur. Nec alius eſt, qui alicubi in Italia

Sardanella. Sardanella vocatur à maxima cum Sardinis ſimilitudine.

GENVS. DIFFERENTIÆ. LOCVS. Forma. Deſcriptio.

F

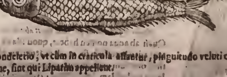
Magnitudine differre. IN quibus lacubus capiantur, quótque ſpecies ſint horum piſcium, indicauit Bellonius inquiens: Tres ſunt apud Inſubres lacus, in quibus piſcem vulgari Mediolanénſium idiomate Agonum nominatum capiunt, varium quidem eum: Larius enim lacus, qui hodie Comenſis cognominatur, Agonos educat exiguos, ac magis populares, Sardis ſimiles, dempto quòd ventre ſunt latiores: neque aliò quàm Mediolanum transferuntur: aut ſaltem raró Mantuam prætergrediuntur. Eos dolijs muria conditos adſeruant, quanquam etiam mediocriter ſicci, ſine muria comperiantur. Verbanus lacus, quem lacum maiorem cognominant, multò maiores Agonos, quàm Larius educat. Indigenæ vrbium, quæ ad eius litus ſitæ ſunt, Aronan, Palencza, Corochio, Locarna & Eogudre vocatos piſciculos magno prouentu capiunt, media magnitudine inter Larios, & eos ex lacu Lugsne, quos Indigenæ vrbium nominant Campignon & Buiſſon. Benacus autem lacus magnitudine inſignes Agonos profert: Sed nec Verbani, aut Benaci Agoni muria condiri ſolent, vt minores. Hæc ille,

Sarachi differentia. & mox rurſus de Saracho, duæ (inquit) tresue lacus ſunt in Epiro, in quibus Sarachi capiuntur, quos vbi ſale condierint, exiccauerint, & fumo infecerint, Venetias, Anconam, & aliò nauigijs tranſuehunt. Quorum eos maximè in pretio habere ſolent, quos de la Boiane huius nominis flumine, ac lacu cognominant. Horum verò duo comperiuntur genera, alterum minus, alterum autem Clu- G peæ ferè magnitudinis. Minores Sarachi quadrante longiores non ſunt, maiores pedalem implent longitudinem. Ambo eadem linea ſub ventre prediti ſunt, qua Clupea inſignita eſt. Cæterùm Agoni omnes (inquit idem Bellonius) ſquamas habent leui contactu decidentes, tenues, latas & tranſ-

Color. parentes: corpora argenteo colore nitentia, ſed parum nigricant in tergo. Deſquamati ſuper argentum terſiſſimum refulgent. Oris rictum habent grandiuſculum ſine dentibus: pinnam in tergo ſimplicem, paruam, duas in lateribus ſub branchijs, quarum omnium exterius tegumentum ſpineum in medio crenatum eſt. Oculos valdè grandes proferunt, caudam in penicilli modum diſciſſam. Vtrinq; nonnunquam lituris duabus, rotundis, ac nigris, interdum pluribus ſugillatur in tergo. Lineam ſub ventre habent ſerratam, ad anum deſinentem, quam ſi digito in aduerſum confricës, cultri modò acutam percipias. Branchias habent vtrinq; quatuor, interna parte veluti fimbriatas, quod etiam Harengis, Celerinis & id genus piſcibus accidit. Cor vt ſemen ciceculæ trigonum inter ante-

Partes internæ. riores pinnas ſub branchijs occultatum. Hepar ſubrubrum ſiniſtro ſtomachi lateri, & œſophago incumbens, ipſumque pylorum amplectens. Stomachi figura in conum turbinatur, à cuius ſuperiore parte pylorus exit, multis apophyſibus cæcis, ac longis circundatus. Lien H dextræ ſtomachi parti, inhæret ruber, à pyloro inteſtinum non reflectitur, ſed rectà ad anum tendit. Triginta ſub ventre oſſicula acuta, aſpectam in hoc piſce lineam conſtituentia, connumerare potes. Hæc omnia itaque Bellonius, quibus addi poteſt

Chalcis Rondel. Aquo vulgò.

Multum pingueſcere Liparis. hoſce piſces ita pingueſcere, referente Rondeletio, vt cùm in craticula aſſantur, pinguitudo veluti oleum deſtillet, adeo vt ab hac pinguedine, ſint qui Liparim appellent.

PARTVS.

A

PARTVS. NATVRA. MORES.

SALVIANVS Acones ſæminas ouis grauidas, maribus ſemine refertis conſequentibus ad ſaxoſa litora Maio menſe adnatare tradit, ibique illas parere ſua oua, hos ſuo ſemine fœcundare, moxq; puſillos inde procreari piſciculos, qui intra paucos dies ad digiti augeantur magnitudinem, tuncq; vulgò Anteſitos vocari. *Anteſiti.* Idem etiam piſces ait eſſe timidos, ideoq; vel à quauis leui, atq; tremula vmbra perterritos, trepidos aufugere; ſimplices etiam eſſe, atque omni aſtutia carere, atque adeò temerè in retia incidere: gregatim viuere, & non niſi denſo agmine natare, quaſi ita tutiores ab iniuria, & violentia maiorum piſcium reddantur. Cyprinos enim, Lucios & præ cæteris Truttas, eos tanto impetu inſectari, vt aliquando plura eorum millia inſequentem inimicum per lacum longo tractu pauidè fugientia, iucundum intuentibus ſpectaculum, lucroſam verò piſcatoribus occaſionem præbeant. Nam non ſolùm eo tempore innumeros ita perterritos Acones, ſed vnà aliquas etiam ma- *Quando copioſè capiantur.*
B ximas Truttas capere. Ait item ipſos Acones carniuoros eſſe, pulliceſq; aquaticos venari. Piſces minimè viuaces eſſe, atq; aqua exemptos mox emori, id quod nos quoq; ſuprà ex Benedicto Iouio, quem & ipſe citat, diximus, piſci tamen inde nomen eſſe negauimus. *Viuacitas.*

VSVS IN CIBIS.

PAVLVS Iouius Laccijs, id eſt Aloſis, ſapore perſimiles eſſe ait, vêre quidem graciles, autumno autem quàm optimos. Saluiano quoq; haud ignobiles piſces ſunt, & præſertim Iulio, Augusto, Septembri, & Octubri menſibus: hocq; tempore teneriores, & pinguiores factos, multò etiam ſuauiores eſſe tradit: haud facilè concoqui, craſſiuſculum ſuccum gignere, & mediocriter nutrire: recentes variè apparari, in ſartagine enim oleo optimo frixos, minoreſq; aurantij mali ſucco, maiores verò aut ſapa, aceto, oleo, vino, aromatibuſque, aut omphacio, cui commiſtum ouum ſit conſperſos, comedi ſolere. *Quādo meliores.* Nonnullos paullò adhuc grandiores, (vti ij, inquit, ſunt, quos vulgò Agoni de
C Rozoli appellant, propterea quòd quodam retis genere, vulgò Rozoli vocato, in medio lacu capiantur:) tum in aqua, oleo, olentibus herbis, atq; aromatibus iniectis, elixos: tum aſſos crebroq; dum aſſantur, oleo & aceto cum ſaluiæ ramuſculo irrotatos, parare. *Apparatus.* Verùm eorum præſtantiorem condiendi rationem, eam profectò eſſe, quæ vulgò accarpionare, ſiue amatinare dicitur, ita enim conditos non ſolùm ſapidiſſimos fieri, ſed in aliquot etiam dies conſeruari poſſe. Ad nos Bononienſes niſi ſale macerati afferuntur, plebis ſolatia potiùs quàm ditiorum. Aiunt cùm ſaliendi cauſa exenterantur, ex interaneis oleum ad lucernarum vſum colligi. *Olei vſus.*

DE SCHILO, SIVE NAGEMVLO Germanorum. Cap. LIX.

D ICONEM hanc Iulius Alexand. præſtantiſſimus Ferdinandi Auguſti Medicus, è Praga Bohemiæ Geſnero miſit, neſcio ex quo flumine, aut lacu, nomine Germanico Schill, vel Schillo adſcriptos, & eidem videri per omnia ſimilem Achilles Pyrmius Gaſſerus Auguſtanæ reip. medicus clariſſimus, è lacu quodam Bauariæ, Nagmaul nomine adſcripto. *Locus.* Nagmaul (inquit Gaſſerus) piſcis eſt in Ambronis lacu Bauariæ, qui rarò capitur, quoniam rarò altiùs natando euehitur. *Deſcriptio.* Longiſſimus vlnam æquat. Forma non diſſimilis eſt Lucio, niſi quòd in aqua ſubuiridis, extrà aquam verò dilutior apparet: oculis albicantibus, ore retrò iuxta maxillas minus lato. Squamarum magnitudine, ordine, & aſperitate Percam refert. Pinnæ dorſi erectæ, aculeis tres ferè digitis rigent. Præter dorſi ſpinam paucas alias, & paruas habet. Parit Martio. In cibo quidem optimus eſt Maio & Iunio. Elixari, aſſari, & fruſtatim conciſus etiam frigi ſolet. Pinguis eſt admodum, & carnem etiam coctus albiſſimam *Partus.* ſeruat. Hæc ille.

Schillus, vel Negemulus Germanis dictus, ex Geſnero.

Finis Libri Quinti.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIENSIS, DE CETIS LIBER VNVS.

ET PRIMVM DE IIS IN GENERE. Cap. I.

C ANIMANTIVM ſanguineorum, quæ reuera aquatilia ſunt alia Ariſtoteli piſces, alia cetos nuncupari, in exordio huius operis dictum eſt. De piſcibus hactenus: ab ijs ceti non mole duntaxat, ſiue corporis magnitudine differunt: nam ſunt & piſces grandiſſimi (& cetis aliquot multò maiores,) ideoque cetacei (κητώδεις ἰχθῦς) appellat: verùm quia propriè dicatum reſpirationi organum habent, pulmonem inquam, arteriamq; & collum, multaſq; partes alias cum terrenis quadrupedibus communes, quibus piſcium propriè dictorum genus omne caret, renes videlicet, veſicam, teſtes, penem, mammas, oſſa. Haud me latet interim ceti vocabulum cùm apud Græcos, tùm apud Latinos pro quouis cetaceo, ſiuè magnæ molis piſce vſurpari: *a* Homerus; *Vt à piſcibus differãt.* *Cete dicuntur magni pices.*

Δελφῖνάς τε κύνας τε καὶ εἴ ποθι μεῖζον ἕλῃσι κῆτος. *a Odiſſ. M.*

Sic *a* Plautus cetum cum Trygone, Scombro, & molli caſeo nominans, peculiarem aliquem magnum piſcem, ac potiſſimùm Thunnum, quem cùm ad ſummum peruenit incrementum, cetum appellari, ſuprà ex Athenæo ſcripſimus, intellexerit potiùs quàm cetum aliquem propriè dictum. Apud Aratum quotieſcunq; nominatur κῆτος, M. Tullius ſemper reddidit Piſtrix, quo vocabulo indicari tradunt Grammatici marinam immenſæ magnitudinis beluam, cuiuſmodi nempè Heſione, & Andro- *Cetus quid Plauto.* *Piſtrix.*
D meda expoſitæ dicuntur. Eſt etiam vbi κῆτος apud Oppianum pro ſpecie peculiari κατ' ἐξοχὴν accipitur, Balæna fortè, nam & Feſtus, *Balænam* (inquit) *beluam marinam, ipſam dicunt eſſe Piſtricem, ipſam eſſe & cetum.* Latini etiam ſæpè beluas marinas dicunt, ab immanitate, & magna cum terreſtribus beluis ſimilitudine, vt Rondeletius refert. Plinius quidem beluam ſimpliciter pro ceto dixit, Feſtus beluam marinam, Horatius beluam ponti, Ouidius feram; putauerim tamen ita potiſſimùm vocari ea cete, quæ homini ſunt noxia, quemadmodum & Græci θῆρας & θηρία dicunt, cùm iſtiuſmodi noxios ſiue cetos, ſiuè piſces, tùm & quadrupedes, & ſerpentes. Vulgus noſtrum Balænas, Hiſpani Valenas vocant, ſpeciei nomine pro genere accepto; ſimiliterq; vtraque Germania, atque Anglia Vvalviſch nuncupat. *Cetus pro Balæna.* *Cur beluæ marinæ dicantur.* *Balena.*

FORMA

FORMA: DESCRIPTIO.

E

CETOS omnes corio duntaxat integi Plinius tradit. Inuenio tamen apud Arrianum de rebus
Pellis. Indicis, Macedonibus dum è Meſambria Tocam nauigarent, Nearchum authorem eſſe, viſum cetum in littus eiectum cubitorũ quinquaginta, corio ſquamoſo tam craſſo, vt cubitum æquaret, innatis ei oſtreis, patellis & algis multis. Dicendum itaque hunc cetum monſtroſum fuiſſe,
Corij robur. nam corio alioqui pleraq; cete integi certum eſt. Corium iſtiuſmodi robuſtiſſimum eſt, ſuithoq; eſt Albertus lora ex eo fieri validiſſima, & quibus maxima pondera ſubleuantur per cochleas: Coloniæ
Nerui. autem ſemper venalia haberi. Simili duritie neruos eſſe ex hiſce quoq; Aeliani verbis manifeſtatur. *Circa Cytheram inſulam* (inquit) *cete prædicant maiori granditate generari, eorumque neruos accommodatos eſſe ad conficiendas non ſolùm pſalteriorum, & muſicorum aliorum organorum fidiculas, ſed ad bellica inſtrumenta ex his confecta chorda* (arcuum addit Gillius) *cenſentur optima.* Branchijs carere ſuprà
Fiſtula. dictum eſt, earumq; loco pulmonem accepiſſe. Pulmonis cauſa fiſtulam habent, (inquit Ariſtoteles) qua humorem quem in ore acceperint, reſpuunt: nam & humorem admitti neceſſe eſt, cum cibum F in aqua ſubmerſum capiant, & admiſſum emitti neceſſe eſt: nam branchiæ ijs quæ ſpirant, incommodæ ſunt, haud enim fieri poteſt, vt idem & branchias habeat, & ſpiret: ſed enim ijs ad reſpuendam
Cur pulmonem habeãt. aquam fiſtula data eſt, ne poſtpoſita id interciperetur à ſpina. Cauſa verò cur pulmonem hæc habeant & ſpirent, quòd maiora animalia plus caloris ſibi requirunt, vt poſſint moueri: quapropter pulmo ijs inditus eſt plenus caloris ſanguinei. Fiſtulam verò etiam ad reſpirationem datam eſſe, vel indè conſtat, quòd multò citiùs moriuntur ea obturata, quàm ſi os obturetur, id quòd in Delphino obſeruauit Rondeletius, ideoq; ichthyopolas cùm longiùs exportare volunt Delphinos, & viuos ſeruare, in fiſtulam vinum inſtillare ſcribit: hoc enim fiſtulam non obſtruere, ſed per eam ingredi, & ventriculum penetrare, & diutius ſpiritus conſeruare. Plinius quoq; idem innuere videtur, cùm obturata fiſtula ocyus mori ſcribit. Vnde & Ouidius nares pro fiſtula dixit, loquens de Delphinis: *Et acceptum*
a *Lib.9.c.6.* *patulis mare naribus efflant.* Nec aliam ob cauſam Plinius aliquando ora vocauit, *b* Cardanus oſcula. Eſt autem huiuſmodi fiſtula meatus, ſiue ductus ab ima palati parte ad extimam perforatus, duplex, ſeptoq; diſtinctus, nariumque noſtrarum foraminibus ad palatum deductis quodammodo
Fiſtulis qui careant. proportione reſpondens. In extima parte vnicum foramen apparet, figura C. literæ, in quo operculum eſt ex carne pingui fiſtulis impoſitum, quod eas aperit & operit. Non omnes verò ceti fiſtulas habent, caret enim ijs Vitulus marinus, qui earum vice narium rimas habet. Ariſtoteles Plinioq; G
Oris ſitus. b *Lib.9 hiſt. cap.2. & 4 de part. cap. 13.* authoribus os ſubter eſt, ideoque omne reſupinati corripiunt eſcas, hoc eſt, minores piſces. Rationem inquiunt eſſe, vt dum reſupinantur hæ beluæ, piſcibus quos captant, interea euadendi tempus detur quandoquidem pauci admodum alioqui ſeruarentur. Quamuis verò os ita ſitum non habeant, ſed in promptu, ita tamen cibos corripere verum eſſe Rondeletius credit, tùm propter cauſas, quas reddit Ariſtoteles, tùm propter longam oris ſciſſuram, & multùm intrà deſcendentem, ob quam ſi proni veſcerentur, cibos vix benè corriperent, ſed hinc & inde defluerent, nec rectà in oris fundum, ac
Dentes. inde in œſophagum deferri poſſent. Dentibus quædam carent, quædam habent, quod Albertus quoq; meminit, eſtq; in ijs haud exigua diuerſitas, in quibuſdam enim ſerrati ſunt, in alijs plani, hu-
Pectines ex dentibus quales. manis quodammodò ſimiles, (quales inter alia rariora in muſæo ſtudioſis oſtendere ſoleo) in alijs longi, atq; vt in apro exerti, vt in ſuis quibuſq; locis manifeſtabitur. Cardanus tradit ad inſtar eboris candidos eſſe, ſed in opere longè firmiores, vnde fit quòd pectines ſimiliaque inſtrumenta, eburneorum æmula, & candoris ſui in multam ætatem tenaciora, ex ijſdem præcipuè commendantur, tùm ob hoc, tùm verò maximè, quòd & leuiora ſint, exq; halitu hominis ſudorem minus concipiant, & ſi terræ allidantur, minus fracturæ ſint obnoxia. Moſcouitæ, referente Mathia à Michou, ex ijſdem H dentibus (Mors appellant) manubria & tenacula enſium, frameàrumq; & cultellorum conficiunt, ſicuti & Turcæ, & Tartari, vt impetuoſiores ictus grauitate adiuuante impellant. *c* Idem Cardanus an-
c *Lib. de Variet. rer. cap. 37.* teriores dentes latos eſſe ait, poſteriores verò acutos, redditque rationem, ne ſi anteriores acuti eſſent, hæreret cibus, in minoribus autem acutos eſſe propter imbecillitatem, ne videlicet effugiat præda, cetacea namque adeò robuſta eſſe, vt hoc periculo careant, rurſus poſteriores acutos eſſe, vt carnes promptiùs diuidant, quandoquidem magnis, atq; ideo duris piſcibus veſcuntur. Feminæ
Mammæ. mammas habent, & lac, vt Ariſtoteles ſcribit: Meminit Rondeletius, in litore Aquitanico duos lactis cados è Balænæ mammis eſſe detractos. Cur verò mammas genitaliaque habeant, cal dicari eorum
Auditus organum. refert Cardanus præcitato loco. In ſumma ſi pedes haberent, (& aures nam & hiſce, teſte Ariſtotele carent) nihil à quadrupedibus differrent. Audire autem cetos omnes certiſſimum. Huius tamen ſen-
d *Li.4.Hiſt. cap.8.* ſus organum nullum manifeſtum reperiri poteſt, ne in Delphino quidem, vt putat *d* Ariſtoteles. At audire, ſine meatu vllo, parteq; huic rei deſtinata cùm nullum animal poſſit, per quam ſoni, voceſque

ad ce-

A ad cerebrum perferantur, Rondeletius hac ratione impulſus cùm Delphini cranium diligentiſſimè
contemplatus eſset, manifeſtiſſimum audiendi meatum, qui ad cerebrum vſque paret, inuenit: è re-
gione verò in viui Delphini capite forame tam exiguum, vt ferè ocolorum aciem fugiat, ſtatim poſt
oculum: qui ſitus in cauſa (inquit) eſt, cur difficilius reperiatur. Sunt enim oculi & foramina illa in
eadem ferè linea cum oris ſciſſura. Idem Rondeletius odoratus inſtrumenta eſſe negat, foramina *Odoratus.*
illa quæ ante oculos ſunt narium loco, quoniam ad cerebrum vſque non permeant, ſed partim ob-
ſcpta & cœca mox deſinunt, partim ad branchias feruntur: per hos tamen odori ad cerebrum aditus
patere putat (licet ſint cœci,) vt qui tenuioris eſſentiæ ſit quàm humor. Pingui abundant plurimo, *Pinguedo.*
quod tamen nunquam concreſcit, vt reliquorum piſcium, ſed vt oleum manet liquidum, quamo-
brem vſus eius in lucernis eſt: non concreſcit autem, quoniam nimis dilutum eſt, ob multitudinem,
alimentumque & locum, in quo degunt. Tantopere pingueſcere, qui piſcium carne aluntur, minus
mirum videri poteſt, ſed de ijs, qui aqua tantùm & ſpuma maris, & alga nutriuntur, quique dentibus
carent, non temerè miretur aliquis. Cæterùm ſi hic ſecum animo cogitarit (inquit idem Rondele- *Cur tantope-*
tius,) vitam ocioſam, corij denſitatem, alimenti copiam, temperamentum, mirari deſinet. Etenim *re pingue-*
animalia inertia pingueſcere certum eſt, quod quotidie experimur in ijs, quæ eam ob cauſam angu- *ſcant.*
B ſtis locis concludimus, vt in ſuibus, & capis, & in his quæ hyeme latent, vt in gliribus & taſsis. Om-
nes autem ceti tardiſsimè ferè mouentur, ob corporis molem, & id modicum, quod tardo motu
digeri poſſet, corij denſitate præpeditur. Sic & in hominibus cutis conſtipatio, corporis conſtitu-
tionem plethoræ ſimilem efficit. Iam cùm voraci animali alimentum ſemper in promptu eſt, id ad *Plethora*
ſaginandum corpus multùm confert. Exemplo ſunt luxui & crapulæ dediti, qui obeſi eſſe ſolent. *cauſa.*
His adde temperamentum calidum, quo quæ prædìtæ fuerint beluæ, atque adeò animantes omnes,
pinguiſsimæ redduntur: quòd ad ſanguinis copiam generandam ſit accommodatiſsimum. Iam
partes internas ex eodem Rondeletio referamus. Sub peritonæo partes quæ ad nutritionem & ge-
nerationem conformatæ ſunt ad quadrupedum terreſtrium magis, quàm ad piſcium partes accedunt.
Nam epiploum habent, ſed minus pingue, quo ventriculus & inteſtina incaleſcunt & fouentur. Ven- *Partes inter-*
triculum magnum, cùm ad iuſtam magnitudinem accreuerint: in recens-natis exiguus eſt, & gemi- *na.*
nus videtur. Eius fundo pancreas hæret, deſinit in inteſtina, quæ in multos gyros conuoluuntur,
eâdem ferè vbique craſſitudine, præterquam in extremis, quæ medijs, paulò ſunt latiora. Meſen- *Inteſtina.*
terium vertebris annectitur, glandulas nigras, venas arteriaſque intertextas gerens. Renes venæ
magnæ trunco, arteriæque magnæ per emulgentes annectuntur, ſunt inter hepar & teſtes ſiti. Vri-
C na per vreteras in veſicam percolatur: quæ terreſtrium animalium veſicis ſimilis ſita eſt inferiore *Renes.*
ventris parte. In ijs, qui vtero adhuc geſtantur, in vrachum deſinit, per quem vrinam deponit in
allantoidem tunicam ad diem vſque partus. Editi in lucem per pudendum vrinam ſicuti terreſtria *Veſica.*
emittunt, & per muſculum ſphinctetē retinent. Vracho arteriæ vmbilicales adhærent, arteriæ magnæ
inferioribus ramis inſertæ. Vtrinque ſunt teſtes oblongi, quibus præparantia vaſa præpoſita ſunt,
infiniti ſcilicet venarum arteriarumque è magna vena, & arteria ortarum ramuli, qui poſt varios, &
multiplices anfractus in epididymin inſeruntur. Cùm enim magna ſanguinis copia multo ſemini
generando neceſſaria ſit, quæ longo vaſorum ductu ob ſpatij breuitatem tranſmutari & elaborari *Teſtes.*
non poteſt, ſolerter admodum natura gyros illos vaſorum conſtituit, vt illis, id quod longitudini
deeſt, penſaretur, & quibus ſinguli meatus capreoli intorti dependent, & in glanduloſa corpora
radici pudendi adnata deſinunt, ex quibus meatu vrinario, neruo cauo genitale conſtat humano
ſimile, cuius extremum foris propendet, in glandem tenuem linguis auium ſimilem deſinens, quæ
præputio non omnino integitur, intus replicatum latet, ad Veneris vſum exeritur. Venas ſuas,
neruos, arterias idem pudendum habet, oſſi innititur, quod oſſi pubis proportione reſpondet. Tho- *Pudendum.*
rax coſtis veris ac mendoſis, ſterno, vertebris, muſculis conſtat, cuius capacitatem pulmones ma-
D gni complent, denſiore ſubſtantia, quàm in terreſtribus: craſſitudine & colore hepar quadrupedum
referunt, tum ne aqua in rariorem ſubſtantiam altiùs penetrans eijci non poſſet, tum ne in magnis
expirationibus, quibus in aquis ferè ſemper vti coguntur, tenuior ſubſtantia facilè diſrumperetur. *Thorax.*
Hi in duas partes diuiſi ſunt, parte inferiore adeò gracileſcunt, vt membranam eſſe affirmes, vn- *Pulmo.*
diq; cor complectuntur pericardio concluſum, in medio thorace locatum, nulla in re porcorum
cordi abſimile: duos ſinus, totidem auriculas, denique ſimilia omnia habet. Ad hæc aſperam
arteriam, œſophagum, muſculos & quæcunq; in terreſtribus corporibus ſunt, clauicula exempta
reperire eſt. Caput cum vertebris articulatur. Cerebri diſpoſitio diuerſa. Nam in anterius & *Cor.*
poſterius diuiſum eſt, non in dextrum & ſiniſtrum, vt in homine. Neruorum coniugationes ex eo
naſcuntur, plexus χοροειδὴς in eo, rete mirabile, meninges duæ pro integumento. Vulua in fœmi- *Caput.*
nis ceruicem palmum vnum longam habet: ea deinde in ramos duos diſtribuitur, veluti in quadrupe- *Cerebrum.*
dibus terrenis videre eſt, teſtes ad vteri cornua poſiti, pudendum inter vmbilicum & podicem. De
enormi modò cetorum magnitudine multa congerere poſsim, ſed de ſingulorum mole ſingulis di- *Vulua.*

cetur

Magnitudo. cetur hiſtorijs. Rationem magnitudinis reddidit *a* Cardanus, inquiens: ob humidum & calorem, & E
a Lib. 10. de ſubtil. alimentum vbique fermè præſens, tum quia abſque pedibus ſuſtinentur, & grandia ſuperant mani ſpatia abſque labore, ideo maximi ſunt piſces terreſtrium animalium comparatione, auium autem longè magis. Nam finge vaſtum animal, & elephanto quadruplo maius, ſi eſſe poteſt in terra, nonne plurimo cibo indigebit, quo abſumpto cogetur magnum illud pondus maximo incommodo alias quærere terras? Itaque facilè contracto morbo peribit, aut inedia, ſi ſenſim & lentè ex vna regione in aliam tranſierit: deinde etiam ſi tutò tranſeat, & abſque labore, quis modus erit, ne hominum inſidijs capiatur? Horum nullum eſt periculum, aut incommodum in mari: nam neque cibus deeſſe piſcibus, nec tranſitus ex vna regione in aliam cum labore eſt, nec vllis hominum inſidijs medio mari, etiam ſi monarcha imperet, ſubijci poterunt. Ob id igitur piſces maximi inter animalia, aues minimæ: terreſtria magnitudine ſunt mediocria.

L O C V S.

CETI ob maximam corporis molem, latiſſimis aquis indigent: quamobrem in fluuijs, ſtagniſq; F
lacubus & paludibus nuſquam, quin ne in omni mari reperiuntur: nullos enim dat Euxinum præter paruos Delphinos, vt præter Oppianum, alij quoque prodiderunt. In exteriore
Vbi maiores. mari longè ſunt maiores (vt & piſces omnes) quàm in interiore, vt apud Arrianum, refert Nearchus. Præcipua verò ac immobili penè magnitudine adoleſcere eos, ſcribit Plinius, iuxta Cadaram rubri maris peninſulam ob loci quietem præcipuam. Vaſtũ autem peninſulæ eius obiectu effici ſinum, duodecim dierum, & noctium remigio enauigatum Ptolomæo regi, quando nullius auræ recipit flatum. Ad litora aut minimè profunda loca aut breuia, haud appropinquant, ſed in alto verſantur.

NATVRA. MORES. PARTVS.

CIRCA ſolſtitia maximè viſuntur, inquit idem Plinius, addita ratione, quòd tunc illic ruant turbines, tunc imbres, tunc deiectæ montium iugis procellæ ab imò vertant maria, pulſatasque ex profundo beluas cum fluctibus voluant. Aliàs in fundo maris degunt ferè molis
Vt generẽt. ſuæ pondere. Intra ſe generant, perfectumque animal pariunt; mammas (vt diximus) habent & lac, G
quibus catulos, interdum binos nutriunt. Hi teneri adhuc ſequuntur matrem, quod viſum eſſe à piſcatoribus in diuerſis maribus, Germanico, Anglico, Flandrico, Illyrico, atque alijs Albertus tradit.
a L. 9. c. 13. De partu ex *a* Plinio obijci poteſt, ſic enim ſcribit: *Quæ pilis veſtiuntur, animal pariunt, vt Priſtes, Balæna, Vitulus.* Et *b* mox ibidem: *Pilo carentium duo omnino animal pariunt, Delphinus, & Vipera:* quaſi
b Cap. 14. nulla ex ijs quæ pilo carent, pariant animal, præter Delphinum & viperam. Cæterùm cùm Myſticetus, Turſiones, Orcæ, Phyſeteres, pilo carentes animal pariant ex ſemine, non ex ouo, ſintq; plures alij piſces, vt cartilaginei, Galei, ſine vllis pilis ex ouo animal procreantes, etiam ipſo Plinio authore, eodem modo, quo vipera (nam hæc Delphini modo animal non gignit, ſed ex ouo prius conceptum,
Plinius corrigitur. Delphinus verò ex ſemine, ſine ouo) Rondeletius vtrumque Plinij locum, vt in excuſis codicibus legitur, falſum & inemendatum eſſe oſtendit, & ex *c* Ariſtotele reſtituendum, ex quo vtrunque, vt &
c L. 1. Hiſt. cap. 5. alia multa deſumpſit. *Procreant animal* (inquit hic) *homo, equus, Vitulus marinus, & reliqua quæ pilis integuntur, atque in genere aquatili quæ cete appellamus, vt Delphini, & quæ cartilaginea appellantur, quorum alijs fiſtula data eſt, branchia deſunt vt Delphinis & Balænis.* Vides hic Balænam ab eorum quæ pilis integuntur, genere ſeiunctam, & eadem ſententia cum Delphinis, & cartilagineis comprehenſam, quæ ſine controuerſia pilis carent, vt fortaſſis, apud Plinium, ſic legendum ſit: *Animal pariunt* H
Motus & natatio. *Priſtes, Balæna, & quæ pilis integuntur, vt Vitulus.* Motus natatioue pleriſque tardior, propter corporis nimirum nimiam grauitatem, & cum ventris eorum vorago ſit maxima, nunquam non ſunt fa-
Voracitas. melici: quamobrem, teſte Oppiano ſeipſos ſæpenumerò conficiunt. Apparet autem inter alios piſces
Harẽgis delectari. Harengis potiſſimùm inhiare. Refert enim Albertus frequentes capi, cùm nimia auiditate perſequẽdi illos in litus vadoſius, breuiuſq; prius impingant, quàm inde recipere in altum ſe queant: ſuiſque tẽporibus beluam in litus Friſiæ impegiſſe, & cùm incolæ, ne cum maris refluxu euaderet, funibus quotquot offendere licuit, palis altùm in terram adactis, proximiſque ſcopulis, atq; ædificijs alligaſſent, refluxu maris adiutum perrupiſſe omnia, vnaq; cum funibus euaſiſſe in altum mare: cęterùm cùm famelicum ſuum ventrem non abundè exſaturaſſet, tertiaque de in die Harengos rurſus inſequeretur, eodem quo prius loco hærentem inuentum eſſe vnà cum funibus, atque ita ceu capturæ idoneorem in-
Odore picis delectari. terceptum fuiſſe atque interemptum. Nauium recens picatarum odore adeò oblectantur, vt proximè accedentes ſeſe naui affricent. Nautæ de nauis ſubuerſione timidi, picata dolia eis objiciunt: vt

nauim

A nauim relinquant. Ludunt ceti cum dolijs, & aquam per fiſtulam capitis emiſſam in ſublime eructant. Cum ventus lenior, clementiorq; flat, præſertim Auſter, ludentes dorſi partem, & caput ſuper aquam engunt, modoq; eminent capite, modò eodem deprimuntur, ita vt dorſum paulatim totũ appareat: quod quidem ſuauius auræ aſpirantis oblectatione facere creduntur. Strepitus cõtrà quam maximè auerſantur, authoremq; habeo Arrianum, qui res geſtas Alexandri Magni condidit, beluas in Indico mari clamore, ac turbarum ſonitu exterritas fuiſſe ſcribentẽ, & Diodorus Siculus, *Macedones* (inquit) *narrabant in multa, & in incredibilis magnitudinis cete ſe incidiſſe, vnde conſternati omnem ſpem vitæ abiecerint, quippè qui arbitrarentur viros omnes vnà cum nauibus ab illis ſubitò abſumptum iri: ſed poſtea animis reſumptis clamorem magnum omnes ſe pariter edidiſſe, ſimulq́, armis colliſis, & perſonantibus tubis tantum ſtrepitus feciſſe, vt perterrita beluæ ſubter aquam ſe dimiſerint.* d Philoſtratus quoque in Arabico mari naues tradit tutelæ cauſa tintinnabula quædam, tam à prorà, quam à pupi deferre, eorumq; ſonitu terrefactas beluas nauibus non appropinquare. Viſus auditusq; pleriſq; hebetior: quod incõmodum reſarcitura ſagaciſſima rerum natura piſciculum quendam itineris comitem, imò ducem dedit, de quo ſuo loco dictum eſt. Hic ſingula illis oſtendit, ſeu prædandum ſit, ſeu periculum aliquod immineat, ſeu breuia ſcopuliq; euitandi. Huic ad ſolam caudæ mutationem parent, per hunc B audiunt, & vident, neq; tantoperè vaſtis beluis vires proſunt, quàm aſtutia parui piſciculi. Quamobrem piſcatores, qui beluas captant, varia, & multiplici eſcarum illecebra, hunc primùm capiunt, nullo deinceps labore eas deprehenſuri: quandoquidem duce ſuo orbæ, nec maris amplius vias vident, nec proximum iam periculum ſentiunt, ſed veluti pondera quædam temerè vagantur, ignaræ prorſus, quonam fluctibus deferantur.

Strepitus odiſſe.

d *L. 3. de vita Apoll.*

Viſus, & auditus.

CAPIENDI RATIO.

QVOMODO cete capiantur, docet Oppianus, cuius verſus periphraſticè ſic reddidit Gillius. Cùm duce priuata ſunt, (hunc piſcatores ingenioſè prius capiunt, vt dictum eſt) aſpectus eorum propter carneam molem in oculos eminentem, tenebris circumfunditur, ipſa verò ad ſcopulos, & litora offendunt, piſcatoribuſq; ad inſidiandum occaſionem præbent. Lineam ex frequentibus funiculis contortam faciunt, craſſitudine rudentis nauis mediocris, longitudine quæ ſufficere videatur. Huic addunt catenam ferream, quam humo inſerunt, ne den-C tibus beluæ laceretur. Hamum magnum faciunt, quantus faucibus beluæ comprehendi commodè poſſit, adeò validum, vt ne ſaxo quidem cadat. In media catena orbes quidam frequentes ſunt, qui furioſos beluæ motus cohibeant, ne ferrum perſtringat contorquendo. Cedunt enim illi in gyrum, vnde fit, vt catena loco non maneat. Eſca eſt iecur, aut ſcapula tauri. Multi autem ſunt piſcatorum ſocij, & opiſeri, qui in promptu habent ſpicula, harpas, ſeu falces, ſecures, & alia huiuſmodi fabrorum arte incudibus conlecta. Tum tacitè remigantes, nutu ſi quid opus eſt ſignificant, & ſummoperè cauent, ne vllo ſono percepto belua in profundum refugiat, Vbi verò iam propè ſunt, eſcam è prora demiſſam beluæ offerunt. Hæc vt eſcam videt, nulla cunctatione interpoſita, effræni auiditate eam appetit, atque ſtatim ferro guttur eius transfigitur, cuius dolore incitata, catenam exedere, & conficere conatur: quod ipſum poſtquam diu multumq; conata eſt, acerrimis doloribus affecta, in pelagi profundum demergitur. Tum omnem funem ei laxant, quòd nullis viribus humani retrahi poſſit, & facilè exagitata fera nauem cũ remigibus in profundum detraheret, & ſimul & amplos vtres venti plenos ex funibus belua mare ſubeunte appendunt. Illa vulneris dolore ſtimulata, vtres con-D temnit, & reluctantes, & ſummam aquam ſemper appetentes, in altitudinem maris deprimit. Cùm autem peruenit ad imam maris ſedem, defatigata quieſcit, ingentes fluctus anhelans: etenim quieſcere cupientem vtres non permittunt, ſeſe in ſublime efferentes. Itaque contra hos renouat, atque inſtaurat pugnam, & veluti animalia ſibi infeſta perſequitur, vlciſcendi animo, & iterum, ac ſæpiùs fruſtrà vtres detrahit: Hi ſurſum verſus ſubuolant: illa verò grauiter dolens, rurſus profundum petit, & modò alieno impulſu, modò ſponte trahitur, & tantoperè furit, & aquarum procellas anhelando commouet, vt exiſtimes ſub fluctibus Boream ſtabulari. Tum piſcatorum aliquis illicò ad litus remigans, lineam ſaxo alicui alligat, & in mare redit. Tandem defeſſa, & viribus exhauſta belua, vter aliquis victoriæ nuncius effertur ſublimis, mox etiam cæteri, & cum ijs cetus, vel inuitus attrahitur. mox piſcatores ſuis nauigijs congregantur, & cohortatione mutua tanquam in prælio, magnis animis, magno tumultu, feram aggrediuntur: alij haſtis, ſeu iaculis, alij tridentibus, alij ſecuribus, falcibus, alijſue inſtrumentis armati cædunt vtcumq; renitentem, flatuq; cientem procellas, & vulneribus, quibus inflictis mare rubeſcit, putridam ſentinam infundunt, acrem & ignis inſtar mordacem. Expugnatam deniq; in litus trahunt, atque eijciunt. Vbi illa nequicquam iam moribunda palpitat, pinnaſq; motitat, & grauè ſpirat. Et hoc quidem modo cete grandia capiuntur, minorum verò, vt facilior

Cur viſu ſint hebetes.

Eſca.

eſt captura, ſic inſtrumenta, vt par eſt, minora: hamus (inquam) eſca, & linea, & pro viribus captiuis E cucurbitæ aridæ adhibentur. Hæc itaq; Oppianus. Albertus binos, quibus in ſuis maribus capiuntur, modos recenſet: primus (inquit) eſt, cùm tres piſcatores paruis nauiculis vehuntur ad locum, in quo *Vt in Oceano capiantur.* beluas eſſe ſciunt, aut ſuſpicantur, ex illis duo remigant, tertius in naui ſtat paratus ad feriendum. Habet autem inſtrumentum, cuius haſtile eſt de ligno abiegno, leuitatis cauſa. In eius extremo, quà comprehenditur manu, foramen eſt; cui inſeritur funis validus, longiſſimuſque, qui in orbem complicatus in naui iacet, ita aptè, vt nullo impedimento ſtatim emiſſum haſtile ſequatur. Cuſpis inferius triangula eſt ſagittæ inſtar, mucrone perquam acuto politiſſimoq;, vt facillimè penetret. Duæ autem lineæ, quæ ad medium mucronem vtrinque tendunt, non minus quàm vel acutiſſima nouacula incidunt. Superficies tota lenuis (læuis) eſt & optimè polita. In medio lateris, quod opponitur angulo inferiori acuto, erigitur perpendiculariter ferrum illi lateri continuatum, ad cubiti altitudinem, vel paullò plus, & ibi habetur foramen, cui infigitur haſtile. Porrò cùm iam cetus apparet, is qui haſtile manu extenſum tenet, alios quotquot poteſt ſimiliter inſtructos aduocat. Tum natantem in ſuperficie aquæ cetum, dum piſcea ex alio perſequitur, quã poſſunt profundiſſimè feriunt, & mox relictis in vulnere inſtrumentis recedunt, quod ſi cetus percuſſus ſtatim in mare abeat, funes abſcindit, & oleum, atque operam ſe perdidiſſe conqueruntur. Sin ſtatim in fundum deſcendat, vtpotè valdè F læſus vulneribus fundo ſe affricat propter ſalſedinem vulneribus ſe inſinuantem: atq; ita magis, magiſq; cuſpidem ſibi in corpus adigit altiùs, & mox laborem piſcis è profundo ebulliens ſanguis prodit. Ipſe debilitatus paulatim fundi ſolum ſequens appropinquat litori, donec apparere incipiat: & tunc ab incolis turmatim collectis multitudinem nauium, & ſpiculorum circundatus occiditur. Hic alter venandi modus ſimilis eſt, niſi quod ſpiculum non verbere manu, ſed ictu validiſſimæ baliſtæ cero infigitur, & in hoc quoq; funis immittitur, ſicut diximus. Huc vſq; ille. In Aquinatico litore, maximè ad oppida illa, quæ lingua vernacula Biarris, & Capreton, & S. Iaen de Lus nominantur, fre-*Balæna vulgi, vt capiatur.* quenter, teſte Rondeletio, capitur Balæna vulgi, quo modo circa Scyllæum tractũ capi ſolitos olim Xiphias narrat Strabo. Manentibus in ſtatione multis biremibus ſcaphulis, binorum in ſingulis, alter remigat, alter in prora ſtat haſtam tenens, ſignificante autem ſpeculatore Xiphiam ſuperueniente, nam beluæ tertia pars è mari prominet, & propinquante ſcapha, ille è manu coniecto ferro haſtile extrahit: ferrum enim hami figura factum eſt, & leuiter haſtili aptatum de induſtria. Ex eo appenſus eſt funiculus longus, quem vulneratæ beluæ laxant, dum diſcrutiata, & effugiens mortua fuerit. Tum vel in litus trahunt, vel in ſcapham recipiunt, niſi omninò grandis fuerit piſcis. Nautæ, & piſcatores eorum, quæ antè dixi, oppidorum in capiendis Balænis admodum ſolertes, & expediti, ſimili in horum piſcatu ratione vtuntur, niſi quòd pluribus cymbis opus ſit, & celeriùs actis, atq; vel ad fugiendum, vel ad inſequendum habilioribus. Illi igitur è turribus ſpeculati, ſi quas Balænas viderint, tympanorum ſonitu omnes conuocant, quo ſigno dato omnes tanquam ad vrbis excidium accurrunt, telis & omnibus, quæ neceſſaria ſunt inſtructiſſimi. In ſingulis igitur cymbis deni collocantur robuſti remiges, alij multa tela longa, cuſpide hamata, in beluam conijciunt, quibus infixis, & altiùs inhærentibus funes longiſſimos telis annexos relaxant, vſq; dum vitam cum ſanguine fuderit, tunc vna cum funibus Balænam in litus pertrahunt, adiuti maris vndis, prædam partiuntur, cuius pars vnicuiq; cedit pro telorum coniectorum copia, quæ proprijs notis, & inſculptis internoſcuntur. Mares diffi-*Fœmina cur facilius quã mares capiantur.* ciliùs capiuntur, fœminæ faciliùs, maximè ſi fœtus ſequantur: cùm enim in his protegendis immorantur, fugiendi occaſio perit. Eadem ratione Orcæ, PhyſeterES, omneſq; ſimiles beluæ capiuntur, ideoq; hic ſemel expoſita alij locis non repetimus: ſuperuacaneum id enim foret. H

VSVS IN CIBIS.

Caro qualis. CETORVM omnium carnem duram eſſe, & concoctioni reſiſtentem, excrementitiamque ac praui denique ſucci, Medici omnes profitentur. Quamobrem a Galenus Philotimum reprehendens: *Poſt hæc autem* (inquit) *Canem adſcribis, quem in cetaceorum genere numerare oportebat, vt qui carnem duram, & excrementitiam habeat. Quapropter in partes ſecto, atque ſalito vulgares homines veſcuntur, ingrati enim ſaporis, ac mucoſus, ideoque cum ſinapi, & ex oleo, atque acribus condimentis eum mandunt. Ex hoc genere ſunt Balæna, Delphini, & Vituli marini, ad quos proximè magni Thunni accedunt.* Item alio in loco: *Diximus quidem iam antè de cetaceis animalibus, quæ marina ſunt, in quo numero ſunt Phoca, Balæna, Delphini, Libella, ac grandiores Thunni, & præter illa Canes, quæque his ſimilia ſunt. Nunc autem de ipſis in ſumma dicendum eſt, quòd omnia huiuſmodi duram, & praui ſucci, atque excrementitiam habent carnem. Quapropter ſale potiùs conditi, ipſi vt pluri-*

a Lib. de Alim.

A *plurimùm vtuntur, alimentum quod ex ipſis in corporibus diſtribuitur, ea ſalitura tenuia facientes, eoque coctioni, & ſanguini faciendo commodius. Nam recens eorum caro ni valdè probè coquatur, crudorum ſuccorum copiam magnam in venis congerit.* His addendum, eorum carnem, præterquam quòd dura ſit, ac difficilis concoctu, etiam pinguem eſſe, quo fit vt ventriculum relaxet, & nauſeam moueat. Olim ex cetis panem factum fuiſſe ab Ichthyophagis populis Alexandri Magni temporibus, qui huius res geſtas memoriæ prodiderunt, authores ſunt. Gedroſi (inquit Maſſarius) cùm fores è maxillis beluarum marinarum in domibus fieri, & recta contignari præfecto claſſium Alexandri Magni retuliſſent: non à Gedroſis ipſis hæc fieri, ſed ab Ichthyophagis populis, qui circa Gedroſos habitant, non procul ab eis, ex Diodoto, Arriano, Straboneq; videntur prodidiſſe. Libro enim decimoquinto, Ichthyophagorum regio, inquit, ſecus mare eſt, & magna ex parte arboribus caret. Raritas in ea palmarum, acanthi, myricæ, aquarum & domeſtici cibi maxima eſt. Veſcuntur piſcibus tum ipſi, tum etiam eorum pecora, & aquas pluuiales foſſileſque potant, pecoribus carnes piſcium præbent: domicilia ex oſſibus cætorum ſcilicet, (vt Arrianus tradit) Balænarum & Oſtreorum conchis, magna ex parte faciunt. Nam trabium, & fulcrorum vſum præbent, portarum maxillæ, vertebris fiunt mortaria, in quibus piſces ſubiguntur, ad ſolem aſſantur: poſtea ex his panem conficiunt, frumenti paululum admiſcentes, quos ſubactos Alexander Magnus iuſſit à piſcibus abſtinere, vt Plinius meminit libro ſexto, cùm antea ſolis piſcibus alerentur, à quibus nomen habent. Nunc de præparatione dicendum, cuius vniuersè duo ſunt potiſſimùm genera, vnum quo cibi vitium aliquod corrigitur, veluti cùm ſalitur, vt craſſus humor ſalis vi extenuetur, & generando ſanguini accommodatior fiat: vel cùm cibus decoquitur veterum more, cepa, porro, apio, anetho, atque alijs huiuſmodi coctinni additis ad craſſi humoris attenuationem, quæ præparatione meliora redduntur omnia, quæ craſſum glutinoſumq; ſuccum gignunt. Alterum eſt præparationis genus, quo ſæpius vtimur, voluptatis potiùs quàm valetudinis rationem habentes: cùm condimentis ea permiſcemus, quæ ad gulam irritandam titillandumq; palatum faciunt. Sic cætorum carnes præparatas, in veru toſtas, quemadmodum & ſuillam recentem, & mali aurantij ſucco intinctam quidam edunt, vel ex condimento, quod aceto, ſaccharo, & cinamomo conſtat: alij in craticula aſſant: alij farina benè ſubacta concludunt caryophilis, pipere, zinzibere, nuce moſchata condientes, quibus odor ille ingratus euincatur. Elixa magis quam aſſa probanda eſt, modò in aceto & vino coquatur, iniectis apio, hyſſopo, origano.

Panis ex cetis.

Oſſium & coſtarum vſus.

B

Apparatus.

C

DE BALÆNA.
Cap. II.

ORDO SYNONYMA ETYMVM.

CETORVM omnium maxima, & veluti cæterorum rex, & princeps Balæna ab omnibus memoratur. Cur non itaque cæteris præfetetur? Balænæ enim nomen pro peculiari ſpecie Ceti cum veteribus accipio, quod nunc vulgus, atq; piſcatores velut pro genere vſurpant, noſq; vulgò rem aliquam grauem difficilemque exaggeraturi Balænæ aſſimulare ſolemus. Græci φάλαιναι dicunt, vnde Balænam apud Latinos fluxiſſe Feſtus author eſt, antiqua conſuetudine, qua (inquit) πυῤῥὸν burrhum, πύξον buxum dicebant, quam etymologiam magis probo, quàm Iſidori, qui Balænam dictum eſſe voluit παρὰ τὸ βάλλειν, quod eſt emittere, quòd nimirum maris aquas per fiſtulas emittat: cæteris enim beſtijs maris (inquit) altiùs iacit vndas. Apparet tamen Græcis φάλαιναν dici ab iiſdem fiſtulis: nam & in galeis militaribus φάλον Græci vocant meatum, cui plumas inſerebant, niſi cum Calepino ſic dictam velimus, quaſi conſpicuam beluam, propter corporis nempè molem, non autem propter albas maculas, vt Geſnerus conijcit, nam Germanorum paroceanitarum Brunfiſch, qui iis reſplendet. Phocæna potius eſt quàm vera Balæna. Haud me latet interim Muſcam lucernis noctu aduolantem, quam Phalænam quoq; vocant à ſplendore nomen accepiſſe, vtpotè παρὰ τ. εἰς φῶς ἅλλεσθαι, quòd ad lucem aduolet: a & Ioannes Tzetzes non modò hanc muſcam inde nomen ſortitam eſſe dicit, ſed etiam Balænam, eádemque ratione, quòd è mari egreſſa in luce Solis apricati gaudeat.

Phalæna.

D

Balæna vnde dicta.

Muſca phalæna.

a Variorchil. lib. 9

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. NOTAS ſpecificas,quibus exactè Balæna cognoſci queat,apud veteres non inuenio,vnde factum eſt, quòd alij alios Cetos pro Balænis oſtendant. Magnitudo potiſſimùm earum ce bratur, Plinius. *Maximum animal in Indico mari Priſtis, & Balæna eſt.* Et rurſus. *Plurima, maxima in Indico mari animalia, è quibus Balæna quaternum, iugerum Priſtes ducentorum cubitorum.* Maſſarius quatuor iugera interpretatur nongentorum ſexaginta pedum longitudinem. Nearch verò vigintitrium paſſuum Balænarum magnitudinem conſtare tradidit, qui ex inſulis ante Euph tem Cetum mari eiectum centum, & quinquaginta cubitorum ſe vidiſſe refert. a Sunt & prægrand

a Sat. 10. in mari Britannico, Iuuenalis:

Quantum Delphinis, Balæna Britannica maior.

Addit aliàs notas Plinius: *Branchia non ſunt Balænis, nec Delphinis: Hæc duo genera fiſtulis ſpirant q*

Fiſtulam habent pro branchijs. *ad pulmonem pertinent. Balænis à fronte, Delphinis à dorſo.* Quibus quidem verbis Balænas à Delph nis diſtinguit manifeſtiſſimè, cæterùm nunquid & alia Cete vel à fronte, vel à dorſo fiſtulas habean vel eæ notæ Balænæ, & Delphino ſint propriæ, dicendum eſſet, ſi ex ijs vterque cognoſcendus fueri Per hunc tamen locum alius apud eundem Plinium alioqui perobſcurus à Maſſario exponitur. Or

Os Balænæ quid. (inquit Plinius) *Balænæ habent in frontibus, ideoque ſumma aqua natantes in ſublime nimbos efflan* Ora enim exponit fiſtulas, quas Balænæ vti retulimus, habent à fronte, quod & ſequentia (inquit)in

b Li. 8. Hiſt. anim. dicant: non autem ora quibus deuorant: ea namque non à fronte, ſed ſubter habent, vt ex b Ariſto tele ſuprà dictum eſt. Idem Plinius Balænas, & Priſtes enumerat inter pilo intecta, & animal gignen

Pilus. tia. Aelianus colore, quo ſit, docet, proprium tamen eſſe non ait. *Balæna* (inquit) *quemadmodum*

Color. *Delphinus lac habet, colore quanquam nigro non eſt, maximè tamen cyaneo, qui medium inter nigrum, & viridem locum tenet, conſpicitur.* Quamuis itaque propriæ à veteribus notæ traditæ non extent, Balænæ tamen nomine Cetum vnum Bellonius, Rondeletius duos, vnum ex mente vulgi, alterum ex pro-

Balæna Bellonij. pria ſententia propoſuerunt. Bellonius ſuam Balænam per inſignem denominationem Cete quibuſdam dici tradit, vulgo Italorum Capidoliũ, quòd eius adeps velut oleum minimè concreſcat. Maximæ molis (inquit) eſt piſcis, viuiparus, roſtratus, pulmone præditus: branchiarum loco prægrandem fiſtulam in fronte gerens, haud exertam tamen, vt vulgò depingi ſolet, per quam humorem, quem ore exceperat, magno impetu effundit, ac reijcit, vt eo vel onerarias interdum naues ſubmergere dicatur. Pinnas habet vtrinq; vnam, ac præter has tertiam in dorſo veluti alam, qua totum corpus dirigit, caudamque lunatam, qua temonis vice huc, atque illuc corpus inflectit. Corio glabro, ac ſpiſſo integitur, nigro, duro, firmo, ac ſolido, ſquamis ac villis carente, cui pinguedo nonnunquam pedis altitudine ſubeſt, noſtratibus præſertim verno ieiunio, ſale condita, edulis apta, laridum quadrage-

Laridum quadrageſimale. ſimale appellant. Quinetiam Balænæ linguā multarum eſt librarum pondo, nobis in maximis delicijs haberi ſolita, reliquas eius piſcis carnes, etiam bubularũ inſtar ſalitas, audio vel numeroſum exercitũ integrũ diem alere poſſe. Prætenturas ante oculos habet, ob id appellatas, quòd his ſibi prætẽdat iter. Sunt autẽ tenues quædã aſſulæ, quaternis vlnis longæ, ac ſexquipedẽ latæ, ac extrema in faſtigiũ acuminatæ, lõgiſſimis villis ad latera præditæ (ſetas aut barbã appelles per me licet) vulgus falsò interdũ

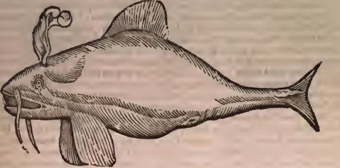
Balæna Bellonij.

c

caudam

Balæna vera Rondel.

caudam, interdum coſtam Balænæ nominat: cuius perpolitis ;ac benè excectis fruſtulis, politiores mulierculę ſua pectoralia (quæ buſta vocant) communire, veſtiumque fibras rigidiores, ac rotundiores continere, atque appatitores publici, virgularum, ac facium loco geſtare ſolent. Cætera quæ ad interiorem tam ingentis animalis ſtructuram pertinent, puto æquè ad Orcam, & Delphinum referri poſſe, cùm hoc viuiparum Cetacei genus exteriore forma illis reſpődeat, & ab ijs incredibili tantùm mole diſcrepet. Huius rei teſtes ſunt oſſa tam vaſta, tamque numeroſa in pleriſque regionibus conſpici ſolita, vt ijs ruſtici apud Britannos, Armoricos, & Scotos (quorum mare magna horum piſcium copia abundat) tanquam palis ſuos hortos prædiaque obſepire conſueuerint. Hactenus Bellonius, qui poſtmodum fatetur ſe neq; huius piſcis, neq; ſimilium aliorum quos pingit, formam exactè exhibuiſſe, quoniam non tanta eius ipſi copia facta fuit, vt per opportunitatem ad viuum delineare potuerit, ſed ab antiqua quadam effigie deſumptam propoſuiſſe, proximè ad naturalem ipſius piſcis figuram accedere iudicans. Rondeletius veram Balænam eſſe arbitratur Ceti genus quod

C Santonibus beluarum piſcatoribus Gibbar, à gibbero dorſo, id eſt, in tumorem eleuato nuncupatur. Balænis vulgò dictis (de quibus in Muſculo dicetur) minor (inquit) non eſt, ſed minus ſpiſſa, minuſque obeſa, longiore & acutiore roſtro, ob id fiſtulam habet. Pinnæ in ventre breuiores & minores: lingua quoq; minor, vtpotè quæ quatuor duntaxat, vel quinque ſalſamentaria vaſa impleat. Minore pinguedinis ſaburra premitur; ideo celeriùs cęteris mouetur & natat. Frequens eſt in India, & nouo orbe. In fronte fiſtulam habet, fæminas mammas, vterum: viuos parit, lacteque nutrit, & paruulos pinnis ſuis regit, ac tuetur. Geſnerus verò genuinam Balænam arbitratur Cetum, quem Germani ſuperiores Oceani accolæ Braunfiſch, quaſi nigrum piſcem nominant, ſed hic potiùs Phocæna eſt, niſi diuerſum à Friſiorum Hollandorumq; Bruijnfiſch ita vocent, id quod apparet ex deſcriptione. Ait enim eius generis vnum captum eſſe anno 1545. longũ ſupra viginti quatuor pedes: ad quam magnitudinem Phocæna, ni fallor, minimè accedit. In eius ventriculo (inquit) reperta eſt ingens copia piſcium non concoctorum adhuc, & inter alios Salmo viuus vlnæ longitudine: ita vt tria dolia (quæ tonnas nominant) inde repleta ſint. Galli & Hiſpani Tinet appellant, Angli Hore. Eius imago ferè talis eſt, qualem Rondeletius pinxit, ſed dentes oſtendit inter ſe contiguos, & latos tanquam hominis: caudam magnam, & reliquo etiam corpore latiorem, ſuprà infraq; æqualem, & per margines eleganter criſtæ inſtar incīſam: in medio cauam & reductam. Pelle nigra vndiq; tegi-

D tur; niſi quòd maculæ duæ magnæ candidæ vtrinq; ſupra medium oculi incipiunt, & retrò tendunt: maxilla etiam inferior tota candida eſt, & pars quædam ſub ventre. Hæc vt icon miſſa præ ſe fert. Aliqui tria huius nominis piſcium genera eſſe retulerunt. Squamas (vt audio, Pelles malim) habent duriſſimas, quæ ferro penetrari vix queant. Pars eis in ventre ſub collo (vel pectore) albicat, mari etiam altera ad pudenda. Cauda ſimilis eſt caudæ Hirundinis. Nimia pinguitudo earum faſtidium parit. Rarò capiuntur in Germania inferiore, vt prodigij inſtar habeantur, ſi quando capi contigerit: circa Friſiã verò, & in mari Baltico multi. Caro pinguis eſt, odore graui, & vitulinam quodãmodo refert. Lardum habet in dorſo. Sunt qui barbã habere negent: genitale verò vulnæ, ſeu brachij longitudine, craſſitudine femoris viri corpulenti ei tribuũt. Hęc belua Anglis, (vt dixi) Hore vocatur, & alio nomine Horlepoole, & VVirlepoole etiam, ni fallor, earum nimirum omnium ſignificatione, quòd impetu ſuo, & flatu vorticoſas in mari tanquam palude procellas excitet. Oleum ex ea colligi aiunt. Idem Geſnerus trium Germanici Oceani beluarum effigies aliquando ſibi à Valentino Gra-

Oſſium magnitudo, ac vſus.

Balæna Rondel.

Balæna Geſneri.

uio, viro clariſſimo, decimatio & ſenatore Friburgenſi, cui librum de quadrupedibus ouiparis nuncupauit, de ſe & communibus literarum ſtudijs optimè merito miſſas ſcribit, ſed haud ſatis accuratè expreſſas, & ad ſceletos fortè capitum duntaxat, vt ſuſpicatur, ſactas, quod in duibus imæ poſt oculos tanquam branchiæ apparerent, quibus Ceti carent: cætera propemodum inter ſe ſimiles fuiſſe, ideoque vnam tantùm ex tribus delineaſſe, quam ex eo dedimus. Caudam non probè expreſſam opinatur, magiſq; ad Delphinorum caudam debere accedere. Dentes omnibus planos fuiſſe, ſicuti in homine: maxillam inferiorem in duabus multò breuiorem ſuperiore, in tertia ferè parem. Pinnam in dorſo vnicam, capitis extremo quàm caudæ aliquanto propiorem: aliàs duas eo ferè loco quo branchiæ in piſcibus. Huius qui pingitur longitudinem fuiſſe pedes trigintaſex cum triente, altitudinem pedes nouem. Ex reliquis duobus vnum longum fuiſſe pedes triginta quatuor cum dimidio, altum ſeptenos, alterum verò longum pedes vigintiſeptem, altum octonos. Balæna noſtra E

Balæna authoris. prior colore ferè ſubcæruleo, tota maculis nigricantibus conſperſa, ventre candido. E ſuperiori maxilla binæ vtrinq; apophyſes tanquam in Barbo dependent. Dentibus, ſi rectè pictor expreſſit, caret. Altera quam Buſalinam vocant volgò, tota nigricat. Habes hîc item monſtroſæ Balænæ in Scaldi flumine captæ iconem, quàm lector Paræo acceptam referes, qui ſic de ea ſcribit. In Scaldi fluuio decem ab Antuerpia miliaribus anno Dom. 1577. die 2. Iulij capta eſt Balæna hæc: Colore F erat ex cæruleo nigricante; fiſtulam in vertice habebat, qua aquam eructabat magna vi. Longitudo eius erat pedum octo, & quinquaginta, altitudo autem ſexdecim. Cauda quatuordecim pedes lata,

Balæna monſtroſa. ab oculo ad extremum roſtrum interuallum ſexdecim pedum. Maxilla inferior ſenum in ſingulis lateribus pedum erat, vigintiquinque dentibus armata, qui totidem foraminibus, in ſuperiore, dentibus omnino carente, excauatis, recondi poterant; quo vel vno nomine monſtroſa hæc Balæna cenſeri debebat, quòd Balænæ natura dentes negauerit, & quod in animalibus minimè cornutis ita ſit natura comparatum, vt cùm dentes ſubſint in ore inferiori eorum ordini ſuperior ex oppoſito ad conterendos intercurrentes cibos reſpondeat. Tot dentium longiſſimus, ſex pollices non excedebat. Habes & pinnam depictam Balænæ ducem, cum virgula equiſonis ex ea facta. Nec non, & omoplatam longitudine pedum circiter ſexdecim, latitudine paulò plus vnius; alteriuſque coſtam cum vertebra eiuſdem, & ex hac cyphum. Præterea omoplatam incredibilis magnitudinis, quamq; vix robuſtus homo humo ſubleuare poteſt. Denique & dentem alterius Ceti marini quem vulgò Mors dicunt.

LOCVS. NATVRA. MORES. G

MARIS loca amant Balænæ lõgè à terra remota. In Taprobanæ inſulæ mari permultas eſſe aiunt, teſte Aeliano Delphinis inſidiantes. Plinius in Gaditano Oceano non ante brumam conſpici eas tradi ait, condi autem ſtatis temporibus in quodam ſinu placido, &

Vt dormiãt. capaci, mirè gaudentes ibi parere. Dormiunt ædita per ſumma æquoris fiſtula, teſte Ariſtotele, Plinius & ſtertentes audiri aſſerit. Oppianus & Aelianus in ſiccum exire tradunt, vt à Solis radijs ca-

Quot pariat. leſcant. Viuos excludit eorum more, quæ pilo veſtiuntur, binos vberibus nutrit, aliquando tamen vnum tantùm, vt Ariſtoteles teſtatur, parit. Sunt qui comedere negent eo modo quo alij piſces ſolent, maſticando nempe, cibumq; dentibus comminuendo, ſed tantummodò quos venatur, piſces deglutire integros, hoſq; niſi paruos, propter internam gutturis membranam, quæ nihil magnum ingredi ventrem ſinat. Alius author obſcurus de natura rerum, Balænam ſcribit fœtus ſuos etiam-

Amor in ſobolem. num inualidos humeris ferre, & ſi parui ſint, in metu ore ſuſcipere, idque imminente quoque tempeſtate facere, poſtea illos euomere. Sed hoc etiam apud nullum veterum lego, præterquam apud

a Lib. 2. de vita Apoll. a Philoſtratum, qui faucibus ab ea filios abſcondi prodidit, ſi quando maiorem beluam fugere contigerit. Idem author de rerum natura aſſerit matrem, quando propter aquæ defectum fœtus natare impediuntur, terræq; affixi hærent, aquam ore ſuo receptam inſtar fluuij ſuper eos eiaculari, ſicq; inhærentes terræ liberare, deniq; adultos longo tempore comitari. Cur verò Balænæ iter prætenH

Balænæ hoſtes qui. dat paruus piſciculus, antea à nobis dictum eſt. Delphino, Thunnis, atq; Orcæ inimicam eſſe aiunt. Nos in Orcæ hiſtoria Balænam dabimus, quæ ab inſequente Orca infeſtatur. Gladium inſuper tanquam hoſtem capitalem metuere quidam arbitrantur. Nos verò ex Oppiani paraphraſte Gladium

An gladium timeat. ſcripſimus, vbi Balænam conſpicatur, vſque adeò metu conſterni, vt gladium ſuum in terram, aut ſaxum, aut obuium alium quemcunq; nodi locum impingat, atque ita infixo capite ſe continere, donec Balæna cæcutiens, truncum aut aliud quippiam eſſe putans, negligens prætermeat. Contra

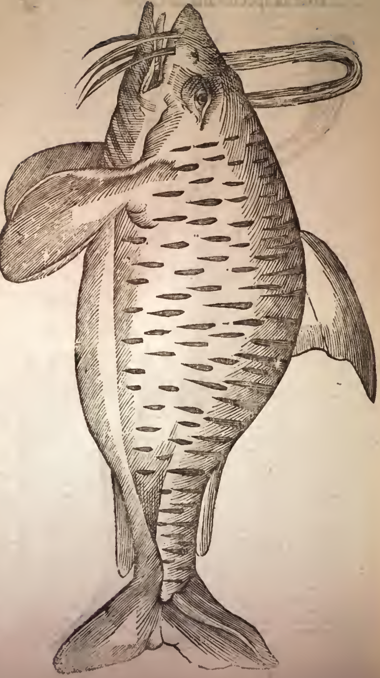
Ne Balæna noceat. pericula nauium à Balænis, ne ſubmergãtur. Iacobus b Zieglerus remedium nauigãtibus eſſe refert caſtoreum aqua dilutum, & in mare effuſum, hoc enim tanquã aconito quodam totum Balænarum

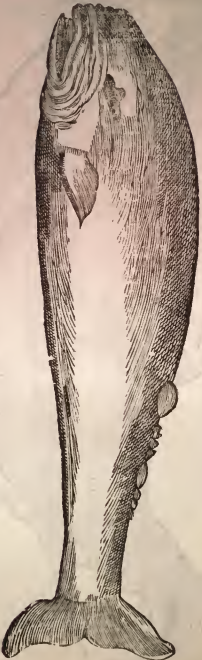
b In S. Lõdis gregem repente diſſipari, & in profundum ferri: Periclitantur autem (inquit) naues, quæ velin

carum

Balænæ ſpecies alia ex Geſnero.

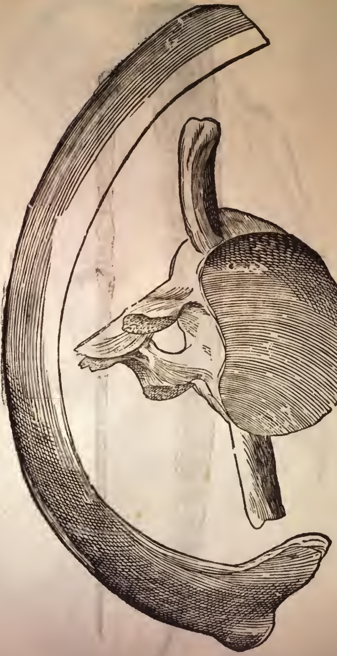

Pinna Balænæ cum virgula equiſonis ex ea facta.

Cyphus ex Balænæ vertebra à Paſſarotto acceptus.

Dens Ceti marini Mors dicti, in Muſeo appenſ. 687

carum corpora, vel in vortices aquarum (quos hæ faciunt inſtar charybdis agitatione ſua) delatæ fuerint. Non paruum quoque ex vndis quas efflant, Phyſeteres præſertim, periculum eſſe putandum eſt. E

VSVS IN CIBIS.

SCRIBIT Cardanus viſcera quorundam animalium, quia pinguia, grata eſſe, & non ſolùm ſapore, ſed & odore quaſi violæ commendari, inter quæ Balenas quoque, & Delphinos recenſet. *a* Galenus ingratum mucoſumq; ſaporem eis tribuit; *b* alicubi etiam ſalſas carum carnes humores melancholicos procreare tradit. Sunt qui cubitis ſexaginta breuiores condiri in cetarijs inquiunt, maiores in cibis inutiles eſſe, propter non domabilem aſperitatem.

a Li. 3. alim.
b L. 3. de loc. affect.

DE BALÆNA. VVLGI. Cap. III.

NOMEN. F

GALLICVM vulgus iſtiuſmodi immenſam beluam, quæ in maris Aquitanici litore, & in India multoties capitur, Balænam nuncupat, impropriè, vt Rondeletius probè oſtendit, cùm Balænæ veteres fiſtulam tribuant, qua hæc belua caret, id quod ipſi omni aſſeueratione affirmarunt, qui quotannis his beluis inſidiantur, & captas in partes ſecant. Quamobrem cùm reuera veterum Balæna non ſit, ipſe Rondel. ex vnica nota, propria quidem, & quæ nulli cum hoc communis ſit, μυςίκητον *a* Ariſt. eſſe colligit, quem Gaza Plinium ſecutus Muſculum latinè appellat. Ἐν δὲ (τῷ) μυςίκητος ὀδόντας ἐν τῷ στόματι οὐκ ἔχει τρίχας δὲ ὁμοίας ὑείαις. Gaza: Muſculus etiã piſcis pilos in ore intus habet vice dentium, quibus omnino caret, ſuillis ſimiles. *b* Plinius: *Muſculus marinus, qui Balænam antecedit, dentes nullos habet, ſed pro ijs, ſetis intus os hirtum.* Alio in loco *c* Plinius inter beluas marinas Muſculum numerat. *Vt à beluis ordiamur, Arbores, Phyſeteres, Balæna, Priſtes, Tritones, Nereides, Elephanti, Arietes, Muſculi, &c.* Quare cùm corneæ illæ laminæ in pilos ſuillis ita ſimiles deſinant, vt ſi inde auulſos ſeorſum cuipiam oſtendas, aliundè quã ex porci dorſo auulſos eſſe neget, quibus pilis belua iſta os hirtum habet, quam notã nullis alijs tribui à veteribus comperias: cùm etiam belua ſit à piſcium forma aliena, non eſt quod dubitẽ, inquit, Ariſt. μυςίκητον, ſiue quod idem eſt, Plinij Muſculum appellare. Quam Rondeletij ſententiam facilè libenterq; approbo, cæterùm quòd exiſtimat hunc Muſculum eundem eſſe cum eiuſdem Plinij Muſculo, quem Cetorum ducem facit, improbo, Cecum enim Ceto ducem eſſe quis ſibi perſuadeat? Nonne id cæcum à cæco duci eſſet? Plinius certè Muſculum cetum cum Muſculo cetorum duce confundit, quòd Rondeletio impoſuit: Ego Muſculum Cetorum ducem paruum piſcem eſſe. G

Balænam veram non eſſe.
a Li. 3. Hiſt. cap. 12.
Myſticetus.
Muſculus.
b Lib. 11. ca. 37.
c Lib. 32. ca. 11.
Muſculi nomine non hanc tantum beluam indicari.

FORMA. DESCRIPTIO.

Rondeletius. BELVA hæc plurimũ trigintaſex cubitos lõga eſt, octo alta. Oris ſciſſura ad duodeuiginti pedes porrigitur, dentes in eo nulli, ſed horum loco in vtraq; maxilla corneæ ſunt laminæ nigræ, ſenſim in pilos ſuillis ſimiles deſinentes, quę in anteriore, & poſteriore, ſine interiore oris parte breuiores ſunt, in media longiores. Ab interioribus lingua intus continetur, & coercetur, inde educta, vel abſciſſa ita diffunditur, vt in eundem locũ recipi poſtea nõ poſſit; maxima, n. eſt, laxa admodũ ſubſtantia. Sale cõditur, & à plurimis in maximis habetur delicijs. Eſt .n. omniũ corporis partium tenerrima, ex ea vigintitria vaſa implentur, cuiuſmodi ſunt ea quibus in Gallia ſalſamenta conduntur, vt huc, & illuc conuchantur. Oculi quatuor vlnarum ſpacio à ſe diſtant, foris parui apparẽt, intus capitis humani magnitudinẽ ſuperant. Quamobrem falluntur ij, qui bubulis maiores eſſe negant. Pinnas duas maximas in laterib. habet, quibus natat, & catulos in metu occultat. In dorſo nullam habet. Cauda ſitu caudis Delphinorum ſimilis eſt, figura non multum abſimilis, quam cùm mouet, ita mare agitat, vt nauiculas ſubmergat, vel ſi cymbã attingit, euertat. Roſtro eſt breui, fiſtula caret. Corio duro, nigro, integitur, ſine pilis, cui lepades, & oſtrea hærentia aliquando reperiuntur. Internæ partes veluti in Delphino, pulmones, renes, veſica, teſtes, pudendũ. In huius beluæ ventriculo, mucus, ſpuma, aqua, alga fœtida inueniuntur, ſine vllis piſcium fruſtis: vt inde appareat carniuoram non eſſe. In quarundam ventriculo amba viſa eſt. H

Dentes.
Lingua.
Oculi.
Pinnæ.
Cauda.
Pellis.
Cibus.

eſt. Viuos catulos parit, id quod ex diſſectione certiſſimum eſt. Illud verò non ſine cauſa quis mi-
A retur, quòd belua iſta pulmonibus ſpirans fiſtula careat, quam habeat Balæna vera, Phyſeter, Orca, *Cur fiſtula careat.*
quæ fiſtula cùm non ſolùm ad reijciendam aquam, ſed ad reſpirandum data ſit, huius vice Muſcu-
lus rimas, ſeu foramina habet, quòd roſtro ſit non oblongo, ſed obtuſiore, quàm cæteræ beluæ,
quemadmodum teſtitudines, & Vituli marini. Hæc Rondeletius. Geſnerus eum hac belua eun-
dem exiſtimat Britannicum quendam Cetum, cuius effigies publicata eſt in charta typis excuſa,
Londini primum, deinde in Italia, cui duo in capite erant foramina, per quæ veluti per fiſtulas,
aquam putabatur plurimam eiectaſſe. Caro nullo eſt in pretio, lingua ſola commendatur.

DE PHYSETERE. Cap. IV.

ÆQVIVOCATIO.

Synonyma. Etymum.

B PHYSETER, φυσητὴρ, a Ariſtoteli fiſtula eſt, qua (vt ſuo loco diximus) aquam cete reijciunt: item Heſychio, & Varino, à quibus per duplex σ. φυσσητὴρ, neſcio, quàm benè ſcribitur. Accipitur tamen præterea pro fiſtula Mollium, vt Polypi. Hæc enim more cetorum mare admiſſum, dum cibum capiunt, obiter reddunt. Dicuntur item polypi ab Ariſtotele, & Athenæo τὸ φυσητῆρι, qui meatus, inquiunt, eſt in corpore, patere. Alijs Græcis φυσητὴρ, peculiarem ſignificat cetum, qui præ cæteris copioſiorem aquarum alluuiem efflando emittere dicitur, aut vt Iouij verbis vtar, frequenti te- flatu prealtas vndas euomere, vt plerumq; etiam alueos nauigantium opprimat. Geſnerus alio nomine Phyſalum nuncupari conijcit, quoniam, & nomen, & origo eius, παρὰ τὸ φυσᾶν, quod eſt flare, conueniunt. Vnde vtrumque rectè flatorem conuertas. In qua ſententia, & Gillium fuiſſe apparet, qui apud b Aelianum pro Phyſalo Phyſeterem conuertit. In Oppiani codicibus φύσαλος, haud rectè ſcribitur. Notandum verò ab hoc Phyſalo, toto cælo differre Phyſalum maris rubri memoratum ab Aeliano ex Leonide Byzantio, magnitudine adulti Gobionis, ſine oculis, ſine ore, *a Li. 6. hiſt. cap. 12.* *Phyſalus* *b Li. 9. c. Phyſalus maris rubri.*
C cùm branchias tamen habeat, perniitioſum ei qui guſtauerit, mox enim intumeſcere, tandemq; ventrem cum extrema vitæ internetione abundè profluere. Idem Geſn. Priſtin quoq; eandem, vel prorſus cognatam Phyſeteri beluam eſſe, tùm à nomine, tùm ab ipſorum animalium natura petitis veriſimilibus argumentis aſſerere conatus eſt: monetq; cùm varijs modis ſcribatur hæc vox apud Græcos, videlicet πρίστις, πρίστις, & πρῆστις, apud Latinos Priſtes, Priſtis, vel Piſtris, vel Piſtrix, quod optimè Græcis πρῆστις, latinè Preſtis vocari poſſit, propterea quòd deduci hoc nomen appareat παρὰ τὸ πρήθειν, vel πρῆσαι, quòd non ſolùm vrere, ſed etiam flare, & ſpirare, ſicut φυσᾶν ſignificat, vt inde factum verbale nomen πρῆσις, & πρηστὴρ, idem quod φυσητὴρ ſonet: quamobrem, & fulminis non igniti omnino genus, inquit, πρηστῆρα phyſiologi Græci nuncupant; quod ventum ſemper, & *Preſtis.* *Priſtis.*

Phyſeter.

præcedere, & comitari, & ſequi Olympiodorus docet. Videnturq; authores preſterem non pro ful- E
mine aliquo, ſed turbine, & vento vehementiore vſurpare. Dicit Nearchus apud Arrianum de cetis
loquens, ὀρθὸν αἰ ὕδωρ ἄνω ἀναφυσώμενον ἐκ τῆς θαλάσσης, οἷα περ ἐκ πρηστῆρος βίᾳ ἀναφυσώμενον,
ideſt aquam è mari in ſublime efflari viſam vi magna tanquam turbine quodam emiſſam: & ſimiliter
Aelianus Ὡς πολλάκις, ὅταν ἀναφυσῶσιν οἱ κητῆρες, ἐς τοσοῦτον ἀναρρίπτουσι τῆς θαλάττης τὸ πλαδαρόν, ὡς δοκεῖν τοῖς ἀπείροις πρηστῆρας ἄττειν ταῦτα. Quibus verbis vterq; de Phyſeteribus loquens, &
verbo ἀναφυσᾶν vtens, & nomine πρηστὴρ, quodammodo innuit eandem beluam, eademq; nominis
ratione, & Preſtin, & Phyſeterem dici. Si quis verò hæc minus probet, propterea quod non πρῆστις,
Serra. ſed πρίστις potiùs, vel πρίστις probè ſcribatur, & ſic Plinius quoq; legiſſe videatur, qui tranſtulerit
Serram, huic licet magna ex parte per ea, quæ iam recitata ſunt, ſatisfactum iri exiſtimet, amplius
reſpondet: maiorem eſſe Græcorum authoritatem, quam Plinij, aut aliorum Latinorum, in ijs qui-
dem, quæ hi ab illis tranſtulerunt, Aut igitur arbitratur Plin. Serræ nomen à Græcis non trãſtuliſſe,
& aliud quodpiam marinũ animal non Preſtin, Priſtinuè intellexiſſe, in qua ſententia, inquit, Her-
molaus fuit, &, vt conijcit, Gaza quoque, qui Græcum Priſtea relinquere voluit, non Serram con-
uertere. Quanquam verò (inquit Hermolaus) Preſtis Græcè Serram ſignificat, aliud tamen genus
piſcis eſt Serra, quam Priſtis, aut ſi animal idem putauit, Græcè forſitan, vel non rectè ſcriptum hoc F
nomen legiſſe, πρίστις: vel rectè quidem πρῆστις, ſed vim vocabuli non intellexiſſe. Ad diuerſa po-
c Lib. 9. c. 2. tius animalia Plinium nominibus iſtis diuerſis proximè inuicem vſurpatis accepiſſe credit. De ce-
rum enim in mari varietate loquens: *Verum quidem* (inquit) *non ſolum animalium ſimulacra* (in mari)
eſſe, licet intelligere intuentibus Vuam, Gladium, Serras. Mox autem ſequenti capite: *Plurima, & maxi-
ma in Indico mari animalia, è quibus Balænæ quaternum iugerum, Priſtes ducenum cubitorum.* Ne verò
quis in Oppiani verſibus erratum librariorum errore ſuſpicetur, quod ſcribitur πρῆστις; admonet
epitheton δαφοινή, ideſt cruenta, vel ſanguinaria genere fœminino appoſitum, cum maſculinum
eſſe oporteret, ſi πρίστις, vt apud Ariſtotelem, ſcriberetur; — ἐν δὲ δαφοινὴ

Πρῆστις, ἀναρρηγνῦσα τὸ δυσαντία χάσματα λαιμοῖο.

Vbi carminis etiam ratione (inquit) πρίστις duabus longis admitti non poſſet, cùm πρῆστις tum iota
in vtraque ſyllaba poſſit, vtpotè trochaicum, & fœmininum nomen. Sed quorſum mutemus, cum
Aelianus quoq; & Suidas ita legerint? & ſimiliter Euſtathius ex octauo Athenæi, vbi tamen πρίστις
leguntur. Iam verò cùm Phyſeter pro animali apud Ariſtot. nunquam, ſed Priſtes nominatur: ab
Oppiano, Aeliano, & Suida Phyſali (Phyſeteres, inquit, interpretor) & Preſtides ſimul inter cete
nominentur, & pro diuerſis eos habuiſſe has beluas, obijci ei poſſit, nondum tamen prorſus euerſam G
ſententiam ſuam arbitratur, qua Phyſeterem Preſtidi, vel eandem, vel omnino cognatam eſſe bel-
uam dixit: propterea quod Suidæ nulla authoritas his in rebus, qui nimirum huiuſmodi ferè ex Ae-
liano alijſq; tranſcripſit: Aelianus & hic, & alibi plerumq; in his, quæ ad piſcium ferè hiſtoriam perti-
nent, Oppianum ſequitur: itaq; tres illi oppoſiti authores ad vnum rediguntur Oppianum; cui non
inuitus cõcedit de parte ſententiæ ſuæ, partem retinet, cognatum duntaxat eſſe Preſtidi Phyſeterem:
& fortè pluſquam cognatum (inquit) vt Pyſeter in Gallico Oceano non alius, quam in Indico Pre-
ſtis ſit: quod & Plin. ferè innuit his verbis: *Maximum animal in Indico mari Priſtis, & Balæna eſt, in
Gallico Oceano Phyſeter &c.* E Balænarum quidem genere Phyſetera eſſe Rondel. aſſentitur, quibus
ſi Priſtis etiam, vt ipſi Geſnero, videtur, affinis eſt, non erit cetus, vel piſcis ille, quem roſtro oblon-
go, ſerratoq; longè diſsimilem. Balænis pro Priſtide pingit. Rondeletius verò pro Priſti beluam ex-
Serra Plinij. hibuit roſtro ſerra inſigni: ſed Priſtin eũm tale habere, vel roſtrum, vel partem aliam ſerræ ſimilem,
nullus authorum ſcripſerit: neq; Serra Plinij, neq; an cetus ſit conſtet: neq; an corpore toto, an par-
te dũtaxat aliqua ſerram referat, idem Geſnerus, Rondeletius Scolopacem, cui radius quidam iux-
ta caudam planè ſerram refert, Serram potiùs Plinij, quam beluam illam à Rondel. pictam eſſe
conijcit. Equidem Serra in Scolopace aculeus eſt longus, durus, præacutus, altera tantùm parte ſer- H
ratus, denticulis planè ſerram referentibus, vtpotè contiguis baſibus, quæ latiuſculæ ſunt, cùm in ro-
ſtro, quod Rondel. pingit, maiora ſint quàm ſerræ conueniat, interualla, & lata vtrunq; denticu-
lorum. Bellonius quoq; eundẽ cetum Serram facit, ſed Priſtin ab eo diſtinguit, hanc eum volens, quem
Galli Calderonum vocant, quod anteriorem capitis partem fundo cacabi perſimilem habeat, Pri-
ſtimq; Græcis dici contendit, quod quemadmodum Priſtea dicitur ſerpens omnium ſui generis ſer-
pentium teretior, ac pro longitudine corporis craſsior, ſic & hic Calderonus inter cæteros ſui generis
piſces talis eſſe conſpicitur. Ego Geſnero partim ſubſcribo, partim etiam aduerſor. Vt enim Preſtin
(πρῆστιν) facilè cum Phyſetere eandem conceſſero, & παρὰ τὸ πρήθειν deduci, ita contra πρίστιν cum
Rondeletius lexicographiſq; παρὰ τὸ πρίειν, ideſt a ſecando deriuo, & cum Oppiano à Phyſalo, ſiue
Phyſetere diſtinguo, nam & ſcientiſsimus Poeta nauem eiuſdem nominis, quamq; item priſtin no-
minat, à ſecando denominari innuit, inquiens: — *Sic ipſa fuga ſecat æquora Priſtis.*
quo loco ſecare nihil aliud eſt, quam perniciter velociterq; properare, vnde aliàs velocem cogno-
minauit,

A minaui, *Velocem Mneſtheus agit acri remige Piſtrim*. Sumpta eſt tranſlatio ab auibus, quæ aerem in-
ter volandum diuidunt. Quamobrem meo iudicio Priſtim (Cetum) non rectè Serram interpreta-
bimur, ſed optimè ſectorem, quoniam quod ſerra ſecatur, tardè ſecatur: neque etiam rectè cum Bel-
lonio Cetum eſſe arbitrabimur, amplo, & obtuſo capite, talem enim fluctus, vt & nauem obtuſior
prora, remorabitur.

FORMA. DESCRIPTIO.
Natura.

QVIS modo veterum Phyſeter, ſiue Phyſalus, ſiue Preſtis ſit, nemo (puto) tutò, certòq; af-
firmarit, cum nullam peculiarem de eo nobis reliquerint notam. a Plinius quidem, *Maxi-* a *Lib. 9. c. 4*
mum, inquit, *animal in Indico mari Priſtis, & Balæna eſt, in Gallico Oceano Phyſeter, ingen-*
tis columnæ modo ſe attollens, altiorque (ſic & Solinum legiſſe apparet, Rondeletius, al-
B tioremq;) Addit Solinus *ſuper antennas ſe nautum attollere, nauium velis diluuiem quandam eructant*.
Sed nec hoc ipſi peculiare, nam b Strabo alijs etiam cetis commune facit his verbis: *In mari extero* b *Li. 3. Geog.*
cete, & plura, & maiora ſunt, circa Turditaniam verò in primis. vt Orgyes, Balænæ, & Phyſeteres: qui-
bus reflantibus nebuloſa cuiuſdam columnæ viſio longè cernentibus apparet. c Alias tamen ait Nearcham *De Phyſete-*
cum ſocijs in ſinu Perſico nauigantem. Phyſiterum turbaſſe magnitudines, fluctum maximum, & *re Turneri,*
cumulatum, & caliginem tantam reflationibus excitantes, vt quæ ante pedes erant, conſpici non *& aliorum*
poſſent. Quamobrem de Phyſetere alij aliter ſi ſentiant, mirum non eſt. Gulielmus Turnerus in *ſententia.*
epiſtola ad Geſnerum Phyſeterem ab Anglis ſcribit à Vvorpoul vocari; cetum eſſe portentoſæ ma-
gnitudinis, ad Balænæ tamen magnitudinem nunquam accedere: ſingulos ſe cetum tantum aquæ *Calderonus.*
è fiſtulis, quas, inquit, in capitibus habent, eiaculantes vidiſſe, vt ſinguli ſingulas naues aquarum
copia in profundum ſubmergerent. Gillius quoque ab eadem aquarum efflatione cum eſſe conij-
cit, qui vulgò Calderonus appellatur, quem Bellonius Priſtim facit, rectiùs Preſtim dicturos. Se-
cundum, inquit Bellonius, locum à Balæna obtinet. Duo poſtremis annis allati ſunt Lutetiam,
quorum alter nongentas libras grauis, populo Pariſino vænijt: alter Franciſco regi oblatus, atq; ab
ipſo ſui corporis cuſtodibus Heluetijs diſpertus, permultos in ſummam admirationem adduxit.
C Huius piſcis cùm talis ſit cutis, caro, lingua, pulmones, eiuſdemq; ad eſum, & victum naturæ, vt Ba-
lænam ementiatur: nihil præterea ſubiungere poſſum, quod non in Balæna dictum fuerit, atque in
Orca, & Delphino rurſus explicaturi ſimus. Hæc à Balæna differt, quod nullas prætenturas habeat, *Phyſeter Ro-*
neque tam vaſta corporis mole, figuraque ſit magis tereti. Itaque ex ſuperiore pictura nouam ali- *del.*
quam apud te confingere poteris, quam tibi proponas. Hæc Bellon. cuius de Priſti opinionem ſu-
prà refutanimus. Rondeletio Phyſeteres eſt belua admirandæ magnitudinis ex Balænarum (vt aſſe-
rit) genere: ore maximo, dentibus acutis, ſerratis, quemadmodum, inquit, Orca; lingua intus ma-
gna, & carnoſa: fiſtula longè ampliore, quam habent reliquæ beluæ, quam ob cauſam multò plus
aquæ, inquit, rejicit, & efflat, vnde illis nomen φυσητῆρος. Ab Orca differt, quòd multò longior ſit,
& dorſi pinna careat. Pinguedine multa abundat, veluti Balæna, & beluæ reliquæ. A ſuis Pela
Mular, à Santonibus Sedenette vocari ait: ab Italis Capidolio: Ionio verò Capidolio Orca eſt.
Gillio potius Balæna, ego nomen cetis maioribus commune eſſe puto Rond. qui verum Phyſete-
rem pinxerit, non dubitat, quod ei fiſtula ſit multò amplior, quam in cæteris, qua veluti nimbos
aquarum efflat: eamque notam, & totius beluæ figuram, ex ijs, qui beluas venantur, magnumque ex
his quæſtum faciunt, didiciſſe ſe profitetur, ſuamque hac etiam in re operam præſtitiſſe ſibi Capella-
D num Medicum doctiſſimum, qui non procul à Baiona habitat, quo in ſinu quotannis beluæ capiun-
tur. Iconem iam dedimus. Cæterùm ſitne genuinus Phyſeter non ſatis affirmauerim.

E

DE PRISTI.

Cap. V.

PRISTIN à Phyſalo, quem Phyſeteri, & Preſti eundem eſſe oſtendimus, Oppianus, & ex eo Aelianus diſtinguunt, & Plinius inter Latinos. Phyſalum, Phyſeterem, & Preſtin à flando, ſeu efflando hoc eſt aquam eructando nomen inueniſſe, Priſtin verò à ſecando, etiam diximus, quòd videlicet alijs cetis comparatus anteriori corporis parte aquam ſecet, ideſt præ cæteris perniciſſimè natatum exerceat, non aliter, ac naues, quarum prora magis acuminata eſt, priſtes, & piſtres etiã idem nuncupatæ Virgilio ad naturam feræ, & nauis ſimul velocitatem reſpicienti, quare, & iſtiuſmodi nauem velocem dixit, & immani corpore, aliaſq; ad etymum alludens ait: —— *Sic ipſa fuga ſecat aquora Priſtis.* Et Seruius priori loco: *Priſtis*, inquit, *à ſectione vndarum dicta eſt. Scindit enim mirum in modum fluctus propter tenuitatem.* De Bellonij Priſte dictum eſt, Phyſeterem ob capitis vaſtitatem (quæ nimirum maximam aquæ molem reddere poſſit) ac rotunditatem, qua fundum cacabi refert, vnde Calderonum vocant, dicendum potius, quàm Priſtim, cùm maris ſectio obtuſo capite piſci, vt ratio ſuadet, conuenire non poſſit. Adhæc magnitudo Calderono non tanta eſſe videtur, quanta in Priſte requiritur, & Calderonus Gallico mari haud infrequens eſt, cùm teſtante Plinio Priſtis in Indico mari maximum ſit animal, in Gallico Oceano Phyſeter. Falliturque omninò Bellonius, dum Priſtim Græcis dici exiſtimat, quòd quemadmodum ſerpens (eius verba ſunt) qui Priſtes dicitur, omnium ſui generis ſerpentium teretior, ac pro longitudine corporis ſit craſſior. Apud neminem enim veterum Priſten ſerpentem reperias, ſed preſterem apud omnes, de quo Deo dante ſuo loco dicemus fuſiùs. Rondeletij opinionem quoque reſtaurauimus, qui videns Priſtim dici ἀπὸ τοῦ πρίειν, ideſt ſecare, Priſtimque & ſectorem, & ſerram, & cetaceum piſcem ſignificare, Cetum pro eo, ac pro Plinij ſerra pinxit, quem Indi, vt ipſe tradit, Viuellam appellant, & carne inſuaui, & cibo inutilem eſſe dicunt. Mirabili, inquit, forma eſt, maximè ob roſtrum, quòd valdè longum eſt, oſſeum, vtrinque aculeatum, roſtri modo figuraque. Eius aculei validi ſunt, & Delphinorum dentibus ſimiles, ſed longiores. Os cui infixi ſunt, latum, tenue, cute aſpera, cinerea. Quæ quidem deſcriptio Oſſi, quod priori loco hic exprimitur, exactè quadrat, ipſe verò id ita pinxit, vt ad coniecturam finxiſſe videatur. Noſtrum, quòd in Muſeo inter alia rariora peregrè acceptum reſeruo, tres circiter digitos latum eſt, vno latere albicans, altero cinereo, quatuor, & amplius dodrantes longum, vtrinq; dentatum inſigniter, dentibus viginti duobus. Altero loco exhibitum minus quidem latū eſt, ſed dentes habet plures, ſeptem nimirum, & viginti ab vtroq; latere, color huic eſt ferrugineus. Apparet itaq; dentium numero, coloreq; variare. Geſnerus enim hoc idem os Francfordiæ obſeruatū triginta inſtructum dentibus fuiſſe aſſerit, ſed in icone triginta quatuor pinxit. Bellonius quoque noſtro priori ſimile pinxit, aitque Serram, vt Xiphiam, & Gladium appellari antiquis cetaceum, & cartilagineum piſcem, quòd profectò, vt eſt falſiſſimum, ita cetaceum eſſe, & cartilagineum, planè contrarium eſt. Ex eo tamen hoc poſtremum reperiſſe Cardanum apparet, qui iſtiuſmodi os cartilagineum facit. Inutilis, inquit, eſt piſcis, quem Viuellam vocant, quamuis magnus: nam caro eius haud iucunda eſt, forma tamen mirabilis eſt hic piſcis, vt qui enſis imagine cartilagineum quoddam in fronte ferat, palmorum quatuor longitudine, aut etiam amplius, ab imo vſque ad ſupremum dentatum acutis robuſtiſq; dentibus. Aloyſius *a* Cadamuſtus puto Serram aquaticam vocat, inquiens in Madera inſula noui orbis aquaticas Serras eſſe, iiſque in aſſamenta ſecari ligna. Scribit Bellon. eſſe, qui vulgari quodam errore linguam ſerpentis vocant, & Geſnerus Louanij in domo publica ſerpentem pendere audiuit, tali inſignem lingua, arte nimirum ſceleto inſerta. Hic idem tradit Luſitanum quendam viſa apud ipſum icone, peſce Serra appellaſſe, ſed ſpinam dorſi eſſe, quod, inquit Geſnerus, non crediderim. Ego ſuprà Canis genus ſimili ſerra in dorſo depictum dedi: & Ambroſius Paræus alium, ſiue cetum, ſiue piſcem pinxit, qui eam in vertice gerit capitis, vt icon appoſita oſtendit, Vtilif, inquit, vocant, patria lingua. Citat autem Theuetum, qui, inquit, ſibi vi tempeſtatis per Oceanum Atlanticum vecto, viſum ſcribit hunc piſcem velut Serram in fronte habentem longitudine tripedali, & quatuor digitos latam, ſpiculis inde acutis munitam. Sed redeamus ad piſcem Rondeletij. Carolus Cluſius *b* in honus piſcis nomenclatura, lubens Rondeletij opinionem amplectitur, in piſcis autem figura exprimenda, quum ipſe, inquit, piſcem rariſſimè in Europam adferri ſolitum, nunquam conſpexerit, ſed eius duntaxat, vt ipſemet fatetur, roſtrum, deceptum fuiſſe aſſerit,

F

G

H

Priſtin velocem cetum eſſe.

Priſtis nauis.

Priſten Bellonij potius Phyſeterem eſſe.

Preſter ſerpens.

Viuella.

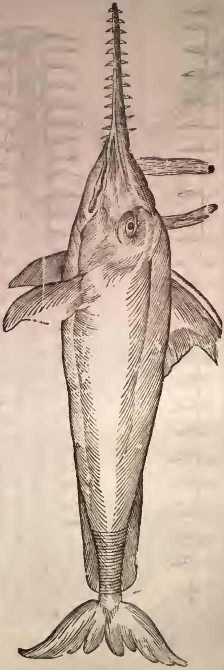
a Cap 6. ſua nauigat.

Serra aquatica.

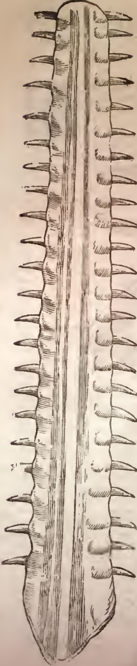
Lingua de ſerpente.

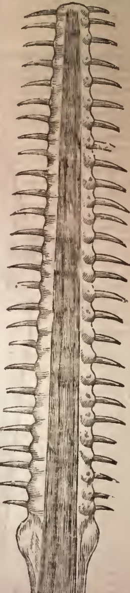
b Li. 6. Exotecor. c. 19.

Ex Galeis eſſe.

 Priſtis Rond.roſtrum col.cinereo. Alium col.ferrug.

aſſerit, nobiſque qualem apud ornatiſſimum virum Iacobum Plateau, qui muſeum omni rerum exoticarum, copia inſtructiſſimum habet, integrum vidit, & depictum inſuper ab eo accepit, & E
deſcriptum, & depictum exhibuit. Quanquam autem negare, inquit, non poſſum, hunc piſcem in ingentem magnitudinem creſcere, vt ex pleriſq; roſtris coniecturam facere licet, ipſius tamen formæ ratione inter Galeorum, aut Canicularum potiùs genera referendus eſſe videtur, quàm inter cetaceos, cum quibus nullam corporis ſimilitudinem habet, quemadmodum non tantùm ex icone accepta, ſed ex integro piſce reſiccato obſeruabam, quem Amſtelredami conſpiciebam apud ornatiſſimum, & humaniſſimum virum Henricum ab Os, ſic vt ex illo coniecturam facerem, in ea pictura ad me miſſa, nimiam corporis craſſitudinem fuiſſe expreſſam. Erat porrò hic piſcis corporis forma, & colore Galeorum generibus, aut Caniculæ Ariſtotelis valdè ſimilis: nullis tamen maculis, vt illa conſperſam cutim habens, perinde tamen rudem, & inſtar Zygænæ cutis aſperam, fuſci in dorſo coloris (quem videbam cineracei erat) in ventre candicantis, & ſex pinnas habebat, in lateribus, medio videlicet poſt è corpore binas (quibus in illo quidem quem conſpiciebam, vicinæ erant quinæ vtrinque anguſtæ oblongiuſculæque branchiæ, icon autem accepta nullas expreſſas habebat) ſub podice binas, ſupra caudæ initium, extremo ſcilicet dorſo, quintam, ſextam verò, in quam extrema cauda deſinebat, caput in longum, & anguſtum, planum, & firmum roſtrum porrigebatur, vtrinque multis dentibus, ſiue oſſeis firmiſque, & rectis F
ſpinis ex aduerſo ſitis ſerræ inſtar munitum, viginti, vel etiam pluribus: certè piſcis illius quem conſpiciebam roſtrum, licet ſeptem vncias duntaxat longum eſſet, totus verò piſcis binos pedes cum triente, ſiue octo, & viginti vncias non ſuperaret, duo detriginta oſſeis ſpinis valdè acutis in vtroque latere erat munitum. Quanta autem eſſet eius piſcis, cuius pictura ad me miſſa, longitudo, ignoro, ſed in roſtro numerus ſpinarum, qui in ſingulis lateribus erat expreſſus, vigeſimum non ſuperabat: binos verò oculos in prona capitis parte habebat, binas nares in ſupina, & infra illas oris ſciſſuram, vt Zygæna ferè tranſuerſam, in qua nulli dentes expreſſi, nec in eius quem conſpiciebam, oris ſciſſura, tametſi diligenter requirerem, vllos obſeruare poteram. Reperitur hic piſcis, vt plurimùm, in Oceano occiduo: certè quotquot mihi videre licuit roſtra variæ magnitudinis, ingentia, mediocria, & exigua, inde relata dicebantur. Hæc itaque Cluſius: cuius quidem piſcis ex Galeorum numero quin ſit, nemini dubium eſſe debet, nec propterea à me expreſſum cetorum figura, fictitium eſſe nolim quis ſibi perſuadeat: fieri enim poteſt, vt duo ſint ſerræ, vna ex piſcibus, altera ex cetis, quibus talis promuſcis eſt, ſiue mucro, cùm bipedalis tantùm, aut paulò longior illius piſcis ſit, à quo tantæ longitudinis, ponderiſque mucronem, qualem depinximus, commodè ferri non putem. G

Ex Galeis eſſe. *Forma.* *Pinna.* *Caput.*

Serra, ſiue Priſtis Cluſij.

DE

A

DE ORCA. Cap. VI.

SYNONYMA. ETYMVM.

HVIVS ceti Græcam nomenclaturam non inuenio, niſi fortè ὄρυξ ſic apud Strabonem, pro qua voce apud a Heſychium, & b Varinum haud rectè ὄρυγξ ſcribitur. *In mari* a lib. 3. *extero* (inquit Strabo) *cete plura, & maiora ſunt: circa Turditaniam verò in primis,* Geogr. *vbi fluxus, & refluxus augentur, qua cauſa nimirum, & multitudinis, & magnitudinis* b Oryx. *eſt, vt Oryges* (in Græco eſt genitiuus pluralis ὀρύγων) *Balenæ, & Phyſeteres.* Calepinus pro Orca habet ὄρκυν, ſine, puto, vlla authoritate. Ὄρυξ verò foſſorem ſignificat, quod huic tamen ceto, niſi per antinomaſiam ſic vocari velimus, non conuenit, vt qui Latinis Orca dictus eſt vaſis olearij, aut vinarij ſimilitudine, quod præ cæteris Feſtus tradidit his verbis: *Orca vnde* *Orcæ teretes* (rotundi) *ſunt atque vniformes, vnde & vaſa vinaria* (in multis codicibus ficaria) *dicta.* *dicta.*

B Hermolaus in hoc c Plinij loco: *Ceruſſa vſta caſu reperta eſt incendio Piræi, ceruſſa in orcis cremata,* c lib. 35. cap. Orcam (inquit) Probus in illo Perſei verſu: *Anguſto collo non fallier orca,* interpretatur amphoræ ſpe- 6. ciem. Omnino veteribus & vinarium, & olearium vas erat orca: item ſalgamarium, vt in quo fici quoq; vt Plinius inquit, aſſeruabantur. Alij in eodem Perſei loco orcam exponunt vas aleatorium, quo coniecti agitatiq; tali emittuntur in tabulam aleatoriam. Alij item vas interpretantur fictile, lata aluo, anguſto ore, ac fundo, longiori collo, in quam inter ludentes pueros, qui nucem iniecíſſet, victor erat. Bellonius Orcam Oppiano Orcynum vocari putat, cùm ſit hic Thunni genus maximum.

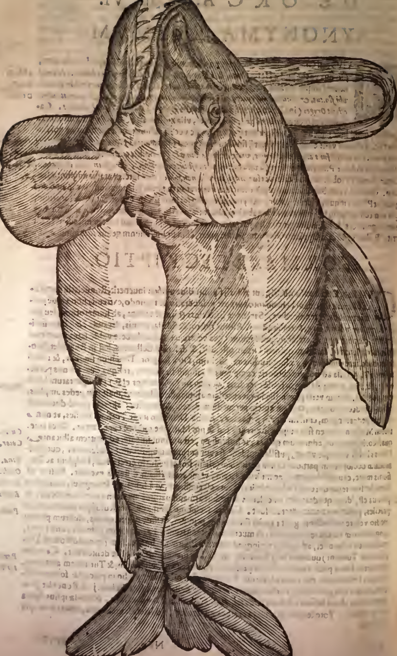
FORMA. DESCRIPTIO.

CVM itaq; Orca à vaſis olearij, aut vinarij ſimilitudine nomen inuenerit, Rondeletius pro Orca oſtendit marinam beluam toto corpore valdè craſſo, & rotundo, extremis non valdè prominentibus, & tenuioribus. Santones Eſpaulars (inquit) vocant, ab humerorum, ſeu po-

C tius ſcapularum latitudine, & craſſitudine. Aitque roſtro, & fiſtula, pinnis, & cauda Delphino ſimilem eſſe, corpore vigeſies craſſiore, potiſſimùm circa ventrem: dentes habere valdè latos in acutum deſinentes, ſerratos. Eandem quidem Orcam oſtendit, & deſcribit Bellonius, ſed in Rondeletij icone latitudo ferè dimidia eſt ad longitudinem. Bellonij Orca longior, Delphino ſimilior, & roſtro reſimo eſt. Craſſa admodum corporis compage eſt, inquit Bellonius, reliqua quæ ad nos perueniunt, cetacea, præter Balænam facilè excedens: vt alteram (quæ minor erat) octingentarum librarum pondus, alteram verò plus mille libras excedere aliquando vidérimus, maiorem pedes amplius, Magnitudo. quàm octodecim longam, craſſam autem per medium decem, & amplius: alteram porrò duodecim tantùm pedes longam, craſſam autem pedes ſex. Ambæ Delphino ita ac Turſioni ſimiles, vt non ſolùm Marſuini nomen ſibi vulgò vindicent, ſed & pro Marſione publicè exponantur. Orca cute, Cutis. quaſi corio integitur, admodum glabra, ac politiſſima, ad dorſum nigrante, ad ventrem albicante. Color. Pinnas habet vtrinque vnam, puſillas quidem, ſi cum corporis magnitudine conferantur, quemadmodum oculos etiam paruos: tertiam gerit alam (aliam fortè) in dorſo erectariam, Delphini, ac Tur- Pinæ. ſionis more, caudam lunatam, ac multum latam, vt mediam vlnam diſtenta excedat. Roſtro eſt Oculi. ſimo, ſurſum repando: cuius labri inferioris tanta eſt craſſitudo, vt à ſuperiore ſeiungatur, dum piſcis Cauda.

D pronus eſt, idque quadraginta truculentis dentibus armauit natura: quorum anteriores obtuſi, & Roſtrum. graciles, poſteriores acuti, & craſſi ſunt. Cætero Delphino ſimilis eſt, maſculuſque pudendum in Pudendum. medio ventre reconditum gerit: quòd ſi vnguibus primùm, deinde digitis exeras, duorum pedum longitudinem excedere comperies, in mucronem attenuatum. Fœmina pars verenda, ano vicina, mulieribus reſpondet, ad aquam vtrinq; ad duorum digitorum interuallum (quemadmodum Delphino, ac Turſioni) quædam ſunt foramina, in quibus mammarum papillæ deliteſcunt. Cæterùm de interna huius piſcis anatome multa perſequerer, niſi ea ad Delphinum, & Turſionem accederet, Partis interna. dempto liene tamen, qui contra ipſorum formam vnico orbiculari globo in placentæ formam effictus, neque vllo pacto diſtincto ſimilis eſt. Hactenus Bellonius. Ego Bellonij, & Rondeletij iconem reliqui, hanc ſufficere lectori ratus teſi pinnis, quæ iuxta caudam ſunt, & caudæ ipſius figura ab ijs differat. Tota tergore atra eſt, ventre ex albo roſeo, ad latera ferè cærulea, cætera icon ipſa oſtendit.

Nno NATV-

A

NATVRA. MORES.

BELLONIVS Orcam (ſuam puto) ſcribit retibus captam nihilo valentiorem eſſe quouis alio exiguo piſce, præſertim ſi cauda eius, inquit, impediatur. Pinnas enim habere nimis paruas comparatione ſuæ molis; itaque cum iuuare ſeipſum, & corpus ſuum aliqua vi impellere, aut eiaculari nequeat, & remanere infirmam, & ſi diutius reti detineatur, ſub aqua ſuffocari, vt & alia propriè dicta cete, quæ pulmones habent, & reſpirant. Contra Rondeletius dentibus tradit Balænam perſequi, hancq; cum mordet, veluti mugitum tauri à canibus comprehenſi cogere edere: itaque nautas qui piſcatus cauſa in nouum orbem nauigant, barbaros rogare, vel ſi liceat, imperare, ne Orcas lædant, aut venentur, quoniam harum opera Balænas, Phocas, aliaſque beluas capiunt. Orcas enim truculentis dentibus beluas alias impetentes, maris gurgites cogere relinquere, & ad litora confugere, illicque ſagittis teliſque alijs interficere. Ex quo, inquit, colligere licet, verum id eſſe, quod de Balænarum, & Orcarum pugna a Plinius literis mandauit his verbis: *Balænæ, & in noſtra maria penetrant. In Gaditano Oceano non ante Brumam conſpici eas tradunt, condi autem æſtatis temporibus in quodam ſinu placido, & capaci, mirè gaudentes ibi parere. Hoc ſcire Orcas infeſtam his beluam, & cuius imago nulla repræſentatione exprimi poſſit alia quàm carnis immenſæ, dentibus truculentæ. Irrumpunt ergò in ſecreta, ac vitulos earum, & fœtas, vel etiamnum grauidas lancinant morſu, incuſſaq; ceu Liburnicarum roſtris fodiunt. Illæ ad flexum immobiles, ad repugnandum inertes, & pondere ſuo oneratæ, tunc quidem & vtero graues, pariendiuè pœnis inualidæ, ſolum auxilium nouere in altum profugere, & ſe toto defendere Oceano. Contra Orcæ occurrere laborant, ſeſeq; opponere, & cautium anguſtijs trucidare, in vada vrgere, ſaxis illidere. Spectantur ea prælia ceu mari ipſo ſibi irato, nullis in ſinu ventis, fluctibus verò ad anhelitum, ictuſq́; quantos nulli turbines voluunt.* Olaus Magnus in regionum Septentrionalium deſcriptione, inter alia diuerſa marina monſtra hanc quoque exhibet picturam pro Orca Balænam oppugnante, quam etſi ex pictoris potius arbitrio, quàm ex authoris ſententia depictam ex aliorum ſimilium piſcium picturis coniicio, minimè mihi prætermittendam exiſtimaui, vt ſcilicet & Olaum oſtenderem in ea fuiſſe ſententia, quod Orca Balænam præ cæteris cetis inſequatur. Cæterum Orcam per fiſtulas plurimum quoq; aquæ effundere, ex hiſce Plinij verbis clariſſimè licet colligere, *Orca in portu Oſtienſi viſa eſt oppugnata à Claudio Principe. Venerat tunc exædificante eo portum, inuitata naufragijs tergorum aduectorum è Gallia, ſatianſq; ſe per complures dies, alueum in vado ſulcauerat, accumulata fluctibus in tantum, vt circumagi nullo modo poſſet, & dum ſaginam perſequitur, in litus fluctibus propulſa, eminente* (aliàs emineret) *dorſo multum ſuper aquas carinæ vice inuerſæ. Prætendi iuſſit Cæſar plagas multiplices inter ora portus, profectuſque ipſe cum prætorianis cohortibus populo Rom. ſpectaculum præbuit lanceas congerente milite è nauigijs aſſultantibus, quorum vnum mergi vidimus reflatu beluæ oppletum vnda.*

Virium robur.

a lib. 9. c. 6.

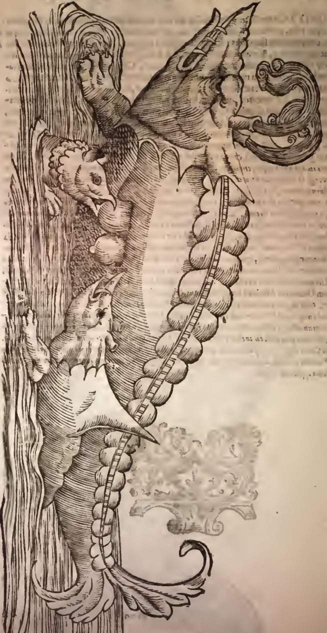
B

Orcæ, & Balænæ pugna.

Aquam multam effundere.

C

Orca à Claudio Cæſare oppugnata.

A
DE DELPHINO. Cap. VII.

SYNONYMA. ETYMVM.

DELPHINVS cùm in omne propemodum piſcium genus dominetur, & non modò ro- *Ordinis ra-*
bore præſtet, ſed & formæ pulchritudine, & celeritate excellant, ac denique man- *tio.*
ſuetudine amoreque in omni marino genere reliqua facilè ſuperet, iure omni optimè
merito principem locum inter cetos ſibi vendicabat, nec aliam ob cauſam nos Ba-
lænam prætulimus, quàm quòd vulgus iſtiuſmodi ingentis molis aquatilia Balænas
nuncupare ſolet. Apud Græcos nomen hodieque retinet, à vulgo enim δελφῖνας
eſſertur, ab antiquis δελφὶς, vel δελφίν, Latini Delphinem etiam dicunt, & Delphinum ſi adultus eſt, *Delphis.*
ſin minus, Delphinulum, quem Græci δελφινίσκον. Negat Bellonius in Gallico ſuo libro, quem de *Delphin.*
B Delphino alijſque diuerſis maris piſcibus edidit, in Oceano vllum piſcem hoc nomine à piſcatoribus
agnoſci; quamuis apud cæteras pleraſque Europæ gentes Delphini nomen audiatur: & Adrianus Iu-
nius Delphinum Belgicè exponit Meerſvuyn, hoc eſt, Porcum marinum, quo nomine, & à Gallis
Oceani accolis vocari Rondeletius teſtatur, cùm ab accolis maris Mediterranei Delphin, vel Dauphin
appelletur, & à mediterraneis populis Beedoye, quòd prominentiore ſit roſtro, quaſi anſerino ro-
ſtro piſcem. Britanni quoque, & Armorici, ſeu Britones in Gallia Morhouch, idem quod Marſo-
uin, id eſt Porcum marinum ſignificante vocabulo dicunt. Anglorum Porpoſe ex porco, & piſce *Porcus ma-*
compoſitum etiam nomen eſſe Geſnerus arbitratur: alij Purpoſe ſcribunt. Poloni Morſka Svuinia *rinus.*
eodem, vt putat, ſenſu nuncupant. Equidem appoſitè à pleriſq; gentibus marinus porcus appella-
bitur, cùm ſit animal pinguiſſimum, terreſtrique porco pinguedine lardoque non cedat, eidemque in-
teriora ſimilia habeat coſtas, iecur inteſtina, & reliqua pleraque, Bellonius verò Marſouinum reuera
Phocænam, ſiue Turſionem eſſe teſtatur. Apud nos antiquum nomen retinetur, vti & apud Hiſpa- *Berellus.*
nos, quibus vnica etiam immutata litera Golfin vocatur. Albertus à nonnullis Berellos nominari
ait, eò quòd ante naues aquam euomant. Nos vulgo Berillos dicimus lignea vaſa, quibus iumenta
vinum ferunt, vt ab his potius Berilli dicantur.

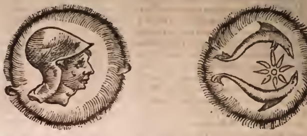
C
GENVS. DIFFERENTIÆ.
Forma. Deſcriptio.

EX cetorum genere Delphinum eſſe inter alios Ariſtoteles quoque teſtatur inquiens: *Delphinus* *Ex cetis eſſe.*
inter cete numeratur, branchijs enim caret: arteriam, & pulmonem habet, itemque fiſtulam à dorſo,
ſtatim animal generat. Et alias: *Natura omnium maximo animalium ſuperflua peculiariſque*
Delphino, & ſi quid aliud tale in cetaceo genere, vel reliquo aquatili ſit, vt Balæna, & quæcunque fiſtulam
gerunt: nam & terreſtrium natura participant recipiendo aere, & aquatilium, quòd aquam recipiant, (in
aqua degant.) Duo eius genera circa Propontidem cognoſci author eſt Bellonius citante Geſnero,
maiores ſcilicet, & minores: Et in Oceano Indico maiores apparere, quàm in mediterraneo teſtatur
ex antiquis *a* Arrianus. Phocænæ, hoc eſt Turſioni ſimilis eſt, vt *b* Ariſtoteles tradit, ſed maior, & *Magnitudi-*
à compluribus illa Delphini genus eſſe exiſtimatur; vt minus miremur Albertum, qui Phocænam *ne differunt.*
D nobis pro Delphino deſcripſit, his verbis: Delphinorum in mari multa ſunt genera: Hoc autem quod *a lib.8.*
frequentiùs videtur in mari, animal eſt nigræ pellis, caput habens breue, & dentes in ore continuos *b lib.6.*
ſicut ſunt molares porci. Caput enim breue Phocænæ, non Delphino conuenit. Bellonius alias no- *Hiſt. cap. 1.*
tas recitat, quibus inuicem differant, nimirum quòd Delphini lien compactus non eſt, ſed in mul- *Caput.*
tos globulos diſtinctus, felliſq; folliculo, ac cæco inteſtino caret, quòd Delphini inteſtina multò gra- *Delphini.*
ciliora ſint, itemque epiglottis, quæ in palati foramen inſeritur, triploq; minore ſit pudendo, maiore *Phocænæ*
corde, liene, hepate, pulmone, ac ventriculo, lingua quoq; multò longiore ob roſtri prominentiam: *differentia.*
præterea Delphini dentes in inferiore maxilla ſemipedem longa, ſerratos, & acutos, vtrinque qua-
draginta, ſuperioribus minores conſpicies. Turſionis verò obtuſiores in latum ſe diffundunt, vt in
pecudum anterioribus inciſorijs cernere eſt. Cauda etiam lunata Delphinis apparet, Turſionibus la-
ciniata, magiſque quadrangula. Denique Delphinus, vt plurimùm gracilior eſt, magis tamen car-
noſus, ac minus pinguis. Quod modò ad formam, & deſcriptionem Delphini attinet, Rondeletius
diligentiſſimè cùm internas, tùm cæteras partes enumerauit, ac deſcripſit, ſed cùm multæ earumq; *Cauda.*

Non eſſe incuruo corpore, vt pingi ſolet.

vſus cæteris, quinq; cetis ſint communes, nos in deſcriptione cetorum in genere de ijs egimus. Bel- E
lonius falli ait, qui tales eſſe putant Delphinos, quales in antiquis marmoribus, & numiſmatis, qualis hic depingitur, depictos vident, hoc eſt, repando dorſo incuruos atque inflexos: id enim (inquit) ſtatuariorum, ac pictorum libido effecit potiùs, quàm vt aliqua nos ad id credendum ratio adducere poſſet. Verum quidem eſt, ingruente tempeſtate, dum ſaltantes Delphini, atque ab vndis exilientes, in mare præcipites ferri conſpiciuntur, noſtros oculos fallere ſolere, atque incuruum quiddam præ-

Delphini duo incurui dorſo repando ex antiquiſſimo numiſmate, Geſner.

F

ſeferre: ſed ea ratio geometrica, qua oculos ob motus celeritatem plerumque decipitur, quemadmodum ſi rectum ſignum in obliquum præceps trudas. Quamobrem ſtatuarijs, ac pictoribus hoc concedendum eſt, quibos Gallica etiam lilia longè ab ipſa natura diuerſa primùm conſingere placuit. Hoc tamen in antiquorum marmorum, ac numiſmatum Delphinis placidiùs ferendum eſt, quòd dempta incuruata figura, reliquum totius corporis naturam probè imitetur. Hæc Bellonius, ſed Geſnerus reuera incuruare corpus eos putat, cùm ſaltu alioue impetu ſe vibrant, num cùm pinnas ad natandum binas tantùm habeant, vi & contentione corporis neruorum, ac muſculorum ſeſe, quàm celerrimè promouent, cumq; in perpetuo ferè motu, & agilitate ſint, ſiue per laſciuiam ludentes, & G
ſalientes, ſiue piſces inſequentes venando, ſiue nauigia comitantes, plerunque tales apparere arbitratur, præſertim cùm capite prominente (ſæpius autem emergit, & effert caput neceſſitate reſpirationis, aut etiam admiratione circumſpiciendi audiendiue aliquid) mox eo rurſus in gurgitem fertur pronus, vrinatori ſe demergenti ſimilis. Vnde & κυβιστητῆρα eum Oppiano cognominari, & ἀρνευτῆρα apud Homerum, alios vrinatorem, alios Delphinum interpretari. Partim igitur hanc Delphini vrinantis agilitatem, & geſtum, partim quia viuacior elegantiorque huiuſmodi eius figura, quàm ſimplex, & recta videbatur, curuum hoc animal pictores, & ſtatuarios expreſſiſſe. Quamobrem & a Poetas pictorum exemplo curuos Delphinos dixiſſe putandum eſt. Ouidius:

a *Metam.* 2.

Nec ſi ſuper æquora curui Tollere conſuetas audent Delphines in auras;

Roſtrum.

Plinius tamen repandum etiam ei dorſum tribuit: & antiquiſſimus author Pacunius animalis hæc incuruiceruicum pecus appellauit. Roſtrum eis ſimum, vnde & Simonis nomine gaudere Plinius tradit. Hinc Vlyſſem a Lycophone δελφινόσημον dictum volunt nonnulli, quòd (vt Philoſtratus ſcribit) ſubſimus fuerit. Quanquam alij ſic dictum interpretentur, quòd in parma, & anulo, & enſe, Pierius Valerianus) Delphinum inſigne habuerit, in memoriam Telemachi, quem puerum mari illapſum à Delphinis ſeruatum ferunt. Oris ſciſſura longa eſt, vt in Thunno, vt mirari ſubeat, cur Ariſtoteles, H
& Plinius Delphino os parte ſupina tribuant. Rictus latus eſt, quod & Ouidius meminit, inquiens:

Os.

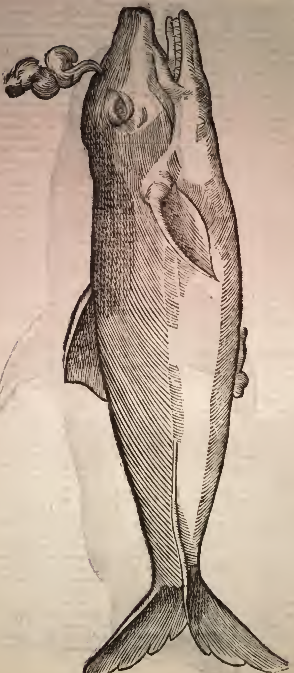
Corporeq; & preſſo ſpina curuamine flecti Incipit, & lati rictus ſunt.

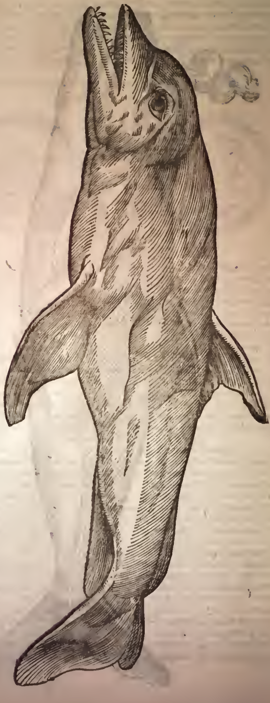
Lingua. *Dentes.* *Oculi.* *Fiſtulæ ſitus*

Lingua mobilis, breuis, & lata, vt ex Plinio paulò infrà, vbi de voce loquemur, dicetur, carnoſa, excerta, in ambitu parum ſerrata, ſuillæ non abſimilis. Dentes habet paruos, & acutos, pectinatim coeuntes: Oculos magnos, ſed cute adeo tectos, vt pupilla ſolùm appareat, non longè ab oris ſciſſura, quin in eadem propemodum linea ſitos. Fiſtulam à dorſo eſſe Ariſtoteles ſcribit, Rondeletius ante cerebrum, Bellonius inter oculos. Plinius Ariſtoteli ſubſcribit, Vuottonus prope cerebrum habere eam putat, & apud Ariſtotelem πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, quàm πρὸ τοῦ ἐγκεφάλου legere mauolt: cæterùm præſtiterit cum viris doctis, & oculatis teſtibus, quos nominaui, ante cerebrum inter oculos habere credere. Rondeletius ideo à veteribus in dorſo dici putat, quia magis ad partem poſteriorem ſpectat, quàm in Balæna, in qua magis (inquit) ad anteriora vergit. Pinnis natat duabus validis, quæ veluti hominis brachia cum omoplatis articulis iunguntur. Earum muſculi quatuor robuſti

Pinna.

buſti

A buſti dorſo, pectoriq; annectuntur. Hæ in ventre ſunt, ita ſitæ, vt non ſolùm natatum, ſed etiam vt motum, quo ſurſum ſeſe effert reſpirandi cauſa, adiuuent. In dorſo vna tantum. Hanc veterũ nonnulli aculeatam faciunt, Appion, Plinius, & Pauſanias, dum inquiũt Delphinum, vt puerum à ſe adamatum dorſo reciperet, pinnæ aculeos veluti vagina condidiſſe, ne dilectum ſibi corpus laceraret. Verùm falſum id eſſe ſenſus ipſe conuincit, quandoquidem nullas omnino ſpinas, neque aculeos in vlla corporis parte Delphin habet: niſi dicamus aculeatam ideo hanc pinnam vocaſſe propter duritiam, qua puerũ lædere potuiſſet, nam rigidam ſatis eſſe Rondeletius atteſtatur. Aliæ duæ pinnæ ſunt in cauda, quarũ etiam magnus eſt vſus, & diuerſus, ac in alijs ſitus. Non ex recto ſpinæ dorſi ductu oriuntur, vt altera ſurſum, altera deorſum ſpectet, ſed ex caudæ lateribus, altera dextram, altera ſiniſtram partem verſus, ita vt cauda ſua latitudine aquam verberet. Vis eius atque robur in prouerb. ſi abijt, quod ſuo loco referetur. Lunata eſt, vnde Ouid.

Pinnã dorſo non eſſe aculeatam.

Cauda.

— Falcata nouiſſima cauda eſt Qualia dimidia ſinuantur cornua Luna.

Sexus diſtinctio.

Icon tamen noſtra altero loco exhibita caudam oſtendit, qualis Galeorum eſſe ſolet. Ego vtrãq; iconem parum accuratè expreſſam arbitror. Quòd ad ſexus differentiam attinet, maſculo foramen quoddam apparet in medio ventre, è quo pudendum exerit quadrupedibus ferè ſimile:

B fœminæ pudendi orificium ano vicinum eſt, etiam ad terreſtria animalia accedens. Maris pudendum perinde quaſi hominum arrigitur: non tamen ſemper patet, ſed occultatur; cùm autem ad coitum inflammantur, extrà eminentem proferunt: atque ita fortè Ariſtoteles genitale foris eſſe dixit, teſtes intus ad aluum nocti: nam aliàs etiam inquit, *Delphino meatus genitales ad ſpinæ locum adhærent, teſtes veri ſub aluo latent. Teſtes intus habet vltima conditos aluo: nec meatus, ſed penem pertendentem habet, vt boues.* Sunt autem teſtes, teſte Plinio, prælongi. Fœminæ, teſte eodem, binas in ima aluo papillas tantùm gerunt, nec euidentes, & paullò in obliquum porrectas. Sed Ariſtoteles, cum mammas ſuas non parte ſuperiore, ſed prope genitale dixiſſet continere, papillas quadrupedũ modo conſpicuas habere negat, ſed velut alueolos quoſdã humoris duos eſſe ait, vtroque de latere ſingularem, è quibus lac, inquit, fluit, quod ore catulorum ſectãtium parentem excipitur, idque iam à nonnullis perſpectum eſt. Vulua ceruicem palmum vnum longam habet: ea deinde in ramos duos diſtribuitur, veluti in quadrupedibus terrenis videre eſt: teſtes ad vteri cornua poſiti, pudendum inter vmbilicum, & podicem. Felle caret, idque ſolus inter ea, quæ pulmonem habent, & mare excipiunt. Teſtantur id Ariſtoteles, & Plinius.

Partes genitales.

Mamma.

Vulua.

L O C V S.

C OPPIANVS Delphinos, & circa ſaxoſa litora, & in alto pelago degere ſcribit, & nuſquã mare ſine Delphinis eſſe. Apparetq; omnino omnium marium piſcem eſſe, nam & in Ponto, vbi nullum animal nec eſt, nec intrat piſcibus maleficum. Delphini ſunt, vt teſtatur Ariſtoteles, inquiens: οὐδὲν ἐστιν ἐν τῷ Πόντῳ θηρίον ἔξω δελφῖνος καὶ φωκαίνης, hoc eſt, in Ponto nulla fera eſt præter Delphinos, & Phocænas: quamuis Plinium aliter ſenſiſſe, vel legiſſe appareat, vtpote qui vertit: *In Pontum nulla intrat beſtia piſcibus malefica, præter Vitulos, & paruos Delphinos.* Vbi rurſus pro paruos paucos reponerem ex Ammiano, qui quoque tradit nullam beluã immeare Ponto inimicã piſcibus, extrà quàm paucos, inquit, Delphinos, quamuis Hermolaus Ammianum potiùs ex Plinio reſtituendum cenſeat, verùm & Oppianus de Ponto Euxino ſcribens παύρους Delphines ibi degere ait, id eſt paucos, & faciles numeratu, vt lexicographi exponunt, ſed hunc Plinij locum aliàs ventilabimus. In Adriatico mari non niſi rariſſimè etiã capi Bellonius obſeruauit. Idem aliquando aquas dulces intrare tradit, ibiq; aliquãdiu piſcibus paſci, non multum tamen temporis immorari, & Ariſtobulus apud Strabonẽ author eſt nullum piſcem ex mari in Nilum aſcendere, præter Mugilem, Thriſſam, & Delphinum, croco-

Omnium marium piſcem eſſe.

Vbi rari.

Aquas dulces intrare.

D dilorum metu: Delphinos, quia præſtantiores ſunt, Mugiles, quia à Porcis piſcibus, à quibus crocodili propter ſpinas abſtinent, ob naturæ quandã conſenſum ſecus terram ducuntur. Cæterùm vti hic reuera Delphinos propriè dictos intelligi non dubito, ita de alijs loqui Soliniũ etiã arbitror: *Delphinum*, inquit, *genus eſt in Nilo, quorum dorſa ſerratas habent criſtas. Hi Delphines crocodilos ſtudio eliciunt ad natandum, demerſiq; aſtu fraudulento, tenera ventrium ſubternatantes ſecant, & interimunt.* Nam & Marcellinus non Delphinos, ſed Delphinis ſimiles vocat, inquiens: *Crocodili quidam in Nilo diſrumpuntur ſeſſis aluis mollibus certis ferarum dorſualibus cruſtis, quas Delphinis ſimiles nutrit fluuius.* Geſnerus Sturiones eſſe conijcit, quod tamen mihi minimè videtur, vt in Sturione expoſui. Loca immutare, nec in eodem ſemper mari hærere vero non eſt diſſimile, ſcribitq; Bellonius ſeſe à Græcis, qui circa Propontidem habitant, accepiſſe, Delphinos etiam inſtar aliorum, quorundam, piſcium migrare, è mari mediterraneo videlicet Septentrionem verſus, Heleſpontum, & Propontidem emetiri, & Euxinum ingreſſos certo tempore immorari, tum denuò loca prius relicta repetere.

Delphinum in Nilo duo genera.

Migrare.

NATVRA.

NATVRA, MORES.

Delphini comites. DELPHINVS, teſte Philoſopho, tantùm carniuorus eſt. In minores piſces cùm cibum inquirit, quàm maximè, & crudeliter graſſatur, eorumq; longam, & latam fugã facit, omneſq; maris meatus timore implet: nimirum optimum quemq; diripit, & E
Delphini impetus in piſces. prædatur. Habetq; quæ ceu adulatrices venationem comitantur Cephos aues, quæ ab illis occiſorum piſcium ſanguine paſcuntur, vt Oppianus ſcribit. Impetum eius in piſces, piſciumq; timorem elegantiſſimè tetigit Papinianus nono Thebaidos, his verſibus.

Qualis cæruleis tumido ſub gurgite terror *Piſcibus arcani quoties dimeſſa profundi*
Scrutantem Delphina vident, fugit omnis in imos, Turba lacus, viridesq; metu ſtipantur in algas
Nec prius emiſſi (emergunt fortè) *quàm ſumma per æquora flexus*
Emicet, & viſis malit certare carinis.

a *Lib. 15.* Ad eundem impetum, ac graſſationem quoq; reſpexit a Silius inquiens:

— rabidè ceu bellua ponti F
Per longum ſtereli ad paſtus iactata profundo *Cum procul in fluctu piſcem male ſaucius vidit,*
Æſtuat, & luſtrans nantem ſub gurgite prædam, *Abſorbet latè permixtum piſcibus æquor.*

Viſu valere. Viſus enim ipſi acutiſsimus, ita vt piſcem etiam ſub lapide, vel in cauerna aliqua latitantē ab eo videri Oppianus referat. Cùm itaq; in piſcium nationes ita dominetur, vt ne intueri ipſum, nedum appropinquare ad ipſum audeant, Ariſtot. & Suida, Plinius maleficam beſtiam nomi-
Velocitas. narunt. Iidem velocitate omnia animalia ſuperare teſtantur. *Velociſſimum omnium animalium,* inquit Plinius, *non ſolùm marinorũ, Delphinus eſt, ocyor volucre, ocyor telo: Nam cùm fame concitati fugientem in vada ima piſcem, diutius ſpiritum continuere, vt arcu emiſſi ad reſpirandum emicant:*
b *Lib. 12.* *tantaq; vi exiliunt, vt plerumq; vela nauium tranſuolent ſaltu.* Idem ex b Ariſtotele recitat Ælia-
cap. 12. nus, additq; & cauſam conatur adferre huiuſmodi: Quemadmodum enim vrinatores animam continent, ſic illum primũ ſpiritum comprimere, deinde corpus ſicut ſagittam neruo expulſam
c *Lib. 9. hiſt. cap. 48.* iaculari: nam ſpiritus, ait, intus compreſſus, & illum, & vrinatores compellit, ac iaculatur. c Philoſophi verba ſunt: *Omnium tum aquatilium, tum terreſtrium animalium velociſſimi mihi videntur eſſe Delphini: Superſiliunt enim nauigiorum magnorum malos: quod maximè faciunt, cũ piſcē quempiam cibi cauſa perſequuntur: tunc enim ſi is fugit, ad fundum vſq; fame vrgente inſequuntur. quòd* G
ſi longior fuerit reuerſio ſpiritũ continent, quaſi ſpatium apud ſe reputantes, & conuerſi ſagittæ modo feruntur, celerrimè itineris longitudinem emetiri volentes reſpirandi cauſa, quo impetu nauigiorum, quæ fortè illic fuerint, malos ſuperant. Hoc idem vrinatores faciunt, cùm ſe in profundum demiſerint:
Equorum liberorum velocitas. *pro viribus enim conuerſi, enixius efferuntur, vt ſpirent.* Oppianus quoq; admirabilem hanc velocitatem, velociſsimis animalibus aſſimilat, inquiens equis liberis velociſsimis ſolã fortè Aquilam, aut Circum in aere volantem, aut in aquis natantē Delphinũ contendere poſſe. Eandemq; Bellonius ſe ipſum in mari obſeruaſſe ſcribit, & nauem pleno velo, & ventis ſecundis ocyſsimè
Velocitas eius q̃ cauſa. inuectam, Delphinos celeritate vincentes animaduertiſſe tradit. Hic verò velocitatis cauſam eſſe exiſtimat non pinnas, quæ, inquit, ad tãti corporis molē exiguæ ſunt, ſed corporis duntaxat pondus, nam ſi pinnarum, inquit, magnitudo promoueret velocitatem, Hirũdinem piſcem pennum, cuius pinna tamen nihilo, quàm Delphini maiores ſunt, celeriorem eſſe oporteret: cæteriſq; rectiùs vires & corporis robur, agilitatemq; tam celeris natatus cauſam ſtatuiſſet; coniunxi autem robori agilitatem, quoniam illud per ſe ſufficere nõ videtur, niſi accedat agilitas, quæ ſimul cum robore in tendinibus, & neruis maximè poſita eſt. Sicuti verò tam citus, veloxq; natatus ad piſces perſequendos ipſis eſt vtiliſſimus, ita contrà nonnunquam perniciem eis adfert, id quòd H
potiſſimum accidit, cum velociores piſces, vt Mugiles perſequuntur: cum enim citatum curſum inhibere non poſſunt, in terram vſq; ſæpenumerò impelluntur, & præda hominum fiunt. Ariſt. &
In terram ferri & quare. Plinius interdum incerta de cauſa in terrã efferri ſcribunt. Sunt qui id ſepulturæ deſiderio facere credunt, quaſi nefas eſſe Delphini putēt, maris regem in ſepultum putreſcere, aut piſcium eſcam fieri. Cæterùm vel aſilo infeſtati id faciunt, id quod Rondel. obſeruauit in vno, qui in li-
d *Li. 9. c. 8.* tore iacebat, vel cum nimio ſtrepitu piſcatorum eis inſidiantium grauantur, vt Ariſt. ſcribit. d Plinius tellure tactas mori ait, appareq; veterum pleroſq; ita cenſuiſſe, nam & Ouidius inquit,
An tacta terra moriantur. *Quam poſtquam bibulis iniecit fluctus arenis,* *Vnda ſimul miſerum vitaq; deſtituit.*
Et Pierius Valerianus hinc Horatiũ credit dixiſſe, *Delphinum ſyluis appingit.* Sed hoc falſum eſſe oſtendit Ariſt. qui Delphinum teſtatur extra aquã diu viuere poſſe muticntem, & anhelantem, modo cæterorum ſpirantium. Ariſtoteli ſubſcribit experientia, Dummodo enim aëre fruantur diutius extra aquam, quàm intra aquam, ſi prohibeantur reſpirare (nam & retibus incluſi ali-
quando

A quando ſuffocantur) non pauci obſeruarunt. Geſnerus Arimini captum tres dies in terra vixiſſe affirmat, & Rondeletius viuos à ſuis (Monſpelienſibus) Lugdunum vſque aliquando deportatos eſſe. Adhæc maiorem ferè ipſis aëris, quàm aquæ neceſſitatem eſſe ex ſomno quoq; eorundem docemur. *Delphinus dormiens* (inquit d Plutarchus) *à ſummo per altum dimittitur, tantiſper dum in vadum impingat ſolumq; ſentiat: Hic excuſſo ſomno, rhonchoque addito ad ſummum rurſus meat, rurſuſq; demittitur, ac pronus fertur, motu quodam mirabiliter compoſito quietem captans*. Sed clariùs Ariſtoteles; *Edita per ſumma aquoris fiſtula, reſpirationis cauſa, dormiunt: & iam Delphinum ſtertentem etiam nonnulli audiuere*. Idem coniugatim mares cum fœminis degere ſcripſit. Apud Plinium cùm ait: *agunt verò coniugia*, quidam ferè legunt, eamque lectionem probat Geſnerus, ego nihil mutauerim, nam & Solinus, qui pleraque ex Plinio tranſcripſit, quoquo eant, coniuges euagari tradit. Haud tamen inde colligere licet, niſi binatim natare, nam & alias gregatim natant, nunquam verò ſolitarij. Cùm gregatim natant, mirum ordinem ſeruare dicuntur, & in eo incredibilem in ſuum genus, maximè verò in fœtus ſuos amorem. Ex ætatum ratione diſpoſiti, gregatim (inquit e Aelianus) natant: etenim perparuuli etiamnum ex ætate infirmi in primo ordine locantur, hos natatione proximi ſequuntur, qui ſunt confirmata ætate. Nam Delphinus cùm catulorum ſuorum amantiſſimum animal eſt,

B tum de ijs vehementer metuens, diligenti cuſtodia eos conſeruat: ac nimirum ſic natant, vt tanquam in militari cuneo alij in prima acie, alij ſecunda, alij tertia conſtituantur: natu minimi antè prænatant, poſt verò hos fœminæ ſequuntur, deinde mares extremum agmen ducentes, filiorum, & vxorum natationem inſpiciunt, atque obſeruant. Quid ad hos Neſtor bone Homere? Quem ais ad inſtruendas acies principum ſuæ ætatis præſtantiſſimum fuiſſe? Hæc ille. Oppianus quoque non ſolùm gregatim natare ſcribit, minoreſq; præcedere, & maiores ſubſequi, ſed neque recedere ab eis, non magis, quàm à teneris agnis paſtores. Teſtantur & Ariſtoteles, & Plinius magnam erga gnatos charitatem eſſe: nam & lacte prius nutrire eos, & geſtare infantia infirmos. Solinus addit teneros in faucibus recipere, ſed hoc verum eſſe, aut fieri poſſe Rondeletius negat, propter roſtri, & gulæ Delphinorum anguſtiam, & catulorum magnitudinem. Id tamen etiam teſtatur Oppianus, & Geſnerus authoritate Ariſtotelis admitti poſſe putat, ſi catulos ore tantùm ab eis geſtari interdum, non penitus includi intelligamus. Quod ſi ex natis aliquem vel capi, vel occidi contingat, illum vbiq; miſera, & mœſta mater ſequitur, vt idem Oppianus refert, nec vſquam deſerit: alterum interim adhuc incolumem, à ſe propellere, & vt fuga ſibi conſulat, hortari videtur: ſaucio verò adeò adhæret, vt nullo modo abſterreri, ne ictibus quidem, aut diuelli ab eo queat: itaq; ſimul cum filio capitur, &

C occiditur. Hinc longè maiorem Delphini in ſobolem amorem, quam mulierum f Aelianus oſtendit, quandoquidem illi mortuo nato ſuperuiuere nolunt, hæ verò, licet liberorum ſuorum ſtudioſæ ſint, mox mitigata triſtitia, in doloris obliuionem veniunt. Non minorem erga parentes pietatem eſſe aiunt: Tradit Ioan. Tzetzes eos ſenio confectos alere, & natationem ipſorum corporis ſui niſu promouere. Quin totam ſuam nationem miro proſequuntur amore; cuius Thraciæ vrbs, cui nomen Aenos eſt, præclarum teſtimonium dare idem g Aelianus refert, nam cùm fortè euenisset, Delphinus vt vulnere accepto, non mortifero quidem, ſed ſanguinem mittenti caperetur, reliquos non comprehenſos, id ipſum vt ſenſerunt, maximis ſaltibus ad portum gregatim profectos, probè ſtudium ſuum captiuo nauaſſe tradit: piſcatores igitur de ſuis periculis pertimeſcentes, captiuum deſeruiſſe. Itaque Delphinos natu maiores, tanquam ſocium quendam hominis genere ſe contingentem, ſic triſtes pertexiſſe illum comitari, & magnò ſtudio ſubleuare, cùm vel homines ipſi cum inimicis, & neceſſarijs infelicibus ſuis ſtudium, & curam (inquit) per tatò communicare ſoliti ſint. Simile quid etiam recitat h Ariſtoteles inquiens: *Fertur etiam Delphino apud Cariam capto atque ſaucio, ingentem reliquorum multitudinem conueniſſe ad portum, immoratamque donec piſcator dimiſerit eum, quem ceperat, tum omnes ſimul recepto captiuo rediſſe*. Alicubi conſpectum quoque eſſe ſcribit Delphinorum gre-

D gem, maiorum, & minorum promiſcuum, poſt quem duo quidam paullò poſt viderentur Delphinulum defunctum labentem in imum ſubire, & in ſumma pelagi dorſo euehere, quaſi miſerantes, ne ab aliqua belua deuoraretur. Aelianus verò eundem i Ariſtotelem teſtem citans; Delphini (inquit) etiam mortuorum memoriam non abjciunt, & eos quibuſcum conſuetudinem viuis habuerant, extinctos quoque non deſerunt. Itaque ſui generis cadauera ſubeuntes, ad ſummam aquam alleuant; tum ad continentem (velut funere) illos efferentes hominibus ipſos ſepeliendos tradunt: poſt verò ſequitur magna Delphinorum multitudo, tanquam funeri operam dantium, atque in extinctos honorem conferentium, aut certè eos ab impetu aliarum beluarum ne deuorentur, defendentium. Oppianus verò mortem ſuam præſagire eos dicit, & ad littus ſe recipere, vt in terra expirent, & vel ab homine aliquo, vel inducta maris æſtu arena ſepeliantur, ne principem marinorum animantium inſepultum iacere quiſpiam videat. Iam verò vt ſuorum cadauerum curam habent, ita & humana inhumata eſſe non patiuntur. Pluribus enim Plutarchus in conuiuio ſeptem ſapientum tradit Heſiodi à latronibus interempti cadauer, cùm in mare inijcerentur, à Delphinis ſuſceptum, & ad

Aeris neceſſitas.
Vt dormiat.
d Lib. Vtra animal.
Coniugatim ire.
Ordo in natatu.
e Lib. 10. cap. 8.
Amor in prolem.
An fœtus ore accipiat.
f Lib. 1. cap. 18.
Pietas erga parentes.
Amor erga ſuum genus.
g Lib. 5. cap. 6.
h Li. 9. hiſt cap. 47.
i Lib. 16. cap. 6.
Mortuos ſepeliunt.
Mortem præſagiunt.

Rhium, & Molycriſm exportatum fuiſſe. Quod ſi verum eſt, nec illud mirum eſſe debet, quod Plinius ſcribit, Delphinum hominis amicum animal eſſe, nec hominem expaueſcere vt alienum, obuiam nauigijs venire, alludere exultantem, certare etiam, & quamuis plena præterire vela. Eleganter Ouidius: E

Hominis, vt homo eſt, amicum eſſe.

Vndiq́; dant ſaltus, multaq́; aſpergine rorant, Emerguntq́; iterum, redeuntq; ſub æquora rurſus:
Inque chori ludunt ſpeciem, laſciuaq; iactant Corpora: & acceptum patulis mare naribus efflant.

k Plutarchus gratam Dijs Delphini humanitatem putat, quòd ſolus hominem hoc quidem ſolum nomine diligit, quia ſit homo, cùm cæterorum, quæ per continentem degunt, vel nullum, vel quæ manſuetiora ſunt tantùm, canis, equus, elephas nutricatores modò, & familiares colant ſuos: & Hirundines dum vmbra, & opportunitate neceſſaria potiantur, commigrant cohabitantq; nobis, per cætera hominem velut beſtiam fugere, & auerſari ſoleant. Delphinis verò longè, quàm cæteris ſecus illa ſummis Philoſophorum tantoperè deſiderata, ſordibus omnibus, omni fraude carens amicitia, ſolis cùm homine natura intercedat. Nam qui haud vllius vlla in re mortalis opus habent opera, benigni omnibus, omnibus amici, etiam opem tulere (inquit) multis. Scribit Bellonius nautis ſonum aliquem, ſibilumuè edentibus, diutiùs circa naues immorari, cumq; ad naues accedunt, ſonitum euidentem ex fiſtulis earum propter reſpirationem multo tempore ſuppreſſam audiri. Eodemque F

k Lib. vtra animal.

Cur Delphinus ab hominibus non occidatur.

referente hodieque perſuaſio quædam vulgaris eſt non inter Græcos ſolùm, ſed Italus quoque, præſertim Venetos nautas, ſi quiſquam coorta tempeſtate in naui ipſorum inueniretur, qui aliquando occidiſſet Delphinum, omnes circumquaq; Delphinos collectum iri, vt naui perniciem moliantur, in vltionem eius qui Delphinum peremiſſet. Itaq; religioſè eis lædendis, aut etiam ſi alius intereme-rit, in cibo ſumendis abſtinent. Contrà verò, homines eorum generi innoxios ab ipſis amari putãt, ideoque comitari eos ſolere, præſertim in periculis à tempeſtate, vt ſi opus eſſet, naufragos leuarent. Vulgus piſcatorum, ait Delphinum Balænæ comitem eſſe, & iter præmonſtrare, quòd veteres Muſculo tribuerunt. Quam opinionem inde ortam arbitratur Rondeletius, quod vbi Balænæ ſunt, ibi Delphini, & Lamiæ (Canes) frequentes ſint, à quibus Balænæ dilacerantur. Quomodo verò Delphini nauigationis duces ſe præbuerint, illuſtres narrantur hiſtoriæ à Plutarcho his verbis: *Dictinnæ Dianæ, & Delphinij Apollinis aræ templaque per Græciam multa paſſim ſunt. Enimuerò quem locum ipſe ſibi deus peculiarem elegit, eum Cretenſium poſteri Delphino duce tenuerunt. Neq; enim quod fabulantur quidã, ſumpta Delphini ſpecie deus ipſe, ſed ab ipſo Delphinus miſſus per q́; mare curſum dirigens, claſſem perduxit Cyrrham. Iis etiam quibus à Ptolomeo, Sotere, Sinopi relictis, Serapidis, & Dionyſij vehendi negotium datum fuerat, ventorum vi præter animi ſententiam, ſupra Maleam abreptis, & iam à dextra Peloponneſum habentibus, ac ob id perturbatis triſtibuſque, Delphinum ante proram conſpectum narrant, veluti vocantem, ac ducem ſe in ſtationem quandam leni curſu præbentem: illos verò de via iam nihil ſollicitos tantiſper pranatantem, viamque monſtrantem ſecutos, dum conſtituerentur Cirrhæ.* Habere item cum piſcatoribus ſocietatem creduntur. Refert Oppianus ex Gillij verſione ſeſe audiuiſſe piſcatores Euboicorum hominum pariter æqualiterque cum Delphinis piſces, quos ceperint, communicare: ad huiuſmodi autem piſcationem tempeſtatum quietem opus eſſe: id quod ſi acciderit, tum de prora laternas quaſdam piſcatores ſuſpendere, quæ etſi intra ſe ignem habeant, ſic tamen lucem tranſmittere, vt ignis quidem obtegatur, lumen verò tranſluceat, piſcibus ſplendor timorem faciat, & moleſtiam afferat, ideoq; inſidiarum ignoratione obſtupeſcentes, quid ſi velit, quod vident, appropinquare aggredi, cauſam tantam ſui timoris cognoſcere ſtudentes. Huius rei conſideratione perterritos, aut ſaxum quoddam ſtare frequentes cum tremore, & metu, aut ad litus impulſos exilire, ſic obſtupefactos, vt de cælo tacti eſſe videantur, facileque iam ſit tridente percutere. Delphinos cùm ignem à piſcatoribus incendi animaduertunt, ſeipſos ſtatim ad ſubſidium ijs ferendum comparare. Et illos quidem ſenſim, & pedetentim remigare: eos verò formidine exterrentes impellere piſces, eorumq; effugia reprimere, ne elabi queant: Eos igitur & ex Delphinorum natatu, & piſcatorum remigatione vndiq; in anguſtias compulſos, quòd ſentiant ſibi nullum ex tantis anguſtijs exitum patere, idcirco ſtare, & manere: hinc effici, vt eorum magnus numerus capiatur. At cùm Delphini velut repetentes communis laboris remunerationem ſibi debitam ex illa piſcatione, eò procedunt. Quibus prædæ auxiliatoribus ſi cum fide & grato animo piſcatores æquabilitatem diſtribuant, perſuaſum his haberi, qui in re maritima verſantur, rurſus ad piſcandum, etiamſi minus inuitentur, adiutores fore: ſin autem piſcatores prædam cum his communicare omiſerint, hoſtes experiri, quos antea amicos habuerant. Quomodo & in Mugilibus capiendis in Narbonēſi Gallia hominibus ſeſe ſocios præbeant, ex Plinio in Mugilum hiſtoria recitauimus. Cæterùm quamuis Delphinos piſcatoribus auxilium ferre tanquam de induſtria veriſimile quidem videri poſſit, cùm ingenio intellectuq; carere minimè videantur, vt modo oſtendetur, nihilominus Bellonius fortuitò id euenire exiſtimat, diuerſis in locis, & portubus maris hæc obſeruaſſe ſcribens, & cum amico quodam ſuo homine induſtrio ſæpè in diuerſis inſulis Illyriæ, aut Græciæ magna cum voluptate ſpectaſſe Delphinos, qui modò gregatim,

An Balæna iter præmõſtret.

l Lib. Vtra animal.

Nauigationis comites eſſe.

Societas cum piſcatoribus.

Non ſuopte ingenio, ſed fortuito piſcatoribus auxiliari.

G H

modò

A modò bini, mas, & fœmina coniugati venantes, poſtquam minores piſces ex diuerſis partibus maris,
vbi liberiùs vagabantur, in anguſtiam aliquam, aut locum minus profundum complures compu-
liſſent, impetu tandem in eos graſſari, & obuijs quibuſq; promiſcuè paſci. Quòd ſi in confertos
Celerinorum, aut Sardinarum greges inciderint, immodica belluatione, capita tantum expeten-
tes, reliquo corpore neglecto, detrimentum ingens populando afferre: Itaque magnum ſæpè con-
fectorum piſcium numerum in æquore fluitare. Eſſe qui irruentis Delphini impetu conſternati per-
plexiq; in aerem quantum poſſunt, exiliant, vnde tam denſo agmine in mare relabantur, vt pluuiam
repræſentent: itaque partim ab auibus Laris, & alijs, qui turmatim Delphinos ſequuntur, deuora-
ri in aere, partim in mari à Delphinis: partim etiam ſi piſcatores adſint, vel manibus, vel retibus
capi. Sic Delphinos venari manè, vt ientaculum ſibi parent, ſic in meridie, vt prandeant, ſic ve-
ſperi, vt cœnent, totos ferè dies venando occupatos. Quamobrem non temerè à piſcatoribus ama-
ri, quoniam piſces vndequaque in retia ipſorum compellunt. Pro quo beneficio hanc gratiam eis
rependere piſcatores, quod nunquam eos offendunt, & retibus etiam incluſos liberant: in Græcia
videlicet, & ijs locis, vbi Delphinis veſci religio eſt. Eundem verò amorem, quem erga nos, ac po-
tiſſimum pueros habent, diuerſæ veterum, ſiue hiſtoriæ, ſiue figmenta indicant. Hinc ἱερὸς ἰχθὺς,
B & παιδεραστὴς, & φιλάνθρωπος cognominatur & à multis etiam frater hominis: Nec aliam ob cau-
ſam homines aliquando fuiſſe dicuntur, & à Dionyſio in piſces mutari, vt Oppianus fabulatur. Fit
verò etiam quod inde malè apud aliquos audiant. Socion enim Philoſophus ait, Delphinum
adulatorem eſſe, qui nimirum ciborum reliquijs, quæ à nauigantibus affatim in mare proijciuntur,
allecti comiterq; accepti ſaturatiq; natantes quamdiù affatim vnda ſubeſt, ac ſuppetit, officioſè co-
mitantur, in ſiccum verò littus nunquam excedunt. Sic adulatores quamdiu tranquillitas affulget, *Simonis no-*
permanent, amicos in hoc vitæ curſu dum plana faciliaq; & proſpera omnia ſunt, adeunt, deducũt, *men agno-*
colunt: cùm verò ſcrupea difficiliaq; acciderint, ſtatim abſcedunt. Scribit Plin. nomen Simonis *ſcere.*
omnes miro modo agnoſcere, malleq; ſic appellari, quod quidem ipſum non eſſe fabulam Gillius
ſe expertum eſſe aſſerit, cum ad Antipolim vrbem prouinciæ Narbonenſis nauigaret, & Delphi-
num, vel longinquo interuallo contenta voce Simonem appellaret: confeſtim enim propè acceſſiſ-
ſe, vt manibus, inquit, attingere potuiſſem. Atqui longè maius eſt, quod de intelligendi pruden-
tia eorum Aelianus narrat, videlicet ſimul, vt in retia Delphinus incidit, ſtatim primò quidem *lib. 11. c. 12.*
quietè, & liberè manere, neq; omninò fugere meminiſſe, ſed & epulari, & alios ſecum captos de-
paſci, & tanquam huic in dictum eſſet conuiuium, ex ijs exſaturari. Deinde cùm ſe extrahi, atque *Prudentia.*
C ad litus appropinquare intelligit, dentibus, lacerato reti, è ſeruitute liberari. Iam ſi quando piſca-
tores poſteaquam captiui Delphini nares holoſchœno iunco traiecerint; quodam obſequio, atque
indulgentia eum ex poteſtate idcirco demittant, ſeruituteq; liberent, vt hac notionis nota inuſta, ſi
iterum capiatur, aptiora det indicia, ſe aliàs captum, & ſeruatum fuiſſe: eum velut indicium, &
notam priſtinæ captiuitatis vectitum, non amplius ad ſagenam appropinquare. Eandem quidem
etiam prudentiam recitat m Plutarchus, ſed quod ſi fuga euadere primùm capto non datur, peri- m *Lib. vtra*
culi tamen nihil eſſe ait: iunco quippe circa collum inſito ſignare, dimittereque rurſus: deprehen- *animal.*
ſum poſtea verberibus, futuræ cicatricibus agnitum, caſtigare: ſed hoc rarò accidere: nam venia
data, vitaq; ſimul reſtituta, pleroſq; omnes in poſterum continere ſe, ac ab iniuria facceſſere. Cæte-
rum non tam ob religionem, quod hominum ſtudioſi ſunt, vt dictum eſt, parcere eis piſcatores
conijcio, quam quod miſeratione fletus eorum tangantur. A capitis enim tanti fletus gemituſque *Fletus miſe-*
fiunt, vt cum in naui, vbi permulti Delphini tenebantur, pernoctarem inquit Gillius, mihi acerbiſ- *ricordiam*
ſimum dolorem inuſſerint: adeo eos animaduerti humano gemitu, & lamentatione, & magna la- *mouet.*
chrymarum vi ſuam conditionem deplorare, vt ego huiuſmodi piſcium miſericordia lachrymas te-
nere non potuerim: vt proximum, quem magis gemere ſentiebam, dormiente piſcatore in mare
D abiecerim: malui enim lædere piſcatorem, quam mihi ad pedes ſtratum, quaſi ſupplicantem non
ſubleuare, ſed nihil promoui hoc abiecto, reliqui alij magis magiſq; gemitum auxerunt, vt non ob-
ſcuris ſignis mihi viderentur petere ſimilem liberationem. Itaque totam noctem in acerbiſſimo lu-
ctu verſatus ſum. Quemadmodum itaq; capti ploratu omnia miſcent, ita cùm liberi ſunt, & ſui
iuris cantu mulceri præter Plinium nulli non alij veterum teſtantur, ac potiſſimùm Arionis hiſto- *Cãtu & mu-*
ria, quam mox ſuo loco recitabimus: extatq; Philippi cuiuſdam carmen Græcum inter epigramma- *ſica oblecta-*
ta de luſcinia, quæ boream fugiens, cùm per mare volaret, Delphini dorſo ſuſcepta vectaq; ſit, & *ri.*
illum nantem carminibus ſuis delectarit, vt vel hoc hiſtoriæ Arionis fidem faciat. n Plutarchus
verò, quia muſicam Delphinus amat, veriſimile eſſe ait charum eſſe Apollini, & hac quidem in re n *Lib. Vtra*
Pindarum conferentem, non Delphinum, inquit, abditum elici: *Quem placido ponti pelago* *animal.*
Excitat amabile tibia melos. Ne vero quis cantu moueri eum putet, ſed poetarum figmenta eſſe,
Geſn. Angli cuiuſdam eximiæ eruditionis viri teſtimonium citat, qui gregem Delphinorum ad bu-
cinam ſe erigentium, aliquando ſibi viſum in ora Angliæ affirmaret.

 E

ÆTAS. COITVS. PARTVS.

Cur multum viuat.

VITA Delphinis longa. Quidam enim Plinio, & Alberto teſtantibus tricenis annis vixerunt: id quod ille cognitum fuiſſe tradit, præciſa à piſcatoribus cauda, vt quos iis reddidiſſent mari, captos item cognoſcerent, & ſpacium temporis ſcirent. Huius longæuitatis cauſam Ariſtoteles eſſe voluit, quod ſine felle piſcis eſt. Proles celeriter adoleſcit, quippe quæ annis decem ad ſummam perueniat magnitudinem, vt idem tradit Ariſtoteles. Coitus eorum humano ſimilis, vt Rondeletius vidit, & Oppianus teſtatur inquiens:

Δελφῖνες δ' ἀνδρεσσιν ὁμῶς γάμον ἐντύνονται.

Vt coeat.

Quæ periphraſticῶs euertit interpres:

In faciem verſi dulces celebrant hymenæos Delphines, ſimiles hominis complexibus hærent.

o Lib. 5. hiſt. cap. 5. & lib. 3. de gener. cap. 5.

Atqui o Ariſtoteles cæterorum piſcium modo coire Delphinos ſcribit, planis nimirum partibus admotis, nec parum multumq; temporis, ſed mediocre in coitu ipſo conſumere, delphinorum tamen coitum diuturniorem eſſe, piſcium verò celerrimum, quod Plinius quoque non præterijt: *Piſces,* inquit, *attritu ventrium coeunt, tanta celeritate, vt viſum fallant. Delphini, & reliqua cete ſimili modo, &* (lego at) *paulò diutius.* Reliquorum quoque cetorum modo ζωοτόκος eſt, hoc eſt animal parit, nec rectè à Plinio ſcriptum eſt, *pilo carentium duo omninò animal pariunt, Delphinus, & vipera,* nam omnes cetos viuiparos eſſe certo certius eſt, idque vel ipſe aliàs teſtatur: neque etiam rectè partus Delphini cum viperæ partu comparatur, hæc enim ex ouo intus concepto animal excludit, idque cum cartilagineis pleriſque commune habet, cùm Delphinus, cetiq; omnes, fœtum ex ſemine conceptum abſque ouo perfectum in lucem edant. Geſtat verò decem menſibus, vt p Ariſtoteles teſtatur, ſingulos vno partu, interdum, & binos edit. Parit æſtate, nec vllo alio tempore, vt rectè ſcripſit Philoſophus, vnde hunc Plinij locum: *Agunt vere coniugia, pariunt catulos decimo menſe, æſtiuo tempore.* Rondeletius corruptum eſſe aſſerit: nam ſi verè delphini, inquit, cum fœminis commiſceantur, gerantque vterum decem menſibus, qui fieri poteſt, vt æſtate pariant? Cùm itaque fætum aliquando vere extraxiſſet, rurſuſq; fœminam delphinum alteram Octobri menſe diſſecuiſſet, & in huius vtero tum primùm formari fœtus cœptos inueniſſet, hinc effici putat, eum quem ferè perfectum vere compererat proximæ æſtatis initio in lucem edi oportuiſſe: alterum initio autumni conceptum decem menſibus poſt, nimirum æſtate, gignendum fore, ideoq; Plinij locum mendoſum eſſe exiſtimat: neque ipſum intellexiſſe delphinos veris tempore coire, cùm mox ſubiungat decimo menſe catulos parere, æſtiuo tempore: legendumq; Agunt vera coniugia: Ego ſupra verè legi, nec benè puto Rondel. id Plinium pro anni tempore id vocabulum poſuiſſe putat. Iam verò in omnibus ferè Plinij codicibus legitur ferè. Chorio, amnio, allantoide tunicis fœtus in vtero inuoluitur, ſanguine nutritur per venas vmbilicales, ſpiritum per arterias eaſdem trahit.

p Lib. 6. hiſt. cap. 13.

Quando, & quot partat.

V O X.

Lingua qualis.

DELPHINIS, inquit Plinius, *pro voce gemitus eſt, humano ſimilis.* Nos quantoperè capti gemant, ſuprà ex Gillio diximus. Rondeletius ſtridorem edere ſcribit, vociſque nonnihil, quia aſperam arteriam, & pulmones habet, & linguam mobilem, quam vt intelligerent ſtudioſi, exertam in pictura expreſſi. Quod ſi verò reclamet aliquis ex Ariſtotele vosque cum Plinio ipſum errare, de delphini lingua hæc ſcribente: *Lingua eſt his contra naturam aquatilium mobilis, breuis, atque lata, haud differens ſuillæ:* Ariſtoteleſque diſſentire videatur his verbis: *Delphinus ſtridet, ac mutit, efferens ſe in aerem, ſed non quemadmodum ea quæ ſuperius enumeraui,* non vt piſces illi qui vocales exiſtimantur, vt Cuculus, Chromis, Lyra, &c. *hic enim vocem, & pulmonem, & arteriam habet, ſed linguam non ſolutam, neque labra vt articulatam vocem poſsit edere;* reſpondet, eum qui Ariſtotelis contextum propiùs inſpexerit, hunc ſibi Plinioque minimè aduerſari intellecturum facilè. Etenim Ariſtoteles, inquit, eo capite oſtenſurus, quæ animalia vocem, quæ locutionem, quæ ſonum aliquem, ſiue ſtrepitum edunt, ſubtiliter hæc omnia diſtinxit: vt vox à pharynge, & pulmonibus pendeat, vt quibus pulmo deſit, ijs nulla vocis emittendæ ſit facultas, locutio verò non niſi vocis per linguam explanatio ſit: quamobrem quæ linguam non habent, aut ἀπολελυμένην, ideſt non liberam, & ſolutam, ea neq; vocem emittunt, neque loquuntur, at ſonos edere, vel alijs partibus poſſunt. Lyra igitur, & Chromis ſonos ſtridoreſq; mouent, quia neq; pulmonem, neq; arteriam habent, & Pectines quoties per ſumma humoris innitibundi feruntur, quod volitare dicunt, ſtridere ſentiuntur, atque etiam marinæ Hirundines, quæ ſublimes volitant, mare non attingentes. Delphinus verò non eodem modo ſtridet, ac mutit, quo hæc omnia, quia vocem habet ob pulmonem, & arteriam: præterea mobilem, ac liberam, ſed non ita liberam, & ſolutam, vt voci articulatæ, & locutioni efferendæ ſatis eſſe poſſit. Quare non negat Ariſtot. delphinum

Piſces vocē edentes, & qui non.

linguam

A linguam mobilem habere, ſed non ita mobilem, & ſolutam, vt vocem articulatam efferre poſſit, eſt enim breuis, vt ait Plinius. Atque hunc eſſe germanum Ariſtotelis ſenſum confirmat ex ipſiuſmet teſtimonio, cuius paullò pòſt hæc ſunt verba: *Pueri vt cætera ſua membra continere, ac regere nequeunt, ſic etiam linguæ ſunt impotentes, & quidem imperfecti, & ſerò linguæ abſoluuntur: itaque magna ex parte balbutiunt, tortiq; ſunt lingua.* *Pueris* igitur lingua non deeſt, neque adhærens eſt, ſed mobilis, & lata, quæque exeri poteſt: ſed nondum ita libera, vt vocem diſtinctè articulateq; enunciare poſſint. Ita Delphinis lingua eſt lata, mobilis, quę modò exeri, modò condi poſſit, non hærens palato, neque oſſea, non ità tamen ſoluta, vt vocem explanatè efferre queant. Porrò neq; labia, neque palatum cameratum habet, quæ locutioni conferunt. Hæc ille:

Delphinorũ vox cũ pueris comparata.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

HABET delphinus quibuſcum diſſidet, habet quibuſcum amicitiam quandam in mari gerit. Balænæ inimicum eſſe legimus apud Philen, & apud Aelianum in Gillij interpretatione, ſed in noſtris Græcis codicibus, non de delphino, ſed de Thunno id ſcribitur, nimirum circa Taprobanem per multas Balænas Thunnis inſidiari; & fortè haud temerè B delphinos quoq; Thunnis inimicos eſſe dicemus, id enim de Pompilo, qui ex Thunnorum genere, vel ſaltem cõſimilis piſcis eſt, tradit *q* Athenæus ex Pancrate, nec non idem *r* Aelianus his verbis: *Pompilum hoſtili odio delphini perſequuntur, neq; hoc ipſum tamen impunè faciunt. Cùm enim hunc guſtauerunt, diſcruciantur, & conuelluntur continuò: & quòd furore inflammati conſiſtere nõ queunt: idcirco in litora expelluntur, atque fluctu eiecti, à cornicibus marinis grauiſq; exeduntur, & conficiuntur.* De Amiarum cum delphino atroci pugna ſuo loco dictum eſt. Idem *s* Aelianus tetrum ſane quandam communitatem, atq; affinitatem delphino eſſe putat cum Leone, idque non ex ea parte ſolùm quòd vterq; imperat, hic quidem terrenis beſtijs, ille verò aquatilibus, ſed etiam quòd ſiue ſenectute, ſiue morbo infirmis ambobus ſimia medetur, huic terreſtris, illi marina. Aliàs *t* etiam ſcripſit, eſſe, & in piſcium genere paraſitos, vt Pediculum appellatum, qui ex ſuperfluis, & intercidentibus à delphino comedente victitat, itaque ex eius præda tanquam ex locupleti menſa refectum pingueſcere. Eo nimirum delphinum tantopere delectari, vt cum ipſo libenter quæ comprehenderit, communicet. Cæterùm nolo te latere lector Pediculum hunc non eum eſſe quo de inter inſecta egimus, ſed reuerà piſcem eſſe, id quod *u* Ariſt. verba, quibus eiuſdem C amicitiæ meminit, indicant. *Maris quod à Cyrena in Aegyptum panditur, piſcis, Pediculus nomine circa delphinum eſt, qui omnium pinguiſſimus ſit pabuli copia, quæ delphini opera ſuppeditatur.*

Inimicitia cum Balæna.
Cum Põpilo.
q Lib. 5.
r L. 15. c. 23.
Cum Amis.
s L. 15. c. 17.
Amicitia cũ leone.
t Lib. 9. Hiſt. cap. 7.
Cum Pediculo.
u Lib. 5. Hiſt. cap. 31.

CAPIENDI RATIO.

CAPIVNTVR delphini diuerſimodè. Retibus capti, breui tempore ſtrangulantur, inquit Ariſtoteles, nimirum cùm in vado retenti reſpirare non poſſunt: nam alioqui capturam eam facilè ferunt, & vbi ad litora ventum eſt, laceratis retibus euadunt, vt Philes alijq; tradunt. Capiuntur & hoc modo, ex eodem Ariſtotele, Piſcatores repentè alueis vniuerſum circundant delphinorum gregem, indeque obſtrepentes in mare, efficiunt vt territi erumpant vniuerſi in litora, capianturq; tentato grauatoque capite, præ ſtrepitu, inflicti nimietate. Atque hoc fortaſſis Plinius dicere voluit, dùm ait: *Capiuntur attoniti ſono.* Quomodo verò tridente percutiantur à Tracibus, qui circa Byzantium habitant, barbari, & immanes, docet his verbis Oppianus. Tridentem ſiue iaculum biſulcum parant, longiſſimo funi annexum, & matrem alicubi cum geminis catulis oberrantem obſeruant, eiſque adnauigant. Delphini ſine metu vllavè ſuſpitione D loco manent, donec alter ex catulis iaculo feriatur. Percuſſum piſcatores non attrahunt, neque enim poſſunt, ſed funem laxant, & remigando celeriter ſequuntur, donec ille tandem viribus exhauſtus in ſummam efferatur aquam: illum vbique miſera ſequitur mater, & non ſolùm non deſerit, ſed occidendam ſe vnaque capiendam præbet, vt ſupra dictum eſt.

Retibus non capi.
Vt feriantur tridente.

PRÆSAGIA.

BELLONIVS ſe non aſſentiri ait, qui delphinos ſalientes tempeſtatẽ præſagire ſcripſerunt, quod plurics, & diuerſis in locis diligenter per mare obſeruaret, eos nõ minus ſequi ventũ, quàm contrarium, nec minus turbato mari, quàm tranquillo placidoq; apparere: ſubinde .n. per æquoris ſumma ſe oſtendere reſpirationis cauſa, qua vt ſemper, ita & ante, & poſt tẽpeſtates indigent: Sed aliud eſt apparere, inquit Geſn., aliud ludere, & laſciuire. Hoc antẽ certiſſimũ tempeſtatis prognoſticum eſſe Rondeletius quoq; aſſerit: eiuſq; rei cauſam D. Thomã hãc reddere.

An ſalientes tempeſtatem præſagiant.

Hyemali, inquit, *procella ingruente, ab imo maris conſurgunt exhalationes, quæ hyemi fomenta ſugge-* E
runt, tuncque calor excitatur in Delphinis: quoniam verò calidi propria agitatio inde contingit, id ani-
a Li.8.c.35. *mal crebrius erumpere, ac ſeſe oſtentare*. Ex quo illud eſt *a* Plinij: *Delphini tranquillo mari laſci-*
uientes, flatus ex qua veniunt parte præſagiunt: item ſpargentes aquam, item turbantes (aliis: item
ſpargentes aquam turbato, ſcilicet mari, tranquillitatem) *tranquillitatem*: Id verum eſſe affir-
mant piſcatores quoque, & nautæ. Iam verò cùm non ſolùm Delphini, ſed & alia quoque ani-
b L.18.c.35 malia, de quibus alicubi idem *b* Plinius ſcribit, tempeſtatem præſentiant, Rondeletius arbitra-
tur piſces in aqua aeris agitatione mutationeq; affici, non aliter, quàm imbecilli ſolent, & vale-
tudinarij ob auſtrinos inſtantes flatus, dolorem in capite, & articulis ſentire, quód euenit ijs qui
cum Neapolitano morbo diu conflictati ſunt, vel arthriticis. Sic laterum, vel thoracis doloribus
obnoxij Septentrionales ventos pronunciant. Leues autem immutationes facilè ferunt, qui pro-
ſpera ſunt valetudine, magiſque externis cauſis morborum reſiſtunt.

VSVS IN CIBIS.

Vbi comedi-tur, & qui se abſtinent. AB italis, inquit Albertus, Delphinus non comeditur, nec cum piſcatores venantur: in F
noſtro autem mari Germaniæ adiacenti capitur, & comeditur, & ideo fugit homines.
Quàm verò delicatus, & pretioſus ſit apud Gallos Oceani accolas, & quàm opiparè ſo-
leat apparari, quæque gentes eo veſcantur, quæque abſtineant, prolixè narrat Bellonius operis
Gallici de piſcibus lib. 1. capitibus 4.5.6.7.8. & 9. & Rondeletius in menſas Principum venire,
magnoque in pretio eſſe in eorundem aulis ſe vidiſſe tradit, & ſæpè ſe id miratum eſſe; cùm teti-
nus ille odor, inquit, omnem cibi gratiam, ſi qua ſit, ingratiſſimam reddat: ideoque ſoſſores, atq;
infimam plebem omninò apud ſuos ab eis abſtinere, vtpotè maris accolas, vbi piſcium copia
eſt, & ad eos mitti, qui longiùs à mari abſunt, vt ad Auenionẽſes, & Lugdunenſes, quia extra ma-
re diutiùs viuit, longiuſq; exportari poteſt citra putrefactionem, quoniam dura eſt carne, & cor-
ruptu non ita facili. Qualem autem ſuccum generet, & quomodo apparetur, in ſcribis homenis
Partes quæ cõmendata. dictum eſt. Partes quæ magis cõmendantur in hoc ceto, ſunt hepar, & lingua. Hepar tenera qui-
dem eſt ſubſtantia, ſed malum ſuccum gignit. Lingua autem tenerior, & pinguior, atque hepati
præferenda. Cardanus viſcera non ſolùm ſapore, ſed & odore quaſi violæ commendari ſcribit.

VSVS IN MEDICINA. G

a Li.32.c.7. *Cinis.* *Iecur.* CINIS *a* Delphini inter medicamenta quæ lichenas, & lepras tollunt, enumeratur à Pli-
nio ſi ex aqua illinatur: ſed exulcerationem, inquit ſequi debet curatio, quæ perducit ad
cicatricem. Kiranides iecur huius ceti aſſum, & in cibo ſumptum tertianã, quartanamq;
que, & omnem nocturnum typum integrè ſanare aſſerit. Plinius *b* verò febrium circuitus tolli
b L.32.c.10 ait, ſi iecur Delphini ante acceſſiones deguſtetur. Quidam id in fictili torrent, donec pinguedo
ſimilitudine olei fluat, quo ſe perungunt. Idem adeps medetur hydropicis liquatus, & cum vino
Adeps. potus. Præterea eodem teſte linamenta accenſa excitant vuluæ ſtrangulatu oppreſſas. Infantium
quoq; gingiuis dentitionibuſq; multùm confert Delphini cum melle dẽtium cinis, & ſi ipſo den-
te gingiuæ tangantur, alligatuſq; idem pauores repentinos tollit. Venter eius ſiccus, & tritus in
Venter. potu ſplenicos, teſte Kiranide, ſanat.

MYSTICA.

a Lib.7. *Cur ſacri piſces dicti.* QVI Telchiniacam hiſtoriam compoſuit, inquit *a* Athenæus, ſiue Cretenſis Epimenides
fuerit, vt Maſſurius credit, ſiue alius quiſpiam, ſacros piſces vocari docet Delphinas, & H
Pompilos: Hæc ille, rationem cur ſacri haberentur Delphini nullã reddens. Oppianus
verò Delphinum capere nefas, & impium fuiſſe tradit; & quiſquis ceperit, eum vt-
potè impurum neq; ad deos accedere ſupplicem, neq; arã attingere piè ritèq; licuiſſe, & ſuos quo-
que contubernales polluiſſe; nec minus infeſtum dijs habitum fuiſſe, quàm homicidã aliquem.
Addit rationem Oppianus, quoniam ſenſus, & ingenium hominis habeant iſtiuſmodi cete; ho-
minemque ideo amore proſequantur. Quamobrem Ipſe Thraces, qui ab eorum captura minimè
abſtinebant barbaros, & immanes vocat, impietatemque grauiſſimis verſibus inſectatur. Nar-
b Lib 13. *Cur Neptuno ſacer.* rat *b* Athenæus Ceranum quendam Mileſium cùm fortè in piſcatores Publici ritus, quo capti di-
mittebantur, Delphini, incidiſſet, qui captum Delphinum erant in fruſta diſſecturi, pecunia ſua
vitam illius, & libertatem redemiſſe. Erat verò in primis Neptuno ſacer Delphinus, & vt idem
Oppianus ait, quàm maximè charus, eò quòd Amphitriten aliquando cõnubium eius fugiẽtem,
& in ædibus Oceani latitantem ipſi prodiderit: vbi capta ab eo Amphitrite coniux eius, & maris
regina

A regina ſit facta, & eam ob cauſam ſummus in aquatilium genere honor Delphinis decretus: Eratoſthenes verò Delphina hominē fuiſſe ait, vt inquit Hyginus, & à Neptuno inter ſydera relatum, quod quo tempore Amphitritem vxorem ducere vellet, hæc verò cupiens conſeruare virginitatem ad Atlanta fugiſſet plures eam quæſitum dimiſiſſet, ſolus Delphin poſt multas peruagatas inſulas, eam inuenerit, perſuaſeritque vt Neptuno nuberet. Eleganter itaque Delphinos Oppianus *Ζηνὸς ἁλιγδούποιο προπόλους*, hoc eſt, Iouis marini, ſiue Neptuni miniſtros vocat: tales enim, qui nimirum cætera marina animalia celeritate vincit, & rex maris iure optimo habetur, Neptuni maris domini, miniſtros eſſe decuit: quamobrem qui Neptuno ſimulacra faciunt, Delphinum aut in manu, aut ſub pede eius conſtituere videmus, & Neptunum legimus ſub Delphinis imagine multis in locis, ac potiſſimum Sunij cultum fuiſſe, vbi *ἀραῖς*, & precibus inuocabatur, & Poetæ Deum ipſum in Delphinum aliquoties immutaſſe, id quod exemplo...... oſtendit Ouidius, inquiens: *Neptunus in Delphinum.*

Et te, Neptunum, *flaua comes frugum mitiſſima mater*

Senſit equum, te ſenſit equum crinita colubris Mater equi volucris, ſenſit Delphina...... *Cur Baccho ſacer.*

Cæterùm & Baccho appingitur Delphinus, non ſolùm ob Tyrrhenos in Delphinos ab eo conuerſos, quam metamorphoſim modò recenſebimus, verùm etiam ob occultam vini cum marina aqua
B amicitiam, cùm vinum aqua marina mixtum faciliùs conſeruetur, vt Columella ſcribit ſe ab agricola patruo didiciſſe, nec aliam ob cauſam Dionyſius ad mare fugiſſe fingitur, vt apud Athenæum habemus. Cur verò aqua maris vino adeò conferat, rationem, & Plinius, & Dioſcorides, & alij tradidere. Atqui non ſolùm Neptuno, & Baccho, verùm etiam Appollini Delphini dedicabantur, multaſque eius aras apud Græcos Delphinis inſculptas fuiſſe Plutarchus atteſtatur. Adhæc nonnulli addunt, Apollinem delphini ſpecie adnaſſe ad Delphos, apud quos præcipuè colebatur: quanquam & delphi fuerant antea Neptuno ſacri. Cretenſium hoc commentum aiunt, qui Apollinem totius ſalutis authorem celebrarunt, neque vllum infortunium euadere quenquam arbitrabantur, niſi Apollinis ope ſoſpitaretur. Aliqui verò dicunt Apollinem ſub forma delphini ingreſſum eſſe nauim Caſtalij è Creta ducentis Coloniam, & in eò loco, vbi delphi ab eo vocati ſunt, & delphinius Apollo, in mare exiliſſe. Itaque Caſtalium illic occupata regione, & delphos à delphino nominaſſe, & delphinij Apollinis templum extruxiſſe. Fuit & delphinij Apollinis templum Athenis, vt Pauſanias meminit in Atticis.

C
HIEROGLYPHICA.

PERVVLGATVM ſignum illud eſt, inquit Pierius Valerianus, quod maturè agendū ſignificat, ſi delphinus anchoræ vel alligetur, vel vt veteres fecerunt, obuoluatur, vno contationem, altero celeritatem ſignificante: quæ ſimul iuncta, inuicemq; temperata, maturitatem faciunt: & quod Horatius ait: *& properare loco, & ceſſare* indicant. Sunt qui hieroglyphici huius inuentum Auguſto tribuant, quod & adagium, & ſignum huiuſmodi ſolitus ſit identidem repetere. *Contatio celeritati coniuncta.* Habetur ea ſpecies, qua Delphinus anchoræ ſe circumuoluit, in Titi Veſpaſiani nummis. Sed fortè non diſplicear in huiuſmodi ſignificatum trahere, quod in numo quodam æreo apud Maphæos inſpexi Romæ, bouem humana facie perſonatum ſupra, quem Delphinus imminet: per hunc enim celeritatem, per bouem tarditatem intelligimus, quæ illius animalis propria eſt. Actionem verò ex humana facie colligimus: quod hominum proprium in primis ſit res gerere. Hæc ille: *Bos tarditatis typus.* & rurſus in anchora: Animaduertendum anchoram, quæ in numo Titi habetur, extrema dentium in vomeris ſpeciem dilatare: cuiuſmodi figuram Aldus noſter imitatus eſt in omnibus, quos impreſſit libris: alia verò forma eſſe, dentibus quippe in acutum recto ductu mucronatis, quam in numo veteri apud eruditiſſimum virum Romulum Amaſæum vidimus. Auguſtus verò, vt id obi- *Auguſti dictum.*
D ter adamus, ſigno huic hieroglyphico hanc addebat ſententiam *σπεῦδε βραδέως*, id eſt, *feſtina lentè*, quæ adeò ei arriſit, vt non in ſermonibus modò quotidianis, verùm etiam in epiſtolis ſuis frequenter inſereret: admonens his duabus vocibus, vt ad rem agendam adhiberetur ſimul, & induſtriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Eadem ſententia ſignificanter admodum exprimetur, ſi papilionem cancri brachijs interceptum pinxerimus. Non temerè frænatus Delphinus, inquit idem Valerianus, pictus incolumitatis indicium fuit: quod dubio procul ob multos ab vndis eius opera ſeruatos factum opinamur. *Incolumitas.* In Neptuni ſiquidem templo, quod apud Iſthmon erat, viſebatur Palæmon puer ſuper delphino ex auro, & ebore confectus, quem Herodes Athenienſis dicauerat. Nam & Palæmoni nautæ pro incolumi nauigatione vota faciunt. Idem enim & Melicerta, & Portunus eſt, cui vt apud Virgilium habentur:

Seruati votum ſoluunt in litore nautæ,

Vt Glauco, & Panopeæ. Pulcherrimus in hoc ſenſu extat nummus, cuius inſcriptio eſt NERO CLAVDIVS CÆSAR AVG. GER. P. M. TRI. P. IMP. PP. vbi Neptunum *Nummus Neronis.*

ipſum videas in portu ſedentem, id enim quietis indicium: dextera temonem terræ adprimentem, E
quod ſignum nauigationis eſt in portum ſoſpitem, læua verò Delphinum amplectentem, quod maris blanditias, & tranquillitatem oſtendit. Eſt & in nummo M. Agrippæ L. F. COS. III. Neptuno reduci ſignum S. C. culum, in quo Neptunus læua tridenti altè innititur, dextera verò Delphinum exporrigit. In Q. Naſidij nummo nauis eſt cum ſtella, & velo pleno, ab altera parte caput, tridente ab occipitio poſito, infra Delphinus eſt, inſcriptio, Neptuni, quod tutam Q. Naſidij nauigationem Neptuni beneficio peractam indicat. Ex eodem Valeriano: qui & apud noſtros vulgò etiam Delphinum tuti receptus indicium habere ait, quippe qui quoties futuram tempeſtatem præſentit, in portus accurrere, deque vndis exilire cernitur, quaſi velit reliquos inuitare, vt in ſtationes properè ſe recipiant, neq; nauigia alio credant. Ita verò Delphinus, inquit idem, maris regem ſignificat, vt pro aqua marique ipſo paſſim in nummis excudatur: Neptuno verò aquarum domino nullo non inſigno eius adſculpatur. Ad huius hieroglyphici explicationem extat epigramma Græcum, cur Cupidinis ſignum vna manu Delphinum, altera flores contineat:

Numus Agrippæ.

Tutus receptus.

Οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος·
Τῇ γὰρ μὲν γαῖαν, τῇ δὲ θάλασσαν ἔχει.

Non temerè quippe illum vna manu Delphinum, altera flores continere, vtpotè qui ſit hinc terræ dominus, inde maris. Alciatus id epigramma periphraſticώs quodammodo expreſſit hoc emblemate de potentia amoris. B

Nudus amor viden' vt ridet, placidumq; tuetur? Nec faculas, nec quæ cornua flectat, habet.
Altera ſed manuum flores gerit, altera piſcem Scilicet vt terræ iura det, atque mari.

Pictores etiam amorem, formoſum adoleſcentem pingunt (vt notauit Ioan. a Tzetzes) ſagittarium igniferum, alatum, qui manu altera Delphinum, altera herbam teneat: alis eum aeri dominari indicantes, herba terræ: Delphino mari. Quamobrem Phigalenſium ſimulacrum, cæteri mulieri perſimile præter caput, quod cum coma erat equinum, adnexis draconum, & ferarum id genus item iconibus, Delphin manu ſuſtinebatur, columba verò altera, Pierius Veneris potiùs quàm Cereris (vt Cælius Rhodoginus voluit) eſſe conijcit: propterea quod Delphinum amoris ſimulacrum eſſe, tàm ex hiſtoria, quàm ex tot Veneris ſignis, quibus id genus piſcis admouetur, conſtet: atq; ſeſe inueniſſe, ex Delphini ſimulacro etiam amorem in ſimpliciorem ætatem ſignificari, quem pueriles ætatis amaſium non vno exploratum eſt exemplo, vt non immeritò tot in nummis, inquit, Delphinum cernere ſit ab alato Cupidine frænatum. Et Veneris ſtatuas pleraſq; vidimus, quibus adſculptus eſt Cupido, qui vel Delphino inſideat, vel alio quoquo modo regat eum apprehenſum. G

Amoris ſimulacrum
a In Varijs 5. 11.

ICONES.

IN Olympicorum carcerum embolo, ideſt, roſtro Delphinus æreus in canone erectus viſebatur, teſte a Pauſania, & in medio ara, quæ aquilam ex ære alis longè extenſis ſuſtinebat: fuit autem machina huiuſmodi, vt ea commota Delphinus in terram caderet, aquila ſurſum proſiliret. Ait & in Iſthmo templum eſſe Neptuni, vbi inter alia ſimulacra puer viſitur Palæmon Delphino inſidens. Et ruſus: In via quæ rectà ad Lechæum ducit, ſimulacrum Neptuni eſſe, & Leucotheæ, & ſuper Delphinum Palæmonis. Idem circa forum Corinthi fontem fuiſſe conſtructum ſcribit, & ſuper eo Neptunum æreum, cuius ſub pedibus Delphinus aquam emitteret: ad cuius puto imitationẽ factus eſt, qui in hoc noſtro foro peregrinis ob operis elegantiam admirationi eſt. Tarentini iuxta Phalanti Lacedæmonij ſtatuam, quam Delphis dedicarunt, Delphinum effinxere, in beneficij memoriam, quoniam omnium Phalanthum, cùm in mari naufragium feciſſet, in terram exportaſſet. Similiter Vlyſſem a unt, teſte b Plutarcho, in parma, & annulo (& enſe, vt addit Valerianus) inſigne Delphinum habuiſſe in memoriam Telemachi, H quem puerum mari illapſum à Delphinis ſeruatum narrant. Cur verò c Heſiodus in ſcuto Herculis argenteos Delphinos cælatos fuiſſe canit, alia ratio eſt. Author eſt idem Pauſanias Tarentinos conſecraſſe quaſdam de barbaris Peucetijs decimas: inter alia eſſe etiam Calynthi opera ſtatuas, tùm peditum, tùm equitum: Regem item Iapygum Opin, qui ſocijs Peucetijs venerat ſuppetias, ita eſſe effictum, ac ſi in acie cecidiſſet: Imminere ei heroem Taranta, & Phalanthum Lacedæmonium, & non procul à Phalanto Delphinum. Prius quàm enim in Italiam appulit, facto in mari Criſſæo naufragio, in terram, inquit, aiunt exportatum Phalanthum à Delphino. Gallorum quoque reges Delphinum tanquam regem marinorum animalium in ſuis inſignibus habent, ita vt ſecundus ei poſt lilia locus attribuatur: quamobrem in nummis diuerſis ex auro, argento, ære, picturis inſignium, & vexillis eius effigiem repræſentant, quanquam falſam ferè, ac monſtroſam. In quanta autem exiſtimatione Delphini pictura in inſigni olim etiam fuerit, Bellonius ex eo colligit, quòd Athenæus (apud quem nihil tale legi puto) & Valturnus d ſcribunt

a In Eliacis.

In Corinthiacis.

b Lib. Vtra animal.
c In Phocitis.

Galli cur in inſignibus Delphinum habuerint.
In comm. de rebus Britonum.

Cæſarem

A Cæſarem principi Delphinatus regionis Delphinum donaſſe, vt eo vteretur inſigni, quòd ad debellandos Gallos ſuppetias ei tuliſſet. Vt verò Delphin regioni nomen fecit in Gallia, Delphinatum vocant, ſic filio regis primogenito: nam hunc etiam Galli Delphinum cognominare ſolent. In diuerſis item nummis Auguſti, Ruffi, Tiberij, Domitiani, & Vitellij repræſentantur Delphini, nec non & in Græcis quibuſdam, in quibus multò diligentiùs expreſſi ſunt. Scribit idem Bellonius ſeſe vidiſſe nummos Claudij Cæſaris, in quibus exprimitur Neptunus cum tridente inſidens piſci Delphini ſimili. Sed Geſnerus rectiùs Orcæ effigiem eſſe conijcit, in memoriam illius, quam Claudium in portu Oſtiæ expugnaſſe ſuo loco diximus ex Plinio, & ſpectandam populo Romano exhibuiſſe. Sunt & alia numiſmata, in quibus Delphini figura conſpicitur, quos breuitatis cauſa prætereo, aliorumque iam inter hieroglyphica meminimus.

METAMORPHOSIS.

B AGLAOSTHENES, vt inquit Higinus, qui Naxica conſcripſit, de Tyrrhenis à Baccho in Delphinos conuerſis, ait ipſos quoſdam fuiſſe nauicularios, qui puerum etiamnum Liberum patrem receptum, vt Naxum cum ſuis comitibus tranſuectum redderent nutricibus nymphis ſpe prædæ inducti nauem auertere voluerunt, quod Liber ſuſpicatus, comites ſuos iuſſit ſymphoniam canere, quo ſonitu inaudito Tyrrheni, cùm vſque adeò delectarentur, vt etiam in ſaltationibus eſſēt occupati, cupiditate ſaltandi ſe in mare inſcij proiecerunt, & ibi Delphines ſunt facti: quorum cogitationem cùm Liber memoriæ hominum tradere vellet, vnius effigiem inter ſidera collocauit. Hæc ille, Delphinum muſicum ſignum in cælo faciens, quæ opinio inde fluxit, quia Delphini ſignum nouem ſtellis ſit inſignitum, vt Arati interpres ait, ſunt tamen, qui decem in eo ſtellas recenſent. Alij autem dicunt hunc eſſe Delphina, qui Ariona citharœdum ex Siculo mari Tænarum tranſuexit. Oppianus verò, vt Delphinorum ingenium, ſolertiamque extolleret, ſcribit eos prius homines fuiſſe, & à Libero patre Delphinos factos. *Tyrrheni in Delphinos mutati.* *Delphinus muſicum ſignũ, & quare.*

Non ego Delphinis ſolertius eſſe creatum *Quicquam crediderim, liceat ſi vera referre.*
Hi fuerant homines, atq; oppida celſa colebant *Inter mortales, diuino numine Bacchi*
Delphini in formam verſi ſaliere per æquor; *Nunc etiam humanam ſeruant ſub pectore mentem*
Ingenio celeres factis humana ſequuntur *Conſilia, &c.*

C Eſt item de Neptuno in Delphinum immutato fabula hæc. Melantho Protei ſenis filia depoſitis veſtibus ſæpè dorſo Delphini inſidens per mare vagabatur: qua re cognita Neptunus ſe in Delphinum transformauit, illamque blandiendo illexit, vt dorſo ſuo inſideret, tranſuectæque in aduerſum litus ſtuprum obtulit. Meminit Ouidius. *Melanthus fabula.*

Et te, Neptunum, *flaua comas frugum mitiſſima mater*
Senſit equum, te ſenſit equum crinita colubris *Mater equi volucris, ſenſit Delphina Melantho.*

HISTORICA.

DELPHINOS Venereos, & amaſios eſſe, inquit *a* Aulus Gellius, non modò hiſtoriæ veteres, ſed recẽtes quoq; memoriæ declarant. Nã & ſub Cæſaribus in Puteolano mari, vt Appion ſcriptum reliquit, & aliquot ſæculis antè apud Naupactũ, vt Theophraſtus tradidit, amatores flagrantiſſimi Delphinorum quidam cogniti compertiq; ſunt. Neq; ij amauerunt, quod ſunt ipſi genus; ſed pueros forma liberali, in nauiculis fortè, aut in vadis litorum conſpectos miris, & humanis modis arſerunt. Verba Appionis ſubſcripſi eruditi viri ex Aegyptiacorum libro quinto, quibus & Delphini amantis, & pueri non abhorrentis conſuetudines, luſus, geſtationes, aurigationes refert: eaque omnia ſeipſum, multoſque alios vidiſſe dicit: *καὶ αὐτὸς δ' εἶδον περὶ Δικαιαρχίαν δελφῖνα ἐρῶντα παιδὸς, καὶ πρὸς παιδιὰν ὑπομνησθέντα φωνῇ ἀναφανῶν καὶ προσενηχόμενος ὁ ἰχθὺς, ἀνεδέχετο τὸν παῖδα ἐπὶ τῶν νώτων, καὶ τὰς ἀκάνθας περιέστελλε, ἵνα μὴ τὸν ποθούμενον χρῶτα ἀμύξῃ, καὶ ἱππαδὸν περιβεβηκότα μέχρι διακοσίων ἀνῆγε σταδίων. Ἐξεχεῖτο δ' ὅρα ἡ Ῥώμη καὶ πᾶσα ἡ Ἰταλία θεασάμενοι ἰχθὺν ὀχούμενον ὑπ' ἔρωτος*, ideſt, *Et nos quidem vidimus apud Puteolos Delphinum amantem mirè puerum, inclamatum à puero acciri. Quinetiã adnatans dorſo puerum admittebat, ita vt pinna aculeos velut vagina conderet, ne dilectum ſibi corpus laceraret; receptumq; equitis modo inſidentẽ per magnum æquor, per triginta ferè paſſuum millia deferret. Roma igitur tota, omniſq; Italia confluebat, vt piſcem amoris cauſa vectorem pueri ſpectaret.* Ad hæc adijcit rem non minus mirandam. *Poſtea,* inquit, *idem ille puer Delphino amatus, morbo affectus obijt ſuum diem; at ille amans, vbi ſæpè ad litus ſolitum annauit, & puer, qui in primo vado aduentum eius operiri conſue-* *a Lib. 7. c. 8.* *Delphinos amaſios eſſe.*

D

Delphinus in amati pueri ſepulchro ſepultus. *conſueuerat, nuſquam fuit, deſiderio tabuit, exanimatuſq; eſt, & in litore iacens inuentus ab ijs, qui rem cognouerant, in ſui pueri ſepulcro humatus eſt.* Sic ferè Gellius. Plinius rem paulò aliter narrat. *Diuo Auguſto Principe Delphinus Lucrinum lacum inuectus pauperis cuiuſdam puerū ex Baiano Puteolos in ludum literarium itantem, cùm meridiano immorans appellatum eum Simonis nomine ſæpius fragmētis panis, quem ob id ferebat, allexiſſet, miro amore dilexit. Pigeret referre, ni res Mæcenatis & Flauiani, & Flauij Alfij, multorumque eſſet literis mandata. Quocumque dies tempore inclamatus à puero quamuis occultus atq; abditus ex imo aduolabat, paſtuſq; è manu præbebat aſcenſuro dorſum, pinnæ aculeos velut vagina condens, receptumq; Puteolos per magnum æquor in ludum ferebat. Simili modo reuehens pluribus annis, donec morbo extincto puero ſubinde ad conſuetum locum ventitans triſtis & mœrenti ſimilis, ipſe quoque (quod nemo dubitaret) deſiderio expirauit. Alius intra hos annos in Africo litore* (verba ſunt eiuſdem Plinij) *Hipponis Diarrhyti ſimili modo ex hominis manu veſcens, præbenſque ſe tractandum & alludens natantibus, impoſitoſq; portans, vnguēto perunctus à Flauiano Proconſule Africæ, & ſopitus*
Vnguenta fugit. *(vt apparuit) odoris nouitate, fluctuatuſq; ſimilis exanimi, caruit hominum conuerſatione, vt iniuria fugatus, per aliquot menſes, mox in eodem miraculo fuit. Iniuriæ poteſtatum in hoſpitales,* (aliàs in hoſpites, Dalechampius legit in hoſpitales, hoc eſt, inquit, Hipponēſes, qui magiſtratus magno ſumptu excipiebant) *ad viſendum venientium, Hipponenſes in necem eū pulerunt. Ante hæc ſimilia de puero in Iaſſo vrbe memorantur, cuius amore ſpectatus longo tempore, dum abeuntē in litus auidè ſequitur, in arenam inuectus expirauit. Puerum Alexander Magnus Babylone Neptuni ſacerdotio præfecit.* Hæc B
b *Lib.* 13. *b* Plinius, ſed hanc poſteriorem hiſtoriā aliter recenſet Athenæus his verbis: delphinū certè in Iaſo & fama eſt, & Duris ſcripſit lib. nono, puerum amore proſecutum fuiſſe. De Alexandro authoris loquitur ad hunc modum. Ex Iaſo puerū acciuit. Etenim in ea ciuitate Dionyſius puer è palæſtra (ludo, in quo corpus exercebant, præcipuè lucta, Dalechampius) rediens ad littus cum vrinaret, delphinus mari accedens & obuius, tergo geſtabat, longiſſimè natans, in terramq; poſt reuehebat. In eadem vrbe Iaſſo (inquit Plinius) Egeſidemus ſcribit, & alium puerum Hermiam nomine, ſimiliter maria perequitantem, cùm repentinæ procellæ fluctibus exanimatus, eſſet, relatum delphinumq; cauſam lethi fatentem non reuerſum in maria, atq; in ſicco expiraſſe. Refert hanc eandem
c *Vtra animal.* hiſtoriam *c* Plutarchus, & poſt reliqua: Sed enim, inquit, oborta iam aliquando tempeſtate, nymboq; & grandine validis incumbentibus, delapſus puer ſub vndis extinctus eſt: delphinus te animaduerſa, & cadauer quocunq; iactaretur, ſecutus in continentem impete ſe tandē vnà eiecit, nec antè diuulſus eſt, quàm in ſicco expiraſſet. Monumentum calamitatis Iaſēſium monetæ etiamnum
Iaſenſium monetæ. inſculptum, puer delphinum inæquitans eſt. *d* Aelianus verò de delphino Iaſenſis pueri, ſiue ſupe- G
d *Li.6.c.*15. rioris, ſiue huius nouiſſimi amatore longè aliter ſcribit, & fortaſſis cum Puteolani pueri delphino implicat. Ad Iaſum vrbem, inquit, delphini amores iam dudū decantati erga formoſum puerum non ſine mea cōmemoratione, & literarum memoria relinquendi videntur. Itaq; cùm Iaſium gymnaſium, vbi pubes Iaſia exerceri ſolita eſſet, mari adiaceret, vbi pueri, qui nondum ex ephebis exceſſiſſent, poſt exercitationes in curriculo ad mare venientes, antiquo more lauarentur, ex ijs natantibus ad vnum aliquem formæ pulchritudine præſtantem delphinus, quem ardentiſſimè amaret proximè profectus, primò exterruit puerum, pòſt verò conſuetudine vterq; in alterius ſe amorem inſinuans, beneuolētia coniuncti fuerunt, atq; inter ſe firmam amicitiam fecerunt, ac iam inuicem ludere cœperunt, modò adnantes inter ſe certabant, modò puer tanquā pullum equiſo, ſic in delphinum ſubnatantē aſcendens, & audaciùs exultans, in amaſio ſedebat: quod quidē facinus ſummam Iaſenſium, & hoſpitum admirationem habebat. Enimuerò delphinus puerum amores, ac delicias vehens longiſſimè in mari procedebat, atq; adeo tam longè, quàm puero inſidenti placeret, progrediebatur. Deinde ex alto reuertens, eundem illum litori reddebat, atq; mutua dimiſſione vterq; ab altero, hic quidem in maris altitudinē, ille verò domum ſuam diſcedebat. Iam porrò ad tempus cùm gymnaſia dimittebantur, ad excipiēdum puerum delphinus præſto erat. Puer autem H cùm ex amaſij expectatione, & eius colluſione voluptate afficiebatur, tùm ſupra humanā conditionem formoſus circumſpiciebatur, qui ſanè non modò hominibus, ſed belluis quoq; ratione carentibus formoſiſſimus, & ſi non certè diu, videretur: ſiquidē fato quodam ſuccubuit. Nimium enim exercitatus, & feſſus aliquando puer, cum toto ventre in vectorum ſuum delphinum temerè ſe iniecisset, non animaduertens aculeatam ſpinam dorſi erectam eſſe, atque horrentem, acuminibus eius vmbilicum ſibi exulcerauit: exq; eo factū eſt, vt & venæ quædam abrumperentur, & permultus ſanguis efflueret, ibiq; puer extremum ſpiritum effunderet: Id delphinus partim ex pondere ſen-
Delphinus mortuo puero ſpōte moritur. tiens: non enim iam vt conſueuerat, tam leuis & expeditus inſidebat, nempè qui ſpiritibus ſeſe non ſubleuaret: partim ſanguine mare imbutū cernens, id quod res erat vt intellexit, amorib. ſuis ſuperſtes viuere noluit. Quamobrē multo robore, quemadmodum Rhodia nauis plenis velis propulſa, ſic ſimul cū defuncto in litus ſe eiecit: amboque, hic iam mortuus, ille animi defectione expirans, humiſtrati iacuerunt Iaſenſes ciues, vt eorum vehementem amorem cum honoris gloria compenſa-

A compenſarent, ſepulchri monumentum commune amborum, & formoſi pueri, & delphini amatoris, conſtituerunt: & ſtatuam quæ forma eximia puerum in delphini dorſo ſedentem haberet,
excitarunt: atque etiam nomiſmata ex argento, atque ære fecerunt, & eorum imaginibus ſignauerunt. Hactenus Aelianus, ex quo eadem reperiſ e Ioan. Tzetzes. Sed & in Alexandria vrbe Ptolomæo ſecundo regnante Aelianus delphinum amore ſimili flagraſſe ſe audiuiſſe ſcribit. Eademque Amphilochi, & Tarentini, quæ Iaſenſes, de pueris delphiniſque narrant, teſte Plinio: *Quæ faciunt*, inquit, *vt credatur Arionem quoque citharœdicæ artis interficere nautis in mari parantibus, ad intercipiendos eius quæſtus*, vt pecuniam auferrent, quam is arte ſua quæſierat, *eblanditum, vt prius caneret cithara, congregatis cantu Delphinis, cùm ſe iecisset in mare, exceptum ab vno Tænarum in litus peruectum*. Sed clariora erunt hæc, ſi Herodotum de iis dicentem audiamus.
(margin: e Chil. 3. cap. 517. Arionis hiſtoria.)

Hunc itaque Arionem ferunt, cùm per multum temporis triuiſſet apud Periandrum, concupiſſe in Italiam Siciliamque nauigare: ibi ſus parta ingenti pecunia voluiſſe Corynthum reuerti, & cùm profecturus è Tarento eſſet, quia nullis magis quàm Corynthijs fideret, nauigium virorum Corynthiorum conduxiſſe. Cùm altum tenerent, iſtos Arioni inſidiatos, vt eo deturbato pecunia potirentur: hoc illum intelligentem oblata eis pecunia, mortem tantùm fuiſſe deprecatum. Non perſuadenti nautas iuſſiſſe, vt aut ſibi manus inferret, vt ſepulturam in terra naſciſceretur, aut ilicò in mare deſiliret: Arionem ad hanc neceſſitatem redactum obſecraſſe, vt, quandoquidem ipſi ità placitum eſſet, cernerent ſe omni ſuo ornatu coopertum, ſtantemque ſuper foros audirent cantantem, & cùm decantaſſet, ſibi ſe manus illaturum, atque iſtos permittentes (inuaſerat enim eos libido audiendi præſtantiſſimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem conceſſiſſe. Illum inducto ſibi ornatu, ac ſumpta cithara ſuper foros inchoaſſe carmen, quod dicitur Orthium, eoque decantato, ſeſe vt erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem curſum tenuiſſe in Corinthum, illum verò aiunt à delphino exceptum in Tænarũ fuiſſe tranſuectum. Et cùm delphino deſcendiſſet, Corinthum eodem habitu perrexiſſe. Et vbi peruenit, quicquid contigerat enarraſſe: & Periandrum (quia non crederet) tenuiſſe hominem in cuſtodia, ne quò prodiret: cæterùm curauiſſe vt nautas haberet: eos accitos, vbi adfuerunt, percontatum ſi quid de Arione memorarent, & referentibus illum ſoſpitem circa Italiam agere, fortunatumq; Tarenti ſe reliquiſſe, Arionem apparuiſſe eodem quo deſilijſſet habitu: iſtos perterefactos nihil amplius habuiſſe, quòd conuicti inficiarentur. Hæc Corinthij, & Lesbij aiunt: extatque in Tænaro ingens Arionis ex ære donarium ſuper delphinum ſedens. Huc vſque f Herodotus. Eadem cecinit Oppianus. Plutarchus ex Lesbio Myrtilo Enalium Aeolium, cùm Phe- f Lib. Vtra animal. &c.
C nei filiam quam amauerat, Amphitritæ oraculo monitæ præficæ in mare mortuam abiecissent Enalij hiſtoria.
eodem loci dici ſcribit deſilijſſe, & hinc à delphinis Lesbum incolumen deportatum. Eandem hiſtoriam in conuiuio ſeptem ſapientum paulò aliter recitat: vbi quoque Heſiodi à latronibus interempti cadauer, cùm in mare inijceretur, à delphinis ſuſceptum ad Rhyum, & Molyeriam exportatum fuiſſe refert: & Nemeum quendam cùm fluctibus exanimis iactaretur, à delphinis exceptum, & mira eorundem alacritate ad Rhyum expoſitum fuiſſe, vt iugulatum oſtenderent. Nec non & Telemachum Vlyſſis filium adhuc puerulum, cùm fortè in mare quod iuxta vorticoſum erat, per ludicra decidiſſet, excipientibus delphinis ab imoque reuehentibus euaſiſſe. Ino Athamantis cùm mariti iracundiam fugiens in mare ſeipſam, & Melicertem filium de rupe Molũde abiecisset, delphinus puerum in Corynthiorum Iſthmum deportauit, quem mutato no- De Delphini
mine Palæmonem dicunt, author eſt Pauſanias in Atticis. Iam verò alias recitemus hiſtorias, gratitudine.
ex quibus non tam amor delphini erga genus humanum, ſed & gratitudo beneficijq; accepti me- g Lib. 8. c. 3.
moria celebratur. Ad referendam gratiam delphini hominibus, inquit g Aelianus, iuſtiores ſunt: cùm tamen lege Perſarum (quam laudibus tollit Xenophon) minimè teneantur. Cœranus ſic nuncupatus, ortione Parius, à piſcatoribus delphinos ad Byzantium captos argento re-
D demit, & liberos dimiſit: ex ea liberalitatis largitione hanc collegit gratiam, vt naue actuaria quinquaginta remorum (ſicut in ſermonem hominum venit) Mileſijs vectoribus plena, in qua & ipſe vehebatur, in freto Parij maris funditus euerſa, & vectoribus naufragio perditis, illum ipſum delphini in hoc periculo ſeruarint, eique ad parem gratiam cum beneficio, quod priores ab ipſo accepiſſent, perſoluendã ſatisfecerint, quod quidem ipſum promontorium nomine Cæranium, quo ipſum expoſuerunt, vbi & ſpelunca in ſaxo viſitur, facilè oſtendit. Itaque poſtea Cæranum mortuum ſecundum mare illud cognatione ei proximi ſepulcra affecerunt: quod quidem ipſum, vt delphini ſenſerunt, frequentes tanquam ad iuſta funeri perſoluenda ad litus conuenerunt: & quoad pyra arderet, tamdiu ſicut amicis fidi amici permanſerunt: deinde reſtincto rogo diſceſſerunt. Non item certè homines, ſed potiùs viuos colunt, & eos quidem diuitijs diffluentes, & opibus: contrà verò ab ijs defunctis, vel aliquo infortunio preſſis, ſe totos auertunt, vt nè gratiam pro beneficijs, quibus ab eis, dum viuerent, affecti fuerunt, perſoluant.

Athenæus

h *Lib.* 13. *h* Athenæus huius hiſtoriæ authorem citat *i* Phylarchum, & refert eandem quoque Plutarchus. E
i *Lib. vita animal.* *k* Idem Aelianus aliam recitat hiſtoriam ex Leone de Byzantio, in qua non minor gratitudo delphini erga altorem ſuum celebratur. Leonides Byzantius, inquit, in vrbe Peroſelena nuncupata,
k *Lib.* 2. *ca.* 6. ſe cùm Aeolida nauigando præterueheretur, delphinum in illius vrbis portu habitātem, ciuibus huius tanquam hoſpitibus ſuis vtentem, vidiſſe confirmat. Idemq; affert hunc delphinum de manu aniculæ cuiuſpiam eiuſque mariti educari ſolitum fuiſſe, plenoſque inuitamentis cibos illi ab eiſdem ſuppeditatos, neq; tamen puer cùm eis eſſet infans pariter alendus, illum alere deſtitiſſe, ſed ambos educaſſe, ex quo cōuictu delphinus puerq; mutuum inter ſe amorem conciliarunt, delphinus vrbem quàm dixi, veluti patriam ſuam flagranti ſtudio amplexabatur, portumq; tanquam domum ſuam amāter incolebat: & ſuis nutritijs gratiam educationis ſic perſoluebat, vt cum grate grandis factus eſſet, deque manu educantium cibum capere non haberet neceſſe, iam longius progrediens, ex præda quas capiebat partim ſibi ad prandium haberet partim ſuis educatoribus adferret, quod illi cùm ſcirent, hoc ceu vectigal libentiſſimè expectabant: nomen quoq; ſimiliter delphino vt puero impoſuerant. Puer ex illa viuendi cum Delphino conſuetudine hanc collegerat fiduciã, vt ex crepidine lociſq; è mari eminentibus illum auderet appellare, facileque ad ſe leni appellatione euocaret. Ac ſiue ille cum alicuius nauis remigatione contenderet, ſiue cum alijs gregatim errantibus luderet, & varijs in aſſultibus geſtiret, ſiue multa fame preſſus venaretur, ad puerum tamen tanta celeritate redibat, vt vehementi impetu more nauis pleniſſimis velis impulſæ ferretur, atq; ad ſuos amores appropinquans luderet & adſiliret, nunc circum illum adnans, nunc illum ipſum velut prouocans, ad certamen ſecum amaſium ſuum alliciebat. Et, quod magis mireris, vt honore ei cederet, ſeque vinci in gratiam ipſius ſimularet, ſubmittere ſe illi natando aliquando viſus eſt. Hæc ſuo tempore celebrata, inquit Leonides, tum peregrinis admirationi inter cætera vrbis ſpectacula, tam puero ſimul cum parentibus lucro fuiſſe. F

PROVERBIA.

Delphinum natare doces

Delphini in terra vis.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, Id eſt, *Delphinum natare doces*, in eos (inquit adagiorum author) qui monere quempiam conantur in ea re, in qua cum ſit ipſe exercitatiſſimus, nihil eget doctore. Δελφῖνες ἐν χέρσῳ βία *Delphini in terra vis*. Memoratur adagiū à Plutarcho, de ijs (inquit Rōdeletius) qui id in quo minus valeant, toto conatu petunt, quòd delphinus tam ſtupendæ agilitatis animal terræ contractum non patiatur. Cæterùm videtur Geſnero hoc prouerbium rectius conuenire in eum, qui alicubi quidem excellat, in diuerſo autem genere nihil poſſit: ſicut delphinus in mari velociſſimus, nihil poteſt in terra: quod quidem verè dici arbitror, inquit, non tamen inde conficitur eum in terra ſtatim expirare. Plenius quidem prouerbium ſic efferri poſſe videtur: Δελφῖνες ἐν χέρσῳ βία ἀδυνάμια. Ergo qui rem, in qua nihil poteſt, aggreditur, vires ſuas ignorat, & delphinus in terra dici poterit. Author prouerbiorum huius prouerbij non meminit. Similè ferè eſt illud Horatij. G

Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum, Qui variare cupit rem prodigialiter vnam.

Siquidem indocti poetæ ſtultitiam taxat, (inquit adagiorum author) qui multa non ſuo loco neque tempeſtiuiter deſcribit, perinde quaſi pictor delphinum piſcem, iuxta Callimachi dictum, in nemoribus pingeret, rurſus aprum in vndis. Theocritus hoc adagium ſic expreſſit:

Οὐδ' ἁλιεῖς δελφῖνες ἐπὶ χθονὶ ἐς ἄστυ οἱ ταῦροι Ἐν πόντῳ στείχουσι, ideſt

Neque marini delphini in terra, neq; tauri In mari eunt.

delphini & boui nihil eſſe commune Aelianus *l* & Suidas conſimili ferè prouerbio dixerunt. H

l *L.* 14. *c.* 25. Δελφῖνα πρὸς τὸ οὐραῖον δεῖς, *delphinum cauda ligas vel alligas*. Suidas dici ait, ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων, in eos nimirum, vt author Adagiorum ait, qui quippiam incaſſum conantur: vel qui ea via quempiam aggrediuntur, qua nequaquam poſſit ſuperari.

Ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων etiam à Marone in diris dictum eſt:

Antè Lupos rapient hœdi, Vituli antè Leones, Delphini fugient piſces, Aquilæ antè Columbas.

Λεκάνη δελφῖνα οὐ χωρεῖ, delphina peluis non capit. Vtimur (inquit Cælius Rhodog.) in euentes re pretioſa quem videri indignum, ſicuti apud Seleuciam ſuperbè pronunciauit rhetor Amphicrates, cum amplius rogaretur, artis ſuæ documenta inibi promeret.

A

DE PHOCÆNA, Siue Turſione. Cap. VIII.

SYNONYMA. ETYMVM.

PHOCÆNAM (φώκαιναν) Delphini ſpeciem eſſe ſuprà *a* ex Ariſt. diximus; apud quem Theodorus Gaza Turſionem (alij Torſionem, alij Tyrſionem ſcribunt) reddidit; motus, vt Hermolaus, & Rondeletius arbitrantur, *b* Plinij verbis, quibus Turſiones Delphinorum ſimilitudinem habere ſcripſit, ex eodem, vt videtur Ariſtot. cui nimirum Phocæna paruo Delphino ſimilis eſt. Cæterùm cùm & alia ſint aquatilia Delphinis ſimilia, vt Plataniſta, authore eodem *c* Plinio, in Gange Indiæ roſtro, & cauda Delphini, magnitudine verò quinque cubitorum, ideoq; ea ſimilitudinis nota
B non ſufficere videatur, Rondeletius Theodori verſionem non probat, ſeparatiſque capitibus de Phocæna, & Turſione tanquam de diuerſis piſcibus agit. Iouio contrà ac Bellonio Phocæna, & Turſio vnius eiuſdemque piſcis nomina ſunt. Hos ſequitur Geſnerus, & reuera Phocænam Turſioni eandem eſſe veru eſt ſimillimum, cùm vtrumque animal aſſimiletur Delphino, Phocæna ab Ariſtot. Turſio à Plin. Ipſe etiam Rondel. quem pro Phocæna nobis oſtendat, nullum habet; conuenitq; in eo cum nobis, quòd pro Turſione, & deſcribit, & depingit eum, quem Belgæ vulgò Bruynuiſch, quaſi atrum piſcem, Galli nomine à Germanis accepto Marſuinum hoc eſt maris ſuem appellant, quanquam eodem nomine Delphinum quoq; intelligant. In eadem ſententia eſt doctiſſimus Scaliger pater: *E Medulis, & Baonenſi præfura* (inquit) *vanum huc aliquando afferuntur Delphini: Marſupas minores, vocant: alios Marſuinos, quaſi marinos ſues. Duo genera: alterarostrum porrectius: alterum minus, ſimum: quos Turſiones Plinij, Phocænas Ariſtotelis arbitramur*. Hæc ille. Cæterum aliud eſt Turſio (Θυρσίων) apud Athenæum, nimirum Thynnus Thurianus, de quo ſuprà in Gladio diximus. Rurſus eorum ſententiam, qui nominis ſimilitudine Turſionem Sturionem interpretantur, in Sturione refutauimus.

a *Lib. 6. hiſt. cap. 12.*

Turſio.

b *Li. 9. c. 9*

Plataniſta.

c *Li. 9. c. 15.*

Turſionem Phocæna eũdem eſſe.

Thurſio.

C

FORMA. DESCRIPTIO.

DELPHINORVM *ſimilitudinem habent* (inquit Plin.) *qui vocantur Turſiones. Diſtant & triſtitia quidem aſpectus: abeſt enim illa laſciuia, maximè tamen roſtris Canicularum maleficentia* (alias maleficentia) *aſſimilati*. Quæ verba Iouius, & Rond. ita accipiunt, ac ſi roſtrũ Turſionis Caniculæ roſtro ſimile eſſe dixiſſet: ſed falſus eſt vterq; malè diſtinctis Plinij verbis: nam ſi roſtrum Turſionis ſimile eſt Caniculæ, Gallorũ Marſuinus nequiquam Turſio fuerit, quod tamen profitetur Rondel. Vbi quoq; notandum Caniculæ nomine à Plinio intelligi Canem Carchariam, cuius quidem roſtrum longè melius aſſimilari poſſit roſtro Marſuini, quam Canis Galei, aliorumq; Galeorum, qui id in promptu minimè habent: attamen Plinius ſimilitudinem roſtrorum non facit in Turſione cum Canicula, ſed Turſiones roſtris dicit differre à Delphinis, quibus nimirum id procerum eſt, cùm Turſionibus breue, ſimumque: Caniculæ verò dicit aſſimilari maleficentia, quæ ſi poſt roſtris diſtinguatur, ſicuti nos diſtinximus, ſenſus erit clariſſimus. Quæ Delphino, & Phocænæ, ſiue Turſioni eadem ſint, item quę diuerſa, ſuprà in Delphino ex Bellonio potiſſimùm oſten-
D dimus. *d* Idem in libro Gallico de piſcibus ſobolem Phocænæ deſcribit, ipſamque etiam adultam Phocænam. Phocæna, inquit, circa Oceanum Gallicũ frequentius capitur, quàm Delphinus, cõmuni tamen cum eo nomine Marſouin dicitur: quamuis id nomen Phocænæ magis conueniat (vtpote pinguiori. Delphino quidem roſtrum longius eſſe, & porcino ſimile Rondel. author eſt) Naſum (roſtrum) tam ſimum habet, vt cum capite fermè rotundetur. Pinna dorſi quæ vnica eſt, binæ ad latera, & cauda colore nigricant, ſicut & in Delphino: in ſumma, ſuperficies eius tota cum Delphino conuenit. Quæcunq; etiam de delphini vtroq; ſexu ſcripta ſunt, Phocænæ ſimiliter conueniũt: & niſi Phocæna roſtrum breuius haberet, Delphino ferè vndiquaq; ſimilis foret. In libro denique latinè impreſſo, eſt igitur, inquit, Phocæna delphini magnitudine breuiori tamen, ſed craſſiori corpore, cuius tergoris color ex cæruleo in obſcurum lucet, ſub ventre autem albicat, pinnaſq; delphini in morem gerit caudam creſcentis Lunæ figura: caput obtuſum, non ita longum, neque porcinum roſtrum referent; cuius meatus auditorios admodum obſcuros, vt aliquando reperias, ab oculi maiori cantho, ſed digitorum internallo caudam verſus accuratè deſquirere, illucq; gracilem culmum

Roſtrum.

Canicula Plinij.

d *Li. 2. c. 11.*

Pinnæ.

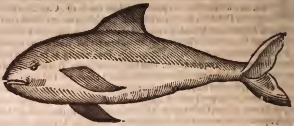
Color.

Color.

inſerere

c in Varijs. inſerere oportebit. Hæc itaque omnia Bellon. c Cardanus Diepæ in Neuſtria multos ſe Turſiones B obſeruaſſe tradit: & vnum captum in S. Valerino, qui mille libras ſuperabat. Fuiſſe autem adeo pinguem, vt teres videretur; capite, & oculis, quaſi ſuillis: in medio fuiſſe fiſtulam per quam aquam effunderet; fuiſſe autem digiti magnitudine. Dentes habuiſſe obtuſos, & humanis molaribus ſimiles; minxiſſe, ore diducto reſpiraſſe, & ſuſpiraſſe: Lachrymatum etiam fuiſſe, profluentibus ex oculis guttulis: dinque ſuperuixiſſe, quamuis ſanguis è vulnere non ſecus, ac vinum è ſiphunculo flueret. Pinnas habuiſſe ſolidas, ac nigras.

Phocæna.

LOCVS. NATVRA. MORES.

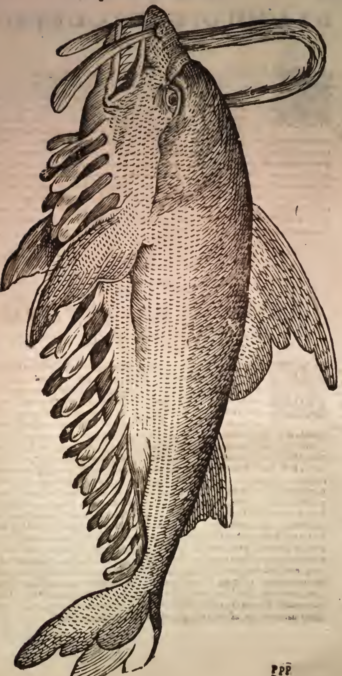
a lib.8. hiſt. cap.13.
b Lib.6. hiſt. cap.12.
Plinij locus examinatur.

TVRSIO, ſiue Phocæna nullius non maris incola eſt. Apud a Ariſtotelem, vbi in vulgatibus exemplaribus legitur ἔξω γὰρ φαλαίνης καὶ δελφῖνος οὐδὲν ἐστὶν ἐν τῷ Πόντῳ καὶ ὁ δελφὶς μικρός, Rondeletius pro φαλαίνης legit φωκαίνης, ex eodem Ariſtot. qui anteà Phocænam ſcripſerat naſci in Ponto. Iam verò priori in loco non φωκαίνης, ſed φώκης legendum eſſe putat, G Plinij authoritate motus, qui vt putat, Ariſtot. locum ita tranſtulit: *In Pontum nulla intrat beſtia malefica præter Vitulos, & paruos Delphinos.* Veriſimile, inquit, non eſt Plinium φωκαίνας Vitulos appellaſſe, cum φώκας Vitulos marinos eſſe noſſet: neq; Delphinos paruos pro Phocænis accepiſſe, quamuis dixerit Ariſt. *Phocænam Delphini ſpeciem eſſe, ſed minorem*: nam in Ponto paruos duntaxat Delphinos eſſe, vbi verò aliquantum proceſſerit magnos haberi affirmat Ariſtoteles: ad quod reſpiciens Plinius, in Ponto nullam beſtiam eſſe dixit, præter Vitulos, & paruos Delphinos. Cùm verò hodie in Ponto etiam Vitulos marinos eſſe certiſſimum ſit, vel lectionem Ariſt. immutandam eſſe quis exiſtimauerit, vel in ea re Plinium ab Ariſt. diſſentiſſe. Hactenus Rondel. Maſſarius in Plinio omnino legendum arbitratur, præter vitulos, Ideſt, phocas, non phocænas, nam ſi legeretur phocænas, inquit, fuiſſet vtiq; mentitus, cum phocæna non intret Pontum, ſed naſcatur in Ponto, ex Ariſt. 6. de hiſt. vbi ait: *Idem & Phocænæ partus, qui Delphino ſimilis eſt, naſcens in Ponto.* At Plin. non ineſt, ſed nulla intrat beſtia malefica in Pontum, dixit. Ariſtoteles verò qui non intrare, ſed nihil in Ponto maleficum eſſe dixit, quando phocæna etiam legi deberet, ſecundum veritatem, & ipſe locutus fuiſſet. Item per pauos Delphinos, veros Delphinos paruos Plinius intellexit, non phocænas, vt Hermolaus ambigere videtur. Nam ſequitur ibidem in Ariſtot. vnde hæc Plinius mutuatur: *nec Delphinus hic magnus eſt, quanquam extra vbi aliquantum proceſſeris, magni habean-* H *tur.* Hucuſque Maſſarius. Cæterùm ſi Plinium concedamus hæc ex Ariſt. præcitato loco accepiſſe, eum Ariſt. ſenſum inuertiſſe dicendum fuerit, aliud enim eſt in Ponto eſſe, & naſci, aliud alionde intrare, nec propterea, quòd ille Vitulos reddidit, Phocis apud Ariſt. legendum eſſe, dixerim, ſi fieri potuerit, quod Plinius nominis vicinitate deceptus, phocænas Vitulos verterit, tùm phocænæ nomen factum eſſe videatur à phoca, vt conijcit Geſnerus, cùm ſimiliter, vt hæc præpinguis ſit, lardoque abundet. Parit, teſte Ariſtot. magna ex parte binos, vel ſingulos.

VSVS IN CIBIS.

PHOCÆNA cum Delphino ſit pinguior, etiam carnem habet deteriorem, concoctionique contumaciorem. Bellonius tradit in diebus libro de Piſcibus Lutetiam in forum afferri, præſertim Gallico Veneris.

DE

 E

DE SCOLOPENDRA CETACEA. Cap. IX.

c Lib. 13. cap. 23.
Scolopendræ ceti hiſtoria.

SCOLOPENDRA, à qua ſcolopendria herbâ dicta eſt, ex genere eſt inſectorum, eſtque, vel terreſtris, vel aquatica. De vtraque in opere de inſectis diximus. Aelianus alterius Scolopendræ meminit; & ex cetis eſſe hiſce verbis oſtendit. *Scolopendræ vim, & naturam, quanto equidem maximo potui ſtudio, cùm multùm, ac diu perſcrutatus eſſem, quoddam etiam maximum cete marinum eam eſſe audiui, quod de mari tempeſtatibus in litus expulſam nemo foret tam audax, qui aſpicere horreret. Et verò qui res maritimas percallent, eas inquiunt toto capite ſpectari è mari eminentes, & narium pilos magna excelſitate apparere, & eius caudam ſimiliter atque locuſtæ latam perſpici: reliquum etiam corpus aliquando in ſuperficie æquoris ſpectari, idq; conferri poſſe cum trireme iuſtæ magnitudinis, atque permultis pedibus vtrinque ordine ſitis, tanquam ex ſcalmis appenſis, natare. Addunt harum rerum periti, ac fide* F *digni, ipſos etiam fluctus ea natante leuiter ſubſonare.* Hæc ille. Pro hac cetacea Scolopendra mihi aliquando ceti iſtius miſſa eſt figura ex Hiſpania. Tota ferè colore ad cæruleum vergit: ad latera tamen & in ventre nonnihil ruſſecit. Eundem fortè Rondeletius, ab ijs qui in India vidiſſe ſe affirmant, etiam expreſſit, ſed ſi idem eſt cum noſtro, vt puto; infeliciter depinxit, caput potiſſimum, & caudam, quæ cum Galeis conuenire videtur.

DE PHOCA, SIVE VITVLO Marino. Cap. X.

SYNONYMA. ETYMVM. Ordinis Ratio. G

Phocam aquatilem magis, quam terreſtrem eſse.
Phoca vnde dicta.

TAMETSI vel ipſo Ariſtotele teſte, iſtiuſmodi inſolentis figuræ animal, amphibium ſit, hoc eſt, in aquis æquè, ac terra degens, nihilominus inter aquatilia rectiùs, quàm inter terreſtria de eo dicetur, cùm quòd diutius in aqua immoretur, cibumq; potiſſimùm ex humore petat; tùm quòd diù ab aqua ſeiunctus viuere nequeat. Græci φώκην dicunt, nomine, vt apparet, ex βοᾶν deducto, ob boatum, ſiue mugitum quem edit: vnde Seruius Apud Virgilium Phocas marinos Boues interpretatus eſt. Plinius, & Theodorus Gaza in Ariſtotele Vitulos marinos, Plinius quandoque Vitulos ſimpliciter, nimirum quando de marinis ſermonem eſſe ex argumento, vel adiunctis conſtat. Cæterùm non tam mugitu ſolùm ſed ex maxilla ſuperiore, & naribus terreſtrem vitulum refert, vt Rondeletius obſeruauit.

Bocas.

Feſto Bocas vocatur; vt Geſnerus conijcit: *Bocas* (inquit) *genus piſcis à boando, id eſt vocem emittendo.* Hermolaus verò ſuſpicatur eſſe piſcem, qui Græcis Box vocatur, Theodoro ad Græcam nomenclaturam reſpiciente Voca: ſed cùm hunc nemo veterum vocalem faciat, Geſneri coniectura probabilior mihi videtur.

Box.
Voca.
Bos marinus.

Genuenſes, & Maſſilienſes hodieque Bouem marinum dicunt. Veteres Bouem inter planos cartilagineos recenſent, vt ſuo loco oſtendimus, quamobrem præſtiterit marinos Vitulos, potius quàm Boues appellare. H Albertus modò Canem, modò Lupum marinum vocat: in illo Belgas quibus Zeehundt, vel Germanos quibus Meerhundt, id eſt, Canis marinus nominatur, in hoc Hiſpanos ſecutus, qui Lobo marino dicunt. Vtrumque nomen à ſimilitudine cum eius nominis terreſtribus quadrupedibus factum eſt: Dentibus enim, & ſuperiore maxilla eos non malè refert, ad hæc rapax eſt & vorax, ſed cùm ſint, & alij piſces ſic vocari, homonimiæ cauſa, hæc quoque nomina vitabimus. Rondeletius Italis Vecchio marino dici ſcribit, quaſi Vetulum, ſiue ſenem marinum. Nos Vitulum marinum (Vedello marino) dicimus. Angli a Sele vel Seale, vel à Seacaulfe.

Enalius Cetus.

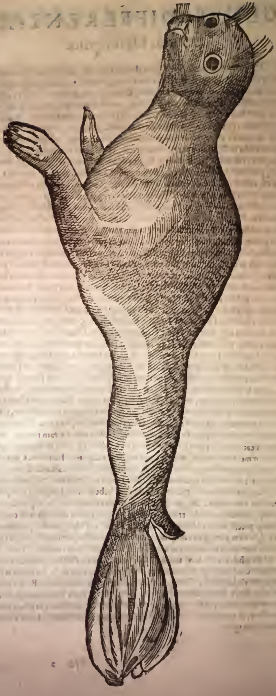
Εἰνάλιον κῆτος, teſte Varino, Phoca eſt: & Oppianus quoque θῆρα εἰνάλιον dixit, id eſt, feram marinam, item κήτειον μόθον, pugnam hominum contra Phocas.

A

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma. Deſcriptio.

VITVLVS marinus corporis figura cùm ab omni piſcium, tùm cetorum genere plurimùm diſ- *Forma.*
ſidet: adeo vt quadrupedem non veritus ſit appellare Ariſtoteles, inquiens: *Vitulus marinus*
ſolus quadrupedum victum ex mari petit. Cur verò quadrupedem vocet, a alicubi quodam- a *Lib.2.*
modo rationem reddens ait: *Vitulus marinus tanquam læſa imperfectaq́ quadrupes eſt: quippe qui con-* *Hiſt. cap. 1.*
tinuò à ſcapulis pedes habeat, manibus ſimiles, modo vrſæ: in quinos enim finduntur digitos, qui ſinguli ter-
nis articulis flectantur, & vnguibus muniantur non magnis. Pedes quoque poſteriores quinis diſcretos di-
gitis habet, & curuatura, & vnguibus cum primis conuenientes, verùm forma proximos piſcium caudis. *Male qua-*
Quæ Ariſtotelis verba Bellonium (puto) impulerunt, vt Vitulum marinum, quatuor cruribus pedi- *tuor pedibus*
buſque depingeret, caſtoris modo in quinq; digitos diuiſis. Sed aliter ſeſe rem habere autopſia ipſa *digitatis pin-*
B docet, aliudq; philoſophi, poſteriora verba inſinuant. Cùm enim poſteriores pedes caudis piſcium *gi.*
ſimiles eſſe dicit, exactè in quinos digitos diuidi, manifeſtò negat, cùm nulla piſcium cauda in digitos
findatur: immò verò aliàs tradit, *Vitulos marinos ambigere quidem cum aquatilibus & terreſtribus, & ſi*
vt aquatiles inſpectentur, pedes habere, ſin vt pedeſtres, pinnas, quippe qui poſteriores (inquit) *pedes piſcetos*
admodum habeant. Habent itaque (vt vtar verbis Rondeletij oculati teſtis) veluti brachia, ſine cubi- *Pedes qua-*
to, ſine vlna, breuiſſima: Quod ſequitur, carpo noſtro reſpondens ex multis oſſibus conſtat: metacar- *les.*
pium verò ex quinq; oſſibus, quæ pelle tantùm conteguntur: inde tanquam manus indiuiſa, præter-
quam in extremo, in quo quatuor linearum diſtinctiones tantùm ſpectantur, vngues autem quinq; di- *Phoca nepo-*
ſtincti. Cum ergò pedes Vitulorum iſtorum pinnarum vice fungantur, Homerus perquam appoſitè *des cur di-*
φῶκας νέποδας cognominauit, quaſi pedibus natantes, à verbo *νέω*, quod eſt, nato, quanquam Euſta- *cta.*
thius népodes interpretetur, non quòd nullos, ſed quòd breuiſſimos pedes habeant, ſicut & apodes
dicuntur in auium genere. Teguntur corio & pilis, ex Plinio. Corium id perquam durum eſt, & ſo- *Corium.*
lidiſſimum, quamobrem maximè expeti ſolet. Pili ſunt nigricantes & cinerei, in quibuſdam maculæ *Pili.*
paruæ, in ventre albicantes Plinius cartilagines, non oſſa habere author eſt, ſed Ariſtoteles carne ſcri- *Oſſa.*
bit abundare, mollem eſſe, oſſibuſq; conſtare cartilaginoſis. Dentes, teſte eodem, ſunt ſerrati, atque
C acuti, lupinis ſimiles, vt Rondeletius addit, qui & inferiorem maxillam Lupinæ ſimillimam eſſe ait, *Dentes.*
ſuperiorem verò, quàm in Lupo latiorem: hacq; & naribus vitulis terreſtribus affinem eſſe, oris ſciſſu-
ram mediocrem habere, pilos duros, aliàs albos, aliàs nigros, longiuſculos in ſuperciliorum loco, &
in ſuperiore labro: oculos ſplendere, & ſubinde in mille colores (teſte Plinio) veluti hyænæ oculos
tranſire. Lingua vt Ariſtoteles docet, ſciſſa eſt, id eſt, biſulca, Plinius duplicem vertit: Rondeletius
addit, item latam eſſe. Auribus (vt & alij ceti) caret: ſed earum loco meatus habet anguſtiſſimos, & *Lingua.*
admodum exiguos, in viuentibus euidentiores, in mortuis inuentu difficillimos. Cur autem auribus
careat, diuerſas rationes reddidit Ariſtoteles: aliàs enim dicebat, non aures, ſed cauernas tantùm ha- *Aures.*
bere ad audiendum, quòd manca ſit, & læſa quadrupes: aliàs quòd vitam traducat in humore: partem
autem aurium meatibus additam eſſe, vt motus à longè delatus, aeris ſeruaretur: itaque nihilo vtiles
auriculas fore, immò verò noxias, quod into ſe copiam reciperent humoris. Caput breue eſt, & paru- *Caput.*
um pro corporis magnitudine: collum longius, quod pro arbitrio extendit & contrahit. Lato eſt pe- *Collum.*
ctore. Omoplatas enim habet quaternis muſculis connexas ſuperiore, vel poſteriore in parte, quàm *Pectus.*
canes terreſtriaq; alia animantia, quæ in lateribus eas habent: ob id anguſto ſunt pectore, Vituli verò
latiore ad melius natandum. Negat Ariſtoteles Vitulis marinis fel in hepate haberi: Bellonius ait
D omnino carere. Plinius verò fel ei tribuit, ſed qua corporis parte ſitum ſit non exprimit: ex verbis ta- b *Lib.2.*
men eius colligi poteſt, id in pectore eſſe: ſic enim ſcribit. *Fel ſerpentibus portione maximè copioſum,* *Hiſt.cap.21.*
& piſcibus. Eſt autem pleriſq́ toto inteſtino, ſicut accipitri, miluo: præterea in pectore eſt, & cetis omnibus, *Fel an ha-*
Vitulis quidem marinis ad multa quoque nobile. Pulmonis poſtea fiet mentio. Renes habent vitulis ter- *beat, & vbi.*
reſtribus, vel Delphinis, vel Lutris ſimiles. Sunt autem, teſte Ariſtot. omnium firmiſſimi, & ſolidiſſi-
mi, cùm reliquorum (inquit) omnium renes magis minuſuè caui ſint. Genitale maribus oblongum, *Renes.*
fœminis ad terreſtria accedens. Ariſtoteles fœminarum pudendum ſimile Raiæ eſſe ait, omnia verò id
genus muliebris ſexus ſimilitudinem referre. Rondeletius duas Vitulorum marinorum ſpecies cor- *Pudenda.*
poris figura differentes depinxit, vnam ex mare mediterraneo, eandem (ni fallor) cum noſtra, alteram
corpore craſſiore, & magis in ſe collecto, ex Oceano, quare diſtinctionis cauſa Phocam, ſiue Vitulum
maris Oceani nuncupauit.

A

LOCVS. NATVRA. MORES.

VITVLVS *marinus* (inquit Plinius) *viuit in mari, ac terra*: nosq; diximus amphibium animal eſſe, rationemq; dedimus, cur aquatilibus potius quàm terreſtribus accenſeri debeat. *Aqua* (inquit Ariſtoteles) *nec penitus carere poteſt, nec in ipſa agere ſecus, niſi per interualla quædam reſpiret: parit* *&* *educat in ſicco*. Alicubi etiam ait prolem circa duodecimum diem à partu deducere in mare: cùm alioqui Calphurnius haud ignobilis poeta ceu de rebus impoſſibilibus canat: *In aqua & terra viuere.*

Namq; prius ſiccis Phocæ naſcantur in aruis *Veſtitusq; freto viuet leo: dulcia mella*
Sudabunt taxi.

Maxima ex parte per litora diuagari aiunt, vicinoſque litoribus agros terreſtrium more depopulari: quin etiam vineta ac pomaria, locaq; alia arboribus conſita, ſuis fructibus ſpoliare, & ſi quando colliculum aſcenderit, indeq; ſecedere cogitur, iam tum quidem pedibus, ac capite in ventrem contractis,
B ac toto corpore in globum conſtricto, maximo in mari impetu deuolui, quoniam difficilis illi pedum vſus eſt in terra, id quod Plinius quoq; inſinuat, inquiens: *Pinnis quibus in mari vtuntur, humi quoque vice pedum ſerpunt.* Nec aliam ob cauſam, quam ob inceſſus difficultatem à litore nunquam longiùs recedunt, vel ad id relictum breui reuertuntur: victumq; ex mari petunt, idq; quadrupedum ſoli, vt Ariſtoteles teſtatur. *Pedum in terra vſus minus idoneus.* Carniuori ſunt, atq; admodum voraces. Diodorus Siculus author eſt Vitulos marinos apud Troglodytas extra ſinum Arabicum piſcium capturæ velut homines intentos eſſe: *Cibus.* & Albertus refert animalia eſſe mordacia, & in magnos piſces graſſari, gregatimq; venari, & multos in vnum locum cogere: vt vel hinc maleficos dicere Plinius potuerit: *In Pontum* (ait) *nulla intrat beſtia malefica præter Vitulos, & paruulos Delphinos*, quanquam apud Ariſtotelem, ex quo id tranſlatum videtur, pro Phocis, id eſt, Vitulis marinis, Phocæna legatur. *Voracitas.* Sed & a Aelianus ſimiliter, vt Plinius legit. *Euxinus Pontus* (inquit) *plurimis piſcibus abundat, quòd non ſoleat ſit beluas procreare. Sicubi autem Phocam & Delphinos profert, minimè y quidem grandes euadunt.* *a L.9.c.59.* Adhæc teſtatur Rondeletius ſe aliquoties vidiſſe Vitulos marinos, qui cùm in viuaria immiſſi eſſent, maxima pernicie in cæteros piſces, vt Lucios, Tineas, Cyprinos debaccharentur. Non ſine magno etiam damno in piſcatoria retia incidunt, nam non aliter, quàm Delphini, & Gladij vl omnia rumpunt & dilacerant, piſcibuſq; vnà captis auſugiendi anſam præbent, vt Oppianus teſtatur.
C Difficulter interficiuntur, niſi capite eliſo: ratio eſt, quòd corpus totum carnoſum eſt. *Cur difficulter, & quomodo occidantur.*

Non hami penetrant Phocâ, ſæuiq: tridentes, *Nam duro claudunt pellis ſub tegmine membra,*
Sic piſces inter nodoſa in retia Phocas *Prædones claudunt, celeres ad littora verrunt.*
Diſtinctos maculis laqueos, non retia denſa *Hos arcere queunt, diſcerpunt vnguibus atris*
Retia, & auxilium perituris piſcibus adſunt. *Piſcantes multo turbati corda dolore*
In terram Phocas compellunt impete vaſto. *Hic haſtam & fortem clauam, vaudumq; tridentem*
In caput incutiunt, & circum tempora pulſant: *Nam ſubita pereunt capitis per vulnera morte.*

Nullum animal grauiore ſomno premi Plinius author eſt. Idē & diutius protrahitur, vnde Martialis: *Somnus.*

Dormitis nimium glires, Vituliqué marini.

Et b Iuuenalis: b *Saty.3.*

Eripiunt ſomnum Druſo, Vitulisque marinis.

Inter dormiendum tam altè ſtertunt, vt mugitum edere videantur, quod Ariſtoteles, & Plinius quoque meminerunt. Rondeletius huius rei cauſam eſſe tradit, pituitoſum humorem, qui in aſpera arteria ſit, inſpirando & expirando agitatum. *Stertor vnde.* Tales ſomnos (inquit) dormiendo edunt, qui craſſo ſunt
D collo & breui, deſtillationibus obnoxij: item ij, quibus excidit columella. Dormiunt Vituli extra aquam ad ſolem, in arena litoris vel ſuper ſaxa, vt liberiùs reſpirent, maximè noctu, ſed etiam interdiu nonnunquam, vt meminit idem c Oppianus. *Cur extra aquam dormiant.*

Extra vndas Phocæ conſumunt tempora noctis: *Sæpè dit feſſos artus in litore ponunt,* c *Lib.1.*
In terra dulci ſoluentes membra ſopore.

Plinius quoq; ſpirare & dormire in terra dixit: & aliàs maritimas quoq; cauernas ſubire. Hoc & Homero non ignotum fuiſſe Aelianus tradit, qui in Odyſſea Menelaum inducit hoc eorum cubile Telemacho, & Piſiſtrato narrantem. Ceterùm cùm pulmo eorum (vtpotè exiguus, ſpumoſus, nec ſanguineus) cauſa ſit teſte Plinio, quare ſub aqua ranarum more diu vtrinentur, cur non etiam dormire queant, dubitari poteſt, cùm tanæ longiſſimo anni tempore latere ſub aqua poſſint. *Pulmo qualis.* Naturam moreſque ſerinos nonnunquam exuunt, & vt Plinius loquitur, miteſcunt, & quod mireris, accipiunt diſciplinā, voceq; pariter, & viſu populum (in ſpectaculis exhibiti) ſalutant, incondito fremitu nomine vocati reſpondent. *Miteſcere & dociles fieri.* Vidi ego in hac vrbe Vitulum marinum, ſic à circumforaneo, à quo per totam pertrahebatur Europā, inſtitutū, vt ad nomē cuiuſuis principis Chriſtiani ceu gaudio affectus, neſcio quid

Amatores hominis eſſe. voce obſtreperet, & contrà nominato vel Turca, vel hæretico aliquo, planè obmuteſceret: quomodo E
terreſtres canes etiã ſolent inſtitui. Sunt item haud aliter, ac Delphini φιλάνθρωποι, hominesq; agnoſcunt, cuius rei exemplu ex Eudemo narrat Aelianus his verbis: *Vitulum marinum Eudemus ait, in hominem ſpongias venari ſolitum, amore flagraſſe, eoq; vbi petra antrum ſuſtinens extra mare progreſſum cum ſpongiatore verſatum eſſe.* Et Rondeletius teſtatur, eum cuius iconem expreſſit, circa Lerinum inſulam captum, & in inſulæ illius cœnobio multos dies educatum, nullo metu cum hominibus verſatum fuiſſe, adeo vt gradus etiam aſcenderet. Iam verò quamuis hos piſces ſitus eiuſdem pugnare inuicem dicant teſte Ariſtotele, marem ſcilicet cum mare, fœminam cum fœmina, catulos cum catulis,
Amor erga prolem. donec alter ab altero vel occidatur, vel eijciatur, parentum tamen in prolem mirus amor eſt, hominiq; planè imitandus. Primùm in arido fœtus ſuos pariunt, inquit Aelianus, deinde in lucem editos
d *Lib.9.ca.9.* paulatim tum in humidiora loca ſubducunt, atque ad deguſtandum mare eos introducunt: tum in aridum natalem locum reducunt: inde rurſum in mare deducunt, & quàm mox educunt: cumque id ſæpenumerò fecerunt, aptiſſimos tandem ad natandum efficiunt, partim doctrina inſtitutos, partim natura ad mores, & ſedes maternas amandas impulſos. Plutarchus verò id ita crebrò facere tradit, donec addita fiducia fluctibus credere, gaudereque videant. Non ante duodecimum diem deducere eos in mare ex Ariſtotele diximus. Idem & Plinius teſtatur, & ex eo ſubinde aſſuefacere: F
idem & Oppianus mox poſt Delphinorum in ſobolem effectum:

Et curam ſobolis Phoca non fortè minorem   *Succipiunt, illis mamma, lactiſq; liquores,*
Ad ſunt, cæruleo non edunt pignora ponto,   *Sed fœtus ſicca genitrix tellure reſoluit.*
Soles bis ſenos in flaua mater arena   *Degit, cum natis caris, & pignora mulcet.*
Tertia poſt decimam roſeo caput obſita peplo   *Conſurgens aurora polo, lucemq; reducit,*
Tunc mater madidis catulos complexa ſub vlnis,   *Detinet, & liquidas ſubito ſe mergit in vndas,*
Et natis iucunda ſuis monſtrare videtur   *In ponto patriam caram, dulceſq; penates,*
Et veluti mater peregrina eùexa decorum   *In terra natum, tenſis complectitur vlnis.*
Lætitiam immẽſam effundet, patriamq; domumq;   *Oſtendit puero, quamuis non ſingula norit.*
Attentus ſpectat miranda palatia natus   *Perluſtrans oculis tectum, moreſq; parentum.*
Sic proprios catulos deportat Phoca ſub æquor,   *Atque ſitus pelagi monſtrat, lymphaq; meatus.*

e *Lib.2. de vita Apoll.* Damis apud Philoſtratum teſtatur ſe in Agia inſula vidiſſe Phocam à piſcatoribus comprehenſam, filium quem in carcere (θυρίοισι, id eſt, cauea) pepererat, mortuum ita deplorare, vt triduo à cibis abſtinuerit, quanquam omninò belluarum voraciſſima ſit. Et Ioan. Tzetzes Phocam non aliter, ac Delphinum vnà cum ſuis catulis capi, commorique ait: catuloſque cum ſuis matribus. Idem inſu- G
Gratitudo. per author eſt Vitulos, parentes ſuos ſenio confectos iuuare, eorumque natatum promouere, ſed cùm & hic Phocas ſimul nominet cum Delphinis, fortaſſis hoc loco legendum fuerit Phocæna, quæ nimirum Delphino ſpecie naturaque cognata eſt, & Phoca in ſuum genus ſæuire ſolet, ſicuti ex Ariſto-
Vt mingant & coeant. tele recitauimus. Leporum & aliorum animalium retrò mingentium ritu mingunt & coeunt, nempè auerſi, & in medio coitu inuiti cohærent, vt vel ideo Belgæ Canes, Hiſpani Lupos marinos nun-
Partus. cupauerint. Pariunt in terra pecudum more. Pariunt nunquam geminis plures, vt Plinius ſcribit,
f *Lib.6. Hiſt. cap.12.* addens eodem loco, quem f ex Ariſtotele tranſtulit, ſecundo partus initu hoc animal reddere, ſed Ariſtoteles ſic habet: τίκτει ζῷον καὶ χορίον, id eſt, animal parit, & ſecundas emittit, vt rectè tranſtulit
Inuidia. Theodorus, ex quo Plinij verba puto, ſunt reſtituenda. Famoſa autem eſt eius inuidia apud priſcos,
g *Li.3.c.19.* de qua ſic Plinius: *Vitulo marino victus in mari ac terra. Simile fibro & ingenium. Euomit fel ſuum ad*
Coagulũ euomit & cur. *multa medicamenta vtile: Item coagulum, ad morbos comitiales: ob ea ſe peti prudens.* Quare apud g Aelianum pro ἐπιρροφεῖ, id eſt deuorat, nempè coagulum ſuum mortalibus inuidens, ne eo comitiales morbi ſanari poſſint, fortaſſis legendum ἐξεμεῖ, id eſt, euomit, quo nempè verbo vtitur Ariſtoteles, ſeu Admirandorum conſarcinator: Phocam (inquit) aiunt ἐξεμεῖν, id eſt, euomere coagulum cùm capta eſt: id enim medicamentoſum eſt, & comitialibus vtile. H

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Conſenſus cum mari. VITVLO marino, etſi alioqui terræ prius quàm aquarum incola eſt, maximus conſenſus eſt cum mari: adeo vt eo mortuo, atque excoriato pilos in pelle, vbicumq; fuerint, ceu naturali quodam inſtinctu, prout mare ſe habet, ità ſe gerere dicant: nam ſi mare turbatum in fluctus ſurrexerit, & eos ſimiliter erectos exurgere: ſin verò mare pacificatum fuerit, in planum ſterni. Quod cùm non crederetur Plinio, periculo in Indico mari facto circa Hiſpaniolam inſulam, non amplius fabuloſum haberi Cardanus aſſerit. Ego hoc apud Plinium non reperio, ſed pelles eorum etiam detractas corpori, dici ſenſum æquorum retinere, ſemperque æſtu maris recedente inhorreſcere. Scribit item Rondeletius Vitulorum mortuorum corio mutationes ſignificari: auſtrinis

enim

A enim ventis inſurgentibus pilos inhorreſcere & ſurrigi: in boreali conſtitutione ita deſidere, vt nullos planè affirmes, id quòd ſæpius (inquit) obſeruaui. Iiſdem pellibus vim quandam ineſſe aiunt, teſte Plutarcho fulmina prohibentem, ideoque ſummas velorum partes eis obtegi. Eandem vim legimus apud Tranquillum, & Auguſtum Cæſarem iſtiuſmodi pellem aduerſus tonitruum quos pertimeſcebat, impetus ſecum perpetuo circumferre conſueuiſſe: eandemque ob cauſam Seuerum Imperatorem lecticam ſuam tectam iiſdem voluiſſe: & a Plinius deniq; author tabernacula ex ijs ſubrefacta fuiſſe, additq; Vitulum marinum ſolum ex marinis fulmine non percuti. Cælius Rhodiginus rationem reddens, cur ficus de cælo non tangatur, id vtique amaritudini eius acceptum referri oportere ait, quoniam id genus fulmina non attingant, quod (inquit) Vitulus comprobat marinus atque hyæna, ac ſi his animalibus ſimiliter, ac ficubus (cuius arboris tota dulcedo in fructum ſecernitur) amaritudo inſit, ſed qualis hæc tandem ſit, non addit. Grandini creditur quis obuiare, teſte Palladio, ſi vel eandem vel crocodili, vel hyænæ pellē per ſpatia poſſeſſionis circumferat, & in villæ aut cortis ſuſpendat ingreſſu, cùm malum viderit imminere. Aliàs etiam ait, Vituli marini pellem in medio vinearum loco vni ſuperiectam viticulæ, credi contra imminens malum totius vineæ veſtiri. Vrſos terreſtres præcipuè timent, & ſi cum ijs in certamen deſcendant, vincuntur teſte Oppiano. Romanos au-

Pelles ſ. fulmina arcent. *a Li. 2. c. 35.* *Vrſos timēt.*

B tem Vrſos eis pugnantes in ſpectaculis exhibuiſſe, Lycoſtas ruſticus in Bucolicis Calphurnij teſtatur, inquiens: *— Aequoreos ego cum certantibus vrſis Spectaui Vitulos.*

Fugiunt & Arietes marinos: qua verò ratione ab his in mari comprehendantur, docet Aelianus, inquiens: *Tanto narium robore prædita eſt huiuſmodi belua: ſpiritum vt vehementer & permultum anhelet, & immenſum aera reſpiratione ad ſe attrahat, eaq; aſpiratione marinos vitulos ad hanc rationem comprehendat. Cùm enim Arietem nouerunt victum eſſe ad moliendas ipſis inſidias, in terram celerrimè enatantes, in ſpecus ſaxorum conduntur. Is cognita fuga, inſequitur & contra antrum ſtans, ex corporis odore prædam intus eſſe percipit, & narium illecebra quadam aeris inter ſe, & Vitulos aerem intermedium attrahit. Hi tanquam vel ſagittam, vel ſpiculum, ſic ſanè ſpirationis illius appulſum declinant, & refugiunt. Tandem tamen violentiſſimo anhelitus ductu inuiti, & tanquam loris quibuſdam, aut funibus conſtricti, ex latebra extrahuntur, & ab Ariete deuorantur.* Equi contrà horrent Vitulos, id quod equi olim Hippolyti indicarunt, quos, cùm fortè apparuiſſent è mari Phocæ, territos, currum, quem iuxta mare agitabat, rupiſſe, Hyppolytumque diſcerpſiſſe ferunt.

Arietes marinos timēt.

C VSVS IN CIBIS.

CARO Vitulorum marinorum mollis eſt, ſpongioſa atque apprimè pinguis, adeò vt liquetur ſi diutius manibus contrectetur: quamobrem ocyùs ſatiat, nauſeamque parit, mali ſucci eſt, & ferini odoris, quem facetiſſimus Comicus in Pace. & in Veſpis quoque Cleonem traducens, ei, vtpotè coriario tribuit, quo etiam loco Scholiaſtes, Homeri hunc verſum recitat: *Caro qualis.*

Φωκάων ἁλιοτρεφέων ὀλοώτατον ὀδμήν.

Qua de cauſa ab infima quoque plebe negligitur ijs in littoribus, in quibus frequenter capitur: maioris verò fit apud eos, qui procul à mari abſunt. Geſnerus lardum illud quod Germania, præſertim Saxonibus Salſpeck vocatur, Phocarum potius, quàm Delphinorum, vt vulgò creditur, eſſe autumat.

VSVS IN MEDICINA.

D VITVLVS marinus partes aliquot ſui corporis cùm internas, tùm externas in medicinę vſum præbet, carnem nimirum, ſanguinemq; & adipem: pinnas, item corium & coagulum, Plinius fel addit, ad multa medicamenta vtile eſſe inquiens, Ariſtoteles verò atque alij felle carere hoc animal profitentur. Dextræ pinnæ vim ſoporiferam ineſſe, ſomnoſque allicere ſubditam capiti tradunt, teſte Plinio. Iſidorus dum id repetit, rationem addit, quoniam nullum animal grauiore ſomno premitur. Pellis vlus in podagricis, maximè cōmendatur. *In podagra* (inquit idem Plinius) *iubent fibrinis pellibus calciari, item Vituli marini.* Quamobrem apud Marcellum Empiricum, vbi ait: *Vituli marini, aut quod melius eſt hyænæ pelle facta medicamenta, ſi quis in cotidiano vſu habuerit, efficaciter podagra morbo carebit*, pro medicamenta lego calciamenta, eoq; maximè cum & a Galenus dicat: *Phocæ, leonis, lupi aut vulpis corium ſi quis elaboret, & calceos geſtet, pedes non dolebit.* Eadem pellis lyſſodectis vtiliter ſubſternitur, vt Aetius meminit. Caro eius, authore Auicenna, epilepſiæ confert, & ſuffocationi matricis. Alij ſanguinem præbent. Cælius Aurelianus verò iſtiuſmodi medicamentorum, cùm à nonnullis in epilepſia præberi dixiſſet, improbat. Adipis vſum in mu-

Pinna dextra. *Pellis.* *a Eupor. 3. 248.* *Caro.* *Adeps.*

liebribus morbis celebratur ab Hippocrate. Ad ſuffocationem ex vtero ſuffitum præſcribit graueolen- E
tium, inter quæ Phocæ quoque adipem numerat. Iubetq; vt mulier quæ ab vtero ſtrangulatur, adi-
pis huius quantum duobus digitis comprehendi poteſt, bibat. Idem deſcribens vteri ad coxam auer-
ſi, (in quo morbo ventre per aliquot menſes creſcente concepiſſe ſe putant mulieres) curationem,
in ollam (inquit) allium ſiccum conijcere oportet, idq; magis communitum quàm ea, quæ ſunt con-
tuſa, & aquam affundere, quò ipſum permadeſcat, & aqua quibus digitis ipſum excedat, & Phocæ
oleum ſuperfundere, atque ſic calefacere, ac fomentum adhibere per multum tempus, &c. Alias rur-
ſus eodem adipe vtitur pro ſuffitu: Suffitus ad vterum pituitoſum, & conceptui vel legitimæ menſium
purgationi, vel ſecundis promouendis idoneus. Bitumen & hordei paleas miſceto, additaq; pingue-
dine Phocæ ſuffito. Alius: Stercoris caprini pilulas & leporis pilos, pinguedine Phocæ ſubacta ſuf-
fito. Alius: Coaguli Phocæ pelliculam contuſam ac tritam, & ſpongiam, & muſcum arboreum,
tria ſimul mixta, atque Phocæ pinguedine excepta ſuffito. Si vterus foras prodierit, in lucioribus
(inquit idem Hippocrates) pelliculam vteri obliquè inciſam linteo confricato, donec inflammetur, &
illinito Phocæ oleo ſiue adipe, & molles ſpongias vino reſperſas apponito. Idem adeps, authore
Plinio, lichenas & lepras tollit, & rabidi canis morſu potum expaueſcentibus eo faciem perungunt,
Marcellus Empiricus mentagræ imponi vtiliter autumat. Euomere dici hoc animal coagulum ſuum F
mortalibus inuidens, ne eo comitiales morbi ſanari poſſint, ſuprà recitauimus ex Plinio, qui huic ei
facultatem aliquoties tribuit, diuerſis alijs medicamentis immiſceri docens: *Comitiales* (inquit alibi)
*ſanant panacis Heracleæ radices pota cum coagulo Vituli marini: Item peucedanum cum eodem æquis por-
tionibus potum.* (Theophraſtus b quartam eius coaguli partem panaci permiſceri ſcribit.) Et rur-
ſus: *Ad comitiales coagulum Vituli marini bibunt, cum lacte equino, aſininoue, aut cum punici ſucco: qui-
dam ex aceto mulſo: nec non aliqui per ſe pilulas deuorant.* Cælius Aurelianus verò epilepticis coagu-
lum hoc propinari reprehendit. Alibi rurſus Plinius lethargicos adiuuare ait in vino potum oboli
pondere: & alicubi magos tradit vti eodem ad olfactum in vergentibus in lethargum: & alicubi de-
nique cum peucedano æquis partibus anginæ mederi.

Coagulum.

b *Li.9. Hiſt. cap.12.*

DE MANATI INDORVM. Cap. XI.

NOMEN.

HISPANI Occidentalis Indiæ incolæ iſtiuſmodi cetum ob anteriores pedes mani- G
bus haud abſimiles Manati appellarunt, quaſi manibus inſtructum piſcem. Ron-
deletius conijcit, an Bos queat eſſe a Ariſtotelis, quem viuos catulos parere tradit,
inquiens: *Delphinus, Balæna & reliqua cete, quæ branchias non habent, animal gene-
rant: Additur ijs Priſtes, & Bos. Nullum ex ijs enim oua habere cernitur, ſed ſtatim fœ-
tum, ex quo redacto ſtatim animal conſtat, quemadmodum homo & quadrupes, quæ ani-
mal pariunt.* Gillius quidem etiam cetarium hunc Bouem, a Boue cartilagineo eiuſdem Ariſtotelis,
de quo inter planos dictum eſt, diuerſum eſſe iudicauit: Alius Bos eſt (inquit) inter cetarios nume-
ratus ab Ariſtotele, qui etſi nullis eſt viribus, tamen eum terroribus homines in periculum adduce-
re, Aelianus & Oppianus tradunt. E contrario Geſnerus non alium à cartilagineo faciendum arbi-
tratur, cùm propter magnitudinem, à qua & Bouis nomen (inquit) adeptus eſt, inter cetaceos re-
ctè numerari poteſt, vt Thynnus & alij magni, qui tamen cete propriè non ſunt. Geſnero tamen
reſponderi poteſt, Ariſtotelem toto eo capite de eorum tantummodò partu agere, quæ reuera cete
ſunt; quamobrem nihil definire audeo, ſuum cuique iudicium relinquens: Manati ſaltem haud in-
congruè Bos dicetur, cùm quòd capite terreſtrem bouem referat, tum quòd eiuſdem more herbis
in terra paſcatur. H

Nominis ratio

Bos Ariſt.

a *Li.6. Hiſt. cap.12.*

FORMA. DESCRIPTIO.

DESCRIBIT hoc cete exactè Franciſcus a Lopez de Gomara, & ante illum Ferdinandus
Ouiedus. Carolus b Cluſius vtriuſque deſcriptionem nobis Latinam fecit. Manati (inquit
Lopez) piſcis eſt noſtro orbi incognitus, veri ſimilis, duobus duntaxat pedibus ad hume-
ros præditus rotundis, & quatuor vnguibus inſtar elephantinorum quibus natat, ab vmbilico ad cau-
dam gracilior fit: teterrimo eſt aſpectu, capite bubulino, macilentiore tamen ore, & craſſiore mento,
oculis admodum exiguis pro corporis mole, quæ interdum ad viginti pedum longitudinem accedit:
corio eſt denſo, quibuſdam pilis cinenacei coloris obſito. Fœminæ bina vbera habent, quibus ſuos
catulus lactant. Hæc ille. Fuſiùs verò Ouiedus, Manati (inquit) ingens piſcis marinus, tametſi in

a *Hiſt. general. cap.31.*

b *L.13 Hiſt cap.10.*

magnis

A Manati Indorum.

B

magnis huius inſulæ (Hiſpaniolæ videlicet) & aliarum prouinciarum fluminibus aſſiduè capitur, maioris eſt longitudinis, & amplitudinis Tiburone. Qui plenam acquiſiuerunt magnitudinem, fœdiſſimi ſunt aſpectus, nec multum abſimiles vtribus illis, in quibus Medinæ del Campo, & vicinis locis vehitur muſtum. Caput habet iſte piſcis bouis inſtar, vel etiam maius, oculos exiguos pro corporis magnitudine, & binos craſſos pedes tanquam alas brachiorum loco, quibus natat, circa caput ſitos. Corio integitur, non ſquamis. Adeo magnus eſt, vt iugo boum opus ſit, ad vnum vehendum. Nonnunquam quatuordecim, aut quindecim pedum longitudinem ſuperat, octo verò palmorum craſſitudinem; circa caudam ſtrictior, & quaſi præcinctus: à qua strictura deinceps cauda longior, & craſſior fit. Lapides quoſdam, ſiue potiùs oſſa habet in cerebro bina, paruæ pilæ palmariæ magnitudine, aut nucis baliſtæ (orbiculares enim non ſunt) ac interdum maiores, pro piſcium magnitudine. Auribus caret, ſed earum loco exigua foramina habet, per quæ audit. Eius corium ſimile vſtulati porci corio, digitum denſum, cineraceo colore, rariſq; pilis præditum. Cauda à ſtrictiore illa parte, ad extremum vſque, tota neruoſa eſt; ex ea in partes conciſa, deinde ſoli per quinque, aut plures dies expoſita & reſiccata, tandem in patella cocta, ſiue veriùs fricta, multa pinguedo elicitur, tota enim in pinguedinem reſoluitur. Fæminæ duo ſunt vbera in pectore, nam binos catulos parit & lactat. Deſcripſit denique Manati ipſum, & iconem addidit c Carolus Cluſius. A Batauis nautis (inquit) qui anno à Chriſto nato milleſimo ſexcenteſimo Amſtelredamum è ſua profectione redierant, ex Occidentali Oceano aduectus erat cetaceus piſcis (imò reuera cetus) ad Phocarum genus haud dubiè referendus, ſed longè maior, ipſi Vaccam marinam vocabant: vtriuſq; autem ſexus occiderant, marem & fæminam: maris corium integrum ſtramine ſuffarcinatum de trabe ſuſpenſum, cuius dorſo catulum (quem etiam ceperant & aduexerant) impoſuerant, eodem anno Amſtelredami conſpiciebam, & præterea aliquot coſtas fæminæ cum carne adhuc adhærente: eâ enim in itinere victitarant, tanquam bubulâ. Catulum porrò, vt proportio commodiùs obſeruari poſſet, in adpoſita tabella exprimendum curabam, ad eius normam quem Amſtelredami videram, quique poſtea in Academici horti porticu ſuſpenſus fuit Lugduni Batauorum. Valdè autem fœdum, & turpe animal fuiſſe videbatur, capite vitulino, ſed paullò ſtrictiore, oculis ferè caninis, valdè craſſâ & durâ, breuibuſq; & raris pilis ex cineraceo fuſci coloris obſitâ cute præditum: exuuij longitudo (nam dimenſus ſum) pedum decem, & ſex cum ſemiſſe erat, craſſitudo autem ſeptem cum ſemiſſe, hoc eſt, ſeptem pedum cum ſemiſſe erat corporis ambitus: bina crura ad humeros habebat non longa, latos, pedes breuibus vnguibus præditos,
D nullos in poſteriore corporis parte, ſed caudam quodammodo informem & latam, cuius motu celeriter nataſſe ferebatur, ab vmbilico autem ad caudam ſenſim gracileſcebat, deinde cauda paullò latior fiebat: in eius capite lapides repertos fuiſſe intelligebam.

Caput. Magnitudo. Lapides in cerebro. Corium. c Lib. 6. Exotic. cap. 18. Vacca marina. Caput. Longitudo & craſſitudo Pedes. Cauda.

LOCVS. NATVRA. MORES.

CETVS eſt noſtro orbi incognitus, mari, & fluminibus æquè familiaris, quæ aduerſa è mari ſubit, & ſecundum ripas eorum, quas apprehendere poteſt, herbas depaſcitur, nec tamen aquas egreditur. Cicuratur & docilis eſt canum more, ſed iniuriarum memor eſt, vt ex hac hiſtoriola, quam narrat Franc. Lopez, innoteſcit. Paruulum captum Regulus Caramatexi, in inſula Hiſpaniola XXVI. annorum ſpacio in lacu Guaynabo dicto aluiſſe fertur, adeoque manſuetum euaſiſſe, licet iam grandem, vt veterum Delphino non cederet: nam de manu cibum ſumpſiſſe,

Cibus. Indoles.

ſe, & inclamato nomine Mato, quod Magnificum eorum lingua ſonat, lacum egredi ſolitum, ad ædes B
cibi ſumendi gratia perreptaſſe, deinde ad lacum remeaſſe comitibus pueris, atque etiam viris, quorum cantu delectari videretur: imò tergo inſidere interdum permittentem, denos ſimul ex vna lacus parte in oppoſitam, ſine vlla difficultate tranſuexiſſe, nec illos merſiſſe, ſic vt illius loci incolis ſummam voluptatem adferret. Cæterùm cum Hiſpanus quidam periculum facere volens, an adeò durus cote præditus eſſet, vt ferebatur, inclamato & repetito nomine Mato, Mato, in eum iam ex aqua prodeuntem haſtam vibraſſet, adeò indignatum, tametſi non fuiſſet vulneratus, vt ex aqua deinceps emergere nollet, quantumlibet eius nomen inclamaretur, ſi viros veſte indutos, aut barbatos, Chriſtianis ſimiles, conſpiceret. Valdè porrò intumeſcente fluuio Harbonico, & in lacum Guaynabo ſeſe affundente, Matu Manati in mare regreſſus eſt, reguloque Caramatexi, & eius ſubditis magnum ſui deſiderium reliquit.

Pueros tergo fert.

CAPIENDI RATIO.

QVOMODO à Reuerſo Indico capiatur iſtiuſmodi fera, in Reuerſo dictum eſt. Solet etiam F occidi, dum herbas in fluuiorum ripis naſcentes depaſcitur, ſed etiam retibus capitur. In Americæ continenti (inquit Ouiedus) ſolent ſagittarij ex cymba, ſiue monoxylo huiuſmodi piſces, & alios pleroſque occidere, quia in ſumma aqua natant: hamata itaque iacula conijciunt, in quorum ſummo tenuis, ſed validus alligatus eſt funiculus: ictus piſcis fugit, funiculum autem laxat ſagittarius, in cuius extremo ligni, aut ſuberis fragmentum eſt adnexum, ne prorſus mergi queat funiculus, tum etiam vt appareat eius extremitas: piſcis verò iam feſſus ob profuſum ſanguinem, & morti vicinus, ad littus appellit. Tum ſagittarius collecto ſuo funiculo donec ſuperſit duntaxat decem, aut duodecim orgyarum longitudo, cum ad terram trahit cum capto piſce, vel etiam donec vndis propellentibus terram contingat: ſagittarios porrò ſociorum auxilio ex aqua educit: adeo autem magni ſunt iſti piſces, vt iugo boum opus ſit, ad vnum vehendum. Interdum autem cum Manati iam ſaucius ad terram ab vndis propellitur, è cymba illum craſſis lanceolis feriunt, vt citiùs moriatur, quia mortuus ſumma aqua fertur.

VSVS IN CIBIS. G

MANATI caro (inquit idem Ouiedus) præſtantiſſima eſt, & quadrupedis carni adeo ſimilis, vt qui integrum piſcem non vidiſſet, ſed eius duntaxat partem aliquã reſciſſam, bubulam eſſe ſibi perſuaderet: imò omnes mortales fallerentur, quia adhuc recens carnem ſapit magis quàm piſcem. Quæ autem conciſa & reſiccata, ſingularis eſt & multo tempore incorrupta ſeruari poteſt. Anno M. D. XXXI. ex hac ciuitate S. Dominici, in Hiſpaniam, Auilam vſque, vbi tunc erat Imperatrix, hanc carnem tuli, & in Caſtella, ex ſolo aſpectu bubulam Anglicanam optimam eſſe cenſebant, coctam verò, non minus quàm Thynni carnem ſapere, imò illa præſtantiorem eſſe. Cauda (vt diximus) tota, vbi coquitur, in pinguedinem reſoluitur. Eſt verò illa pinguedo, ſiue butyrum, ad oua in ſartagine frigenda aptiſſimum, quia licet vetuſtum non ſit rancidum, neque mali ſaporis eſt.

Caro qualis.

VSVS IN MEDICINA.

OSSA (ſiue lapides) capitis, colli doloribus, & nephritidi valdè vtilia, vt ij (inquit Ouiedus) H aſſerunt, qui in huiuſmodi morbis periculum fecerunt. Debent autem benè primùm aduri, poſtea conteri, & per cribrum tranſmitti, deinde puluis ille eã quantitate, quam Hiſpanicus regalis excipere poſſit, ex generoſo vino albo, vno hauſtu ſorberi. Hac enim ratione ſumptus manè diebus aliquot continuis, dolor adimi dicitur, calculuſq; comminui, & in arenam reſolui, quæ cum vrina reijcitur: Illud à viris fide dignis, qui eius periculum fecerunt, intellexi, multoſque conſpexi eius rei gratia diligenter hunc lapidem perquirentes. De forma eorum ſuprà dictum eſt.

Lapidis in cerebro vſus.

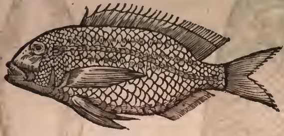
VSVS ALII.

EX corio, quod valdè durum eſt, commoda cingula, & calceorum ſoleæ fiunt, aliaque res ſimiles. Pinguedo vtilis ad lucernas, nec deſunt, qui in medico vſu commendent.

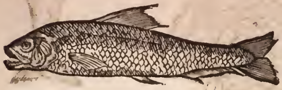
Icones

Icones ſuis quæq; locis reſtituendæ.

Synagris, vel Synodon Rond. de quo vide fol. 161. 162.

Zigæ Albis fluuij Icon ponenda fol. 503.

Gobius fluuiatiles Rond. ponendus fol. 612.

Cobites Rondel. fortè, de quo vide fol. 616.

Rubellio, ſiue Rutilus fluuiatilis. Geſn. pro quo aliam Iconem dedimus. fol. 621.

Balæna vulgi Rondel. ponenda fol. 688.

Finis Libri de Cetis.

INDEX
PISCIVM OMNIVM, ET CETORVM, aliarumq; rerum memorabilium, de quibus in hoc Opere tractatur, copioſiſſimus.

Prior numerus paginam, alter literam marginalem indicat.

A

Abordanus piſcis 283.c
Abramis veterum 641.b
Acarne 156 b
Acarnanes deſcriptio 157. a, icon ibid. Rondeletianam cur approbet author 157.a.b. eius carnis qualitas 157.c
Accipiter piſcis 140.f.
Accipitres Perci qui 45.b
Acerina piſcis 217.a
Acerina Plinij Medici 624.b
Acicula piſcis 104.e
Acipenſeris nobilitas 529.d. eſſe Sturionem 524.f. veri icon 526.a
Aco 665. d. eius olei vſus 667. c. partus natura, mores 667.a quando melior 667.b. quando numeroſè capiatur 667.b. eius viuacitas ibid. eius apparatus ibid. icon 666.
Acoua Numenij 205.b
Aculeus piſcis 104.e
ad Aculeos extrahendos remediũ 531. e
Aculeatus Rondelet. 628.e. qui Plinio 104.e
Acus an boni ſucci 106.g. corij durities 106.e. cur ſerpens marinus creditus 105.e. eius ſpecies quot 104.f. ſynonyma, & etymum 103.d. quando pariat 106. f. vt pariat 105.a. & 106.
Acus alterius icon ex Geſnero 108.
Acus Ariſtot. 345.b. verus Ariſtot. qui Rondeletio 104.f. icon 105. eius ſimilitudo cum typhline 104.f. exacta deſcriptio ibid.
Acus maior Bellonij 104.f
Acus minoris Bellonij deſcriptio, & icon 108.g
Acus Oppiani deſcriptio, & icon 107.a quibus locis degat 107. d. eius caro qualis 108. e. ſtultitia 107. d. vt ab Ariſt. Acu differat 106.b
Adonidis hiſtoria 76.b. vide Exocætus.
Adulatores Delphino comparati 709.b
in Adulteros lex Athenienſium 200. e. eorum pœna 504.f
Aelianus emendatus 113.b. 333.c
Aemulatio impar per Sargum & Mullum expreſſa 179.c
Aequalem cum aquali delectari 164. f
Africa Gaza 666.e
Agonus 665.d
Alabeta 536 g
Alauda cur ſic dicta 113.d
Alauda criſtata deſcriptio 113.d. 114.e. icon ibid.
Alauda non criſtata deſcriptio, & icon 114.
Alauſa quorundam 603.c. vide Aloſa.
Albicilla 606.e
Albula quando, & vbi capiantur 660.e
Albula minima hiſtoria, & icon 660. & 661.
Albula parua, vel ſimpliciter dicta hiſtoria, & icon 659.
Albulus 504. g
Alburnus 504.f eius deſcript 628.629. icon ibid. quæ loca amet 628 b
Alburnorum duorum ab authore obſeruatorum icon 629.
Alburnus Auſonij 600.b. 628.g. qui Pet. Gillio 661.e
Albus piſcis ſacer 85.d
Albi deſcriptio 661. d. icon 662. vt à Squalo differat. 661. d eius apparatus 662 f. carnis qualitas 662. f. non vbiq, reperiri 662. e
Alec quid 223 a qui Horatio 223. b. 293.d
Alec & Alecula Gaza 223.a
Alecula Columella quæ 233.b
Alex ex Alece 223 b
Alga maris theriaca dicta 41.b
Alimenta ex quibus cibis copioſiora 127.d. 128.d
ad Alopeciam remedium 475.b
Aloſa carnis qualitas 502 b. apparatus 502.b cantu delectatur 502.e. eam capiendi ratio 502 f. g. deſcriptio & icon 500. natura, mores, 502. e non eſſe Lupum 490. b. 499. b. quando gratiores 503.a. quo tempore in fluminibus degat 500.g. tonitrua timet 502.e Thriſſam eſſe 499. vbi meliores 500 b viles eſſe 502.b. vt ab Harengis differant 295.b
Alpectis hiſtoria 66.b. icones 69. deſcriptiones ibid.
ad Aluum emolliendam remedium 100 f. 99.d. 226.b. 423. a
ad Alui profluuia remedium 475 .b.
Amantibus vt Scarus ſimilis 12.b
Amia capta, vt ſe liberet 329.b. eius tribus 328.g. deſcriptio 327.b. earum cum beluis pugna 328.g. cum delphinis 328.g. de ea diuerſa ſententia. 327.c. inuicem ſe amant 328. g. apparatus 329. e. magnum piſcem eſſe 327.c. quæ loca amet 328 e. eius ſalubritas 329 c. vbi & quando optima 329 c vbi multa capiantur 328. f vnde dicta 327. a. vſus in cibis 329.b
Amia Rondel. deſcriptio 327.d
Amia Saluiani 302.b
Amia veterum an ſit Romanorum Lebias 327 e
Amicitia exemplum 341.a
Amodites ſerpens 252.b
Amoris ſimulacrum 714.f
Amphybia quæ dicenda 1 e
Anchorago qui Caſſidoro 482.f. 652.f
Anclada qui piſcis barbaris 214.g
ad Anginam remedium 226 f
Anguilla an ſalubres 551.b an ſimpliciter ex putredine generetur 547. a. an in mari etiam naſcatur 545.d. an Homerus ex piſcium genere eam excluſerit 548.c eius apparatus 551.a aquam puram amat 547. c eius caput & cauda cur abſcindantur 551. e eam cauda tenere quid 550.f. eius cibus 547.c. eius coctioni cur beta addatur 551.c. cur nympha innupta dicta 547.b. cur Iouis filia dicta 546 e cur prophana dicta 550 b. cur Danubius & fluuij in eum influentes eas careant 545.a. cur ſale condiatur 551 d cur praui ſucci 551.c. cur inuicem glomeretur. 546 b. cur non ſuperfluitent mortuæ 548. f. eius deſcriptio, & icon 543.b 544. deuorata viua reddita 552.b. equis per annum cur indita 548.b. ex equo mortuo generari 547.a. duo genera eſſe 543.b eam folio ficulno tenere quid 550.g. frigoris impatiens eſt 549. a. et hoſtes qui 549.b. ingenium 549.b. interdiu quieſcere. 548. e. laudatiſſimum piſcem eſſe 551.a. de ea lex Sybaritarum 551. b. Lubricitatis eius ſpecimen 550.f. marina quæ dicenda 545.d non in omni dulci aqua reperiri 545.a. de ea prouerbia. 550.f. quando in piſcinas transferenda. 547 d. quando numeroſiùs capiantur. 547. d. quibus ſint noxia 551 c. quot annis viuant. 549. a. regia quæ dicta. 545. b. quæ ſacra 549.b ſeparatim ab alijs piſcib. degunt 548. e. ſexu carere 546. ſolum an ferunt 548.b. eam terra 545.c. ex ijs torta

552.e vbi & quando copioſiſſimè capiantur 549.c eam venari qui dicantur 550.g vinacitatis eius ratio 549.a vnde dicta 542.b vſus in medicina 552.f vt ex inteſtinis terræ naſcantur 546.f vt tonitru timeant 549.a vt generentur 580.b
Anguilla apyrenos quæ 538.e f
Anguilla de Arena 252.b
Anguilla Copas 538.e
Anguilla marina 348.b
Angues Africani 343.d
Animalia vilia eſſe contemplanda 206.g
Antaceus 532.b qui 564.e vt capiantur 535.a
Antaceus Boryſthenis vt à Sturione differat 564 f eius icon ex Rondeletio 564.
Antaceus Herodoti 565.e
Antacei ſtellaris hiſtoria & icon 564. 565.
Anthias an antiquis omnibus idem 85.c aſtus in diſſecanda linea 93.d eius cum beluis antipathia 93.e capiendi ratio 94.c cur lycus dictus 86 e cur ſacer piſcis dictus 85.b denſibus carere 86.g eius fellis & adipis vſus 95.b gaudet ſtrepitu 94.e eius robur ibid. luget ſuam mortem 93.d quæ loca amet 93.c quatuor genera eorumque differentia 86.g eius ſynonyma & etymum 85.a eius in ſuos amor 93.d 94.e voracitas 93.c vſus in cibis & medicina 95.a
Anthias Ariſtotelis eſt tertius Oppiani 87.b
Anthiarum authoris deſcriptio 87.d 93.a Icones 88. 89. 90 91. 92.
Anthiæ Bellonij 302.f
Anthias Rondeletij cur improbet author 86 g eius prior fortè eſt mulli imberbis ſpecies 86.b alter ſpecies eſt Aſelli: tertius Turdi 87.a quartus ſpari 87.d
Anthiæ tertij Rondelet. deſcriptio 20.f icon 21.
de Anthia quarto Rondel. iudicium 87.d
Anthias quartus cur Aulops & Eulops dictus 87.a
Antipharmaci duo genera 198.g b
Anthracides piſces qui 223.
Anthropophagus 612.f
Aper cur ſic dictus 297.b vide Caper.
Apri Rondel. deſcriptio & icon 297.c
Aphyarum carnis qualitas 210.g apparatus ibid. capiendi ratio 209.c cibus 208.f genera earum & vt inuicem differant 208.e cur vilis 209.c earum generalis deſcriptio 208.e gregales eſſe 208.f hiſtoriam earum non eſſe negligendam 206.g honos earum de quibus dicatur 210 b earum imbecillitas 208.f ex rapis confictæ 211.c earum natalis 208 f omnium originem eſſe ex putredine 209.b de iis prouerbia 210.b quæ loca ament 208.f quibus ſacræ 211.b vnde dictæ 206.b vſus in cibis 209.c vt generentur 208.209.
Aphya vera deſcriptio & icon 211.eius ſynonyma 211.e
Aphyæ Cobitis deſcriptio 213.d icon 211.ſynonyma 213.b ortus ibid.
Aphya cobites Rondel. 213.a
Aphya cobitis quæ Bellonio 213.b
Aphya Gobionaria 213.b
Aphya Mandum 216.a
Aphya Phalerica vnde dicta 212.c eius deſcriptio & icon 212.f g
Aphyæ pingues quæ Græcis 213.f
Aphya Triglitis 216.e quæ Bell. 211.d
Aphua vnde dicta 207.b 211.d
Apua ſalita Saperda dicta 70.f vide Aphya.
Apolectus quando Thunnus dicatur 308 b
Apolecti Senatores 309.a
Apyrenus fructus qui 538.e
Acus piſcibus propria 1.d
Aquatilium ſanguineorum genera 1 e
Aquilæ putatæ deſcriptio 434.b 435.a & inde eius caudæ icon 436. Paſtinacæ ſpeciem eſſe 434.b
Aquilæ actus in venatione 441.a caro eius qualis 441.b duæ eius ſpecies ſecundum authorem 434.b
Aquila antiquorum 460 g
Aquila authoris prior 438.
Aquila Bellonij 435.437.
Aquila duorum radiorum 439.440.
Aquipenſer 524 b
Aquo 220 e 665.d vnde dictus ibidem.
Aranea Ariſtotelis 225.b
Aranea Iſidori 255.b
Araneus piſcis 255.b
Araneorũ ab authore obſeruatorũ deſcriptiones 257.b icones 258. 259 260.
Arbor piſcis 153 b
Arguti typus 422.f
Aries qui Bellonio 288.e
Ariſta, Ariſtula 218.b
Arionis hiſtoria 717.a
Ariſtoſus piſcis 500 e
Ariſtoteles correctus 101.b 113.a 125.e 154 d 173.a 178.b 179.a 220.e 366.f 416.f 444.b 445.a e 446.f 468.g 473.b defenſus 442.g eius locus animaduerſus 4.g explicat. 198.e
Arnogloſſi lauis deſcriptio 236.f icon 237.
ad Arquatum remedium 648.e
ad Articulorum dolores 424.g 414.b 423.b 531.f
Aſcolopax. Vide Scolopax.
Aſelli caro qualis 283.c apparatus. ibid. cur ſic dictus 281.d eius genera & differentiæ 282.e deſcriptio & icon 282. locus, natura, mores 283.a eius iecur quale 283.c eius nominis latitudo 281.c quomodo inuicem differant 291.d vnde dictus 283.b vſus in cibis 283.c vt piſcibus inſidietur 283.a
Aſellus carbonarius 289.d
Aſellus minor. Vide Callarias minoris alterius hiſtoria 287.c
Aſelli nigri hiſtoria 289.d
Aſelli varij hiſtoria 288 g
Aſilus cur ſub pinna thunni hæreat 320.f eius deſcriptio 319.d
Aſinus. Vide Aſellus.
Aſpargus 180.181.
de Aſparagis adagium 210.b
Aſper piſciculus vnde dictus 615.e eius hiſtoria & icon. ibid.
Aſpratilis piſcis qui 33.b 625.b
Aſpredo piſcis 625.b
Aſterias Bellonij 391.c
Athenæ cur pingues dicta 209.e
Athenæi incuria 103.c eius locus animaduerſus 3.d 95.b 103.a 587.d correctus 56.60.g 75.d 152.e 159.e d 165.b 170.a 180.f 227.c 230.f 282.f 309.e 312.g 328.e 396.g 507.c 636.e
ex Atherinis garum 217.c vnde dicta 216.b locus, natura, mores, 218.e quando pariant 218.e vſus in cibis & medicina 218.f
Atherinæ Bell. deſcriptio & icon 217.d
Atherina Rondel. carnis qualitas 218.f deſcriptio & icon 217.b
Atricilla 62.e
Attagenus Athenæi qui 31.d
ab Attilo cur inter fluuiatiles exordium 562.g eius deſcriptio 562. icon 563. non eſſe ſturionem 517.d in Pado tantum eſt 562.g ab eo vt differat Ichthyocolla 566.e vt capiatur 563.d vt à Sturione differat 562.b
ad Auditus grauitatem remedium 267.a 596.f
Aulopij captura 94.g eius cum Thunno pugna 87.b
Aulopias Oppiani, Æliani & Ariſtotelis eoſdem eſſe 87.b
Auguſti dictum 712.d
Aurata an ruminet 171.e eius apparatus 172.c f carnis laus 171.d cibus 171.c cur ſacer piſcis dicta 171.d eius deſcriptio 169.d icon 171. de ea dicterium 172.e dulces aquas fert 171.b frigore læditur 171.s timor eis exitialis 172.b quæ meliores 172.f quæ loca incolat 171.a ex ea quale nutrimentum 172.c quando lateat 171.c ſacer piſcis dicta 285.d eius timiditas 171 e vbi melior 172.c vbi pariat 171.c vnde dicta 169.vt cap. 172.b
Auratæ alterius deſcriptio. & icon 170.
Aurata fluuiatilis 171.b 625.a
ad Aurium vitia remediũ 274.c ad earum dolores 552.g ad earum vermes 596. (ſ 648 f
Auxuma 308.e
Azemmum 314.e.

B

Bacchus 282.e 505.b qui ſit 506.e cur ſic dictus 505.d cur Callarijs præferatur 283.c
Balbus 597 e
Balæna an Gladium timeat 678.b eius amor in ſobolem 678.b cur porcus mari-

marinus dicta 515. b eius carnis qualitas 688. e eius coſta & vertebra icon 624. deſcriptio 676. e 677. a eius hoſtes qui 678. b cum Orca pugna 699. b pinna & virgula equiſonis ex ea facta icon 683 qua loca amet 678. g quot pariat 678. g ex eius vertebra cyphi icon 685. eam timet gladius & vt ſe defedat. 333. e vnde dicta 675. d vbi Thunnis inſidietur 321. b vſus in cibis 688. e vt dormiat 678. g vt non noceat 678. h
Balenarum authoris deſcriptio 678. a icones 680. 681.
Balana Bellon. deſcriptio & icon 676.
Balana Geſneri deſcriptio 677. e icon. 679.
Balana monſtroſa deſcriptio 680. f icon 682.
Balana Rondel. deſcriptio & icon 677.
Balana vulgi hiſtoria 788. f vt capiatur 674. g.
Balleri Ariſt. hiſtoria & icon 645.
Bambela deſcriptio 629. e
Banchus 282. f 505. d.
Barbellus 597. c
Barbo 597. c
Babarus ibid.
Barbota ibid.
Barbota Gallorum hiſtoria 575. c icon 576.
Barbulus 597. e
Barbi amicitia cum Squalis 599. a apparatus ibid. cibus 598. b deſcriptio 597. d icon 598. fluuiatilem eſſe dicendum 598. b. vilē piſcem eſſe 599. b frigus timet 598. b vt à Mugilibus, & Squalis differat 597. d oua ſua cuſtodis 598. g oua eius an venenata 599. e an ſēper venenata ibid. ex eorū eſu ſymptomata 599. e eius partus 599. a qua loca amet 598. g quando & vbi meliores 599. b
Barbus marinus 121. b
Baſilicus Oppiani 115. d
Batus rotundus 479. e
Bauoſa 116. e
Belua marina qua 669. d
Berellus 701. b
Berniclarum anium ortus 546. g
Bezola hiſtoria & icon 658. f
Biſulo Vide Bezola.
Blepſias 506. b
Blenni apparatus 204. g carnis qualitas ibid. cineris vis, ibid. deſcriptio. 203. icon ibid. locus, natura, mores 204 f de eo prouerbia 204. h rarus 204 f de eo prouerbia 204. h rarus piſcis eſt 204. f victus 204. g vilis eſt ibid. vnde dictus 203. a
Blicca 513. a
Boax 229. d cui ſacer. 78 f
Bocas 722. g
Bogyri Bellonij icon 232.
Bogyrus Ouidij 230. b
Boopis carnis qualitas 230. f cur mercurio ſacer. 229. d deſcriptio ex Rōd. 230. e icon 331. ex Bellonio 230. icon 231 laudatos piſces fuiſſe 230 f g quot ſint genere 230. e vſus in cibis & medicina 230. f vt à Mænæ diſtinguatur 231. f
Boopis peregrina deſcriptio 230. g icon 231.
Boopis rara Rondel. hiſtoria 280. e
Bos tarditatis typus 712. e
Bos piſcis 188. e 198. e Ariſtotelis. 728. g.
Boues qui piſces dicantur 453. d
Bouis duo genera 454. g eius miro latitudo 454 g natura & partus 455. a planum piſcem eſſe 454. f 379. d quę loca amet 455. a vſus in cibus 455. b vt piſcatoris manus euadat 459. b vt hominem ſuffocet 455 a
Bouis maioris deſcriptio 454 g
Bos marinus 722. g
Boues marini quadrupedes vbi 454. e
Bos ſacer 85. d
Botatriſſia. Vide Muſtela fluuiatilis & lacuſtris.
Botryon quid 275. d
Botulus 613. d
Box 227. b 722. g vnde dicta 229. d. Vide Boops.
Box alba 227. b
Branchia piſcibus propria 1. e
Bremma marina 186. e
Bronchus piſcis 348. f
Bubali ſtoliditas 82. g
Bubulca Bellonij deſcriptio 519. d
Bucephalus 613. d.
Bulbulus piſcis 635. e
Bulbus piſcis 203. d

C

CAcalo vulgo 169 e
Cadauera cur ſuperfluitent 548. f
Cacilia marina 104. f
Cacilia ſerpentis partus 105. a
Cæna Hecates qua 129. d
Cagniza 69. a
ad Calculos terendos remedium 200. e 204. g 498. f 627 b 634. g
Callaria 282. e eius carnis qualitas 287. o. b apparatus 287. b eius deſcriptio. 284. g icon 285 alterius ab authore obſeruati 286. 287. cibus 287. a quibus locis gaudeat 287. a vt capiatur, ibid.
Callarias Bellon. qui 290. e
Callarias Saluiani 291. b
Callionymus 192. f æquiuocatio 264. g cur pſammodites dictus 252 b Vide Vranoſcopus.
Collychtys Ariſt. 192. g ſui generis piſcis eſt Ariſtotelis 86. g
Callichthys Bellon. icon 195. deſcriptio. 194.
Caluaria marina 553. b
Canadella deſcriptio 55 icon 56.
Canicula Gaza 379. e
Canicula Plinij 379. e 719. e Carcharia eandem eſſe 379. d ei vt Turſio ſimilis dictus 719. e
Canicula Saxatilis Rondel. 391. b
ad Canis rabidi morſum 324. g
Canes qui dicendi & cur 373. e
Canis an amnes ſubeat 386. c cur Carcharias dictus 380. e eius natatus 386. g pugna cum vrinantibus 386. f qua loca amet 386. e qui ſit Aeliano, & Oppiano 373. a vt prædam adoriatur 386 e
Canis Ariſtot. qui 379. a eius deſcriptio 381. a icon 383.
Canis galeus an gregalis 389. b eius deſcriptio 387. d icon 388. eius carnis qualitas & apparatus 389. e oua eius qualia 389. b qua loca amet 389. b.
Canis Marinus Solini, & Marcellini. 380. e
Canis minor Ariſt. qui 379. e
Canis pinguis 396 e 532. e
Cātharus piſcis 553. b eius amor & zelotypia 187. b carnis qualitas 187 d apparatus ibid. capiendi ratio 187. c cibus 187. b deſcriptio 186. f icon ibid. alia ex Geſnero ibid. qua loca amet. 187. b vnde dictus 185. d. 186 e cui ſit ſacer. 78. f
Cantharus Græcorum qui Bell. 149. e
Capri caro qualis 517. b eius deſcriptio 515. d icon 516 natura, mores 517. a vſus in cibis 517. a Porco Nilotico an idem 514 f
ad Capillos augendos 475. b reſtituendos 552. g
Capito Gazæ 504 b
Capitonem non eſſe Orphum 158 e
Capitonis anadromi hiſtoria, & icon 513.
Capito Auſonij vnde dictus 600 f Vide Squalus.
Capitonis fluuiatilis cærulei hiſtoria & icon 603.
Capito fluuiatilis minor. Vide Squalus minor.
Capitonis fluuiatilis ſubrubri hiſtoria & icon 605
Capitonis flu. rapacis hiſtoria & icon 604.
Capito lacuſtris Geſneri. Vide Albus Saluiani.
Capito quorundam 613. d
Capito qui Ciceroni & Plauto 504. g
Caprarum & Sargorum amor 178. e
Caprus & Capriſcus Rondeletio ſunt diuerſi 297. a
Capitiuitatis declinatoris hieroglyphicū 10. g
ad Capitis dolores 420. g 423. a 498. f 648. e
ad Carbunculos 95. b 129. e
Carcharia carnis qualitas 386. b apparatus 387. a eius deſcriptio 380. b 381. a icon 383. altera ad ſceleton efficta 384. alia 385. alia 388. rictus eius icon 381. alia 382. piſcem eſſe, non cetum 380. b

Carcharias Theophraſti qui 379.c
Carcharus Columellæ 380.f
ad Cariem 226.g
Carpa Caſſiodoro quæ 634.d
Carpionis apparatus 655.d cibus 655.c nobilitas ibid. ſpinā habet in capite pernitioſā 655.d vnde dictus 655.a
Carpionis ab alijs diuerſi icon 656.
Carpio Truttæ lacuſtri ſimilis 655.e
Cartilago quæ medullam habet, & quæ non 372.f
Cartilaginei piſces qui 233.b. 372.g. cur ſic dicti 372.e amor eorum in fœtus 377 a corū branchiæ 374.e carnis qualitas 374.f coitus 374.b cur ſæpius coeant & pariant 374 b differentia eorum à ſexu 373.d à loco 374.g à partu 375.b duplex eorum genus 372.b eſus corū quibus vtilis 378 g motus 374.c nan omnes eſſe aſperos 373.d omnes ex rapto viuere 376.b oris ſitus 373 d partus 233.a qui fœtus intro recipiunt & qui non 376 b quando lateant 376.b ſale aſſeruari ſolent 378.g ſeminis eorum inopia 374.b ſpina corū qualis 372.f viperæ modo pariunt 375.a vulua eorum qualis 374.f
Caſtus piſcis 264.g
Catillo cur lupus dictus 490.f
Catillones qui 494 f
Catulorū carnis qualitas 391.d deſcriptio ibid. a oua qualia 375.d maior & minor vt inuicem differāt 391.b
Catuli maioris & minoris Saluiani icō 390.
Catus piſcis 391.a
Cauda muris 424.b
Cauiarij apparatus 531.a duo genera 531.b vnde ad nos perferantur 520 c rubrum vnde 639.b
Caulium quid 44 g
Celerini nomine duo piſces 220.f
Celtis piſcis 471.d
Centrinæ carnis qualitas 404.g deſcriptio & icon 401. partus 404.e quæ loca amet 404.e
Centrina quibuſdam 302.b qui Oppiano & Aeliano 373.a qui Aeliano 400.g raro capitur 404.c venenoſā eſſe ibid.f vnde dicta 400.g vt capiatur 404.g
Centrinæ aliæ 402.403.
Centriſci ortus 580.b
ad Cephalalgiam 95 b
Cephalus qui Archippo.505.b quid Galeno 504.g quid Ariſtot.ibid.b vnde dictus 504.b
Cephalus lacuſtris 658.f
Cephalinus 506.b
Cepphi cur Thunnos ſequantur 321.b
Ceraſtes ſerpēs vt aues venetur 469.a
Cercyrus Ouidij 230.b
Ceris Athen.eiuſq; vſus & hiſtoria 23 d
Ceruna recentiorum 217.a Bellon. quæ 624 b
Ceruna Gazæ 157.d
Cerrhis 77.a
Cerrus Gazæ 227.d
Ceſtra vnde dicta 100.b
Ceſtra piſcis 504 f
Ceſtreus quid Ariſtot.& alijs 504.e.f.g vnde dictus ibid.f
Cetorum apparatus 675.b in eis auditus organum 670.b caro eorū qualis 674.b cur beluæ marinæ dicantur 669.d cur hebetes ſint viſu 341.a 673.c cur duce egeant 341.a cur pulmonē habeant 670.f cur ſint magni 672.c cur tantopere pingueſcant 671.b deſcriptio generalis, eorumq; partiū enumeratio 670 671. eorum eſca 673.e dentis icon 687. Horēgis delectari 672.b motus & natatio 672.b odore pieis delectari 672.b oſſium & coſtarū vſus 671.b eorum pingue 671.a quæ Ariſt. dicantur 1.d 380.b qui Plauto 669.c dicuntur magni piſces 669.c quæ loca ament 672.f ſtrepitus oderunt 673.a vbi maiores 672.f eorum viſus & auditus 673.a voracitas 672.b vt capiantur 673.c 674. vt generent 672.g vt à piſcibus differant 669.c.1.c.d.
Cetorū ducis deſcriptio 341.d icon 342
Cetarii quid 321.e
Chalcis 514.f nō vnius piſcis nomen eſt 220.c quoties pariat 572 a
Chalcis Ariſtot.109.b quæ Rond.666.e
Chalcis Bellonij 213.a 666.e
Channas capiendi ratio 55 b deſcriptio 52.b 53.icon ibid. omnes ſunt fœminæ 54.b ſaxatiles eſſe 53.d vnde dicta 52.f vt à Perca differat 52.b vſus in cibis 55.c hoc nomine quos piſces intelligantur 52.e
Channadellæ deſcriptio 55.d icon 56.
Chelidonias cur ſic dictus 309.d qui & quando Thunnus dicatur 309.b
Chelon 505.a
Chelyda Cretenſis 159.a
Chondrus quid 199 b
Chremes 167.b
Chromidis auditus & vox 168.b cur immūda dicta Ouidio 168.b eius natura, mores 168.b quæ loca amet. 168 g vbi melior 169.a vnde dictus 167.c vſus in cibis 168.b
Chromis Bellonij examinata 80.e eius deſcriptio & icon 168.f
Chromidis Rondel. deſcriptio 167.d icō 168.
Chryſendetum quid 119.b
Chryſopleurus 188.f
Chryſos piſcis 169.b
Cielas piſcis qui 14.g
ad Cimices pellendos 566.b
Cinædi caro qualis 69.d cur ſic dictus 67.a eius deſcriptio ex Bellonio, & Rond 67.c icon ibid.
Cinædia gemma 185.d
Cirrhis color qualis 67.d
Citharoedus 240.g
Citharus Appollini ſacer.185.d eius carnis qualitas 241.d cui ſacer.78.f 241.d non eſt Lyra.146 f icon 240. vnde dictus 240 g
Citharus Archeſtrati 241.b
Cithari flaui & aſperi deſcriptio & icon 241.b.c
Citharus Galeni 233.c qui 240.b 252.g
Citta ſiue Ciſſa cui ſacra 78.g 109.b
Citulum Baccho non eſſe ſacrum 109.b
Claria 282.e
Claria fluuiatilis Bellonij 575.c
Claui caligares 664.g
Clidium & cerui x vt differant 211.b
Clupea an Aloſa eadem 499.b
Clupea Araris fluuij 499.b
Clupeæ Barbari icon 501
Clupeæ Tyberinæ icon 501.
Cobidaria 96.f
Cobidia ibid.
Cobio 95.d
Cubitidis aculeata deſcriptio 617.c icō ibid. quæ loca amet. ibid.d cibus partus, vt capiatur, vbi & quando melior, carnis qualitas ibid.
Cobitidis Barbatula deſcriptio 618.icō ibid. ea o eius qualis 619.a ſalubritas 619 a vnde ſic dicta 618.e quādo & vbi capiatur 618.b quo loco gaudeat ibid. vſus in cibis 619.a
Cobitidis fluuiatilis hiſtoria 616.g icon 731.
Cobites oxyrinchos 617.b
Cocorum pretia 119 a
Colias vnde dictus 274.g. Vide Lacertus.
ad Colicum dolorem 83 d.552.g
Colla ex Sturione 531.c
Collanus 565.c
Color ſulphureus 270 f
Columella locus reſtitutus 92.602.f
Columba marina 553.a
Columbus marinus ibid.
in Comedente parū prouerbium 529.a
Concubitus alienigenarum appetentis hieroglyphicon 364.e
ad Condilomata 324.b
Conger ſiue Congrus 348.e amiſſa cauda nō moritur 351.a apparatus 352 g. aſſi laus 352.f an in terram exeat 350.g an ſit gregalis 350.b aquas dulci gaudet 350 f eius capitis encomium 352.g carnis qualitas 353.a cibus 350 b coitus 350 f cur anguilla marina dictus 348.b cur ſuperetur à locuſta 351.a deſcriptio 348.c icon 349. duo eius genera 348.c eius & Murænæ pugna 363.d natura, mores 350.g parui vbi in precio 354 b quibus pugnet 351.a & vnde quæ eſca facilè capiatur 114 b quæ loca amet. 350 f quando flumina ſubeat 350 f quando & cur lateat 350 g quibus probetur & quibus non 352.e vbi maximi 350.e vbi optimi 352.c vnde dictus 348.f eius vſus in cibis.352.e vt capiantur. 351.d

Con-

Conſtantia in periculis typus 624.g
Cõtationis celeritati cõiūcta typ. 712.a
Copſus 565.c
Coracini antipathia cum formicis 76.g apparatus 76.e capiendi ratio 75.e eius deſcriptio 71.b c differentiæ,& genera 70.b de eo diuerſæ opiniones 71.c fluuiatiles dari 70.b 71.a gregalis eſt 75.b lapidum in capite eius eſus, & vis 76 f natura, mores 75. b partus 55.b quando melior 76.e vnde dictus 69.d vſus in cibis 75.d vſus in medicina 76.e vt Melanuro ſimilis dictus 71.e vt amni,& mari communes dicti 70.b
Coracinus fluuiatilis an ſolum in Nilo 71.b marino in cibis præſtat 75.d
Coracini Geſneri icon 74.
Coracinorū Niliacorū differentia 71.a
Coracini Saluiani deſcriptio 71.d icon 72. alterius deſcriptio 72.b icon 73.
Coralcidia 70.g
Corax differt à Coracino 278.g
Coracis Rond. deſcriptio & icon 278.b
Cordylam integram ſaltri ſolitam 311. b Thunni fœtus eſt 307.d in cam aſſam ius 324 f quando Thunnus dicatur 307.c vnde dicta 307.d
Cordyle 308.e
Cordylla ibid.
Cordylus 308.e
Cordylus animal lutarium 196.f
Coris 236.e
Corylus 311.a
Cornuta Plinij 454.e
Coruus 604 e carnis qualitas 274.b vnde dictus 134.g 279.a
Coruus marinus Iſidori 187.e
Corui Nilotici deſcriptio & icon 610.
Coruus Saluiani, eſt Hirundo authoris 134.e
Coruulus 69.e
Coruulus Gazæ 274.f
Coruuli Geſneri icon 75.
Corydelis 311.a
Coſſyphus pro Turdo 36.b
Cotbus qui 95.d
Cottus qui 203.b
Cottus Gazæ 614.e
Cremys qui 167.b
Crudelitatis occultæ typus 364.f
Cubio 95 b
Cuculi carnis qualitas 139.d apparatus ibid. deſcriptio 138.b icon 139. natura, mores 139.d vnde dictus 138.f ei vt ſimiles Hirundines authoris 137.a.
Cuculus Bellonij 134.e
Curſores piſces qui 318.f
Cybia quæ 312.e f
Cybias qui & quando Thunnus dicatur 310.f
Cyclas piſcis qui 14.g
Cynogloſſus Epicharmi,einſq; deſcriptio 238.f icon 237.
Cynoſcuma 227.e
Cyphi ex Balenæ vertebra icon 685.
Cyprini æſtus 638.b caro eius qualis 639.a apparatus 639.b eius caput cur commendetur 639.b cibus 638.b deſcriptio 634.d 635.e icon 637. longanum eſſe 638.b mas, an fœminam parituram aduenes 638.g natura, mores 638.b oua ſua cuſtodit 638 f quæ loca amet 637.a qui & quando meliores 639.a quoties pariat 678.e ſemen eius quale 678.g ſponte etiam naſci 638.f vbi maximi 637.d vnde dictus 634.b
Cyprinus clauatus authoris 665. Vide Pigus.
Cyprinus latus 641.b eius deſcriptio ib. icon 642. 643. quæ loca amet 641. c vſus in cibis ibid.d
Cyprini lati alterius hiſtoria,& icõ 644
Cyprinus marinus 169.e
Cyprini monſtroſi hiſtoria 639.d 640. e icon ibid.
Cyttus cui ſacer. 78 f

D

DAcolithus 617.b
Dactyleus 506.f
Danubiani piſcis hiſtoria & icon 616.
Delphinos amaſios eſſe 715.d in amati pueri ſepulchro ſepultus 716.a amicitia cum leone 711.b cum Pediculo ibid. c amor erga prolē 707.b an ſalientes tempeſtatem ſignificent 711. d an fœtus ore accipiat 707.b an tacta terra moriatur 706.b an ſit incuruo corpore,vt pingi ſolet 702.e an Balenæ ſit comes 708 f aquas dulces intrat 705.c.d cantu,& muſica delectari 709.d cum cauda ligare quid 718.g ex cetis eſſe 701.c eius comites quæ aues 706.c coniugati eunt 707.a cur Neptuno ſacer 712.b cur Baccho 713.b cur in terram feratur 706.b cur ſacri piſces dicti 712.b cur multùm viuat 710.e cur adulator dictus 709.b cur frater, & amicus hominis dictus 709.b cur ab hominibus nō occidatur 708.f cur porcus marinus dictus 515.b duo eius eſſe genera 701.c eius fletus miſericordiam mouet 709.c eius gratitudo exēplis explicata 717.c.d de eo hieroglyphica 713.c hominis vt homo eſt, amicus eſt 708.c eius icon 703. alia 704.eius impetus in piſces 706. e inimicitia cum balæna 711.b cum amijs, ibid. cum Pompilo ibid. eius linguæ qualitas 710.g eum migrare 705 d mortem præſagire 707.a mortuos ſepelire 707.d muſicum ſignum eſt & quare 715.b eum natare docere quid 718.f nauigationis comes 708.f in Nilo duo genera 705.d non ſuopte ingenio ſed fortuito piſcatoribus auxiliari 708.b omniū marium piſcem eſſe 705.e ordo in natando 707.a eius partes,quæ in cibo commendata 712.f eius partus quid vulgo Græcorum 336.f pietas erga parentes 707.c præſagia 711.d 712 c pugna cum amijs 328.g Pompilo deuorato in fauorem agitur 326 g de eo prouerbia 718.f prudentia 709. c quando & quot pariat 710.f cum quis habuerint in inſignibus 714.b à quibus cõmendetur, & à quibus non 712.f eum retibus non capi 711.e ſexus diſtinctio 705.b Simonis nomē agnoſcunt 709.b eius ſocietas cum piſcatoribus 708.g eum ſylus appingere quid 718.g vbi rarus 705.e velocitas eiuſq; cauſa 706.f g viſu valet 706.f vnguenta fugit 716.e vox 710.g ea cur pueris comparata 711. a vſus in medicina 712.g vt dormiat 707.c vt capiatur 711.e vt cœcat 710.e vt feriatur tridēte 711. c vt à Phocæna differat 701.d
Delphin amnicola 519.a
ne Dentes maniantur 324.b ad eorū dolores 179.b 275.d 387.b 433.d
ad Dētitionem puerorum 387.d 712.g
in Dentices an erythrini habeant 166.e carnis qualitas 164.g apparatus ib. deſcriptio 161.a 162. icon ib. cum polypo pugnāt 164.e quæ loca amēt 162.b vbi optimi ibid. vbi pariant 164.f vnde dictus 160.g vnde optimi habeantur 164.g veracitas 174. f vt Auratæ ſimilis,et diſſimilis 161 e vt capiatur 164.f vt Phagro ſimilis 161.a
Denticis alterius ab authore obſeruati deſcriptio 162.g icon 163.
Diabolus marinus 464.g
ad Digeſtionem promouendam 498.f
Dioſcoridis locus animaduerſus 198.g
Dipſades quæ vipera 360.e
in Diteſcentes publico malo 550.g
ad Dolorem capitis 365.d
Doloſi typus 422.e
Dona artes doloſa dicta 13.a
Draconis ex raia effictis icon 444.
Draco marinus 354.b carnis eius qualitas 262.e cibus 257.d cur maris vaſtator dictus 257. eius deſcriptio 256. icon ibid. duo eius genera eſſe 256.e ictus eius curatio 261.a b c ex eius ictu quādo piſciculi oriantur 257.d ictum eius venenoſum eſſe 261.a ſymptomata cum ſequentia ibid. b natura, mores 257.c vſus in medicina 262.e quæ loca amet 257. c vt à ſerpente marino differat 355. d vt capiatur 257.c
Draco marinus Plinij 343.c.255.d
Draco Bellonij, & Rondelet. examinatur 256.f
Draco maior Saluiani qui 256.f
Draco minor vt à maiori differat 257.a
Draconiſius lapis 69.b
Dracunculus Plinij ſpecie à dracone diuerſus 256.e alia ſpecies 265.
Dracunculi Rondel. deſcriptio, & icon 262.g carnis qualitas 264.e

Dromades piſces qui 518.f
Dulcia non adſtringant 152.g
Dyce 153.a
ad Dyſenterias 100.f. 226.g. 531.c

E

Echineis. Vide Remora.
Echinus in mugilum capite quid 507 d. vnde dictus 355.b
Elacate 310.f
Elacathena 274. f 310. e vnde dicta 310.f
Elephas 298.e
Ellops 192.f. ſic dici omnes piſces, vel ſaltem ſquamoſos 524.b
Empetrum 113.d
Empiri piſces 587.d
Enalius cetus 722.g
Encraſicholi apparatus 215. g vt ſe-lantur ibid. deſcriptio, & icon 214. b ingenium 215. a quæ loca amet 215.a quando capiatur, & quomodo 215.a vnde dictus 214.e vſus in tibiis 215 e vt generentur ibid.
Encraulus, qui Theodoro 214.f
Engraulis 214.f
Enſis piſcis 369.b
Epelani fluuiatilis hiſtoria 629. icon 630.
Eperlani Rond. deſcriptio, & icon 536. vnde dictus 535.d
Equorum Iberorum velocitas 706.g
Equiſelis Gaza 305. b. Vide Hippurus.
Eritimus 220.f
Erythrinus 146.f 152.b an in Denticem abeat 156.e an etiam fluuiatilis 153.d carnis qualitas 156.e apparatus ibid. f. g cibus 155. g cur æſtate capiatur 154. g cur edi noluerit Pythagorus 156.g deſcriptio 153 c icon 154 eorum eſus quibus proſit. 156.f quæ loca amet 153.d quando pariat 156 e quando & quomodo ſapidior 156. f quibus ſimilis 153.e ſexus, partus 155. a omnes fœminas eſſe ibid.
Eſcarum inepte Iſidorus vocauit Scarum 4.e
Eſcharus 236.e
Eſox 565.d vnde dictus 482.f 630. g qui Agricolæ, & qui Geſnero 482. f Lucius eſt 630. g
Euſtathy error 196.e
ad Exanthemata 95.b.
Exdorſuare quid 352.g
Exocœtus cur in ſicco viuat 78.f eius deſcriptio 77. b ex Rondeletio. ibid. c. icon ibid. vnde dictus 76. b eius vſus in ſacris 78.f
Exocœtus, ſiue Adonis Bellonij 114. b 115. a icon ibid.
Exormiſtos 538.f
Exos 565.d
Exos Cardani 535.e
Ezox qui Alberto 533.a

F

Faber an ſit Citharus 109. c eius carnis, & ſucci qualitas 113.c apparatus ibid. cur ſic dictus 110. b cur Zeus, ſiue Iupiter dicatur 110. b cur rarum vocet Ouidius 110. g deſcriptio 111.b icon. 112. eundem cum Chalceo eſſe 109.d nobilem piſcem eſſe 113.c non eſſe Chalcidem 109. b non eſſe Acanthiam ibid. quæ loca amet 113.e quibus piſcibus annumerandus 109.a verum eſſe qui à nobis pingitur 109. d vbi melior 110.f vt vocetur antiquis 109.b vt natet 113.b
Fabri lignarij typus 475.e
Faber 149.e
Falco marinus 142.d 434.g
Famem qui diutius tolerent 509.c
in Famelicos prouerbium 512.b
Fario qui Auſonio 481.d qui Bellonio & Rondeletio 652.e
Farra, vel Ferra hiſtoria, & icon 663.
ad Febrium calores 639.c 648.e circuitus. 712.g
Fellicheps piſcis 214.e
Fiatola deſcriptio ex Rondeletio, et Bellon. 192.b icon. 193. 194. icones examinata 195.b 192.g
Ficus piſcis 287.c cur ſic dictus 291.b
Fidicula Gaza 240.g
Flaſcepſarus 553.a
Fleſus fluuiatilis Bellonij 242.g
Fluta 181.e 543.a cur muræna ſic dicta 354.a an Lampetra 537.d
ad Fœtus retinendos 340.f
Foſſilis piſcis hiſtoria 579. 580. ortus, & natura 580.e
Frugalitas veterum 364.g
Frugi hominis typus 116.e.
Frictura qui piſces Romæ dicantur 267.c
Fuca 41.b
Fucus ibid.
Fullo Ariſt. & Dorionis 645.d
Fundula 614.b
Fundula Alberti 618.e
Fundulus 612.f cœnoſus 618. b recentiorum 618.e
Fuſanci piſces qui 181.b 318.f

G

Gados 282.e
Gauderopſarus Cretenſis 290.e
Galaria 284.e
Galaxia 284.e 373.d 524.e 537.b
Galeni locus declaratur 358. g correctus 605.d
Galerita 113.d
Galeum an Gladium dixerit Plinius 331.a dentium eorum vſus, & vis. 387.b qui Oppiano, & Aeliano 373 e 379.b
Galeus ſimpliciter dictus 387.d Aeliano 393.c
Galei vnde dicti 372.b
Galeus pro ſpecie Galeorum 379.b
Galei Glauci amor erga fœtus 294.f eius deſcriptio, & icon 394.
Galeus Rhodius 564. b eius hiſtoria 531.d icon 532.a Acipenseri ſimillimus eſt 531. d cur Vulpes dictus 532.f
Gallarias. Vide Callarias.
Gallarida 282.e
Gallina marina 30.g. 114.g
Gallus marinus 111. a 146.f 138.g 553.e
Galli cur Delphinum habeant in inſignibus 714.b
Garcanis Alberti 567.a
Garum quid 272.b 531.b
Garus hodie qui dictus 227.e
Garum qui piſcis fuerit ignorat author 223.e
Garum vt ex Encraſicholis fiat 215.d ex quo ſale 272. e ex Garo piſce 223.b ex Atherinis 217.c ex Scombris, & multa de eo 272.b 273.a & inde.
Garum ſociorum cur ſic dictum 273.e
Gelarij mugiles 506.b
Gerres qui 227.e
Gibboſi piſcis hiſtoria, & icon 480.
ad Gingiuarum dolorem 222.b
Gladij audacia, & robur 333.e eum capiendi iucunda, ſed periculoſa ratio 334. f carnis qualitas 334. b cur ſic dictus 330.e cur piſcatores eum timeant 333.e cur Straboni Canis vocetur 330.f deſcriptio 331.b & inde icon 332. docilitas 333.d inſequuntur Thunnos 321. e eius oſcitantia 333.b. e Manis vexatur 225.b 332.b eius mucronis robur 334.a pelagium eſſe 332.e pellis eius tenuitas 332.b ex piſcibus eſſe 331. b quando ab oeſtro infeſtetur 333. d Thunnis vt ſimilis, vt diſſimilis 331. b vbi numeroſius capiantur 332. g vbi melior, & quando 334. b vt venetur 333. a vt nudo hamo capiatur 334.e vt nauiculis ibid. f vt piſces edat 333. e vt aduerſus balænam ſe defendat 333 c
Glanis 514 g eius amor in prolem 573 e 574.e carnis qualitas 575.a apparatus 575.b canicula ortu ſideratur 574.e cibus, & voracitas 573. e coitus, & partus 572.b deſcriptio 567.568. in eius dorſo vena venenoſa 575.b de ea hieroglyphica 574. b in homines graſſari 573.d icon 569. 570. alterius 571. oua cur à mare cuſtodiantur 573.a quæ loca amet 571.d à Siluro differre 521.a ſuauem piſcem eſſe 575.e de ea varia ſententia 567 b e vnde dicta 563. e vt capiatur 574.f.g
Glanides Rondel. & Bellonij 567.c
Glanis. Glanus. Vide Glanis.

Glauci

Glaucidium 301.d
Glauciſcos qui 301.d
Glaucus an filios in metu in os recipiat 304.f capitis eius laus 304.g carnis qualitas 305.a cibus 304.e deſcriptio 302. icon 303. eius eſus quibus vtilis 305.a qua loca amet 304.e ex quo piſcium genere 302.c quo tẽpore lateat 304.f eius ſimilitudo cũ Vmbra 79.e vnde dictus 301.e vſus in cibis 304. g in medicina 305.b vt capiatur 304.f
Glaucum Aeliani ex Galeorum genere eſſe 394.f eius hiſtoria ibid.
Glauci authoris icon 303.
Glaucus Bellonij examinatus 80.e qui 301. eius hiſtoria 84. e & inde icon ibid.
Glauci Rondeletij cur ab authore approbati 302.f eorum deſcriptio 302.f & inde.
Glottis Ariſtot. 235.e
Gluten piſcium vnde 565.d
Gootidia qui piſces 70.f
Gobergi hiſtoria 288.f
Gobius an ſtimulis armatus 134.e an venenoſus 98.e carnis diſtinctio 100 e candidi nigris praſtant 100.e colore variant 78. e eius comparatio ad mullum 99.e congelatus in paludis vbi reuiuiſcit 98. b 580. h ab ijs cur Archephon paraſitus abſtineret 99.e eorum differentia 96. e Galenus litorales facit 98. g non omnes ſquamoſi ſunt 96.f olim fuiſſe in pretio 99.b partus 99.a quæ loca amẽt. 98.g terreſtribus fere annumeratus 98. b tricubitales vbi 197. e vbi optimi 99.b vſus in cibis 99. e in medicina 100.f
Gobius albus cur ſic dictus 98. f Bellonio qui 96.f
Gobij albi Rondel. icon 77.
Gobio capitatus. Vide Gobio fluuiatilis, alter.
Gobij fluuiatilis cibus 613.b caro qualis ibid.e icon 612. deſcriptio 613. a locus natiua 613.b
Gobij fluuiatilis alterius deſcriptio, & icon 614. quæ loca amet 614. b vt capiatur 615. a vſus in cibis ibid. b
Gobiorum litoralium deſcriptio 78.e
Gobij maioris ab authore obſeruati icon 77.
Gobiorum marinorum deſcriptiones 96. 97.
Gobius niger qui Rondel. 78.f icon 77.
Gongrus 348.e
Gouius 95.d
Grau ſerpentes 345.a
Gracculus 69.c
Gracculus Plinij 274.f
Gratitudinis typus 271.d
Grillus piſcis 357.e
Grandulus 618.e
Gryllus 348.f
Gulæ indicium naturæ contrariũ 127.b
Gula voluptatis exitus 118.e
in Guloſos prouerbium 512.b
Guſsuros ſi piſcis hiſtoria, & icon 114.g
Gyrinus 464.f

H

Ad HAemorrhoidas 639a 552.g
Hæreditates captantium cæna 117.b
Halec quid 293.d
Helecola Bellon. 214.e
Hamio 327.a
Hamis duobus modis fit piſcatio 177.d.
Harengi carnis qualitas 296.e apparatus ibid. ab Aloſa vt differat 295.b eis delectari cetos 673.b eius deſcriptio 293.d 294.e icon ibid. gregales ſunt 295.e muria conditur 296. e natura mores 294. b non eſt Alec. 223.c non viuit ex ſolo aere 295.c Oceani ſed non ſolius piſcem eſſe 295 e qua loca amet 295.e quando, & quomodo capiatur 295.c ex eis quæ quæſtum faciunt Hollandi 295.d ex quo piſcium ſint genere 293. d ſola aqua viuit 294.e
Harengus albus 296.e
Harengus fumo exiccatus 296.e
Harengi minoris icon 294.
Herengus niger 296.e
Hecata Manam vouere quid 227.e
Helecotene 320.e
Helleonis typus 574.h
Hemerocætus 264.g
Ad Hemicraniam 498.f
Ad Hepatis duritiam 404.g 475.b
Hepar piſcis 56.h
Hepati caro qualis 61.c deſcriptio 56. 57.b icon 57.58.59.60 eius hepatis, & fellis facultas 61.d mores 61.b quæ loca incolat 61. a ſolitarium eſſe 60.g vt cito concoquatur 61.c.
Hepatus Aeliani 60.h 61.e
Hepſetus 213. e ab Apua cobite differt 205.b eius deſcriptio, & icon 216.f.
Herophidia 104.f
Hiatula piſcis 52.f
Hinnulus 389 d
Hippogloſſi deſcriptio 236.g alterius ibid. icon 238.
Hippureo 305.e
Hippurus muſcæ genus 591.e
Hippurum capiendi ratio 306.g vbi melior ibid. f victus, & mores ibid. vnde dictus 305. b vſus in cibis 306.b
Hippurus Rondelet. 302.f eius deſcriptio 305.d icon 306.
Hirudines maxima pro Lampetris 537.d
Hirundo an duos habeat ſtimulos 134.e cur & quando volet 137.d cur extra aquam viuat 78.f marinam tantum eſſe 137.e natura, mores 137. quæ antiquis 133.c quo cibo vtatur 137.e vſus in cibis 138.e
Hirundo authoris 134.e prioris icon 135. deſcriptio 137.a alterius 136. deſcriptio 137.b vt Cuculo ſimiles, & diſſimiles 137.a
Hirundo Bellonij, & Saluiani, non eſt Hirundo veterum 133.d eſt Mugil alatus Rondel. 134.
Hirundo Plinij conſideratur 140.f diuerſa eſt ab Hirundine Græcorum 134.f eius deſcriptio 144.e icon ib. locus, natura mores 144.h vſus in cibis ibid. ſynonyma 143.d
Hirundo Rondeletij 133.c non eſſe hirundinem veterum ibid. d
Hirundo veterum examinatur 133.c
Hircus 503.d 77.h Athenæi qui Rondeletio 98.f
Ariſtotelis 225.e
Hiſtrix 556.h
Horæa quæ 312.e
Holoſtei Bellonij hiſtoria 559. icon 560.
Huſonis deſcriptio 533.b icon 534. marinum piſcem eſſe 534.e Sturionem timet 535.a qui Bellonio 533.b ſynonyma 533.b timidum eſſe 534.e vbi capiatur 534.e vino inebriari 535.e vſus in cibis 535.c vnde dictus 532.b vt & quando olim caperetur 535.e
Hyæna 400.g 567.c 514.g
Hycca 153.a 515.b ſacer piſcis dictus 85.d non eſſe ſturionem 518.f
Hychra 518.f
ad Hydropem 712.g
Hydrus 343.e
Hydri marini maximi 345.a vt à ſerpente marino differat 347.a
Hyſca 37.c 515.b 518.f

I

IBerus piſcis qui Horatii 269.c
Ichthyocolla carnis qualitas 566.g deſcriptio, & icon 566. vnde dicta 565.b vſus in medicina 566.g vt à Sturione, & Attilo differat 566.e
Ichthyocolla vnde fiat 289.e
Illar 217.a
ad Ilichum 648.c 14f
Iecorarius 56.h
Iecorinus ibidem.
Ignaui typus 422.e f
Improborum familiaritas per Percam marinam, & Melanurum indicatæ 53.a
Incolumitatis typus 712.d
Indorum ſtoliditas 301.b
ad Inflammationes 423.b.
Inuidiæ typus 550.b
Ionas propheta in ventre piſcis 381.a
Iris marina 369.d
Iſtrianus piſcis 517.e

Iudaicus piſcis 565.c
Iugulum quid 311.b
Iula 37.c
Iulia 37.b
Iulis 117.f eius caro qualis 40.b deſcriptio ex diuerſis 38.e natura, mores 40.e non eſſe venenoſam 40.f in quibus locis reperiatur 39.d eius ſpecies multa 38.e ſynonyma 37 b vt capiatur 40.e vſus in medicina 41.a vt appareteur 40.b
Iulidis authoris deſcriptio 38.b icon 39.
Iulus 341.d qui 37.b muſca comparatus 40.f
Iurela 37.c
Ius album vt fiat 383 c

L

Labeo Gaza 505.a cur ſic dictus 507.d
ex Labore aliena diſceſcētis typus 179.c.
Labrus piſcis 62.b 490.f
ad Lac procreandum 305.b
Lacertus 14.b 269.c apparatus 275.d carnis qualitas 275.e deſcriptio 274.b locus, natura, mores 275.a b eius mutia 275.d non eſſe Trachurum 267.b ſale condiri ſolet 275.c eius cum Scombro ſimilitudo 274.b Scombro minorem eſſe 275.a vbi melior 275.b
Lacertus acui ſimilis qui 108.g
Lacertus Gaza 276.e
Lacertus Latinorum 274.f
Lamiraia carnis qualitas 452.f eius deſcriptio 449.d 452.e differentia 449.d icon 450. anatome 451.ſynonyma 449.c
Lagena piſcis 553.e
Lagois 448 g.
Lamia qua 379 d dentes eorumq; vſus 463.c planum p ſtem eſſe 463.b vnde dicta 463.a
Lamia Ariſtotelis à Lamia Nicandri diuerſa 379.e
Lamia venefica 463.a
Lamina 463.d
Lampetra an Remora Oppiani 538.f an Murana ſpecies 538.b an à lambendis petris dicta 536.g an ſalubris ſit 542.g apparatus 542.f cibus 541.e conditas melius ſapere 542.e cur nautis infeſta 538 g deſcriptio 540.e diuerſitas 540.e in fluuijs, quàm in mari minores 485.a in honore fuiſſe 451.d eius ingens pretium ib. moretum 542.f non eſſe ex Galeorū genere 538.b quando meliores 541.c & qua 542.a quando migrēt 541.b Salmonibus infeſta eſt 486.g ſynonyma 536.b
Lampetra fluuiatilis hiſtoria, & icon 581.
Lampetra maioris, & minima icon 539.
Lampugo Rondeletij 302.f Vide Hippurus.
Laridum quadrageſimale 676.g
Latilus piſcis 498.b
Latus qui Rondeletio 498.b qui Scaligero 527.b eius hiſtoria 498.g b
Lauarona herba 218.b
Lauer, ſiue Sium 657.a
Lauaretus cur ſic dictus 657.a eius deſcriptio, & icon 657.
Lauoroni Bellonij deſcriptio, & tota hiſtoria 218.b
Lebiani piſces 56.g
Lebias, eiuſque etymum 56 g
Lelepris 41.d 42.g
Lepidotus, & cur Cyprinus ſic dicatur 634.b
ad Lepram 365.d 433.d 712.g
Lepradis Bellonij hiſtoria 30.f icon 31. mores ibid.
Lepus à Cane marino deuoratus 387.b fellis eius vis 423.d
Lepus marinus 116.c.204.c deuoratur à mullo 12.c
Leucifci aquiuocatio 601.d deſcriptio 606.b icon 607. vſus in cibo, & medicina 607.e d ſynonyma 605.d alterius deſcriptio 608.g icon 609. quid Galeno 504.g quid Hiceſio, ibid.
Leuciſcus Galeni qui Saluiano 601.a 605.d
Leucorinus 606.e
Libella Gaza 407.b & cur ſic dicta ib. Vide Zigena.
in Liberis educandis paterna diligentia typus 574.b
Libidini pœnas dant Sargi 178.f
ad Lichenas 712.g
Ligula piſcis 222.b deſcriptio 236.g icon 237.
Lima piſcis 471.c
Limanda 242.f
Limaria 307.e 308.f Tinca ſic dici poteſt 646.e
Limoſa 308.f
Lingua ſerpentina 463.d
Lingulata 235.d
Linum pro reti accipitur 177.c pro linea ibid.d
Liparis æquiuocatio 296.f
Liparis lapis ibid.
Liparis quorundam 666 b
Liparis Rondel. deſcriptio, & icon 296.g carnis qualitas ibid. vnde dictus 296.f
Litorum varietas 27.a
Lituum quid Gaza 2.b
Locuſta cur vincatur à polypo 363.e d vt Muranam vincat ibid.
in Loquacem prouerbium 211.a
Lora ex corio cetorum 670.e
Lota 536.b eius hiſtoria, & icon 648.
Lucerna nunc vocatus piſcis, an idem cum lucerna Plinij 134.f vnde dicta 134.g
Lucerna Geſneri 134.e
de Lucerna Plinij locus emendatus 133.c
Lucerna veterum qua authori 134.g
Lucius an piſcis memoratus ab antiquis 630.f eius apparatus 633.e cur apud nos in pretio 633.d cur in oſtijs marinus macilentus 631.d eius deſcriptio 631.a eius & Tinca amicitia 632.g in Gallia optimi ſunt 633 e icon 635 ponenda 631. eius mira atas 632.g mira viuacitas 632.g non eſſe lupum 490.g eius oua qui abijciant 631.f plebeum eſſe 633.e Plinio Eſox dicitur 482.f qua loca amet 631.d quando pariant & vt procreentur 632.h quando meliores 633.e diſſecti ſponte coaleſcunt 106 f vnde dictus 630.f voracitas, & audacia 632.e vſus in medicina 633.g vt capiantur 633.b vt coctus fiat caruleus 633.c vt Percam minorem deuoret 632.f vt piſces perſequatur 632.f
Lucius marinus 101.a 490.g
Lumbricus marinus 537.c
Lumbrina 78.b.
Lumbi Anglorum hiſtoria & icon 479.b d iconis conſideratio ibidem. Vnde dictus ibid.
Luna inſaniæ cauſa 327.a
Luna antiquorum 410.b 411.a
Lupi an duo genera 491.b eius aſtus 185 b apparatus 497.d cibus 494.b in cibis laus 497.a cur ſic dictus 490 f cur lanatus dictus ibid. cur clariſſimè audiat 495.d eius deſcriptio 491.b icon 491.492. eius docilitas 495.c inimicitia cum Mugile 496.f natura, mores 494.g non eſſe ſolitarium 494.b. pugna cum ſquilis 496 f qua loca amet 493.d qua partes magis fuerint in pretio 497.b quando meliores & contra 497.a rari in fluuijs Italicis 632.d ſolertne ſit an ſtolidus 495.a de eo varia opiniones 490.g vbi meliores 494.e vbi pariat 496.e voracitas 490 f vt capiatur 496.b vt è retibus euadat 495.b
Lupus fluuiatilis 490.g
Lupus laneus, ſiue lunatus qui 491.b d
Lupus Plinij 214.f
Lupus varius qui 491.b an ſit Trutta 586.f
Lutaria 308.f
Luxuria deteſtatio 260.e
Lycos 292 b
Lyra carnis qualitas 149.b apparatus ibid. ornatam eſſe 146 g eius deſcriptio 146. icon ibid. qua maris loca amet 149.a qualem & quando vocem edat 149.a quot eius ſunt genera 146 g ſenus qualis 146.e vnde dicta 146.c
Lyra alterius deſcriptio 146. icon 147. eadem ad ſceleton effecta 148.
Lyra cornuta Plinij 146.b

Lyra

Lyra veterum quæ 146.g
Lyriformes piſces qui 133.e

M

MAcarellus Alberti 269.e
Mænæ antipathia, & ſympathia 225.b. apparatus 226.e carnis qualitas 225.d cibus 225.a cur Hecatæ ſacra 227.a deſcriptio 223.d 224.e differentia 223.b fœcunditas 225 a eam Hecatæ vouere quid 227 a pro liquamine accipitur 226.e mas vt à fœmina differat 224 b mas Tragus dicta 77.d mas quo tempore ſateat 225.c marem non poſſe eſſe Tragum, ſiue hircum 98.f natura, mores 225.a non eſt Tinca 645.d qua loca amet 226. a quando pariat 225.a vbi meliores 225.d viles ſunt 225 c vſus in cibis ibid. in medicina 226.f in ſacris ibid. b
Mæna alba 227.b
Mænæ authoris, & Bellonij fortè icon 224.g
Mæna Rondel. icon 223.d
Magnus piſcis qui 565.e
Maſcolus Gaza 100.h
Maltha quid Plinio 395.a qui ſit piſcis ibid. eius hiſtoria ibid. vnde dicta ibid.
Malthæ Rondel. hiſtoria, & icon 395.b e
Maltha veterum quæ Bellonio 464.g
ad Mammas indurandas 475.b
Manati vt à Renerſo capiatur 301.a eius hiſtoria 728. 729. 730. vnde dictus 728 g deſcriptio & icon 728 729. cibus, indoles 729.d pueros tergo fert. 730.e capiendi ratio ibid. vſus in cibis 730.g
Maquerellus Arnoldi 269.e
Maris fœcunditas 55.a
Mare Harengorum vbi 295.b
Maris regulus 110. per Delphinum exprimitur & cur 714.e
Margotin 715.a
ad Mariſcas 592 f 634.b
Mario Plinij qui 532.b 564.f
Marſio 613.d non eſt Aphya cobites. 213.c
Marſionis Venetorum icon 213 e
Martialis locus expenſus 215.d
Marzapan piſcis 31.d eius hiſtoria, & icon 32.
Matricala marina 376 g
Maza quid 165.b
Melanthus fabula 715.e
Melanthinus 310.e
Melampygus pro quo accipiatur 61.a
Melanderini hiſtoria 179. 180. icon ibid.
Melandrys quæ 311.d cur ſic dicta 312.e
Melandrys qui, & quando Thunnus ſic dicatur 309.d
Melanuri aſtus 65.a. b capiendi ratio 65.d carnis eius diuerſitatis ratio. 66.g de eius cibo controuerſia 65.a cur guſtari noluerit Pythagoras 66.e eius deſcriptio 63.a icon 64. eius cum Perca amicitia 50.b de eo prouerbia 66.c quibus locis viuat 63.e vbi multi, vbi pauci ibid. vnde dictus 62.c vſus in cibis & medicina 66 g.b vt Coracino ſimilis dictus 63.a vt Sargo ibid.
Melanurus ſerpens 62.e
Membradis hiſtoria, & icon 112.b vilem fuiſſe 213.a vt capiatur ibid.
Membras Bellonij 212.e
Meadacij natura 66.f
ad Menſes promouendas 199.d
Meretrices Aphya cur dicta 208.c in earum amatores carmen 179.e
Merlucius. Vide Callarias.
Merulam capiendi ratio 36 f cibus, natura, mores 34.b deſcriptio 33.e x Bellonio d. ex Saluiano 34.e ex Geſnero ibid. quæ loca amet 34.g à Turdo ſpecie differre 27.b vnde dicta 14 g 33.a vſus in cibis 36.b vbi viridis dicta 33.e Zelotypia 34 b.
Merulæ authoris, & Ouidij deſcriptio 34.f icon 35.
Merula paluſtris 645.d
Merulus 33.a
Merix 4 g
Miles piſcis qui Alberto 331.a
Milnago Plinij 140.f
Miluum in cibis non probari 143.c cur templis offeratur 143.c cur rarò capiatur ibid. a cur & quando volitet ibid. b eius deſcriptio 140.g icō 141 natura, mores 143.a quæ loca amet 143.a qui authori 140.e
Miluus Plinij qui 133.d
Milui authoris icō 143. deſcriptio 140. 141.
Milui Rondel. deſcriptio & icon 279.e
Milui Saluiani icon 141.
Milui alteri ſeu Lucernæ nomine miſſi deſcriptio 144. icon 145.
Minerua cur glaucopis dicta 301.c
Mnion quid 304.e
Molæ caro qualis 414.g cur grunniat 411.b eius deſcriptio 411.d icō 412 413. alterius 413. 414 eius iecur quale 414.g non eſſe Lunam veterū 410.b eius pinguedinis vſus 4.4.g vnde dicta 410.b
Molaris piſcis 411.c
Molue maioris hiſtoria 488.g alterius 489.a vſus in cibis ibid. c
Monachus piſcis 600.f
Monedula Gaza 274.f
Monocerotis Cluſij hiſtoria, & icon 299.
Mordeus lapidem 617.b
Mormar 184.e
Mormyri apparatus 185.e carnis qualitas 185.e deſcriptio 184 icon ibid. ingenium & aſtus 185.b natura, mores ibid. quæ loca amet ibid. quando pariat 185.b vnde dictus 184.c vt capiatur 185.b
Merona 517.d 518.g 566.g
Mors dicti ceti dentis icon 687.
Muco Tinca dici poteſt 646.e
Mugiles an omnes in mari gignantur 508.e apparatus 512.e auditus 510 f capiendi ratio per fœminam 510.g cum hamis ibid. cum Delphinis ibid. eos carne abſtinere 509.a celeritas ibid. d cibus 509.a cur ſic dicti 504.f cur ſalaces 509.d cur iuſti dicti & clementes 509.a deſcriptio 507 e docilitas 510.f guloſos eſſe 509.c ingenium 509.d eis imber noxius 508.g laudatum olim fuiſſe piſcem 511.b fuiſſe olim vilem 9.c omnes ieiunos dici poſſe 505.b ortus & generatio 510 f eorum pinguedo homini infenſa 511.b de ijs prouerbium 512.b qui ſalubriores 511.d quot ſint ſpecies quibuſq; differant & conueniant 507.b ſtupiditas 510.c vbi & quando meliores 511.c iniuria pati 510.f vſus in medicina 512 f
Mugilis alati Rondel. deſcriptio & icon 147.c
Mugiles lacus Siphorum vt ab alijs differant 507.e
Mugil lacuſtris 658.f
Mulio qui 120.f
Mullaſter & quot eius ſpecies 122.o
Mulleus quid 120.f
in Mullis alendis ſumptus 118.g antipathia cum Torpedine 126.f apparatus 128.e f eorum barbæ pro obſonio appoſita 119.d. barbati vt inuicem differant 121.c vt imberbibus differant 121.c beta delectatur 125.d carnis qualitas examinata 117 d clauſtra patiuntur 124.b cur quaſi molles dicantur 120.f cur lepides dicti 124.b cur eis primum locum inter litorales det author 117 e cur gibbi dicti 122.g cur ab eis abſtineret Pythagoras 130.f cur Dianæ ſacri 129.d deſcriptio 122.f pro donis miſſos eſſe 118.e edacitas: 125.b in eo occidendo ceremonia apud Romanos 118.g genera eorum vt diſtinguantur 121 b. Græcis in delicijs fuiſſe 119.b.c humano cadauere non veſci 121.c hepatis eorum præparatio. 128.g imberbes etiam dari 121.c Leporem marinum deuorant 125.d maiores cur minoribus præferantur 127.a natura, mores 125.a noſtro etiam tempore pretioſum eſſe 120.e optimi color 126.b Orphum interficit 125.e partus 126.e de eo, & pinna ænigma 130.g eorum pretia apud Romanos 117.c qua carne veſcatur 125.b quæ loca amet 124 f quæ eius partes in pretio 127.b quibus noceat 129.a quibus ſacer. 129.d quo vaſe inſer-

lumellæ 232.b. læui cute præditi pauci 113.d lati qui 232.b lati & plani vt differant 85. b litorales eorumq; diuerſitas 2.g locus eis proprius 5.d marinorum differentia 2. f marini ſapore differunt à piſcibus aquarum dulcium 605.d marinos cur author præferat ijs, qui in dulcibus aquis degunt 2.c inter marinos cur à ſaxatilibus exordiatur 2.f eorum ortus, 573.a de pelagicis authoris & aliorum iudicium 2.b planorum forma 232.b eorum præcipua differentia 1.d de loco ibidem, qui Ariſtoteli 1.d. plani qui Plinio 85.e ſacri qui dicti 85.b. qui ſalitura inepti 222.b ſaxatilium laus, & differentia 2.f ſaxatiles cur litorales dixerit Ariſtoteles 2.g eorum tegumenta varia 1.d ex ijs vaticinia 160.e
Piſcis ater 719.b
Piſces candidi 85.e qui Plinio 628.g
Piſcis capitoſus 284.f
Piſces carbonarij 223.b
Piſcis fultuarius 283.e
Piſcis Iberus qui Horatio 269.e
Piſcis Iudaicus 565.e
Piſcis Iſtrianus 517.e
Piſces lapidoſi qui Alberto 595.a
Piſces nidum conſtruentes 42 f
Piſces pſettacei 233.a Vide Pſettacei.
Piſcis Rheni 283.e
Piſcis ſacer 325.a
Piſces ſexu maſculino carentes 551.a
Piſces ſine ſpinis 538.f
Piſces Sues dicti 515.b
Piſces vocales 78.e 113.a 710.b
Piſciculi minuti qui Terentio 207.
Piſcator ictus ſapit prouerb. 298.f
Piſtris. Priſtix 689.e
Piſtrix quid Ciceroni 669.e
Pix coracinus 76.f
Plagitius qui Arnoldo 243.b
Plateſſa Auſonij 243.b
Plataniſta 719.b
ad Pleuritim 627.b 634.b
Plinius correctus 54.b 67.e 75.b 86.g 133.e 220.f 273.d 308.f 310.f 330.g 351.c 372.b 445.b 449.a 536.b 537.c 572.e 672.g 720.g eius error 78.e 100.g 255.b 360.g 441.623.a 304.f
Plota 507.a 543.a
ad Podagram 423.b
Pœcilus. Pœcilia 78.e
Pollucis locus emendatus 14.g
Polypi natura 473.d cur à Congro vincatur 351.b.
Pombilus 325.b.
Pompilus Aurato dictus 169.b. ab eo cur Epopeus deuoratus 326.b deuoratur à Delphino 326.g eius fabula 325.a natura, mores 326.c nautis prudentiores ſunt 326.f quomodo ex Thunnorum genere 325.e ſacer piſcis dictus 85.d 86.e vnde dictus 325.a vt capiatur 325.f vt naues comitetur 326.e vſus in cibis 326.g
Pomp. Rondel. deſcrip. & icon 325.d
Porcus 348.f 411.b
Porcus fluuiatilis Athenæi quis 514.f
Porci fluuiatiles qui dicendi 518.g
Porcus marinus 380.g non eſt Faber 109.c cur Delphinus ſic dictus 701.b eius deſcriptio 253.a icon 254.
Porcus Niloticus Strabonis, qui Geſnero & authori 625.a an idem cum Capro 514.f
Porcus venenoſus 515.e
Porcellio 514.g 625.a
Porculus 514.g 518.f 625.a quando & vbi Sturio dicitur 515.b
Porrum quid Ariſt. 290.f
Potentioribus cedendum eſſe 590.g
Præſter ſerpens 692.f ad eius morſum remedium 324.g
Prætextatorum pœna 552.b
Premnades 310.b
Pricka deſcriptio 541.e icon 540.
Primada 310.b
Priſtes ſiue Priſtis 689.e Phyſteri idem Geſnero ibidem, velocem cetum eſſe 692.e
Priſtem Bellonij potius eſſe Phyſeterem 692.f
Priſtis Rondel. 690.g Bellonij ibidem b
Priſtis ſiue Serra Rondel. icon 693.
Priſtis nanis 692.c
Pruna cereolo cur ſic dicta 77.a
Prunarij piſces qui 223.a
ad Pruritum 449.a
Pſammodites 252.b
Pſetta 233.a earum aſtus 234.g
Pſettacei piſces 233.a carnis eorum qualitas 234.b differentia eorum à loco 234.f genera & differentia 233.a b natura, mores 234.g natatus 234.b omnes carniuoros eſſe 234.g omnibus quæ communia 233.c planorum ſpinoſorum duplex genus 233.b quæ loca ament 234.f quomodo facile capiantur 234.g procis quomodo fiant piſcinæ 234.f eorum ſexus 234.e non omnes fœminas eſſe ibid. b
Pſettites lapis 245.a
Pſittacus piſcis 22.b
Pſora quid 30.g
pſorus vnde dictus 30.g
pſorus Bellonij 180.e eius hiſtoria 30.f
ptiſana marina 14.g 27.d
pueri à Delphinis amati & dorſis eorum inſidentes 715.716.
pulcher Gaza 264 f
pulcher qu. Turdus ſit dicendus 22.g
pulmonem quæ habeant 5.e.
pungitij hiſtoria & icon 628.e
ad puſtulas pudendorum 324.g 475.b
pyruata 586.b
pythagorici cur piſcibus abſtinent 12.g.

Q

ad Quartanas 499.b
Quadratulus 243.e

R

Raia apparatus 448.b aſtus 446.f cartilagineum piſcem eſſe 441.a cur fœtus non recipiant 376.b 448.e cur tanta earum ſit copia 445.c differentia 442.f fœcunditatis earum cauſa 445.d eius genera examinantur 442.f iecoris delicia 448.g natura, mores 445.b earum qualę 445.a quæ loca ament 445.b à quibus laudetur 448.g quo anni tempore meliores 448.b vnde dicta 441.d vſus in cibis 448.g in medicina 449.e vt pariant 445.c vt nutriant 448.g vt coeant 445.b
Raia aſpera hiſtoria 461.d icon 462.
Raia aſperrima icon & hiſtoria ibid. g
Raia clauata vel ſaltem congeneris icon 459. nominis ratio 460.e iecoris eius delicia 460.f vſus in medicina ibid. Alterius hiſtoria 460. icon 461.
Raia fullonica 462.e icon ibidem.
Raia exiccata ad formam draconis icon 443.
Raia læuis Saluiani 454.b vide læuiraia.
Raia oculata hiſtoria & icon 453.
Raia oculata aſpera deſcriptio & icon 458. caro qualis ibid. e
Raia Oxyrinchos maior. vide Bos.
Raia Oxyrinchi minoris hiſtoria 455.d icon 456.
Raia quæ defendit hominem ab impetu Caniculàrum marinarum icon ex Geſnero 447.
Raia ſpinoſa hiſtoria 461.b icon ibid.
Raia ſtellaris hiſtoria & icon 457.a carnis qualitas ibid. b
Raia ſtellaris quorundam 452.e
Raia ſtellaris aſperrima hiſtoria 457.d icon 458.
Raia vndulata hiſtoria 452.b
Rana animal luſarium 296.f
Rana marina an edulis 469.c eius aſtus in venando 468.g cibus ibid. cur ſic dicta 464.f cur fœtus intra non recipiat 468.f eius deſcriptio 464.b 465.a icon 466. iecoris eius delicia 469.b natatus 468.g. oua eius qualia 468.e oua pariat & cur ibid. partus 375.b quæ loca amet 468.c viuacitas 469.b
Rana marina alterius icon 467.
Rana marina minoris hiſtoria 471. icon 470.
Rana piſcatrix cur ſic dicta 464.g vide Rana marina.
ad Rana rubetæ venenum 469.e
Raphanidoſis 200.f
Receptus tuti indicium 714 e
Remulgio 335.a
Remora an occulta, aut manifeſto naues remoretur 337.c cur auſpicalis dicta 340.f deſcriptio 335.b c 336.e de ea emblemata 340.b marinum piſcem eſſe 337.b hoc nomine tres
diuerſos

diuerſos piſces intelligi 335.e ab ea præſagia 340. f de eius vi diuerſa opiniones 339.a b c 338.e
Remora Imperati, & authoris icon 336 descriptio 337.a
Remora Oppiani diuerſa ad Ariſt. 335 e an ſit Lampetra 538.f eius deſcriptio 538.g
Reuerſus cur ſic dictus 299.d ſquamoſi hiſtoria 299.d icon 300 natura mores 301.a vt piſces venetur 301.a
Reuerſi Anguilli formis hiſtoria 367.e icon 368.
Rex piſcis qui Arnoldu 441.d
Rheni piſcis 283.c
Rhombus 514.b æquiuoca 246 b apparatus 252 g actus 234.g carnis qualitas 252 f cibus 251.b eius in mēſa nobilitas 252.e Paſſeri prælatam fuiſſe 251.d qua loca amet 251.a quis ſit Plinio 233.c quot eius genera, eorumq; differentiæ 247.b eius ſolertia, & aſtus 251.c vbi lateat 251.b vbi maiores 247.c vbi meliores ibid. d vnde dictus 247.a vſus in medicina 251.g vt à Paſſere differat 247.e vt capiatur 251.e
Rhombus aculeatus 248.
Rombus leuis 249. verus 250. carnis eius qualitas 252.g
Rombites lapis 251.
Rhomboides, qui Rondeletio eiuſque hiſtoria 242.a
Rhyas vnde dictus 181.a quid Aeliano 181.b quid Ariſtoteli 180. 18c.
Rhyades Ariſt. non eſſe Sparos 181. d
Roſa piſcis 31.d icon 32.
Rota Plinij 111.d 411.a
Rubecula 153.a
Rubeculus quorandam 649.b
Rubellio 152.b Vide Erythrinus.
Rubeo Rubellus 153.a
Ruber ibid.
Ruburnus ibid.
Rubus piſcis 441.d
Ruminolis piſcis 4.g
Ruſili Geſneri icon 621. eius deſcriptio 620.b icon alia 732.
Ruſcupa 153.a

S

SAcer piſcis Gazæ 85.e
Sacer idem quod magnus 86.c
de Sacro piſce locus Homeri explicatus 86.a
Sacer piſcis qui Homero 269.b
Sacriticulus à Perca ſuffocatus 51.d
Sachetti deſcriptio 55.d icon 56. 57.
Sagittarius Aeliani 556.b 298.a
Salacitatis pœna per Scarum indicata 12.b.
Salamandrarum ortus 546. f contra eas remedium 469.e
Salamandrinus 583.A.
Salanx 482.g
Salar Auſonij 585.c qui ſit 481.d
Salmerini cibus 584.a deſcriptio 583. icon 584. quando coeat 584.e quibus locis gaudeat 583.d vnde dictus 583.a
Salmonis apparatus 489.c cibus 483.d eius in cibo præſtātia 489.a cur fluuiatilem Plinius dixerit 484. g cur alte ſaliat 486. f cur in fluminibus pariat 485.b cur in fluminibus minores 485.a eius deſcr. 482. 483.icō ibid. eius dux Sturio dictus 529.c ab hirudinib. infeſtatur, & quando 486 f eum eo maximam affinitatem eſſe truttis 588.b nidi in quo pariunt, artificium 487.e ouorū eius eſus 489. c eius prærogatiua 481.e quando pariat 487.c quādo migret 487.f quādo eſui ineptus 485.b qui meliores 489.a & vbi b qui & quando peiores 489.c robore valent 487.a ſaliendi modus 486.b ſexus diſtinctio 483. 484. vbi fumo indurētur 485. d vbi meliores, & pinguiores 485.c vbi naſcatur, & pariat 484.b viuacitas 488.e vt à Trutta differat 588 b vt dulcem aquam amet 485.e vt præcipitia aſcendant 487. b vt capiantur 488.f g
Salmo lacuſtris Rondel. 652.e
Salmo Lemani lacus Rondel. 649.b
Salmonetus qui Hiſpanis 121.b
Salmulus 481.d Salmunculus ibid.
Salpa auditus, & ingeniū 190 g capiēdi ratio 190.b 191. carnis qualitas 191 b cur hos dicta 188.e deſcriptio 188 g icon 189. natura, mores 190 g quæ loca amet 190.e quādo pariat 190.b qui homo ſic dici poſſit 191.a vbi, & quando melior 191.b victus 190.e viliſſimam fuiſſe, & eſa 191.b
Salſamentum Gaditanum 275.b
Salſamēta ſardica 219.b Sexitana 271 (e
Sanda Danorum 283.b
Sandalion 235.b
Sandilz Anglorum ſynonyma 252. b deſcriptio 253.a icon 254. hiſtoria tota 253.b & inde.
à Sanguine, & vindicta abſtinendum eſſe 156.g.
Saperda quid 70.f 207.d
Saperdes quid 70.e
Saphyrus piſcis 6.e
Sarachi hiſtoria 665. d
Sarda æquiuocatio 219. b cur farciretur, & quomodo 222.g deſcrip. 220 g quæ loca amet 222.f pro quolibet piſce ſalitura idoneo accipitur 219. b à Sardina vt differat 219.b Thunnus quando ſic dicatur 310.g
Sardarum viridium icones 222.
Sarda Flandrica deſcriptio minoris, & maioris 220.b icones 221.
Sarda fumo indurata icon 221.1
Sardella lacuſtres 220.e
Sardiacus 173.a 505.d
Sardica ſalſamenta quæ 219.b
Sardina an eadem Sarda 219.b
Sargo Gazæ 505.c
Sargu mugilis ſpecies 173.a
Sargus an litoralis 177.b eius apparatus 179.b bonum piſcem eſſe ibidem capiendi ratio 178.f eius, & caprarum amor 178 e cibus qualis 177.b cur mulli comes 125.c cur alius alio melior 176.b deſcriptio 173.c de eo hieroglyphicum, & emblema 179.c d eius ingenium, & aſtus 177.b marium pugna vnde 177. d quæ loca amet 176 c cum Scaro confunditur 173.a ſolis radios amat 176.f eius cum Sparo ſimilit. 173.c cum Aurata ibid. vbi frequens, & vbi nullus 177.a vnde dictus 173.a vt mauribus capiatur 178.f vt expiatur apud Cares populos 178.g
Sargus Ariſtot. qui Bellonio 608.f
Sargorum authoris deſcriptio 173. d icones 174. 175.
Sargi alia icon ex Geſnero 176.
Sargi alterius hiſtoria 179.d
Sargus mugilis ſpecies 505.c
Sario Auſonij 481.d
Sauri apparatus 278.f carnis qualitas 278.f cur ſolitarius capiatur 278.e deſcriptio 276.g icon 277. non eſt latinorum lacertus 267.b 276.c quæ loca amet 278.e qui authori 276.e
Saurus Rondel. 107.a 108 g
Saurus peregrinus rubri maris eiuſque hiſtoria 276.g icon 277.
Saxaulis 235.c
ad Scabiem 365.d 433.d 475.b
Scarabæus piſcis 185.d
à Scaro cur abſtineri voluerit Pythagoras 12.g amantib. comparatus 12.b amor in ſuos 10.e f an dormiat 10.g b an vocalis 11.b apparatus 13.d caro qualis ibi. cerebrum Iouis dictus 3 b cur ruminet 5.b cur non polluceretur 3.d ab eo denominata, & cognominata 13.b eius dentes quales 5.b epitheta 13.a etymā 4.e genus, differentia, deſcript. 4.b de eo Iſidori ineptia 4.c de eius lingua quædā cōſiderata 11.b noſtris moribus fuiſſe ignotum 6.b non eſſe carniuorū 12.c herbiuorum eſſe ibid. f partus 11.a prærogatiua 3.b qua aſtu captus ſe liberet 9.f rammas 10.e ſalacitas 1e.d ſaxatilē piſcē eſſe 9.b ſaxatiliū præſtantiſſimum eſſe 3.a ſolitarius ne an gregalis 10.e vbi abundet 6.b 9.a vbi nō ſit 9.b vbi feminis inſtar ſint ſeminati 3.a eius ventris mira cōſtitutio 5.c viſcera optima 3.e vſus in cibis 13.e in medicina 14.e vt capiatur 12.b vtrumq; dentatum eſſe 5.c
Scari Bellonij deſcriptio 6.g
Scari Cretenſis icon 8.
Scari Onia Rondel. ſcriptio 5.d icon 6. vt à Sargo differat ibid. vt à Scaro vario 6.e vnde dictus 5.a
Scari varij deſcriptio, & vt ab Onia differat 6.e f icon ibid.

Scarites gemma 13.b
Scaardinus 628.g
Scaurus 4.f qui & vnde dictus 13.b
Scirbis piſcis 24.e
Scepiaas piſcis 31.d
Schilli Germanorum hiſtoria 667.d icō 668.
Schrolli Danubiani piſcis hiſtoria, & icon 627.
Sciana. Vide Vmbra.
Sciathis 79.b
Scolopacis Rondel. nominis ratio, & hiſtoria 298.e deſcriptio, & icon 298. vſus in cibis ibid.b
Scolopendra cetacea icon 721. deſcriptio 722.e & inde.
Scombri erga altores gratitudo 271.d apparatus 272.g carnis qualitas ibidem coitus, & partus 272.e cur ſaliantur 272.g deſcriptio, & icon 270.e natura mores 271.d quæ loca amet 271.a ſynonyma 269.e temeritas, & imprudentia coram panita 272.f vbi maiores, & meliores 271.a vſus in medicina 274.e vt capiantur 272.f vt & quando migrent 271.d
Scomber paruus 274.b
Scomber ſpurius 267.b
Scōbri in marmore à natura ſculpti 271
Scombraria inſula cur ſic dicta 27.b
Scorpæa caſtitas 202.f deſcriptio 201 b icon ibid. ſynonyma 200.b vſus in cibis 202.f vt à Scorpio differat 196.f
Scorpæna alterius icon 202.
Scorpæna Athenæi 196.e
Scorpidion Pſelli 201.a
Scorpioidis deſcriptio, & icon 116.e cur ſic dicta ibid.d vt à Scorpio differat ibid.d
Scorpioides Rondel. 204.f
Scorpio an idem cū Scorpio 195.d ſpecie differt 200.h Vide Scorpæna.
Scorpij aculeorum vis, & vſus 197.e eum capiēdi ratio 198.e carnis qualitas 199.a carnis durities vt emendetur ibid.b cibus 197.e deſcript. 196.f icon ibid. duo eius genera ibid. fellis vis & vſus 199.a ictus eius venenoſitas 197.d nat. mores 179.e de eo prouerbia 198.f quæ loca amet 197.b ſynonyma 195.e veneni cura 198.g vnde dictus 195.e vbi & quoties pariat 198.e vſus in medic. 199.d vt cartilagineus dictus 199.b
Scorpius canoſus 201.d
Scorpius tegamodes 196.f
ad Scrophulas 95.b
Scylla cur Canis dictus 382.f
Securitatis à magnis piſcibus ſignum 334.g
ad Secundas educendas 199.d 579.a 634.b
ad Sedis procidentiam 433.d
Serpens indicus Cardani 406.
Serpens ſacer vocatus 93.e
Serpentium ſpina qualis 372.f
Serpentem fouere quid 463.b
Serpentis marini deſcriptio 343.345. non eſſe Anglorum Sandilz 253.e pro vero miſſi icon 347. Gillio qui 104.f de eorum magnitudine digreſſio 343.d natura, mores 347.b qua loca amet 347.d ei quid proprium 256.d coram & terreſtrium pugna 347.e d ſynonyma 343.b vſus in cibis, & medicina 348.e vt ſe occultet 347.e proprie dicti deſcriptio 345.b & inde icon 346.
Serpentes nigri capite draconis 345.a
Serpentes Noruegiani 343 d icon 344.
Serpens rubeſcens 367.a
Serpēs terreſtris mare frequentās 347.(d
Serra inuentio 475.e
Serra aquatica 692.b
Serra Cluſij hiſtoria, & icon 696.e
Serra Plinij Geſnero 690.g 298.e
Serra Rondel. 690 g eius icon 693 noſtri eiuſdem icones 694
Serratoris alterū in mari typus 421.d
Seſerinus veterum 411.a
Silaurion 517.e
Silurus an ſit Sturio 519.e cum cum Glanide implicat Aelianus 567.e a Glanide differre 521.a ſale condiri ſolitum 530.b vnde dictus 510.b
Silurus Gazæ 567.a Geſneri 523.d 507.b
Siluri Geſneri tertij deſcriptio 568.b icon 571.
Silurus Matthioli 523.d
Silurus Niloticus Strabonis, & Athenæi 572.g
Simia Bellonij 396.e
Simia cur Alauda dici poſſit 113.d
Simia piſcis 369.c
Simia marina Geſneri 406.g icon 405. hiſtoria ibid. alterius 406.
Simus piſcis 610.g
Sium, ſiue Lauer 657.
Smaris 223.d qui piſcis 227.e carnis eius qualitas 229.a cur Leucomænis dicta 227.b eius fœcunditas 229.a quæ loca amet 229.a ſynon. 227.b vſus in cibis 229.b in medicina ibid. vt capiatur 229.a vt a Boope differat 227.d vt a Mæna ibid.
Smaridis peregrina deſcriptio, & icon 228 f
Smaridis Bellonij fortè deſcriptio, & icon 228 f
Smaridis Rondel. deſcriptio, & icon 228.e
Smylla piſcis 278.f
Solaris piſcis 567.a
Socrates cur Torpedini aſſimilatus 422.f
Solea carnis qualitas 240.e cur frigus fugiat 239.d eius genera, deſcriptiones, & icones 235.236.237.238. 239. natura mores 239.d quo Aeliano 247.b Plinio 233.e quæ loca amet 239.d ſynonyma 235.b vſus in cibis 240.e vbi magis pingueſcant 339.d vnde dicta 235.b
Solea Geſneri 244.
Solea lata authoris 239.
Solea oculata deſcriptio 235.d icon 236.
Solea rotunda 242.e
Solitarij typus 550.b
Spargus 181.a
Sparulus 180.b
Sparus an Aeliano Aſpargus vocetur 181.b eius apparatus 183.d carnis qualitas ibid. cibus 183.b deſcriptio, & icon 182.g laudata carnis piſcem eſſe 183.e litoralem eſſe ibid. natura, mores ibid. ſynonyma 180.b vnde dictus ibid. vſus in cibis 183.e vt ab Aurata differat ibid. a vt à Sargo 182.g
Spari authoris deſcriptio 183.e icon 182.
Sphercus mugilum ſpecies 506.f
Sphyræna exacta deſcriptio 101.c & inde longum piſcem eſſe ibid.b quibus laudatus 103.a natura, mores 102.a qua maris loca amet 102.g quot eius ſint ſpecies 101.e vnde dicta 100.b vſus in cibis 103.a
Sphyræna fluuiatilis 609 b
Spina in animantibus diuerſitas 372.f
Spinachia 628.e
Spinax cur fœtus non recipiat 378.b vt pariat 375.b
Spinula piſcis 195.b
ad Splenicos 712.g
Spondile Plinij qua Bellonio 104.f
Spuma piſcis 211.d
Spuria Gazæ 109.b
Squali apparatus 602.b caro qualis 602.e cibus ibid. deſcriptio, & icon 601. fluuiatilem potius, quàm lacuſtrem eſſe 607.a non eſſe Galeum 373.a olim fuiſſe vilem 9.e vbi & quando melior 602.g ſynonyma 600.e vbi & quando pariat 602.e vilis eſt ibid.f eius viuacitas ibid.e vt capiatur ibid.e vt à mugilibus differat 601.a
Squali minoris hiſtoria 603.a
Squalus veterum 600.g
Squarus 4.e
Squatina aſtus 473.e cur colorem mutet 474.e eius cutis vſus 475.b deſcriptio & icon 472.e eius eſus quibus proſit 475.b fœtus intus recipit 474.e qua loca amet 473.a qualis ex ea alimentum 474.b qualis caro 474.475.ex quo genere ſit 472.e quoties pariat 473.b & quot ibid.e ſynonyma 471.e vbi melior 475.a vnde dicta 471.d vt coeat 473.a
Squatinoraia an detur 476.e cur rarus piſcis 476.b gemina prone, & ſupine depicta ibid. 477.478. deſcriptio 476.479.
Squatoraia 475.d

Squatraia 475.d
Squatrolinus 476.f
Squatroraia 475.d
Squati etymologia 471.c. *Vide Squatina.*
Stirio 517 e
ad Stranguriam 200.e
Strigilis piſcis 606.e
Stromateus 188.g *eius hiſtoria* 191.d *icon* 192.
ad Strumas 222.b 226.g 434.c 449. a. 469.c 498. e
Stupefactor 415.b
Stupor piſcis ibid.
Sturio an ſit Silurus 519.c *eius apparatus* 530.b *eius capitis prærogatiua* 530.g *capiendi ratio* 529. b *cibus* 528. b *color* 520.f *cur hamis non capiatur* 519 b *deſcriptio* 527.a *differentia* 527.b *duo genera* 526. e *eſt Oxyrinchus Caſpius* 519. c *eſſe veterum Acciþenſerem* 524. f *eſſe Silurum* 522.b *mira magnitudinis vbi* 528.g *natura, mores, ibid.* b *nobiliſſimum piſcem fuiſſe* 529.d *non eſſe Lupum* 490.g 517.d *non eſſe Attilum ibid. non eſſe Oniſcum Dorionis* 284. b *oua eius, vnde ad nos perferãtur* 528.g *porcum marinum dici* 518. g 523.d *quæ flumina ſubeat* 528. g *qui & quando meliores* 330. f *robuſtum piſcem eſſe* 529.a
Salmonum dux dictus 529.c *vbi rarius capitur* 528. g *vox eſt non latina, & vnde dicatur* 517.e *vt veteribus vocetur ibid.* d *vt ſefrigeretur* 529. b *ab eo vt differat Ichthyocolla* 506.e *vt Galeis ſimilis. & diſſimilis* 527. a *vt ab Attilo differat* 562. b *Zigara inſequitur* 529. *eius ſtoliditas* 82.g
Subula piſcis 454.e
Sudes quid Latinis 101.a
Sudis cur ſic dicta ibid. *Vide Sphyrana.*
ad Suffuſionum initia 267. a 404. a 460.g 469.c 552.g *ad earum initia diſcutienda* 199.d
ad Suggillata in oculis diſcutienda 324.b
Suillus 517.e
Sulmo 481.d
Sulphureus Color 270.f
Sumus Alberti 567.b
ad Surditatem 552.g 596.f
Sus marinus 320.f 719. b
Sues dicti piſces, & cur 515.b
Syacion 514.b
Syana 79.b
Syagris 515.a
Synagris à Synodonte differt 164 b *quo nomine nunc vocetur* 165. a *eius deſcriptio* 165.c *icon ibid. vt à Synodonte diſtinguatur* 165.c *vt capiatur* 165.d *icon Rondel.* 721.
Synodontis etymum 160.g b. *Vide Dentex.*
Synodontes cur ſic dictus 309.d *quando Thunnus ſic vocetur* 309.b
Synodontis lapis 162.f

T

Tænia 233. e *quibus piſcibus coniungenda* 369.b *vnde dicta ibidem.*
Tænia Ariſtot. an Tænia Epicharmi eadem 237.a
Tænia Bellonij 236. b *eius deſcriptio* 369.c *icon* 370.
Tænia falcata Imperati, & authoris deſcriptio 369.d *icon* 371.
Tænia Rondel. deſcriptio 369.b *icon ib. alterius deſcriptio* 369. *icon* 370
Talparia 553.b
Tarantellum 311.b
Tarditatis typus 732.e
Teligoni haſta 431.432.
Temarus 593.a
Temeritatis pœna 295.d
Teſtudinem vt Reuerſus capiat 301.a
Thedo Auſonij 585. c *qui Bellonio* 660.g
Theſmophoria quid 378.f
Thranis 330. b
Thrion quid 209.d
Thriſſa fluuiatilis 500.f
Thunna 307.c
Thunnorum abdominis laus 323.b *apparatus ibid.* d *aſilo quando infeſtetur* 319.d *eorum cum Aelopys pugna* 87. b *eius caro ſalita cur ſola omotarichus vocetur* 311.e *cur à Byzãtinis* 317.e *cur Calcedonij nullos, vel paucos capiant* 317.d *cur lubricus dictus* 312.d *cur timeat* 318.d *cur ſceleratus dictus* 320.g *cur noctu cant* 319.a *deſcript.* 312. *icones* 313.314.315.316 *dormiunt* 319. b *dulces aquas amãt* 317.b *fuſcinis percutiuntur* 322.g *impietas, & voracitas* 329.g *eorũ mira timiditas* 322.f *eorum mire videre quid* 318 b *in natando ingeniũ, & ordo* 318.d 319.e *natura mores* 318 f *partium ſale conditarũ nomina* 310.a 15 & *Pelamys loco diſtincti* 317.b *vt differãt* 312.g *cur etius pinna cur hæreat aſilus* 320.f *plus biẽnio viuit* 321.a *quæ loca maximè amet* 317.a *quãm diu viuat* 320.b *eos quando Byzantini maximè capiant* 318.s *quando lateant, & dormiant* 319.c *quando meliores* 323.a *quando pingueſcant ibid. quãdo ſic propriè dicantur* 307 d *quando dicatur Apolectus* 309.a *quando Chelidonias ibid. quando Cybios* 310. f *quando Melandrys* 309. d *quando Orcynus* 308.b *quãdo Synodontis* 309. b *quãdo Triton* 309. b *quando Xanthias* 310.g *cum quibus amicitiam, & inimicitiã habeat* 321.b *quo cibo vtatur* 320.f *quo iure ſapidior euadat* 324.f *eius ſalſamenta a recenti carne præferenda* 323 e *vbi melior* 318.e *vbi notior* 317. a *ex eius ventre obſonium nouum* 324.e *viſus eius qualis* 318.b *vnde dictus* 307.b *vſus in cibis* 323.a *in medicina* 324.g *vt pingueſcant* 320 g *vt Pontum intrent, & exeant* 318 g *vt retibus inuoluatur* 321. d *vt nunc à Gaditanis capiantur* 322. f *vt à Thracibus* 321.d
Tunni comitantes nauigia, qui Plinio 325.c
Tunnaria quid 321.e
Tunnarij qui 321.e
Thunnina ſalſamenta 311.b
Thunnides qui 320.b
Thurſio 330. *quid* 719. b *Vide Turſio.*
Thymallum auro veſcantur 595.a *apparatus* 596.e *tuluce capi* 595.c *cur flos Ambroſio dictus* 595.d *cur Ausoniorus dictus* 595.b *vnde dictus* 593.a *eius deſcriptio* 593.c d *icon ibid. non ex Gobione fluuiatili naſci* 592.b *quãdo magis capiantur* 595. d *quas aquas ament* 594.b *eius ſynonyma* 593.a *thymum olere* 595. b *ſalubritas* 596.e *eius in cibis laus* 595.d *vſus in medicina* 596.f
Thymus piſcis 593.a
Thynnis quid 307.e
Thynnus. Vide Thunnus.
Tibicen piſcis qui Gallis dictus 24.f
Ticca amicitia cum Lucio 647.a *apparatus* 647.d *an à veteribus eius facta ſit mẽtio* 645.c *carnis eius qualitas* 647.b *cibus* 647.a *deſcrips. & icon* 646. *differentia à colore* 646. b *eius cũ Lucio amicitia* 632. g *mali ſucci eſt* 647.d *non eſſe Manam* 645 d *Orphus paluſtris dicta* 158.e *eius pellis carni prælata* 647. d *quando maximè noxia* 647. b *quas aquas amet* 647.a *vſus in medicina* 648. e *vbi laudatiores* 647.c
Tinca Auſonij 116.e
Tinca marina 42.e 33. a *eius carnis qualitas, & apparatus* 293. b *quæ loca amet* 293. b *cur ſic dicta* 291. b *deſcriptio* 293.a *icon* 292. *ſynonyma* 291.a
Tinca fontana an Lampetra 537.d
Tiſmallus qui Alberto, et Iſidoro 593.a
Tobiæ oculi quo felle ſanati 267.a
Thomus Thorianus quid 330.b
Torentina 585. b *ad Tormina ex dyſenteria* 552.g
Torpana 415 b
Torpigio ibid.
Torpedinis apparatus 422. d *aſtus* 419.d 420.e *carnis qualitas* 422. g *cur ſic dicta* 415.b *deſcriptio* 416 419. *differentia* 416.g *de ea diuerſa opiniones* 416.s *de ea hyeroglyphica* 421.d *mugilem cap.* 420. f *cũ ea mulli antipathia* 126. f *quæ loca amet* 419.b *quæ eius partes meliores* 422.g *quando pariat* 419.

c quando melior 422. g quando cur & vbi lateat 419. d ſtupefaciẽdi vis vnde 420. b 421. a ſynonyma 415. a toti an parti ſtupefaciendi vis inſit 421. b eam vim paruam eſſe 420. b eam viua tantum meſſe 420. b vt capiatur 421. e vt natet 419. d vt inſidiatorem vincat 420 g vt torpore afficiat 420. f
Torpedinis maculoſa icon 417. non maculoſa 429. a
Torpedo nigra 423. a
Torpedo oculata 416. 417.
Trachuri carnis qualitas 269. b cauda eius mira facultas 269. b deſcriptio 267. e icon 268. alterius ab authore obſeruati ibid. nõ eſſe lacertum 267. b non eſſe Saurũ ibid. qua loca amet 269. a qui Ionia 255. b ſynonyma 267. b vt capiatur 269. a vt ſapidior fiat 269. b
Tragus, ſiue Hircus piſcis Athenai, qui Rondeletio 98. f
Tragus quorundam 353. e
Traliani locus correctus 278. f
Tremula 420. b
Trichia quæ Ariſtoteli 219. c
Trichis 449. d quæ Ariſtoteli 219. e vnde dicta ibid.
Trigilis 120. f vnde dicta ibid. b
Triglitis ibid.
Trigola an Mullus imberbis 121. d an eadem Guelo 138. f
Trillia 120. b
Tripatinum quid 365. a
Triſius piſcis 576 g
Triſſia Rondel. icon 500.
Triſſia Vide Muſtela fluu. & lacuſtris.
Triton qui, & quando dicatur Thunnus 309. b
Tructa D. Ambroſij 585. e
Trocta vnde dicta 327. b
Troctarũ cum Delphinis pugna 329. a
Troglodyta piſcis 114. g
Trutta aduerſis amnibus natat 590. g an veteribus nota 585. e apparatus 592. e de eis capiendis leges 591. a cibus 590 b earum in cibo laus 591 d differentia, & genera 588 f non eſſe lupum varium 491. b nõ omnes aduerſis fluminibus natare 590. b quæ ſuauiores 591. d quomodo antiquis vocetur, ignoratur 519. d quib. aquis gaudeat 590. f recentes optimas eſſe 192. e ſale condiri 592 fin. Salmonẽ abire creditur 585. d cum Salmone maximam ei eſſe affinitatem 588. b ſynonyma 585. b tonitrua timet 590. b vnde dicta 585. b. vt à Salmone differat 188. b vt manibus, & fuſcinis capiantur 591. a vt ineſcentur ibid. vt à Macedonibus capiantur ibid. b
Trutta flaui coloris 588. f
Trutta fluuiatilis noſtra icon 589.
Trutta fluuiatilis alterius hiſtoria, & icon 593. g
Trutta fluuiatilis Geſneri icon 589.
Trutta lacuſtris apparat. 654. g carnis qualitas ib. cur facilè putreſcat 654 g cur iunipera conſeratur 654 e eius inſalubritas 654. g fluuios ſubit 654. a eius nobilitas 654. g vt differat à Truttis, Salmonibus, & Vmbla 652. g vt capiatur 654. f
Trutta lacus Benaci 653.
Trutta Salmonata 588. g non eſt Saxia 585. d eius hiſtoria 652. 653.
Tunallus qui Alberto, et Iſidoro 593. a
Tunnina 311. c
Turbo ius piſcis 247. b
Turcheſit mira natura 339. d
Turdi caro qualis 27. c cibus 27. b deſcriptio 15. b differentiæ ibid. epitheta 15. e etymum 14. g à Merula ſpecie differre 27. b qui Bellonio 15. a quomodo colorem mutare dicatur 15. c ex Saxatilibus eſſe 27. a ſynonyma 14. g vbi non ſit 27. b velocitas 27. b viuaria fert ibid. vſus in medicina 27. e vt appareturad cibi vſum 28 e vt inter alios piſces diſtinguatur 15. b
Turdorum ab authore obſeruatorum deſcriptio 15. d icones 16. 17. 18. 19 20.
Turdi à Geſnero obſeruati deſcriptio 25 d icon 26.
Turdorum Rondelet. deſcriptiones, & icones 21. 22. 23. 24. 25.
Turdi Saluiani maioris deſcriptio 20. g
Turdus minor eiuſdem 21. a
Turdus viridis Saluiani 20. g
Turpena 413. e
Turſionis carnis qualitas 720. g deſcriptio 719. e icon 720. locus natura, mores 720. g Phocænæ eandem eſſe 719. b vt Caniculæ ſimilis dictus 719. e
Turſia Plinij 517. d
Turtur 586. a
Turtur piſcis 424. e
Typhle, ſiue Typhlina marina 104. f
Tyrſio. Vide Turſio.

V

VAcca marina carnuta 454. e
Valetudinis integræ typus 608 b
Vangeronis Rondel. deſcriptio 621. a
Varius. Vide Phoxinus læuis.
Varij Aeliani qui 587. a
Varius maior 586. f
Varius quorundam 586. e
Varrinis locus reſtitutus 220. f
Varolus 491. a
Vedij Pollionis crudelitas 361. b
ad Venena 469. e
Venenum pro dolore dixit Oppian. 96. g
ad Ventriculum exolutum 512. f
Ventriculi procidentiæ cauſa 54. e
ad Venerem excitandam 639. e ad inhibendam 340. f 421. e 423. d ad eã vt quis impotens reddatur 129. a
Veris indicium 502. e
ad Verendorum puſtulas 226. g
Vergiliades piſcis 664. f
Vermis aquatilis 537. c
ad Verrucas tollendas 200. e 226. g
Veſpa Mænas amans 225. a
Veſpertilio 140. e
Veſpertilio piſcis 264. g 434. g
à Victu abſtinendum eſſe 136 g eius ignauia 61. b
Vindoſa Alberti 606. f
Vini tædium vt Mullus faciat 229. b ad id inducendum 552. g
Viola piſcis 535. d
Vipera an cum Muranè coeat 339. e
Vipera marina 255. b 343. c
Virgatus piſcis 188. f
ad Viſus aciem 267. a 498. f ad eius hebetudinem 24. f 498 g
Vita Medica, & Perſica quæ 34. b
Vitta Gaza 369. a
Vitulus marinus nepos cur dictus 723. b eius deſcriptio ibid. icon 724. in aqua, & in terra viuit 725. a cum pedum vſus in terra minus idoneus ib. b cibus ibid. voracitas ibid. cur difficulter, et quom. occidatur 725. c ſomnus ibid. Stertor vnde ibid. ſynonyma 722. e cur extra aquam dormiat 725. d eius pulmo qualis 725. d mitefcere, & docilem fieri ibid. hominis amatores eſſe 726 e eius amor erga prolem ib. eius gratitudo 726 g vt mingant & coeant ibi. Coagulum euomunt, & cur ibid. eius conſenſus cum mari 726. b eius pelles fulmina arcent 727. a Vrſos timet ibid. b Arietes marinos ibid. b eius caro qualis 727. eius vſus in medicina 727. d
Viuella 694. f
ad Vlcera 324. g 634. g capitis 404. b 475. b putrida 531. e ſerpentia 226 f vetera 324. b
Vlyſſes cur Delphinum haberet in armis 714. b
Vmbilicus piſcis 649. a
Vmbla vulgò dicta etymologia 646. e carnis qualitas 651. b locus, natura, mores 651. a quando melior 651. b
Vmbla maioris deſcriptio 649. e minoris ibid. e icon 650.
Vmbra apparatus 83. b de eius capite ridiculoſa hiſtoria 82. 83. de carne eius iudicium 83. b e deſcriptio 79. 80. icon 81 ab authoribus deſcripta examinantur 79. d eius cum Glauco ſimilitudo 79. e ex ea ius album, & gelatina 83. b natura, mores 82. f cibus ibid. nobilem piſcẽ eſſe ibid. g quæ eius partes meliores 82. b quæ maris loca amet 82. e qui ſic olim dicti 79. a quo tempore melior 82. b ſimilitudo cum Coracino 78 b ſynonyma, & etymum ibid. ſtultitia in celanda capite 82. f vnde dicta 78. b vſus in cibis 82. g in medicina 83. d vt à Coracino, & Lato diſtinguatur 80. f

Vmbra Auſonij qua 96.b
Vmbra fluuiatilis Rondeletij, & Bellonij deſcriptio 597. a icon 596. carnis qualitas 597.b vt à Trutta differat ibid. a
Vmbrina 78.a
Vnicornis piſcis 299.a
Volatus piſcium diuerſitas 134.e
Vomentis ſymbolum 598.e
ad Vomitus ſedandos 512.f
Voraces cur per Scarum ſignificati 11.d
ad Vocem inuandam 531.c
Vocalia animalia qua 12.b
Vpupa auis 190.f
Vranoſcop aſtus 266.e carnis qualitas ibid. b deſcriptio, & icon 265. fellis in medicina vſus 266. b ignauia ibid. ſynonyma 264. temperamentum 266. b Viuacitas ibid. n voracitas ibid.
Vraaqua 312.f
ad Vrinam ciendam 634. g ad eius ſtillicidium 106.g incontinentiam 354.f 348. n
ad Vteri alba profluuia 634. b ad eius prolapſum 423.d 434.e ſuffocationem 274. c vitia omnia 579.a
Vtilis animal ſerram in ceruice habens 695.
ad Vuam iacentem 226.f
Vulpes 532.e
Vulpes archeſtrati 396. e
Vulpes capta vt ſe liberet 329.b
Volpecula 114.b aſtus 398.f amor in prolem ibid.g carnis qualitas ibid. deſcriptio, & icon 396. natura, mores 398.e partus 375.b qua loca amet 398. e ſynonyma 395.d vnde dicta ibid.
Vulpecula alterius icon 397.
Vulpecula Bellonij 398. e

Z

Zaphirus Ligurum 111.a
Zelotypia mala 36.g
Zerta 513. a
Zeus piſcis qui 110.e
Ziga Albis fluuij hiſtoria 503.b icon 731.
Zucca Caffa 564.b
Zygana carnis qualitas 410.g cur Galeis annumeretur 407. c natura, mores 410. ſeius pinna 396.g qua loca amet 410. e quibus annumeranda 407.c vnde dicta 407.a
Zygana alterius icon 409.

GRÆCA VETERA, ET NOVA.

A

Ἀβλεννή: 104.e
Ἄγρος 264.f
Ἄδωνις 76.b
Ἄετος 438.g
Αθερίζειν *quid* 216.b
Αθερίνη 216. b
Ακάρναν 116.b
Ακάρνας 157.a
Αλάβης 536.b
Ἀλφηστής 66.b
Ἀλφηστικός *ibid.*
Αλώπηξ 395.d
Auia *vnde dicta* 327.
Ανθερίνη 216.b
Ανθίας 85.a
Ἀπολιχνος 309.a
Ἄραξ 293.d
Αράγνη 255.b
Αράγνης *ibid.* b
Αρχάδας 157.a
Αρχάνης 156.b.255.b
Αρισοτής 305.b
Αυλωπίας 85.c
Αυλωπός *ibid.*
Ἀὔξις 308.e
Αφρίτις 207.b
Αφρος *ibid.* 211.b
Αφύης *quid Hippoc.* 208.e
Αφύη 206.b
Αφρύη 207.b 211.c
Αχάρνα 255.b
Αχάρνος 156.b
Αχίλλο 343.a

B

Βαίονα 203.a
Βάκχος 505.a
Βαυίς 441.e
Βάτος 441.e *& cur ſic dictus ibi.*
Βάτραχος 464.e
Βάτραχος ἁλιευς *ibid.*
Βάτραχος θαλάσσιος *ibid.*
Βεβραδαι 212.b
Βεβραφύη 213.a
Βέλεννος 203.a
Βίλλα 104.e
Βελόνη 103.d
Βελονίς 106.b
Βεμβράδαι 212.b
Βλάδος 104 e
Βλεννος 203.a
Βλέψιας 506.b
Βλῖνος 203.a
Βόιξ 229.c
Βεῖνος *Ariſt.* 614.e
Βογλάνιος 235.b
Βοῦς 188.e
Βοξ 229.c

Γ

Γαλεωνδῆς 372.b
Γαλεὸς *ibid.*
Γαλεὸς ἀκανθίας 398. b
Γαλεὸς ἀλωπεκίας 395.d
Γαλεὸς λεῖος *Oppiani qui* 387.c
Γαλεωδη 372.b

Iudaicus piſcis 565.e
Iugulum quid 311.b
Iula 37.c
Iulia 37.b
Iulis 117.f eius caro qualis 40.b deſcriptio ex diuerſis 38.e natura, mores 40.e non eſſe venenoſam 40.f in quibus locis reperiatur 39.d eius ſpecies multa 38.e ſynonyma 37 b vt capiatur 40.e vſus in medicina 41.a vt apparetur 40.b
Iulidis authoris deſcriptio 38.b icon 39.
Iulus 341.d qui 37.b muſca comparatus 40.f
Iurela 37.c
Ius album vt fiat 283 o

L

Labeo Gaza 505.a cur ſic dictus 507.d
ex Labore alieno ditescẽtis typus 179.c.
Labrus piſcis 62.b 490.f
ad Lac procreandum 305.b
Lacertus 14.b 269.c apparatus 275.d carnis qualitas 275.c deſcriptio 274.b locus, natura, mores 275.a b eius muria 275.d non eſſe Trachurum 267.b ſale condiri ſolet 275.c eius cum Scombro ſimilitudo 274.b Scombro minorem eſſe 275.a vbi melior 275.b
Lacertus acui ſimilis qui 108.g
Lacertus Gaza 276.e
Lacertus Latinorum 274.f
Lamiraia carnis qualitas 452.f eius deſcriptio 449.d 452.e differentia 449.d icon 450. anatome 451.f ſynonyma 449.e
Lagena piſcis 553.a
Lagois 448.g
Lamia qua 379 d dentes eorumq; vſus 463.c planum piſcem eſſe 463.b vnde dicta 463.a
Lamia Ariſtotelis à Lamia Nicandri diuerſa 379.c
Lamia venefica 463.a
Lamna 463.d
Lampetra an Remora Oppiani 538.f an Murana ſpecies 538.b an à lambendis petris dicta 536.g an ſalubris ſit 542.g apparatus 542.f cibus 541.c conditas melius ſapere 542.e cur nautis infeſta 538 g deſcriptio 540.e diuerſitas 540.e in fluuijs, quàm in mari minores 485.a in honore fuiſſe 451.d eius ingens pretium ibi. moretum 542.f. non eſſe ex Galeorũ genere 538.b quando meliores 541.c & qua 542.a quando migrẽt 541.b Salmonibus infeſta eſt 486.g ſynonyma 536.b
Lampetra fluuiatilis hiſtoria, & icon 581.
Lampetra maioris, & minima icon 539.
Lampugo Rondeletij 302.f Vide Hippurus.
Laridum quadrageſimale 676.g
Latilus piſcis 498.b
Latus qui Rondeletio 498.b qui Scaligero 527.b eius hiſtoria 498.g b
Lauarona herba 218.b
Lauer, ſiue Sium 657.a
Lauaretus cur ſic dictus 657.a eius deſcriptio, & icon 657.
Lauoroni Bellonij deſcriptio, & tota hiſtoria 218.b
Lebiani piſces 56.g
Lebias, eiuſque etymum 56 g
Leleprus 41.d 42.g
Lepidotus, & cur Cyprinus ſic dicatur 634.b
ad Lepram 365.d 433.d 712.g
Lepradis Bellonij hiſtoria 30.f icon 31. mores ibid.
Lepus à Cane marino deuoratus 387.b fellis eius vis 423.d
Lepus marinus 116.e. 204.e deuoratur à mullo 12.e
Leucisci aquinocatio 601.d deſcriptio 606.b icon 607. vſus in cibo, & medicina 607.e d ſynonyma 605.d alterius deſcriptio 608.g icon 609. quid Galeno 504.g quid Hiceſio, ibid.
Leuciſcus Galeni qui Saluiano 601.a 605.d
Leucorinus 606.e
Libella Gaza 407.b & cur ſic dicta ib. Vide Zigana.
in Liberis educandis paterna diligentia typus 574.b
Libidini pœnas dant Sargi 178.f
ad Lichenas 712.g
Ligula piſcis 222.b deſcriptio 236.g icon 237.
Lima piſcis 471.e
Limanda 242.f
Limaria 307.c 308.f Tinca ſic dici poteſt 646.e
Limoſa 308.f
Lingua ſerpentina 463.d
Lingulata 235.d
Linum pro reti accipitur 177.e pro linea ibid. d
Liparis æquiuocatio 296.f
Liparis lapis ibid.
Liparis quorundam 666 h
Liparis Rondel. deſcriptio, & icon 296.g carnis qualitas ibid. vnde dictus 296.f
Litorum varietas 27.a
Lituum quid Gaza 2.b
Locuſta cur vincatur à polypo 363.c d vt Muranam vincat ibid.
in Loquacem prouerbium 211.a
Lora ex corio cetorum 670.e
Lota 536.b eius hiſtoria, & icon 648.
Lucerna nunc vocatus piſcis, an idem cum lucerna Plinij 134.f vnde dicta 134.g
Lucerna Geſneri 134.e
de Lucerna Plinij locus emendatus 133.c
Lucerna veterum qua authori 134.g
Lucius an piſcis memoratus ab antiquis 630.f eius apparatus 633.c cur apud nos in pretio 633.d cur in oſtijs marinis macilentus 631.d eius deſcriptio 631.a eius & Tinca amicitia 632.g in Gallia optimi ſunt 633 e icon 635 ponenda 631. eius mira atas 632.g mira viuacitas 632.g non eſſe lupum 490.g eius oua qui abyciant 631.f plebeum eſſe 633.c Plinio Eſox dicitur 482.f qua loca amet 631.d quando pariens & vt procreentur 632.h quando meliores 633.c diſſecti ſponte coaleſcunt 106 f vnde dictus 630.f voracitas, & audacia 632.e vſus in medicina 633.g vt capiantur 633.b vt coctus fiat caruleus 633.c vt Percam minorem deuoret 632.f vt piſces perſequatur 632.f
Lucius marinus 101.a 490.g
Lumbricus marinus 537.c
Lumbrina 78.b.
Lumbi Anglorum hiſtoria & icon 479.b d iconis conſideratio ibidem. Vnde dictus ibid.
Luna inſania cauſa 227.a
Luna antiquorum 410.b 411.a
Lupi an duo genera 491.b eius aſlus 185 b apparatus 497.d cibus 494.b in cibis laos 497.a cur ſic dictus 490 f cur lanatus dictus ibid. cur clariſſimè audiat 495.d eius deſcriptio 491.b icon 491. 492. eius docilitas 495.e inimicitia cum Mugile 496 f natura, mores 494.g non eſſe ſolitarium 494.b. pugna cum ſquillis 496 f qua loca amet 493.d qua partes magis fuerint in pretio 497.b quando meliores & contra 497.e rari in fluuijs Italicis 632.d ſolers ne ſit an ſtolidus 495 a de eo varia opiniones 490.g vbi meliores 494.e vbi pariat 496.c voracitas 490 f vt capiatur 496.b vt è retibus euadat 495.b
Lupus fluuiatilis 490.g
Lupus laneus, ſiue lunatus qui 491.b d
Lupus Plinij 214.f
Lupus varius qui 491.b an ſit Trutta 586.f
Lutaria 308.f
Luxuria deteſtatio 260.e
Lycos 292 b
Lyra carnis qualitas 149.b apparatus ibid. cornutam eſſe 146 g eius deſcriptio 146. icon. ibid. qua maris loca amet 149.a qualem & quando vocem edat 149.a quot eius ſunt genera 146 g ſonus qualis 146.e vnde dicta 146.e
Lyra alterius deſcriptio 146. icon 147. eadem ad ſceleton efficta 148.
Lyra cornuta Plinij 146.b

INDEX.

Lyra veterum quæ 146.g

Lyriformes piſces qui 133.e

M

M*Acarellus Alberti* 269.e

Mænæ antipathia, & ſympathia 225.b. *apparatus* 226.c *carnis qualitas* 225.d *cibus* 225.a *cur Hecatæ ſacra* 227.a *deſcriptio* 223.d 224.e *differentia* 223.b *fœcunditas* 225 a *cum Hecatę vouere quid* 227 a *pro liquamine accipitur* 226.c *mas vt à fœmina differat* 224 b *mas Tragus dicta* 77.d *mas quo tempore ſuccat* 225.c *marem non poſſe eſſe Tragum, ſiue hircum* 98.f *natura, mores* 225.a *non eſt Tinca* 645.d *quæ loca amet* 226.a *quando pariat* 225.a *vbi meliores* 225.d *viles ſunt* 225 e *vſus in cibis ibid. in medicina* 226.f *in ſacris ibid.* b

Mæna alba 227.b

Mæna authoris, & Bellonij fortè icon 224.g

Mæna Rondel. icon 223.d

Magnus piſcis qui 565.c

Malacolus Gaza 100.b

Maltha quid Plinio 395.a *qui ſit piſcis ibid. eius hiſtoria ibid. vnde dicta ibid.*

Maltha Rondel. hiſtoria, & icon 395.b c

Maltha veterum quæ Bellonio 464.g

ad Mammas indurandas 475.b

Manati vt à Reuerſa capiatur 301.a *eius hiſtoria* 728. 729. 730. *vnde dictus* 728 g *deſcriptio & icon* 728 729.*cibus, indoles* 729.d *pueros tergo fert.* 730.c *capiendi ratio ibid. vſus in cibis* 730.g

Maquerellus Arnoldi 269.c

Maris fœcunditas 55.a

Mare Harengorum vbi 295.b

Maris regulus 120. *per Delphinum exprimitur & cur* 714.e

Margotin 715.c

ad Mariſcas 592 f 634.b

Mario Plinij qui 532.b 564.f

Marſia 613.d *non eſt Aphya cobites.* 213.c

Marſionis Venetorum icon 213 c

Martialis locus expenſus 225.d

Marzapan piſcis 31.d *eius hiſtoria, & icon* 32.

Matricula marina 376 g

Maza quid 165.b

Melantious fabula 715.c

Melanthinus 310.e

Melampygus pro quo accipiatur 61.a

Melanderini hiſtoria 179. 180. *icon ibid.*

Melandrye quæ 311. d *cur ſic dicta* 312.c

Melandrys qui, & quando Thunnus ſic dicatur 309.d

Melanuri aſilus 65. a. b *capiendi ratio* 65. d *carnis eius diuerſitatis ratio.* 66. g *de eius cibo controuerſia* 65. a *cur guſtare noluerit Pythagoras* 66. e *eius deſcriptio* 63. a *icon* 64. *eius cum Perca amicitia* 50. b *de ea prouerbia* 66. e *quibus locis viuat* 63. e *vbi multi, vbi pauci ibid. vnde dictus* 62. e *vſus in cibis & medicina* 66 g. b *vt Coracino ſimilis dictus* 63.a *vt Sargo ibid.*

Melanurus ſerpens 62 e

Membradis hiſtoria, & icon 212. b *vilem fuiſſe* 213. a *vt capiatur ibid.*

Membras Bellonij 212.e

Mendacij natura 66.f

ad Menſes promouendas 199.d

Meretrices Aphyæ cur dictæ 208. c *in earum amatores carmen* 179.c

Merlucius. Vide Callarias.

Merulam capiendi ratio 36 f *cibus, natura, mores* 34. b *deſcriptio* 33. *ex Bellonio* d. *ex Saluiano* 34. e *ex Geſnero ibid. quæ loca amet* 34. g *à Turdo ſpecie differre* 27. b *vnde dicta* 14 g 33.a *vſus in cibis* 36.b *vbi viridis dicta* 33.e *Zelotypia* 34 b.

Merulæ authoris, & Ouidij deſcriptio 34.f *icon* 35.

Merula paluſtris 645.d

Merulas 33.a

Merix 4 g

Miles piſcis qui Alberto 331.a

Miluago Plinij 140.f

Miluum in cibis non probari 143.e *cur templis offeratur* 143.c *cur rarò capiatur ibid.* a *cur & quando volitet. ibid.* b *eius deſcriptio* 140.g *icō* 141 *natura, mores* 143.a *quæ loca amet* 143.a *qui authori* 140.e

Milaus Plinij qui 133.d

Milui authoris icō 142. *deſcriptio* 140. 142.

Milui Rondel. deſcriptio & icon 279.c

Milui Saluiani icon 141.

Milui alati ſeu Lucernæ nomine miſſi deſcriptio 144. *icon* 145.

Minerua cur glaucopis dicta 301.c

Maion quid 304.e

Molæ caro qualis 414. g *cur grunniat* 411.b *eius deſcriptio* 411.d *icō* 412 413. *alterius* 413. 414 *eius iecur quale* 414. g *non eſſe Lunam veterū* 410. b *eius pinguedinis vſus* 4.4. g *vnde dicta* 410 b

Molaris piſcis 411.c

Molua maioris hiſtoria 488. g *alterius* 489.a *vſus in cibis ibid.*c

Monachus piſcis 600.f

Monedula Gaza 274.f

Monocerotis Cluſij hiſtoria, & icon 299.

Mordeat lapidem 617.b

Mormar 184.e

Mormyri apparatus 185.c *carnis qualitas* 185.c *deſcriptio* 184 *icon ibid. ingeniū & aſtus* 185. b *natura, mores ibid. quæ loca amet ibid. quando pariat* 185. b *vnde dictus* 184. c *vt capiatur* 185.b

Morona 517.d 518.g 566.g

Mors dicti ceti dentis icon 687.

Muco Tinca dici poteſt 646.e

Mugiles an omnes in mari gignantur 508. e *apparatus* 512. e *auditus* 510 f *capiendi ratio per fœminam* 510 g *cum hamis ibid. cum Delphinis ibid. eos carne abſtinere* 509.a *celeritas ibid.* d *cibus* 509. a *cur ſic dicti* 504.f *cur ſalaces* 509.d *cur ieiuni dicti & clementes* 509. a *deſcriptio* 507 e *docilitas* 510. f *guloſos eſſe* 509. e *ingenium* 509. d *eis imber noxius* 508. g *laudatum olim fuiſſe piſcem* 511.b *fuiſſe olim vilem* 9. e *omnes ieiunos dici poſſe* 505. b *ortus & generatio* 510 f *eorum pinguedo homini infeſta* 511. b *de ijs prouerbium* 512. b *qui ſalubriores* 511. d *quot ſint ſpecies quibuſq; differant & conueniant* 507. b *ſtupiditas* 510. e *vbi & quando meliores* 511. e *viatria pati* 510. f *vſus in medicina* 512 f

Mugilis alati Rondel. deſcriptio & icon 143.e

Mugiles lacus Sipharum vt ab alijs differunt 507.e

Mugil lacuſtris 658.f

Mulio qui 120.f

Mullaſter & quot eius ſpecies 122.e

Mulleus quid 120.f

in Mullis alendis ſumptus 118. g *antipathia cum Torpedine* 126. f *apparatus* 128. e f *eorum barbæ pro obſonio appoſitæ.* 119. d. *barbati vt inuicem differant* 121. e *vt imberbibus differant* 121. e *beta delectatur* 125. d *carnis qualitas examinata* 127 d *clauſtra patiuntur* 124. b *cur quaſi molles dicantur* 120. f *cur lepridei dicti* 124. b *cur eis primum locum inter littorales det author* 117 e *cur gibbi dicti* 122. g *cur ab eis abſtineret Pythagoras* 130. f *cur Dianæ ſacri* 129. d *deſcriptio* 122. f *pro donis miſſos eſſe* 118. e *edacitas:* 125. b *in eo occidendo ceremonia apud Romanos* 118. g *genera eorum vt diſtinguantur* 121 b. *Græcis in delicijs fuiſſe* 119. b. e *humano cadauere non veſci* 121. e *hepatis eorum præparatio.* 128. g *imberbes etiam dari* 121. e *Leporem marinum deuorant* 125. d *maiores cur minoribus præferantur* 127. a *natura, mores* 125. a *noſtro etiam tempore pretioſam eſſe* 120.e *optimi color* 126.b *Orphum interficit* 125. a *partus* 126. e *de eo, & piaaa ænigma* 130. g *eorum pretia apud Romanos* 117. c *qua carne veſcatur* 125.b *quæ loca amet* 124 f *quæ eius partes in pretio* 127.b *quibus noceat* 129.a *quibus ſacri* 129. d *quo vaſe* inſer-

inferretur 129. b quo tempore meliores 127.d ad ſaliēdum inepti 128 e eius ſympathia cum ſpeculis menſtruo infectis 126.f vbi peiores, & qui 127. a vbi laudatiſſimi 126.g Veneri inimicus eſt 129. a vnde dictus 120.f vocati aduatant 125.a vſus in cibis 126.g in medicina 129 a vt ter parere dicatur 126.e vt Seneca Saxatilis, Gal. pelagius dictus. 124 g

Mullus antiquorum qui 122. 124.

Mulli qui mullus minor Saluiani videtur, icon ex Geſnero 131.

Mulli aſperi à Rondel. diuerſi icon 132. deſcriptio 133.

Mulli imberbis deſcriptio & icon 131. d alterius deſcriptio 131. icon 133.

Mullos lutarios quos Plinius vocet 121 c ſpecie ab alijs non diſtingui 125.d

Mulli maioris ex Hiſpania miſſi icō 123

Mulli minoris Saluiani deſcrip. 122.b

Murana aceti guſtu in rabiem agitur 363.d an muſica delectetur 362 g an coeat cum ſerpentibus 359.b eius anima an in cauda 362.g apparatus 365.a aſtus, ingenium 362.e audacia 361.b capiendi ratio 366.e carnis qualitas 365. b cibus 361.a cur extra aquam viuat 360. b deſcriptio 335 a docilitas 361.d fœmina icon 356. ferula contactu occiditur 363. d humanæ carnis auida eſt 361.a de ca hieroglyphica 364 e eius latus laudatum 119. b in ligno quid 355. b maris icon 357 morſus venenoſitas eiuſque cura 361 c eius & myri diſcrimen 360.f natura mores 260. b olim in honore fuiſſe 364.g in earū piſcinas impenſa 364. b cum quibus pugnet 363.a pugnat cū gro 351. a quæ loca amet 358.g quādo pariat 360. g quando melior & quæ 365.a rabie ictatur 361.a eius robur. ibid. vbi rara & meliores 358. b viuacitas 365. b vnde dicta 354. g vſus in medicina 365. d vt ab hamo ſe liberet 362 g vt nutriant 365.c vt recte capta euadat 362.f

Murana fluuiatilis 284 b 537.b

Murænula quid 354 g

Murus Gaza 306.f

Mus piſcis 297.b.515 a

Mus alatus 140.e 434.g

Mus Ponticus ruminat 4.g

Muſca phalæna 675.d

Muſculus cur ſic dictus 341.d quid Bellonio 343.a hoc nomine duos piſces à Plinio intelligi 688.g

Muſculus Gaza & Plinij 688.f

Muſtacatus 597.c

Muſticetus Ariſt. qui 688 f

Muſtela & Muſteli etymologia 537.a ab eis hieroglyphica 378.a

Muſtela Plinij quæ 536 b quæ Auſonij. ibid.

Muſtela fluuiatilis minima 618.f

Muſtela fluuiat. parua imberbis 617.a

Muſtelæ fluuiatilis, & lacuſtris carnis qualitas 578.b iecur ibid. vua noxia eſſe ibi. eius deſcriptio 571.576 icon 577 578 natura mores 578.g voracitas ibid. eius vētriculi vires 579 .a

Muſtelæ foſſilis carnis qualitas 580.e icon 579 hiſtor. tota 579 580.581. non coit 580 g vt refrigeretur ibid.

Muſtela marina multiplex 537.a

Muſtela paluſtris 648.g

Mula vulgares 284.e

Muſtelæ vulgares Rondel. deſcriptio, & icon 290.

Muſtelæ vulgò Genua dicta hiſt. 290 e

Muſtelorum apparatus 378.g an ore pariāt 374.g carnis qualitas 378 f cur ſic dicti 372. b Paſtinacam proſequuntur 377.c vt capiantur ibid.

Muſtelus Ariſtotelis ſimpliciter dictus qui 379.b

Muſtelus hinnularis 389.d

Muſteli læuis deſcriptio, & icon 392. vt à Cane galeo, & ſtellari differat ibid. quæ loca amet 393 a carniuorus eſt ibid. vnde dictus 292.e vt à Glauco galeo diſtinctus 392.e

Muſteli ſpinacis carnis qualitas 400.e deſcriptio, & icō 399. natura, mores 400.e ouorum ſitus, & locus 399.d partus 400.e quæ loca amet 399.d

Muſtelus Stellaris cur ſic dictus 393.b deſcriptio 393.d icō ibid. carnis qualitas 794 e

Mutilatus piſciculus 214 f

Mytilus quid 70 f

Myrinus 366.f

Myrus an murena mas ibid. eius deſcriptio ibid. g duo genera ibid. h eius & murænæ diſcrimē 360.f ſerpens marinus dictus 366 f

Myrus alter Dorionis 367.a

Myri prioris Rondel. deſcriptio 366. h alterius 367.a icon ibid.

Myſticetus 341. d

Myſtus Bellonij 597.c

Myſtus Niliacus 598.f

Myttotum 724 e

Myxinus 505 e

Myxon vnde dictus 116.e

N

NAgemuli Germanorum hiſtoria 667.d icon 668.

Narciſſus ignauia typus 422 f

Naſi Alberti ſynonyma 610.g apparatus 611.d caro qualis 611.c cur ſcriba dictus 611. b eius deſcriptio & icon 611. quæ loca amet 611.c quādo melior 611.d ex Leuciſcorum genere eſſe 611.a

Naſus Niloticus 559.b

Naucrates 335.a

ad Nephritim 76 f 365.d 498 f. 502 f

ad Neruorum affectiones 639.c contractiones 414.b dolores 552.g

Neſtes qui Dorioni 505.a

Nigri qui dicantur 66.e

Niger color infauſtus 51. a quem colorem ſic antiqui vocent 33.c

Nigredo pro pernicie 401.b

Nigri cauda 62.e

Nouacula Plinij Rondel. eiuſque hiſtoria, & icon 205.a & inde.

O

OBſoninum Ponticum 70.e

Ocitarum 277.c

in Ocia ſectantem prouerbium 204.b

Oculata Gaza 62.f 366.f

Oculata veterum 62.f

Oculi magni parum cernunt 289.b

ad Oculorum vitia 596. e ad maculas 596.g ad ſuffuſiones 14. f 143.c 267.a

Odegus 341.c

Odinolyon cur Remora dicatur 338.e

Omataricbum 311.c

Oniſcus Dorionis 524.c Euſtathius vocat ſic Scarum Oniam 4.b

Oniſcus Oppiani qui 282.e

Ophidij carnis qualitas 354.e non eſſe ſerpentem marinum 353.c

Ophidij Rondel. deſcriptio, & icon 353.

Ophidion Plinij qui Bellon. & Saluiano 343.c eius hiſtoria 353 e

Ophthalmias Plauti 366 f vnde dictas 62.f

Obſidianus lapis 69 b

Oppiani locus correctus 9.c 44.c 102. b.262 f 373.c 474.f

Orata cur Sergius dictus 171.d Vide Aurata.

Orbis 479.b eius genera 553.c. icon ex Geſnero 554. ſynonyma 553 a

Orbibus annumerādorum icones, & hiſtoria 557.558.

Orbis echinati, ſiue muricati hiſtoria 556.h icon ibid.

Orbis Plinij 553. a

Orbis prioris Rondel. deſcriptio 553.c

Orbis ſcutati Rondel. h.ſi. & icon 556.

Orbis ſtellati deſcriptio 556.g icon 557

Orca aquā multam effundit 699.c eius cum Balana pugna 699.b à Claudio Cæſare oppugnata 699.c eius deſcriptio 697.e icon 698. eius effigies in nummo Claudij 715. a vires 699.a vnde dicta 697.b

Orchis 553.a 479.b

Orcyma 308.b

Orcynus 308 g caro qualis 323.d cur in Mæotim non reuertatur 308 h luto gaudet ibid. eius prudentia 319.d in eo quæ partes laudatæ 309.a

Orphus 146. f eius cibus 159. b carnis qualitas 159.d de eo diuerſa ſententia 158.e eſus eius cur vrinam cieat 159.d fuiſſe in pretio 159 c ſaxet piſcis 160.e quæ loca amet 159 a quamdiu viuat 159.b qui piſcis nunc in Græcia ſic vocetur 158.c vbi ad

eſcam

eſcam gregatim alliciant 160. f vnde ſuum verum eſſe Rondeletius colligat 158. g
Orphi Bellonij deſcrip. 158. g icon 159.
Orphi Rond. deſcriptio 198. f icon ibid.
Orphi Germanorum hiſt. & icon 605.
Orphus paluſtris 158. e
Orthragoriſcus 199. c non eſt Faber. ibi. vide Mola.
Oſtracionis Geſneri hiſtoria 559. a icon 560. alterius deſcrip. 559. c icon 561.
Ouis cur ſtolida 204. b
Ouis marina 79. b 288. e
Oxygarum 272. d
Oxyporum quid 273. d
Oxyrinchus 517. e 616. e quibuſdam eſt Sudis 101. n qui piſces ſic dicantur 609. a
Oxyrinchus Caſpius 519. b
Oxyrinchi Rond. deſcrip. & icon 609.
Oxyrinchus maior Rondelet. Vide Bos Bellonij.
Oxyrinchus Niloticus 519. a
Oxyrinchus Strabonis 630. g.

P

PAganelli ſeu Gobij maioris icon ex Geſnero 77.
Pagrum capiendi ratio 152 f carnis qualitas. 152. g cibus 150. b cur hyeme lateat 152. e deſcriptio 149. d 150. e f icon 151. eius cum Erythrino ſimilitudo 149. d vt diſtinguantur 150. e partus 152. e quæ loca amet 150. g qui in Aegypto ſacer 150. b vbi optimi ibid. vt Cantharo ſimilis 150 e
Pagrus Niloticus 149. d
Pagur 149. c
Pala. vide Farra.
Palmita 324. e
Panis ex cetis 675. a
Panthera Bellonij 393. c
Papauer Gaza 505. d
Papilio piſcis 140. e
Papitio rate fœtus vbi dictus 441. d
Paraſitus illuſus 542. e
Pardalio Bellonij 393. e
Parendiſta aues quæ 77. b
ad Parotidas 14. f
Parricidij pœnas dantis typus 434. e
Parſimonia dijs grata 3. d
ad Partus promouendos 423. d 434. e ad eos ſoluendos 340. f
Paſſeris apparatus 246. g aſtus ibid. e f carnis qualitas 246. f eius differentia à bonitate carnis 246. g nomen generis eſt 233. a quæ loca amet 246. c qui Plinio 233. c quomodo capiatur 246. f vnde dictus 243. b vſus in cibis 246. f
Paſſeris aſperi deſcrip. 242. g icon ibid.
Paſſeri congener alius 245.
Paſſerum lauium genera 245. e
Paſſerina ſpecie piſces qui 233. a
Paſtinaca an edulis 433. a an volet 430. b eius apparatus 433. e aſtus 430. h capiendi ratio 432. a carnis qualitas 443. c cibus 430. b coitus & partus 430. g cur fœtus non recipiat 376. b deſcriptio 425. b icon 426. b gaudet muſica 431. a eius ictus ſigna 432. f ad eum remedia 432. g eius natura, mores 430. b quæ loca amet 430. g in ea quid croco ſimile Plinius dixerit 433. c eius ſpina in ſaxo à natura inſculpta icon 429. veneni eius vehementia & cura 431. c & inde. vnde dicta 424. f vſus in medic. 433. d
Paſtinaca aſpera Bellonij 425. b cauda icon 427. 428.
Paſtinaca marina herba 424. f
Paſtinacare quid. ibid.
Paſtinum quid ibid.
Pauo piſcis 205. b qui Gallis 21. d 22. e
Pauonis Saluiani hiſtoria 28. f & inde. deſcriptio 28. g icon 29. natura, mores 30. c vſus in cibis 30. e f carnis qualitas ibid.
Pauo Philoſtrati, vt à Pauone d. Ambroſij differat 28. f
ad Pauores repentinos 712. g
Pectines ex dentibus cetorum quales 670 b
Pecten Romæ 245. eius carnis qualitas 206. f deſcriptio & icon 205. locus, natura, mores 206. e quid Alberto 442. f 243 b
Pecten vulgi. & veterum 205 a
Pediculus piſcis Delphini aſſecla, & cur 711. b
Pegonella Illyricis qui piſcis 290. e
Pelamydis caro qualis 323. d quando Thunnus dicatur 307. c vt à Thunno differat 312. g loco diſtinguuntur 317. b vnde dicta 308. f vox eſt generica ibid.
Perca fluuiatilis, an in Lario lacu 623. a. an cum Lucio amicitiam colat 623. c. apparatus 624. f carnis qualitas 623. d maioris deſcriptio & icon 622 natura, mores 623. c quæ ſalubriores 624. e quæ meliores ibid vbi & quando pariat 623. c
Perca fluuiatiles minoris deſcriptio 625 c icon 626. quæ loca amet 627. a eius carnis ſalubritas 627. b vt eam deuoret Lucius 632. f quando capiatur 627. n vt à maiore differat 625. c an ſit porcus Niloticus 514 g
Perca minor fluuiatilis ab authore obſeruata 626.
Perca horna 624. f
Perca marina caro qualis 51. c eius deſcriptio 45 c eius & fluuiatilis differentia 45. c eius & Melanuri amicitia 50. b natura, mores 46. b de ea prouerbia 50. b 51. a quæ loca amet 46. g vnde dicta 45. b vſus in cibis 51. b c in medicina 51. c d
Perca marina authoris deſcriptio 46. f icones 47. 48. 49.
Perca marina Geſneri deſcriptio 46. e icon 50.
Perca marina Rondeletij icon 46.
Perca Rhenana ſanior, prouerb. 623. d
Perectus 623. b
Perſicinus piſcis 622. e
Perdix maris 121. n 235. b
ad Perniones 531. c
D. Petri piſcis 711. n
Phagrus vnde dictus 149. c vide Pagrus.
Phaſcoli cur à Crotenſibus Scaranotani dicti 12. f
Phaſiani ſtoliditas 82. f
Phaſianus aquatilis 252. e
Phoca cur porcus marinus dicta 515. b Vide Vitulus marinus.
Phocæna cur porcus marinus dicta 515. b ab ea, vt differat Delphinus 701. d Vide Thurſio.
Pholidis deſcriptio; & icon 126. caro qualis ibid. etymologia ibid. ab ea hieroglyphicum 116. c
phoxinorum ortus 154. e
phoxinum Ariſt. fluuiatilem eſſe 619. b
phoxinus Bellonij. Vide phoxinus læuis.
phoxini læuis hiſtoria, & icon 582. an omnes fœminæ 582. b
phoxini Rondel. qui 619. c primi deſcriptio, & icon ibid. alterius 620.
phycen 41. b
phycidion ibid.
phycides an eunuchos vocarit Oppianus 44. c cibus 44. f colorem mutat, & quando 42. g nidum facit ex alga & cur 44. c paruum piſcem eſſe 42. b quæ loca amet 43. d quoties anno pariat 44. c eius ſynonyma 41. b vnde dicta ibid. eius vſus in cibis & medicina 44 g b vt in cibo apparetur 44. b vt à perca differat 42. f
phycis Bellonij 42 b
phycis Rondel. 42. c
phycis veterum Rondel. 291. b
phycis Saluiani, & authoris eiuſq; deſcriptio 42. f g icon 43.
phycus quid 41. b
phyſalus vnde dictus 689. b
phyſalus maris rubri 689. b
phyſeteris deſcriptio, & natura 691. icon 689. de eo recentiorum ſententia 691. b c
picus vnde dictus 664. c
pigi caro qualis 665. b eius deſcriptio 664. f icon 665. eius Plinium meminiſſe 664. g in quibus locis reperiatur. 664. b vnde dictus 664. e
ad pilos prohibendos 324. g 423. d ad eorum defluuia 229. b ad eos extirpandos 469. c
piſcis & cetus vt differant 1. c. d. à colore dicti 586. g congelati in patinis reuiuiſcentes 580. b cur in Ponto augeſcant in dies 328. f eorum differentia à cete 355. a dulces aquas amantium diuiſio 481. c hominum deuoratores & dij dicti 95. a 225. d iacentes, proſtrati, & cubantes qui Columella

lumella 232.b. laui cute præditi pauci 113.d lati qui 232.b lati & plani vt differant 85. b litorales eorumq; diuerſitas 2.g locus eis proprius 1.d marinorum differentia 2. f marini ſapore differunt à piſcibus aquarum dulcium 605. d marinos cur author præferat ijs, qui in dulcibus aquis degunt 2. e inter marinos cur à ſaxatilibus exordiatur 2.f eorum ortus 573. a de pelagicis authoris & aliorum iudicium 2. b planorum forma 232.b eorum præcipua differentia 1.d à loco ibidem, qui Ariſtoteli 1. d plani qui Plinio 85. e ſacri qui dicti 85.b qui ſalituræ inepti 222. b ſaxatilium laus, & differentia 2. f ſaxatiles cur litorales dixerit Ariſtoteles 2. g eorum tegumenta varia 2. d ex ijs vaticinia 160.e
Piſcis ater 719.b
Piſces candidi 85. e qui Plinio 628.g
Piſcis capitoſus 284.f
Piſces carbonarij 223.b
Piſcis faſtuarias 283.e
Piſcis Iberus qui Horatio 269.e
Piſcis Iudaicus 565.e
Piſcis Iſtrianus 517.e
Piſces lapidoſi qui Alberto 595.a.
Piſces nidum conſtruentes 42 f
Piſces pſettacei 233.a Vide Pſettacei.
Piſces Rheni 283.e
Piſcis ſacer 325.a
Piſces ſexu maſculino carentes 551.a
Piſces ſine ſpinis 538.f
Piſces Sues dicti 515.b
Piſces vocales 78.e 113.a 710.b
Piſciculi minuti qui Terentio 207.
Piſcator ictus ſapit prouerb. 298.f
Piſtris. Priſtix 689.e
Piſtrix quid Ciceroni 669.e
Pix coracinus 76.f
Plagitius qui Arnoldo 243.b
Plateſſa Auſonij 243.b
Plataniſta 719.b
ad Pleuritim 627.b 634.b
Plinius correctus 54.b 67.e 75.b 86.g 133.e 220.f 273.d 308.f 310.f 330.g 351.e 372.b 445.b 449.a 536.b 537.e 572.e 672.g 720.g eius error 78.e 100.g 255.b 360.g 441. 623.a 304.f
Plota 507.a 543.a
ad Podagram 423.b
Pœcilus. Pœcilia 78.e
Pollucis locus emendatus 14.g
Polypi natura 473.d cur à Congro vincatur 351.b.
Pomphilus 325.b.
Pompilus Aurata dictus 169.b. ab eo cur Epopeus deuoratus 326.b deuoratur à Delphino 326.g eius fabula 325.a natura, mores 326.e nautis prudentiores ſunt 326.f quomodo ex Thunnorum genere 325.e ſacer piſcis dictus 85.d 86.e vnde dictus 325.a vt capiatur 325.f vt nanes comitetur 326.e vſus in cibis 326.g
Pomp. Rondel. deſcrip. & icon 325.d
Porcus 348.f 411.b
Porcus fluuiatilis Athenæi quis 514.f
Porci fluuiatiles qui dicendi 518.g
Porcus marinus 380.g non eſt Faber 109.e cur Delphinus ſic dictus 701.b eius deſcriptio 253.a icon 254.
Porcus Niloticus Strabonis, qui Geſnero & authori 625.a an idem cum Capro 514.f
Porcus veneſtoſus 515.e
Porcellio 514.g 625.a
Porculus 514.g 518.f 625.a quando & vbi Sturia dicitur 515.b
Porrum quid Ariſt. 290.f
Potentioribus cedendum eſſe 590.g
Præſter ſerpens 692.f ad eius morſum remedium 324.g
Prætextatorum pœna 552.b
Premnades 310.b
Pricka deſcriptio 541.a icon 540.
Trimadæ 310.b
Priſtes ſiue Priſtis 689.e Phyſteri idem Geſnero ibidem, velocem eorum eſſe 692.e
Priſtem Bellonij potius eſſe Phyſeterem 692.f
Priſtis Rondel. 690.g Bellonij ibidem b
Priſtis ſiue Serra Rondel. icon 693.
Priſtis aanis 692.e
Prana ercoola cur ſic dicta 77.a
Prunarij piſces qui 223.a
ad Pruritum 449.a
Pſammodites 252.b
Pſetta 233.a earum aſtus 234.g
Pſettacei piſces 233.a carnis eorum qualitas 234.b differentia eorum à loco 234.f genera & differentia 233.a b natura, mores 234.g natatus 234.b omnes carniuoros eſſe 234.g omnibus quæ communia 233.e planorum ſpinoſorum duplex genus 233.b quæ loca ament 234.f quando facilè capiantur 234.g procis quomodo fiant piſcinæ 234.f eorum ſexus 234.e non omnes fœminas eſſe ibid.
Pſettites lapis 245.a
Pſittacus piſcis 22.b
Pſora quid 30.g
pſorus vnde dictus 30.g
pſoras Bellonij 180.e eius hiſtoria 30.f
ptiſana marina 14.g 27.d
pueri à Delphinis amati & dorſi eorum inſidentes 715.716.
pulcher Gazæ 264 f
pulcher qui Turdus ſit dicendus 22.g
pulmonem quæ habeant 1.e.
pungitij hiſtoria & icon 628.e
ad puſtulas pudendorum 324.g 475.b.
pyrnaſa 586.b
pythagorici cur piſcibus abſtinent 12.g.

Q.

ad Q Vartanas 499.b
Quadratulus 243.e

R.

RAia apparatus 448.b aſtus 446.f cartilagineum piſcem eſſe 441.a cur fœtus non recipiant 376.b 448.e cur tanta earum ſit copia 445.e differentia 442.f fœcunditatis earum cauſa 445.d eius genera examinantur 442.f iecoris deliciæ 448.g natura, mores 445.b ouum quale 445.a quæ loca amet 445.b à quibus laudetur 448.g quo anni tempore meliores 448.b vnde dicta 441.d vſus in cibis 448.g in medicina 449.a vt pariant 445.e vt nutriant 448.g vt vocant 445.b
Raia aſpera hiſtoria 461.d icon 462.
Raia aſperrima icon & hiſtoria ibid.g
Raia clauata vel ſaltem congeneris icon 459. nominis ratio 460.e iecoris eius deliciæ 460.f vſus in medicina ibid. Alterius hiſtoria 460. icon 461.
Raia fullonica 462.e icon ibidem.
Raia exiccata ad formam draconis icon 443.
Raia laeuis Saluiani 454.b vide læuiraia.
Raia oculata hiſtoria & icon 453.
Raia oculata aſpera deſcriptio & icon 458. caro qualis ibid.a
Raia Oxyrinchos maior. vide Bos.
Raia Oxyrinchi minoris hiſtoria 455.d icon 456.
Raia quæ defendit hominem ab impetu Caniculorum marinarum icon ex Geſnero 447.
Raia ſpinoſa hiſtoria 461.b icon ibid.
Raia ſtellaris hiſtoria & icon 457.a carnis qualitas ibid.b
Raia ſtellaris quorundam 452.e
Raia ſtellaris aſperrima hiſtoria 457.d icon 458.
Raia vndulata hiſtoria 452.b
Rana animal lutarium 296.f
Rana marina an edulis 469.e eius aſtus in venando 468.g cibus ibid. cur ſic dicta 464.f cur fœtus intra non recipiat 468.f eius deſcriptio 464.b 465.a icon 466. iecoris eius deliciæ 469.b natatus 468.g. oua eius qualia 468.e oua parit & cur ibid. partus 375.b quæ loca amet 468.e viuacitas 469.b
Rana marina alterius icon 467.
Rana marina minoris hiſtoria 471. icon 470.
Rana piſcatrix cur ſic dicta 464.g vide Rana marina.
ad Ranæ rubetæ venenum 469.e
Raphanidoſis 200.f
Receptus tuti indicium 714 e
Remiligia 335.a
Remora an occulta, aut manifeſta vi naues remoretur 337.e cur auſpicalis dicta 340.f deſcriptio 335.b e 336.e de ea emblemata 340.b marinum piſcem eſſe 337.b hoc nomine tres diuerſos

diuerſos piſces intelligi 335.e ab ea præſagia 340. f de eius vi diuerſæ opiniones 339. a b e 338. e
Remora Imperati, & authoris icon 336 a deſcriptio 337. a
Remora Oppiani diuerſa ad Ariſt. 335 e an ſit Lampetra 538. f eius deſcriptio 538. g
Reuerſus cur ſic dictus 299. d ſquamoſi hiſtoria 299. d icon 300. natura mores 301. a vt piſces venetur 301. a
Reuerſi Anguilli formis hiſtoria 367. e icon 368.
Rex piſcis qui Arnoldo 441. d
Rheni piſces 283. e
Rhombus 514. b æquiuoca 246 b apparatus 252. g actus 234. g carnis qualitas 252. f cibus 251. b eius in menſa nobilitas 252. e Paſſeri prælatum fuiſſe 251. d quæ loca amet 251. a quis ſit Plinio 233. e quot eius genera, eorumq; differentia 247. b eius ſolertia, & aſtus 251. e vbi lateat 251. b vbi maiores 247. e vbi meliores ibid. d vnde dictus 247. a vſus in medicina 251. g vt à Paſſero differat 247. e vt capiatur 251. e
Rhombus aculeatus 248.
Rombus leuis 249. verus 250. carnis eius qualitas 252. g
Rombites lapis 251.
Rhomboides, qui Rondeletio eiuſque hiſtoria 242. a
Rhyas vnde dictus 181. a quid Æliano 181. b quid Ariſtoteli 180. 181.
Rhyades Ariſt. non eſſe Sparos 181. d
Roſa piſcis 31. d icon 32.
Rota Plinij 111. d 411. a
Rubecula 153. a
Rubeculus quorundam 649. b
Rubellio 152. b Vide Erythrinus.
Rubeo Rubellus 153. a
Ruber ibid.
Ruburnus ibid.
Rubus piſcis 441. d
Ruminalis piſcis 4. g
Ruſili Geſneri icon 621. eius deſcriptio 620. b icon alia 732.
Ruſcupa 153. a

S

SAcer piſcis Gazæ 85. e
Sacer idem quod magnus 86. e
de Sacro piſce locus Homeri explicatus 86. a
Sacer piſcis qui Homero 269. b
Sacrificulus à Perca ſuffocatus 51. d
Sachetti deſcriptio 55. d icon 56. 57.
Sagittarius Æliani 556. b 298. e
Salacitatis pœna per Scarum indicata 12. b
Salamandrarum ortus 546. f contra eas remedium 469. e
Salamandrinus 583. a
Salanx 482. g
Salar Auſonij 585. e qui ſit 482. d
Salmerini cibus 584. e deſcriptio 583. icon 584. quando coeat 584. e quibus locis gaudeat 583. d vnde dictus 583. a
Salmonis apparatus 489. e cibus 483. d eius in cibo præſtãtia 489. a cur fluuiatilem Plinius dixerit 484. g cur alte ſaliat 486. f cur in fluminibus pariat 485. b cur in fluminibus minores 485. a eius deſcr. 482. 483. icõ ibid. eius dux Sturio dictus 529. e ab hirudinib. infeſtatur, & quando 486 f cum eo maximam affinitatem eſſe truttis 588. b nidi in quo pariunt, artificium 487. e ouorũ eius eſus 489. e eius prærogatiua 481. e quando pariat 487. e quãdo migret 487. f quãdo eſui ineptus 485. b qui meliores 489. a & vbi b qui & quando peiores 489. e robore valens 487. a ſaliendi modus 486. b ſexus diſtinctio 483. 484. vbi fumo indurẽtur 485. d vbi meliores, & pinguiores 485. e vbi naſcatur, & pariat 484. b viuacitas 488. e vt à Trutta differat 588 b vt dulcem aquam ames 485. e vt præcipitia aſcendant 487. b vt capiantur 488. f g
Salmo lacuſtris Rondel. 652. e
Salmo Lemani lacus Rondel. 649. b
Salmonetus qui Hiſpanis 121. b
Salmulus 481. d Salmunculus ibid.
Salpæ auditus, & ingeniũ 190 g capiẽdi ratio 190. b 191. carnis qualitas 191 b cur bos dicta 188. e deſcriptio 188 g icon 189. natura, mores 190 g quæ loca amet 190. e quãdo pariat 190. b qui homo ſic dici poſſit 191. a vbi, & quando melior 191. b victus 190. e vilisſimam fuiſſe, & eſſe 191. b
Salſamentum Goditanum 275. b
Salſamẽta ſardica 219. b Sexitana 271 (e
Sanda Dauorum 283. b
Sandalion 235. b
Sandilz Anglorum ſynonyma 252. b deſcriptio 253. a icon 254. hiſtoria tota 253. b & inde.
à Sanguine, & vindicta abſtinendum eſſe 156. g.
Saperda quid 70. f 207. d
Saperdes quid 70. e
Saphyrus piſcis 6. e
Sarachi hiſtoria 665. d
Sarda æquiuocatio 219. b cur farcitur, & quomodo 222. g deſcrip. 220 g quæ loca amet 222. f pro quolibet piſce ſalitura idoneo accipitur 219. b à Sardina vt differat 219. b Thunnus quando ſic dicatur 310. g
Sardarum viridium icones 222.
Sarda Flandrica deſcriptio minoris, & maioris 220. b icones 221.
Sarda fumo indurata icon 221. e
Sardella lacuſtres 220. e
Sardiacus 173. a 505. d
Sardica ſalſamenta quæ 219. b
Sardina an eadem Sarda 219. b
Sargo Gazæ 505. e
Sargo mugilis ſpecies 173. a
Sargus an litoralis 177. b eius apparatus 179. b bonum piſcem eſſe ibidem capiendi ratio 178. f eius, & caprarum amor 178 e cibus qualis 177. b cur mulli comes 125. e cur alius alio melior 176. b deſcriptio 173. e de eo hieroglyphicum, & emblema 179. e d eius ingenium, & aſtus 177. b marium pugna vnde 177. d quæ loca amet 176 e cum Scaro confunditur 173. a ſolis radios amat 176. f eius cum Sparo ſimilit. 173. e cum Aurata ibid. vbi frequens, & vbi nullus 177. a vnde dictus 173. a vt manibus capiatur 178. f vt capiatur apud Cares populos 178. g
Sargus Ariſtot. qui Bellonio 608. f
Sargorum authoris deſcriptio 173. d icones 174. 175.
Sargi alia icon ex Geſnero 176.
Sargi alterius hiſtoria 179. d
Sargus mugilis ſpecies 505. e
Sario Auſonij 481. d
Sauri apparatus 278. f carnis qualitas 278. f cur ſolitarius capiatur 278. e deſcriptio 276. g icon 277. non eſt latinorum lacertus 267. b 276. e quæ loca amet 278. e qui authori 276. e
Saurus Rondel. 107. a 108 g
Saurus peregrinus rubri maris eiuſque hiſtoria 276. g icon 277.
Saxatilis 235. e
ad Scabiem 365. d 433. d 475. b
Scarabæus piſcis 185. d
à Scaro cur abſtineri voluerit Pythagoras 12. g amantib. comparatus 12. b amor in ſuos 10. e f an dormiat 10. g b an vocalis 11. b apparatus 13. d caro qualis ibi. cerebrum Iouis dictus 3 b cur ruminet 5. b cur non polluceretur 3. d ab eo denominata, & cognominata 13. b eius dentes quales 5. b epitheta 13. a etymũ 4. e genus, differentia, deſcript. 4. b de eo Iſidori ineptia 4. e de eius lingua quadã cõſiderata 11. b noſtris moribus fuiſſe ignotum 6. b non eſſe carniuorũ 12. e herbinorum eſſe ibid. f partus 11. a prærogatiua 3. b quo aſtu captus ſe liberet 9. f ruminat 10. e ſalacitas 11. d ſaxatilẽ piſcẽ eſſe 9. b ſaxatiliũ præſtantiſſimum eſſe 3. a ſolitarius ne an gregalis 10. e vbi abundet 6. b 9. a vbi nõ ſit 9. b vbi feminis inſtar ſint ſeminati 3. a eius ventris mira cõſtitutio 5. e viſcera optima 9. e vſus in cibis 13. e in medicina 14. e vt capiatur 12. b vtrinq; dentatum eſſe 5. e
Scari Bellonij deſcriptio 6. g
Scari Cretenſis icon 8.
Scari Oniæ Rondel. ſcriptio 5. d icon 6. vt à Sargo differat ibid. vt à Scaro vario 6. e vnde dictus 5. a
Scari varij deſcriptio, & vt ab Onia differat 6. e f icon ibid.

Scarites gemma 13.b
Scanerdiuns 628.g
Scaurus 4.f qui & vnde dictus 13.b
Scerbis piſcis 24.e
Scepinus piſcis 31.d
Schilli Germanorum hiſtoria 667.d icō 668.
Schrolli Danubiani piſcis hiſtoria, & icon 627.
Sciena. Vide Vmbra.
Sciathis 79.b
Scolopacis Rondel. nominis ratio, & hiſtoria 298.e deſcriptio, & icon 298. vſus in cibis ibid.b
Scolopendra cetacea icon 721. deſcriptio 722.e & inde.
Scombri erga altores gratitudo 271.d apparatus 272. g carnis qualitas ibidem coitus, & partus 272.e cur ſaliantur 272.g deſcriptio, & icon 270.e natura mores 271.d qua loca amet 271.a ſynonyma 269.e temeritas, & imprudentia coram punita 272.f vbi maiores, & meliores 271.a vſus in medicina 274.e vt capiantur 272. f vt & quando migrent 271.d
Scomber paruus 274.b
Scomber ſpurius 267.b
Scōbri in marmore à natura ſculpti 271
Scombraria inſula cur ſic dicta 27.b
Scorpęna caſtitas 202.f deſcriptio 201 b icon ibid. ſynonyma 200.b vſus in cibis 202.f vt à Scorpio differat 196.f
Scorpana alterius icon 202.
Scorpana Athenai 196.e
Scorpidion Pſelli 201.a
Scorpioidis deſcriptio, & icon 216.e cur ſic dicta ibid.d vt à Scorpio differat ibid.d
Scorpioides Rondel. 204.f
Scorpio an idem cū Scorpio 195.d ſpecie differt 200.b Vide Scorpæna.
Scorpij aculeorum vis, & vſus 197.e eum capiēdi ratio 198.e carnis qualitas 199.a carnis durities vt emendetur ibid.b cibus 197.e deſcript. 196.f icon ibid. duo eius genera ibid. fellis vis & vſus 199.a ictus eius venenoſitas 197.d nat. mores 179. c de eo prouerbia 198.f qua loca amet 197.b ſynonyma 195.e veneni cura 198.g vnde dictus 195.e vbi & quoties pariat 198.e vſus in medic. 199.d vt cartilagineus dictus 199.b
Scorpius cauuſus 201.d
Scorpius teganodes 196.f
ad Scrupulas 95.b
Scylla cur Canis dictus 382.f
Securitatis à magnis piſcibus ſignum 334.g
ad Secundas educendas 199.d 579.a 634.b
ad Sedis procidentiam 433.a
Serpens indicus Cardani 406.
Serpens ſacer vocatus 93.a
Serpentium ſpina qualis 372.f
Serpentem fouere quid 463.b
Serpentis marini deſcriptio 343.345. non eſſe Anglorum Sanduz 353.e pro vero miſſi icon 347. Gillij qui 104.f de eorum magnitudine digreſſio 343.d natura, mores 347.b qua loca amet 347.d ei quid proprium 256.d eorum & terreſtrium pugna 347.e d ſynonyma 343.b vſus in cibis, & medicina 348.e vt ſe occultet 347.e propriè dicti deſcriptio 345.b & inde icon 346.
Serpentes nigri capite draconis 345.a
Serpentes Noruegiani 343.d icon 344.
Serpens rubeſcens 367.a
Serpēs terreſtris mare frequentās 347. (d
Serra inuentio 475.e
Serra aquatica 692.b
Serra Cluſij hiſtoria, & icon 696.e
Serra Plinij Geſnero 690.g 298.e
Serra Rondel. 690 g eius icon 693 noſtri einſdem icones 694
Seruatoris altorū in mari typus 421.d
Seſerinus veterum 411.a
Siluarion 527.e
Silurus an ſit Stario 519.e cum cum Glanide implicat Aelianus 567.e a Glanide differre 521.a ſale condiri ſolitum 530.b vnde dictus 510.b
Silurus Gaza 567.a Geſneris 523.d 507.b
Siluri Geſneri tertij deſcriptio 568.b icon 571.
Silurus Matthioli 523.d
Silurus Niloticus Strabonis, & Athenai 572.g
Simia Bellonij 396.e
Simia cur Alauda dici poſſit 213.d
Simia piſcis 369.e
Simia marina Geſneri 406.g icon 405. hiſtoria ibid. alterius 406.
Simus piſcis 610.g
Sium, ſiue Lauer 657.
Smaris 223.d qui piſcis 227.e carnis eius qualitas 229.a cur Leucomęnis dicta 227.b eius fœcunditas 229.a qua loca amet 229.a ſynon. 227.b vſus in cibis 229.b in medicina ibid. vt capiatur 229.a vt a Boope differat 227.d vt a Mæna ibid.
Smaridis peregrina deſcriptio, & icon 228 f
Smaridis Bellonij fortè deſcriptio, & icon 228.f
Smaridis Rondel. deſcriptio, & icon 228.e
Smyllapiſcis 278.f
Solaris piſcis 567.a
Socrates cur Torpedini aſſimilatus 422.f
Solea carnis qualitas 240.e cur frigus fugiat 239.d eius genera, deſcriptiones, & icones 235.236.237.238. 239. natura mores 239.d qua Aeliano 247.b Plinio 233.e qua loca amet 239.d ſynonyma 235.b vſus in cibis 240.e vbi magis pingueſcant 339.d vnde dicta 235.b
Solea Geſneri 244.
Solea lata authoris 239.
Solea oculata deſcriptio 235.d icon 236.
Solea rotunda 242.e
Solitarij typus 550.b
Spargus 181.a
Sparulus 180.b
Sparus an Aeliano Aſpargus vocetur 181.b eius apparatus 183.d carnis qualitas ibid. cibus 183.b deſcriptio, & icon 182.g laudata carnis piſcem eſſe 183.e litoralem eſſe ibid. natura, mores ibid. ſynonyma 180.b vnde dictus ibid. vſus in cibis 183.e vt ab Aurata differat ibid. a vt à Sargu 182.g
Spari authoris deſcriptio 183.e icon 182.
Sphercus mugilum ſpecies 506.f
Sphyræna exacta deſcriptio 101.e & inde longum piſcem eſſe ibid.b a quibus laudatus 103.a natura, mores 102.a qua maris loca amet 102.g quot eius ſint ſpecies 101.e vnde dicta 100.b vſus in cibis 103.a
Sphyrana fluuiatilis 609 b
Spina in animantibus diuerſitas 372.f
Spinachia 628.e
Spinax cur fœtus non recipiat 376.b vt pariat 375.b
Spinula piſcis 195.b
ad Spleneticos 712.g
Spondile Plinij qua Bellonio 104.f
Spuma piſcis 211.d
Spuria Gaza 109.b
Squali apparatus 603.b caro qualis 602.e cibus ibid. deſcriptio, & icon 601. fluuiatilem potius, quàm lacuſtrem eſſe 607.a non eſſe Galeum 373.a olim fuiſſe vilem 9.e vbi & quando melior 602.g ſynonyma 600.e vbi & quando pariat 602.e vilis eſt ibid.f eius viuacitas ibid.e vt capiatur ibid.e vt à mugilibus differat 601.a
Squali minoris hiſtoria 603.a
Squalus veterum 600.g
Squarus 4.e
Squatina aſtus 473.e cur coloris mutet 474.e eius cutis vſus 475.b deſcriptio & icon 472. eius eſus quibus proſit 475.b fœtus intus recipit 474.e qua loca amet 473.a quale ex ea alimentum 474.b qualis caro 474.475.e ex quo genere ſit 472.e quoties pariat 473.b & quot ibid.e ſynonyma 471.e vbi melior 475.a vnde dicta 471.d vt coeat 473.a
Squatinoraia an detur 476.c cur rarus piſcis 476.b gemina prone, & ſupinè depicta ibid. 477.478. deſcriptio 476.479.
Squatoraia 475.d

Squa-

Squatraia 475. d
Squatrolinus 476. f
Squatroraia 475. d
Squati etymologia 471. e. Vide Squatina.
Stirio 517 e
ad Stranguriam 200. e
Strigilis piſcis 606. e
Stromateus 188. g eius hiſtoria 191. d icon 192.
ad Strumas 222. b 226. g 434. e 449. a. 469. c 498. e
Stupefactor 415. b
Stupor piſcis ibid.
Sturio an ſit Silurus 519. e eius apparatus 530. b eius capitis prærogatiua 530. g capiendi ratio 529. b cibus 528. b color 520. f cur hamis non capiatur 519. b deſcriptio 527. a differentia 527. b duo genera 526. c eſt Oxyrinchus Caſpius 519. e eſſe veterum Accipenſerem 524. f eſſe Silurum 522. b miræ magnitudinis vbi 528. g natura, mores, ibid. b nobiliſſimum piſcem fuiſſe 529. d non eſſe Lupum 490. g 517. d non eſſe Attilum ibid. non eſſe Oniſcum Dorionis 284. b oua eius, vnde ad nos perferãtur 528. g porcum marinum dici 518. g 523. d quæ flumina ſubeat 528. g qui & quando meliores 330. f robuſtum piſcem eſſe 529. a Salmonum dux dictus 529. c vbi rarius capitur 528. g vox eſt non latina, & vnde dicatur 517. e vt veteribus vocetur ibid. d vt refrigeretur 529. b ab eo vt differat Ichthyocolla 506. e vt Galeis ſimilis, & diſſimilis 527. a vt ab Attilo differat 562. b Zigara inſequitur 529. eius ſtoliditas 82. g
Subula piſcis 454. e
Sudes quia Latinis 101. e
Sudis cur ſic dicta ibid. Vide Sphyræna.
ad Suffuſionum initia 267. a 404. a 460. g 469. c 552. g ad earum initia diſcutienda 199. d
ad Suggillata in oculis diſcutienda 324. b
Suillus 517. e
Salmo 481. d
Sulphureus Color 270. f
Sumus Alberti 567. b
ad Surditatem 552. g 596. f
Sus marinus 320. f 719. b
Sues dicti piſces, & cur 515. b
Syacion 514. b
Syana 79 b
Syagris 515. a
Synagris à Synodonte differt 164 b quo nomine nunc vocetur 165. a eius deſcriptio 165. e icon ibid. vt à Synodonte diſtinguatur 165. e vt capiatur 165. d icon Rondel. 721.
Synodontis etymum 160. g b. Vide Dentex.
Synodontes cur ſic dictus 309. d quando Thunnis ſic vocetur 309. b
Synodontis lapis 162. f

T

TAenia 233. e quibus piſcibus coniungenda 369. b vnde dicta ibidem.
Pæna Ariſtot. an Tænia Epicharmi eadem 237. a
Tænia Bellonij 236. b eius deſcriptio 369. e icon 370.
Tænia falcata Imperati, & authoris deſcriptio 369. d icon 371.
Tænia Rondel. deſcriptio 369. b icon ib. alterius deſcriptio 369. icon 370
Talparia 553. b
Tarantellum 311. b
Tarditatis typus 732. e
Teligoni baſta 431. 432.
Temarus 593. a
Temeritatis pæna 295. d
Teſtudinem vt Reuerſus capiat 301. a
Thedo Auſonij 585. e qui Bellonio 660. g
Theſmophoria quid 378. f
Thranis 330. b
Thrion quid 209. d
Thriſſa fluuiatilis 500. f
Thunna 307. e
Thunnorum abdominis laus 323. b apparatus ibid. d aſilo quando infeſtetur 319. d eorum cum Aulopijs pugna 87. b eius caro ſalita cur ſola omotarichus vocetur 311. c cur à Byzãtinis 317. e cur Calcedonij nullos, vel paucos capiant 317. d cur lubricus dictus 312. d cur timeat 318. a cur ſceleratus dictus 320. g cur noctu eant 319. a deſcript. 312. icones 313. 314. 315. 316 dormiunt 319. b dulces aquas amãt 317. b fuſcinis percutiuntur 322. g impietas, & voracitas 329. g eorũ mira tumiditas 322. f eorum more videre quid 318 b in natando ingeniũ, & ordo 318. d 319. e natura mores 318 f partium ſale conditarũ nomina 310. a 15 & Pelamys loco diſtincti 317. b vt differãt 312. g cur eius pinna cur hæreat aſilus 320. f plus biẽnio viuit 321. a quæ loca maximè amet 317. a quàm diu viuat 320. b eos quando Byzantini maximè capiant 318. e quando lateant, & dormiant 319. c quando meliores 323. a quando pingueſcant ibid. quãdo ſic propriè dicantur 307 d quando dicatur Apolectus 309. a quando Chelidonias ibid. quando Cybios 310. f quando Melandrys 309. d quando Orcynus 308. b quãdo Synodontis 309. b quãdo Triton 309. b quando Xanthias 310. g cum quibus amicitiam, & inimicitiã habeat 321. b quo cibo vtatur 320. f quo iure ſapidior euadat 324. f eius ſalſamenta recenti carni præferenda 323 e vbi melior 318. e vbi notior 317. a ex eius ventre olſonium nouum 324. e viſus eius qualis 318. b vnde dictus 307. b vſus in cibis 323. a in medicina 324. g vt pingueſcant 320 g vt Pontum intrent, & exeant 318 g vt veſtibus inuoluatur 321. d vt nunc à Gaditanis capiantur 322. f vt à Thracibus 321. d
Tunno comitantes nauigia, qui Plinio 325. e
Tunnaria quid 321. e
Tunnarij qui 321. e
Thunnina ſalſamenta 311. b
Thunnides qui 320. b
Thurſio 330. quid 719. b Vide Turſio.
Thymallum auro veſcantur 595. a apparatus 596. e tulace capi 595. c cur flos Ambroſio dictus 595. d cur auriuorus dictus 595. b vnde dictus 593. a eius deſcriptio 593. e d icon ibid. non ex Gobione fluuiatili naſci 592. b quãdo magis capiantur 595. d quas aquas ament 594. b eius ſynonyma 593. a thymum olere 595. b ſalubritas 596. e eius in cibis laus 595. d vſus in medicina 596. f
Thymus piſcis 593. a
Thynnis quid 307. c
Thynnus. Vide Thunnus.
Tibicen piſcis qui Gallis dictus 24. f
Tinca amicitia cum Lucio 647. a apparatus 647. d an à veteribus eius facta ſit mẽtio 645. e carnis eius qualitas 647. b cibus 647. a deſcript. & icon 646. differentia à colore 646. b eius cũ Lucio amicitia 632. g mali ſucci eſt 647. d non eſſe Mænam 645 d Orphas paluſtris dicta 158. e eius pellis carni prælata 647. d quando maximè noxia 647. b quas aquas amet 647. a vſus in medicina 648. e vbi laudatiores 647. c
Tinca Auſonij 116. e
Tinca marina 42. e 33. a eius carnis qualitas, & apparatus 293. b quæ loca amet 293. b cur ſic dicta 291. b deſcriptio 293. a icon 292. ſynonyma 291. a
Tinca fontana an Lampetra 537. d
Tiſmallus qui Alberto, et Iſidoro 593. a
Tobiæ oculi quo felle ſanati 267. a
Thomus Thorianus quid 330. b
Torentina 585. b ad Tormina ex dyſenteria 552. g
Torpana 415 b
Torpigio ibid.
Torpedinis apparatus 422. d aſtus 419. d 420. e carnis qualitas 422. g cur ſic dicta 415. b deſcriptio 416 419. differentia 416. g de ea diuerſæ opiniones 416. c de ea hieroglyphica 421. d mugilem cap. 420. f cũ ea mulli antipathia 126. f quæ loca amet 419. b quæ eius partes meliores 422. g quando pariat 419.

c quando melior 422. g quando cur & vbi lateat 419. d ſtupefaciẽdi vis vnde 420. b 421. a ſynonyma 415. a toti an parti ſtupefaciendi vis inſit 421. b eam vim paruam eſſe 420. b eam vna tantum ineſſe 420. b vt capiatur 421. c vt natet 419. d vt inſidiatorem vincat 420 g vt corpore afficiat 420. f

Torpedinis maculoſa icon 417. non maculoſa 429. a

Torpeda nigra 423. a

Torpeda oculata 416. 417.

Trachuri carnis qualitas 269. b cauda eius mira facultas 269. b deſcriptio 267. a icon 268 alterius ab authore obſeruati ibid. nõ eſſe lacertum 267. b non eſſe Saurũ ibid. qua loca amet 269. a qui Ioniæ 255. b ſynonyma 267. b vt capiatur 269. a vt ſaprdior fiat 269. b

Tragus, ſiue Hircus piſcis Athenæi, qui Rondeletio 98. f

Tragus quorundam 353. e

Tralliani locus correctus 278. f

Tremula 420. b

Trichia quæ Ariſtoteli 219. c

Trichis 449. d quæ Ariſtoteli 219. c vnde dicta ibid.

Trigilis 120. f vnde dicta ibid. b

Triglitis ibid.

Trigola an Mullus imberbis 121. d an eadem Gueulo 138. f

Trillia 120. b

Tripatinum quid 365. a

Triſius piſcis 576 g

Triſſia Rondel. icon 500.

Triſſia Vide Muſtela fluu. & lacuſtris.

Triton qui, & quanda dicatur Thunnus 309. b

Tructa D. Ambroſij 585. e

Trocta vnde dicta 327. b

Tructarũ cum Delphinis pugna 329. a

Troglodyta piſcis 114. g

Trutta aduerſis amnibus natat 590. g an veteribus nota 585. c apparatus 592. e de eis capiendis leges 591. a cibus 590 b earum in cibo laus 591 d differentiæ, & genera 588. f non eſſe lupum varium 491. b nã amnes aduerſis fluminibus natare 590. b quæ ſuauiores 591. d quomodo antiquis vocetur, ignoratur 519. d quib. aquis gaudeat 590. f recentes optimas eſſe 592. e ſale condiri 592 fin. Salmonẽ abire creditur 585. d cum Salmone maximam ei eſſe affinitatem 588. b ſynonyma 585. b tonitrua timet 590. b vnde dicta 585. b vt à Salmone differat 588. b vt manibus, & fuſcinis capiantur 591. a vtineſcentur ibid. vt à Macedonibus capiantur ibid. b

Trutta flaui coloris 588. f

Trutta fluuiatilis noſtra icon 589.

Trutta fluuiatilis alterius hiſtoria, & icon 592. g

Trutta fluuiatilis Geſneri icon 589.

Trutta lacuſtris apparat. 654. g carnis qualitas ib. cur facilè putreſcat 654 g cur iunipera conferatur 654 e eius inſalubritas 654. g fluuios ſubit 654. a eius nobilitas 654. g vt differat à Truttis, Salmonibus, & Vmbla 652. g vt capiatur 654. f

Trutta lacus Benaci 653.

Trutta Salmonata 588. g non eſt Sario 585. d eius hiſtoria 652. 653.

Tunallus qui Alberto, et Iſidoro 593. a

Tunnina 312. c

Turbotus piſcis 247. b

Turobeſie mira natura 339. d

Turdi caro qualis 27. e cibus 27. b deſcriptio 15. b differentiæ ibid. epitheta 15. c etymum 14. g à Merula ſpecie differre 27. b qui Bellonio 15. a quomodo colorem mutare dicatur 15. e ex Saxatilibus eſſe 27. a ſynonyma 14. g vbi non ſit 27. b velocitas 27. b viuaria fieri ibid. vſus in medicina 27. e vt appareter ad cibi vſum 28 e vt inter alios piſces diſtinguatur 15. b

Turdorum ab authore obſeruatorum deſcriptio 15. d icones 16. 17. 18. 19 20.

Turdi à Geſnero obſeruati deſcriptio 25 d icon 26.

Turdorum Rondelet. deſcriptiones, & icones 21. 22. 23. 24. 25.

Turdi Saluiani maioris deſcriptio 20. g

Turdus minor eiuſdem 21. a

Turdus viridis Saluiani 20. g

Turpana 413. e

Turſionis carnis qualitas 720. g deſcriptio 719. c icon 720. locus natura, mores 720. g Phocanã eandem eſſe 719. b vt Caniculæ ſimilis dictus 719. c

Turſia Plinij 517. d

Turtur 586. e

Turtur piſcis 424. e

Typhle, ſiue Typhlina marina 104. f

Tyrſia. Vide Turſie.

V

VAcca marina cornuta 454. e

Valetudinis integræ typus 608 b

Vangeronis Rondel. deſcriptia 621. a

Varius. Vide Phoxinus læuis.

Varij Æliani qui 587. a

Varius maior 586. f

Varius quorundam 586. e

Varronis locus reſtitutus 220. f

Varolus 491. a

Vedij Pollionis crudelitas 361. b

ad Venena 469. c

Venenum pro dolore dixit Oppian. 96. g

ad Ventriculum exolutum 512. f

Ventriculi procidentiæ cauſa 54. e

ad Venerem excitandam 639. e ad inhibendam 340. f 421. e 423. d ad eã vt quis impotens reddatur 129. a

Veris indicium 502. e

ad Verendorum puſtulas 226. g

Vergiliades piſcis 664. f

Vermis aquatilis 537. c

ad Verrucas tollendas 200. c 226. g

Veſpa Manas amant 225. a

Veſpertilio 140. e

Veſpertilio piſcis 264. g 434. g

à Victu abſtinendum eſſe 156. g eius ignauia 61. b

Vindeſa Alberti 606. f

Vini tædium vt Mullus faciat 229. b ad id inducendum 552. g

Viola piſcis 535. d

Vipera an cum Muræna coeat 350. c

Vipera marina 255. b 343. c

Virgatus piſcis 188. f

ad Viſus aciem 263. a 498. f ad eius hebetudinem 24. f 498 g

Vita Medica, & Perſica quæ 34. b

Vitta Gaza 369. a

Vitulus marinus veps cur dictus 723. b eius deſcriptio ibid. icon 724. in aqua, & in terra viuit 725. a eius pedum vſus in terra minus idoneus ib. b cibus ibid. voracitas ibid. cur difficulter, et quom. occidatur 725. c ſomnus ibid. Stertor vnde ibid. ſynonyma 722. c cur extra aquam dormiãt 725. d eius palma qualis 725. d mitteſcere, & docilem fieri ibid. hominis amatores eſſe 726 e eius amor erga prolem ib. eius gratitudo 726 g vt mingant & coeant ibi. Coagulum euomunt, & cur ibid. eius conſenſus cum mari 726. b eius pelles fulmina arcent 727. a Vrſos timet ibid. b Arietes marinos ibid. b eius caro qualis 727. eius vſus in medicina 727. d

Viuella 694. f

ad Vlcera 324. g 634. g capitis 404. b 475. b putrida 531. c ſerpentia 226 f vetera 324. b

Vlyſſes cur Delphinum haberet in armis 714. b

Vmbilicus piſcis 649. a

Vmbla vulgò dicta etymologia 646. a carnis qualitas 651. b locus, natura, mores 651. a quando melior 651. b

Vmbla maioris deſcriptia 649. a minoris ibid. e icon 650.

Vmbra apparatus 83. b de eius capite ridiculoſa hiſtoria 82. 83. de carne eius iudicium 83. b e deſcriptio 79. 80. icon 81 ab authoribus deſcripta examinantur 79. d eius cum Glauco ſimilitudo 79. c ex ea ius album, & gelatina 83. b natura, mores 82. f cibus ibid. nobilem piſcẽ eſſe ibid. g quæ eius partes meliores 82. b quæ maris loca amet 82. e qui ſic olim dicti 79. a quo tempore melior 82. b ſimilitudo cum Coracino 78 b ſynonyma, & etymum ibid. ſtultitia in celando capite 82. f vnde dicta 78. b vſus in cibis 82. g in medicina 83. d vt à Coracino, & Lato diſtinguatur 80. f

Vmbra

Vmbra Anſonij qua 96.b
Vmbra fluuiatilis Rondeletij, & Bellonij deſcriptio 597. a *icon* 596. *carnis qualitas* 597.b *vt à Trutta differat ibid.* a
Vmbrius 78.a
Vnicornus piſcis 299.a
Volatus piſcium diuerſitas 134.c
Vomentis ſymbolum 598.e
ad Vomitus ſedandos 512.f
Voraces cur per Scarum ſignificati 11.d
ad Vocem iuuandam 531.c
Vocalia animalia qua 12.b
Vpupa auis 190.f
Vranoſcop aſtus 266.e *carnis qualitas ibid.* b *deſcriptio, & icon* 265. *fellis in medicina vſus* 266. b *ignauia ibid. ſynonyma* 264. *temperamentum* 266. b *Viuacitas ibid.* e *voracitas ibid.*
Vraaqua 312.f
ad Vrinam ciendam 634. g *ad eius ſtillicidium* 106.g *incontinentiam* 354.f 348.e
ad Vteri alba profluuia 634.b *ad eius prolapſum* 423.d 434.e *ſuffocationem* 274.c *vitia omnia* 579.a
Vtilis animal ſerram in cornice habens 695.
ad Vuam iaccutem 226.f
Vulpes 532.c
Vulpes archeſtrati 396.a
Vulpes capta vt ſe liberet 329.b
Volpecula 114.b *aſtus* 398.f *amor in prolem ibid.* g *carnis qualitas ibid. deſcriptio, & icon* 396. *natura, mores* 398.c *partus* 375.b *qua loca amet* 398.e *ſynonyma* 395.d *vnde dicta ibid.*
Vulpecula alterius icon 397.
Vulpecula Bellonij 398.c

Z

Zaphirus Ligurum 111.a
Zelotypia mala 36.g
Zerta 513.a
Zeus piſcis qui 110.e
Ziga Albis fluuij hiſtoria 503.b *icon* 731.
Zucca Caſſa 564.b
Zygana carnis qualitas 410.g *cur Galeis annumeretur* 407.c *natura, mores* 410. *ſetus pinna* 396.g *qua loca amet* 410.e *quibus annumeranda* 407.c *vnde dicta* 407.a
Zygana alterius icon 409.

GRÆCA VETERA, ET NOVA.

A

ΑΒλεννὴ: 104.e
Ἄγρος 254.f
Ἄδωνις 76.b
Ἄντος 438.g
Αθερίζειν *quid* 216.b
Αθερίνη 216.b
Ακάρναν 116.b
Ακάρνας 157.a
Αλάβης 536.b
Ἀλφηστὴς 66.b
Ἀλφηστικὸς *ibid.*
Αλώπηξ 395.d
Αυία *vnde dicta* 327.
Ανθερίνη 216.b
Ανθίας 85.a
Ἀπολεικαξ 309.a
Ἄραξ 293.d
Αράγνη 255.b
Αράγνης *ibid.* b
Αρχάνας 157.a
Αρχάνες 156.b.255.b
Αρνευτὴς 305.b
Αυλωπίας 85.e
Αυλωπὸς *ibid.*
Αὔξις 308.e
Αφρίτης 207.b
Αφρος *ibid.* 211.b
Αφύης *quid Hippoc.* 208.e
Αφύη 206.b
Αφρύη 207.b 211.e
Αχάρνα 255.b
Αχάρνος 156.b
Αχίλο 543.a

B

Βαίονα 203.a
Βάκχος 505.a
Βατίς 441.e
Βάτος 441.c *& cur ſic dictus ibi.*
Βάτραχος 464.e
Βάτραχος ἁλιευς *ibid.*
Βάτραχος θαλάσσιος *ibid.*
Βιβραλαι 212.b
Βιβαιφύη 213.a
Βέλοννος 203.a
Βίλλα 104.e
Βιλόνη 103.d
Βελονὶς 106.b
Βεμβράδαι 212.b
Βλάδος 104.e
Βλέννος 203.a
Βλέψιας 506.b
Βλῖνος 203.a
Βόαξ 229.c
Βεῖνος *Ariſt.* 614.e
Βυγλώσσος 235.b
Βὼς 188.e
Βὼξ 229.c

Γ

Γαλεοειδὴς 372.b
Γαλεὸς *ibid.*
Γαλεὸς ἀκανθίας 398.b
Γαλεὸς ἀλωπεκίας 395.d
Γαλεὸς λεῖος *Oppiani qui* 387.c
Γαλεάδη 372.b

Γαλεώτη 330.f
Γαλεώνυμος 372.b
Γαλῆ 341.c
Γενειάται 120.b
Γλάνις 567.a
Γλάνος ibid.
Γλαυκίσκος 504.g
Γλαῦκος 301.c
Γλῶττα 235.b
Γναφεὺς 645.d
Γνωνίδιον 70.c
Γόγγρος 348.f
Γόνος θαλάσσιος 206.e
Γρύλλος 348.f

Δ

Δακτυλεὺς 506.f
Δελφὶν 701.a
Δράκαινα 255.b
Δρακαινὶς 256.b
Δράκων θαλάσσιος 255.b
Δόναξ 153.a

Ε

Ἐγγραυλὶς 207.c
Ἐγκρασίχολος 214.e
Ἔγχελυς 542.b
Ἔλλοψ 85.d
Ἔλοψ 524.f
Ἐρίτιμος 214.g
Ἐρυθρῖνος 152.b
Ἐρυθρόφθαλμος 582.f
Ἐρυθῖνος 153.a
Ἔσχαρος 256.c
Ἐλλὶς 169 c
Ἔψυτος 207.b

Ζ

Ζαῖος 111.a
Ζυλος 37.c
Ζύγαινα 407.b

Η

Ἡγεμὼν 341.d
Ἡγητὴρ 341.d
Ἡμεροκοιτος 264.g
Ἡμινηρος 70.c
Ἧπατος 56.g
Ἥροξ 140.f

Θ

Θάτις 441.c
Θέττα 499.d
Θηρίον 669.d
Θυ herba, quae 2.b
Θράττα 499.d
Θ ισσα ibidem.
Θύννοι 307.b
Θυννία 311.b
Θυννάζειν 322.g
Θυννεῖον 311.b
Θυννὶς 307.c
Θυννοθῆραι 321.c
Θύννος 307.b
Θυρηνεὺς 330.b
Θυρσίων 719.c

Ι

Ἱέραξ 140.f
Ἱεροὶ ἰχθύες 169.b 325.b
Ἵππουρος 305.b
Ἰουλίσκος 169.b
Ἴωψ 214.g

Κ

Καβειρις 177.d
Καλλίχθυς 85.d 192.f
Καλλιώνυμος 85.d 264.f
Κανθαρὶς 185.d
Κάνθαρος ibidem.
Καπρίσκος 297.a 514.c
Κάπρος 297.a 514.c
Καρχαρίας 379.c
Καρχαρόδοντα animalia 380.f
Κέντρινα 409.g
Κεντρίνης ibidem.
Κίρρις 77.a
Κέστρα 100.b
Κεστρεὺς 504.c
Κεστρὸς 504.f
Κέφαλος 504.g
Κηρὶς 23.d 27.a
Κήτημα 311.c
Κητεία 321.c
Κητοθηρία 321.c
Κῆτος 669.c
Κιθαροειδὲς 240.g
Κίθαρος 146.f
Κίρβις 76.b
Κίρρυλος 77.a
Κίττα 78.g
Κίχλη 14.g
Κλυπαῖα 499.b
Κόγγρος 348.f
Κόλιας 267.b
Κόκκυξ 138.f
Κολιὸς 274.f
Κορακῖνοι 70.g
Κορακῖνος 69 c
Κόραξ 70.g 278.g
Κορδύλης 308.c
Κορδύλο. ibid.
Κέρας 236.c
Κορύφαινα 305.c
Κορυφῆνι ibid.
Κόσσυφος 33.a
Κίχλη 14.g
Κόχλιας 274.e
Κόψυχος 33.a
Κρασίχολος 214.e
Κυπρῖνος 634.e
Κύβεια 310.f
Κύων 379. qui Aeliano, & Oppiano 373.a
Κύων πῖος 396.e 352.e
Κωβίτις 213.b
Κωβιὸς 95.c
Κῶθος 95.a

Λ

Λάβραξ 490.c
Λάμνη 463.b
Λάτης 498.g
Λατίλος ibid.b
Λαῦραξ 491.a
Λεβίας 56.g
Λεθρῖνος 153.a
Λειόβατος 449.c
Λελεπρὶς 30.g 41.d
Λεπὰς 124.g
Λεπιδωτὸς 635.b
Λευκιλλος 606.f
Λευκίσκος 504.f 605.
Λευκόμαινις 227.f
Λῦκος 85.d
λιπαρὰ 207.c
λιπαρὶς ibid.
λύγξ 77.a
λυκαλάτος 543.a
λύκος 86.e
λοκοσαμος 214.f

Μ

Μάξον 165.b
Μαινὶς 223.a
Μάλθη 395 a
Μαξεῦνις 282.e
Μάρις 518.g
Μώρμαρος 184.e
Μεμβρίδια 212.b
Μῆλα ποντικὰ 311.b
Μηλοππιον 79.b
Μηκώνες 505.c
Μιον 304.c
Μορμύλος 184.e
Μορμυρος ibid.
Μόλλος 70.cf
Μύραινα 354.f
Μύρος 343.c 366.
Μῦς 514.c
Μυστίκητος 688.f

N

Νάρκη 415.b
Νεβρίαι γαλεοὶ 399.d
Νῆσσα 505.a
Νοτίδανος 480.e
Νυκτερὶς 264.g

Ξ

Ξυρίγγι 517.e
Ξιφίας 330.
Ξιφίος ibid.

O

Ὄνιλος 341.c
Οὐίπαρος 273.d
Οἰϛρος 281.d 282.e
Οἰϛρος Dorionis 284.c 524
Ὄνος 281.d
Ὄρκυν 697.b
Ὄρκυνος 308.b
Ὅρμια 177.c
Ὄρυξ 697.a
Ὀρφανίσκος 157.c
Ὀρφὸς. Ὀρφὼς ibid.
Ὀϛράκιον 569.a
Οὐρανὸς quid in piſcibus 396.g
Οὐρανοσκόπος 264.f 396.g
Ὄφις θαλάσσιος 343.e

Π

Πάγρος 149.c
Πελίκη 70.e
Πειραῖας 505.b
Πέρκη 45.a
Πέρκις ibid.
Περκόψαρος 159.a
Πήλαμυς 308.e
Πλατανιϛακὸς 70.e
Πλῶται 181.a 354.g 507.a
Πλωτοὶ 354.b
Ποικίλος 77.d
Πομπίλος 325.d
Πάμφυλος ibid.
Πορκεὺς 188.f
Πριμάδες 310.b
Πρημάδες ibidem.
Πρῆμνας ibidem.
Πρημαδίας ibid.
Πρίϛις 689.e
Πρίϛις ibid.
Πρόβατον 288.c

P

Ῥάφις 103.d
Ῥίνας 181.ae
Ῥῖναι quid 473.d
Ῥίνη 471.a
Ῥινοβάτος 475.d

Σ

Σαλάγξ 482.g
Σάλπη 188.e
Σάλπαι ibidem.
Σανδάλιον 235.b
Σάνδαλον ibidem.
Σαπίδες 70.e
Σαπέρδης ibidem.
Σάρδα 219.a
Σαρδῖνα 219.b
Σαργῖνος 179.a 505.c
Σαργοὶ 173.a
Σαργὸς ibid. 505.e
Σάργος 173.a
Σαῦρος 276.e, qui Pancrati 14.b non eſt latinorũ lacertus 267.b
Σείουρος 60.b
Σελάχη 372.g
Σελάχια 355.a 372.g
Σελαχώδη 372.g
Σιμὸς 610.g
Σκαίρων quid 4.c
Σκαρὶς ibid.
Σκάταρα 186.e
Σκάφος 514.f
Σκιαδεὺς 79.b
Σκιαδὴς ibid.
Σκίαινα 78.b
Σκιαινὶς 79.a
Σκίας ibid.
Σκίνος ibid.
Σκίος ibid.
Σκίφιας 330.f
Σκόμβρος 269.c
Σκορδίλη 207.d
Σκορδύλος 308.c
Σκορπαίνα 196.c
Σκορπίος 195.c
Σκορπὶς 195.d
Σκύλιον 379.c 389.
Σκύλλα 379.c
Σκυλλόψαρος 387.d
Σκύμνος 389.c
Σμύρος 366.f
Σπάρος 180.b
Στείρων 517.c
Στρακίων 559.a
Στρεγλημπαρπιου 121.b
Στρωματεὺς 291.d
Στρῶτος Aeliani 233.c Ariſtotelis 236.b
Στῶματα 291.d
Στράκιον 514.b
Συνόδους 160.g
Συνόδων ibid.
Σφαιρεὺς 506.f
Σφύραινα 100.b

T

Τάρικος 293.c
Τυρπαίνα 415.b
Τράγος 77.d 98.f 225.c
Τράχουρος 257.b
Τρίγλη 120.f
Τρίγλας ibid.
Τριχλίνις ibid.
Τρίτων 309.b
Τρίγων 424.e
Τριχίας 219.d
Τώμυγξ 177.d

Υ

Ὕαινα 514.g
Ὕκκη 153.a
Ὕκος 153.a
Ὑπερῶα 396.g
Ὗς 514.c
Ὑσκα 518.f
Ὕχρα ibidem.

Φ

Φάλαινα 675.c
Φάγρος 149.c
Φάγωρος 149.d
Φιραῖος 505.c
Φοξῖνος 619.b
Φρίσσα 499.d
Φυσητὴρ 689.b
Φώκαινα 719.a
Φωλίνοι quid 116.c

X

Χαλκιδική 220.f
Χάννη 52.f
Χελιδὼν 133.c
Χοῖρος 514.e
Χοῖρος ποτάμιος ibid.
Χονδρακανθα 372.g
Χιμψ 167.b
Χοιροψάρος 111.a
Χρόμις 167.a
Χρύσοφρυς 169.b
Χυτὸς 181.b

Ψ

Ψαμμοδύτης 264.b
Ψῆττα 247.a 233.c 235.b
Ψύλων 645.d
Ψῆρος 180.e
Ψύρος ibidem.
Ψυγρος 180.e

Ω

Ὠοτάριχα 497.b 511.b
Ὡραία 312.c

ITALICA, QVIBVS ET SEMITALICA MISTA.

Acone. A Quone 665.d
Acucella 106.h
Acquadello 211.d
Acuino 106.h
Aden 517.d
Adena. Adeno. Adano. 562.g
Adilo 517.d
Agone di Rozzoli 667.c
Agnlla 608.e
Aguſco 398.h
Albo 661.c
Albore, Alboro 153.b
Alborino 628.h
Aletta 603.a
Aloxi 214.e
Anguella 217.d
Anguilla 543.a
Angufigula 106.h
Anroſini 667.a
Aquilone 434.g
Arachia 212.e
Arbolica 641.a
Aringa 196.c
Arzilla 457.d
Aterina 217.b
Aſſello 284.f
Attina 517.d
Azio 398.h
B
Balæna 669.d
Baleſtra 401.a 515.e
Barbo 597.c
Barbon 121.a
Baſtonago 424.g
Battipotta 415.d
Baueca 114.h
Bauoſa 449.c
Bec in cao 264.h
Biâchetto 212.b 313.
Biche 302.f
Boabai 229.d
Boga 229.d
Bogue ibid.
Boloſſo 52.g
Boratello 541.b
Barbolo 629.d
Buſtriz 576.f
Botarga 512.f
Botariſſa 576.f
Botta 576.g
Botto 613.d
Bruco 424.f
Bruſola 67.c
Bulbaro 635.c
Burbaro ibidem.
C
Cabacello 603.a
Canna 286.e
Canoſa 387.d
Capaſſon 218.g
Capidorio 613.d 600.e
Capidolio 676.f 671.c
Capone 134.h 138.f 146.f 148 e 274.g
Carlinoto 182.e
Carpan 635.c
Carpena ibidem.
Carpione 635.a
Caſtagno 167.d
Caſtagnola ibidem.
Caueden 600.e
Cauedanno ibidem.
Caucto ibidem.f
Canezzale 600.e
Cauiaro 535.c
Cepola 203.d
Cerna 114.h 157.d 627.f 624.f
Cerre 217.c
Cetola 111.a
Chergna 257.d
Chieppa 499.a
Ciamberta 407.b
Citula 107.b
Cocco 138.f
Coccou ibidem.
Columbo 792.f 424.e
Cops 532.f
Corbetto 84.e 302.e
Cornetto 71.d
Coruo ibidem.
Coruo difortita ibidem.
D
Dentale 160.h
Donzella 38.d
Dorada 608.e
E
Enchioue 214.f
Esbreſon 582.f
F
Fagorio 149.c
Fagro ibidem.
Falce 369.c
Falſancla 439.c
Fagaro 84.e 302.e
Ferraza 424.g
Fetola 193.d
Flatola 191.d
Fico 287.c 291.a
Figo 194.f
Folio 240.e
Fondola 618.e
Foragua 617.b
Forca 148.e
Forteriſia 415.d
Fragolino 157.e
Frangolino ibidem.
Fregarolo 582.f
G
Gatto 391.a
Giauetta 603.a
Giouians 612.h
Girella, Girello 37.d
Girulla 227.c
Cò, Guo, Gouo 95.d 98.f
Gongro 348.e
Gouſangle 617.a
Grillo 353.c
Guigroue 95.d
Guttoroſola 114.g
I
Imbriago 131.b
Imperador 331.a
L
Laccia 499.a
Ladino 517.d
Lagiono 613.d
Lambena 42.h
Lamia 464.g
Lamiola 395.b
Lampeca 194.e
Lampreda 536.h
Laſcha 608.e
Laterina 216.h
Lauerono 218.g
Lechia 302.f 200.g
Letta 603.a
Lioguata 225.c
Locha 617.a
Lopida 302.f
Louazzo 491.a
Luccio marino 101.a
Lucerna di pietre 264.h
M
Macarel 369.c
Maieron 613.d
Malarmato 146.e
Marmoto 369.c
Marſion 213.c
Martello 407.a
Martin piſcator 464.g
Marzon 613.d
Meglioramento 543.b
Mena Sclaua 223.d
Merlo 33.b 43.a
Merluzzo 284.f
Merula 15.a
Meſſore 203.d
Minchia dire 22.f
Miſſore 95.d 114.h
Mola 410 h

Molle

INDEX.

Molle 287.c
Mormiro 184.c
Mormo ibidem.
Morella 582. e 617.a
Morello 612.c f.
Morona 533.a
Mucoſa 449.a
N
Naſello 284.f
Nembrella 79.b
Nibio 134.f 140.f
Noonatc 207.a 211.d
O
Ochia 62.g
Ochiata 62.f
Ochiarella 63.g 415.d
Ocradiga 608.c
Oia 62.g
Oladiga 608.e
Ombrella 79.b
Ombrioa 79.b
Ora 169.c
Oradiga 608.c
Orata 169.c
Oreol ibid.
Organo 146.e
P
Pagro 149.c 153.c
Palombo 387.d 392.f 398.h 414.g
Papagallo 21.d 22.d e 28.f
Pardella 582.c
Paſquerel 628.h
Paſſere 243.b
Percia 42.f 45.b
Peroſa, ouer Pettroſa 460.f
Perſega 622.f
Perſico ibidem.
Peſcatore 464.g
Peſce molle 287.e
Peſce nuouo 211.d
Peſce organo 138.f
Petten 243.d 205.a
Pettenorſio 243.d
Picquo 664.c
Pigo ibidem.
Pione 655.e
Piota 620.g
Porcelletto 517.c
Porco 400.h
Perga 25.d
Preue 264.h
R
Raggia 441.d
Ragno 255.b 491.a
Ragno pagano 256.f
Raina 634.e
Raſa perola 455.c
Ratto 434.g
Rodouallo 247.d
Rometta 457.d
Rondela 133.c
Rondine 140.e 143.d
Roſſetto 211.d
Roſſignuolo 120.h
Roſpo 434.g
Rotula 111.a
Ruello 230.g
Ruſſata 641.a
S
Sacheito 55.d
Sanguinerol 582.f
Saracino 665.d
Sarba 187.d
Sardanella 666.f
Sardella 214.f 219.a
Sardone 214.f
Sauey 600.h
Scarda Scardola 641.a
Scarpa 71.c 635.d
Scarzot 613.d
Scazone 398.h 615.d
Scombro 269.c
Scorpena 295.c
Scorzon 301.a
Scrofaoello 201.a
Scrofano 295.c
Serrana 52.g
Sfogia 235.c
Sfolia 236.h
Spada 331.a 396.c
Sparlo 182.c
Sparo 182.c
Spigaro 227.c
Spigola 491.
Spio 195.c
Squadro 471.d 600.f
Squaia 471.d
Squaglio, Squalo 600.f
Squaquam 471.d
Squarola 617.a
Stella 302.g
Stornazzo 629.d
Siraſina 201.a
Stramazzo 454.e
Strazzarigla 624.e
Stregia 628.h
Streia 606.e
Stretta 603.a
Stria. Strigio 606.e
Strilla 120.h
Strinſio 527.f
Strinſo 576.f
Strurion 517.c
Suuaro 267.b
T
Tanado 186.e
Tarantola 276.e
Tarefranche 284.g
Temalo Temelo Temero 593.a
Tenca 645.c
Tenca marina 33.b 291.a
Tordo 21.a
Tragine 255.b
Tremoriza 415.c
Tremulo ibidem.
Triga 120.h
Tricola ibidem.
Truellia 195.h
V
Vairon 612.e
Varolo 491.a
Varon 619.d
Verdone 15.c
Volpe 114.h
Viel 617.a
Z
Zafile 186.e
Zigurella 37.d
Zodole 617.a

HISPANICA.

AGuidas piſcado 106.h
Aguillas ibidem.
Arana 255.b
Azedia 236.h
B
Barno de la mar 121.b
Bezogo 149.c
Boniza 327.d
Boot 410.h
Budia 28.f
Byza 327.d
C
Cantheno 186.e
Carpa 635.c
Cauallo 269.d
Coeſſo 295.c
Crogmo 348.f
D
Doradilla 169.c
Dorata 169.c
E
Emxarocco 464.g
Enchuga 214.f
G
Gal 111.a
Golfin 701.b
Guauano 299.d
L
Lamprea 536.g
Lampugo 305.d
Limo. Limada 404.h

Lin-

Linguado 235.c
Luida 449.d
Lupo 491.a
M
Marmo 184.c
P
Pagro 153.a
Pampano 195.b
Peſce volador 134.h
Picarel 227.e
R
Raia 441.d
Robalo 491.a
S
Saboga 499.a
Selema 188.e
Salmoneta 68.e
Serrana 52.g
Soualo 499.a
Spargioll 182.f
Suillo 517.e
T
Tinet 677.e
Toilandolo 407.b
Tremielga 415.d
V
Valena 669.d
Volador 140.e

GALLICA.

ABle 628.g 659.b
Aguillat 398.h
Aguille 108.g
Aloſe 499.a
Anguilles fines 543.e
Anchioer 214.f
Apron 615.d
Aregne 255.b
Arondelle de mer 143.d
Auriol 4.f 21.e 24.e 269.d
B
Bandroy 464.g
Barbaeu 121.a
Barbarin 121.a
Barbetz ibid.
Barnadet 400.h
Beccard 483.e
Beccaſſe 108.g
Becdoye 701.b
Becquet 630.h
Belugo 134.h 279.e
Bille 24.e
Biſſole 658.f
Bogue 229.d
Bogue renau 230.g
Bondelle 649.c
Bordelier 645.a
Borugat 79.e
Botargues 512.f
Boulerot 98.f
Buuiere 620.e
Brame de mer 169.e
Braſme 641.a
Brochet 630.g
Brochetoo ibid.
C
Caballon 218.g
Cabote 278.g
Cabrolle 302.f
Caburlaut 613.d
Cagarel 223.d
Cagnola 407.b
Cagnor 387.d
Calliques 212.h 220.g
Cantena 186.e
Canus 67.a
Cappelian 282.f
Cardaire 461.b
Carlet 243.e
Carpa 634.e
Cauilione 131.d
Celerlus 212.h 666.e
Cero 22.h
Chabor 613.d
Chaſſo 631.d
Charilons 581.a
Chien de mer 398.h
Chouan 600.f
Chrom 167.e
Cicheruen 267.e
Clauade 460.e
Cocq. 111.a
Cogniol 274.g
Caliart 452.h
Congro 348.e
Coquillade 113.d
Coula 499.a
Crapault de mer 376.g
Creac 517.e
D
Dain. Daine 79.e
Damo 302.f
Dard 606.f
Dauphin 701.b
Daurade 169.e
Dente 160.h
Derbio 302.f
Donzelle 353.e
Doree 111.a
Dormilioufe 415.d
Durdo 16.a 24.e
E
Emiſſole 392.f
Eroa 157.d
Eſpaulars 698.e
Eſturgion 517.e
F
Far 663.a
Fielaz 348.e
Filat. ibid.
Flambo 369.b
Flaslate 454.e
Flaſſade 449.e
Fletelet 243.b
Flez 242.g
Fumat 449.e
G
Gagnola 104.f
Galine 138.f
Gallanga 464.g
Gardon 608.e
Gaſcou 267.e
Gauor 114.h
Gaideron 284.h
Gian 24.e
Giarat 227.e
Gibbar 677.e
Gilioro 455.d
Gloieuſe 434.g
Glorio 424.h
Goberge 288.f
Goifoo 612.f
Gouion 612.f
Grauao 203.e
Grau 167.e
Grognaul 146.e
Gronau ibidem.
Guataughier 391.a
H
Halachia 499.a
Hareo gades 212.h 230.g
Humanthiu 400.h
I
Iau 111.a
Iouziou 407.b
Iuoil 226.f
Iuſchle 223.d
L
Lacert 262.f
Lamprillons 581.a
Lamproye 536.g
Lampuga 302.f
Lanceron 630.g
Laodola 140.f 143.d
Laſchetz 212.h 220.g
Lebre de mer 116.e 204.e
Lentillat 393.h
Lentillade 455.d
Leopard 288.g
Limande 242.f
Loche 627.a 618.e
Loche franche 616.g
Loches de mer 213.c
Lota 648.g

Lo:

INDEX.

Lozange 247.b
Lubin 491.a
Lucerna 279.a
Lucz 630.g.
Lupaſſon 491.a

M

Maigre 79.c
Malarmat 146.c 148.c
Maquereau baſtart 297.b
Marguaigions 543.c
Marſouin 719.b
Meiane 169.c
Melet 212.c 217.b
Melete 212.c
Meneſtrier 24.f.
Merlan 287.a
Merluz 284.f
Meſandre 387.d
Mirallet 453.b
Moil 121.a
Molua 288.g
Morhouh 701.d
Morhua 289.a
Morude 138.f
Moipiere 617.b
Moſchebout 288.g
Motella 648.g
Mouſtelle 576.f
Mouſtoile 576.f
Munier 600.f
Muſnier 603.d 600.f
Mutto 576.f

N

Nadelle 212.e
Nigr'oil 62.h
Niſſola 391.a

O

Oblada 62.a
Ouella 629.d

P

Pagaeu. Pegeil. Pagil. 149.c
Pagri ibid.
Pal 387.d
Pala 663.a
Palamide 302.g
Pegouſe 236.e
Peis de Menage 203.c
Peis mulai 691.c
Peisrei 79.c 498.h
Percè 617.a
Perciepiere 113.d
Perche 622.f
Perche de mer 45.b
Perlon 138.f 278.g
Perpeire 236.g
Perroquet 2[illegible]
Percarpa 71.c
Peſchetaeu 464.g
Peteuſe 620.e
Pie 664.e 243.c
Plaoe 243.b
Plye ibid.
Poignaſtre 256.g
Pola 236.e
Pore 400.h
Portiere 483.c
Poulle de mer 30.f

Q

Quarrelet 253.c

R

Raie boulee 460.e
Raie eſtelee 457.d
Ramart 396.e
Raſcaſſa 295.d
Raſe 449.c
Raſpecon 264 f
Raſon 205.a
Rat 264.h
Ratte pẽnade 140.c 434
Raye 441.d
Reſait 138.g
Renart 400.h
Reſqueſſa 195.d
Rocau 4.f 15.a 67.a
Rochet 146.f
Rondelle 138.g
Rondole 140.e
Ronſe 460.h
Ronlon 649.c
Roquau 42.h
Roquaudos 15.a
Roſe 620.f
Roſiere 619.c
Roſſe 30.f 620.f
Rõget 121.a 133.c 138.g 153.b
Rouſettes 391.a
Routte 649.c

S

Sarcut 67.a
Sanclet 217.a
Sauclez ibid.b
Saulmons 482.e
Sauquene 169.c
Sedaoerre 691.c
Sencle 217.d
Seruantin 236.f
Siege 608.e
Soho 606.f
Sole 235 b
Sopi 187.d
Sorez 296.e
Sorrat 395.b
Sot 455.d
Sparallon 182.f
Spaſe 369.b
Spet. 101.a
Sturigion 517.c
Subredaurade 169.c
Suiffe 606.f
Surmulet 121.a

T

Tacons 482.c
Tapecon 264.f
Tare franche 434.g
Tare ronde 424.g
Teſtard 600.f
Teſte daze 613.d
Tinet 677.c
Torpille 415.d
Tourd 15.a
Tremble 415.d
Trompette 104.g
Troutte 585.b
Truie 111.a
Truotte Salmonnee 652
Turbot 247.b

V

Vadigo 302.g
Vandoiſe 600.f
Vangeron ibid. 620.f
Vai 491.a
Vengeron 620.f
Vergadelle 288.g 507.d
Veron 582.e
Vielle 24.h 24.f 30.f
Vilain 600.f
Viue 256.e
Vmble 649.c
Vmble Cheualier 651.c
Vmbra 593.a
Vmbre 596.h
Volant 140.e

GERMANICA.

Aal 543.a
Agonen. Agunen 606.f
Albelen 658.g 659.a
Alblen 628.g
Albeenn 628.g
Alet 600.g
Alſſen 628.g
Alrt 600.g
Alrup 576.g
Aſch vel Aeſch 593.b

B

Bachbammele 619.d
Bachkreſſen 612.f
Bambele 619.c
Barb. Barben. Barbel. 597.c
Beiſecker 579.c
Beizker 599.c
Berſich. 622.e
Blauuling 606.g

Blieg

Blieg Blickt Bliegle 628.h
Bougnette 424.h
Bradtfiſch 603.c
Braunfiſch 677.c
Bryſem 641.a
Bucklnig 296.e
Burz 658.f

C

Carperen 635.a
Churling 593.b
Cob 613.d

D

Drittfiſch 606.g

E

Elſt 605.b
Erfle ibidem,

F

Faren 481.d
Fore. Forhen. Forell 585.b
Foren 681.d
Forn, Furn 600.f 608.f

G

Ganghaſzle 603.a
Giblicken 644.e
Glyſſeo 606.g
Gob 612.f
Goldforinen 652.h
Goldfiſch 503.d 625.a
Grafig 606.f
Greſz 612.f
Greſzling 593.b 612.f
Gropp 613.d
Grundele. Grundelin 612.f
Grundlen. Grundelin 718.e
Grundforen 652.h

H

Hagele, Hagling 660.f
Halbfiſch 620.h
Haos 532.h
Hauſenploſen 565.d
Hauſen rogen 535.e
Haſzle 603.a
Hecht 630.e
Hering 293.q
Huch 592.g
Hundfiſch 380.g
Huſenblater 565.d

I

Ientling 603.c
Ieſen 603.c
Ieſita ibidem.
Iinlancken 652.f
Iſerle 593.b

K

Kaolrapp 613.d
Karaff 644.e
Karff 613.e
Kaupaets 625.a
Kaut Kutt ibid.
Keuling 613.d
Knab 593.b
Kornliog 593.b
Kreſſe 612.f
Kretſzling 593.b 612.f
Kuling. Kulbeit 613.d
Kupfetlachs 482.e

L

Lachs 482.e
Lachsforen 588.f 652 f
Lagenen 606.f
Lampret 536.g
Lauck 606.f
Laugele ibid.
Luna 410.h
Luteſſe 612.f

M

Makrill 610.h
Mencchen 600.f
Moeraff 406.g
Meerputte 579.c
Meerskarre 471.d
Meerſvuyn 253.a
Meerrzenhecht 630.h
Migling 659.b
Min, oder Miovue 600.f
Mitler 593.b
Moez, Moſz 618.f
Mon.e 600.f
Moſzgrundel 618.h
Mul 613.d

N

Nachtfiſch 660.fg
Nagmaul 667.d
Naſen 610.g
Naſzen ibid.
Neunaug 581.a
Norf ling 605.h

O

Oeltappe 576.g
Oll 543.a
Olrup 576.g
Onhopt 606.f
O.ff 605.a

P

Parme 597.c
Peiſket ibid.
Pfarren 660.f
Pic Kelhering 296.e
Pirzling 649.c
Platysle 243.b
Poſch 625.a
Praſem 641.a

Q

Quappen 618.h

R

Rappe 604.e
Raup Rup 576.g
Rheynfiſch 238.d 234.g
Roddan. Roddou 620.g
Rofolck 576.g
Rorbecht 630.h
Rott. Rote 649.c
Rotela ibidem.
Roteugle 608.f 620.g
Rosfiſch 153.d. icon 155.
Ruff 625.b
Ruffelck 576.g
Rugget 576.g
Rutte ibid.
Ryſetle 616.h

S

Salm. 482.e
Salut 567.b
Sandetoder zandet 283.a
Schaden 567.b
Schill, oder Schiln 667.d
Schley 646.e
Schnotfiſch 603.a
Schroll 627.c
Schvuabſoiſ 652.h
Sechecht 630.h
Seelen 606.f
Selmling 482.e
Sengle 628.f
Snederfiſchle 628.g
Stachelfiſch 628.g
Steynbeytz 617.b
Steinſmitlin 618.c
Stibliug 628.e
Stor 517.c

T

Thornbut 247.b
Tick 564.h
Truſch 576.g

V

Vualler oder Vneller 567.b
Vualfiſch 669.d
Vueiſzfichlin 628.g
Vuelſz 567.b
Vurf ling 605.b
Vninger 606.f
Vuyſzfiſch 603.a

Z

Ziege zige 503.a
Zert 513.a
Zienfiſche 606.f
Zindel 616.c
Zvuibelfiſchlin 628.g

BELGICA.

ABerdhaen 283.c
Ael 543.a
Aelpuyt 576.g

Bar-

B
Barbeel 597.c
Bleye 628.b 645.a
Bolck 282.f
Braſem 641.a
Buckin 296.e
Bruynviſch 719.b
C
Cabaliau 282.f
Carper 634.e
Carotx 644.g
Coogerael 348.f
Corper 635 c
Cruyckviſch 553.b
E
Eelbut 243.b
Elſt 499.a
Eperlan 535.d
G
Griet 242.f
H
Harinch 293.e
Hautin 609.b
Heilbut 243.a
Hoſemont 164.h
L
Lampreye 536.g
M
Meetſvbijn 701.b
Muſc 618.f
P
Palinck 543.b
Peeckelharinck 296.e
Pen 211.d
Pieterman 256.e
Pyiſleert 424.h
Pladijs 343.b
Porces 514.g 625.a
Poſt 514.g 625.a
Pudde 576.g
Puijt Puijtael 571.g
R
Roch 441.b
S
Scarde 142.f
Scheluiſch 284.f
Schoe maecker 646.f
Schoe thaye 471.d
Scholle 243.b
Seeld 646.e
Snepel 609.be
Snoeck 630.g
Snorolff 553.b 558.e
Spirinck 212.e
Sprot 220.g
Steur 517.c
Stinckfiſch 212.e
Stockfiſc 191.c 283.c
Svneertfiſch 331.a
T
Tarbut, Tarbot 247.b.
Tonge 235.c
V
Voren 401.d 585.b
Z
Zeebraeſſem 269.c
Zeehaen 111.a 138.g
Zeekoninok 122.h
Zeelt 646.e
Zeeſnoeck 491.a

ANGLICA.

BAre 491.a
Bleis 628.b
Braime 641.a
Brot 241.f
Bulhed 613.d
Carpe 634 e
Chieuen 68.f
Chins 600.f
Colfiſchi 289.d
Couoger 348.f
Daces 606.f
Doggefiſche 380 g
Eel 543.a
Gyldenpole 134.h 169.
Gilteheade 169.c
Grayling 593.b
Gioion 612.f
Gregge 543.a
Gougeon. Gogion ibid.
Gudgione ibid.
Gulle 613.d
Gurnade 138.g
Hepbut 243.a
Hore 677.c
Horlepool 667.d
Kipper 482.f
Lamprayе 536.g
Loche 618.f
Lumo 480.e
Lutz 630.g
Moruhel 284.a
Mullerſthombe 613.d
Omber 593.b 596.h
Paddel 479.
Perche 622.f
Picreles 630.g
Pike ibid.
Phlender 242.g
Plaiſe 243.h
Polardes 600.f
Porpoſe 701.b
Poute 576.g
Auauyuet 256.e
Roche 620.b
Roſchies 608.f
Ruffe Ruchl 623.a
Sandilz 252.h
Scaſting 542.e
Selmek 535.d
Schuueer defiſche 331.a
Seeoul 479.c
Skate 471.d
Sole 235.b
Sprat 220.g
Stenr 517.e
Tenche 646.f
Thornbacke 441.d
Trute 585.h
Trouut 585.b
Viuer 256.e
Vmbra 543.a
Vualfiſch 669.d
Vnerlepoole 677.d
Vuorpaul 961.h

BOEMICA.

BAers 622.f
Capr 635.c
Linie 646.f
Lipan 593.f
Moik 576.g
Mizen 618.f
Neinock 581.h
Olaun 622.f
Pſtruh 585.b
Sfuvez 646.f
Sleika 630.h
Sum 567.h

HVNGARICA.

ACchia 567.b
Czompo 603.c
Geczyge 517.c
Harcha 567.b
Kolez 616.c
Tock 533.a 564.h
Tuck ibidem.

ILLYRICA.

AVgorz 543.a
Aukley 606.f
Bilaiyba 659.a
Chiergner 173.a
Geſeter 517.c
Glauoche 613.d
Knezi 37.d
Loſos 482.f
Polauda 302.f

INDEX.

Rybon 153.b
Sum 567.b
ToporecK 597.c
Vuyz 533.a

POLONICA.

CZetzugo 517.c
Glounacz 614.
Ialch 625.b

Iaiz, vel Ieſien 603.c
Ieſzioer 517.c
Karp 634.c
Kiclb 618.f
Kleſſez 401.c
Liepen 693.b
Lin, vel Lyn 646.f
Mientus 576.g
MorsK Svuinia 701.b
NoynocK 58c.b

OKun 622.f
Ploczicza 608.f
PſtraK 585.b
SczuKa 670.b
Slyſſ 628.f
Sum 567.b
VuſdrenKa 620.b
Vuyzina 533.a

REGISTRVM.

✠✠, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr.

Omnes ſunt Terniones, præter ✠✠, quæ ſunt Duernio, & R r r, quæ ſunt Quaternio.

BONONIÆ. M. DC. LXI.

Typis Io. Baptiſtæ Ferronij. Superiorum permiſſu.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.

[illegible] A S B [illegible]
O [illegible] NA